

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION
TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2023

HELSINKI 2022

ISSN 1237-4318

Edita Prima Oy, Helsinki 2022

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvion vuodelle 2023.

Helsingissä 19.9.2022

Pääministeri

SANNA MARIN

Valtiovarainministeri *Annika Saarikko*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Talouden näkymät	Y	14
2.1 Suhdannenäkymät	Y	14
2.2 Julkisen talouden näkymät	Y	15
3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka	Y	18
3.1 Finanssipolitiikan linja	Y	18
3.2 Finanssipolitiikan toimenpiteet	Y	21
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	23
4.1 Keskeiset veroperustemuutokset	Y	25
4.2 Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys	Y	27
4.3 Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu	Y	28
4.4 Verotuet	Y	29
4.5 Muiden tulojen arviot	Y	29
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	30
5.1 Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys	Y	31
5.2 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	36
5.3 Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikka	Y	63
5.4 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	65
6. Kestävä kehitys	Y	66
7. Lapsibudjetointi	Y	72
8. Hallinnon kehittäminen	Y	80
8.1 Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen	Y	80
8.2 Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen	Y	82
8.3 Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	83
9. Hyvinvointialueiden talous	Y	84
9.1 Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet	Y	84
9.2 Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus	Y	90
9.3 Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista	Y	92
10. Kuntatalous	Y	93
10.1 Kuntien valtionavut	Y	93
10.2 Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen	Y	99
10.3 Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen	Y	100
11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous	Y	101
11.1 Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot	Y	101
11.2 Liikelaitokset	Y	107
11.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	108
11.4 Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna	Y	108
12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase	Y	109
12.1 Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2022	Y	109
12.2 Valtion kokonaistase 30.6.2022	Y	112
12.3 Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut	Y	117

12.4 Liikenneväylien korjausvelka	Y	118
12.5 Valtion investoinnit	Y	119
12.6 Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet	Y	121
12.7 Negatiivinen oma pääoma	Y	121

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2023		1
Taulukko-osa		1

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		26
Yleiset määräykset		26

Tuloarviot	1	35
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1	35
12. Sekalaiset tulot	2	64
13. Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	4	91
15. Lainat	5	95

Määrärahat	6	98
21. Eduskunta	6	98
22. Tasavallan presidentti	6	108
23. Valtioneuvoston kanslia	7	113
24. Ulkoministeriön hallinnonala	8	129
25. Oikeusministeriön hallinnonala	9	160
26. Sisäministeriön hallinnonala	10	199
27. Puolustusministeriön hallinnonala	11	256
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11	282
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	14	363
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	16	469
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	18	558
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	19	601
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	20	693
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	24	800
36. Valtionvelan korot	25	852

Liite: Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Vuonna 2022 BKT:n kasvu ylittää 1,7 prosenttiin hyvän alkuvuoden siivittämänä. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna 2022 ja jäävän alkuvuonna 2023 hitaammaksi kuin vielä kesällä ennakoitiin. Vuonna 2023 BKT:n ennakoidaan kasvavan 0,5 %. Inflaatio on korkeimmillaan v. 2022 ja hidastuu keskimäärin 3,2 prosenttiin v. 2023. Vaikka inflaatio hidastuu v. 2023, heikentää se edelleen kotitalouksien ostovoiman kasvua ja yksityisen kulutuksen kasvunäkymät pysyvät heikkoina.

Julkinen talous

Vahva talous- ja työllisyyskehitys on pienentänyt koronapandemian julkiseen talouteen synnyttämää mittavaa epätasapainoa. Alijäämän pienenemistä on edesauttanut myös koronapandemian vuoksi päätettyjen tukitoimien väheneminen. Talouskasvu kuitenkin hidastuu merkittävästi v. 2023, ja alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumiseen liittyvät toimet heikentävät julkista taloutta. Nähtävissä oleva vaikea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana lähitulevaisuudessa.

Julkinen velka suhteessa BKT:een kohosi korkealle tasolle koronapandemian vuoksi eikä se ole palautunut kriisiä edeltäneelle tasolle. Velkasuhteen kasvu kuitenkin taittui v. 2021 hetkellisesti. Velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen heti vuodesta 2023 lähtien. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, eikä julkinen talous siksi ole kestäväällä pohjalla.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeaa työllisyyttä ja kestävästä julkisesta taloudesta.

Hallituksen tavoitteena on nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä ja kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä sekä taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä. Hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät, ja Suomi kulkee kohti hiili-neutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoitetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla. Finanssipolitiikka oli koronapandemian aiheuttamassa taantumassa voimakkaasti elvyttävää. Koronakriisistä toipumisen jälkeen maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan, nopean inflaa-

tion sekä energiakriisin takia. Talousarvioesitys sisältää vuoteen 2023 kohdistuen toimia, joilla tuetaan kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi sekä toimia, joilla pyritään lieventämään sähkön korkean hinnan vaikutuksia.

Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vaikutukset ulottuvat Suomen julkiseen talouteen myös turvallisuusympäristön muutoksen vaatiman varautumisen kautta. Turvallisuusympäristön muutoksen johdosta keväällä 2022 käyttöön otettu kehyksen poikkeuslauseke kattaa mm. tilanteeseen välittömästi liittyvät maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden, kyberturvallisuuden ja huoltovarmuuden välttämättömät menolisäykset. Poikkeuslausekkeen puitteissa vuoteen 2023 kohdistuu n. 2 mrd. euron menolisäykset.

Suomen kestävä kasvun ohjelmalla tuetaan ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua. Ohjelman rahoituspanostukset pysyvät korkealla tasolla edelleen v. 2023 ja niihin sisältyy n. 574 milj. euroa EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman menoja.

Talousarvioesityksessä huomioidaan myös julkisen talouden suunnitelman 2023—2026 yhteydessä päätetyt valtion lisäpanostukset tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaisuuteen. Lisäksi vuodesta 2023 alkaen verotuksessa otetaan käyttöön tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys T&K-investointien tukemiseksi.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan n. 80,5 mrd. euroa, mikä on n. 15,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksena budjettitalouden menojen taso nousee koko vuoden tasolla n. 14 mrd. eurolla. Tässä luvussa ei kuitenkaan ole huomioitu sitä, että n. 1,9 mrd. euroa hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta maksetaan jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa ei ollut vielä mukana Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi päätettyjä toimia. Näiden toimien kokoluokka on n. 2 mrd. euroa sekä v. 2022 että v. 2023.

Edellä mainitut tekijät huomioiden menojen kasvu v. 2023 on n. 2,5 mrd. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vuoden 2023 menotaso nostavat muun muassa laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset. Lisäksi valtionvelan korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason kasvun myötä. Toisaalta budjettitalouden menot vähenevät v. 2023 mm., koska koronapandemiaan liittyvät menot pienenevät ja monet hallituksen päättämät määräaikaiset menolisäykset (mm. tulevaisuusinvestoinnit) päättyvät.

Hintatason muutos ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen aiheuttama rakenteellinen muutos huomioiden hallinnonalojen määrärahat (kaikki muut menot pl. korkomenot) kasvavat noin puoli prosenttia vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vuodelle 2022 budjetoituun (ml. ensimmäinen ja toinen lisätalousarvio) menot laskevat tässä tarkastelussa kuitenkin yli 3,5 %, sillä vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa päätettiin n. 2 mrd. euron toimista Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 72,5 mrd. euroa v. 2023. Tulot ilman lainanottoa kasvavat 14,6 mrd. euroa eli n. 25 %. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 64,5 mrd. euroa (89 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 33 % v. 2023 eli 15,8 mrd. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Muutoksesta suurin osa johtuu sote-uudistuksesta, jonka yhteydessä valtiolle siirtyy merkittävä määrä ansiotulovero- sekä yhteisöverotuottoja. Ilman sote-uudistusta verotulojen kasvu olisi n. 5 %. Kasvua selittävät mm. työllisyyskehitys sekä yksityisen kulutuksen arvon kasvu.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee n. 1 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon. Vuoden 2023 talousarvioesitys on n. 8 mrd. euroa alijäämäinen, mikä kateetaan ottamalla lisää velkaa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan 3,0 % suhteessa BKT:hen v. 2023.

Vuoden 2023 lopussa talousarvion mukaisen valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan n. 156 mrd. euroa, mikä on n. 56 % suhteessa BKT:hen. Vuoden 2022 kolmannen lisätalousarvioesityksen myötä velka-arvio on kohonnut 10 mrd. eurolla merkittäviin lainanmyöntötarpeisiin varautumisen vuoksi, mutta poikkeustilanteessa valtion sähköyhtiöille myöntämien ja takaisin maksettavien lainojen määrään liittyy huomattavaa epävarmuutta. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan n. 1,5 mrd. euroa, mikä on n. 1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2021 tilinpäätös	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys	Muutos, % 2022—2023
Ansio- ja pääomatuloverot	11 343	10 944	23 876	118
Yhteisövero	3 686	3 831	5 998	57
Arvonlisävero	20 152	21 462	22 333	4
Muut verot	11 572	12 442	12 300	-1
Muut tulot	9 688	9 228	7 994	-13
Yhteensä	56 441	57 907	72 501	25
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	4 307	7 040	8 045	14
Tuloarviot yhteensä	60 748	64 946	80 546	24
Kulutusmenot	18 159	18 802	20 265	8
Siirtomenot	44 793	44 404	57 568	30
Sijoitusmenot	2 179	1 122	1 097	-2
Muut menot	871	619	1 615	161
Määrärahat yhteensä	66 002	64 946	80 546	24
Tilinpäätösaliijäämä (ml. edelliset vuodet)	-15 297			

¹⁾ Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja 624 milj. euroa v. 2021.

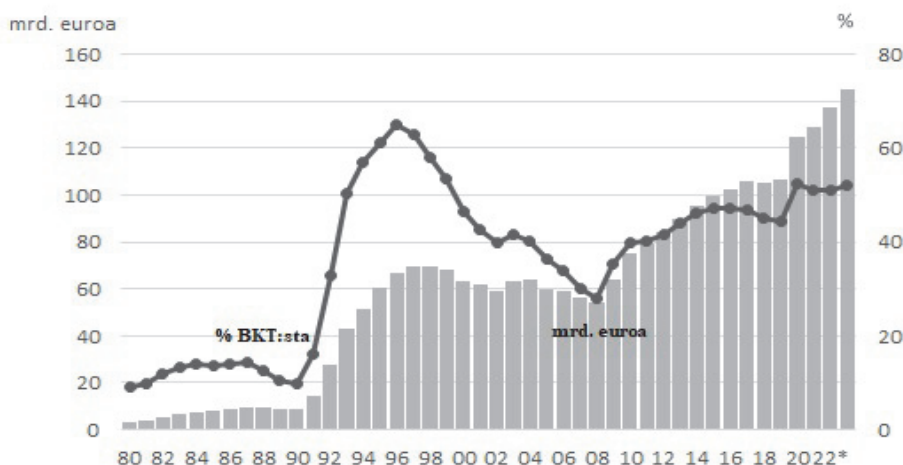
Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Vaalikauden kehyksestä vuosille 2020—2023 päätettiin hallituksen ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa 7.10.2019. Tämän jälkeen vaalikauden kehykseen on tehty useita poikkeuksia, erityisesti koronavirustilanteesta johtuen. Kevään 2022 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä hallitus päätti uudesta, turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen liittyvästä kehysten poikkeuslausekkeesta.

Vaalikauden kehys vuodelle 2023 on 69 315 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 68 832 milj. euroa. Näin ollen vuodelle 2023 jää 383 milj. euron jakamaton varaus 100 milj. euron lisätalousarviovarauksen ohella.

Ks. tarkemmin luvusta 5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset

Venäjän Ukrainassa aloittamaan hyökkäyssotaan liittyen ehdotetaan vuodelle 2023 yhteensä n. 2,1 mrd. euron määrärahoja vuoden 2022 tapaan. Hallitus linjasi määrärahoista pääosin jo huhtikuussa 2022 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä ja teki niiden osalta kehyspoikkeuksen. Poikkeuslausekkeen mukaiset menot katetaan kehysten ulkopuolisina menoina.

Suomen turvallisuusympäristön muutoksesta johtuen puolustusministeriön hallinnonalalle ja Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä n. 1 mrd. euroa. Kyberturvallisuushkiin varautumisen parantamiseksi ehdotetaan yhteensä n. 59 milj. euroa.

Huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja puhtaita teknologioita koskevaan kokonaisuuteen ehdotetaan n. 241 milj. euron määrärahoja. Lisäksi kokonaisuuteen sisältyy yhteensä 225 milj. euroa valtuuksia vuodelle 2023 mm. puhtaan energian hankkeisiin.

Maahanmuuton menoihin ehdotetaan poikkeuslausekkeen puitteissa n. 791 milj. euroa. Suurimmat lisäykset kohdistuvat Ukrainasta sotaa pakenevien vastaanottomenoihin.

Ukrainalle annettavaan tukeen ehdotetaan 30 miljoonaa euroa, josta 10 miljoonaa euroa katettaisiin ulkoministeriön hallinnonalan olemassa olevilla määrärahoilla.

Ks. tarkemmin määräraha-arvioista luvusta 5. Talousarvioesityksen määrärahat.

Ostovoiman tukemiseen ja sähkön korkeaan hintaan liittyvät toimet

Talousarvioesitys sisältää useista toimenpiteitä, joilla tuettaisiin kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi. Muun muassa varhaiskasvatusmaksuja ehdotetaan alennettavaksi pysyvästi 70 milj. eurolla, etuuskien lapsikorotuksiin esitetään määräaikaisia korotuksia ja henkilökuljetusten arvonlisävero ehdotetaan laskettavaksi nolnaan tammi-huhtikuulle 2023.

Sähkön korkean hinnan vaikutusten lieventämiseksi ehdotetaan, että sähkön arvonlisäverokantaa alennettaisiin 10 prosenttiin joulukuulta. Lisäksi ehdotetaan, että tuloverotuksessa otettaisiin käyttöön kotitalousvähennykseen liitettävä määräaikainen sähkövähennys. Myös yleisen asumistuen lämmitysnormiin sekä omakotitaloasujien hoitonormiin ehdotetaan muutoksia.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2. Määrärahat hallinnonaloittain.

Itäisen Suomen elinvoiman vahvistaminen

Itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseksi ehdotetaan kaikkiaan n. 56 milj. euron määrärahalisäyksiä. Esitykset jakaantuvat viiteen kokonaisuuteen eli saavutettavuuteen, matkailuun, osaamisen kehittämiseen, aluekehitykseen sekä energiaomavaraisuuteen ja vihreään siirtymään. Merkittävimpänä toimena Karjalan radan parantamishankkeeseen ehdotetaan 31,1 milj. euroa osana perusväylänpidon rahoitusta.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2. Määrärahat hallinnonaloittain.

Osaavan työvoiman saatavuutta tukevat toimet

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden varmistamiseksi ehdotetaan useita eri toimia. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla työskentelevän poikkihallinnollisen työryhmän työhön ja sen ehdottamiin toimenpiteisiin ehdotetaan yhteensä 2 milj. euroa. Lisäksi 2 500 uuden hoiva-avustajan kouluttamiseksi ehdotetaan lähes 20 milj. euron lisäystä.

Ks. tarkemmin luvusta 5.2. Määrärahat hallinnonaloittain.

Veroperustemuutokset

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 637 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena.

Merkittävin verotuottoihin vaikuttava veroperustemuutos v. 2023 on sote-uudistus. Kaiken kaikkiaan kuntien verotuloja leikataan n. 14,8 mrd. euroa ja valtion verotuloja kasvatetaan n. 14,5 mrd. euroa. Jotta ansiotuloverotus ei kiristyisi sote-verouudistuksen takia, valtion ansiotuloverotusta kevennetään n. 0,37 mrd. euroa. Valtionverotuksen invalidivähennys poistetaan sote-verouudistuksen yhteydessä.

Energian hintojen nousun kompensoimiseksi kotitalouksille sähköenergian arvonlisäverokanta lasketaan määräaikaisesti 10 prosenttiin ja kotitalousvähennyksen yhteyteen toteutetaan määräaikainen sähkövähennys. Lisäksi kotitalouksien ostovoimaa parannetaan henkilökuljetuksiin sovellettavan arvonlisäverokannan määräaikaisella alentamisella 0 prosenttiin. Näiden arvioidaan vähentävän valtion verotuloja yhteensä noin 525 milj. euroa.

Työtulovähennykseen ehdotetaan tehtäväksi 60 vuotta täyttäneille kohdennettu portaittainen korotus, mikä vähentää valtion verotuloja arviolta 73 milj. euroa. Matkakuluvähennyksen määräaikaista korotusta ehdotetaan jatkettavaksi nykyisin ehdoin myös v. 2023. Tämä vähentää valtion verotuloja n. 17 milj. euroa. Perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuun huojennus vähentää valtion verotuloja arviolta 3 milj. euroa. Osana T&K-rahoituksen kokonaisuutta otetaan käyttöön lisävähennykseen perustuva T&K-verokannustin. Tämä vähentää valtion verotuloja n. 80 milj. euroa. Lisäksi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan varhaiskasvatismaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen kompensoimiseksi, mikä vähentää verotuloja arviolta 100 milj. euroa.

Voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti asuntolainan korkovähennysoikeus poistuu kokonaan. Lisäksi välillisistä kiinteistösijoituksista saatavien voittojen verotusta laajennetaan, peitelty osinko verotetaan kokonaan ansiotulona ja korkovähennysrajoitussäännöstä uudistetaan. Vero vuonna 2023 otetaan myös käyttöön luonnollisen henkilön arvonnousuvero sekä taloudellisen työnantajan käsite.

Vuonna 2023 poistetaan parafiinisen dieselin verotuki, korotetaan jäteveroa, pienennetään lämmitysbiokaasun verotukea ja jatketaan energiantensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista sekä tupakkaveron puolivuositaisia korotuksia. Näiden toimien arvioidaan

kasvattavan verotuloja nettomääräisesti yhteensä n. 116 milj. euroa. Lisäksi väylämaksun puolitusta ja arpajaisveron määräaikaista alennusta jatketaan.

Ks. tarkemmin luvusta 4. Talousarvioesityksen tuloarviot.

Hyvinvointialueiden talous

Vuonna 2023 sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden järjestäminen siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 22,5 mrd. euroa v. 2023. Edellä mainitusta rahoituksesta maksetaan joulukuussa 2022 n. 1,9 mrd. euroa.

Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin valtion rahoituksella, eikä niillä ole verotusoi-keutta. Merkittävin osa hyvinvointialueiden rahoituksesta v. 2023 muodostuu kuntien verotulojen siirrosta valtiolle (n. 13,1 mrd. euroa). Lisäksi hyvinvointialueille siirretään rahoitusta kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (n. 5,4 mrd. euroa) ja kuntien verotulomenetysten korvauksista (n. 1,9 mrd. euroa).

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon uudet ja laajenevat tehtävät kasvattavat hyvinvointi-alueiden rahoitusta vuoteen 2022 verrattuna nettona n. 274 milj. eurolla. Näistä euromääräisesti merkittävimpiä uudistuksia ovat perusterveydenhuollon hoitotakuun vaiheittainen tiukentaminen sekä iäkkäiden ympärivuorokautisen hoivan hoitajamitoituksen nosto 0,7 hoitajaan asiakasta kohti.

Ks. tarkemmin luvusta 9. Hyvinvointialueiden talous.

Kuntatalous

Kuntatalous supistuu sote-uudistuksen seurauksena v. 2023. Valtionapujen taso alenee, kun peruspalvelujen valtionosuudesta ja veromenetysten korvauksista siirretään 70 % hyvinvointialueiden rahoitukseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon valtionavustukset siirtyvät pääosin kunnilta hyvinvointialueille. Kuntien valtionavut ovat n. 5,4 mrd. euroa v. 2023. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,0 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset n. 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,5 mrd. euroa.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 2,7 mrd. euroa, josta varataan 10 milj. euroa kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen. Vuonna 2023 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,8 % ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 89,2 milj. euroa. Valtionosuusprosentti alenee 22,10 prosenttiin.

Valtio on päätösperäisesti lisännyt kuntien menoja kaikkiaan n. 0,6 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla vaalikauden alusta laskien. Kuntien tuloja päätökset ovat lisänneet nettomääräisesti n. 0,5 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla. Vuonna 2023 valtion toimenpiteiden nettovaikutus kuntatalouteen on vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna lähellä neutraalia. Hallitusohjelman mukaiset tehtävien ja velvoitteiden lisäykset on tehty pääosin jo aikaisempina vuosina, ja osa määräaikaaisista lisäyksistä valtionavustuksiin puolestaan päättyy vuoden 2022 lopussa.

Ks. tarkemmin luvusta 10. Kuntatalous.

2. Talouden näkymät

2.1. Suhdannenäkymät

Vuoden 2022 BKT:n kasvu ylittää 1,7 prosenttiin hyvän alkuvuoden siivittämänä, mutta kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna 2022 ja jäävän alkuvuonna 2023 hitaammaksi kuin vielä kesällä ennakoitiin. Inflaatio on korkeimmillaan vuoden 2022 loppupuolella ja pysyttelee nopeana vuoden 2023 alkupuolella. Inflaatio hidastuu keskimäärin 3,2 prosenttiin v. 2023. Erityisesti sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan edelleen ja pysyvän korkealla vuoden 2023 alkupuolelle saakka. Vaikka inflaatio hidastuu v. 2023, heikentää se edelleen kotitalouksien ostovoiman kasvua ja yksityisen kulutuksen kasvunäkymät pysyvät heikkoina.

Vuonna 2023 maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikkommat kuin tänä vuonna, mikä heijastuu investointeihin. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät olivat koronapandemian jälkeisen valoisat, mutta epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita tulevaisuudessa. Viennin kasvu lähestyy vientimarkkinoiden kasvuvauhtia, vaikka yritykset eivät pysty täysimääräisesti korvaamaan katoavaa Venäjän markkinaa. Samalla kuitenkin euroalueen heikentyneet talousnäkymät rajoittavat kasvua.

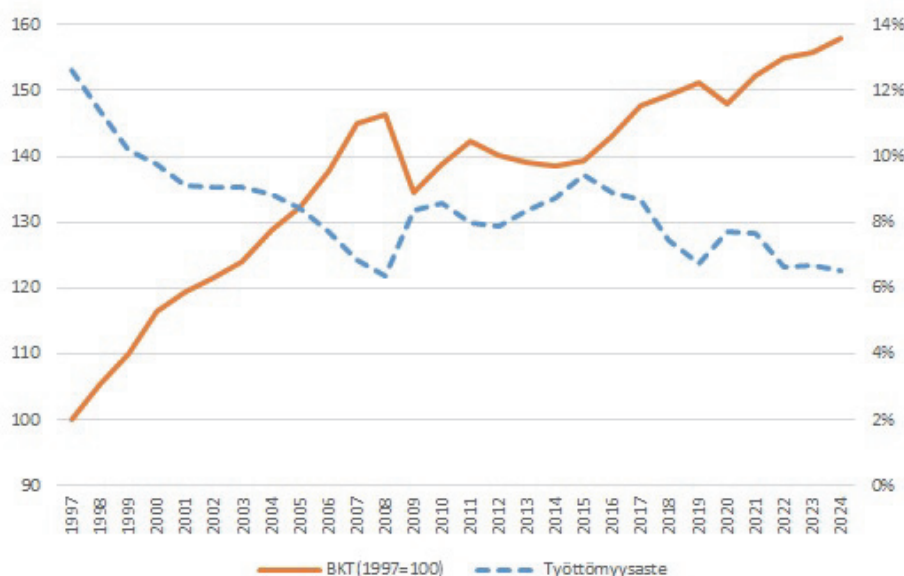
Valtiovarainministeriön ennusteessa oletetaan, että vuoden 2023 sopimuskorotukset ovat koko taloudessa korkeampia kuin v. 2022. Oletuksen taustalla on työvoiman vahva kysyntä ja merkittävästi nopeutunut kuluttajahintojen nousuvauhti. Lisäksi palkkaliukumien oletetaan ylittävän keskimääräisen ensi vuonna ammattitaitoisen työvoiman suuren kysynnän vuoksi.

Talouskasvun ennakoidaan jäävän hyvin niukaksi ja työvoiman kysynnän vähentyvän v. 2023, jolloin työllisten määrä supistuu hieman. Työllisyyden kääntyminen laskuun v. 2023 lisää työttömyyttä etenkin jalostustoimialoilla ja työttömyysasteen ennakoidaan kohoavan hieman tästä vuodesta.

Kansantalouden kehitys

	2020	2021*	2022**	2023**
BKT:n arvo, mrd. euroa	238,0	251,4	268,9	278,6
BKT, määrän muutos, %	-2,2	3,0	1,7	0,5
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	6,6	6,7
Työllisyysaste, %	70,7	72,3	73,9	73,8
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	0,3	2,2	6,5	3,2
Pitkä korko, 10 v, %	-0,2	-0,1	1,4	1,8

Kuvio 2. BKT ja työttömyysaste 1997—2023

2.2. Julkisen talouden näkymät

Vahva talous- ja työllisyyskehitys on pienentänyt koronapandemian julkiseen talouteen synnyttämää mittavaa epätasapainoa. Talouskasvu hidastuu v. 2022, mutta työllisyyskasvu pysyy vahvana ja julkinen talous kohenee verotulojen voimakkaan kasvun siivittämänä. Alijäämän pienenemistä edesauttaa myös koronapandemian vuoksi päätettyjen tukitoimien väheneminen. Talouskasvu hidastuu merkittävästi v. 2023, ja alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumiseen liittyvät toimet heikentävät julkista taloutta myös tulevina vuosina. Nähtävissä oleva vaimea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana lähitulevaisuudessa.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi korkealle tasolle koronapandemian vuoksi eikä se ole palautunut kriisiä edeltäneelle tasolle. Velkasuhteen kasvu kuitenkin taittui v. 2021 hetkellisesti. Julkisen velkasuhteen väliaikaiseen alenemiseen vaikuttaa erityisen suotuisa nimellisen BKT:n kasvu. Valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy suurena, joten velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen heti vuodesta 2023 lähtien. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, eikä julkinen talous siksi ole kestäväällä pohjalla.

Vuonna 2022 valtionhallintoa vahvistavat covid-19-tukitoimien väheneminen ja v. 2023 hallituskauden määräaikaisten toimien päättyminen. Varautumiseen liittyvät toimet näkyvät etenkin valtionhallinnon rahoitusasemassa. Rakenteellisella jäämällä arvioituna hallituksen finanssipolitiikan viritys on lievästi elvyttävää v. 2023. Vuodesta 2023 lähtien alijäämä alkaa kasvaa verotulojen kasvun hidastuessa ja myöhemmin myös hävittäjähankintojen myötä¹⁾. Vuodelle 2023 kohdistuu myös väliaikaisia toimia, joilla tuetaan kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi sekä toimia, joilla pyritään lieventämään sähkön korkean hinnan vaikutuksia. Valtion velanhoitomenot ovat myös kasvussa.

Vuodesta 2023 lähtien Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämismäärä siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia menopaineita, mutta silti kuntatalous jää painelaskelmassa alijäämäiseksi. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisenä. Alijäämä johtuu mm. mittavista investoinneista. Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina hieman yli prosenttiin. Eläkemenojen kasvu jatkuu, mutta toisaalta maksutulot kasvavat voimakkaasti vielä kuluvana vuonna ja nouseva korkotaso lisää työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa työttömyystilanteen koheneminen, mutta toisaalta eläkkeet ja sosiaalietuudet kasvavat ensi vuonna erityisen nopeasti inflaation kasvattaessa etuuksien indeksikorotuksia. Sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisiä.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä siitä seuranneiden hintapaineiden vaikutukset heijastuvat julkiseen talouteen niin yleisen talouskehityksen kuin myös tilanteen vaatiman varautumisen ja kansalaisille osoitettujen kompensatioiden kautta. Myös mahdolliset uudet covid-19-aallot sekä kertynyt hoitovelka voivat rasittaa julkista taloutta. Toisaalta koronapandemian vuoksi on viime vuosina budjetoitu paljon määrärahoja eri kohteisiin. Kaikki määrärahat eivät välttämättä tule käytetyksi, mikä voi osaltaan kohentaa julkista taloutta kuluvana vuonna.

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi velkasuhteen kasvua. Lisäksi mitä korkeammalle tasolle velkasuhde on matalien korkojen aikana noussut, sitä enemmän nousevat korot alkavat rasittaa velanhoitokustannuksia pidemällä aikavälillä.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2020	2021*	2022**	2023**
Verot ja sosiaaliturvamaksut	41,8	42,9	42,4	41,9
Julkisyhteisöjen menot	57,2	55,5	53,9	54,7
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2
— Valtionhallinto	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0
— Paikallishallinto	0,0	-0,2	-0,4	-0,4

¹⁾ Ennusteessa oletetaan, että uusia koneita luovutetaan Suomelle vuodesta 2025 alkaen. Kansantalouden tilinpidossa hävittäjähanke kirjautuu suoritusperusteisesti rahoitusasemaan.

Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

% BKT:sta	2020	2021*	2022**	2023**
— Hyvinvointialueet				-0,2
— Työeläkelaitokset	0,1	0,8	1,4	1,3
— Muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	-0,1	-0,1	0,1
Perusjäämä	-4,8	-2,2	-0,8	-1,5
Rakenteellinen jäämä	-3,8	-2,0	-1,0	-1,5
Julkisyhteisöjen bruttovelka	74,8	72,3	71,2	72,7
Valtionvelka ¹⁾	52,5	51,2	50,8	52,0

¹⁾ VM:n kansantalousosaston arvio valtion velasta eroaa budjetoidun perusteella arvioidusta mm. päivitysteiden tuloarvioiden vuoksi.

Keskeiset muutokset suhteessa kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan**Julkisen talouden rahoitusasemaan vaikuttavat muutokset suhteessa kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmaan ¹⁾**

Kansantalouden tilinpidon mukaan, % BKT:sta	2023
Julkisen talouden rahoitusasema, kevät 2022	-1,7
Valtio:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,1
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,3
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,4
Muiden tekijöiden vaikutus	0,1
Paikallishallinto:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,2
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,05
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	-0,1
Työeläkerahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,1
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,3
Muut sosiaaliturvarahastot:	
Muuttuneen tilastolähtökohdan vaikutus tulo- ja menoarvioon	-0,2
Muuttuneen makroennusteen vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Päätösperäisten toimenpiteiden vaikutus tulo- ja menoarvioon	0,0
Muiden tekijöiden vaikutus	0,0
Julkisen talouden rahoitusasema, syksy 2022	-2,2

¹⁾ Pyörityksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

3. Hallituksen talous- ja finanssipolitiikka

Pääministeri Marinin hallituksen ohjelman talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä talouskasvusta, korkeaa työllisyyttä ja kestävästä julkisesta taloudesta. Hallitusohjelmassa hallitus asetti keskeisiksi talouspolitiikan tavoitteiksi:

- normaalin kansainvälisen ja siitä heijastuvan kotimaisen talouskehityksen oloissa työllisyysaste nostetaan 75 prosenttiin ja työllisten määrä vahvistuu vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä
- normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa v. 2023
- hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät
- hallituksen päätöksillä Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Koronaviruksen aiheuttama kriisi loi tarpeen täsmentää hallitusohjelman julkista taloutta ja työllisyyskehitystä koskevia tavoitteita. Hallitus asetti keväällä 2021 taloudellisen kestävyuden tiekartassaan tavoitteeksi:

- taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä
- nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä ja kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä.

3.1. Finanssipolitiikan linja

Pääministeri Marinin hallitus toteuttaa aktiivista ja vastuullista finanssipolitiikkaa, joka mitoitetaan suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla.

Finanssipolitiikka oli koronapandemian aiheuttamassa taantumassa voimakkaasti elvyttävää. Hallitus päätti laajoista toimista, joilla turvattiin työpaikkoja ja ihmisten toimeentuloa sekä helpotettiin yritysten taloustilannetta koronavirustilanteesta aiheutuvissa vaikeuksissa.

Maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan, nopean inflaation sekä energiakriisin takia. Sotaan liittyvä epävarmuus on heikentänyt kuluttajien ja yritysten luottamusta. Suomessa inflaatio on kivunnut lähes 8 prosenttiin vuoden 2022 ensimmäisinä kuukausina. Vaikka inflaation kiihtyminen on edelleen suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta, on inflaatio muodostumassa laaja-alaisemmaksi.

Taloustarviesitys sisältää toimia, joilla tuetaan kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi sekä toimia, joilla pyritään lieventämään sähkön korkean hinnan vaikutuksia. Pääsääntöisesti nämä toimenpiteet ovat määräaikaista ja koskettavat joko tulevaa talvikautta (esim. sähkön alv:n alennus ja kotitalousvähennykseen liitettävä sähkövähennys) tai vuotta 2023 (esim. korotukset etuuskien lapsikorotuksissa). Kokonaiskustannus näistä toimita on vuodelle 2023 n. 0,7 mrd. euroa.

Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset ulottuvat Suomen julkiseen talouteen myös turvallisuusympäristön muutoksen vaatiman varautumisen kautta. Hallitus on vastannut akuutteihin varautumisen tarpeisiin kuluvan vuoden toisessa lisätalousarviossa sekä julkisen talouden suunnitelmassa 2023—2026. Keväällä 2022 otettiin käyttöön kehyksen poikkeuslauseke, joka kattaa mm. tilanteeseen välittömästi liittyvät maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden, kyberturvallisuuden ja huoltovarmuuden välttämättömät menolisäykset. Poikkeuslausekkeen piirissä on kaikkiaan n. 8 mrd. euron menolisäykset, joista vuoteen 2023 kohdistuu n. 2 mrd. euroa.

Jo aiemmin hallitusohjelmassa päätetyn mukaisesti hallitus on kohdentanut pysyviä lisäpanostuksia mm. sosiaaliturvaan ja sosiaali- ja terveystalouteen, varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen sekä ympäristönsuojeluun ja ilmastopoliittisiin toimiin. Hallitusohjelman mukaiset pysyvät lisäpanostukset, jotka tehtiin hallituskauden alussa, ovat vuoden 2023 tasolla n. 1,4 mrd. euroa verrattuna kevään 2019 tekniseen julkisen talouden suunnitelmaan. Pysyvät menolisäykset katetaan pääosin päätösperäisin pysyvin lisätuloin ja uudelleenkohdennuksin sekä työllisteen määrää lisäävin päätöksin. Hallituksen määräaikaisten tulevaisuusinvestointien rahoitus päättyi vuoteen 2022.

Muut pysyvät lisäpanostukset kuin em. hallitusohjelman mukaiset lisäykset ovat n. 0,8 mrd. euroa vuoden 2023 tasolla ja n. 1,6 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla. Tämä sisältää uusimpina toimina ns. Veikkaus-kokonaisuuden parlamentaarisesti linjatun tason sekä valtion T&K-rahoitukseen linjatut määrärahanostukset.

Lisäksi Suomen kestävä kasvun ohjelmalla tuetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kasvua. Ohjelman rahoituspanostukset pysyvät korkealla tasolla edelleen v. 2023. Vuoden 2023 talousarvioesitykseen sisältyy 574 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyviä menoja. Määrärahoissa on huomioitu kestävä kasvun ministerityöryhmän linjaukset avustusten vähenemisestä Suomen saannon pienene- misen myötä.

Kevään 2021 julkisen talouden suunnitelmassa päätetyn 370 milj. euron pysyvien säästöjen kokonaisuus on päätetty toteuttaa kehystasoa alentamalla sekä kohdentamalla säästöjä 313 milj. euron osalta hallinnonaloittain vuodesta 2023 lukien. Hallinnonaloittain kohdennettujen säästöjen mittaluokka on hieman alentunut keväällä 2022 linjatusta, sillä perusväylänpitoa koskeva säästö ei sisälly talousarvioesitykseen.

Verotusta koskevilla ratkaisuilla hallitus on pyrkinyt edistämään sekä ilmastotavoitteita että vahvistamaan talouskasvua. Tutkimus- ja kehittämistoimintaa tuetaan vuodesta 2023 alkaen voimaantulevalla lisävähennyksellä. Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla. Vuonna 2023 tupakkaveroa korotetaan ja parafiinisen dieselin verotuki päättyy. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautusten asteittaista poistamista jatketaan ja jäteveroa korotetaan. Asuntolainan korkovähennys poistuu kokonaan ja välillisistä kiinteistösijoituksista saatavien voittojen verotusta laajennetaan. Hyvinvointialueiden perustamisen myötä kuntien verotuloja siirretään valtiolle kuntien kustannus- ja tehtävätaakan merkittävästi vähentyessä. Valtion verotulot kasvavat uudistuksen myötä 14,6 mrd. euroa v. 2023. Verotulojen siirron yhteydessä ansiotulon verotusta kevennetään 0,3 mrd. euroa, jotta uudistus ei johtaisi verotuksen kiristymiseen minkään tulonsaajaryhmän osalta.

Rakenteellisella jäämällä arvioituna hallituksen finanssipolitiikan viritys on lievästi elvyttävää v. 2023.

Finanssipolitiikan tavoitteet ja säännöt

Hallituksen tavoitteena on kestävyystiekartan mukaisesti taittaa julkisen talouden velkasuhteen kasvu 2020-luvun puolivälissä.

EU-lainsäädäntö asettaa julkisen talouden alijäämälle 3 prosentin ja velalle 60 prosentin viitearvot suhteessa BKT:hen. Lisäksi EU- ja kotimaisen lainsäädännön mukaisesti julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle asetetaan keskipitkän aikavälin tavoite (Medium-Term Objective, MTO).

Valtioneuvosto vahvisti kevään 2022 julkisen talouden suunnitelmassa, että syksyllä 2019 finanssipoliittisen lain (869/2012) 2 § mukaisesti asetettu keskipitkän aikavälin tavoite pidetään ennallaan -0,5 prosentissa suhteessa BKT:hen julkisen talouden rakenteelliselle rahoitusasemalle. Tämä on se minimitaso, johon Suomi on finanssipoliittisessa sopimuksessa sitoutunut. Julkisen talouden suunnitelmassa on myös asetettu monivuotiset tavoitteet koko julkisen talouden rahoitusasemalle, menoille ja julkisen talouden velalle siten, että ne ovat sopusoinnussa keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamisen ja hallitusohjelmassa asetetun julkisen talouden tasapainotavoitteen kanssa.

Euroopan komissio julkaisi 20.3.2020 tiedonannon¹⁾, jossa otettiin käyttöön vakaus- ja kasvusopimuksen yleinen poikkeuslauseke²⁾ perustuen koronavirustilanteen aiheuttamaan vakavaan taloudelliseen taantumaa koko EU-alueella. Jäsenvaltiot tukivat yhteislausunnossaan³⁾ 23.3.2020 lausekkeen käyttöönottoa. Poikkeuslausekkeen voimassaoloa on jatkettu lukuisia kertoja ja se on edelleen voimassa vuoden 2023 loppuun asti⁴⁾. Yleinen poikkeuslauseke, samoin kuin yksittäisiä maita kohtaavat epätavalliset tapahtumat, antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa tilapäisesti julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tähtäävältä sopeuttamisuralta edellyttäen, että tämä ei vaaranna julkisen talouden kestävyttä keskipitkällä aikavälillä.

Yleisen poikkeuslausekkeen voimassaolon on katsottu tarkoittavan myös kotimaisen finanssipoliittisen lainsäädännön (finanssipoliittinen laki 869/2012 ja julkisen talouden suunnitelmaa koskeva asetus 120/2014) mukaisten poikkeuksellisten olosuhteiden olevan voimassa, mikä tarkoittaa, että monivuotisten ja sektorikohtaisten tavoitteiden asettamisen ei tarvitse johtaa keskipitkän

¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591119459569&uri=CELEX:52020DC01>

²⁾ Asetus (EY) 1466/97 artiklat 5(1), 6(3), 9(1) ja 10(3), sekä asetus (EY) 1467/97 artiklat 3(5) ja 5(2)

³⁾ <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2020/03/23/statement-of-eu-ministers-of-finance-on-the-stability-and-growth-pact-in-light-of-the-covid-19-crisis/>

⁴⁾ Komissio totesi syksyllä 2020 yleisen poikkeuslausekkeen olevan voimassa edelleen v. 2021. Maaliskuun 2021 finanssipoliittista ohjausta koskevassa tiedonannossa komissio ilmoitti taloudellisista ehdoista, joiden täytyessä poikkeuslausekkeen voimassaolo voidaan päättää ja totesi kesäkuussa 2021 kevätennusteensa pohjalta lausekkeen voimassaolon jatkuvan vuoden 2022 loppuun asti. Maaliskuun 2022 finanssipoliittista ohjausta koskevassa tiedonannossa komissio totesi yleisen poikkeuslausekkeen voimassaolon päättyvän vuoden 2023 alussa, mutta ottaen huomioon vallitsevan epävarmuuden arvioivansa tilannetta uudelleen kevätennusteensa perusteella. Komissio ehdotti 23.5.2022 yleisen poikkeuslausekkeen voimassaolon jatkamista v. 2023, sillä vielä ei voida katsoa pandemian laukaiseman EU-alueen vakavan talouden taantumun päättyneen.

aikavälin tavoitteen saavuttamiseen.¹⁾ Julkisen talouden suunnitelmaa koskevaa asetusta päivitettiin keväällä 2022 tämän selventämiseksi.

Hallitus on julkisen talouden suunnitelmassaan asettanut seuraavat sektoreittaiset nimelliset rahoitusasematavoitteet vuodelle 2023:

- valtiontalouden alijäämä n. 2¼ % suhteessa BKT:hen
- paikallishallinnon alijäämä n. ½ % suhteessa BKT:hen
- hyvinvointialueiden rahoitusasema lähellä tasapainoa
- työeläkelaitosten ylijäämä n. 1 % suhteessa BKT:hen
- muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema lähellä tasapainoa.

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn, joka rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää. Menosäännöllä varmistetaan valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Hallitusohjelman mukaisia ja muita toimenpiteitä toteutetaan siinä määrin, kuin se on kehyksen puitteissa mahdollista.

Vaalikauden kehyksestä vuosille 2020—2023 päätettiin osana hallituksen ensimmäistä julkisen talouden suunnitelmaa 7.10.2019. Muun muassa koronavirustilanteen myötä Suomen talouden ja finanssipoliittisten tarpeiden kokonaiskuva muuttui vaalikauden alkupuoliskolla merkittävästi siitä, mikä tilanne oli syksyllä 2019. Poikkeamista suhteessa alkuperäiseen kehyspäättökseen päätettiin mm. osana puoliväliriihen ratkaisuja, jolloin hallitus päätti korottaa vaalikauden kehystä, vuoden 2022 kehystä 900 milj. eurolla ja vuoden 2023 kehystä 500 milj. eurolla. Vuoden 2023 kehyskorotustarvetta pienensi se, että kehysmenoja päätettiin tuolloin uudelleenkohdentaa pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen.

Hallitus päätti vuosien 2023—2026 julkisen talouden suunnitelmassa kehyspoikkeuksesta vakavassa ja merkittävästi muuttuneessa koko Eurooppaa koskevassa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa. Muun muassa tilanteeseen välittömästi liittyvät maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden, kyberturvallisuuden ja huoltovarmuuden välttämättömät menolisäykset lasketaan kehyksen poikkeuslausekkeen piiriin (ks. tarkemmin luku 5.1).

3.2. Finanssipolitiikan toimenpiteet

Toimenpiteet finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Hallituksen kestävyystiekartassa asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi on tunnistettu julkisen talouden vahvistamisen näkökulmasta potentiaalisina toimenpidekokonaisuuksina:

- työllisyyden lisääminen ja työttömyyden vähentäminen
- kestävä talouskasvun edellytysten vahvistaminen

¹⁾ Myös VTV on todennut, että on perusteltua tulkita, että EU-menettelyihin luotu jousto sisältyy myös kansallisiin vaatimuksiin. (Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2020.)

- julkisen hallinnon tuottavuuden kasvattaminen ja kustannusvaikuttavuutta tukevat toimet
- sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus sekä sote-palveluiden kustannusvaikuttavuutta kohen-
tavat toimet.

Hallitus on arvioinut talouden kasvun ja kestävyys-tiekartan valmistelussa mahdollisuuksia vahvistaa julkista taloutta kunkin toimenpidekokonaisuuden osalta ja tehnyt toimenpiteitä koske-
via päätöksiä.

Hallitus on sitoutunut pitkäjänteiseen työhön työllisyysasteen nostamiseksi tekemällä päätöksiä, joilla voidaan saavuttaa arviolta 80 000 lisätyöllistä. Työllisyysasteen nousu on hallitusohjelmassa tulopohjan keskeisin yksittäinen elementti. Yhteensä hallitus on viimeisimmät päätökset mukaan lukien tähän mennessä päättänyt työllisyyttä vahvistavista toimista, jotka vuoden 2029 tasolla arvioituna vahvistavat julkista taloutta 560 milj. eurolla huomioiden toimenpiteistä aiheutu-
neet kustannukset ja työllisyyden vahvistumisesta syntyvät säästöt. Merkittävimmät toimenpidekokonaisuudet ovat työttömyysturvan lisäpäivistä luopuminen, pohjoismainen työn-
hakumalli, työ- ja elinkeinopalveluiden kuntasiirtoon liittyvä rahoitusuudistus, työttömyysturvan
työssäoloehdon euroistaminen, sekä oppivelvollisuuden laajennus.

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansan-
tuotteeseen vuoteen 2030 mennessä hallitusohjelman, tutkimuksen, kehittämisen ja innovaatioi-
den tiekartan (TKI-tiekartta) sekä parlamentaarisen TKI-työryhmän mukaisesti. Vuoden 2023 ta-
lousarvioesityksessä huomioidaan julkisen talouden suunnitelman 2023—2026 yhteydessä pää-
tetyt valtion lisäpanostukset T&K-kokonaisuuteen. Valtion T&K-rahoituksesta kerrotaan
tarkemmin luvussa 5.3.

Suomeen on 1.7.2021 muodostettu 21 hyvinvointialuetta, joille siirretään 1.1.2023 alkaen nykyi-
sin kuntien ja kuntayhtymien vastuulle kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastusoi-
men palvelujen järjestäminen ja näiden kustannukset. Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa
pääosin valtion rahoituksella. Hyvinvointialueiden taloutta tarkastellaan luvussa 9.

Näkymät finanssipolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi

Julkisen talous on alijäämäinen koko hallituskauden ajan eikä velkasuhdekaan ole kääntymässä
pysyvään laskuun. Koronaviruspandemialla ja Venäjän hyökkäyssodalla on ollut näihin oma vai-
kutuksensa.

Julkisen talouden alijäämä alitti EU:n perussopimuksen 3 prosentin viitearvon jo v. 2021 ja pysyy
selvästi sen alapuolella myös vuosina 2022 ja 2023.

Velkasuhde kääntyi viime vuonna laskuun ja valtiovarainministeriön syksyn 2022 ennusteen pe-
rusteella lasku jatkuu vielä tänä vuonna. Jo aiemmin päätetyt puolustushankinnat, vaisun talous-
kasvun tuottama heikko verotulojen kasvu, ikäsidonnaisten menojen kasvu, sekä korkotason nor-
malisoituminen kääntävät velkasuhteen uudelleen kasvuun ensi vuodesta alkaen. Julkisen talou-
den velka on ylittänyt EU:n perussopimuksen 60 prosentin viitearvon vuodesta 2020 alkaen.

Komission 23.5.2022 julkaisemassa raportissa todettiin velkakriteerin rikkoutuneen v. 2021. Ko-
missio oli kuitenkin jo maaliskuun 2022 finanssipoliittista ohjausta koskevassa tiedonannossaan

todennut, että se ei aio keväällä käynnistää liiallisen alijäämän menettelyjä (EDP) ja pitävänsä erityisesti velanalentamiskriteerin täyttämistä tällä hetkellä liian vaativana. Komissio totesi toukokuussa arvioivansa tarvetta avata liiallisen alijäämän menettelyjä uudelleen syksyllä 2022.

EU:n julkisen taloudelle asettamien vaatimuksien noudattamista arvioidaan lokakuussa 2022 julkaistavassa ja EU:lle toimitettavassa vuoden 2023 alustavassa talousarviosuunnitelmassa. Komissio tuo esiin näkemyksiään talouspolitiikan koordinaatiokehikon mahdollisista muutoksista kesän jälkeen ja hyvissä ajoin ennen vuotta 2023.

Vuodelle 2023 julkisen talouden sektoreille asetetut nimelliset rahoitusasematavoitteet ovat valtiovarainministeriön syksyn 2022 ennusteen valossa laajasti ottaen toteutumassa. Valtionhallinnon rahoitusaseman ennustetaan olevan asetettua tavoitetta (n. -2¼ %) heikompi v. 2023, ja paikallishallinnon rahoitusasema alittaa tavoitteen (n. ½ prosentin alijäämä). Myös hyvinvointialueiden rahoitusasema on tavoitteen mukaisesti lähellä tasapainoa. Työeläkelaitosten rahoitusaseman arvioidaan ylittävän tavoitellun 1 prosentin ylijäämään, ja muut sosiaaliturvarahastot ovat hieman ylijäämäisiä eli siis tavoitellun mukaisesti lähellä tasapainoa.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 72,5 mrd. euroa v. 2023. Verojen ja veronluontoisten tulojen osuus on n. 64,5 mrd. euroa (89 %). Valtion verotulojen arvioidaan kasvavan 33 % v. 2023 eli 15,8 mrd. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Muutos johtuu sote-uudistuksesta, jonka yhteydessä valtiolle siirtyy merkittävä määrä ansiotulo- vero- sekä yhteisöverotuottoja. Tulot ilman lainanottoa kasvavat 14,6 mrd. euroa.

Tuloarviot osastoittain vuosina 2021—2023¹⁾

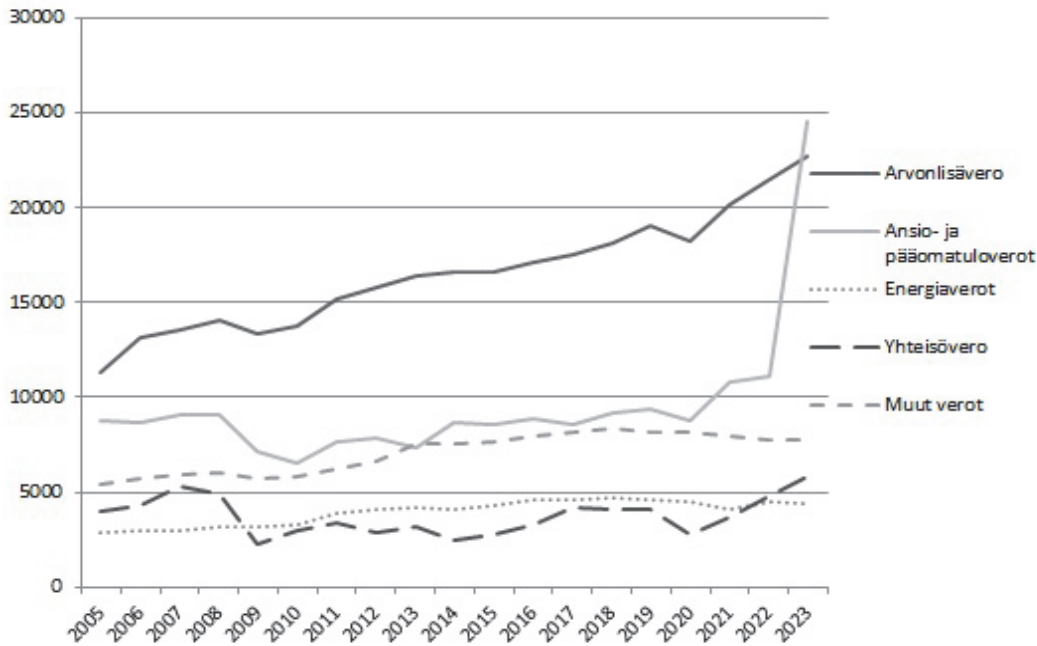
Tunnus	Osasto	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €		esitys milj. €	milj. €
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	46 753	48 679	64 507	15 829	33
12.	Sekalaiset tulot	7 152	6 383	6 513	130	2
13.	Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2 379	2 696	1 331	-1 365	-51
15.	Lainat, pl. nettolainanotto ja velanhallinta	157	149	150	1	1
	Yhteensä	56 441	57 907	72 501	14 595	25
15.03.01	Nettolainanotto ja velanhallinta	4 307	7 040	8 045	1 005	14
	Yhteensä	60 748	64 946	80 546	15 599	24

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Oheisessa kuviossa on esitetty valtion verotulojen kehitys keskeisimpien verolajien osalta v. 2005—2023. Verotulot ovat kasvaneet vahvasti vuoden 2020 jälkeen talouden alettua elpymään koronapandemian aiheuttamista vaikeuksista. Vuonna 2023 voimaan tuleva sote-uudistus aiheuttaa merkittävää kasvua valtion verotuloissa, kun sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle.

Sote-uudistuksesta johtuen tuloverotus muodostaa vuodesta 2023 lähtien valtion suurimman yksittäisen tulonlähteen. Sote-uudistus kasvattaa valtion verotuloja vuonna 2023 n. 14,5 mrd. euroa. Arvonlisäveron merkitys valtion tulonlähteenä pysyy merkittävänä. Yhteisöveron tuotto on riippuvainen yritysten tuloskehityksestä ja sille on tyypillistä voimakkaat suhdannevaihtelut. Pitkällä aikavälillä yhteisöveron tuottoa on vähentänyt osaltaan se, että verokilpailun vuoksi yhteisöverokantaa on alennettu, kun tavoitteena on ollut varmistaa Suomen säilyminen kilpailukykyisenä investointikohteena. Energiaveron tuotto kehittyi verrattain vaimeasti, mitä selittää veropohjien kuten esim. polttonesteiden ja sähkön kulutuksen maltillinen kehitys. Energiaveroihin on tarkastelujaksolla tehty korotuksia, mutta toisaalta verorasitusta on laskenut kulutuksen siirtyminen energiatuotteisiin, joita verotetaan matalammilla verotasoilla.

Kuvio 3. Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2005—2023 (milj. euroa)

4.1. Keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Marinin hallituksen veropolitiikan yhtenä tavoitteena on varmistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja digitaalisessa ja nopeasti kehittyvässä maailmantaloudessa. Tiivistämällä veropohjaa mahdollistetaan matalat verokannat ja tasapuolinen verotus, jotka edistävät yritystoimintaa, työllisyyttä, kasvua ja hyvinvointia.

Verotuksessa haetaan ratkaisuja, jotka edistävät hallituksen ilmastotavoitteita taloudellisesti tehokkaimmin, nopeuttavat siirtymää pois fossiilisista polttoaineista ja jotka samalla täyttävät sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset. Tähän liittyy energiaverotuksen uudistus, liikenteen verotuksen uudistus, kiertotalouden edistäminen sekä päästöihin perustuvan kulutusverotuksen selvittäminen.

Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen kiristyminen on kohdistunut pääasiassa valmisteverotukseen. Tavoitteena on rahoittaa hallitusohjelman pysyviä menolisäyksiä ja samalla ohjata kulutusta ympäristöystävällisempään ja terveellisempään suuntaan. Terveyttä on pyritty edistämään korottamalla tupakan, alkoholin ja virvoitusjuomien valmisteveroja hallituskauden aikana. Kulutusverotuksen kiristymistä on kompensoitu pieni- ja keskituloisille tuloverotuksen keventämisen kautta. Ansiotuloverotukseen tehdään vuosittain indeksitarkistus.

Hallitus on sitoutunut siihen, että se ei käytä verohuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuotto-vaikutus kompensoidaan kunnille.

Muutokset vuonna 2023

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla, mikä pienentää valtion verotuloja vuositasolla 637 milj. euroa. Indeksitarkistuksella tavoitellaan sitä, että verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena.

Merkittävin verotuottoihin vaikuttava veroperustemuutos v. 2023 on sote-uudistus. Uudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle. Kuntien tuloja pienennetään siirtyviä kustannuksia vastaavasti alentamalla valtionosuuksia, verotulomenetysten kompensatioita, kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta sekä kunnallisveroa. Valtion osuus yhteisöveron tuotosta kasvaa ja valtion ansiotuloverotusta kiristetään kunnallisveron keventämistä vastaavasti. Kaiken kaikkiaan kuntien verotuloja leikataan n. 14,8 mrd. euroa ja valtion verotuloja kasvatetaan n. 14,5 mrd. euroa¹⁾. Jotta ansiotuloverotus ei kiristyisi sote-verouudistuksen takia, valtion ansiotuloverotusta kevennetään n. 0,37 mrd. euroa. Valtionverotuksen invalidivähennys poistetaan sote-verouudistuksen yhteydessä.

¹⁾ Sote-uudistuksen yhteydessä kunnilta siirtyvien verotulojen määrä arvioidaan vuoden 2022 tasossa, minkä vuoksi kunnallisveroprosentin ja kuntien yhteisöveron jako-osuuden alentaminen on mitoitettu vuoden 2022 poikkileikkaustilanteessa. Vuoden 2022 tasossa tehdyssä laskelmassa kunnilta siirtyvien verotulojen määrä on n. 13,9 mrd. euroa. Kun muutokset lasketaan myöhempien vuosien tasolla, euromäärät muuttuvat.

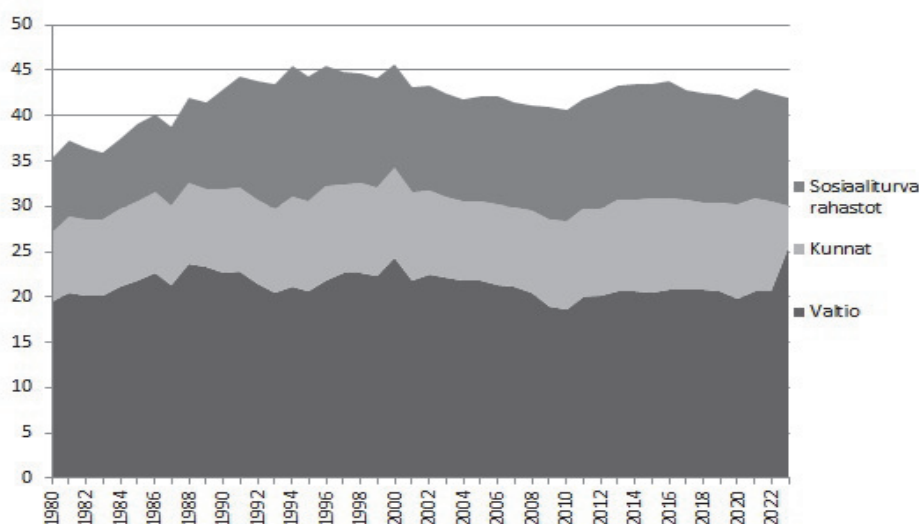
Energian hintojen nousun kompensoimiseksi kotitalouksille sähköenergian arvonlisäverokanta lasketaan määräaikaisesti 10 prosenttiin ja kotitalousvähennyksen yhteyteen toteutetaan määräaikainen sähkövähennys. Lisäksi kotitalouksien ostovoimaa parannetaan henkilökuljetuksiin sovellettavan arvonlisäverokannan määräaikaisella alentamisella 0 prosenttiin. Näiden arvioidaan vähentävän valtion verotuloja yhteensä noin 525 milj. euroa.

Ikään perustuva työtulovähennyksen portaittainen korotus vähentää valtion verotuloja arviolta 73 milj. euroa ja perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuun huojennus vähentää valtion verotuloja arviolta 3 milj. euroa. Matkakuluvähennyksen määräaikaista korotusta jatketaan, mikä vähentää valtion verotuloja arviolta 17 milj. euroa. Osana T&K-rahoituksen kokonaisuutta otetaan käyttöön lisävähennykseen perustuva T&K-verokannustin. Tämä vähentää valtion verotuloja n. 80 milj. euroa. Lisäksi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan varhaiskasvatusmaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen kompensoimiseksi, mikä vähentää verotuloja arviolta 100 milj. euroa.

Asuntolainan korkovähennys poistuu kokonaan. Välillisistä kiinteistösijoituksista saatavien voittojen verotusta laajennetaan. Korkovähennysrajoitussäännöstä uudistetaan. Verovuonna 2023 otetaan käyttöön luonnollisen henkilön arvonnousuvero sekä taloudellisen työnantajan käsite.

Vuonna 2023 poistetaan parafiinisen dieselin verotuki, korotetaan jäteveroa, pienennetään lämmitysbiokaasun verotukea ja jatketaan energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen asteittaista poistamista sekä tupakkaveron puolivuositaisia korotuksia. Näiden toimien arvioidaan kasvattavan verotuloja nettomääräisesti yhteensä n. 116 milj. euroa. Lisäksi väylämaksun puolitusta ja arpajaisveron määräaikaista alennusta jatketaan.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot sektoreittain suhteessa kokonaistuotantoon 1980—2023 (kokonaisveroaste)

4.2. Veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys

Verokertymiin vaikuttaa veroperustemuutosten lisäksi veropohjan kehitys, joka on puolestaan riippuvainen kansantalouden ja sen eri osien kehityksestä. Tuloarvioiden perustana käytetyt veropohjan kehitysarviot (oheinen taulukko) on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevassa Taloudellisessa katsauksessa esitetystä valtiovarainministeriön ennusteesta.

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2020	2021	2022	2023
	vuosimuutos, %			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	1,4	6,0	2,7	3,5
— palkkatulot	-0,1	5,2	4,8	3,3
— eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	6,5	0,7	1,6	7,0
— pääomatulot	-0,8	29,4	-7,2	-4,4
Ansiotasoindeksi	1,9	2,4	2,6	3,5
Toimintaylijäämä	1,6	6,1	9,4	4,7
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	-5,1	5,9	8,4	4,2
Arvonlisäveron pohja	-3,0	5,5	9,0	4,6
Bensiinin kulutus	-5,6	1,7	-3,2	-1,7
Dieselöljyn kulutus	0,2	-6,3	-0,6	-0,9

Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitys- arviot

	2020	2021	2022	2023
Sähkön kulutus	-5,9	6,6	-1,5	3,3
Verollisen alkoholin kulutus	1,1	-1,2	-3,8	1,1
Verotettavat uudet henkilöautot (kpl)	93 130	94 099	85 000	110 000
Kuluttajahintaindeksi	0,3	2,2	6,5	3,2

4.3. Verotuloarvioiden riski- ja herkkyystarkastelu

Kuten edellä todettu, talousarvioesityksen verotuloarvio pohjautuu valtiovarainministeriön talousennusteeseen ja sen mukaiseen arvioon veropohjien kehityksestä. Ennustetusta poikkeavan talouskehityksen vaikutukset verokertymään riippuvat siitä, mihin tekijöihin poikkeama perustuu. Vaikutukset muodostuvat sitä suuremmiksi, mitä enemmän makrokehitystä koskeva ennuste poikkeama on lähtöisin kotimaisesta kysynnästä verrattuna ulkoisen kysynnän kautta tuleviin muutoksiin. Toteutuneen kehityksen perusteella arvioidaan, että talouskasvun hidastuminen prosenttiyksiköllä heikentäisi valtion rahoitusasemaa n. 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon. Tästä valtaosa perustuu verotulojen heikkenemiseen. Vuoden 2023 kokonaistuotannon tasoon suhteutettuna prosenttiyksikön muutos talouskasvussa vaikuttaisi valtion rahoitusasemaan 0,8 mrd. euroa.

Oheisessa taulukossa on esitetty arvioita eräiden verolajien tuoton herkkyydestä veropohjassa tapahtuviin muutoksiin.

Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä (www.vm.fi).

Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus valtion verotuottoon

Verolaji	Veropohja / kysyntäeriä	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%-yks.	497 (ml. maksut), josta valtio 305
	Eläketulot	1%-yks.	153, josta valtio 103
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%-yks.	46
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%-yks.	77, josta valtio 59
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%-yks.	141
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1 000 kpl	3
Energiavero	Sähkön I kulutus	1 %	9
	Bensiinin kulutus	1 %	13
	Dieselin kulutus	1 %	15
Alkoholijuomavero	Alkoholin kulutus	1 %	15
Tupakkavero	Savukkeiden kulutus	1 %	10

4.4. Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä määrättyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää.

Verotukia on tällä hetkellä määritelty 193 kappaletta vuodelle 2023. Näistä noin kolmasosalle ei pystytä esittämään euromääräistä arviota ja osalle voidaan esittää vain suuruusluokka-arvio. Verotukia tarkasteltaessa on huomioitava, että verotuen poistaminen ei välttämättä lisääisi verotuloja vastaavalla määrällä. Osa tuista on päällekkäisiä, joten ne vaikuttavat toistensa suuruuteen. Verotukia ja niiden vaikutuksia verotuottoihin on käsitelty verolajeittain tuloarviomomenttien selvitysosassa.

4.5. Muiden tulojen arviot

Sekalaiset tulot (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys	2022—2023 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	7 152	6 316	6 513	3
— siirto valtion eläkerahastosta	1 941	1 991	2 118	6
— EU-tulot	1 504	1 568	1 629	4
— Rahapelitoiminnan tuotto (STM, OKM, MMM)	819	726	777	7
— muut	2 888	2 031	1 989	0

Korkotulot ja voitontuloutukset (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys	2022—2023 muutos, %
Korkotulot ja voitontuloutukset, milj. euroa	2 379	2 696	1 331	-51
— korkotulot	49	43	54	26
— osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	2 075	2 409	1 023	-58
— osuus Suomen Pankin voitosta	100	100	100	0
— valtion liikelaitosten voitontuloutukset	155	144	154	7

Valtion sekalaisiksi tuloiksi v. 2023 arvioidaan 6 513 milj. euroa, mikä on 197 milj. euroa vuoden 2022 varsinaista talousarviota enemmän. Merkittävimmän yksittäisen erän sekalaisista tuloista muodostaa valtion eläkerahastosta valtion budjettitalouteen tehtävä 2 118 milj. euron suuruinen tuloutus. Sekalaisiin tuloihin luetaan EU:lta saatavat tulot. EU:lta arvioidaan kertyvän sekalaisia tuloja 1 629 milj. euroa, mihin sisältyy EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä saatavat maksut, jotka ovat arviolta 391 milj. euroa. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun oh-

jelmissä esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Elpymis- ja palautumisvälineeseen liittyvä tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletuksista.

Sekalaisiin tuloihin kirjataan myös rahapelitoiminnan voittovaroista opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön saamat osuudet, joiden yhteissumman arvioidaan olevan 777 milj. euroa v. 2023. Kehitykseen vaikuttaa Veikkaus Oy:n tuloksen pieneneminen mm. pelihaittojen torjumiseen liittyvien toimenpiteiden myötä. Myös päästöoikeuksien huutokaupasta saatavat tulot muodostavat merkittävän sekalaisen tulojen kokonaisuuden, sillä tuloja arvioidaan kertyvän 450 milj. euroa v. 2023, mikäli päästöoikeuden hinta olisi n. 70 euroa tonnilta.

Korkotuloja ja voitontuloutuksia ennakoidaan kertyvän 1 311 milj. euroa, mikä on 1 365 milj. euroa vuoden 2022 varsinaista talousarviota vähemmän. Suurta erotusta selittää ennen kaikkea osakemyynti- ja osinkotuloarvion pienentyminen yhteensä 1,4 mrd. eurolla. Suomen Pankista annettun lain mukaan Suomen Pankki tulouttaa valtiolle 50 % edellisen vuoden tuloksesta. Pankkivaltuusto voi päättää tätä suuremman osuuden tulouttamisesta. Vuodelle 2023 oletetaan tuloutukseksi 100 milj. euroa. Valtion liikelaitosten voitontuloutukseksi arvioidaan 154 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 119 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen 35 milj. euroa.

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan n. 80,5 mrd. euroa, mikä on n. 15,6 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksena budjettitalouden menojen taso nousee koko vuoden tasolla n. 14 mrd. eurolla.¹⁾ Tässä luvussa ei kuitenkaan ole huomioitu sitä, että n. 1,9 mrd. euroa hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta maksetaan jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa ei ollut vielä mukana Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi päätettyjä toimia. Näiden toimien kokoluokka on n. 2 mrd. euroa sekä v. 2022 että v. 2023.

Edellä mainitut tekijät huomioiden menojen kasvu v. 2023 on n. 2,5 mrd. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vuoden 2023 menotasoa nostavat muun muassa laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset. Lisäksi valtionvelan korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason kasvun myötä. Toisaalta budjettitalouden menot vähenevät v. 2023 mm., koska koronapandemiaan liittyvät menot pienenevät ja monet hallituksen päättämät määräaikaiset menolisäykset (mm. tulevaisuusinvestoinnit) päättyvät.

Hintatason muutos ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen aiheuttama rakenteellinen muutos huomioiden hallinnonalojen määrärahat (kaikki muut menot pl. korkomenot) kasvavat noin puoli prosenttia vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vuodelle 2022 budjetoituun (ml. ensimmäinen ja toinen lisätalousarvio) menot laskevat tässä tarkastelussa kuitenkin yli

¹⁾ Arvio on tehty vuoden 2022 kustannusten pohjalta tehtävän siirtolaskelman perusteella. Lisäksi uudistuksen myötä valtion kustannukseksi tulee täysimääräisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen ja indeksikorotuksen vuoksi tehtävät korotukset. Em. korotukset lisäävät valtion menoja v. 2023 n. 750 milj. eurolla. Aiemmin palvelutarpeen kasvusta ja indeksikorotuksista on kunnille kompensoitu noin neljännes valtionosuusprosentin mukaisesti.

3,5 %, sillä vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa päätettiin n. 2 mrd. euron toimista Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi.

Määrärahat pääluokittain vuosina 2021—2023¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €		esitys milj. €	milj. €
21.	Eduskunta	122	133	137	4	3
22.	Tasavallan presidentti	18	27	40	13	49
23.	Valtioneuvoston kanslia	998	223	232	9	4
24.	Ulkoministeriön hallinnonala	1 349	1 321	1 318	-3	-0
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	1 062	1 039	1 077	38	4
26.	Sisäministeriön hallinnonala	1 762	1 585	2 274	689	43
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	4 346	5 102	6 103	1 002	20
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	19 857	21 422	34 171	12 748	60
29.	Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	7 397	7 474	7 693	219	3
30.	Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonala	2 951	2 745	2 653	-92	-3
31.	Liikenne- ja viestintä- ministeriön hallinnonala	3 747	3 562	3 336	-227	-6
32.	Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	3 720	3 543	3 710	168	5
33.	Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	17 522	15 913	15 934	21	0
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	364	329	337	8	2
36.	Valtionvelan korot	788	528	1 531	1 003	190
	Yhteensä	66 002	64 946	80 546	15 599	24

¹⁾ Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

5.1. Talousarvioesitys ja valtiontalouden kehys

Valtiontalouden kehysjärjestelmä perustuu vaalikauden ajaksi asetettavaan sitovaan, reaalisena vaalikauden kokonaiskehykseen, johon tehdään vuosittain tarvittavat hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakennekorjaukset. Kehysjärjestelmä perustuu ex ante -tarkasteluun, eli se rajoittaa valtion talousarvioissa budjetoitavien menojen määrää.

Hallitusohjelmaan sisältyvän menosäännön tarkoituksena on rajoittaa veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärää. Tarkoituksena on varmistaa valtiontalouden vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä menopolitiikka. Kehysmenettely asettaa enimmäismäärän n. 85 prosentille valtion talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta vahvistettavan valtiontalouden menokehysten ulkopuolelle jäävät mm. suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, valtionvelan korkomenot sekä finanssisijoitukset.

Vaalikauden kehyksestä vuosille 2020—2023 päätettiin osana hallituksen ensimmäistä julkisen talouden suunnitelmaa 7.10.2019. Osana kevään 2021 puoliväliriihen ratkaisuja hallitus päätti korottaa vuoden 2023 kehystä 500 milj. eurolla. Vuoden 2023 kehyskorotustarvetta pienensi se, että kehysmenoja päätettiin tuolloin uudelleenkohdentaa pysyvästi 370 milj. eurolla vuodesta 2023 alkaen.

Vakavassa ja merkittävästi muuttuneessa koko Eurooppaa koskevassa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa hallitus teki kevään julkisen talouden suunnitelman yhteydessä seuraavan kehyspoikkeuksen:

— Tilanteeseen välittömästi liittyvät maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden, kyberturvallisuuden välttämättömät menolisäykset katetaan kehyksen ulkopuolisina.

— Samoin Ukrainaan annettu apu, sotaa pakenevien ukrainalaisten auttaminen ja sotaan liittyvien pakotteiden välittömät vaikutukset valtion toiminnalle katetaan kehyksen ulkopuolisina.

— Kehyksen ulkopuolisina rahoitetaan myös vuosien 2022—2023 määräaikaista huoltovarmuuden kannalta välttämättömiä toimia, erityisesti investointeja, jotka samanaikaisesti sekä lisäävät kotimaista energiantuotantoa että tukevat uuden fossiilista energiaa korvaavan teknologian hyödyntämistä. Samoin näihin rinnastettavat äkillisen energiahintojen nousun takia tehtävät vuoden 2022 yksittäiset toimet sopeutumisen siirtymäajalla katetaan kehyksen ulkopuolelta.

— Myös Euroopan unionin tasolla kiinnitetään huomiota Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan johduttuihin toimiin Ukrainan tukemiseksi ja sotaa pakenevien pakolaisten auttamiseksi sekä muihin sodasta aiheutuviin seurauksiin. Samoin energian hinnan nousu herättää huolta unionin tasolla. Kansallisia toimia toteutetaan ottaen huomioon myös unionin tason linjaukset ja toimet.

Edellä mainittu poikkeuslauseke otetaan huomioon kehystason rakennekorjauksena, eli vaalikauden kehystä nostetaan menoja vastaavasti, jolloin ao. menot tulevat katettua kehyksen ulkopuolisena. Rakennekorjaus on 2 048 milj. euroa vuotta 2023 koskien: kyberturvallisuus 59 milj. euroa, rajaturvallisuus ja maanpuolustus 999 milj. euroa, maahanmuuton kokonaisuus 714 milj. euroa, huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja vihreää siirtymää tukevat toimet 231 milj. euroa, huoltovarmuus 10 milj. euroa, energiahintojen nousun takia tehtävät toimet 15 milj. euroa ja Ukrainaan annettu apu 20 milj. euroa. Poikkeuslausekkeen piiriin kuuluvista menoista pieni osa on jo valmiiksi kehyksen ulkopuolisina menoja (maahanmuuttokokonaisuuteen sisältyvät asumistuen ja perustoimeentulotuen tarvearvioiden muutokset, yhteensä 77 milj. euroa). Tästä syystä kehyksen rakennekorjaus on pienempi kuin poikkeuslausekkeen piiriin kuuluvien menojen kokonaismäärä (2 125 milj. euroa vuotta 2023 koskien).

Rahapeliuotoilla rahoitettavien yleishyödyllisten toimintojen uuden parlamentaarisesti linjatun rahoitusmallin mukaisesti em. menot siirretään rahoituslähteestä riippumatta ja hallitusohjelmassa linjatusta kehysäännöstä poiketen kehykseen kuuluvaksi menoksi vuodesta 2023 lukien. Vaalikauden kehystä korotettiin keväällä 2022 koko tason osalta, ei vain rahapeliuotoilla nykyisin rahoitettavilta osin.

Koronaan liittyvät välittömät ns. terveysturvallisuuden kustannukset katetaan kehyksen ulkopuolisina menoina edelleen v. 2023. Näitä määrärahoja sisältyy talousarvioesitykseen 40 milj. euroa, lähinnä covid-19-rokotteiden hankintaan.

Kevään 2022 julkisen talouden suunnitelmassa vuoden 2023 menokehys muutettiin vuoden 2023 hinta- ja kustannustasoon lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksikorotettavien menojen osalta. Hinta- ja kustannusarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta vuoden 2023 kehysmenojen hintakorjausta korotetaan nettomääräisesti yhteensä 921 milj. eurolla.

Kehyksen hinta- ja kustannustasotarkistukset, milj. euroa

	2023
Tarkistus kehystasoon verrattuna kevääseen 2022:	
Lakisääteisesti indeksisidonnaiset menot (eläkkeet, hyvinvointialueiden rahoitus, kuntien valtionosuudet sekä muut lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut)	666,8
Sopimusperusteisesti indeksoitavat menot (Puolustusvoimien menojen indeksitarkistus, valtion palkkojen sopimusratkaisu 2022—2024)	13,0
Muut kehykseen kuuluvat menot	241,1
Yhteensä	920,9

Kehystasossa otetaan lisäksi huomioon kehyksen rakenteellisia muutoksia, jotka laskevat vuoden 2023 kehystasoa 541 milj. euroa. Kevään 2022 julkisen talouden suunnitelman jälkeen tehdyt rakennemuutokset on eritelty tarkemmin seuraavassa taulukossa.

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2022	2023
LTAE II 2022			
23.01.01	Ajoitusmuutos ICT-hankkeissa.	0,9	-0,3
27.10.18	Ajoitusmuutos PVKEH 2021 -tilausvaltuuden maksatuksissa.	-77,4	35,4
27.10.18	Ajoitusmuutos PVKEH 2022 -tilausvaltuuden maksatuksissa.	-8,9	3,9
28.89.31	Hyvinvointialueiden joulukuun 2022 rahoitus-erän korjaus (ajoitusmuutos).	979,9	-979,9
TAE 2023			
24.30.66	Kehitysyhteistyön yhteishankkeet. Läpivirtaus-erä, vastaava tulo momentilla 12.24.99.		2,9
27.10.19	Hankintapäätöksen mukainen muutos monitoimihävittäjien maksuprofiiliin.		12,5
27.10.19	Monitoimihävittäjähankinnan valuuttakurssimenot käsitellään kehysneutraalisti vaalikauden kehykseen hankkeelle varatun rahoituksen puitteissa. Vaalikauden kehykseen varattua rahoitusta on aiemmin (JTS 2023—2026, LTAE II 2022) alennettu hävittäjähankinnan maksuprofiilin tarkentumisesta johtuen.		271,2

Kehyksen rakennemuutokset, milj. euroa

Momentti	Asia	2022	2023
28.50.15	Eläkemomentilta on maksettu korvausta Kevalle liittyen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille. Jäljellä olevat korvaukset maksetaan lopullisena kertasuorituksena, ja tämä tekninen muutos käsitellään kehyyksen kannalta neutraalisti.		50,3
31.10.30	Ajoitusmuutos liittyen Vihdintien pikaraitiotien rakentamiseen.		10,0
32.30.33	Vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa peruutetun turveyrittäjien tuen uudelleenbudjetointi.		30,6
32.30.42	Brexit-mukautusvaraus. Läpivirtauserä, Suomi saa vastaavan tulon jälkikäteen EU:lta.		9,0
33.10.54	Lämmitysnormin 57 % korotus. Perustemuutos kehyyksen ulkopuolisella momentilla.		-2,3
33.10.57, 33.20.52	Kuntoutusrahaetuksien ja osasairauspäivärahan kehittämisehdotusten vaikutus. Perustemuutos kehyyksen ulkopuolisilla momenteilla.		0,4
33.10.57	Toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosan korotus (10 %). Perustemuutos kehyyksen ulkopuolisella momentilla.		-18,0
33.20.52	Työttömyysturvan lapsikorotus, laskettu 20 % korotuksella. Perustemuutos kehyyksen ulkopuolisella momentilla.		-20,0
35.10.20	Vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa peruutetun hylkymäärärahan uudelleenbudjetointi.		1,3
35.10.20	Hituran kaivoksen ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvä uudelleenbudjetointi. Turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen liittyvä kehyspoikkeus, muutos kevään julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna.	-2,0	2,0
	Yhteensä	892,6	-541,0

Jakamaton varaus

Kaikki edellä mainitut tarkistukset mukaan lukien vuoden 2023 kehystaso on 69 315 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehyyksen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 68 832 milj. euroa. Näin ollen vuoden 2023 jakamaton varaus on 383 milj. euroa. Lisäksi vuodelle 2023 on kehyyksessä varattu 100 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

Vaalikauden kehys vuodelle 2023, milj. euroa

	2023
Kehyspäättös 13.4.2022	68 936
Hinta- ja kustannustasotarkistukset	921
Rakenteelliset tarkistukset	-541
Tarkistettu kehystaso	69 315

Kehyksen ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehysten ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot eli työttömyysturvan, asumistuen, perustoimeentulotuen sekä palkkaturvan menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehysten piiriin siltä osin, kuin niiden perusteisiin tehdään muutoksia. Lisäksi kehysten ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehysten ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan n. 11,7 mrd. euroa, mikä on n. 0,4 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Kehysten ulkopuoliset menot alenevat merkittävästi kahden teknisluontoisen seikan vuoksi. Ensinnä rakenteellisen muutoksen vuoksi aiemmin rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitetut n. 700 milj. euron menot siirretään menokehysten piiriin. Toiseksi kehysten ulkopuoliset verokompensaatiot kunnille alenevat n. 450 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvistä rahoitussiirroista johtuen.

Kehysten ulkopuolisia menoja kasvattaa merkittävästi valtionvelan korkomenojen kasvu. Korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason kasvun myötä. Muutoin kehysten ulkopuolisista menoista alenevat selvästi työttömyyteen ja koronaviruspandemiaan liittyvät menot sekä finanssisijoitukset.

Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2023 esitys
Suhdanneluonteiset menot	4 730
Veroperustemuutosten kompensaatiot kunnille	286
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 880
Korkomenot	1 531
Finanssisijoitukset	351
Tekniset läpivirtauserät	341
Arvonlisäveromäärärahat	1 950
Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon	576
Poikkeusolojen vaikutukset	29
Koronavirustilanteen terveysturvallisuus	40
Yhteensä	11 714

5.2. Määrärahat hallinnonaloittain

Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset

Venäjän Ukrainassa aloittamaan hyökkäyssotaan liittyen ehdotetaan vuodelle 2023 yhteensä n. 2,1 mrd. euron määrärahoja vuoden 2022 tapaan. Hallitus linjasi määrärahoista pääosin jo huhtikuussa 2022 julkisen talouden suunnitelman yhteydessä ja teki niiden osalta kehyspoikkeuksen. Poikkeuslausekkeen mukaiset menot katetaan kehyksen ulkopuolisina menoina (ks. luku 5.1).

Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan seurauksena, mikä edellyttää toimenpiteitä puolustuskyvyn vahvistamiseksi. Tähän perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan yhteensä n. 788 milj. euron määrärahaa (pl. arvonalisäveromenot). Määrärahasta Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan n. 129 milj. euroa ja materiaalihankintoihin n. 656 milj. euroa. Resurssilisäykseen sisältyy aiemmin keväällä 2021 linjattujen 35 milj. euron suuruisen säästöjen peruminen puolustusministeriön hallinnonalan osalta.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan 48 milj. euroa kriisinsietokyvyn ja keskeisten suorituskykyjen kehittämiseen sekä 163 milj. euroa uusien valvontalentokoneiden hankintaan.

Kyberturvallisuusuhkiin varautumisen parantamiseksi ehdotetaan yhteensä n. 59 milj. euroa. Ehdotukset kohdistuvat usealle hallinnonalalle ja lukuisille eri virastoille.

Huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja puhtaita teknologioita koskevaan kokonaisuuteen ehdotetaan n. 241 milj. euron määrärahoja. Tällaisia toimia ovat mm. maaseutuyritysten energiainvestoinnit (biokaasu), kosteikkoviljelyn tukeminen, vetyhankkeet, energiatuki, sähköautojen latausinfra tuki taloyhtiöille sekä avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi ja muihin lämmitysmuotoihin siirtymiseksi. Yksityistieavustuksilla pyritään puolestaan varmistamaan kotimaisen puun saatavuus. Lisäksi kokonaisuuteen sisältyy yhteensä 225 milj. euroa valtuuksia vuodelle 2023 energiatuen, vetyhankkeiden ja akkustrategian osalta. Näistä valtuuksista aiheutuu määräraha vaikutuksia useammalle vuodelle.

Vuoden 2022 energiahintojen nousun takia tehtyjen toimien määräraha vaikutuksiin vuodelle 2023 ehdotetaan n. 15 milj. euroa. Kyse on 1.8.2022 tehdyn ylimääräisen indeksikorotuksen vaikutuksesta opintotukimenoihin, sekä määrärahoista tarkistuksista sairausvakuutuksesta maksettaviin matkakorvauksiin polttoaineen hinnan nousun johdosta.

Suomessa on 4.9.2022 mennessä jätetty 38 000 tilapäisen suojelun hakemusta. Maahanmuuton menoihin ehdotetaan poikkeuslausekkeen puitteissa n. 791 milj. euroa. Määrärahaa varataan mm. vastaanoton menoihin, asiakkaille maksettaviin tukiin, Maahanmuuttoviraston toimintamenoihin, kotoutuskorvauksiin sekä perusopetukseen, valmistavaan opetukseen ja varhaiskasvatukseen. Lisäksi määrärahaa ehdotetaan mm. kotoutuskoulutukseen, etuusmenoihin sekä oikeusministeriölle turvapaikanhakijoiden oikeusturvan ja perheen yhdistämisen menoihin. Em. menoihin liittyy suurta epävarmuutta. Määrärahatarve on riippuvainen mm. tulijoiden toteutuvasta lukumäärästä ja heidän työllistymisestään. Vaikutusta on myös sillä, kuinka moni tilapäistä suojelua saava hakee ja saa kotikunnan sen tullessa mahdolliseksi. Määrärahatarve perustuu arvioon,

jonka mukaan v. 2022 jätettäisiin 48 000 tilapäisen suojelun hakemusta ja v. 2023 jätettäisiin 30 000 hakemusta. Arviota tarkennetaan tarvittaessa.

Ukrainalle annettavaan tukeen ehdotetaan 30 milj. euroa, josta 10 milj. euroa katettaisiin ulkoministeriön hallinnonalan olemassa olevilla määrärahoilla.

Toimet ostovoiman tukemiseksi poikkeuksellisen inflaation oloissa

Talousarvioesitys sisältää useita toimenpiteitä, joilla tuettaisiin kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi. Varhaiskasvatusmaksuja ehdotetaan alennettavaksi pysyvästi 70 milj. eurolla. Lisäksi yksityisen hoidon tuen hoitolisään ehdotetaan 100 euron korotusta. Molempien toimien vaikutukset kunnille kompensoitaisiin yhteisöveron jako-osuuden kautta.

Työttömyysturvan lapsikorotukseen ehdotetaan 20 prosentin sekä toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosaan 10 prosentin korotusta vuoden 2023 ajaksi. Opintorahan huoltajakorotukseen ehdotetaan 10 euron ja lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen 5 euron nostoa kuukaudessa vuoden 2023 ajaksi. Edellä mainittuihin toimenpiteisiin varataan yhteensä n. 49 milj. euroa. Ehdotuksen mukaan lääkekattoon ei v. 2023 tehdä indeksikorotusta, mikä lisää valtion menoja n. 8,7 milj. eurolla.

Henkilökuljetusten arvonlisävero ehdotetaan laskettavaksi nolnaan tammi—huhtikuulle 2023. Tämä vähentäisi valtion arvonlisäverotuottoja arviolta 52 milj. eurolla.

Toimet sähkön korkean hinnan vaikutusten lievittämiseksi

Sähkön korkean hinnan vaikutusten lieventämiseksi ehdotetaan, että sähkön arvonlisäverokantaa alennettaisiin 10 prosenttiin joulukuulta—huhtikuulta. Tämä vähentäisi valtion arvonlisäverotuottoja arviolta 209 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan, että tuloverotuksessa otettaisiin käyttöön kotitalousvähennykseen liitettävä määräaikainen sähkövähennys. Tämän toimen vaikutus verotuottoon (kaikki veronsaajat) on arviolta 300 milj. euroa.

Myös yleisen asumistuen lämmitysnormiin sekä omakotitaloasujien hoitonormiin ehdotetaan muutoksia. Eläkkeensaajan asumistuen lämmitysnormia korotetaan 1.1.2023 alkaen nykysääntelyn mukaisesti. Energianhinnan nousun vuoksi arvio korotustarpeesta on 57 %. Vastaavalla prosentilla korotetaan yleisen asumistuen lämmitysnormia ja omakotitalon hoitonormia 1.1.2023 alkaen. Arvio lisäkustannuksista vuodelle 2023 on yhteensä n. 6,3 milj. euroa.

Itäisen Suomen elinvoiman vahvistaminen

Talousarvioesityksessä ehdotetaan kaikkiaan n. 56 milj. euron määrärahalisäyksiä itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseksi.

Karjalan radan parantamishankkeeseen ehdotetaan 31,1 milj. euroa osana perusväylänpidon rahoitusta. Lisäksi alueellista kuljetustukea ehdotetaan laajennettavaksi.

Osaajapulaan vastaamiseksi sekä osaamis- ja koulutustason nostamiseksi itäisen Suomen korkeakouluihin ehdotetaan lisättäväksi opiskelijapaikkoja vetovoima-aloille. Lisäksi tutkimusinfrastruktuuria ehdotetaan vahvistettavaksi mm. tutkimus- ja kehittämistoimintaan lisättävällä rahoituksella. Edellä mainittuihin kokonaisuuksiin ehdotetaan yhteensä 10 milj. euroa. Lisäksi nuorisotoiminnan tukemiseksi ehdotetaan 1 milj. euroa.

Osatyökykyisten osallistumista työmarkkinoille helpotetaan laajentamalla tänä vuonna toimintansa aloittaneen Työkanava Oy:n toimintaa itäiseen Suomeen. Tarkoitukseen ehdotetaan 5 milj. euron pääomitus.

Matkailun edistämiseen panostetaan mm. luonto- ja retkeilymatkailun edellytyksiä ja palveluita parantamalla. Esimerkiksi retkeilyalueiden ja kalastusmatkailun edistämiseen ehdotetaan 2 milj. euroa sekä luonnonsuojelu- ja kansallispuistoalueiden kehittämiseen ja kunnostamiseen 2 milj. euroa. Määrärahoilla tuetaan useita hankkeita eri puolilla itäistä Suomea. Visit Finland -hankkeeseen varataan 2 milj. euroa Suomen maakuvan vahvistamiseen ja markkinointiin. Lisäksi Visit Saimaa -hankkeelle ehdotetaan jatkorahoitusta 0,5 milj. euroa EU:n aluekehitysvaroista.

Kutilan kanavan hankkeeseen ehdotetaan 12,5 milj. euron investointivaltuutta.

Yritysten kehittämishankkeiden valtuuteen ehdotetaan 3 milj. euron korotusta Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueella toimivien pk-yritysten hankkeisiin. Etelä-Karjalalla ja Kymenlaaksolla on tällä hetkellä muita itäisen Suomen alueita selvästi vähäisemmät yritysten kehittämiseen osoitetut määrärahat.

Osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä tukevat toimet

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyyden ja saatavuuden varmistamiseksi ehdotetaan useita eri toimia. Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla työskentelevän poikkihallinnollisen työryhmän työhön ja sen ehdottamiin toimenpiteisiin ehdotetaan yhteensä 2 milj. euroa.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (Jotpa) rahoittamiin hoiva-avustajakoulutuksiin ehdotetaan n. 10,8 milj. euron lisäystä. Määrärahalla on tarkoitus kouluttaa 1 500 uutta hoiva-avustajaa vuosina 2023—2025. Valtionosuusrahoitteiseen työvoimakoulutukseen ehdotetaan 7,8 milj. euron lisäystä, jonka avulla on tarkoitus kouluttaa 1 000 uutta hoiva-avustajaa vuosina 2023—2025.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan myös 5,5 milj. euron lisäystä ukrainalaisille kohdennettaviin koulutuksiin.

Lisäksi sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin liittyviin harjoittelukorvauksiin ehdotetaan 12 milj. euroa. Jatkossa harjoittelukorvaukset maksettaisiin valtion varoista laskennallisin perustein harjoittelun järjestäjille, kun aiemmin maksajina ovat olleet ammattikorkeakoulut. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 9. Hyvinvointialueiden talous.

Ukrainasta sotaa paenneiden työllistymisen edellytyksiä parannetaan siten, että tilapäistä suoje-
lua tai muuta oleskelulupaa hakeneet voisivat siirtyä työllisyyden kuntakokeilujen piiriin ennen
kotikuntaoikeuden saamista.

Lisäksi hallitus on jo aiemmin päättänyt työllisyystoimista, jotka vahvistavat julkista taloutta ar-
violta 110 milj. eurolla. Em. kokonaisuuteen liittyy mm. opiskelijan omien tulorajojen korotta-
minen 50 prosentilla pysyvästi 1.1.2023 lukien¹⁾ sekä 100 prosentin palkkatuen käytön rajoitta-
minen suurimpien taloudellista toimintaa harjoittavien yhteisöjen osalta 1.1.2023 lukien²⁾.

Talousarvioesitykseen sisältyvät elpymis- ja palautumissuunnitelman investoinnit

EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) rahoituksen hyödyntämiseksi Suomi toimitti
27.5.2021 Euroopan komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRP), joka on
osa Suomen kestävän kasvun ohjelmaa. Komissio antoi 14.10.2021 arvionsa Suomen suunnitel-
masta ja täytäntöönpanopäätös hyväksyttiin EU-neuvostossa lokakuussa 2021. Suomen toimitta-
massa suunnitelmassa investointiehdotusten yhteissumma oli yhteensä 2,084 mrd. euroa, minkä
lisäksi myöhemmin toimitettiin komissiolle 10 milj. euron lisäys suunnitelmaan valvonta- ja tar-
kastuskustannuksiin liittyen.

Kesäkuussa 2022 Suomen lopullinen saanto EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen avustuk-
sista ilmoitettiin. Suomen saanto pieneni 1,823 mrd. euroon, koska Suomen talous on kehittynyt
ennustettua paremmin. Kestävän kasvun ministerityöryhmä linjasi kesäkuussa Suomen elpymis-
ja palautumissuunnitelman päivittämisestä siten, että se vastaa Suomen lopullista saantoa ja säi-
lyttäen vihreän siirtymän 50 % ja digitaalisen muutoksen 20 % osuudet. Elpymis- ja palautumis-
suunnitelmasta jätettiin pois mm. tuki öljylämmityksestä luopumiselle sekä sähköautojen yksityi-
sen latausinfraan tuki, joihin liittyvää kansallista rahoitusta ehdotetaan toisaalta lisättävän. Lisäksi
supistettiin suunnitelman n. 20 muun investoinnin kokoa.

Suomessa elpymis- ja palautumissuunnitelman päivityksen hyväksyy valtioneuvosto. Sen jäl-
keen komissio arvioi suunnitelman päivityksen, ja lopullisesti päivityksen hyväksyy EU:n neu-
vosto. Maksatukset EU:sta Suomen valtiolle tulevat perustumaan kansallisen suunnitelman
etenemiseen ja siinä esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman avustukset ajoittuvat etenkin vuosille 2022 ja 2023. Talous-
arvioesitykseen sisältyy 574 milj. euroa elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyviä menoja.
Summassa on huomioitu ministerityöryhmän tekemät linjaukset avustusten vähenemisestä. Tu-
loarvio EU:lta saatavien maksatusten osalta on 391 milj. euroa v. 2023.

Rahapelitoiminnan tuotot

Rahapelitoiminnan tuoton alenemista ehdotetaan kompensoitavaksi edunsaajille kaikkiaan 343
milj. eurolla.³⁾ Kompensaation jälkeen rahoitustaso on n. 990 milj. euroa. Tämän lisäksi kulttuu-

¹⁾ Menoja lisäävä vaikutus v. 2023 on arviolta 8,3 milj. euroa, ja se kasvaa 23,9 milj. euroon v. 2026 mennessä.

²⁾ Toimi alentaa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaa 10 milj. euroa vuodesta 2023 lähtien.

³⁾ Sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalalla vuoden 2023 kompensatiosta 50 milj. euroa toteutetaan purkamalla jaka-
mattomia voittovaroja.

rin, liikunnan ja nuorisotyön rahoitukseen kohdistetaan yhteensä 8,9 milj. euron kertaluonteinen lisäys rahoituksen säilyttämiseksi vuoden 2022 talousarvion tasolla. Vuodesta 2024 alkaen on parlamentaarisesti linjatun mukaisesti tarkoituksena katkaista Veikkaus Oy:n tulouttaman tuoton ja valtionavustusministeriöiden (OKM, STM, MMM) arpajaislaissa säädettyjen käyttötarkoitusten välinen yhteys.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston kanslian pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 232 milj. euroa, joka on 9 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Muutos edelliseen vuoteen johtuu lähinnä valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotettavista lisäyksistä.

Valtioneuvoston kanslian toimintamenoihin ehdotetaan 145 milj. euroa, missä on lisäystä 12 milj. euroa vuoteen 2022 nähden. Lisäys johtuu valtioneuvoston juhlahuoneiston (Smolna) peruskorjauksen jälkeisestä vuokrasta (2,1 milj. euroa), valtioneuvoston kokonaisjohtamisen vahvistamisesta (1,0 milj. euroa), kyberturvallisuuskokonaisuudesta (4,7 milj. euroa), valtioneuvoston käännöspalveluiden vahvistamisesta (0,4 milj. euroa), valtioneuvoston ICT-investointi- ja kustannustason tarkistamisesta (1,0 milj. euroa) sekä lainsäädännön arviointineuvoston vahvistamisesta (0,1 milj. euroa). Valtioneuvoston perustietotekniikan yhtenäistämiseen ehdotetaan 3,8 milj. euron lisäystä.

Valtioneuvoston kanslia ehdottaa pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti kuurojen toetus- ja sovintoprosessin toteuttamiseen 0,4 milj. euron määrärahaa.

Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanoa varten Oikeuskanslerinvirastolle ehdotetaan uusien tehtävien hoitamista varten 0,5 milj. euron (5 htv) lisämäärärahaa.

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle ehdotetaan 1,9 milj. euroa, jossa on lisäystä 0,1 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,3 mrd. euroa. Vähennystä vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon on 3 milj. euroa. EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta kohdennetaan hallinnonalalle 1 milj. euroa v. 2023. Pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 21 %, kriisinhallinnan 5 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 65 % ja muiden menojen 8 %.

Ulkoasiainhallinto

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 256 milj. euroa. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjassa on keskeistä ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenväliisiin suhteisiin, aktiiviseen vaikuttamiseen Euroopan unionissa ja tehok-

kaaseen monenkeskiseen kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja vahvistamiseen perustuvaan yhteistyöhön.

Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustustoverkkoon sekä tehokkaaseen kahden- ja monenväliseen diplomatiaan eri tasoilla. Suomi toimii mm. Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajana v. 2021—2023, YK:n ihmisoikeusneuvostossa v. 2022—2024 sekä valmistautuu Etyj-puheenjohtajuuteen v. 2025.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmasta ehdotetaan rahoitettavan Virtual Finland -palvelualustaa.

Kriisinhallinta

Ulkoministeriön hallinnonalan osuus suomalaisten kriisinhallintajoukkojen menoista on 50,7 milj. euroa, joka on 2,4 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Siviilikriisinhallintaan ehdotetaan 19,2 milj. euroa, joka on 1 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2023 olevan enimmillään 400 henkilötyövuotta ja siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2023 n. 140 asiantuntijaa.

Rauhanvälitykseen ehdotetaan 1,9 milj. euroa, joka on 2,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa hallitusohjelman määräaikaisten lisäysten poistuessa. Toimintaa suunnataan erillishankkeiden rahoittamisesta aktiivisempaan vaikuttamiseen rauhantilan edistämiseksi.

Kehitysyhteistyö

Kansainväliseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan yhteensä 1,2 mrd. euroa. Kehitysyhteistyömäärärahojen arvioidaan olevan v. 2023 n. 0,42 % suhteessa bruttokansantuloon. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 713 milj. euroa ja 397 milj. euron sitoumusvaltuuksia, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2023 jälkeisille vuosille. Määrärahoista 2,9 milj. euroa liittyy kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeisiin. Finnfundin pääoman korottamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa ja laina- ja investointimuotoiseen kehitysyhteistyöhön n. 130 milj. euroa.

Ukrainaan annettavaan tukeen ehdotetaan 30 milj. euron lisärahoitusta, josta 10 milj. euroa katetaisiin kehitysyhteistyön olemassa olevilla määrärahoilla.

Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin ehdotetaan n. 104 milj. euroa. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön ehdotetaan 3 milj. euroa. Alueellinen yhteistyö on tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestävä kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella.

Oikeusministeriön hallinnonala (pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1,1 mrd. euroa, mikä vastaa likimain vuoden 2022 varsinaisen talousarvion tasoa. Pääluokan määrärahoista virastojen toimintamenojen osuus on n. 80 %.

Hallitusohjelman toteuttamiseksi ehdotetaan seksuaalirikoslainsäädännön uudistukseen n. 1,9 milj. euroa, lähestymiskiellon tehostamiseen n. 0,5 milj. euroa ja lapsiin kohdistuvien rikosten kiireelliseen käsittelyyn n. 0,6 milj. euroa.

Oikeudenhoidon turvaamiseen ehdotetaan 12 milj. euron lisäystä jakautuen oikeusministeriön hallinnonalan viranomaisille. Hallinto-oikeuksien ympäristö-, maankäyttö- ja rakennusasioiden käsittelyaikojen lyhentämiseen ehdotetaan 3 milj. euroa. Toimintansa aloittaviin hyvinvointialueisiin liittyen tuomioistuimien määrärahoihin ehdotetaan 2,5 milj. euroa. Tietosuojavaltuutetun resursseihin ehdotetaan n. 0,9 milj. euron lisäystä. Valtioneuvoston lainvalmistelun laadun ja jatkuvuuden varmistamiseksi ehdotetaan 1,0 milj. euron lisäystä. Saamelaiskäräjien kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen tarkoitettuihin määrärahoihin ehdotetaan 0,5 milj. euroa lisäystä.

Osana maahanmuuttokokonaisuutta turvapaikanhakijoiden oikeusturvan parantamiseksi tuomioistuimille ehdotetaan 4,1 milj. euroa, joka kohdistuu tuomioistuimille, oikeusaputoimistoille ja yksityisten oikeusavustajien korvauksiin.

Vaalien toimittamiseen ehdotetaan 8,5 milj. euron lisäystä. Vuonna 2023 toimitetaan eduskuntavaalit ja saamelaiskäräjävaalit. Lisäksi vaalitietojärjestelmän uudistamiseen ehdotetaan osana kyberturvallisuuden kokonaisuutta n. 3,3 milj. euroa.

Sisäministeriön hallinnonala (pääluokka 26)

Sisäministeriön pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä n. 2,27 mrd. euroa, mikä on n. 689 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista poliisitoimen (ml. Suojelupoliisi) osuus on 40 %, rajavartiolaitoksen 22 %, pelastustoimen ja Häätäkeskuslaitoksen 4 %, maahanmuuton 23 % sekä hallinnon 11 %.

Poliisitoimi

Poliisitoimeen ehdotetaan yhteensä n. 914 milj. euroa, mikä sisältää aiemmin tehtynä päätöksenä 8 milj. euron lisäyksen poliisien htv:n tavoitetason (7 500) saavuttamiseen. Poliisin toiminnan tason ylläpitämiseksi (ml. ICT-ylläpito) ehdotetaan kevään 2022 kehyspääatöksen mukaisen 9 milj. euron lisäksi edelleen 25,2 milj. euroa lisäystä. Poliisin määrärahoihin ehdotetaan myös hallituksen esitysten toimeenpanosta sekä toimitilamenoista- ja muista ICT-menoista aiheutuvia lisäyksiä. Suojelupoliisille ehdotetaan lisäyksiä suorituskykyjen kehittämiseen. Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä. Poliisin tuloksellisella sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä toiminnalla vaikutetaan osaltaan siihen, että Suomi on maailman turvallisin maa. Tavoitteena on, että uhkaavat ilmiöt tunnistetaan ja ne kyetään paljastamaan ja estämään. Mahdollisim-

man moni rikos ehkäistään juurisyyt tunnistamalla. Laittoman maahantulon tilanne säilytetään Suomessa hallittuna ja toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä 489 milj. euroa, mikä on 209 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Lisäykset liittyvät kevään 2022 kehyspäätöksessä tehtyihin rajaturvallisuuden ja valmiuden resurssilisäyksiin sekä kasvaviin toimitilakustannuksiin. Lisäksi ehdotetaan 163 milj. euron lisäystä kahden uuden valvontalentokoneen hankintaan, 15 milj. euron lisäystä teknisen valvontajärjestelmän uudistamiseen jatkona aikaisemmin myönnetylle rahoitukselle sekä 3 milj. euroa alusten ylläpitokustannuksiin. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on heijastunut voimakkaasti Suomen turvallisuusympäristöön. Rajavartiolaitos on osa Suomen puolustusjärjestelmää ja eurooppalaista raja- ja merivartiostoa. Rajavartiolaitoksen toimintaan vaikuttavat merkittävimmin tilanne Venäjällä, laiton maahantulo ja terrorismi Euroopan unionin alueella, Euroopan unionin yhdenmukaisen rajaturvallisuusjärjestelmän ja meripolitiikan kehittyminen sekä yleinen taloudellinen tilanne. Rajavartiolaitos toimeenpanee Euroopan unionin rajaturvallisuudelle asettamat uudet velvoitteet sekä osallistuu Euroopan raja- ja merivartioviraston (Frontex) koordinoimiin yhteisiin operaatioihin EU:n ulkorajoilla ja muuhun kansainväliseen toimintaan osoittamalla niihin henkilöstöä ja kalustoa.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Pelastustoimen, Pelastusopiston ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 95 milj. euroa. Pelastusopiston toimintamenoit ehdotetaan irrotettavaksi pelastustoimen toimintamenoista omaksi momentikseen. Hätäkeskuslaitokselle ehdotetaan 2,35 milj. euron lisäystä hätäviestijärjestelmän uudistamiseen. Sisäministeriö jatkaa pelastustoimen uudistamista yhteistyössä pelastuslaitosten ja muiden pelastustoimen järjestelmän toimijoiden kanssa. Hätäkeskusten ja hätäkeskuspalveluita käyttävien viranomaisten toimintaa yhdenmukaistetaan hälytyspalveluiden osalta valtakunnan tasolla. Tavoitteena on parantaa hätäkeskusten toimintaa ja viranomaisyhteistyötä ja sitä kautta väestön turvallisuuspalveluja.

Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Maahanmuutto

Maahanmuuttopolitiikkaan ehdotetaan 526 milj. euroa. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottoon sekä vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettaviin tukiiin ehdotetaan 458 milj. euroa, mikä on 365 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Lisäykset aiheutuvat Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta johtuvista tilapäisen suojelun hakeumuksista. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan myös lisäystä tietojärjestelmien kehittämiseen. Laadukkaat lupaprosessit tukevat maahanmuuttopolitiikan tavoitteita, ulkomaisen työvoiman saatavuutta ja ehkäisevät turvallisuusriskejä.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 6,1 mrd. euroa, joka on 1,0 mrd. euroa (20 %) enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 753 milj. euroa aiheutuu Suomen turvallisuusympäristön muutoksista, joihin vastataan Puolustusvoimien toimintamenojen tasokorotuksella, uusilla puolustusmateriaalihankinnoilla sekä lisäämällä tukea maanpuolustusjärjestöjen toimintaan. Muilta osin hallinnonalan menoja lisäävät mm. puolustusmateriaalihankinnan indeksi- ja ostovoimantarkistus 118,4 milj. eurolla, muut hinta- ja kustannustasotarkistukset 53,6 milj. eurolla, ennakoitujen valuuttakurssimuutosten vaikutukset 271,2 milj. eurolla sekä aiemmin päätetyt puolustusmateriaalihankintojen tilausvaltuuksien menoajoitusmuutokset 95,2 milj. eurolla. Lisäksi arvonlisäveromenot kasvavat 213,9 milj. euroa, mikä johtuu pitkälti turvallisuusympäristön muutoksesta johtuvista lisäyksistä.

Menoja vähentävät mm. monitoimihävittäjien hankinnan rahoitussuunnitelman päivitys vastaamaan hankintasopimusta, aiemmin sovittu määrärahatason vähennys 0,7-hoitajamitoituksen rahoittamiseksi sekä ns. JTS-miljardin tuottavuussäästö.

Puolustusvoimien toimintamenoihin (pl. palkkausmenot), puolustusmateriaalihankintoihin sekä sotilaallisen kriisinhallinnan menoihin on tehty vakiintuneen käytännön mukaisesti 1,5 % ennakkollinen kustannustasotarkistus. Vastaava ennakkollinen 1,5 % kustannustasotarkistus on tehty myös momentille 27.10.19 (Monitoimihävittäjien hankinta). Sotilaallisen maanpuolustuksen osuus pääluokan määrärahoista on 83 %, josta materiaaliseen valmiuteen laskettavia menoja on 52 % (pl. HX- ja Laivue 2020 -hankkeet) ja kiinteitä henkilöstömenoja 23 %. Puolustuspolitiikan ja hallinnon (sisältäen arvonlisäveromenot) osuus pääluokan menoista on 16 % ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osuus on 1 %.

Vuoden 2023 talousarvioesityksen mukaisista uusista ja aiemmin myönnettyistä Puolustusvoimien tilausvaltuuksista aiheutuu menoja yhteensä 2 648 milj. euroa v. 2023 ja talousarviovuoden jälkeisinä vuosina yhteensä 10 782 milj. euroa (ml. HX ja Laivue 2020 -hankkeet).

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 2 097 milj. euroa, joka on 136 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Muutoksia toimintamäärärahoihin aiheuttavat mm. Suomen turvallisuusympäristön muutoksesta johtuva tasokorotus, palkkausten tarkistukset sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset.

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 1 585 milj. euroa, joka on 765 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Muutos aiheutuu kustannustasotarkistusten ohella lähinnä vuoden 2022 lisätalousarvioihin sisältyneistä menoajoitusmuutoksista.

Monitoimihävittäjien hankintaa varten ehdotetaan määrärahoja 1,4 mrd. euroa, josta n. 1,0 mrd. euroa on HX 2021 -tilausvaltuuden vuoden 2023 suunniteltua maksuosuutta, 99,6 milj. euroa ennakkollista kustannustasotarkistusta varautumisena tuleviin indeksimenoihin, 18,7 milj. euroa ostovoimantarkistusta sekä 271,2 milj. euroa varautumista HX-hankkeen mahdollisiin valuuttakurssitappioihin.

Talousarvioesitys sisältää kaksi uutta tilausvaltuutta. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan 558,9 milj. euron suuruista Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2023 -tilausvaltuutta, jonka menot ajoittuvat vuosille 2023—2032. Tilausvaltuudella hankitaan mm. ilmatorjunnan korkeatorjuntakykyä sekä kehitetään maavoimien tulenkäyttöä ja joukkojen liikkuvuutta. Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan 112,7 milj. euron tilausvaltuutta, jolla hankitaan lähinnä järjestelmien kunnossapitoon liittyviä huolto- ja ylläpitopalveluja sekä pitkän toimitusajan va-raosia vuosina 2023—2028.

Sotilaallinen kriisinhallinta

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin ehdotetaan määrärahoja 64 milj. euroa. Suurimpina operaatioalueina säilyvät Libanon ja Irak. Sotilaalliseen kriisinhallintaan ehdotetaan uutta 20 milj. euron suuruista vuoden 2023 kriisinhallinnan kehittämisohjelman tilausvaltuutta, jonka menot ajoittuvat vuosille 2023—2026. Tilausvaltuuden avulla on tarkoitus hankkia täydentävää ja korvaavaa kalustoa. Kriisinhallintaa käsitellään lisäksi ulkoasiainministeriön hallinnonalan yleisperusteluissa kohdassa kriisinhallinta.

Valtiovarainministeriön hallinnonala (pääluokka 28)

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 34,2 mrd. euroa, joka 12,7 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksesta (ns. sote-uudistus). Hallinnonalan määrärahoista hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoituksen osuus on 60,5 %, kunnille maksettavien avustusten osuus 10,6 %, valtion maksamien eläkkeiden ja korvausten 16,8 %, EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen maksuosuuksien 7,5 %, energiaverotuen 0,3 % ja Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavien maksujen 0,9 %. Pääluokan määrärahoista virastojen toimintamenojen osuus on 2,6 % ja hallinnonalan arvonlisäveromenot 0,5 %.

Verotus ja tulli

Verohallinnon ja Tullin toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 624 milj. euroa. Menoihin sisältyy 35 milj. euroa kansallisen tulorekisterin toimintamenoja ja positiivisen luottotietorekisterin rakentamisen menoja. Tullin toimintamenoihin sisältyy myös 14 milj. euroa tulliselvitysjärjestelmän kokonaisuudistukseen ja 4 milj. euroa toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden turvaamiseen.

Lisäksi takaisin maksettaviin veroihin, verotukseen liittyviin korkomenoihin sekä autoveron vientipalautukseen ehdotetaan 31 milj. euroa.

Palvelut valtioyhteisölle

Palveluihin valtioyhteisölle ehdotetaan 62 milj. euroa. Määrärahat sisältävät Valtiokonttorin, Palkeiden ja Valtorin toimintamenot sekä Valtorin investointimenot. Pääosa palveluista rahoitetaan omakustannushintaisena maksullisena toimintana. Tämän lisäksi Valtiokonttori tuottaa valtion keskitettyjä palveluita mm. varainhankinnan ja keskuskirjanpidon osalta. Senaatti-konsernin liikelaitosten investointivaltuuden enimmäismääräksi ehdotetaan 700 milj. euroa investointien pai-

nottuessa valtion tehtävien kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen.

Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Tilastotoimeen, valtion taloudelliseen tutkimukseen ja rekisterihallintoon ehdotetaan yhteensä 132 milj. euroa. Summa sisältää Tilastokeskuksen toimintamenot 52 milj. euroa, Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot 4,4 milj. euroa ja Digi- ja väestötietoviraston (DVV) toimintamenot 68 milj. euroa. Sähköisen tunnistautumisen menoihin ehdotetaan 8 milj. euroa.

Valtion alue- ja paikallishallinto

Alue- ja paikallishallinnon määrärahat koostuvat enimmäkseen aluehallintovirastojen toimintamenoista, joihin ehdotetaan 69 milj. euroa. Määrärahoihin sisältyy lukuisia pieniä lisäysehdotuksia, ml. 2,5 milj. euroa lupamenettelyjen sujuvoittamiseen ja 2 milj. euroa aluehallintovirastojen toiminnan turvaamiseen.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdistettavan 1,5 milj. euroa lupaviranomaismenoihin osana vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenottoa (elpymis- ja palautumissuunnitelman pilari 1).

Valtion eläkemenot ja korvaukset

Valtion maksamiin eläkkeisiin ja eläkkeisiin liittyviin menoihin ehdotetaan 5,7 mrd. euroa, joka on 340 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Kasvu aiheutuu pääosin eläkkeiden volyymikasvusta ja eläkkeisiin tehtävistä indeksitarkistuksista. Lisäksi Valtiokonttorin maksamiin vahingonkorvauksiin ml. valtion matkavahinkoturvan menoihin ehdotetaan 39 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden ja kuntien peruspalvelujen rahoitus

Hyvinvointialueiden yleiskatteiseen valtion rahoitukseen ehdotetaan n. 20,7 mrd. euroa, minkä lisäksi hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta n. 1,9 mrd. euroa maksetaan joulukuussa 2022. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 2,74 mrd. euroa, joka on n. 5,2 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa, ja kuntien veromenetysten korvauksiin 0,9 mrd. euroa, joka on n. 1,8 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Suuret muutokset aiheutuvat pääosin sote-uudistuksen rahoitusratkaisusta. Kuntataloutta, valtion tukea kunnille ja valtion toimenpiteiden vaikutusta kuntatalouteen käsitellään yleisperustelujen luvussa 10.

Maksut Euroopan unionille

Euroopan unionille suoritettaviin Suomen maksuosuuksiin ehdotetaan n. 2,5 mrd. euroa, joka on 107 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Vuosi 2023 on EU:n rahoituskehyskauden 2021—2027 kolmas varainhoitovuosi. Ehdotettu määräraha perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehysten maksukaton tasosta vuodelle 2023.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahasoksi ehdotetaan 7,7 mrd. euroa, mikä on 219 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta ehdotetaan kohdistettavan 22,35 milj. euroa jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän ja siihen liittyvän digitalisaatio-ohjelman kehittämiseen, 9 milj. euroa kulttuurin ja luovien alojen tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen sekä Suomen Akatemialle avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen sekä kansallisiin ja paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin yhteensä 26 milj. euroa. Suomen Akatemialle ehdotetaan 4,75 milj. euroa EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyvää tutkimusmäärärahaavaintuutta vuodelle 2023.

Veikkaus Oy:n tuotto urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen on 404,4 milj. euroa, mikä sisältää arpajaisveron alenemisen vaikutuksen (42,4 milj. euroa). Lisäksi jakamattomia voittovaroja tuloutetaan 2 milj. euroa ja tuoton alenemaa kompensoidaan yhteensä 138,6 milj. eurolla. Tämän lisäksi kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön rahoitukseen kohdistetaan yhteensä 8,9 milj. euron kertaluonteinen lisäys rahoituksen säilyttämiseksi vuoden 2022 talousarvion tasolla.

Lasten ja nuorten harrastustoimintaan ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti 14,5 milj. euroa. Tämä ns. Suomen malli tuo lisää harrastuksia lasten ja nuorten koulupäivän yhteyteen, ja tarkoituksena on, että harrastukset valitaan koulun oppilaiden toiveita noudattaen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenoihin ehdotetaan kertaluonteisena pääluokan sisäisenä siirtona 3 milj. euron lisäystä ministeriön toimintaedellytysten turvaamiseen ja kehittämissankkeisiin.

Hallinnonalan määrärahoihin sisällytetään lakisääteiset indeksitarkistukset. Opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia muutetaan siten, että koronaviruspandemiasta johtunut toiminnan volyymin ja kustannusten pienentyminen eivät vaikuta alentavasti tulevien vuosien rahoitustasoon ja jakautumiseen, minkä vuoksi kustannusten- ja -tason tarkistusta ei tehdä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla v. 2023.

Juutalaisten seurakuntien turvallisuuden parantamiseen ehdotetaan 300 000 euroa.

Osaavan työvoiman saatavuutta ja työllisyyttä tukevat toimet kuvataan yhteenvetona otsikossa 5.2.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Yleissivistävään koulutukseen ja varhaiskasvatukseen ehdotetaan 922 milj. euroa, joka on n. 36 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Maahanmuuton aiheuttamiin menoihin ehdotetaan lisärahoitusta. Ukrainasta saapuvan pakolaisvirran johdosta varhaiskasvatuksen lisämenoihin varataan 60 milj. euroa ja perusopetukseen valmistavan opetuksen lisämenoihin 120 milj. euroa. Vapaa sivistystyön kotouttamiskoulutuksen määrärahaa ehdotetaan nostettavaksi 5 milj. eurolla.

Hallitus on päättänyt lisätä 1 vuosiviikkotunnin B1-kieltä perusopetuksen kieliohjelmaan. Vuonna 2023 toteutettavaan opetus suunnitelmatyöhön varataan 1 milj. euroa.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen ehdotetaan 1,3 mrd. euroa, joka on 45 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoa jatketaan. Uudistukseen ehdotetaan kohdistettavan aiempien päätösten mukaisesti 102 milj. euroa v. 2023. Ammatillisen koulutuksen rahoitus pohjan vahvistamiseen ehdotetaan 50 milj. euron pysyvää rahoitusta vuodesta 2023 lukien. Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen ehdotetaan jo aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti 30 milj. euroa ja oppisopimus-koulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun 5 milj. euroa.

Ylioppilastutkintolautakunnan asiantuntijapalkkioiden korottamiseen ehdotetaan 0,25 milj. euroa.

Korkeakouluopetus ja tutkimus

Korkeakouluopetukseen ja tutkimukseen ehdotetaan 3 522 milj. euroa, joka on 68 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Suomen Akatemialle ehdotetaan tutkimushankevaltuudeksi 427,5 milj. euroa, joka sisältää EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen 4,75 milj. euron valtuuden. Osana valtion T&K-panosten kokonaisuutta Suomen Akatemian tutkimushankevaltuudessa on 56,5 milj. euron korotus vuodesta 2023 lähtien. Lisäksi vuodelle 2023 osoitetaan 10 milj. euron valtuus EuroHPC-toiminnan kansalliseen vastinrahoitukseen.

CSC:n tutkimusinfrastruktuurin rahoitukseen ehdotetaan 7,5 milj. euroa. Ammattikorkeakoulujen T&K-toiminnan vahvistamiseen ehdotetaan 5 milj. euron lisäys vuodesta 2023 lähtien. Korkeakoulujen perusrahoitusta ehdotetaan lisättäväksi kustannustason nousua vastaavasti

125,5 milj. eurolla. Aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti asiakirjallisen aineiston digitointiin ehdotetaan Kansallisarkistolle 1,5 milj. euroa.

Opintotuki

Opintotukeen ehdotetaan 757 milj. euroa, joka on 54 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Opiskelijan omia tulorajoja ehdotetaan korotettavaksi 50 prosentilla vuoden 2021 tasosta 1.1.2023 alkaen. Myös koulumatkatuen saajamäärä ja määräraharave kasvaa maksuttoman toisen asteen uudistuksen vuoksi. Alueellisen opintolainahyvityksen kokeiluun ehdotetaan 6 milj. euroa.

Taide ja kulttuuri

Taiteen ja kulttuurin määrärahoihin ehdotetaan 599 milj. euroa, joka on 13,1 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Turun tuomiokirkon peruskorjaukseen ehdotetaan 4 milj. euroa. Arkkitehtuuri- ja designmuseon hankevalmisteluun, suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen ehdotetaan 0,6 milj. euroa sekä Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiön pääomitukseseen 2 milj. euroa.

Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenoihin ehdotetaan 0,17 milj. euron lisäystä, josta 0,1 milj. euroa osoitetaan taidetoimikuntien arviointipalkkioiden korottamiseen.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin muutto- ja varustelukustannuksiin ehdotetaan kertaluonteisena lisäyksenä 0,35 milj. euroa.

Valtio on aiempien päätösten mukaisesti varautunut rahoittamaan Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanketta enintään 20 milj. eurolla, josta vuodelle 2023 kohdistuu 1,6 milj. euroa.

Yksityisen kopioinnin hyvityksen määräraha pysyy v. 2023 vuoden 2022 tasolla eli 11 milj. euronä.

Liikuntatoimi

Liikuntatoimen määrärahoihin ehdotetaan 154 milj. euroa, joka on 0,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Liikunnan ja huippu-urheilun edistämistä jatketaan v. 2023 hallitusohjelman ja liikuntapoliittisen selonteon toimeenpanon mukaisesti.

Nuorisotyö

Nuorisotyön määrärahoihin ehdotetaan n. 77 milj. euroa, joka on 4,2 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2,7 mrd. euroa, jossa on vähennystä 92,4 milj. euroa verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon.

Hallinto ja tutkimus

Hallinnon ja tutkimuksen määrärahat vähenevät 9,7 milj. eurolla edellisen vuoden talousarvioon verrattuna, mikä johtuu suurimmaksi osaksi hallitusohjelman mukaisen tutkimusrahoituksen päättymisestä.

Maaseudun kehittäminen sekä maa- ja elintarviketalous

Vuonna 2023 käynnistyy EU:n yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) toteuttamiseen liittyvän Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 toimeenpano. Toimenpiteiden määrärahat on budjetoitu lukuun 10 (Maaseudun kehittäminen) ja 20 (Maa- ja elintarviketalous). Maaseuturahaston elpymisvälineen, vuosien 2021—2022 siirtymäkauden ja aikaisempien ohjelmakausien sitoumusten maksatukset on myös huomioitu määrärahojen tasossa.

Maaseudun kehittämisen määrärahat vähenevät 31,6 milj. eurolla 443,5 milj. euroon. Muutos johtuu pääosin tuki- ja korvausjärjestelmien määrärahojen muutoksista tukiohjelmakausien vaihteessa. Maaseudun kehittämisen tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalın hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan mm. maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisenä välineenä ovat CAP-suunnitelman toimenpiteet.

Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 34,1 milj. eurolla 1,79 mrd. euroon edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin tukiohjelmien rahoituksen ajoitukseen ja tukiohjelmakausien vaihteeseen liittyvistä muutoksista. Luvun määrärahoihin parannetaan biotalouteen ja ruokaan perustuvien liiketoimintojen kestävää ja kilpailukykyistä kasvua sekä turvataan vastuullisella toiminnalla ihmisten, eläinten ja kasvien terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta.

Luonnonvaratalous

Luonnonvaratalouden määrärahat vähenevät 17,4 milj. eurolla 219,9 milj. euroon vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennykset johtuvat pääosin hallitusohjelman määräaikaisten rahoitusten päättymisistä. Lisäyksinä on huomioitu muun muassa METSO-ohjelman lisärahoitus, HELMI-elinympäristöohjelman rahoitus sekä vesihuollon kyberturvallisuuden parantaminen.

Luonnonvaratalouden muodostavat kala-, riista-, metsä- ja vesitalous sekä yleiset luonnonvarat. Luonnonvaratalouden tavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hoito ja käyttö sekä niihin liittyvien riskien hallinta. Hallinnon toimilla luodaan edellytyksiä luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvalla kilpailukykyisellä liiketoiminnalla, sovitetaan yhteen luonnonvarojen käytön ja suojelun tarpeet sekä luodaan hyvinvointia luonnon virkistyskäytön avulla.

Maanmittaus ja tietovarannot

Luvun määrärahat ovat suurin piirtein samalla tasolla kuin vuoden 2022 talousarviossa. Kiinteistö-, huoneisto- ja maastotietojärjestelmät turvaavat osaltaan omistusta ja kansallista vakuusjärjestelmää sekä palvelevat digitalisoituvan yhteiskunnan tietotarpeita. Paikkatietojen yhteentoimi-

vuudella ja kansallisella paikkatietoinfrastruktuurilla edistetään paikkatietojen hyödyntämistä koko yhteiskunnassa. Toimintamenot sisältävät EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitettavan huoneistotietojärjestelmän toisen vaiheen kehittämisen.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)

Liikenne- ja viestintäministeriön pääluokkaan ehdotetaan vuodelle 2023 yhteensä n. 3,3 mrd. euron määrärahaa, mikä on n. 227 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Vähennyksestä suurin osa johtuu perusväylänpidon ja kehittämishankkeiden määräraha-tason alenemisesta.

Pääluokan määrärahoista liikenne- ja viestintäverkkojen ylläpidon ja kehittämisen osuus on 55 % sekä liikenteen ja viestinnän palvelujen 25 %. Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ja toimialan yhteisiin menoihin käytetään 20 %.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala pyrkii toimenpiteillään luomaan nykyistä paremmat edellytykset tiedon hyödyntämiseen ja jakamiseen perustuvalla liiketoiminnalla. Tavoitteena on käyttäjien luottamuksen vahvistaminen digitaalisiin palveluihin ja uusiin digitaalisiin liiketoimintamalleihin. Lisäksi tarkoituksena on kasvattaa kyberturvaosaamista ja kyberturvaan liittyvää riskienhallintaa.

Liikenne- ja viestintäverkot

Liikenne- ja viestintäverkkoihin ehdotetaan n. 1,85 mrd. euroa, josta perusväylänpidon osuus on 1,3 mrd. euroa. Perusväylänpidossa painotetaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimia toimia sekä korjausvelan kasvun pysäyttämistä. Kustannustason noususta johtuen perusväylänpidon määrärahaan ehdotetaan 50 milj. euron korotusta. Lisäksi ehdotetaan 31,1 milj. euroa Karjalan radan parantamishankkeeseen, 3,5 milj. euroa Seinäjoki-Kaskinen radan tehostettuun ylläpitoon, 2,6 milj. euroa Kuhmon Hyryntien siirtoon ja 1 milj. euroa Porin elinvoiman lisäämiseen.

Väyläverkon kehittämiseen ehdotetaan 561 milj. euroa, mikä pitää sisällään käynnissä olevat väylähankkeet mukaan lukien elinkaarihankkeet (474 milj. euroa), uusia väyliä varten tarvittavien maa- ja vesialueiden hankinnat (35 milj. euroa), liikenneväylien rakentamisavustukset ja yksityistieavustukset (48 milj. euroa) sekä avustukset kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen (3,5 milj. euroa). Osana Helsingin kaupungin ja valtion välistä maankäytön asumisen ja liikenteen sopimusta ehdotetaan 105 milj. euron valtuutta hankkeelle Vihdintien pikaraitiotien rakentaminen. Uutena hankkeena aloitetaan mt 8155 Poikkimaantie (valtuus 30 milj. euroa) ehdollisena Stora Enso Oyj:n suurinvestointipäätökselle.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta kohdennetaan digiratahankkeen kehitys- ja verifiointivaiheeseen 6 milj. euroa. Lisäksi hankkeelle osoitetaan kansallista rahoitusta 6 milj. euroa.

Liikenteen ja viestinnän palvelut

Liikenteen ja viestinnän palveluihin ehdotetaan yhteensä 828 milj. euroa. Tästä meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamiseen ehdotetaan 89 milj. euroa, avustuksiin liikenteen ja viestinnän palveluihin 28,1 milj. euroa sekä saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostoihin ja kehittämiseen 17,9 milj. euroa. Julkisen henkilöliikenteen ostoihin ja kehittämiseen ehdotetaan 100,7 milj. euroa.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta osoitetaan n. 17 milj. euroa viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden parantamiseen.

Hallinnon kustannukset ja Yleisradio Oy:n rahoitus

Hallinnonalan virastojen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä n. 225,5 milj. euroa.

Valtion televisio- ja radorahastoon siirretään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi 575,8 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 3,7 mrd. euroa, joka on 167 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista hallinnon osuus on 26 %, uudistumisen ja vähähiilisyyden 37 %, työllisyyden ja yrittäjyyden 26 %, yritysten erityisrahoituksen 3 % sekä kotoutumisen ja kansainvälisen osaamisen 8 %. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle kohdentuu EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon liittyen yhteensä n. 344 milj. euroa määrärahoja ja n. 51 milj. euroa valtuutta.

Hallinto

Hallinnon määrärahoiksi ehdotetaan 959 milj. euroa, joka on 13 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

ELY-keskusten toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 13,9 milj. euroa. Lisäyksestä 1,2 milj. euroa johtuu ilmastolain toimeenpanosta maankäyttösektorin ja sopeutumisen osalta, 1,125 milj. euroa juomavesidirektiivin toimeenpanosta, 1,7 milj. euroa CAP27-uudistuksen edellyttämästä monitoroinnista, 1,575 milj. euroa luonnonsuojelulain uudistamisesta johtuvista lisätehtävistä sekä 1,6 milj. euroa ympäristösopimukseen liittyvistä sopimuskäsittelyistä. Lisäksi toimintamenoihin lisättäisiin 3 milj. euroa pientalojen öljylämmityksestä luopumisavustusten käsittelyyn, 4,1 milj. euroa ympäristöllisten lupamenettelyjen voimavarojen lisäämiseen osana vihreän siirtymän lupamenettelyn vahvistamista ja 0,27 milj. euroa julkisen hallinnon automaattiseen päätöksentekoon.

Työllisyyden kuntakokeilujen jatkamisesta vuosina 2023—2024 aiheutuviin menoihin ehdotetaan TE-toimistojen toimintamenoihin siirrettävän 2,1 milj. euroa. Lisäksi ONNI-toiminnan vakinaistamiseen ehdotetaan kohdennettavan 2,5 milj. euroa.

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ehdotetaan 0,3 milj. euron lisämäärärahaa kilpailulain yrityskaup-pavalvonnan soveltamisalan laajentamiseen.

Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenoihin ehdotetaan 0,5 milj. euron lisäystä osakeyhtiö-lain muutoksesta johtuen.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenoihin ehdotetaan lisäystä 0,42 milj. euroa ympä-ristönsuojelun ja romuajoneuvodirektiivin mukaisiin markkinavalvontatehtäviin liittyen sekä 0,5 milj. euroa sujuvan luvituksen varmistamiseen osana vihreän siirtymän lupamenettelyn vahvista-mista. Kaivoslain muuttamisesta johtuviin lisätehtäviin ehdotetaan 0,16 milj. euron lisäystä sekä juomavesidirektiivin toimeenpanoon ja biosidien- ja kasvinsuojeluaineiden riskinarviointi- ja lu-patehtäviin yhteensä 0,655 milj. euron lisämäärärahaa.

Digitalisaation kehittäminen -momentille ehdotetaan siirrettävän kertaluonteisesti hallinnonalan virastojen toimintamenoista 10,7 milj. euroa. Siirroilla rahoitetaan hallinnonalan keskeisiä digi-talisaatiota edistäviä tietojärjestelmä uudistuksia ja digitaalisten palvelujen kehittämisen hankkei-ta. Lisäksi julkisista työvoima- ja yrityspalveluista siirrettäisiin kertaluonteisesti 15 milj. euroa TE-digihankkeen rahoitukseen ja Luvat ja valvonta -hankkeen kehittämiseen kohdennettaisiin kertaluonteisesti 1,5 milj. euroa.

TE-palvelu-uudistuksen muutoskustannuksiin ehdotetaan TE-toimistojen toimintamenoihin 1,507 milj. euron ja digitalisaation kehittämiseen 4 milj. euron määrärahaa.

Kyberturvallisuuden parantamiseen liittyviin hankkeisiin lisätään Teknologian tutkimuskeskuk-sen VTT Oy:n erityisavustuksen valtuutta 2,6 milj. eurolla ja valtionavustuksen määrärahaa 0,48 milj. eurolla.

Uudistuminen ja vähähiilisyys

Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoiksi ehdotetaan 1,36 mrd. euroa, jossa on lisäystä 48 milj. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Määrärahatason nousuun vaikuttaa erityisesti EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus. Alentavasti määrärahatasoon vai-kuttaa uusiutuvan energian tuotantotuen arvio, joka on alentunut sähkön hinnan kohoamisen ta-kia.

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen ehdotetaan Business Finlandille 470 milj. euron valtuutta, joka sisältää 9,5 milj. euron valtuuden lisäyksen audiovisuaalisen tuotanto-tuen jatkamiseen v. 2023. Kannustimen avulla pyritään houkuttelemaan ulkomaisia tuotantoyh-tiöitä toteuttamaan tuotantoja Suomessa ja edistämään erityisesti kansainvälisesti rahoitettuja hankkeita. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoon on valtuudesta va-rattu 20,82 milj. euroa.

Lääkekehityskeskus Oy:n pääomitukseseen ehdotetaan 20 milj. euron määrärahaa ja ministeriössä tapahtuvaan valmisteluun 200 000 euron määrärahaa.

Energiatuen valtuudeksi ehdotetaan 283 milj. euroa, josta 30 milj. euroa on EU:n elpymis- ja pa-lautumissuunnitelman rahoitusta kohdistuen investointeihin uuteen energiateknologiaan. Lisäksi

valtuutta korottavat 225 milj. eurolla energiaomavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamiseksi tehdyt panostukset kohdistuen akkustrategian mukaisiin investointeihin, energiatukeen sekä vetyhankkeisiin.

Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistukeen ehdotetaan 150 milj. euroa. Tuella korvataan päästökaupasta sähkön hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia aloille, joiden katsotaan olevan erityisen alttiita merkittävälle hiilivuotoriskille. Sähköistämistuen tavoitteena on ehkäistä riskiä hiilivuodolle, turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ohjata teollisuutta kehittämään tuotantoaan hiilineutraalimmaksi. Toiminnanharjoittajan on käytettävä vähintään 50 % myönnetystä tuesta kehittämistoimiin, jolla ne edistävät toimintansa muuttumista hiilineutraalimmaksi.

Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistämiseen ehdotetaan 6,5 milj. euron lisäystä osana vihreän siirtymän kokonaisuutta kohdentuen liikennesähkön sekä kaasun julkisen jakeluverkoston rakentamiseen.

Työllisyys ja yrittäjyys

Työllisyyden ja yrittäjyyden määrärahoiksi ehdotetaan 978 milj. euroa, mikä on 169 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Lisäystä selittää pääosin EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien uuden ohjelmakauden rahoituksen budjetointi.

Työkanava Oy:n pääomittamiseen ehdotetaan 7 milj. euron ja valtionavustukseen osatyökykyisten työllistymiseen 10 milj. euron määrärahaa edistämään osatyökykyisten siirtymistä työmarkkinoille. Yhtiö palkkaa osatyökykyisiä pidempikestoisiin työsuhteisiin.

Alueelliseen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen ehdotetaan 10 milj. euron valtuutta yritysten kehittämishankkeiden tukeminen -momentille. Rahoitusta kohdennetaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyöhön yritysten kanssa. Lisäksi rahoitusta kohdennetaan pienten yritysten, arvoverkostoissa toimivien pk-yritysten ja tutkimuslähtöisten aloittavien yritysten innovaatiotoimintaan sekä olemassa olevien teknologioiden ja uusien ratkaisujen nykyistä nopeampaan hyödyntämiseen.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaksi ehdotetaan 183 milj. euroa, joka on 102 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahataso laskee kertaluonteisten lisäysten poistumisesta ja uudelleenkohdennuksista johtuen. Lisäksi osana työllisyistoimia palkkatukeen tehdään EU:n valtioneuvoston edellyttämät muutokset ja 100-prosenttista palkkatuen käyttöä rajoitettaisiin suurimpien taloudellista toimintaa harjoittavien yhteisöjen osalta, mikä vähentää julkisen työvoima- ja yrityspalvelun määrärahan tarvetta 10 milj. euroa. Momentin edellisiltä vuosilta siirtyvillä erillä voidaan kuitenkin rahoittaa palveluita v. 2023 ilman palveluiden määrän merkittävää muutosta edellisten vuosien tasosta.

Toimiin työurien pidentämiseksi ehdotetaan 58,5 milj. euroa 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden edistämiseen. Vuodesta 2023 lähtien otetaan käyttöön muutosturvakoulutus ja 55 vuotta täyttäneiden työhön paluun tuki. Lisäksi momentille budjetoidaan kuntien velvoitetöylyllistämisen ajalle maksetut tuet palkkakustannuksiin, mikä on nykyisin osa palkkatuen menoja.

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien arviomäärärahaan ehdotetaan ohjelmakauden 2014—2020 purkaantuvien valtuuksien uudelleenbudjetoinnin maksatuksista, REACT-EU -rahoituksesta ja ohjelmakauden 2021—2027 tarkentuneisiin laskelmiin perustuen lisäystä 219 milj. euroa. Ohjelmien myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 531,9 milj. euroa.

Yritysten erityisrahoitus

Yritysten erityisrahoituksen määrärahoiksi ehdotetaan 129 milj. euroa, jossa on vähennystä 184 milj. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vähennys johtuu koronapandemian johdosta lisättyjen Finnveran tappiokorvausvarausten vähentymisestä.

Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistämiseen ehdotetaan 7,4 milj. euroa. Tämä sisältää yhteensä 3,5 milj. euroa maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteiden sekä kuntien moniammatillisen osaamiskustoiminnan rahoitukseen, mikä on 2,5 milj. euroa vähemmän kuin v. 2022.

Valtion korvauksiin kotoutumisen edistämisestä ehdotetaan 279 milj. euroa, mikä on 122 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatarvetta kasvattaa 122 milj. eurolla kotoutumislakiin ehdotettu muutos, jonka mukaan valtion kotoutumiskorvauksia alettaisiin maksaa niistä tilapäistä suojelua saavista henkilöistä, joille on myönnetty kotikunta. Määrärahatarvetta kasvattaa myös vuoden 2022 pakolaiskiintiön nosto 1 500 henkilöön ja vuoden 2023 pakolaiskiintiön nosto 1 050 henkilöön. Toisaalta määrärahatarvetta alentaa muutokset turvapaikanhakijoiden lukumäärässä.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahasoksi ehdotetaan 15,9 mrd. euroa, joka on n. 21 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Hallinnonalan määrärahoista käytetään eläkemenoihin 33 %, perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen sekä perustoimeentulotukeen 29 %, työttömyysturvaan 15 %, sairausvakuutukseen 14 %, sosiaali- ja terveydenhuollon tukemiseen 3 % ja avustuksiin terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen 2 %. Muihin pääluokan lukuihin käytetään kuhunkin 0,5—1,0 % pääluokan määrärahoista.

Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Perhe- ja asumiskustannusten tasaukseen, perustoimeentulotukeen ja eräisiin palveluihin ehdotetaan 4,6 mrd. euroa, joka on 92,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu pääosin asumistuen tarvearvion muutoksesta ja Kelan toimintakulujen lisäyksistä.

Kelan toimintakuluihin ehdotetaan yhteensä 507,8 milj. euroa, jossa on lisäystä n. 17 milj. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Toimintakuluissa on huomioitu eläkekulujen kasvun ja ansiotason muutoksen lisäksi etuus- ja asiointipalvelun kehittämisen kustannuksia sekä palkansaajan työssäoloehdon uudistamisen aiheuttama lisäkustannus.

Työllisyys

Työttömyysturvaan ehdotetaan 2,3 mrd. euroa, joka on 0,3 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu työttömien määrän arvioidusta laskusta.

Työttömyysturvassa on huomioitu palkansaajan työssäoloehdon uudistaminen tuloperusteiseksi. Tuloperusteisen työssäoloehdon myötä aiempaa useampi täyttää työssäoloehdon ja tulee siten oikeutetuksi ansio- tai peruspäivärahaan. Tuloperusteinen työssäoloehto ei lisää valtion osuutta työttömyysturvamennoista.

Tekijänoikeuskorvaukseen oikeutettujen työttömien tekijöiden ja taiteilijoiden asemaa parannetaan luopumalla tekijänoikeuskorvausten sovittelusta. Muutos lisää valtion osuutta työttömyysturvamennoista 1 milj. eurolla.

Sosiaali- ja terveysministeriö rahoittaa kuntien velvoitetyöhön maksetusta palkkatuesta peruspäivärahaa vastaavan määrän, joka ehdotetaan siirrettäväksi työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle perustettavalle uudelle momentille. Siirrettävä määrä olisi 25,7 milj. euroa v. 2023.

Hallituksen päättämä sivutoimisen opiskelun ja työttömyysetuuden yhteensovittamisen selkeyttäminen ja nykyistä laajempi opiskelun ja oman osaamisen kehittäminen työnhaun ohessa työttömyysetuutta menettämättä lisää valtion osuutta työttömyysturvamennoista 5 milj. eurolla v. 2023.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2020	2021	2022	2023
Työnantajat:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
Kaikki työnantajat	1,34	1,53	1,34	1,58
<i>Työttömyysvakuutus</i> ¹⁾				
alempi maksu	0,45	0,50	0,50	0,50
ylempi maksu	1,70	1,90	2,05	2,05
<i>Työeläkevakuutus</i>				
Työnantajien keskimääräinen TyEL-maksu	15,20	17,00	17,40	17,40
Vakuutetut:				
<i>Sairausvakuutus</i>				
<i>Sairaushoitovakuutus</i>				
— Sairaanhoidomaksu				
Etuudensajaajat (Eläke- ja etuustulot)	1,65	1,65	1,50	1,51
Palkansaajat ja yrittäjät	0,68	0,68	0,53	0,54

Sosiaalivakuutusmaksut, % palkasta

	2020	2021	2022	2023
<i>Työtulovakuutus</i>				
— <i>Päivärahamaksu</i>				
Palkansaajat	1,18	1,36	1,18	1,41
alle 15 562 euron vuosituloista	0,00	0,00	0,00	0,00
Yrittäjät	1,33	1,55	1,32	1,54
alle 15 562 euron vuosituloista	0,15	0,19	0,14	0,16
<i>Työttömyysvakuutus</i>	1,25	1,40	1,50	1,50
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	7,15	7,15	7,15	7,15
53 vuotta täyttäneet	8,65	8,65	8,65	8,65
Yrittäjät ja maatalousyrittäjät:				
<i>Työeläkevakuutus, alle 53-vuotiaat</i>	24,1	24,1	24,1	24,1
53 vuotta täyttäneet	25,6	25,6	25,6	25,6

¹⁾ Työnantajan alempaa maksua maksetaan palkkasumman tiettyyn rajaan saakka. Vuonna 2022 raja on 2 197 500 euroa ja v. 2023 2 251 500 euroa. Sen ylittävältä palkkasumman osalta maksetaan ylempää maksua.

Sairausvakuutus

Sairausvakuutukseen ehdotetaan 2,3 mrd. euroa, joka on 119 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Lisäys aiheutuu sairausvakuutuksen tarvearvion muutoksista ja rajat ylittävän terveydenhuollon korvauksista, jotka on budjetoitu uudelle momentille 33.30.50.

Sairausvakuutuksen määrärahatasossa on huomioitu 1 milj. euroa valtion korvaukseen paperittomille annetun välttämättömän hoidon kustannuksiin sekä 10 milj. euroa rajat ylittävää terveydenhuoltoa koskevan lain muutoksen aiheuttamiin menoihin.

Polttoaineen hinnan nousun vuoksi sairausvakuutuksesta maksettavia matkakorvauksia ja taksimatkan enimmäishintaa on korotettu ajalle 1.7.—31.12.2022. Korotus lisää valtion kustannuksia arviolta 5,3 milj. euroa kohdistuen vuodelle 2023 maksettavaan rahoitusosuuteen.

Kuntoutusrahaetuuksien ja osasairauspäivärahan kehittämiseen ehdotetaan 2,7 milj. euroa.

Sairausvakuutuksessa on huomioitu 0,7-hoitajamitoituksen rahoitukseen liittyvinä muutoksina yksityisen sairaanhoidon korvausten säästöä 42,7 milj. euroa ja lääkesäästöä 47 milj. euroa. Lääkekaton jäädyttäminen lisää valtion kustannuksia ensi vuonna arviolta 8,7 milj. euroa.

Elokuussa 2022 voimaan tullut perhevapaaudistus lisää määrärahatarvetta 5,4 milj. eurolla v. 2023.

Eläkkeet

Eläkkeisiin ehdotetaan 5,2 mrd. euroa, joka on 213 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa.

Yrittäjän työeläketulon vahvistamiseen ja tarkistamiseen ehdotetaan muutoksia vuodesta 2023 alkaen. Muutosesityksellä pyritään vaikuttamaan siihen, ettei työtuloa vahvistettaisi liian alhaiseksi suhteessa yrittäjän työpanoksen arvoon. YEL-työtulon määrittäminen tapahtuisi nykyistä tarkemmin ja velvoittamalla eläkelaitokset tarkistamaan säännöllisesti voimassaolevien vakuutusten YEL-työtulo. Arvioidaan, että vakuutusmaksujen tuoton kasvu olisi n. 6 %, jolloin valtion osuus yrittäjän eläkemenosta pienentyisi 16,3 milj. euroa v. 2023.

Indeksimuutokset ja palkkakerroin

	2020	2021	2022	2023
TyEL-indeksi	2 617	2 631	2 691	2 791
KEL-indeksi	1 633	1 639	1 674	1 741
KHI-indeksi, %	0,3	2,2	4,0	2,1
Palkkakerroin	1,446	1,465	1,501	1,544

Veteraanit

Veteraanien tukemiseen ehdotetaan 158,3 milj. euroa, joka on n. 34 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Määrärahatason lasku aiheutuu veteraanien määrän muutoksesta. Määrärahoista 33 milj. euroa kohdentuu sotilasvammakorvauksiin, 17 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 5,5 milj. euroa rintamalisiin ja 100 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin. Sotilasinvalidien puolisoitten kuntoutukseen, eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen ja rintamaavustukseen eräille ulkomaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille ehdotetaan yhteensä 2 milj. euroa sekä valtion korvaukseksi sodista kärsineiden huoltoon 0,7 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Sosiaali- ja terveyshuollon henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden ohjelmalle ehdotetaan yhteensä 2 milj. euron rahoitusta.

Hyvinvointialueiden järjestämään sosiaali- ja terveydenhuoltoon ehdotetaan kohdennettavan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta 438,5 milj. euroa valtionavustuksia, joka on 101,5 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Vähennys aiheutuu pääosin hallitusohjelmahankkeiden päättymisestä.

EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitusta ehdotetaan kohdennettavan 110 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun sekä hoitoon pääsyn nopeuttamiseen. Lisäksi työkyvyn tuen palveluihin sekä mielenterveyttä ja työkykyä vahvistaviin toimiin ehdotetaan ko. rahoitusta kohdennettavaksi 8,5 milj. euroa. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta kohdistetaan hyvinvointialueille myös muita merkittäviä valtionavustuksia ja

ne on kuvattu hyvinvointialueiden taloutta tarkemmin käsittelevässä yleisperustelujen luvussa 9. Hyvinvointialueiden talous.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toteuttamaan opiskeluterveydenhuoltoon ehdotetaan valtion rahoitusta 65,4 milj. euroa. Momentilta ehdotetaan siirrettäväksi rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain muuttamiseen korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen osalta 1,09 milj. euroa. Lisäksi tasoon ehdotetaan lisäystä 0,7 milj. euroa hoitotakuun voimaantumiseen 1.9.2023 perustuen. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle ehdotetaan 1 milj. euroa valtionavustuksiin mielenterveyspalveluihin opiskelijoiden jaksamisen ja opiskelukyvyn parantamiseksi.

Lääkäri- ja lääkintähelikopterien lentotoiminnan tuottamiseen ehdotetaan 36,6 milj. euron valtionavustus FinnHEMS Oy:lle. Määrärahan lisäys 3,64 milj. eurolla aiheutuu lentotoiminnan uudelleenjärjestelyistä ja uusien tukikohtien toteuttamisesta.

Turvakotitoiminnan rahoitukseen ehdotetaan 24,6 milj. euroa sekä rikos- ja eräiden riita-asioiden sovitteluun 7,1 milj. euroa. Sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan ehdotetaan 3 milj. euroa.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen ehdotetaan määrärahoja vajaat 78,5 milj. euroa, joka on 40 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Rokotteiden hankintaan ehdotetaan muutoksia seuraavasti: 35,0 milj. euroa covid-19 rokotteiden hankintaan ja 6 milj. euroa influenssarokotteisiin.

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoimintaan ehdotetaan yhteensä n. 127 milj. euroa, joka on 8,7 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Väliä viljelijästä -hankkeen jatkon turvaamiseksi ehdotetaan 2 milj. euroa.

Laitokset ja virastot

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintamenoihin ehdotetaan useita määrärahalisäyksiä. Niissä on huomioitu mm. Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle 6 milj. euroa lakisääteisten tehtävien turvaamiseen ja 1,4 milj. euroa ICD-11 -diagnosiluokituksen kansalliseen käyttöönottoon sekä 1,4 milj. euroa kansalliseen laaturekisteritoimintaan sekä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle 0,5 milj. euroa tupakkalain mukaisiin tehtäviin. Juomavesidirektiivin toimeenpanon aiheuttamaan työmäärän kasvuun ehdotetaan hallinnonalalle yhteensä 0,44 milj. euron lisämäärärahaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaiselle ehdotetaan 2,2 milj. euron määrärahaa.

Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Avustuksiin yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen ehdotetaan 373,6 milj. euroa, joka on 11,2 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talous-

arviossa. Taseen jakamattomista voittovaroista puretaan 50 milj. euroa ja ns. budjettirahoitteiseen kompensatioon ehdotetaan 64,25 milj. euroa.

Muuta

Kansallinen lapsistrategia –toiminnon perustamiseen ehdotetaan 0,5 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisessa tiedonhallinnassa jatketaan mm. Kanta-palvelujen kehittämistä ja tietotuotannon uudistamista. Momentille ehdotetaan yhteensä 40,2 milj. euroa. Lääkeasioiden tiekartan valmisteluun ehdotetaan 1 milj. euron määrärahaa.

Ruoka-apu toiminnan kehittämiseen ja jatkamiseen ehdotetaan 1 milj. euron rahoitusta.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 336,4 milj. euroa, joka on n. 8 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Pääluokan määrärahoista ympäristöhallinnon toimintamenojen osuus on 22 %, ympäristön ja luonnonsuojelun 55 % sekä yhdyskuntien, rakentamisen ja asumisen 23 %. Valtion asuntorahastosta ehdotetaan lisäksi 287 milj. euroa asuntorahoitukseen liittyviin avustuksiin.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Vuonna 2023 jatketaan toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi. Luonnonsuojelualueverkoston tilaa parannetaan jatkamalla Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSU) toteutusta sekä Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa. EU:n biodiversiteettistrategian edellyttämien kansallisten sitoumusten toimeenpano käynnistetään. Toteutetaan Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategiaa ja toimintaohjelmaa. Luonnonsuojelun määrärahataso alenee v. 2023 n. 24 milj. eurolla, mutta hallituskauden alkuun verrattuna lisäys ympäristöministeriön hallinnonalalla on 50,6 milj. euroa.

Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa jatketaan tukemalla vaikuttavien ja kustannustehokkaiden vesien- ja merenhoidon toimenpiteiden toimeenpanoa eri tahojen yhteistyönä 24 milj. euron määrärahalta.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Valtakunnallisen kiertotalouden edistämishjelman toteuttamiseen varataan 1 milj. euroa.

Suomen ympäristökeskuksen tutkimusresursseja ehdotetaan vahvistettavan 1 milj. euron lisärahoituksella.

Ilmastolaissa säädettäisiin kunnalle velvoite laatia ilmastosuunnitelma, joiden laatimisen tukeen kunnille ehdotetaan 2,6 milj. euroa.

Nivalan alueella sijaitsevan Hituran kaivosalueen sulkemistoimenpiteisiin ehdotetaan 2 milj. euron lisärahoitusta. Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamiseen ehdotetaan 1 milj. euron lisäystä.

Ravinteiden kierrätyksen tukiin ehdotetaan 31 milj. euroa. Tarkoituksena on tukea erityisesti Suomen ravinne- ja energiaomavaraisuutta parantavia hankkeita, joissa kehitetään ja otetaan käyttöön yhdyskuntien jätevesien ja sivuvirtojen hyödyntämätön ravinnepotentiaali sekä parannetaan jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta.

Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Valtion tukeman vuokra-asuntotuotannon lisäämiseksi MAL-sopimuskunnille ehdotetaan määrällisiä käynnistysavustuksia yhteensä enintään 39 milj. euroa. MAL-sopimusalueilla asuntotuotantoa edistetään lisäksi kunnallistekniikan rakentamisen avustuksilla, joita ehdotetaan myönnettävän enintään 25 milj. euroa. Korkotukivaltuutta valtion tukemaan sosiaaliseen asuntotuotantoon ehdotetaan 1 950 milj. euroa sekä takauslainavaltuuksia 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparannuslainojen valtiontakauksia 100 milj. euroa. Valtaosa valtion tukemasta asuntotuotannosta kohdistetaan suurimpiin kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle. Erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista ehdotetaan tuettavaksi korkotukilainoituksen lisäksi yhteensä 120 milj. euron investointiavustuksilla. Avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuntotuotannon edistämiseen. Valtion asuntorahastosta tuloutetaan talousarvioon 0,4 milj. euroa.

Valtion asuntorahastosta maksettaviin asuinrakennusten energia-avustuksiin ja matalalämpöiseen kaukolämpöön myönnettäviin avustuksiin ehdotetaan yhteensä 69,1 milj. euroa. Korjausavustuksiin varataan yhteensä 21,4 milj. euroa, josta 21 milj. euroa on Valtion asuntorahastosta. Avustukset suunnataan pääosin hissien jälkiasennusten sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjausten tukemiseen. Lisäksi Valtion asuntorahastosta ehdotetaan myönnettävän avustuksia valtion tukemien asuntojen kunnostamiseksi ikääntyneille sopiviksi enintään 5 milj. eurolla. Pientalojen öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseen ehdotetaan 45,6 milj. euroa ja sähköautojen latausinfraan rakentamiseen asuinrakennusten ja työpaikkojen yhteyteen 10 milj. euroa. Vihreää siirtymää tukevan rakentamisen viranomaiskäsittelyiden vauhdittamiseen kunnissa ja maakuntien liitoissa ehdotetaan avustuksia 2,5 milj. euroa. Asumisneuvontaa laajennetaan ja siihen ehdotetaan 4,3 milj. euroa, josta 4 milj. euroa kohdentuisi avustuksiin.

Alueidenkäytön suunnittelun ja rakentamisen ohjauksen päätöksiä ja prosesseja tukevaan Rakennetun ympäristön valtakunnalliselle digitaaliselle tietojärjestelmälle ehdotetaan 2,3 milj. euroa. Kunnille ja maakuntien liitoille myönnetään avustuksia enintään 2,88 milj. euroa uusien digitaalisten toimintatapaa edistävien velvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin. Muutokset aiheutuvat rakentamislaista ja rakennetun ympäristön tietojärjestelmälaista.

Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2021—2023¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2022		v. 2023 esitys milj. €	Muutos 2022—2023	
		v. 2021 tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €		milj. €	%
01-14	Toimintamenot	7 481	7 469	7 622	153	2
15-17	Eläkkeet	4 880	5 025	5 378	353	7
18-19	Puolustusmateriaalin hankkiminen	1 983	2 342	2 991	649	28
20-28	Muut kulutusmenot	2 555	2 276	2 323	47	2
29	Arvonlisäveromenot	1 278	1 709	1 950	241	14
01-29	Kulutusmenot	18 178	18 822	20 265	1 443	8
30-39	Valtionavut kunnille ja kunta- yhtymille ym.	14 894	14 716	27 625	12 910	88
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	4 270	4 027	3 894	-133	-3
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleis- hyödyllisille yhteisöille	13 906	13 981	13 990	9	0
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläke- laitokselle	7 264	7 006	7 246	240	3
61-65	EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitus- osuudet, vastaavat valtion rahoitus- osuudet ja muut siirrot kotimaahan	1 069	1 162	1 417	255	22
66-69	Siirrot EU:lle ja ulkomaille	3 371	3 492	3 396	-96	-3
30-69	Siirtomenot	44 773	44 383	57 568	13 185	30
70-73	Kaluston hankinta	196	11	192	181	1 669
74-75	Talonrakennukset	40	32	37	5	15
76	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	20	35	35	0	0
77-79	Maa- ja vesirakennukset	568	561	474	-87	-15
70-79	<i>Reaalisijoitukset</i>	823	638	737	99	16
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	136	244	157	-86	-35
87-89	Muut finanssisijoitukset	1 220	240	203	-37	-16
80-89	<i>Lainat ja muut finanssi- sijoitukset</i>	1 356	484	360	-124	-26
70-89	Sijoitusmenot	2 179	1 122	1 097	-25	-2
90-92	Valtionvelan korot	776	507	1 513	1 006	198
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ²⁾	0	0	0	0	—
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	95	112	102	-10	-8
90-99	Muut menot	871	619	1 615	996	161
	Yhteensä	66 002	64 946	80 546	15 599	24

¹⁾ Menot on koottu taloudellisen laadun mukaisiin ryhmiin momentin numerotunnuksen perusteella. Jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

5.3. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiopolitiikka

Valtion T&K-rahoituksen kokonaisuus

Hallitus esittää, että valtion talousarvion mukainen tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus (T&K-rahoitus) on v. 2023 yhteensä n. 2,38 mrd. euroa. Tämä tarkoittaa n. 110 milj. euron laskua verrattuna vuodelle 2022 budjetoituun kokonaissummaan. Valtion T&K-rahoituksen suhteen bruttokansantuotteeseen (T&K-rahoituksen intensiteetti) arvioidaan olevan 0,85 % v. 2023. Vuonna 2022 valtion T&K-rahoituksen intensiteetin ennakoidaan olevan 0,93 %. Arvio valtion T&K-rahoituksesta voi päivittyä myöhemmin, kun eri momenteille ehdotetun rahoituksen kohdentuminen tarkentuu.

Tilastokeskuksen uusimpien tilastojen perusteella koko kansantalouden T&K-menojen suhde bruttokansantuotteeseen oli 2,85 % v. 2021 ja 2,91 % v. 2020. Ennakkotietojen mukaan valtion T&K-rahoituksen intensiteetti oli 0,89 % v. 2021, kun v. 2020 se oli 0,96 %. T&K-intensiteetin muutosten taustalla on erityisesti BKT:n lasku v. 2020 sekä talouden elpyminen v. 2021.

Suoran T&K-rahoituksen lisäksi Suomessa kannustetaan T&K-toimintaan verotuksen kautta. Vuosina 2021—2027 on voimassa tutkimusyhteistyön ylimääräinen verovähennys. Lisäksi v. 2023 otetaan käyttöön lisävähennykseen perustuva T&K-verokannustin. Uuden lisävähennyksen arvioidaan vähentävän valtion verotuloja v. 2023 n. 80 milj. euroa ja vuodesta 2024 alkaen n. 100 milj. euroa vuositasolla.

Keskeisiä TKI-politiikan linjauksia

Politiikkatoimia ohjaavat pääministeri Marinin hallitusohjelma sekä osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden ministerityöryhmän v. 2020 hyväksymä ja vuoden 2021 aikana päivitetty kansallisen T&K- ja innovaatiotoiminnan (TKI) tiekartta vuoteen 2030.

Huhtikuussa 2022 asetettiin parlamentaarinen TKI-työryhmä jatkamaan vuonna 2021 toimineen työryhmän työtä. Parlamentaarisen työryhmän tehtävänä on laatia kehyskautta pidempi T&K-rahoituksen suunnitelma, toimia T&K-rahoituslain valmistelun seurantaryhmänä ja seurata kokonaisuudessaan työryhmän linjausten toimeenpanoa. Työryhmän toimikausi päättyy maaliskuussa 2023.

Laki valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 tulee voimaan vuoden 2023 alusta ja sitä sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2024 talousarvioesityksen laadinnassa. Lain tavoitteena on parantaa valtion T&K-toiminnan rahoituksen ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä. Laissa säädetään valtion talousarvioon vuosina 2024—2030 otettavien T&K-toimintaan tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärästä. Valtuuksien ja määrärahojen määrää lisätään tasaisesti vuosittain. Laissa säädetään myös valtion T&K-toiminnan rahoituksen pitkäaikaisen suunnitelman laatimisesta.

TKI-tiekartan avulla tavoitellaan korkeaan osaamiseen, sivistykseen, tutkimukseen ja innovaatioihin perustuvaa kestävää kasvua ja hyvinvointia. Sen toimenpiteillä parannetaan kotimaisen TKI-ympäristön globaalia vetovoimaa ja kannustetaan yrityksiä TKI-investointien lisäämiseen.

Päivitetyn tiekartan strategisina kehittämiskokonaisuuksina säilyvät osaaminen, uusi kumppanuusmalli ja innovatiivinen julkinen sektori.

Keskeisten valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituserien muutos (arvio), milj. euroa¹⁾

	2022 TA	2023 esitys	2022—2023 muutos	2022—2023 muutos, %
Yliopistot ²⁾	722	772	50	7
Ammattikorkeakoulut	90	96	6	7
Valtion tutkimuslaitokset	216	209	-7	-3
— josta VTT	90	87	-3	-3
— josta LUKE	57	57	0	0
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidollain mukaiseen tutkimustoimintaan	20	30	10	50
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat, yhteensä	1 048	1 107	59	6
Suomen Akatemia	477	517	40	8
— josta strateginen tutkimus	56	56	0	0
Business Finland	957	741	-216	-23
— josta t&k-rahoitus ³⁾	741	557	-184	-25
Rahoitusorganisaatioiden T&K-rahoitus, yhteensä	1 218	1 074	-144	-12
Muu valtion T&K-rahoitus	223	198	-25	-11
— josta valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta	9	8	-1	-11
Arvio valtion koko T&K-rahoituksesta	2 489	2 379	-110	-4
Arvio valtion T&K-rahoitusintensiteetistä	0,93 %	0,85 %		

¹⁾ Taulukko kuvaa arviota valtion talousarvion mukaisesta T&K-rahoituksen määrästä. Useiden toimijoiden kohdalla nimenomaan kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan kohdistuva summa tarkentuu vasta myöhemmin. Arvio valtion T&K-rahoituksen kokonaisuudesta voi siten päivittyä myöhemmin. Suomen Akatemian, strategisen tutkimuksen ja Business Finlandin rahoituksen osalta kyse on valtuuksista. Metodologisista ja muista muutoksista johtuen vuosien 2022 ja 2023 T&K-rahoitusluvut eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiempien vuosien tietojen kanssa.

²⁾ Yliopistojen valtionrahoitukseen ei ole laskettu mukaan arvonnäkökorkeakoulukompensaatiota. Tutkimukseen kohdentuva osuus kokonaisrahoituksesta on pidetty tässä laskelmassa vuoden 2023 osalta prosentuaalisesti samalla tasolla kuin edellisenä vuonna.

³⁾ Business Finlandin rahoituksesta merkittävä osa kohdistuu myös muuhun kuin kansainväliset tilastokriteerit täyttävään T&K-toimintaan.

5.4. Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Alueiden kehittäminen

Alueiden kehittämisestä vastaavat valtio, kunnat ja alueilla aluekehittämisviranomaisina toimivat maakuntien liitot. Tavoitteena on viranomaisten ja muiden alueiden kehittämisen kannalta keskeisten tahojen vuorovaikutukseen, eri toimijoiden työnjakoon ja yhteisiin tavoitteisiin perustuva alueiden kehittämisen toimintatapa, joka luo edellytykset aluelähtöiselle kestäväälle kasvulle ja uudistumiselle sekä hyvinvoinnille.

Alueiden kehittämistä suunnataan ja tärkeimmät toimenpiteet määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston päätöksessä valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamilla ohjelmilla ja toimenpiteillä. Kansallinen aluepolitiikka ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toteuttaminen sovitaan yhteen toimivaksi järjestelmäksi.

EU:n alue ja rakennepolitiikan rahastojen toiminta Suomessa ja varat vuoden 2023 talousarvioesityksessä

Ohjelmakaudelle 2014—2020 laaditun Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen uudistaminen ja monipuolistaminen sekä työllisyyden edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, uusiutuvan energian osuuden ja energiatehokkuuden lisääminen, rakenteellisen työttömyyden vähentäminen ja työelämän laadun kehittäminen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntäminen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi, työmarkkinoiden ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavan osaavan työvoiman varmistaminen ja elinikäisen oppimisen tukeminen sekä sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Rakennerahasto-ohjelmalla toteutetaan Eurooppa 2020 -strategiaa ja sen kansallista ohjelmaa.

Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapurisuuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden kokemusten vaihtoa, yhteistyötä ja verkostojen syntymistä.

Ohjelmakaudelle 2021—2027 laaditun alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tavoitteena on elinkeinoelämälahtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantaminen, toiminnan uudistuminen ja liiketoimintaympäristön kehittäminen, energiatehokkuuden ja kiertotalouden edistäminen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistäminen, työttömyyden pitkittymisen ehkäiseminen, oppimismahdollisuuksien kehittäminen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantaminen sekä niiden alueiden tukeminen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjel-

milla pyritään vaikuttamaan muun muassa raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan Unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

Alue- ja rakennepolitiikan varoja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon v. 2023 yhteensä 251 milj. euroa. Tässä ovat mukana ohjelmakausilta 2014—2020 ja 2021—2027 Euroopan aluekehitysrahastosta, Euroopan sosiaalirahastosta, Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta sekä Väähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta saatavat tulot.

Vuodelle 2023 budjetoidaan uusia ohjelmakauden 2021—2027 myöntämisvaltuuksia yhteensä 531 946 000 euroa. Vuonna 2022 käyttämättä jääneistä ohjelmakauden 2014—2020 myöntämisvaltuuksista voi tehdä myöntämispäätöksiä v. 2023.

Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma (EU:n ja valtion rahoitus yhteensä), milj. euroa

Ohjelma/-osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	1 369,2
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	909,9
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)	617,3
Interreg-ohjelmat	51,0
Interreg-ulkorajaohjelmat	70,0
Yhteensä	3 017,4

6. Kestävä kehitys

Globaali kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 asettaa yhteiset tavoitteet kestävä kehityksen toteuttamiseksi kaikille YK:n jäsenmaille. Agenda 2030 pyrkii kestävään kehitykseen niin talouden, ihmisten hyvinvoinnin kuin ympäristönkin kannalta.

Pääministeri Marinin hallitusohjelma ”Osallistava ja osaava Suomi” tavoitteena on luoda Suomesta sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen yhteiskunta vuoteen 2030 mennessä.

Kuten viiteen edelliseen talousarvioesitykseen, myös vuoden 2023 talousarvioesitykseen sisältyy hallinnonalojen pääluokkaperusteluihin tekstit kestävä kehityksen edistämisestä ja sen kytköksestä talousarvioon jokaisella hallinnonalalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut/hallinnonalojen pääluokkaperustelut).

Hiilineutraali Suomi ja talousarvioesityksen määrärahat

Suomi on osana Euroopan unionia sitoutunut Pariisin ilmastopimukseen. Pääministeri Marinin hallitus on asettanut tavoitteekseen, että Suomi on hiilineutraali v. 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti sen jälkeen. Kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen on mahdollista vain, jos ilmaston lämpeneminen ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen pysäytetään.

Vuoden 2023 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu talousarvioesitykseen sisältyvät määrärahat, jotka edistävät hallituksen hiilineutraaliuden tavoitetta. Tunnistetuilla määrärahoilla edistetään mm. ympäristön ja luonnon hyvinvointia, luonnon monimuotoisuutta, vähennetään päästöjä, edistetään biotalousratkaisuja sekä kehitetään Suomea kohti vähähiilistä yhteiskuntaa. Määrärahat kohdentuvat etenkin työ- ja elinkeinoministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, liikenne- ja viestintäministeriön, ympäristöministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloille.

Maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin lukeutuvista määrärahoista hiilineutraaliuden tavoitteita edistetään määrärahoilla, jotka kohentavat ympäristön tilaa ja lisäävät uusiutuvan energian käyttöä edistäviä investointeja. Myös maaseudun kehittämisohjelma sisältää ympäristöön ja ilmastoon liittyviä hankkeita. EU:n viheryhteistyöllä, ympäristökorvauksilla sekä luonnonmukaisen tuotannon edistämällä on merkittävä rooli maatalouden kehittämisessä ympäristön kannalta kestävään suuntaan.

Uusiutuvan energian tuotantotukeen panostetaan merkittävästi, jotta riippuvuus fossiilisista polttoaineista vähenisi. Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin.

Luonnonsuojelualueiden hankinnalla edistetään metsien suojelua sekä turvataan luonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuutta vahvistetaan elinympäristöjä ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiohankkeiden tukemisella voidaan löytää uusia innovatiivisia ratkaisuja mm. biotalouden kehittämiseen, kiertotalouden edistämiseen ja vähähiilisen yhteiskunnan ratkaisuihin. Kehitysyhteistyömäärärahoilla Suomi osallistuu hankkeisiin, joilla edistetään kestävästä taloudellisesta kehityksestä ja hyvinvointia kehitysmaissa ja ehkäistään ympäristöhaittojen syntymistä. Näiden hankkeiden tavoitteina on mm. parantaa ruokaturvan, veden ja energian saatavuuden sekä luonnonvarojen kestävästä käytön edellytyksiä.

Joukkoliikenteen palvelujen kehittämiseen kohdennetaan määrärahoja, mikä mahdollistaa henkilöliikenteen määrän ja siitä aiheutuvien päästöjen vähentämisen etenkin kaupunkiseuduilla. Sähkökäyttöisten henkilöautojen sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikonversioiden hankinta- ja konversiotuen tavoitteena on edistää autokannan uudistumista siten, että yhä useampi henkilöauto toimisi vaihtoehtoisilla käyttövoimilla tai polttoaineilla (sähkö, bio- ja maakaasu, korkeaseoetanoli) ja vähentäisi liikenteestä aiheutuvia haitallisia päästöjä.

Talousarvioesitykseen sisältyvät hiilineutraaliutta edistävät määrärahat on ryhmitelty hallitusohjelman strategisten kokonaisuuksien perusteella. Yhteenvedon ulkopuolelle on jätetty kaikki toimintamenot sekä erilaiset järjestöavustukset ja jäsenmaksut.

Hiilineutraali Suomi, keskeiset toimenpiteet, milj. euroa

	2022 budjetoitu	2023 esitys
3.1 Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi	749	917
3.2 Suomi kokoaan suurempi maailmalla	388	392
3.4 Elinvoimainen Suomi	272	297
3.4.1 Liikenneverkon kehittäminen ja ylläpitäminen	455	269
3.4.2 Maatalous	680	569
Yhteensä	2 544	2 444

Vuoden 2023 talousarvioesityksessä hiilineutraalisuuteen liittyviä tavoitteita edistetään yhteensä n. 2,4 mrd. eurolla. Tämä on n. 100 milj. euroa vähemmän kuin mitä vuodelle 2022 on budjetoitu vastaaviin toimiin mutta pysyy edelleen korkealla tasolla. Määrärahatasoa nostavat etenkin hallituksen päättämät ylimääräiset panostukset vihreää siirtymää edistäviin investointeihin, joista hallitus päätti keväällä 2022 Venäjän aloittaman hyökkäyssodan jälkeen. Toisaalta määräaikaiksi linjatut tulevaisuusinvestoinnit päättyvät v. 2022.

Merkittävä osa Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta kohdistuu vuosille 2022 ja 2023 ja vaikuttaa hiilineutraaliutta tukevien määrärahojen korkeaan tasoon v. 2022 ja 2023. Hallitus on linjannut, että elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksesta 50 % käytetään vihreän siirtymän edistämiseen (katso myös luku 5.2 yleisperusteluissa). Kesällä ilmoitettu Suomen lopullinen saanto elpymis- ja palautumisvälineen osalta on n. 1,8 mrd. euroa.

Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi -kokonaisuuden osalta määrärahat kasvavat 167 milj. eurolla vuoden 2022 budjetoituihin määrärahoihin verrattuna. Etenkin energiatukeen kohdistuvat määrärahat kasvavat merkittävästi elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen sekä osana vihreää siirtymää ja huoltovarmuutta tehtyjen lisäpanostusten johdosta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen käytettävän määrärahan on arvioitu säilyvän v. 2023 samalla tasolla, kun tälle vuodelle on budjetoitu (ml. vuoden 2022 toinen lisätalousarvio). Uusiutuvan energian tuotantotuen arvioon vaikuttaa merkittävästi sähkön hinnan kehitys, johon liittyy paljon epävarmuutta tällä hetkellä.

Suomi kokoaan suurempi maailmalla -kokonaisuuden määrärahat kasvavat vuodesta 2022 varsinaisen kehitysyhteistyön tähän asiakokonaisuuteen käytettävien määrärahojen kasvaessa.

Liikenneverkon kehittämiseen ja ylläpitämiseen kohdennettavat määrärahat alenevat 185 milj. eurolla vuodelle 2022 budjetoituun verrattuna. Vähennys aiheutuu erityisesti julkisen liikenteen normaalia korkeammasta tukitasosta v. 2022. Tukea lisättiin koronapandemian jälkeisestä matkustajamäärien vähenemisestä sekä kohonneista liikennöintikustannuksista johtuen.

Maatalouden osalta hiilineutraaliutta edistävien määrärahojen arvioidaan tilapäisesti alenevan 111 milj. eurolla vuoden 2022 budjetoituun verrattuna. Vähennyksen taustalla on EU-ohjelma-kauden vaihtuminen ja uusien toimenpiteiden asteittainen käyttöönotto. Lisäksi osa aiemmista toimenpiteistä on siirtynyt lakisääteiseksi. Maaseuturahaston rahoituksesta vähintään 35 % tulee kohdistua ympäristö- ja ilmastotoimiin.

Määrärahoihin sisältyy myös tukia, joiden voidaan arvioida olevan ainakin osin ympäristölle haitallisia. Näitä on esimerkiksi maataloudelle kohdentuvissa menoissa. Maatalouteen sisältyvillä määrärahoilla on kuitenkin myös ympäristölle hyödyllisiä vaikutuksia, kuten esimerkiksi maatalouden ympäristökorvaukset. Tämän lisäksi liikennesektorilla on sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitalliseksi.

Verotus ja hiilineutraali Suomi

Talousarvioesitykseen sisältyy useita veroja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitteita. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätevero.

Energiaveroja kerätään liikenteen polttoaineista, työkone-, voimalaitos- ja lämmityspolttoaineista sekä sähköstä. Verotulojen lisäksi energiaverot vahvistavat kannustimia energiatehokkuuteen, energian säästöön sekä vähäpäästöisempään energian tuotantoon. Suomi on ympäristöperusteisen verorakenteen osalta Euroopan edelläkävijä ja energiaverotuksen taso on kansainvälisesti korkea. Energiatuotteiden verot määräytyvät niiden energiasisällön ja elinkaarenaikaisten hiilidioksidipäästöjen mukaan. Liikennepolttoaineiden verotuksen lisäksi autovero ja ajoneuvoveron perusvero määräytyvät päästöperusteisesti, lisäävät suurempipäästöisten autojen hankinnan ja omistamisen kustannuksia ja siten kannustavat kohti vähäpäästöisempää liikkumista. Eräiden juomapakkausten valmistevero ohjaa liittämään juomapakkaukset kierrätysjärjestelmään. Myös jätevero on ohjaava ympäristövero, jonka ensisijaisena tavoitteena on jätteiden kaatopaikkakäsittelyn väheneminen ja hyötykäytön lisääminen.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituskaudella valmistellaan kestävän kehityksen verouudistus, jonka tavoitteena on edistää siirtymistä kohti hiilineutraaliutta. Kestävän kehityksen verouudistus koostuu energiaverotuksen uudistuksesta, liikenteen verotuksen uudistuksesta, kiertotalouden edistämisestä sekä päästöperusteisen kulutusveron selvittämisestä. Energiaverotuksen uudistus on sisältänyt lukuisia pääosin jo toteutettuja toimia

Talousarvioesityksen sisältämiä muutoksia ympäristöveroihin v. 2023 ovat jo aiemmin päätetyt parafiinisen dieselin verotuen poistaminen ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen pienentäminen sekä jäteveron korottaminen ja lämmitysbiokaasun verotuen maltillinen pienentäminen. Lisäksi v. 2023 tulee voimaan täyssähköautojen ajoneuvoveron korotus, joka vastaa aiemmin voimaan tullutta täyssähköautojen autoveron poistoa. Ympäristöveromuutosten lisäksi ainakin matkakuluvähennyksen määräaikaisen korotuksen jatkamisella, henkilökuljetusten ja sähköenergian arvonlisäveron määräaikaisella alentamisella ja määräaikaisen sähkövähennyksen käyttönotolla voidaan nähdä olevan ympäristövaikutuksia.

Vaikka energia-, liikenne- ja muita ympäristöveroja voidaan pitää kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisina veroina, voi niihin sisältyä niiden ympäristöohjausta heikentäviä yksittäisiä verotusrakenteita. Lisäksi ympäristölle haitallisia rakenteita voi olla myös muussa verotuksessa.

Verotukseen sisältyviä poikkeamia voidaan tarkastella verotukien raportoinnin avulla. Verotukilaskennan perustana olevaa normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu valtiotieteenministeriön internetsivuilla (www.vm.fi/verotuet).

Verotuksen ympäristöohjaus talousarvioesityksessä

Verotuet kuvaavat verotuksen rakenteeseen monista syistä tehtyjä poikkeamia, eivätkä ne sellaisenaan sovellu ympäristölle haitallisten tukien tarkasteluun. Ympäristöohjauksen kannalta olennaisinta on eri verolajien verorakenteen ympäristöperusteisuus sekä ympäristöverojen efektiivinen taso. Myös verolajin normiverojärjestelmä itsessään saattaa sisältää huomattavasti merkittävämpiä ympäristön kannalta epäedulliseen kulutukseen kannustavia piirteitä tai rakenteita. Toisaalta ympäristöveroissakaan sinänsä ympäristöperusteinen normiverojärjestelmä ei edusta aina ympäristönäkökulmasta optimaalista rakennetta. Ympäristöverotuksessa sektoreittain poikkeava verorakenne mahdollistaa veronkorotusten kohdistamisen sen mukaan, missä kiristyksiä on mahdollista tai perusteltua tehdä esim. päästökaupan päällekkäinen ohjaus ja hiilivuodon riski huomioiden, mikä saattaa johtaa vastaavalla verotuksen kiristämällä ympäristönäkökulmasta parempaan lopputulemaan.

Ympäristöohjauksen tason ja muutosten kuvaaminen eri verolajeissa on vaikeaa. Energiaverotus on keskeinen osa ympäristöverotusta, vaikka myös muissa verolajeissa voisi olla tarpeen arvioida verorakenteen ympäristövaikutuksia. Seuraavassa taulukossa esitetään fossiilisten polttoaineiden efektiivinen energiaverorasitus sisältäen verottomuudet, veronalennukset ja -palautukset sekä päästökaupan kanssa yhteenlaskettu päästöohjaus (euroina hiilidioksiditonnilta) eri polttoainekäytöissä. Lisäksi kuvataan talousarvioesitykseen liittyvien energiaveromuutosten aiheuttamat muutokset niihin. Vastaava esitystapa on jo käytössä OECD:ssa ja joissain EU:n jäsenvaltioissa. Päästöoikeuden hinta ja polttoaineiden kulutus on vakioitu niin, että ero vuosien välillä syntyy päätöspäätöksistä veromuutoksista. Kuten taulukosta huomataan, vuoden 2023 talousarvioesitys sisältää muutoksia energiaintensiivisten yritysten ja dieselin päästöohjaukseen. Kokonaisuutena energiaverotuksen päästöohjaus ei merkittävästi muutu. Parafiinisen dieselöljyn verotuen pienentäminen lisää hieman päästöohjausta liikenteessä ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen supistaminen lisää energiaintensiivisten yritysten päästöohjausta.

Polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

				2023	2023	2023	2022	
				Efektiivinen	PK-hinta	Yhteensä €/	Yhteensä	
				verotaso €/tCO ₂	€/tCO ₂	tCO ₂	€/tCO ₂	
Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2019								
Liikenne ja työkoneet yhteensä				37 %	220	2	222	220
Moottoribensiini	Ei-PK		11 %	323		323	323	
Diesel ¹⁾	Ei-PK		18 %	226		226	220	
Maakaasu ja raideliikenteen polttoöljy	Ei-PK		0 %	107		107	107	
Työkoneet pl. maatalous	Ei-PK		4 %	105		105	105	
Maatalouden työkoneet	Ei-PK		2 %	66		66	66	
Kaupallinen lentoliikenne (kotimainen)	PK		1 %	0	90	90	90	
Kaupallinen vesiliikenne (kotimainen)	Ei-PK		1 %	0		0	0	

Polttoaineiden kulutukseen kohdistuva päästöohjaus

		2023	2023	2023	2022
	Osuus polttoaineiden päästöistä vuonna 2019	Efektiiivinen verotaso €/tCO2	PK-hinta €/tCO2	Yhteensä €/tCO2	Yhteensä €/tCO2
Energiantuotanto ja rakennusten lämmitys yhteensä	63 %	26	73	99	98
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾ PK	1 %	104	90	194	194
Erillinen lämmöntuotanto ²⁾ Ei-PK	7 %	107		107	107
Yhdistetty tuotanto, lämmön osuus ²⁾ PK	9 %	65	90	155	155
Energiaintensiiviset yritykset ²⁾ PK	3 %	41	90	131	125
Energiaintensiiviset yritykset ²⁾ Ei-PK	0 %	81		81	70
Maatalouden polttoöljy lämmitykseen Ei-PK	1 %	65		65	65
Turve ³⁾ PK	8 %	6	90	96	96
Turve ³⁾ Ei-PK	2 %	9		9	9
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym. PK	31 %	0	90	90	90
Sähköntuotanto, teollinen ensikäyttö ym. Ei-PK	2 %	0		0	0
Yhteensä	100 %	97	47	144	143

¹⁾ Dieselin alennetun verokannan osalta on huomioitava henkilöautoilta kannettava käyttövoimavero.

²⁾ Ei sisällä turvetta.

³⁾ Sisältää erillisen lämmöntuotannon, yhdistetyn tuotannon ja energiaintensiivisten yritysten palautuksen.

Sähköveron osalta alla olevassa taulukossa kuvataan sähkön kulutuksen jakautuminen verotasoittain.

Sähkön kulutukseen kohdistuva energiaverotus

	Osuus sähkön kulutuksesta %	Verotaso 2023 €/MWh	Verotaso 2022 €/MWh
Kotitaloudet, palvelut, tieliikenne	49,1 %	22,53	22,53
Teollisuus, kaivostoiminta, maatalous, suuret konesalit, kaukolämpöverkkoon lämpöä tuottavat lämpöpumput, konesalit ja sähkökattilat, teollisen mittaluokan lämpöpumput jne.	49,8 %	0,63	0,63
Raideliikenne	1,1 %	0	0
Yhteensä	100 %	11,37	11,37

Eri käyttökohteiden osuudet polttoaineiden päästöistä ovat suuntaa-antavia, sillä verotuksen ja päästökaupan päällekkäisyydestä ei ole tällä hetkellä olemassa tarkkaa tilastotietoa. Molempien taulukoiden luvut perustuvat valtiovarainministeriön vero-osaston arvioon ja niiden sisältämiä oletuksia on avattu tarkemmin valtiovarainministeriön internet-sivuilla www.vm.fi/energiaverotus.

Yksittäisiä verotuksia ja niiden määriä kuvataan tarkemmin talousarvioesityksen tulomomenteilla.

7. Lapsibudjetointi

Talousarvioesityksen lapsibudjetointia koskeva yhteenvetotarkastelu

Lapsibudjetointia koskevassa tarkastelussa huomioidaan lapsi-ikäluokkaan (alle 18-vuotiaat) suoraan kohdistuvat menot (etuudet ja palvelut) sekä menot (esimerkiksi avustukset) joilla rahoitettavan toiminnan kohderyhmänä ovat lapset. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetoinnin yhteenvetotarkastelussa otetaan huomioon välittömästi alle 18-vuotiaisiin lapsiin kohdistuvat ja heille osoitettavat (lakisääteiset ja harkinnanvaraiset) menot sekä menot, jotka selkeästi kohdistuvat perheisiin, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Tiettyjen palveluiden osalta on huomioitu lapsi-ikäluokan osuus palveluiden kohderyhmästä. Tarkasteluun ei sisällytetä lapsi-ikäryhmään epäsuorasti tai välillisesti kohdistuvia menoja, koska tällaiset menoarviot eivät tosiallisesti kuvaa lapsiin kohdistuvia menopäätöksiä tai -muutoksia, eikä laskennallisesta tarkastelusta voi tehdä lapsi-ikäluokan määrärahasoon liittyviä johtopäätöksiä.

Edellä todetut rajaukset ja linjaukset noudattavat vuoden 2022 talousarvioesityksen pilotissa kuvattuja ratkaisuja, joiden taustalla on valtioneuvoston kanslian asettaman työryhmän ehdotus. Vuoden 2023 talousarvioesityksen tarkastelussa on myös huomioitu sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä ja rahoitusta koskeva toimintaympäristön muutos. Näin ollen yhteenvedossa kuvataan kuntien peruspalvelujen valtionosuuden uuden laskennallisen tarkastelun lisäksi myös lapsi-ikäryhmän laskennallinen osuus hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta.

Edellä kuvatusta toimintaympäristön muutoksesta johtuen hyvinvointialueiden valtion rahoitus ja kuntien valtionosuudet kuvataan tarkastelussa vain vuoden 2023 osalta. Tämä tarkoittaa, että lapsibudjetointia koskevan tarkastelun aikasarja katkeaa valtiovarainministeriön pääluokan menojen osalta suhteessa vuoden 2022 lapsibudjetoinnin pilottiin. Kuitenkin tulevina vuosina myös näiden määrärahojen osalta tarkastelu tulee sisältämään kaksi edellistä talousarviovuotta sekä kulloisenkin talousarvioesityksen määrärahan ja viimeisimmän talousarvion ja talousarvioesityksen erotuksen, kuten työryhmä on ehdottanut.

Vuoden 2023 talousarvioesityksestä suoraan lapsiin tai lapsiperheisiin kohdistuvia määrärahoja on eri pääluokkien lakisääteiset ja harkinnanvaraiset toimet huomioiden yhteensä n. 10,4 mrd. euroa. Näistä n. 2,2 mrd. euroa on laskennallisesti arvioitua lapsi-ikäryhmään kohdistuvaa peruspalvelujen valtionosuutta. Hyvinvointialueiden valtion rahoituksen laskennallinen lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus on n. 3,7 mrd. euroa.

Koko lapsi-ikäryhmää koskevien määrärajojen lisäksi valtion talousarvioesityksessä on painopistealueita, joihin on kohdennettu erillisrahoitusta. Niistä keskeisin on yhdenvertaisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukemiseen kohdennettu ra-

hoitus. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä mainittujen toimien erillisrahoituksen määrä on n. 360 milj. euroa. Tämä rahoitus sisältyy edellä kuvattuun määrärahatarkasteluun (n. 10,4 mrd. euroa).

Talousarvion lapsiin ja lapsiperheisiin kohdistuvat määrärahat

Valtion vuoden 2023 talousarvioesityksen määrärahat lapsi-ikäluokan palveluihin ovat lähes kokonaisuudessaan kasvatuksen ja opetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden määrärahoja. Lisäksi osa kulttuurin ja taiteen, etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan sekä nuorisotyön ja liikunnan ja urheilun järjestötoiminnan rahoituksesta kohdistuu lapsi-ikäluokkaan. Pakolaisten vastaanotosta ja kotoutumisen edistämisestä kunnille ja hyvinvointialueille maksettavat korvaukset sisältävät lasten kotoutumisen edistämiseen liittyviä kustannuksia. Etuuksien rahoitus on ensisijaisesti sosiaaliturvaan liittyvää tulonsiirtoa.

Lapsi-ikäluokan palveluiden ja etuuksien valtion rahoituksesta huomattava osa määräytyy muiden kuin ikäluokkakohtaisten tekijöiden perusteella. Siitä johtuen alla olevassa taulukossa esitetyt määrärahat perustuvat osittain arvioihin mm. rahoitettavan palvelun tai etuuden ikäluokkakohtaisen osallistujamäärän tai palvelun kohderyhmän perusteella. On hyvä huomata, että kokonaislukuja koskevan tarkastelun rinnalla on syytä nostaa esiin yksilökohtainen (euroa/lapsi) tarkastelu lapsibudjetoinnin oikean tulkinnan varmistamiseksi. Lapsi-ikäluokan osuus väestöstä on jatkuvasti pienemässä, eikä kokonaislukuihin keskittyminen siten mahdollista asianmukaista ajallista vertailua. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä euroa/lapsi tarkastelu voidaan toimintaympäristöä ja rahoitusta koskevien muutosten vuoksi kuvata vain talousarvioesitystä koskevan vuoden osalta. Jatkuvuutena tarkastelu kuitenkin myös tältä osin laajenee.

Lapsi-ikäluokan valtion rahoitus koostuu palveluista ja tulonsiirroista. Keskeisimpiä palveluita ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut, joiden valtion rahoitus on osana kuntien peruspalveluiden valtionosuutta sekä hyvinvointialueiden valtion rahoitusta valtionvarainministeriön pääluokassa. Lisäksi osa perusopetuksen rahoituksesta on sellaisen toiminnan rahoitusta, jota ei ole mahdollista kohdistaa asukaskohtaisen rahoituksen mukaisesti, ja tämä sisältyy opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokkaan. Sellaisia ovat mm. vammaisten perusopetuksen, perusopetuksen lisäopetuksen ja valmistavan opetuksen rahoitus. Lapsi-ikäluokan osuus toisen asteen koulutuksen rahoituksesta on arviolta 39 %. Kulttuurin ja nuorisotyön keskeisimpiä lapsiin kohdistuvia palveluita ovat kuntien nuorisotoimen ja taiteen perusopetuksen valtionosuudet sekä lastenkulttuurin avustukset.

Keskeisimpiä lapsi-ikäluokan tulonsiirtoja ovat sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan sisältyvät lapsilisät, asumistuet ja työttömyysturvan lapsikorotukset sekä toimeentulotuki. Lapsi-ikäluokan harkinnanvaraisesta rahoituksesta suurimpia osia ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen (Stea) avustukset lapsiin ja nuoriin keskittyneille järjestöille ja hankkeille. Lisäksi harkinnanvaraiseen osuuteen sisältyvät lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet ja lapsistrategia -toiminto. Merkittävin lapsi-ikäluokkaan kohdistunut hallitusohjelmaan sisältyvä hanke on oppivelvollisuuden laajentaminen ja toisen asteen maksuttomuus.

Talousarvioesitys sisältää useita vuotta 2023 koskevia toimenpiteitä, joilla tuetaan lapsiperheiden ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi. Työttömyysturvan lapsi-

korotukseen ehdotetaan 20 prosentin sekä toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosaan 10 prosentin korotusta vuoden 2023 ajaksi. Opintorahan huoltajakorotukseen ehdotetaan 10 euron ja lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen 5 euron nostoa kuukaudessa vuoden 2023 ajaksi. Edellä mainittuihin toimenpiteisiin varataan yhteensä n. 49 milj. euroa. Hallitus päätti myös varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksesta. Nämä toimet kompensoidaan täysimääräisesti kunnille yhteisöveron jako-osuuden muutoksella. Lisäksi hallitus päätti vuoden 2022 neljänteen lisätalousarvioesitykseen liittyen kertaluontoisen ylimääräisen lapsilisän maksamisesta joulukuussa 2022.

Pienemmässä määrin suoraan lapsi-ikäryhmään kohdistuvia menoja on myös työ- ja elinkeinoministeriön sekä ulkoministeriön pääluokissa etenkin kotoutumiskorvausten ja kehitysyhteistyön osalta. Kunnille ja hyvinvointialueille korvataan sekä laskennallisten että todellisten kustannusten perusteella kustannuksia kotoutumislain mukaisten korvausten piiriin kuuluvien lasten vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista arvioidaan lapsia olevan 20 % ja kiintiöpakolaisista 50 %. Kunnille maksetaan laskennallista korvausta alle 7-vuotiaasta lapsesta 6 845 euroa vuodessa ja 7 vuotta täyttäneestä lapsesta 2 300 euroa vuodessa. Lisäksi todellisten kustannusten mukaan korvataan muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksia (ml. lastensuojelu) sekä ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten hoivan ja huolenpidon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta johtuen ukrainalaislapsia ja -perheitä on hakenut Suomesta tilapäistä suojelua v. 2022 ja arvion mukaan uusia tilapäisen suojelun hakemuksia tulisi myös v. 2023. Ukrainasta saapuneita tilapäistä suojelua hakeneita on 21.8.2022 mennessä ollut n. 37 000, joista n. 12 600 (34 %) on ollut alaikäisiä. Talousarvioesityksen oletuksena on, että v. 2023 Suomeen saapuisi 30 000 tilapäisen suojelun hakijaa. Alaikäisten osuuden tilapäisen suojelun hakemuksista on oletettu pysyvän muuttamattomana v. 2023. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettaviin tukiin ehdotetaan n. 87 milj. euroa vuodelle 2023. Tästä arviolta n. 22 milj. euroa kohdistuu alle 18-vuotiaille. Turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi ehdotetaan 60 milj. euroa ja perusopetukseen valmistavaan koulutukseen 120 milj. euroa.

Ulkoministeriön hallinnonalalle kuuluvan kehitysyhteistyön yksi pääkohderyhmistä on lapset ja nuoret. Suoraan lapsiin kohdistuvan kehitysyhteistyön osuus varsinaisista kehitysyhteistyön määrärahoista arvioidaan olevan n. 20 %, jonka lisäksi merkittävä osa rahoituksesta kohdistuu nuoriin. Kehitysyhteistyön keskeisenä välillisenä tuloksena lasten asema kohentuu kotitalouksissa ja yhteiskunnissa.

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (1000 euroa)

Luku tai momentti	Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2021	TA 2022	TAE 2023	Muutos 2022—2023
28.89.31	VM	1. Lakisääteinen kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus				
		Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen rahoitus (0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus)		3 731 300		
28.90.30	VM	Kuntien peruspalvelujen valtionosuus (0—17-vuotiaiden laskennallinen osuus)		2 200 455		
		Kuntien ja hyvinvointialueiden rahoitus, yhteensä		5 931 755		
		2. Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus				
29.10.30, 29.10.20, 29.20.30, 29.20.35, 29.70.55, 29.70.59, 29.80.34, 29.91.52	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	978 635	1 079 688	1 231 617	151 929
33.10.50, 33.10.54, 33.10.57, 33.20.52, 33.30.60, 33.40.60, 33.60.52	STM	Sosiaaliturvaetuuksien valtionosuudet	2 734 888	2 754 129	2 844 675	90 546
33.60.52	STM	Turvakotitoiminta	25 550	24 550	24 550	0
32.50.30	TEM	Kuntien ja hyvinvointialueiden kotoutumiskorvaukset, lapsi-ikäryhmä	63 000	57 000	103 067	46 067
32.30.51	TEM	Alle 18-v. työvoimapaikoihin osallistuvat	1 000	1 000	800	-200
24.01.01	UM	Päivähoito- ja koulutuskorvaukset ulkomaan edustuksessa	7 100	7 700	6 900	-800
		Muu lakisääteinen etuuksien ja palvelujen rahoitus, yhteensä	3 810 173	3 924 067	4 211 609	287 542
		3. Vakiintunut harkinnanvarainen rahoitus				
29.10.30, 29.80.52	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi: Koululaisten kerhotoiminta, lasten kulttuuri, taiteen opetusjärjestöt	22 810	20 549	20 549	0

Lapsi-ikäryhmään suoraan kohdistuvat määrärahat (1000 euroa)

Luku tai momentti	Pääluokka	Etuudet, palvelut, avustukset, ohjelmat, hankkeet	TA 2021	TA 2022	TAE 2023	Muutos 2022—2023
33.90.50	STM	Stea avustukset	124 000	124 000	128 000	4 000
		Vakiintunut harkinnanvarainen, yhteensä	146 810	144 549	148 549	4 000
		3. Muu harkinnanvarainen rahoitus				
		Hallitusohjelmahankkeet				
luvut 29.10, 29.20, 29.80, 29.90, 29.91 ja momentit 28.90.30, 29.10.20, 29.20.30	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	137 000	185 000	107 000 ¹⁾	-78 000
33.03.31, 33.60.31, 33.60.39	STM	Sosiaali- ja terveystoimi	28 800	24 800	3 300	-21 500
		Muut hankkeet				
29.80, 29.90, 28.91	OKM	Opetus- ja kulttuuritoimi	10 344	10 344	8 344	-2 000
33.03.63	STM	Sosiaali- ja terveystoimi	4 500	3 000	0	-3 000
		Muu harkinnanvarainen rahoitus, yhteensä	180 644	223 144	118 644	-104 500
		Kaikki yhteensä ²⁾			10 410 557	
		Arvio euroa/lapsi ³⁾			10 198	

¹⁾ Oppivelvollisuuden laajentaminen. Kyseessä on hallitusohjelmahanke lakisääteiseen tehtävään liittyen.

²⁾ Summa sisältää hyvinvointialueiden valtion rahoituksen lapsiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion, kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien psiiin kohdistuvan määrärahan laskennallisen arvion sekä eri ministeriöiden lapsiin kohdistuvat määrärahat.

³⁾ Suomen virallinen tilasto: Väestöennuste v. 2023.

Lapsi-ikäryhmään kohdistuva sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus osana hyvinvointialueiden valtion rahoitusta

Lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista merkittävä osa ohjautuu hyvinvointialueiden rahoituksen kautta. Hyvinvointialueiden kaikkiaan n. 22,5 mrd. euron valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu kohdistuvan v. 2023 n. 3,7 mrd. euroa, josta n. 0,3 mrd. euroa maksetaan joulukuussa 2022 ja 3,4 mrd. euroa vuoden 2023 aikana.

Hyvinvointialueiden valtion rahoitus on yleiskatteista, joten lapsi-ikäryhmään kohdistuva osuus ei ole eroteltavissa, vaan määrärahan tarkemmasta kohdentumisesta päättävät itsehallinnolliset hyvinvointialueet. Uusina ja laajenevina lapsiin ja nuoriin kohdistuvina tehtävinä hyvinvointialueiden valtion rahoituksessa on v. 2023 huomioitu mm. lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman jatko, lastensuojelun jälkihuollon laajennus ja lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus sekä oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen. Hyvinvointialueiden taloutta käsitellään kokonaisuutena yleisperustelujen luvussa 9.

Hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta lapsiin ja nuoriin on laskennallisesti arvioitu kohdistuvan vuoden 2023 terveydenhuollon menoista 8,1 % ja sosiaalihuollon menoista 55,2 %. Kokonaisuutena hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta sosiaali- ja terveydenhuollon menoista lapsiin ja nuoriin arvioidaan kohdistuvan n. 16,6 %. Laskennallisessa arviossa on käytetty hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 13 §:n mukaisia sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten tehtäväkohtaisia painotuksia.

Terveydenhuollon menojen osalta tarkastelussa on hyödynnetty Terveydenhuollon menot ja rahoitus -raporttia vuodelta 2021¹⁾. Lapsi-ikäryhmää koskeva laskennallinen arvio perustuu alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuuteen terveydenhuollon menoista²⁾. Sosiaalihuollon palveluiden alle 18-vuotiaiden osuus perustuu Sosiaaliturvan menot ja rahoitus -tilastoon perusteella tehtyyn arvioon alle 18-vuotiaiden sosiaalipalvelujen menoista v. 2020³⁾.

Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon valtion rahoituksesta

Lapsi-ikäryhmän laskennalliset osuudet (%) sosiaali- ja terveydenhuollon menoista:	TAE 2023
Terveydenhuolto	8,1
Sosiaalihuolto	55,2
Hyvinvointialueiden rahoituslain 13 §:n mukaiset hyvinvointialueiden rahoituksen laskennallisten kustannusten painotukset (%):	
Terveydenhuolto	58,86
Sosiaalihuolto	21,39
Lapsi-ikäryhmän laskennallinen osuus (%) hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta	16,57
Hyvinvointialueiden valtion rahoitus yhteensä, milj. euroa	22 518,3
Laskennallinen arvio lapsi-ikäryhmän rahoituksesta hyvinvointialueiden valtion rahoituksesta, milj. euroa	3 731,3

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudet osana lapsibudjetointia

Merkittävä osa lasten ja nuorten palveluihin kohdistuvista määrärahoista ohjautuu kuntiin peruspalvelujen valtionosuuden kautta. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ei ole kuitenkaan suoraan eroteltavissa lapsiin ja nuoriin kohdistuvia määrärahoja, sillä rahoitus on laskennallista ja yleiskatteista. Kunnat päättävät itse valtionosuuden käytöstä perustuslain turvaaman laajan itsehallintonsa puitteissa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on v. 2023 n. 2,7 mrd. euroa. Valtionosuus laskee vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna n. 5,3 mrd. eurolla, mikä johtuu pääosin v. 2023 voimaan tulevasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta. Uudistuksen yhteydessä valtionosuuden määräytymisperusteita muutetaan siten, että valtionosuusjärjestelmä vastaa kunnille jäljelle jääviä tehtäviä, jotka painottuvat voimakkaasti varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen.

¹⁾ Raportissa tarkastelleen terveydenhuollon menoja v. 2019.

²⁾ Lapsibudjetointia koskeva terveydenhuollon menoja koskeva tarkastelu ja analyysissä hyödynnetty raportti perustuu SHA 2011 -tilastointijärjestelmään pohjautuvaan kansalliseen tietosisältöön terveydenhuollon menoista.

³⁾ Arvioidut kustannukset perustuvat alle 18-vuotiaiden asiakkaiden osuuteen kokonaisasiakasmäärästä.

Muutoksista johtuen valtionosuuden ja sen määräytymisperusteiden vertailtavuus vuosien 2022 ja 2023 välillä katkeaa, eikä vertailua vuosien välillä näin ollen voida tehdä. Yleisesti voidaan kuitenkin todeta, että vuodesta 2023 lähtien valtaosa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta määräytyy laskennallisesti kunnan lapsi- ja nuorisoikäluokan perusteella.

Kuntien uusista ja laajenevista tehtävistä taloudellisesti merkittävimmät ovat v. 2023 varhaiskasvatuksen tukea koskevat toimenpiteet sekä sitouttava kouluyhteisötyö. Lisäksi rahoitusta kohdistetaan mm. tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien valmisteluun varhaiskasvatuksessa, kiusaamisen ehkäisyyn sekä kuntien ja hyvinvointialueiden väliseen opiskeluhoitoon suunnitteluun.

Valtionosuudesta lapsiin ja nuoriin on arvioitu lapsibudjetoinnin yhteydessä kohdistuvan v. 2023 n. 2,2 mrd. euroa. Arvio perustuu 0—17-vuotiaiden ikäryhmien osuuteen laskennallisista valtionosuuksista sekä siitä johdettuun oletamaan, että myös valtionosuuden lisäosista, määräaikaista ja pysyvistä lisäyksistä ja vähennyksistä sekä verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta lapsiin ja nuoriin kohdistuisi sama osuus. Vuonna 2023 alle 18-vuotiaiden ikäryhmien osuus laskennallisista valtionosuuksista on arvioitu olevan n. 80,3 %. Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä on 1 029 513 henkilöä.

Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus kuntien valtionosuuksista

Lapsi-ikäluokkien laskennalliset perushinnat:	TAE 2023
Ikä 0—5 (euroa/asukas)	8 010,94
Ikä 6 (euroa/asukas)	8 499,51
Ikä 7—12 (euroa/asukas)	7 071,51
Ikä 13—15 (euroa/asukas)	12 129,17
16 vuotta täyttäneet (euroa/asukas)	62,57
Valtionosuuden mitoituksessa käytetty 0—17-vuotiaiden määrä (lkm)	1 029 513
Lapsi-ikäluokkien laskennalliset kustannukset yhteensä, 1 000 euroa ¹⁾	7 731 020
Valtionosuuden laskennalliset kustannukset yhteensä, 1 000 euroa	9 631 914
Lapsi-ikäluokkien osuus laskennallisista kustannuksista (%)	80,26 %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus yhteensä, 1 000 euroa	2 741 500
Lapsi-ikäluokkien laskennallinen osuus valtionosuudesta, 1 000 euroa	2 200 455

¹⁾ 16—17-vuotiaiden laskennallinen osuus.

Verotus lasten ja lapsiperheiden näkökulmasta

Verotus perustuu tuloihin, varallisuuteen ja kulutukseen ja kohdistuu lähtökohtaisesti samalla tavalla kaiken ikäisiin. Suomessa on käytössä erillisverotus, eli jokaista verotetaan omien tulojensa ja varallisuutensa perusteella, eikä esimerkiksi siviilisäädyllä tai perheen koolla pääsääntöisesti ole merkitystä. Suomen verojärjestelmässä lapsia ja lapsiperheitä tukevia elementtejä ovat lähinnä lapsiperheille kohdistuvat verotuet. Verojärjestelmässä ei ole havaittu erityisesti lapsia tai lapsiperheitä syrjiviä rakenteita.

Verohallinnon henkilöasiakkaiden tuloverotilaston mukaan v. 2019 alaikäiset maksoivat tuloveroja n. 16,5 milj. euroa, mikä oli alle 0,1 % kaikista henkilöasiakkaiden maksamista tuloveroista. Alaikäisten maksamista tuloveroista runsaat 50 % oli pääomatuloveroa ja n. 40 % kunnallisve-

roa. Alaikäisenä lapsena pidetään tuloverolaisissa lasta, joka ennen verovuoden alkua ei ole täyttänyt 17 vuotta.

Suomen verojärjestelmä perustuu laajaan tulokäsitteseen, jonka mukaan kaikki tulo on lähtökohtaisesti veronalaista. Poikkeukset verotuksen normijärjestelmästä, kuten verovapaudet ja erityiset huojennukset, muodostavat verotukea¹⁾. Ainoa suoraan lapsi-ikäluokkaan kohdistuva verotuki on perintö- ja lahjaverotuksen alaikäisyysvähennys. Erityisesti lapsiperheisiin kohdistuvia verotukia tuloverotuksessa ovat mm. lapsilisien, elatusavun, elatustuen, adoptiotuen ja eläkkeensaajan lapsikorotuksen verovapaus, sekä alijäämähyvityksen lapsikorotus ja elatusvelvollisuusvähennys. Myös arvonlisäverojärjestelmässä lähtökohtaisesti kaikki liiketoiminnan muodossa harjoitettu hyödykemyynti on veronalaista. Varhaiskasvatuspalvelut, sosiaalihuollon palvelut, yleissivistävä ja ammatillinen opetus sekä valtion tukema taiteen perusopetus ovat lähtökohtaisesti vapaita arvonlisäverosta²⁾, ja tästä verovapaudesta muodostuva tuki kohdistuu lapsiin niiltä osin kuin näiden palvelujen käyttäjinä ovat lapset. Valmisteverotuksessa lapsiperheille kohdistuva verotuki on äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden sekä lastenruokien vapautus virvoitusjuomaverosta.

Verotukien määritelmiin ja laskentaan liittyvistä rajoituksista johtuen ne eivät sellaisenaan yksin sovellu tietyn ilmiön mittaamiseen talousarviossa. Verotuet ovat riippuvaisia verotuksen rakenteesta sekä valitusta normijärjestelmästä, eikä verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja vastaavalla määrällä. Useimpien verotukien osalta niiden verotuottoa vähentävästä vaikutuksesta voidaan laskea vain arvio. Kaikille verotuille ei pystytä laskemaan euromääräistä arviota lainkaan. Elatustuen, elatusavun ja lapsilisien verovapauden sekä elatusvelvollisuusvähennyksen ja perintöverotuksen alaikäisyysvähennyksen muodostamien verotukien yhteismääräksi arvioidaan vuoden 2023 tasossa n. 600 milj. euroa, josta lapsilisien verovapauden osuus on vajaat 500 milj. euroa.

Vuoden 2023 talousarvioesityksessä uusi lapsiperheille kohdistuva verotuki on perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuun alentaminen, jonka arvioidaan alentavan ansiotuloista perittävien verojen tuottoa yhteensä 3,5 milj. euroa vuositasolla. Veroperustemuutoksia kuvataan tarkemmin osaston 11 perusteluteksteissä.

Lasten ja nuorten tukeminen

Koko lapsi-ikäluokkaa koskevan määrärahan lisäksi valtion talousarvioesityksessä lapsi-ikäluokkaan kohdistuu painopistealueita, joihin on kohdennettu erillisrahoitusta. Niistä keskeisin on yhdenvertaisten mahdollisuuksien vahvistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien lasten tukemiseen kohdennettu rahoitus. Tämä rahoitus sisältyy edellä kuvattuun koko lapsi-ikäryhmää koskevaan määrärahatarkasteluun.

Lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien määrärahojen keskeisenä tavoitteena on ylipäättään edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia. Lakisääteisten lapsi-ikäluokkaan kohdistuvien perus- ja muiden palveluiden sekä tulonsiirtojen lisäksi talousarvioesitykseen sisältyy erityisesti hallitusohjelman

¹⁾ Verotuista tarkemmin talousarvioesityksessä <https://budjetti.vm.fi/indox/download.jsp?lang=fi&file=/2021/aky/YksityiskohtaisetPerustelut/11/11.pdf>, sekä valtiovarainministeriön internet-sivuilla <https://vm.fi/verotuet>.

²⁾ Tämä verovapaus on ALV-direktiivin mukainen, eikä sitä määritellä verotueksi.

mukaisia hankekokonaisuuksia sekä määräraha-vaikutteisia lakisäätteisiä uudistuksia tämän tavoitteen edistämiseksi. Tällaisia toimenpiteitä ja rahoituskokonaisuuksia ovat mm. nuorten työpajatoiminnan tukeminen, lapsiperheiden hyvinvointia edistävät sekä ongelmia ehkäisevät ja korjaavat toimet, lapsistrategia –toiminto, oppivelvollisuuden laajentaminen, harrastustoiminnan laajentaminen ja lastensuojelun jälkihuollon laajennus. Vuoden 2023 talousarvioesityksessä mainittujen toimien erillisrahoituksen määrä on n. 360 milj. euroa.

Lasten ja nuorten tukemisen kokonaisuuteen liittyvät myös Venäjän Ukrainaan kohdistaman hyökkäyssodan johdosta turvapaikkaa ja tilapäistä suojelua hakeneiden ukrainalaislasten varhaiskasvatukseen ehdotettu 60 milj. euron rahoitus sekä perusopetuksen valmistavaan opetukseen ehdotettu 120 milj. euron lisärahoitus.

8. Hallinnon kehittäminen

Hallintopoliittisten toimien tavoitteena on varmistaa julkisten palveluiden laatu sekä parantaa julkisen hallinnon tuottavuutta ja sitä kautta osaltaan tukea julkisen talouden kestävyyttä. Kansalaisten oikeus hyvään hallintoon turvataan koko maassa toteuttamalla julkisen hallinnon strategian lupausta yhteiskunnalle: ”Julkinen hallinto rakentaa tulevaisuuden kestävää arkea ja kaikissa tilanteissa toimivaa ja turvallista yhteiskuntaa”.

8.1. Hallinnon toimintatapojen, rakenteiden ja prosessien kehittäminen

Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen

Tavoitteena on hallinnon selkeä rakenne sekä eri toimijoiden välistä poikkihallinnollista yhteistyötä tukeva ja toimintaympäristön muutoksia ennakoiva ohjaus- ja johtamisjärjestelmä. Valtion työtehtäviä organisoidaan hyödyntäen monipaikkaisuutta ja älyteknologian mahdollistamaa paikkariippumattomuutta.

Valtionhallinnon palveluiden lähtökohtana ovat kattavat sähköiset asiointipalvelut, joita käyntiasiointi täydentää. Palvelu- ja toimitilaverkkouudistuksessa valtion käyntiasiointia kootaan julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin ja lisätään virastojen yhteiskäyttöisten toimistotilojen osuutta. Toimijoiden yhteisellä käyntiasioinnin palveluverkolla mahdollistetaan nykyistä asiakaslähtöisempi, kustannustehokkaampi ja suunnitelmallisempi toiminta.

Vuonna 2023 jatketaan valtion palveluiden saatavuutta ja toimintojen sijoittamista koskevan valtakunnallisen suunnitelman toimeenpanoa. Tavoitteena on valtion toimintojen ja yksiköiden sijoittelu niin, että perusoikeudet turvataan ja valtion palvelut ovat kaikkien saatavilla koko maan kattavasti eri asiointikeinot ja eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden.

Johtamisen kehittämisen yleisenä tavoitteena on tukea julkisen hallinnon ja johtamisen uudistamista sekä Julkisen hallinnon strategian toteutumista. Kehittämisen konkreettisina tavoitteina on vahvistaa julkisen johtamisen kokonaisuutta yli sektorirajojen ja kykyä ennakoita ja hallita toimintaympäristön muutoksia, tukea johtajia onnistumaan tehtävissään sekä lisätä johtajien ammatillista kehittymistä ja liikkuvuutta eri tehtävissä. Tätä varten jatketaan useiden johtamisen kehittämiseen tähtäävien hankkeiden ja valmennusohjelmien toteutusta.

Työ 2.0 Lab -kokeilua jatkamalla kasvatetaan valtion virastojen ja virkamiesten kyvykkyyttä rajat ylittävään, ilmiölähtöiseen työskentelyyn sekä fyysisen ja virtuaalisen työnteon yhdistävään hybridityöntekoon.

Valtionhallinnossa jatketaan tukea muutostilanteissa olevalle henkilöstölle. Erikseen budjetoitujen henkilöstömenojen momentilta voidaan edelleen maksaa virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia (erokorvaus) sekä valtion virkamieslain erityissäännöksen mahdollistamia enintään kahden vuoden määräaikaisen nimityksen aiheuttamia palkkausmenoja.

Valtiokonttori ja Palkeet tarjoavat valtioneuvostolle ja virastoasiakkaille analysointi- ja raportointipalvelua tietointensiivisten ongelmien ratkaisemiseksi. Valtiokonttorille esitetään tähän analysointi- ja raportointipalveluun 3 htv:ta, määrärahoissa 210 000 euroa. Samalla selvitetään valtionhallinnon tietojohtamisen tilaa ja toteutetaan tarvittavia toimenpiteitä tietojohtamisen toimintatapojen ja kulttuurin vahvistamiseksi valtionhallinnossa.

Valtion HR-toiminnan ja taloushallinnon kehittäminen

Valtiolla on käytössä talous- ja henkilöstöhallinnon yhteinen toimintamalli, joka kattaa prosessit, tietorakenteet, palvelukeskuspalveluiden yhtenäisen käytön sekä näitä toimintoja tukevan tietojärjestelmäkokonaisuuden. Vuonna 2023 jatketaan valtion yhteisen talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (Kieku) merkittävää päivitystyötä ja valmistaudutaan Puolustusvoimien kehittämisvaiheessa olevan tuotannonohjausjärjestelmän (PVERP 2.0) integroimiseen Kieku-järjestelmään. Valtion talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisprojektia jatketaan ja myös valtion rekrytointipalvelu uusitaan. Hankinnoissa jatketaan tilauksesta–maksuun -prosessin ja siihen liittyvän Handi-palvelun kehittämistä, jotta laskujen käsittelyn automaatioastetta saataisiin nostettua. Palkeiden työn osuutta henkilöstöhallinnon ja taloushallinnon prosesseissa pyritään lisäämään ja näin vahvistamaan henkilöstöhallinnon laatua, yhtenäisyyttä sekä tuottavuutta.

Osaamisen kehittämistä vahvistetaan tuomalla uusia sisältöjä koko valtionhallinnon kattavaan digitaaliseen eOppiva-oppimisympäristöön. Palvelulla on jo yli 55 000 käyttäjää ja tavoitteena on kasvattaa käyttäjämäärää edelleen. Valtion henkilöstöhallinnon kehittämistä jatketaan tavoitteena tehostaa HR-toimintoja 304 henkilötyövuodella vuoteen 2029 mennessä.

Valtion toimitilojen käytön tehostaminen

Uudistettujen valtion toimitila- ja kiinteistöstrategioiden toimeenpanoa jatketaan. Valtion kiinteistövarallisuutta tulee hallita ja hoitaa tehokkaalla, kestäväällä ja valtion kokonaisedun varmistavalla tavalla. Valtion toimitilastrategian mukaisesti tilatehokkuutta parannetaan vastaamaan asetettuja tilatehokkuustavoitteita, muuttuneita työnteon tapoja ja kansalaisten sähköisen asioinnin lisääntymistä. Tällä tavoitellaan parempia työsuorituksia, pienenevää hiilijalanjälkeä ja alempia vuokratukustannuksia. Keskeinen osa toimitilastrategiaa on valtion virastojen ja laitosten sekä koko julkisen sektorin toimitilojen yhteiskäytön lisääminen sekä monipaikkaisen ja ns. hybridityön tukeminen.

Senaatti-konsernin liikelaitokset jatkavat toimenpiteitä, joilla turvataan asiakkaille terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat. Valtion kiinteistöjen uudisrakenta-

miseen ja perusparannuksiin esitetään vuoden 2022 tapaan 700 milj. euron investointivaltuutta, mikä johtuu usean suuren hankkeen yhtäaikaisesta toteutuksesta. Senaatti-konsernin liikelaitokset panostavat lisäksi toimitilavarautumiseen yhteistyössä virastojen ja laitosten kanssa.

Valtion toimitiloihin kohdennetaan yhteensä 10 milj. euron säästö. Säästö painottuu erityisesti sellaisiin toimitiloihin, joilla on arvioitu olevan mahdollisuuksia parantaa tilatehokkuutta.

Valtion hankintojen kehittäminen

Valtion hankintatoimen kehittämistä jatketaan hallitusohjelmassa olevien tavoitteiden toimeenpanemiseksi osana Vaikuttavat julkiset hankinnat (Hankinta-Suomi) -ohjelmaa. Ohjelman puitteissa julkaistun kansallisen julkisten hankintojen strategian tavoitteena on edistää strategista johtamista, osaamista ja kyvykkyyksiä, tiedolla johtamista, markkinoiden toimivuutta, innovaatioita sekä taloudellista, sosiaalista ja ekologista kestävyyttä. Valtioneuvoston periaatepäätöksenä annetussa strategiassa ministeriöt sitoutuivat laatimaan hallinnonalalleen konkreettisen toimintasuunnitelman strategian tavoitteiden toteuttamiseksi. Valtiokonttori seuraa laadittujen toimintasuunnitelmien toteutumista. Ohjelmassa tuetaan myös kuntasektorin hankintayksiköitä koko julkisen sektorin yhteisen strategian tavoitteiden edistämiseksi.

Kansallista julkisten hankintojen ilmoitusallustaa HILMAA kehitetään edelleen siten, että se mahdollistaa paremman tiedon keräämisen ja analysoinnin hankintojen johtamiseksi sekä helpomman markkinoille pääsyn myös pk-yrityksille, jotta julkisiin kilpailutuksiin saadaan enemmän tarjouksia.

Tuottavuuden edistäminen

Osana julkisen hallinnon tuottavuushanketta lisätään myös valtionhallinnon tuottavuutta. Eri toimenpiteiden kautta arviolta saatavaa tuottavuuden kasvua vastaavasti jatketaan toimintamenojen 0,5 % vuosittaista vähentämistä perustuen hallinnonalakohtaisiin toimintamenoihin vähennettyinä toimitilamenoilla. Oikeusministeriön, sisäministeriön ja puolustusministeriön hallinnonaloja sekä Tullin toimintamenoja koskee 0,3 % tavoite.

Valtiovarainministeriöön on perustettu myös kustannusvaikuttavuuden osaamiskeskus, jonka tavoitteena on luoda edellytyksiä julkisen sektorin kustannusvaikuttavuudelle. Osaamiskeskus mm. edistää vaikuttavuuden mittaamista ja siihen perustuvaa ohjausta, tunnistaa kustannushyötyjä sekä skaalaa vaikuttaviksi todettuja toimenpiteitä valtakunnallisesti. Toiminta kohdentuu etupäässä suuriin meneillä oleviin palvelurakenteiden muutoksiin, kuten hyvinvointialueiden perustamiseen. Osaamiskeskustoiminta edistää hyvinvointialueiden sote-palvelujen, alueille muodostuvien merkittävien hankintaorganisaatioiden sekä tilankäytön uudelleenjärjestelytarpeiden kustannustehokkuutta.

8.2. Julkisen hallinnon ICT-toiminnan kehittäminen

Suomen digitaalisen vision 2030 mukaisesti ”Rakennamme houkuttelevaa, kilpailukykyistä, kestävä ja hyvinvoivaa digitaalisesti kyvykästä Suomea”. Julkisen hallinnon digitalisaatiota edistetään mm. digitaalisen turvallisuuden kehittämällä, valtion rekisteröimän digitaalisen henkilöllisyyden luomisella sekä tiedon laajalla avaamisella ja hyödyntämisellä. Lisäksi pyritään käyn-

nistämään erilaisiin elämäntapahtumiin liittyvän asioinnin digitalisointi hyödyntäen automaatiota ja tekoälyä. Tavoitteena ovat asiakaslähtöiset, ensisijaisesti digitaaliset, yhteentoimivat, kustannustehokkaat ja tietoturvalliset julkiset palvelut ja tiedonhallinta. Suomea pyritään ohjaamaan kohti ennakointikykyistä, ihmiskeskeistä ja yhdenvertaista digitaalista yhteiskuntaa.

Vuonna 2023 parannetaan tietoturvaa ja tietosuojaa julkisen hallinnon kriittisillä alueilla sekä tehdään useita toimenpiteitä valtionhallinnon tietoturvan, kyberturvallisuuden ja varautumisen parantamiseksi. Näin vastataan keväällä 2022 muuttuneeseen kansainväliseen turvallisuustilanteeseen. Digitaalisen turvallisuuden periaatepäätöstä toimeenpaneuvassa Haukka-ohjelmassa edistetään v. 2023 erityisesti digiturvan yhteistoimintaa, kuntien ja hyvinvointialueiden digiturvaa sekä tietojärjestelmien ja digipalvelujen arviointia ja automaattista valvontaa. Uuden viranomaisviestintäpalvelun VIRVE 2.0:n kehittämistä jatketaan. Uusi ratkaisu mahdollistaa viranomaisten aikakriittisen viestinnän ja mm. kuvien, videon ja tiedostojen jakamisen turvallisuusviranomaisten kesken. Siten käyttäjät saavat ajantasaisemman tilannekuvan toimintaansa. Lisäksi parannetaan viranomaisverkon varavoimaratkaisuja. Virastojen normaalin rahoituksen ohella kyberturvallisuuteen liittyviin toimiin ehdotetaan kehyksen poikkeuslausekkeen puitteissa 59 milj. euroa vuodelle 2023.

Vuonna 2023 kehitetään edelleen henkilötunnusjärjestelmää ja valtion tuottamaa digitaalista henkilöllisyystodistusta. Toimenpiteillä mm. sujuvoitetaan ulkomaalaisten asiointia ja vähennetään henkilötunnuksen käyttöä tunnistamistilanteissa. EU:n eIDAS-asetusta toimeenpannaan kansallisesti ja valmistellaan digitaalista lompakkoa käyttöön otettavaksi Euroopan komission aikataulun mukaisesti.

Digitaalisia julkisia palveluja kansalaisille ja yrityksille lisätään, ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi tarjotaan digitukea sitä tarvitseville helpottamaan sähköisissä kanavissa asiointia. Vuonna 2023 laajennetaan sähköisen asioinnin valtuutuksen antamismahdollisuus digitaalisista palveluista myös käyntiasiointiin. Kansalaisten oikeusturvaa vahvistetaan digitaalisilla palveluilla sekä mahdollistamalla sähköinen vanhemmuuden tunnistaminen. Julkisen tiedon avaamista jatketaan, ja parannetaan tietovarantojen hyödyntämistä ja uudelleenkäyttöä. Automaattisen päätöksenteon sääntelyä toimeenpannaan. Vuonna 2023 jatkuu myös valtiovarainministeriön toteuttama Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuushanke ”Maailman sujuvinta maiden välisiä arkea ja liikkuvuutta digitalisaation avulla”.

8.3. Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee v. 2023 n. 79 900 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat 5,1 mrd. euroa. Valtion sopimuskaudelle 1.3.2022—28.2.2024 tehdyn virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti v. 2022 palkkoja on tarkistettu 1.6.2022 lukien 2,00 prosentin yleiskorotuksella. Vuodelle 2022 sovitun korotuksen johdosta virastojen toimintamäärärahoja ehdotetaan lisättäväksi yhteensä n. 83 milj. eurolla. Syksyllä 2022 neuvoteltavan vuoden 2023 valtion palkkaratkaisun vaikutuksia määrärahoihin ei ole ennakoitu tässä talousarvioesityksessä.

Valtiolle on työnantajana tärkeää kyetä myös jatkossa hankkimaan palvelukseensa osaavaa henkilöstöä ja erityisesti päteviä johtajia sekä kannustamaan heitä ja kehittämään heidän osaamistaan. Tätä tuetaan tarkoituksenmukaisella ylimmän johdon virka- ja tehtävärakenteella, määräaikaisilla johtamistehtävillä ja suunnitelmallisella johtamisen kehittämisellä. Tavoitteena on, että

valtio on yhtenäinen ja kilpailukykyinen työnantaja, henkilöstö on yhtenäinen voimavara ja valtion palveluja johdetaan ja uudistetaan rohkeasti ja vastuullisesti. Keskeistä johtamisessa ja viranomaistoiminnassa on korkea eettisyys sekä hallinnon toimintaan kohdistuvan laajan luottamuksen ylläpito ja vahvistaminen.

Työelämän laatua, työn tuottavuutta sekä henkilöstön työhyvinvointia ja osaamista kehitetään yhteistyössä muiden työmarkkinatoimijoiden kanssa. Henkilöstön eläkkeellesiirtymisikä on noussut viime vuosina. Lisäksi henkilöstön työhyvinvointi on pysynyt hyvällä tasolla, kun asiaa tarkastellaan työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaolojen kehitystä kuvaavien mittarien valossa.

Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2020—2023

Tunnusluku	2020	2021	2022 ¹⁾	2023 ¹⁾
Henkilöstön lukumäärä	77 151	78 600	79 500	79 900
Muutos edell. vuodesta, %	2,4	1,9	1,1	0,5
Henkilötyövuodet, lukumäärä	74 960	76 084	77 948	78 679
Muutos edell. vuodesta, %	1,4	1,5	2,4	0,9
Palkkasumma, milj. euroa	3 854	4 004	4 174	4 248
Työvoimakustannukset, milj. euroa	4 628	4 802	5 009	5 098
Keskimääräinen kokonaisansio euroa/ kk/henkilö	4 184	4 205	4 290	4 325
Palkkojen sivukulut, %	50,6	50,4	51,8	52,0
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. euroa	4 857	4 881	5 025	5 241 ²⁾
Naisten osuus, %	49,5	49,7	50,3	50,4
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	46	46	45	45

¹⁾ Vuosien 2022 ja 2023 tiedot ovat arvioita. Niissä on otettu huomioon henkilöstömäärän muutoksen ennuste sekä valtion sopimusratkaisusta johtuvat muutokset.

²⁾ Sisältää kertasuorituksen, joka korottaa tilapäisesti eläkemenoa v. 2023 enintään n. 50 milj. euroa. Kertasuoritus vähentää vuoden 2023 jälkeen valtion eläkemenoja n. 5 milj. euroa vuodessa.

9. Hyvinvointialueiden talous

9.1. Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet

Hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta (sote-uudistus) sekä valtion rahoitusta hyvinvointialueille ja hyvinvointialueiden taloutta käsitellään tässä luvussa kokonaisuutena. Talousarviossa hyvinvointialueiden taloutta käsiteltäessä mukaan luetaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen osalta myös Helsingin kaupunki. Sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä vastaavien siirto ja rahoitusjärjestelmää koskevat muutokset toteutuvat 1.1.2023.

Hyvinvointialueiden rahoitus ja valtion toimenpiteet

Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin valtion rahoituksella, eikä niillä ole verotusosuutta. Hyvinvointialueiden yleiskatteinen rahoitus on yhteensä n. 22,5 mrd. euroa v. 2023.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 37 § mukaisesti hyvinvointialueiden v. 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan jo 1.12.2022. Tämän johdosta hyvinvointialueiden v. 2023 rahoituksesta on vähennetty n. 1,9 milj. euroa ja siten v. 2023 maksettava osuus tulee olemaan n. 20,7 mrd. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitus muodostuu pääasiallisesti siirroista, jotka tehdään kuntien peruspalvelujen valtionosuuden (n. 5,36 mrd. euroa) ja kuntien verotulomenetysten korvausten (n. 1,94 mrd. euroa) momenteilta sekä lisäyksestä, joka vastaa valtion tuloverojen sekä yhteisöveron tuoton kasvua uudistuksen veroperustemuutosten seurauksena. Rahoituksen siirto kuntien verotuloista on n. 13,93 mrd. euroa, josta kunnallisveron osuus on n. 13,11 mrd. euroa ja yhteisöveron n. 0,82 mrd. euroa vuoden 2022 tasossa.

Yhteensä kunnilta ja kuntayhtymiltä siirtyy sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen liittyviä kustannuksia 21,2 mrd. euroa vuoden 2022 tasossa. Siirtyviä kustannuksia koskevat laskelmat tarkistetaan vuoden 2023 aikana siten, että tarkistus vaikuttaa vuoden 2024 rahoitukseen.

Rahoituksessa otetaan huomioon väestön sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioitu vuosittainen kasvu, jota lisäksi korotetaan mm. siirtymävaiheen kustannusten vuoksi 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023—2029. Palvelutarpeen kasvu (mukaan lukien 0,2 prosenttiyksikön korotus) huomioidaan vuosina 2023 ja 2024 täysimääräisesti. Vuonna 2023 palvelutarpeen kasvun kustannusarvion arvioidaan olevan n. 253 milj. euroa. Rahoituksen indeksitarkistus vuodelle 2023 on 3,52 %, ja se kasvattaa rahoituksen määrää 756 milj. eurolla.

Hyvinvointialueiden toimintaan ja rahoituksen vaikuttavat lakisäätöiset uudistukset ja muut toimet

Vuonna 2023 uudistukset kasvattavat hyvinvointialueiden rahoitusta vuoteen 2022 verrattuna nettona (eli vähennykset mukaan laskettuna) n. 275 milj. eurolla.

Eduskunta on hyväksynyt lain oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (1146/2021). Hyvinvointialueiden rahoitusta lisätään lain aiheuttamien muutosten johdosta 8,6 milj. euroa v. 2023 alkaen. Samoin eduskunta on hyväksynyt esityksen ikääntyneiden kotihoidon kehittämisestä, jonka johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 37 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitusta lisäävät v. 2023 myös sellaiset uudistukset, joiden voimaantulo laajenee vuoden 2023 aikana. Esimerkki tällaisesta uudistuksesta on vanhuspalvelulain henkilöstömitoitus. Lain voimaantulon siirtymäaika päättyy 1.4.2023, jolloin henkilöstömitoitus (vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti) tulee täysimääräisesti voimaan. Henkilöstömitoituksen kiristymiseen liittyen lisätään hyvinvointialueiden rahoitusta 128,2 milj. euroa v. 2023. Samoin lastensuojelun jälkihuollon laajennus kasvattaa hyvinvointialueiden rahoitusta 12 milj. eurolla v. 2023. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti lastensuojelun henkilöstömitoitusta vahvistetaan edelleen v. 2023, jonka johdosta hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa 4,2 milj. euroa.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi terveydenhuoltolain muuttamiseksi (HE 74/2022), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 71 milj. euroa. Lain tavoitteena on hoitoon pääsyn nopeuttaminen ja ns. hoitotakuun tiukentaminen perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa.

Samanaikaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen kanssa vuodelle 2023 on valmisteltu muita uudistuksia, jotka voimaan tullessaan vaikuttavat hyvinvointialueiden yleiskatteeseen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vuoden 2023 talousarvioesitykseen liittyviä esityksiä ovat vammaispalvelujen kokonaisuudistus (22 milj. euroa), mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistaminen (18 milj. euroa) sekä sosiaalisen luototuksen uudistaminen (0,6 milj. euroa). Viimeksi mainitun osalta luottopääoman rahoitusta on tarkoitus käsitellä osana valtion vuoden 2022 neljännen lisätalousarvion valmistelua. Sisäministeriön hallinnonalalta vuoden 2023 talousarvioesitykseen liittyy poliisin virka-avun maksuttomuutta lastensuojelussa ja sosiaalipäivystyksessä koskeva esitys (-0,3 milj. euroa).

Uudet ja laajentuvat tehtävät edellyttävät v. 2023 lisää henkilöstöä (htv) seuraavasti¹⁾: lähihoitaja 4 300, sairaanhoitaja 400, sosiaalityöntekijä ja sosionomi 80, psykologi 340 ja lääkäri 230. Lisäksi vammaispalvelulain uudistus edellyttää muuta lisähenkilöstöä, jotka kaikki eivät ole sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia n. 200 htv:tta v. 2023.

Muut muutokset

Sairaanhoitovakuutuksen yksityislääkärien palkkioista sekä tutkimuksesta ja hoidosta leikkaamisen arvioidaan lisäävän julkisten palvelujen kysyntää v. 2023 10 milj. eurolla, joka ehdotetaan kompensoitavaksi täysimääräisesti. Hyvinvointialueiden rahoitusta pienentävät 0,7-hoitajamitoituksen rahoittamiseksi päätetyt digitalisaatioon sekä ostopalveluihin ja kilpailuttamiseen liittyvät vähennyserät, yhteensä n. 40 milj. euroa.

Hyvinvointialueiden rahoitusta kasvattavat toimet, milj. euroa

Asia	2023
Määrärahojen lisäykset	
Oppilas- ja opiskelijahuolto	8,6
Hoitotakuu	71,0
Lastensuojelun jälkihuollon laajennus	12,0
Kotihoidon kehittäminen	37,0
Vammaispalvelujen uudistus	22,0
Mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistus	18,0
0,7 henkilöstömitoitus	128,2
Lastensuojelun henkilöstömitoitus	4,2
Sosiaalisen luototuksen valtakunnallistamisen toimeenpanokulut hyvinvointialueille	0,6
Lapsi- ja perhepalvelut ja muutosohjelman jatko	4,0
Sairaanhoitovakuutuksen leikkauksen vaikutus	10,0
Määrärahojen vähennykset	
Lastensuojelun virka-avun kompensointi poliisille	-0,3
0,7 -ratkaisuun liittyvät vähennykset digitalisaatio, kilpailutus jne.	-40,0
Yhteensä	275,3

¹⁾ Luvut perustuvat pääosin hallitusten esitysten vaikutusarvioihin. Osa esityksistä on vielä eduskunnan käsiteltävänä. Useampana vuonna voimaan astuvien velvoittavien esitysten osalta on arvioitu vuoden 2023 vaikutus.

Eräät valtion täyden korvauksen palvelut

Valtion maksaa hyvinvointialueille lakiin perustuvia erilliskorvauksia joistakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista. Tällaisia ovat esimerkiksi kotikunnattomien kiireellisestä hoidosta maksettavat korvaukset, puolustusvoimien maksamat korvaukset hyvinvointialueiden tuottamista palveluista ja tietyt vankien terveyden- ja sairaudenhoitoon sekä kuntoutukseen liittyvät korvaukset. Alla on kuvattu euromääräisesti isompia kokonaisuuksia.

Sotilasvammakorvauksiin ja rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan kohdennettaviin valtion erikseen tukemiin palveluihin ehdotetaan yhteensä 100 milj. euroa.

Kotoutumislain mukaisia valtion korvauksia ehdotetaan maksettavaksi vuodesta 2023 alkaen myös hyvinvointialueille (HE 84/2022 vp). Kotoutumiskorvausten (momentti 32.50.30) tasoksi v. 2023 ehdotetaan 278,6 milj. euroa. Tästä arvioidaan maksettavan kunnille 103,7 milj. euroa, hyvinvointialueille 136,6 milj. euroa ja Kelalle 38,3 milj. euroa.

Vastaanottokeskus järjestää vastaanottotoiminnan asiakkaiden palvelut ensisijaisesti itse, mutta osa palveluista kuitenkin ostetaan palveluntuottajilta, kuten terveydenhoitoa ja sosiaalihuollon palveluja hyvinvointialueilta. Maahanmuuttovirasto korvaa hyvinvointialueille palveluista aiheutuneet kustannukset. Hyvinvointialueiden vastaanottotoimintaan liittyvien korvausten arvioidaan olevan noin 10 milj. euroa vuonna 2023. Arvioon sisältyy epävarmuutta. Ko. kokonaisuuden ennustaminen on vaikeaa, sillä se riippuu mm. turvapaikanhakijamäärän kehitymisestä sekä siitä, missä määrin ja millä aikataululla turvapaikanhakijoita siirtyy pois vastaanottopalvelujen piiristä esimerkiksi sen seurauksena, että heille on osoitettu kotikunta.

Muutos- ja valmistelukustannukset

Sote-uudistuksesta aiheutuu muutuskustannuksia ja kyseisten kustannusten rahoitus on keskitetty valtion talousarviossa pääosin valtiovarainministeriön pääluokkaan lukuun ottamatta yksittäisten valtion virastojen kustannuksia, jotka rahoitetaan ao. virastojen toimintamenomomenteilta. Muutos- ja valmistelukustannuksiin liittyvä määräraharahatarve on v. 2023 yhteensä n. 17 milj. euroa, josta 4,2 milj. ehdotetaan kohdennettavan hyvinvointialueiden ICT-muutuskustannuksiin.

Hyvinvointialueille kohdistuvat valtionavustukset

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta valtionavustuksia esitetään maksettavaksi hyvinvointialueille yhteensä 438,5 milj. eurolla. Merkittävin yksittäinen sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla oleva avustuskokonaisuus (110 milj. euroa) liittyy Suomen kestävän kasvun ohjelman pilarin 4. toimenpiteisiin, joiden tavoitteena on mm. purkaa koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito- kuntoutus- ja palveluvelkaa, nopeuttaa hoitoon pääsyä ja edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista sekä kehittää digitalisaatiota. Toinen merkittävä kokonaisuus, yhteensä 96 milj. euroa, on valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen. Lisäksi valtion rahoitukseen terveydenhuollon ja sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen ehdotetaan 30 milj. euroa, jossa on lisäystä edelliseen vuoteen 5,0 milj. euroa. Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin liittyviin harjoittelukorvauksiin ehdotetaan 12 milj. euroa. Harjoittelukorvaukset maksettaisiin valtion varoista laskennallisin perustein harjoittelun järjestäjille, kun aiemmin maksajina ovat olleet ammattikorkeakoulut.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisiin sosiaalipalveluihin ehdotetaan 2 milj. euroa.

Palkkatukea myönnetään nykyisin sellaisiin tehtäviin, jotka siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle vuodesta 2023 alkaen. Työ- ja elinkeinoministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön pääluokissa palkkatukea koskevaa avustusta siirtyy hyvinvointialueille v. 2023 arviolta yhteensä 35 milj. euroa.

Vuonna 2023 Palosuojelurahasto maksaa avustuksia kunnille yhteensä n. 3,8 milj. eurolla, joista n. 2,2 milj. euroa on vuosina 2020—2021 tehtyjen päätösten maksatuksia kunnille. Hyvinvointialueille rahasto maksaa v. 2023 n. 1,5 milj. euroa avustuksia v. 2022 tehdyistä avustuspäätöksistä, jonka jälkeen hyvinvointialueille ei enää makseta ko. avustuksia.

Öljysuojarahastosta korvataan hyvinvointialueiden pelastustoimelle öljyvahinkojen torjunnasta aiheutuneet kustannukset tilanteissa, joissa kustannuksia ei saada perityksi vahingosta vastuussa olevalta taholta. Korvaukset ovat yhteensä n. 0,3 milj. euroa vuodessa.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain muutokseen (1146/2021) sisältyvää psykologipalvelujen henkilöistömitoitusta sovelletaan 1.8.2023 alkaen. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta kohdennetaan muutoksen voimaantulon tukemiseen ja psykologien palkkaukseen 12,0 milj. euroa.

Lisäksi Pohjanmaan hyvinvointialueen potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskukselle ehdotetaan kohdennettavan 1,1 milj. euroa sekä saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseen yhteensä sosiaali- ja terveysministeriön ja oikeusministeriön hallinnaloilta n. 0,8 milj. euroa.

Lisärahoitus

Hyvinvointialueiden lakisääteisen rahoituksen lisäksi yksittäisen hyvinvointialueen tulee saada valtiolta rahoitusta sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi tilanteessa, jossa rahoituksen riittämätön taso vaarantaa toiminnan. Hyvinvointialueiden mahdollista lisärahoitusta varten talousarvioon perustetaan erillinen arviomäärärahamomentti.

Hyvinvointialueiden rahoitus, muutos- ja valmistelukustannukset sekä valtionavustukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	v. 2023
Valtion rahoitus ¹⁾	VM	28.89.31	22 518,3
Hyvinvointialueiden lisärahoitus	VM	28.89.32	1,0
Muutos-, valmistelu- ja viranomaiskustannukset			
PELA/Tietohallinnon ja tiedonhallinnon kehittäminen	VM	28.70.05	4,2
Soten kansalliset ICT:n täytäntöönpanotehtävät (STM 500 000 ja VM 400 000)	VM	28.70.05	0,9
VK Sote-maakuntien taloustietojen toimittamiseen liittyvät tehtävät	VM	28.20.01	0,763
TK Sote-uudistus tilastoinnissa	VM	28.30.01	1,05
DVV Sote-uudistuksen lisämenot	VM	28.30.03	0,763
AVI Pelastustoimen palvelutason ja rahoituksen riittävyyden arviointitehtävä ja sote-palvelujen järjestämisen valvonta	VM	28.40.01	1,365
Hyvinvointialoitejärjestelmä	OM	25.01.01	0,05
Uudistuksen vaikutukset tuomioistuimiin	OM	25.10.03	2,5
Pelastustoimen uudistus ja ohjauksen lisäresurssitarpeet	SM	26.01.01	0,4
STM hallinnolliset resurssit	STM	33.01.01	1,0
Toivo/Valtava	STM	33.01.25	2,0
Sote/Kanta	STM	33.01.25	1,2
Valvira Sote, ohjaus ja valvonta	STM	33.02.05	0,32
THL Sote-uudistuksen lisätehtävät, arviointi ja tiedon- tuotannon vahvistaminen	STM	33.03.04	0,4
Eräät valtion täyden korvauksen palvelut			
Sotaveteraanien valtion erikseen tukemat palvelut (arvio)	STM	33.50.51, 33.50.56, 33.50.58	100,0
Turvapaikanhakijoiden tietyt sote-palvelut	SM	26.40.21	10,0
Kotoutumisen edistäminen	TEM	32.50.30	136,6
Valtionavustukset			
Saamen kielilain mukaiset avustukset ja Saamelais- käräjien yleishallinnon ja sote-toimialan resurssien vahvistaminen (arvio)	OM	25.01.50	0,2
Oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantulon tukeminen ja psykologien palkkaus	OKM	29.10.30	12,0
Palkkatuki	TEM	32.30.51	10,0
Hyvän työn ohjelma (arvio)	STM	33.03.63	0,8
Kuntouttava työtoiminta	STM	33.20.31.	30,5
Palkkatuki	STM	33.20.50 ja 51	25,0
Sotilasvammakorvaukset	STM	33.50.51	18,0
Kuntoutustoiminnan menot	STM	33.50.56	20,0

Hyvinvointialueiden rahoitus, muutos- ja valmistelukustannukset sekä valtionavustukset, milj. euroa

Asia	Pääluokka	Momentti	v. 2023
Kotiin vietävät palvelut	STM	33.50.58	67,2
Lastenasiaintalot	STM	33.60.31	2,8
Terveysten- ja sosiaalihuollon tutkimus	STM	33.60.32	30,0
Erikoistumiskoulutus	STM	33.60.33	96,0
AMK-harjoittelukorvaukset	STM	33.60.33	12,0
Oikeuspsyk. tutk., potilassiirrot ja lääketieteelliset asiantuntijalausunnot	STM	33.60.34	15,2
Saamenkielisten sote-palvelujen turvaaminen	STM	33.60.36	0,6
Pohjanmaansan hyvinvointialueen potilas- ja asiakas-turvallisuuden kehittämiskeskus	STM	33.60.36	1,1
Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden kiireelliseen sosiaalihuoltoon	STM	33.60.37	2,0
Palvelurakenteen kehittäminen	STM	33.60.39	0,0
Turvakotitoiminta	STM	33.60.52	4,0
Sosiaali- ja terveydenhuollon saatavuuden parantaminen	STM	33.60.61	110,0
Sosiaalialan osaamiskeskukset	STM	33.60.63	3,0
Tartuntatautien valvonta	STM	33.70.22	0,5
Öljysuojarahasto	YM	Talousarvion ulkopuolinen	0,3
Yhteensä			23 243,9

¹⁾ Sisältää kunnilta siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen kustannukset sekä talousarviovuoden aikana voimaantulevat tai laajentuvat uudet tehtävät. Hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta 1,9 mrd. euroa maksetaan joulukuussa 2022

Hyvinvointialueiden rahoituksen alueittainen tarkastelu on kuvattu valtiovaranministeriön pääluokan lukuperusteluissa.

9.2. Hyvinvointialueiden investoinnit ja lainanottovaltuus

Valtioneuvosto on päättänyt 16.6.2022 hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainanottovaltuuksista vuodelle 2023. Vuoden 2023 lainanottovaltuuksista on päätetty hyvinvointialueesta annetun lain 15 §:n sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain 61 §:n mukaisesti. Valtuuk-sien pohjana ovat olleet laskelmat hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta sekä tiedot sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymien vuoden 2022 talousarvioista ja vuoden 2021 tilinpäätöksistä.

Hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä saavat ottaa pitkäaikaista lainaa päätöksen mukaisen määrän investointisuunnitelmansa mukaisten investointien rahoittamiseksi. Lainanottovaltuus perustuu hyvinvointialueen lainanhoitokykyyn, jota kuvataan lainanhoitokate-tunnusluvulla. Valtuus las-ketaan lainojen enimmäismäärän ja vuoden alun ennakoitun lainamäärän erotuksena.

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainanottovaltuudet vuodelle 2023

	Lainanottovaltuus (euroa)
Vantaan ja Keravan hva	206 555 700
Länsi-Uudenmaan hva	351 358 260
Itä-Uudenmaan hva	74 911 164
Keski-Uudenmaan hva	162 430 979
Varsinais-Suomen hva	469 996 787
Satakunnan hva	301 825 081
Kanta-Hämeen hva	68 228 866
Pirkanmaan hva	337 931 712
Päijät-Hämeen hva	219 379 744
Kymenlaakson hva	225 445 146
Etelä-Karjalan hva	153 874 564
Etelä-Savon hva	102 387 622
Pohjois-Savon hva	38 198 317
Pohjois-Karjalan hva	93 272 596
Keski-Suomen hva	0
Etelä-Pohjanmaan hva	241 339 385
Pohjanmaan hva	53 424 978
Keski-Pohjanmaan hva	69 802 239
Pohjois-Pohjanmaan hva	0
Kainuun hva	0
Lapin hva	169 860 092
HUS-yhtymä	288 857 852

Sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymiltä hyvinvointialueille siirtyvien lainojen määrissä on suurta vaihtelua, mikä vaikuttaa hyvinvointialuekohtaisiin lainanottovaltuuksiin. Valtioneuvosto voi muuttaa lainanottovaltuutta, jos hyvinvointialueen investointi on välttämätön hyvinvointialueen palvelujen tuottamisen jatkuvuuden kannalta tai lainsäädännössä edellytettujen palvelujen turvaamiseksi. Lainanottovaltuuden muuttamisesta voidaan päättää hyvinvointialueen hakemuksesta tai valtiovarainministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön tai sisäministeriön aloitteesta. Päätös valmistellaan valmisteluryhmässä, jonka tehtävänä on arvioida lainanottovaltuuden muuttamisen edellytyksiä, tarvittavan lainanottovaltuuden suuruutta sekä hyvinvointialueelle asetettavia ehtoja. Arviointi perustuu hyvinvointialueen taloutta ja toimintaa koskevan tiedon perusteella tehtyyn kokonaisarvioon.

Kanta-Hämeen ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueet sekä HUS-yhtymä ovat syyskuun alkuun mennessä hakeneet muutosta lainanottovaltuuteen.

Lainanottovaltuuksien määrä ei kuvaa suoraan hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän lainakanan kasvua vuoden 2023 aikana. Kaikilla alueilla koko valtuuden mukaista määrää pitkäaikaista lainaa ei välttämättä ole tarpeen nostaa investointien rahoittamiseksi. Usean vuoden aikana toteutettavien hankkeiden rahoittamiseksi tarvittavaa pitkäaikaista lainaa voidaan nostaa hankkeen käynnistämivuoden jälkeen. Lisäksi investointeja vastaavat sopimukset rinnastetaan sääntelyssä investointeihin, vaikka sopimuksista aiheutuvat velvoitteet vaikuttavat hyvinvointialueen käyttötalousmenoihin.

Hyvinvointialueiden investoinnit vaikuttavat hyvinvointialueiden rahoituksen perusteena oleviin käyttötalousmenoihin, poistoihin ja korkoihin (mm. tilakustannusten kautta) ja ne otetaan siten huomioon jälkikäteen valtion rahoituksen tasoa määritettäessä. Lainanottovaltuuksilla ei ole välitöntä vaikutusta valtion talouteen, vaan vaikutus hyvinvointialueiden valtion rahoitukseen on riippuvainen kunkin hyvinvointialueen pitkäaikaisella lainalla rahoittamien investointien määrästä sekä rahoituskustannuksista. Hyvinvointialueet vastaavat itse lainojen takaisinmaksusta yleiskatteisella rahoituksellaan.

9.3. Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista

Tässä osassa kuvataan hyvinvointialueiden talouden kehitysarvio kirjanpidon käsittein. Ennuste on laadittu valtiovarainministeriön kansantalousosastolla.

Hyvinvointialueiden tuloksen arvioidaan heikkenevän vuosina 2023—2026. Korkealla tasolla olevista investoinneista johtuen toiminnan ja investointien rahavirta on negatiivinen ja hyvinvointialueet velkaantuvat. Menoja kasvattaa ja rahoitusasemaa heikentää hintojen ja erityisesti henkilöstökustannusten nousu. Hyvinvointialueiden ennusteessa sektorin ansiokehityksen oletetaan mukailevan kesäkuun alussa sovittuja palkankorotuksia ja viisivuotista palkkaohjelmaa, vaikka sopimuksia hoitajia edustavien liittojen kanssa ei ole tehty. Ennusteessa ei tehdä oletuksia mahdollisesta lisärahoituksesta tai jälkikäteistarkistuksista.

Hyvinvointialueiden menot koostuvat lähinnä palvelujen tuotantokustannuksista, eli henkilöstökustannuksista sekä tavaroiden ja palvelujen ostomenoista. Ennusteessa menojen kasvun oletetaan johtuvan palvelutarpeen kasvusta ja kustannustason noususta. Hyvinvointialueiden toimintakatteen arvioidaan heikkenevän 4—5 % vuosittain. Ensimmäisinä toimintavuosina resursseja käytetään jonkin verran väliaikaisiin siirtymäkustannuksiin ja näiden kulujen pieneneminen hidastaa menojen kasvua.

Hyvinvointialueiden investointimenojen arvioidaan olevan normaalia korkeammalla tasolla toiminnan alkaessa, jolloin ne ovat n. 0,9 mrd. euroa. Tämä johtuu monista meneillään olevista suurista hankkeista. Investointiennuste tarkentuu, kun hyvinvointialueet laativat ensimmäiset investointisuunnitelmansa.

Hyvinvointialueiden toimintatuotot kasvavat menoja hitaammin, koska valtion erillisrahoituksen määrän arvioidaan supistuvan. Valtion yleiskatteellinen rahoitus kasvaa keskimäärin vähän alle 4 prosentin vuosivauhtia. Vuoden 2022 lopulla maksettava n. 1,9 mrd. euron maksuerä kirjataan hyvinvointialueiden kirjanpidossa vuoden 2023 tuloksi.

Hyvinvointialueille arvioidaan siirtyvän lainoja ja velkoja n. 5 mrd. euron verran vuoden 2023 alussa. Seuraavina vuosina velan määrä kasvaa n. 9 mrd. euroon.

Arvio hyvinvointialueiden tuloista ja menoista 2023—2026, mrd. euroa

	2023	2024	2025	2026
Toimintakulut	25,6	26,6	27,5	28,6
muutos, %		4,1 %	3,4 %	3,7 %
Toimintatuotot	3,4	3,3	3,1	3,1
muutos, %		-0,8 %	-6,6 %	-1,6 %
Toimintakate	-22,2	-23,3	-24,4	-25,5
muutos, %		4,9 %	4,8 %	4,4 %
Valtionrahoitus	22,5	23,4	24,3	25,2
Rahoitustuotot ja -kulut	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Vuosikate	0,3	0,0	-0,2	-0,4
Poistot	0,3	0,4	0,4	0,4
Satunnaiset erät	-	-	-	-
Tilikauden tulos	-0,1	-0,3	-0,6	-0,8
Tulorahoituksen korjauserät	-	-	-	-
Käyttöomaisuusinvestoinnit	0,9	0,9	0,8	0,8
Rahoitusosuudet ja myyntitulot	-	-	-	-
Toiminnan ja investointien rahavirta	-0,6	-0,8	-1,0	-1,2
Lainakanta	5,8	6,6	7,6	8,8

10. Kuntatalous**10.1. Kuntien valtionavut**

Kuntien valtionavut ovat n. 5,4 mrd. euroa v. 2023. Laskennalliset valtionosuudet ovat n. 4,0 mrd. euroa, kuntien veromenetysten korvaukset n. 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut n. 0,5 mrd. euroa. Valtionapujen taso alenee huomattavasti suhteessa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon johtuen sote-uudistuksesta. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuksia ja veromenetysten korvauksia siirretään hyvinvointialueiden rahoitukseen, ja lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustukset kohdistuvat jatkossa pääosin hyvinvointialueille.

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2021—2023 (milj. euroa) ja muutos 2022 TA—2023 TAE (%)

Momentti		2021 TA+LTA:t	2022 TA	2023 TAE	Muutos % 2022— 2023
	Laskennalliset valtionosuudet	8 762	9 099	4 016	-55,9 %
28.90.30	VM	7 700	7 983	2 744	-65,6 %
useita momentteja	OKM¹⁾	1 062	1 115	1 272	14,1 %
	siitä kuntayhtymät	1 041	1 053	1 096	4,0 %
28.90.35	Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	2 362	2 648	862	-67,4 %

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2021—2023 (milj. euroa) ja muutos 2022 TA—2023 TAE (%)

Momentti	2021 TA+LTA:t	2022 TA	2023 TAE	Muutos % 2022— 2023
	Muut valtionavut			
25.50.20	Vaalimenot	6	11	11
	OM yhteensä	6	11	11
28.90.31	Kuntien yhdistymisavustukset	10	20	11
28.90.32	Valtionavustus kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään	10	10	0
	VM yhteensä	20	30	11
useita momentteja	OKM, harkinnanvaraiset avustukset	315	234	227
	siitä kuntayhtymien osuus	10	8	8
	OKM yhteensä	315	234	227
30.20.20	Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta: korvaus kuntien järjestämästä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta	6	4	4
	MMM yhteensä	6	4	4
31.20.55	Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen	55	45	44
	LVM yhteensä	55	45	44
32.30.32	Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen	3	3	0
32.30.40	Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen	50	35	2
32.30.51	Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut / kunnille maksettavan palkkatuen määrä	32	33	48
32.50.03	Maahanmuuttajien kotouttamisen ja työllistämisen edistäminen	6	6	3,5
32.50.30	Valtion korvaukset kunnille kansainvälistä suojelua saavien palvelujen järjestämisestä	146	131	104
	TEM yhteensä	237	208	157
Useita momentteja	Hyvinvointialueille vuodesta 2023 alkaen kohdentuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtionavustukset	2 230	599	0
33.20.50, 51 ja 52	Kunnille maksettava palkkatuki	74	74	23
33.60.64	Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin	7	7	7
33.80.50	Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin	16	16	17
	STM yhteensä	2 327	695	48
Öljysuoja-rahasto	Korvaukset alueiden pelastustoimille öljyntorjuntavalmiuden hankinta- ja ylläpito-kustannuksiin	9	10	6
Valtion asuntorahasto	Avustukset valtion asuntorahastosta	39	33	26
35.10.31	Avustukset ilmastosuunnitelmien laatimiseksi	-	-	3

Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut 2021—2023 (milj. euroa) ja muutos 2022 TA—2023 TAE (%)

Momentti	2021 TA+LTA:t	2022 TA	2023 TAE	Muutos % 2022— 2023
35.10.61	Vesien- ja ympäristöhoidon edistäminen	2	2	0
35.20.31	Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen	-	3	4
35.20.35	Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon	-	-	3
35.20.32	Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi	3	3	0
35.20.34	Avustukset vihreää siirtymää tukevaan rakentamiseen (mm. tuulivoima)	-	1	3
35.20.55	Avustukset korjaustoimintaan	3	2	2
	YM yhteensä	57	54	46
	Muut valtionavut yhteensä, milj. euroa	3 023	1 282	549 -57,2 %
	Valtionavut yhteensä, milj. euroa	14 147	13 029	5 427 -58,3 %

¹⁾ Kuntien laskennallinen osuus on arvioitu OKM:n hallinnonalan (ml. yksityiset) kokonaisuudesta.

Rahoitusosuudet investointimenoihin 2021—2023 (milj. euroa) ja muutos 2022 TA—2023 TAE (%)

Momentti	2021 TA+LTA:t	2022 TA	2023 TAE	Muutos % 2022— 2023
29.80.52	Avustukset kulttuuritilojen perustamis- kustannuksiin ja peruskorjauksiin (arvio)	-	-	3
29.90.50	Avustukset liikuntapaikkarakentamiseen (arvio)	-	-	21
	Rahoitusosuudet investointimenoihin yhteensä, OKM	-	-	24
Palosuojelu- rahasto	Kunnille maksettavat avustukset	4	4	-
	Rahoitusosuudet investointimenoihin yhteensä SM	4	4	-
31.10.20	MAL-hankkeet	10	12	8
31.10.30	MAL-hankkeet ja Sahasaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	68	40	25
31.10.31	Eräät avustukset (kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen ja kuntien joukkoliikenne- hankkeisiin sekä eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon)	30	7	4
	Rahoitusosuudet investointimenoihin yhteensä, LVM	108	59	36
Asuntorahasto	MAL-kuntien kunnallistekniikan rakentamis- avustusvaltuus	25	25	25
Asuntorahasto	Käynnistysavustusvaltuus	39	26	26

Rahoitusosuudet investointimenoihin 2021—2023 (milj. euroa) ja muutos 2022 TA—2023 TAE (%)

Momentti		2021 TA+LTA:t	2022 TA	2023 TAE	Muutos % 2022— 2023
Asuntorahasto	Puurakentamisen käynnistysavustuksen korotus muussa maassa	1	-	-	
Asuntorahasto	Lähiöohjelma	6	6	-	
Asuntorahasto	Kunnostusavustus asuntojen muuttamiseksi ikääntyneille sopiviksi	10	10	5	
35.10.21	Eräät luonnonsuojelun menot, Helmi-elinympäristöohjelman Kunta-Helmi	3	-	-	
35.10.61	Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen	-	-	15	
35.20.34	Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen	-	3	0	
	Rahoitusosuudet investointimenoihin yhteensä, YM	84	69	71	
	Rahoitusosuudet investointimenoihin yhteensä	195	132	131	-1 %

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ehdotetaan 2,7 mrd. euroa, josta varataan 10 milj. euroa kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen. Valtion korvaukseen veroperuste-muutoksista aiheutuvista verotulomenetyksistä osoitetaan puolestaan 862 milj. euroa.

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuudesta ja veromenetysten korvauksista siirretään n. 70 % hyvinvointialueiden rahoitukseen. Lisäksi peruspalvelujen valtionosuudesta poistetaan lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvä vähennys, n. 22 milj. euroa.

Vuonna 2023 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,8 % ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 89,2 milj. euroa. Valtionosuusprosentti alenee 22,10 prosenttiin.

Valtionosuuden mitoituksessa otetaan huomioon tehtävien ja velvoitteiden muutokset. Sitouttavan koulu yhteistyön toimintamalli otetaan käyttöön 1.8.2023 lukien, ja siihen kohdennetaan n. 3,3 milj. euron lisäys v. 2023 (vuodesta 2024 lähtien 8 milj. euroa). Juomavesidirektiivin toimeenpanoon liittyen kuntien valvontatehtäviin ehdotetaan 1,28 milj. euron lisäystä. Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistukseen liittyen valtionosuuteen osoitetaan n. 0,4 milj. euron lisäys. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti alueellisiin opiskeluhoollon yhteistyöryhmiin ja kuntien opiskeluhoollon suunnitelmiin osoitetaan valtionosuuden lisäystä 0,33 milj. euroa sekä opetuksen epäämistä ja turvallista opetukseen palaamista opetuksen epäämisen jälkeen koskevaan perusopetuslain muutokseen 0,35 milj. euroa. Aiemmin päätetyn mukaisesti varhaiskasvatuslain muuttamiseen liittyen otetaan huomioon lisäyksenä 8,75 milj. euroa ja oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen 1 milj. euroa.

Osana hallituksen päättämiä uudelleenkohdennuksia peruspalvelujen valtionosuuksien tasoa alennetaan pysyvästi 33 milj. euroa. Tästä 9 milj. euroa toteutetaan pienentämällä kuntien yhdistymisavustuksiin valtionosuudesta tehtäviä siirtoja. Kuntien yhdistymisen taloudelliseen tukeen ehdotetaan yhteensä 11,4 milj. euroa. Lisäksi kuntien digitalisaation edistämiseen ei tehdä vuonna 2023 siirtoa kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, ja osana uudelleenkohdennuksia valtionosuuteen tehdään aikaisempaa digitalisaation kehittämiseen liittyvää siirtoa vastaava 10 milj. euron määräaikainen vähennys v. 2023. Yhteensä uudelleenkohdennukset vähentävät peruspalvelujen valtionosuutta 43 milj. euroa v. 2023.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Arvio opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalta kunnille myönnettävistä valtionosuuksista ja ammatillisen koulutuksen rahoituksesta on 1,3 mrd. euroa v. 2023. Esi- ja perusopetuksen erillisrahoitettavien osien, lukiokoulutuksen, vapaan sivistystyön, taiteen perusopetuksen sekä museoiden, teattereiden ja orkesterien valtionosuuden indeksikorotus on 3,8 % ja siitä kuntatalouteen kohdistuva valtionosuuden lisäys on arviolta 29,2 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen indeksikorotus on 3,7 %, ja siitä kuntatalouteen arvioidaan kohdistuvan 24,7 milj. euroa.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon sekä kustannustason tarkistusta ei tehdä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla v. 2023. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ja vapaasta sivistystyöstä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että koronaepidemian johtuvat toiminnan volyymin ja kustannusten pienentyminen eivät vaikuta alentavasti tulevien vuosien rahoitustasoon ja jakautumiseen.

Maahanmuuton aiheuttamiin menoihin ehdotetaan lisärahoitusta. Ukrainasta saapuvan pakolaisvirran johdosta varhaiskasvatuksen lisämenoihin varataan 60 milj. euroa ja perusopetukseen valmistavan opetuksen lisämenoihin 120 milj. euroa. Vapaan sivistystyön kotouttamiskoulutuksen määrärahaa ehdotetaan nostettavaksi 5 milj. eurolla.

Oppivelvollisuuden laajentamisen ja maksuttoman toisen asteen toimeenpanoa jatketaan. Uudistukseen ehdotetaan kohdistettavan aiempien päätösten mukaisesti 102 milj. euroa v. 2023; kuntiin tästä kohdistuu arviolta 71 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen rahoituspohjan vahvistamiseen ehdotetaan 50 milj. euron pysyvää rahoitusta vuodesta 2023 lukien, ja siitä arvioidaan kohdistuvan kunnille vuosittain 37 milj. euroa. Hoitajamitoituksen muutokseen vastaamiseksi uusien lähihoitajien koulutukseen kohdennetaan jo aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesti 30 milj. euroa, josta kuntatalouteen kohdistuu 21 milj. euroa, ja oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen uudistamista koskevaan kokeiluun 5 milj. euroa, josta kuntiin kohdistuu 3,7 milj. euroa.

Oppilas- ja opiskelijahuollon palvelujen vahvistamista perusopetuksessa ja toisella asteella jatketaan. Lasten ja nuorten harrastustoimintaan ehdotetaan aiempien päätösten mukaisesti 14,5 milj. euroa.

Työvoimakoulutuksena järjestettävään hoiva-avustajakoulutukseen ehdotetaan lisäystä, josta kunnille kohdentuu arviolta 5,5 milj. euroa. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuskulle osoitetaan 16,25 milj. euron lisäys, jolla mahdollistetaan hoiva-avustajakoulutusten ja Uk-

rainasta sotaa paenneille kohdennettavien koulutusten lisääminen. Tästä 11,4 milj. euroa arvioidaan kohdistuvan kuntatalouteen.

Vuonna 2024 toteutettavaan B1-kielen viikkotuntimäärän lisäykseen liittyen kunnille kohdennetaan 0,5 milj. euroa vuodelle 2023 opetussuunnitelmatyöhön.

Muut hallinnonalat

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla kotoutumislain kokonaisuudistuksen lisäpanostuksista osa kohdistuu kunnille. Kotoutumislain mukaisia valtion korvauksia ehdotetaan maksettavaksi vuodesta 2023 alkaen myös hyvinvointialueille (HE 84/2022 vp). Kotoutumiskorvausten tasoksi v. 2023 ehdotetaan 278,6 milj. euroa, josta kuntien osuus on arviolta 103,7 milj. euroa. Kuntien roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan myöntämällä valtionavustuksia kuntien osaamiskeskustoimintaan ja maahanmuuttajien ohjaukseen ja neuvontapalveluihin, joihin kohdistetaan vuodelle 2023 yhteensä 3,5 milj. euroa.

Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen avustusta (Talent Hub -toimintamalli) vähennetään 2 milj. euroa, jolloin tasoksi jää 1 milj. euroa. Kutilan kanavan rakentamiseen ehdotetaan 12,5 me valtuutta, jonka määräraha vaikutus on 0,5 milj. euroa v. 2023

Ympäristöministeriön hallinnonalalla hallitus antaa eduskunnalle esityksen rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevaksi laiksi, rakentamislainsäädännön ja maankäyttö- ja rakennuslain muuttamiseksi. Lakimuutoksen arvioidaan aiheuttavan kunnille kustannuksia tiedonhallinnan muutoksista, joita on tarkoitus korvata siirtymäajan. Tähän liittyen vuodelle 2023 ehdotetaan 2,9 milj. euron avustusmäärärahaa.

Ravinteiden kierrätyksen edistämiseen ehdotetaan yhteensä 31 milj. euron määrärahaa, josta arviolta noin puolet kohdentuisi kuntatoimijoille.

Osana ilmastolain muuttamista kunnille ehdotetaan velvoitetta laatia ilmastosuunnitelmat yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Talousarvioesitykseen varataan 2,6 milj. euron määräraha, jota myönnettäisiin avustuksina niille kunnille, joilla ei vielä ole lain velvoitteet täyttävää ilmastosuunnitelmaa.

Asumisneuvontaan kohdistetaan kunnille 4 milj. euroa. Hallitus antaa esityksen määräaikaiseksi laiksi asumisneuvonnan tuesta kunnille. Avustuksiin asuntojen korjaamiseksi ikääntyneille sopiviksi ehdotetaan 4,5 milj. euroa

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ehdotetaan 15 milj. euron valtuutta ja määrärahaa Mt 8155 Oulun satamayhteyden (Poikkimaantie) rakennuskustannuksiin ja n. 10 milj. euroa Vihdintien pikaraitiotien kustannuksiin.

10.2. Vero- ja maksuperustemuutosten vaikutus kuntatalouteen

Kunnallisvero

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan v. 2023 n. 9,93 mrd. euroa, mikä on n. 11,7 mrd. euroa vähemmän kuin v. 2022. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat hallitusohjelmaan liittyneet veroperustemuutokset sekä tulo- ja työllisyyskehitys. Merkittävin veroperustemuutos v. 2023 on sote-uudistukseen liittyvä verouudistus. Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen siirtyessä kuntien vastuulta hyvinvointialueille kuntien tuloja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Kunnallisveron tuottoa leikataan n. 13,9 mrd. euroa ja valtion ansio- ja pääomatuloveron tuottoa kasvatetaan n. 13,6 mrd. euroa. Ansiotuloverotusta kevennetään kokonaisuudessaan n. 0,3 mrd. eurolla sen varmistamiseksi, että verovelvollisten verotus ei kiristyisi sote-verouudistuksen seurauksena. Sote-verouudistuksen yhteydessä kunnallisverotuksen invalidivähennys poistetaan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuoden 2023 tuloveroasteikosta ja eräiden tuloverotusta koskevien säännösten muuttamisesta ja kumoamisesta. Ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotasoindeksiin muutosta vastaava indeksitarkistus. Työtulovähennykseen ehdotetaan tehtäväksi ikään perustuva portaittainen korotus. Perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuuta ehdotetaan huojennettavaksi. Matkakuluvähennyksen määräaikaista korotusta ehdotetaan jatkettavaksi. Kotitalousvähennyksen yhteydessä ehdotetaan otettavaksi käyttöön määräaikainen sähkövähennys. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti asuntolainan korkovähennysoikeus poistuu kokonaan. Lisäksi kunnallisveron tuottoa pienentää ehdotettava tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys. Veroperustemuutosten vaikutus kunnallisveron tuottoon on esitetty alla olevassa taulukossa.

Yhteisövero

Sote-uudistukseen liittyen myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan. Tämä pienentää kuntien yhteisöveron tuottoa v. 2023 n. 763 milj. eurolla ja maksuunpanoa n. 909 milj. euroa. Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan 1.8.2023 alkaen siten, että vuositasolla maksutuotto alenee 70 milj. eurolla. Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen vaikutukset kompensoidaan korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Tämä kasvattaa kuntien verokertymää n. 90 milj. eurolla v. 2023 ja maksuunpanoa n. 100 milj. euroa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys pienentää valtion yhteisöveron kertymää v. 2023 n. 38 milj. eurolla ja maksuunpanoa vuositasolla n. 76 milj. eurolla. Kuntien verotuloihin tällä ei ole vaikutusta, sillä hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutoksen verotuottovaikutukset kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Yhteisöverokompensaatio toteutetaan muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuotto on n. 2,1 mrd. euroa v. 2023, mikä on n. 16 milj. euroa enemmän kuin v. 2022. Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistusta koskevaa hallituksen esitystä ei anneta eduskunnalle tällä hallituskaudella. Hallitus on arvioinut ottaen huomioon myös asumisen kustannus-

ten yleisen nousun, että nykyisessä tilanteessa ei ole syytä antaa eduskunnalle uudistusesitystä, joka saattaisi lisätä taloudellista epävarmuutta.

Talousarvioesitykseen liittyvien veroperustemuutosten vaikutukset kuntien verotuloihin v. 2023 (milj. euroa)

Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus	-38
— josta progressiivinen tuloveroasteikko	-1
— josta työtulovähennys	-12
— josta perusvähennys	-25
Ikääntyneiden korotettu työtulovähennys	-3
Matkakuluvähennyksen korotuksen jatkaminen v. 2023	-6
Perhevapaalta palaavien huojennettu matkakuluvähennyksen omavastuu	-1
T&K-lisävähennys	-1
Kotitalousvähennyksen yhteydessä myönnettävä määräaikainen sähkövähennys	-27
Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensointi yhteisöveron jako-osuuden kautta	100
Aiemmin voimaan tulleiden veroperustemuutosten vaikutus	46,5
Yhteensä	70,5

10.3. Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion toimenpiteiden nettovaikutus kuntatalouteen vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna on lähellä neutraalia. Hallitusohjelman mukaiset tehtävien ja velvoitteiden lisäykset on tehty pääosin jo aikaisempina vuosina, ja osa määräaikaisista lisäyksistä valtionavustuksiin puolestaan päättyy vuoden 2022 lopussa. Kuntien uusiin ja laajeneviin tehtäviin osoitetaan täysi valtionosuus ja valtion päättämät veroperustemuutokset kompensoidaan kunnille. Peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan pieni vähennys osana hallituksen päättämiä uudelleenkohdennuksia, mutta toisaalta lääkärihelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvän vähennyksen poistaminen vahvistaa kuntataloutta. Varhaiskasvatusmaksujen alentamisen yhteisöverokompensaatio ylittää maksualennuksen vaikutuksen. Talousarvioesityksen kuntatalouteen vaikuttavia toimia käsitellään hallinnonaloittain luvussa 10.1.

Valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksia koskeva yksityiskohtainen taulukko on syksyn kuntatalousohjelman liitteenä. Vuosien 2022 ja 2023 välisen vertailun mahdollistamiseksi taulukkoon ei enää sisällytetä toimia, joiden vaikutus siirtyy hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta lukien. Näitä toimenpiteitä sisältyy vuoden 2022 talousarviossa erityisesti sosiaali- ja terveydenministeriön hallinnonalalle ja peruspalvelujen valtionosuuteen. Valtion päätösperäiset toimet lisäävät kuntien menoja kaikkiaan noin 0,7 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla vaalikauden alusta laskien. Kuntien tuloja päätökset puolestaan lisäävät kaikkiaan noin 0,6 mrd. eurolla vuoden 2023 tasolla. Osa kuntiin v. 2023 vaikuttavista toimista ovat määräaikaisia liittyen mm. Ukrainasta tulleiden auttamiseen.

11. Budjetin ulkopuolinen valtiontalous

11.1. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarvion ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlaskettujen tulojen arvioidaan v. 2023 olevan n. 4,9 mrd. euroa ja menojen n. 5,1 mrd. euroa. Rahastotalouden tuloja pienentää rahastojen myöntämien lainojen takaisinmaksujen supistuminen lähes 300 milj. eurolla. Rahastotalouden nettomääräiseksi alijäämäksi muodostuu runsaat 200 milj. euroa. Rahastoista ehdotetaan tulouttavaksi valtion talousarvioon yhteensä n. 2,1 mrd. euroa v. 2023. Tämä selittyy lähes kokonaan Valtion eläkerahastosta tehtävällä siirrolla, jolla osaltaan rahoitetaan talousarvioon sisältyviä eläkemenoja. Rahastoihin ehdotetaan puolestaan siirrettäväksi yhteensä lähes 600 milj. euroa v. 2023. Tästä suurin osa liittyy siihen, että Yleisradio Oy:n toiminta rahoitetaan Valtion televisio- ja radiorahaston kautta.

Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2021	2022**	2023**
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	458	521	520
Sekalaiset tulot	260	113	93
Eläkemaksut	1 547	1 583	1 571
Korkotulot ja voiton tuloutukset	622	410	408
Siirrot talousarviosta	948	605	575
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 836	3 232	3 167
Myönnettyjen lainojen takaisinmaksut	1 977	1 965	1 686
Tulot yhteensä	5 813	5 197	4 853
Kulutusmenot	294	225	227
Siirtomenot	1 154	1 177	1 204
Korkomenot	16	17	17
Siirrot talousarvioon	1 943	1 999	2 119
Muut menot	16	28	12
Menot pl. rahoitustaloustoimet	3 424	3 445	3 578
Myönnetyt lainat ja muut finanssisijoitukset	1 601	1 705	1 551
Menot yhteensä	5 025	5 150	5 129
Nettorahoitusylijäämä/alijäämä	788	47	-276

Valtion asuntorahasto (VAR)

Valtion talousarviossa hyväksytyyn valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan Valtion asuntorahaston varoista. Rahaston varoista maksetaan myös sen mahdollisten velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista ja lyhennyksistä sekä valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Rahoitusta rahastolle voidaan hankkia myös osana valtion lainanottoa. Talousarviovuoden alussa rahasto on velaton eikä varainhankintatarvetta ole.

Valtion asuntorahaston asuntolainasaatavien pääomien ennakoidaan olevan v. 2023 alussa n. 3,2 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan n. 19,8 mrd. euroa. Takausvastuita rahastolla ennakoidaan olevan korkotukilainoissa n. 17,5 mrd. euroa, omistus-asuntolainojen osatakauksissa n. 1,9 mrd. euroa ja vanhojen aravalainojen konvertointitakauksissa n. 200 milj. euroa. Takausvastuut kasvavat edelleen lähivuosina, kun tuotantotuet ovat muuttuneet korkotukilainoitukseksi ja erilaiset takausmallit yleistyvät.

Vuonna 2023 rahaston tuloiksi asuntolainoista ja takausmaksuista ennakoidaan n. 350 milj. euroa. Uusien myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 1 950 milj. euroa, vuokra-asuntojen rakentamislainojen takausvaltuudeksi 285 milj. euroa ja asunto-osakeyhtiöiden perusparantamislainojen takausvaltuudeksi 100 milj. euroa. Vuonna 2023 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi valtion talousarvioon 0,4 milj. euroa, joka vastaa valtion talousarvion puolella kannettavaa rahaston oman pääoman korkokustannusta.

Omistusasuntojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asplainoissa v. 2023 lopussa ehdotetaan yhteensä 2,7 mrd. euroa, joka vastaa n. 17,4 mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahasto (VER)

Valtion eläkerahaston (VER) avulla varaudutaan valtion eläkejärjestelmästä maksettavien tulevien eläkkeiden rahoittamiseen ja pyritään tasaamaan tulevien vuosien eläkemenojen rahoitusta. VER on luonteeltaan puskurirahasto. Rahaston varoja ei käytetä suoraan eläkkeiden maksamiseen, vaan kaikki valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvat eläkkeet maksetaan valtion talousarvioon varatuista määrärahoista.

Rahaston tuloista siirretään valtion talousarvioon 40 % valtion vuotuisesta eläkemenosta v. 2023.¹⁾ Siirron talousarvioon arvioidaan olevan n. 2,1 mrd. euroa v. 2023. Eläkemaksuja VER:lle kertyy v. 2023 n. 1,6 mrd. euroa. Rahaston nettomaksutulo on kääntynyt pysyväisluonteisesti negatiiviseksi eli rahastosta siirretään valtion talousarvioon enemmän kuin rahastoon kertyy maksetuloja.

Rahastolla on valtion eläkerahastosta annetussa laissa säädetty rahastointitavoite. Lain mukaan rahastoa kartutetaan, kunnes rahaston arvo vastaa 25 prosenttia valtion eläkevastuusta. Valtion eläkevastuu oli vuoden 2021 lopussa 93,3 mrd. euroa.

VER:n sijoitusomaisuuden markkina-arvo oli vuoden 2021 lopussa 23,6 mrd. euroa, mikä oli 25,4 % suhteessa valtion eläkevastuuseen, eli laissa säädetty rahastointiaste saavutettiin vuoden 2021 aikana. Sijoituksista vuoden 2021 lopussa oli korkosijoituksia 37,9 %, osakesijoituksia 52,3 % ja muita sijoituksia johdannaistoiminta mukaan lukien 12 %.

¹⁾ Vuodesta 2024 alkaen tuloutus kasvaa asteittain yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa, kunnes se on 45 % vuodesta 2028 lähtien.

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (1966/657) 3 §:n mukaan kehittämisrahaston varoja voidaan käyttää maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen. Yhtenä käyttökohteena ovat rahastosta myönnettyt kokonaan kansallisesti rahoitettavat investointiavustukset.

Vuonna 2023 rahaston käytettävissä olevat varat ovat arviolta runsaat 137 milj. euroa, kun huomioidaan vuodelta 2022 siirtyväksi arvioidut erät. Valtion vuoden 2023 talousarvioon ei sisälly määrärahasiirtoa maatilatalouden kehittämisrahastoon.

Valtion ydinjätehuoltorahasto

Valtion ydinjätehuoltorahasto muodostuu Varautumisrahastosta, Ydinturvallisuustutkimusrahastosta ja Ydinjätetutkimusrahastosta. Nämä kaksi tutkimusrahastoa tullaan yhdistämään v. 2023.

Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuoltomaksuista ja rahaston sijoitustoiminnan voitosta. Ydinjätehuoltomaksuja ovat velvollisia suorittamaan ne, joiden toiminnasta aiheutuu ydinjätettä eli voimayhtiöt Teollisuuden Voima Oyj ja Fortum Power and Heat Oy sekä Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, jolla on FiR 1 -tutkimusreaktorin purkamisen jälkeen jäänyttä matala- ja keskiaktiivista ydinjätettä. Rahastoinnin tavoitteena on varmistaa, että ydinjätehuollon vaatimat varat ovat tulevaisuudessa käytettävissä, mikäli em. jätehuoltovelvolliset eivät täyttäisi ydinjätehuoltoon liittyviä velvollisuuksiaan. Varautumisrahaston tase on vuoden 2021 tilinpäätöksen mukaan n. 2,7 mrd. euroa.

Valtion ydinjätehuoltorahaston tehtävänä on lisäksi periä ydinenergiailaissa määritellyt veroluonteiset maksut ja jakaa kaikki näin kerätyt varat vuosittain ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyville tutkimushankkeille. Ydinlaitosten haltijoilta v. 2022 kerätyt maksut ovat yhteensä n. 6,1 milj. euroa ja jätehuoltovelvollisilta kerätyt maksut n. 3,0 milj. euroa.

Ydinlaitosten haltijoilta ja jätehuoltovelvollisilta kerättävät maksut vähenevät v. 2022. Ydinenergiain mukaan ydinlaitosten haltijoilta kerättävä maksu on 390 euroa vuosina 2022—2026 kuitakin nimellislämpötehon megawatilta, ja jätehuoltovelvollisilta kerättävä maksu 0,10 prosenttia vuosina 2022—2026 lain 4 §:n 2 momentin mukaisesti vahvistetusta vastuumäärästä.

Maksujen väheneminen johtuu tutkimusohjelmista rahoitettavien infrastruktuurihankkeiden suunnitellusta vähenemisestä. Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n Ydinturvallisuustalon laboratorio-osan toimitilakustannusten rahoittaminen jatkuu kuitenkin vuoteen 2025 asti. Olkiluoto 3 -laitosyksikön käynnistyminen ja Teollisuuden Voima Oyj:n varautumisvelvollisuuden kasvaminen v. 2022 tasapainottaa jätehuoltovelvollisilta v. 2022 kerättävien maksujen em. maksukerätoimen pienemisestä johtuvaa vähenemistä.

Huoltovarmuusrahasto

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa olevaan huoltovarmuusrahastoon tuloutetaan polttoaineiden ja sähkön valmisteverotuksen yhteydessä kannettava huoltovarmuusmaksu.

Sähkön ja liikennepolttonesteiden kulutus on pienentynyt, mistä on seurannut huoltovarmuuskäytön tuoton alentuminen n. 40 milj. euroon vuodessa.

Rahaston varoilla turvataan kansalaisten, elinkeinoelämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen jatkuvuutta normaaliaikojen vakavissa häiriöissä ja poikkeusoloissa. Keskeisiä rahoitettavia toimintoja ovat varmuusvarastointi ja erilaiset tekniset varajärjestelyt, kriittisen infrastruktuurin turvaaminen sekä huoltovarmuuskriittisten toimipaikkojen varautumissuunnittelu. Varmuusvarastoja kierrätetään kauppatoimilla, joiden tuotto vaihtelee suuresti. Tilikaudella 2020 toteutettuja vaihto-omaisuuden arvonalennuksia palautui tilikaudella 2021 n. 274 milj. euroa energiatuotteiden tuoteryhmässä. Rahaston taseen loppusumma oli vuoden 2021 tilinpäätöksessä n. 2,3 mrd. euroa.

Valtiontakuurahasto

Valtiontakuurahaston tarkoituksena on turvata Finnvera Oyj:n antamien vientitakuiden, takauksien ja muiden valtiontakuurahastolain (444/1998) 4 §:ssä tarkoitettujen sitoumusten täyttäminen.

Valtion vastuulla oleva Finnvera Oyj:n vientitakuu- ja erityistakauskanta oli vuoden 2021 lopussa 22,6 mrd. euroa. Nostetut vastuut olivat 12,1 mrd. euroa ja nostamattomat vastuut (ml. tarjoukset) 10,5 mrd. euroa. Nostamattomat vastuut tulevat suurimmalta osin nostetuksi useiden vuosien ajanjaksolla tulevaisuudessa. Vastuukanta kasvoi edellisen vuoden lopusta n. 0,2 mrd. euroa. Vastuista alus- ja telakkatoimialan osuus oli 49 % ja teletoimialan 15 %. Vastuiden voimakas kasvu vuodesta 2014 lähtien on johtunut pääosin telakoiden ja varustamoiden suurista risteilijätilauksista, joiden rahoitukseen Finnvera on osallistunut.

Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan merkittävimpänä toimialakeskittymänä voidaan pitää alus- ja telakkasektoria. Suuret yksittäiset vastuut tai vastuiden toimiala- ja maakeskittymät luovat riskikeskittymiä myös tulevaisuudessa. Riskejä on suojattu jälleenvakuutus sopimuksilla, jotka kattoivat vuoden 2021 lopussa n. 10 % vastuukannasta. Suurimpia vastuumaita olivat Yhdysvallat, Saksa, Brasilia, Venäjä ja Chile. Vastuukannasta n. 76 % sijoittui EU- ja OECD-maihin. Noin 30 % oli parhaimmissa ns. investointitason riskiluokissa (AAA—BBB-) ja loput muissa riskiluokissa (BB+—CCC-).

Vientitakuutoiminnan tulee pitkällä aikavälillä kattaa itse omat tappionsa. Vuoteen 2019 saakka Finnveran tulos on ollut vuosittain voitollinen kumulatiivisesti laskettuna 829 milj. euroa. Vuoden 2020 vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillistulos oli 1 178 milj. euroa tappiollinen, koska vientitakuu- ja erityistakaustavastuukannasta tehtiin tappiovarauksia IFRS 9 -standardin mukaisesti. Vuoden 2020 tappiollisesta tuloksesta 829 milj. euroa katettiin aiempien tilikausien voittovaroista (Finnveran taseen vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta). Loppuosa 349 milj. euroa tappiosta katettiin valtiontakuurahastosta (valtiontakuurahaston johtokunnan päätös 4.2.2021).

Valtiontakuurahastossa oli vuoden 2021 lopussa varoja n. 1 096 milj. euroa, joista 349 milj. euroa on sidottu rahastomaksupäätöksen myötä syntyneen velan maksamiseen Finnveralle. Rahastomaksupäätöksen jälkeen valtiontakuurahaston varat olivat 342 milj. euroa. Valtio pääomitti joulukuussa 2021 valtiontakuurahastoa 400 milj. eurolla, jotta vienninrahoitustoiminta voidaan pitää

vakaana ja kansainvälisesti kilpailukykyisenä. Lisäksi vakautussopimusten perusteella saadut suoritukset lisäsivät valtiontakuurahaston varoja v. 2021 yhteensä 5 milj. eurolla.

Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan erillistulos v. 2021 oli 79 milj. euroa voitollinen, ja voitollinen tulos on siirretty Finnveran taseen vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastoon. Vuoden 2022 ja sitä seuraavien vuosien mahdolliset tappiolliset erillistulokset katetaan ensisijaisesti yhtiön taseen vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan rahastosta ja toissijaisesti valtiontakuurahaston varoista.

Finnvera Oyj:n suuret riskikeskittymät, epävarmuus maailman taloudellisesta ja poliittisesta kehityksestä ja yksittäiset suurten yhtiöiden tapahtumat vaikuttavat riskitasoon. Mahdolliset luottotappiot saattavat kasvaa erityisesti koronaviruspandemian jälkiseurausten ja Venäjä-riskin kasvun vuoksi. Pandemian ja Venäjä-riskin kasvun vuoksi yritysten riskiluokituksia on jouduttu heikentämään, mikä on vaikuttanut rahastoitujen varojen tarpeeseen. Riski luottotappioihin on kasvanut Venäjän vientitakuuvastuissa, ja myös kehittyvien ja köyhien maiden markkinoilla on havaittu ongelmia. Lisäksi koronaviruspandemian johdosta riskit ovat kasvaneet erityisesti alus- ja telakkasektorilla, jossa nostettujen bruttovastuiden määrä oli v. 2021 lopussa 5,4 mrd. euroa.

Epävarmuuden jatkumisen vaikutusta Finnveran vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan vastuisiin ja edelleen tulevien vuosien erillistuloksiin ja mahdollisiin tappioiden kattamisiin valtiontakuurahastosta on tässä vaiheessa erittäin vaikeaa arvioida.

Rahoitusvakausrahas

Vuonna 2015 perustettu Rahoitusvakausrasto hallinnoi talousarvion ulkopuolista rahoitusvakausrahasrahaa. Se muodostuu vakauserästä kartutettavasta kriisierästä ja talletussuojamaksuista kartutettavasta talletussuojarahastosta.

Luottolaitosten maksamat vakauserät tilitetään edelleen EU:n yhteiseen kriisierästä (Single Resolution Fund, SRF). SRF kartutetaan tavoitetasolleen vuoden 2023 loppuun mennessä. Tämän jälkeen rahastoon kerätään varoja vain, mikäli sitä on ollut tarpeen käyttää kriisierästätoimien yhteydessä.

Talletussuojarahasto kartutetaan luottolaitosten maksamilla talletussuojamaksuilla talletussuojadirektiivin edellyttämälle vähimmäistasolle 10 vuodessa (vuosina 2015—2024). Tulevien vuosien talletussuojamaksujen arvioidaan pysyvän lähellä vuoden 2022 maksujen tasoa. Rahoitusvakausrasto päättää ja vastaa korvausten maksuksesta tallettajille, jos talletussuojarahaston varoja on tarpeen käyttää tallettajien saamisen turvaamiseksi.

Valtion televisio- ja radiorahasto

Valtion televisio- ja radiorahaston hallintoa hoitaa Liikenne- ja viestintävirasto. Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi on vuodesta 2013 alkaen ollut käytössä yleisradiovero. Valtion televisio- ja radiorahastoon tehtävän siirron suuruus v. 2023 on 570,2 milj. euroa. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi tarvittava määrä. Rahoitus on kehyksen ulkopuolista.

Maatalouden interventiorahasto (MIRA)

Maatalouden interventiorahastosta rahoitetaan EU-komission säätelemää maatalouden interventiotoimintaa. Vuonna 2023 varaudutaan maltilliseen interventioon, mutta todellisten kustannusten arviointiin liittyy paljon epävarmuutta. Tämä johtuu siitä, että odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riski on kohonnut erityisesti Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan, Ison-Britannian EU-eron ja koronaviruspandemian vuoksi.

Valtion talousarviosta interventiorahastoon tehtävällä siirrolla katetaan niitä rahaston menoja, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta. Vuonna 2023 valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja 400 000 euroa, jotka katetaan valtion talousarviosta tehtävällä siirrolla.

Palosuojelurahasto

Palosuojelurahastolain (306/2003) mukaan tulipalojen ehkäisyn ja pelastustoiminnan edistämiseksi on Suomessa olevasta palovakuutetusta kiinteästä ja irtaimesta omaisuudesta vuosittain suoritettava palosuojelumaksu. Palosuojelumaksun on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa vakuutusliikettä Suomessa. Palosuojelumaksut tuloutetaan Palosuojelurahastoon, joka jakaa niitä edelleen avustuksina.

Palosuojelumaksukertymän arvioidaan v. 2023 olevan n. 10,9 milj. euroa. Vuodesta 2023 alkaen rahasto tulee kohdentamaan rahoitustaan entistä voimakkaammin tutkimus- ja kehittämistoimintaan, pelastusalan järjestöjen tukemiseen sekä sopimuspalokuntien toimintaedellytysten varmistamiseen.

Öljysuojarahasto (ÖSRA)

Öljysuojarahastosta korvataan öljyvahingoista, niiden torjunnasta ja ympäristön ennallistamisesta, öljyntorjuntakaluston hankinnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvia kustannuksia. Öljysuojarahasto on saanut varansa maahantuodusta ja Suomen kautta kuljetetusta öljystä peritävistä öljysuojamaksusta.

Öljysuojamaksun määräaikainen korotus (vuosina 2010—2015) ja eräiden öljyntorjuntavalmiuteen kuuluvien hankkeiden viivästyminen kasvattivat rahaston pääoman 14,1 milj. euroon vuoden 2021 lopussa. Rahaston pääoman yläraja palautui vuoden 2020 alussa 50 milj. eurosta 10 milj. euroon, minkä vuoksi öljysuojamaksun kantaminen keskeytettiin toistaiseksi 1.3.2020 alkaen. Maksun keräämistä ei oleteta aloitettavan uudelleen. Sen sijaan tarkoitus on, että Öljysuojarahasto lakkautettaisiin ja sen tehtävät siirrettäisiin uudelle Ympäristövahinkorahastolle vuoden 2025 alusta alkaen.

Öljysuojarahaston varat on pitkälti sidottu ennakkopäätöksillä öljyvahinkojen torjunnan hankintoihin. Rahaston sitoumukset vuoden 2021 lopussa olivat kaikkiaan 10,2 milj. euroa. Lisäksi öljyjättemaksun kertymästä vuoden 2019 talousarviosta siirretty 2,9 milj. euron määräraha on käytettävä öljyn pilaamien maa- ja pohjavesialueiden kunnostamiskustannusten korvauksiin. Edellä kuvattujen syiden vuoksi rahaston varat eivät lähivuosina riitä pelastustoimelle öljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuvien kustannusten kor-

vaamiseen. Siksi vuoden 2023 talousarviosta ehdotetaan siirrettäväksi 4 milj. euroa, jolla katetaisiin pelastustoimen öljyntorjunnan ylläpidosta v. 2022 aiheutuneita kustannuksia.

11.2. Liikelaitokset

Valtion liikelaitostoiminta v. 2023

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos		Sijoitetun	Oma-	Investointi- menot	Henkilöstö keskim.
	milj. €	muutos, %	milj. €	liike- vaihdosta (%)	tuotto	varaisuus- aste		
					(%)	(%)	milj. €	lkm
Senaatti-kiinteistöt	583	7	24	4	0,9	54	560	565
(konserni) ¹⁾	911	8	24	3	0,7	56	700	1 280
Metsähallitus	115	-6	110	96	4,5	98	13,5	185
(konserni)	381	6	114	30	4,4	97	13,5	563
Yhteensä	1 292		138				713,5	1 843

¹⁾ Senaatti-konserni muodostuu Senaatti-kiinteistöistä ja Puolustuskiinteistöistä, eikä sisällä Senaatti-kiinteistöjen tytä- ja osakkuusyhtiöitä. Senaatti-konsernin luvut eivät sisällä konsernieliminoiteja.

Valtiolla on kaksi liikelaitosta, Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöihin sovelletaan vuoden 2010 lakia valtion liikelaitoksista (1062/2010). Metsähallitukseen ei vastaavaa lakia sovelleta, vaan sitä koskevat laki Metsähallituksesta 234/2016 sekä laki valtion metsätalousosakeyhtiöistä 235/2016).

Metsähallituksen tehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion suoraan omistamaa rakentamatonta maa- ja vesiomaisuutta. Metsähallitus harjoittaa liiketoimintaa ja hoitaa budjettivaroin laissa säädettyjä julkisia hallintotehtäviä. Metsätaloutta ja muuta markkinaehtoista liiketoimintaa Metsähallitus harjoittaa omistamiensa tytäryhtiöiden kautta. Metsähallituksen metsätalousliiketoiminta on yhtiöitetty valtion kokonaan omistamaan Metsähallitus Metsätalous Oy:öön. Metsähallituksen hallinnassa on kaikkiaan n. 12,6 milj. hehtaaria valtion omistamia maa- ja vesialueita, joiden tasearvo on n. 4,0 mrd. euroa. Tästä tuottovaatimuksen alaista liiketoiminnan peruspääomaa on n. 2,6 mrd. euroa. Vuonna 2023 Metsähallituksen liiketoimintakonsernin ennakoitu liikevaihto on 381,0 milj. euroa ja vuositulos 113,7 milj. euroa. Vuoden 2023 tuloutus valtiolle on 119,0 milj. euroa.

Senaatti-konserniin kuuluvat Senaatti-kiinteistöt ja vuoden 2021 alusta toimintansa aloittanut Puolustuskiinteistöt. Konsernin liiketoiminta perustuu työympäristöjen ja kiinteistövarallisuuden kehittämiseen, toimitilojen vuokraukseen sekä toimitiloihin liittyvien palvelujen tarjoamiseen asiakkaille. Palveluja voidaan tuottaa myös sellaisille yhteisöille, joiden toiminta rahoitetaan pääosin valtion talousarvioon otetulla määrärahalla. Senaatti-konsernin tuloutukseksi valtiolle ehdotetaan 35 milj. euroa v. 2023. Konsernin investointivaltuudeksi ehdotetaan 700 milj. euroa v. 2023 vuoden 2022 tapaan. Investointivaltuuden nykyinen taso on korkea, sillä aiemmin, esimerkiksi v. 2021, investointivaltuus on ollut selkeästi pienempi, 480 milj. euroa. Konsernin kiinteistömyyntien tavoitteeksi ehdotetaan 100 milj. euroa.

Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2023, milj. euroa

Liikelaitos	Senaatti-konserni	Metsähallitus	Yhteensä
Tuloutukset talousarvioon			
— takausmaksut	0,3	-	0,3
— korot	2,0	-	2,0
— voiton tuloutukset	35,0	119,0	154,0
— lainojen takaisinmaksut	11,5	-	11,5
Yhteensä	48,8	119,0	167,8
Erityistehtävien määrärahat	-	51,7	51,7

11.3. Valtion omistajapolitiikka

Valtion omistajapolitiikan lähtökohtana on yhteiskunnallisesti ja liiketaloudellisesti kestävä tulos. Valtion omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen ensisijainen tavoite on yhtiöiden kehittäminen, omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen ja vakaan osinkotason turvaaminen.

Valtio noudattaa omistajaohjauksessaan osakeyhtiölain mukaista tehtävien ja vastuiden jakoa yhtiön toimielinten ja omistajan välillä. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa. Valtio-omistaja edellyttää, että valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä digitalisaation hyödyntämisessä, yritysvastuuasioissa ja siirtymisessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. Kaikki yhtiöt jatkavat yritys vastuun kehittämistä koko liiketoimintaansa ohjaavana teemana, osana strategiaa, riskiarviointeja sekä hallitus- ja johdoryhmätyöskentelyä. Lisäksi yritys vastuun kehittämiseksi asetetaan mitattavat tavoitteet.

11.4. Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka jaoteltuna

Julkisyhteisöjen rahoitusasema ja velka suhteessa BKT:hen jaoteltuna ydinsektoreihin ja ydinsektoreiden ulkopuolisiin yksiköihin

	2020	2021	2022	2023
Julkisyhteisöt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2
Velka suhteessa BKT:hen	74,8	72,3	71,2	72,7
Ydinsektorit yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-5,3	-2,5	-1,2	-2,0
Velka suhteessa BKT:hen	72,3	70,2	69,0	70,4
Ulkopuoliset yksiköt yhteensä				
Rahoitusasema suhteessa BKT:hen	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2
Velka suhteessa BKT:hen	2,5	2,1	2,2	2,3

12. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ja -tase

Luku sisältää talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen (11 kpl) sekä valtion liikelaitoskonsernien (Metsähallitus ja Senaatti-kiinteistöt (sisältäen Puolustuskiinteistöt)) tuotto- ja kululaskelmista sekä taseista yhdistellyt valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman ajanjaksolta 1.1.—30.6.2022 ja kokonaistaseen tilanteesta 30.6.2022. Kokonaislaskelmien tarkoituksena on yleiskatsauksellisen kokonaiskuvan saaminen suoraan eduskunnan ja valtioneuvoston ohjausvallan alaisesta valtionaloudesta (valtio-oikeushenkilöstä).

Talousarviotalouden ja talousarviotalouden ulkopuolella olevien valtion rahastojen kirjanpitotahtumista eliminoidaan sisäiset tuotot ja kulut sekä saatavat ja velat hyödyntäen sisäisille erille erikseen määriteltyjä liikekirjanpidon tilejä sekä kumppanikoodia. Valtion liikelaitoskonsernien tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat eliminoidaan niiden raportoiminen lukujen perusteella.

12.1. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma ajalta 1.1.—30.6.2022

Valtio, talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja valtion liikelaitoskonsernit eivät laadi virallista välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta. Ajanjakson 1.1.—30.6.2022 kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä ei siten ole suoraan vertailukelpoinen koko vuodelta kertyvien tuottojen ja kulujen erotuksen kanssa. Esimerkiksi eräitä loppuvuodesta maksuun tulevia menoja ei ole jaksotettu kuluiksi alkuvuodelle.

Kaikkien kokonaislaskelmien osakokonaisuuksien (valtion talousarviotalous, talousarviotalouden ulkopuoliset valtion rahastot ja liikelaitoskonsernit) yhteenlaskettu tuotto- tai kulujäämä on pienentynyt alkuvuonna 2022 suhteessa vertailukauteen. Suurimpana osakokonaisuutena talousarviotalouden vaikutus kokonaislaskelmiin on kuitenkin keskeinen. Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä 1.1.—30.6.2022 oli 2 014 (3 913) milj. euroa ja se on pienentynyt 1 898 milj. euroa. Kokonaistuotto- ja kululaskelman kulujäämä on kuitenkin kokonaislaskelmasa tehtävien eliminointien takia 678 (684) milj. euroa suurempi kuin valtion talousarviotalouden, rahastojen ja liikelaitoskonsernien erillisraportoinnista suoraan yhteenlaskettu tuotto-/kulujäämä.

Tuotto- ja kulujäämät tarkasteluajanjaksoilta 1.1.—30.6.2022 ja 1.1.—30.6.2021 (milj. euroa)

	Talousarviotalouden kulujäämä	Rahastojen tuottojäämä	Liikelaitos- konsernien voitto	Kokonaislaskelmien kulujäämä
1—6/2021	-3 983	649	106	-3 913
1—6/2022	-2 091	644	111	-2 014

Kokonaistuotto- ja kululaskelmassa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien tuotto- ja kululaskelmat, joissa on huomioitu kokonaisuusien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus että näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuusien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2022 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2022	1.1.— 30.6.2021
TOIMINNAN TUOTOT						
Maksullisen toiminnan tuotot	420 793	210 027	175 170	4 145	801 844	608 225
Vuokrat ja käyttökorvaukset	12 337	3 387	426 412	384 115	58 022	54 989
Muut toiminnan tuotot	464 807	1 253 404	20 538	392 995	1 345 754	1 348 440
TOIMINNAN KULUT						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat						
Ostot tilikauden aikana	435 642	93 343	66 258	2 344	592 900	481 709
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	38	28 098	2 697		30 833	62
Henkilöstökulut	2 625 734	5 069	78 019	379 200	2 329 622	2 250 041
Vuokrat	410 531	2 076	58 499	384 115	86 992	86 191
Palvelujen ostot	1 392 216	87 986	174 922	12 369	1 642 755	1 488 329
Muut kulut	599 655	42 560	48 201	4 094	686 323	425 247
Valmisteveraston lisäys (-) tai vähennys (+)	-49				-49	7
Valmistus omaan käyttöön	-49 446		-2 497		-51 944	-43 058
Poistot	653 177	6 905	112 632		772 714	749 502
JÄÄMÄ I	-5 169 562	1 200 780	83 389		-3 884 526	-3 426 375
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT						
Rahoitustuotot	1 002 139	411 268	3 028	85 263	1 331 172	1 551 294
Rahoituskulut	-842 615	-197 942	-14 644	5 263	-1 049 938	-393 672
Osuus osakkuusyritysten tuloksesta ²⁾			4 583		4 583	5 703
SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT						
Satunnaiset tuotot	43 419	173			43 592	8 826
Satunnaiset kulut	-1 682				-1 682	-9 648
JÄÄMÄ II	-4 968 301	1 414 279	76 356		-3 556 798	-2 263 873
SIIRTOTALOUDEN TUOTOT JA KULUT						
Tuotot						
Paikallishallinnolta	7 059				7 059	73 537

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelma 1.1.—30.6.2022 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	1.1.— 30.6.2022	1.1.— 30.6.2021
Euroopan unionin toimielimiltä ja muilta elimiltä	755 368				755 368	698 657
Muut siirtotalouden tuotot	1 113 387		35 113	1 034 113	114 387	54 427
Kulut						
Paikallishallinnolle	8 153 850	13 167			8 167 017	7 367 901
Sosiaaliturvarahastoille	7 381 207				7 381 207	7 724 736
Elinkeinoelämälle	1 340 639	37 984		35 113	1 343 510	1 756 971
Voittoa tavoittelemattomille yhteisöille	1 553 372	51 039			1 604 410	1 562 056
Kotitalouksille	2 312 100	2 992			2 315 092	2 255 105
Euroopan unionin toimi- elimille ja muille elimille	1 256 705	319 573			1 576 277	1 598 261
Ulkomaille	421 441				421 441	445 015
Muut siirtotalouden kulut (ml. yliopistot)	2 765 300	375 880		352 295	2 788 885	3 115 583
JÄÄMÄ III	-28 277 100	613 644	111 469		-28 277 824	-27 262 880
TUOTOT VEROISTA JA PAKOLLISISTA MAKSUISTA						
Verot ja veronluonteiset maksut	26 057 957	30 084		-47 575	26 135 617	23 232 070
Muut pakolliset maksut	127 866				127 866	118 004
Vähemmistöosuus ²⁾			14		14	30
TILIKAUDEN TUOTTO-/KULU- JÄÄMÄ	-2 091 276	643 729	111 483	678 262	-2 014 327	-3 912 777

¹⁾ Valtio, valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot ja liikelaitokset eivät laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä.

²⁾ Rivit Osuus osakkuusyritysten tuloksesta, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

Valtion kokonaistuotto- ja kululaskelman erien keskeisimmät muutokset verrattaessa alkuvuotta 2022 vuoden 2021 vastaavaan ajankohtaan:

— Tuotot veroista ja pakollisista maksuista kasvoivat 2 913 milj. euroa ja olivat 26 263 milj. euroa, mikä aiheutui lähes yksinomaan verotuottojen kasvusta.

— Toiminnan kulut kasvoivat 652 milj. euroa ja olivat 6 090 (5 438) milj. euroa. Suurin kasvu oli muissa kuluissa 261 milj. euroa, mistä eniten kasvoivat maanpuolustuskalustojen hankinnat ja matkustuspalvelut.

— Rahoituskulut kasvoivat 656 milj. euroa, johtuen korkotason noususta, ja ne olivat 1 050 (394) milj. euroa. Suurin vaikutus oli emissiotappioilla euromääräisistä veloista.

— Rahoitustuotot vähenivät 220 milj. euroa ja olivat 1 331 (1 551) milj. euroa. Tähän vaikutti saatujen osinkojen ja muun voitonjaon pienentyminen 210 milj. eurolla.

— Koronaepidemian rajoitusten purkaminen alkuvuonna 2022 näkyi siirtotalouden kulujen 228 milj. euron pienenemisenä (+513). Ne pienenivät sosiaaliturvarahastoille, elinkeinoelämälle, Euroopan unionin toimielimille ja muille elimille yhteensä noin 1,1 mrd. euroa. Toisaalta siirtotalouden kulut kasvoivat erityisesti paikallishallinnolle noin 0,8 mrd. euroa mm, koronan terveydenhuollolle aiheuttamiin kuluihin ja hyvinvointialueiden tehtävien rahoitukseen.

12.2. Valtion kokonaistase 30.6.2022

Kokonaistaseen omaisuusrakenne poikkeaa valtion talousarviotalouden taseen omaisuusrakenneesta. Liikelaitoskonsernien omaisuuserät, kuten rakennukset ja maa-alueet, näkyvät talousarviotalouden taseessa sijoituksina liikelaitoskonsernien peruspääomiin, kun taas kokonaistaseessa ne raportoidaan omaisuuserän luonteen mukaisesti.

Alkuvuonna 2022 edellisvuoden tavoin kasvanut kokonaislaskelman kulujäämä on rahoitettu pääasiassa valtion velanottoa lisäämällä ja rahavaroista maksamalla. Valtion kokonaistase on kasvanut 30.6.2021 ja 30.6.2022 välillä 3 314 (-5 717) milj. euroa. Vieraan pääoman määrä kasvoi 6 352 (5 648) milj. euroa ja rahoitusvarat pieneneivät 2 246 (6 554) milj. euroa vertailukautteen nähden. Vieraan pääoman maturiteetti kasvoi pitkäaikaisen vieraan pääoman määrän kasvun ollessa 6,5 mrd. euroa alkuvuonna 2022. Lyhyen vieraan pääoman määrä on pysynyt ennallaan.

Kokonaistaseessa esitetään sekä erillisinä osakokonaisuuksien taseet, joissa on huomioitu kokonaisuuksien sisäisten kirjanpitotapahtumien vaikutus, että näiden yhdistelmä. Laskelmassa esitetään omassa sarakkeessaan kokonaisuuksien välisten kirjanpitotapahtumien eliminoinnit.

Valtion kokonaistase 30.6.2022 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2022	30.6.2021
VASTAAVAA						
KANSALLIS- OMAISSUUS						
Maa- ja vesialueet	42 676		1 034 727		1 077 404	1 056 613
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	16 397		37 882		54 279	54 577
Rakennukset	426 215		238 936		665 151	624 886
Muu kansallisomaisuus	60 807				60 807	58 250
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	25 587				25 587	23 840
KÄYTTÖ- OMAISSUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET						
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET						
Aineettomat oikeudet	29 255	173	453		29 881	28 017
Muut pitkävaikutteiset menot	735 505		49 326		784 831	688 615
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	421 410		3 450		424 860	446 147
AINEELLISET HYÖDYKKEET						
Maa- ja vesialueet	8 885	1 182	2 894 933		2 905 000	2 904 827
Rakennusmaa- ja vesi- alueet	1 162 781		417 578		1 580 359	1 573 267
Rakennukset ja rakennelmat	239 764		2 974 212		3 213 977	3 136 757
Rakenteet	18 112 042		21 130		18 133 172	18 004 107
Koneet ja laitteet ja kalusteet	616 173	13 291	10 789		640 253	647 611
Muut aineelliset hyödykkeet	10 824	31 942	107 021		149 787	144 594
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 161 598	2 172	464 621	67 657	1 560 734	1 594 379

Valtion kokonaistase 30.6.2022 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2022	30.6.2021
KÄYTTÖ- OMAIUUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄAIKAISET SIJOITUKSET						
Käyttöomaisuus- arvopaperit	14 703 060	506 928	3 827		15 213 815	15 995 338
Liikelaitoskonsernien peruspääomat ja muun oman pääoman ehdoin sijoitetut pääomat	6 081 919			6 083 174	-1 255	-354
Euromääräiset sijoitukset	5 032 530	14 276 219			19 308 749	18 612 666
Valuuttamääräiset sijoitukset		5 169 232			5 169 232	4 865 410
Osuudet omistusyhteys- yrityksissä ²⁾			276 628		276 628	276 474
Saamiset omistusyhteys- yrityksiltä ²⁾						
KÄYTTÖ- OMAIUUUS JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIJOITUKSET YHTEENSÄ						
	48 315 747	20 001 139	7 223 967		69 390 022	68 917 855
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAIUUUS VAIHTO-OMAIUUUS						
Aineet ja tarvikkeet	519 603				519 603	457 024
Keskeneräinen tuotanto	5 124				5 124	5 340
Valmiit tuotteet/Tavarat	50 514	1 504 284	13 285		1 568 083	1 211 700
Muu vaihto-omaisuus						18 184
PITKÄAIKAISET SAAMISET						
Pitkäaikaiset saamiset	5 253 513	19 668	43 965	1 569 095	3 748 051	2 939 328
LYHYTAIKAISET SAAMISET						
Myyntisaamiset	65 748	57 247	51 894	3 333	171 556	198 324
Lainasaamiset	-349 653	1 524 922		16 037	1 159 232	1 984 180
Siirtosaamiset	28 330	98 898	50 462	96 656	81 034	11 004

Valtion kokonaistase 30.6.2022 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2022	30.6.2021
Muut lyhytaikaiset saamiset	176 735	255 447	13 039	1 987	443 234	177 005
Ennakkomaksut	885 667	5 386			891 053	747 366
RAHOITUS- OMAIUSARVO- PAPERIT JA MUUT LYHYTAIKAISET SIJOITUKSET						
Euromääräisten joukkovelkakirjalainojen ostot		289 821			289 821	119 968
Muut euromääräiset sijoitukset	5 056 916				5 056 916	1 041 595
Valuuttamääräisten joukkovelkakirjojen ostot						
RAHAT, PANKKI- SAAMISET JA MUUT RAHOITUSVARAT	7 097 513	6 298 752	309 170	5 965 568	7 739 868	9 986 135
VAIHTO- JA RAHOITUS- OMAIUS YHTEENSÄ	18 790 010	10 054 426	481 815		21 673 575	18 897 179
VASTAAVAA YHTEENSÄ	67 677 440	30 055 565	9 017 327	13 803 507	92 946 825	89 633 174
VASTATTAVAA OMA PÄÄOMA						
Valtion pääoma 1.1.1998	-30 048 198				-30 048 198	-30 048 198
Talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen pääomat		-22 417 951			-22 417 951	-21 447 382
Liikelaitoskonsernien pääomat			6 083 174	6 083 174		
Talousarviosiirrot		-647 500		-647 500		
Edellisten tilikausien pääoman muutos	-51 821 028	51 904 001	837 674	-80 000	1 000 647	4 966 598
Tilikauden tuotto-/kulu-jäämä	-2 091 276	643 729	111 483	678 262	-2 014 327	-3 912 777

Valtion kokonaistase 30.6.2022 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2022	30.6.2021
VÄHEMMISTÖ- OSUUS						
Vähemmistöosuus ²⁾			4 683		4 683	4 728
RAHASTOJEN PÄÄ- OMAT						
Muut valtion rahastot ja lahjoitetut varat	10 155				10 155	8 899
VARAUKSET						
Varaukset			18 309		18 309	19 932
VIERAS PÄÄOMA PITKÄAIKAINEN						
Otetut euomääräiset lainat	119 111 319	349 023	1 688 020	1 569 095	119 579 267	112 957 353
Otetut valuutta- määräiset lainat	573				573	-1 866
Pitkäaikaiset siirtovelat	84 005				84 005	125 322
Muut pitkäaikaiset velat	352 147				352 147	408 532
LYHYTAIKAINEN						
Seuraavana tilikautena maksettavat lyhennykset	5 204 666				5 204 666	55 345
Talousarvion ulkopuol. olevien valtion rahastojen yhdistilit						
Lyhytaikaiset lainat	13 473 462		66 948	16 037	13 524 373	18 538 760
Valtion hoitoon jätetyt vieraat varat	747 103				747 103	354 419
Saadut ennakot	300 790		82 993	67 657	316 126	461 871
Ostovelat	309 007	64 212	32 983	422	405 780	406 275
Siirtovelat	1 323 406	122 087	67 511	2 816	1 510 188	1 498 100
Muut lyhytaikaiset velat	4 755 801	37 965	23 550	147 976	4 669 340	5 237 246
Virhetilit	-60				-60	18

Valtion kokonaistase 30.6.2022 (1 000 euroa)¹⁾

	Talousarvio- talous	Rahastot	Liikelaitos- konsernit	Eliminoinnit	30.6.2022	30.6.2021
VIERAS PÄÄOMA						
YHTEENSÄ	151 627 787	573 287	1 962 004	7 769 571	146 393 507	140 041 374
VASTATTAVAA						
YHTEENSÄ	67 677 440	30 055 565	9 017 327	13 803 507	92 946 825	89 633 174

¹⁾ Valtio ei laadi välitilinpäätöstä kesäkuun lopun tilanteesta, minkä vuoksi kokonaislaskelmissa saattaa ilmetä jaksotuksen eriaikaisuuden aiheuttamia täsmäämättömyyksiä. Valtion talousarvioletalouden ja liikelaitoskonsernien kirjaukset koskien liikelaitoskonsernien omaa pääomaa ja muuta omaa pääomaa eivät tästä syystä täsmänneet 30.6.2022, 30.6.2021, 30.6.2020 ja 30.6.2019, minkä vuoksi näille tileille jäi saldoa.

²⁾ Rivit Osuudet omistusyhteisyrityksissä, Saamiset omistusyhteisyrityksiltä, Vähemmistöosuus: Sisältää liikelaitoskonsernien tiedot.

12.3. Taseen ulkopuoliset valtiontakaukset ja -takuut

Talousarvioletalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen ja valtion liikelaitosten taseiden ulkopuoliset kokonaisvastuut olivat valtion vuoden 2021 tilinpäätöksessä yhteensä 198,5 mrd. euroa. Suurin yksittäinen vastuu oli valtion eläkevastuu, noin 93,3 mrd. euroa.

Voimassa olevat valtiota rasittavat valtiontakaukset ja -takuut olivat 30.6.2022 yhteensä 66,3 mrd. euroa. Kasvua vuodenvaihteesta oli lähes 2,1 mrd. euroa ja se johtui pääosin Valtion asuntorahaston sekä Finnveran takauksien ja takuiden kasvusta. Voimassa olevan lainsäädännön ja eduskunnan tekemien takaus- ja takuupäätösten nojalla valtiontakauksiin ja -takuihin käytettävissä oleva enimmäismäärä oli 30.6.2022 yhteensä 135,7 mrd. euroa (135,4 mrd. euroa 31.12.2021). Tämäkin muutos vuodenvaihteeseen verrattuna on seurausta pääosin Valtion asuntorahaston sopimuskannan kasvusta.

Valtion talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen takauksekannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan ja sen takauksekanta oli 30.6.2022 yhteensä 18,3 mrd. euroa. Suurin osa näistä takauksista kohdistuu korkotuettuihin vuokra- ja asumisoikeustalojen rakentamis- ja perusparanusrakentamiseen.

Koronavirusepidemian ja siihen liittyvien rajoitusten seurauksena eduskunta on 30.6.2022 mennessä antanut valtioneuvostolle valtuuksia 2,3 mrd. euron edestä uusien valtiontakauksien ja -takuiden myöntämiseen kotimaan yritysrahoituksen saatavuuden ja työttömyysmenojen maksamisen turvaamiseksi, EU:n puitteissa perustettavien kriisinhallintavälineiden toiminnan mahdollistamiseksi sekä Covid-19-rokotteiden vakuuttamiseksi.

Voimassa olevat valtiontakaukset ja -takuut sekä käytettävissä oleva enimmäismäärä 30.6.2022 (mrd. euroa)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Voimassa 30.6.2022	Käytettävissä enimmäis- määrä
Finnvera	22,6	22,6	27,7	30,3	32,6	31,6	32,1	33,3	73,2
Opintolainat	2,0	2,3	2,7	3,4	4,0	4,5	5,0	5,3	5,6
ERVV ¹⁾	6,2	6,3	7,0	7,0	7,0	6,8	6,6	6,8	14,0
Suomen Pankki Valtion rahastot ²⁾	0,5	0,6	0,4	0,5	0,6	0,6	0,8	0,8	7,6
Covid-19- tukitoimet ³⁾	12,3	13,2	13,8	14,6	15,5	16,5	17,7	18,3	21,7
Muut ⁴⁾	0,6	1,1	0,6	0,8	0,5	0,5	0,6	0,5	11,4
YHTEENSA	44,2	46,1	52,3	56,6	60,2	62,0	64,2	66,3	135,7

¹⁾ Euroopan rahoitusvakausväline

²⁾ Sisältää Valtion asuntorahaston, Maatilatalouden kehittämisrahaston ja Huoltovarmuusrahaston, joiden takauskannasta Valtion asuntorahasto muodostaa pääosan.

³⁾ Sisältää koronavirusepidemian vuoksi myönnetty valtiontakaukset ja -takuut Euroopan komission varainhankinnalle (SURE-tukiväline), Euroopan investointipankille (EU Covid-19 -takuurahasto, viimeisin tieto sopimuskannasta on ajankohdalta 31.3.2022), kotimaisille varustamo- ja ilmailualan yrityksille, Työllisyysrahastolle sekä covid-19-rokotteiden vakuutustakuun vakuutusyhtiöille.

⁴⁾ Käytettävissä oleva enimmäismäärä sisältää 10 mrd. euron määräisen vakuutustakuun, jonka tarkoituksena on varmistaa väestön toimeentulon tai talouselämän turvaamisen kannalta välttämättömien vahinkovakuutusten saaminen poikkeusoloissa.

12.4. Liikenneväylien korjausvelka

Liikenneväyliin liittyvän infrastruktuurin hankintamenopohjainen tasearvo oli 20,3 miljardia euroa 31.12.2021. Liikenneväylät muodostivat 42,1 % valtion käyttöomaisuudesta ja muista pitkäaikaisista sijoituksista, jotka olivat yhteensä 48,5 mrd. euroa.

Valtion käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset 31.12.2021 (mrd. euroa)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Väylärakenteet ja maapohjat	19,0	19,1	19,6	19,6	19,8	19,9	20,1	20,0	20,2	20,3
Käyttöomaisuusarvopaperit ja muut pitkäaikaiset sijoitukset	22,7	22,0	22,5	22,7	23,1	23,1	24,7	25,0	25,6	25,8
Muu käyttöomaisuus	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,1	2,3	2,4
Käyttöomaisuus ja muut pitkäaikaiset sijoitukset yht.	43,3	42,9	43,8	44,1	44,7	44,8	46,8	47,1	48,1	48,5

Liikenneväyläinvestoinnit, poistot ja tasearvojen muutos vuosina 2000—2021 (milj. euroa)

	Tie			Rata			Vesi			Väylät yhteensä		
	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos	Inves- toinnit	Poistot	Muutos
2000	291	399	-107	282	203	78	5	15	-10	578	617	-38
2001	224	399	-175	143	211	-68	6	16	-10	372	626	-253
2002	591	488	103	250	224	26	15	14	1	857	726	131
2003	398	508	-110	290	229	61	8	14	-6	696	751	-55
2004	628	555	73	348	137	211	1	14	-12	977	706	271
2005	420	582	-161	303	148	155	6	12	-6	729	742	-13
2006	425	609	-184	255	141	115	11	12	0	692	761	-69
2007	455	633	-178	256	153	103	9	11	-2	721	797	-77
2008	642	484	158	363	162	202	6	12	-6	1 011	658	353
2009	753	507	245	357	179	178	5	12	-7	1 115	699	416
2010	542	515	27	381	239	142	29	10	19	951	764	188
2011	619	536	83	320	243	76	5	10	-5	944	789	155
2012	504	560	-56	372	246	126	0	10	-9	877	816	61
2013	481	562	-81	412	160	252	8	10	-2	901	732	169
2014	729	579	149	427	162	266	8	10	-2	1 164	751	413
2015	559	596	-38	259	174	85	6	11	-5	823	781	43
2016	629	610	20	315	187	127	19	9	9	963	807	156
2017	589	630	-41	302	197	105	17	10	8	908	837	71
2018	802	649	154	314	207	107	23	10	13	1 140	866	274
2019	512	644	-132	197	213	-16	42	11	31	751	868	-116
2020	790	649	141	308	220	88	27	12	16	1 125	881	244
2021	589	681	-91	363	226	137	16	13	2	968	920	48
	12 173	12 375	-202	6 819	4 262	2 557	274	257	17	19 265	16 894	2 371

Väyläomaisuuden investoinnit sisältävät sekä uusinvestointeja että korvaus- ja korjausinvestointeja. Koko väyläomaisuuden hankintamenopohjaisen tasearvon kasvusta huolimatta tieväyliin liittyy korjausvelkaa. Tieväylien poistot ovat olleet tarkastelukaudella noin 202 milj. euroa suuremmat kuin investoinnit. Investointien ja poistojen negatiivista erotusta voidaan hankintameno- pohjaisessa tarkastelussa pitää 2000-luvulla syntyneenä minimikorjausvelkana. Rataväylien investoinnit ovat 2000-luvulla puolestaan olleet noin 2,557 mrd. euroa ja vesiväylien 16 milj. euroa suuremmat kuin poistot.

12.5. Valtion investoinnit

Alla olevaan taulukkoon on koottu talousarviotalouden, talousarviotalouden ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien investoinnit vuosilta 2016—2021 ja alkuvuodelta 2022. Talousarviotalouden investoinnit on esitetty nettomääräisinä vähentämällä kansallisuusomaisuuteen, käyttöomaisuuteen ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä pitkäaikaisiin saamiin tehdystä investoinneista kyseisten omaisuuslajien luovutukset. Keskenäiset rakenteet on esitetty taulukossa valmiissa rakenteissa. Taulukon ennakkomaksut sisältävät vähäisiä sekalaisia käyttöomaisuushankintoja. Rahastojen osalta investoinnit on laskettu omaisuuslajien tasearvojen

muutoksista ja oikaistu tehtyjen poistojen määrällä. Liikelaitoskonsernien tiedot ovat Metsähallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen tilinpäätöksissään ilmoittamia rahamääräisiä investointeja.

Tarkasteluajanjaksolla vuosina 2016—2021 talousarviotalouden kokonaisinvestoinnit olivat vuosittain keskimäärin 1,2 mrd. euroa ja liikelaitoskonsernien vuosittain keskimäärin 338 milj. euroa. Talousarviotalouden reaali-investoinnit ovat puolestaan olleet tarkastelujaksolla vuosittain noin 1,3 mrd. euroa. Talousarviotaloudessa tehdyt investoinnit käyttöomaisuusarvopapereihin ja muihin pitkäaikaisiin sijoituksiin sekä rahastotaloudessa tehdyt investoinnit ovat vaihdelleet voimakkaammin. Tämä johtuu arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä pitkäaikaisten saamisten määrän muutoksista.

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitoskonsernien tekemien investointien määrä vuosina 2016—2021 ja 30.6.2022 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2016	2017	2018	2019	2020	2021	30.6.2022
KANSALLISOMAISSUUS	13	12	15	12	15	18	7
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	73	64	95	97	73	69	35
AINEELLISET HYÖDYKKEET							
Maa- ja vesialueet (sis. Rakennusmaa- ja vesialueet)	17	17	18	15	20	18	6
Rakennukset ja rakennelmat	5	6	4	4	8	5	1
Rakenteet	861	841	936	837	1 028	957	303
Koneet ja laitteet	83	84	99	100	123	84	30
Kalusteet	2	2	4	2	2	2	1
Muut aineelliset hyödykkeet	0	0	0	0	0	0	0
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankkeet	30	26	18	28	51	47	355
Valmistus omaan käyttöön	149	178	116	176	197	179	49
Yhteensä	1 234	1 229	1 305	1 272	1 517	1 379	788
KÄYTTÖOMAISSUUSARVO- PAPERIT JA MUUT PITKÄ- AIKAISET SIOITUKSET							
Käyttöomaisuusarvopaperit	229	-148	-231	68	378	-428	-67
Pitkäaikaiset euromääräiset sijoitukset	-20	100	56	-66	196	627	12
Pitkäaikaiset saamiset	-189	-201	-2 057	184	237	256	3
Yhteensä	19	-248	-2 232	186	811	455	-53
Talousarviotalous yhteensä	1 253	981	-927	1 458	2 328	1 834	736
TALOUSARVION ULKO- PUOLISET VALTION RAHASTOT							
Valtion Eläkerahasto	-61	244	838	154	-49	794	502
Huoltovarmuusrahasto	384	38	-189	150	10	388	12
Valtion asuntorahasto	-616	-577	-479	-481	-425	-411	0

Talousarviotalouden, talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen sekä valtion liikelaitos-konsernien tekemien investointien määrä vuosina 2016—2021 ja 30.6.2022 (milj. euroa)

TALOUSARVIOTALOUS	2016	2017	2018	2019	2020	2021	30.6.2022
Muut valtion talousarvion ulko-puoliset rahastot	-3	419	22	111	-178	5	0
Rahastot yhteensä	-295	123	192	-66	-642	776	515

LIIKELAITOSKONSERNIT¹⁾

Metsähallituskonserni	15,7	19,1	27,7	10,7	20	20	16
Senaatti-kiinteistöt konserni	261,4	238,1	251,9	311,1	435	411	195
Liikelaitoskonsernit yhteensä	277,1	257,2	279,7	321,8	456	431	211
Kaikki yhteensä	1 234,7	1 361,6	-454,8	1 714,4	2 142	3 041	1 461

¹⁾ Tiedot sisältävät liikelaitoskonsernien raportoimat rahamääräisten investointien määrät

12.6. Valtion suoraan omistamat julkisesti noteeratut osakkeet

Käyttöomaisuuteen ja muihin pitkävaikutteisiin sijoituksiin sisältyvät talousarviotalouden suoraan omistamat julkisesti noteeratut Finnair Oyj:n, Fortum Oyj:n, Neste Oil Oyj:n ja SSAB:n osakkeet. Näiden kirjanpitoarvo oli 5,7 mrd. euroa ja markkina-arvo 25,0 mrd. euroa 31.12.2021. Osakkeiden markkina-arvo 30.6.2022 oli 18,7 mrd. euroa ja 17.8.2022 oli 19,5 mrd. euroa. Markkina-arvo on ilmoitettu myös 17.8.2022 tilanteen arvona, koska kurssivaihtelut ovat maailmanpoliittisesta tilanteesta johtuen olleet merkittäviä. Markkina-arvon pienentymiseen ovat vaikuttaneet Fortumin ja Finnairin osakekurssien heikkeneminen.

Valtion suoraan omistamien julkisesti noteerattujen osakkeiden arvon kehitys vuosina 2012—2021 ja 17.8.2022 (mrd. euroa)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	17.8.2022
Julkisesti noteerattujen osakkeiden markkina-arvo	7,8	9,5	10,9	10,2	11,5	15,2	15,5	18,9	26,0	25,0	19,5
Julkisesti noteerattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,7	5,1	5,1	5,5	5,7	5,7
Markkina-arvon ja kirjanpitoarvon erotus	2,1	3,8	5,2	4,5	5,8	9,5	10,4	13,8	20,5	19,3	13,8

12.7. Negatiivinen oma pääoma

Sekä valtion talousarviotalouden taseen että valtion kokonaistaseen osoittama valtion oma pääoma on negatiivinen. Valtion kokonaistaseen osoittama negatiivinen oma pääoma 30.6.2022 -53,5 (-50,4) mrd. euroa on rahastojen ja liikelaitoskonsernien positiivisten omien pääomien takia talousarviotalouden negatiivista omaa pääomaa -84,0 (-81,9) mrd. euroa olennaisesti pienempi.

Oman pääoman kehitys vuosina 2014—2021 ja 30.6.2022 (mrd. euroa)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	30.6.2022
Talousarviotalouden oma pääoma	-50,3	-55,1	-59,0	-62,0	-61,2	-62,8	-75,5	-81,9	-84,0
Rahastojen oma pääoma ¹⁾	26,7	26,5	27,0	27,4	27,5	28,0	28,1	29,5	29,5
Liikelaitoskonsernien oma pääoma ¹⁾	6,8	6,7	6,8	6,9	6,9	7,0	7,0	7,0	7,0
Kokonaistaseen oma pääoma	-22,7	-27,7	-31,5	-33,7	-32,8	-33,9	-46,5	-51,4	-53,5

¹⁾ Rahastojen ja liikelaitoskonsernien oma pääoma on esitetty vain valtion kokonaistaseen laatimisvuosilta.

Valtion talousarviotalouden aloittavassa taseessa 1.1.1998 oma pääoma oli noin 30 mrd. euroa negatiivinen. Tilanne johtui sekä valtion ankarasta velkaantumisesta 1990-luvun alussa että aloittavan taseen laatimisessa tehdyistä ratkaisuista. Osa kansallisomaisuudesta jätettiin taseen ulkopuolelle ja valtion yhtiöomaisuus arvostettiin erittäin varovaisesti.

Vuosina 1998—2008 valtion tuotto- ja kululaskelmat olivat pääsääntöisesti positiivisia. Tämä vahvisti valtion varallisuusasemaa ja vuonna 2008 valtion talousarviotalouden oma pääoma oli enää 8,1 mrd. euroa negatiivinen.

Valtion talousarviotalouden tilinpäätökset ovat olleet tappiollisia vuodesta 2009 lähtien vuotta 2018 lukuun ottamatta. Tämä on heikentänyt valtion varallisuusasemaa ja johtanut valtion negatiivisen oman pääoman kasvuun. Vuodesta 2012 alkaen valtion varallisuusasema on ollut nimellisarvoisesti heikompi kuin vuoden 1998 aloittavassa taseessa. Valtion omaisuus ei ole kasvanut samassa suhteessa kuin vieras pääoma, mikä tarkoittaa, että lainanotolla on katettu myös juoksevia kuluja.

Valtion talousarvio vuodelle 2023

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	64 507 486 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	30 857 000 000
01. Ansio- ja pääomatuloverot	23 876 000 000
02. Yhteisövero	5 998 000 000
03. Korkotulojen lähdevero	80 000 000
04. Perintö- ja lahjaverot	903 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	23 461 000 000
01. Arvonlisävero	22 333 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	921 000 000
03. Apteekkiverot	207 000 000
08. Valmisteverot	7 417 000 000
01. Tupakkaverot	1 215 000 000
04. Alkoholijuomaverot	1 518 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	213 000 000
07. Energiaverot	4 455 000 000
08. Eräiden juomapakkausten valmisteverot	16 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	2 653 000 000
03. Autovero	541 000 000
05. Varainsiirtovero	984 000 000
06. Arpajaisvero	60 000 000
07. Ajoneuvovero	1 060 000 000
08. Jätevero	8 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	119 486 000
04. Eräät viestinnän maksut	30 312 000
05. Eräät liikenteen maksut	23 438 000
06. Väylämaksut	45 000 000
09. Muut verotulot	8 965 000
10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	5 530 000
11. Rahoitusvakausviraston hallintomaksut	3 408 000
12. Säteilytoimintaverot	2 833 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	6 512 665 000
23. Valtioneuvoston kanslia	50 000
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	50 000
24. Ulkoministeriön hallinnonala	16 188 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot	1 005 000
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	15 183 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	159 755 000
10. Tuomioistuintulot	44 860 000
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	30 144 000
20. Ulosottomaksut	82 000 000
21. Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista	1 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 750 000
26. Sisäministeriön hallinnonala	50 835 000
98. EU:lta saatavat tulot	48 735 000
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	2 100 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	2 760 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojalTIMAKSUISTA	18 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	2 742 000

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 644 323 000
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	58 822 000
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	23 197 000
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	13 255 000
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	11 540 000
50. Siirto valtion eläkerahastosta	2 118 119 000
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	322 540 000
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	19 670 000
60. Työturvallisuusmaksu	980 000
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	50 000 000
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	1 000 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	25 200 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala	423 550 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	33 300 000
88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista .	386 250 000
99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	944 684 000
01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot	531 430 000
02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	340 000 000
03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta	9 000 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	410 000
20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta .	29 000 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 800 000
41. Tenojen kalastuslupamaksut	50 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	4 760 000
44. Kalastonhoitomaksut	10 175 000
45. Riistanhoitomaksut	13 059 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	4 000 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	4 350 000
10. Hallinnonalan virastojen tulot	3 500 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	850 000
32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala	819 974 000
20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot	3 744 000
31. Palkkaturvamaksujen palautukset	33 230 000
50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesipolitiikan rahastoista saatavat tulot	257 000 000
99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot	526 000 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	537 840 000
02. Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontaviraston tulot	2 690 000
03. Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	100 000
90. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta ...	361 750 000
98. Valtionapujen palautukset	163 200 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	10 100 000

Osasto 13

35. Ympäristöministeriön hallinnonala	1 356 000
10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	150 000
20. Siirto Valtion asuntorahastosta	400 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	806 000
39. Muut sekalaiset tulot	907 000 000
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista	130 000 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	79 000 000
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	300 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	7 000 000
20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot	391 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET	1 331 135 000
01. Korkotulot	54 135 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	2 000 000
05. Korot muista lainoista	20 994 000
07. Korot talletuksista	7 100 000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	24 041 000
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1 023 000 000
01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot	1 023 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	100 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	154 000 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	154 000 000

Osasto 15

15. LAINAT	8 194 511 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	149 948 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	11 500 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	138 448 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	8 044 563 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	8 044 563 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:**80 545 797 000**

MÄÄRÄRAHAT

Päälukka 21		€
21. EDUSKUNTA		137 076 000
01. Kansanedustajat		22 743 000
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		22 743 000
10. Eduskunnan kanslia		78 592 000
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		61 122 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		6 200 000
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)		6 270 000
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)		5 000 000
20. Eduskunnan oikeusasiamies		8 531 000
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		8 531 000
30. Ulkopoliittinen instituutti		4 539 000
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 309 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		230 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		17 791 000
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		17 041 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		750 000
90. Eduskunnan muut menot		4 880 000
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)		4 880 000

Päälukka 22

22. TASAVALLAN PRESIDENTTI		39 883 000
01. Tasavallan presidentti		126 000
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)		126 000

Päälukka 23

7

02. Tasavallan presidentin kanslia	39 757 000
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 707 000
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	500 000
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	8 000 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)	20 000 000

Päälukka 23

23. VALTIONEUVOSTON KANSLIA	232 494 000
01. Hallinto	184 234 000
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	145 191 000
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	10 366 000
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)	980 000
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	7 759 000
25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	500 000
27. Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi (siirtomääräraha 3 v)	438 000
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	19 000 000
10. Omistajaohjaus	5 700 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	5 700 000
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	35 635 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	35 635 000
30. Oikeuskanslerinvirasto	4 365 000
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 365 000
90. Muut menot	2 560 000
21. Kunniamerkit (arviomääräraha)	700 000
66. Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	1 860 000

Pääluokka 24

24. ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA		1 318 162 000
01. Ulkoasiainhallinto		279 314 000
01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		256 089 000
20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)		1 005 000
29. Ulkoministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)		14 220 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)		8 000 000
10. Kriisinhallinta		71 778 000
20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)		50 680 000
21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)		19 248 000
66. Rauhanvälitys (siirtomääräraha 2 v)		1 850 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö		855 902 000
50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle	—	
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)		713 212 000
67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)		2 960 000
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)		10 000 000
89. Laina- ja investointimuotoinen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)		129 730 000
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot		111 168 000
20. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)		3 000 000
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)		1 569 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)		1 641 000
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)		45 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)		104 113 000
87. Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)		300 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)		500 000

Pääluokka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		1 076 795 000
01. Ministeriö ja hallinto		164 042 000
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		23 284 000
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		13 192 000
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		10 168 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)		12 013 000
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		23 583 000
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		50 660 000
50. Avustukset (kiinteä määräraha)		11 692 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)		19 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha) ..		450 000
 10. Tuomioistuimet ja oikeusapu		 477 618 000
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		9 095 000
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		14 782 000
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		292 594 000
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		84 377 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)		76 770 000
 20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta		 107 655 000
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		107 395 000
95. Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)		260 000
 30. Syyttäjät		 56 812 000
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		56 812 000
 40. Rangaistusten täytäntöönpano		 245 332 000
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		240 632 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)		4 700 000
 50. Vaalimenot		 25 336 000
20. Vaalimenot (arviomääräraha)		25 336 000

Pääluokka 26

26. SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA		2 274 072 000
01. Hallinto		250 342 000
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		16 917 000
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		2 315 000
21. Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v) .		1 342 000
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)		5 500 000
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan oh- jelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)		42 828 000
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnäisäveromenot (arviomäärä- raha)		180 200 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)		280 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuodet ulkomail- le (arviomääräraha)		960 000
10. Poliisitoimi		914 032 000
01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		854 320 000
02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		45 194 000
20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirto- määräraha 2 v)		7 668 000
21. KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)		6 850 000
20. Rajavartiolaitos		489 023 000
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		303 023 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)		186 000 000
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta		95 026 000
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 367 000
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		70 550 000
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		17 109 000
20. Erityismenot (arviomääräraha)		3 000 000
40. Maahanmuutto		525 649 000
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintame- not (siirtomääräraha 2 v)		65 021 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)		371 152 000
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)		2 318 000
63. Vastaanottotoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)		87 158 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA		6 103 425 000
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto		943 315 000
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		16 646 000
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		2 875 000
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		923 794 000
10. Sotilaallinen maanpuolustus		5 096 112 000
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		2 097 208 000
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)		1 585 192 000
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)		1 405 697 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)		8 015 000
30. Sotilaallinen kriisinhallinta		63 998 000
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)		63 988 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)		10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA		34 170 824 000
01. Hallinto		203 910 000
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		34 979 000
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (arviomääräraha)		345 000
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)		3 306 000
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)		5 460 000
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		155 000 000
50. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)		1 500 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)		1 000 000
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)		2 320 000

10. Verotus ja tulli	654 605 000
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	395 961 000
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	193 396 000
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	34 748 000
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	2 000 000
95. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	18 500 000
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	10 000 000
20. Palvelut valtioyhteisölle	62 051 000
01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 251 000
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	600 000
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)	1 700 000
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)	15 000 000
11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)	500 000
88. Senaatti-konsernin liikelaitokset	—
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto	132 343 000
01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 120 000
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 389 000
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	67 834 000
04. Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)	8 000 000
40. Valtion alue- ja paikallishallinto	70 698 000
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	69 180 000
03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 518 000
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 737 361 000
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	5 354 108 000
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)	3 038 000
50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	39 440 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	316 734 000
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)	24 041 000
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	18 480 000
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)	2 500 000
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	980 000
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	15 000 000

70. Valtionhallinnon kehittäminen	59 724 000
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 933 000
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)	8 600 000
05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	5 100 000
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 800 000
23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)	1 091 000
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v) ...	21 200 000
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	296 066 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	200 066 000
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	96 000 000
89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	20 658 872 000
31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	20 657 872 000
32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	1 000 000
90. Kuntien tukeminen	3 617 300 000
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)	2 743 900 000
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)	11 400 000
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	862 000 000
91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen	89 500 000
41. Energiaverotuki (arviomääräraha)	89 500 000
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 559 064 000
03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 408 000
20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 000 000
40. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	13 256 000
67. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)	14 600 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 498 000 000
95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)	28 630 000

Pääluokka 29

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	10 850 000
95. Satunnaiset sääösperusteiset menot (arviomääräraha)	300 000
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	250 000
98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)	8 300 000

Pääluokka 29

29. OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA	7 692 652 000
---	----------------------

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	328 131 000
---	--------------------

01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 012 000
02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	62 076 000
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 598 000
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 820 000
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	2 516 000
29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	34 000 000
30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)	14 500 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 547 000
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	3 807 000
52. Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)	122 661 000
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	13 348 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 246 000

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö	921 992 000
--	--------------------

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 066 000
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	25 305 000
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	666 777 000
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	182 081 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 763 000

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 332 660 000
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 617 000
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	13 296 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	1 032 841 000
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	277 906 000
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 522 422 000
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 935 000
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 658 000
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 459 000
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 181 000
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	39 746 000
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 992 888 000
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	345 566 000
53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha) ..	74 715 000
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	55 631 000
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	954 190 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	21 453 000
70. Opintotuki	757 108 000
01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	644 000
52. Opintolainojen valtioneuvoston takaus (arviomääräraha)	132 600 000
53. Alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu (siirtomääräraha 3 v) ...	6 000 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	515 200 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	35 564 000
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	67 100 000
80. Taide ja kulttuuri	599 355 000
01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	4 427 000
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 115 000
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 925 000
05. Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 581 000
06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 351 000
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	21 307 000
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyydenkohteiden tilakustannukset (siirtomääräraha 2 v)	17 264 000
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	4 000 000
31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	141 111 000

Pääluokka 30

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	94 387 000
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)	252 000
41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	18 790 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha) ..	17 256 000
52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha) ..	179 753 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	26 160 000
55. Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 200 000
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	739 000
75. Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	4 049 000
89. Rahoitus Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiölle ja kiinteistöosakeyhtiölle (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	40 000
90. Liikuntatoimi	153 702 000
50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	115 404 000
52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)	33 798 000
56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	4 500 000
91. Nuorisotyö	77 282 000
50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	41 530 000
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	22 272 000
52. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen ja eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	13 480 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 652 537 000
01. Hallinto ja tutkimus	140 773 000
01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 544 000
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 195 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 943 000
29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnäköalaveromenot (arviomääräraha)	30 652 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	4 439 000

10. Maaseudun kehittäminen	443 512 000
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	139 500 000
41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	15 000 000
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	21 800 000
43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	74 000 000
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 356 000
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843 000
54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	39 192 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	3 805 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	139 016 000
20. Maa- ja elintarviketalous	1 791 762 000
01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	81 205 000
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha) .	7 929 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ...	350 000 000
41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)	520 600 000
42. Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)	30 000 000
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja eituotannolliset investoinnit (siirtomääräraha 3 v)	286 560 000
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	495 884 000
46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v) ...	11 030 000
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 287 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400 000
62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	5 867 000
40. Luonnonvaratalous	219 881 000
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	2 800 000
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)	15 847 000
22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 966 000
31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	8 636 000
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)	1 632 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 760 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	8 850 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha) .	47 497 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 500 000
46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)	44 989 000
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)	5 400 000
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 059 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 775 000
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 132 000
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	22 038 000

Pääluokka 31

64. Metsähallitus	8 604 000
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	8 604 000
70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen	48 005 000
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	46 005 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000

Pääluokka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 335 814 000
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	656 428 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 448 000
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	101 380 000
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	58 338 000
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	45 012 000
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	431 250 000
10. Liikenne- ja viestintäverkot	1 850 883 000
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 290 206 000
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v) ..	24 530 000
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	27 400 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	34 997 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	365 750 000
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	108 000 000
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	828 503 000
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	17 886 000
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	89 000 000
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	16 950 000
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	28 141 000
55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	100 724 000
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (kiinteä määräraha)	575 802 000

Pääluokka 32

32. TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA	3 710 235 000
01. Hallinto	958 726 000
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 449 000
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	208 708 000
03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	273 576 000
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 515 000
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	103 642 000
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 261 000
07. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	10 892 000
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 880 000
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 117 000
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	44 500 000
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	6 139 000
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	62 072 000
40. Valtionavustus kestäväää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	4 171 000
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	6 850 000
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	97 020 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	1 322 000
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 572 000
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	18 590 000
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	50 000
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	1 358 652 000
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 400 000
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	479 254 000
41. Energiatuki (arviomääräraha)	364 090 000
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	150 000 000
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	18 592 000
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	21 500 000
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)	135 406 000
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	157 160 000
87. Pääomallainat teollisuuden uudistumiseen ja yritysveltoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)	8 250 000
89. Pääomasijoitus Lääkekehityskeskus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000

Pääluokka 33

30. Työllisyys ja yrittäjyys	978 093 000
33. Turveyrittäjien avustaminen (siirtomääräraha 2 v)	30 585 000
40. Alueiden kestäväen kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
41. Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v) .	10 000 000
42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	25 030 000
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 300 000
51. Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)	182 902 000
52. Palkkaturva (arviomääräraha)	33 460 000
55. Toimet työurien pidentämiseksi (arviomääräraha)	58 500 000
64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesipolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	613 316 000
87. Pääomasijoitus Työkanava Oy:lle (siirtomääräraha 2 v)	7 000 000
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)	9 500 000
40. Yritysten erityisrahoitus	128 814 000
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arviomääräraha)	750 000
46. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (arviomääräraha)	490 000
47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	65 071 000
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	42 400 000
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	20 000
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	10 000
89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	20 000 000
95. Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)	73 000
50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	285 950 000
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 391 000
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha) .	278 559 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	15 934 469 000
01. Hallinto	134 524 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 923 000
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	966 000
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 810 000
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 363 000
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 856 000

Päälukka 33

21

08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveystalvet (arviomääräraha)	2 800 000
25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)	40 210 000
29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	22 000 000
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)	5 596 000
02. Valvonta	79 762 000
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 318 000
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 144 000
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 739 000
07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 320 000
08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 200 000
09. Lääkeasioiden tietokartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntä selvittämisen menot (arviomääräraha)	12 041 000
03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta	98 283 000
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	72 304 000
50. Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	23 042 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	2 937 000
10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 602 600 000
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 606 300 000
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	20 200 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 676 200 000
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	58 500 000
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	733 600 000
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	507 800 000
20. Työttömyysturva	2 321 144 000
31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	30 484 000
50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	855 260 000
52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 431 900 000
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	3 500 000

30. Sairausvakuutus	2 287 488 000
50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha) .	10 000 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 277 488 000
40. Eläkkeet	5 256 800 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	63 000 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	778 300 000
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	503 500 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	18 200 000
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 000 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 880 800 000
50. Veteraanien tukeminen	158 381 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	700 000
50. Rintamalisät (arviomääräraha)	5 700 000
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	33 000 000
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	17 000 000
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	13 000
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	600 000
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	20 000 000
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)	80 000 000
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	416 709 000
01. Kansallinen lapsistrategia-toiminto (siirtomääräraha 2 v)	500 000
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350 000
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800 000
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	30 000 000
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	108 000 000
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	15 200 000

35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	66 412 000
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	1 662 000
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	2 000 000
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	36 635 000
52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	24 550 000
61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	118 500 000
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000 000
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100 000
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	78 488 000
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	71 940 000
21. Terveystalvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
22. Tartuntatautien talvonta (siirtomääräraha 2 v)	460 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 800 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900 000
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928 000
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta	126 690 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomitustalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	107 200 000
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomitustalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 900 000
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	450 000
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	17 140 000
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	373 600 000
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	373 600 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	336 599 000
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	72 322 000
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 856 000
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 901 000
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	12 435 000
65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 130 000
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	186 020 000
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	5 620 000
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	15 740 000
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	10 020 000
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	11 635 000
31. Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)	2 631 000
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	43 140 000
60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	47 842 000
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	43 630 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirto- määräraha 2 v)	1 762 000
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	78 257 000
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirto- määräraha 2 v)	6 827 000
04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000
06. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirto- määräraha 3 v)	2 880 000
37. Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
52. Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	9 000 000
53. Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruk- tuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)	450 000
56. Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumi- seksi (siirtomääräraha 3 v)	45 600 000
60. Siirto Valtion asuntorahastoon	—
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 700 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	1 530 760 000
01. Valtionvelan korko	1 513 000 000
90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)	1 513 000 000
09. Muut menot valtionvelasta	17 760 000
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	17 760 000

Määrärahojen kokonaismäärä:**80 545 797 000**

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina voidaan nettobudjetoida seuraavat tulot vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa:

1) toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudesta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin;

2) viraston tai laitoksen saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset;

3) viraston tai laitoksen saamat korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä;

4) viraston tai laitoksen saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten;

5) virastolle tai laitokselle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista;

6) myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamomentille on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuviin menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) valtion maksuperustelain (150/1992) tai vastaavien erityislakien mukaista maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksusuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) valtion sisäiset palvelumaksut (esimerkiksi maksut palvelukeskuksille).

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamomentille, jolle on momentin päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot momentille on nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaavasti, jos nettobudjetoitu tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin päätösosassa yksilöity, mitkä menot momentille on nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veronluonteiset maksut tai sakkomaksut. Nettobudjetoinnin kohteena eivät voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmiussuoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää. Nettobudjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luvun tai momentin päätösosassa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannon tekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannon tekijöitä tai rahoitusvaateita, joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin päätösosassa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä voidaan poiketa, jos momentin päätösosassa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti toimintamenomenteille (01—14). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin päätösosassa. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin. Määrärahaan, jota käytetään palkkoihin, voidaan nettobudjetoida palkkoihin liittyvät virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintamenomenteilta.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös kyseiseen toimintaan liittyvien tavanomaisten ennakkomaksujen maksamiseen.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin päätösosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädettyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomenteille ja momenteille 29, 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin päätösosassa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu osittain tai kokonaan tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien päätösosat ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin päätösosassa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Vakiosisältöisten käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan ”myös”-sanalla.

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomenteille 01—14. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkausmenoihin ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttömaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainananto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, kuten rakennerahasto-ohjelmien määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien ja osarahoittamien hankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnetty sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tahi työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa ”Brutto- ja nettobudjetointi” tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokalojen käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset, viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten sekä virastolle maksetut korvaukset korkeakouluharjoittelijoista ja siviilipalvelusvelvollisista.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannon tekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saa käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

- a) toimintamenomomentteja (numerotunnus 01—14) ja
- b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä
- c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamenomomenttia.

15—17. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

18—19. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä sopimussakot, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin päätososassa.

29. Arvonlisäveromenot

Määrärahaa saa käyttää pääluokassa 21 eduskunta ja pääluokassa 22 tasavallan presidentti tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä muissa pääluokissa valtioneuvoston ja ministeriöiden hallinnonalojen muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palveluiden ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Jos menoa, johon liittyvä arvonlisävero maksetaan hallinnonalan arvonlisäveromenomäärärahasta, vastaan saadaan tuloa (kuten maksullinen toiminta, EU- ja muu yhteisrahoitus), tulon arvonlisäveromenoa vastaava osuus tuloutetaan momentille 12.39.10 Muut sekalaiset tulot. Valtion viraston tai laitoksen arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä arvonlisäverolain mukaan suoritettava vero tuloutetaan kuitenkin momentille 11.04.01 Arvonlisävero.

Valtion kulutus- ja investointimenot (momentit 01—28 ja 70—79) on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista. Siirtomenomenteilta maksettavat kulutus- ja investointimenot budjetoidaan arvonlisäverollisina.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille suoritettavat valtionavut sekä siirrot Ahvenanmaan maakunnalle.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettavat valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistäville keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—65. EU:n rakennerahasto-osuudet, muiden EU:n rahastojen rahoitusosuudet, vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäsien suorittaa. EU:n osallistuminen rakennerahasto-ohjelmiin sekä vastaava valtion rahoitus on merkitty momentille 32.30.64.

66—69. Siirrot EU:lle ja ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut ja muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja arvoltaan vähäisten tai taloudelliselta pitoajaltaan lyhytikäisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoitukseen luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamomentille (01—14), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuviin tarpeellisiin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonlisäveroa.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt

Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisten muis- ta valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuviin muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. maanteiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja siihen liittyvien konsulttipalvelujen ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja muiden arvopapereiden ostomenot sekä oman pääoman ehtoiset sijoitukset osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty valtionvelan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty valtionvelan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitettut menot.

TULOARVIOT

Osasto 11

VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa: Valtiolle arvioidaan kertyvän verotuloja 64 507 milj. euroa vuonna 2023. Verotulojen arvioidaan kasvavan noin 33 % vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Verotulomomenttien kertymääräarviot perustuvat arvioihin veropohjien kehityksestä sekä veroperustemuutosten vaikutuksista. Arviot keskeisten veropohjaerien kehityksestä vuonna 2023 on esitetty tuloarviomomenttien selvitysosissa. Verotuloennusteiden laatimista on selostettu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Hallituksen veropolitiikka ja keskeiset veroperustemuutokset

Pääministeri Marinin hallitusohjelmassa esitetyt veroperustemuutokset on huomioitu vuoden 2023 verotuloennusteissa. Vuoden 2023 verotuottoon vaikuttaa osaltaan myös koronapandemian johdosta yritysten tukemiseksi tehty maksujärjestelyhuojennus. Maksujärjestelyä helpotettiin ja velkojen viivästyskorkoa alennettiin tilapäisesti, mikä siirtää arviolta 130 milj. euroa vuosien 2020, 2021 ja 2022 valtion verotuloja kertyväksi vasta vuonna 2023. Suurin osa veronmaksun lykkäämisestä koskee arvonlisäveroja.

Merkittävin verotuottoihin vaikuttava veroperustemuutos vuonna 2023 on sote-uudistus. Uudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle. Kuntien tuloja pienennetään siirtyviä kustannuksia vastaavasti alentamalla valtionosuuksia, verotulomenetysten kompensatioita, kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta sekä kunnallisveroa. Valtion osuus yhteisöveron tuotosta kasvaa ja valtion ansiotuloverotusta kiristetään kunnallisveron keventämistä vastaavasti. Kaiken kaikkiaan kuntien verotuloja leikataan n. 14,8 mrd. euroa ja valtion verotuloja

kasvatetaan n. 14,5 mrd. euroa. Jotta ansiotuloverotus ei kiristyisi sote-verouudistuksen takia, ansiotuloverotusta kevennetään kokonaisuudessaan n. 0,37 mrd. euroa. Verotuksen invalidivähennykset poistetaan sote-verouudistuksen yhteydessä.

Hallitusohjelman mukaisesti ansiotuloveroperusteisiin tehdään indeksitarkistus kaikilla tulotasoilla. Lisäksi verotuloja alentavat ikään perustuva työtulovähennyksen portaittainen korotus, kotitalousvähennyksen yhteydessä toteutettava määräaikainen sähkövähennys, perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuun huojennus, matkakuluvähennyksen määräaikaisen korotuksen voimassaolon jatkaminen sekä osana T&K-rahoituksen kokonaisuutta käyttöön otettava lisävähennykseen perustuva T&K-verokannustin. Lisäksi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korotetaan varhaiskasvatusmaksujen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotuksen kompensoimiseksi. Verotuloja alentavat myös sähköenergiaan ja henkilökuljetuksiin sovellettavien arvonlisäverokantojen määräaikaiset alentamiset.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti asuntolainan korkovähennys poistuu kokonaan. Väillillisistä kiinteistösijoituksista saatavien voittojen verotusta laajennetaan. Korkovähennysrajoitussäännöstä uudistetaan. Verovuonna 2023 otetaan käyttöön luonnollisen henkilön arvonnousuvero sekä taloudellisen työnantajan käsite. Peitelty osinko verotetaan täysimääräisesti ansiotulona.

Parafiinisen dieselin verotuki poistetaan ja energiaintensiivisten yritysten veronpalautuksen asettaista poistamista sekä tupakkaveron puolivuositaisia korotuksia jatketaan. Jäteveroa korotetaan ja lämmitysbiokaasun verotukea pienennetään. Väylämaksun puolitusta ja arpajaisveron määräaikaista alennusta jatketaan.

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Taulukossa esitetään keskeisten vuonna 2023 voimaan tulevien verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuloihin. Veronkannon ja verontilitysten ajoituksesta johtuen veroperustemuutosten voimaantulovuonna niiden vaikutus budjettitalouden kassakertymään on usein pienempi kuin pysyvä vuositason vaikutus.

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2023 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2023	Vaikutus vuositasolla
Ansio- ja pääomatulovero		
— ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-584	-637
— valtionverotuksen invalidivähennyksen poistaminen	10	11
— sote-uudistuksen vaikutus valtion ansio- ja pääomatuloveron tuottoon	12 432	13 562
— valtion ansiotuloverotuksen sote-verokevennys	-338	-369
— asuntolainan korovähennyksen poistuminen	11	12
— ikään perustuva työtulovähennyksen portaittainen korotus	-67	-73
— määräaikainen sähkövähennys	-225	-264
— perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuun alentaminen	-2	-2,5

Keskeisten verotuloihin vaikuttavien muutosten vaikutus valtion verotuottoon vuonna 2023 (milj. euroa)

	Vaikutus vuonna 2023	Vaikutus vuositasolla
— matkakuluvähennyksen määräaikaisen korotuksen jatkaminen	-16	-17
— tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys	-2	-4
— välillisistä kiinteistösijoituksista saatavien voittojen verotus	3	3
— peitellyn osingon verottaminen sataprosenttisesti ansiotulona	0	2
— taloudellisen työnantajan käsitteen käyttöönotto	2	2
— luonnollisten henkilöiden arvonnousuvero	0	3,5
Yhteisövero		
— tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys	-38	-76
— korkovähennysrajoitussäännön muutokset	-1	0
— kuntien yhteisövero-osuuden korottaminen	-90	-100
— sote-uudistuksen vaikutus valtion yhteisöveron tuottoon	763	909
Valmisteverot		
— tupakkaveron korotus ¹⁾	13	59
— parafiinisen dieselin verotuen pienentäminen	33	40
Arvonlisävero		
— sähköenergian verokannan määräaikainen alentaminen 10 prosenttiin	-209	-209
— henkilökuljetusten verokannan määräaikainen alentaminen 0 prosenttiin	-52	-52
Muut verot ja veronluonteiset tulot		
— arpajaisveron määräaikaisen alennuksen jatko	16	19
— väylämaksun puolituksen jatko	-36	-36
— täyssähköautojen ajoneuvoveron korotus ²⁾	1	2
— jäteveron korotus	1	1
Yhteensä	11 626	12 787
— josta verotuottoa lisäävät	13 286	14 627
— josta verotuottoa vähentävät	-1 660	-1 840
Maksujärjestelyjen huojennuksen vaikutus kertymäaikatauluun, verolajit yhteensä	130	

¹⁾ Tupakkaveron korotukset toteutetaan jaksoittain, jolloin peräkkäisten veronkorotusten yhteisvaikutus myös vuonna 2023 on 59 milj. euroa verrattuna vuoteen 2022.

²⁾ Ajoneuvoveron perusveron korotusta vastaava autoveron vapautus täyssähköautoille tuli voimaan vuonna 2022.

Verotulojen kehitys

Valtion verotulot verolajeittain vuosina 2021—2023 (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 TA + LTAt	2023 esitys
Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	15 881	16 843	30 857
Liikevaihtoon perustuvat verot	21 200	22 552	23 461
Valmisteverot	6 803	7 483	7 417
Muut verot ja veronluonteiset tulot	2 870	2 859	2 772
Yhteensä	46 753	49 736	64 507

Verotuksen kokonaistason vaikuttavat valtion päätösten lisäksi kuntien veropäätökset ja sosiaalivakuutusmaksujen taso. Alla olevassa taulukossa on esitetty kansantaloudessa kertyvät verot yhteensä suhteessa bruttokansantuotteeseen (kokonaisveroaste) sektoreittain ja verolajeittain jaoteltuna.

Julkisyhteisöjen saamat verotulot sektoreittain ja verolajeittain, % BKT:sta

	2021	2022	2023
Sektoreittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,9	42,4	42,0
Valtio	20,6	20,7	25,5
Kunnat	10,3	9,9	4,5
Soturahastot	12,1	11,8	12,0
Verolajeittain:			
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä	42,9	42,4	42,0
Välittömät verot	17,0	17,1	16,6
Tuotannon ja tuonnin verot	13,8	13,5	13,5
Sosiaalivakuutusmaksut	12,1	11,8	12,0

Verotuet

Verotuet ovat verolainsäädännössä säädettyjä poikkeuksia verotuksen perusrakenteesta eli ns. normiverojärjestelmästä. Käytännössä verotuilla tarkoitetaan verovapauksia, verovähennyksiä, alempia verokantoja ja muita niihin rinnastettavia keinoja, joiden avulla tuetaan jotain tiettyä elinkeinoa tai verovelvollisryhmää. Toisin kuin suorat tuet verotuet eivät pääasiassa näy budjetin menomomenteilla, vaan tuki toteutuu saamatta jääneinä verotuloina.

Verotukien seuranta on tärkeää, koska niiden kautta ohjataan merkittävää julkista tukea eri kohteisiin. Verotuet myös kaventavat veropohjaa ja usein monimutkaistavat verojärjestelmää. Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus ei käytä veronhuojennuksia tai verotukia kehysten kiertämiseksi.

Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin ovat riippuvaisia verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä sekä laskentamenetelmistä ja saatavilla olevista laskenta-aineistoista. Verotukilaskelmien perustaksi Suomessa valittua normiverojärjestelmää ja laskentamenetelmiä on kuvattu Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen valmisteluraportissa *Verotuet Suomessa 2009* (www.vatt.fi). Lainsäädännön muututtua normiverojärjestelmään on tehty viime vuosina joitain muutoksia. Verotukien raportointia ja esimerkiksi uusien tukien määrittelyä ohjaa verotukiraportoinnin ohjausryhmä. Verotuet lasketaan pääsääntöisesti menetetyin verotulon periaatteella.

Noin kolmasosalle verotuista ei pystytä esittämään euromääräistä arviota lainkaan ja osalle verotuista pystytään esittämään vain karkea suuruusluokka-arvio. Verotukien euromäärät saattavat muuttua vuodesta toiseen niihin tehtyjen lakimuutosten lisäksi myös veropohjan, laskentamenetelmien ja -aineistojen tai normijärjestelmän määrittelyssä tapahtuneiden muutosten seurauksena. Uusia verotukia myös saatetaan tunnistaa ilman, että lainsäädäntöä on muutettu. Nämä asiat on huomioitava vertailtaessa verotukien vuosittaisia muutoksia.

Verotukien seuranta perustuu säännöskohtaiseen tarkasteluun, jossa kunkin säännöksen muodostamaa verotukea verrataan sen normiverojärjestelmässä valittuun vertailutasoon ja arvioidaan erikseen staattisesti ja riippumatta muista verotuista. Todellisuudessa verotuen poistaminen ei välttämättä lisääisi verotuloja vastaavalla määrällä. Tukien päällekkäisyyden lisäksi tuet vaikuttavat hintoihin ja käyttäytymiseen, mitä staattisessa verotukilaskennassa ei pystytä ottamaan huomioon. Yksittäisen verotuen poistamisen lopullisia vaikutuksia on näistä syistä johtuen vaikea arvioida. Samasta syystä johtuen verotukien laskeminen yhteen ei anna todellista kuvaa siitä, kuinka paljon verotuloja kaikkien verotukien yhteysvaikutuksena menetetään tai kuinka paljon verotuloja voitaisiin lisätä poistamalla verotuet. Verotukien määrät kuvaavatkin ensisijaisesti verojärjestelmässä olevia erilaisia poikkeuksia normijärjestelmästä.

Tunnistettujen verotukien määrä vaihtelee hieman vuosittain, kun uusia verotukia tunnustetaan tai verotukia poistuu. Viime vuosina verotukia on tunnistettu yhteensä noin 200 kappaletta, joista noin neljäsosa on henkilöverotuksen verotukia ja noin viidesosa elinkeinoverotuksen verotukia. Verotukia kohdistuu kuitenkin laajasti kaikkiin verolajeihin. Tarkemmat kuvaukset verotuista löytyy kunkin verolajin momenttien selvitysosista. Lisäksi valtiovarainministeriön internetsivuilta (www.vm.fi/verotuet) löytyy päivitetty lista kaikista tunnistetuista verotuista sekä tietoa verotukien määrittelyyn, laskentaan ja normijärjestelmään tehdyistä muutoksista.

Verotuet 2023

Verotukia on tällä hetkellä määritelty vuodelle 2023 yhteensä 193 kappaletta. Verotukien lukumäärä kasvaa vuonna 2023 sähköenergian arvonlisäveron määräaikaisen alentamisen, kotitalousvähennyksen yhteydessä toteutettavan määräaikaisen sähkövähennyksen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennyksen vuoksi. Vuonna 2023 verotukien lukumäärää vähentää vuoteen 2022 verrattuna covid-19-pandemian hoitoon ja torjumiseen liittyvien tavaroiden määräaikaisen arvonlisäverotuen päättymisen sekä covid-19 kotitestiä määräämisen nollaverokannan päättymisen. Myös parafiinisen dieselin verotuki poistetaan, energiaintensiivisten yritysten veronpaukautusta pienennetään ja asuntolainan korkovähennys poistetaan. Lisäksi sote-uudistuksen yhteydessä toteutettavan verouudistuksen yhteydessä valtion- ja kunnallisverotuksen invalidivähennykset poistetaan ja valtion- ja kunnallisverotuksen eläketulovähennykset yhdistetään. Verotukien vuosittaisia muutoksia esitellään laajemmin verolajikohtaisilla momenteilla.

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	15 880 847	15 646 000	30 857 000	15 211 000	97
01. Ansio- ja pääomatuloverot	11 342 834	10 944 000	23 876 000	12 932 000	118
02. Yhteisövero	3 686 273	3 831 000	5 998 000	2 167 000	57
03. Korkotulojen lähdevero	25 590	16 000	80 000	64 000	400
04. Perintö- ja lahjavero	826 149	855 000	903 000	48 000	6

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	21 200 232	22 551 600	23 461 000	909 400	4
01. Arvonlisävero	20 152 198	21 462 000	22 333 000	871 000	4
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	847 514	885 000	921 000	36 000	4
03. Apteekkivero	200 521	204 600	207 000	2 400	1
08. Valmisteverot	6 802 603	7 485 000	7 417 000	-68 000	-1
01. Tupakkavero	1 031 459	1 212 000	1 215 000	3 000	0
04. Alkoholijuomavero	1 423 175	1 540 000	1 518 000	-22 000	-1
05. Virvoitusjuomavero	203 384	211 000	213 000	2 000	1
07. Energiaverot	4 129 215	4 506 000	4 455 000	-51 000	-1
08. Eräiden juomapakkausten valmistevero	15 370	16 000	16 000	—	0
10. Muut verot	2 736 889	2 876 000	2 653 000	-223 000	-8
03. Autovero	524 117	726 000	541 000	-185 000	-25
05. Varainsiirtovero	994 597	987 000	984 000	-3 000	0
06. Arpajaisvero	81 266	53 000	60 000	7 000	13
07. Ajoneuvovero	1 133 796	1 104 000	1 060 000	-44 000	-4
08. Jätevero	3 113	6 000	8 000	2 000	33
(09.) Kaivosvero	—	—	—	—	0
19. Muut veronluonteiset tulot	132 736	120 286	119 486	-800	-1
04. Eräät viestinnän maksut	43 099	30 012	30 312	300	1
05. Eräät liikenteen maksut	22 898	18 738	23 438	4 700	25
06. Väylämaksut	44 667	51 000	45 000	-6 000	-12
09. Muut verotulot	12 100	9 555	8 965	-590	-6
10. Sähkö- ja maakaasuverkko- maksut ja Perämeren tuuli- voima-alueella perittävä tuulivoimamaksu	4 395	4 963	5 530	567	11
11. Rahoitusvakausturvaston hallintomaksut	3 010	3 388	3 408	20	1
12. Säteilätoimintaverot	2 569	2 630	2 833	203	8
Yhteensä	46 753 308	48 678 886	64 507 486	15 828 600	33

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Ansio- ja pääomatuloverot

Momentille arvioidaan kertyvän 23 876 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännömukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Momentille kertyvät luonnollisten henkilöiden ansiotuloista valtion progressiivisen tuloveroasteikon mukaan maksettava vero ja kaksiportaisen veroasteikon mukaan maksettava pääomatulovero. Lisäksi momentille kertyvät rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero sekä henkilön yleisradiovero.

Verotuloennusteen pohjana ovat viimeksi valmistuneen verotuksen eli verovuoden 2020 ansio- ja pääomatuloverojen määrät. Ennuste vuoden 2023 verokertymästä perustuu vuosien 2021 ja 2022 verokertymätietoihin sekä ennusteeseen veronalaisten tulojen kehityksestä vuosina 2021—2023. Ennusteessa huomioidaan veroperusteisiin vuosina 2021 ja 2022 tehdyt ja vuodelle 2023 esitettävät muutokset sekä ennakkotiedot verovuoden 2021 verotuksen valmistumisesta. Vuosien 2022 ja 2023 verokertymäennusteisiin liittyy epävarmuutta johtuen Venäjän hyökkäyssodan sekä korkean inflaation talousvaikutuksista, joiden ennustaminen on vaikeaa.

Ansiotulojen merkittävin erä on palkkatulot, joiden kehitykseen vaikuttavat työllisyyden ja ansiotason kehitys. Toinen merkittävä ansiotuloerä on eläketulot. Vuonna 2023 eläketulot kasvavat huomattavan nopeasti, johtuen vuoden 2022 korkeasta inflaatiosta seuraavista indeksitarkistuksista. Palkkatulojen kasvuksi arvioidaan n. 5 % vuosina 2021 ja 2022, vuonna 2023 kasvun arvioidaan hidastuvan. Pääomatulojen arvioidaan kasvaneen lähes 30 % vuonna 2021, ja vuosina 2022 ja 2023 niiden arvioidaan alenevan. Pääomatuloja ovat mm. luovutusvoitot, osinkotulot, vuokratulot, puun myyntitulot sekä yritystulon pääomatulo-osuus. Näistä merkittävimpiä ovat osinkotulot sekä luovutusvoitot, joita syntyy mm. arvopaperi- ja kiinteistökaupasta ja joiden kehitys riippuu varallisuusarvojen kehityksestä.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioitu kehitys

Veronalaiset tulot, taso ja muutos	2021 ennuste		2022 ennuste		2023 ennuste	
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%
Ansiotulot, mistä	144 995	3,8	150 628	3,9	157 167	4,3
— palkkatulot	96 907	5,2	101 558	4,8	104 910	3,3
— eläketulot	34 314	1,3	35 595	3,7	38 355	7,8
— työttömyysturvaetuudet	4 602	-6,4	3 773	-18,0	3 957	4,9
Pääomatulot, mistä	17 130	29,4	15 901	-7,2	15 207	-4,4
— luovutusvoitot	7 705	45,4	5 256	-31,8	5 256	0,0
— osinkotulot	5 336	23,4	6 217	16,5	5 413	-12,9

Merkittävin veroperustemuutos vuonna 2023 on sote-uudistukseen liittyvä verouudistus. Sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen siirtyessä kuntien vastuulta hyvinvointialueille kuntien tuloja siirretään valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Kunnallisveron

tuottoa leikataan n. 13,9 mrd. euroa ja valtion ansio- ja pääomatuloveron tuottoa kasvatetaan n. 13,6 mrd. euroa. Ansiotuloverotusta kevennetään kokonaisuudessaan n. 0,3 mrd. eurolla sen varmistamiseksi, että verovelvollisten verotus ei kiristyisi sote-veromuutoksen seurauksena. Valtion verotus kevenee noin 0,37 mrd. euroa. Sote-verouudistuksen yhteydessä valtionverotuksen invalidivähennys poistetaan. Sote-veromuutoksista on säädetty laeilla 616/2021, 619/2021 ja 620/2021. Kunnallisveroprosenttien leikkauksen määrä on päivitetty lailla 702/2022. Muita sote-verouudistuksen yhteydessä säädettyjä ansiotuloverotuksen parametreja ehdotetaan päivitettäväksi muiden vuodelle 2023 ehdotettavien veroperustemuutosten yhteydessä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuoden 2023 tuloveroasteikosta ja eräiden tuloverotusta koskevien säännösten muuttamisesta ja kumoamisesta. Ansiotuloveroperusteisiin ehdotetaan tehtäväksi pääministeri Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti ansiotasoindeksin muutosta vastaava indeksitarkistus. Työtulovähennykseen ehdotetaan tehtäväksi ikään perustuva portaittainen korotus. Perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuuta ehdotetaan huojennettavaksi. Matkakuluvähennyksen määräaikaista korotusta ehdotetaan jatkettavaksi. Kotitalousvähennyksen yhteydessä ehdotetaan otettavaksi käyttöön määräaikainen sähkövähennys.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti asuntolainan korkovähennysoikeus poistuu kokonaan. Lisäksi ansio- ja pääomatuloveron maksuunpanoa kasvattavat välillisistä kiinteistösijoituksesta saatavien voittojen verottaminen sekä ns. taloudellisen työnantajan käsitteen käyttöönotto. Ansio- ja pääomatuloveron tuottoa pienentää tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys. Verovuonna 2023 tulee voimaan myös peiteltyjen osinkojen verottaminen täysimääräisesti ansiotulona sekä luonnollisten henkilöiden arvonousuvero, mutta niillä ei arvioida olevan budjettivaikutusta voimaantulovuonna. Hallitus antaa eduskunnalle näistä erilliset talousarvioesitykseen liittyvät esitykset.

Verotuksen maksujärjestelyjen huojentaminen vuosina 2020 ja 2021 siirtää verokertymää näiltä vuosilta vuosille 2022 ja 2023. Muutosten vaikutus valtion ansio- ja pääomatuloverojen tuottoon on esitetty alla olevassa taulukossa.

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloon vuonna 2023 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2023	Vaikutus maksuun- pantujen verojen määrään verovuosisitasolla
Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus	-584	-637
Valtionverotuksen invalidivähennyksen poistaminen	10	11
Sote-uudistuksen vaikutus valtion ansio- ja pääomatuloveron tuottoon	12 432	13 562
Valtion ansiotuloverotuksen sote-verokevennys	-338	-369
Asuntolainan korkovähennyksen poistuminen	11	12
Ikään perustuva työtulovähennyksen portaittainen korotus	-67	-73
Määräaikainen sähkövähennys	-225	-264
Perhevapaalta palaavan työmatkavähennyksen omavastuun alentaminen	-2	-2,5
Matkakuluvähennyksen määräaikaisen korotuksen jatkaminen	-16	-17
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys	-2	-4

Ansio- ja pääomatuloverotukseen esitettävien veroperustemuutosten vaikutus valtion verotuloon vuonna 2023 ja vuositasolla (milj. euroa)

	Vaikutus verokertymään vuonna 2023	Vaikutus maksuun- pantujen verojen määrään verovuosisatasolla
Välillisistä kiinteistösijoituksista saatavien voittojen verotus	3	3
Peitellyn osingon verottaminen sataprosenttisesti ansiotulona	0	2
Taloudellisen työnantajan käsitteen käyttöönotto	2	2
Luonnollisten henkilöiden arvonnousuvero	0	3,5
Yhteensä	11 224	12 229
— josta verotuloa lisäävät	12 458	13 596
— josta verotuloa vähentävät	-1 234	-1 367
Maksujärjestelyjen huojennuksen vaikutus kertymäaikatauluun	17	-

Kunkin verovuoden ansio- ja pääomatulovero kertyy useamman kalenterivuoden aikana, joten momentin kertymä koostuu eri verovuosilta maksuunpantujen verojen tilityksistä. Momentin kertymään vaikuttavat myös verontilityksissä sovellettavat veronsaajien jako-osuudet ja niiden mahdolliset oikaisut. Ansio- ja pääomatuloverojen kertymäaikataulua sekä jako-osuuksia ja niiden merkitystä tuloennusteessa on kuvattu tarkemmin valtiovarainministeriön muistiossa *Budjettitalouden tuloarvioiden laadintamenettelyt valtiovarainministeriössä* (www.vm.fi).

Verovuosina 2021—2023 maksuunpantujen verojen määrät (milj. euroa)

	2021 ennuste	2022 ennuste	2023 ennuste
Progressiivinen tulovero	6 174	6 519	19 946
Pääomatulovero	4 236	3 734	3 549
Yleisradiovero	514	520	536

Arvio valtion ansio- ja pääomatuloveron kertymästä vuonna 2023 (milj. euroa)

Ansio- ja pääomatulovero	22 619
Rajoitetusti verovelvollisten maksama lähdevero	721
Yleisradiovero	536
Yhteensä	23 876

Ansio- ja pääomaverotuloennusteeseen liittyvät riskit aiheutuvat yleensä suurelta osin pääomatuuloennusteen epävarmuudesta sekä mahdollisista veronsaajien jako-osuuksien oikaisuista. Myös lähdeveron tuotto on vaihdellut arvaamattomasti, johtuen mm. aikaisempina vuosina maksettujen lähdeverojen palautuksista. Pääomatulojen kehitys on epätasaisempaa kuin ansiotulojen ja ne reagoivat talouden suhdanteisiin ansiotuloja voimakkaammin. Lisäksi pääomatulojen ennustamista vaikeuttaa se, että niistä saadaan suhteellisen vähän toteutumatietaa ennen verotuksen valmistumista. Vuoden 2023 talousarvioesitystä laadittaessa tuoreimmat valmistuneen verotuksen mukaiset tiedot pääomatuloista ovat vuodelta 2020. Talousarviovuoteen ja sitä edeltävään verovuoteen liittyvät jako-osuuksien oikaisut saattavat muuttaa momentin kertymää useilla kymmenillä tai jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Etenkin suhdannekäänteiden yhteydessä näitä muutoksia on vaikea ennakoida. Vuoden 2023 ennusteessa merkittävimmät riskit liittyvät Venäjän pitkittyvän hyökkäyssodan sekä korkean inflaation talousvaikutusten arviointiin.

Ansio- ja pääomatuloverotuksessa on määritelty 52 verotukea, joista 39:lle pystytään esittämään arvio tuen määrästä. Vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Osa ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista on luonteeltaan enemmän verotuksen yleiseen tasoon vaikuttavia vähennyksiä kuin suppealle ryhmälle kohdennettuja tukia. Tällaisia vähennyksiä ovat esimerkiksi ansiotulovähennys ja työtulovähennys, joilla säädelään työhön kohdistuvaa verorasitusta, sekä eläketulovähennykset, joilla säädelään eläkkeiden verotuksen tasoa. Erityistapaus on laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuva verotuki, joka on ennemminkin teoreettinen verotuki kuin varsinainen verotuksessa myönnettävä huojennus.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien arvioidaan vähentävän kaikkien veronsaajien verotottoja yhteensä noin 21,2 mrd. euroa (sisältäen laskennallisen asuntotulon verovapaudesta muodostuvan verotuen, n. 4,3 mrd. euroa) v. 2023. Tästä valtion veroihin kohdistuva vaikutus on noin 13,9 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloverotuksen verotukien euromäärää kasvattavat vuonna 2023 työtulovähennyksen iän perusteella porrastettu korotus, perhevapaalta palaavien työmatkavähennyksen omavastuun alentaminen, työmatkavähennyksen määräaikaisen korotuksen voimassaolon jatkaminen sekä työtulovähennyksen kasvattaminen ansiotuloverotuksen indeksitarkistuksen yhteydessä. Verotukien lukumäärää lisää kotitalousvähennyksen yhteydessä toteutettava määräaikainen sähkövähennys. Verotukien luku- ja euromääriä pienentävät invalidivähennysten sekä asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuuden poistuminen. Peitellyn osingon verottaminen täysimääräisesti ansiotulona kasvattaa peitellyn osingon verottamisesta ansiotulona muodostuvaa verosanktiota.

Arvio ansio- ja pääomatuloverotuksen verotuista vuosina 2021—2023 (milj. euroa, kaikki veronsaajat yhteensä)

	2021	2022	2023
Lakisäätteisten eläke-, työttömyysvakuutus- ja sairausvakuutusmaksujen vähennyskelpoisuus	3 575	3 765	3 875
Työtulovähennys	3 810	3 870	3 550
Kotitalousvähennys	385	420	420
Kotitalousvähennyksen yhteydessä toteutettava määräaikainen sähkövähennys			300
Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuus	190	200	210
Valtionverotuksen eläketulovähennys/eläketulovähennys	185	185	1 930
Vapaaehtoisen eläkevakuutusmaksun vähennyskelpoisuus	60	60	60
Lapsilisien verovapaus	490	480	480
Eräiden muiden sosiaalietuuksien verovapaus	985	985	985
Asuntolainan korkojen vähennyskelpoisuus	25	10	0
Listaamattomien yhtiöiden osinkojen markkinakorkoa suurempi tuotto prosentti	680	810	830
Yrittäjävähennys	120	120	125
Laskennallisen asuntotulon verovapaus	4 300	4 300	4 300
Oman asunnon myyntivoiton verovapaus (suuruusluokkarvio)	1 500	1 500	1 500
Muut	3 146	2 841	2 613
Yhteensä	19 451	19 546	21 178

2023 talousarvio	23 876 000 000
2022 II lisätalousarvio	211 000 000
2022 talousarvio	10 944 000 000
2021 tilinpäätös	11 342 834 388

02. Yhteisövero

Momentille arvioidaan kertyvän 5 998 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat muut kuin säännönmukaisen verotuksen palautuksiin liittyvät oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu tuloverolakiin (1535/1992). Vero on 20 % yhteisön verotettavasta tuloksesta. Momentille kertyy valtion osuus vuoden aikana kertyvästä yhteisöjen tuloverosta ja yhteisön yleisradioverosta. Yhteisöveron saajia ovat valtio ja kunnat.

Yhteisöveroennusteen perusteena ovat tuoreimmat toteutumatiiedot ja arviot kunkin verovuoden lopullisesta verosta. Verovuoden 2023 yhteisöveron määrää ennustetaan arvioidun yritysten tuloskehityksen perusteella vuodesta 2021 vuoteen 2023. Arvio verovuoden 2023 lopullisen yhteisöveron määrästä perustuu lisäksi verovuoden 2021 verotuksen valmistumisesta saatuihin ennakkotietoihin ja verovuoden 2022 toteutuneisiin kertymiin. Yritysten tuloskehitystä arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Yritysten tuloskehitys ei täysin seuraa toimintaylijäämän muutoksia. Varsinkin voimakkaiden suhdannevaihteluiden oloissa toimintaylijäämän antama kuva yritysten tuloksista saattaa poiketa huomattavasti todellisuudesta. Ennusteen laadinnassa toimintaylijäämä tarjoaa kuitenkin luontevan lähtökohdan tarkasteltaessa yhteisöverokertymän kehitystä suhteessa koko talouden aktiviteettia kuvaavaan kasvuennusteeseen. Yhteisöveroennustetta täydennetään tarvittaessa yritysten tulostietojen ja kertymätietojen pohjalta. Yhteisövero on suhdanneherkimpää veromuotoja, jonka tuotto on vaihdellut muita veromuotoja enemmän. Muutokset talouden kehityksessä ja yritysten tulostietojen vaihtelussa voivat nopeasti aiheuttaa suuriakin muutoksia yhteisöveron tuottoon.

Toimintaylijäämän, yritysten tuloskehityksen ja yhteisöveron lopullisen veron arvioitu kehitys

	2020	2021 ennuste	2022 ennuste	2023 ennuste
Toimintaylijäämän muutos, %	1,6	6,1	9,4	4,7
Verovuoden lopullinen vero, milj. euroa	5 468	7 133	7 718	8 019
— valtion osuus yhteisöveron tuotosta, %	57,87	55,66	66,24	76,10

Vuonna 2023 voimaan tulevan sote-uudistuksen yhteydessä sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille ja niiden rahoitusvastuu kunnilta valtiolle. Kuntien tuloja pienennetään siirtyviä kustannuksia vastaavasti. Tässä yhteydessä kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta alennetaan. Tämä kasvattaa valtion yhteisöveron kertymää vuonna 2023 noin 763 milj. eurolla ja maksuunpanoa noin 909 milj. eurolla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jossa kompensoitaisiin kunnille yhteisöveron jako-osuuden kautta varhaiskasvatuseräyksen alentamisen sekä yksityisen hoidon tuen

hoitolisän korotuksen vaikutukset. Toimenpide pienentää valtion verokertymää noin 90 milj. eurolla vuonna 2023 ja maksuunpanoa noin 100 milj. euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmä vähennyksestä verotuksessa. Muutos pienentää valtion yhteisöveron kertymää vuonna 2023 noin 38 milj. eurolla ja maksuunpanoa noin 76 milj. eurolla. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 b §:n muuttamisesta, jolla muutetaan korkovähennysrajoitussäännöstä. Muutos pienentää valtion yhteisöveron kertymää vuonna 2023 noin 1 milj. eurolla. Muutos ei vaikuta yhteisöveron maksuunpanoon. Hallitusohjelman mukaisesti veroperustemuutosten verotuottovaikutukset kompensoidaan nettomääräisesti kunnille. Kompensaatio toteutetaan muuttamalla yhteisöveron jako-osuuksia siten, että muutosten verotuottovaikutus kunnille on neutraali.

Valtiolle suoritettavalla vuotuisella verolla on kerätty Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseksi tarvittavat varat vuodesta 2013 alkaen. Yhteisön yleisradioveroa kertyy noin 30 milj. euroa vuositasona.

Verovuoden vero kertyy useamman kalenterivuoden aikana ja näin ollen momentin kertymä koostuu eri verovuosilta tilitetystä yhteisöverosta. Verovuoden lopullisesta yhteisöverosta kertyy suurin osa saman vuoden aikana ennakoituna. Verovuoden päättymisen jälkeen ennen verotuksen valmistumista maksettavien lisäennakoiden määrä vaihtelee vuosittain huomattavasti. Yrityksille myös palautetaan hakemuksesta ennakoita ennen verotuksen valmistumista. Verotuksen valmistumisen jälkeen kertyy jäännösveroja ja kertymää pienentävät yrityksille takaisin maksettavat ennakonpalautukset. Vuonna 2023 kertyy vielä veroja verovuosilta 2022 ja 2021.

Ennuste yhteisöveron kertymästä vuonna 2023

Yhteisöveron kertymät eri verovuosilta, milj. euroa	
— verovuodelta 2024	507
— verovuodelta 2023	6 226
— verovuodelta 2022	1 296
— aikaisemmilta verovuosilta	35
Yhteensä	8 064
— josta valtion osuus	5 998

Yhteisöjen tuloverotuksessa on tunnistettu 30 verotukea tai -sanktiota, joista 13:lle on voitu laatia arvio verotuen suuruudesta. Verotukien lukumäärää kasvattaa vuonna 2023 tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys. Verotukien vaikutukset on arvioitu kaavamaisesti muiden verotukien vaikutuksista irrallaan, eikä yksittäisen verotuen poistaminen välttämättä kasvattaisi verotuloja tuen määrää vastaavasti. Yhteisöveromomentille kohdistuvista verotuista merkittävimpiä ovat irtaimen käyttöomaisuuden poistojärjestelmään sisältyvä verotuki, verovuositason arvioituna yhteensä n. 723 milj. euroa vuonna 2023, ja käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoittojen verovapaus, n. 281 milj. euroa. Irtaimen käyttöomaisuuden poistojen osalta edellä arvioitu summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea. Irtaimen käyttöomaisuuden poisto-oikeus on päätetty kaksinkertaistaa verovuosille 2020—2027, mikä on myös kasvattanut verotuen määrää. Verotukien määritelmät sekä arviot niiden vaikutuksista verotuottoihin riippuvat verotukilaskennassa käytetystä normiverojärjestelmästä ja laskentamenetelmistä. Jak-

soitusluonteisille verotuille arvio voidaan esittää joko verovelan korkona tai verovuositason vaikutuksena; ks. Verotuet Suomessa 2009 -raportti (VATT 2010).

Merkittävimmät verotuet (ennuste, milj. euroa)

	2021	2022	2023
Irtaimen käyttöomaisuuden hankintamenon poistaminen ¹⁾	701	711	723
Käyttöomaisuusosakkeiden luovutusvoiton verovapaus	272	276	281
Tutkimus- ja kehittämistoiminnan lisävähennys ²⁾			81
Tonnistovero	16	16	17
Työnantajan koulutusvähennys ²⁾	10	11	11
Tutkimusyhteistyön lisävähennys	8	20	20

¹⁾ Verovuositason arvio. Summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea.

²⁾ Summa sisältää myös ansio- ja pääomatuloveromomentille kohdistuvaa verotukea.

2023 talousarvio	5 998 000 000
2022 II lisätalousarvio	986 000 000
2022 talousarvio	3 831 000 000
2021 tilinpäätös	3 686 272 571

03. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 80 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Veron määrä on 30 % talletukselle tai joukkovelkakirjalainalle Suomeen maksetusta korosta. Verovelvollisia ovat luonnolliset henkilöt.

Kotitalouksien talletukset muodostavat veropohjasta suurimman osan. Vuoden 2021 lopussa suomalaisten kotitalouksien talletusten kanta Suomen rahalaitoksissa oli n. 109 mrd. euroa ja niiden keskiporko oli n. 0,03 %. Kotitalouksien lähdeverollisten talletusten kannan ja keskiporkon arvioidaan kehittyvän taulukossa esitetyn mukaisesti.

Korkotulojen lähdeveron veropohjan keskeisten tekijöiden arvioitu kehitys

	2021 toteutuma	2022 ennuste	2023 ennuste
Lähdeverollisten talletusten kannan muutos, %	7,2	4,9	3,2
Kotitalouksien talletusten keskiporko, %	0,04	0,04	0,29

2023 talousarvio	80 000 000
2022 talousarvio	16 000 000
2021 tilinpäätös	25 590 288

04. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 903 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaveralakiin (378/1940) ja siinä oleviin perintö- ja lahjaveroasteikkoihin. Lahjaveron osuudeksi momentin kertymästä arvioidaan n. 20 %.

Perintö- ja lahjaverotukseen kohdistuu 15 erilaista verotukea, joista merkittävimmän, yritysten sukupolvenvaihdoshuojennuksen määräksi arvioidaan n. 140 milj. euroa vuonna 2023.

2023 talousarvio	903 000 000
2022 talousarvio	855 000 000
2021 tilinpäätös	826 149 403

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut*01. Arvonlisävero*

Momentille arvioidaan kertyvän 22 333 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella, sekä valtion virastojen ja laitosten arvonlisäverollisten suoritteiden myynnistä saatavat tulot, jotka kirjataan suoriteperusteisesti.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Merkittävimmän osan arvonlisäverotuksen veropohjasta muodostaa kotitalouksien kulutus, josta kertyy noin 66 % arvonlisäveron tuotosta. Arvonlisäveroa kertyy myös verovapailta sektoreilta ja toimialoilta. Niillä ei ole veron vähennysoikeutta, joten ostojen sisältämät arvonlisäverot kerryttävät valtion verotuottoa. Arvonlisäveroa kertyy siten valtiosektorin ja julkisen sektoriin luettavien sosiaaliturvarahastojen välituotekäytöstä ja investoinneista. Kuntien, kuntayhtymien ja hyvinvointialueiden välituotekäytöstä ja investoinneista kerätään myös arvonlisäveroa, mutta koska kerätyt verot palautetaan paikallishallinnolle, ne eivät lisää valtionbudjetissa näytettäviä arvonlisäverotuottoja.

Lisäksi arvonlisäveroa kertyy ns. muun verovapaan toiminnan välituotekäytöstä ja investoinneista. Näitä ovat rahoitus- ja vakuutus toiminta, asuntojen omistus ja vuokraus sekä yksityinen terveydenhuolto ja sosiaalipalvelut. Arvonlisäveroa kertyy myös mm. kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen välituotekäytöstä ja investoinneista.

Arvonlisäveron veropohjan keskeisten erien muutos, %

	2021	2022 ennuste	2023 ennuste
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen veropohja	5,9	8,4	4,2
Valtiosektorin ja sosiaaliturvarahastojen toiminnan välituotekäyttö	5,4	10,6	7,4
Muun verovapaan toiminnan välituotekäyttö	5,6	6,9	3,6

Arvonlisäveron kertymä koostuu Verohallinnon ja Tullin kantamista arvonlisäveroista sekä muiden valtion kirjanpitoyksiköiden suoraan arvonlisäveromomentille kirjaamista määristä.

Arvonlisäverokertymästä vähennettävät palautukset koostuvat arvonlisäverovelvollisille ilmoitusten, hakemusten ja muutosten johdosta palautetuista veroista. Varsinaisen veron lisäksi palautuksiin sisältyy kunnille palautettu arvonlisävero, joka on viime vuosina ollut keskimäärin n. 3,0 mrd. euroa vuosittain.

Arvonlisäveron kertymät (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 talousarvio	2023 esitys
Verohallinnon bruttokertymä	34 865	38 640	41 905
Tullin nettokertymä	39	46	52
Arvonlisäverokertymä muista valtion tilivirastoista	79	84	87
Verohallinnon maksamat palautukset	-14 831	-17 308	-18 711
Yhteensä	20 152	21 462	22 333

Arvonlisäveroennusteen osuvuus riippuu keskeisesti siitä, miten kulutuksen kokonaisarvon kehitys ja kohdentuminen kyetään ennakoimaan. Muutokset kulutuksessa vaikuttavat nykyisen kulutuksen lisäksi ennustettuun tulevaan kulutukseen ja sitä kautta ennustettuun arvonlisäveropohjaan. Ennusteessa on huomioitu vuosien 2020, 2021 ja 2022 arvonlisäverojen maksujärjestelyä koskevien huojennusten vaikutukset vuoden 2021, 2022 ja 2023 verotuottoihin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen hintojen nousun vaikutusten helpottamiseksi kotitalouksille. Esityksessä ehdotetaan sähköenergian arvonlisäverokannan alentamista määräaikaisesti 10 prosenttiin ajalle 1.12.2022—30.4.2023, jonka arvioidaan vähentävän valtion verotuloja 209 milj. euroa vuonna 2023. Samassa esityksessä ehdotetaan alennettavaksi myös henkilökuljetusten arvonlisäverokanta määräaikaisesti 0 prosenttiin ajalle 1.1.2023—30.4.2023 kotitalouksien ostovoiman parantamiseksi korkean inflaation johdosta. Henkilökuljetusten arvonlisäverokannan määräaikaisen alentamisen arvioidaan vähentävän valtion verotuloja noin 52 milj. euroa vuonna 2023.

Tuottoennusteessa on otettu huomioon arvonlisäveron verotuet, jotka muodostuvat alennetuista verokannoista. Verotuiksi määritellään myös joitain EU:n arvonlisäverodirektiivistä poikkeavia eriä sekä arvonlisäveron alarajaan liittyvä huojennus. Arvonlisäverotukseen kohdistuu 20 verotukea vuonna 2023.

Arvonlisäveroon kohdistuvat verotuet (milj. euroa)

	2021	2022	2023
Elintarvikkeiden ja rehujen alennettu alv-kanta (14 %)	1 442	1 547	1 590
Ravintola- ja ateriapalvelujen alennettu alv-kanta (14 %)	498	529	553
Lääkkeiden alennettu alv-kanta (10 %)	355	372	381
Henkilökuljetusteen alennettu alv-kanta (10 %, 0 % 2023)	198	210	372
Majoituspalvelujen alennettu alv-kanta (10 %)	89	94	98
Sähköenergian alennettu alv-kanta (10 %)			293
Muut verotuet	650	669	677
Yhteensä	3 232	3 421	3 964

2023 talousarvio	22 333 000 000
2022 talousarvio	21 462 000 000
2021 tilinpäätös	20 152 197 587

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 921 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Vero on tarkoitettu ensi vaiheessa vakuutuslaitosten kannettavaksi ja siirrettäväksi vakuutusentottajien rasitukseksi. Esimerkiksi henkilövakuutukset on kuitenkin vapautettu verosta. Vakuutusmaksuvero täydentää arvonlisäveroa, koska arvonlisäverotuksessa vakuutuspalvelut on jätetty verotuksen ulkopuolelle. Vakuutusmaksuveron verokanta on seurannut yleisen arvonlisäverokannan kehitystä. Vuonna 2023 vero on 24 % vakuutusmaksun verottomasta arvosta.

2023 talousarvio	921 000 000
2022 talousarvio	885 000 000
2021 tilinpäätös	847 513 980

03. Apteekkivero

Momentille arvioidaan kertyvän 207 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena, pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkiverosta annetun lain (770/2016) mukaisia maksuja.

Apteekkiverosta annetun lain taulukkoa on tarkoitus tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen. Tarkistettua apteekkiverotaulukkoa sovelletaan vuonna 2023 apteekkiin, joka määrätään vuoden 2022 liikevaihdon perusteella.

2023 talousarvio	207 000 000
2022 talousarvio	204 600 000
2021 tilinpäätös	200 520 793

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 215 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin tupakkaverosta (1470/1994). Lain mukaan savukkeista kannetaan yksikköperusteista veroa 8,69 senttiä kappaletta kohti ja arvoon perustuvaa veroa 52 % vähittäismyyntihinnasta laskettuna, kuitenkin vähintään 33,28 senttiä kappaletta kohti. Siikareista ja pikkusikareista kannetaan veroa 8,54 senttiä kappaleelta ja lisäksi 34 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 33,28 senttiä kappaleelta. Piippu- ja savuketupakasta veroa kannetaan 9,15 senttiä grammalta ja lisäksi 48 % vähittäismyyntihinnasta. Savukkeiksi käärittävästä hienoksi leikatusta tupakasta kannetaan veroa 6,65 senttiä grammalta ja lisäksi 52 % vähittäismyyntihinnasta, kuitenkin vähintään 23,41 senttiä grammalta. Muista tupakkaa sisältävistä tuotteista ja savukepaperista kannetaan veroa 60 % vähittäismyyntihinnasta. Sähkösavukeneiteiden vero on 30 senttiä millilitralta ja kuumennettävien tupakkatuotteiden vero 30 senttiä grammalta.

Tupakkaverot korotetaan yhteensä 117 milj. eurolla vuosina 2022 ja 2023. Vuonna 2023 korotukset astuvat voimaan 1.1. ja 1.7.2023.

Tupakkaveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 talousarvio	2023 esitys
Savukkeet	867	1 012	990
Muut tupakkatuotteet	164	200	225
Yhteensä	1 031	1 212	1 215

Tupakkaveroon ei kohdistu verotukia.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 148 milj. euron vähennyksen tupakkaveron tuottoon vuonna 2021.

2023 talousarvio	1 215 000 000
2022 talousarvio	1 212 000 000
2021 tilinpäätös	1 031 459 446

04. Alkoholijuomaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 518 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/1994). Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 50,35 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Välituotteiden vero (21 tilavuusprosenttia) on vastaavasti 36,71 euroa ja viinien vero (12,5 tilavuusprosenttia) 33,68 euroa litralta laskettuna sataprosenttisena alkoholina. Oluen vero litrassa sataprosenttista alkoholia on 38,05 euroa.

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat valtiovarainministeriön yhteistyössä eri toimijoiden kanssa laatimiin ennusteisiin alkoholin kulutuksesta.

Alkoholiveron kertymän arvioitu kehitys (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 talousarvio	2023 esitys
Olut	610	669	649
Miedot käymisteitse valmistetut juomat	75	84	80
Viinit	238	253	247
Välituotteet	12	13	12
Etyylialkoholi	487	521	529
Yhteensä	1 423	1 540	1 518

Alkoholijuomaveron verotuloa pienentää pienpanimoiden veronhuojennus, jonka määrän arvioidaan olevan n. 17 milj. euroa vuonna 2023.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 129 milj. euron vähennyksen alkoholiveron tuottoon vuonna 2021.

2023 talousarvio	1 518 000 000
2022 talousarvio	1 540 000 000
2021 tilinpäätös	1 423 174 911

05. Virvoitusjuomaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 213 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin virvoitusjuomaverosta (1127/2010). Veroa kannetaan alkoholittomista tai vain vähän alkoholia sisältävistä juomista ja veron määrä on 13 senttiä litralta valmista juomaa sokerittomilla juomilla ja 32 senttiä litralta valmista juomaa sokeripitoisilla juomilla.

Verotukena momentin kertymää pienentää kliinisten ravintovalmisteiden, äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden, lastenruokien, laihdutusvalmisteiden ja ravintolisien vapautus verosta. Verotuen määrän arvioidaan olevan verotuottojen kannalta vähäinen.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 19 milj. euron vähennyksen virvoitusjuomaveron tuottoon vuonna 2021.

2023 talousarvio	213 000 000
2022 talousarvio	211 000 000
2021 tilinpäätös	203 383 765

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 455 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energiaverojen tuottoennusteessa hyödynnetään Teknologian tutkimuskeskus VTT:n laatimaa liikenteen kasvihuonekaasujen ennustetta ja työ- ja elinkeinoministeriön energiaosastolla laadittavaa energiatasetta.

Energiaverojen veropohjien arvioitu kehitys (%)

	2021 tilinpäätös	2022 ennuste	2023 ennuste
Moottoribensiini	1,7	-3,2	-1,7
Dieselöljy	-6,3	-0,6	-0,9
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.)	9,2	-1,3	-0,4
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konosalit)	3,8	-1,7	7,6
Muut (mm. kevyt polttoöljy, raskas polttoöljy, maakaasu, kivihiili, polttoturve, nestekaasu)	3,8	-1,1	-11,9

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2022 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Moottoribensiini, snt/l	75,96
Dieselöljy, snt/l	59,48
Kevyt polttoöljy, snt/l	30,23
Raskas polttoöljy, snt/kg	30,54
Sähkö I (kotitaloudet, palveluala jne.), snt/kWh	2,253
Sähkö II (teollisuus, kasvihuoneet ja konosalit), snt/kWh	0,063
Kivihiili, €/t	220,44

Energiaverojen verotasoja

	Verotaso v. 2022 (sis. huoltovarmuusmaksu)
Maakaasu, €/MWh	23,354
Nestekaasu, snt/kg	31,49
Polttoturve, €/MWh	5,70

Verokertymän arvioitu kehitys energiatuotteittain (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 talousarvio	2023 esitys
Moottoribensiini ¹⁾	1 200	1 275	1 266
Diesel ¹⁾	1 307	1 521	1 524
Sähkö	886	942	960
Muut	736	766	705
Yhteensä	4 129	4 504	4 455

¹⁾ Sisältää korvaavat biopolttoaineet.

Energiaverotuloihin on tunnistettu kohdistuvan 16 verotukea. Verotuet muodostuvat alennetuista verokannoista ja verotuen määräksi on katsottu vertailutason ja alennetun verokannan mukainen erotus. Energiaverotuet eivät ole aina yhteismitallisia, mistä johtuen niiden summaamista tulee välttää. Vuosimuutos voi myös johtua monesta syystä, kuten verotason muutoksesta, volyymin muutoksesta tai vertailutason muutoksesta. Vertailutasoista ja verotukien laskennasta löytyy lisätietoa valtiovarainministeriön verkkosivuilta osoitteesta www.vm.fi/verotuet.

Energiaverotulomomentille kuuluvat verotuet (milj. euroa)

	2021	2022	2023
Dieselpolttoaineen alempi verokanta ¹⁾	718	720	715
Parafiinisen dieselöljyn verotuki	72	31	0
Raideliikenteen dieselmootoreissa käytettävä kevyt polttoöljy	13	13	13
Työkoneissa käytetyn kevyen polttoöljyn normia alempi verokanta	478	472	465
Turpeen alempi verokanta ²⁾	146	104	96
Turpeen verottoman käytön yläraja	18	25	25
Puupohjaisten polttoaineiden verottomuus	418	418	418
Jätteenpolton verottomuus	63	63	63
CHP-laitosten verotuki	131	120	96
Teollisuuden ja kasvihuoneiden sähkön alempi verokanta sekä lämpöpumppujen, konesalien ym. sähkön alempi verokanta	810	833	848
Raideliikenteen sähkön verottomuus	16	16	16
Liikenteessä käytetyn sähkön normia alempi verokanta	8	12	17
Liikenteessä käytetyn kaasun normia alempi verokanta	14	14	17
Biokaasun verotuki lämmityskäytössä	5	5	4

¹⁾ Tämän verotuen osalta on otettava huomioon verosanktioksi luettava henkilö- ja pakettiautojen ajoneuvoveron käyttövoimaverot.

²⁾ Turpeen vero ei noudata nykyistä energiaveromallia.

Lisäksi energiaverotuiksi luetaan maatalouden energiaveronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 48,5 milj. euroa vuonna 2023, sekä energiaintensiivisten yritysten veronpalautus, jonka suuruudeksi arvioidaan n. 41 milj. euroa vuonna 2023. Edellä mainitut verotuet kuuluvat menomomentille 28.91.41 eivätkä siten vähennä energiaverojen tulomomentin verokertymää.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi uusiutuvien polttoainoiden käytön edistämisestä liikenteessä (jakeluelvoite) annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta ja 5 b §:n väliaikaisesta muuttamisesta, mikä nostaa vuoden 2023 energiaverotuottoja 61 milj. eurolla ja vuoden 2024 energiaverotuottoja 12 milj. eurolla. Samassa yhteydessä esitetään jakeluelvoitteen korottamista vuodesta 2024 alkaen, mikä vastaavasti vähentää energiaverotuottoja keskimäärin noin 33 milj. eurolla vuodessa vuosina 2024—2030.

Hallitus antaa lisäksi eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän energiaverotusta koskevan esityksen koskien niin sanottujen sähköpolttoainoiden ja lämmityksessä käytettävän biokaasun verotusta. Lämmityksessä käytettävän biokaasun verotukea ehdotetaan pienennettäväksi maltillisesti asettamalla sille EU:n vähimmäisveroa vastaava energiasisältövero toimintaympäristön ennakoitavuuden ja oikeusvarmuuden parantamiseksi. Sähköpolttoainoiden verotusta ehdotetaan tarkennettavaksi sen selkeyttämiseksi, mitä verotasoja niihin sovelletaan liikenne-, lämmitys- ja työkonekäytössä.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 400 milj. euron vähennyksen energiaverojen tuottoon vuonna 2021.

2023 talousarvio	4 455 000 000
2022 II lisätalousarvio	-2 000 000
2022 talousarvio	4 506 000 000
2021 tilinpäätös	4 129 214 750

08. Eräiden juomapakkausten valmistevero

Momentille arvioidaan kertyvän 16 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräiden juomapakkausten valmisteverosta (1037/2004). Alkoholijuomien, virvoitusjuomien, vesien ja eräiden muiden sellaisenaan juotavien juomien eri materiaalista valmistetut juomapakkaukset, lukuun ottamatta nestepakkauskartongista valmistetuja pakkauksia, ovat veronalaisia. Verosta vapaita puolestaan ovat juomapakkaukset, jotka ovat uudelleenkäytettäviä ja kuuluvat panttiin perustuvaan palautusjärjestelmään. Kertakäyttöisten, hyväksytyyn palautusjärjestelmään kuulumattomien juomapakkausten vero on 51 senttiä litralta. Veronalaisten pakkausten määrän oletetaan säilyvän vuonna 2023 likimain vuoden 2022 tasolla.

Valmisteverotuksen verotusmenettelyiden muutoksen takia veron maksu myöhentyi vuoden 2021 alusta, mikä aiheutti kertaluonteisen n. 1 milj. euron vähennyksen juomapakkausveron tuottoon vuonna 2021.

2023 talousarvio	16 000 000
2022 talousarvio	16 000 000
2021 tilinpäätös	15 370 213

10. Muut verot

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 541 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverolakiin (777/2020). Autovero määräytyy ajoneuvon hiilidioksidipäästön ja sen hinnan perusteella. Autoveroprosentti vaihtelee 0—48,9 prosentin välillä hiilidioksidipäästöstä riippuen WLTP-mittaustavan mukaisesti. Autot, joiden käyttövoimana on yksinomaan sähkö tai vety, on vapautettu autoverosta 1.10.2021 lähtien. Pakettiautojen verotus vastaa henkilöautojen verotusta, mutta kookkaiden pakettiautojen veroa alennetaan kokonaisuudessaan perusteella.

Autoveron tuoton kehitys riippuu sekä verotettavien ajoneuvojen määrän että keskimääräisen veron kehityksestä. Autojen rekisteröintimäärän ennustetaan nousevan vuosien 2020—2022 matalalta tasolta hieman vuonna 2023, mutta samalla sähköautojen myyntiosuuden kasvun sekä polttomoottoriautojen päästötasojen laskun myötä keskimääräinen autoveron määrä jatkaa selvää alenemistaan. Autoveron tuottoa korotti kertaluonteisesti vuonna 2022 vuoden 2021 alusta voimaan tullut verotusmenettelyn muutoksen seurauksena syntynyt käytettyjen autojen veropäätösten käsittelyruuhka. Tämän takia vuoden 2021 autoverokertymästä n. 100 milj. euroa siirtyi kertyväksi vasta vuoden 2022 puolella. Käsittelyruuhkan ennakoidaan jatkuvan yhä siten, että vuoden 2022 verotuottoa siirtyy kertyväksi vuonna 2023 n. 33 milj. euroa.

Vuonna 2021 täyssähköautojen autoveron alennuksen yhteydessä päätettiin korottaa vastaavasti täyssähköautojen ajoneuvoveron perusveroa. Veronkorotus tulee voimaan 1.10.2023 jälkeisille veropäiville.

Autoveron veropohjan keskeisten erien arvioitu kehitys

	2021		2022 ennuste		2023 ennuste	
	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa	kpl	keskim. vero, euroa
Uudet henkilöautot	93 000	3 700	85 000	3 300	110 000	2 800
Käytetyt henkilöautot	44 600	4 000	46 000	3 300	47 000	2 800

Ensirekisteröityjen uusien henkilöautojen keskimääräinen hiilidioksidipäästö vuonna 2021 oli arviolta noin 103 g/km WLTP-mittaustavan mukaisesti. Uusien henkilöautojen hiilidioksidipäästöt ovat laskeneet vuodesta 2008 lähtien.

Autoveron arvioitu kertymä eri ajoneuvoryhmistä (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 talousarvio	2023 esitys
Henkilöautot	442	491	463
Pakettiautot	63	78	62
Moottoripyörät	13	14	12
Muut ajoneuvot	6	6	4
Yhteensä	524	589	541

Merkittävin autoveroennusteen riski liittyy verotettaviksi tulevien ajoneuvojen kysyntään. Uusien henkilöautojen kysynnän poikkeaminen ennustetusta 10 000 kappaleella vaikuttaisi verotuloon n. 30 milj. euroa.

Autoverotukseen sisältyy useita verotukia. Tavallisten taksien verotuki poistui vuonna 2022.

Autoveron arvioitu verotuki (milj. euroa)

	2021	2022	2023
Tavallisten taksien verotuki	1	1	-
Invalidien autoverotuki	2	2	2
Pelastusautojen, sairausautojen, inva- ja esteettömien taksien, matkailuautojen sekä muiden ajoneuvojen verotuet	110	110	110

2023 talousarvio	541 000 000
2022 II lisätalousarvio	-137 000 000
2022 talousarvio	726 000 000
2021 tilinpäätös	524 117 488

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 984 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vuonna 2023 varainsiirtoveron määrä on 4 % kiinteistöjen kauppahinnasta. Asunto-osakeyhtiön, keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön ja kiinteistöyhtiön osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 2 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta. Muiden kuin asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeiden omistusoikeuden luovutuksesta suoritettavan varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta tai muun vastikkeen arvosta.

Varainsiirtoveron tuotosta suurin osa kertyy asunto- ja kiinteistökaupasta. Varainsiirtoveron tuotto vaihtelee vuosittain huomattavasti johtuen muun muassa veron piiriin kuuluvien yritysjärjestelyjen määrän vaihtelusta, samoin kuin asunto- ja kiinteistömarkkinoiden suhdannevaihteluista. Talousarvioesityksessä on käytetty oletusta, että vuonna 2023 asunto-osakekaupan arvo nousisi 2,8 % sekä kiinteistökaupan arvo nousisi 2,8 %. Varainsiirtovero tulee suorittaa 2–6 kuukauden kuluessa, uusien asunto-osakkeiden tapauksessa tätäkin myöhemmin, minkä johdosta asunto- ja

kiinteistökaupassa tapahtuvat muutokset näkyvät varainsiirtoveron kertymässä jopa vuoden viiveellä.

Varainsiirtoveroon kohdistuu 11 verotukea, joista kolmelle pystytään laskemaan arvo. Merkittävimmät varainsiirtoverotuksen verotuet ovat ensiasunnon ostajien vapautus varainsiirtoverosta ja se, että julkisen kaupankäynnin kohteena olevien arvopaperien kauppa ei kuulu varainsiirtoveron piiriin.

Varainsiirtoverotuksen merkittävimmät verotuet (milj. euroa)

	2021	2022	2023
Ensisiasunnon luovutuksen varainsiirtoverovapaus	125	125	125
Julkisesti listatun arvopaperin varainsiirtoverovapaus	2 000	2 000	2 000
Yhteensä	2 125	2 125	2 125

2023 talousarvio	984 000 000
2022 talousarvio	987 000 000
2021 tilinpäätös	994 596 669

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 60 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Vero kertyy lähes kokonaan yksinoikeudella toimeenpannuista arpajaisista, joista vero kerätään rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta.

Arpajaisverokannan määräaikainen alennus jatkuu vuonna 2023, mutta verokanta nousee 1,6 prosenttiyksikköä vuoden 2022 tasosta. Muutos kasvattaa arpajaisveron tuottoa n. 16 milj. euroa vuonna 2023 ja vuositasolla n. 19 milj. euroa. Määräaikaisella alennuksella kompensoidaan edunsaajille rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskua vuosien 2021, 2022 ja 2023 osalta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi arpajaislain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, mikä nostaa arpajaisveron tuottoarviota 2 milj. eurolla vuonna 2023.

2023 talousarvio	60 000 000
2022 talousarvio	53 000 000
2021 tilinpäätös	81 266 212

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 060 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverolakiin (1281/2003). Vero koostuu perusverosta ja käyttövoimaverosta.

Perusveroa kannetaan henkilö- ja pakettiautoista. Perusvero on määräytynyt vuodesta 2011 alkaen ajoneuvon hiilidioksidipäästön perusteella. Jos hiilidioksidipäästön määrästä ei ole merkintää ajoneuvorekisterissä, vero perustuu ajoneuvon kokonaismassaan. Veroa kannetaan vain niiltä päiviltä, joilta ajoneuvo on ilmoitettu liikennekäyttöön.

Henkilö- ja pakettiautojen keskimääräisen perusveron määrä (euroa vuodessa)

	2020	2021	2022 ennuste
Henkilöautot	210	202	190
Pakettiautot	348	348	338

Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä. Henkilö- ja pakettiautojen käyttövoimaveron tarkoituksena on tasata eri polttoaineiden tai käyttövoiman toisistaan poikkeavasta verotuksesta johtuvaa verorasituksen eroa. Koska käyttövoimaveron on kiinteä ja polttoaineverotus taas riippuu ajoneuvokohtaisesta polttoainekulutuksesta ja ajosuoritteesta, verorasituksen tasaus toteutuu keskimääräisyyksiin perustuvilla oletuksilla. Muiden ajoneuvojen kuin henkilöautojen käyttövoimaverolla on fiskaalisia ja EU-oikeudellisia perusteita.

Ajoneuvoveron kertymän jakautuminen perusveroon ja käyttövoimaveroon ajoneuvolajeittain (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 talousarvio	2023 esitys
Perusvero			
— henkilöautot	578	555	488
— pakettiautot	118	101	109
Käyttövoimaveron			
— henkilöautot	331	343	352
— pakettiautot	34	33	36
— kuorma-autot	59	58	60
Maksutapalisä	14	14	14
Yhteensä	1 134	1 104	1 060

Ajoneuvoverotukseen sisältyvien verotukien yhteismääräksi arvioidaan 19 milj. euroa. Merkittävintä verotuki on invalidien vapautus ajoneuvoveron perusverosta, jonka suuruudeksi arvioidaan 15 milj. euroa.

2023 talousarvio	1 060 000 000
2022 talousarvio	1 104 000 000
2021 tilinpäätös	1 133 795 941

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 8 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (1126/2010). Jäteveroa suoritetaan lain verotaulukossa mainitusta kaatopaikalle toimitetusta hyödyntämiskelpoisesta jätteestä. Jäteveron määrä on 70 euroa tonnilta jätettä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi jäteverolain muuttamisesta. Esityksessä jäteveroa ehdotetaan korotettavaksi vuoden 2023 alusta. Lisäksi esitykseen sisältyisi ehdotus jäteveron veropohjan laajentamisesta tiettyihin hyödyntämiskelpoisiin jätteisiin.

2023 talousarvio	8 000 000
2022 talousarvio	6 000 000
2021 tilinpäätös	3 112 846

19. Muut veronluonteiset tulot*04. Eräät viestinnän maksut*

Momentille arvioidaan kertyvän 30 312 000 euroa.

Selvitysosa: Tietoyhteiskuntamaksu 4 400 000 euroa sekä televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu 1 000 000 euroa perustuvat lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jolla muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia sekä Liikenne- ja viestintävirastosta annettua lakia. Esityksessä esitetään tietoyhteiskuntamaksun korottamista 0,135 prosenttiin tietoyhteiskuntamaksun alaisen teleyrityksen Suomessa harjoittamansa teletoinnin liikevaihdosta maksun määräämistä edeltävältä tilikaudelta. Tietoyhteiskuntamaksun korotuksella katetaan Liikenne- ja viestintävirastolle sijaintitietopalvelusta aiheutuvia vuosittaisia toiminta- ja ylläpitokustannuksia.

Postitoiminnan valvontamaksu 1 326 000 euroa perustuu postilakiin (415/2011). Varmennemaksu 266 000 euroa perustuu lakiin vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista (617/2009).

Edellä mainittuja maksuja arvioidaan kertyvän yhteensä 6 992 000 euroa. Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Toimilupamaksu, yhteensä 19 920 000 euroa, perustuu eräiden radiotaajuuksien huutokaupoista annettuun lakiin (462/2009) ja lakiin sähköisen viestinnän palveluista (917/2014). Liikenne- ja viestintävirasto perii 700 megahertsin, 3500 megahertsin ja 26 gigahertsin taajuusalueilla vuonna 2016, 2018 ja 2020 toteutettujen huutokauppojen tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun. Toimilupamaksut tuloutetaan tasaerissä toimilupakauden viiden ensimmäisen vuoden aikana. Samoin Liikenne- ja viestintävirasto perii vuonna

2009 toteutetun huutokaupan tuloksen perusteella toimiluvan saaneilta teleyrityksiltä lain edellyttämän toimilupamaksun.

Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 288 §:n perusteella perittäviä markkinaehtoisia taajuusmaksuja 3 400 000 euroa.

2023 talousarvio	30 312 000
2022 talousarvio	30 012 000
2021 tilinpäätös	43 098 612

05. Eräät liikenteen maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 23 438 000 euroa.

Selvitysosa: Lentoliikenteen valvontamaksu 6 900 000 euroa perustuu lakiin lentoliikenteen valvontamaksusta (1249/2005). Katsastustoiminnan valvontamaksu 7 438 000 euroa perustuu lakiin katsastustoiminnan valvontamaksusta (960/2013). Näistä toiminnoista aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.01.02 määrärahan mitoituksessa.

Tieliikenteen liikenneturvallisuusmaksu 9 100 000 euroa perustuu lakiin liikenneturvallisuusmaksusta (471/2016). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain ja liikennevakuutuslain muuttamisesta. Esityksellä korotetaan liikennevakuutustoimintaa harjoittavien vakuutusyhtiöiden maksamaa liikenneturvallisuusmaksua. Jatkossa liikenneturvallisuusmaksu on 1,3 prosenttia vakuutusyhtiön vuosittain liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta. Esityksen tavoitteena on, että liikenneturvallisuusmaksulla kerätyt varat vastaavat paremmin ennaltaehkäisevään liikenneturvallisuustyöhön vuosittain tarvittavaa rahoitusta. Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Tästä toiminnasta aiheutuvat menot on otettu huomioon momentin 31.20.51 määrärahan mitoituksessa.

2023 talousarvio	23 438 000
2022 talousarvio	18 738 000
2021 tilinpäätös	22 897 583

06. Väylämaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 45 000 000 euroa.

Selvitysosa: Väylämaksu perustuu väylämaksulakiin (1122/2005), jonka perusteella Suomen vesialueella kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua.

Väylämaksun puolitusta jatketaan vuonna 2023. Vuoden 2023 arvio väylämaksukertymästä perustuu vuoden 2021 toteutumaan 44,7 milj. euroa sekä päivitettyihin arvioihin vuoden 2022 väylämaksukertymästä.

2023 talousarvio	45 000 000
2022 talousarvio	51 000 000
2021 tilinpäätös	44 667 005

09. Muut verotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 8 965 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2014 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.

Momentille tuloutetaan myös lakiin säätöön valvontamaksusta (1048/2013) ja lakiin tilintarkastajan vuosimaksusta ja laadunvalvonnan maksuista (1512/2015) perustuvat tulot. Näillä maksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.07.

Lisäksi momentille tuloutetaan alkoholivalvonnan vuosimaksut. Näillä maksuilla rahoitetut menot on otettu huomioon momentilla 28.40.01.

2023 talousarvio	8 965 000
2022 II lisätalousarvio	-590 000
2022 talousarvio	9 555 000
2021 tilinpäätös	12 099 572

10. Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut ja Perämeren tuulivoima-alueella perittävä tuulivoimamaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 5 530 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain (950/2012) muuttamisesta.

Sähkö- ja maakaasuverkkomaksut perustuvat lakiin sähkö- ja maakaasuverkkomaksusta (950/2012). Verkkomaksutulojen arvioidaan olevan 5 270 000 euroa vuonna 2023. Verkkomaksuilla rahoitettavat menot on otettu huomioon momentilla 32.01.09.

Perämeren tuulivoima-alueelta perittävä tuulivoimamaksu perustuu lakiin tuulivoiman kompensatioalueista (490/2013). Kaikki syöttötariffijärjestelmässä olevat voimalat ovat jo tuulivoimamaksunsa hoitaneet. Vuonna 2023 tuulivoimamaksuja kerätään 260 000 euroa, josta 100 000 euroa tulee yhdeltä premiojärjestelmään tarjouskilpailussa hyväksytyltä laitokselta ja 160 000 euroa yhdeltä markkinaehtoisesti rakennettavalta laitokselta.

2023 talousarvio	5 530 000
2022 talousarvio	4 963 000
2021 tilinpäätös	4 395 261

11. Rahoitusvakaustalviraston hallintomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 408 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Maksu perustuu Rahoitusvakaustalviraston hallintomaksusta annettuun lakiin (1197/2014). Momentille tuloutetaan Rahoitusvakaustalviraston luottolaitoksilta ja sijoituspalveluyrityksiltä perimät hallintomaksut, joilla katetaan viraston toiminnasta aiheutuvat kulut.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.03.

2023 talousarvio	3 408 000
2022 talousarvio	3 388 000
2021 tilinpäätös	3 009 837

12. Säteilytoimintaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 833 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat säteilylaissa (859/2018) tarkoitettuja valvontamaksuja.

Säteilyturvakeskuksen perimät veronluonteiset valvontamaksut perustuvat tarkastustoiminnan toteutuneisiin kustannuksiin pohjautuvaan kustannusarvioon. Veron määrää tarkistetaan tarvittaessa kustannustason muuttuessa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi Säteilyturvakeskuksesta ja säteilylain muuttamisesta.

2023 talousarvio	2 833 000
2022 talousarvio	2 630 000
2021 tilinpäätös	2 568 535

Osasto 12 SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
23. Valtioneuvoston kanslia	2	50	50	—	0
99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot	2	50	50	—	0
24. Ulkoministeriön hallinnonala	10 337	25 612	16 188	-9 424	-37
20. Tiede- ja kulttuuri- instituuttikiinteistöjen vuokratulot	978	996	1 005	9	1
99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot	9 359	24 616	15 183	-9 433	-38
25. Oikeusministeriön hallinnonala	154 404	153 845	159 755	5 910	4
10. Tuomioistuintulot	39 971	44 900	44 860	-40	0
15. Yleisen edunvalvonnan tulot	27 713	28 944	30 144	1 200	4
20. Ulosottomaksut	83 678	77 000	82 000	5 000	6
21. Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista	0	1	1	—	0
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 042	3 000	2 750	-250	-8
26. Sisäministeriön hallinnonala	32 090	35 750	50 835	15 085	42
98. EU:lta saatavat tulot	24 599	33 800	48 735	14 935	44
99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot	7 491	1 950	2 100	150	8

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
27. Puolustusministeriön hallinnonala	3 717	2 735	2 760	25	1
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	18	18	18	—	0
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	3 699	2 717	2 742	25	1
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 501 199	2 567 869	2 644 323	76 454	3
11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	133 623	127 069	58 822	-68 247	-54
12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	25 714	24 453	23 197	-1 256	-5
13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	14 694	13 973	13 255	-718	-5
20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot	10 942	13 842	11 540	-2 302	-17
50. Siirto valtion eläke-rahastosta	1 940 951	1 997 618	2 118 119	120 501	6
51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	265 134	291 139	322 540	31 401	11
52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut	21 471	19 135	19 670	535	3
60. Työturvallisuusmaksu	961	940	980	40	4
92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	48 141	47 900	50 000	2 100	4
93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen	468	1 800	1 000	-800	-44
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	39 099	30 000	25 200	-4 800	-16
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonala	423 802	468 969	423 550	-45 419	-10
70. Opintotukitoiminnan tulot	31 066	28 000	33 300	5 300	19
88. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotoista	376 634	369 969	386 250	16 281	4
99. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan muut tulot	16 102	71 000	4 000	-67 000	-94

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
30. Maa- ja metsätalous-					
ministeriön hallinnonala	1 021 186	972 325	944 684	-27 641	-3
01. EU:n maataloustuki-					
rahastosta saatavat tulot	524 027	529 530	531 430	1 900	0
02. Maaseudun kehittämiseen					
saatavat tulot EU:lta	425 022	370 000	340 000	-30 000	-8
03. Elinkeinokalatalouden					
kehittämiseen saatavat tulot					
EU:lta	10 241	10 000	9 000	-1 000	-10
04. EU:lta saatavat muut tulot	287	340	410	70	21
20. Maa- ja metsätalous-					
ministeriön osuus rahapeli-					
toiminnan tuotosta	26 727	27 752	29 000	1 248	4
40. Vesioikeudelliset kala-					
talousmaksut	2 861	3 100	2 800	-300	-10
41. Tenojoen kalastuslupa-					
maksut	32	620	50	-570	-92
42. Hirvieläinten metsästys-					
maksut	5 041	4 760	4 760	—	0
44. Kalastonhoitomaksut	9 744	10 425	10 175	-250	-2
45. Riistanhoitomaksut	11 787	11 798	13 059	1 261	11
99. Maa- ja metsätalous-					
ministeriön hallinnonalan					
muut tulot	5 418	4 000	4 000	—	0
31. Liikenne- ja viestintä-					
ministeriön hallinnonala	40 290	8 600	4 350	-4 250	-49
10. Hallinnonalan virastojen					
tulot	35 253	7 750	3 500	-4 250	-55
99. Liikenne- ja viestintä-					
ministeriön hallinnonalan					
muut tulot	5 037	850	850	—	0
32. Työ- ja elinkeino-					
ministeriön hallinnonala	801 116	851 214	819 974	-31 240	-4
20. Turvallisuus- ja kemikaali-					
viraston tulot	2 962	3 044	3 744	700	23
31. Palkkaturvamaksujen					
palautukset	31 953	31 770	33 230	1 460	5
50. EU:n alue- ja rakenne-					
politiikan ja muista					
koheesiopolitiikan					
rahastoista saatavat tulot	199 662	220 000	257 000	37 000	17
99. Työ- ja elinkeinoministeriön					
hallinnonalan muut tulot	566 540	596 400	526 000	-70 400	-12

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
33. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonala	635 604	527 978	537 840	9 862	2
02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot	2 345	1 600	2 690	1 090	68
03. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulot	0	100	100	—	0
90. Sosiaali- ja terveys- ministeriön osuus rahapeli- toiminnan tuotosta	415 800	356 028	361 750	5 722	2
98. Valtionapujen palautukset	170 301	163 200	163 200	—	0
99. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan muut tulot	47 157	7 050	10 100	3 050	43
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	3 749	1 956	1 356	-600	-31
10. Korvaukset ympäristö- vahinkojen torjuntatoimista	234	150	150	—	0
20. Siirto Valtion asunto- rahastosta	2 500	1 000	400	-600	-60
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	1 015	806	806	—	0
39. Muut sekalaiset tulot	1 524 163	766 000	907 000	141 000	18
01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksu- seuraamuksista	139 164	125 000	130 000	5 000	4
02. Verotukseen liittyvät korko- tulot	110 060	79 000	79 000	—	0
04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset	990 862	200 000	300 000	100 000	50
10. Muut sekalaiset tulot	12 983	7 000	7 000	—	0
20. Elpymis- ja palautumistuki- välineen tulot	271 094	355 000	391 000	36 000	10
Yhteensä	7 151 658	6 382 903	6 512 665	129 762	2

23. Valtioneuvoston kanslia

99. Valtioneuvoston kanslian muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne valtioneuvoston kanslian ja oikeuskanslerinviraston tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2023 talousarvio	50 000
2022 talousarvio	50 000
2021 tilinpäätös	2 162

24. Ulkoministeriön hallinnonala

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen vuokratulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 005 000 euroa.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt siirtyivät ulkoministeriön omistajahallintaan 1.1.2017. Kiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roossa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöjen ylläpito- ja korjausmenot on budjetoitu momentille 24.01.20.

2023 talousarvio	1 005 000
2022 talousarvio	996 000
2021 tilinpäätös	977 803

99. Ulkoministeriön hallinnonalan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 15 183 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät hallinnonalan viisumien käsittelymaksuista, kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehitysavun palautuksista, YK:n sotilaallisesta kriisinhallinnasta maksamista palkkausmenokorvauksista, konsulisuojeludirektiivin (EU) 2015/637 johdosta toisilta jäsenvaltioilta mahdollisesti saatavista korvauksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

Tuloista 2 871 000 euroa on EU:n osuus ministeriön kanssa tehtävistä yhteistoimintahankkeista. Yhteistoimintahankkeista saatavilla tuloilla katetaan ao. yhteistoimintahankkeiden menot, jotka budjetoidaan momentille 24.30.66.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Viisumien käsittelymaksut	8 500 000
Kehitysyhteistyön yhteistoimintahankkeiden tulot	2 871 000
Sotilaallisen kriisinhallinnan palkkausmenokorvaukset YK:lta	2 312 000
Muut tulot	1 500 000
Yhteensä	15 183 000
2023 talousarvio	15 183 000
2022 II lisätalousarvio	-9 112 000
2022 talousarvio	24 616 000
2021 tilinpäätös	9 359 066

25. Oikeusministeriön hallinnonala

10. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 44 860 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015), oikeusministeriön asetukseen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista sekä oikeusministeriön asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	39 969	44 790	44 750
— muut tuotot	2	110	110
Tuotot yhteensä	39 971	44 900	44 860
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	26 436	23 000	22 900
— osuus yhteiskustannuksista	77 022	76 000	76 000
Kustannukset yhteensä	103 458	99 000	98 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-63 487	-54 100	-54 040
Kustannusvastaavuus, %	39	45	45
2023 talousarvio			44 860 000
2022 talousarvio			44 900 000
2021 tilinpäätös			39 970 896

15. Yleisen edunvalvonnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 30 144 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon myyntisaamisten poistot.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin holhoustoimesta (442/1999), lakiin valtion oikeusapuja edunvalvontapiireistä (477/2016) ja valtioneuvoston asetukseen edunvalvojan palkkion suuruudesta (696/2012).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	27 713	28 944	30 144
Tuotot yhteensä	27 713	28 944	30 144
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	12 760	14 500	15 500
— osuus yhteiskustannuksista	21 470	21 000	21 200
Kustannukset yhteensä	34 230	35 500	36 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 517	-6 556	-6 556
Kustannusvastaavuus, %	81	82	82
2023 talousarvio			30 144 000
2022 talousarvio			28 944 000
2021 tilinpäätös			27 712 741

20. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 82 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	83 678	76 800	81 800
— muut tuotot	-	200	200
Tuotot yhteensä	83 678	77 000	82 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	32 389	54 000	35 000
— osuus yhteiskustannuksista	38 213	22 000	41 000
Kustannukset yhteensä	70 602	76 000	76 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	13 076	1 000	6 000
Kustannusvastaavuus, %	119	101	108
2023 talousarvio			82 000 000
2022 talousarvio			77 000 000
2021 tilinpäätös			83 678 166

21. Korot ulosoton säilytettävänä olevista varoista

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan mahdolliset korkotuotot ulosoton säilytettävänä olevista varoista. Määräraha negatiivisista koroista aiheutuviin menoihin on budjetoitu momentille 25.20.95.

2023 talousarvio	1 000
2022 talousarvio	1 000
2021 tilinpäätös	—

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 750 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten maksullisista suoritteista vuosina 2021—2022 (935/2020) ja oikeusministeriön asetukseen eräistä tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisista suoritteista (1172/2020). Lisäksi momentille kertyvät ulosottokaaren (705/2007) mukaiset valtiolle tilittävät vähäiset ulosottovarot sekä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilittävät velkojien menettämät jako-osuudet.

2023 talousarvio	2 750 000
2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	3 042 032

26. Sisäministeriön hallinnonala*98. EU:lta saatavat tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 48 735 000 euroa.

Momentille tuloutetaan Euroopan unionin

1) rahoitusohjelmakauden 2014—2020 sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston maksut ja korvaukset

2) rahoitusohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka- ja maahanmuuttorahaston, yhdenmetyt raja-turvallisuuden rahaston raja- ja viisumirahoitusvälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston maksut ja korvaukset Suomelle.

Tulot budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Suomeen vuoden 2023 aikana tuloutuvaksi arvioitu kertymä koostuu lähinnä sisäisen turvallisuuden rahaston ja turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston ennakkomaksuista sekä rahastojen toimeenpanosta ja uudelleensijoitettujen henkilöiden vastaanottamiseen perustuvista korvauksista.

Koko ohjelmakauden 2014—2020 arvioidut rahoitusosuudet (1 000 euroa)

Rahastot	
Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto AMIF, perusosa	26 041
AMIF uudelleensijoittamisen määräraha	48 300
AMIF sisäiset siirrot	12 468
AMIF hätärahoitus	7 600
AMIF Turkista uudelleensijoitettavat syyrialaiset	6 727
AMIF lisärahoitus	490
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, ulkorajoja ja viisumipolitiikkaa koskeva rahoitusväline, perusosa ISF-B	39 777
ISF-B Merivenehankinta	8 100
ISF-B MTR (Mid-Term Review) -lisärahoitus	6 082
ISF-B EES-lisärahoitus	6 413
ISF-B ETIAS-lisärahoitus	3 217
ISF-B SIS-lisärahoitus	1 227
Sisäisen turvallisuuden rahasto ISF, poliisiyhteistyötä, rikollisuuden ehkäisemistä ja torjuntaa sekä kriisinhallintaa koskeva rahoitusväline ISF-P	17 861
Yhteensä	184 303

Rahoitusohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tuloja vastaavat maksatukset on budjetoitu momentille 26.01.26. Tuloarviosta uuden ohjelmakauden tuloja arvioidaan olevan noin 35,24 milj. euroa.

2023 talousarvio	48 735 000
2022 talousarvio	33 800 000
2021 tilinpäätös	24 599 000

99. Sisäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 100 000 euroa.

*Selvitysosa:***Tulojen arvioitu kertymä (euroa)**

Raja- ja merivartiostojen Frontexiltä saadut maastapoistamislentokorvaukset	1 500 000
Vastaanottokeskuksille myönnettyjen määrärahojen palautukset	350 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	200 000
Muut tulot	50 000
Yhteensä	2 100 000
2023 talousarvio	2 100 000
2022 talousarvio	1 950 000
2021 tilinpäätös	7 490 697

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 18 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden hankinta- ja huoltomenoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat irtaimen omaisuuden myyntituloja, häviämiskorvauksia sekä Puolustusvoimien rahoittamasta tuotekehityksestä perittäviä rojaltimaksuja.

Tulot ja menot (1 000 euroa)

Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä, häviämiskorvauksista ja rojaltimaksuista	3 360
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti-, hankinta- ja huoltomenot	3 342
Nettotulot	18
2023 talousarvio	18 000
2022 talousarvio	18 000
2021 tilinpäätös	18 000

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 742 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat YK:n suorittamia kustannusten korvauksia kriisinhallintaoperaatioista ja niissä muille osanottajamaille tuotetuista palveluista perittyjä maksuja, hankintaennakkojen viivästyskorkoja, FMS-maksujärjestelyjen palautuksia ja korkotuottoja sekä hallinnonalan kirjanpitoyksikköjen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2023 talousarvio	2 742 000
2022 talousarvio	2 717 000
2021 tilinpäätös	3 698 649

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

11. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 58 822 000 euroa.

2023 talousarvio	58 822 000
2022 talousarvio	127 069 000
2021 tilinpäätös	133 622 932

12. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 23 197 000 euroa.

2023 talousarvio	23 197 000
2022 talousarvio	24 453 000
2021 tilinpäätös	25 714 379

13. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 13 255 000 euroa.

2023 talousarvio	13 255 000
2022 talousarvio	13 973 000
2021 tilinpäätös	14 693 931

20. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen eräät tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 11 540 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen kehittämis- ja laajennusinvestointeja varten osoitetun määrärahan käyttöä vastaavaan, useammalle vuodelle jaksetettuun tuloutukseen.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.20.10.

2023 talousarvio	11 540 000
2022 talousarvio	13 842 000
2021 tilinpäätös	10 942 463

50. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille arvioidaan kertyvän 2 118 119 000 euroa.

Siirron kuukausittaisen määrän päättää Valtion Eläkerahasto.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Siirrosta säädetään valtion eläkerahastosta annetun lain (1297/2006) 6 § 1 momentissa. Valtion eläkerahastosta siirretään vuosittain valtion talousarvioon määrä, joka vuonna 2023 on 40 % julkisten alojen eläkelain piiriin kuuluvaan valtion palvelukseen perustuvista eläkkeistä ja muista valtion eläketurvan rahoituksen piiriin kuuluvista eläkkeistä aiheutuvasta vuotuisesta menosta.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2023 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2864).

2023 talousarvio	2 118 119 000
2022 talousarvio	1 997 618 000
2021 tilinpäätös	1 940 950 705

51. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 322 540 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina niiden vastuulla olevien eläkemenojen korvauksena julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.63. Tuloarvion ja vastaavan määrärahan ero johtuu vuodelle 2023 tuloutuvasta valtion ja kuntien välisen korvausliikenteen kertasuorituksista.

Tuloarvio on laskettu vuodelle 2023 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2864).

2023 talousarvio	322 540 000
2022 talousarvio	291 139 000
2021 tilinpäätös	265 133 934

52. Vakuutusmaksuja vastaavat maksut

Momentille arvioidaan kertyvän 19 670 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamista tapaturmakorvauksista, ryhmähenkivakuutusta vastaavista eduista, liikennevahinkokorvauksista sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Tapaturmat (tapaturmamaksut)	17 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaava etu	1 000 000
Vanhat liikelaitokset	20 000
Työvoimapalvelulaki, maahanmuutto, lautamiehet	350 000
Liikennevahingot	1 300 000
Yhteensä	19 670 000

2023 talousarvio	19 670 000
2022 talousarvio	19 135 000
2021 tilinpäätös	21 471 150

60. Työturvallisuusmaksu

Momentille arvioidaan kertyvän 980 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991). Tuloarvio lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.60.10.

2023 talousarvio	980 000
2022 talousarvio	940 000
2021 tilinpäätös	960 785

92. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän omien varojen päätöksen (EU/Euratom 2020/2053) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerikustannuksia EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltiolle aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

2023 talousarvio	50 000 000
2022 talousarvio	47 900 000
2021 tilinpäätös	48 141 464

93. Euroopan unionilta saatavat tulot matkamenojen korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkamenojen korvauksen ennakkoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.92.20.

2023 talousarvio	1 000 000
2022 talousarvio	1 800 000
2021 tilinpäätös	467 728

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 25 200 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

1) vakuutuskorvausten regressit: tapaturmavakuutuslaki (608/1948) ja sotilastapaturmalaki (1211/1990)

2) valtionperinnöt: perintökaari (40/1965)

3) liikelaitosten ottamista lainoista perityt takausmaksut: laki valtion lainanannosta sekä valtion-takauksesta ja valtioneuvoston (449/1988)

4) eläkkeiden palautukset: julkisten alojen eläkelaki (81/2016)

5) korvaus eräistä karttuneista eläkeosista: laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta (644/2003)

6) maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvitysten perintätulot: laki oikeudenkäynnin viivästy-
misestä (362/2009).

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vakuutuskorvausten regressit	2 500 000
Valtionperinnöt	8 000 000
Saadut maksut myönnettyistä takauksista	11 700 000
Eläkkeiden palautukset	400 000
Korvaus eräistä karttuneista eläkeosista	1 180 000
Maksettujen oikeudenkäynnin viivästysshyvitysten perintätulot	100 000
Muut tulot	1 320 000
Yhteensä	25 200 000
2023 talousarvio	25 200 000
2022 II lisätalousarvio	55 000 000
2022 talousarvio	30 000 000
2021 tilinpäätös	39 099 320

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 33 300 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Vuonna 2023 maksettujen takausvastuiden lyhennykset	4 000 000
Takausvastuusaatavien lisäys	26 000 000
Korkotulot	3 300 000
Yhteensä	33 300 000
2023 talousarvio	33 300 000
2022 talousarvio	28 000 000
2021 tilinpäätös	31 065 694

88. Opetus- ja kulttuuriministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotoista

Momentille arvioidaan kertyvän 386 250 000 euroa.

Jakamattomat voittovarot kohdennetaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tuloista 384 250 000 euroa on arpajaislain mukaisia Veikkaus Oy:n tuottoja ja 2 000 000 euroa rahapelitoiminnan jakamattomia voittovaroja. Tuloja vastaavasti momenteilta

29.40.53, 29.80.52, 29.90.50 ja 29.91.50 myönnetään määrärahoja urheilun ja liikuntakasvatuk-
sen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen.

Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon Veikkaus Oy:n tuottoennusteen muutos ja arpajais-
veron alentaminen vuodelle 2023.

2023 talousarvio	386 250 000
2022 talousarvio	369 969 000
2021 tilinpäätös	376 633 712

99. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan sellaisia tuloja, joita ei ole budje-
toitu muille momenteille.

2023 talousarvio	4 000 000
2022 talousarvio	71 000 000
2021 tilinpäätös	16 102 199

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maataloustukirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 531 430 000 euroa.

Tulojen kohdentamisperusteena ovat EU:n toimielimen varainhoitovuonna tekemät maksupää-
tökset.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suo-
men osuuden Euroopan maatalouden tukirahastosta (maataloustukirahasto) arvioidaan olevan
yhteensä 531 500 000 euroa. Kun tästä arvioidaan tuloutettavan talousarvion ulkopuoliseen maa-
talouden interventiorahastoon 70 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 531 430 000 eu-
roa.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtä-
vien osalta.

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
EU-tulotuki	519,400	30.20.41
EU-yksityisen varastoinnin tuki	1,200	30.20.41
Koulujakelujärjestelmä	5,430	30.20.46
Tuottajaorganisaatiot	3,000	30.20.46

Arvio maataloustukirahaston tuloista

	milj. euroa	vastaavia menoja momenteilla
Mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistäminen (ent. hunajantuotanto)	0,200	30.20.46
Menekinedistäminen	2,200	30.20.46
Yhteensä	531,430	
Maatalouden interventiorahastoon	0,070	Maatalouden interventio- rahastossa
Kaikki yhteensä	531,500	

2023 talousarvio	531 430 000
2022 talousarvio	529 530 000
2021 tilinpäätös	524 026 832

02. Maaseudun kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 340 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) ja maaseuturahaston elpymisvälineestä maksetut välimaksut, joilla korvataan ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmassa sekä Suomen CAP-suunnitelmassa 2023—2027 valtion talousarvion momenteilta 30.10.40, 30.10.43, 30.10.64, 30.20.43 ja 30.20.44 maaseuturahaston ja maaseuturahaston elpymisvälineen rahoitusosuuksina maksetut menot.

2023 talousarvio	340 000 000
2022 talousarvio	370 000 000
2021 tilinpäätös	425 021 914

03. Elinkeinokalatalouden kehittämiseen saatavat tulot EU:lta

Momentille arvioidaan kertyvän 9 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) 2021—2027 ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta (EMKR) 2014—2020 arvioidaan tuloutuvan tuloja yhteensä 9 000 000 euroa.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2023 talousarvio	9 000 000
2022 talousarvio	10 000 000
2021 tilinpäätös	10 240 565

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 410 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle tuloutuvat muut kuin momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä laitosten rahoittamiin hankkeisiin liittyvät tulot. Tuloarvioon ei sisälly momentille 30.20.01 nettobudjetoitua kasvintuhoojien kartoitusohjelmien rahoitusta. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Arvio tuloista

	euroa	momentti
Eläintaudit ja kasvintuhoojat, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/690, josta	410 000	
— TSE-, AI-, ASF-ohjelmat ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelma	300 000	30.20.01
— Rabies-ohjelma	110 000	30.20.20

Momentille tuloutuvat eläintautien osalta EU:n osarahoittamien TSE-, AI-, ASF- ja mikrobilääkeresistenssiseurantaohjelmien, rabies-ohjelman tukemisesta sekä kasvintuhoojien hävittämistä aiheutuvista toimenpiteistä EU:lta saatavat tulot.

2023 talousarvio	410 000
2022 talousarvio	340 000
2021 tilinpäätös	287 479

20. Maa- ja metsätalousministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 29 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen. Tuloja vastaavasti määrärahaa käytetään hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen (mom. 30.10.54).

2023 talousarvio	29 000 000
2022 talousarvio	27 752 000
2021 tilinpäätös	26 727 073

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla määräytyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavat menot on merkitty momentille 30.40.20.

2023 talousarvio	2 800 000
2022 talousarvio	3 100 000
2021 tilinpäätös	2 860 589

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat Tenojoen vesistöissä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain (176/2017) sekä siihen liittyvien valtioneuvoston asetusten (195/2017 ja 196/2017) mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2022 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.40.22 sekä kalastuskunnille ja muille yksityisille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.40.

2023 talousarvio	50 000
2022 talousarvio	620 000
2021 tilinpäätös	32 160

42. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 760 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Aikuisen hirven pyyntilupamaksu on 120 euroa ja hirvenvasan 50 euroa. Maksujen taso säilyy ennallaan. Vuonna 2023 arvioidaan hirvien pyyntilupamaksuja tuloutuvan 3,860 milj. euroa ja valkohäntäpeurojen pyyntilupamaksutuloja 0,900 milj. euroa. Tuloja vastaavasti määrärahaa osoitetaan riistavahinkolain (105/2009) mukaisiin menoihin 4,760 milj. euroa momentilla 30.40.41.

2023 talousarvio	4 760 000
2022 talousarvio	4 760 000
2021 tilinpäätös	5 040 574

44. Kalastonhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 10 175 000 euroa.

Selvitysosa: Vuonna 2023 kalastonhoitomaksuja arvioidaan kertyvän 10 175 000 euroa. Arvio perustuu vuoden 2021 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen kertymään sekä kalastuslain 79 §:n mukaiseen indeksitarkistukseen.

2023 talousarvio	10 175 000
2022 talousarvio	10 425 000
2021 tilinpäätös	9 743 994

45. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 13 059 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) muuttamisesta. Jokaisen, joka harjoittaa metsästystä tai toimii metsästyslain (615/1993) 30 §:ssä tarkoitettuna metsästyksen johtajana, on metsästysvuosittain suoritettava valtiolle riistanhoitomaksu. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiailta 22 euroa. Arvioitu metsästäjämäärä vuodelle 2023 on noin 308 329, josta alle 18-vuotiaiden määrä on noin 9 461. Arvioitu kertymä on 13 059 000 euroa. Riistatalouden edistämiseen käytettävät menot on merkitty momentille 30.40.50.

2023 talousarvio	13 059 000
2022 talousarvio	11 798 000
2021 tilinpäätös	11 786 901

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 4 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot ja takaisinperinnät, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina tai ei voida hyvittää menomomentille.

2023 talousarvio	4 000 000
2022 talousarvio	4 000 000
2021 tilinpäätös	5 417 980

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala*10. Hallinnonalan virastojen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 euroa.

EU:n suoran tuen tuloutukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Momentille budjetoidaan myös tulot, joita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset saavat liikenteen harjoittajilta käyttöoikeussopimuksella järjestämästään linja-autoliikenteestä.

Selvitysosa: Tuloarvioon sisältyy liikenteenohjausyhtiön (Fintraffic Oy) Väylävirastolta lunastamasta omaisuudesta saatavat tulot. Lisäksi tuloina huomioidaan muiden osapuolten osuudet yhdessä valtion kanssa rahoitettavista väylähankkeista. Tuloarvioon sisältyvät myös lipputulot, jotka ELY-keskukset saavat bruttomallilla järjestämästään linja-autoliikenteestä sekä Kelan toisen asteen koulumatkatuen ELY-keskusten osuus ja lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja.

Liikenteenohjausyhtiön (Fintraffic Oy) Väylävirastolta lunastamasta omaisuudesta saatavien tulojen arvioidaan olevan 2 milj. euroa. Joukkoliikenteen lipputulot arvioidaan kertyvän 1,5 milj. euroa.

2023 talousarvio	3 500 000
2022 II lisätalousarvio	6 244 000
2022 talousarvio	7 750 000
2021 tilinpäätös	35 253 093

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 850 000 euroa.

Selvitysosa: Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

Lentoliikenteen päästökauppadirektiivin (2008/101/EY) mukaisia tuloja arvioidaan kertyvän 800 000 euroa.

2023 talousarvio	850 000
2022 talousarvio	850 000
2021 tilinpäätös	5 037 035

32. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

20. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 744 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat suoritteisiin ja tuotteiden valvonnasta aiheutuneiden kustannusten korvauksiin, joista säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston maksullisista suoritteista (1283/2021), lakiin vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005), kemikaalilakiin (599/2013), biosidivalmisteiden asettamisesta saataville markkinoilla ja niiden käytöstä annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 528/2012, lakiin kasvinsuojeluaineista (1563/2011), kasvinsuojeluaineiden markkinoille saattamisesta sekä neuvoston direktiivien 79/117/ETY ja 91/414/ETY kumoamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 1107/2009, torjunta-aineiden enimmäismääristä kasvi- ja eläinperäisissä elintarvikkeissa ja rehuissa tai niiden pinnalla sekä neuvoston direktiivin 91/414/ETY muuttamisesta annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 396/2005, pesuaineista annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 648/2004, valtioneuvoston asetuksessa (837/2005) mainittujen poikkeushakemusten käsittelyyn, kaivoslakiin (621/2011), mittauslaitelakiin (707/2011), lakiin jalometallituotteista (1029/2000), painelaitelakiin (1144/2016), sähköturvallisuuslakiin (1135/2016), hissiturvallisuuslakiin (1134/2016), lakiin vaarallisten aineiden kuljetuksesta (719/1994), konttilakiin (762/1998), ympäristönsuojelulakiin (527/2014), lakiin pelastustoimen laitteista (10/2007), kuluttajaturvallisuuslakiin (920/2011), lakiin tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinneille asetettavista vaatimuksista (1005/2008), lakiin vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa (387/2013), lakiin kosmeettisista valmisteista (492/2013), maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) sekä jätelakiin (646/2011).

2023 talousarvio	3 744 000
2022 II lisätalousarvio	200 000
2022 talousarvio	3 044 000
2021 tilinpäätös	2 961 649

31. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 33 230 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvalain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 29 §:n mukaisia työllisyysrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja niiden konkursipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain mukaiset menot 33 460 000 euroa on budjetoitu momentille 32.30.52.

2023 talousarvio	33 230 000
2022 talousarvio	31 770 000
2021 tilinpäätös	31 952 739

50. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muista koheesipolitiikan rahastoista saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 257 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää Euroopan komission maksamat Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahaston (ESR) maksut EU:n ohjelmakauden 2014—2020 Kestävä kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelmaan sekä ohjelmakauden 2021—2027 Uudistuva ja osaava Suomi ohjelmaan maksettavat EAKR:n, ESR:n ja JTF:n maksut.

Tulokertymä sisältää lisäksi Euroopan komission maksamat vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (FEAD) maksut Vähävaraisten avun toimenpideohjelmaan 2014—2020 ja ohjelmakauden 2021—2027 InvestEU-ohjelman (EAKR) maksut sekä Brexit-mukautusvarauksesta (BAR) tulevat maksut.

Tulot koostuvat Euroopan komission EU-ohjelmiin maksamista alku-, väli- ja loppumaksuista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

2014—2020	
EAKR	100 000 000
ESR	45 000 000
FEAD	1 000 000
2021—2027	
EAKR	50 000 000
ESR	35 000 000
JTF	20 000 000
BAR	6 000 000
Yhteensä	257 000 000

2023 talousarvio	257 000 000
2022 talousarvio	220 000 000
2021 tilinpäätös	199 661 728

99. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 526 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja Business Finland -viraston osallistumisesta euroopalaisiin yhteistyöhankkeisiin sekä rahoituksen takaisinperinnöistä ja vahingonkorvauksista. Vastaavat menot on merkitty momentille 32.20.40.

Royalty-maksuista saatavat tulot perustuvat lakiin valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa toisen omaksi valtion omistamia kivennäislöydöksiä sekä niiden hyväksikäyttöä varten tarvittavia maa-alueita (174/1940).

Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvalain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Korontasaustoiminnan korkohyvitykset liittyvät Suomen Vientiluotto Oy:n OECD-ehtoisten vienti- ja alusluottojen korontasaustoimintaan (1543/2011, 1137/1996).

Päästöoikeuksien huutokauppatulot perustuvat päästökauppalakiin (311/2011) sekä komission huutokauppa-asetukseen (EU) N:o 1031/2010.

Muutosturvakoulutukseen liittyvät tulot ovat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisia elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) työllisyysrahastolta laskuttamia korvauksia muutosturvakoulutusten hankinnoista.

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Business Finland -viraston tulot	1 800 000
Royalty-tulot	6 500 000
Palkkaturvapalautusten korot	1 000 000
Korontasaustoiminnan korkohyvitykset	44 200 000
Tuloutukset työllisyysrahastosta muutosturvakoulutuksen hankintaan	22 000 000
Päästöoikeuksien huutokauppatulot	450 000 000
Muut tulot	500 000
Yhteensä	526 000 000

2023 talousarvio	526 000 000
2022 talousarvio	596 400 000
2021 tilinpäätös	566 540 010

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

02. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 690 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia alkoholilain (1102/2017) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, terveydensuojelulain (763/1994) 20 b ja 28 a §:ssä tarkoitettujen suoritteiden maksuja, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) ja yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaisia vuosimaksuja sekä tupakkalain (549/2016) valvontamaksuja.

2023 talousarvio	2 690 000
2022 II lisätalousarvio	870 000
2022 talousarvio	1 600 000
2021 tilinpäätös	2 345 189

03. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) 7 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.03.04 ja 33.70.20.

2023 talousarvio	100 000
2022 talousarvio	100 000
2021 tilinpäätös	—

90. Sosiaali- ja terveysministeriön osuus rahapelitoiminnan tuotosta

Momentille arvioidaan kertyvän 361 750 000 euroa.

Jakamattomat voittovarot budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 18 §:n mukaisia tuottoja. Tuloarviosta 311 750 000 euroa on Veikkauksen vuoden 2023 arvioitua tilitystä ja 50 000 000 euroa on ns. jakamattoman purkua. Tuottoa käytetään momentilta 33.90.50 yhteensä 309 250 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.50.52, 55 ja 56 yhteensä 37 600 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin. Edelleen viitaten momentin 33.50.51 perusteluihin tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon 12 000 000 euroa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavalle viranomaiselle korvattavien avohuoltokustannusten kattamiseen. Momentilta 33.01.01 katetaan 2 900 000 euroa sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen hallinnollisia menoja.

2023 talousarvio	361 750 000
2022 talousarvio	356 028 000
2021 tilinpäätös	415 800 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 163 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2023 talousarvio	163 200 000
2022 talousarvio	163 200 000
2021 tilinpäätös	170 301 482

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 100 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä (euroa)

Avopalveluennakoiden palautukset (sotilasvammalaki 404/1948)	9 700 000
Sotilasvammakorvauksiin liittyvät regressit (sotilasvammalaki 404/1948)	300 000
Muut tulot	100 000
Yhteensä	10 100 000

2023 talousarvio	10 100 000
2022 talousarvio	7 050 000
2021 tilinpäätös	47 157 351

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

10. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

Öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 18 §:n mukaan öljysuojarahastosta voidaan korvata valtiolle pelastuslaissa tarkoitettuja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia. Öljysuojarahaston heikentyneen maksuvalmiuden vuoksi rahaston varoista ei toistaiseksi myönnetä harkinnanvaraisia korvauksia.

2023 talousarvio	150 000
2022 talousarvio	150 000
2021 tilinpäätös	233 580

20. Siirto Valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 400 000 euroa.

Selvitysosa: Rahastosta tehdään valtion lainanoton korkokustannuksiin ja rahaston omapääomaeriin perustuva tuloutus valtion talousarvioon. Korollisen pääoman pohjana käytetään vuoden 2020 vahvistetun tilinpäätöksen mukaista omaa pääomaa, josta on vähennetty ne summat, yhteensä noin 1,35 mrd. euroa, jotka valtion talousarviosta on vuosina 1990—1993 siirretty rahastoon. Valtion lainanoton korkokustannuksena käytetään vuoden 2021 valtion euromääräisen pitkäaikaisen lainanoton efektiivistä, nimellistä korkokustannusta (0 %) siten, että sen muutoksesta on otettu huomioon puolet. Jälleenrahoituskoron lähtötaso on 0,06 %. Näin jälleenrahoitus korko vuodelle 2023 on 0,03 %. Rahastosta tehtävää tuloutusta vähentää rahaston yhdystilin saldolle samoin perustein laskettu korko, joka on noin 0,9 milj. euroa.

2023 talousarvio	400 000
2022 talousarvio	1 000 000
2021 tilinpäätös	2 500 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 806 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän tuloja, jotka perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (44/2019) ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen suoritteista annettuun maksuasetukseen (45/2019). Lisäksi momentille tuloutetaan ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen sekalaiset tulot.

2023 talousarvio	806 000
2022 talousarvio	806 000
2021 tilinpäätös	1 015 200

39. Muut sekalaiset tulot

01. Sakkotulot ja tulot hallinnollisista maksuseuraamuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 130 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä rangaistusluonteisista hallinnollisista maksuseuraamuksista kertyvät tulot.

2023 talousarvio	130 000 000
2022 talousarvio	125 000 000
2021 tilinpäätös	139 164 212

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 79 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena pois lukien tuloarvioon kohdistuvat oikaisut, jotka kirjataan verotuksen oikaisupäätöksen perusteella.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan verotuksen toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut, verotilin viivästyskorot sekä verontilityslain mukaiset korkotulot. Momentille kertyvien erien korko on sidottu korkolain mukaiseen viitekorkoon.

2023 talousarvio	79 000 000
2022 talousarvio	79 000 000
2021 tilinpäätös	110 059 530

04. Siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää seuraavalle vuodelle.

2023 talousarvio	300 000 000
2022 talousarvio	200 000 000
2021 tilinpäätös	990 862 421

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2023 talousarvio	7 000 000
2022 talousarvio	7 000 000
2021 tilinpäätös	12 982 819

20. Elpymis- ja palautumistukivälineen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 391 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä sisältää EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU) saatavat tulot elpymis- ja palautumistukivälineen osalta. Suomi toimitti 27.5.2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman. Suunnitelma on tehty perustuen elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta 12.2.2021 annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2021/241 (RRF-asetus). Suunnitelman hyväksyminen on edellytys rahoituksen saamiselle EU:sta. Komissio arvioi kansalliset suunnitelmat ja ne hyväksytään EU-neuvostossa. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti. Tuloarvio perustuu komission ehdotukseen maksuoletusten osalta.

90

12.39

2023 talousarvio
2022 talousarvio
2021 tilinpäätös

391 000 000
355 000 000
271 094 341

Osasto 13

KORKOTULOT, OSAKKEIDEN MYYNTITULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Korkotulot	48 998	42 887	54 135	11 248	26
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	3 682	2 800	2 000	-800	-29
05. Korot muista lainoista	25 260	18 139	20 994	2 855	16
07. Korot talletuksista	38	100	7 100	7 000	7000
09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot	20 018	21 848	24 041	2 193	10
03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	2 074 869	2 409 000	1 023 000	-1 386 000	-58
01. Osinkotulot, pääomantulot ja osakkeiden myyntitulot	2 074 869	2 409 000	1 023 000	-1 386 000	-58
04. Osuus valtion rahoituslaitosten voitosta	100 000	100 000	100 000	—	0
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000	100 000	100 000	—	0
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	155 000	144 000	154 000	10 000	7
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	155 000	144 000	154 000	10 000	7
Yhteensä	2 378 867	2 695 887	1 331 135	-1 364 752	-51

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Korot kertyvät Senaatti-kiinteistöille lainaehdoin annetun vieraan pääoman koroista. Liikelaitosten lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.02.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	2 800 000
2021 tilinpäätös	3 682 423

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 20 994 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Näitä lainoja ovat mm. Kreikan valtioille myönnettyt lainat, peruskuivatus- ja metsänparannuslainat ja Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainat. Muista lainoista tehtävät lyhennykset kirjataan momentille 15.01.04.

2023 talousarvio	20 994 000
2022 talousarvio	18 139 000
2021 tilinpäätös	25 260 008

07. Korot talletuksista

Momentille arvioidaan kertyvän 7 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) mukaisia tuloja. Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.

2023 talousarvio	7 100 000
2022 talousarvio	100 000
2021 tilinpäätös	37 963

09. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen ja valtion muille eläkelaitoksille maksamien ennakoiden korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 24 041 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio saa korkotuloa VILMA-kustannustenjaosta maksamistaan muiden eläkelaitosten vastuulla olevista eläkemenoista sekä maksamistaan kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vaakuusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkotulo.

Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.50.95.

2023 talousarvio	24 041 000
2022 talousarvio	21 848 000
2021 tilinpäätös	20 017 917

03. Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot

01. Osinkotulot, pääomanpalautukset ja osakkeiden myyntitulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 023 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella, pääomanpalautuksina sekä valtion osakkeiden myyntituloina. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja osakkuusyhtiöt maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyhtiöiden normaalia tasoa.

2023 talousarvio	1 023 000 000
2022 talousarvio	2 409 000 000
2021 tilinpäätös	2 074 869 120

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

01. Osuus Suomen Pankin voitosta

Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin. Lain mukaan voitosta puolet käytetään vararahaston kartuttamiseen ja muu osa siirretään valtion tarpeisiin. Pankkivaltuusto voi kuitenkin lain mukaan päättää toisin, jos se on pankin taloudellisen aseman tai vararahaston suuruuden vuoksi perusteltua.

Valtiolle tuloutettava osuus sisältää 2,38 milj. euroa Kreikan valtionvelkakirjoista saatavia tuottoja. Nämä sijoitukset on toteutettu Euroopan keskuspankkijärjestelmän arvopaperiohjelman puitteissa.

Suomen Pankin voiton tuloutuksen kehitys

	2018	2019	2020	2021	2022
Suomen Pankin voiton tuloutus, milj. euroa	104	143	188	100	26
Osuus edellisen vuoden voitosta, %	67	62	59	70	51

2023 talousarvio	100 000 000
2022 II lisätalousarvio	-73 700 000
2022 talousarvio	100 000 000
2021 tilinpäätös	100 000 000

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 154 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisesti voitontuloutuksina vuoden 2022 tuloksien perusteella.

Voitontuloutukseksi arvioidaan 154 milj. euroa, josta Metsähallituksen osuus on 119 milj. euroa ja Senaatti-kiinteistöjen osuus on 35 milj. euroa.

2023 talousarvio	154 000 000
2022 talousarvio	144 000 000
2021 tilinpäätös	155 000 000

Osasto 15 LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	157 486	148 995	149 948	953	1
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	18 261	16 000	11 500	-4 500	-28
04. Muiden lainojen lyhennykset	139 224	132 995	138 448	5 453	4
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	4 307 065	7 039 766	8 044 563	1 004 797	14
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	4 307 065	7 039 766	8 044 563	1 004 797	14
Yhteensä	4 464 550	7 188 761	8 194 511	1 005 750	14

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Selvitysosa: Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 11 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät omaisuusjärjestelyjen yhteydessä velkapääomaksi merkittyjen lainojen takaisinmaksuista valtiolle. Liikelaitoksista vain Senaatti-kiinteistöillä on valtion lainaa. Liikelaitosten lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.04.

2023 talousarvio	11 500 000
2022 talousarvio	16 000 000
2021 tilinpäätös	18 261 201

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 138 448 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu valtion talousarviossa myönnettyjen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvio sisältää mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatala-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset. Tuloarvioon sisältyy Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin lainojen lyhennykset. Tuloarviossa on huomioitu myös muille valtioille myönnettyjen lainojen lyhennykset. Momentin lainojen korkotulot kirjataan momentille 13.01.05.

2023 talousarvio	138 448 000
2022 talousarvio	132 995 000
2021 tilinpäätös	139 224 473

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

Selvitysosa: Valtion velanhoidon strategisena tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi siten, että velanhoidollisten toimenpiteiden ja itse velkasalkun riskit pysyvät hyväksyttävällä tasolla ja siten, että valtion maksuvalmius turvataan kaikissa olosuhteissa. Kustannuksia minimoidaan muokkaamalla aktiivisesti velkasalkun korkorakennetta siten, että velasta aiheutuvia korkomenoja voitaisiin hallitusti vähentää. Lisäksi pidetään yllä mahdollisimman likvidit viitelainamarkkinat edullisen rahoituksen turvaamiseksi.

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 8 044 563 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon uusien valtionlainojen nimellisarvot, emissiovoitot, pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelyä varten tehdyistä johdannaisopimuksista saatavat tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää:

- 1) valtionvelan kuoleutusten ja takaisinostojen maksamiseen
- 2) valtion lainanotossa esiintyvien emissiotappioiden ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon kehitys vuosina 2021—2023 (mrd. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 budjetoitu	2023 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	127,3	146,2	154,2

Momentin nettotuloarvio vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista eristä syntyvää nettolainanottotarvetta. Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi valtion lainanotossa esiintyvät emissioerot ja velan takaisinostoissa esiintyvien pääomatappioiden tai -voittojen sekä lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät.

Emissioero on lainasta liikkeelle laskettaessa saatavan summan ja siitä lainasopimuksen mukaan takaisinmaksettavan summan erotus. Se voi olla joko emissiotappiota tai emissiovoittoa, riippuen siitä onko lainan tuottotaso (todellinen korko) korkeampi vai matalampi kuin kuponkikorko. Viitelainan korko on kiinteä ja ennalta sidottu. Liikkeeseenlaskussa hinta määrittyy tuoton eli todellisen koron perusteella.

Bruttolainanoton määrän arvioidaan olevan 37,2 mrd. euroa v. 2023. Budjettitalouden velan pitkäaikaisten lainojen kuoletuksia arvioidaan maksettavan 10,8 mrd. euroa v. 2023. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 18,4 mrd. euroa. Nettolainanotto mukaan lukien velanhallinnan erät arvioidaan olevan 8 044 563 000 euroa.

2023 talousarvio	8 044 563 000
2022 III lisätalousarvio	10 000 000 000
2022 II lisätalousarvio	1 266 663 000
2022 I lisätalousarvio	594 041 000
2022 talousarvio	7 039 766 000
2021 tilinpäätös	4 307 064 736

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	21 434	22 284	22 743	459	2
01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)	21 434	22 284	22 743	459	2
10. Eduskunnan kanslia	68 126	76 714	78 592	1 878	2
01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	54 008	59 419	61 122	1 703	3
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	4 419	6 200	6 200	—	0
51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)	5 699	6 095	6 270	175	3
70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	4 000	5 000	5 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
20. Eduskunnan oikeusasiamies	7 301	8 087	8 531	444	5
01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)	7 301	8 087	8 531	444	5
30. Ulkopoliittinen instituutti	3 906	4 302	4 539	237	6
01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 701	4 082	4 309	227	6
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	205	220	230	10	5
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	17 072	17 301	17 791	490	3
01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 551	16 551	17 041	490	3
29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	521	750	750	—	0
90. Eduskunnan muut menot	4 510	4 780	4 880	100	2
50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)	4 510	4 780	4 880	100	2
Yhteensä	122 348	133 468	137 076	3 608	3

01. Kansanedustajat*01. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 22 743 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kansanedustajien palkkiot	16 963 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 584 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 196 000
Yhteensä	22 743 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustajapalkkion määrävuosikorotukset	363
Kotimaan matkakulujen muutos	101
Kulukorvausten muutos	-5
Yhteensä	459
2023 talousarvio	22 743 000
2022 talousarvio	22 284 000
2021 tilinpäätös	21 433 699

10. Eduskunnan kanslia*01. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 61 122 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy eduskunnan kansliaan palvelussuhteessa olevien kansanedustajien avustajien palkkaus- ja henkilöstömenoja sekä matkakustannuksia yhteensä 2 977 000 euroa. Eduskuntaryhmien palveluksessa olevien avustajien tukirahaa varten on momentti 21.10.51.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Barentsin alueen parlamentaarikkokonferenssi	100
Hallitusneuvottelut	700
Htv-muutos	80
ICT-menojen muutos	700
Kertaluonteinen tehopainokoneen hankinta	200
Kiinteistöhoitomenojen muutos	363
Pohjoismaiden neuvoston istunto 2022	-400
Toimintamenojen tasomuutos	104
Valiokuntasihteeristön kansainvälisen toiminnan muutos	-858
Palkkausten tarkistukset	714
Yhteensä	1 703
2023 talousarvio	61 122 000
2022 talousarvio	59 419 000
2021 tilinpäätös	54 007 813

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momenteille 21.30.29 ja 21.40.29 budjetoituja arvonlisäveromenoja.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	6 200 000
2022 talousarvio	6 200 000
2021 tilinpäätös	4 419 098

51. Avustajatuki eduskuntaryhmille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansliatoimikunnan ns. ryhmäkansliamallia koskevien päätösten (4.3.2015 § 3 ja 7.3.2019 § 19) mukaisen tuen maksamiseen niille eduskuntaryhmille, joiden kansanedustajien avustajat ovat siirtyneet ryhmäkanslioiden palvelukseen.

Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa tarkentavia ohjeita ryhmäkansliamalliin liittyvän tuen suuruudesta, siirtymisen ehdoista ja ajankohdista sekä muista malliin liittyvistä periaatteista.

Selvitysosa: Ryhmäkansliamallin tukisummaa tarkistetaan vuosittain siihen sisältyvien palkkaus- ja henkilöstösivukulujen, luontoisetujen, matkakustannusten ja hallintokulujen muutosten mukaisesti. Tarkistukset tehdään virkatyönä. 1.6.2022 tarkistuksesta lukien tukisumma on 4 003 euroa edustajaa kohden kuukaudessa. Vuoden 2023 arviossa on varauduttu hallintokulujen 16 euron lisäkompensatioon. Kompensatio huomioiden avustajatuki on 4 019 euroa/kk/edustaja. Vuoden 2023 arviossa ei ole varauduttu tuleviin työehtosopimuksen mukaisiin palkankorotuksiin tai muihin tarkistuksiin. Avustajatukeen oikeutetut eduskuntaryhmät on arvioitu nykyisen tilanteen mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	175
Yhteensä	175

2023 talousarvio	6 270 000
2022 talousarvio	6 095 000
2021 tilinpäätös	5 699 143

70. Tietohallinnon laitehankinnat ja kehittämishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tietohallinnon uusien tai nykyisiä sovelluksia korvaavien kehittämishankkeiden maksamiseen sekä tietohallinnon palvelin- ja laitehankintoihin.

2023 talousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	5 000 000
2021 tilinpäätös	4 000 000

20. Eduskunnan oikeusasiamies

01. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 531 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta 7 459 000 euroa käytetään oikeusasiamiehen kanslian perus- ja erityistehtävien hoitamiseen. Kanslian yhteydessä toimivan Ihmisoikeuskeskuksen menot ovat 1 072 000 euroa lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Oikeusasiamiehen tulee perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusasiamiehen erityistehtävänä on toimia YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valvontaelimenä. Lisäksi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukainen vammaisten henkilöiden oikeuksien edistäminen, suojele ja seuranta on säädetty oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen valtuuskunnan tehtäväksi. Uutena painopisteasiana kanslialle on tullut myös ikäihmisten oikeuksien toteutumisen valvonta ja edistäminen.

Uudistunut tehtävienjako eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin välillä merkitsee kanteluasioiden keskittämistä enenevästi oikeusasiamiehelle. Kasvava juttumäärä, lisääntyneet tehtävät ja uudet osaamisvaatimukset edellyttävät lisäystä oikeusasiamiehen kanslian resursseihin.

Ihmisoikeuskeskus on toiminnallisesti itsenäinen perus- ja ihmisoikeuksia kansallisesti edistävä valtiollinen toimielin, jonka tehtäviin kuuluu myös kansainvälinen ihmisoikeusyhteistyö. Erityisenä tehtävänä keskuksella on vammaisten oikeuksien edistäminen ja seuranta ja uutena teemana ikääntyneiden oikeudet, johon saatiin vuonna 2020 lisää resursseja. Ihmisoikeuskeskuksen ihmisoikeusvaltuuskunta on eduskunnan oikeusasiamiehen nimittämä kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimijoiden yhteistyöelin, joka käsittelee periaatteellisesti tärkeitä ihmisoikeusasioita. Sen toimikausi on 1.4.2020—31.3.2024.

Kanteluasiat

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
saapuneet	7 732	8 000	8 300
ratkaistut	7 892	8 000	8 300

Saapuneiden kantelujen määrä oli v. 2021 kaikkien aikojen suurin. Kaikkiaan laillisuusvalvontasioita ratkaistiin vuonna 2021 yhteensä 8 187. Niitä ratkaistiin siis käytännössä enemmän kuin niitä tuli vireille (8 035). Vuonna 2021 kantelujen keskimääräinen käsittelyaika oli 96 päivää.

Omat aloitteet ja tarkastukset

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
aloitteet	67	80	80
tarkastukset	39	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv-muutos Ihmisoikeuskeskus			60
Htv-muutos laillisuusvalvojien tehtäväjaon uudistuksen johdosta			272
Toimintamenojen muutos			-33
Palkkausten tarkistukset			145
Yhteensä			444

2023 talousarvio	8 531 000
2022 talousarvio	8 087 000
2021 tilinpäätös	7 300 916

30. Ulkopoliittinen instituutti*01. Ulkopoliittisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 309 000 euroa.

Selvitysosa: Arvioituina toiminnan tuloina on otettu huomioon tutkimukseen liittyvä ulkopuolinen hankerahoitus sekä kustannusten korvaukset yhteensä 933 000 euroa. Vuosien 2023—2025 tutkimusagenda koostuu neljästä ohjelmasta, jotka ovat Suomen ulkopoliittikka ja Pohjois-Euroopan turvallisuus -tutkimusohjelma, Euroopan unioni ja strateginen kilpailu -tutkimusohjelma, Venäjä, EU:n itäinen naapurusto ja Euraasia -tutkimusohjelma sekä Globaali turvallisuus ja hallinta -tutkimusohjelma. Lisäksi instituutissa toimii Yhdysvaltojen politiikkaa ja valtaa tarkasteleva tutkimuskeskus. Uutena tutkimusalueena on käynnistetty strateginen ennakoititutkimus luotaamaan Suomen näkökulmasta keskeisiä kansainvälispoliittisia kehityskulkuja, ajureita ja trendejä.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Henkilötyövuodet	50,6	53,0	53,5
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,1	5,0	5,0
Naisten osuus henkilöstöstä, %	45	50	50

Työhyvinvointia ja työn kuormittavuutta mittaavan kyselyn tulokset olivat instituutin osalta hie-
man parempia kuin kyselyn vertailuryhmällä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	4 696	5 282	5 242
Bruttotulot	750	1 200	933
Nettomenot	3 946	4 082	4 309
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 348		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 102		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Htv-muutos	52
Toimitilamenojen muutos	66
Ulkopolitiikka-lehden maksullisuudesta luopuminen	42
Palkkausten tarkistukset	67
Yhteensä	227

2023 talousarvio	4 309 000
2022 talousarvio	4 082 000
2021 tilinpäätös	3 701 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 230 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään instituutin toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	10
Yhteensä	10

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	230 000
2022 talousarvio	220 000
2021 tilinpäätös	205 081

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

01. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 041 000 euroa.

Selvitysosa: Tarkastusviraston talousarvioehdotus perustuu siihen, että viraston tehtäviksi perustuslaissa ja muussa lainsäädännössä säädetty ulkoiset tarkastustehtävät ja muiksi lakisääteiksi tehtäviksi säädetty finanssipolitiikan valvonta sekä puolue- ja vaalirahoituksen valvontatehtävät sekä avoimuusrekisteritehtävä hoidetaan kansliatoimikunnan vahvistamien talouden ja henkilöstösuunnittelun linjausten ja kehityksen mukaisten määrärahojen tason puitteissa.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Henkilötyövuodet, htv	145,4	144,0	151,5
Sairauspoissaolot, pv/htv		alle valtion- hallinnon	alle valtion- hallinnon
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	4,2	keskiarvon	keskiarvon
Naisten osuus henkilöstöstä, %	3,3	3,7	3,7
	56,3	51,0	-

HTV-toteutuma 2021 ja -tavoitteet 2022—2023 päätoiminnoittain (htv, sisältäen osuudet poissaoloista)

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Tarkastus- ja valvontatoiminta	61,5	72,0	75,7
Muu ydintoiminta	29,8	36,0	37,9
Tukitoiminta	54,1	36,0	37,9
Yhteensä	145,4	144,0	151,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avoimuusrekisteri	120
Avoimuusrekisterin henkilöstö- ja tietojärjestelmäkustannukset (HO 2019) (siirto momentilta 25.01.01)	100
Palkkausten tarkistukset	270
Yhteensä	490
2023 talousarvio	17 041 000
2022 II lisätalousarvio	500 000
2022 talousarvio	16 551 000
2021 tilinpäätös	16 551 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 750 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tarkastusviraston toimintamenoista aiheutuvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	750 000
2022 talousarvio	750 000
2021 tilinpäätös	520 731

90. Eduskunnan muut menot*50. Eduskuntaryhmien ryhmäkanslioiden tukeminen (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 4 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 107 000 euroa vuoden 2019 vaalituloksen perusteella muodostetulle yhdeksälle eduskuntaryhmälle perussummana ko. vaalikauden loppuun asti (3 730 euroa/kk/eduskuntaryhmä)
- 2) enintään 4 476 000 euroa edustajakohtaisena summana eduskuntaryhmien koon mukaisesti (1 865 euroa/kk/edustaja).

Vuoden 2023 eduskuntavaalituloksen perusteella muodostetuille eduskuntaryhmille suoritetaan vaalikauden alusta lukien perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa (3 730 euroa/kk/eduskuntaryhmä).

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu eduskuntaryhmistä annetun lain (979/2012) mukaisen tuen maksamiseen ryhmien toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmien toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin. Kansliatoimikunta antaa tarvittaessa käyttöperiaatteita koskevia tarkentavia ohjeita.

Määräraha jaetaan eduskuntaryhmien kesken siten, että jokaista edustajaa kohden suoritetaan 1 865 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2019 ja 2023 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan ao. vaalikauden loppuun asti kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä 3 730 euroa kuukaudessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	100
Yhteensä	100

Momentin määrärahalaji on muutettu.

21.90

107

2023 talousarvio
2022 talousarvio
2021 tilinpäätös

4 880 000
4 780 000
4 509 984

Pääluokka 22

TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävistä on säädetty laissa tasavallan presidentin kansliasta (100/2012). Tasavallan presidentin kanslian toiminta ja tavoitteet määräytyvät perustuslaissa ja muissa laeissa säädettyjen tasavallan presidentin tehtävien ja tasavallan presidentin itsensä asettamien tavoitteiden ja toimintatapojen mukaisesti.

Kestävä kehitys

Tasavallan presidentin kanslian tavoite on hiilijalanjäljen pienentäminen kolmannekseen vuoteen 2024 mennessä, lähtötasona vuosi 2016. Sen saavuttamiseksi kanslia mm. käyttää mahdollisimman kattavasti uusiutuvaa energiaa hallinnoimissaan rakennuksissa sekä vähentää matkustamisesta aiheutuvia hiilipäästöjä. Kiinteistöjen peruskorjausten yhteydessä lisätään edelleen uusiutuvan energian osuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	126	126	126	—	0
01. Tasavallan presidentin palkkio (kiinteä määräraha)	126	126	126	—	0
02. Tasavallan presidentin kanslia	17 890	26 671	39 757	13 086	49
01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 591	8 621	8 707	86	1
02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)	500	500	500	—	0
20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	2 550	2 550	2 550	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	1 249	3 000	8 000	5 000	167
75. Perusparannukset (siirto- määräraha 5 v)	5 000	12 000	20 000	8 000	67
Yhteensä	18 016	26 797	39 883	13 086	49
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	67,0	69,0	69,0		

01. Tasavallan presidentti*01. Tasavallan presidentin palkkio* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 126 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1152/2011) 1 §:n mukaisen tasavallan presidentin palkkion maksamiseen.

2023 talousarvio	126 000
2022 talousarvio	126 000
2021 tilinpäätös	126 000

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kansliasta annetun lain (100/2012) mukaisesti kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä hänen tehtävänsä hoidossa, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä tarvitsemat palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta. Lisäksi tasavallan presidentin kanslia järjestää tarvittavat hallintopalvelut.

Tasavallan presidentin kanslia järjestää eläkkeellä oleville presidenteille tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) mukaiset palvelut.

Tasavallan presidentin kanslia on valtion kiinteistönhaltijavirasto, joka huolehtii ja vastaa Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon, Kultarannan huvilatilan ja Helsingin Mariankatu 1:n kiinteistöjen ylläpidosta, tarpeellisista ja välttämättömistä vuosi- ja peruskorjauksista sekä perusparannuksista.

01. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 707 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) tasavallan presidentin järjestämistä tilaisuuksista tai muusta tasavallan presidentin toiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) tasavallan presidentin kanslian hallussa olevien valtion antiikki- ja taide-esineiden kunnossapidosta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) Kultarannan huvilatilan puutarha- ja viljelytoiminnasta aiheutuvien tarpeellisten ja välttämättömien menojen maksamiseen sekä Kultarannan vesialueen osakaskunnan toiminnasta kanslialle aiheutuviin menoihin.

Momentille nettobudjetoidaan Kultarannan yhteisen vesialueen osakaskunnan osakkailleen jakamat tuotot sekä Kultarannan ja Mäntyniemen puisto- ja metsäalueiden metsänhoidollisiin toimenpiteisiin liittyvät puunmyyntitulot.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja pääasiassa asuntojen vuokrauksesta, käytettyjen kuljetusvälineiden ja koneiden myynnistä sekä satunnaisesti vesijättömaiden lunastuksista ja metsänhoitoon liittyvästä puunmyynnistä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	7 505	8 691	8 777
Bruttotulot	52	70	70
Nettomenot	7 453	8 621	8 707
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 573		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 711		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	86
Yhteensä	86

2023 talousarvio	8 707 000
2022 II lisätalousarvio	48 000
2022 talousarvio	8 621 000
2021 tilinpäätös	8 591 000

02. Entisten tasavallan presidenttien menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (40/1994) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2023 talousarvio	500 000
2022 talousarvio	500 000
2021 tilinpäätös	500 000

20. Vierailuista ja kokousmatkoista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tasavallan presidentin ulkomaille suuntautuvista vierailuista ja matkoista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvista vierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) näihin vierailuihin ja matkoihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2023 talousarvio	2 550 000
2022 talousarvio	2 550 000
2021 tilinpäätös	2 550 000

29. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan pääluokan kaikki arvonlisäveromenot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	5 000
Yhteensä	5 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	8 000 000
2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	1 249 123

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja sitä ympäröivän puiston sekä Helsingin Mariankatu 1:n toimisto- ja huoltorakennuksen tarpeellisiin peruskorjauksiin ja -parannuksiin
- 2) Kultarannan huvilatilan rakennusten ja puiston peruskorjauksiin ja -parannuksiin sekä pienehköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen
- 3) kyseisten hankkeiden valmistelun, suunnittelun ja toteuttamisen kanslian varsinaiselle toiminnalle aiheuttamiin lisäkustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mäntyniemen ja Kultarannan perusparannukset	8 000
Yhteensä	8 000
2023 talousarvio	20 000 000
2022 talousarvio	12 000 000
2021 tilinpäätös	5 000 000

Pääluokka 23

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia vastaa toimialaansa kuuluvana pääministerin avustamisesta valtioneuvoston yleisessä johtamisessa sekä hallituksen ja eduskunnan työn yhteensovittamisessa. Valtioneuvoston kanslian tehtäviin kuuluvat Suomen EU-politiikan yhteensovittaminen ja kehittäminen, valtioneuvoston viestintä ja valtionhallinnon viestinnän yhteensovittaminen sekä valtion omistajapolitiikka ja valtioneuvoston kanslian alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus.

Valtioneuvoston kanslian tehtävänä on johtaa, sovittaa yhteen ja kehittää valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteistä hallintoa, sisäistä toiminnan ja talouden suunnittelua ja toimintatapoja sekä tuottaa yhteisiä palveluja ja kehittää valtioneuvoston yhteistä toimintakulttuuria. Valtioneuvoston kanslian toimialaan kuuluvat valtioneuvoston yhteinen tilannekuva, varautuminen ja turvallisuus sekä häiriötilanteiden hallinnan yhteensovittaminen.

Lisäksi valtioneuvoston kanslia vastaa valtion sektoritutkimuksen tavoitteiden yhteensovittamisesta, hallituksen tulevaisuustyöstä ja kestävän kehityksen Agenda 2030:n kansallisen toimeenpanon yhteensovittamisesta. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset ja vastaa pitkän aikavälin yhteiskuntapolitiikan ennakoinnista ja suunnittelusta sekä hallituksen strategiastyöstä.

Valtioneuvoston kanslia hoitaa toimialansa mukaiset tehtävät voimassa olevan hallitusohjelman mukaisesti. Valtioneuvoston kanslia seuraa hallitusohjelman toteutumista ja huolehtii osaltaan hallitusohjelmassa mainittujen tavoitteiden toteutumisesta.

Toimintaympäristön kuvaus

Yhteiskunnan ja talouden toimintaympäristö on ollut suuressa murroksessa, jonka myötä näkyvät yhteiskuntapolitiikan kehityskulusta ovat erityisesti lyhyemmällä aikavälillä vaikeasti ennakoitavissa. Venäjän hyökkäyssota ja sen seuraukset turvallisuuspoliittiseen toimintaympäristöön, talouteen sekä huoltovarmuuteen eivät häivyttä koronakriisin seurauksia ja muita toimintaympäristön muutostekijöitä, vaan korostavat niitä. Väestön ikääntyminen jatkuu, ja Suomi on tässä kehityksessä edelläkävijöiden joukossa. Kaupungistuminen ja globalisaatio saattavat muuttaa muotoaan ja hidastua, digitalisaatio ja työn tekemisen uudet muodot voivat edetä hyppäyksin, kuten nähdään siirtymässä hybridityöhön. Ilmastonmuutokseen vastaaminen ja kestävän kehityksen vauhdittaminen ovat entistä tärkeämpiä tavoitteita toimintaympäristön murroksessa.

Euroopassa turvallisuuspoliittinen tilanne on muutoksessa sodan seurauksena, ja geopolitiikka on tehnyt vahvan paluun. Suomen Nato-jäsenyys vahvistaa Suomen turvallisuutta toimintavuonna. Sodan vaikutukset globaaliin talouteen, politiikkaan ja kansainväliseen oikeusjärjestelmään lisäävät epävarmuutta pitkälle 2020-luvulle. Ukrainan tilanne edellyttää EU:lta entistä vahvempaa kriisinkestävyyttä ja kykyä vastata yhtenäisesti monialaisen kriisin synnyttämiin haasteisiin turvallisuuden, talouden ja energiakysymysten osalta. Tässä työssä korostuu kansainvälisten kumppanuuksien merkitys. Toimintaympäristön muutos heijastuu myös EU:n lainsäädäntötyöhön, jossa korostuvat ilmasto- ja digitaalisatiotyö sekä oikeusvaltiokehityksen vahvistaminen ja kestävä talouspolitiikka.

Kriisit vaikuttavat Euroopan talouteen, Suomen talouden kehitykseen ja yritysten toimintaan. Venäjälle asetettujen talouspakotteiden arvioidaan pysyvän voimassa pitkään. Venäjän hyökkäyksellä on vaikutusta omistajaohjaukseen ja valtio-omisteisiin yhtiöihin lisäten toimintaympäristön riskejä ja epävarmuutta.

Valtioneuvoston kansliassa keskitytään vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeisen hallituksen aloittamiseen. Huhtikuussa 2023 pidettävien eduskuntavaalien jälkeen aloittava hallitus määrittelee hallitusohjelmassaan uudet tavoitteet, jotka tulevat näkymään valtioneuvoston kanslian tavoitteissa ja toiminnassa. Toimintakykyinen hallitus edellyttää johtamisessa kattavaa kokonaiskuvaa muuttavassa toimintaympäristössä ja toimivaa yhteensovittamistyötä.

Valtioneuvoston toimitilasuunnitelman mukaisesti on tarkoitus toteuttaa valtioneuvoston toimittilojen peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeet valtioneuvoston linnan korttelissa ja valtioneuvostokorttelissa 2023—2028 aikana. Kyseessä on valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhtenäisyyttä edistävä uudistushanke, joka mahdollistaa uudenlaisen toimintatavan ja -ympäristön vuosikymmeniksi eteenpäin.

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet
— Sosiaalisesti, taloudellisesti sekä ekologisesti kestävä Suomi.

Valtioneuvoston kanslian toiminnalliset tulostavoitteet

Painopiste	Toiminnallinen tulostavoite
Pääministerin avustaminen valtioneuvoston johtamisessa	Uuden hallituksen toiminnan edellytykset varmistetaan ja hallituksella on käytössään yhteensovitettu tieto ja kootut resurssit päätöksentekoa ja toimeenpanoa varten. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen hallintaan varaudutaan. Valtioneuvoston viestintä on yhtenäistä ja kattavaa. Valtioneuvoston viestintäympäristöä seurataan ja arvioidaan sekä mahdolliseen informaatiovaikuttamiseen reagoidaan.
Hallitusohjelman toimeenpano	Hallitusohjelman toimeenpanemiseksi asetetaan tarvittavat ministeriryhmät ja hallitusohjelman toimeenpanoa seurataan ja arvioidaan. Yhteiskuntapolitiikan keskipitkän aikavälin kestävyys arviointi toteutetaan hallituksen kehysriihen yhteydessä.

Valtioneuvoston kanslian toiminnalliset tulostavoitteet

Painopiste	Toiminnallinen tulostavoite
Suomen EU-politiikan johtaminen	Suomen aktiivinen EU-politiikka vahvistaa kilpailukykyä, kasvua ja työllisyyttä kestäväällä tavalla sekä edistää turvallisuutta ja kriisinkestävyyttä EU:ssa. Suomi edistää tavoitteitaan muuttuvassa toimintaympäristössä ennakoivasti ja yhteistyöhakuisesti.
Valtion aktiivinen ja selkeä omistajapolitiikka	Ennustettavalla ja eteenpäin katsovalla omistajapolitiikalla turvataan valtion strategiset intressit. Valtion omistamat yhtiöt ovat edelläkävijöitä digitalisaation hyödyntämisessä, yritysvastuu- asioissa ja siirtymisessä kohti hiilineutraalia kiertotaloutta. Valtionomistusten ratkaisuilla tuetaan hallituksen tavoitteita ja valtion omistusten tuotolla rahoitetaan valtion talousarviota tuloutustavoitteen mukaisesti.
Valtioneuvoston yhteinen toimintakulttuuri ja kehittämisshankkeet	Valtioneuvostossa on käytössä yhtenäiset ja turvalliset työt ja toiminnan jatkuvuutta tukevat toimintatavat, työvälineet, toimitilaratkaisut sekä jaettu tilannekuva kokonaisuuden johtamisen tueksi. Yhteiset toimintatavat hyödyntävät sähköisiä, tehokkaita ja tietoturvallisia yhteisiä työvälineitä ja palveluja mahdollistaen tuloksellisen toiminnan. Valtioneuvostossa rakennetaan tehostettu valmius vastata kyberturvallisuuden uhkiin ja muuttuvaan toimintaympäristöön.

Oikeuskanslerinvirasto

Oikeuskansleri edistää kansanvaltaisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen sekä muiden Suomen valtiojärjestyksen ja valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden toteutumista valvomalla valtioneuvoston ja tasavallan presidentin sekä tuomioistuinten, muiden viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien toiminnan lainmukaisuutta. Hän valvoo myös asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa. Oikeuskansleri antaa presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille tietoja ja lausuntoja oikeudellisista kysymyksistä. Hän valvoo tehtäväänsä hoitaessaan perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeuskanslerin harjoittama ylin laillisuusvalvonta edistää näin perus- ja ihmisoikeuksien sekä oikeusvaltion ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumista, luottamusta ylimpään valtiolliseen päätöksentekoon ja lakiin sekä eduskunnan ja hallituksen päätöksenteon sujuvuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista.

Oikeuskanslerinvirasto tukee oikeuskansleria tämän tehtävien hoitamisessa. Oikeuskanslerinvirasto on valtioneuvoston yhteydessä oleva itsenäinen virasto, jonka määrärahat ovat valtioneuvoston kanslian pääluokassa omassa luvussaan.

Sukupuolten tasa-arvo

Pääministeri Marinin hallitusohjelma nimeää tavoitteekseen nostaa Suomi tasa-arvon kärkimaaksi. Valtioneuvoston kanslian työssä sukupuolten tasa-arvo näkyy muun muassa Agenda2030 tavoitteiden edistämisessä ja eri ohjelmien kokoonpanoissa sekä tasa-arvonäkökulman huomioimisessa mm. tietoperusteisen päätöksenteon tueksi organisoiduissa tiedepaneeleissa.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomelle keskeinen prioriteetti EU-politiikassa. EU toimeenpanee tehokkaasti unionin tasa-arvostrategiaa.

Valtion omistajaohjauksessa täysin valtio-omisteisten yhtiöiden hallitusvalinnoissa otetaan huomioon tasa-arvonäkökohdat siten, että kummankin sukupuolen osuus hallituksen jäsenistä on vä-

hintään 40 % sekä huolehditaan valtioneuvoston asettamien muiden tasa-arvotavoitteiden noudattamisesta.

Valtioneuvoston kanslian omassa toiminnassa ja johtamisessa korostetaan toimintatapoja, jotka tukevat yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen kansallista koordinaatiota ja toimeenpanoa sekä globaalin kestävä kehityksen toimintaohjelman Agenda2030:n toimeenpanoa toteutetaan valtioneuvoston kansliassa pääministerin johdolla. Valtioneuvoston kanslia koordinoi Suomen toimia EU:ssa Agenda2030:n ja kestävä kehityksen edistämiseksi. Myös Suomen kestävä kehityksen toimikunnan pääsihteeristö toimii valtioneuvoston kansliassa. Toimikunta toteuttaa vuonna 2022 valmistunutta kestävä kehityksen toimikunnan strategiaa 2022—2030: Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi. Kestävän kehityksen toimikunnan yhteydessä toimii myös ilmastopolitiikan pyöreä pöytä, jonka tarkoituksena on luoda yhteistä ymmärrystä ja näkymääsiitä, miten Suomessa voidaan siirtyä hiilineutraaliin yhteiskuntaan oikeudenmukaisesti ja nykyistä nopeammalla aikataululla.

Valtioneuvoston kanslia tukee muiden ministeriöiden työtä ja edistää kestävä kehityksen politiikkaperiaatteiden toteuttamista sekä vastaa Agenda2030:n toimeenpanon seurannasta. Kestävän kehityksen tilaa seurataan Suomessa seuranta- ja arviointijärjestelmällä, jolla vahvistetaan kestävä kehitystä koskevan tutkimustiedon ja poliittisen päätöksenteon välistä kytkeä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Hallinto	180 640	175 721	184 234	8 513	5
01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	137 816	133 081	145 191	12 110	9
02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)	11 393	11 447	10 366	-1 081	-9
03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamienot (siirtomääräraha 2 v)	990	985	980	-5	-1
22. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	10 793	9 248	7 759	-1 489	-16
25. Terveet tilat 2028 (siirtomääräraha 3 v)	1 500	1 500	500	-1 000	-67
(26.) Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 150	460	—	-460	-100

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
27. Kuurojen totuus- ja sovinto- prosessi (siirtomääräraha 3 v)	—	—	438	438	0
29. Arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	15 998	19 000	19 000	—	0
10. Omistajaohjaus	775 700	5 700	5 700	—	0
(87.) Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	420 000	—	—	—	0
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	355 700	5 700	5 700	—	0
20. Poliittisen toiminnan avustaminen	35 635	35 635	35 635	—	0
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	35 635	35 635	35 635	—	0
30. Oikeuskanslerinvirasto	3 912	3 817	4 365	548	14
01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 912	3 817	4 365	548	14
90. Muut menot	2 157	2 440	2 560	120	5
21. Kunniamerkit (arviomäärä- raha)	537	700	700	—	0
66. Osallistumismaksut ja maksusuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskukseen (siirtomääräraha 2 v)	1 620	1 740	1 860	120	7
Yhteensä	998 045	223 313	232 494	9 181	4

Henkilötyövuosien
kokonaismäärä

725

730

734¹⁾

¹⁾ Valtioneuvoston kanslian henkilötyövuosiarviointi on 610 henkilötyövuotta, oikeuskanslerinviraston 39 henkilötyövuotta sekä enintään 70 erityisavustajaa ja 15 valtiosihteerä. Valtioneuvoston jäsenet eivät sisälly henkilötyövuosiin.

01. Hallinto*01. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 145 191 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talousneuvostosta, ruotsinkielenlautakunnasta, arvonimilautakunnasta, lainsäädännön arviointineuvostosta tai muista vastaavista lautakunnista aiheutuviin kuluihin.

*Selvitysosa:***Toiminnallinen tuloksellisuus**

Valtioneuvoston kanslian yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite sekä sitä tukevat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2023 on esitetty valtioneuvoston kanslian pääluokan 23 perusteluissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	145 555	135 081	147 191
Bruttotulot	2 398	2 000	2 000
Nettomenot	143 157	133 081	145 191
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	20 030		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 689		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtioneuvoston johtaminen ja politiikkavalmistelu	11 672
Valtioneuvoston ja sen ministeriöiden yhteiset hallinto- ja palvelutehtävät	126 329
Leo Mechelin -hanke	200
Suomalaisten vaiheet Venäjällä vuoden 1917 lokakuun vallankumouksen jälkeen -tutkimushanke	400
Valtioneuvoston tilannekuvajärjestelmä (kyber)	2 000
Valtion vierastalon peruskorjaus	800
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja PÄLKÄ) -hanke	3 790
Yhteensä	145 191

Toimintamenojen kohdentuminen (%)

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
ICT-menot	27	28	28
Vuokramenot	26	26	28
Henkilöstömenot	27	26	28
Muut toimitila- ja turvallisuusmenot	12	12	9
Muut tukipalvelut	6	6	5
Johtaminen ja politiikkavalmistelu	2	2	2
Yhteensä	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestäminen TEM (siirto momentilta 32.01.01)	23
Arkiston järjestäminen UM (siirto momentilta 24.01.01)	265
Erityisavustajien ja johdon assistenttien määrän kasvu	-77
ICT-hankkeiden ajoitusmuutokset	-320

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen menon poisto (Ahvenanmaan itsehallinnon 100-vuotisjuhluvuoden koordinaatio)	-85
Kertaluonteisen menon poisto (Koiviston muistomerkin toteutus)	-910
Laajennettu hankintatuki OKM (siirto momentilta 29.01.01)	50
Lainsäädännön arviointineuvoston vahvistaminen	120
Meritullinkatu 8 vuokrankorotus	263
Määräaikaisen rahoituksen päättyminen	-135
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (siirto momentilta 28.70.20)	3 790
Smolnan vuokra	2 074
TUVE-puhelimet TEM (siirto momentilta 32.01.01)	33
Valtioneuvoston ICT-investoinnit ja kustannustason tarkistus	1 000
Valtioneuvoston käännöspalvelut	400
Valtioneuvoston tilanekuvajärjestelmä	2 000
Valtioneuvoston yhteinen palveluhallintajärjestelmä (Virkkku) -hankkeen jatko-rahoitus (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-550
Valtioneuvoston yhteisten tilojen tilaparannukset	-275
Valtion vierastalon peruskorjaus	800
Valtti-hinnoittelun tarkistus	-100
VN kokonaisjohtaminen	1 000
VNTEAS-toiminnan palkkamenot (siirto momentilta 23.01.22)	460
VN toimenpiteet kyberturvallisuushkiin varautumisessa (kyber)	2 725
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-321
Matkustussäästö	-330
Palkkausten tarkistukset	837
Toimistotilasäästö	-627
Yhteensä	12 110

2023 talousarvio	145 191 000
2022 II lisätalousarvio	11 707 000
2022 talousarvio	133 081 000
2021 tilinpäätös	137 816 000

02. Ministereiden, heidän valtiosihteeriensä ja erityisavustajiensa palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 366 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministereiden, poliittisten valtiosihteerien ja ministereiden erityisavustajien palkkausmenoihin
- 2) valtion virkamieslain 44 a §:n mukaisiin säännöllisen työajan palkkausta vastaaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ministereiden palkkio (laki valtioneuvoston jäsenille maksettavista palkkioista ja korvauksista 1096/2006), poliittisten valtiosihteerien ja ministerien erityisavustajien palkat sivukuluineen. Henkilöstön määrä momentilla on 19 valtioneuvoston jäsentä, enintään 15 valtiosihteeriä ja enintään 70 erityisavustajaa. Lisäksi momentilta on mahdollista maksaa valtiosihteerien ja erityisavustajien karenssiajan korvaukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-26
Palkkausten tarkistukset	166
Tasomuutos	-1 221
Yhteensä	-1 081

2023 talousarvio	10 366 000
2022 II lisätalousarvio	96 000
2022 talousarvio	11 447 000
2021 tilinpäätös	11 393 098

03. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 980 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen
- 2) eräissä tapauksissa tiettyjen päivärahojen maksamiseen sellaisille kansallisille asiantuntijoille, joille Euroopan unioni ei maksa korvauksia
- 3) enintään 240 000 euroa enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen valtioneuvoston kansliaan Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin varsinainen käyttötarkoitus on Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkausmenot. Hallinnonalat voivat täydentää soveltuvista toimintamäärärahoistaan kansallisten asiantuntijoiden rahoittamista, jos keskitetty rahoitus ei riitä kattamaan kaikkia tarpeellisia pidettyjen asiantuntijoiden kustannuksia.

Momentilta voidaan myös määräaikaisesti palkata valtioneuvoston kansliaan kolmea henkilötyövuotta vastaavasti henkilöstöä Euroopan unionia koskevien valtioneuvoston horisontaalisten asioiden hoitamiseen liittyviin tehtäviin. Tehtävät ovat keskeisiä Suomen EU-vaikuttamisen turvaamiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-5
Yhteensä	-5

2023 talousarvio	980 000
2022 talousarvio	985 000
2021 tilinpäätös	990 000

22. *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 759 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtioneuvoston ja sen ministeriöiden selvitys- ja tutkimustoimintaan
- 2) selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen
- 3) valtionavustusten maksamiseen tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille
- 4) enintään 60 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida virastolle työnantajana maksetut tulot.

Selvitysosa: Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan sisällölliset painopisteet sekä hankkeiden valmistelu- ja ohjausvastuut määritellään vuosittain valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelmassa. Suunnitelmalla ohjataan selvitys- ja tutkimustoimintaa hallituksen valitsemille horisontaalisille painopistealueille, jotka vastaavat hallituksen ja sen ministeriöiden toiminnan tietotarpeisiin. Selvitys- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan hallituksen ja sen ministeriöiden päätöksenteon tietopohjaa, tietoon perustuvaa toimintapolitiikkaa ja strategista kokonaisnäkemystä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

VNTEAS-toiminnan palkkamenot (siirto momentille 23.01.01)	-460
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-44
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	15
Uudelleenkohdennus	-1 000
Yhteensä	-1 489
2023 talousarvio	7 759 000
2022 II lisätalousarvio	-460 000
2022 talousarvio	9 248 000
2021 tilinpäätös	10 793 000

25. *Terveet tilat 2028* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmasta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) enintään 6 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden aikana toteutetaan toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoitukseensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää toimenpideohjelman toimeenpanon tukemiseen, kuten koordinointiin, vuorovaikutukseen, viestintään sekä selvityksiin valtioneuvoston kansliassa ja ministeriöissä.

Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelman toimialakohtaisia hankkeita voidaan rahoittaa lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön sekä ympäristöministeriön päälukan momenteilta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudelleenkohdennus	-1 000
Yhteensä	-1 000
2023 talousarvio	500 000
2022 talousarvio	1 500 000
2021 tilinpäätös	1 500 000

(26.) *Saamelaisten totuus- ja sovintoprosessin edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	460 000
2021 tilinpäätös	2 150 000

27. *Kuurojen totuus- ja sovintoprosessi* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 438 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuurojen totuus- ja sovintoprosessin toteuttamiseen liittyviin hankintoihin, koordinointiin ja selvityksiin ja muihin prosessiin välittömästi liittyviin menoihin
- 2) enintään 2 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ja komission palkkioihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan kuurojen totuus- ja sovintoprosessin edistämisestä ja toteuttamisesta aiheutuvat menot.

2023 talousarvio	438 000
------------------	---------

29. *Arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	19 000 000
2022 talousarvio	19 000 000
2021 tilinpäätös	15 998 123

10. Omistajaohjaus

Selvitysosa: Omistajapolitiikan ja -ohjauksen osalta tehtäviä ovat valtion yleisen omistajapolitiikan ja omistajaohjauksen valmistelu ja täytäntöönpano, ministeriön alaisten valtio-omisteisten yhtiöiden omistajaohjaus sekä eri ministeriöiden omistajaohjauksen käytäntöjen yhteensovittaminen ja ministeriöiden välisen yhteistyön koordinointi.

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) osakkeiden hankkimiseen ja niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtioenemmistöisten yhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa taikka uusia valtio-omisteisia yhtiöitä perustettaessa sekä ilman osakemerkintää tehtävään valtion kokonaan omistamien yhtiöiden oman pääoman ehtoiseen rahoitukseen, kuten sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon tehtävään sijoitukseen

2) muiden omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä valtion osakemyynneihin ja omistajaohjaukseen liittyvien, muiden kuin toimintamenomomentille kuuluvien menojen maksamiseen

3) osakeyhtiölain (624/2006) 10 luvussa tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien, kuten vaihtovelkakirjalainojen, merkitsemiseen tai johdannaissopimuksista aiheutuvien välittömien menojen maksamiseen. Jos merkintä perustuu lainaan, osakkeiksi muutettavissa oleva laina saa olla vakuudeton

4) valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin lainoilla, joilla ei ole eräpäivää ja joilta ei vaadita vakuutta, mukaan lukien IFRS-tilinpäätöksessä oman pääoman ehtoisiksi katsottavat velkakirjalainat sekä pääomalainat ja muut vastaavat lainajärjestelyt sekä valtioenemmistöisten yhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden rahoitusaseman turvaamista varten toteutettaviin järjestelyihin osakeyhtiölain (624/2006) 12 luvussa säädetyillä pääomalainoilla, joilla on eräpäivä.

Selvitysosa: Omistus- ja yritysjärjestelyistä ja osakemyynneistä aiheutuvia tai niihin liittyviä menoja ovat järjestelyistä ja toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvien kustannusten lisäksi sellaiset kauppahinnan osittaiset palautukset, jotka perustuvat kauppakirjassa oleviin hinnantarkistusta tai myyjän maksettavaksi tulevia korvauksia koskeviin sopimusehtoihin. Omistajaohjaukseen liittyviä menoja ovat osakkeiden ja arvo-osuuksien hallinnointikustannukset, valtion tarvitsemien neuvonantaja- ja koulutuspalvelujen kustannukset, hallitusjäsenten rekrytointiin ja koulutukseen liittyvät kustannukset, omistajaohjauksen toimiala- ja yritysjärjestelyosaamisen ylläpitämiseen liittyvät kustannukset sekä omistajaohjauksen kansainväliseen yhteistyöhön ja omistajien keskinäiseen yhteistyöhön liittyvät kustannukset.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	5 700 000
2022 II lisätalousarvio	212 000 000
2022 talousarvio	5 700 000
2021 tilinpäätös	355 700 000

20. Poliittisen toiminnan avustaminen

Selvitysosa: Valtiovalta kuuluu perustuslain mukaan kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Puolueilla on Suomen poliittisessa järjestelmässä vakiintunut asema. Johtuen puolueiden merkittävästä asemasta valtiollisessa toiminnassa on niiden asemasta ja puolue toiminnan tukemiseen tarkoitettun määrärahan jakamisesta säädetty puoluelailla. Puoluerahoitus sisältää yleisen tuen puolueiden toimintaan sekä tuen puolueiden tiedotustoimintaan ja viestintään.

50. Puolue toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 35 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahasta 35 456 825 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin 5 prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Määrärahasta saa käyttää 178 175 euroa avustuksena Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan ja tiedotustoiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2023 talousarvio	35 635 000
2022 talousarvio	35 635 000
2021 tilinpäätös	35 635 000

30. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston oikeuskanslerin perustehtävänä on varmistaa perustuslain 1 §:ssä säädettyjen Suomen valtiosäännön perusarvojen ja -periaatteiden (ihmisarvon loukkauttaminen, yksilön vapauksien ja oikeuksien turvaaminen, oikeudenmukaisuuden edistäminen yhteiskunnassa) sekä valtiojärjestyksen perusperiaatteiden kansanvaltaisuuden ja yksilön osallistumisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen sekä parlamentarismien ja tuomioistuimien riippumattomuuden samoin kuin perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tavoitteena on, että oikeuskanslerin harjoittama laillisuusvalvonta on vaikuttavaa, laadukasta ja joutuisaa sekä oikea-aikaista. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnassa oikeuskanslerin eri toimintamuotoja käytetään ja yhdistellään tarkoituksenmukaisesti, jolloin laillisuusvalvonnan eri keinoista muodostuu yhtenäinen ja johdonmukainen kokonaisuus.

Oikeuskanslerin toiminnassa on viime vuosina korostunut laillisuusvalvonnan rakenteellinen näkökulma, jolla pyritään lisäämään laillisuusvalvonnan vaikuttavuutta. Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisen tehtävienjaon uudistus (EV 40/2022 vp) korostaa entisestään oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan rakenteellista ja oma-aloitteista näkökulmaa sekä asettaa uusia vaatimuksia laillisuusvalvonnalle.

Covid-19-epidemian aiheuttaman työruuhkan arvioidaan helpottavan kuluvan vuoden aikana. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan työtä lisäävät tällä hetkellä merkittävästi äkilliset ulkoiset toimintaympäristömuutokset turvallisuuskysymyksissä. Työruuhka ei siten näyttäisi kokonaisuudessaan helpottuvan. Lisäksi oikeuskanslerille osoitetaan uusia tehtäviä valmisteltavana olevassa, EU:n sääntelyyn perustuvassa ilmoittajansuojeluhankkeessa. Asiasta on tarkoitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvä esitys. Todetut uudet tehtävät edellyttävät lisäystä oikeuskanslerinviraston henkilöstöresursseihin (5 htv). Lisäresursseja tarvitaan ilmoitusten vastaanottamiseen, siirtämiseen toimivaltaisille viranomaisille, yleiseen tiedotukseen, neuvontaan, koulutukseen, ilmoitusmenettelyn seurantaan ja vuosittaiseen raportointiin EU:lle.

Päätöksenteon valvonta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
valtioneuvoston yleisistunnot	109	70	70
tasavallan presidentin esittelyt	36	30	30
tarkastetut esittelylistat	2 130	2 000	2 000

Kaikki valtioneuvoston yleisistuntojen ja tasavallan presidentin esittelyjen asiakirjat tarkastetaan etukäteen ja oikeuskansleri on läsnä istunnoissa sekä hallituksen neuvotteluissa ja iltakouluissa. Lisäksi tarkastetaan istuntojen pöytäkirjat. Istunnoissa vuosittain käsiteltyjen asioiden määrä vaihtelee vaalikauden aikana. Valtioneuvoston valvontaan liittyen vuonna 2021 virastossa tarkastettiin 1 715 valtioneuvoston yleisistunnossa ja 415 tasavallan presidentin esittelyssä käsiteltyä asiaa. Lisäksi oikeuskansleri valvoo jälkikäteen valtioneuvoston ja tasavallan presidentin päätöksentekoa ja sen valmistelua käsittelemällä sitä koskevia kanteluita.

Lainvalmistelun valvonta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
lausunnot ministeriöille	116	100	100
ennakkotarkastukset	33	50	50
kuulemiset eduskunnassa	19	30	30

Oikeuskansleri valvoo laillisuutta ja hyvän lainvalmistelutavan noudattamista mukaan lukien perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden asianmukainen huomioon ottaminen lainvalmistelussa. Lausuntojen määrä on viime vuosina lisääntynyt. Lausuntojen, ennakkotarkastusten ja kuulemisten vuosittainen määrä riippuu ministeriöiden säädösvalmistelun etenemisestä sekä säädösten yhteiskunnallisesta ja oikeudellisesta merkittävydestä.

Kanteluasiat

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
saapuneet	2 304	2 500	2 500
ratkaistut	2 373	2 500	2 500

Saapuneiden kanteluiden määrissä on vuosittaista vaihtelua. Vuosittain pyritään kuitenkin ratkaisemaan vähintään sama määrä kanteluasioita kuin mitä on saapunut.

Vuonna 2021 ns. seuraamusratkaisujen osuus on ollut noin 9,5 % selvittämistoimia edellyttäenistä kanteluasioista. Ylimpien laillisuusvalvojien tehtävienjakouudistus johtaa siihen, että eräissä asiaryhmissä kantelujen käsittely siirtyy eduskunnan oikeusasiamiehen erityistehtäväksi, mikä vähentää oikeuskanslerin selvittämistoimia edellyttävien kanteluiden määrää. Kokonaisuutena oikeuskanslerin käsiteltäviksi tulevien asioiden määrän ei arvioida kuitenkaan merkittävästi vähenevän. Jos lähtökohtaisesti oikeusasiamiehen käsiteltäväksi kuuluva kantelu olisi asiaan sisältyvän rakenteellisen kysymyksen vuoksi perusteltua ottaa oikeuskanslerin käsiteltäväksi, ei sitä siirrettäisi. Tällaiset kantelut ovat omiaan lisäämään oikeuskanslerin käsiteltäväksi jäävien asioiden keskimääräistä vaikeusastetta.

Omat aloitteet ja laillisuusvalvontakäynnit

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
omat aloitteet	18	20	20
laillisuusvalvontakäynnit	4	10	15

Omista aloitteista aiheutui vuonna 2021 yhteensä 41 seuraamusta. Tavoitteena on suunnata omat aloitteet sekä tarkastus- ja valvontatoiminta perus- ja ihmisoikeuksien, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sekä hyvän hallinnon kannalta olennaisiin rakenteellisiin kysymyksiin. Omiin aloitteisiin sisältyvä rakenteellinen näkökulma vaatii paljon työtä.

Rangaistustuomioiden tarkastaminen

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
rangaistustuomioiden tarkastus	3 930	4 000	4 000

Vuonna 2021 rangaistustuomioiden tarkastuksen perusteella otettiin tarkemmin selvitettäväksi 65 asiaa. Asiaryhmän asioita ratkaistiin 73, joissa tuomioistuimille annettiin seuraamus 57 asiassa. Korkeimmalle oikeudelle tehtiin 5 esitystä tuomion purkamiseksi.

Tuomarien virkarikosasiat

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
vireille tulleet	31	40	40
ratkaistut	44	40	40

Hovioikeuksien tulee ilmoittaa oikeuskanslerille sellaisista tietoonsa tulleista alioikeuksien toimintaa koskevista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Lisäksi oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista tuomarin epäiltyä lainvastaista menettelyä virkatoimessa koskevista asioista. Myös syyttäjillä on velvollisuus ilmoittaa, jos kyseisenlainen asia tai sitä koskeva ilmoitus tulee syyttäjälle. Vuonna 2021 annettiin seuraamus 13 asiassa. Lisäksi yhdessä asiassa tehtiin korkeimmalle oikeudelle esitys tuomion purkamiseksi.

Syyttäjien virkarikosasiat

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
vireille tulleet	15	20	20
ratkaistut	18	20	20

Oikeuskansleri on pyytänyt poliisia ilmoittamaan tutkittavaksi tulleista syyttäjän tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevista asioista. Syyttäjien virkarikosasioita tulee oikeuskanslerin käsiteltäviksi myös valtakunnansyyttäjän toimiston oikeuskanslerille ilmoittamina. Vuonna 2021 yhdessä asiassa annettiin seuraamus.

Asianajajien, julkisten oikeusavustajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien valvonta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
saapuneet	744	800	800
tutkitut	740	800	800

Valvonnassa tarkastetaan Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan ja oikeudenkäyntiavustajalautakunnan päätökset. Oikeuskanslerilla on oikeus hakea muutosta päätöksiin. Tavoitteena on ylläpitää luottamusta valvontajärjestelmän toimivuuteen sekä varmistaa, että oikeus oikeusturvaan ja siihen kuuluvaan mahdollisuuteen saada luotettavia ja laadukkaita oikeudellisia palveluita toteutuu. Tuomareihin ja syyttäjiin kohdistuvaan oikeuskanslerin valvontatoimeen voi usein kytkeytyä myös asianajovalvontaa ja asioiden siirtoa valvontalautakuntaan.

01. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 365 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi ilmoittajien suojelusta annetun direktiivin 2019/1937/EU täytäntöön panemiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanon vaikutukset	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-15
Palkkausten tarkistukset	63
Yhteensä	548

2023 talousarvio	4 365 000
2022 II lisätalousarvio	35 000
2022 talousarvio	3 817 000
2021 tilinpäätös	3 912 000

90. Muut menot

21. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2023 talousarvio	700 000
2022 talousarvio	700 000
2021 tilinpäätös	537 290

66. (23.90.61) Osallistumismaksut ja maksuosuudet Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 860 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta annetun lain 12 §:n mukaisten osallistumismaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen päätehtäviä ovat tutkimus ja analyysi, koulutus ja harjoitukset, doktriinien ja konseptien kehittäminen, parhaiden käytäntöjen jakaminen, yhteistyötapojen ja -mahdollisuuksien identifiointi sekä tiedon tuottaminen EU:n hybridiuhkiin vastaamista koskevan päätöksenteon tueksi. Määrärahasta maksetaan Suomen maksuosuus hybridiosaamiskeskuksen toiminnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Osallistujavaltioiden määrän kasvu	120
Yhteensä	120

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	1 860 000
2022 talousarvio	1 740 000
2021 tilinpäätös	1 620 000

Pääluokka 24

ULKOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu hyviin kahdenvälisiin suhteisiin, aktiiviseen vaikuttamiseen Euroopan unionissa (EU) ja tehokkaaseen monenkeskiseen kansainvälisen oikeuden kunnioittamiseen ja vahvistamiseen perustuvaan yhteistyöhön. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjassa keskeistä on ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, suvaitsevaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa.

Hallinnonalan toimintaympäristö

Suomen ja Euroopan turvallisuus- ja toimintaympäristössä on tapahtunut perustavanlaatuinen muutos Venäjän hyökättyä Ukrainaun. Venäjän hyökkäys rikkoo räikeästi kansainvälistä oikeutta, ja on vakava uhka kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Venäjän hyökkäys on johtanut laajamittaiseen humanitaariseen hätätilaan ja pakolaisuuteen. Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaun on pitkäkestoisia vaikutuksia turvallisuusympäristöön Euroopassa ja Suomen lähialueilla. Venäjän vaatimukset Euroopan turvallisuusjärjestyksen muuttamisesta kyseenalaistavat Etym perusperiaatteita. Jännitteiden lisääntyminen heikentää myös Itämeren alueen turvallisuustilannetta ja sen ennakoitavuutta.

Turvallisuuspoliittisen uudelleenarvioinnin seurauksena Suomi on päättänyt hakea Pohjois-Atlantin liiton (Nato) jäsenyyttä. Suomen Nato-jäsenyys lisäisi sekä Suomen turvallisuutta muuttuneessa toimintaympäristössä, että Itämeren alueen ja Pohjois-Euroopan vakautta ja turvallisuutta. Suomen vahva puolustus- ja kriisinsietokyky vahvistaisi myös Natoa ja liittokunnan yhteistä puolustusta. Puolustusliitto Naton jäsenyyden myötä Suomi olisi osa Naton yhteistä puolustusta ja siten perustamissopimuksen viidennen artiklan mukaisten turvatokuiden piirissä. Naton jäsenenä Suomi olisi päättämässä Suomelle keskeisistä turvallisuuspoliittisista kysymyksistä.

Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys ja vaikutuskanava sekä arvo- ja turvallisuusyhteisö. Suomi vastaa Venäjän hyökkäykseen osana unionia. Laaja-alainen pohjoismainen yhteistyö on epävakaa kansainvälisessä toimintaympäristössä yhä tärkeämpää. Venäjän hyökkäyksen vaikutukset heijastuvat turvallisuuden ohella laajasti myös globaaliin kehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaun vaikuttaa Suomen ja Venäjän kahdenvälisiin suhteisiin ja yhteistyömahdollisuuksiin laaja-alaisesti.

Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on vaikutusta myös suurvaltojen ennestään jännitteisiin suhteisiin. Kiinan asemoituminen Venäjän hyökkäykseen tulee vaikuttamaan Kiinan kansainväliseen asemaan. Afrikan merkitys EU:n naapurina ja strategisena kumppanina kasvaa ja yhteistyötä on kehitettävä. Lähi-idän vakauden edistäminen säilyy Eurooppaan vaikuttavana tekijänä. Muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi Euroopan itäisen naapuruston kehitys vaatii erityistä seuranta- ja arviointia. Arktisen alueen geopoliittinen, ympäristöllinen ja taloudellinen merkitys kasvaa edelleen.

Globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos, pandemiat ja teknologisen kehityksen murros, vaikuttavat toimintaympäristöömme itsenäisinä ilmiöinä. Pariisin ilmastopöytäkirjan ja kestävän kehityksen tavoitteet määrittelevä Agenda2030 antavat perusteet lähivuosien kansainväliselle yhteistyölle ja Suomen toiminnalle. Ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden kadon ja covid-19-pandemian myötä lisääntyneet kehityshaasteet vaikeuttavat globaalisti Agenda2030 kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Kehittyvät maat ovat merkittävä osa kansainvälistä ratkaisua kestävän kehityksen saavuttamiseksi. Samanaikaisesti humanitaarisen avun tarpeet nousevat. Globaalit ruokaturvaan ja energia- ja luonnonvaravaikutuksiin liittyvät kysymykset tulevat olemaan keskeisiä.

Pandemian jälkeinen elpymisrahoitus, kuten EU:n elpymisväline, tarjoaa uusia mahdollisuuksia aiempaa kestävämmän kehityksen tukemiselle ja kaupallistaloudelliselle yhteistyölle. Nouseva protektionismi, epäluottamus globaaleihin tuotantoketjuihin ja kriittinen suhtautuminen monenväliseen kauppapolitiikkaan haastavat kansainvälistä kauppajärjestelmää ja Maailman kauppajärjestön (WTO) toimintaa. Kilpailukyvyyn säilyttämiseksi EU:n tulee kyetä puuttumaan nykyistä paremmin erilaisiin markkinavääristymiin. Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan seurauksena muuttanut yleiseurooppalainen tilanne sekä laajat pakotteet vaikuttavat merkittävästi kansainvälisen kaupan työkenttään.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet v. 2023 ovat:

- Ulkoasiainhallinto edistää Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia
- Ulkoasiainhallinto edistää Agenda2030:n toimeenpanoa ja toimii ilmastonmuutoksen torjumiseksi
- Ulkoasiainhallinto edistää sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää
- Ulkoasiainhallinto työskentelee ihmisoikeuksien, tasa-arvon, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen vahvistamiseksi
- Ulkoasiainhallinto edistää Suomen kasvua tukevia avoimia taloussuhteita ja tukee suomalaisyritysten osallistumista kansainväliseen kauppaan ja arvoketjuihin.

Sukupuolten tasa-arvo

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä tavoitteena on edistää systemaattisesti sukupuolten tasa-arvoa sekä tyttöjen ja naisten oikeuksien toteutumista. Sukupuolten tasa-arvon takaaminen ja edistäminen sekä sukupuoleen perustuvan syrjinnän kielto on myös Suomessa voimassa oleviin ihmisoikeussopimuksiin sekä EU-oikeuteen perustuva velvoite.

Ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanoa koskeva määräaikaisraportointi ja seuranta ovat osa ulkoministeriön tehtäviä. Suomi edistää naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäise-

misestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen eli Istanbulin sopimuksen mahdollisimman laajaa hyväksyntää. Suomi kannattaa ja tukee EU:n liittymistä Istanbulin sopimukseen.

Suomi edistää naisten osallistumisen vahvistamista sotilaalliseen kriisinhallintaan mm. tukemalla naisrauhanturvaajien koulutusta ja rekrytointia. YK:n tavoitteena on, että rauhanturvaajista 15 % ja sotilastarkkailijoista 25 % olisi naisia vuoteen 2028 mennessä. Sotilaallisessa kriisinhallinnassa palvelevien naisten osuus on noin 5 % kaikista suomalaisista rauhanturvaajista ja 20 % sotilastarkkailijoista. Tavoitteena on nostaa naisten osallistuminen noin 7 %:in edettäessä kohti YK-tavoitetta. Siviilikriisinhallinta-asiantuntijoista naisia on yli 40 %.

Suomen rauhanvälitystoiminta edistää osaltaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoa. Neljännen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman valmistelussa otetaan huomioon nykyisestä toimintaohjelmasta laadittavan loppuarviointiraportin havainnot. Rauhanvälitykseen osoitetuilla määrärahoilla edistetään naisten osallistumista rauhanprosesseihin ja tuetaan naisrauhanvälittäjäverkostojen työtä Suomessa, Pohjoismaissa ja kansainvälisellä tasolla.

Suomen kehityspolitiikan yhtenä päätavoitteena on naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä heidän asemansa vahvistuminen. Tämä näkyy mm. Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa. Kehitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen, tuetaan arviolta 376 milj. eurolla kehitysyhteistyömäärärahoista.

Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistäviä tavoitteita sekä sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Vuonna 2023 kehitysyhteistyömäärärahoista rahoitettavista uusista hankkeista n. 50 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita.

Kestävä kehitys

Ulkoministeriö toteuttaa valtioneuvoston kestävä kehityksen selontekoa hallinnonalallaan erityisesti Suomen globaalin vastuun osalta. Suomen ulkopolitiikka kokonaisuudessaan edistää kestävä kehitystä ja toiminnan johdonmukaisuutta parannetaan kaikkien hallinnalojen kesken. Ulkoministeriö toimii aktiivisesti YK:n Agenda2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi sekä edistää ilmastopöytäkirjojen toimeenpanoa ja osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön, jolla torjutaan ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Kehityspolitiikassaan Suomi tukee kehittyvien maiden kykyä saavuttaa kestävä kehityksen tavoitteet tuoden myös esille Suomen kokemuksia ja käytänteitä. Ulkoministeriö toimii omassa kehityspolitiikassaan ja EU-vaikuttamisessaan niin, että kehittyvien maiden kestävä kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Myös EU:n kauppapolitiikassa tuetaan ratkaisuja ja linjauksia, joilla edistetään kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Ulkoministeriö edistää kestävä kehitystä myös tukemalla vienninedistämisessä vihreään siirtymään ja digitalisaatioon liittyvien ratkaisujen tarjoamista maailmalle. Ulkoministeriö tukee kestävä kehityksen edellytyksiä myös siviilikriisinhallinnan, rauhanrakentamisen ja -välityksen keinoin.

Ulkoministeriön hallinnonalalla edistetään vuoden 2023 talousarvioesityksessä hiilineutraalius-tavoitetta globaalisti yhteensä arviolta noin 364 milj. eurolla, mikä vastaa lähes v. 2022 tasoa. Ke-

hitysyhteistyöhankkeita, joiden osa- tai päätavoitteena on ruokaturva, veden ja energian saata- vuus sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, tuetaan arviolta 288 milj. eurolla kehitysyhteistyöva- roista. Kehitysyhteistyön finanssisijoituksista tuetaan 130 milj. eurolla YK:n kestävää kehitystä tavoitteita tukevia hankkeita ja ohjelmia. Finanssisijoituksista ilmastorahoitukseen on tarkoitus kohdentaa n. 75 %. Finnfundin pääoman korotuksesta 10 milj. eurolla tuetaan ilmastohankkeita arviolta n. 5 milj. eurolla. Ulkoministeriö työskentelee myös tutkimus- ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseksi. Lisäksi tuetaan pääluokkaan osoitetuista muista määrärahoista muita hiilineut- raaliustavoitteita tukevia hankkeita.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
24.30.50	<i>Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle</i> — muu valtuus	268,19	268,19
24.30.66	<i>Varsinainen kehitysyhteistyö</i> (siirtomääräraha 3 v) — kehitysyhteistyövaltuus	596,02	397,49
	— muu valtuus (Finnfund erityisriskiluottotappiot)	150,00	150,00
24.30.89	<i>Laina- ja investointimuotoinen kehitysyhteistyö</i> (siirtomäärä- raha 3 v) — kehitysyhteistyövaltuus	10,00	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

		v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023 1000 € %	
01.	Ulkoasiainhallinto	285 089	289 420	279 314	-10 106	-3
01.	Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	251 655	262 367	256 089	-6 278	-2
20.	Tiede- ja kulttuuri- instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)	2 987	1 896	1 005	-891	-47
29.	Ulkoministeriön hallin- nonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	12 962	13 857	14 220	363	3
74.	Talonrakennukset (siirto- määräraha 3 v)	17 485	11 300	8 000	-3 300	-29
10.	Kriisinhallinta	52 595	75 678	71 778	-3 900	-5
20.	Suomalaisten kriisin- hallintajoukkojen ylläpito- menot (arviomääräraha)	34 707	53 080	50 680	-2 400	-5
21.	Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisin- hallintaan (siirtomääräraha 2 v)	16 073	18 248	19 248	1 000	5
66.	Rauhanvälitys (siirtomäärä- raha 2 v)	1 814	4 350	1 850	-2 500	-57

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
30. Kansainvälinen kehitys- yhteistyö	912 989	849 575	855 902	6 327	1
50. Valtionapu Teollisen yhteis- työn rahasto Oy:lle	0	0	—	—	0
66. Varsinainen kehitys yhteis- työ (siirtomääräraha 3 v)	770 259	706 845	713 212	6 367	1
67. Demokratia- ja oikeus- valtiotuki (siirtomääräraha 2 v)	3 000	3 000	2 960	-40	-1
88. Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000	10 000	10 000	—	0
89. Laina- ja investointi- muo-toinen kehitys- yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	129 730	129 730	129 730	—	0
90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot	97 866	106 549	111 168	4 619	4
20. Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	4 400	4 800	3 000	-1 800	-37
23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	—	—	1 569	1 569	0
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 607	2 441	1 641	-800	-33
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	18	45	45	—	0
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirto- määräraha 2 v)	92 145	98 463	104 113	5 650	6
87. Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)	300	300	300	—	0
95. Kurssivaihtelut (arvio- määräraha)	-604	500	500	—	0
Yhteensä	1 348 538	1 321 222	1 318 162	-3 060	0
Henkilötyövuosien kokonaismäärä ¹⁾	1 414	1 492	1 506		

¹⁾ Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi sotilaalliseen kriisinhallintaan palkattua henkilöstöä v. 2023 enintään n. 400 henkilötyövuotta, siviilikriisinhallintaan palkattua henkilöstöä n. 140 asiantuntijaa ja ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä n. 946 henkilöä. Etyj-puheenjohtajuuden hoitamiseen voidaan palkata enintään 12 henkilötyövuotta vastaava määrä määräaikaista lisähenkilöstöä.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto palvelee koko valtionhallintoa, kansalaisia, yrityksiä, järjestöjä, mediaa ja muita yhteistyökumppaneita. Ulkoasiainhallinnon toiminta nojaa kattavaan edustoverkkoon. Muuttuva ympäristö vaatii ulkoasiainhallinnolta ennakkointia, seurantaa, analyysiä, viestintää ja resurssien joustavaa käyttöä. Ulkoasiainhallinnon keskeiset vaikuttamisen välineet ovat tehokas kahden- ja monenvälinen diplomatia eri tasoilla sekä tuloksellinen strateginen viestintä. Ulkoasiainhallinto hyödyntää toiminnassaan enenevästi digitaalisia ratkaisuja.

Suomi toimii Barentsin euroarktisen neuvoston (BEAC) puheenjohtajana v. 2021—2023, Etelämannerta koskevan yleissopimuksen osapuolikokouksen (ATCM) puheenjohtajana ja isäntämaana v. 2023, Itämeren valtioiden neuvoston (CBSS) puheenjohtajana v. 2023—2024 ja YK:n ihmisoikeusneuvostossa v. 2022—2024 sekä valmistautuu Etyj-puheenjohtajuuteen v. 2025.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ulkoasiainhallinto asettaa vuodelle 2023 seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita:

— Vahvistamme Suomen kansainvälistä asemaa ja turvallisuutta muuttuvassa maailmanpoliittisessa tilanteessa. Tavoitteena on yhtenäinen, arvoihinsa nojaava, vahva ja toimintakykyinen EU, jolla on kyky ratkaista globaaleja haasteita ja edistää omia tavoitteitaan

— Tuemme johdonmukaisesti monenkeskistä sääntöpohjaista järjestelmää ja yhteistyötä sekä toimimme kansainvälisen oikeuden, demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien, erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksien, vahvistamiseksi. Vaikutamme monenkeskisen sääntöpohjaisen kauppajärjestelmän ylläpitoon ja kehittämiseen

— Vaikutamme Suomen Nato-jäsenyyden toteutumiseen. Valmistaudumme jäsenyyteen tiivistämällä Nato-kumppanuutta ja rakentamalla jäsenyyden edellyttämiä valmiuksia

— Syvennämme ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä Ruotsin kanssa ja lisäämme Norjan kanssa tehtävää yhteistyötä. Edistämme Itämeren ja arktisen alueen vakautta ja jatkamme pohjoismaisen yhteistyön syventämistä

— Toteutamme tavoitteellista ilmastoulkopolitiikkaa ja tuemme ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista. Ilmastonmuutosta ja luonnon monimuotoisuutta tarkastellaan kokonaisuutena

— Toteutamme ihmisoikeusperustaista kehityspolitiikkaa, joka poistaa köyhyyttä ja vähentää eriarvoisuutta

— Osallistumme konfliktien ennaltaehkäisyyn ja rauhanvälitykseen ja -rakennukseen sekä kansainväliseen kriisinhallintaan. Edistämme kansainvälistä yhteistyötä monipuolistuviin turvallisuusuhkiin varautumisessa ml. uusien teknologioiden kehitykseen liittyvät turvallisuusuhat, hybridi- ja kybervaikuttaminen ja terrorismin torjunta

— Toimimme kansainvälisen asevalvontajärjestelmän vahvistamiseksi. Painotamme asevalvontasopimusten noudattamista ja luottamusta lisääviä toimia erityisesti Suomen lähialueilla

— Vahvistamme edelleen suhteita keskeisiin eurooppalaisiin kumppaneihin ja Yhdysvaltoihin. Ylläpidämme tiiviitä ja toimivia suhteita Kiinaan EU:n politiikkalinjausten puitteissa. Tiivistäm-

me suhteita Aasian nouseviin talouksiin. Monipuolistamme ja syvennämme suhteita Afrikkaan Suomen Afrikka-strategian mukaisesti

— Ylläpidämme tarvittavia yhteistyökanavia Venäjän kanssa kahdenvälisissä suhteissa mm. rajaturvallisuuteen, rikostorjuntayhteistyöhön, muuttoliikekysymyksiin, liikenteeseen ja huoltovarmuuteen liittyen pakotteiden sallimissa rajoissa

— Kartoitamme uusia vientimarkkinoita, ja vastaamme yritysten vienninavustamistarpeisiin yhteistyössä valtion muun TF-verkoston kanssa. Edistämme suomalaistoimijoiden mukaan pääsyä EU- ja muun kansainvälisen rahoituksen kautta toteutettaviin hankkeisiin

— Vahvistamme vastuullamme olevien maahantuloasioiden käsittelyä ministeriössä ja edustustoissa, erityisesti liittyen työperäiseen maahanmuuttoon

— Kasvatamme Suomen vaikuttavuutta ja edistämme Suomen tavoitteiden saavuttamista suunnitelmallisella viestinnällä ja maakuvatyöllä

— Kehitämme hallinnonalan tieto-, hybridi- ja kyberturvallisuuteen liittyviä kyvykkyyksiä tehostaen teknisiä ja toiminnallisia edellytyksiä havaita ja estää hallinnonalan toimintaan liittyviä digitaalisen turvallisuuden uhkatekijöitä.

01. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 256 089 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimialaan liittyvien tutkimusapurahojen maksamiseen
- 2) Suomeen suuntautuvien ministerivierailujen menojen ja niihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa Virtual Finland -palvelualustaan (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Se l v i t y s o s a: Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saataville (RRF pilari2) kokonaisuuden osana luodaan digitaalinen Virtual Finland -palvelualusta, joka mahdollistaa julkisen ja yksityisen sektorin palveluista integroitavat palvelut Suomeen tuleville asiakkaille kuten yrityksille, työntekijöille, opiskelijoille ja matkailijoille sekä palvelutarjonnan viennin edistämiseksi. EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitetaan v. 2023 yhteisalustaa ja palveluprosessien integroitumista alustalle yhteensä 1 000 000 eurolla. Hanke tukee täysimääräisesti digitalisaatiotavoitetta.

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2023 (euroa)

Ministeriö	79 376 000
Toimintamenot	10 550 000
Henkilöstömenot	68 826 000
Edustustot, 93 toimipistettä¹⁾	146 815 000
Toimintamenot ²⁾	69 056 000
Henkilöstömenot	77 759 000

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot vuonna 2023 (euroa)

Hallinnonalan toimialavastaavat menot	29 898 000
Yhteensä	256 089 000

1) Toimipisteiden lukumäärä alueittain: Eurooppa 30, Itä 7, Aasia ja Amerikka 29, Afrikka ja Lähi-itä 22 ja pysyvät ja erityisedustustot 5 toimipistettä.

2) Lisäksi kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenoihin arvioidaan käytettävän momentin 24.30.66 määrärahoja yhteensä 1 000 000 euroa.

Edustustojen henkilöstömenoissa on esitetty lähetetyn henkilökunnan peruspalkkojen lisäksi seuraavat ulkomaan edustautumisen korvaukset: paikallis-, puoliso- ja lapsikorvaus, olosuhdekorvaus, lasten koulutus- ja päivähoitokorvaukset, hautajais-, kotiloma- ja tapaamismatkat, varus- ja taumiskorvaus sekä muuttokorvaus. Paikalta palkatun henkilöstön henkilöstömenot sisältyvät edustustojen toimintamenoihin.

Hallinnonalan yhteisillä menoilla katetaan vuoden mittaan mm. tieto- ja kiinteistöhallinnon sekä turvallisuuden ja koulutuksen menoja sekä ministeriössä että edustustoissa.

Hallinnonalan julkisoikeudellisista suoritteista saamat tulot kertyvät pääasiassa edustustoista saatavista passi- ja oleskelulupatuloista ja ne esitetään osana edustustojen nettobudjetoituja toimintamenoja.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 tavoite
Henkilötyövuodet	2 280	2 438	2 457
— Ulkoministeriö	849	886	896
— Ulkomaanedustus	565	606	615
— Paikallisesti palkatut	866	946	946
Työtyytyväisyysindeksi	3,8	3,7	3,7
Eläköitymisikä	65,5	66	66
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,0	5,0	5,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	249 005	275 626	273 779
Bruttotulot	13 353	13 259	17 690
Nettomenot	235 652	262 367	256 089
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	32 910		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	48 914		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 697	7 438	11 610
— suoritteiden myyntituotot mom. 12.24.99 (viisumien käsittelymaksut)	2 250	20 000	8 500
Tuotot yhteensä	9 947	27 438	20 110
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	11 027	13 399	13 765
— osuus yhteiskustannuksista	25 788	18 832	20 824
Kustannukset yhteensä	36 815	32 231	34 589
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-26 868	-4 793	-14 479
Kustannusvastaavuus, %	27	85	58

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (377/2014) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot. Vuodesta 2015 lähtien viisumien käsittelymaksut on bruttobudjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustustoverkon vahvistaminen, perustamiskustannukset (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 273
Elintarvikealan erityisasiantuntija Suomen Pekingin-suurlähetystössä (siirto momentilta 30.20.47)	300
Elintarvikeviennin edistäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Elintarvikeviennin erityisasiantuntija Suomen Soulin-suurlähetystössä (siirto momentilta 30.20.47)	300
Etyj-puheenjohtajuus 2025; vakinaisen henkilöstön menot	992
EU-tason yhteensopivat tietojärjestelmät (EU Interoperability)	1 300
Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja hankinnat ja investoinnit -erityisasiantuntija Suomen Washingtonin-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.30.66)	300
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattori (siirto momenteilta 30.40.21, 33.01.01, 35.01.01)	84
Kyberhankekokonaisuuksien hanketason toteutus (3 htv) (kyber)	346
Kyberturvallisuushankkeet (kyber)	350
Maahantuloasioiden käsittelyn vahvistaminen edustustoissa ja ministeriössä (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Oikeusvaltio- ja demokratiatehtävät (siirto momentilta 24.30.67)	40
Oleskelulupaprosessien resurssien määräaikainen kasvattaminen	-375
Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentille 24.30.66)	-68
Orbis-tietokanta vientivalvonnan ja pakotteiden hoidon käyttöön, vuotuiset käyttökulut	100
Pakote- ja vientivalvontatehtävät (5 htv)	495

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden erityisasiantuntija Suomen pysyvässä edustustossa EU:ssa (siirto momentilta 26.01.01)	36
Pitkäaikaisen viisumin (kansallinen D-viisumi) vaatimat tietojärjestelmäratkaisut (RRF pilari3)	-3 110
Tietoturvallisuus ja muut henkilöstömenot (HO 2019)	200
Ulkoasiainhallinnon tietoturvaratkaisujen kehittäminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-900
Ulkoministeriön arkistojen järjestäminen (siirto momentille 23.01.01)	-265
Virtual Finland -palvelualusta (RRF pilari2)	-2 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-968
Matkustussäästö	-2 180
Palkkausten tarkistukset	2 018
Yhteensä	-6 278

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	256 089 000
2022 II lisätalousarvio	2 415 000
2022 talousarvio	262 367 000
2021 tilinpäätös	251 655 000

20. Tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen ylläpitomenojen maksamiseen
- 2) ulkomailla sijaitsevien tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöjen investointimenojen maksamiseen rakennus- ja korjaushankkeissa.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkomailla sijaitsevat valtion omistamat tiede- ja kulttuuri-instituuttikiinteistöt ovat Villa Lante ja asunto Roomassa, Suomen Ranskan instituutti Pariisissa, Pohjoismaiden paviljonki (kolmasosa) ja Suomen Aalto-paviljonki Venetsian biennaalialueella sekä Suomen Ateenan instituutti asuntoloineen. Kiinteistöt on vuokrattu suomalaisille tiede- ja kulttuurisäätiöille niiden toimintaan ulkomailla.

Instituuttikiinteistöistä saatavat vuokratulot on budjetoitu momentille 12.24.20.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Villa Lanten peruskorjaus	-900
Vuokramuutokset	9
Yhteensä	-891

2023 talousarvio	1 005 000
2022 talousarvio	1 896 000
2021 tilinpäätös	2 987 000

29. *Ulkoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 14 220 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	363
Yhteensä	363

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	14 220 000
2022 talousarvio	13 857 000
2021 tilinpäätös	12 961 744

74. *Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoasiainhallinnon toimitilojen rakennus- ja korjaushankkeiden menojen maksamiseen
- 2) valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Momentilta voidaan maksaa myös ennakkomaksuja. Niiden osalta määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ulkoministeriön investointisuunnitelma sisältää n. 35 ulkoministeriön omistamien tai vuokraamien kiinteistöjen perusparannus- tai korjaushanketta v. 2023.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Edustustoverkon vahvistaminen ja muutokset kiinteistöissä (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 300
Yhteensä	-3 300

2023 talousarvio	8 000 000
2022 talousarvio	11 300 000
2021 tilinpäätös	17 485 000

10. Kriisinhallinta

Selvitysosa: Hallitusohjelman mukaisesti konfliktinesto, rauhanvälitys ja -rakennus ovat Suomen ulkopoliitiikan vahvistuva painopiste. Suomi jatkaa osallistumista kansainväliseen kriisinhallintaan hallitusohjelman sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon painopisteiden mukaisesti. Työssä otetaan huomioon myös kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean antamia suosituksia kriisinhallinnan kehittämiseksi. Suomi painottaa kriisinhallinnassa kokonaisvaltaisuutta ottaen huomioon sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan sekä rauhanvälityksen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhtymäkohdat. Suomelle on jatkossakin tärkeää taata riittävä osallistumistaso sekä sotilaallisessa että siviilikriisinhallinnassa. Mahdollisiin nopeisiin muutoksiin kansainvälisessä turvallisuustilanteessa on varauduttava vastaamaan myös kriisinhallinnan keinoin. Osallistumisella kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan vahvistetaan myös kansallista suorituskykyä ja valmiuksia. Suomen toiminnassa korostuu kriisialueiden omien turvallisuusrakenteiden ja oikeusvaltiokehityksen tukeminen ja turvallisuustoimijoiden kouluttaminen.

Sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan v. 2023 olevan enimmillään n. 400 henkilötyövuotta. Siviilikriisinhallintaan arvioidaan palkattavan v. 2023 n. 140 asiantuntijaa. Sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen alueelliset painopisteet ovat Libanonissa (UNIFIL) ja Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR), mutta Suomi osallistuu myös muilla alueilla oleviin operaatioihin mm. Kosovossa, Välimeren alueella ja Afrikassa. Siviilikriisinhallinnassa osallistumisen alueelliset painopisteet ovat Ukrainassa, Georgiassa, Irakissa ja Somaliassa. YK:n rauhanturvaoperaatioihin osallistutaan n. 20 poliisilla. Suomen osallistuminen keskitetään niihin ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden kannalta merkittäviin operaatioihin, joissa Suomen panoksella voidaan saavuttaa erityistä lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Suurin osa Suomen siviilikriisinhallintaosallistumisesta suuntautuu Euroopan unionin operaatioihin.

Rauhanvälityksessä laajennetaan suomalaista osallistumista YK:n ja muihin rauhanvälitys- ja dialogiprosesseihin. Toimintaa suunnataan erillishankkeiden rahoittamisesta aktiivisempaan vaikuttamiseen rauhantilan edistämiseksi. Tavoitteena on myös vahvistaa suomalaisten rauhanvälitystoimijoiden verkostomaista toimintatapaa. Suomi edistää YK:n turvallisuusneuvoston "Naiset, rauha ja turvallisuus" 1325-päätöslauselman mukaisesti naisten osallistumista rauhanprosesseihin painottaen naisten ja tyttöjen oikeuksia. Nuorten rooli rauhanprosesseissa on edelleen vahvistuva painopistealue Suomen rauhanvälitystoiminnassa YK:n turvallisuusneuvoston "Nuoret, rauha ja turvallisuus" 2250-päätöslauselman mukaisesti.

20. Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 680 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen

2) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaali-
kuluihin

- 3) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 4) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden taloudellisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) kansallisen kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) yhdessä momentin 27.30.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

04.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	2 180 000
05.	Yhteiset menot	6 569 000
09.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, kansallisesta kriisinhallinnan veteraanikortista aiheutuviin menoihin, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	10 460 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	1 234 000
14.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	17 130 000
15.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	1 405 000
16.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	1 287 000
18.	Irakin koulutusoperaation menot	7 373 000
23.	Naton Irakin koulutusoperaation menot	775 000
24.	EUNAVFOR MED, Irini-operaation menot	1 671 000
25.	EUTM/Mosambikin koulutusoperaation menot	596 000
Yhteensä		50 680 000

Selvitysosa: Operaatioiden määrärahat on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi suunnittelee osallistuvansa v. 2023.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 50 280 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa. Pääosa momentin määrärahoista siirretään puolustusvoimien käyttöön.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot budjetoidaan puolustusministeriön pääluokkaan momentille 27.30.20.

YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rotaatiokoulutuksen materiaalit ja ampumatarvikkeet (siirto momentille 27.30.20)	-2 400
Yhteensä	-2 400

2023 talousarvio	50 680 000
2022 II lisätalousarvio	-2 500 000
2022 talousarvio	53 080 000
2021 tilinpäätös	34 707 327

21. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 19 248 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien menojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen
- 2) vaalitarkkailijatoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen
- 4) siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen
- 5) siviilikriisinhallintaa tukevien hankkeiden valtionavustuksiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Siviilikriisinhallinta	18 948 000
02.	Vaalitarkkailijat	300 000
Yhteensä		19 248 000

Selvitysosa: Suomi on osallistunut siviilikriisinhallintaan viime vuosina 100—150 asiantuntijan vuotuisella vahvuudella. Määrärahatasolla Suomi pystyy lähettämään operaatioihin n. 140 asiantuntijaa.

Siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiudet budjetoidaan sisäministeriön pääluokkaan momentille 26.01.04.

Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 18 248 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa. Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siviilikriisinhallinnan vahvistaminen (HO 2019)	1 000
Yhteensä	1 000

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2023 talousarvio	19 248 000
2022 talousarvio	18 248 000
2021 tilinpäätös	16 072 980

66. Rauhankäyttö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sellaisen rauhankäyttötoiminnan menoihin ja siihen liittyvän kapasiteetin vahvistamiseen, johon Suomi osallistuu
- 2) rauhankäyttöä tukeviin kahdenvälisiin ja monenkeskisiin hankkeisiin
- 3) kansainvälisissä järjestöissä ja niitä vastaavissa organisaatioissa toimivista asiantuntijoista näille organisaatioille aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rauhankäyttöä tukevien hankkeiden valtionavustuksiin
- 5) rauhankäyttötoimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Rauhankäyttö on osa kokonaisvaltaista kriisinhallintaa. Suomen tavoitteena on edistää rauhankäyttöä aktiivisesti ja johdonmukaisesti. Suomi tukee rauhankäyttöön liittyviä vuoropuheluprosesseja, edistää käynnissä olevien konfliktien ratkaisua sekä vahvistaa rauhankäyttötoimintaa ja rauhankäyttökapasiteettia niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 300 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 550 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konfliktineston, rauhankäytön ja rauhanrakentamisen kyvykkyyden parantaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 500
Yhteensä	-2 500

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2023 talousarvio	1 850 000
2022 talousarvio	4 350 000
2021 tilinpäätös	1 814 373

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Suomen kansainvälisen kehitysyhteistyön päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen sekä ihmisoikeuksien toteutuminen. Turvalliset elinolot, ihmisoikeudet ja ihmisten mahdollisuus vaikuttaa asioihinsa, riittävä toimeentulo ja hyvä elinympäristö vahvistavat myös kansainvälistä turvallisuutta, taloutta ja ympäristöä.

Kehityspolitiikan perustana on kestävä kehitys toimintaohjelma Agenda2030. Suomi tukee kehittyviä maita kestävä kehitys tavoitteiden saavuttamisessa sekä edistää globaalissa toimintaympäristössä tarvittavia muutoksia.

Koronapandemian vaikutuksesta äärimmäinen köyhyys ja nälkä ovat maailmassa kääntyneet kasvuun, ja monet kehitystulokset ovat vaarassa. Akuutin kriisin hoidon lisäksi toipumisvaihe edellyttää merkittävää kansainvälistä tukea ja Suomi osallistuu tähän yhteistyöhön kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun keinoin. Pandemian vaikutukset otetaan suunnittelussa huomioon kaikissa yhteistyömuodoissa. Käynnissä olevaan yhteistyöhön tehdään tarpeelliseksi harkittuja uudelleenkohdennuksia niin, että ne tukevat yhteiskuntien kriisinkestävyyttä ja toipumista pandemiasta.

Kriisin vaikutukset kehittyvien maiden talouksiin ja yhteiskuntiin ovat laaja-alaisia. Suomen kehityspolitiikan peruslähtökohtien ja päätavoitealueiden arvioidaan säilyttävän merkityksensä myös pandemian aikana ja sen jälkeen:

— naisten ja tyttöjen oikeudet ja aseman vahvistuminen. Tyttöjen ja naisten oikeudet ovat Suomen kehityspolitiikan tärkeä painopiste. Tämä näkyy mm. Suomen YK- ja kansalaisjärjestöjen rahoituksessa ja maaohjelmissa

— koulutus, Suomi vahvistaa tukea oppimisen kriisin ratkaisemiseen kehittyvissä maissa

— kehittyvien maiden talouksien kehittyminen työpaikkojen, elinkeinojen ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Suomi osoittaa varoja kehittyvien maiden investointien tukemiseen Finnfundin ja muiden kanavien kautta

— toimivat yhteiskunnat ja demokratia, kehittyvien maiden verojärjestelmän kehittäminen sekä demokratia- ja oikeusvaltiotuki. Suomi kohdistaa rahoitusta kehittyvien maiden verotuskyvyn ja talousosaamisen kehittämiseen

— ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen sekä ruokaturvan, veden ja uusiutuvan energian saatavuuden parantuminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö, mukaan lukien metsät. Suomi lisää ilmatorahoitusta osana kehitysrahoitusta ottaen huomioon osuutensa Pariisin ilmatorahoitusvastuusta. Pyrkimyksenä on ohjata puolet ilmatorahoituksesta sopeutumiseen mm. kansainvälisten rahastojen ja kansalaisjärjestöjen kautta. Investointi- ja lainamuotoinen tuki painottuu ilmastotoimiin.

Kehitysyhteistyön maantieteellinen painopiste on Afrikka. Painotetaan tehokkaiksi ja tulokselliseksi todettujen YK-järjestöjen ja muun monenkeskisen kehitysyhteistyön rahoitusta Suomen painopistealueisiin keskittyen.

Vuoden 2023 kehitysyhteistyömäärärahojen tasoksi arvioidaan tässä talousarvioesityksessä n. 0,42 % bruttokansantulosta. Varsinaisen kehitysyhteistyön lisäksi jatketaan kestäväen kehityksen mukaisten kehittyviin maihin kohdistuvien investointien tukemista finanssisijoitusten ja lainojen avulla. Näitä varoja käytetään erityisesti ilmastotoimien rahoitukseen YK:n ilmastopimuksen mukaisesti. Suomen ilmatorahoitukseksi raportoitava osuus on arviolta noin 232 milj. euroa vuonna 2023. Hallitus tähtää pitkällä aikavälillä YK-sitoumuksen mukaiseen tavoitteeseen käyttää 0,7 % bruttokansantulosta (BKTL) kehitysyhteistyöhön sekä 0,2 % BKTL:sta tukena vähiten kehittyneille maille.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen kehityspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Sukupuolinäkökulman vahvistamiseksi kehitysyhteistyössä Suomi tavoittelee vaiheittain EU:n linjauksen mukaisesti sitä, että uusista hankkeista 85 % sisältää sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita. Lisäksi pyritään sukupuolten

tasa-arvon valtavirtaistamista kaikessa kehitysyhteistyössä. Suomi kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja vähemmistöjen oikeuksien toteutumiseen ja osallisuuteen kehityspolitiikan valmistelussa. Kaikessa yhteistyössä edistetään aiempaa järjestelmällisemmin yhdenvertaisuutta, ilmastokestävää ja vähäpäästöistä kehitystä sekä ympäristön suoje-
lua painottaen luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Yhdenvertaisuuden edistämiseksi vammaisten aseman vahvistaminen on yksi Suomen kehityspolitiikan läpileikkaavista tavoitteista.

Tuotokset ja laadunhallinta

— Uudet rahoituspäätökset ja kansainvälinen vaikuttamistyö kohdistetaan hallitusohjelman antamien suuntaviivojen mukaisesti

— Humanitaarisiin tarpeisiin reagoidaan nopeasti ja rahoitus kohdennetaan sinne, missä tarve on suurin. Humanitaarisen avun tasoa nostetaan hallituskauden aikana. Suomi pyrkii varmistamaan, että humanitaariset toimijat ottavat haavoittuvassa asemassa olevat ihmiset paremmin huomioon. Erityisesti pitkittyneiden kriisien hoitaminen edellyttää rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamista

— Yksityisen sektorin rahoitusinstrumentteja ja kehittyviin maihin kohdistuvaa investointirahoitusta jatketaan. Tuetaan suomalaisten yritysten, kansalaisyhteiskunnan, korkeakoulujen ja julkisten laitosten mahdollisuuksia tukea kestävästä kehitystä yhteistyössä kehittyvien maiden kanssa

— Kehitysyhteistyörahoituksella vastataan Suomen kansainvälisiin ilmastorahoitussitoumuksiin. Toiminnassa tähdätään ilmastonmuutoksen hillintään, samoin kuin siihen sopeutumisen ja varautumisen tukemiseen

— Toimeenpannaan päivitettyä laatujärjestelmää ja seurataan sen toimeenpanoa.

Toiminnallinen tehokkuus

— Jatketaan kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamista tulosohjauksen avulla, tietoon pohjautuvaa päätöksentekoa sekä riskien hallintaa, tulosten ja vaikutusten mittaamista, raportointia ja arviointia mm. ottamalla käyttöön v. 2021 valmistuneen kehitysyhteistyön toimintatapauudistuksen tuottamat käytännöt sekä laaditaan kehityspolitiikan tulos- ja vaikuttavuusraportti.

Kehitysyhteistyölle annettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2021 toteutuma ¹⁾	2022 ennakoitu	2023 tavoite
Suomen kehityspolitiikan painopisteiden osuus kehitysyhteistyön rahoituspäätöksistä ja vaikuttamissuunnitelmien tavoitteista (%)	84	90	90
Humanitaarisen avun osuus kehitysyhteistyöstä (%)	9	7	8
Ilmastokestävyyttä edistävän kehitysyhteistyön arvo (milj. euroa)	350	370	350
Sukupuolten tasa-arvoa edistävän kehitysyhteistyön osuus (%)	50	40	50
Kehitysyhteistyön finanssisijoituksiin ja kehitysyhteistyölainoihin kohdennettu osuus kehitysyhteistyöstä (milj. euroa)	140	140	140
Vähiten kehittyneisiin maihin (LDC) kohdennettujen maksatusten osuus BKTL:sta (%)	0,16	0,18	0,16

¹⁾ Vuoden 2021 toteutuma on laskettu ennakkotietojen mukaan.

Kehityspolitiikan painopisteet vuonna 2023 (momentti 24.30.66, arvio)

	Ensisijainen tavoite (%)	Toissijainen tavoite (%)
1. Naiset ja tytöt	12	41
2. Talous ja työ	7	36
3. Koulutus ja toimiva yhteiskunta	26	24
4. Ilmastonmuutos ja luonnonvarat	14	25

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ¹⁾	2022
Määrärahat yhteensä	1 016,4	817,7	881,2	886,3	988,7	1 082,3	1 257,0	1 274,7
Maksatukset	1 161,0	955,7	961,4	832,8	1 010,1	1 121,4	1 214,1	
%-osuus BKTL:sta	0,55	0,44	0,43	0,36	0,42	0,47	0,47	

¹⁾ Maksatukset ja BKTL-osuus ovat ennakkotietoja.

Valtion kehitysyhteistyöksi laskettavat menot vuonna 2023 hallinnonaloittain (1 000 euroa), arvio

Ulkoministeriön hallinnonalalla momentilla 24.30.66	710 341
Ulkoministeriön hallinnonalan muilla momenteilla	206 216
Sisäministeriön hallinnonalalla	17 894
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	195 238
Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla	5 800
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	184
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	1 525
Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla	37 120
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	2 496
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	609
Yhteensä	1 177 423

50. Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Valtuus

Valtioneuvosto voi Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentin ja 3 a ja b §:n nojalla antaa määräämillään ehdoilla yhtiölle sitoumuksia siitä, että valtio korvaa yhtiölle sen luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneitä tappioita sekä osake- ja osuussijoitusten menetyksiä ja arvonalennuksia ja valtio maksaa yhtiön ottamasta muusta kuin euromääräisestä lainasta mahdollisesti aiheutuvan kurssitappion. Sitoumuksia saa antaa siten, että niiden piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten ja takausten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään aiemmat tehdyt sitoumukset mukaan lukien 168 188 000 euroa ja nostettujen muiden kuin euromääräisten lainojen yhteinen pääoma enintään 100 000 000 euroa.

2023 talousarvio	—
2022 talousarvio	—
2021 tilinpäätös	—

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 713 212 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kehitysyhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kehitysyhteistyöhallintoon liittyvien valtion kulutusmenojen, ei kuitenkaan palkkausmenojen, ja kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen
- 3) Finnfundin toteuttaman erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen enintään 10 % Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettujen sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteisen pääomamäärän vasta-arvosta enintään 150 000 000 euroa. Vuonna 2023 Finnfundin toteuttamaan erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 1 500 000 euroa
- 4) ministeriön ja Euroopan komission yhteistoimintahankkeiden menojen maksamiseen
- 5) Business Finlandin hallinnoimaan Developing Markets Platform -alustan kehitysinnovaatioiden rahoittamiseen Suomessa toimiville yrityksille ja muille yhteisöille valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 1407/2013) mukaisesti. Määrärahaa saa osana Developing Markets Platform -alustaa käyttää myös Suomessa toimivien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä harjoittavien valtion tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja vastaavien tutkimus- ja tiedonlevittämisorganisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin
- 6) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten tai näitä vastaavien organisaatioiden rahoittamiseen niissä toimivien asiantuntijoiden menojen maksamiseksi
- 7) humanitaariseen apuun, johon tarkoitettuja määrärahoja voidaan käyttää muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen vain poikkeuksellisen laajan humanitaarisen kriisin niin edellyttäessä valtioneuvoston päätöksellä kyseisen maan avunpyyntöön pohjautuen. Momentin määrärahoista veloitetaan myös valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset.

Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Määrärahaa saa käyttää ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeen toteuttamisen kannalta välttämätöntä.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Momentilta maksettaviin kulutus- ja investointimenoihin liittyvät arvonnlisäveromenot maksetaan hallinnonalan arvonnlisäveromomentilta 24.01.29.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Monenkeskinen yhteistyö	222 911 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö ¹⁾	192 704 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	28 691 000
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	58 311 000
5.	Humanitaarinen apu	92 000 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu- ja tukitoiminnot	5 695 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	2 050 000
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle	87 950 000
9.	Korkotuki-instrumentti	22 900 000
Yhteensä		713 212 000

¹⁾ Sisältää ministeriön ja Euroopan komission välisten yhteistoimintahankkeiden menoja yhteensä 2 871 000 euroa ja ministeriön ja Finnfundin erityisriskirahoituksen tappioiden korvaamiseen 1 500 000 euroa.

Valtuus

Vuoden 2023 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 397 485 000 euroa.

Finnfundille voidaan antaa Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979) 3 §:n 4 momentissa tarkoitettuja sitoumuksia erityisriskirahoitukseen liittyvien tappioiden korvaamisesta valtioneuvoston muutoin määräämin ehdoin siten, että sitoumusten piiriin kuuluvien maksettujen luottojen, osake- ja osuussijoitusten yhteinen pääomamäärä saa olla vasta-arvoltaan enintään 150 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen

1.	Monenkeskinen kehitysyhteistyö	24 900 000
2.	Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	271 600 000
3.	Euroopan kehitysrahasto	-
4.	Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	28 655 000
5.	Humanitaarinen apu	43 500 000
6.	Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	830 000
7.	Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8.	Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistiedotukselle	10 000 000
9.	Korkotuki-instrumentti	18 000 000
Yhteensä		397 485 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Kehitysyhteistyövaltuus						
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	472 365	440 377	395 501	356 518	573 563	2 238 324
Vuoden 2023 sitoumukset	-	121 144	129 123	111 819	35 399	397 485
Menot yhteensä	472 365	561 521	524 624	468 337	608 962	2 635 809

Momentilta rahoitettavat erät tilastoidaan ja raportoidaan kokonaisuudessaan Suomen julkisena kehitysapuna (Official Development Assistance, ODA) taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestölle (OECD).

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 222 911 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä 24 900 000 euroa.-

Monenkeskisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma, arvio (euroa)

YK-järjestöt	115 334 000
Maailmanpankkiryhmä	60 034 000
Alueelliset kehitysrahoituslaitokset	27 313 000
Muut monenkeskiset järjestöt	20 230 000
Jakamaton	-
Yhteensä	222 911 000

Merkittävä osa määrärahoista käytetään Suomen maksusuuksiin Maailmanpankin ja alueellisten kehitysrahoituslaitosten lisärahoituksissa. Toinen kanava ovat yleisavustukset YK:lle. Käyttösuunnitelmakohdalta voidaan rahoittaa myös mainittujen toimijoiden kanssa tehtävää maailmanlaajuisia teemakohtaista kehitysyhteistyötä sekä niiden jäsenmaksuja ja kumppanuusohjelmia.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan mm. Maailmanpankkiryhmää, YK:n väestörahaa (UNFPA), Afrikan kehityspankkiryhmää, YK:n lastenrahastoa (UNICEF) ja YK:n tasa-arvojärjestöä (UN Women).

Suomen kehitysyhteistyö tärkeimpien monenkeskisten toimijoiden kanssa perustuu vaikuttamistavoitteisiin, joita on laadittu kehitysyhteistyön tulosohjauksen puitteiksi. Tärkeimmillä Suomen tukemilla monenkeskisillä toimijoilla on käytössään tulosperustainen toimintamalli.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 192 704 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä 271 600 000 euroa.

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön jakosuunnitelma, arvio (euroa)

Afrikka ja Lähi-itä	104 100 000
Aasia	47 050 000
Itä-Eurooppa ja Keski-Aasia	35 740 000
Muut	2 943 000
Yhteistoimintahankkeiden menot	2 871 000
Jakamaton	-
Yhteensä	192 704 000

Määrärahojen kohdentamisen perustana ovat maaohjelmat, jotka määrittävät yhteistyötä kumppanien kanssa. Suomi tekee kahdenvälistä yhteistyötä seuraavien kumppanimaiden kanssa: Tansania, Mosambik, Sambia, Etiopia, Kenia, Somalia, Afganistan, Nepal ja Myanmar. Suomi tukee myös seuraavia maita ja alueita: Lähi-itä (ml. Irak, Syyria ja lähialueet), Palestiinalaisalue, Pohjois-Afrikka, Eritrea, Ukraina ja Keski-Aasia. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kumppanimaiden sektoriohjelmien yhteisrahastoja, sektoribudjettitukea kumppanimaiden hallituksille, kehitysrahoituslaitosten ja YK-toimijoiden kanssa tehtävää maakohtaista tai alueellista temaattista kehitysyhteistyötä sekä valtionavustuksia suomalaisille tai kansainvälisille kansalaisjärjestöille, yrityksille, tutkimuslaitoksille, yliopistoille ja säätiöille. Määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun toiminnan kannalta merkittävien maiden tai alueiden pitkittyneiden kriisien tai äkillisten kriisien ja katastrofien hoitamiseen sekä näiden kriisien ja katastrofien ennaltaehkäisyyn tai niistä toipumiseen.

Määrärahoja käytetään myös edustustoissa paikallisen yhteistyön hankkeisiin sekä kehitysyhteistyöedustustojen turvallisuus- ja kiinteistömenojen maksamiseen.

Yhteistyön tuloksia arvioidaan hankearviointien ja maaohjelmamekanismin kautta.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 28 691 000 euroa.

Euroopan kehitysrahastosta (EKR) rahoitetaan Cotonoun sopimukseen perustuvaa EU:n sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden (AKT-maat) välistä kehitysyhteistyötä. Tuki kohdennetaan Eurooppalaisen kehityspoliittisen konsensuksen ja Cotonou-kumppanuussopimuksen linjausten mukaisesti Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen neljännessä osassa tarkoitettujen merentakaisten maiden ja alueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Osaa varoista hallinnoi Euroopan investointipankki (EIB). Suomi toimii sisäisen rahoitussopimuksen mukaisesti EIB:n kautta takaajana AKT-maille myönnettävissä lainoissa. EKR-osuuden maksukaton lisäksi varaudutaan mahdollisiin lainatakausmaksuihin.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 58 311 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä 28 655 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysinnovaatio- ja liikekumppanuusohjelmia, humanitaarista miinanraivausta sekä YK:n alaisten järjestöjen, ohjelmien ja rahastojen ja kehitysrahoituslaitosten sekä muiden monenkeskisten järjestöjen muita kuin tiettyyn maahan tai alueeseen

liittyviä temaattisia hankkeita sekä kansainvälisten järjestöjen asiantuntijaohjelmia ja näihin liittyviä rekrytointikuluja.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnetään tukea korkeakouluohjelmiin sekä valtionavustuksia kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOT).

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 92 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä 43 500 000 euroa.

Humanitaarinen apu ohjataan YK-järjestöjen, kansainvälisen Punaisen Ristin ja puolikuun liikkeen sekä EU komission sertifioimien kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta.

-Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan yleisavustukset keskeisille kansainvälisille humanitaarisille järjestöille, joita ovat mm. YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n Palestiinan pakolaisten avustusjärjestö (UNRWA), YK:n humanitaarisen avun koordinaatioyksikkö (OCHA), YK:n keskitetty hätäapurahasto (CERF) ja YK:n kansainvälinen strategia tuhojen vähentämiseksi (UNISDR). Määrärahasta rahoitetaan myös Punaisen Ristin Kansainvälistä Komiteaa (ICRC). Yleisavustusten lisäksi käyttösuunnitelmakohdalta tuetaan maakohtaisia ja alueellisia avustusooperaatioita.

Humanitaarisen avun tuloksellisuutta seurataan avustusjärjestöjen omien tuloksellisuutta arvioivien tunnuslukujen sekä vaikuttamissuunnitelmien avulla.

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 5 695 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä 830 000 euroa.

Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa käytetään mm. kehitysyhteistyön tietojärjestelmien ja muun kehitysyhteistyöhallinnon kehittämiseen sekä sitä tukevien asiantuntijapalvelujen hankkimiseen, kehitysyhteistyön henkilöstön koulutukseen, kehitysviestintään ja kehityskasvatukseen, kehityspoliittiseen suunnittelu- ja tutkimustoimintaan sekä asianajokuluihin ja asian selvittämisestä aiheutuviin muihin kuluihin väärinkäyttöepäilytapauksissa.

-Käyttösuunnitelmakohdan määrärahoja käytetään myös vapaaehtoisrahoituksena OECD:n kehitysapukomitean ja tilastokomitean alaiseen työhön, kansainvälisen kehitysyhteistyön avoimuutta ja korruption vastaista työtä sekä Suomen Akatemian hallinnoimaan kehitystutkimukseen sekä toimialakohtaista kehittämistä tukeviin hankkeisiin.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 2 050 000 euroa.

Evaluointitoiminnan tavoitteena on tietoperustainen päätöksenteko. Kehitysyhteistyön evaluointitoimi on järjestelmällistä ja kattaa kaikki kehitysyhteistyömuodot ja rahoituskanavat. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan kehitysyhteistyötä koskevat keskitetyt evaluoinnit ja tuetaan evaluointitoiminnan kehittämistä ja evaluointiedon hyödyntämistä ulkoministeriössä ja sen yhteistyökumppanien parissa.

Sisäinen tarkastus arvioi ja antaa suosituksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan edelleen kehittämiseksi kehitysyhteistyössä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 87 950 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä 10 000 000 euroa.

Kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavalla avulla vahvistetaan kehittyvien maiden elinvoimaista, moniarvoisuuteen ja oikeusperustaisuuteen pohjautuvaa ja aktiivista kansalaisuutta edistävää yhteiskuntaa. Tukea myönnetään hankkeisiin, jotka täyttävät asetetut laatukriteerit ja edistävät Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden toteutumista.

Merkittävin osa määrärahoista kohdennetaan suomalaisten järjestöjen kautta ohjelmatukena. Käyttösuunnitelmakohdalta rahoitetaan myös muiden suomalaisten kansalaisjärjestöjen hankkeita. Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voidaan käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen. Lisäksi tukea myönnetään kansainvälisille kansalaisjärjestöille (INGOt) ja EU-rahoitteisten hankkeiden kansallisiin osuuksiin.

Ohjelmatukijärjestöille myönnettyä määrärahaa voidaan ohjata myös Suomen linjauksen mukaiseen humanitaariseen apuun kumppanimaiden tai -alueiden kohdatessa äkillisen kriisin tai katastrofin.

Käyttösuunnitelmakohdalta myönnettävien valtionavustusten hakijoille asetetaan valtionavustuslain mukainen vaatimus omarahoitusosuudesta.

9. Korkotuki-instrumentti

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 22 900 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä 18 000 000 euroa.

Määrärahat kohdennetaan tukemaan kehittyvien maiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan niin sanotun konsensussopimuksen mukaisesti. Kehittyviin maihin myönnettävistä korkotukiluotoista on säädetty laissa kehitysmaihin myönnettävistä korkotukiluotoista (1114/2000). Käyttösuunnitelmakohdan määrärahaa voi käyttää myös myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, hanke-esitysten valmisteluun ja arviointiin sekä hankkeisiin liittyvän teknisen avun tukemiseen.- Määrärahaa ohjataan myös uuteen investointitukeen kehittyville maille (Public Sector Investment Facility).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 % ja siirtomenojen osuudeksi 97 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentille 28.92.69)	-10 564
Kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten ja hankinnat ja investoinnit -erityisasiantuntija Suomen Washingtonin-suurlähetystössä (siirto momentille 24.01.01)	-300
Kertaluonteinen lisäys kehitysyhteistyöhön	-900

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opetussektorin erityisasiantuntija Suomen Kiovan-suurlähetystössä (siirto momentilta 24.01.01)	68
Tuki Ukrainalle	20 000
Turkin pakolaisavun koordinoituväline	-527
Yhteistoimintahankkeiden menot	2 100
Uudelleenkohdennus	-40 000
Tasomuutos	36 490
Yhteensä	6 367

2023 talousarvio	713 212 000
2022 II lisätalousarvio	68 759 000
2022 talousarvio	706 845 000
2021 tilinpäätös	770 259 000

67. Demokratia- ja oikeusvaltiotuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 960 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville demokratia- ja oikeusvaltiokehitystä edistäville toimijoille.

Määrärahasta myönnettävä valtionavustus voi kattaa avustuksen kohteena olevasta toiminnasta aiheutuvien kokonaiskustannusten täyden määrän.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää myös yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahasta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Demo Finlandille, joka on suomalaisten eduskuntapuolueiden yhteistyöjärjestö ja edistää moniarvoista demokratiakehitystä. Lisäksi määrärahasta on tarkoitus myöntää valtionavustusta Helsingin yliopiston yhteyteen perustetulle Oikeusvaltiokeskukselle. Oikeusvaltiokeskus on verkostomainen toimija, joka tukee oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista kehittyvissä maissa Suomen hallitusohjelman ja kehityspolitiikan painopisteiden toteuttamiseksi. Keskus myös kokoaa yhteen suomalaista oikeusalan asiantuntemusta tavoitteena ja edesauttaa Suomen kansainvälistä verkostoitumista oikeusvaltiokysymyksissä.

Momentilta myönnettävään rahoitukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 56 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 904 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeusvaltio- ja demokratiatehtävien hoito 1.8.2023 alkaen (siirto momentille 24.01.01)	-40
Yhteensä	-40

2023 talousarvio	2 960 000
2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	3 000 000

88. *Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) pääoman korottaminen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnfundin (Teollisen yhteistyön rahasto Oy) uusien osakkeiden merkitsemisestä valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	10 000 000
2022 talousarvio	10 000 000
2021 tilinpäätös	9 999 910

89. *Laina- ja investointimuotoinen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 129 730 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) finanssisijoituksiin ja lainoihin osana Suomen kehitysyhteistyötä
- 2) lainojen myöntämiseen vakuutta vaatimatta Afrikan kehitysrahastolle, Kirkon ulkomaanavun FCA Investments -vaikuttavuussijoitusrahastolle ja tarjolla oleviin Ukrainan tuki- ja jälleenrakennusrahastoihin ja rahoitusvälineisiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään julkisen kehitysyhteistyön (ODA) kriteerien mukaisesti. Määräraha on tarkoitettu käyttöä kohteisiin, jotka kansantalouden tilinpidossa eivät lisää valtiontalouden alijäämää ja joilla on palaumaodote.

Vuoden 2023 määräraha kohdennetaan vuonna 2019 laaditun kehityspoliittisen investointisuunnitelman 2020—2023 antamien suuntaviivojen ja tavoitteiden pohjalta päätettäviin kohteisiin, erityisesti ilmastorahoitukseen, Afrikan maiden kehitykseen ja sukupuolten tasa-arvon tukemiseen.

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	129 730 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	129 730 000
2021 tilinpäätös	129 730 000

90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot

20. (24.90.68) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen monenvälisiin hankkeisiin
- 2) pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa tukeviin hankkeisiin
- 3) hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa tukeviin hankkeisiin
- 4) kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten, ja näitä vastaavien organisaatioiden yhteydessä toimivien rahastojen tukemiseen
- 5) kansainvälisissä järjestöissä, rahoituslaitoksissa tai näitä vastaavissa organisaatioissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen
- 6) Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyöhön sekä Venäjä-politiikan toimeenpanon tukemiseen liittyvien valtion siirtomenojen maksamiseen
- 7) enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän, myös virkaan nimitetyn henkilöstön, palkkausmenojen rahoittamiseen valtion virastojen ja laitosten Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen hankkeissa.

Selvitysosa: Alueelliseen yhteistyöhön osallistuminen on Suomelle tärkeä keino edistää vakautta, turvallisuutta, kestävästä kehitystä ja taloudellisia yhteistyömahdollisuuksia Itämeren, Barentsin ja arktisella alueella. Suomen asemaa aktiivisena ympäristö- ja ilmastotoimijana vahvistetaan ja vastataan nouseviin haasteisiin. Keskeisiä yhteistyömekanismeja ovat alueneuvostot (Arktinen neuvosto, Barentsin euroarktinen neuvosto ja Itämeren valtioiden neuvosto) ja pohjoisen ulottuvuuden kumppanuudet. Lisäksi rahoituksella tuetaan hallituksen Venäjä-politiikan toimeenpanoa erityisesti nuoriso-, alkuperäiskansa- ja kansalaisyhteiskuntasektoreilla.

Suomen osallistumista monenkeskiseen alueelliseen yhteistyöhön ohjaavat Suomen arktisen strategian, Euroopan unionin arktisen politiikan, Suomen Itämeren alueen strategian, Euroopan unionin Itämeren alueen strategian ja pohjoisen ulottuvuuden politiikan tavoitteet. Tavoitteena on edistää kansainvälisen rahoituksen ohjautumista Suomelle tärkeisiin hankkeisiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arktisen ja Barentsin alueen yhteistyö	1 800 000
Itämeren alueen ja pohjoisen ulottuvuuden yhteistyö	1 000 000
Venäjä-politiikan toimeenpano	200 000
Yhteensä	3 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön vahvistaminen (HO 2019)	200
Itämeren, Barentsin ja arktisen alueen yhteistyön vahvistaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 000
Yhteensä	-1 800
2023 talousarvio	3 000 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	4 800 000
2021 tilinpäätös	4 400 000

23. Etyj-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 569 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta välttämättömän enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen lisähenkilöstön palkkauksiin ja korvauksiin sekä Etyj-puheenjohtajakauden valmistelun kannalta muihin välttämättömiin kulutusmenoihin
- 2) Suomen Etyj-puheenjohtajuuden johdosta järjestettävien kokouksien ja muiden niitä vastaavien Etyj-puheenjohtajuuteen välittömästi liittyvien tilaisuuksien suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Suomi on valittu marraskuussa 2021 Etyjin puheenjohtajaksi vuonna 2025. Puheenjohtajuuteen liittyvä troikkakausi kestää Etyjissä yhteensä kolme vuotta, myös puheenjohtajuutta edeltävän ja seuraavan vuoden. Valmistautuminen puheenjohtajuuteen aloitetaan vuonna 2023.

Määrärahasta maksetaan keskitetysti Etyj-puheenjohtajuudesta ja siihen valmistautumisesta aiheutuvat menot, kuten henkilöstömenot ja matkat sekä Etyj-puheenjohtajuuskauteen liittyvien kokousten ja muiden tilaisuuksien järjestelyjen suunnittelusta ja toteutuksesta aiheutuvat menot.

2023 talousarvio	1 569 000
------------------	-----------

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 641 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen ulkoministeriön toimialaan liittyville järjestöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta myönnettävien valtionavustusten tulee liittyä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisiin linjauksiin ja kansainvälisiin sitoumuksiin sekä yleisesti ulkoministeriön toimialaan. Painopisteinä ovat sääntöpohjainen kansainvälinen yhteistyö, konfliktinehkäisy, kriisinhallinta ja rauhanvälitys, ihmisoikeudet ja inhimillinen turvallisuus, Euroopan unioni globaalina toimijana, laaja-alainen transatlanttinen yhteistyö sekä ilmastonmuutokseen liittyvät turvalli-

suusuhat. Määräraha 445 000 euroa on tarkoitettu varata kansalaisjärjestöjen Eurooppatiedotukseen. Valtionavustuksista järjestetään erilliset hakukierrokset.

Momentilta myönnettäviin valtionavustuksiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten järjestöjen tukeminen	-800
Yhteensä	-800

2023 talousarvio	1 641 000
2022 talousarvio	2 441 000
2021 tilinpäätös	1 607 000

51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) konsulipalvelulain (498/1999) mukaan häädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) edellisistä aiheutuviin tileistä poistoihin
- 3) avustuksien maksamiseen ulkomailla
- 4) konsulipalvelulain 41 c §:n mukaisen Suomen ulkopuolella annettavan konsulipalvelun menoihin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

2023 talousarvio	45 000
2022 talousarvio	45 000
2021 tilinpäätös	17 618

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 104 113 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkoministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen
- 2) Euroopan rauhanrahaston vähimmäistalletusjärjestelmän ennakkomaksuihin.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Maksuusuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	28 020 000
Maksuusuus YK:n talousarvioon	11 530 000
Maksuusuus YK:n rauhanturvajoukoille	24 500 000
Maksuusuedet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	5 537 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	300 000
Maksuusuedet Euroopan Neuvostolle	4 550 000
OECD:n jäsenmaksu	3 266 000
WTO:n jäsenmaksu	848 000
Maksuusuedet Etyjin talousarvioihin	5 335 000
Maksuusuus Euroopan rauhanrahastoon	12 672 000
Muut maksuusuedet EU:lle	416 000
Ydinkoelietosopimus; Suomen maksuusuus valmistelukomitean kustannuksista	570 000
Maksuusuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	1 300 000
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	5 269 000
Yhteensä	104 113 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksuusuedet Etyjin talousarvioihin	50
Maksuusuedet Euroopan Neuvostolle	780
Maksuusuedet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	640
Maksuusuus Euroopan rauhanrahastoon	2 696
Maksuusuus kansainväliselle rikostuomioistuimelle (ICC)	185
Maksuusuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	-647
Maksuusuus YK:n rauhanturvajoukoille	-1 898
Maksuusuus YK:n talousarvioon	-666
Muut jäsenmaksut ja rahoitusosuudet	-930
Muut maksuusuedet EU:lle	106
OECD:n jäsenmaksu	-33
Valuuttakurssitappiot	5 374
WTO:n jäsenmaksu	-37
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	30
Yhteensä	5 650

2023 talousarvio	104 113 000
2022 talousarvio	98 463 000
2021 tilinpäätös	92 145 000

87. Pääomasijoitus Instex S.A.S.:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Instex S.A.S:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen.

Selvitysosa: Suomi on vuonna 2020 liittynyt Iranin kaupan rahoitusinstrumenttiin merkitsemällä noin 2 % ranskalaisen osakeyhtiön Instex S.A.S.:n osakekannasta. INSTEX:in tarkoitukse-

na on hoitaa Iranin ja Euroopan väliseen kauppaan liittyvä rahaliikenne niin, että eurooppalaisten hyödykkeiden viejät Iraniin saavat maksunsa eurooppalaisilta iranilaishyödykkeiden tuojilta ja päinvastoin. INSTEX toimii vain Yhdysvaltojen pakotteiden ulkopuolisilla kauppasektoreilla.

Suomi on sitoutunut lisäpääomittamaan Instex S.A.S.:ia vuonna 2023.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	300 000
2022 talousarvio	300 000
2021 tilinpäätös	300 000

95. *Kurssivaihtelut* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtiolla käytössä olevien taloushallinnon tietojärjestelmien valuuttatietojen ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten kurssierojen kattamiseen
- 2) muiden valuuttamääriäisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2023 talousarvio	500 000
2022 talousarvio	500 000
2021 tilinpäätös	-603 923

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Oikeusjärjestelmän vakaa ja luotettava toiminta on yhteiskunnan ja kansantalouden suotuisan kehityksen perusedellytys. Oikeudenmukainen yhteiskunta perustuu luottamukseen ja yhteistoimintaan.

Kansainvälisen turvallisuustilanteen muutos, rikollisuuden kansainvälistyminen, yhteiskunnan monimuotoistuminen ja moniarvoistuminen sekä toiminnan siirtyminen tietoverkkoihin luovat haasteita myös hyviksi ja tarkoituksenmukaisiksi koetuille lainsäädäntöratkaisuille sekä kansallisesti että EU:ssa. Huolehtiminen oikeusjärjestelmän selkeydestä, oikeusturvasta ja tarvittavien lainsäädäntöratkaisujen johdonmukaisuudesta sekä kansalaisten osallistumismuotojen monipuolisuudesta, samoin kuin kaiken kokoisia yrityksiä koskevan sääntelyn kilpailukyvyistä ja heikommassa asemassa olevien suojasta on entistäkin tärkeämpää. Lainsäädäntöratkaisuilta edellytetään nyt monella sektorilla uutta ajattelua.

Muutokset voivat myös olla haaste kansanvallan ja perusoikeuksien toteutumiselle. Suomi sijoittuu kärkimaiden joukkoon kansainvälisten järjestöjen julkaisemissa demokratiaa, ihmisoikeuksia, lehdistönvapautta, korruptoitumattomuutta ja hallinnon toimivuutta mittaavissa vertailuissa. Kansalaiset ovat kiinnostuneita aiempaa monimuotoisemmasta vaikuttamisesta, ja kansalaisaloitteen suosio on säilynyt korkealla. Haasteiksi ovat osallistumisen eriarvoistumisen lisäksi nousseet kyberuhat, disinformaatio sekä muun muassa vaaleihin kohdistuvan häirinnän uhka. Tarve huolehtia tietoturvasta ja huomioida tietosuojariskit on lisääntynyt. Joidenkin vähemmistöryhmien ja koko väestön välillä on huolestuttavia eroja perusoikeuksien toteutumisessa, tietoisuudessa oikeuksista ja oikeussuojasta sekä luottamuksessa viranomaisiin. Erityisen ongelman muodostaa näkyviin etnisiin vähemmistöihin kohdistuva syrjintä. Myös kielellisten oikeuksien toteutumisessa on edelleen puutteita.

Tuomioistuinlaitoksen perustehtävä on käsitellä ja ratkaista vireille tulevat asiat perus- ja ihmisoikeudet toteuttavalla tavalla. Korkealaatuinen ja tehokas oikeuslaitos lisää hyvinvointia sekä yhteiskunnan kilpailukykyä ja hallinnon toimivuutta. Se myös säästää kustannuksia muilla hallinnonaloilla ja edistää yhteiskunnan taloudellista toimivuutta ja voi myös osaltaan estää syrjäytymiskehitystä. Oikeuslaitoksen toimintakyvystä huolehditaan.

Teknologian hyödyntäminen aiempaa laajemmin jatkuu monella yhteiskunnan osa-alueella. Valtionhallinnossa esimerkiksi Verohallinto, Kela ja Maahanmuuttovirasto käyttävät toiminnassaan laajasti digitaalisia aineistoja. Myös tuomioistuimet ovat aloittaneet toimintansa digitalisoimisen. Etäyhteyksien hyödyntäminen on arkipäiväistynyt.

Väestön ikääntyminen, heikentyneestä taloustilanteesta aiheutuva syrjäytyminen ja asiakaskunnan kansainvälistyminen lisäävät oikeudellisen palvelun tarvetta ja edellyttävät oikeusavulta, talous- ja velkaneuvonnalta ja yleiseltä edunvalvonnalta aiempaa laajempaa asiantuntemusta. Taloustilanteen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden määrää.

Korkealla tasolla olevat ulosoton asia- ja velallismäärät vaikuttavat ulosottolaitoksen toimintaan sekä toiminnan kustannuksiin. Koronavirusepidemian taloudelliset vaikutukset, kuten maksuvaikeudet heijastuvat ulosottoon viiveellä, mikä todennäköisesti johtaa viiveellä myös ulosottovelallisten lukumäärän kasvuun. Myös konkurssien määrä oletettavasti kasvaa. Tämä lisää tarvetta konkurssivalvonnalle ja julkisselvityksille.

Syyttäjälaitoksessa rikosasioiden vaativuuden voimakas kasvu, esitutkinta- ja oikeudenkäyntiaineistojen laajentuminen ja oikeudellisten ongelmien monipuolistuminen ovat lisänneet syyttäjien työmäärää merkittävästi. Koronaviruspandemian rajoitustoimista aiheutuneen jutturuuhkan purkamisen on lisänneet vireillä olevien asioiden määrää ja aiheuttanut haasteita Syyttäjälaitoksen toiminnalle.

Rikosseuraamuslaitoksessa kansainvälistyminen, rikosseuraamusasiakkailta korostuvat päihde- ja mielenterveysongelmat ja järjestäytyneiden rikollisryhmien aktivoitunut toiminta asettavat toiminnalle haasteita. Koronavirusepidemian aikana rangaistusten täytäntöönpanojen aloitusta jouduttiin lykkäämään, mikä vaikuttaa vankiluvun nousuun myöhempinä vuosina. Pidemmällä aikavälillä rikosseuraamusasiakkaiden määrän ennakoidaan kasvavan muun muassa sakkovanki- ja tutkintavankiuudistuksen sekä seksuaalirikoslainsäädännön uudistuksen myötä.

Oikeusministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa.
- Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta.
- Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle.
- Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla.
- Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät.
- Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakointiin.

Oikeusministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Oikeusministeriö	248	233	234
Oikeusministeriön yhteydessä toimivat viranomaiset	121	130	135
Oikeusrekisterikeskus	163	163	163
Tuomioistuinlaitos	3 441	3 417	3 449
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit	1 188	1 210	1 216

Oikeusministeriön hallinnonalan henkilötövuodet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Kuluttajariitalautakunta	34	30	34
Ulosottolaitos	1 086	1 155	1 180
Konkurssiasiamiehen toimisto	13	12	10
Syyttäjälaitos	557	590	595
Rikosseuraamuslaitos	2 569	2 626	2 565
Yhteensä	9 420	9 566	9 581

Sukupuolten tasa-arvo

Kolmas kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma on hyväksytty. Osana perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmaa on laadittu seurannan indikaattorit. Rasismien torjunnan sekä hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma on hyväksytty. Toimintaohjelman toimeenpano on käynnistynyt ja se jatkuu hallituskauden loppuun. Sukupuolten välinen tasa-arvo huomioidaan toimenpiteissä läpileikkaavana teemana. Ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman toimenpiteiden toimeenpanossa edistetään yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa, valtavirtaistetaan sukupuolen moninaisuuden tunnistava näkökulma sekä otetaan huomioon lapsen oikeudet, lapsen edun ensisijaisuus ja lapsen oikeus erityiseen suojeluun.

Toimeenpannaan seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus. Uudistetaan lähestymiskiellon liittyvä lainsäädäntö ja parannetaan lähestymiskiellon tehokkuutta, vähennetään lähestymiskiellon rikkomista ja lisätään erityisesti lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan uhrin turvallisuutta. Näihin molempiin uudistuksiin on kohdennettu lisäresursseja vuodelle 2023.

Kansalaisten ylivelkaantuminen näkyy ulosottovelallisten määrän ja perinnässä olevien asioiden määrän kasvuna. Viimeisen vuosikymmenen aikana naisten osuus ulosottovelallisista on kasvanut. Erot keskimääräisessä ulosottovelassa ovat tasaantuneet sukupuolten kesken, kun miesten velka on pysynyt melko samalla tasolla, mutta naisten velka on kasvanut. Ylivelkaantumiseen liittyviä ongelmia pyritään vähentämään kuluttajaluottolainsäädäntöön tehtävillä tiukennuksilla, lisäämällä sosiaalisen luototuksen saatavuutta sekä parantamalla velallisten asemaa velkajärjestelyssä. Myös pienituloisten ulosottovelallisten aseman helpottamista selvitetään.

Vangeista n. 8 % ja yhdyskuntaseuraamuksia suorittavista n. 11 % on naisia. Naisvankien turvallisuutta parannetaan edelleen kehittämällä naisvankiloiden ja naisosastojen toimintaa. Naisten kanssa työskentelevän henkilöstön kouluttautumista nais erityiseen toimintatapaan jatketaan. Kehitetään rangaistusta suorittavien naisten tarvitsemia palveluja ja lisätään erityisesti terveys- ja päihdepalveluja.

Kestävä kehitys

Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki ja kansainväliset sitoumukset antavat vahvan suojan perus- ja ihmisoikeuksille. Oikeusvaltion ytimessä on laadukas, perus- ja ihmisoikeudet turvaava lainsäädäntö, jota sovelletaan riippumattomissa tuomioistuimissa. Suomi on yhdenvertainen. Oikeusministeriö on määrittänyt seuraavat kestävän kehityksen tavoitteet.

Perus- ja ihmisoikeudet turvaava demokraattinen ja yhdenvertainen yhteiskunta

— Kehitämme demokratiaa ja perus- ja ihmisoikeuspolitiikkaa.

— Tuemme avointa ja yhdenvertaista osallistumista ja hyviä väestösuhteita.

— Vähennämme syrjintää, rasismia ja vihapuhetta.

— Huolehdimme vaalijärjestelmän toimivuudesta.

Sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä oikeushallinto

— Turvaamme oikeuslaitoksen toimintakyvyn ja tuomioiden täytäntöönpanon.

— Luomme oikeuspolitiikan linjoja.

— Kehitämme säädöspolitiikkaa.

— Vähennämme rikollisuutta panostamalla korruption, ihmiskaupan ja naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseen.

— Vahvistamme oikeuksiin pääsyä ja parannamme rikoksen uhrin asemaa.

Lisäksi vähennämme hiilijalanjälkeä erityisesti hankinnoissa ja matkustamisessa.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Ministeriö ja hallinto	138 539	148 447	164 042	15 595	11
01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 817	24 823	23 284	-1 539	-6
03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	10 905	11 733	13 192	1 459	12
05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 792	9 788	10 168	380	4
20. Erityismenot (arviomääräraha)	12 085	12 013	12 013	—	0
21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	3 395	7 562	23 583	16 021	212
29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	48 757	49 810	50 660	850	2
50. Avustukset (kiinteä määräraha)	14 179	13 718	11 692	-2 026	-15
51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)	15 609	19 000	19 000	—	0
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	—	—	450	450	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
10. Tuomioistuimet ja oikeusapu	484 136	472 619	477 618	4 999	1
01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 970	8 961	9 095	134	1
02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 481	13 052	14 782	1 730	13
03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	296 092	281 327	292 594	11 267	4
04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	83 514	83 344	84 377	1 033	1
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	82 079	85 935	76 770	-9 165	-11
20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	112 088	107 226	107 655	429	0
01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	111 741	106 966	107 395	429	0
95. Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)	347	260	260	—	0
30. Syyttäjät	57 320	55 130	56 812	1 682	3
01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	57 320	55 130	56 812	1 682	3
40. Rangaistusten täytäntöönpano	252 764	238 351	245 332	6 981	3
01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	248 064	233 651	240 632	6 981	3
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	4 700	4 700	4 700	—	0
50. Vaalimenot	16 981	16 814	25 336	8 522	51
20. Vaalimenot (arviomääräraha)	16 981	16 814	25 336	8 522	51
Yhteensä	1 061 827	1 038 587	1 076 795	38 208	4
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	9 420	9 566	9 581		

01. Ministeriö ja hallinto

Selvitysosa: Oikeusministeriön perustehtävänä on huolehtia oikeusvaltion ja demokratian toimivuudesta. Tässä tarkoituksessa ministeriö:

- Edistää demokratian ja perusoikeuksien toteutumista.
- Edistää oikeusturvan ja rikosvastuun toteutumista.
- Turvaa hallinnonalansa toimintaedellytykset.
- Valmistelee toimialansa lainsäädäntöä.
- Kehittää valtioneuvoston lainvalmistelua.

Oikeusministeriö toimii yhtenäisen valtioneuvoston osana. Oikeusministeriön visiona on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, johon jokainen voi tuntee kuuluvansa ja jossa voi luottaa oikeuksiensa toteutumiseen. Oikeusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tavoitteet vuodelle 2023.

1. Jokaisella on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

- Pidämme yllä luottamusta yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja viranomaisten toimintaan.
- Huolehdimme demokratian kehittämisestä ja turvaamme vaalijärjestelmän toimivuuden.
- Tuemme avoimia ja monipuolisia osallistumismahdollisuuksia, hyviä väestösuhteita ja kansalaisyhteiskuntaa.
- Turvaamme yhdenvertaisuuden, perus- ja ihmisoikeuksien, kielellisten oikeuksien sekä vähemmistöjen oikeuksien toteutumisen.
- Toimimme avoimesti ja torjumme korruptiota.
- Tuemme oikeusvaltion kehittämistä, demokratiaa ja ihmisoikeuksia myös EU:ssa ja kansainvälisesti.
- Kehitämme digitaalisten palvelujen saatavuutta huolehtien tietoturvasta ja tietosuojasta.

2. Oikeusjärjestys turvaa toimintamahdollisuudet ja edistää vakautta

- Vahvistamme ennakoivalla ja ajantasaisella sääntelyllä luottamusta ihmisten, yritysten ja yhteisöjen välillä.
- Tunnistamme lainsäädännön lisäksi muiden ohjauskeinojen mahdollisuudet.
- Etsimme uusia ratkaisuja, joilla voi parantaa ihmisten, yritysten ja yhteisöjen mahdollisuuksia toimia.
- Varmistamme oikeusvaltion toimivuuden.
- Vaikutamme siihen, että myös EU-oikeus ja kansainväliset normit vahvistavat ennakoitavaa ja oikeusvarmaa toimintaympäristöä.

3. Laadukas lainvalmistelu on edellytys toimivalle yhteiskunnalle

- Kehitämme avoimuutta ja selkeää viestintää lainvalmistelussa.
- Osallistumme lainvalmistelukoulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen valtioneuvostossa.
- Vahvistamme tietoperustaisuutta ja vaikutustenarviointia.
- Hyödynnämme teknologiaa ja vahvistamme ennakointiosaamista.
- Tuemme valtioneuvostoa erityisosaamisellamme julkisoikeudessa, EU-oikeudessa ja tietosuojalainsäädännössä.

4. Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla

- Tuemme oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon edellytyksiä.
- Kehitämme asiakasprosessien sujuvuutta ja asiointipalveluiden käytettävyyttä.
- Tehostamme viranomaisten välistä tiedonvaihtoa.
- Edistämme oikeusturvan saatavuutta digitalisaation avulla.
- Kehitämme vaihtoehtoisia keinoja ratkaista riita- ja rikosasioita.
- Vaikutamme oikeusturvan toteutumiseen myös rajat ylittävissä asioissa.

5. Rikollisuus ja turvattomuuden tunne vähenevät

- Vahvistamme rikollisuuden ehkäisyä yhteistyötahojen kanssa.
- Edistämme rikosvastuun oikeudenmukaista ja ennustettavaa toteutumista.
- Vahvistamme rikosasioiden käsittelyketjun toimivuutta.
- Ehkäisemme yhteiskunnan polarisoitumista ja edistämme hyviä väestösuhteita.
- Teemme kansainvälistä yhteistyötä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.
- Selkeytämme seuraamusjärjestelmää sekä kehitämme seuraamusten sisältöä uusintarikollisuuden ehkäisemiseksi ja yhteiskuntaan integroitumisen edistämiseksi.

6. Suunnitelmallinen uudistuminen pohjaa ennakointiin

- Teemme työtä hyvinvoivan ja ammattitaitoisen työyhteisön eteen.
- Mahdollistamme laadukkaan ja tehokkaan toiminnan valmentavalla johtamisella, toimivalla organisaatorakenteella ja kehittämällä toimitilaverkostoa.
- Parannamme palveluja ja tuottavuutta hyödyntämällä digitalisaatiota.
- Turvaamme taloudellisen liikkumavaran sekä huolehdimme hallinnonalan toimintaedellytyksistä ja resurssien oikeasuhtaisuudesta.
- Valmistelumme ja päätöksentekomme lähtökohtana on tietoperustaisuus.
- Vahvistamme ennakointiosaamista.
- Tunnistamme ja edistämme työssämme kestäväää kehitystä.

Tietoja henkilöstöstä

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Oikeusministeriö			
Henkilötyövuodet	248	233	234
Työtyytyväisyysindeksi	3,8	3,8	3,8
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	3,6	6,2	6,2
Oikeusrekisterikeskus			
Henkilötyövuodet	163	163	163
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,5	7,5	7,5
Oikeusministeriön yhteydessä toimivat viranomaiset			
Henkilötyövuodet	121	130	135
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	7,0	7,0	7,0

01. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 284 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oikeusministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä demokraatiapalkintoja ja rikosentorjunnan arviointitutkimuksen palkintoja varten
- 2) ministeriön yhteydessä toimivista lautakunnista ja muista vastaavista toimielimistä aiheutuviin menojen maksamiseen
- 3) siirtomenojen maksamiseen asianajajayhdistykselle luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) 24 §:n 2 momentin mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan asianajajayhdistykselle maksettavien siirtomenojen osalta suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksesta. Osittaisuudistuksen täytäntöönpanon vaikutuksia on lisäksi momentille 25.01.03 sekä valtiovarainministeriön pääluokassa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	23 852	25 923	24 384
Bruttotulot	1 557	1 100	1 100
Nettomenot	22 295	24 823	23 284
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 221		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 743		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 22 584 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 700 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avoimuusrekisteri; henkilöstö- ja tietojärjestelmäkustannukset (HO 2019) (siirto momentille 21.40.01)	-100
Avustustoiminnan vaikutusten arviointi	-75
Euroopan patenttitoimistoimen jäsenmaksu (siirto momentilta 25.10.03)	200
Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentilta 25.01.21)	88
Hallitusohjelman tehokkaan toteuttamisen sekä valtioneuvoston lainvalmistelun laadun ja jatkuvuuden varmistaminen	-1 000
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-141
Hyvinvointialuealoitejärjestelmän toteuttaminen	-200
Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut (siirto momentille 25.01.66)	-450
Lainvalmistelun laadun ja jatkuvuuden turvaaminen	1 000
Naisiin kohdistuvan väkivallan toimintaohjelma (siirto momentille 25.01.50)	-250
Oikeudenhoidon turvaaminen	2
OM:n ohjelmien toteuttaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-750
Rasismin vastaisen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman hankkeet (siirto momentille 25.01.50)	-120
Ulosottokaaren vapaakuukausisäännösten muuttaminen (siirto momentille 25.20.01)	-244
Vaalitutkimus eduskuntavaalien yhteydessä	200
Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus	53
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-59
Matkustussäästö	-93
Palkkausten tarkistukset	400
Yhteensä	-1 539
2023 talousarvio	23 284 000
2022 II lisätalousarvio	784 000
2022 talousarvio	24 823 000
2021 tilinpäätös	24 817 000

03. Oikeusministeriön yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 192 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lapsiasiavaltuutetun toimiston, tasa-arvovaltuutetun toimiston, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston, tietosuojavaltuutetun toimiston, Onnettomuustutkintakeskuksen, tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminnon, vanhusasiavaltuutetun toiminnon sekä Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin toimintamenojen maksamiseen
- 2) Euroopan kriminaalipolitiikan instituutin jakamien apurahojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 305 §:ssä säädetyistä valvontatehtävistä perittävistä maksuista kertyviä tuloja.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta. Ilmoittajansuo-

jasääntelyn täytäntöönpanon vaikutuksia on lisäksi momentille 25.10.03 sekä valtioneuvoston kanslian, valtiovarainministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön pääluokkiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän STM:n valmistelussa olevan esityksen tasa-arvolain osittaisuudistukseksi.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä hallinnon, yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä edistää Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen hyväksymän lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59—60/1991) toteutumista. Lapsiasiavaltuutettu raportoi YK:n lapsen oikeuksien komitealle, valtioneuvostolle ja eduskunnalle. Lapsiasiavaltuutettu tekee aloitteita ja selvityspyynnöjä havaitsemistaan puutteista. Lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii *lapsiasianeuvottelukunta*.

Onnettomuustutkintakeskuksen tehtävänä on turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaan kehittää ja ylläpitää onnettomuuksien tutkintavalmiutta, selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksien syitä ja antaa niiden perusteella turvallisuussuosituksia sekä seurata turvallisuussuositusten toteutumista.

Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista ja edistää aloitteiden, neuvojen ja ohjeiden avulla lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvovaltuutettu antaa tietoja tasa-arvolaista ja sen soveltamisesta sekä seuraa naisten ja miesten tasa-arvon toteutumista yhteiskuntaelämän eri aloilla. Tasa-arvovaltuutettu antaa ohjeita ja neuvontaa sukupuolen, sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella syrjintää epäilevälle, selvittää syrjintäkieltojen rikkomistapauksia ja pyrkii lisäämään tietoisuutta tasa-arvolakiin liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Tasa-arvovaltuutettu toimii niin, että yhteiskunnassa, työpaikoilla ja oppilaitoksissa edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa tasa-arvolaisilla tavoitella tavalla.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun tehtävänä on valvoa tiedustelumenetelmien käytön lainmukaisuutta sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista tiedustelutoiminnassa siten kuin laissa tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019) säädetään.

Tietosuoja- ja valtuutetulla on yleistoimivalta henkilötietojen suojaa koskevissa asioissa. Tietosuoja- ja valtuutetun valvontatehtävistä säädetään erityisesti EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta [EU] 2016/679) sekä sitä täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuoja- ja valtuutetun toimisto ylläpitää ja edistää perusoikeutta yksityisyyteen ja luottamusta yhteiskunnan palveluihin sekä osallistuu tietoyhteiskunnan kehittämiseen Suomessa ja EU:ssa.

Vanhusasiavaltuutettu edistää ikääntyneiden oikeuksien toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa ja arvioi ikääntyneiden asemaa ja oikeuksien toteutumista sekä seuraa lainsäädäntöä ja päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Vanhusasiavaltuutettu tekee aloitteita ja lausuntoja sekä osallistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun. Lisäksi vanhusasiavaltuutettu laatii ja teettää selvityksiä ja julkaisee raportteja, edistää tiedotusta ja välittää ikääntyneitä koskevaa tietoa sekä edistää yhteistyötä ikääntyneiden asioita käsittelevien sekä ikääntyneitä edustavien toimijoiden välillä. Vanhusasiavaltuutettu raportoi toiminnastaan säännöllisesti valtioneuvostolle ja eduskunnalle.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävänä on valvoa yhdenvertaisuuslain (1325/2014) noudattamista sen mukaan kuin sanotussa laissa säädetään sekä muutoinkin edistää yhdenvertaisuuden toteutumista ja ehkäistä syrjintää. Lisäksi valtuutettu toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana ja valvoo ulkomaalaisten maasta poistamista. *Yhdenvertaisuusasioiden neuvottelukunta* toimii yhdenvertaisuusvaltuutetun johdolla ja edistää viranomaisten, kansalaisjärjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyötä syrjintään puuttumisessa ja yhdenvertaisuuden edistämisessä.

Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipolitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaavat keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen liittyvät linjapäätökset.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	11 156	12 133	13 592
Bruttotulot	462	400	400
Nettomenot	10 694	11 733	13 192
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 919		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 131		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Lapsiasiavaltuutetun toiminta	745
Onnettomuustutkintakeskus	1 605
Tasa-arvovaltuutetun toiminta	1 095
Tiedusteluvalvontavaltuutetun toiminta	475
Tietosuojavaltuutetun toiminta	4 627
Vanhusiasiavaltuutetun toiminta	500
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta	2 473
Kriminaalipolitiikan instituutti	550
Palvelukeskusten maksut	1 122
Yhteensä	13 192

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-53
Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanon vaikutukset	85
Lapsiasiavaltuutettu, lapsen oikeuksien ja edun toteutumisen turvaaminen	75
Lisäys ihmisoikeuksien raportointiin ja ongelmiin puuttumiseen (HO 2019)	50
Oikeudenhoidon turvaaminen	98
Sisäministeriön lakihankkeisiin pohjautuvat lisämenot tietosuojavaltuutetulle (EU-järjestelmiä koskevat hankkeet)	166
Tasa-arvolain osittaisuudistus	45
Tietosuojan sertifiointielinten toiminnan käynnistäminen ja tietosuojavaltuutetun toimiston resurssit puuttua henkilötietojen tietoturvaloukkauksiin (kyber)	136
Tietosuojavaltuutetun lakisäätteisten tehtävien turvaaminen	505

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietosuojavaltuutetun uudet tehtävät	-60
Yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus	263
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-18
Palkkausten tarkistukset	176
Toimistotilasäästö	-9
Yhteensä	1 459

2023 talousarvio	13 192 000
2022 II lisätalousarvio	513 000
2022 talousarvio	11 733 000
2021 tilinpäätös	10 905 000

05. Oikeusrekisterikeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 168 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Oikeusrekisterikeskuksen oman työn kustannuksista muodostuvat ICT-palvelumaksut ja rekisterinpitoviranomaisena tehtyjen tietoluovutuspäätösten nojalla annettujen massapöytäkirjojen kustannusten perusteella saadut tulot.

Selvitysosa: Oikeusrekisterikeskus toimii oikeusministeriön hallinnonalan tietojärjestelmien ja rekisterien rekisterinpitäjänä sekä välittää hallinnonalan viranomaisten ilmoittamia tietoja muille viranomaisille. Käytetyimpiä rekisterejä ovat rikosrekisteri, sakkorekisteri, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteri sekä velkajärjestelyrekisteri. Oikeusrekisterikeskus huolehtii sakkoihin, menettämisseuraamuksiin, maksuihin ja saataviin liittyvistä täytäntöönpanotehtävistä ja käyttää valtion puhevaltaa näissä tehtävissä. Lisäksi Oikeusrekisterikeskus huolehtii hallinnonalan tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä yhteistyössä hallinnonalan virastojen kanssa siten kuin palvelusopimuksissa on sovittu. Oikeusrekisterikeskus toimii myös hallinnonalan IT-hankintojen hankintayksikkönä ja on oma kirjanpitoyksikkönsä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	15 105	17 838	22 447
Bruttotulot	7 419	8 050	12 279
Nettomenot	7 686	9 788	10 168
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	506		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 612		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-373
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-50
Interoperability-hanke	164
Liiketoimintakieltojen välittäminen kaupparekisterien yhteenliittymään	170

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeudenhoidon turvaaminen	128
Oikeudenhoidon turvaaminen: Sähköisen asioinnin ja digitaalisen palvelun kehittäminen	250
Rajsa-täytäntöönpanojärjestelmän siltarahoitus	194
Sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 700
Sakkorangaistusten ja seuraamusmaksujen täytäntöönpanojärjestelmän uudistamishanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 700
Seuraamusmaksujen määrän kasvu	-44
Sormenjälkitunnisteiden vaihtaminen kolmansien maiden rikosrekisterien välillä (ECRIS-TCN)	-146
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-19
Palkkausten tarkistukset	116
Toimistotilasäästö	-10
Yhteensä	380

2023 talousarvio	10 168 000
2022 II lisätalousarvio	330 000
2022 talousarvio	9 788 000
2021 tilinpäätös	8 792 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 013 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää :

1) turvallisuustutkintalaista (525/2011), Euroopan unionin lainsäädännön ja Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten mukaan turvallisuustutkintaa varten asetetuista tutkintaryhmistä sekä kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

2) konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen

3) viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen ja alaikäiselle asianosaiselle esitutkintaa varten edunvalvojan määräämisestä aiheutuneiden kulujen sekä edunvalvojan palkkioiden ja kulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen

5) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain (362/2009) nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen

6) oikeusapulain (257/2002) mukaisesti hoidettavien asioiden sekä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden ja yleisen edunvalvonnan päämiehille hallintolain (434/2003) 26 §:n 3 momentin nojalla hankittavien tulkkaus- ja käännöspalvelujen maksamiseen

7) oikeusgeneettisestä isyystutkimuksesta annetun lain (378/2005) 19 §:n ja 20 §:n mukaisten korvausten sekä äitiyden vahvistamiseen liittyvien tuomioistuimen määräämästä tutkimuksesta aiheutuvien vastaavien kustannusten maksamiseen

8) siirtomenojen maksamiseen julkisen oikeusavun ja yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen päämiehille arvonlisäveron määrää vastaavana hyvityksenä

9) oikeudenkäyntikulujen maksamiseen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisissa asioissa, joissa yhdenvertaisuusvaltuutettu toimii avustajana epäillyn syrjinnän uhriksi joutuneen henkilön oikeudenkäynnissä ja on sitoutunut korvaamaan mahdolliset oikeudenkäyntikulut, jos asia häviää

10) rikoslain (356/2016) 10 luvun 11 §:n 2 momentin mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 11 413 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 600 000 euroa.

2023 talousarvio	12 013 000
2022 talousarvio	12 013 000
2021 tilinpäätös	12 084 845

21. Oikeusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 583 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ministeriön hallinnonalalla tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankintaan
- 2) hallinnonalan tietohallintohankkeisiin ja digitalisaation edistämiseen
- 3) enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin tuottavuustoimien edistämiseksi.

Määrärahasta on varattu 500 000 euroa väliaikaisiin lisävoimavaroihin tuomioistuinlaitokselle ympäristölupien käsittelyyn (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa. Määrärahaa saa käyttää enintään kymmentä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat sekä muut määrärahat tuottavuutta edistävien hankkeiden rahoittamiseen.

Lisäksi määrärahasta on varattu ympäristölupien käsittelyn väliaikaisiin lisävoimavaroihin, joilla edistetään vihreää ja digitaalista siirtymää tukevia teollisuuden uudistuksia ja investointeja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Finlex-palvelun uudistaminen (siirto momentilta 28.70.20)	1 763
Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirrot momentille 25.01.01 ja momenteilta 25.01.03, 25.01.05, 25.10.01, 25.10.02, 25.10.03, 25.10.04, 25.20.01, 25.30.01 ja 25.40.01)	6 083
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 100
Hallinnonalan virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitelyjärjestelmän uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeudenhoidon turvaaminen: ICT-järjestelmien ylläpitokehittäminen	5 000
Oikeushallinnon käyttövaltuushallinnan kehittämishanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-925
Oikeushallinnon käyttövaltuushallinnan kehittämishanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	825
Oikeusministeriön hallinnonalan kyberturvallisuuden parantaminen: palautumis- kyvykkyydet (kyber)	25
Vaalitietojärjestelmän (VAT) uusiminen (kyber)	3 250
Yhteensä	16 021

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	23 583 000
2022 II lisätalousarvio	2 215 000
2022 talousarvio	7 562 000
2021 tilinpäätös	3 395 000

29. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 660 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskuntavaalien arvonlisämenot	850
Yhteensä	850

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	50 660 000
2022 talousarvio	49 810 000
2021 tilinpäätös	48 757 302

50. Avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 11 692 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen
- 2) avustuksiin rauhantyön järjestöille ja Ihmisoikeusliitto ry:lle
- 3) avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille sekä rikollisuutta ehkäisevän työn arviointiin
- 4) avustuksiin Rikosuhripäivystyksen toimintaan ja muille rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille
- 5) avustuksiin Julkisen sanan neuvostolle

6) avustuksiin oikeusjärjestyksen ja demokratian kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevaan toimintaan

7) valtionhallinnon laitosten ja yliopistojen kanssa toteutettavista rikosentorjuntahankkeista ja rikosentorjuntahankkeiden arvioinneista aiheutuviin menoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

Avustukset rikosten uhrien tukipalveluja tuottaville yhteisöille (enintään)	5 425
Avustukset saamelaiden kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen (enintään)	4 422
Muut avustukset ja avustushankkeiden vaikutuksen arviointi (enintään)	1 845
Yhteensä	11 692

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028 lukien
Saamelaiskulttuurikeskuksen vuokrasopimus-						
valtuus						
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi
Vuoden 2023 sitoumukset	-	-	-	-	-	-
Menot yhteensä	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481	1 481/vuosi

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 62 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 11 630 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ihmisoikeusliitto ry	-100
Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma (siirto momentilta 25.01.01)	250
Nollalinjan toiminta	-70
Pakolaisneuvonta ry	-150
Rasismien vastaisen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelman hankkeet (siirto momentilta 25.01.01)	120
Rauhantöiden järjestöjen toiminta	-100
Rikollisuuden ehkäisy (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 425
Rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville yhteisöille uusintarikollisuuden ehkäisyyn	-80
Saamelaiskäräjien yleishallinnon ja saamen kielen toimiston turvaaminen	180
Saamelaiskäräjien yleishallinnon ja SOTE-toimialan resurssien vahvistaminen	180
Saamen kielilain mukaiset avustukset	140
Palkkausten tarkistukset	29
Yhteensä	-2 026

2023 talousarvio	11 692 000
2022 II lisätalousarvio	107 000
2022 talousarvio	13 718 000
2021 tilinpäätös	14 179 066

51. Eräät valtion maksamat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosvahinkolain (1204/2005) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin
- 2) syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin sekä niihin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen.

2023 talousarvio	19 000 000
2022 talousarvio	19 000 000
2021 tilinpäätös	15 608 750

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Euroopan patenttitoimioistuin	200 000
Euroopan neuvoston toimielin: The European Commission for Democracy through Law (Venetsian komissio)	42 000
Euroopan neuvoston toimielin: Group of States against Corruption GRECO	14 000
Nordiska Samarbetsrådet för Kriminologi NSfK	94 000
European Union Crime Prevention Network EUCPN	2 000
Hague Conference on Private International Law HCCH	65 000
International Institute for the Unification of Private Law UNIDROIT	21 000
The International Anti-Corruption Academy (IACA)	5 000
Association of the European Network on Victims' Rights (AENVR)	7 000
Yhteensä	450 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut (siirto momentilta 25.01.01)	450
Yhteensä	450

2023 talousarvio	450 000
------------------	---------

10. Tuomioistuimet ja oikeusapu

Selvitysosa: Tuomioistuinten hyvä ja tehokas toiminta on edellytys perus- ja ihmisoikeusvaatimusten mukaisen oikeusturvan toteutumiselle sekä oikeusvarmuudelle, jota vaaditaan niin talouselämässä kuin kansalaisten keskinäisten suhteiden järjestämisessä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden säilyttäminen sekä ristiriitojen selvittäminen tasapuolisin menettelyin ennalta asetettujen yleisten sääntöjen pohjalta edellyttävät hyvin toimivaa oikeusjärjestelmää. Riippumattoman tuomioistuinlaitoksen tulee turvata, että jokainen voi yhteiskunnassa luottaa oikeuksiensa toteutumiseen.

Vaikuttavuustavoitteena on, että riita-, rikos- ja hallintolainkäyttöasiat ratkaistaan viivytyksettä, laadukkaasti ja edullisesti. Tuomioistuinten työvälineitä kehitetään käyttäjäystävällisiksi ja toimintaa tukeviksi siten, että oikeudenkäynneissä voidaan mahdollisimman laajasti hyödyntää sähköisiä aineistoja. Työmenetelmät ja toimintatavat voidaan tällöin kehittää sellaisiksi, että ne tukevat asioiden käsittelyn joutuisuutta ja laatua.

Oikeusasteiden roolien ja tehtävien tulee olla selkeitä. Oikeudenkäynnin painopisteen tulee olla ensimmäisessä asteessa. Laadukkaasti toimiva ensimmäinen oikeusaste lisää luottamusta ja vähentää tarvetta muutoksenhakuun. Ylimpien oikeusasteiden toiminta painottuu ennakkoratkaisuihin.

Vaikuttavuustavoitteena on, että perus- ja ihmisoikeudet toteutuvat asioiden käsittelyssä ja ratkaisemisessa. Kansallisen lainsäädännön lisäksi oikeusturvatehtävistä on säädetty kansainvälisin sopimuksin. Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin arvioi oikeuskäytännössään sitä, miten jäsenvaltiot noudattavat kansainvälistä ihmisoikeussopimusta.

Yleisissä tuomioistuimissa käsitellään ja ratkaistaan rikosoikeudellista vastuuta koskevat syyteasiat sekä yksityisoikeudellisia oikeussuhteita koskevat riita-asiat ja hakemusasiat. Yleiset tuomioistuimet huolehtivat siten rikosvastuun toteuttamisesta kaikilla yksityisen ja yhteiskunnallisen toiminnan aloilla. Ne vastaavat myös oikeussuojan antamisesta yksityishenkilöille, yrityksille ja muille yhteisöille niiden keskinäisissä suhteissa sekä myös suhteissa julkisyhteisöihin silloin, kun kysymys ei ole hallinto-oikeudellisen lainsäädännön soveltamisesta.

Hallintotuomioistuimilta haetaan muutosta viranomaisten eri hallinnonaloilla ja -tasoilla tekemiin päätöksiin. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut, mutta myös muiden hallintotuomioistuinten ratkaisut ohjaavat koko julkisen vallankäytön lainmukaisuutta ja oikeusturvan toteutumista. Ratkaisuilla ja käsittelyajoilla on myös vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja kilpailukykyyn. Niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta on tärkeää turvata asioiden joutuisa käsittely ja päätösten oikeusvarmuus.

Koronavirus covid-19 on vaikuttanut tuomioistuinten toimintaan voimakkaasti. Asioiden käsittely ruuhkautui koronaviruspandemian vuoksi merkittävästi erityisesti käräjäoikeuksissa, joissa valtaosa asioista käsitellään suullisissa istunnoissa. Vireillä olevien asioiden määrä kasvoi pandemian aikana, koska toimenpiteet viruksen leviämisen estämiseksi ja terveysturvallisuuden varmistamiseksi rajoitti suullisten istuntojen järjestämistä.

Oikeusavun ja talous- ja velkaneuvonnan tavoitteena on, että jokainen saa tarpeellisen avun oikeudelliseen ja velkaantumiseen liittyvään ongelmaansa, vaikka hänen taloudellinen asemansa olisi heikko. Taloustilanteen yleinen heikkeneminen lisää talous- ja velkaneuvonnan palvelun tarvetta.

Yleisen edunvalvonnan tavoitteena on, että asiakkaiden edut ja oikeudet tulevat valvotuiksi, vaikka hän ei itse siihen kykenisi toimintakyvyn rajoitusten vuoksi.

Kuluttajariitalautakunta ennaltaehkäisee, sovittelee ja ratkaisee lautakunnan toimivaltaan kuuluvia asioita puolueettomasti, asiantuntevasti ja taloudellisesti.

Oikeusavun, talous- ja velkaneuvonnan ja yleisen edunvalvonnan vaikuttavuustavoitteet

— Ylivelkaantumista ehkäistään eri viranomaisten yhteistyöllä. Parannetaan kansalaisten avunsaantia henkilökohtaisen talouden hallinnassa ja ehkäistään kansalaisten velkaongelmien muodostumista. Talous- ja velkaneuvonnan yhteyteen perustettu talousosaamisen toiminto edistää kansalaisten talousosaamista ja koordinoi talousosaamisen toimijoiden työtä. Talousosaamisen vahvistamiseksi jatketaan ennakoivan talousneuvonnan toteuttamista yhteistyössä talous- ja velkaneuvonnan, ulosoton, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja muiden viranomaisten toimintaa.

— Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Oikeusavun asianajoprosessin toimivuutta kehitetään yhtenäistämällä toimintatapoja. Yleisen edunvalvonnan riskienhallintaa ja laatumittaristoa kehitetään edelleen.

— Oikeudellinen ongelma ratkaistaan mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Edistetään sovittelupalvelujen käyttöä oikeusaputoimistoissa.

— Sähköinen asiointi ja muut neuvontapalvelut ovat asiakaslähtöisiä. Asiakkaalle tarjotaan palvelua eri kanavien kautta asiakkaan tarpeet huomioiden ja asiointia ohjaten.

Tietoja henkilöstöstä

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Tuomioistuinlaitos			
Henkilöstömäärä, htv	3 441	3 417	3 449
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	6,3	6,5	6,5
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit			
Henkilöstömäärä, htv	1 188	1 210	1 216
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	8,7	9,0	9,0
Kuluttajariitalautakunta			
Henkilöstömäärä, htv	34	30	34
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	5,5	6,0	6,0

01. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 095 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuo-

mioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein oikeus on ylin tuomioistuin riita- ja rikosasioissa. Sen tehtävänä on valituslupajärjestelmän pohjalta yksittäisiä valitusasioita tutkimalla ja ratkaisemalla antaa oikeuskäytäntöä ohjaavia ja yhtenäistäviä ennakkopäätöksiä lain tulkinnasta ja soveltamisesta. Lisäksi korkein oikeus käsittelee ja ratkaisee ylimääräistä muutoksenhakua koskevia asioita sekä antaa tasavallan presidentille lausuntoja armahdusasioissa ja Ahvenanmaan itsehallintoa koskevissa asioissa. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	1 855	2 050	2 050
— annetut asiaratkaisut valitusasioissa	115	120	120
— julkaistut ratkaisut	93	100	100
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)			
— kaikki asiat	5,0	5,5	5,5
— valituslupa-asiat	4,0	4,0	4,0
— asiaratkaisut	15,3	17,0	17,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/asia)	4 466	4 500	4 500
— tuottavuus (asia/htv)	26	26	26

Korkeimman oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 320 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	8 715	8 971	9 102
Bruttotulot	5	10	7
Nettomenot	8 710	8 961	9 095
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 558		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 818		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-20
Oikeudenhoidon turvaaminen	73
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-22
Matkustussäästö	-13

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	135
Toimistotilasäästö	-19
Yhteensä	134

2023 talousarvio	9 095 000
2022 II lisätalousarvio	110 000
2022 talousarvio	8 961 000
2021 tilinpäätös	8 970 000

02. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 782 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus ratkaisee hallintopäätöksistä tehdyt valitukset ylimpänä oikeusasteena. Korkein hallinto-oikeus myös valvoo hallintolainkäyttöä. Muutoksenhaku hallinto-oikeuksien päätöksiin edellyttää säännön mukaan valituslupaa. Korkein hallinto-oikeus myös valvoo hallintotuomioistuinten lainkäyttöä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemista asioista lähes 90 % koskee alueellisten hallinto-oikeuksien antamia päätöksiä. Lisäksi korkein hallinto-oikeus ratkaisee muun muassa markkinaoikeuden sekä valtioneuvoston päätöksistä tehdyt valitukset. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuvista asioista suurimpia asiaryhmiä ovat ulkomaalaisasiat, sosiaali- ja terveydenhuolto, rakentaminen ja ympäristö, verotus, valtio-oikeus ja yleishallinto sekä taloudellinen toiminta kuten kilpailuasiat ja julkiset hankinnat. Vuonna 2015 kansainvälistä suojelua hakevien määrä kasvoi huomattavasti. Turvapaikka- ja muiden ulkomaalaisasioiden määrän arvioidaan edelleen pysyvän vuoden 2015 tasoa selvästi korkeampana.

Tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Ratkaistut asiat, kpl	5 081	4 000	4 700
— Ulkomaalaisasiat	2 037	1 500	2 000
— Muut asiat	3 044	2 500	2 700
Keskimääräinen käsittelyaika (kk)	8,1	7,0	7,0
— Ulkomaalaisasiat	7,4	6,0	6,0
— Muut asiat	8,5	8,0	8,0
Toiminnallinen tehokkuus			
— taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 482	2 500	2 500
— tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	41	43	43

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 900 000 euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	13 511	13 072	14 794
Bruttotulot	12	20	12
Nettomenot	13 499	13 052	14 782
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 248		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 229		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-34
Oikeudenhoidon turvaaminen	73
Omakustannusperiaatteen toteuttaminen Senaatti-kiinteistöjen vuokrissa	-200
Toimitilojen peruskorjaus ja tilatehokkuuden parantaminen	650
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen	83
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheenyhdistäminen (maahanmuutto-kokonaisuus)	1 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-26
Matkustussäästö	-11
Palkkausten tarkistukset	214
Toimistotilasäästö	-19
Yhteensä	1 730

2023 talousarvio	14 782 000
2022 II lisätalousarvio	1 154 000
2022 talousarvio	13 052 000
2021 tilinpäätös	13 481 000

03. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 292 594 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Tuomioistuinviraston menoihin.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittäviä maksuja eikä menoina näistä johtuvia poistoja.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lähestymiskieltoon liittyvän lainsäädännön uudistamiseksi, jolla parannetaan lähestymiskieltoon tehok-

kuutta ja uhrin turvallisuutta. Sääntelyn täytäntöönpanon vaikutuksia on lisäksi momentille 12.25.10, 25.10.04, 25.30.01 ja 25.40.01 sekä sisäministeriön pääluokkaan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaista etusijaa aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023—2028 koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellisestä käsittelystä. Lain täytäntöönpanon vaikutuksia on lisäksi momentille 25.30.01 sekä sisäministeriön pääluokassa.

Tuomioistuinvirasto tukee ja ohjaa tuomioistuinlaitosta siten, että tuomioistuinlaitoksen toiminta on vaikuttavaa ja oikeusturva toteutuu tehokkaasti.

Tuomioistuimet ratkaisevat niiden käsiteltäväksi tulleet asiat ja siten tuottavat oikeusturvaa. Tuomioistuinten toimintaa kuvaavat keskeiset indikaattorit on kuvattu oheisessa tunnuslukutaulukossa.

Tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	7 816	8 220	8 300
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,4	6,5	6,4
Taloudellisuus (€/työmäärä)	2 120	1 874	1 850
Tuottavuus (työmäärä/htv)	42	42	44
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat yhteensä, kpl	554 652	580 000	560 000
— Rikosasiat	55 695	60 300	58 000
— Laajat riita-asiat	8 559	8 800	8 700
— Summaariset asiat	417 951	420 000	405 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	5,8	6,0	5,5
— Laajat riita-asiat	9,7	10,0	9,5
— Summaariset asiat	2,6	2,6	2,6
— Velkajärjestelyasiat	5,8	5,8	5,8
Taloudellisuus (€/työmäärä)	647	650	650
Tuottavuus (työmäärä/htv)	117	115	115
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	17 894	17 435	19 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,6	9,7	9,5
Taloudellisuus (€/työmäärä)	1 565	1 530	1 500
Tuottavuus (työmäärä/htv)	51	50	53

Tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Vakuutusoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	3 757	4 500	4 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	12,2	11,0	11,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	2 349	1 840	1 800
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	33	40	40
Markkinaoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	510	580	600
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,9	8,5	8,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	6 521	5 534	5 500
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	13	15	16
Työtuomioistuin			
Ratkaistut asiat, kpl	116	120	120
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	14,3	12,0	11,0
Taloudellisuus (€/ratkaistu asia)	10 216	8 937	9 000
Tuottavuus (ratkaistut asiat/htv)	12	13	14

Tuomioistuinten suoritteista tuomioistuinmaksulain (1455/2015), oikeusministeriön asetuksen eräistä tuomioistuinten hakemusmaksuista ja oikeusministeriön asetuksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 43,64 milj. euroa momentille 12.25.10.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	290 028	282 327	293 294
Bruttotulot	799	1 000	700
Nettomenot	289 229	281 327	292 594
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	25 844		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	32 707		

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleiset tuomioistuimet	202 116
Hallintotuomioistuimet	62 500
Tuomioistuinvirasto	6 500
Tietohallinto- ja muut menot	21 478
Yhteensä	292 594

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan patenttituomioistuimen jäsenmaksu (siirto momentille 25.01.01)	-200
Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-1 846
Hallinto-oikeuksien ympäristö-, maankäyttö- ja rakennusasioiden käsittelyaikojen lyhentäminen	3 000
Hyvinvointialueiden vaikutus tuomioistuimiin	2 500
Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanon vaikutukset	70
Istuntosalivarustelu (HO 2019)	200
Kuopion oikeustalon liitännäiskustannukset	860
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellinen käsittely	326
Lähestymiskiellon tehostaminen	227
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin	-2 740
Näytön keskittäminen käräjäoikeuksiin (HO 2019)	1 000
Näytön keskittämisen videotallennusjärjestelmän vaativat lisäkustannukset	530
Oikeudenhoidon turvaaminen	2 148
Seksuualirikoslainsäädännön kokonaisuudistus	348
Sähkön tehoreserviä koskeva muutoksenhaku	46
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheen yhdistäminen	-371
Turvapaikanhakijoiden oikeusturva ja perheen yhdistäminen (maahanmuutto-kokonaisuus)	2 500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-598
Matkustussäästö	-450
Palkkausten tarkistukset	4 111
Toimistotilasäästö	-394
Yhteensä	11 267

2023 talousarvio	292 594 000
2022 II lisätalousarvio	9 675 000
2022 talousarvio	281 327 000
2021 tilinpäätös	296 092 000

04. Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 84 377 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetussa laissa (477/2016) ja talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa (813/2017) tarkoitettujen oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden ja talous- ja velkaneuvontapalveluiden ostamisesta valtiolle aiheutuviin menojen maksamiseen sekä kuluttajariitalautakunnasta annetussa laissa (8/2007) tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain 18 §:ssä tarkoitettuja yleisen edunvalvonnan päämiehen varoista perittäviä palkkioita ja korvauksia.

Momentille nettoutettavista tuloista oikeusavun saajan hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Oikeusaputoimistoihin arvioidaan saapuvan 48 000 asiaa (41 681 asiaa v. 2021 ja arvio 47 400 asiaa v. 2022). Oikeusaputoimistojen jonotusajan tavoite on keskimäärin 11 päivää v. 2023 (13 päivää v. 2021 ja 11 päivää v. 2022). Oikeusaputoimistoihin v. 2021 saapuneista asioista 86 % oli siviili- ja hallinto-oikeudellisia asioita ja 14 % rikosasioita.

Yleisen edunvalvonnan palveluja ostetaan kunnilta ja yksityiseltä palveluntuottajalta silloin, kun se on tarpeen palveluiden alueellisen saatavuuden turvaamiseksi. Ostopalvelun osuus on noin 10 % v. 2023.

Kuluttajariitalautakuntaan arvioidaan saapuvan 6 900 asiaa (5 694 asiaa v. 2021 ja arvio 6 900 asiaa v. 2022).

Taluarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on alustavasti asettanut oikeusapu- ja edunvalvontapiireille ja kuluttajariitalautakunnalle seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2023:

Oikeusapu ja talous- ja velkaneuvonta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Oikeusapu			
Käsitellyt asiat, kpl	43 957	47 500	48 000
Chat ja oikeusapuohjaus, kpl	11 467	12 300	13 000
Oikeusapupäätökset yksityisille asiamiehille, kpl	23 975	24 000	24 500
Taloudellisuus (euroa/painotettu työmäärä)	151	153	153
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	382	400	400
Talous- ja velkaneuvonta			
Käsitellyt asiat, kpl	22 144	36 000	37 000
Taloudellisuus (euroa/asia)	229	329	300
Tuottavuus (asia/htv)	238	181	190

Yleinen edunvalvonta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Päämiesten määrä, kpl	43 165	44 400	45 300
— edunvalvontatoimisto	39 025	40 300	41 200
— edunvalvonta ostopalveluna	4 140	4 100	4 100
Taloudellisuus (bruttomeno/päämies)	784	810	810
Tuottavuus (päämiesmäärä/htv)	66	66	66

Kuluttajariitalautakunta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Käsitellyt valitukset, kpl	6 672	6 500	6 500
Taloudellisuus (€/käsitelty asia)	391	330	330
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	194	200	200
Kokonaiskäsitelyaika, kk	13,9	13,0	12,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	83 280	87 244	88 277
Bruttotulot	3 712	3 900	3 900
Nettomenot	79 568	83 344	84 377
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	14 753		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 699		

Oikeusavun palkkioista säädetään valtioneuvoston asetuksessa oikeusavun palkkioperusteista (290/2008).

Valtion oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä annetun lain (477/2016) mukaisesti perittävinä palkkioina arvioidaan kertyvän noin 30 144 000 euroa momentille 12.25.15.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-581
Koronaviruspandemiasta aiheutunut maksutulojen väheneminen	-500
Kuluttajariitalautakunnan asiamäärän kasvu	260
Lähestymiskiellon tehostaminen	30
Oikeudenhoidon turvaaminen	736
Oikeusaputoimistojen htv-sidonnainen lisämääräraharave (maahanmuutto-kokonaisuus)	240
Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus	225
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-179
Matkustussäästö	-283
Palkkausten tarkistukset	1 211
Toimistotilasäästö	-126
Yhteensä	1 033
2023 talousarvio	84 377 000
2022 II lisätalousarvio	1 082 000
2022 talousarvio	83 344 000
2021 tilinpäätös	83 514 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 76 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) oikeusapulaissa (257/2002)
- 2) yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993)

3) oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa (689/1997) säädettyjen korvausten maksamiseen

4) konkurssilain (120/2004) mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkioihin sekä julkisselvityksestä aiheutuvien muiden konkurssimenettelyn menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Oikeusapu	68 170
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 700
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	4 900
Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien ja pesänhoitajien palkkiot sekä julkis-selvityksestä aiheutuvat muut konkurssimenettelyn menot (enintään)	2 000
Yhteensä	76 770

Vuonna 2021 yksityiset oikeusavustajat hoitivat 37 181¹⁾ oikeusapuasiasiaa. Oikeusapulain mukaiset yksityisten avustajien korvaukset olivat noin 73,5 milj. euroa v. 2021. Yksityishenkilön velkajärjestelylain mukaiset korvaukset olivat noin 1,1 milj. euroa v. 2021. Syytteestä vapautettujen oikeudenkäyntikulujen korvaukset olivat noin 5,7 milj. euroa v. 2021. Konkurssilain mukaisten julkisselvittäjien palkkiot ja muut julkisselvityksen menot olivat yhteensä noin 1,8 milj. euroa v. 2021.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Menoarviomuutos	-10 000
Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus	415
Yksityisten avustajien palkkioiden kasvu (maahanmuuttokokonaisuus)	420
Yhteensä	-9 165

2023 talousarvio	76 770 000
2022 II lisätalousarvio	728 000
2022 talousarvio	85 935 000
2021 tilinpäätös	82 078 618

20. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa Ulosottolaitokselle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi keskeisimmät toimenpiteet vuodelle 2023:

— Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla. Oikeusturva paranee, kun työmenetelmiä yhtenäistetään. Henkilöstön ammattitaito syvenee, kun erikoistuminen ja keskittyminen rajatumpiin tehtäväkokonaisuuksiin on mahdollista.

¹⁾ Tilastoitu yhtenä asiana. Yhden asian käsittely voi sisältää useamman käsittelyn esim. käräjäoikeudessa ja hovioikeudessa.

— Palvelut ovat asiakaslähtöisiä. Sähköistä asiointia ja palveluja kehitetään seurannan kautta tulleet asiakaspalautteet huomioiden.

— Yhteiskunnassa on hyvä maksumoraali ja luottoyhteiskunta on toimiva. Huolehditaan perinnän tuloksellisuuden säilymisestä ja etupainotteisuudesta. Johtamisessa hyödynnetään tilastointia ja raportointia ja esimiestyö tukee toiminnan laatua ja tuloksellisuutta.

— Taloudellisten väärinkäytösten tekemis- ja hyötymismahdollisuudet ovat vähentyneet ja rikosvastuu toteutuu oikeudenmukaisesti. Ne velalliset, joiden taloudellisen tilanteen selvittäminen edellyttää laajempia selvittelytoimia, tunnistetaan ja tutkitaan ulosoton erityistäytäntöönpanomenettelyssä.

— Ylivelkatilanteiden ennaltaehkäisy ja niiden aiheuttamien haittojen vähentäminen. Ennakoi- van talousneuvonnan tuottama sidosryhmäkoulutus ja -yhteistyö vakiinnutetaan. Sidoryhmääm- mattilaisia koulutetaan koko maassa.

Organisaatorakenne mahdollistaa tehokkaan toiminnan. Ulosottolaitoksen käytäntöjä ja toiminta- kulttuuria yhtenäistetään. Toiminnan kehittämisessä huomioidaan ulosoton laatuhanke- en tulokset.

Käsittelyketjut ja -menettelyt määräytyvät asian laadun ja vaativuuden mukaan. Vaativaa perin- tää tehostetaan ja yritysperintään erikoistumista edistetään laajassa täytäntöönpanossa. Perustäy- täntöönpanossa asioiden käsittely tehostuu vakiinnuttamalla työmenetelmiä.

Konkurssiasiamiehen toimisto toteuttaa konkurssien ja yrityssaneerausten asianhallintajärjestel- män (Kosti) kokonaisuudistusta yhteistyössä Oikeusrekisterikeskuksen ja valitun toimittajayhti- ön kanssa. Uudistuksen tavoitteena on tehostaa valvontatyötä ja yhteydenpitoa asianosaisten kanssa. Järjestelmä on tarkoitus ottaa tuotantoon vaiheittain vuoden 2022 aikana ja jatkaa sen ke- hittämistä vuonna 2023. Velallisen toiminnan erityistarkastuksia ja julkisselvityksiä kohdenne- taan erityisesti tapauksiin, joissa talousrikosepäilyt liittyvät laajoihin ja monimutkaisiin yritys- konnaisuuksiin. Hyvän pesähoitotavan kehittäminen turvaa menettelyn asianosaisten oikeuksien toteutumista.

Tietoja henkilöstöstä

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Ulosottolaitos			
Henkilötyövuodet	1 086	1 155	1 180
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	10,3	9,5	9,0
Työtyytyväisyysindeksi	3,3	3,3	3,4
Konkurssiasiamiehen toimisto			
Henkilötyövuodet	13	12	10
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	12,3	10,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,3	3,4

01. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 107 395 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa ei oteta tuloina huomioon ulosottomaksuista annetun lain (34/1995) ja ulosottomaksuista annetun asetuksen (35/1995) mukaisia tuloja, ulosottokaaren (705/2007) mukaisia valtiolle tilitettäviä vähäisiä ulosottovaroja eikä konkurssilain (120/2004) mukaan valtiolle tilitettäviä velkojien menettämiä jako-osuuksia.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ulosottokaaren vapaakuukausisäännösten muuttamisesta.

Ulosottoon arvioidaan saapuvan vireille 3,2 milj. asiaa (2,8 milj. asiaa v. 2021). Keskimääräisen käsittelyajan arvioidaan olevan 8,0 kuukautta (9,1 kuukautta v. 2021). Ulosoton perintätuloksen arvioidaan olevan 1 100 milj. euroa (1 203 milj. euroa v. 2021). Ulosotossa arvioidaan käsiteltävän 585 000 velallisen asioita (560 288 velallista v. 2021).

Konkurssien määrän arvioidaan kasvavan edelleen verrattuna vuoteen 2021, jolloin hakemusten määrä lisääntyi 15,8 % ja aloitettujen konkurssimenettelyjen määrä 3,0 %. Konkurssiasiamiehen valvonnassa oli 31.12.2021 yhteensä 2 981 vireillä olevaa konkurssimenettelyä, joista 535 oli julkisselvityksessä. Yrityssaneeraushakemusten ja aloitettujen saneerausmenettelyjen määrien arvioidaan myös kasvavan verrattuna vuoteen 2021, jolloin hakemusten määrä väheni 1,5 % ja aloitettujen saneerausmenettelyjen määrä kasvoi 1,4 % edelliseen vuoteen verrattuna.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen oikeusministeriö on asettanut Ulosottolaitoksen ja konkurssiasiamiehen toimiston toiminnalle vuodelle 2023 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite/arvio
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 793	3 100	3 200
Peritty (milj. euroa)	1 203	1 080	1 100
Perityn euron kustannukset (euroa)	0,09	0,10	0,10
Perittyjen ja varattomien rahasaamisten suhde			
Asiamääräistä, %	43	42	44
Rahamääräistä, %	44	38	40
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,1	8,4	8,0
Taloudellisuus (euroa/käsitelty asia)	37	34	34
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	2 569	2 670	2 823
Erikoisperinnästä tilitetty suoraan velkojille (milj. euroa)	30	25	25
Erikoisperinnän selvitettäväksi ottamat velalliset	313	300	300
Ratkaistujen ulosottokantelujen määrä	55	60	60
Ulosottokantelujen käsittelyaika, kk	8,3	7,0	6,0
Konkurssipesien erityistarkastuksia ja hallinnon tarkastuksia	94	110	120
Aloitetaan konkurssipesien julkisselvityksiä	46	50	60

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.20 kertyvän 82 milj. euroa. Ulosottomaksutulojen määrä vastaa noin 76 % Ulosottolaitoksen kokonaismenoista.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	106 745	107 216	107 645
Bruttotulot	313	250	250
Nettomenot	106 432	106 966	107 395
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	21 702		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	27 011		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-1 718
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-145
Luottotietolain uudistaminen	320
Oikeudenhoidon turvaaminen	801
Ulosottokaaren vapaakuukausisäännösten muuttaminen (siirto momentilta 25.01.01)	244
Ulosottoverkon säilyttäminen nykyisellään (HO 2019)	400
URA ICT tuottavuushyötyä vastaava määrärahavähennys	-500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-263
Matkustussäästö	-166
Palkkausten tarkistukset	1 614
Toimistotilasäästö	-158
Yhteensä	429

2023 talousarvio	107 395 000
2022 II lisätalousarvio	1 985 000
2022 talousarvio	106 966 000
2021 tilinpäätös	111 741 000

95. Ulosoton säilytettävänä olevien varojen korkomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulosoton virkavarantilillä säilytettävänä olevien varojen korkomenojen maksamiseen.

2023 talousarvio	260 000
2022 talousarvio	260 000
2021 tilinpäätös	346 748

30. Syyttäjät

Selvitysosa: Syyttäjälaitoksen yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat seuraavat:

Syyttäjälaitos on oikeusvaltiossa keskeinen kansalaisten oikeusturvan toteuttaja ja arvostettu sekä luotettu toimija, joka vaikuttaa rikoksille kielteisen yleisen mielipiteen muodostumiseen. Oikeusturva toteutuu käytännössä, rikosvastuu toteutuu tehokkaasti sekä rikollisuus ja sen haitat vähenevät ja turvallisuus ja sen tunne lisääntyvät.

Asianosaisen kannalta keskeisiä, mitattavissa olevia laatuun ja yhdenvertaisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat käsittelyn nopeus ja alueelliset erot syyteharkinta-ajoissa.

Rikosprosessin laatua ja nopeutta parannetaan kehittämällä syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen yhteistyötä, syyttäjien osaamista ja erikoistumista sekä käyttämällä tarkoituksenmukaisinta prosessimenettelyä. Rikosasioiden käsittelytapojen uudistamisella pyritään nopeampaan ja yhdenmukaisempaan käsittelyyn, missä otetaan huomioon myös kestävä kehityksen edistäminen. Syyttäjälaitoksen ja yleisten tuomioistuinten sähköinen asiankäsittelyjärjestelmä AIPA otetaan käyttöön rikosasioiden käsittelyä varten v. 2023.

Paikallissyöttäjille saapui v. 2021 yhteensä 89 256 asiaa. Ratkaistuja asioita oli 89 001 kappaletta. Lisäksi ratkaistiin 34 306 summaarista sakkoasiaa. Poliisin tutkintaresurssien lisääntymisen vuoksi Syyttäjälaitokselle saapuvien asioiden kokonaismäärään on odotettavissa kasvua. Saapuvien asioiden kokonaismäärässä esiintyy kausittaista vaihtelua, mikä johtuu mm. poliisin tutkintaresursseissa tapahtuvista muutoksista. Saapuvien asioiden vaativuuden ja ns. painotetun työmäärän arvioidaan edelleen kasvavan rikosasioiden oikeudellisten kysymysten monimutkaistumisen, rikollisuuden kansainvälistymisen ja digitalisoitumisen (kyberrikollisuus) myötä.

Tietoja henkilöstöstä

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Syyttäjälaitos			
Henkilötyövuodet	557	590	595
— joista syyttäjiä ¹⁾	409	440	445
— joista paikallissyöttäjät	390	420	425
Työtyytyväisyysindeksi	3,6	3,5	3,5
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	5,7	7,0	7,0

¹⁾ Syyttäjiin lasketaan myös valtakunnansyyttäjän toimiston neuvotteleva virkamies, ylitarkastajat ja lakimies.

01. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 56 812 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen osallistumisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) toimintaan annetussa laissa (66/2021) tarkoitettujen valtuutettujen Euroopan syyttäjien EPPO-palkan sivukulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut Syyttäjälaitoksen toiminnalle vuodelle 2023 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Joutuisuus			
— keskimääräinen syyteharkinta-aika, kk	2,2	2,0	2,0
— yli 6 kk syyteharkinnassa olleita asioita avoimna	4 707	3 000	2 500
— yli vuoden syyteharkinnassa olleita asioita avoimna	1 186	900	800
Tuottavuus			
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, koko henkilöstö ¹⁾)	885	916	919
— ratkaistut asiat (painotettu työmäärä/htv, syyttäjät)	1 211	1 235	1 235
Taloudellisuus			
— toimintamenot/ratkaisu (painotettu työmäärä), euroa	111	110	105

¹⁾ Painotetussa työmäärässä on otettu huomioon se, että tietyt juttutyypit ovat toisia työläämmät ja sitovat enemmän resursseja. Painotettu työmäärä lasketaan ratkaistuihin jutuista, joiden aiheuttama työmäärä arvioidaan rikosnimikkeidensä perusteella keskimääräisen työmäärän mukaan. Painotettuun työmäärään vaikuttavat myös vähintään viisi istuntopäivää kestäneet käräjäoikeuskäsittelyt.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	52 045	55 330	57 012
Bruttotulot	284	200	200
Nettomenot	51 761	55 130	56 812
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 406		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 965		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-270
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellinen käsittely	238
Lähestymiskiellon tehostaminen	40
Oikeudenhoidon turvaaminen	334
Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus	886
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-119
Matkustussäästö	-177
Palkkausten tarkistukset	829
Toimistotilasäästö	-79
Yhteensä	1 682

2023 talousarvio	56 812 000
2022 II lisätalousarvio	1 167 000
2022 talousarvio	55 130 000
2021 tilinpäätös	57 320 000

40. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteena on oikeusturvan ja yhdenvertaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Vankien määrä pysyi v. 2021 edelleen ennakoitua matalampana. Vapaudesta saapuneiden vankien määrä laski noin neljänneksellä. Syynä näihin olivat koronapandemian vuoksi tehdyt lyhyiden vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanon aloittamisen rajoitukset. Vuonna 2022 ja 2023 vankiluvun ennakoidaan palaavan korona-aikaa edeltäneelle nousevalle suunnalle, mitä vahvistaa täytäntöönpanon rajoitusten takia siirtyneiden vankeusrangaistusten täytäntöönpano. Pidemmällä aikajänteellä vankiluvun ennakoidaan nousevan siten, että v. 2023 vankeja olisi n. 3 500. Myös yhdyskuntaseuraamuksia suorittavien määrä ennakoidaan hieman nousevan v. 2023.

Toiminnan laajuus

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Vankeja keskimäärin	2 809	3 100	3 100
Vapaudesta vankilaan tulleet	4 294	6 000	6 000
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa keskimäärin	3 174	3 220	3 400
Täytäntöönpanotaviksi tulleet yhdyskuntaseuraamukset	3 665	3 700	4 000
Seuraamuksiin liittyvät pyydytyt asiantuntijalausunnat	7 222	7 150	7 200

Tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista ja lisätä avolaitossijoituksia. Valvotussa koevapaudessa arvioidaan v. 2023 olevan päivittäin keskimäärin 250 vankia. Vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen yhteistyötä lisätään ehdonalaisesti vapautuvien kohdalla. Vakavaan väkivaltaan syyllistyneiden kohdalla arvioidaan uusimisriski ennen vapautumista ja samalla suunnitellaan riittävät tukitoimet ehdonalaiseseen vapauteen.

Vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella viettämää aikaa sekä henkilökunnan ja rangaistusta suorittavien välistä vuorovaikutusta lisätään. Laajennetaan ja vakiinnutetaan sosiaalihuolto-, mielenterveys-, päihde- sekä työvoima- ja koulutuspalvelujen kanssa tehtävän yhteistyön aloittaminen jo seuraamuksen aloitusvaiheeseen viranomaispalvelujen yhteensovittamiseksi. Käynnistetään yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa sote-palvelujen osalta ja tarkennetaan yhteistyötä kuntien kanssa koulutuksen ja työvoimapalvelujen osalta. Lisätään yhteistyötä oppilaitosten kanssa, jotta vangit ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaat voivat täyttää oppivelvollisuutensa seuraamuksen aikana. Yhteistyötä Vankiterveydenhuollon kanssa tehdään vankien mie-

lenterveyden hoitojatkumoiden turvaamisessa, väkivallan riskiarvioinnissa sekä työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa ja työkyvyn tuen palveluihin ohjaamisessa.

Sakkovankien sijoittamista ulkopuoliseen kuntoutukseen jatketaan. Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävän väkivaltatyön osaamista sekä seksuaali- ja väkivaltarikoksiin syyllistyneiden rikosseuraamusasiakkaiden kuntouttavaa toimintaa lisätään. Selkeytetään Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävän sosiaalityön asemaa yhteiskunnan palvelukokonaisuudessa ja kehitetään Rikosseuraamuslaitoksen sosiaalityötä, sen näkyvyyttä sekä yhteyttä hyvinvointialueiden sosiaalityön kehittämiseen. Nuorille vangeille ja naisvangeille kohdennettuja palveluita ja tukitoimia kehitetään uusilla heille suunnatuilla osastoilla.

Rikosseuraamusasiakkaiden yhdenvertaisen ja lainmukaisen kohtelun toteutumista parannetaan tehostamalla Rikosseuraamuslaitoksen normiohjausta ja lisäämällä henkilökunnan koulutusta. Tavoitteen toteutumista edistetään myös säännöllisellä tarkastustoiminnalla ja yksiköiden omavalvontamenetelmällä. Jatketaan rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin ja sähköisten palveluiden kehittämistä. Henkilöstön työturvallisuutta parannetaan maalittamista ehkäisemällä ja yksintyöskentelyyn liittyviä riskejä vähentämällä. Tavoitteena on lisätä täytöntöönpanon turvallisuutta ja ehkäistä järjestäytyneen rikollisuuden toimintamahdollisuuksia vankiloissa. Vahvistetaan järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautumisen tukitoimenpiteitä yhteistyössä poliisiviranomaisten kanssa ja kehitetään palveluohjausta yhteiskunnan normaalipalvelujen piiriin. Kehitetään toimintoja, joilla voidaan tunnistaa rikosseuraamusasiakkaiden radikalisoituminen sekä kohdentaa toimia tällaisiin henkilöihin.

Seurataan Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen tavoitteiden toteutumista ja aloitetaan rikosseuraamuskeskusten organisaation ja johtamisen uudistaminen. Jatketaan tuottavuutta parantavien työ- ja toimintaprosessien sekä toimitilaverkoston kehittämistä ja suunnittelua. Virka- ja tehtävärakenteen muutoksia jatketaan strategisen henkilöstösuunnitelman pohjalta. Tehtävien sisältöjen ja osaamisen kehittämisessä painotetaan strategisia ydintehtäviä. Vuonna 2022 käyttöön otettua asiakastietojärjestelmää (Roti) jatkokehitetään.

Tietoja henkilöstöstä

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilöstömäärä, htv	2 569	2 626	2 565
VMBaro johtajuusindeksi	3,19	3,35	3,40
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv	15,5	13,9	13,7

01. Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 240 632 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös Rikosseuraamuslaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien henkilökunnan asuntojen vuokraosuuksien alentamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen vangeille vankeuslain (767/2005) 7 luvun 5 §:n ja 9 luvun 6 §:n mukaisesti.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä oikeusministeriö on asettanut vuodelle 2023 alustavasti seuraavat tavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Toiminnalliset tavoitteet			
Laitosturvallisuusindeksi ¹⁾	118	110	100
Vankeusvangeista avolaitoksissa keskimäärin päivässä, %	46	45	47
— Naiset	55	55	56
— Miehet	45	45	46
Vankeusvangeista toimintaan osallistumattomia keskimäärin, %	19	20	17
— Naiset	10	12	9
— Miehet	20	21	18
Valvotun koevapauden kautta vapautuneet, % vapautuneista	25	24	30
— Naiset	34	34	35
— Miehet	24	23	28
Valvotun koevapauden loppuun suorittaneet, % päätyneistä	81	80	82
— Naiset	75	76	78
— Miehet	82	81	83
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, % päätyneistä	86	84	84
— Naiset	89	88	88
— Miehet	85	83	83
Tuottavuus			
Vangit, keskimäärin päivässä/htv	1,3	1,4	1,4
Yhdyskuntaseuraamuksia täytäntöönpanossa, keskimäärin päivässä/htv	11,8	11,9	12,6
Taloudellisuus			
Toimintamenot (netto)/vanki	72 530	68 530	65 100
Toimintamenot (netto)/yhdyskuntaseuraamusta suorittava	7 760	7 650	7 250

¹⁾ Vuosien 2011—2014 keskiarvo muodostaa indeksin arvon 100. Indeksien noustessa turvallisuustaso laskee.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	246 832	239 501	246 132
Bruttotulot	8 822	5 850	5 500
Nettomenot	238 010	233 651	240 632
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 513		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	26 567		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 237 842 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 790 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 520	3 170	3 000
— muut tuotot	878	1 000	600
Tuotot yhteensä	5 398	4 170	3 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	11 329	8 670	9 270
— osuus yhteiskustannuksista	8 008	9 140	8 220
Kustannukset yhteensä	19 337	17 810	17 490
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-13 939	-13 640	-13 890
Kustannusvastaavuus, %	28	23	21

¹⁾ Sisältää työtoiminnan ja laitosmyymälöiden kustannusvastaavuuslaskelmat. Vuodesta 2022 lukien sisältää vain työtoiminnan kustannusvastaavuuslaskelman.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hallinnonalan IT-palveluiden keskittäminen (siirto momentille 25.01.21)	-1 276
Hoitotakuun tiukentuminen	300
Lähestymiskiellon tehostaminen	171
Oikeudenhoidon turvaaminen: toimitilavuokrien indeksikorotukset	1 339
Oikeudenhoidon turvaaminen: Valtorin palvelumaksujen kasvu	1 018
Pohjois-Suomen uudet vankilat	6 600
Vankiloiden turvatekniikan uusiminen	-2 900
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-453
Matkustussäästö	-547
Palkkausten tarkistukset	2 865
Toimistotilasäästö	-136
Yhteensä	6 981
2023 talousarvio	240 632 000
2022 II lisätalousarvio	5 102 000
2022 talousarvio	233 651 000
2021 tilinpäätös	248 064 000

74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 700 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 700 000 euroa avolaitostöihin kunnan, seurakunnan tai yleishyödyllisen yhteisön työkohteissa.

Määrärahaa saa käyttää valtion, kunnan ja yleishyödyllisten yhteisöjen omistuksessa olevien rakennusten ja ympäristöjen rakentamis-, korjaus- ja hoitotöihin sekä kansallisuusomaisuuden ylläpitämiseen. Määrärahaa saa käyttää myös maanrakennustöihin. Kunnan, seurakunnan tai yleishyö-

dyllisen yhteisön työkohteet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai niihin voidaan liittää kunnouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin asianomainen yhteisö osallistuu. Työkohteissa tehtävää työtä voidaan myös opinnollistaa. Määrärahaa voi käyttää erityisesti pitkäaikaishankkeissa myös avolaitustyönä toteutettavien rakentamisprojektien edellytysten luomiseksi vaadittavien tarpeellisten tukitoimintojen menoihin, kuten vankien asuintilojen kunnostamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Avolaitosmäärärahalla kyetään työllistämään vankeja ja kunnostamaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaita kohteita. Työkohteet ovat mm. Suomenlinnan hoitokunnan, Metsähallituksen, Museoviraston, Senaatti-kiinteistöjen sekä kuntien kohteissa. Tavoitteena on työllistää avolaitosvankeja.

2023 talousarvio	4 700 000
2022 talousarvio	4 700 000
2021 tilinpäätös	4 700 000

50. Vaalimenot

20. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 336 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vaalilain (714/1998) mukaisten yleisten vaalien ja menettelystä neuvonantavissa kansanäänestyksissä annetussa laissa (571/1987) tarkoitettujen valtiollisten kansanäänestysten toimittamisesta ja niihin liittyvästä tiedottamisesta ja tietopalvelusta, vaalitietojärjestelmän ja vaalivalmiuden ylläpidosta, vaalijärjestelmän ja vaalitietojärjestelmän kehittämisestä sekä äänestysaktiivisuuden vahvistamiseen liittyvistä toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) siirtomenojen maksamiseen kunnille vaalilain 188 §:n 3 momentissa tarkoitettuna kertakorvauksena ja saamelaiskäräjistä annetussa laissa (974/1995) tarkoitetuista saamelaiskäräjävaaleista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Eduskuntavaalit 2023	17 070
Saamelaiskäräjävaalit 2023	550
Presidentinvaalit 2024	3 000
Vaalitietojärjestelmän menot	4 600
Muut vaalimenot	116
Yhteensä	25 336

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 14 076 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 11 260 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluevaalit 2022	-11 870
Eduskuntavaalit 2023	16 770
Muut vaalimenot	-8
Presidentinvaalit 2024	3 000
Saamelaiskäräjävaalit 2023	300
Vaalitietojärjestelmän menot	330
Yhteensä	8 522

2023 talousarvio	25 336 000
2022 II lisätalousarvio	-350 000
2022 talousarvio	16 814 000
2021 tilinpäätös	16 981 073

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö, jonka toimialaan kuuluu vastata:

- yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta
- maahanmuutosta, kansainvälisestä suojelusta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
- Suomen kansalaisuudesta
- pelastustoimesta
- hätäkeskustoiminnasta
- rajaturvallisuudesta ja meripelastustoimesta
- siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista sekä
- aluehallinnon yhteisestä varautumisesta poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin.

Hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen oikeusvaltio Suomi, turvallisuuden tunteen vahvistuminen ja turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistaminen. Toiminnan painopisteinä ovat sisäisen turvallisuuden strategisista ydintehtävistä huolehtiminen sekä keskeiset kansalaisille tarjottavat palvelut. Tavoitteiden saavuttaminen muuttuneessa turvallisuusympäristössä edellyttää hyvää ennakointi- ja analyysikykyä, yhteistä tilannekuvaa ja turvallisuusviranomaisten suorituskyvyn turvaamista.

Toimintaympäristön kuvaus

Sisäisen turvallisuuden ylläpito on valtion perustehtävä, johon kohdistuu vaatimuksia koko yhteiskunnan ja hallinnonalan eri toimijoiden taholta. Maamme hyvän turvallisuustason säilyttäminen edellyttää yhtä lailla yhteiskuntapoliittisia toimia kuin muutoksia yksilöiden ja organisaatioiden toimintatavoissa. Julkisten turvallisuuspalveluiden vaikuttavuuden ja laadun kannalta keskeistä on huomion kiinnittäminen eri tahojen yhteistyömahdollisuuksiin ja toimintatapojen uudistamiseen.

Sisäisen turvallisuuden toimintaympäristö on aiempaa monimutkaisempi ja siihen vaikuttavat myös maamme ulkopuoliset tekijät. Turvallisuusympäristön muutokset voivat olla erittäin nopeita. Ennakoinnilla voidaan tunnistaa mahdollisia tulevaisuuksia. Kestävän kehityksen ajattelun mukaisesti turvallinen ja vakaa yhteiskunta on edellytys sille, että jokaisella on yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin ja hyvään elämään, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn, koulutuk-

seen ja työllistymiseen. Kestävässä turvallisuusajattelussa pureudutaan ongelmien syihin jo ennen kuin seuraukset laajenevat turvallisuushaasteiksi.

Maahanmuutto on voimavarakysymys mm. väestön ikärakenteen, työllisyyden, talouskasvun ja kilpailukyvyn näkökulmasta. Aktiivinen työvoiman maahanmuuttopolitiikka on yksi keino huolehtia osaavan ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta. Sotien, konfliktien, ilmastonmuutoksen, väestönkasvun ja katastrofien aiheuttaman muuttoliikkeen laajuus ja luonne ovat vaikeasti ennakoitavissa. Ministeriö toimii edelleen aktiivisesti EU-tasolla muuttoliikkeiden hallintaan liittyvissä asioissa.

Keskeinen sisäisen turvallisuuden haaste on laajeneva, monimuotoinen syrjäytyminen. Se lisää yhteiskunnallisten häiriöiden riskiä ja määrittelee suurelta osin turvallisuusviranomaisten tuottaman reaktiivisen palvelun tarpeen. Radikalisoituminen ja ääriliikkeiden voimistuminen voivat olla syrjäytymisen äärimmäisiä seurauksia. Viranomaisten ja oikeusjärjestelmän perusoikeus- ja ihmisoikeuksia kunnioittava toiminta sekä rikoksia ennalta estävien palvelujen yhteensovittaminen vähentävät myös syrjäytyneiden henkilöiden rikollisuutta.

Suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestokyky perustuu järjestelmien kykyyn toimia häiriötilanteissa ja niihin varautumisessa, sekä yksilöiden henkiseen kestävyYTEEN. Ulkopuolelta tapahtuva mielipidevaikuttaminen yleistyy ja pyrkii vaikuttamaan myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.

Sisäministeriön hallinnonala on hyvin työvoimavaltainen. Se on myös kriittisen riippuvainen toimivista ICT- ja valvontajärjestelmistä, asiakaspalvelutiloista ja tietoliikenneyhteyksistä sekä toimintakykyisestä kalustosta. Toimintaympäristön ulkoiset muutokset, yhä monimutkaistuvampi oikeudellinen sääntely, EU-oikeuden merkityksen lisääntyminen sekä erityisalojen syvälistä asiantuntemusta vaativien asioiden lisääntyminen asettavat suuria haasteita toiminnalle.

Sisäministeriön hallinnonalan tavoitteet yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitykselle

Sisäministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2023:

- Turvallisuuden tunne on korkea kaikissa väestöryhmissä
- Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa
- Kansallisen turvallisuuden uhat sekä vakavat häiriöt torjutaan
- Maahanmuutolla rakennetaan kestävää Suomea.

Sisäministeriön hallinnonalan tavoitteet yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitykselle

	2023 tavoite (1–5)
Turvallisuuden tunne on korkea kaikissa väestöryhmissä	4
— Ylläpidämme korkeaa luottamusta viranomaisiin, ja vahvistamme sitä niillä, joilla se on heikko.	
— Olemme enemmän näkyvissä ja saavutettavissa fyysisesti ja virtuaalisesti myös heikomman palvelutason alueilla.	
— Viestimme avoimesti, oikea-aikaisesti, saavutettavasti ja osallistumme aktiivisesti yhteiskunnalliseen keskusteluun.	
Ihmiset, ympäristö ja omaisuus ovat turvassa	4
— Ennakoimme ja ennalta ehkäisemme turvallisuusuhkia laajalla yhteistyöllä ja edistämme ihmisten kykyä toimia onnettomuuksissa ja häiriötilanteissa.	
— Estämme turvallisuusongelmien kasautumista samoille ihmisille, ryhmille tai alueille.	
— Hälytyspalvelumme toimivat ja apua on saatavilla nopeasti.	
— Ennalta estämme, paljastamme ja selvitämme rikoksia tehokkaasti ja tuloksellisesti.	
— Pienennämme hiilijalanjälkeämme ilmastonmuutoksen torjumiseksi ja teemme aktiivisia toimia ilmastonmuutokseen varautumiseksi sekä sopeutumiseksi.	
Kansallisen turvallisuuden uhat sekä vakavat häiriöt torjutaan	4
— Havaitsemme ja torjumme kansallisen turvallisuuden uhat oikea-aikaisesti.	
— Olemme varautuneet häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin valtakunnallisesti.	
— Yhteensovitamme siviilivalmiutta.	
— Kehitämme laaja-alaista yhteistyötä uhkien torjumiseksi.	
— Huolehdimme valtakunnan rajojen turvallisuudesta ja koskemattomuudesta.	
Maahanmuutolla rakennetaan kestävää Suomea	4
— Maahanmuuttopolitiikalla edistämme yhteiskunnan elinvoimaisuutta.	
— Avoimella, osallistavalla ja ennakoivalla maahanmuuttopolitiikalla edistämme hyviä väestösuhteita ja vähennämme polarisaatiota.	
— Sujuvat, oikeudenmukaiset ja yksilölliset maahanmuuttohallinnon palvelut vastaavat yhteiskunnan ja asiakkaiden tarpeisiin.	
— Ehkäisemme ilman oleskeluoikeutta maassa olevien hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa sekä heihin liittyvän varjoyhteiskunnan syntymistä.	
Aktiivinen EU- ja kansainvälinen toiminta sekä yhteistyö vahvistavat strategisten tavoitteiden saavuttamista	4
— Vaikutamme EU- ja kansainvälisellä toiminnalla vahvemmin terrorismin, kansainvälisen rikollisuuden ja hallitsemattoman muuttoliikkeen ehkäisyyn.	
— Mahdollistamme sisäasiainhallinnon asiantuntijoiden lähettämisen laaja-alaisesti EU- ja KV-tehtäviin.	
— Tuemme hallinnonalan kansainvälisellä toiminnalla tehokkaammin kansallisia järjestelyjä ja suorituskykyä.	
— Parannamme kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen kykyämme.	
— Hyödynnämme tehokkaammin EU-rahoitusta sisäasiainhallinnon viranomaisten suorituskyvyn kehittämisessä.	

Sisäministeriön hallinnonalan tavoitteet yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehitykselle

	2023 tavoite (1–5)
Hyvinvoiva, ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilöstö mahdollistaa strategian toimeenpanon	
— Olemme vastuullinen työnantaja ja johdamme henkilöstöä osallistavasti ja vastuullisesti.	
— Varmistamme strategian toimeenpanon edellyttämän riittävän henkilöstön.	
— Kehitämme osaamista strategia- ja tulevaisuuslähtöisesti ja tuemme henkilöstön liikkuvuutta.	
— Tuemme monimuotoisten työnteontapojen kehittämistä sekä monipaikkaista työntekoa.	
— Varmistamme henkilöstölle terveelliset työtilat ja uudenaikaiset työvälineet sekä otamme käyttöön teknologian tarjoamat mahdollisuudet.	
— Edistämme henkilöstön monimuotoisuutta.	

Sisäministeriön hallinnonalan henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Sisäministeriö	233	218	223
Kriisinhallintakeskus	25	29	30
Poliisitoimi	10 157	10 220	10 289
Suojelupoliisi	518	505	499
Rajavartiolaitos	2 916	2 900	2 950
Pelastusopisto	134	130	131
Hätäkeskuslaitos	598	600	630
Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset	1 010	1 142	1 142
Yhteensä	15 591	15 744	15 894

Sukupuolten tasa-arvo

Sisäministeriö on toimenpidesitoumuksessaan kestävä kehityksen edistämiseksi sitoutunut vähentämään uudelleenuhritumista rikoksissa ja onnettomuuksissa sekä uusintarikollisuutta. Rikosten tekeminen ja niiden uhriksi joutuminen eivät jakaudu yhteiskunnassa tasaisesti, vaan pieni vähemmistö sekä tekee että kokee rikoksia huomattavasti enemmän kuin muut. Tämä liittyy ennen kaikkea naisiin kohdistuvaan väkivaltaan sekä toisaalta (nuorten) miesten väkivaltakokemuksiin ja yliedustukseen onnettomuuksien uhreina. Myös onnettomuusriskit kasautuvat tietyille väestöryhmille, kuten miehille. Tavoitteena on, että rikoksentekijän ja rikoksen tai onnettomuuden uhrin palvelutarve arvioidaan ja tarvittaessa hänet ohjataan ongelman juurisyyhyn vastaavan palvelun piiriin. Tavoitteena on kiinnittää erityistä huomiota henkilökohtaiseen koskemattomuuteen sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, kuten seksuaalirikosten, lapsiin kohdistuvien rikosten sekä lähisuhdeväkivallan ja niiden haittojen vähentämiseen. Lähestymiskiellon tehostaminen lisää erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrien turvallisuutta. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien auttamiseksi viranomaisten osaamista vahvistetaan sekä huolehditaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta.

Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan johtuen vuodelle 2023 on budjetoitu lisäystä vastaanottomaihin 374 milj. euroa. Toistaiseksi Suomeen tulleista turvapaikanhakijoista 90 % on ollut naisia ja lapsia. Alaikäisiä on ollut n. 40 %.

Suomi pyrkii hallitusohjelman mukaisesti vaikuttamaan siihen, että EU:ssa lisätään työtä kaikkea naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Hallitus kohdentaa väkivallan vastaista työtä väkivalta-
taipumuksia itsessään tunnistavalle sekä pyrkii ehkäisemään myös miehiin kohdistuvaa väkivaltaa sen kaikissa muodoissa. Lisäksi toimeenpannaan naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelmaa ja lisätään turvakotipalveluiden saatavuutta kohti Istanbulin sopimuksen mukaista tasoa. Sukupuolivaikutukset otetaan huomioon ihmiskaupan uhrien tunnistamisessa ja auttamisessa valtioneuvoston ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman mukaisesti.

Pelastustoimella on yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioiden toimintaohjelma, jossa on tavoitteena mm. eritaustaisten ihmisten kannustaminen hakeutumaan pelastustoimen opintoihin sekä sukupuolten tasa-arvon huomioiminen pelastustoimen viestinnässä.

Rajavartiolaitoksen tavoitteena on tasapainottaa sotilasvirkojen sukupuolijakaumaa lisäämällä naisten määrää. Tähän liittyvä tavoite on, että raja- ja merivartijoissa naisten osuus on tulevaisuudessa vähintään 10 %. Naisten osuus on nyt n. 8 %. Kriisinhallintakeskus on sitoutunut edistämään toimillaan YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) Suomen kansallisen toimintaohjelman toimeenpanoa. Vahvistaakseen Suomen siviilikriisinhallintatoiminnan tasa-arvoaikutuksia Kriisinhallintakeskus pyrkii siihen, että 50 % kansainvälisiin tehtäviin Kriisinhallintakeskuksen lähettämistä asiantuntijoista on naisia ja puolet siviilikriisinhallintakoulutukseen valittavista on naisia. Lisäksi Kriisinhallintakeskus johtaa yhdessä Espanjan kanssa EU:n siviilikriisinhallintaoperaatioiden vahvistamiseen liittyvää siviilikompaktiklusteria, jonka tavoitteena on edistää naisten määrän lisäämistä sekä edesauttaa tasaarvoisemman ja yhdenvertaisemman työkuiltuurin kehittämistä operaatioissa.

Kestävä kehitys

Sisäministeriön kestävä kehityksen sitoumuksessa tähdätään hallinnonalan hiilijalanjäljen pienentämiseen 75 % vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteeseen pyritään välitavoitteen kautta pienentämällä hiilijalanjälkeä ensin 50 % vuoteen 2027 mennessä. Lisäksi sitoumuksella tähdätään kestävä kehityksen painoarvon lisäämiseen hankinnoissa, hälytyspalveluiden yhdenvertaisuuden edistämiseen sekä uusintarikollisuuden ja uudelleenuhriutumisen vähentämiseen. Vuonna 2023 jatketaan hallinnonalan kestävä kehityksen sitoumuksen tavoitteiden toteuttamista tulossopimuksissa määritellyin tavoin. Hallinnonalan virastot ovat tehneet myös omia toimenpidesitoumuksiaan, jotka täydentävät, ja joiden tavoitteita toimeenpannaan hallinnonalan yhteisen sitoumuksen lisäksi.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto	144 153	190 450	250 342	59 892	31
01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 256	16 274	16 917	643	4
04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 212	2 304	2 315	11	0
(20.) Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	1 744	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
21. Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	—	1 672	1 342	-330	-20
(24.) EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan (siirtomääräraha 3 v)	13 159	8 000	—	-8 000	-100
25. Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta (siirtomääräraha 3 v)	5 500	5 500	5 500	—	0
26. EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelma-kaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)	1 300	35 150	42 828	7 678	22
29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonnä- veromenot (arviomääräraha)	101 298	120 000	180 200	60 200	50
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	1 951	580	280	-300	-52
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksu- osuudet ulkomaille (arvio- määräraha)	733	960	960	—	0
(87.) Osakehankinnat (kiinteä määräraha)	—	10	—	-10	-100
10. Poliisitoimi	886 438	861 597	914 032	52 435	6
01. Poliisitoimen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	838 534	806 318	854 320	48 002	6
02. Suojelupoliisin toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	43 895	40 821	45 194	4 373	11
20. Maasta poistamis- ja nouto- kuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	3 608	7 608	7 668	60	1
21. KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	401	6 850	6 850	—	0
20. Rajavartiolaitos	476 052	279 752	489 023	209 271	75
01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	285 033	274 752	303 023	28 271	10
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)	191 019	5 000	186 000	181 000	3620

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta	82 827	91 780	95 026	3 246	4
01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 557	22 620	4 367	-18 253	-81
02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	60 198	66 160	70 550	4 390	7
03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	—	—	17 109	17 109	0
20. Erityismenot (arviomääräraha)	3 072	3 000	3 000	—	0
40. Maahanmuutto	172 918	161 204	525 649	364 445	226
01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanotto-keskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	70 822	65 367	65 021	-346	-1
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	83 935	72 091	371 152	299 061	415
22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)	2 570	2 318	2 318	—	0
63. Vastaanotto toiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)	15 591	21 428	87 158	65 730	307
Yhteensä	1 762 388	1 584 783	2 274 072	689 289	43
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	15 591	15 744	15 894		

01. Hallinto

Selvitysosa:

Sisäministeriö

Sisäministeriö toteuttaa hallitusohjelman ja valtioneuvoston 20.5.2021 antaman sisäisen turvallisuuden selonteon mukaisesti poliisitoimen, Suojelupoliisin, Rajavartiolaitoksen, pelastustoimen, Hätäkeskuslaitoksen sekä maahanmuuttohallinnon strategisia tavoitelinjauksia ja toiminnallisia tulostavoitteita, jotka on tarkemmin kerrottu pääluokan eri lukujen perusteluissa.

Sisäministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Sisäministeriö toimii sisäisen turvallisuuden politiikka-alueen johtavana toimijana laaja-alaisen sisäisen turvallisuuden edistämisessä.

- Konsernitasoinen ohjaus parantaa hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta.
- Sisäministeriön ja sen hallinnonalan valmius- ja varautumisjärjestelmä perustuu kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamalliin ja on yhteensovitettu hallinnonalan sisällä sekä muiden kumppaneiden kanssa.
- Sisäministeriön tiivis ja pitkäjänteinen kansainvälinen ja EU-yhteistyö tukee laajasti hallitusohjelman toteuttamista.
- Sisäministeriö varmistaa ja edistää henkilöstön ja asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua kaikissa tilanteissa. Keskeisenä painopisteenä on erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeiden huomioiminen toiminnassa.
- Ilmastonmuutoksen torjumiseksi hiilijalanjälki pienenee 50 % vuoteen 2027 mennessä (v. 2018 tasosta).
- Henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Hallinnonalan kehittäminen

Sisäministeriö edistää hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta tutkimuksilla, selvityksillä, investoinneilla sekä koulutus- ja asiantuntijapalveluhankinnoilla. Lisäksi ministeriö edistää hallinnonalan digitalisaatiota sekä toimintaan ja palveluihin liittyvää tiedonhallintaa, yhteentoimivuutta sekä kyberturvallisuutta kehittämishankkeiden ja investointien kautta.

EU:n sisäasioiden rahastot

EU:n ohjelmakaudelle 2021—2027 on perustettu kolme sisäasioiden rahastoa: turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto (AMIF), sisäisen turvallisuuden rahasto (ISF) ja rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (BMVI) osana yhdenmukaisen rajaturvallisuuden rahastoa (IBMF).

Rahastojen kautta pyritään kehittämään EU:n vapauden, turvallisuuden ja oikeuden aluetta. Sisäministeriö toimii uudella ohjelmakaudellakin sisäasioiden rahastojen hallintoviranomaisena. Rahastojen hallinnointia koskeva kansallinen laki (1125/2021) tuli voimaan joulukuussa 2021 ja valtioneuvoston asetus (119/2022) helmikuussa 2022.

Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla tavoitellaan tehokasta maahanmuuttovirtojen hallintaa unionin säännöstöä soveltaen ja ihmisoikeuksien noudattamiseen liittyvät sitoumukset huomioiden. Rahastolla tuetaan yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän kehittämistä sen ulkoinen ulottuvuus huomioiden, vastaanottomenettelyitä, laillisen maahanmuuton ja kotoutumisen tukemista sekä laittoman maahanmuuton ehkäisemistä erityisesti toimivia paluu- ja uudelleenkotoutumisjärjestelyitä edistämällä. Rahaston kautta tuetaan lisäksi jäsenvaltioiden uudelleensijoittamista sekä turvapaikanhakijoiden sisäisiä siirtoja. Sisäisen turvallisuuden rahastolla tavoitellaan korkeaa turvallisuuden tasoa unionissa. Rahastolla torjutaan terrorismia ja radikalisoitumista, vakavaa ja järjestäytyntä rikollisuutta sekä kyberrikollisuutta. Lisäksi rahastolla voidaan tukea rikosten uhreja. Rajaturvallisuuden- ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineellä tuetaan rajavalvonnan ja -tarkastusten tehokasta ylläpitoa ja kehittämistä sekä yhteisen viisumipolitiikan toimeenpanoa laillisten rajanylitysten edistämiseksi ja laittoman maahanmuuton estämiseksi sekä rajat ylittävän rikollisuuden torjumiseksi.

Siviilikriisinhallinta

Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kriisinhallintakeskus huolehtii asiantuntijoiden lähettämiseen liittyvistä operatiivisista tehtävistä, kuten koulutuksesta, rekrytoinnista ja varustamisesta. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä keskustelua ja tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Tavoitteena on, että Suomen siviilikriisinhallinta-osallistuminen vastaa sisäisen turvallisuuden tavoitteisiin ja kriisinhallintaoperaatioiden ja OSA-virastojen yhteistyö toimii.

01. Sisäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 917 000 euroa.

Selvitysosa: Sisäministeriö on sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton ministeriö. Ministeriön tärkeimpiä tehtäviä ovat säädösvalmistelu sekä hallinnonalan toiminnan strateginen suunnittelu ja ohjaus sekä kansainväliset asiat.

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Henkilöstömenot	15 655	17 000	17 250
Toimitilamenot	-	-	-
ICT-menot	71	500	1 000
Muut menot	1 190	1 700	1 600
Tulot	-1 236	-1 300	-1 300
Yhteensä	15 680	17 900	18 550

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Henkisten voimavarojen hallinta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilötyövuodet	233	218	223
— josta momentin 26.01.01 henkilötyövuodet	200	210	207
Sairauspoissaolot (pv/htv)	3,4	4,1	4,5
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,9	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	16 917	17 574	18 217
Bruttotulot	1 236	1 300	1 300
Nettomenot	15 681	16 274	16 917
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 723		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 298		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisavustajan assistentin palkkaus (siirto momentille 35.01.01)	-21
Erityisavustajan kulut (siirto momentille 35.01.01)	-20
Harmaan talouden torjunta (HO 2019), määräaikaisen lisäyksen poistuminen	-85
Interoperability (IO) -hanke	400
IV OSA-neuvos (siirto momentille 24.01.01)	-240
Pelastus- ja kriisivalmiusasioiden EUE-asiantuntija (siirto momentilta 24.01.01), määräaikaisen siirron poistuminen	204
Pelastusopiston toiminnan turvaaminen (siirto momentille 26.30.03)	-100
Sisäministeriön ict-ylläpitomenot (siirto momentilta 26.01.21)	330
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-43
Matkustussäästö	-124
Palkkausten tarkistukset	342
Yhteensä	643
2023 talousarvio	16 917 000
2022 II lisätalousarvio	1 338 000
2022 talousarvio	16 274 000
2021 tilinpäätös	16 256 000

04. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 315 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallintatoiminnan kotimaan valmiuksien kehittämiseen.

Selvitysosa: Sisäministeriö vastaa Suomen valmiuksista osallistua kansainväliseen siviilikriisinhallintatoimintaan. Kotimaan valmiuksien operatiivisia tehtäviä hoitava Kriisinhallintakeskus tarjoaa laadukasta siviilikriisinhallintatehtäviin valmistavaa koulutusta, toimii vastuullisena rekrytoijana ja työnantajana lähetettävälle asiantuntijoille sekä tekee alaan liittyvää tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Kokonaisvaltaista lähestymistapaa kriiseihin edistetään yhteistyössä sotilas-, rauhanvälitys- ja kehitysyhteistyötoimijoiden kanssa. Laajalla sidosryhmäyhteistyöllä edistetään hallinnonalojen ja kansalaisjärjestöjen välistä tietojenvaihtoa siviilikriisinhallinnasta. Vuonna 2023 edistetään hallitusohjelmassa määriteltyä siviilikriisinhallinnan osallistumistason nostoa 150 asiantuntijaan tehokkaan rekrytoinnin ja monipuolisen koulutuksen kautta.

Siviilikriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvista henkilöistä aiheutuvat menot maksetaan momentilta 24.10.21.

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilöstömenot	1 583	1 800	1 832
Toimitilamenot	124	121	121
ICT-menot	21	24	24

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Muut menot	309	483	458
Tulot	-29	-14	-
Yhteensä	2 008	2 414	2 435

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Toiminnan tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Naisten osuus siviilikriisinhallintatehtävissä (%)	43	50	50
Naisten määrä siviilikriisinhallinnan peruskurssilla (%)	60	50	50

Henkisten voimavarojen hallinta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilötyövuodet	25,3	29	30
Sairauspoissaolot (pv/htv)	2,3	3	3
Työtyytyväisyys (1—5)	4,2	4,2	4,2

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	2 037	2 318	2 315
Bruttotulot	29	14	-
Nettomenot	2 008	2 304	2 315
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	281		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	485		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Säästön purku (uudelleenkohdennus)	13
Matkustussäästö	-18
Palkkausten tarkistukset	32
Toimistotilasäästö	-3
Uudelleenkohdennus	-13
Yhteensä	11

2023 talousarvio	2 315 000
2022 II lisätalousarvio	18 000
2022 talousarvio	2 304 000
2021 tilinpäätös	2 212 000

21. *Sisäministeriön hallinnonalan kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 342 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) hallinnonalan toiminnan vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutuspalvelujen ja muiden asiantuntijapalvelujen hankintaan
- 2) hallinnonalan toiminnan ja palvelujen kehittämiseen liittyvää tiedonhallintaa, yhteentoimivuutta sekä kyberturvallisuutta edistävien kokeilujen ja investointien hankintaan sekä muuhun digitalisaation edistämiseen
- 3) kohtien 1)—2) mukaisiin yhden tai useamman viraston kehittämishankkeisiin
- 4) enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää konsernistrategiaa ja hallinnonalan ohjausta toteuttavien kehittämistoimien sekä näihin liittyvän henkilöstön palkkauksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Ministeriö voi myöntää rahoitusta myös hallinnonalan virastojen hankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sisäministeriön ict-ylläpitomenot (siirto momentille 26.01.01)	-330
Yhteensä	-330

2023 talousarvio	1 342 000
2022 II lisätalousarvio	-330 000
2022 talousarvio	1 672 000

(24.) *EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	8 000 000
2021 tilinpäätös	13 159 000

25. *Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan järjestämisestä, alusten torjuntavalmiuden ylläpidosta, torjuntakaluston hankinnoista, mukaan lukien jääolosuhteissa toimivan öljyntorjuntalaitteiston ja

muun avomeriöljyntorjuntakaluston hankinnoista sekä torjuntatoimenpiteistä ja ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuviin menoihin

2) öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan kansainvälisestä yhteistyöstä, koulutus- ja kehittämistoiminnasta ja oikeudenkäynneistä aiheutuviin menoihin, öljyntorjuntavarastojen vuokriin ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioihin.

Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisena.

Momentille saa nettobudjetoida siirtotalouden tuottoina korvaukset rahastoista ja vahinkojen aiheuttajilta.

2023 talousarvio	5 500 000
2022 talousarvio	5 500 000
2021 tilinpäätös	5 500 000

26. *EU:n osuus sisäisen turvallisuuden ja maahanmuuton hallintaan ohjelmakaudella 2021—2027 (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 42 828 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää edellyttäen, että a) Euroopan unioni on hyväksynyt EU:n ohjelmakautta 2021—2027 koskien EU:n vuoden 2021 talousarvion, b) EU:n ko. ohjelmakauden jäljempänä mainittuja rahastoja ja niiden varojen käyttöä koskeva EU-lainsäädäntö on hyväksytty ja tullut voimaan, c) kansallinen sisäasioiden rahastoja koskeva lainsäädäntö on hyväksytty ja voimassa ja se antaa sisäministeriölle toimivallan EU:n Suomelle osoittamien uuden ohjelmakauden EU-varojen käyttöön jäljempänä tarkoitettuihin menoihin sekä d) Euroopan komissio on hyväksynyt Suomen rahastoja koskevat ohjelmat.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset) toteuttamiseen

2) edellä mainittujen rahastojen toimeenpanoon tarvittavan teknisen avun ja näihin tehtäviin kohdennettavan enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen sekä rahastojen toimeenpanon kannalta muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

3) hankkeisiin ja toimiin sisältyvien arvonlisäveromeno-osuuksien maksamiseen Euroopan unionin asetusten salliessa ja kansallisten säädösten mukaisesti

4) siirtomenojen maksamiseen hankerahoituksena valtiontalouden ulkopuolisille toimijoille

5) ohjelman mukaisiin Suomen velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

6) Euroopan unionin ohjelmakauden 2021—2027 turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston, rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ja sisäisen turvallisuuden rahaston rahoitussääntöjä koskeviin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1060 (yleisasetus) artiklojen 103—104 mukaisten rahoitusoikaisujen ja niistä aiheutuvien Suo-

men velvoitteiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen edellyttäen, että niitä ei voida kohdentaa kansallisen rahoituksen osuuteen

7) Pakolaisten uudelleensijoittamismenettelystä, humanitaarisesta maahanpääsystä ja kuntaan sijoittamisesta aiheutuviin siirto- ja kulutusmenoihin sekä enintään 30 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenoihin, joihin on varattu 10 500 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle ja 4 500 000 euroa Maahanmuuttovirastolle. Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää määrärahaa edelleen avustuksena. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan osalta siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteisesti

8) Euroopan unionin ohjelmakauden 2028—2035 sisäasioiden rahastojen valmisteluun liittyviin toimiin

9) sellaisiin ennen avustuspäätöksen tekemistä syntyneisiin kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 1.1.2021 tai sen jälkeen ja joita koskeva hakemus tulee vireille viimeistään 30.6.2022.

Momentille voidaan nettouttaa virastolle työnantajana maksetut tulot. Siirtomenot budjetoidaan maksatuspäätösperusteella.

Selvitysosa: EU:n sisäasioiden rahastoja koskevat EU-säädökset tulivat voimaan kesällä 2021. Kansallinen sisäasioiden rahastoja koskevaa lainsäädäntö (1125/2021) tuli voimaan 16.12.2021.

Jäsenvaltion velvollisuudet rahastoihin liittyen määritellään rahastojen hallinnointia koskevassa yleisasetuksessa ((EU) 2021/1060). Sisäministeriö vastaa rahastojen kansallisesta valmistelusta ja toimeenpanosta ja toimii rahastojen nimettynä hallintoviranomaisena.

Rahastoista rahoitettavilla hankkeilla ja toimilla tulee pääsääntöisesti olla kansallista rahoitusta niiden toimeenpanoa varten. Kansallinen rahoitus on virastojen toimintamomentteilla, ellei talousarviossa ole erikseen muuta määrärahaa osoitettu.

Teknistä apua käytetään pääsääntöisesti rahastojen hallinnoinnista hallintoviranomaiselle aiheutuviin palkkaus- ja kulutusmenoihin. Yleisasetuksen mukaan teknisestä avusta korvattava rahaston ohjelman prosenttiosuus on kunkin sisäasioiden rahaston osalta 6 prosenttia.

Komissiolta saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.26.98. Ohjelmakauden 2021—2027 rahastojen tulot ja menot tasapainottuvat ohjelmien loppuun mennessä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioidut menot	4 528
Arvio uuden ohjelmakauden rahoituksesta	-1 350
Uudelleensijoittamisen erillismääräraha	4 500
Yhteensä	7 678

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

26.01

213

2023 talousarvio	42 828 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	35 150 000
2021 tilinpäätös	1 300 000

29. Sisäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 180 200 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	180 200 000
2022 II lisätalousarvio	100 000 000
2022 talousarvio	120 000 000
2021 tilinpäätös	101 297 830

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 280 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten myöntämiseen meripelastustoimintaan ja poliisin todistajansuojeluohjelmaan sisältyvän sopeutumisavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen meripelastusseura	237 900
Ålands Sjöräddningssällskap	12 100
Todistajansuojeluohjelman mukainen sopeutumisavustus	30 000
Yhteensä	280 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EXIT-toiminta (talousarvion 2022 kertalisäyksen poistuminen)	-300
Yhteensä	-300

2023 talousarvio	280 000
2022 talousarvio	580 000
2021 tilinpäätös	1 951 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet ulkomaille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 960 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon kansainvälisten järjestöjen (Interpol, IGC¹), IOM, ICMPD²), COSPAS-SARSAT³) ja ICAO PKD⁴) jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja vastaavien velvoitteiden suorittamisesta aiheutuvien menojen sekä YK:lle teollisuusonnettomuuksien rajojen yli ulottuvista vaikutuksista koskevan yleissopimuksen kansainvälisen toimeenpanon tukemisesta aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Poliisin kansainvälisessä yhteistyössä ja sen kehittämisessä erityinen pääpaino on EU:n puitteissa suoritettavalla poliisiyhteistyöllä sekä lainsäädännön että käytännön toiminnan tasolla. Huomiota kiinnitetään myös lähialueyhteistyön, YK:n ja Euroopan neuvoston sekä muiden kansainvälisten organisaatioiden piirissä tapahtuvaan poliisin toimialaan liittyvään kehitykseen.

IGC:ssä käsitellään kaikkia pakolaisuuden ja maahanmuuton hallintaan liittyviä merkittäviä kysymyksiä. Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on hallitustenvälinen järjestö, joka harjoittaa laaja-alaista siirtolaisuuteen liittyvää toimintaa. ICMPD on riippumaton hallitustenvälinen tutkimuslaitos. Se pyrkii edistämään kestävästä maahanmuuttopolitiikkaa ja keskittyy Länsi- ja Itä-Euroopan kannalta tärkeisiin maahanmuuttokysymyksiin ja toimii Budapest-prosessin sihteeristönä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Interpol	420 000
IGC	125 000
IOM	315 000
ICMPD	10 000
COSPAS-SARSAT	50 000
ICAO PKD	30 000
YK:n teollisuusonnettomuudet	10 000
Yhteensä	960 000
2023 talousarvio	960 000
2022 talousarvio	960 000
2021 tilinpäätös	733 452

(87.) Osakehankinnat (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	10 000
------------------	--------

¹) IGC = Inter-Governmental Consultations on Asylum, Refugee and Migration Policies in Europe, North America and Australia

²) ICMPD = International Centre for Migration Policy Development

³) COSPAS-SARSAT = satelliittipaikannusta maalla, merellä ja ilmassa hyödyntävä maailmanlaajuinen etsintä- ja pelastusjärjestelmä

⁴) ICAO PKD = kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön sähköinen varmennepankki

10. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta, estää ennalta, paljastaa ja selvittää rikoksia sekä saattaa ne syyteharkintaan. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Poliisihallitukselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Poliisi varmistaa laadukkaat poliisipalvelut valtakunnallisesti yhdenvertaisina kohdentamalla voimavaransa toimintaympäristöä ja tehtäviä sekä resursseja vastaavasti.

— Poliisi lisää turvallisuuden tunnetta ja kansalaisten luottamusta tuottamalla kiireelliset hälytyspalvelut luotettavasti ja vahvistamalla poliisin toiminnassa rikosten ennalta estämistä.

— Poliisin YJT-suorituskyky, turvallisuusviestintä sekä ennakoiva ja ajantasainen tilannekuva vastaavat toimintaympäristön vaatimuksia.

— Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset, seksuaali- ja yhteiskunnalle haitallisimmat rikokset sekä niiden haitat vähenevät.

— Ilmastonmuutoksen torjumiseksi hiilijalanjälki pienenee 50 % vuoteen 2027 mennessä (v. 2018 tasosta).

— Poliisi varmistaa ja edistää henkilöstön ja asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Keskeisenä painopisteenä on erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeiden huomioiminen toiminnassa.

— Hyvinvoivan henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Keskeiset toimintaympäristömuutokset liittyvät kotimaiseen ja kansainväliseen turvallisuustilanteeseen ja sen vaikutuksiin maailmanlaajuisesti, yhteiskunnallisesti ja poliisin toimialaan liittyen. Globaalin turvallisuusympäristön nopea muuttuminen lisää sisäisen ja kansallisen turvallisuuden uhkakuvia ja edellyttävät poliisilta varautumista, ennakointia ja riittävän suorituskyvyn varmistamista kapenevilla resursseilla tasapainotellen.

Turvallisuustilanteen muutoksen ennakoidaan ilmenevän poliisin toimialalla muun muassa kyberuhkina, vakavina yleisen järjestyksen ja turvallisuuden häiriöinä, erilaisina uusina rikoksina sekä sisäisinä jännitteinä, joita voidaan edelleen kasvattaa hybridivaikuttamisella. Poliisilla tulee olla kyky tunnistaa hybridivaikuttamista, suorittaa tiedonhankintaa sekä saattaa rikolliset teot rikostutkinnan piiriin. Muuttuneessa turvallisuustilanteessa korostuvat erilaiset kyberrikokset, ihmiskauppa, laitton asekauppa ja järjestäytynyt rikollisuus. Palvelunestohyökkäykset, tietojen kalastelut ja tietomurrot yleistyvät ja voivat pahimmillaan toimia osana koko toimintaa lamauttavia hybridiuhkia. Laajamittainen pakolaisuus on asettanut haavoittuvat ihmiset alttiiksi erilaiselle hyväksikäytölle. Muuttoliikkeen mukana voi siirtyä rikollisryhmiä, jotka muokkaavat kohdevaltioiden järjestäytyneen rikollisuuden perinteisiä voimasuhteita, toimialoja ja toimintatapoja. Ukrainan sotarikosten tutkinta voi vaikuttaa Suomeen. Lisäksi tilanne voi lisätä viharikosten kasvua.

Samaan aikaan huumausaineiden määrä ja niiden ympärillä lieveilmiöt ovat lisääntyneet. Nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen on näkynyt vuonna 2021 nuorisoriikollisuuden raaistumisena.

Verkossa tapahtuva ja verkkoa hyödyntävä rikollisuus sekä kyberrikollisuus kehittyvät edelleen nopeasti. Pandemian jälkeen ihmisten lisääntyvä liikkuvuus yhdessä internetin mahdollistaman nopean tiedonvälityksen kanssa tekee myös arkisesta rikollisuudesta yhä kansainvälisempää, mikä ennakoidaan näkyvän muun muassa omaisuusrikosten kasvuna aiemmalle tasolle.

Suojelupoliisin tehtävänä on sisäministeriön ohjauksen mukaisesti hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä havaita, estää ja paljastaa sellaisia toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta. Sen tulee myös ylläpitää ja kehittää yleistä valmiutta yhteiskunnan turvallisuutta uhkaavan toiminnan havaitsemiseksi ja estämiseksi.

Suojelupoliisille asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Siviilitiedustelu on järjestetty tehokkaasti.
- Kansallisen turvallisuuden uhat paljastetaan ja ennakoivan tiedustelutiedon merkitys päätöksenteon tukena kasvaa.
- Suorituskyky vastaa siviilitiedustelun tehtäviä ja turvallisuusympäristön vaatimuksia.
- Suojelupoliisin viestintä on vaikuttavaa ja luottamusta lisäävää sekä lisää kansalaisten, muiden viranomaisten ja päättäjien tietoisuutta kansallisen turvallisuuden teemoista.
- Toimitaan aktiivisesti kestäväen kehityksen sitoumuksen tavoitteiden saavuttamiseksi paneamalla toimeen hiilijalanjälkeä pienentäviä ja muita ilmastonmuutoksen torjuntaa tukevia toimia.
- Varmistetaan ja edistetään sekä henkilöstön että asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen.
- Henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluku/mittari	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Rikoslakirikosten määrä, enintään	484 822	450 467	450 000
Katuturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ¹⁾	99,2	99,3	99,3
Liikenneturvallisuusindeksin arvo, vähintään (1999=100) ²⁾	289,4	-	289,4
Häiriöindeksin arvo, enintään ³⁾	100,3	98,1	98,1
Kansalaisten luottamus poliisin toimintaan, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ⁴⁾	-	3,40	-

Toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluku/mittari	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Kansalaisten kokema turvallisuuden tunne, keskiarvo, vähintään asteikolla 1—4 ⁵⁾	-	3,05	-
— Kansalaisten luottamus Suojelupoliisiin, % ⁶⁾	89	83	83
Suojelupoliisin toiminnan onnistuminen, % ⁷⁾	80	80	80

¹⁾ Katuturvallisuusindeksissä painotetaan poliisille ilmoitettujen ryöstöjen, pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä ratti- ja liikennejuopumuksien lukumäärät ja lasketaan yhteen. Saatu summaluku suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä suurempi indeksiluku, sitä parempi tilanne on verrattuna valtakunnalliseen keskiarvoon vuodelta 1999.

²⁾ Liikenneturvallisuusindeksi on rekisteröityjen autojen ja moottoripyörien määrä jaettuna liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden painotetulla lukuarvolla.

³⁾ Häiriöindeksissä painotetaan tiettyjen poliisille ilmoitettujen henkeen ja terveyteen sekä omaisuuteen kohdistuneiden rikosten ja tehtävien lukumäärät, jotka lasketaan yhteen. Näitä tiettyjä rikoksia ja tehtäviä on n. 40, summa suhteutetaan alueen asukaslukuun. Mitä korkeampi arvo on, sitä enemmän häiriöitä suhteutettuna asukaslukuun. Valtakunnallinen arvo 2014 = 100.

⁴⁾ Kansalaisten luottamusta poliisin toimintaan mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Missä määrin luotatte seuraavien viranomaisten toimintaan...?", 1 = erittäin vähän, 2 = melko vähän, 3 = melko paljon, 4 = erittäin paljon. Lähde: Poliisibarometri. Joka toinen vuosi tehtävä kansalaishaastattelu.

⁵⁾ Kansalaisten turvallisuuden tunnetta mitataan Poliisibarometri-tutkimuksen kysymyksellä "Kuinka vakavana ongelmana pidätte rikollisuutta lähiympäristössä?", 1 = erittäin vakava, 2 = melko vakava, 3 = ei kovin vakava, 4 = ei lainkaan vakava. Lähde: Poliisibarometri

⁶⁾ Lähde: Kantar TNS Oy

⁷⁾ Lähde: Kantar TNS Oy

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 854 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös poliisihallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annetun asetuksen (1177/2009) 2 §:n nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle.

Määrärahasta on varattu 993 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvontaan ja täytöntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Poliisin tuloksellisella sekä perus- ja ihmisoikeusmyönteisellä toiminnalla vaikutetaan osaltaan siihen, että Suomi on maailman turvallisin maa. Poliisi tuottaa turvallisuuden tunnetta suorittamalla lakisääteiset tehtävänsä luotettavasti ja tehokkaasti, laadukkaasti ja oikea-aikaisesti, olemalla ihmisten arjessa näkyvä ja tavoitettavissa sekä säilyttämällä kansalaisten luottamus korkealla. Toimintavalmius ja varautumisen taso on hyvä. Tavoitteena on, että uhkaavat ilmiöt tunnistetaan ja ne kyetään paljastamaan ja estämään. Laitonta maahantuloa ja maassaoaloa torjutaan. Poliisin liikenneturvallisuustyöllä vaikutetaan osaltaan liikennekuolemien vähentämiseen ja kaikkien liikennemuotojen turvallisuuden tunteen lisäämiseen.

Poliisin toiminnassa painotetaan toimintavalmiutta erityisesti kiireellisissä hälytystehtävissä ja ennalta estävyyttä sekä suunnataan tehokasta rikostorjuntaa erityisesti yksilön ja yhteiskunnan kannalta haitallisimpiin rikoksiin, mukaan lukien liikennerikoksiin. Yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi pyritään torjumaan sellaiset hankkeet ja rikokset, jotka voivat vaarantaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä tai valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta yhdessä muiden toimijoiden

kanssa. Poliisi huolehtii kansainvälisen poliisiyhteistyön kehittämisestä ja ylläpitämisestä osallistamalla sitä varten perustettujen kahden- ja monenvälisen rakenteiden työhön.

Poliisin näkyvyyttä ja palvelujen esteetöntä saatavuutta edistetään resurssien mahdollistamassa laajuudessa digitalisaatiolla ja teknisillä ratkaisuilla. Samalla pyritään varmistamaan, että poliisi pystyy vastaamaan kiireellisen avun tarpeeseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen poliisilain muuttamisesta siten, että poliisin antama virka-apu olisi maksutonta lastensuojelun sekä sosiaalipäivystyksen tehtävissä.

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Henkilöstömenot	608 966	633 578	638 002
Toimitilamenot	80 607	84 989	95 735
ICT-menot	87 214	93 665	107 332
Muut menot	106 464	115 386	84 074
Tulot	-70 412	-70 491	-70 823
Yhteensä¹⁾	812 839	857 127	854 320

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen osuuden. Henkilöstömenot kasvavat uusien velvoitteiden ja painopisteiden lisäksi pääasiassa valtion sopimusratkaisun mukaisten palkantarkistusten ja muiden pienempien erien johdosta. Tilakustannukset nousevat yleisen kustannustason ja vuokratason sekä poliisin väestötilojen sekä muiden tilapäisratkaisujen käytön johdosta. ICT-kustannusten nousu aiheutuu muun muassa käyttöön otettavista uusista järjestelmistä sekä nykyisten ja vanhentuneiden järjestelmien ylläpidosta. Lisäksi kustannusnousua tapahtuu muissa poliisin sopimusvelvoitteissa mm. palveluiden ostoissa.

Valvonta- ja hälytystoiminta sekä liikenneturvallisuus

Kiireellisten hälytyspalvelujen saatavuus ja toimintavalmiusaika säilytetään hyvällä tasolla. Poliisin näkyvyyttä ylläpidetään harvaan asutuilla ja alhaisemman palvelutason alueilla. Poliisin toiminnassa painotetaan ennalta estävää toimintaa. Liikenneturvallisuustyössä toimeenpannaan Valtioneuvoston periaatepäätöstä kansallisesta liikenneturvallisuusstrategiasta 2022—2026 ja poliisin liikennevalvonnan ja -turvallisuuden ohjelmaa 2021—2030 kohdentamalla valvontaa ohjelmassa määriteltuihin keskeisiin vaikuttavuuskohteisiin.

Laittoman maahantulon tilanne Suomessa säilytetään hallittuna tilanteen säilyessä vuoden 2021 tasolla. Toimenpiteet laittoman maahantulon torjumiseksi ovat uskottavia ja tehokkaita. SIS 3 -asetusuudistuksen täytäntöönpanon tarkoituksena on parantaa tiedonvaihtoa.

Valvonta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (ABC-tehtävät/htv)	918	764	905
Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa, liikenne rikokset/htv ¹⁾	312	331	330

Valvonta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 102	1 152	1 160
Valvonnan kustannukset, 1 000 euroa	127 780	133 869	142 027
Taloudellisuus (kustannukset/ABC-tehtävät), euroa	126,4	152	135
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lähisuhdeväkivaltaan puuttumisessa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	2,90	-
Onnistuminen liikennevalvonnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,10	-
Onnistuminen poliisin partioinnissa ja muussa näkyvässä toiminnassa, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	2,90	-
Liikennevalvontaan käytetty työaika, htv	472,5	492,0	492,0
— josta raskaan liikenteen valvontaan käytetty työaika, htv	54,2	52,0	52,0
Automaattisen liikennevalvonnan suoritteet, kpl	170 409	191 537	190 000
Törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, tapaukset enintään, kpl	5 442	5 015	5 800
Henkilövahinkoon johtaneet liikenneonnettomuudet enintään, kpl	3 223	3 540	3 700
Rattijuopumusrikosten määrä enintään, kpl	17 993	16 435	18 000
Suoritteet			
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden (yjt) tehtävämäärä, kpl	1 011 312	879 865	1 050 000
— josta oma-aloitteiset tehtävät, %	41,5	41,4	41,4
Oma-aloitteellisuus (%) eräissä taajamavalvontaan liittyvissä tehtävissä (03 Pahoinpitely, tappelu 15 Vahingonteko 34 Päihtynyt henkilö 35 Häiriökäyttäytyminen ja ilkivalta)	7,9	8,2	8,2

¹⁾ Liikennevalvonnan tuottavuus, ilman automaattivalvontaa lasketaan seuraavasti: Liikennesuoritteet = ilmoitettujen rikosten määrä, huomioitavat rikosnimikkeet: liikenneturvallisuuden vaarantaminen, törkeä liikenneturvallisuuden vaarantaminen, rattijuopumus, törkeä rattijuopumus, ilmaliikennejuopumus, junaliikennejuopumus, vesiliikennejuopumus, kulkuneuvon luovuttaminen juopuneelle, liikennejuopumus moottorittomalla ajoneuvolla, kulkuneuvon kuljettaminen oikeudetta, liikennepako tieliikenteessä. Tutkiva yksikkö = poliisi (pois lukien LVS- ja LITUKE-tutkintaryhmät sekä Ahvenanmaa). HTV = liikennevalvonnan toteutuneet tunnit/1640 (pois lukien automaattivalvonta). Automaattisen liikennevalvonnan tuottavuudessa suoritteisiin lasketaan LVS-suoritteet: RS, RV, EHDRS, sakkomääräys, sakkovaatimus ja rangaistusvaatimus sekä liikennevirhemaksusuoritteet tyypiltään "automaattivalvonta". Suoritteiden määrästä on poistettu mitätöidyt. Htv lasketaan automaattivalvonnan toteutuneet tunnit/1640.

Hälytystoiminta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (A- ja B-hälytystehtävät, määrä/htv)	217,7	205	224
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	2 149	2 183	2 183
Hälytystoiminnan kustannukset, 1 000 euroa	223 906	231 498	251 292
Taloudellisuus (kustannukset/hälytystehtävät A+B), euroa	478,7	518	514
Palvelukyky ja laatu			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	9,7	9,8	9,8
Toimintavalmiusaika A- ja B-luokan tehtävissä, min	16,7	16,9	16,9

Hälytystoiminta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Toimintavalmiusaika alle 20 min (% , A+B -tehtävistä)	75,6	75,2	75,2
Toimintavalmiusaika alle 45 min (% , A+B -tehtävistä)	95,5	95,4	95,4
Onnistuminen kiireellisissä hälytystehtävissä, keskiarvo vähintään, arvosana 1—4	-	3,20	-
Suoritteet			
Perheväkivaltaan liittyvät hälytystehtävät enintään, kpl	22 654	21 897	22 000
A ja B hälytystehtävien määrä enintään, kpl	467 777	447 276	489 000
A, B ja C hälytystehtävien määrä enintään, kpl	1 011 312	879 865	1 050 000

Rikostorjunta

Rikostorjunnassa tavoitteena on perustutkinnan turvaaminen ja rikosten tehokas esikäsittely, joka vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen. Toiminnassa painotetaan lisäksi henkilökohtaiseen koskemattomuuteen eli henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten, seksuaalirikosten sekä yhteiskunnan ja elinkeinoelämän rakenteita murentavien rikosten torjuntaa. Erityisesti huomioidaan lapsiin kohdistuvat rikokset ja perhe- ja lähisuhdeväkivallan torjunta sekä varmistetaan osapuolten ohjaus moniviranomaismalleihin ja tukipalveluihin. Lisäksi jatketaan väkivaltaisiin ääriliikkeisiin liittyvien rikosten ja viharikosten torjuntaa ja vakavien sekä vaarallisten vihjeiden tunnistamiskyvyn ja tiedonkulun parantamista. Toimintaympäristön nopean muutoksen johdosta ammattimaisen ja järjestäytyneen rikollisuuden estäminen ja selvittäminen sekä tiedonhankinta korostuvat.

Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikennesrikokset) ja poliisin rikostorjunnan tuloksellisuus säilytetään nykytasolla. Seksuaalirikosten kokonaisuudistus tulee toteutuessaan voimaan vuonna 2023 vaikuttaen poliisin rikostorjuntaan. Rikosprosessiketjun nopeuttamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi jatketaan syyttäjyhteistyötä rikosprosessin kehittämistä yhteensovittaen.

Talousrikostorjunnan vaikuttavuuden lisäämiseksi pyritään reaaliaikaiseen rikostutkintaan ja tuloksellisuuden säilyttämiseen v. 2022 tasolla. Rikoshyödyn tehokas takaisinsaanti huomioidaan eri rikoslajeissa. Talousrikostorjuntaa toteutetaan harmaan talouden torjuntaohjelman toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. Yhteistyötä keskeisten toimijoiden kanssa kehitetään. Ympäristörikostorjuntaa kehitetään poliisin osaamista lisäämällä ja moniviranomais toimintaa hyödyntämällä. Ihmiskaupparikosten torjuntaa jatketaan ja tiivistetään edelleen moniviranomaisyhteistyötä.

Yhteiskunnan ja yksilöiden kannalta haitallisinta tietoverkkorikollisuutta ja erityisesti kriittiseen infrastruktuuriin kohdentuvaa tietoverkkorikollisuutta torjutaan yhteistyössä muiden viranomaisien, yritysten ja järjestöjen kanssa. Yksittäisiin kansalaisiin kohdistuvaa tietoverkkorikollisuutta torjutaan erityisesti viestimällä uusista rikoksentehtävistä.

Poliisi paljastaa edelleen törkeää huumausainerikollisuutta, kiinnittää huomiota käyttäjien tehokkaaseen hoitoonohjaukseen viranomaisyhteistyössä ja panostaa verkkotiedusteluun. Poliisi pyrkii vaikeuttamaan järjestäytyneen rikollisuuden toimintaa ja integroitumista yhteiskuntarakenteisiin hallinnollisessa torjuntamenettelyssä sekä tukee henkilöiden irtautumista järjestäytyneen rikollisuuden ryhmistä (Exit-toimenpiteet).

Rikostorjunta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (selvitetyt rikoslakirikokset/htv)	78	76	72
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	3 897	3 954	4 130
Rikostorjunnan kustannukset, 1 000 euroa	408 640	422 736	464 200
Taloudellisuus (kustannukset/selvitetyt rikoslakirikokset), euroa	1 350,2	1 547	1 726
Palvelukyky ja laatu			
Rikoslakirikosten selvitystaso (pl. liikenne rikokset), %, vähintään	49,2	47,2	49,0
Rikoslakirikosten tutkinta-aika (pl. liikenne rikokset), ka, vrk	167	172	170
Omaisuusrikosten selvitystaso, %, vähintään	37,8	36,6	37,8
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, %, vähintään	66,2	62,5	66,0
Päätettyjen talousrikosjuttujen sisälläoloaika, ka, vrk, enintään	497	505	508
Onnistuminen väkivaltarikosten selvittämisessä ja torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	3,00	-
Onnistuminen talousrikosten torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,80	-
Onnistuminen huumarikosten selvittämisessä/paljastamisessa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,90	-
Onnistuminen asuntomurtojen selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,80	-
Onnistuminen autovarkauksien selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,70	-
Onnistuminen viharikosten selvittämisessä, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	2,90	-
Onnistuminen tietoverkkorikollisuuden torjunnassa, keskiarvo, vähintään, arvosana 1—4 ¹⁾	-	3,00	-
IT-tutkintaan käytetyt henkilötyövuodet	49,2	50,9	50,9
Suoritteet			
Kaikki selvitetyt rikokset, määrä, sis. liikenne rikokset	318 880	286 745	315 000
Selvitetyt rikoslakirikokset, määrä	302 642	273 230	300 000
Haltuun saatu rikoshyöty kaikissa rikoksissa (netto), milj. euroa	50,1	57,55	53,0
Haltuun saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj. euroa	40,4	53,29	40,0
Päätettyjen talousrikosten määrä, kpl	2 093	1 446	2 000
Avoimena olevien talousrikosten määrä, kpl	3 182	2 992	3 200
Päätettyjen järjestäytyneen rikollisuuden juttujen määrä, kpl	401	594	570
Henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä, kpl	36 812	35 956	36 902
Poliisin tietoon tulleet törkeät huumausainerikokset, määrä	1 310	1 081	1 050

¹⁾Lähde: Poliisibarometri

Lupahallinto

Poliisin lupahallinto vaikuttaa hallinnollisen päätöksenteon ja valvonnan keinoin rikoksia ennalta estävästi sekä yleistä järjestystä ja turvallisuutta turvaavasti. Pääasiallisena palvelun tarjoamisen tapana ovat sähköiset palvelut, myös erityisryhmien palvelutarpeet varmistuen. Sähköisen asioinnin käyttöaste säilyy suunnitelmallisesti korkealla tasolla.

Lupapalvelut tuotetaan kokonaistaloudellisesti ja kustannustehokkaasti turvaten maksullisen lupahallinnon riittävä palvelutaso, tehokkaat menettelyt ja näitä vastaavat resurssit kustannusvastaavuudesta huolehtien.

Maksullinen lupahallinto (lupapalvelu)

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Tuottavuus			
Tuottavuus (poliisin käsittelemät maksulliset asiat/maksullinen lupa-htv)	3 255,2	4 166	3 924
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet (maksullinen)	332	330	330
Lupahallinnon tuottoennuste/arvio, 1 000 euroa	50 704	50 000	50 000
Lupapalvelujen kustannukset (maksullinen), 1 000 euroa	48 596	50 000	50 000
Taloudellisuus (kustannukset/poliiisin käsittelemät maksulliset asiat), euroa	45	36	39
Lupahallinnon kustannusvastaavuus, %	101,9	100	100
Palvelukyky ja laatu			
Onnistuminen lupahallinnossa, arvosana 1—4 ¹⁾	-	3,39	-
Sähköisen asioinnin käyttöaste (%)	77	77,9	77
Ajanvarauksen käyttöaste (varausten määrä/asiakaskäyntimäärä), % ²⁾	51,8	50	50
Käyntiasioinnin asiakasmäärän kehitys	771 000	830 000	800 000
Suoritteet			
Poliiisin käsittelemät maksulliset lupa-asiat yhteensä, kpl	1 080 734	1 375 000	1 295 000

¹⁾ Lähde: Poliisibarometri

²⁾ Ajanvarausten määrä/asiakaskäyntimäärä

Poliisikoulutus

Poliiisin henkilöstö- ja osaamistarpeeseen vastataan molemmilla kansalliskielillä annettavalla tutkinto- ja täydennyskoulutuksella. Poliisiammattikorkeakoulussa voi myös suorittaa pelastusalan päällystötutkinnon, jota toteutetaan yhteistyössä Pelastusopiston kanssa. Koulutusta järjestetään myös eri sidosryhmille sekä yksityisille toimijoille.

Tutkintokoulutuksen opetussuunnitelmia kehitetään jatkuvasti toimintaympäristössä tapahtuvien muutosten mukaisiksi. Koulutusten sisällöissä ja tavoitteissa painotetaan mm. kansainvälisen poliisiyhteistyön, monikulttuurisuuden ja uusien tietojärjestelmien edellyttämiä tietoja ja taitoa. Koulutusten tuottavuutta ja saavutettavuutta parannetaan laajentamalla verkko-opetuksen tarjontaa. Poliisiammattikorkeakoulu tuottaa tutkimustietoa poliisitoiminnan, sisäisen turvallisuuden ja oppilaitoksen opetuksen kehittämiseen.

Poliisikoulutus

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Taloudellisuus			
Poliisiammattikorkeakoulun kokonaiskustannukset, 1 000 euroa	28 552	26 500	26 500
Henkilötyövuodet	190,5	189,0	189,0
Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	210	190	190
Poliisi (ylempi AMK) -tutkintokoulutuksen opintopisteen hinta, enintään, euroa	284	250	250
Palvelukyky ja laatu			
Poliisi (AMK) -tutkinnosta tavoiteajassa valmistuneet, %	93	92	92
Suoritteet			
Poliisi (AMK) koulutukseen hakevien lukumäärä aloituspaikkaa kohden	11,1	10	10
Poliisi (AMK) koulutuksen aloittaneiden määrä, hlöä	317	400	400
Poliisi (AMK) koulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	366	290	308
Julkaisut, kpl	55	38	38

Yhteiset palvelut - tukitoiminnot ja muut tehtävät

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Yhteiset palvelut - tukitoiminnot¹⁾			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	1 733	1 612	1 590
Yhteiset palvelut - muut tehtävät²⁾			
Taloudellisuus			
Henkilötyövuodet	677	703	801
Muiden tehtävien kustannukset, 1 000 euroa	61 018	62 403	69 838

¹⁾ Tukitoiminnot = taloushallinto, henkilöstöhallinto, materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tutkimus- ja analyysitoiminto, koulutus, työhyvinvointi, konsernipalvelut, ohjaustoiminnot

²⁾ Muut tehtävät = vartijat, vankilatoiminnot, vankikuljetukset, virka-avut, löytötavaratoiminto, kantelu- ja valitusasiat, lupahallinnon erillistoiminnot

Henkiset voimavarat

Poliisin henkilöstön osaaminen vastaa toimintaympäristön tarvetta. Työsuojelun keinoin varmistetaan työn turvallisuus ja terveellisyys. Erityistä huomiota kiinnitetään työkyvyn tukemiseen vartijoiden ja rikostutkinnassa työskentelevien henkilöiden työhyvinvoinnin edistämiseen. Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä poliisin moninaisuutta edistetään. Hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti jatketaan toimenpiteitä, joilla pyritään turvamaan henkilöstölle terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset tilat.

Henkiset voimavarat

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilötyövuodet ¹⁾	10 157	10 220	10 289
Naisia, %-osuus	31,4	31,5	31,6
Poliisimiehet, htv	7 418	7 535	7 500
Naisia, %-osuus	20,0	20,2	20,4
Opiskelijat, htv ²⁾	273	272	233
Naisia, %-osuus	37,9	38,0	38,1
Muu henkilöstö, htv	2 466	2 413	2 556
Naisia, %-osuus	65,0	65,2	65,4
Naisten %-osuus alipäällystössä, päällystössä ja päällikkötasolla	14,8	14,9	15,0
Sairauspoissaolot, pv/htv	9,2	9,0	9,0
Työtyytyväisyysindeksi ³⁾	-	3,3	-

¹⁾ Lähde PolStat, kaikki momentit. Vuoden 2021 toteutuksessa poliisin momentilta 26.10.01 palkattujen osuus yht. 10 107 htv, muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 49,9 htv. Vuoden 2022 arvioissa muilta momenteilta palkattujen osuus yht. 40 htv. Vuoden 2023 tavoitteessa muilta momenteilta palkattavien osuus yht. 40 htv.

²⁾ Opiskelijoilla tarkoitetaan käytettävissä olevaan työvoimaan luettavat opiskelijat, jotka ovat työssäoppimisjaksolla työ- tai kenttäharjoittelussa.

³⁾ Työtyytyväisyysindeksi mitataan poliisin henkilöstöbarometrissä. Seuraava poliisin henkilöstöbarometri toteutetaan vuonna 2021.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	883 251	867 103	925 143
Bruttotulot	70 412	69 785	70 823
Nettomenot	812 839	806 318	854 320
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	34 099		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	59 794		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	59 181	57 247	58 638
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	57 221	57 247	58 638
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 960	-	-
Kustannusvastaavuus, %	103	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Galileo-satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	50
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-390
HTV-määrän ylläpito ja ihmiskauppayksikön jatko, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-10 600
ICT-suorituskyvyn ylläpito ja modernisointi	7 760
IO (Interoperability)	1 520
Lapsiin kohdistuvien rikosten kiireellinen käsittely	565
Lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen virka-avun maksuttomuus - kustannusten kompensointi poliisille (siirto momentilta 28.89.31)	332
Lähestymiskiellon tehostaminen	285
Poliisimiesten määrän nosto vuoteen 2023 mennessä 7 500 htv tasolle (HO 2019)	8 000
Poliisiin toimintaan kohdistuvat menolisäykset	9 000
Poliisiin toimitilojen vuokrankorotukset (Senaatin listalla olevat toimitilahankkeet)	2 567
Poliisitoimen rahoitustason nosto toiminnan tason säilyttämiseksi v. 2022 tasolla	17 456
Rajanylitystietojärjestelmän (EES) ja Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmän (ETIAS) perustamisen ja käyttöönoton aiheuttamat kustannukset	690
Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus	854
SIS -asetusmuutos, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 377
Tehokkaan rahanpesun estämisen ja valvonnan täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	993
Tehokkaan rahanpesun estämisen ja valvonnan täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2), kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 289
Titukri, poliisin resursointi vakavimpien ja kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvien tietoverkkorikosten torjunnassa ja tutkinnassa (kyber)	1 400
Toimitilat (HO 2019)	1 500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-1 952
Matkustussäästö	-565
Palkkausten tarkistukset	11 920
Toimistotilasäästö	-717
Yhteensä	48 002

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	854 320 000
2022 II lisätalousarvio	17 109 000
2022 talousarvio	806 318 000
2021 tilinpäätös	838 534 000

02. Suojelupoliisin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 194 000 euroa.

Selvitysosa: Suojelupoliisi on turvallisuus- ja tiedustelupalvelu, joka torjuu Suomeen kohdistuvia kansallisen turvallisuuden uhkia ja tuottaa tietoa uhkien ennalta ehkäisemiseksi. Suojelupoliisin tehtävänä on hankkia tietoa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi ja havaita, estää ja paljastaa ennalta toimintoja, hankkeita ja rikoksia, jotka voivat uhata valtio- ja yhteiskuntajärjestystä. Suojelupoliisin tuottama tiedustelutieto on oleellinen osa kansallisen turvallisuuden uhkien torjuntaa ja ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa.

Vuonna 2019 voimaan tulleen siviilitiedustelulainsäädännön myötä suojelupoliisi sai uusia tehtäviä, jonka seurauksena tiedustelun merkitys toiminnassa on korostunut. Suojelupoliisi on saanut mm. oikeuden tiedonhankintaan ulkomailla ja oikeuden saada tietoa Suomen rajan ylittävästä tietoliikenteestä tietoverkoissa. Lisäksi, Suojelupoliisi tuottaa Suomessa kaikki turvallisuusselvitykset puolustushallinnon turvallisuusselvityksiä lukuun ottamatta. Suojelupoliisin toimintaa ohjaavat sisäministeriön asettamat siviilitiedustelun painopisteet, joilla viraston tiedonhankintaa ja raportointia ohjataan. Painopisteet yhteensovitetään vuosittain sotilastiedustelun kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Turvallisuusympäristön kehitys entistä ennakoimattomampaan suuntaan korostaa tiedustelulla hankitun analysoidun tiedon merkitystä päätöksenteossa. Suojelupoliisi julkaisi uuden strategiansa syksyllä 2021. Sen avulla Suojelupoliisi haluaa parantaa erityisesti tiedonhankintaa, toimintakulttuuria ja yhteistyötä. Järjestelmällinen, tavoitteellinen ja kohdennettu tiedonhankinta on toiminnan perusta. Tieto on analysoitava ja tarjottava päätöksentekijöille oikeaan aikaan ja selkeässä muodossa. Suojelupoliisi hankkii tietoa, jota valtiojohto ja muut kumppanit eivät muualta saa.

Suojelupoliisille ehdotetaan voimavaroja, joilla mahdollistetaan lainsäädännön mukaisten toimivaltuuksien tehokas ja asianmukainen soveltaminen, varmistetaan suojelupoliisin kyky vastata toimintaympäristön nopeaan muutokseen ja siten luodaan edellytykset kansallisen turvallisuuden täysipainoiselle suojaamiselle. Erityisesti tämä tarkoittaa henkilöstöresurssien lisäksi panostamista suojelupoliisin teknisen tietojärjestelmäkokonaisuuden kehittävään ylläpitoon.

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilöstömenot	34 738	33 958	40 594
Toimitilamenot	6 188	5 634	3 623
ICT-menot	10 688	16 275	7 218
Muut menot	4 500	7 512	5 541
Tulot	-8 535	-9 280	-9 280
Yhteensä	47 578	54 099	47 696

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Suojelupoliisi

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Toiminnan tuloksellisuus			
Kirjalliset raportit	113	120	120
Suulliset taustoitukset	196	150	320
Turvallisuusselvitykset, kpl ¹⁾	90 378	90 700	90 700
— Suppeat	35 566	27 950	27 950
— Perusmuotoiset	36 734	41 200	41 200
— Laajat	412	650	650
— Liitetyt	17 666	20 900	20 900
Kansalaisuusasialausunnot	104	130	130
Oleskelu- ja työlupa-asioita koskevat lausunnot	1 441	1 200	1 200

Suojelupoliisi

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Viisumihakemuksia koskevat lausunnot	323	300	300
Turvapaikkalausunnot	-	5	5
Voimavarojen hallinta			
Toimintamenorahoitus	47 578	40 821	45 194
Henkilötyövuodet	518	505	499
Sairauspoissaolot, pv/htv	5,8	7,0	6,0
Työtyytyväisyysindeksi	3,7	3,7	3,8

¹⁾ Turvallisuusselvitysten suoritteiden kokonaismäärät sisältävät sekä maksulliset että maksuttomat suoritteet.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	56 113	50 101	54 474
Bruttotulot	8 535	9 280	9 280
Nettomenot	47 578	40 821	45 194
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 463		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 780		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 382	7 828	7 834
— muut tuotot	307	300	300
Tuotot yhteensä	7 689	8 128	8 134
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 397	5 868	5 880
— osuus yhteiskustannuksista	2 126	2 260	2 254
Kustannukset yhteensä	7 523	8 128	8 134
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	166	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin uuden toimitilan suunnittelu/henkilöresurssit (kertarahoitus)	200
Pysyvä resurssilisäys laittoman tiedustelun sekä valtiollisen vaikuttamisen torjuntaan (n. 25 htv) (kyber)	2 200
Siirto momentille 26.30.03	-350
Suojelupoliisin ICT-infran turvallisuuden varmistaminen (kyber)	2 750

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suojelupoliisin toimitilahanke, kertaerän poistuminen	-200
Toimitilakustannukset	-460
Varakonesali	-250
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-58
Matkustussäästö	-35
Palkkausten tarkistukset	636
Toimistotilasäästö	-60
Yhteensä	4 373

2023 talousarvio	45 194 000
2022 II lisätalousarvio	5 998 000
2022 talousarvio	40 821 000
2021 tilinpäätös	43 895 000

20. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 668 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 2) turvapaikanhakijoiden ja maastapoistettavien tulkkaus- ja käännöspalveluista aiheutuviin menoihin
- 3) Suomeen luovutettavien rikoksenteekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin
- 4) maasta poistettavien identifioinnista ja tarvittavien matkustusasiakirjojen hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 5) turvapaikanhakijoiden vastaanoton valmiusryhmän ja valtakunnallisen palautusten täytännönpanon valmiusryhmän käytöstä aiheutuneiden koulutus-, matka- ja majoitusmenojen korvaamiseen
- 6) maastapoistamista ja sen kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maasta poistamiskuljetukset	3 868 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	1 550 000
Noutokuljetukset	250 000
Henkilöllisyyden selvittäminen	300 000
Valmiusryhmän käyttö	1 700 000
Yhteensä	7 668 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirtyvien erien taso (HO 2019)	60
Yhteensä	60

2023 talousarvio	7 668 000
2022 talousarvio	7 608 000
2021 tilinpäätös	3 608 000

21. KEJO-hankkeen yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisten yhteisen kenttäjärjestelmän kehitystyöhön liittyviin palveluhankintoihin.

Momentille nettobudjetoidaan hankkeen mahdollisesti saama EU:n sisäisen turvallisuuden rahastosta myönnetty tukiosuus.

Selvitysosa: Poliisin, pelastustoimen, sosiaali- ja terveystoimen, Rajavartiolaitoksen, puolustusvoimien sekä Tullin yhteisellä kenttäjärjestelmän (KEJO) keskeisimpiä tavoitteita ovat viranomaisten toiminnan ja viranomaisyhteistyön tehostuminen, viranomaisten yhteisen tilannekuvan mahdollistaminen, uusien työprosessien käyttöönotto kenttäolosuhteissa, kenttäjohtamisen ja viranomaisten välisen reaaliaikaisen tiedonvaihdon ja viestinnän tehostuminen sekä viranomais-ten yhteisen kenttäjärjestelmäratkaisun myötä saavutettava kustannustehokkuus.

Poliisihallitus toimii KEJO-järjestelmän ja jatkokehitysohjelman omistajana. Poliisihallitus asetti viranomaisten yhteisen kenttäjärjestelmä-hankkeen 1. vaiheen ajalle 21.3.2011—31.12.2011. Hanke jatkui 1.1.2012 alkaen 2. vaiheeseen kenttäjärjestelmähankinnan valmisteluvaiheena. KEJO-hankkeen 3. vaihe (toteutusvaihe) asetettiin Poliisihallituksen asettamispäätöksellä ajalle 1.1.2013—31.12.2016.

Toteutusvaihetta on jatkettu usealla jatkoasettamispäätöksellä 30.6.2021 asti. KEJO-jatkokehitysvaihe muodostaa kenttäjärjestelmä-hankkeen 4. vaiheen. Ajalle 1.7.2021—31.12.2023 asetettavan KEJO-jatkokehitysohjelman tarkoituksena on varmistaa hankkeelle asetettujen tavoitteiden toteutuminen siten, että tekninen käyttöönottovalmius kaikkien toimialojen osalta on saavutettu vuoden 2023 loppuun mennessä. Samalla toteutetaan hallittu siirtyminen pienkehitys- ja ylläpitovaiheeseen. Yhteiselle toimintamomentille budjetoidaan kaikkia toimialoja koskevien yhteisten jatkokehityskustannusten osuus.

2023 talousarvio	6 850 000
2022 talousarvio	6 850 000
2021 tilinpäätös	401 000

20. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos toimii sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden alueilla. Rajavartiolaitos on osa eurooppalaista raja- ja merivartiostoa ja osa Suomen puolustusjärjestelmää. Rajavartiolaitos toimii maalla, merellä ja ilmassa vaikeissakin olosuhteissa. Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisina vaikuttavuustavoitteina ovat rajaturvallisuus, turvallisuus merialueilla sekä alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius.

Rajavartiolaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Suomen rajavalvonta on järjestetty uskottavasti. Luvattomat rajanylitykset, rajat ylittävä rikollisuus ja muu laiton toiminta paljastetaan ja luvattomat rajanylittäjät otetaan kiinni.
- Meripelastustoimen hätätilanteisiin ja ympäristövahinkoihin osoitetaan viipymättä apua.
- Rajavartiolaitoksen valmius ja suorituskyky vastaa tehtäviä ja toimintaympäristön vaatimuksia.
- Rajavartiolaitos kykenee havaitsemaan ja vaikuttamaan tilanteisiin, jotka uhkaavat alueellista koskemattomuutta.
- Rajavartiolaitoksen toiminta ja näkyvyys lisäävät turvallisuutta ja palvelujen saatavuus on hyvä.

Rajavartiolaitoksen toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluku/mittari	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus (ind)	90	90	96
Vaikuttavuus (ind)	94	96	96
— Rajaturvallisuus (1—5)	3,9	4,0	4,0
— Turvallisuus merialueilla (1—5)	3,7	4,0	4,0
— Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius (1—5)	3,9	3,8	3,8
Kustannusvaikuttavuus (ind)	87	97	108

01. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 303 023 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Rajavartiolaitain (578/2005) 81 §:n nojalla työsuhdeasuntojen vuokratkompensatioon
- 2) Sisäministeriön rajavartio-osaston menoihin
- 3) Eurooppalaisen raja- ja merivartiostoviraston pysyvän joukon sekä raja- ja merivartiostoviraston toimintaan osallistumisen menoihin.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan Rajavartiolaitoksen henkilöstön palkkamenot ja lakisääteisestä toiminnasta aiheutuvat muut toimintamenot. Investointiluonteiset raskaamman kaluston hankinnat, kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot maksetaan momentilta 26.20.70.

Momentilta maksetaan sisäministeriön rajavartio-osaston menoja (arviolta noin 1,3 milj. euroa ja 10 htv:n menot).

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Henkilöstömenot	185 482	188 000	195 000
Toimitilamenot	31 000	41 000	46 000
ICT-menot	23 500	34 000	37 000
Muut menot	49 440	42 000	50 000
Tulot	-8 388	-12 000	-9 500
Yhteensä	281 034	293 000	318 500

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön ja siirtyviksi arvioidut määrärahat.

Sisäministeriön asettamat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet

Rajavartiolaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

1. Rajavartiolaitos varmistaa ja edistää henkilöstön ja asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Keskeisenä painopisteenä on erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeiden huomioiminen toiminnassa.
2. Ilmastonmuutoksen torjumiseksi hiilijalanjälki pienenee 50 % vuoteen 2027 mennessä (v. 2018 tasosta).
3. Hyvinvoivan henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Rajaturvallisuus

Suomen ulkorajavalvonta on tehokasta ja uskottavaa. Rajavartiolaitos vahvistaa Suomen turvallisuutta ja torjuu Suomeen ja Eurooppaan kohdistuvia turvallisuusuhkia ulkorajoilla. Rajaliikenne on turvallista ja sujuvaa. Rikostorjunta on vaikuttavaa. Rajavartiolaitos lisää ihmisten turvallisuutta rajaseudulla ja saaristossa.

Rajaturvallisuus

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Rajaturvallisuus (1—5)	4,1	3,8	3,8
Yhdyshenkilötoiminta ja kansainväliset operaatiot			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,7	3,4	3,4
Yhteistyö naapurimaiden viranomaisten kanssa			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	2,9	3,2	3,7
Rajavalvonta			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,1	3,9	3,8
— Rajatilanekuvan laatu (1—5)	4,3	3,9	3,9
— Rajatarkastusten laatu (1—5)	3,8	2,8	2,1
— Rajatapahtumien estäminen (1—5)	4,3	5,0	4,4

Rajaturvallisuus

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
— Rajatapahtumien paljastaminen (1—5)	2,5	3,7	3,7
— Laittoman maahantulon järjestämisten ja ihmiskaupparikosten selvitystaso (1—5)	3,3	3,2	2,9
Rajavartiolaitoksen antama viranomaisapu	5,0	3,1	2,9
Partiointi (h)	338 517	260 530	259 285
Tekninen valvonta (h)	4 293 681	4 500 000	4 500 000
Rajatarkastukset (milj. hlöä)	2,0	4,0	4,0
Pääsyn epääminen (hlöä)	683	646	1020
Valtionrajarikos (kpl)	219	140	140
Laittoman maahantulon järjestäminen ja ihmiskauppa (kpl)	91	84	79
Turvallisuuspalvelut harva-alueella (kpl)	1 677	532	467
Rajaturvallisuus			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	273,3	256,6	256,4
Henkilötyövuodet	2 627	2 567	2 585
Tuottavuus (ind)	88	90	82
Taloudellisuus (ind)	79	85	80

Turvallisuus merialueilla

Suomen meripelastusjärjestelmä on luotettava. Rajavartiolaitoksella on välitön johtamis- ja toimintavalmius merellisiin monialaonnettomuuksiin. Rajavartiolaitos edistää merellisen ympäristön suojelua.

Turvallisuus merialueilla

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Turvallisuus merialueilla (1—5)	4,2	4,6	4,6
Meripelastus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,7	4,6	4,6
Meripelastustehtävät (kpl)	1 338	1 443	1 443
Merellisen ympäristön suojelu			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,3	3,3	3,3
Turvallisuus merialueilla			
Kustannukset (milj. euroa)	13,2	13,8	13,9
Henkilötyövuodet	127	138	140
Tuottavuus (ind)	141	105	103
Taloudellisuus (ind)	127	99	100

Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius

Rajavartiolaitoksella on hyvä toimintakyky yhteiskunnan turvaamiseksi kaikissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Rajavartiolaitoksella on hyvä valmius alueellisen koskemattomuuden turvaamiseen ja valtakunnan puolustamiseen.

Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius (1—5)	3,9	3,8	3,8
Häiriö- ja poikkeusolovalmiuden ylläpito			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	4,2	3,9	3,9
Rajavartiolaitoksen joukkotuotanto ja sotilaallisen maanpuolustuksen koulutus			
Toiminnan laatu ja palvelukyky (1—5)	3,6	3,7	3,7
Alueellinen koskemattomuus ja puolustusvalmius			
Kustannukset (milj. euroa) ko. vuoden hintatasossa	16,8	16,7	18,8
Henkilötyövuodet	162	167	189
Tuottavuus (ind)	139	162	169
Taloudellisuus (ind)	125	154	164

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaitoksen henkilöstörakenne ja henkilöstön osaaminen pidetään tehtävien edellyttämällä tasolla.

Henkiset voimavarat

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilötyövuodet	2 916	2 900	2 950
Sairauspoissaolot (pv/htv)	6,4	6,8	6,8
Työilmapiiri (1—5)	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	289 422	286 752	312 523
Bruttotulot	8 388	12 000	9 500
Nettomenot	281 034	274 752	303 023
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	33 767		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	37 766		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	5 029	5 730	4 000
— EU:lta saatava rahoitus	70	400	500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	45	50	50
Tuotot yhteensä	5 144	6 180	4 550
Hankkeiden kokonaiskustannukset	7 455	9 088	6 594
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-2 311	-2 908	-2 044
Omarahoitusosuus, %	31	32	31

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvät joukot	420
Immolan, Ivalon ja Onttolan vuokratilavien nousu	970
Interoperability hanke	450
Kyberkyvykkyys (kyber)	1 700
Operatiivisen suorituskyvyn turvaaminen	-7 000
Rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaaminen (HO 2019)	1 000
Rajavartijamäärän turvaaminen	1 825
Siirto momentille 26.30.03	-1 250
Toimitilaturvallisuuden parantaminen	-2 400
Valmiuspaketti	30 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-637
Matkustussäästö	-632
Palkkausten tarkistukset	3 825
Yhteensä	28 271

2023 talousarvio	303 023 000
2022 II lisätalousarvio	25 169 000
2022 I lisätalousarvio	1 485 000
2022 talousarvio	274 752 000
2021 tilinpäätös	285 033 000

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 186 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ulkovartiolaivan varustamiseen liittyviin hankintoihin ja mahdollisiin muihin toiminnallisiin muutostarpeisiin
- 2) kevyen aluskaluston nopeiden veneiden uusimiseen ja muihin välttämättömiin venehankintoihin sekä niiden tarvitsemien varusteiden ja varaosien hankintaan

- 3) ilma- ja vartioalusten kertaluonteisiin peruskorjauksiin ja huoltoihin
 4) indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimusten mukaisiin menoihin
 5) maa- ja merirajan teknillisen valvonnan uudistamiseen liittyvien hankintojen ja palveluiden kustannuksiin
 6) uuden ulkovartiolaivan hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin
 7) uuden valvontalentokoneen hankintaan liittyviin suunnittelu-, hankinta- ja koulutuskustannuksiin.

Momentille voidaan myös tulouttaa oikaisuina sopimuksista aiheutuvia sopimussakkoja tai muita vastaavia korvauksia.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Uusien valvontalentokoneiden hankinta	163 000
Maa- ja merirajan teknisen valvontajärjestelmän uudistaminen	15 000
Partioveneiden järjestelmäpäivitykset	2 100
Nopeiden veneiden hankinta	1 115
Ilma- ja vartioalusten kertaluonteiset peruskorjaukset ja huollot	4 785
Yhteensä	186 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alusten ylläpitokulut	3 000
Maa- ja merirajan teknisen valvontajärjestelmän uusiminen	15 000
Valvontalentokoneiden hankinta	163 000
Yhteensä	181 000

2023 talousarvio	186 000 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 I lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	5 000 000
2021 tilinpäätös	191 019 000

30. Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Selvitysosa: Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimi voi myös tuottaa terveydenhuollon kanssa sovittuja ensivaste- ja ensihoitopalveluja. Pelastustoimi parantaa yhteiskunnan turvallisuutta onnettomuuksien ennaltaehkäisyyn, pelastustoimin-

nan ja siviilivalmiuden avulla. Pelastustoimella on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen ja pelastustoimi osallistuu aktiivisesti alan kansainväliseen yhteistyöhön.

— Pelastustoimen ohjauksen seurauksena pelastuslaitokset vahvistavat onnettomuuksia ennalta ehkäiseviä toimia sekä onnettomuuksien ja vahinkojen määrä vähenee.

— Uudelleen organisoitu pelastustoimi lisää suomalaisen yhteiskunnan turvallisuutta.

— Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan toimintaedellytysten turvaaminen varmistaa laadukkaat palvelut ja niiden saatavuuden valtakunnallisesti yhdenmukaisina.

— Sisäministeriön vuorovaikutus ja yhteistyö tukee ohjattavien virastojen tulostavoitteiden saavuttamista sekä yhteistyö toimialan viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa on säännönmu-
kaista ja toimivaa.

— Pelastustoimen varautumisen ja väestönsuojelun järjestelyt vastaavat riskiarvioissa tunnistet-
tuihin riskeihin.

— Kansallinen ja kansainvälinen siviilivalmiuden yhteistyö ja -toiminta edistää Suomen kykyä selviytyä kriiseistä ja antaa ja vastaanottaa kansainvälistä apua.

— Alueelliset varautumisen ja valmiuden vahvistetut ja yhteensovitettavat järjestelyt vastaavat kan-
sallisesti ja alueellisesti merkittäviä riskejä.

— Suomi hyödyntää täysimääräisesti unionin pelastuspalvelumekanismien uuden rescEU -poolin
mahdollisuuksia ja EU-rahoitusta kansallisen valmiuden ja suorituskykyjen kehittämisessä.

— Osaamisen kehittäminen ja työkuorman jakaminen sekä yhdessä tekeminen vahvistavat työ-
hyvinvointia ja parantavat työn tuloksia sekä laatua.

Pelastusopistolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Pelastusopiston koulutus ja TKI-toiminta on laadukasta ja vastaa tarvetta.

— Pelastustoimen koulutusjärjestelmä vastaa turvallisuusympäristön haasteisiin.

— Kansainvälisen pelastustoiminnan valmiutta ylläpidetään.

— Pelastusopisto varmistaa ja edistää henkilöstön ja asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista
kohtelua kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Keskeisenä painopisteenä on
erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeiden huomioiminen toiminnassa.

— Ilmastonmuutoksen torjumiseksi hiilijalanjälki pienenee 50 % vuoteen 2027 mennessä (v.
2018 tasosta).

— Hyvinvoivan henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaali-
suus) ja konsernistategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

Vastuun pelastustoimen tehtävien hoitamisesta jakavat sisäministeriö, hyvinvointialueen pelas-
tustoimet, Helsingin kaupunki ja Pelastusopisto. Valtion talousarviosta, sisäministeriön pääluo-
kasta, rahoitetaan sisäministeriön pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallinen johtami-
nen, ohjaus ja kehittäminen sekä Pelastusopiston toiminta. Hyvinvointialueen pelastustoimien
järjestämät palvelut rahoitetaan valtion talousarviosta, valtiovarainministeriön pääluokasta.

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen on osa pelastustoimen strategiaa. Pelastustoimen palveluiden taso ja laatu pyritään turvaamaan yhdenvertaisena kaikilla alueilla. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustavoitteen toimeenpanoa edistetään pelastusalan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toimintaohjelman kautta.

Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on hätäkeskuspalvelujen tuottaminen sekä hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvä pelastustoimen, poliisitoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen viranomaisten toiminnan tukeminen. Hätäkeskuslaitoksen tuottamat palvelut ovat ensimmäinen lenkki auttamisen ketjussa. Hätäkeskuspalvelujen vaikutus kohdistuu suoraan väestöön sekä osaltaan pelastustoimen, poliisitoimen että sosiaali- ja terveystoimen palvelutasoon.

Hätäkeskuslaitokselle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- Hätäkeskukset vastaavat nopeasti ja välittävät avuntarpeeseen tarkoituksenmukaisen avun viivytyksettä.
- Hätäkeskuslaitoksen toiminta ja palvelut ovat luotettavia ja lisäävät turvallisuuden tunnetta.
- Hätäkeskustoiminta on varmistettu kaikissa oloissa.
- Hätäkeskuspalvelut tuotetaan yhdenvertaisesti koko maassa.
- Hätäkeskuslaitos edistää aktiivisesti sukupuolten välisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista henkilövalintojen haku- ja valintamenettelyssä.
- Olemassa olevaa henkilöstöresurssia käytetään optimaalisesti palvelutarpeen mukaisesti (kohdentaminen) huomioiden henkilöstön jaksaminen.
- Hätäkeskuslaitos varmistaa ja edistää henkilöstön ja asiakkaiden yhdenvertaista ja tasa-arvoista kohtelua kaikissa tilanteissa perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Keskeisenä painopisteenä on erityisen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten tarpeiden huomioiminen toiminnassa.
- Ilmastonmuutoksen torjumiseksi hiilijalanjälki pienenee 50 % vuoteen 2027 mennessä (v. 2018 tasosta).
- Hyvinvoivan henkilöstön osaaminen vastaa muuttuvan toimintaympäristön (mm. digitaalisuus) ja konsernistrategian toimeenpanon edellyttämiä vaatimuksia.

01. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 367 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) pelastuslain (379/2011) 107 §:n mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen
- 2) pelastuslain 100 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 3) pelastuslain 97 §:ssä tarkoitettulla tavalla valmiuden ylläpitämiseen
- 4) pelastustoimeen liittyvään standardisointitoiminnan edistämiseen ja standardisointityöhön osallistumisesta johtuviin menoihin

5) ilma-alusten käyttöön liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamiseen Fintraffic Lennonvarmistus Oy:lle.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastustoimen valtakunnallista ohjausta ja johtamista vahvistetaan tavoitteena yhdenmukainen ja laadukas pelastustoimi ja pelastustoimen järjestelmä. Pelastustoimi edistää hyvinvointialueella pelastustoimen palveluiden kehittämistä järjestämisvastuun mukaisesti.

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Henkilöstömenot	286	100	980
Toimitilamenot	-	-	-
ICT-menot	496	1 000	1 000
Muut menot ²⁾	2 683	3 400	2 600
Tulot	-	-	-
Yhteensä	3 465	4 500	4 580

¹⁾ Pelastusopiston toimintamenot (koulutuksen varsinaiset toimintamenot ja kansainvälinen pelastustoiminta) esitetään siirrettäväksi omaksi momentikseen 26.30.03 1.1.2023 alkaen. Tässä taulukossa ei esitetä Pelastusopiston menoja ja tuloja. Luvut sisältävät siirretyt määrärahat.

²⁾ Sisältää asiantuntija- ja tutkimuspalvelut.

Pelastustoimi ja varautuminen

Pelastustoimi kykenee toimimaan nopeasti ja tehokkaasti onnettomuustilanteissa. Pelastustoimi on siviilivalmiuden vahva yhteensovittaja ja luotettu yhteistyökumppani.

Pelastustoimella on jatkuvaan analyysiin pohjautuva kokonaiskuva yhteiskunnan riskeistä ja uhkista.

Pelastustoimi selvittää ja yhdenmukaistaa pelastustoimen ja siviilivalmiuden järjestelmän suorituskykyä ja kykyä vastata toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeisiin.

Pelastustoimi ja varautuminen

Tavoite	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Pelastuslaitosten kiireellisten tehtävien toiminta- valmiusaika (mediaani) (m:ss), enintään	7:41	7:45	7:40

Onnettomuuksien ehkäisy

Pelastustoimen tehtävänä on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisy. Pelastustoimi vahvistaa onnettomuuksia ennalta ehkäiseviä toimia ja kehittää onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvää arviointia. Onnettomuuksia ja niiden seurauksia ehkäistään parantamalla ihmisten ja yhteisöjen omatoimista varautumista, lisäämällä väestön turvallisuustietoisuutta ja -osaamista sekä toteuttamalla pelastuslaitosten laatimien valvontasuunnitelmien mukaisia toimia.

Onnettomuuksien ehkäisy

Tavoite	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Hätäkeskukseen liitettyjen paloilmointimien tarkastus- tehtävien määrä (kpl), enintään	16 713	16 000	16 000
Valvontatehtävät (suunnitellut/toteutuneet) (%), vähintään ¹⁾	95	95	98
Omaisuusvahingot (milj. euroa)	169	140	140

¹⁾ Kattaa valvontasuunnitelman mukaisen määräaikaisen valvonnan.

Siviilivalmius ja alueellinen varautuminen

Siviilivalmiuden ja alueellisen varautumisen tavoitteena on, että alueella toimivilla viranomaisilla ja muilla julkishallinnon toimijoilla, järjestöillä ja elinkeinoelämällä on yhteinen ymmärrys alueen riskeistä ja jaettu käsitys eri toimijoiden rooleista ja tehtävistä sekä kyvystä toimia häiriötilanteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	21 852	25 220	4 367
Bruttotulot	2 280	2 600	-
Nettomenot	19 572	22 620	4 367
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 185		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 170		

¹⁾ Pelastusopiston toimintamenot esitetään siirrettäväksi 1.1.2023 alkaen omaksi momentiksi 26.30.03. Vuosien 2021 ja 2022 luvut sisältävät Pelastusopiston menot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

DigiFinland Oy:n pääoman palautus sisäministeriölle	-1 000
Galileo-satelliittinavigointijärjestelmän PRS-palvelun kansallinen käyttöönotto	270
Pelastajakoulutuksen lisäys	-1 950
Pelastusopiston koulutuksen ja TKI-toiminnan laadukkaan ja tarvetta vastaavan toiminnan turvaaminen	-2 400
Pelastusopiston osuus pelastustoimen toimintamenoista (siirto momentille 26.30.03)	-14 029
Pelastustoimen ja varautumisen valtakunnalliset johtamisjärjestelyt sekä suorituskyvyn turvaaminen	880
Siirto momentille 26.30.03 (säästön purku)	-100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-28
Matkustussäästö	-48
Palkkausten tarkistukset	154
Toimistotilasäästö	-2
Yhteensä	-18 253

2023 talousarvio	4 367 000
2022 II lisätalousarvio	716 000
2022 talousarvio	22 620 000
2021 tilinpäätös	19 557 000

02. Hätäkeskuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 70 550 000 euroa.

Selviytysosa: Hätäkeskuslaitos varautuu hätäkeskusjärjestelmän jatkokehittämiseen vuosina 2023—2026.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen hätäkeskustoiminnasta annetun lain muuttamiseksi. Esityksellä muutetaan lain säännökset henkilötietojen käsittelystä vastaamaan EU:n yleistä tietosuojasetusta sekä selkeytettäisiin Hätäkeskuslaitoksen tehtäviä.

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Henkilöstömenot	37 892	40 664	41 500
Toimitilamenot	3 879	3 726	4 000
ICT-menot	18 346	27 000	21 735
Muut menot	5 228	4 236	7 315
Tulot	-3 451	-4 000	-4 000
Yhteensä	61 894	71 626	70 550

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön

Tuloksellisuustavoitteet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Hätäkeskus vastaa hätäpuheluun nopeasti			
Hätäpuheluun vastataan 10 sekunnissa (%:ssa hätäpuheluista)	88	90	90
Hätänumeroon soittaneet ovat tyytyväisiä hätäkeskuslaitoksen palveluihin			
Hätänumeroon soittaneiden tyytyväisyys hätäkeskusten tuottamiin palveluihin (asteikolla 1—5), vähintään	4,55	-	4,6
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus			
Hätäkeskustietojärjestelmän toimintavarmuus, käyttöaste (%)	100	99,99	99,99

Hätäkeskuslaitos

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Tuotokset			
Hätäilmoitusten määrä, kpl, josta	2 782 980	2 800 000	2 800 000
— vastatut hätäpuhelut, kpl	2 754 870	2 700 000	2 700 000
— välitettyjen tehtävien määrä, kpl	1 488 290	1 500 000	1 500 000
Panokset			
Henkilötyövuodet	598	600	630
Toiminnan tehokkuus			
Hätäilmoitusten määrä/päivystyshenkilöstö	6 160	6 200	6 200
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/asukas, enintään	11,6	12	13
Hätäkeskustoiminnan kustannukset, euroa/hätäilmoitus, enintään	23,1	24	25
Toiminnan laatu ja palvelukyky			
Hätäkeskuslaitoksen yhteistyöviranomaisten tyytyväisyys, indeksi, vähintään (asteikko 1—5) ¹⁾	-	3,3	-
Henkiset voimavarat			
Henkilöstön määrä	607	610	630
Päivystyshenkilöstön määrä (päivystäjät, ylipäivystäjät, vuoromestarit ja johtokeskuspäivystäjät)	460	470	500
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5) ²⁾	3,25	-	3,4
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	18,2	16,0	15,0

¹⁾ Kysely toteutetaan syksyllä 2021.

²⁾ Kysely toteutetaan joka toinen vuosi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	65 345	70 160	74 550
Bruttotulot	3 451	4 000	4 000
Nettomenot	61 894	66 160	70 550
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 755		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 059		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hätäkeskuksesta annetun lain ja siihen liittyvien lakien ml. esteettömyysdirektiivin toimeenpanosta aiheutuvat muutokset			350
Hätäkeskuslaitoksen HTV-tason turvaaminen			1 000
Hätäkeskuspäivystäjäturvaamisen (HO 2019)			500
Hätäviestijärjestelmän uudistamisprojekti hätäkeskustoiminnan kyberturvallisuuden ja toimintavarmuuden parantamiseksi (kyber)			2 350
Siirto momentille 26.30.03			-350

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-134
Matkustussäästö	-61
Palkkausten tarkistukset	743
Toimistotilasäästö	-8
Yhteensä	4 390

2023 talousarvio	70 550 000
2022 II lisätalousarvio	3 207 000
2022 talousarvio	66 160 000
2021 tilinpäätös	60 198 000

03. Pelastusopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 109 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Pelastusopistosta annetun lain (607/2003) 36 §:n 2 momentissa mainittujen suoritteiden kustannusten korvaamiseen.

Momentille saa nettobudjetoida myös siirtotalouden tuottoina Palosuojelurahastolta tutkimus- ja kehittämistoimintaan saadut erityisavustukset.

Selvitysosa: Pelastusopisto on ainoa valtakunnallinen pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammattilaisia kouluttava oppilaitos, jonka tehtävänä on tutkintokoulutusten kehittäminen ja koulutustarpeisiin vastaaminen. Pelastusopiston lakisääteisenä tehtävänä on antaa pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan ammatillista peruskoulutusta, pelastustoimen päällystön ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan täydennyskoulutusta sekä normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumiseen valmentavaa koulutusta. Pelastusopisto vastaa pelastustoimen sopimushenkilöstön koulutusjärjestelmästä sekä sopimushenkilöstön päällystön ja vastaavan kouluttajan koulutuksesta. Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on kansainvälisen pelastustoiminnan asiantuntijoiden kouluttaminen, rekrytointi, lähettäminen ja muodostelmien logistiikka kansainvälisten sitoumusten mukaisesti.

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Henkilöstömenot	8 308	8 858	8 937
Toimitilamenot	3 848	3 947	4 023
ICT-menot	1 011	1 200	1 200
Muut menot	5 163	7 599	5 904
Tulot	-2 280	-2 141	-2 250
Yhteensä	16 050	19 463	17 814

¹⁾ Momentti esitetään perustettavaksi 1.1.2023 alkaen. Taulukossa on huomioitu momentin 26.30.01 pelastustoimen toimintamenot käyttö Pelastusopistossa. Luvut sisältävät siirrettyjen määrärahojen käytön.

Pelastusopiston koulutusjärjestelmä luo pohjan pelastustoimen ja hätäkeskusten henkilöstön osaamiselle ja valmiudet pelastusalan kansainvälisiin avunantotehtäviin. Tutkintoon johtavan koulutuksen opetussuunnitelmat luodaan ammattien kehitysnäkymien pohjalta niin, että ne muodostavat ammatillisesti etenevän jatkumon, jossa huomioidaan myös täydennyskoulutustarpeet.

Pelastusopisto huolehtii osaltaan pelastustoimen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta, tutkimustoiminnan koordinoinnista sekä tarvittaessa muistakin Pelastusopiston toimialaan soveltuvista tehtävistä.

Pelastusopiston tutkimus- ja kehittämistoiminta tuottaa tutkittua tietoa, esimerkiksi analyysejä ja tilastokatsauksia, pelastustoimen ja sisäisen turvallisuuden kehittämisen tueksi.

Koulutus- ja tutkimustoiminta

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Tuotokset			
Pelastajatutkintojen määrä, kpl, vähintään	114	137	144
Hätäkeskuspäivystäjätutkintojen määrä, kpl, vähintään	41	67	48
Alipäällystötutkintojen määrä, kpl, vähintään	40	20	40
AMK-tutkintojen määrä, kpl	21	30	30
Kansainvälisen pelastustoiminnan valtakunnallisen koulutuksen saaneet henkilöt, lkm	121	290	290
Valtakunnallisiin kv-harjoituksiin osallistuneet henkilöt, lkm	30	80	70
Varautumiskoulutukseen osallistuneet henkilöt, lkm, vähintään	3 606	3 000	6 000
Pelastuslain 67 §:n mukaisen koulutuksen (väestönsuojelun johdon ja muun erityishenkilöstön koulutus) koulutettavapäivien määrä, kpl, vähintään	100	100	300
Panokset			
Henkilötyövuodet	134	130	134
Koulutuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)	12 879	13 000	13 000
Pelastusopiston koulutettavapäivät/henkilötyövuodet (htv sisältää koulutuksen ja tukipalvelut)	693	803	803
Pelastusopiston ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija-kohtainen vuosikustannus, euroa, enintään	27 139	28 000	28 000
Pelastusopiston tutkintopalaute (asteikolla 1—4)	3,07	3,08	3,08
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaikat	6,5	5,0	5,0
Pelastusopiston henkilöstön määrä	141	129	129
Työtyytyväisyys, indeksi (asteikko 1—5)	3,47	3,47	3,47
Sairauspoissaolot, työpäivää/htv, enintään	7,6	7,2	6,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)¹⁾

	2023 esitys
Bruttomenot	19 359
Bruttotulot	2 250
Nettomenot	17 109

¹⁾ Momentti esitetään perustettavaksi 1.1.2023 alkaen. Vuosien 2021 ja 2022 menot ovat momentilla 26.30.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pelastajakoulutettavamäärän lisäyksen suunnittelu	600
Pelastajatutkintojen sisällöllinen kehittäminen	80
Pelastusopiston osuuden siirto momentilta 26.30.01	14 029
Siirto momentilta 26.01.01	100
Siirto momentilta 26.10.02	350
Siirto momentilta 26.20.01	1 250
Siirto momentilta 26.30.01 (Säästön palautus)	100
Siirto momentilta 26.30.02	350
Siirto momentilta 26.40.01	250
Yhteensä	17 109

2023 talousarvio 17 109 000

20. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) pelastuslain (379/2011) 97 §:ssä tarkoitetulla tavalla toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä etsintä- ja pelastustehtäviin sekä poliisiviranomaisen johtamiin etsintä- tai muihin vastaaviin virka-aputehtäviin ja niistä aiheutuvan valmiuden ylläpitämiseen

2) pelastuslain 38 §:ssä tarkoitetulla tavalla pelastustoimintaan kuuluviin tehtävissä avustamiseen tai tuen antamiseen toiselle viranomaiselle sekä pelastustoimeen kuuluvan asiantuntija-, muodostelma- ja materiaaliavun antamisesta ulkomaille, vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta aiheutuviin kustannuksiin ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa, unionin pelastuspalvelumekanismissa (1313/2013/EU) tarkoitetuissa toimissa, Euroopan unionin ja kansainvälisten järjestöjen yhteistyössä sekä Suomen kahden- ja monenvälisten pelastuspalvelun yhteistoimintasopimusten perusteella, mihin luetaan myös Suomen osallistuminen Euroopan unionin, YK:n sekä NATO:n euroatlanttisen kumppanuusneuvoston pelastuspalvelun ja siviilivalmiuden asiantuntijatehtäviin niistä aiheutuvine palkkaus- ja toimintakustannuksineen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkauksiin

3) pelastuslain 31 §:n mukaisiin metsäpalojen tähyystoiminnasta ja sen valmiuden ylläpidosta aiheutuneisiin kustannuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilma-alusten käyttö etsintä- ja pelastustehtäviin	600 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	1 100 000
Metsäpalojen tähyystoiminta	1 300 000
Yhteensä	3 000 000
2023 talousarvio	3 000 000
2022 II lisätalousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	3 071 841

40. Maahanmuutto

Selvitysosa: Maahanmuuttopolitiikalla pyritään aktiiviseen ja ennakoituun maahanmuuttoon. Suomen työkäisten määrä vähenee ja lisäystä tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. Ilman riittävää maahanmuuttoa työvoiman tarjonta ja pitemmällä aikavälillä työllisyys laskevat olennaisesti. Työ- ja koulutusperusteisella maahanmuutolla edistetään Suomen kansainvälistä kilpailukykyä, innovaatiotoimintaa ja kansainvälisten investointien saamista Suomeen. Maahanmuuton hyötyjä tavoitellaan taloudellisen huoltosuhteen, kestävyysvajeen ja työllisyysasteen parantumisen kautta. Tarkoituksena on turvata osaavan työvoiman saatavuus ja ehkäistä turvallisuusriskejä. Maahanmuuttovirasto vastaa, että lupaprosessit ovat laadukkaita ja oikeusvarmoja ja hakemukset käsitellään niille asetetuissa määräajoissa. Tavoitteena työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien osalta on yhden kuukauden enimmäiskäsittelyaika hallituskauden loppuun mennessä asteittain (v. 2022: 2 kk, v. 2023: 1 kk), sisältäen perheenjäsenet ja jatkoluvat. Erityisasiantuntijoiden ja start up -yrittäjien ja heidän perheenjäsentensä osalta tavoitteena on kahden viikon käsittelyaika.

Maahanmuuttopolitiikan tavoitteena on oikeudenmukainen kansainvälisen suojelun järjestelmä, joka toteuttaa perus- ja ihmisoikeuksia. Vastaanottokeskusten palveluiden laadun ja toimintatapojen yhdenmukaisuus sekä keskusten turvallisuus pyritään varmistamaan. Vuonna 2023 varaudutaan keskimäärin noin 32 000 vastaanoton palvelun piirissä olevaan asiakkaaseen. Kansainvälisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneet ohjataan nopeasti työllistymiseen tähtääviin kotoittamispalveluihin. Palautukset toimeenpannaan tehokkaasti kunnioittaen palautuskiellon periaatetta ja palautuksia edistetään yhteistyössä lähtö- ja kauttakulkumaiden kanssa. Kiintiöpakolaishuoltotoimintaa toteutetaan uudelleensijoittamalla Suomeen vuosittain kansainvälisen suojelun tarpeessa olevia henkilöitä. Kiintiöpakolaisten määrä on 1 050 henkilöä vuonna 2023. Kansainvälisen suojelun järjestelmää koskeviin tavoitteisiin pyritään myös aktiivisella osallistumisella yhteisen eurooppalaisen turvapaikkajärjestelmän uudistamiseen.

Maahanmuuttovirastolle asetetaan seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

— Maahanmuuttovirasto on luotettava ja tuloksellinen lupaviranomainen, jolla on laaja-alainen yhteiskunnallinen palvelutehtävä.

— Oleskelulupa- ja kansalaisuusprosessit ovat asiakaslähtöisiä ja laadukkaita ja mahdollisimman pitkälle automatisoituja. Hakemukset käsitellään niille asetetuissa tavoiteajoissa. Maahanmuuttovirasto saavuttaa hallitusohjelmassa asetetut käsittelyaikatavoitteet.

— Kansainvälisen suojelun hakemukset käsitellään kuudessa kuukaudessa (HO 2019) yksilöllisesti kv- ja EU-oikeuden velvoitteiden mukaisesti. Menettelyssä taataan oikeusturva, noudatetaan palautuskieltoa ja edistetään lapsen etua. Maahanmuuttovirasto parantaa kykyään hankkia kaikki kansainvälisen suojelun kannalta olennaiset selvitykset. Turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmä toimii yhdenmukaisesti ja laadukkaasti, ja edistää varhaista kotoutumista.

— Maahanmuuttovirasto on maahanmuuton asiantuntija julkisessa keskustelussa ja viestii luotettavasti ja ajantasaisesti viraston tehtävistä. Asiakaspalvelu on nopeaa ja läpinäkyvää ja on osa laadukasta päätöksentekoprosessia.

— Maahanmuuttovirasto tuottaa ajantasaista maahanmuuton tilannekuvaa ja vastaa ennakoivasti toimintaympäristön muutoksiin.

Maahanmuuttoviraston toiminnalliset tulostavoitteet

Tunnusluvut ja mittarit	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Indeksi seuraavien keskeisten tulostavoitteiden osalta	-	3	4
Tuottavuus (pts/htv, oleskelulupa, EU-rek, kansalaisuus, maastapoistamiset)	314	350	375
Käsittelyajat (kokonaiskäsittelyaika ka)			
Turvapaikkahakemus, vrk	310	250	180
Kansalaisuushakemus, vrk	350	270	200
Opiskelija 1. lupa, vrk	18	20	16
Perhe 1. lupa, vrk	106	100	80
Työ 1. lupa, vrk	59	35	25
Automaatioaste	32	40	50
Asiakastyytyväisyys	3,6	3,6	3,8
Vaikuttavuus			
Maahanmuuttoviraston päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, laintulkinta- ja menettelyvirheet (%)	98,8	97	97
Kuntaan sijoituksen odotusaika vastaanottokeskuksissa oleskelulupapäätöksestä laskien keskimäärin enintään (vrk)	73	70	60
Maahanmuuttovirastossa ratkaistut/vireille tulleet (%)	93	96	100
Sähköisesti vireytettyjen asioiden osuus (%)	84	87	90
Vastaanoton tunnuslukuja			
Vastaanottokeskusten käyttöaste keskimäärin (%)	69	80	75
Vastaanottokeskusten paikkaluku vuoden lopussa	3 335	18 700	17 300
Vastaanottokeskusten lukumäärä	27	95	85
Vastaanottojärjestelmässä asiakkaita keskimäärin	5 492	34 000	32 000
Vastaanottokeskuksiin majoitettuja keskimäärin	2 676	11 000	10 500
Säilöön otetut ulkomaalaiset keskimäärin	30	50	60
Yksityismajoituksessa keskimäärin	2 878	23 000	21 500

01. Maahanmuuttoviraston ja valtion vastaanottokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 65 021 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maahanmuuttohallinnon toiminnan kehittämiseen ja vastaanottojärjestelmän kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 3 800 000 euroa maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi -investointikokonaisuuteen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Sisäministeriö ohjaa ja kehittää maahanmuuttohallintoa ja vastaa maahanmuuttopolitiikan sekä maahanmuuttoa ja kansalaisuutta koskevan lainsäädännön valmistelusta ja edustaa maahanmuuttoasioissa Suomea Euroopan unionissa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Sisäministeriö yhteensovittaa maahanmuuttoasioihin liittyvää toimintaa hallinnonalojen välillä. Työvoiman maahanmuuton ohjauksesta ja kehittämisestä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä sisäministeriön kanssa.

Maahanmuuttovirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen ja kansalaisuuteen liittyviä asioita. Maahanmuuttoviraston organisaatioon kuuluvat myös Helsingin, Oulun ja Joutsenon vastaanottokeskukset. Helsingin ja Joutsenon keskusten yhteydessä toimivat ulkomaalaisten säilönottoyksiköt. Joutsenon vastaanottokeskuksen yhteydessä toimii lisäksi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Virasto vastaa valtion vastaanottokeskuksissa majoittuneiden turvapaikanhakijoiden vastaanoton, ulkomaalaisten säilönottoyksiköiden ja ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän käytännön toiminnasta, ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Lisäksi Maahanmuuttovirasto vastaa turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleisestä kehittämisestä ja ohjauksesta.

Momentin määrärahasta 3 800 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista. Maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osaajien maahanmuuton tueksi -investointikokonaisuus edistää elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta työllisyys- ja työmarkkinat (RRF pilari3).

Toimintamenojen kohdentuminen (1 000 euroa)¹⁾

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilöstömenot	54 453	62 715	64 611
Toimitilamenot	11 546	13 802	10 030
ICT-menot	10 657	19 552	7 241
Muut menot	9 770	14 952	26 747
Tulot	-32 775	-29 673	-31 554
Yhteensä	53 651	81 348	77 075

¹⁾ Luvut sisältävät myös siirrettyjen määrärahojen käytön.

Maahanmuuttovirasto ja valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Tuotokset			
Ratkaistut asiat	155 149	170 346	174 328
Panokset			
Toimintamenot (1 000 euroa) Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt	53 651	65 367	65 021
Henkilötyövuodet			
Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt	1 010	1 142	1 142
Tehokkuus			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— oleskelulupa, EU-rek, kansalaisuus, maastapoistamiset/htv	314	350	375
— turvapaikkapäätökset / htv	22	23	23
— kansalaisuushakemuspäätökset / htv	246	249	269
— taloudellisuus (nettomenot euroa/päätös)	454	450	450
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	73	75	78

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat 2021—2023

	2021		2022		2023	
	toteutuma	Vireille	ennuste	Vireille	tavoite	Vireille
	tulevat	Ratkaistut	tulevat	Ratkaistut	tulevat	Ratkaistut
Oleskelulupa-asiat yhteensä, joista keskeisimmät	122 400	118 154	122 251	128 679	151 155	131 155
— työperusteiset ¹⁾ oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	28 197	27 842	28 163	30 322	34 821	30 905
— opiskelijoiden oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	9 923	9 479	9 911	10 323	12 254	10 522
— perhesideperusteiset oleskelulupahakemukset (1. lupa ja jatkolupa)	26 168	23 880	26 136	26 007	32 316	26 508
— muut asiat ²⁾	58 112	56 953	58 041	62 027	71 764	63 220
Turvapaikkahakemukset	2 545	4 086	7 100	5 112	6 000	4 920
Tilapäinen suojelu	-	-	48 000	48 000	30 000	30 000
Muu kansainvälinen suojelu	2 343	2 300	2 373	1 670	2 372	1 929
Maasta poistaminen	4 143	5 256	4 143	5 839	4 143	5 897
Kansalaisuusasiat	17 761	10 024	15 769	13 716	15 819	14 792
Passit ja matkustusasiakirjat	16 057	15 329	25 926	15 329	25 926	15 636
Yhteensä	165 249	155 149	225 562	218 345	235 415	204 329

¹⁾ Mm. elinkeinon harjoittaminen, osaratkaisua edellyttävä työnteko, tieteellinen tutkimus, harjoittelija, urheilu ja valmentaminen, erityisasiantuntija, muu työnteko, kausityö, start up-yrittäjä.

²⁾ Mm. EU-oleskeluoikeus, ihmiskaupan uhreille myönnettävä harkinta-aika, oleskelutodistukset ja -ilmoitukset, pysyvät oleskeluluvat, voimassa olevaa lupaa koskevat asiat.

Käsittelylle asetetussa tavoiteajassa ratkaistut hakemukset

	2021 Tavoite (vrk)	2021 Ratkaistu tavoiteajassa (%)	2022 Tavoite (vrk)	2022 Ratkaistu tavoiteajassa (%)	2023 Tavoite (vrk)	2023 Ratkaistu tavoiteajassa (%)
— 1. työntekijän oleskelulupa, (sis. TE-toimiston osa-päätöksen)	90 ¹⁾	79	60 ¹⁾	100	30	100
josta käsittelyaika Maahan- muuttovirastossa	45	80	30	100	15	100
— 1. opiskelijan oleskelulupa	90	99	60	100	30	100
Kansainvälinen suojelu ¹⁾	180 ¹⁾	40	180 ¹⁾	100	180 ¹⁾	100
Kansalaisuus	365	54	365	100	365	100

¹⁾ Lakisääteinen

**Henkiset voimavarat, Maahanmuuttovirasto ml. valtion vastaanottokeskukset ja säilöön-
ottoyksiköt**

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Henkilötyövuodet	1 010	1 142	1 142
Sairauspoissaolot (työpäivää/htv)	8,1	7,1	7,1
Työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,6	3,6	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	86 426	95 040	96 575
Bruttotulot	32 775	29 673	31 554
Nettomenot	53 651	65 367	65 021
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 943		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	28 114		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 ennuste	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myynti- tuotot	27 397	27 368	27 637
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	14 003	14 700	15 000
— osuus yhteiskustannuksista	23 579	22 000	20 500
Kustannukset yhteensä	37 582	36 700	35 500

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 ennuste	2023 esitys
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-10 185	-9 332	-7 863
Kustannusvastaavuus, %	73	75	78

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EU tietojärjestelmien yhteentoimivuus (interoperability -hanke, IO) ml. SIS recast			2 645
Helsingin säilöönnottoyksikön korvaava yksikkö			3 110
Henkilöstöresurssit			-1 750
Henkilötunnusten uudistaminen (HETU-hanke)			300
Maailmanluokan automaatiota hyödyntävä digitaalinen infrastruktuuri osajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3)			-4 035
Muukalaispassien ja matkustusasiakirjojen siirtäminen UMA-järjestelmään -hanke, kertaerän poistuminen			-210
Pakolaiskiintiö 1 050 henkilön tasoon			-423
Pikakaistan toimeenpano, kertaerän poistuminen			-1 000
Pääkaupunkiseudun säilöhankkeen siirtyminen			-3 100
Pääkaupunkiseudun säilöhankkeen siirtyminen, erotus			-10
Rajanylitystietojärjestelmän (EES) ja Euroopan matkustustieto- ja lupajärjestelmän (ETIAS) käyttöönotosta aiheutuvat kustannukset			1 009
Siirto momentille 26.30.03			-250
Toiminnan turvaaminen ja työperäisen maahanmuuton edistäminen, kertaerän poistuminen			-2 000
Työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten ruuhkan purku sekä automaatiokehitys, kertaerän poistuminen			-2 250
Ukrainasta pakenevien vaikutukset Migrin resursseihin (maahanmuuttokokonaisuus)			6 142
UMA-järjestelmän pien- ja jatkokehitys			1 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö			-168
Matkustussäästö			-117
Palkkausten tarkistukset			800
Toimistotilasäästö			-39
Yhteensä			-346

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	65 021 000
2022 II lisätalousarvio	9 394 000
2022 talousarvio	65 367 000
2021 tilinpäätös	70 822 000

21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 371 152 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 7 §:n mukaisesti vastaanotto- ja järjestely-

Vastaanottolain 6 §:ssä säädetään erityistarpeiden huomioon ottamisesta hakemuksen käsittelyn ajan ja lisäksi vastaanottolain 19 §:ssä täydentävästä vastaanottorahasta kattamaan erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvia tarpeelliseksi harkittuja menoja.

Turvapaikkapuhuttelujen tulkkaus- ja käännöskustannukset vaihtelevat turvapaikanhakijoiden määrän ja hakijoiden kielen mukaan. Turvapaikkahakemuslomakkeella selvitetään hakemuksen perusteet ennen turvapaikkapuhuttelua. Hakijan täyttämä lomake sekä hakijan vieraskieliset asiakirjat ja selvitykset käännetään Maahanmuuttovirastossa. Maahanmuuttoviraston turvapaikkatutkinnassa ja turvapaikkapuhuttelussa käytetään hakijan äidinkieltä tai hänen ymmärtämänsä kielen tulkkausta.

Ulkomaalaislain (301/2004) 65 §:n mukaan Maahanmuuttovirasto voi varata hakijalle ja perheenkokoajalle tilaisuuden osoittaa biologinen sukulaisuus toteen valtion varoista kustannettavan DNA-tutkimuksen avulla, jos biologiseen sukulaisuuteen perustuvasta perhesiteestä ei muutoin voida saada riittävää selvitystä ja jos DNA-tutkimuksen avulla on mahdollista saada olennaista näyttöä perhesiteestä. Ulkomaalaislain 6 a §:n mukaan oleskelulupaa hakevan ulkomaalaisen tai perheenkokoajan iän selvittämiseksi voidaan tehdä oikeuslääketieteellinen tutkimus, jos on olemassa ilmeisiä perusteita epäillä hänen itsestään antamien tietojen luotettavuutta. Ulkomaalaislain 6 b §:ssä säädetään oikeuslääketieteellisen tutkimuksen tekemisestä. Turvapaikanhakijoille ja perheenkokoajille, joiden henkilöllisyyttä ei ole voitu varmistaa, voi olla tarpeen joissakin tapauksissa osana henkilöllisyyden selvittämistä tehdä kielianalyysi hakijan kielellisen identiteetin ja taustan ja sitä kautta kotiseudun selvittämiseksi. Kielianalyysin avulla selvitetään muun muassa, täytyvätkö perheenyhdistämisen edellytykset perheenyhdistämishakemusten käsittelyn yhteydessä.

Kiintiössä otettavat pakolaiset voidaan valita talousarviovuonna ja he voivat saapua maahan sinä vuonna sekä sitä seuraavien kahden vuoden aikana. Kiintiöstä valittujen pakolaisten maahantuloamatkat järjestetään ostopalveluna. Vastaanoton erityistilanteissa korvataan erityispalveluja, kuten matkan aikana tarvittavat lääkäripalvelut tai kauttakulku- tai maasta poistumiseen vaadittavien viisumien kustannukset.

Vastaanotto- ja säilöönottoyksiköiden kustannukset¹⁾ / euroa / vuosi

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Vastaanoton kokonaiskustannukset²⁾	91 930 363	632 051 000	471 553 000
— turvapaikanhakijoiden vastaanoton keskimääräiset kokonaiskustannukset/ hlö/vrk (ilman alv)	45	44	44
— vastaanottokeskusten yksikkökustannus / hlö/vrk (ilman alv)	52	54	54
— alaikäisen kustannus ryhmäkodissa / hlö/vrk (ilman alv)	225	300	300
— alaikäisen kustannus tukiasunnossa / hlö/vrk (ilman alv)	72	180	180
— säilöön otetun kustannus / hlö/vrk	528	340	340
— yksityismajoituksen kustannus / hlö/vrk (ilman alv)	17	16	16

¹⁾ Vastaanoton asiakasmenot (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), vastaanoton ostopalvelut (mom. 26.40.01 ja 26.40.21), valtion vastaanottokeskukset ja säilöönottoyksiköt (mom. 26.40.01), vastaanottoraha (mom. 26.40.63).

²⁾ Muut paitsi vastaanoton kokonaiskustannukset on laskettu ilman tilapäisen suojelun piirissä olevia.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanoton asiakasmenot yhteensä	365 120 000
Lasten edustaminen	112 000
Muut maahantuloon liittyvät menot	2 626 000
Ihmiskaupan uhrien auttamispalvelut	1 609 000
Kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset	1 685 000
Yhteensä	371 152 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvioidun turvapaikanhakijamäärän mukainen mitoitus	-7 602
Maahanmuutto-oletusten tarkistus (tilapäinen suojelu)	-91 292
Pakolaiskiintiö, kertaerän poistuminen	-1 235
Ukrainasta pakenevien vastaanottomenot (maahanmuuttokokonaisuus)	399 190
Yhteensä	299 061

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2023 talousarvio	371 152 000
2022 II lisätalousarvio	400 216 000
2022 talousarvio	72 091 000
2021 tilinpäätös	83 935 000

22. Vapaaehtoinen paluu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 318 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vapaaehtoisesta paluusta aiheutuviin kuluihin
- 2) kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) 31 §:n mukaisten matka- ja muiden avustusten maksamiseen
- 3) vapaaehtoista paluuta tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin
- 4) vastaanottotoiminnan kehittämistä tukeviin EU:n rahoittamiin hankkeisiin
- 5) vapaaehtoisen paluun ohjaukseen, suunnitteluun ja neuvontaan enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vapaaehtoisesta paluusta säädetään ulkomaalaislain 147 a §:ssä. Lain kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta 31 §:n nojalla vapaaehtoisen paluun tukemiseksi voidaan kansainvälistä suojelua hakeneelle kolmannen maan kansalaiselle, tilapäistä suojelua saaneelle ja ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalain mukaista kotipaikkaa Suomessa sekä oleskeluluvan ulkomaalaislain 51 §:n nojalla saaneelle, korvata kohtuulliset matka- ja muuttokustannukset kotimaahan tai muuhun maahan, johon hänen pääsytynsä on taattu. Tilapäistä suojelua saava tai ihmiskaupan uhri voi olla myös unionin kansalainen tai tähän rinnastettava.

Vapaaehtoisen paluun järjestäminen toteutetaan ostopalveluna.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Matka- ja muut avustukset	1 188
Ostopalvelut	1 130
Yhteensä	2 318

2023 talousarvio	2 318 000
2022 talousarvio	2 318 000
2021 tilinpäätös	2 570 000

63. Vastaanottoiminnan asiakkaille maksettavat tuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 87 158 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaiselle kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011) (vastaanottolaki) 19 §:n, säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 12 §:n ja erityisellä humanitaarisella perusteella tai kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi ulkomaalaislain (301/2004) 93 §:n perusteella myönnettävän vastaanottorahan, täydentävän vastaanottorahan, käyttörahan ja toimeentulotuen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansainvälistä suojelua hakevalle ja tilapäistä suojelua saavalle sekä ihmiskaupan uhrille, jolla ei ole kotikuntalaissa tarkoitettua kotikuntaa Suomessa, myönnetään vastaanottoraha välttämättömän toimeentulon turvaamiseksi ja itsenäisen selviytymisen edistämiseksi, jos hän on tuen tarpeessa eikä voi saada toimeentuloa muulla tavalla. Jos vastaanottokeskus järjestää täyden ylläpidon, ilman huoltajaa olevalle lapselle myönnetään vastaanottorahan sijasta käyttöraha.

Säilöön otetulle ulkomaalaiselle annetaan käyttörahaa, jos hänellä ei ole käytettävissään omia varoja eikä hän voi saada käyttövaroja muulla tavalla. Säilöön otetulle ulkomaalaiselle voidaan poikkeuksellisesti myöntää täydentävää vastaanottorahaa siten kuin vastaanottolaissa säädetään tai toimeentulotukea siten kuin toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) säädetään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vastaanottoraha	81 958 000
Täydentävä vastaanottoraha (ml. toimeentulotuki)	5 200 000
Yhteensä	87 158 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maahanmuutto-oletusten tarkistus	-800
Maahanmuutto-oletusten tarkistus (tilapäinen suojelu)	-21 790
Ukrainasta pakenevien vastaanottomenot (maahanmuuttokokonaisuus)	88 320
Yhteensä	65 730

26.40

255

2023 talousarvio	87 158 000
2022 II lisätalousarvio	95 157 000
2022 talousarvio	21 428 000
2021 tilinpäätös	15 590 955

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Euroopan ja Suomen turvallisuustilanne on vakavampi ja vaikeammin ennakoitavissa kuin kertaakaan kylmän sodan jälkeen. Muutoksen arvioidaan olevan pitkäkestoinen. Venäjän vaatimukset ja sotilaalliset toimet Euroopan turvallisuusarkkitehtuurin muuttamiseksi vaikuttavat myös Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen liikkumatilaan.

Jännitteiden lisääntyminen heikentää myös Itämeren alueen turvallisuustilannetta ja sen ennakoitavuutta. Mahdollinen Euroopan laajuinen tai Itämeren alueella tapahtuva sotilaallinen konflikti vaikuttaisi Suomeen, ja Suomen olisi vaikea pysytellä sen ulkopuolella.

Suomen lähialueen sotilaallinen tilanne on tällä hetkellä rauhallinen, eikä Suomeen kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen tai poliittiseen painostukseen kuitenkin varaudutaan. Suomi varautuu myös siihen, että sotilaallista voimaa kohdistettaisiin yksinomaan Suomea vastaan.

Toimintaympäristön muutos haastaa yhteiskunnan kriisinsietokykyä ja edellyttää kykyä toimia, ennaltaehkäistä ja puolustautua kaikissa operatiivisissa toimintaympäristöissä. Alueellisen koskemattomuuden valvonnan ja turvaamisen suorituskykyjen sekä valmiuden ylläpidon lisäksi on varauduttava Ukrainassa käynnissä olevan sodan kaltaiseen tilanteeseen, jossa kriisin laajuus, pitkäkestoisuus ja moniulotteisuus haastavat puolustuskyvyn. Varautumisen ja huoltovarmuuden tarve on kasvanut.

Suomen sotilaallinen puolustaminen ja kokonaisturvallisuus kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Kansallinen varautuminen muodostaa perustan toiminnan ja materiaallisen valmiuden turvaamiselle ja hankinnoille kriisitilanteessa. Toimintaympäristössä korostuvat ennakointi, tiedonvaihto ja eri hallinnonalojen valmius toimia nopeasti kehittyvissä tilanteissa sekä kansallisesti että yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Turvallisuutensa vahvistamiseksi Suomi hakee Pohjois-Atlantin liiton (Nato) jäsenyyttä.

Suomi pitää huolta uskottavasta kansallisesta puolustuksestaan ja sen riittävästä resursoinnista. Toimintaympäristön muutos edellyttää pitkäjänteistä puolustuskyvyn vahvistamista sekä nopeaa lyhyen ja keskipitkän aikavälin lisäresursointia sotilaallisen maanpuolustuksen määrärahoihin.

Asevelvollisuus, koulutettu reservi, koko maan puolustaminen ja korkea maanpuolustustahto ovat Suomen puolustuksen perustana jatkossakin. Puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta toimeenpannaan asteittain jäsenyyden astuttua voimaan.

Puolustusyhteistyöllä vahvistetaan Suomen yhteistoimintakykyä keskeisimpien kumppanien kanssa kaikkia Suomeen vaikuttavia turvallisuustilanteita varten. Laaja-alaiseen vaikuttamiseen varaudutaan yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa kokonaisturvallisuuden periaatteiden mukaisesti.

Valtioneuvoston hyväksymiin valtion taloutta ja toimintapolitiikkaa koskeviin linjauksiin perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle asetetaan seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet sekä niiden toteutumista edistävät ministeriön ja Puolustusvoimien toiminnalliset tulostavoitteet:

- Suomen etujen mukainen puolustuspolitiikka
- Ennaltaehkäisevä sotilaallinen puolustuskyky ja kyky sotilaallisen voimankäytön torjuntaan
- Turvallinen yhteiskunta sekä varautuminen laaja-alaisen vaikuttamisen torjuntaan
- Kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen.

Puolustusministeriön toiminnalliset tulostavoitteet:

- Puolustuskyvyn tasapainoinen kehittäminen pitkällä aikavälillä kaikissa puolustushaaroissa ja suorituskyvyissä
- Puolustuskyvyn vahvistaminen kehittämällä puolustusyhteistyöllä yhteistoimintakykyä ja huoltovarmuutta sekä parantamalla lakisääteistä edellytystä tarvittaessa antaa ja vastaanottaa sotilaallista apua
- Strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallinta meri- ja ilmavoimien poistuvien suorituskykyjen korvaamiseksi täysimääräisesti
- Henkilöstövoimavarojen ja asevelvollisuusjärjestelmän kehittäminen toimintaympäristön ja yhteiskunnan muutoksia seuraten.

Puolustusvoimien toiminnalliset tulostavoitteet:

- Puolustusvoimilla on riittävän ennakkovaroituksen mahdollistava tilannekuva turvallisuusympäristöstä
- Puolustusvoimat valvoo alueellista koskemattomuutta sekä ennalta ehkäisee ja tarvittaessa torjuu alueloukkaukset
- Puolustusvoimilla on valmius torjua sotilaallisen voiman käyttö ja sillä uhkaaminen koko maan alueella

- Puolustusvoimat kykenee muodostamaan painopisteen kulloisenkin tilanteen vaatimusten mukaisesti torjuessaan sotilaallisen voiman käyttöä
- Puolustusvoimilla on valmius tukea muita viranomaisia
- Puolustusvoimilla on valmius kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen
- Puolustusvoimat osallistuu kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, ml. kansainvälinen harjoitustoiminta ja materiaaliyhteistyö, sisällöllisesti merkittävällä tavalla.

Yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista arvioidaan puolustusministeriössä itsearviointina hallituksen vuosikertomuksen laatimisesta annetun ohjeistuksen mukaisesti. Arviointi perustuu kokonaisarvioon hallitusohjelman ja valtioneuvoston selontekojen linjausten ja tavoitteiden toteutumisesta puolustuksen valmiuden ja suorituskyvyn kehittämisessä sekä toimintaedellytysten parantamisessa.

Sukupuolten tasa-arvo

Puolustusministeriön hallinnonalalla on lähtökohtana tasa-arvoinen toimintaympäristö ja yhdenvertaiset toimintatavat kaikkia organisaatiossa työskenteleviä, opiskelevia ja asepalvelustaan suorittavia kohtaan. Sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta seurataan ja tietoa sitoudutaan hyödyntämään päätöksenteossa sekä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia laadittaessa.

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta varusmiespalveluksessa edistetään hyödyntämällä vuonna 2023 käyttöön otettavista varusmiesten uudistetuista palautekyselyistä saatavaa tietoa, lisäämällä koulutusta ja viestintää syrjinnän ja epäasiallisen käyttäytymisen ehkäisystä ja käsittelystä sekä kehittämällä johtamisosaamista. Puolustusvoimissa käynnissä ollut yhteismajoitusta koskeva kokeilu päättyy vuoden 2022 lopussa. Päätös yhteismajoituksen käyttöönotosta tai siitä luopumisesta tehdään kokeilusta saatujen kokemusten perusteella.

Puolustushallinto toteuttaa YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 ”Naiset, rauha ja turvallisuus” ja sitä tukevan kansallisen toimintaohjelman periaatteita kaikissa sotilaallisissa kriisinhallintaoperaatioissa. Puolustushallinnon osalta päätavoitteet ovat turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan sukupuolijakauman tasapainottaminen sekä sukupuolinäkökulman sisällyttäminen turvallisuussektorin ja kriisinhallinnan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen, arviointiin ja koulutukseen. Tavoitteena on, että naisten osuus kriisinhallintahenkilöstöstä on vähintään 7 % ja että kaikkiin operaatioihin nimitään koulutetut sukupuoliyhdyshenkilöt. Naisten osuus operaatioissa oli 6,5 % toukokuussa 2022.

Puolustushallinto on mukana NORDEF-yhteistyössä kehittämässä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävää kriisinhallintatoimintaa. Puolustusvoimien sukupuolinäkökulmaan liittyviä tavoitteita ja kehittämistä käsittelevää ohjeistusta uudistetaan huomioiden Suomen kansallisen Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelman päivitys.

Puolustusvoimat varmistaa, että sen antamaan asevelvollisten, kantahenkilökunnan ja kriisinhallintahenkilöstön koulukseen sisällytetään sukupuolinäkökulma ja opetussuunnitelmat tarkistetaan tältä osin tarvittaessa.

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä

Hallinnonalan henkilötyövuosimäärä kasvaa noin 400 henkilötyövuodella vuoteen 2022 verrattuna lähinnä toimintaympäristön muutoksesta johtuen palkattavan lisähenkilöstön vuoksi. Henkilötyövuosimäärän kasvusta noin 125 henkilötyövuotta on Puolustusvoimien pysyvää henkilöstölisäystä. Muilta osin kyse on pääosin sopimussotilaista ja määräaikaaisesta siviilihenkilöstöstä.

Kestävä kehitys

Puolustusministeriön hallinnonala jatkaa kestävän kehityksen edistämistä painopisteinä vakaus ja turvallisuus, henkilöstön ja koulutettavien hyvinvointi, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, ympäristövastuullisuus, energia- ja ilmastovastuullinen toiminta sekä elinkaariajattelun ja kiertotalouden tukeminen:

— Osallistutaan sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin ja koulutetaan henkilöitä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin tavoitteena kriisinhallinnan parlamentaarisen komitean loppuraportin suosituksen mukaisesti vahvistaa osallistumista pitäen vuoden 2020 osallistumistasoa noin 400 sotilasta vähimmäislähtökohtana

— Jatketaan ympäristöstrategian toimeenpanoa sekä panostetaan ympäristöriskien hallintaan ja haittojen ennaltaehkäisyyn 4,3 milj. euroa

— Aloitetaan päivitetyn Puolustusvoimien energia- ja ilmasto-ohjelman 2022—2025 toimeenpano valtioneuvoston hiilineutraaliustavoitteen tukemiseksi. Puolustusministeriön energia- ja ilmastostrategisen ohjauksen mukaisesti laaditaan päästövähennysten tiekartta vuoden 2023 loppuun mennessä

— Edistetään kiertotaloutta vaatetusmateriaalin hävittämistä koskevilla puitejärjestelyillä

— Edistetään puolustushallinnon systemaattisempaa kytkeytymistä kestävän kehityksen tavoitteisiin kehittämällä edelleen puolustushallinnon vastuullisuusraportointia.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
27.10.01 <i>Puolustusvoimien toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
— tilausvaltuus	158,5	112,7
27.10.18 <i>Puolustusmateriaalihankinnat</i> (siirtomääräraha 5 v)		
— tilausvaltuus	155,5	558,9
27.30.20 <i>Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		
— tilausvaltuus	-	20,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Puolustuspolitiikka ja hallinto	339 481	729 303	943 315	214 012	29
01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 515	16 542	16 646	104	1
21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	2 875	2 875	2 875	—	0
29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	320 091	709 886	923 794	213 908	30
10. Sotilaallinen maanpuolustus	3 948 089	4 308 337	5 096 112	787 775	18
01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 960 070	1 961 003	2 097 208	136 205	7
18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)	504 311	819 862	1 585 192	765 330	93
19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)	1 479 000	1 522 500	1 405 697	-116 803	-8
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	4 708	4 972	8 015	3 043	61
30. Sotilaallinen kriisinhallinta	58 035	64 283	63 998	-285	0
20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)	58 023	64 273	63 988	-285	0
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	12	10	10	—	0
Yhteensä	4 345 605	5 101 923	6 103 425	1 001 502	20
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	12 570	12 760	13 160		

01. Puolustuspolitiikka ja hallinto

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa valtioneuvoston osana ja hallinnonolansa ohjaajana puolustuspolitiikan ja puolustusyhteistyön, sotilaallisen maanpuolustuksen, muiden viranomaisien tukemisen, kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen sekä sotilaallisen kriisinhallinnan ohjauksesta, valmistelusta ja seurannasta sekä kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisesta.

misesta. Tavoitteena on toimintaympäristön vaatimuksia vastaavat toimintaedellytykset puolustuskyvyn ylläpidolle ja kehittämiselle. Painopisteenä on Suomen puolustuksen yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta jäsenyyden astuttua voimaan.

Puolustusministeriölle asetetut tulostavoitteet:

- Puolustuskyvyn pitkän aikavälin kehittämisperusteiden valmistelu ja siihen liittyvä ohjaus
- Puolustusyhteistyön hyödyntäminen sotilaallisen puolustuskyvyn kehittämisessä ja laaja-alaisen vaikuttamisen torjunnassa
- Strategisten suorituskykyhankkeiden kokonaisuuden hallinta
- Kansainvälisen avun antamista ja vastaanottamista koskevien edellytysten varmistaminen
- Henkilöstörakenteen kehittäminen ja riittävien henkilöstöressurssien turvaaminen Puolustusvoimille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi
- Yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittäneen parlamentaarisen komitean tavoitetilojen toimeenpano
- Kyberturvallisuuden kehittämisohjelman ja puolustusselonteon toimeenpano hallinnonalalla ja poikkihallinnollisena yhteistyönä sekä selvitys- ja säädöshankkeiden perusteella käynnistettävät toimenpiteet.

01. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 646 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (Munitions Safety Information Analysis Center) ja Euroopan puolustusviraston sekä muiden kansallisten ja kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksujen ja maksuosuuksien maksamiseen

2) Turvallisuuskomitean sihteeristön menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta käytetään jäsenmaksuihin arviolta 983 000 euroa sekä tutkimus- ja selvitystoimintaan 1 010 000 euroa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	16 333	16 662	16 796
Bruttotulot	177	120	150
Nettomenot	16 156	16 542	16 646
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 969		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 328		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-46
Matkustussäästö	-80
Palkkausten tarkistukset	230
Yhteensä	104

2023 talousarvio	16 646 000
2022 II lisätalousarvio	128 000
2022 talousarvio	16 542 000
2021 tilinpäätös	16 515 000

21. Puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 875 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusministeriön hallinnonalan tuottavuutta edistävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen samoin kuin tuottavuushankkeiden toimeenpanoon.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista.

2023 talousarvio	2 875 000
2022 talousarvio	2 875 000
2021 tilinpäätös	2 875 000

29. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 923 794 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Laivue 2020 -hankinta	55 659
Monitoimihävittäjien hankinta	-12 751
Toimintaympäristön muutoksesta johtuvat lisäykset	171 000
Yhteensä	213 908

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	923 794 000
2022 II lisätalousarvio	-116 131 000
2022 talousarvio	709 886 000
2021 tilinpäätös	320 091 150

10. Sotilaallinen maanpuolustus

Selvitysosa: Suomi puolustaa aluettaan ja kansalaisiaan kaikkia yhteiskunnan voimavaroja hyödyntäen. Puolustusvoimien ensisijaisena tehtävänä on muodostaa ennaltaehkäisevä sotilaallinen pidäke ja tarvittaessa torjua maahamme kohdistuvat hyökkäykset. Puolustusta kehitetään pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti yhtenä kokonaisuutena.

Puolustusta kehitetään nopeutetulla aikataululla muuttuneen toimintaympäristön kasvaneiden vaatimusten mukaisesti puolustukseen osoitettavilla lisäresursseilla. Lisämäärärahalta täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä materiaalisen valmiuden puutteita, lisätään Puolustusvoimien henkilöstömäärää ja nostetaan toiminnan ja valmiuden tasoa.

Tuotokset ja laadunhallinta

Puolustusvoimien tärkeimmät tuotokset ovat suorituskykyiset joukot ja järjestelmät, joilla toteutetaan lakiin perustuvia tehtäviä. Puolustuskyvyn vahvistamiseksi Puolustusvoimien toiminnan tason ylläpitäviä resursseja varmennetaan. Kertausharjoituskoulutettavien reserviläisten määrää nostetaan noin 10 000 reserviläisellä nykyisestä 19 300 reserviläisestä.

Puolustusvoimille asetetut tuotosten ja laadunhallinnan tulostavoitteet:

- Ennaltaehkäisevä kyky ja valmius toteuttaa sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät on ylläpidetty
- Ennakkovarointuskykyä on ylläpidetty turvallisuuspoliittisen ja sotilaallisen päätöksenteon tueksi
- Alueellista koskemattomuutta on valvottu
- Alueloukkauksiin on reagoitu tilanteen vaatimalla tavalla
- Alueellinen koskemattomuus on turvattu
- Joukkojen ja järjestelmien ylläpidon vaatimusten mukainen joukkotuotanto on toteutettu
- Pyydetty virka-aputehtävät on toteutettu
- Uusien sotilaallisen kriisinhallintaoperaatioiden edellyttämät joukot on koulutettu ja varustettu.

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Tuotokset			
Koulutetut varusmiehet (lkm)	19 781 ¹⁾	20 700	20 700
Varusmiesten sotaharjoitusperusteiset maastovuorokaudet (lkm)	28	28	30
Kertausharjoituksissa koulutetut reserviläiset (lkm)	17 938	28 300	29 300
Kertausharjoituskoulutetut reserviläiset/ sodan ajan joukkoihin sijoitetut (%)	6,4	10,1	10,5
HN-lentotunnit (lkm)	9 008	9 000	9 000
NH90-lentotunnit (lkm)	1 759	1 850	1 850
Alusvuorokaudet (lkm)	1 251	1 150	1 150

Tuotosten ja laadunhallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Laadunhallinta			
Kouluttajien määrä/koulutusjoukkue (lkm)	2,8	2,5	2,5
Koulutuksen laatu ("armeija-aika" 1—5, varusmiesten loppukysely)	4,2	4,2	4,2
Reservin koulutuksen laatu (yleisarvosana 1—5, reserviläiskysely)	4,1	4,0	4,0

¹⁾ Sisältää myös vapaaehtoisten naisten määrän (883 v. 2021).

Toiminnallinen tehokkuus

Toiminnallisen tehokkuuden tärkein mittari on tarkoituksenmukainen organisaatio ja toimintamalli siten, että sodan ajan suorituskyky (sodan ajan joukot) kyetään tuottamaan mahdollisimman kustannustehokkaasti asetetuista suorituskykyvaatimuksista tinkimättä. Puolustuskyvyn vahvistamiseksi materiaalin kunnossapidon tasoa nostetaan. Lisämateriaalihankinnoilla täydennetään pitkällä aikavälillä syntyneitä vajeita ja puutteita sekä vastataan Ukrainan sodan seurauksena muuttuneisiin toimintaympäristön vaatimuksiin.

Puolustusvoimille asetetut toiminnallisen tehokkuuden tulostavoitteet:

- Strategisten hankkeiden toteuttaminen
- Suorituskykyjen oikea-aikainen rakentaminen, jonka osana on rahoituksen tarkoituksenmukainen suunnittelu ml. rakentamista vastaavan rahoitusprofiilin ylläpito siirtyvien erien hillitsemiseksi
- Kumppanuuksien palvelujen ja valmiuden varmistaminen kaikissa oloissa kustannustehokkaasti
- Puolustusyhteistyön syventäminen suorituskykyjen ylläpidossa ja rakentamisessa, yhteistointakyvyn kehittämisessä, tilannekuvan muodostamisessa sekä kansainvälisen avun antamiseksi ja vastaanottamiseksi
- Digitalisaation, digitaalisen turvallisuuden ja tiedon hyödyntämisen kehittäminen.

Toiminnallisen tehokkuuden tunnuslukuja/seurantakohteita

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Taloudellisuus			
Varusmiespäivän hinta (euroa)	48	47	46
Reserviläispäivän hinta (euroa)	167	174	183
Henkilötyövuoden hinta (euroa)	59 087	60 457	60 919
Tuottavuus			
Koulutetut varusmiehet/varusmiespalvelukseen tulleet (%)	83	85	85
Pääesikunnan ja puolustushaarojen ja aluetoimistojen esikuntien henkilötyövuosimäärä/Puolustusvoimien henkilötyövuosimäärä yhteensä (%)	13	13	13
Kannattavuus			
Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus-% on vähintään	110	105	105

Henkilöstövoimavarojen hallinta

Puolustuskyvyn vahvistamiseksi Puolustusvoimien henkilöstömäärää lisätään lähivuosien aikana 500 henkilötyövuodella. Sopimussotilaiden määrää lisätään 180—230 henkilötyövuodella nykyisestä noin 350 henkilötyövuodesta. Vapaaehtoista maanpuolustusta tehostetaan osana paikallispuolustuksen kehittämistä ja reservin koulutusta.

Yleisen asevelvollisuuden kehittämistä ja maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä selvittäneen parlamentaarisen komitean mietinnössä kuvataan tavoitetoimia, jotka antavat perusteita kehittämälle ja päätöksenteolle.

Puolustusvoimille asetetut henkilöstövoimavarojen hallinnan tulostavoitteet:

Puolustusvoimien henkilöstö

— Henkilöstövoimavaroja keskitetään ydintoimintoihin: toimintavalmiuden ylläpitämiseen, asevelvollisten kouluttamiseen, uusien suorituskykyjen ylläpidon ja kehittämisen tehtäviin

— Henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä huomioidaan valmiuden ja kansainvälisen yhteistyön ja kriisinhallinnan asettamat vaatimukset

— Henkilöstön toimintakykyä sekä työkykyä ja -hyvinvointia kehitetään.

Asevelvollisuus

— Sodan ajan joukkojen vahvuutta ylläpidetään 280 000:ssa

— Maanpuolustustahtoa tuetaan asevelvollisten laadukkaalla koulutuksella, kansalaisille suunnattavilla yleisötapahtumilla sekä vahvistamalla sisäistä ja ulkoista viestintää.

Vapaaehtoinen maanpuolustustyö

— Vapaaehtoinen maanpuolustuskoulutus toteutetaan voimassa olevan lainsäädännön ja toimintamallin mukaisesti.

Henkisten voimavarojen hallinnan tunnuslukuja/seurantakohteita

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Puolustusvoimien tehtäväkoonpano pl. sopimussotilaat	12 360	12 376	12 525
Henkilötyövuosimäärä (htv) ml. sopimussotilaat (mom. 27.10.01)	11 380	12 515	12 914
Sairauspoissaolot (työpäivää/henkilötyövuosi)	5,8	alle 8,0	alle 8,0
Kokonaistyöttöyvyisyys (työilmapiiri, 1—5)	4,2	4,1	4,1

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2021 toteutuma		2022 varsinainen talousarvio		2023 arvio	
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%
Materiaalisen valmiuden menot (pl. HX ja Laivue 2020)	816	34,4	1 014	39,2	1 821	52
— Puolustusmateriaalihankinnat (pl. HX ja Laivue 2020)	411		621		1 343	

Sotilaallisen maanpuolustuksen menot (pl. alv)

	2021		2022		2023	
	milj. euroa	%	milj. euroa	%	milj. euroa	%
— Toimintameno-rahautuksella tapahtuva joukkojen varustaminen (pl. palkat)	28		30		39	
— Materiaalin kunnossapito (pl. palkat)	377		363		439	
Kiinteät henkilöstömenot	731	30,9	731	28,3	787	22
Kiinteistömenot	262	11,1	269	10,4	285	8
Muut sotilaallisen maanpuolustuksen menot	558	23,6	572	22,1	639	18
Yhteensä (pl. HX ja Laivue 2020)	2 367	100	2 586	100	3 532	100
Monitoimihävittäjien hankinta (HX)	12		1 523		1 406	
Laivue 2020 -hankinta	72		199		242	
Yhteensä	2 451		4 308		5 180	

01. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 097 208 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja Puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta Puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 1 500 000 euroa palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen Puolustusvoimien toiminnallisiin tarpeisiin perustuen tai puolustusministeriön määräämäksi siirtymäajaksi puolustushallinnon rakennemuutoksen henkilöstöjärjestelyihin liittyvistä syistä tai muihin puolustushallinnon vastaaviin tarpeisiin perustuen
- 3) enintään 155 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle, partiolais-toimintaan sekä merkittävälle urheilu- ja muille vastaaville tapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen
- 4) Puolustusvoimien toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja monikansallisten yhteishankintajärjestelyjen kuluosuuksiin
- 5) Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin
- 6) kotimaisen puolustusteollisuuden vientiedellytysten ja kansainvälistymisen tukemiseen liittyvien menojen maksamiseen
- 7) valmiusrakentamisesta ja Ilmavoimien tukikohtien kehittämisestä aiheutuviin menoihin
- 8) Puolustusvoimien tarpeita vastaavaan museotoimintaan liittyvien menojen maksamiseen
- 9) vapaaehtoisen asepalveluksen kutsuntaterveystarkastuksista aiheutuviin menoihin.

Valtuus

1) Vuonna 2023 saa tehdä Puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtion talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2023—2028 enintään 112 694 000 euroa (Vuoden 2023 toimintamenojen tilausvaltuus).

2) Vuonna 2023 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Uusiin tilausvaltuuksiin sisältyvien tavaroiden ja palvelujen hintojen tarkistuksista aiheutuvien lisämenojen maksamiseen käytetään Puolustusvoimien toimintamenoihin vuosittain myönnettäviä määrärahoja.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat sekä niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen 2 113,5 milj. euroa arvioidaan jakautuvan seuraavasti: palkkausmenot 886,0 milj. euroa, materiaalin kunnossapidon ja joukkojen varustamisen menot (pl. palkat) 478,5 milj. euroa, kiinteistömenot 285,1 milj. euroa, asevelvollisten koulutuksen ja ylläpitohuollon menot (pl. palkat) 174,6 milj. euroa sekä muut toimintamenot 289,3 milj. euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Vuoden 2020 toimintamenojen tilausvaltuus	6 192	5 660				11 852
Kunnossapidon kumppanuus 2020 (Millog 2020) -tilausvaltuus	126 092	125 692	125 692	125 692	251 384	754 552
Vuoden 2021 toimintamenojen tilausvaltuus	45 190	12 400	9 205	3 500		70 295
Vuoden 2022 toimintamenojen tilausvaltuus	94 811	41 074	11 709	5 487	800	153 881
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	272 285	184 826	146 606	134 679	252 184	990 580
Uusi tilausvaltuus						
Vuoden 2023 toimintamenojen tilausvaltuus	50	75 933	23 106	6 705	6 900	112 694
Uusi tilausvaltuus yhteensä	50	75 933	23 106	6 705	6 900	112 694
Valtuudet yhteensä	272 335	260 759	169 712	141 384	259 084	1 103 274

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä kasvaa noin 400 henkilötyövuodella vuoteen 2022 verrattuna lähinnä toimintaympäristön muutoksen johdosta palkatun lisähenkilöstön johdosta. Noin 125 henkilötyövuotta lisäyksestä on pysyvää lisähenkilöä.

Vuoden 2023 toimintamenojen tilausvaltuudella turvataan käytettävyytavoitteiden edellyttämät järjestelmien huolto- ja ylläpitosopimukset, pitkän toimitusajan varaosahankinnat sekä tarvittavat muut palvelut vuosille 2023—2028.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seuranaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	1 985 520	1 976 191	2 113 514
Bruttotulot	34 923	15 188	16 306
Nettomenot	1 950 597	1 961 003	2 097 208
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	223 287		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	232 760		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	1 268	1 800	1 964
— muut tuotot	15 710	1 610	2 076
Tuotot yhteensä	16 978	3 410	4 040
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	15 053	3 050	3 495
— osuus yhteiskustannuksista	186	200	350
Kustannukset yhteensä	15 239	3 250	3 845
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 739	160	195
Kustannusvastaavuus, %	111	105	105
Hintatuki	180	155	155
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	1 919	315	350

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilö- ja tehtävämäärän lisääminen (HO 2019)	1 000
Ilmavoimien lentotoimintaharjoitukset Kauhavalla	-200
Ilmavoimien tukikohtien kehittäminen, menoajoitusmuutos (LTA4 2021)	11 750
KEJO-rakentamiskustannukset	-300
Kertausharjoitusten lisääminen (HO 2019)	200
Kustannustasotarkistus (2021)	7 740
Kustannustasotarkistus (2023)	18 046
Monitoimihävittäjiin liittyvät kiinteistöjen ylläpitokustannukset	200
Naisten varusrahan korotus	300
Siirto momentille 27.10.18	-23 699
Sotilastiedustelulaki	100
Toimintaympäristön muutoksesta johtuva tasokorotus	111 200
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-4 789
Matkustussäästö	-2 200
Palkkausten tarkistukset	17 065
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	80
Toimistotilasäästö	-288
Yhteensä	136 205

2023 talousarvio	2 097 208 000
2022 II lisätalousarvio	203 521 000
2022 talousarvio	1 961 003 000
2021 tilinpäätös	1 960 070 000

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään 1 585 192 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) puolustusmateriaalin hankkimisesta ja Puolustusvoimien turvallisuushankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä hankittujen järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen
- 2) puolustusmateriaalihankintoihin ja Puolustusvoimien turvallisuushankintoihin välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan
- 3) puolustusmateriaalin sodan ajan välttämättömän varastotarpeen mukaisten varaosien ja vaihtolaitteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Muihin puolustusmateriaalihankintoihin kuin tilausvaltuuksista aiheutuvien menojen tai niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen määrärahaa saa käyttää enintään 214 142 000 euroa.

Valtuus

- 1) Vuonna 2023 saa tehdä sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskyvyn parantamiseksi Puolustusvoimien materiaaliseen kehittämiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2023—2032 enintään 558 937 000 euroa (Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen 2023 -tilausvaltuus, PVKEH 2023).

PVKEH 2023-tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2023 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

2) Vuonna 2023 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyjen tilausvaltuuksien käyttämättä olevaa määrää vastaavasti kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

3) Aiemmin hyväksytyistä tilausvaltuuksista saa aiheutua valtiolle menoja valtuuksissa olevista vuosittaisista enimmäismääristä poiketen, mutta pysyen kuitenkin kunkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vanhat tilausvaltuudet						
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2017) -tilaus- valtuus	35 287	20 087	32 684			88 058
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2018) -tilaus- valtuus	281 080	276 720	162 148	27 625	7 825	755 398
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2020) -tilaus- valtuus	7 680	6 970	2 065	4 920	605	22 240
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2021) -tilaus- valtuus	253 011	188 751	44 325	33 833	36 000	555 920
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2022) -tilaus- valtuus	50 724	49 298	3 000	4 000		107 022
Puolustuskyvyn parantaminen (PVPAR 2022) -tilausvaltuus	655 700	332 250	290 250	205 250	255 250	1 738 700
Vanhat tilausvaltuudet yhteensä	1 283 482	874 076	534 472	275 628	299 680	3 267 338
Uusi tilausvaltuus						
Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen (PVKEH 2023) -tilaus- valtuus	76 050	129 217	83 170	88 720	181 780	558 937
Uusi tilausvaltuus yhteensä	76 050	129 217	83 170	88 720	181 780	558 937
Valtuudet yhteensä	1 359 532	1 003 293	617 642	364 348	481 460	3 826 275

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen perustuu seuraaviin Puolustusvoimien kehittämissohjelmiin sekä niissä rakennettaviin suorituskykyihin:

Puolustusvoimien johtamisen kehittämissohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen suorituskykyjen käyttöä tukeva johtamisjärjestelmä. Tuetaan yhteisoperaatioiden johtamista ylläpitämällä ja kehittämällä ennakkovarointuskykyä, toimintaympäristötietoisuutta, valvonta- ja maalitilannekuvaa, yhteistä tilannetietoisuutta sekä varmennettuja operatiivisia tietoteknisiä palveluita. Hyödynnetään viranomaisten yhteisiä johtamisjärjestelmiä ja arjen ratkaisuja taistelunjohtajajärjestelmän tukena.

- korvataan puolustushaarojen itsenäisiä järjestelmiä ja sovelluksia yhteisellä johtamisjärjestelmällä
- luodaan edellytyksiä operaatioiden johtamiselle muuttamalla ja uusimalla teknisiä rakenteita ja palveluita
- kehitetään integroidun tiedustelun, valvonnan ja johtamisen tiedonsiirtoa ja tietoteknisen alustan liityntäkykyä
- uudistetaan tietohallintoa, toteutetaan tietotekninen integraatio, lisätään hallinnollisissa tietopalveluissa valtionhallinnon keskinäistä yhteistoimintaa ja muita kumppanuusratkaisuja sekä siirretään henkilöstövoimavaroja hallinnollisista tietopalveluista operatiiviseen tietojenkäsittelyympäristöön
- laajennetaan toiminnanohjausjärjestelmien hyödyntämistä tavoitteena toimintavarmuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen
- jatketaan Puolustusvoimien 2020-luvun tarpeita vastaavan puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luomista, jolla mahdollistetaan sähköinen, kansainvälinen tieto- ja tilannekuvavaihto
- kehitetään kyberpuolustuksen suorituskykyjä.

Puolustusvoimien tiedustelun, valvonnan ja maalittamistuen kehittämissohjelma

Ylläpidetään ja kehitetään päätöksenteon ja yhteisoperaatioiden johtamisen tukena tarvittavaa ennakkovarointuskykyä, toimintaympäristötietoisuutta sekä valvonta- ja maalitilannekuvaa.

- ylläpidetään ja kehitetään tiedonhankinta- ja analysointikykyä
- ylläpidetään ilmavalvonnan kauko- ja keskivalvontaa
- ylläpidetään ja kehitetään ilmasta tapahtuvaa tiedustelu- ja valvontakykyä
- ylläpidetään tiedustelun tietojärjestelmää
- kehitetään Puolustusvoimien yhteisen maalitilannekuvan luomista
- kehitetään sotilastiedustelun kykyä tukea tulenkäyttöä ja vaikuttamista
- kehitetään elektronisen tiedustelun ja tietoverkkotiedustelun suorituskykyjä.

Puolustusvoimien taistelujärjestelmän yhteisten suorituskykyjen kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään suorituskykyjä, joilla vaikutetaan operatiivisesti merkittäviin kohteisiin. Kehitetään ja ylläpidetään suojaamisen ja yhteisen suojan kokonaisuuksia.

- jatketaan Puolustusvoimien erikoisjoukkojen ja helikopterijärjestelmän kehittämistä
- jatketaan korvaavan meritorjuntaohjuksen hankintoja
- hankitaan korvaavaa turvallisuusvalvontatekniikkaa
- hankitaan valmiusrakentamisen materiaaleja
- kehitetään informaatiopuolustusta.

Puolustusvoimien logistiikan kehittämisohjelma

Kehitetään ja ylläpidetään Puolustusvoimien yhteinen logistinen järjestelmä, joka luo kaikissa valmiustiloissa ja toimintaympäristöissä edellytykset puolustusjärjestelmän suorituskykyjen kehittämiseksi, käytölle ja operaatioiden nopealle toimeenpanolle, ylläpitämiseksi ja taistelukyvyyn palauttamiseksi. Logistiikkajärjestelmän suorituskykyjen kehittäminen jakautuu logistiikka- ja huoltojoukkojen kehittämiseen sekä kaikille yhteisen materiaalin hankintaan.

- jatketaan logistiikan joukkojen ja aselajijoukkojen huollon varustamista
- jatketaan materiaalihankintoja täydennys-, kuljetus- ja kunnossapitojärjestelmän puutteiden korvaamiseksi
- jatketaan ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintoja
- hankitaan taistelijan asuja sekä henkilöballistisia suojarusteita
- hankitaan kuorma-auto- ja kenttämuonituskalustoa.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelman päämääränä on ylläpitää Maavoimien tehtäviä ja uhkaa vastaava suorituskyky. Kehittämisohjelmalla luodaan perusta korkealle toimintavalmiudelle ja nopealle reagointikyvyille vastaamaan määritettyjä suorituskyky- ja kyvykkyyksivaatimuksia.

- ylläpidetään ja kehitetään Maavoimien liikkuvuutta ja kohtaamistaistelukykyä
- ylläpidetään tulenkäyttöjärjestelmää
- kehitetään joukkojen torjuntakykyä
- kehitetään tähytyksen, valvonnan ja tiedustelun suorituskykyä
- kehitetään panssarintorjuntakykyä, kranaatinheitinkomppanioiden johtamista sekä taistelijan vaikuttamiskykyä
- ylläpidetään ja kehitetään pioneeri- ja suojeluvälineitä.

Meripuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään vaikuttamiskykyä ja liikkuvuutta.

- kehitetään taisteluosastojen orgaanista tulitukea

— ylläpidetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja tulivoimaa sekä kehitetään rannikkojoukkojen johtamiskykyä

— jatketaan Laivue2020 -hankintaa.

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelma

Ylläpidetään ilmatorjunnan sekä Hornet-järjestelmän suorituskykyä.

— hankitaan hävittäjäkalustojen elinkaaren turvaavia kriittisiä koneiden sekä moottoreiden vaihtolaitteita ja osia

— kehitetään taistelutukikohtia

— kehitetään Ilmavoimien tulenkäytön johtamisen kykyä hajauttaa toiminnot

— kehitetään torjuntakykyä tuottaa tappioita pienille ilma-aluksille kaikissa olosuhteissa

— kehitetään ilmatorjunnan suorituskykyjä

— korvataan ilmatorjunnan poistuvia suorituskykyjä.

Puolustusvoimien joukkotuotantojärjestelmän kehittämisohjelma

Rakennetaan ja ylläpidetään joukkorakenteen mukaiset suorituskykyiset joukot ja niiden tarvittava henkilöstö sekä luodaan edellytykset joukkojen perustamiselle.

— kehitetään ja ylläpidetään henkilöstörakennetta sekä tehtäväkokoontia

— jatketaan oppimisympäristöjen sekä virtuaalisten koulutusympäristöjen kehittämistä ja ylläpitoa

— kehitetään joukkojen harjoitustoimintaa.

Puolustusvoimien toiminnanohjausjärjestelmän kehittämisohjelma

Kehitetään kattavia ohjausmenettelyjä ja yhtenäisiä periaatteita, joilla pyritään edistämään kokonaisuuksien hallintaa, läpileikkaavuutta, tuloksellisuuden varmistamista sekä tuottavuutta ja kustannustehokkuutta päätöksenteossa ja päätösten toimeenpanossa.

— kehitetään tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmiä sekä arkistointia

— tuotetaan tutkimustietoa ensisijaisesti Puolustusvoimien strategisen suunnittelun tarpeisiin.

Määräraha arvioidaan vuonna 2023 käytettävän 1 359 532 000 euroa tilausvaluutuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, 11 518 000 euroa tilausvaluutuksiin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä 214 142 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Momentin määräraha otetaan huomioon puolustusmateriaalihankintojen valuuttakurssimuutosten vaikutukset määrärahan lisäyksiä tai vähennyksiä siltä osin kuin maksuajankohdan mukainen valuuttakurssitaso eroaa talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasosta. Valuuttakurssimuutosten vaikutusten huomioiminen myös muihin kuin valtuudella sidottuihin menoihin yhdenmukaistaa hankintojen valuuttakurssikäsittelyä. Määräraha korjataan vastaamaan päättyneen vuoden toteutumaa seuraavan vuoden kevään lisätalousarviossa.

Sekä aiemmin hyväksytyt tilausvaltuudet että uusi PVKEH 2023 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Puolustusvoimien materiaallinen kehittäminen (PVKEH 2023) -tilausvaltuus

Ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa kehitetään ilmatorjunnan korkeatorjuntakykyä.

Maapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmassa kehitetään maavoimien tulenkäyttöä ja joukkojen liikkuvuutta mm. Panssariajoneuvo 2020 - ja Pioneeripanssarivaunu -hankkeissa.

Lisäksi modernisoidaan ja kehitetään tiedustelun, valvonnan ja tulenjohdon järjestelmiä, kehitetään logistiikkajärjestelmän suorituskykyä ja kehitetään rannikkojoukkojen liikkuvuutta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elvytysrahoituksen siirto vuodelle 2020 (LTA4 2020)	-1 000
Kustannustasotarkistus (2021)	3 643
Kustannustasotarkistus (2023)	22 846
Laivue 2020 -hankkeen vuosiosuuden muutos	60 000
Laivue 2020 lisärahoitus (LTA4 2020)	-468
Määrärahatason vähennys 0,7 hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	-5 000
Siirto momentilta 27.10.01	23 699
Sotilaallisen toimintaympäristön muutoksen edellyttämä puolustusmateriaali-hankintojen tasokorotus	638 200
Vuoden 2021 kolmanteen lisätalousarvioon sisältyneet menoajoitusmuutokset (pl. Laivue)	-15 870
Vuoden 2022 toiseen lisätalousarvioon sisältyneet menoajoitusmuutokset	39 280
Yhteensä	765 330
2023 talousarvio	1 585 192 000
2022 II lisätalousarvio	455 839 000
2022 talousarvio	819 862 000
2021 tilinpäätös	504 311 000

19. Monitoimihävittäjien hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 405 697 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) monitoimihävittäjien, aseiden, ampumarvikkeiden ja muiden järjestelmien hankintaan sekä niiden testaukseen, käyttöönottoon ja koulutukseen
- 2) palvelujen ostoihin, hallintomenoihin ja käyttöönottovaiheen ylläpitoon
- 3) varaosien, vaihtolaitteiden ja tuotetukipalvelun hankintaan
- 4) hankintaan välittömästi liittyvään tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä auditointeihin

5) tilojen ja sotilasalueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja käyttöönottovaiheen vuokratukansiin sekä vuokrien ennakkomaksuihin

6) tietosuojaja- ja turvarakentamiseen sekä muihin turvallisuushankintoihin

7) enintään vuosittain 80 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen

8) indeksi- ja valuuttakurssimenoihin.

Käyttösuunnitelma (1 000 euroa)

01.	Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilausvaltuuden (HX 2021) käytöstä aiheutuvat menot	1 016 150
02.	Monitoimihävittäjien hankinnan muu rahoitus (enintään)	18 711
03.	Indeksimenot	99 638
04.	Valuuttakurssimenot	271 198
Yhteensä		1 405 697

Määrärahaa käytetään hankintasopimuksen mukaisiin ennakko- ja etappimaksuihin.

Momentille nettobudjetoidaan maksuperusteisena hankintaan välittömästi liittyvät tulot ja hankinnasta maksettujen ennakoiden viivästysajan korot. Monitoimihävittäjien hankinnasta kertyviä satunnaisia tuloja saa käyttää aseiden, ampumatarvikkeiden ja varaosien hankintaan.

Valtuus

1) Vuonna 2023 saa tehdä sopimuksia aiemmin hyväksytyyn tilausvaltuuden käyttämättä olevaa määrää vastaavasti valtuuden kokonaismäärän puitteissa .

2) Aiemmin hyväksytystä tilausvaltuudesta saa aiheutua valtiolle menoja valtuudessa olevasta vuosittaisesta enimmäismäärästä poiketen, mutta pysyen kuitenkin valtuuden kokonaismäärän puitteissa.

Tilausvaltuuden maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluvaksi maksuperusteisena.

Selvitysosa: Käyttösuunnitelman kohdan 2 monitoimihävittäjien hankinnan muuhun rahoitukseen kohdennettava ostovoimatarkistus 18 711 000 euroa korjaa käyttämättömänä siirtyvän määrärahan vastaamaan sen vuoden hintatasoa, jolloin kassameno toteutuu vuoteen 2034 mennessä. Käyttösuunnitelman kohdan 3 indeksimenojen lisäys 99 638 000 euroa on hankintasopimusten (Foreign Military Sales) mukainen ennakoitu indeksimeno vuonna 2023. Käyttösuunnitelman kohdan 4 arvio valuuttakurssitappiosta perustuu oletukseen siitä, että euron kurssi dollariin olisi 1 EUR = 1,00 USD. Momentin valuuttakurssin sidontapäivä on 29.1.2021, joka oli lopullisen tarjouspyynnön lähettämisen päivämäärä .

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Monitoimihävittäjien hankinta 2021 -tilaus- valtuus (HX 2021)	1 016 150	1 187 600	1 455 000	1 259 000	3 582 250	8 500 000
Menot yhteensä	1 016 150	1 187 600	1 455 000	1 259 000	3 582 250	8 500 000

Monitoimihävittäjien hankinta perustuu Puolustusvoimien ilmapuolustuksen taistelujärjestelmän kehittämisohjelmaan sekä siinä rakennettaviin suorituskykyihin:

Suorituskyky / Tavoite

Monitoimihävittäjien suorituskyky on keskeinen osa Suomen puolustusjärjestelmää ja se integroidaan osaksi puolustusvoimien valvonta- ja johtamisjärjestelmää.

- ylläpidetään ilmapuolustuksen suorituskyky 2060-luvun alkuun asti
- vastataan toimintaympäristön kehitykseen sen asettamien vaatimusten mukaisesti
- tuetaan koko puolustusjärjestelmää tiedustelu-, valvonta- ja maalinosoituskyvyillä sekä reaaliaikaisella tiedonkäsittely ja -siirtokyvillä
- hankitaan lentokoneet, lentokoneen moottorit ml. varamoottorit, alkukäytön vaatima varaosapaketti ja varaosalaitteet, henkilöstön koulutusta ja teknillistä tukea koneen käyttöönottoon ja operoinnin aloittamiseen, simulaattorijärjestelmät sekä muita pienempiä hankintakokonaisuuksia
- hankitaan ilmasta ilmaan, ilmasta maahan ja ilmasta merenpintaan aseita operatiivisen valmiuden aloittamiseen tarvittava määrä
- hankitaan ostajan hankintavelvollisuuteen kuuluvia järjestelmiä mm. radiojärjestelmän saulauslaitteita tai datalinkkijärjestelmän osia
- suunnitellaan ja toteutetaan hankkeen tarvitsema toimitila-, sotilasalue-, tietosuoja- ja turvarakentaminen
- hankitaan suorituskyvyn edellyttämät johtamisjärjestelmäkokonaisuudet.

Vuosittain sitomattomana siirtyvään määrärahaan ja sitomattomana siirtyvään tilausvaltuuteen tehtävät valuutta- ja kustannustasotarkistukset säilyttävät rahoituksen ostoarvon tilanteessa, jossa mm. kaikista ase- ja varaosahankinnoista ei ole tarkoituksenmukaista tehdä sopimusta hankinnan alkuvaiheessa.

Tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ennakoitu valuuttakurssimuutoksen vaikutus (tappio)	271 198
Ennakollinen indeksitarkistus	99 638
Hankkeen rahoitusprofiilin päivitys vastaamaan hankintasopimuksia	-506 350
Ostovoimatarkistus (2023)	18 711
Yhteensä	-116 803

2023 talousarvio	1 405 697 000
2022 II lisätalousarvio	-1 454 872 000
2022 talousarvio	1 522 500 000
2021 tilinpäätös	1 479 000 000

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 8 015 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen
- 2) Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle (MPK) myönnettävään valtionavustukseen sille laissa vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta (556/2007) säädettyjen julkisten hallintotehtävien hoitamisesta aiheutuviin toimintamenoihin ja varautumistoiminnan kuluihin
- 3) kaatuneiden muiston vaalimistyöstä aiheutuviin menoihin
- 4) sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutukseen ja tukitoimiin.

Selvitysosa:

Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen toiminnalliset tulostavoitteet

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 tavoite
Taloudellisuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien vuosikustannukset / ko. toiminnan koulutuspäivien määrä (euroa)	109	76	76
Tuottavuus			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä / ko. toimintaan kohdistettu MPK:n palkatun henkilöstön henkilötyövuosimäärä	633	1 428	1 409
Tuotokset (vaikuttavuus ja tehokkuus)			
MPK:n julkisten hallintotehtävien mukaisen koulutuksen koulutuspäivien määrä (pv)	40 487	100 000	100 000
Laadunhallinta			
MPK:n koulutuksen laadun parantamiseksi annettavan kouluttajakoulutuksen määrä koulutuspäivinä (pv)	3 907	4 000	4 000
MPK:n kurssityytyväisyys			
Oppilastyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,53	4,0	4,0
Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyys (asteikolla 1—5)	4,09	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotilaallisen kriisinhallinnan veteraanien kuntoutus ja tukitoimet	-120
Toimintaympäristön muutokseen liittyvä koulutustarpeen kasvu sekä vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittäminen	3 163
Yhteensä	3 043
2023 talousarvio	8 015 000
2022 II lisätalousarvio	3 163 000
2022 talousarvio	4 972 000
2021 tilinpäätös	4 708 000

30. Sotilaallinen kriisinhallinta

Selvitysosa: Määrärahat suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenoihin budjetoidaan ulkoministeriön pääluokassa momentille 24.10.20 (sisältää EU:n taisteluosastojen koulutus- ja valmiusajan menot sekä operaatioihin lähdeessä palkkausmenot). Määrärahat sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin budjetoidaan puolustusministeriön pääluokassa momentille 27.30.20.

Sotilaallinen kriisinhallinta on osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja sen kautta vaikutetaan ulko- ja turvallisuuspoliittisten tavoitteiden saavuttamiseen. Osallistumisen kansalliset tavoitteet asetetaan operaatiokohtaisesti. Valmistelussa ja toteutuksessa huomioidaan, että operaatiot ovat monimuotoisia, ja niissä tarvitaan myös erityissuorituskykyjä.

Operaatiot voivat käynnistyä nopeasti, mikä vaatii joustavuutta ja nopeaa reagointikykyä puolustushallinnolta ja valtionjohdon päätöksenteolta. Laaja-alainen suorituskykyjen käyttö operaatioissa on merkittävää niin suorituskykyjen kehittämisen kuin osallistumisen vaikuttavuuden kannalta.

Kriisinhallintaoperaatioista saadut kokemukset hyödynnetään sekä kansallisten että kriisinhallinnan suorituskykyjen kehittämisessä. Sotilaallisen kriisinhallinnan suorituskykyjä on kyettävä käyttämään vaativissa ja nopeasti käynnistettävissä eri organisaatioiden tai koalitioiden operaatioissa sekä koulutus- ja neuvonantotehtävissä.

Sotilaalliselle kriisinhallinnalle asetetaan seuraavat tulostavoitteet:

- Puolustusvoimat on toteuttanut sille osoitetut kriisinhallintatehtävät
- Puolustusvoimilla on valmius osallistua uusiin operaatioihin ja koulutus- ja neuvontatehtäviin.

Sotilaallisen kriisinhallinnan menot

	2021 tilinpäätös	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ylläpitomenot (UM), milj.euroa	34,7	53,1	50,7
Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (PLM), milj.euroa	58,0	64,3	64,0
Yhteensä	92,7	117,4	114,7

20. Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 63 988 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitetun kriisinhallintahenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonanparannusraha- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja kriisinhallintahenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen sekä sotilaallisen kriisinhallintahenkilöstön ryhmätapaturmavakuutusta vastaavien etuuksien maksamiseen ja niistä aiheutuvien hallintokulujen maksamiseen
- 2) EU:n taisteluosastojen koulutusajan palkkaus-, muutto- ja asumismenoihin sekä siirtokorvauksiin
- 3) sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen
- 4) valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen sekä kansainvälisten kriisinhallintakurssien menojen maksamiseen
- 5) suomalaisten kriisinhallintajoukkojen henkilöstön matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen
- 6) Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen varustamisesta aiheutuviin menoihin
- 7) kansainvälisen kriisinhallintayhteistyön puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen edellyttämiin ampumatarvike-, huolto- ja materiaalikuluihin
- 8) kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavasta tuesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen
- 9) sellaisten kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muuten osallistu, materiaalisesta tukemisesta aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 10) Strategic Airlift Capability (SAC) -sopimuksen hallinto- ja käyttökustannuksista aiheutuviin menoihin
- 11) Suomen osallistumisesta Pohjoismaiden Base Camp -pooliin aiheutuviin menoihin
- 12) yhdessä momentin 24.10.20 määrärahan kanssa enintään 450 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Valtuus

1) Vuonna 2023 saa tehdä kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelman parantamiseen liittyen uusia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2023—2026 enintään 20 000 000 euroa (Kriisinhallinnan kehittämisohjelman tilausvaltuus 2023, KRIHA KEHO 2023).

KRIHA KEHO 2023 -tilausvaltuuden enimmäismäärän mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2023 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

Tilausvaltuuden maksatusmäärärahat ja siihen liittyvät indeksien noususta aiheutuvat lisätarpeet tai alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

01.	Suomen Kosovon kriisinhallintajoukon menot (KFOR-operaatio)	1 372 000
03.	Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 503 000
04.	Resolute Support -operaatio, Afganistan	650 000
05.	Irakin koulutusoperaation menot	7 361 000
06.	EUTM/Mosambikin koulutusoperaation menot	318 000
07.	Kriisinhallintaoperaatioiden yhteiset menot	9 625 000
08.	Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	16 000 000
11.	EUTM/Somalian koulutusoperaation menot	615 000
12.	EUNAVFOR MED Iriini, Välimeren operaation menot	297 000
15.	Libanonin kriisinhallintaoperaation menot	10 974 000
16.	EUTM/Malin koulutusoperaation menot	1 150 000
17.	Malin YK-operaation menot (MINUSMA)	527 000
19.	Naton Irakin koulutusoperaation menot (NMI)	468 000
20.	Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin kriisinhallintaoperaatioihin sekä muihin kriisinhallintamenoihin	12 128 000
Yhteensä		63 988 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen kriisinhallintajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne kriisinhallintaoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2023.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Kriisinhallinnan kehittämisohjelman tilausvaltuus 2023, KRIHA KEHO 2023	5 000	5 000	5 000	5 000	-	20 000
Menot yhteensä	5 000	5 000	5 000	5 000	-	20 000

Kriisinhallinnan joukkojen kehittämissohjelman määrärahoihin sisältyvä uusi KRIHA KEHO 2023 -tilausvaltuus kaikkine taloudellisine seurannaisvaikutuksineen toteutetaan puolustusministeriön hallinnonalalle vahvistettujen valtiontalouden kehysten puitteissa. Tilausvaltuudella hankitaan panssariajoneuvoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kustannustasotarkistus (2021)	405
Kustannustasotarkistus (2023)	910
Käyttösuunitelmakohtien muutokset	-4 000
Siirto momentilta 24.10.20	2 400
Yhteensä	-285

2023 talousarvio	63 988 000
2022 II lisätalousarvio	2 905 000
2022 talousarvio	64 273 000
2021 tilinpäätös	58 023 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää suomalaisista kriisinhallintajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa syntyviin kurssieroihin.

2023 talousarvio	10 000
2022 talousarvio	10 000
2021 tilinpäätös	12 218

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Aktiivinen finanssipolitiikka on pitänyt päätösperäiset menot korkealla tasolla covid-19-pandemian aikana. Finanssipolitiikka on ollut voimakkaasti elvyttävää ja koronakriisiin on reagoitu esimerkiksi voimakkailla toimilla ihmisten ja yritysten tukemiseksi, taloustilanteen edellyttämällä merkittävällä finanssipoliittisella elvytyksellä sekä turvaamalla terveydenhuollon ja viranomais-ten toimintakyky.

Venäjän helmikuussa 2022 aloittama hyökkäys Ukrainaan on osaltaan tuomassa uusia ja vaikeasti ennakoitavia uhkia ja riskejä kansantalouden ja valtiontalouden kehitykselle.

Inflaatio on kiihtynyt nopeasti muun muassa energian ja elintarvikkeiden hintojen käännyttyä nopeaan nousuun. Nopean inflaation taustalla on myös muita sekä kysyntä- että tarjontapuolen tekijöitä. Rakentamiseen ja remontoimiseen liittyvien tarvikkeiden kysynnän kasvu ja hintojen nousu on ollut nopeaa. Tarjontapuolen tekijöitä ovat mm. kansainvälisen kaupan häiriöt, työvoimapula sekä auto- ja elektroniikkateollisuutta haittaava komponenttipula. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi koronapandemian vuoksi 10 prosenttiyksikköä korkeammalle tasolle kuin ennen kriisiä. Velkasuhteen kasvu kuitenkin taittui vuonna 2021. Vahva bruttokansantuotteen kasvu vaikutti suotuisasti velkasuhteen kehitykseen.

Suomen julkisen talouden rahoitus on pitkällä aikavälillä epätasapainossa. Julkisessa taloudessa on mittava kestävyysvaje, jonka arvioidaan olevan runsaat 2,5 % suhteessa bruttokansantuotteeseen. Suurin syy rahoituksen epätasapainoon on väestön ikääntyminen, joka on jo kasvattanut eläkemenoja ja luo tulevana vuosikymmeninä merkittäviä kasvupaineita terveys- ja hoivamenoihin. Samalla julkisen talouden rahoitus pohja kehittyy heikosti, kun työikäisen väestön määrän odotetaan supistuvan.

Hyvinvointialueiden vastuulle vuoden 2023 alusta siirtyvät sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät ovat yhteiskunnan kannalta elintärkeitä ja keskeisiä ja niiden on pystyttävä toimimaan myös poikkeusoloissa, onnettomuustilanteissa ja erilaisissa häiriötilanteissa. Riskien hallinnan kannalta ensisijaisena tavoitteena on varmistaa alueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän häiriötön toiminta järjestämisvastuun siirron yhteydessä.

Toimintaympäristön muutostekijöitä, joilla on vaikutuksia valtiovarainministeriön toimialalla ovat:

- Ilmastonmuutos ja luontokato
- Teknologia ja digitalisaatio
- Alueellinen eriytyminen, kaupungistuminen
- Väestörakenteen muutos
- Julkisen puheen muutos, kansalaisten osallisuus
- Data ja datatalous
- Geopolitiikan vaikutus talouteen
- Työn murros
- Maahanmuutto ja muuttoliike.

Suomessa ilmastonmuutosta hillitään tavoittelemalla hiilineutraalia ja resurssiviisasta Suomea. Kulutukseen ja päästöihin voidaan vaikuttaa mm. verotuksen keinoin.

Väestön ikääntyminen heikentää yhä voimakkaammin huoltosuhdetta ja kasvuedellytyksiä ja lisää julkisia menoja. Suomen ikärakenteen vanhenemiskehitys on vasta alussa, ja kehityksen vaikutus palvelutuotannon kustannuksiin ja talouskasvun hidastumiseen tasaantuu vasta 2030-luvulla. Ikääntyminen ei ole yhtenäistä koko Suomessa. Kaupunkiseudut kasvavat, ja haja-asutusalueilla väestö vähenee.

Euroopan ja euroalueen maiden taloudellinen tilanne on kriisien jäljiltä edelleen häiriöaltis. Kansainvälinen toimintaympäristö ja turvallisuuspoliittinen tilanne on muuttunut ja on poikkeuksellisen epävakaa, ja samaan aikaan monilla Euroopan mailla on erittäin heikko kyky kestää uusia talouden sokkeja. Digitaalisen toimintaympäristön uhat monimutkaistuvat.

Kilpailukykyhaasteet eivät poistu. Vaikka perinteinen tavaratuotannon globalisaatio on finanssikriisin jälkeen hidastunut ja ehkä jopa pysähtynyt, digitaalisuuden vaikutukset ulkomaankauppaan ja talouteen yleisemminkin ovat vasta aluillaan. Verkkokauppa kasvaa, ja yhä suurempi osa palveluista välitetään verkossa. Siten rajanveto avoimen ja suljetun sektorin välillä käy yhä vaikeammaksi. Kehityksellä on vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin. Uusien teknologioiden, digitalisaation ja tietovarantojen hyödyntäminen tarjoavat uusia mahdollisuuksia Suomen julkiselle taloudelle.

Koronakriisi lisäsi huomattavasti etätyöskentelyä julkisessa hallinnossa, mikä luo mahdollisuuksia vähentää virkamatkustamista. Etätyö, paikkariippumattomuus ja yhteiskäyttöiset tilat vähentävät julkisen hallinnon tilatarpeita tulevina vuosina. Valtion toimitilaverkkoa uudistetaan mm. alueellisen läsnäolon suunnitelmalla, valtion toimitilastrategiassa, kiinteistöstrategiassa sekä valtion palvelu- ja toimitila-verkkohankkeessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Valtiovarainministeriö asettaa toimialalleen seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu toiminnallisia tavoitteita, joilla edistetään yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista.

Kestävä julkinen talous

- Kestävyysvaje pienenee
- Valtionhallinnon nettorahoitusvarat/BKT-suhde nousee
- Julkisen talouden nimellinen alijäämä on alle 3 % suhteessa BKT:hen
- Verovaje on alhainen.

Sosiaalisesti kestävä talouskasvu

- Työllisyysaste nousee
- Työttömyys vähenee.

Ekologisesti kestävä kasvu

- Suomen kasvihuonekaasupäästöt vähenevät.

Valtionhallinto toimii hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti

- Valtionhallinto toimii kansalaislähtöisesti
- Julkisen hallinnon digitalisaatiokehitys ja hyvä tiedonhallinta tehostavat ja parantavat julkisia palveluita.

Sukupuolten tasa-arvo

Valtiovarainministeriön pääluokan menoista noin 95 % on erilaisia säädös- tai sopimusperusteisiä etuuksia, jäsenmaksuja ja tukia, joihin ei liity välittömiä sukupuolivaikutuksia.

Progressiivinen henkilöverotus pienentää nettotulojen eroja sukupuolten välillä. Henkilöverotus (ansio- ja pääomatuloerotus) kokonaisuudessaan tasaa sukupuolten välisiä tuloja verotuksen jälkeen siten, että naisten tulojen osuus miesten tuloista on verotuksen jälkeen keskimäärin 4,6 %-yksikköä korkeampi kuin ennen verotusta.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Valtion yleiskatteellisella rahoituksella rahoitetaan hyvinvointialueita, jotka vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisestä 1.1.2023 alkaen.

Valtion työskentelytapojen digitalisointi ja mahdollisuus monipaikkaisen työn tekemiseen tukevat esimerkiksi kotoa tehtävää työtä. Joustavat työn tekemisen muodot tukevat etenkin pienten lasten vanhempien työllistymistä vähentämällä tarvetta perhevapaisiin. Tämän arvioidaan vaikuttavan sukupuolten tasa-arvon kehittymiseen myönteisesti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon sukupuolivaikutukset lainsäädännön valmistelussa, henkilöstö- ja työnantajapolitiikassa, hankkeissa, talousarvion valmistelussa ja virastojen tulohajauksessa. Valtiovarainministeriö edistää hallituksen toimintasuunnitelman mukaisesti sukupuolitietoista budjetointia.

Kestävä kehitys

Talousarvioesitykseen sisältyy useita verotulomomenteja, joiden voidaan katsoa edistävän hiilineutraaliuden tavoitetta. Näitä ovat erityisesti energiaverot, ajoneuvovero, autovero, eräiden juomapakkausten valmistevero sekä jätEVERO. Vaikka niitä voidaan kokonaisuutena pitää hiilineutraaliustavoitteiden mukaisina veroina, niihin voi sisältyä tavoitteen vastaisia yksittäisiä verotusrakenteita.

Progressiivinen henkilöverotus tasaa merkittävästi tuloeroja ja alentaa pienituloisten osuutta väestössä. Verotuksen tärkein tehtävä on turvata julkisen sektorin rahoitus. Se mahdollistaa hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksen sekä panostukset myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden edistämiseen.

Peruspalvelujen valtionosuuksilla rahoitetaan kuntien järjestämiä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluita. Aluehallintovirastot edistävät peruspalveluiden toteutumista julkisten palveluiden valvonnalla, jolla turvataan osaltaan ihmisten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta. Digi- ja väestötietovirasto tuottaa digitaalisen yhteiskunnan edellyttämiä palveluita ja tukee kansalaisten yhdenvertaista toimimista digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävä kehityksen tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutumista tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Valtiovarainministeriön keskeinen tehtävä liittyy kestävä julkisen talouden varmistamiseen, mitä voidaan pitää yhtenä edellytyksenä kestävä kehityksen toteutumiselle. Valtiovarainministeriö vastaa siitä, että rahoitusmarkkinoiden sääntely edistää markkinoiden luotettavaa ja monipuolista toimintaa sekä rahoituspalveluiden tarjonnan turvallisuutta. Valtiovarainministeriö vastaa rahanpesulaista, annettavista säädöksistä ja kansallisen rahanpesun riskiarviosta, joilla vähennetään laittomia rahansiirtoja.

Valtion palveluiden ja työskentelytapojen digitalisoinnilla vähennetään ihmisten tarvetta matkustaa palveluiden ja työn vuoksi ja vähennetään toimitilarpeita. Matkustamisen väheneminen ja vähäisemmät toimitilarpeet pienentävät hiilijalanjälkeä. Lisäksi toiminnan digitalisointi vähentää tarvetta tulostamiselle ja paperin käytölle.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2022	2023
		varsinainen talousarvio	esitys
28.10.02	<i>Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)</i>		
	— sopimusvaltuus	118,3	118,3
28.30.04	<i>Sähköinen tunnistautuminen (arviomääräraha)</i>		
	— sopimusvaltuus	32,0	-
28.92	EU ja kansainväliset järjestöt		
	— sopimusvaltuus	4 586,0	4 586,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto	462 231	202 570	203 910	1 340	1
01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 824	35 866	34 979	-887	-2
20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistaja-ohjaus (arviomääräraha)	1 845	345	345	—	0
21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)	871	3 306	3 306	—	0
25. Metallirahamenot (arviomääräraha)	7 415	4 400	5 460	1 060	24
29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	146 826	153 773	155 000	1 227	1
(40.) Valtionavustus rajanylityspaikkojen terveys- ja turvallisuuden ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin Finavia Oyj:lle (siirtomääräraha 2 v)	3 000	—	—	—	0
50. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)	—	1 500	1 500	—	0
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 000	1 000	—	0
69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)	10 450	2 380	2 320	-60	-3
(88.) Suomen Kaasuverkko Oy:n pääomittaminen (siirtomääräraha 3 v)	257 000	—	—	—	0
10. Verotus ja tulli	681 696	648 665	654 605	5 940	1
01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	432 710	404 604	395 961	-8 643	-2
02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	195 176	187 831	193 396	5 565	3
03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	17 875	28 030	34 748	6 718	24

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	5 191	2 000	2 000	—	0
95. Verotukseen liittyvät korko- menot (arviomääräraha)	22 010	18 200	18 500	300	2
97. Autoveron vientipalautus (arviomääräraha)	8 734	8 000	10 000	2 000	25
20. Palvelut valtioyhteisölle	63 206	61 716	62 051	335	1
01. Valtiokonttorin toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	42 392	37 016	37 251	235	1
02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)	14	600	600	—	0
03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomäärä- raha)	1 559	1 600	1 700	100	6
07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 3 v)	-1 259	2 000	2 000	—	0
09. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	5 000	5 000	5 000	—	0
10. Valtion tieto- ja viestintä- tekniikkakeskuksen investointimenot (siirto- määräraha 2 v)	15 000	15 000	15 000	—	0
11. Verkkomaksaminen (siirto- määräraha 2 v)	500	500	500	—	0
88. Senaatti-konsernin liike- laitokset	0	0	—	—	0
30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisteri- hallinto	117 312	123 391	132 343	8 952	7
01. Tilastokeskuksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	51 062	53 287	52 120	-1 167	-2
02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 850	3 853	4 389	536	14
03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	56 366	58 251	67 834	9 583	16
04. Sähköinen tunnistautuminen (arvio- määräraha)	6 034	8 000	8 000	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
40. Valtion alue- ja paikallis- hallinto	65 317	64 500	70 698	6 198	10
01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	65 097	61 782	69 180	7 398	12
03. palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	220	2 718	1 518	-1 200	-44
50. Eläkkeet ja korvaukset	5 186 750	5 356 834	5 737 361	380 527	7
15. Eläkkeet (arviomääräraha)	4 859 836	5 001 708	5 354 108	352 400	7
16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arvio- määräraha)	1 910	3 399	3 038	-361	-11
50. Vahingonkorvaukset (arvio- määräraha)	40 354	38 740	39 440	700	2
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomäärä- raha)	265 047	291 139	316 734	25 595	9
95. Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomäärä- raha)	19 603	21 848	24 041	2 193	10
60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot	11 789	18 440	18 480	40	0
02. Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arvio- määräraha)	409	2 500	2 500	—	0
10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomäärä- raha 2 v)	900	940	980	40	4
12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)	10 480	15 000	15 000	—	0
70. Valtionhallinnon kehittäminen	135 482	252 389	59 724	-192 665	-76
01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 700	14 700	13 933	-767	-5
02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tieto- järjestelmät (siirtomäärä- raha 3 v)	8 600	15 600	8 600	-7 000	-45

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)	74 534	175 300	5 100	-170 200	-97
20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	25 931	35 597	9 800	-25 797	-72
23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)	2 617	692	1 091	399	58
40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)	8 100	10 500	21 200	10 700	102
80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	299 827	306 734	296 066	-10 668	-3
30. Ahvenanmaan tasoituskasvu (arviomääräraha)	194 917	202 470	200 066	-2 404	-1
(31.) Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	13 603	12 000	—	-12 000	-100
(33.) Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	10 207	—	—	—	0
34. Ahvenanmaan verotasoitus (arviomääräraha)	79 600	84 800	96 000	11 200	13
(35.) Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle (siirtomääräraha 3 v)	1 500	7 464	—	-7 464	-100
89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus	14 973	927 638	20 658 872	19 731 234	2127
(30.) Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus (siirtomääräraha 3 v)	14 973	47 146	—	-47 146	-100
31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)	—	880 492	20 657 872	19 777 380	2246
32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)	—	—	1 000	1 000	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
90. Kuntien tukeminen	10 080 751	10 661 866	3 617 300	-7 044 566	-66
30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomäärä- raha)	7 700 340	7 983 466	2 743 900	-5 239 566	-66
31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arvio- määräraha)	1 511	20 400	11 400	-9 000	-44
(32.) Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)	17 000	10 000	—	-10 000	-100
35. Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)	2 361 900	2 648 000	862 000	-1 786 000	-67
91. Työllisyyden ja elinkeino- elämän tukeminen	231 979	106 000	89 500	-16 500	-16
41. Energiaverotuki (arvio- määräraha)	231 979	106 000	89 500	-16 500	-16
92. EU ja kansainväliset järjestöt	2 467 358	2 664 295	2 559 064	-105 231	-4
03. Rahoitusvakausraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	3 397	3 388	3 408	20	1
20. Euroopan unionin osallistuminen matka- menojen korvauksiin (siirto- määräraha 2 v)	2 500	1 800	1 000	-800	-44
40. Isäntämaakorvaus Pohjois- maiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	12 947	13 237	13 256	19	0
(60.) Siirto rahoitusvakaus- rahastoon (siirtomääräraha 3 v)	9 174	—	—	—	0
67. Kansainvälisille rahoitus- laitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	0	170	170	—	0
68. Suomen osuus Kansain- välisen jälleenrakennus- ja kehityspankin sekä Kansainvälisen rahoitus- yhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomäärä- raha)	13 924	13 200	14 600	1 400	11

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	2 425 400	2 605 000	2 498 000	-107 000	-4
95. Valtion takaus- ja takuu- suoritukset (arviomäärä- raha)	15	27 500	28 630	1 130	4
99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot	37 897	27 300	10 850	-16 450	-60
95. Satunnaiset säädös- perusteiset menot (arvio- määräraha)	2	300	300	—	0
96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	2 000	—	0
97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomäärä- raha)	133	300	250	-50	-17
98. Kassasijoitusten riskien- hallinta (arviomääräraha)	35 762	24 700	8 300	-16 400	-66
Yhteensä	19 856 568	21 422 338	34 170 824	12 748 486	60
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	12 761	12 831	12 835		

01. Hallinto

Selvitysosa: **Valtiovarainministeriön** strategisena tavoitteena on varmistaa tulevien sukupolvien taloudelliset valinnan mahdollisuudet hyvinvoivassa yhteiskunnassa rakentamalla taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää Suomea ja Euroopan unionia.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty valtiovarainministeriön hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet.

Hallinnonalaansa tulosohjaajana valtiovarainministeriö vastaa hallinnonalaansa toiminnan tulokellisuudesta sekä siitä, että konserniohjauksen linjaukset toimeenpannaan omalla hallinnonallalla.

Valtiovarainministeriön strategiset tehtävät

— Huolehdimme julkisen talouden vakaudesta ja rakennamme julkista hallintoa entistä tehokkaammaksi, vaikuttavammaksi ja uudistumiskykyisemmäksi

— Rakennamme edellytyksiä kestäväälle talouskasvulle

— Rakennamme ihmislähtöistä digitalisaatiota ja tiedon parempaa hyödyntämistä yhteiskunnassa

— Luomme pelisääntöjä, jotka pitävät yllä luottamusta rahoitusmarkkinoiden vakaaseen, tehokkaaseen ja tasapuoliseen toimintaan.

Valtiovarainministeriö toimii siten, että valtiontalouden ja -hallinnon kokonaisuuden edut ja tavoitteet valtion yhteisissä palveluissa ja toiminnoissa tunnustetaan ja edistetään niiden ottamista huomioon eri hallinnonaloilla, niiden virastoissa, laitoksissa ja rahastoissa. Valtiovarainministeriö luo ja toimeenpanee toimialueellaan yhteisiä pelisääntöjä sekä järjestää ja ohjaa hallinnonalan virastoja, Senaatti-kiinteistöjä, HAUS kehittämiskeskus Oy:tä ja Hansel Oy:tä järjestämään toimialallaan valtioyhteisölle yhteisiä, sisäisiä palveluja sekä työ- ja toimintaprosesseja siten, että niiden avulla hallinnonala voi saavuttaa ja tuottaa taloudellista ja toiminnallista hyötyä ja hyvää toiminnan laatua.

01. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 979 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 2) EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Määrärahasta on varattu 120 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumisohjelmaa.

Selvitysosa: Määrärahaan sisältyy 120 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman pilarin 2 tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamisen toimenpiteeseen.

Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2023, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita:

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Sairauspoissaolot, pv/htv	3	4	4
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	35 850	36 866	35 979
Bruttotulot	345	1 000	1 000
Nettomenot	35 505	35 866	34 979

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 304		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 623		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)			125
Julkisten hankintojen vaikuttavuuden kehittäminen (Hankinta-Suomi) (2022 rahoitus)			-1 000
Lisäohjausresurssit digitaalisen turvallisuuden kehittämisen ohjaamiseen (kyber)			180
Tietoturvan ja tietosuojan parantaminen yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla - TITUKRI (2022 rahoitus)			-360
JTS-miljardin tuottavuussäästö			-267
Matkustussäästö			-244
Palkkausten tarkistukset			679
Yhteensä			-887

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	34 979 000
2022 II lisätalousarvio	454 000
2022 talousarvio	35 866 000
2021 tilinpäätös	33 824 000

20. Valtion kiinteistöstrategian toteuttaminen ja hallinnonalan omistajaohjaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kiinteistövarallisuuteen liittyvistä omaisuus- ja omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin
- 2) kiinteistövarallisuuden hallinnoinnista ja käytön tehostamisesta aiheutuviin menoihin
- 3) omistus- ja yritysjärjestelyistä aiheutuvien menojen sekä omaisuuden hallintointiin ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 4) valtion etuusto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuusto-oikeuden käyttämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion kiinteistöstrategian mukaisiin hallinnansiirtoihin liittyvistä arvioinneista ja lausunnoista aiheutuviin menoihin sekä muihin valtion kiinteistövarallisuuden hoidosta ja käytön tehostamisesta sekä investoinneista aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon omistus- ja yritysjärjestelyjen toimenpiteistä sekä niiden valmistelusta aiheutuvat kulut, kuten osakkeiden hallinnointi- ja valtion tarvitsemien asiantuntijapalvelujen kulut sekä valtion etuusto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain (469/2019) mukaisen valtion etuusto-oikeuden käyttämisestä aiheutuvat menot.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan omistajaohjauksessa on Fingrid Oyj, Gasgrid Finland Oy, Hansel Oy, HAUS Kehittämiskeskus Oy ja DigiFinland Oy. Valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain 2 §:n mukaan etuosto-oikeuden käyttämistä koskevan asian ratkaisee valtiovarainministeriö sen ministeriön esityksestä, jonka hallinnonalan tehtävien hoitamiseen etuosto-oikeuden kohteena oleva kiinteistö liittyy.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kiinteistöstrategian toteuttaminen	145 000
Omistajaohjauksen menot	200 000
Yhteensä	345 000

Momentin määrärahalaji on muutettu.

2023 talousarvio	345 000
2022 II lisätalousarvio	5 920 000
2022 talousarvio	345 000
2021 tilinpäätös	1 845 000

21. Valtiovarainministeriön hallinnonalan tuottavuusmääräraha (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 306 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiovarainministeriön hallinnonalalla tuottavuuden edistämiseen tärkeitävien investointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palveluiden hankkimiseen.

Selvitysosa: Momentille on koottu hallinnonalan tuottavuustoimenpiteistä aiheutuneita säästöjä vastaavat määrärahat. Määrärahaa on tarkoitus käyttää hankkeisiin, joilla tuetaan hallinnonalan tuottavuuden paranemista. Hallinnonalan virastot saavat rahoittaa määrärahalla hankkeita, joista valtiovarainministeriö on erikseen sopinut viraston kanssa.

2023 talousarvio	3 306 000
2022 II lisätalousarvio	-45 000
2022 talousarvio	3 306 000
2021 tilinpäätös	871 000

25. Metallirahamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) metallirahojen suunnittelusta, valmistuksesta, jakelusta, myynnistä, markkinoinnista, varastoinnista, ostamisesta, takaisinlunastuksesta ja hävityksestä sekä edellä mainittuihin liittyvistä tarkastuksista ja laadunvarmistustoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään 150 000 euroa juhla- ja erikoisrahojen suunnitteluun liittyvien menojen maksamiseen.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja myynnistä sekä palautuneiden metallirahojen metalliseosten myynnistä kertyvät tulot.

Selvitysosa:

Menot ja tulot (euroa)

Bruttomenot	
Metallirahojen takaisinlunastusmenot	6 800 000
Bruttotulot	
Käyttörahat liikkeellelasku (nettotuotto)	455 000
Keräilyrahatoiminta (nettotuotto)	885 000
Nettomenot	5 460 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 060
Yhteensä	1 060
2023 talousarvio	5 460 000
2022 talousarvio	4 400 000
2021 tilinpäätös	7 414 861

29. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 155 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 227
Yhteensä	1 227

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	155 000 000
2022 talousarvio	153 773 000
2021 tilinpäätös	146 826 095

50. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus työkykyhankkeeseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa valtionavustuksen myöntämiseen työkyvyn tutkimus- ja kehittämishankkeiden menoihin (RRF pilari3).

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hankkeessa tuotetaan uutta tieteellistä tutkimus- ja tilastotietoa julkisen alan työkykyriskeistä ja niiden vaikuttavuudesta ja kehitetään uusia yhteistyömuotoja, verkostoja ja

digitaalisia palveluja työkyvyn johtamiseen ja työurapalveluihin julkisen sektorin työpaikkojen, esihenkilöiden ja yksittäisten työntekijöiden käyttöön. Näillä toimenpiteillä pyritään vähentämään sairauspoissaoloja ja työkyvyttömyyseläkkeitä, mikä lisää työkykyisen työvoiman saataavuutta ja työn tuottaavuutta ja vähentää työkykyongelmista aiheutuvia kustannuksia. Tavoitteena on myös edistää työpaikkojen kykyä vastata työelämän ja yhteiskunnan muutokseen, pidentää työuria sekä lisätä kriittisten alojen vetovoimaisuutta.

Valtiovarainministeriö tekee valtionavustuspäätöksen Kevalle annettavaa valtionavustusta koskien. Avustus voi kattaa valtionavustuksen kohteena olevasta hankkeesta aiheutuvien kustannusten täyden määrän. Myönnettävään valtionavustukseen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Hanke on kolmevuotinen ja ajoittuu vuosille 2022—2024. Hankkeen kokonaismenojen arvioidaan olevan 4,5 milj. euroa.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	1 500 000
2022 talousarvio	1 500 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen valtion jäsenmaksuun Nordic Institute for Interoperability Solutions -yhdistyksessä (NIIS) sekä International Council for IT in Government Administration -järjestössä (ICA).

Selvitysosa: Nordic Institute for Interoperability Solutions (NIIS) on voittoa tavoittelematon yksityisoikeudellinen yhdistys, jonka kotipaikka on Viro. Yhdistyksen perustajajäseniä ovat Suomi ja Viro, jotka molemmat ovat ottaneet käyttöön Viron kehittämän X-Road -pohjaisen ICT-palvelun, Suomessa nimellä Palveluväylä. Yhdistys hallinnoi ja kehittää tätä X-Road -komponenttia. International Council for IT in Government Administration (ICA) on Belgiaan rekisteröity voittoa tavoittelematon globaali järjestö, jossa noin 20 jäsenmaan ylimmät tietohallintojohtajat ja tietohallinnon asiantuntijat jakavat hyviä käytäntöjä ja kokemuksia digitaalisen teknologian hyödyntämisestä julkisessa hallinnossa.

2023 talousarvio	1 000 000
2022 talousarvio	1 000 000
2021 tilinpäätös	1 000 000

69. Suomen Pankin eräiden sijoitustuottojen siirto Kreikan valtiolle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sijoitustuottojen siirtoon Kreikan valtiolle.

Selvitysosa: Eduskunnan suuren valiokunnan hyväksymän järjestelyn mukaisesti euroryhmä päätti 25.5.2016 osana Kreikan talouden sopeutusohjelman jatkoa, että euroalueen jäsenvaltiot siirtävät niiden kansallisten keskuspankkien Kreikan valtionvelkakirjoihin osana Euroopan

keskuspankkijärjestelmän arvopaperimarkkinaohjelmaa tekemistä sijoituksista saamat tuotot Kreikan valtiolle. Suomen osuus näistä siirrettävistä tuotoista vuonna 2023 on 2,32 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusaikataulujen tarkentuminen	-60
Yhteensä	-60
2023 talousarvio	2 320 000
2022 talousarvio	2 380 000
2021 tilinpäätös	10 450 000

10. Verotus ja tulli

Selvitysosa: **Verohallinto** on yhteiskunnan suurin verojen ja maksujen kerääjä ja siten ratkaiseva toimija julkisen talouden rahoitustoiminnan näkökulmasta. Verohallinnon perustehtävä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat verotulonsa oikean määräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Verotus toimitetaan niin, että se aiheuttaa varsinaisten verojen lisäksi mahdollisimman vähän kustannuksia ja haittaa asiakkaan taloudelliselle toiminnalle.

Verohallinto vastaa tulorekisterin toiminnasta. Tulorekisteri mahdollistaa tulotietojen reaaliaikaisen välittämisen, vähentää tulotietojen raportointia ja tehostaa yksityisen ja julkisen sektorin toimintaa. Lisäksi Verohallinto edistää positiivisen luottotietorekisterin toteuttamista ja käyttöönottoa. Positiivisesta luottotietorekisteristä luotonantajat voivat nähdä reaaliaikaisesti lainanhakijan lainamäärät ja tulotiedot.

Tulli osana EU:n tulliliittoa tukee ulkomaan tavarakaupan sujuvuutta ja yritysten tasapuolisia kilpailuedellytyksiä asiakaslähtöisillä palveluilla sekä suojaa ihmisiä terveydelle haitallisilta tavaroilta ja ympäristöä vaarallisilta aineilta. Tullin päätehtävänä on huolehtia tulliselvityksestä ja -verotuksesta, ulkomaan tavaraliikenteen valvonnasta, tullirikosten torjunnasta, ulkomaankaupan tilastoinnista ja tullilaboratoriotutkimuksista.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Verotulojen tehokas kertymä turvataan edistämällä veronmaksuynönteisyyttä, antamalla ennakoiavaa ohjausta ja hoitamalla verovalvonta uskottavasti
- Harmaan talouden torjuntaa tehostetaan ja verovajetta supistetaan kehittämällä verotustoimintoja, tehostamalla valvontaa ja parantamalla yhteistyötä viranomaisten välillä
- Verotuksen ja tullitoimen asiointipalvelut ovat asiakaslähtöisiä, nopeita ja edullisia
- Yhteiskuntaa suojataan varmistamalla tavaraturvallisuus ja torjumalla rajat ylittävää rikollisuutta tiiviissä yhteistyössä poliisin ja Rajavartiolaitoksen kanssa.

01. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 395 961 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen
- 3) Verohallinnon menettelyistä asiakkaille aiheutuneiden vahinkojen sopimusperusteisiin korvauksiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Asiakkaiden osuus, joiden mielestä valvonta on tehokasta, %	81	80	80
Sähköisten tuloveroilmoitusten osuus, henkilöasiakkaat, %	88	85	88
Sähköisten verkorttimuutosten osuus, %	77	77	79
Verovelkojen kertymä maksujärjestelyillä, ulosotolla ja konkurssiuhkaisilla maksukehotuksilla, %	37	30	30
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,2	8,5	8,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	419 715	408 304	399 661
Bruttotulot	5 161	3 700	3 700
Nettomenot	414 554	404 604	395 961
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	118 115		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	136 270		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alkoholin maahantuonnin haltuunottopäätösten menot	160
Arvonlisäverotuksen rajat ylittävän kaupan laajentuminen	400
Energiaverotuksen muutokset	420
Hallinnon digitalisointia ja läpinäkyvyyttä edistävät hankkeet (HO 2019)	-8 000
Harmaan talouden torjunta	-300
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	1 280

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen tulorekisterin rahoitus 2022 (siirto momentilta 28.10.03)	4 400
Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistus, investointimenot	-995
Kiinteistöverotuksen arvostamisuudistus, siirtymäkauden lisämenot	-180
Positiivisen luottotietorekisterin jatkuvat menot (siirto momentille 28.10.03)	-1 775
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentille 28.10.03)	-4 800
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2 057
Matkustussäästö	-1 378
Palkkausten tarkistukset	5 535
Toimistotilasäästö	-1 353
Yhteensä	-8 643

2023 talousarvio	395 961 000
2022 II lisätalousarvio	6 077 000
2022 talousarvio	404 604 000
2021 tilinpäätös	432 710 000

02. Tullin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 193 396 000 euroa.

Valtuus

EU-lähtöisiin tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen hankkeisiin saa sitoutua siten, että sitoumuksista aiheutuu, ottaen huomioon aiemmin myönnetyn valtuuden aiheuttamat menot, valtiolle menoja enintään 118 300 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Tulliselvityksen asiakastyytyväisyys, yritysasiakkaat, asteikko 1—5, mitataan joka toinen vuosi	3,7	ei mitata	4
Tulliselvityksen asiakastyytyväisyys, henkilöasiakkaat, asteikko 1—5	2,3	3,6	3,6
Tullausjärjestelmien saatavuus, järjestelmät pois käytöstä enintään, tuntia	201	58	58
Tuomioistuimen muuttamien tullauspäätösten määrä enintään	4	5	5
Verojäämä enintään, %	1,07	2	2
Takaisin saatu rikoshyöty vähintään, milj. euroa	32,1	20	20
Kiireellisistä laboratorionäytteistä tutkittu tavoiteajassa, %	61	81	70
Tavaraan kohdistuvat tarkastukset, osuma-%	14,6	14	14
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,1	10,8	10,8
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5	3,6	3,6	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	195 364	192 691	196 496
Bruttotulot	2 762	4 860	3 100
Nettomenot	192 602	187 831	193 396
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	26 405		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	28 979		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Galileo satelliittipaikannusjärjestelmän PRS -palvelun käyttöönotto	200
Harmaan talouden torjunta	-70
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	370
Salassa pidettävien tietojen turvallinen käsittely	4 100
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	-750
Tietojärjestelmien yhteentoimivuusasetuksen muutokset	175
Toiminnan tulokellisuuden ja vaikuttavuuden turvaaminen	4 000
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 350
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v. 2022 rahoitus)	-19 545
Tulliselvitysjärjestelmien kokonaisuudistuksen jatkaminen (v. 2023 rahoitus)	14 208
Viranomaisten yhteisen kenttäjohtojärjestelmän (KEJO) kulut	155
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-393
Matkustussäästö	-442
Palkkausten tarkistukset	2 280
Toimistotilasäästö	-73
Yhteensä	5 565

2023 talousarvio	193 396 000
2022 II lisätalousarvio	5 367 000
2022 talousarvio	187 831 000
2021 tilinpäätös	195 176 000

03. Kansallisen tulorekisterin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 748 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tulotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) positiivisen luottotietorekisterin hankehallintaan, rekisterin ja sen hallinnoinnin vaatimusmäärittelyyn, hankintaprosessiin sekä rekisterin määrittelyyn, suunnitteluun, toteutukseen, testaukseen ja käyttöönoton vaatimaan valmisteluun

3) positiivisesta luottotietojärjestelmästä annetussa laissa Verohallinnolle keskitetyn jatkuvan toiminnan henkilöstö-, ylläpito-, käyttö- ja muiden toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	8,2	8,0	8,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	4,1	4,0	4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	21 439	28 030	34 748
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	21 439	28 030	34 748
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 783		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 219		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallisen tulorekisterin rahoitus 2022 (siirto momentille 28.10.01)	-4 400
Positiivisen luottotietorekisterin jatkuvat menot (siirto momentilta 28.10.01)	1 775
Positiivisen luottotietorekisterin toteutus (siirto momentilta 28.10.01)	4 800
Tulorekisterin perustoiminnan jatkuvat menot	4 400
Palkkausten tarkistukset	143
Yhteensä	6 718
2023 talousarvio	34 748 000
2022 II lisätalousarvio	4 395 000
2022 talousarvio	28 030 000
2021 tilinpäätös	17 875 000

63. Takaisin maksetut verot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitetuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallinnon ja Tullin päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron

2) tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä

3) EU:lle korvattavien perimättä jääneiden tullien ja niistä aiheutuvien korko- ja muiden kulujen maksamiseen

4) valtion maksettavaksi tuomittujen ELV-vahingonkorvausten maksamiseen viivästyskorkoineen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 II lisätalousarvio	3 000 000
2022 talousarvio	2 000 000
2021 tilinpäätös	5 190 803

95. *Verotukseen liittyvät korkomenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verotukseen liittyvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Korkomenot perustuvat seuraaviin säädöksiin:

- 1) verontilityslaki (532/1998)
- 2) veronkantolain 22 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (609/2005)
- 3) autoverolain (1482/1994) 65 §
- 4) valmisteverotuslain (182/2010) 49 §:n 1 momentti
- 5) tullilain 93 § (304/2016)
- 6) arvonlisäverolain 101 §:n 2 momentti (1486/1994)
- 7) verotililain 31 § ja siihen liittyvä voimaantulosäännös (604/2009).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	300
Yhteensä	300
2023 talousarvio	18 500 000
2022 II lisätalousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	18 200 000
2021 tilinpäätös	22 010 492

97. *Autoveron vientipalautus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvon arvossa jäljellä olevan autoveron palauttamiseen, kun Suomessa käytössä ollut ajoneuvo viedään maasta pysyvästi ulkomaille käytettäväksi. Vientipalautusta voidaan myöntää vain niille ajoneuvoille, jotka on ensiverotettu autoverolain muuttamisesta annetun lain (5/2009) voimaantulon jälkeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu autoverolakiin (1482/1994).

Autoveroa palautetaan se määrä, joka ajoneuvon arvossa on jäljellä vientiajankohtana. Vientipalautusta ei voida maksaa enempää kuin ajoneuvosta on maksettu autoveroa. Palautuksen edellytyksenä on myös, että ajoneuvon ensimmäisestä käyttöönotosta on kulunut enintään 10 vuotta ja että ajoneuvo on käyttökelpoinen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	2 000
Yhteensä	2 000
2023 talousarvio	10 000 000
2022 II lisätalousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	8 000 000
2021 tilinpäätös	8 733 677

20. Palvelut valtioyhteisölle

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan keskitetysti koko valtioyhteisölle tuotettavia palveluja ovat mm. valtion rahoituksen hankinta, valtion myöntämien lainojen hoito, valtion eläkejärjestelmä, valtion yhteiset IT-palvelut, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut sekä toimitilapalvelut. Valtion yhteisiä toimintoja ja palveluja kehitetään tavoitteena yhtenäisesti toimiva, osaamista yhdistävä valtiokonserni, joka tuottaa lisäarvoa ja mittakaavaetuja.

Valtiokonttorin tehtävänä on toimia vastuualueelleen kuuluvien palvelujen tuottajana ja kehittäjänä. Valtiokonttori huolehtii valtion rahoitustoiminnoista, valtion keskuskirjanpidosta, laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjauksesta, analysointi- ja raportointipalveluista, valtion vahinkovakuutuksesta ja muista valtion maksamista korvauksista sekä valtionperinnöistä. Palvelujen ja prosessien kehittäminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaiden, kumppanien ja valtiovarainministeriön kanssa.

Valtiokonttorin hoidossa olevia valtion sisäisiä palveluja ovat mm. valtion rahoitustoiminnot, valtion keskuskirjanpidon hoito sekä laskentatoimen ja maksuliikkeen ohjaus, valtion talous- ja henkilöstötiedon raportointi, valtion sisäinen vahinkovakuutustoiminta sekä valtionperinnöt.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskus Palkeet tuottaa keskitettyjä talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja sekä muita hallinnon tuki- ja asiantuntijapalveluja. Palkeilla voi olla myös muita erikseen säädettyjä tehtäviä. Palkeiden asiakkaita ovat valtion virastot, laitokset ja talousarvion ulkopuoliset rahastot. Asiakkaita voivat lisäksi olla eduskunta ja sen yhteydessä toimivat virastot, eduskunnan alaisuudessa ja valvonnassa toimivat yksiköt, valtion liikelaitokset sekä valtioonemmistöiset osakeyhtiöt, joiden julkisten palveluiden tuottamisesta säädetään lailla. Palkeiden rahoitus muodostuu pääosin asiakaslaskutuksesta, joka perustuu omakustannushintaiseen palvelujen hinnoitteluun. Omakustannushinta sisältää palvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä aiheutuneet kustannukset.

Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtori tuottaa valtion yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluita. Näitä ovat esimerkiksi tietoliikenne-, käyttö-, työasema- ja viestintäpalvelut sekä näihin liittyvät infrastruktuuri- ja tukipalvelut.

Valtorin Turvallisuusverkkoliiketoiminta (TUVE-liiketoiminta) tuottaa valtion ylimmän johdon ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta tärkeiden viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistoinnin edellyttämiä turvallisuusverkon palveluita, jotka täyttävät korkean varautumisen ja turvallisuuden vaatimukset.

Senaatti-kiinteistöt on liikelaitos, joka huolehtii valtion kiinteistövarallisuuden hallinnasta ja kehittämisestä sekä toimitilojen vuokraamisesta ja toimii työympäristö- ja toimitila-asiantuntijana pääosin valtiovuoteeseen kuuluvilla yksiköillä. Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu tytäryhtiönä toimivia kiinteistöosakeyhtiötä.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Valtion rahoituspalvelut toimivat laadukkaasti kaikissa olosuhteissa
- Nykyaikaiset korvaus- ja muut kansalaispalvelut
- Hallinnon palveluja tuotetaan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti yhtenäisillä prosesseilla ja digitaalisilla palvelu- ja tuotantoratkaisuilla varmistaen hyvä asiakaskokemus.

01. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 37 251 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaiksi lainsäädännöksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Velanhallinnan tulos	>0	>0	>0
Kirjanpitoyksikköjen tiedot tilinpäätöksissä oikeita ja riittäviä, %	100	100	100
Kirjanpitoyksiköitä, joita huomautettu sisäisestä valvonnasta		<5	<5
Taloushallinnon raportoitu työmäärä suhteessa virastojen kokonaishenkilötyövuosiin, %	1,06	1,09	1,08

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Valtiokonttorin maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	98	100	100
Asiakastytyvyyden painottamattomien yleisarvosanojen keskiarvo, asteikko 4—10	8,9	8,5	8,5
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä, pv	6	12	10
Vahingonkorvaustoiminnan digitalisaatioaste, %	78	90	95
Kuntien ja kuntayhtymien taloustietojen käytettävyys annetussa aikataulussa, %			
— talousarvotiedot	88	95—100	95—100
— toteutumatiiedot	94	95—100	95—100
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	4,0	3,8	3,8
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,7	6,0	6,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	45 983	43 148	42 913
Bruttotulot	5 741	6 132	5 662
Nettomenot	40 242	37 016	37 251
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 598		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 748		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 213	5 570	5 225
— muut tuotot	43	23	57
Tuotot yhteensä	5 256	5 593	5 282
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 092	2 252	2 309
— osuus yhteiskustannuksista	3 273	3 321	2 963
Kustannukset yhteensä	5 365	5 573	5 272
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-109	20	10
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Analysointi- ja raportointipalvelun menot	210
EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen tietojärjestelmäkehitys (v. 2022 rahoitus)	-2 600
EU:n elvytysrahaston seurannan ja valvonnan tehtävät	1 500
Hyvinvointialueiden taloustietojen toimittamisen tehtävät	128
Hyvinvointialueille siirtyvien lainojen ja sopimusten hallinnointi	-500
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	1 230
Kansalaispalvelujen laajennetut tehtävät	300
Kansallinen tulorekisteri	-118
Kuntien automaattisen talousraportoinnin ylläpitokustannusten täsmentyminen (siirto momentilta 28.90.30)	150
Peppol-toiminnan perustaminen Suomeen	350
Vahinkolajien siirto vahingonkorvausjärjestelmään ja korvauskäsittelyn digitalisointi	-1 500
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022) (siirto momentille 28.70.20)	-4 308
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023) (siirto momentilta 28.70.20)	3 909
Velanhallinnan kehittäminen (kyber)	1 340
Whistle blowing -ilmoituskanava	-220
Matkustussäästö	-21
Palkkausten tarkistukset	424
Toimistotilasäästö	-39
Yhteensä	235

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	37 251 000
2022 II lisätalousarvio	535 000
2022 I lisätalousarvio	4 500 000
2022 talousarvio	37 016 000
2021 tilinpäätös	42 392 000

02. Keskitettyjen valuuttatilien kurssierot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin virastojen ja laitosten puolesta keskitetysti hoitamien valuuttatilien käytöstä aiheutuvien kurssierojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori hankkii keskitetysti virastojen ja laitosten valuuttamääräisiin hankintoihin tarvittavat valuutat. Toimintamallilla tavoitellaan valuutanvaihdon prosessin tehostumisen sekä osaamisen ja skaalaetujen hyödyntämisen myötä huomattavia kustannussäästöjä valtiolla.

Momentille kirjataan keskitetysti hoidettujen valuuttamääräisten pankkitilien saldojen kurssierot. Kurssiero syntyy esimerkiksi silloin, kun hyödykkeen valuuttamääräinen hankintameno kirjataan kirjanpitoon suoriteperusteella käyttäen Euroopan keskuspankin edellisen päivän keskikurssia ja meno maksetaan valuutalla, joka on viety kirjanpitoon valuuttamääräisen tulon kertymispäivän

arvolla tai jonka hankinta on viety kirjanpitoon valuuttaerästä maksetulla euromäärällä. Varainhoitovuoden aikana syntynyt kumulatiivinen kurssiero voi olla tilinpäätöksessä joko positiivinen, jolloin se tuottaa valtiolle tuloa, tai negatiivinen, jolloin se aiheuttaa valtiolle menoa, jota varten talousarviossa on osoitettava määräraha.

2023 talousarvio	600 000
2022 talousarvio	600 000
2021 tilinpäätös	13 549

03. Huoltovarmuuspankin palvelumaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Huoltovarmuuspankin ylläpidosta aiheutuviin menoihin ja valtion maksuliikepankkien toimintojen auditointeihin.

Selvitysosa: Huoltovarmuuspankki mahdollistaa valtion maksuliikkeen jatkumisen tilanteissa, joissa valtion 1. Pankki ja 2. Pankki eivät pystyisi tuottamaan maksuliikepalveluita valtiolle.

2023 talousarvio	1 700 000
2022 talousarvio	1 600 000
2021 tilinpäätös	1 559 250

07. Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulo eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Asiakastyytyväisyys	3,7	3,8	3,8
Ostolaskut, kpl/htv	22 234	22 200	23 000
Myyntilaskut, kpl/htv	60 887	65 000	62 000
Palkkalaskelmat, kpl/htv	12 030	12 000	12 200
Tarkastetut matka- ja kululaskut, kpl/htv	12 150	12 400	12 500
Kokonaistuottavuusindeksi (perusvuosi 2019=100)	103,5	100,9	100,9
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,7	8,5	8,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	57 529	59 719	60 811
Bruttotulot	58 957	57 719	58 811
Nettomenot	-1 428	2 000	2 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 831		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	58 957	57 719	58 811
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	57 529	59 719	60 811
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 428	-2 000	-2 000
Kustannusvastaavuus, %	102	97	97

2023 talousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	2 000 000
2021 tilinpäätös	-1 258 591

09. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa palvelukeskuksen hinnoittelukäytännön edellyttämän liikkumavaran. Palvelukeskuksen toiminnan tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Yksikköhintojen kehitys, 2019 = 100	95	96	94
Asiakkaan tyytyväisyys Valtorin palveluihin (päättäjät ja yhteyshenkilöt) - asteikko 1—5	2,6	3,1	3,3
Asiakastyytyväisyys, käyttäjät - asteikko 1—5		3,3	3,4
Laajavaikutteisten häiriöiden määrä (kpl/kk)	3,9	3	2,7

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	3,7	3,8	3,8
Työtyytyväisyys, 1—5 VMBaro	6,6	6,5	6

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	406 463	405 435	421 967
Bruttotulot	404 934	400 435	416 967
Nettomenot	1 529	5 000	5 000
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 529		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 000		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	404 934	400 435	416 967
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	406 463	405 435	421 967
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 529	-5 000	-5 000
Kustannusvastaavuus, %	99,6	99	99

2023 talousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	5 000 000
2021 tilinpäätös	5 000 000

10. Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskuksen investointimenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen korvaus-, kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään palvelukeskuksen ja sen tuottamien palvelujen kehittämis- ja laajennusinvestoinneista aiheutuviin menoihin sekä palvelutuotannon korvausinvestointeihin kuten laite- ja lisenssihankintoihin. Palvelukeskus sisällyttää momentin määrärahan käyttöä vastaavat kustannukset asiakashintoihin. Palvelukeskus tulouttaa määrärahan käyttöä vastaavan määrän useammalle vuodelle jaksotettuna.

Palvelukeskuksen tuloutuksesta kertyvät tulot on budjetoitu momentille 12.28.20.

2023 talousarvio	15 000 000
2022 talousarvio	15 000 000
2021 tilinpäätös	15 000 000

11. Verkkomaksaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää verkkomaksaminen-palvelun (Suomi.fi -maksut) kehittämiseen, ylläpitoon ja jatkuvaan palvelutuotantoon, palveluntuottajien veloituksiin sekä palvelun hankinnasta, hallinnoinnista, käytöstä ja kehittämisestä aiheutuviin työ- ja muihin menoihin.

Selvitysosa: Suomi.fi -palvelun tavoitteena on, että toiminnan kustannusvastaavuus toteutuu siirtomäärärahakauden aikana. Määräraha tulee käytettäväksi vain, jos asiakasmaksutulot eivät yksittäisenä varainhoitovuonna riitä kattamaan toiminnasta aiheutuvia menoja.

2023 talousarvio	500 000
2022 talousarvio	500 000
2021 tilinpäätös	500 000

88. Senaatti-konsernin liikelaitokset

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-konsernin liikelaitoksille asetetaan seuraavat palvelu- ja toimintatavoitteet:

Senaatti-kiinteistöt

— Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan sekä asiakkaidensa että valtion rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Edistää omalta osaltaan yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

— Varautuu omassa toiminnassaan poikkeusoloihin ja normaaliolojen häiriöihin sekä tukee asiakkaita toimitilojen varautumisen tason nostamisessa.

— Tuottaa ja ylläpitää valtion toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi.

— Toteuttaa valtiolle tarpeettoman omaisuuden myynnit avoimin ja syrjimättömin menettelyin.

Puolustuskiinteistöt

— Puolustuskiinteistöjen tehtävänä on tuottaa itse tai ostaa markkinoilta tilapalveluja ja niihin välittömästi liittyviä muita palveluja tukemaan Puolustusvoimien suorituskykyä kaikissa turvallisuustilanteissa annettujen valmiusvaatimusten mukaisesti.

— Puolustuskiinteistöt edistää Puolustushallinnon rakenteellisia ja toiminnallisia muutoksia tehokkaan toimitilarakenteen aikaansaamiseksi.

— Tuottaa ja ylläpitää Puolustusvoimien toimitiloihin liittyviä tietoja päätöksenteon ja seurannan tueksi. Osana Senaatti-konsernia Puolustuskiinteistöt mahdollistaa valtion toimitilakannan keskitetyn ja tehokkaan johtamisen.

— Varmistaa yhteiskuntavastuullinen toiminta huomioiden järjestelmän kriisinsietokyky, huoltovarmuus ja energian omavaraisuus sekä taloudelliset, ympäristöön liittyvät ja sosiaaliset näkökulmat. Puolustuskiinteistöt tuottaa ympäristöpalveluita koko valtiokonsernille. Puolustuskiinteistöt edistää osana Senaatti-konsernia yhteiskunnan muutosta kohti hiilineutraalisuutta. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa toimitilojen turvallisuus ja terveys käyttäjille.

2. Investoinnit

Senaatti-konsernin liikelaitosten investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2023 enintään 700 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 700 milj. euroa.

Investoinnit kohdistuvat pääosin valtion tehtävien hoidon kannalta tarpeelliseen, sisäolosuhteita parantavaan, toimitilatehokkuutta kasvattavaan ja viranomaisten toimintaedellytykset turvaavaan rakentamiseen. Investointivaltuus ei sisällä maankäyttömaksuja eikä varainsiirtoveroja.

Senaatti-konsernin liikelaitokset saavat antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiöiden lainoista yhteensä enintään 50 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-konsernin liikelaitokset oikeutetaan ottamaan vuoden 2023 aikana toimintansa rahoittamiseksi valtion liikelaitoksista annetun lain (1062/2010) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa nettomääräisesti enintään 500 milj. euroa.

4. Valtuudet

Valtio saa luopua täysin omistamansa Maakuntien tilakeskus Oy:n osakkeiden omistuksesta vastikkeetta siten, että valtiolle kuitenkin jää vähintään yhden (1) kappaleen sisältävä sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetussa laissa (616/2021) määritelty erilajinen osakesarja. Maakuntien tilakeskus Oy:n luovutettavaksi tarkoitetut osakkeet siirretään Senaatti-kiinteistöiltä valtiovarainministeriölle edelleen luovutettavaksi vastikkeetta hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille ja HUS-yhtymälle.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-konsernin liikelaitosten yhteenlasketuksi vuokrauksen (sisältäen palvelut) tulostavoitteeksi 6 milj. euroa vuodelle 2023. Alustavan suunnitelman mukaan tulos muodostuu kokonaisuudessaan Senaatti-kiinteistöistä.

Vuonna 2023 Senaatti-konsernin liikelaitokset tulouttavat valtion talousarvioon yhteensä 48,8 milj. euroa takausmaksuina, lainan korkoina ja lyhennyksinä sekä vuoden 2022 voiton tuloutuksena. Vuoden 2023 rahoitussuunnitelmassa valtion lainojen korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 13,5 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 35 milj. euroa ja takausmaksujen suuruudeksi 0,3 milj. euroa. Lähinnä investointien rahoittamiseen tarvittavan lainanoton määrä on nettomääräisesti enintään 500 milj. euroa.

Senaatti-konsernin maksuvalmiuteen vaikuttaa merkittävästi kiinteistöjen realisoinneista saatava kassavirta. Kiinteistökaupoista syntyvän kassavirran toteutuminen riippuu kulloisesta markkinatilanteesta ja sisältää siten Senaatti-konsernin ulkopuolisia epävarmuustekijöitä.

Valtusehdotus koskee Senaatti-kiinteistöjen 100 % omistuksessa olevan tytäryhtiö Maakuntien tilakeskus Oy:n osakkeiden hallinnsiirtoa ja edelleenluovutusta valtiolta. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädän-

nön voimaannpanosta annetun lain (616/2021) 63 §:n mukaisesti valtio huolehtii hyvinvointialueesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen perustamisen edellyttämistä toimenpiteistä. Osaamiskeskuksen hyvinvointialueille luovutettavat osakkeet luovutetaan vastikkeetta 1.1.2023 mennessä. Hyvinvointialueiden omistukseen tulevat osaamiskeskuksen osakkeet jakautuvat hyvinvointialueiden kesken niiden asukasluvun mukaisessa suhteessa. Asukasluvuna otetaan huomioon hyvinvointialueisiin kuuluvien kuntien asukasluku 31.12.2021. HUS-yhtymän omistukseen tulee kolmasosa kunkin Uudenmaan hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin omistukseen tulevista osakkeista. Valtiolla on osaamiskeskuksessa yksi kappale yhtiöjärjestyksessä määriteltyjä erilaisia osakkeita, jotka antavat oikeuden estää yhtiöjärjestyksen muuttamisen ilman valtion suostumusta, vahvemman oikeuden päättää osakepääomasta ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen enimmäismääristä sekä oikeuden hallituksen jäsenen nimeämiseen. Maakuntien tilakeskus Oy:n oma pääoma per 31.12.2021 on noin 8,4 milj. euroa. Osakkeiden luovuttamisesta valtiolta päättää tarkemmin valtioneuvosto.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2023 (milj. euroa)

Senaatti-kiinteistöt	560
Puolustuskiinteistöt	140
Yhteensä	700

Tunnuslukutaulukko (sis. myyntivoitot ja -tappiot)

	Senaatti-kiinteistöt		Puolustuskiinteistöt	
	2022 TA	2023 TAE	2022 TA	2023 TAE
Liikevaihto, milj. euroa	544	583	299	328
— Suora vuokraus	415	448	251	274
— Edelleenvuokraus	104	108	5	7
— Palvelut	25	28	44	47
Liiketoiminnan muut tuotot	37	40	-	-
Vuokraustoiminnan käyttökate, milj. euroa	169	185	89	96
— % liikevaihdosta	31	32	30	29
Poistot (sis. arvonalentumiset)	148	162	83	91
Liikevoitto, milj. euroa	39	40	6	5
— % liikevaihdosta	7	7	2	2
Tilikauden tulos, milj. euroa	30	24	3	-
— % liikevaihdosta	6	4	1	-
Taseen loppusumma	5 101	5 428	1 304	1 354
Kiinteistöjen myynnit, kauppahinnat, milj. euroa	17	18	-	-
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. euroa	35	35	-	-
Investoinnit, milj. euroa	560	560	140	140
Sijoitetun pääoman tuotto, %	1,0	0,9	0,6	0,4
Oman pääoman tuotto, %, vuokraustoiminta, valtioasiakkaat	0,2	0,0	0,4	0,0
Omavaraisuusaste, %	58	54	61	59
Henkilöstömäärä	550	565	705	715

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	0,8	0,5	0,3
13.01.04 Korot valtion lainoista	3,7	2,8	2,0
13.05.01 Voiton tuloutus	35	35	35
15.01.02 Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	18,3	16,0	11,5
Yhteensä	57,8	54,3	48,8
2023 talousarvio			—
2022 talousarvio			—
2021 tilinpäätös			—

30. Tilastotoimi, taloudellinen tutkimus ja rekisterihallinto

Selvitysosa: **Tilastokeskus** kerää ja yhdistää tiedot tietovarannoiksi ja jalostaa niistä tilastoja ja tietotuotteita yhteiskunnalliseen keskusteluun ja asiakkaiden hyödyksi. Tilastokeskus kehittää tilastotoimea yhteistyössä muiden tilastoja tuottavien viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti sekä edistää toiminnallaan tilasto- ja muun tiedon eettistä ja monipuolista hyödyntämistä yhteiskunnassa.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) tekee koulutukseen, sosiaaliturvaan, tulonjakoon, verotukseen ja ympäristöön liittyvää tutkimusta ja tukee siten päätöksentekijöiden mahdollisuuksia edistää kestävästä kehityksen selonteon tavoitteiden ja sukupuolten tasa-arvon toteutusta tehokkailla ja hyvin kohdistetuilla politiikkatoimilla.

Digi- ja väestötietovirasto ylläpitää ja kehittää väestötietojärjestelmää, sen tietoja ja tietojen laatua sekä varmennettua sähköistä asiointia. Virasto edistää toiminnallaan yksityiselämän ja henkilotietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan kehittämistä ja noudattamista. Digi- ja väestötietovirasto vastaa toimialueensa väestötiedoista ja holhousasioista. Virastossa suoritetaan myös julkisen notaarin tehtäviä ja hoidetaan siviilivihkimisiä, kaupanvahvistuksia sekä vaaleihin ja kansanäänestyksiin liittyviä tehtäviä. Muita viraston tehtäviä ovat mm. nimenmuutosasiat, avioliiton esteiden tutkinta ja perukirjojen osakasluetteloiden vahvistaminen.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Tilastot, tietoaaineistot, tutkimukset ja palvelut ovat luotettavia ja relevantteja
- Tutkimustoiminta tukee päätöksentekoa, joka vastaa Suomen kansantalouden tärkeimpiin haasteisiin
- Kansalaisten ja yritysten asiointi julkishallinnon kanssa on entistä sujuvampaa ja asiakaslähtöisempää

- Digitaaliset palvelut lisäävät tietojen hyödyntämistä ja tehostavat julkishallinnon toimintaa
- Luottamus ja oikeusturva vahvistuvat yhteiskunnassa.

01. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 52 120 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) EU-jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen
- 3) enintään 900 000 euroa tutkijapalvelujen maksullisen toiminnan hintatukeen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon:

- 1) maksullisen toiminnan tulot
- 2) EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Selvitysosa:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Tilastot, joista julkaisuja vuoden aikana	141	141	141
Toimeksiantopalvelujen määrä, kpl (yli 500 euroa)	1 254	1 100	1 300
Oikea-aikaisten julkistusten osuus, %	98	99	99
Virheettömien julkistusten osuus, %	94	>98	>98
Tutkijapalvelujen voimassa olevien käyttölupien määrä vuoden lopussa, kpl	1 328	1 800	1 200
Tuotantokulut tilastoa kohti, 1 000 euroa	406	415	410
Verkossa tai automaattisella raportoinnilla vastanneiden osuus vastanneista yritystiedonkeruissa, %	95	>98	>98
Verkossa vastanneiden osuus vastanneista henkilötiedonkeruissa, %	42	50	60
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,4	10	10
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,6	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	60 957	63 287	64 120
Bruttotulot	10 842	10 000	12 000
Nettomenot	50 115	53 287	52 120

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 689		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 637		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	8 533	8 000	9 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 324	4 300	5 600
— osuus yhteiskustannuksista	5 038	3 700	5 200
Kustannukset yhteensä	10 362	8 000	10 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 829	-	-1 800
Kustannusvastaavuus, %	82	100	83

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Datahuone	400
Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen lisätehtävien menot (v. 2022 rahoitus)	-1 770
Sote-uudistukseen liittyvät määrärahatarpeet	650
Säädöspohjaisen ja ympäristötilastoinnin tilastotuotannon laajentuminen	-30
Tilastotuotannon varmistaminen (v. 2022 rahoitus)	-1 500
Tutkijapalvelujen maksullisen toiminnan hintatuki	900
Varhaiskasvatuksen tilastointi (siirto momentille 29.10.20)	-50
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-203
Matkustussäästö	-122
Palkkausten tarkistukset	783
Toimistotilasäästö	-225
Yhteensä	-1 167

2023 talousarvio	52 120 000
2022 II lisätalousarvio	1 674 000
2022 talousarvio	53 287 000
2021 tilinpäätös	51 062 000

02. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 389 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 310 000 euroa talouspolitiikan arviointineuvoston toimintamenojen sekä selvitys- ja tutkimustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus tekee päätöksentekoa palvelevaa taloustieteellistä tutkimusta ja talouspoliittista analyysiä Suomen kansantalouden ja talouspolitiikan päätösten kannalta tärkeistä aiheista.

Valtiovarainministeriö asettaa Valtion taloudelliselle tutkimuskeskukselle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Keskeiset tavoitteet vuodelle 2023 ovat menestyminen tutkimusrahoituksen hankinnassa siten, että VATT pystyy jatkossakin keskittymään tutkimuksessa painopistealueisiinsa; strategisten rekrytointien hyödyntäminen tutkimusohjauksen ja tutkimustoiminnan vahvistamisessa sekä tutkimuksen tukipalvelujen kehittäminen.

VATT:n tutkimustuloksia julkaistaan omien julkaisusarjojen julkaisujen ohella tieteellisissä kansainvälisissä aikakauskirjoissa sekä mm. valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminnan julkaisusarjassa. Asiantuntijatoimintaa ovat esimerkiksi tiedeyhteisöä palvelevat lausunnot ja alustukset sekä päätöksentekoa palvelevat lausunnot, kuulemiset, alustukset, työryhmäjäsenyydet ja muu politiikkavalmistelun tuki. Vuonna 2023 tavoitellaan sitä, että julkaisujen laatupainotettu määrä suhteutettuna henkilötyövuosiin kasvaa ja että asiantuntijatoiminnassa pystytään keskittymään vaikuttavuuden kannalta tärkeimpiin kohteisiin.

Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Sairauspoissaolot, pv/htv	2,2	5,0	5,0
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,7	3,9	3,9

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	5 206	5 653	5 889
Bruttotulot	1 600	1 800	1 500
Nettomenot	3 606	3 853	4 389
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 447		
— siirtyy seuraavalle vuodelle	1 691		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Datahuone	535
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-15
Matkustussäästö	-28
Palkkausten tarkistukset	53
Toimistotilasäästö	-9
Yhteensä	536

2023 talousarvio	4 389 000
2022 II lisätalousarvio	279 000
2022 talousarvio	3 853 000
2021 tilinpäätös	3 850 000

03. Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 67 834 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Asiakkaiden antama numeerinen yleisarvosana palveluista, asteikko 1—4	2,7	3,2	3,2
DVV:n omalla päätöksellä ratkaistujen edunvalvonnan määräämisasioiden keskimääräinen käsittelyaika hakemuksen saapumisesta, pv	146	90	90
Holhoustoimen lupa-asioiden keskimääräinen palveluaika/ratkaisuaika hakemuksen saapumisesta/ pv	79	30	30
Suomi.fi-viestien määrä, lähetetyt viestit (milj. kpl)	18	20	30
Työperusteinen ulkomaalaisten rekisteröinti (henk. koht. käyntiä edellyttävät asiat), käsittelyaika ajanvarauksen tekemisestä rekisterinmerkinnän tiedoksiantoon (kalenteripv)			30
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	6,8	8,0	7,5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,6	3,6	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	99 214	101 981	109 834
Bruttotulot	48 301	43 730	42 000
Nettomenot	50 913	58 251	67 834
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 501		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 954		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	27 532	28 500	26 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	35 084	35 625	33 125
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-7 552	-7 125	-6 625
Kustannusvastaavuus, %	78	80	80
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myynti- tuotot	19 945	14 800	15 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	12 774	8 222	8 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	7 171	6 578	6 700
Kustannusvastaavuus, %	156	180	180

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaalisen henkilöllisyyden ratkaisuun liittyvän varmenteen ylläpito	2 000
Digitaalisen turvallisuuden kehittäminen julkisessa hallinnossa (kyber)	270
Digituen toimintamallin ylläpito ja jatkokehitys	1 300
Henkilötunnuksen ja identiteetin hallinnan kehittäminen	350
Henkilötunnuksen ja identiteetin hallinnan uudistamisen lisäkustannukset	1 320
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	755
Kansalaisen oikeusturvan vahvistaminen digitalisaation avulla -kehittämishjelma	1 000
Luonnollisen henkilön tunnistusvälineen hintatuki	1 000
Oikeusturvaohjelma (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	4 750
Sote-uudistukseen liittyvät määrärahatarpeet	-270
Suomi.fi -palvelujen tuki sote-sektorille	2 000
Suomi.fi -palvelujen virkailijapalvelut	-392
Ukrainalaisten pakolaisten rekisteröinti (maahanmuuttokokonaisuus)	864
VAACA-hankkeen siltaus kohti Kansalaisen oikeusturvan vahvistaminen digitalisaation avulla -kehittämishjelmaa (v. 2022 rahoitus)	-3 200
VAACA-hankkeen tuottavuussäästöt (HETI-hankkeen ja MERP/Digi3A-hankkeen osuus)	-1 300
Vanhemmuuden tunnustamisen menot	271
Virkailijatuki Suomi.fi-valtuuksien luontiin	-650
Virkailijavaltuuttamispalvelu henkilöasiakkaille	320
Viron väestörekisteriviranomaisen kanssa neuvoteltu tietojenvaihtosopimus	-305
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-183
Matkustussäästö	-355
Palkkausten tarkistukset	527
Toimistotilasäästö	-489
Yhteensä	9 583

2023 talousarvio	67 834 000
2022 II lisätalousarvio	5 567 000
2022 talousarvio	58 251 000
2021 tilinpäätös	56 366 000

04. Sähköinen tunnistautumisen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon palveluiden edellyttämän vahvan tunnistautumisen kustannuksiin.

2023 talousarvio	8 000 000
2022 talousarvio	8 000 000
2021 tilinpäätös	6 033 998

40. Valtion alue- ja paikallishallinto

Selvitysosa: Aluehallintovirastot edistävät alueellista yhdenvertaisuutta hoitamalla lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueilla. Aluehallintovirastojen ja ELY-keskusten yhteisen strategia-asiakirjan 2020—2023 mukaisesti aluehallintovirastojen toiminnan strategiset painopisteet ovat:

- turvaamme hyvinvointia ja yhdenvertaisuutta
- lisäämme elinvoimaa
- tavoittelemme hiilineutraaliutta.

Toimialan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

- Peruspalvelut ovat turvalliset ja alueellisesti yhdenvertaisesti saatavilla
- Riskienhallinta ja varautuminen paranevat
- Yhteiskunnan kokonaisturvallisuus on hyvällä tasolla
- Osallisuus lisääntyy ja syrjäytyminen vähenee
- Koulutus- ja osaamistaso nousee ja osaavan työvoiman saatavuus paranee
- Toimintaympäristö kehittyy yhteistyöllä suotuisasti ja yritysten kilpailuolosuhteet ovat entistä tasapuolisemmat
- Ruuantuotannon kilpailukyky, terveellisyys ja turvallisuus paranevat.

01. Aluehallintoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 69 180 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta

2) eräiden terveyden- ja sairaanhoidon tehtävien hallinnosta Ahvenanmaan maakunnassa annettussa asetuksessa (1179/2009) määritellyistä tehtävistä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle

3) negatiivisten talletuskorkojen kompensoimiseen silloin, kun ne aiheutuvat rahan, arvo-osuuk-sien, arvopaperien tai asiakirjain tallettamisesta velan maksuna tai vapautumiseksi muusta suori-tusvelvollisuudesta annetun lain (281/1931, 1389/2009) mukaisten tehtävien hoitamisesta.

Määrärahaa on varattu 1 500 000 euroa lupaviranomaismenoihin vähähiilisen vedyn ja hiili-dioksidin talteenottoon (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Aluehallintovirastojen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Al-koholivalvonnan vuosimaksut on budjetoitu momentille 11.19.09.

Määrärahaan sisältyy 1 500 000 euron varaus elpymis- ja palautumissuunnitelman lupaviran-omaismenoihin pilarin 1 vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen -toi-menpiteeseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaista etusijaa aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023—2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023—2028 koskevaksi lainsäädännöksi.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Uutta toimintaa ja toiminnan muutoksia koskevat YSL:n mukaiset lupa-asiat, mediaanikäsitelyaika, kuukautta hakemuksen vireille tulosta päätöksenantoon	11,3	10	10
Yli vuoden vireillä olleiden kanteluiden osuus, % kaikista kanteluista	33,8	<15	<15
Sote-valvontaohjelman AVI:n vastuulla olevien toimenpiteiden toteuttaminen, % vuoden toimenpiteistä toteutunut	toteutunut osittain	100	100
Todettujen tai epäiltyjen eläintautitapausten edellyttämistä hallinto-päätöksistä ja selvityksistä on tehty yhden viikon kuluessa, % kaikista tapauksista	toteutunut	100	100
Lupasuoritteiden kustannukset / lupasuorite, kolmen vuoden keskiarvon muutos	toteutunut osittain	<0	<0
Lupasuoritteiden kpl / htv, kolmen vuoden keskiarvon muutos	toteutunut osittain	>0	>0
Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset maksulliset suoritukset, %	41	50	50
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	7,3	9	9
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,8	3,7	3,7

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	79 147	73 112	83 126
Bruttotulot	11 834	11 330	13 946
Nettomenot	67 313	61 782	69 180
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 106		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 890		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	11 030	10 600	13 895
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	19 419	17 666	23 158
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-8 389	-7 066	-9 263
Kustannusvastaavuus, %	57	60	60
Liiketaloudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot	19	30	30
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	19	30	30
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aluehallintovirastojen lupamenettelyn sujuvoittaminen	2 500
Aluehallintovirastojen toiminnan turvaaminen (kertaluonteinen)	2 000
EU:n esteettömyysdirektiivin tehtävät	315
Hoitotakuuta koskevan HE:n vaikutukset	200
Lainsäädäntömuutosten lisämenot	630
Pelastustoimi- ja varautuminen -vastuualueiden lisävirat	525
Rahanpesulain uudistus	210
Sote-uudistukseen liittyvät määrärahatarpeet	1 185
Valtakunnallinen tehtävä työllisyyden edistämisen kuntakoikeilun valvontaan	-65
Valtakunnallinen tehtävä työllisyyden edistämisen kuntakoikeilun valvontaan (siirto momentilta 32.30.51)	130
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-191
Matkustussäästö	-483

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	1 018
Toimistotilasäästö	-576
Yhteensä	7 398

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	69 180 000
2022 II lisätalousarvio	8 191 000
2022 talousarvio	61 782 000
2021 tilinpäätös	65 097 000

03. Palvelurakenteiden ja valtion hallintorakenteiden kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 518 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen suunnittelun ja koordinaation kehittämiseen
- 2) valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon hallintorakenteiden kehittämiseen
- 3) viranomaisten yhteisten asiakaspalvelumuotojen kehittämiseen ja yhteispalvelun hallinnointiin
- 4) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun järjestämisestä kunnille koituvien kulujen korvaamiseen
- 5) julkisen hallinnon yhteisen asiakaspalvelun käyttöön tarkoitettujen ICT-järjestelmien hankintaan ja ylläpitoon
- 6) ohjausjärjestelmien kehittämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellistamisen uudistaminen (v. 2022 rahoitus)	-100
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistamishanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 400
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistamishanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 300
Yhteensä	-1 200
2023 talousarvio	1 518 000
2022 talousarvio	2 718 000
2021 tilinpäätös	220 000

50. Eläkkeet ja korvaukset

Selvitysosa: Valtion eläketurvan piirissä olevat eläkkeet myöntää ja maksaa Keva niille eläkkeen saajille, jotka ovat viimeksi olleet pääasiallisesti valtion eläketurvan piirissä (viimeisen eläkelaitoksen periaate). Valtio siirtää Kevalle katteen eläkkeiden maksamiseksi ja toteutunut eläkemeno kirjataan momentille 28.50.15.

Keva laatii valtion eläkemenoennusteet lyhyen tähtäimen ennustemallilla. Malli antaa tulokseksi viiden vuoden ennusteen, jota käytetään talousarvioesityksen laadinnassa. Valtion eläketurvan piiriin kuuluville myönnettyjen kuntoutusetuuksien menovaraus arvioidaan erikseen. Samoin erikseen arvioidaan kuinka paljon momentilta 28.50.15 suoritetaan korvauksia Kevalle perustuen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille.

Momentilta 28.50.16 suoritetaan korvauksia valtion laitosten (Televa, Valtion polttoainetehtas, Vammaskosken tehdas, Lapuan patruunatehtas) yhtiöittämissä liittyen, jolloin ns. vanhoina työntekijöinä yhtiöiden palvelukseen siirtyneille henkilöille säilytettiin valtion eläkelain tasoinen eläketurva ja eläkeoikeuksien siirrot valtion työeläkejärjestelmästä Euroopan yhteisöjen vastaavaan järjestelmään.

15. Eläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 354 108 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisten alojen eläkelain (81/2016) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten

- 1) eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien (ml. mahdolliset arvonlisäverot) ja niiden lisien
- 2) eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritettujen eläkejärjestelyjen korvausten
- 3) viivästyskorotusten
- 4) mahdollisten oikeudenkäyntikulujen
- 5) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen
- 6) viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien selvittelyerien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta aikaisempaan valtion palvelukseen perustuvien eläkkeen osien korvaamiseen kunnalliselle eläkelaitokselle. Korvaus suoritetaan VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2023 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2864).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion, kunnan, seurakunnan, yksityisen palveluksen perusteella myönnettyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten, liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten vastaavat eläkkeet	5 282 661 000
Kansanedustajien eläkkeet ja perhe-eläkkeet	14 137 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnettyt kuntoutusetuudet	2 255 000
Korvaus Kevalle liittyen ennen 1.1.1987 tapahtuneisiin toimintojen siirtoihin valtiolta kunnille	55 055 000
Yhteensä	5 354 108 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkemenon volyymikasvusta aiheutuva muutos	-20 250
Indeksikorotusten vaikutus	322 338
Nettomuutos korvausliikenteen lopullisesta kertasuorittamisesta	50 312
Yhteensä	352 400

2023 talousarvio	5 354 108 000
2022 talousarvio	5 001 708 000
2021 tilinpäätös	4 859 835 551

16. Ylimääräiset eläkkeet ja muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 038 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammas Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta yhtiöiden palvelukseen

2) korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammas Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammas Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä

3) eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain (165/1999) mukaisesti

4) ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen

5) enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2023 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2864).

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista tai korvaamista varten.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korvaus Nokia Oyj:lle	10 000
Korvaus Vapo Oy:lle	200 000
Korvaus Vammass Oy:lle	30 000
Korvaus Lapua Oy:lle	50 000
Muut korvaukset	20 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmiin	1 620 000
Ylimääräiset eläkkeet	1 099 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	3 038 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	203
Muutos eläkemenoennusteessa	-564
Yhteensä	-361

2023 talousarvio	3 038 000
2022 talousarvio	3 399 000
2021 tilinpäätös	1 910 066

50. Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tapaturmakorvauksiin
- 2) liikennevahinkokorvauksiin
- 3) ryhmähenkivakuutusta vastaavaan etuun
- 4) valtion virkamiesten toistuviin korvauksiin
- 5) valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvauksiin
- 6) raideliikennevastuulain mukaisiin korvauksiin
- 7) oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä annetun lain nojalla aiheutuvien hyvitysten maksamiseen
- 8) vahingonkorvauksen maksamiseen sovellettaessa valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettua lakia
- 9) tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyviin asiantuntijapalkkioihin

10) oikeudenkäyntikuluihin, jotka johtuvat valtion vahingonkorvaustoiminnasta annettuun lakiin tai liikennevakuutuslakiin perustuvan korvausasian hoitamisesta

11) valtioneuvoston erikseen päättäessä luonnonkatastrofien johdosta katastrofialueilla tehdyistä pelastus- ja evakuointitoimista, evakuointilennoista ja annetusta sairaanhoidosta sekä surmansa saaneiden kotimaahan kuljettamisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen

12) matkavahinkojen korvaamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha perustuu seuraaviin säädöksiin:

Tapaturmakorvaukset: työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §, laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016), laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), sotilastapaturmalaki (1211/1990), valtion eläkelain (1295/2006) 26 §, käräjäoikeuslaki (581/1993) sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvä muu lainsäädäntö

Liikennevahinkokorvaukset: liikennevakuutuslaki (460/2016) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annettu laki (626/1991)

Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset: valtion virkamieslaki (750/1994) ja eroraha-asetus (1350/1994)

Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset: eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annettu laki (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annettu laki (794/1980)

Raideliikennevastuulaki (113/1999)

Laki oikeudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä (362/2009)

Laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta (978/2014)

Laki valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta (530/2017)

Asetus valtion palveluksessa olleen henkilön kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta (1044/1976)

Laki kansanedustajana toimineen henkilön kuoltua suoritettavasta ryhmähenkivakuutusta vastaavasta edusta (895/1979)

Laki asevelvollisen kuoltua suoritettavasta taloudellisesta tuesta (1309/1994).

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tapaturmakorvaukset	32 900 000
Liikennevahinkokorvaukset	2 000 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun korvaukset	1 300 000
Valtion virkamiesten toistuvat korvaukset	40 000
Valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	100 000
Raideliikennevastuulain mukaiset korvaukset	80 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	70 000
Oikeudenkäynnin viivästysshyvitykset	250 000
Valtion vastuuseen perustuvat vahingonkorvaukset	1 200 000
Matkavahingot	1 500 000
Yhteensä	39 440 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	700
Yhteensä	700

2023 talousarvio	39 440 000
2022 talousarvio	38 740 000
2021 tilinpäätös	40 354 472

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 316 734 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisten alojen eläkelain (81/2016) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien, valtion toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen
- 2) niiden valtion eläkkeisiin sisältyvien määrien maksamiseen, joista Keva eräiden omistajanvaihdostilanteiden johdosta suorittaa korvauksen VILMA-kustannustenjaon yhteydessä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2023 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2864).

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.51.

Momentin suuruinen määrä siirretään katteeksi Kevalle momentilla rahoitettavien eläkkeiden maksamista varten.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	18 892
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	6 703
Yhteensä	25 595

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	316 734 000
2022 talousarvio	291 139 000
2021 tilinpäätös	265 046 967

95. *Muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen ja valtiolle maksamien ennakoiden korkomenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 24 041 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden eläkelaitosten valtion puolesta maksamien eläkemenojen korkoihin sekä muiden eläkelaitosten valtiolle maksamien ennakoiden korkoihin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Valtio maksaa korkoa VILMA-kustannustenjakoon muiden eläkelaitosten maksamista valtion eläkelain mukaisista eläkkeistä sekä saaduista kustannustenjaon ennakoista. Korkokantana käytetään TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettujen perusteiden mukaista vaakuusmaksukorkoa.

Momentille kirjataan myös mahdollinen valtioneuvoston asetuksen (284/2017) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettu korkomeno.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 13.01.09.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksikorotusten vaikutus	1 425
VILMA-eläkkeiden volyymikasvusta aiheutuva muutos	768
Yhteensä	2 193

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	24 041 000
2022 talousarvio	21 848 000
2021 tilinpäätös	19 603 363

60. Valtionhallinnon yhteiset henkilöstömenot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja henkilöstömenoja.

02. *Erikseen budjetoidut henkilöstömenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten tai virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin soveltamisen kustannuksiin sellaisissa tapauksissa, joissa määrärahan tarve ei ole ollut tiedossa talousarvioesitystä laadittaessa

- 2) valtiovarainministeriön tekemistä päätöksistä virkasuhteen ehtoja tai virkasuhteen päättymisestä johtuvia korvauksia koskevien menojen maksamiseen
- 3) viraston tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa sopeutustilanteissa maksettujen irtisanoutumiskorvausten jälkikäteiseen korvaamiseen virastoille
- 4) valtion virkamieslain (750/1994) 27 a §:n sekä työsopimuslain 7 luvun 13 §:n mukaisissa tilanteissa viraston irtisanotulle henkilöstölle maksettujen työllistymistä edistävän valmennuksen tai koulutuksen kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle
- 5) tuotannollisten tai taloudellisten syiden mukaisissa muutostilanteissa virkamiehen virkamieslain 20 §:n mukaisesta toisessa virastossa työskentelystä aiheutuvia kustannuksia, kun työskentely edistää virkamiehen palvelussuhteen jatkumista tai työllistymistä
- 6) valtion yleisen virka- ja työehtosopimuksen liitteessä 1 olevien viraston muutostilanteisiin liittyvien muuttokustannusten tai muihin virastolle muutostilanteesta johtuvien kustannusten jälkikäteiseen korvaamiseen virastolle
- 7) enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimettyjen virkamiesten palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa valtion ylimmän virkamiesjohdon palvelussuhdeturvan järjestämisen määräaikaisen virkasuhteen päättyessä. Määrärahaa voidaan käyttää valtion virkamieslain (750/1994) 9 b §:n 1 momentin mukaisten enintään kahden vuoden määräaikaisten virkasuhteiden menoihin ja harkinnanvaraisten erokorvausten maksamiseen valtion ylimmälle virkamiesjohdolle.

2023 talousarvio	2 500 000
2022 talousarvio	2 500 000
2021 tilinpäätös	408 676

10. Työturvallisuuden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 980 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion organisaatioiden uudistumiskykyä, työyhteisöjen toimivuutta ja työhyvinvointia sekä työsuojelua edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 2) valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisiä työelämäsuhteita edistävään tietojen keräämiseen, tutkimukseen ja kehittämiseen valtionhallinnossa
- 3) edellä mainittuja koskevaan koulutukseen, valmentamiseen, viestintään ja verkostotoimintaan.

Selvitysosa: Määräraha perustuu lakiin työsuojelurahastosta (407/1979), työtapaturma- ja ammattitautilakiin (459/2015) ja lakiin Valtiokonttorista (305/1991).

Määräraha lasketaan siten, että se on 0,23 promillea valtion henkilöstölle maksetuista palkoista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion henkilöstömäärän väheneminen ja toisaalta virka- ja työehtosopimusneuvotteluissa sovittujen palkankorotusten vaikutus palkkasummaan. Tavoitteena on valtion organisaatioiden uudistumiskyvyn kehittäminen, turvallisen työn tekemisen edellytysten parantaminen valtion työpaikoilla sekä valtion henkilöstön työhyvinvoinnin tu-

keminen toteuttamalla ja rahoittamalla aihepiiriin liittyvää viestintää, verkostotoimintaa, vuoro-vaikutusta sekä tietojen keräämistä, tutkimusta ja kehittämis- ja kokeiluhankkeita. Valtiovarainministeriö päättää vuosittain määrärahan kohdistamisen painopistealueista Valtiokonttorin esityksestä.

Määrärahan käyttöä hallinnoi Valtiokonttori, joka tekee neuvottelukunnan päättämien painopisteiden mukaisesti päätökset virastojen kehittämishankkeiden määrärahashakemuksista. Koko valtion tai usean viraston kattavassa laajassa kehittämishankkeessa myös Valtiokonttori voi toimia kyseisen kehittämishankkeen koordinoijana, jolloin hanketta koskeva määräraha voidaan myöntää Valtiokonttorin käyttöön.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.60.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	40
Yhteensä	40
2023 talousarvio	980 000
2022 talousarvio	940 000
2021 tilinpäätös	900 000

12. Osaamisen kehittäminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutuksen korvaamisesta annetussa laissa (1140/2013) tarkoitetun korvauksen maksamiseen Työllisyysrahastolle.

Selvitysosa: Määrärahasta voidaan maksaa korvausta Työllisyysrahastolle määrä, jonka rahasto on maksanut tai hyvittänyt työnantajille koulutuskorvauksina. Koulutuksen järjestäminen ja siihen liittyvä taloudellinen kannuste liittyvät työmarkkinoiden raamisopimuksen sekä työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken sovitun osaamisen kehittämisen toimintamallin toteutukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Työllisyysrahaston arvio maksettavista korvauksista ja ennuste koulutuskorvausten määrän tulevasta kehityksestä.

2023 talousarvio	15 000 000
2022 talousarvio	15 000 000
2021 tilinpäätös	10 480 333

70. Valtionhallinnon kehittäminen

Selvitysosa: Keskeisiä hallinnonala- ja virastokohtaisia ICT- ja digitalisaatiohankkeita, joilla kehitetään organisaatioita, prosesseja, palveluja ja tietotekniikkaa, tuetaan momentilta 28.70.20. Kyseiseltä momentilta siirretään määrärahoja hallinnonalojen ja virastojen käyttöön vuosittain talousarviossa.

Momentin 28.70.01 määrärahalla tuetaan erityisesti julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämää ohjausta ja kehittämistä. Määrärahalla luodaan edellytyksiä julkisen hallinnon digitalisaatiokehitykselle ja hyvälle tiedonhallinnalle, joiden avulla voidaan tehostaa ja parantaa julkisia palveluita. Ohjaus- ja kehittämistyössä huomioidaan mm. julkisen hallinnon strategian ja Suomen digitaalisen vision 2030 mukaiset tavoitteet ”Rakennamme houkuttelevaa, kilpailukykyistä, kestäväää ja hyvinvoivaa digitaalisesti kyvykästä Suomea”.

Vuonna 2023 jatketaan tiedonhallinnan ja yhteentoimivuuden ohjauksen perustehtäviä, joihin kuuluvat erityisesti julkisen hallinnon tiedonhallintakartan ylläpito, yhteentoimivuuden linjauksen ylläpito, tiedonhallinnan muutoksista annettavat lausunnot sekä tiedonhallinnan yhteistyöryhmät. Lisäksi varaudutaan mm. tiedon hyödyntämistä ja avaamista koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoon: tavoitteena on, että tiedon hyödyntämistä ja avaamista ohjataan ja koordinoidaan valtakunnallisesti sekä kehitetään tiedon hyödyntämistä mahdollistavaa lainsäädäntöä. Kansainvälinen yhteistyö edistää kehitystä tiedonhallinnan ja digitalisaation saralla. Kansallisesti yhteistyötä julkisen hallinnon sekä muiden sidosryhmien kanssa jatketaan ja kehitetään edelleen, mukaan lukien Digi arkeen -neuvottelukunnan sekä Teknologianeuvottelukunnan toiminnassa.

Digitaalisen henkilöllisyyden ohjelmassa valmistellaan ja toteutetaan eIDAS-asetuksen kansallista toimeenpanoa ja vastataan sääntelyn sekä vaadittujen ratkaisuiden laatimisesta. Digitaalisen lompakon kehittämisessä tehdään myös kansainvälistä yhteistyötä parhaiden kokemusten jakamiseksi. Digitaalista luottamusinfrastruktuuria kehitetään myös yhteistyössä yksityisen sektorin kokeiluhankkeiden kanssa.

Määrärahalla jatketaan digitalisaation edistämisen toimenpiteitä niin kansalaisten kuin yritystenkin digitaalisen asioinnin tukemiseksi. Vuonna 2023 jatketaan myös ohjauksen perustehtävien kuten tiedonhallintalain mukaisen lausuntomenettelyn sekä ict-menojen raportoinnin seurannan kehittämistä.

Valtioneuvoston periaatepäätöstä julkisen hallinnon digitaalisesta turvallisuudesta toimeenpannaan Haukka-ohjelmassa. Kokonaisturvallisuuden viitekehyksessä suojataan kansalaisia, yhteisöjä ja yhteiskuntaa niiltä riskeiltä ja uhkilta, jotka voivat kohdistua tietoihin, palveluihin ja yhteiskunnan toimintaan digitaalisessa toimintaympäristössä. Vuonna 2023 edistetään digiturvan yhteistoimintaa, kuntien ja hyvinvointialueiden digiturvaa sekä tietojärjestelmien ja digipalvelujen arviointia ja automaattista valvontaa.

Määrärahalla tuetaan valtion yhteisen tieto- ja viestintäteknisen palveluiden ja yhteisten tietojärjestelmien sekä turvallisuusviranomaisverkon palveluiden tieto- ja kyberturvallisuuden kehittämistä ja tason nostoa Valtorin tuottamissa palveluissa. Tämä tarkoittaa mm. TORI-palveluiden tietoturvatason nostoa, turvallisuusverkon kokonaisarkkitehtuurin kehittämistä, salausteknologioiden parantamista sekä kasvavaa tarvetta vastaavien asiantuntijaresurssien hankintaa. Lisäksi määrärahalla tuetaan tietoturvan ja tietosuojan parantamista julkisen hallinnon kriittisillä alueilla mm. toteuttamalla vaatimuksenmukaisuuden arviointeja.

Momentin 28.70.40 määrärahalla turvataan viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Määrärahalla toteutetaan uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanketta, jossa korvataan nykyinen VIRVE-palvelu uudella viranomaisten aikakriittisen viestinnän mahdollistavalla laajakaistaisella viestintäpalveluratkaisulla. Uudella palvelulla mahdollistetaan mm. kuviin, videon ja tiedostojen jakaminen turvallisuusviranomaisten kesken eli käyttäjät saavat ajantasaisemman tilannekuvan toimintaansa. Määrärahaa käytetään myös viranomaisverkko Virven ja Virve 2:n varavoimaratkaisujen kovennuksiin ja ylläpitoon.

01. Julkisen hallinnon ICT:n ohjaus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 933 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisen hallinnon yhteisten tietojärjestelmä uudistusten sekä yhteisten ICT-palvelujen kehittämiseen, käyttöönottoihin ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon
- 2) julkisen hallinnon digitalisoinnin toteutuksen ohjaukseen ja kehittämiseen
- 3) julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019), valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013), julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) ja hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) edellyttämään ohjaukseen ja kehittämiseen
- 4) julkisen hallinnon tieto- ja kyberturvallisuuden, varautumisen ja tietoturvapalvelujen ohjaamiseen ja kehittämiseen
- 5) ICT:n sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ohjaukseen liittyvään kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhankkeisiin
- 6) harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin
- 7) enintään 35 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisen hallinnon tietohallinnon yhteisten palvelujen ja muiden tietohallintoon liittyvien yhtenäisen toiminnan kannalta tarpeellisten toimenpiteiden sekä tieto- ja kyberturvallisuuden ja varautumisen kehittämisohjelmien ja -hankkeiden toteuttamiseen sekä valtion ICT:n ohjaamista tukevaan ostopalvelujen hankintaan kaupallisilta ja hallinnon sisäisiltä palveluntuottajilta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digitaalinen henkilöllisyys	253
Digitaalinen identiteetti	-3 000
Digitalisaation edistäminen	-4 000
Tietoturvan ja tietosuojan parantaminen yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla (kyber)	500
Tietoturvapalveluiden tason korotus (kyber)	5 480
Yhteensä	-767

2023 talousarvio	13 933 000
2022 II lisätalousarvio	28 815 000
2022 I lisätalousarvio	-1 170 000
2022 talousarvio	14 700 000
2021 tilinpäätös	15 700 000

02. Valtion talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon tietojärjestelmät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionhallintoa palvelevien talous-, henkilöstö- ja toimitilahallinnon prosessien ja tietojärjestelmien kehittämiseen, hankintaan ja toimeenpanoon
- 2) enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää valtion yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmien kehittämiseen ja uudistamiseen kuten Kieku-tietojärjestelmän päivittämiseen ja hankintojen digitalisointiin liittyviin tietojärjestelmäpalveluihin, ml. sähköinen tilaamisen ja laskujen käsittelyn järjestelmä. Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös talousarvion ja valtiontalouden kehyspäätösten valmistelua tukevan tietojärjestelmän kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Järjestelmän vuosittaiset ylläpitomenot maksetaan momentilta 28.01.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen	3 000 000
Kieku-tietojärjestelmän tuottavuuden kehittäminen sekä valtioneuvoston budjetointi- ja kehysjärjestelmä	1 500 000
Yhteisten talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmien toimeenpano	3 500 000
eOppiva-palvelukokonaisuuden palveluostot	600 000
Yhteensä	8 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Budjetointi- ja kehysjärjestelmä	-4 000
Kieku-tietojärjestelmän päivittäminen	-3 000
Yhteensä	-7 000

2023 talousarvio	8 600 000
2022 talousarvio	15 600 000
2021 tilinpäätös	8 600 000

05. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelun ja toimeenpanon tuki ja ohjaus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valmistelusta ja sen ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) valtionavustusten maksamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tiedonhallinnan, tietohallinnon sekä tieto- ja viestintätekniisten muutosten valmisteluun ja toimeenpanoon hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä HUS-yhtymän valmisteluun
- 3) valtakunnallisen toimitila- ja kiinteistöhallinnon osaamiskeskuksen ja tilatietojärjestelmän kustannuksiin
- 4) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle uudistuksen edellyttämien tietojärjestelmämuutosten toteuttamisesta.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksen valmistelusta, täytäntöönpanosta ja näiden ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa käytetään hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin sekä HUS-yhtymän tiedon- ja tietohallinnon valmisteluun ja perustamiseen, uudistuksen kannalta välttämättömien ICT-järjestelmien ja -infrastruktuurin muutosten toteuttamiseen ja hankintaan. Alueille valtionavustuksilla myönnettävä määräraha on luonteeltaan valtionavustuslain (688/2001) 5 §:ssä tarkoitettua erityistä valtionavustusta, joka myönnetään ja maksetaan hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille sekä HUS-yhtymän valmisteluista aiheutuviin ICT-kustannuksiin. Väliaikaisen HUS-valmisteluryhmän valtionrahoitus maksetaan HUS-sairaanhoidopiirille.

Lisäksi määrärahaa kohdistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen valtakunnalliseen valmisteluun ja toimeenpanon tukeen sekä pelastustoimen kansalliseen ICT-toiminnan valmisteluun.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän ICT-kustannukset	-74 000
Hyvinvointialueiden ja valtion yhteinen tilatietojärjestelmä	-3 000
Pelastustoimen tietohallinnon ja tiedonhallinnon kehittäminen	2 800
Tasomuutos	-96 000
Yhteensä	-170 200

2023 talousarvio	5 100 000
2022 II lisätalousarvio	50 000 000
2022 I lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	175 300 000
2021 tilinpäätös	74 534 000

20. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtäävien tietohallintohankkeiden, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen

2) hallinnonalojen keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta lisäävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt asianomaisen ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen. Ministeriössä, virastoissa ja laitoksissa käytössä olevien tietojärjestelmien uudistamisella ja toimintojen automatisoinnilla voidaan saavuttaa tuottavuuden lisääntymistä, edistää sähköiseen asiointiin siirtymistä ja korvata vanhentuneita järjestelmiä. Määrärahaa voidaan myös käyttää tuottavuutta lisäävien keskeisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämistyöhön ja valtionhallinnon yhteiseen käyttöön tulevien tietojärjestelmien kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP27 -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	6 950
CAP27 -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-6 700
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	495
Finlex-palvelun uudistaminen (siirto momentille 25.01.21)	-1 763
HILDA hallinnonalojen virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitteilyjärjestelmän uudistaminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	1 100
HILDA hallinnonalojen virastojen hallinnollisten asioiden asiankäsitteilyjärjestelmän uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 25.01.21)	-1 100
ILMO (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 059
ILMO (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-456
Käyttövaltuushallinnan uudistaminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.21)	925
Käyttövaltuushallinnan uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 25.01.21)	-825
Määrärahatason vähennys 0,7 hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	-8 200
Oikeusturvaohjelma (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.30.03)	-4 750
Perustietotekniikan yhtenäistäminen (VNID ja Pälkä) (siirto momentille 23.01.01)	-3 790
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	1 418
SALLI - Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 418
SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantajärjestelmä (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

SAMPO - maksu-, raportointi ja saatavien seurantarjestelmä (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 000
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 30.20.01)	2 203
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 30.20.01)	-1 403
Tullin tehtävienhallinnan kehittäminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.10.02)	-1 350
Täytäntöönpanojärjestelmän ja sakkorekisterin uudistus (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 25.01.05)	1 700
Täytäntöönpanojärjestelmän ja sakkorekisterin uudistus (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 25.01.05)	-1 700
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022) (siirto momentilta 28.20.01)	4 308
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022) (siirto momentilta 28.70.23)	692
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023) (siirto momentille 28.20.01)	-3 909
Valtion avustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023) (siirto momentille 28.70.23)	-1 091
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 28.40.03)	2 400
Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen (v. 2023 rahoitus) (siirto momentille 28.40.03)	-1 300
Virku jatkokehitys (v. 2022 rahoitus) (siirto momentilta 23.01.01)	550
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	460
Uudelleenkohdennus	-5 000
Tasomuutos	-4 802
Yhteensä	-25 797
2023 talousarvio	9 800 000
2022 II lisätalousarvio	23 056 000
2022 talousarvio	35 597 000
2021 tilinpäätös	25 931 000

23. Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 091 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) hankkeen toteutuskustannuksiin
- 2) hankeaikaisiin jatkuviin ohjelmisto- ja infrastruktuurikustannuksiin
- 3) enintään 5 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaan tehtäviin.

Selvitysosa: Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanketta toteutetaan valtiovarainministeriössä ja Valtiokonttorissa. Valtiokonttorin osuus hankerahoituksesta sisältyy Valtiokonttorin toimintamenoihin momentilla 28.20.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2022) (siirto momentille 28.70.20)	-692
Valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke (v. 2023) (siirto momentilta 28.70.20)	1 091
Yhteensä	399

2023 talousarvio	1 091 000
2022 talousarvio	692 000
2021 tilinpäätös	2 617 000

40. Turvallisuusviranomaisten viestintäverkot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaisradioverkon sekä laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun ylläpidon ja kehittämisen edellyttämän hintatuen ja alijäämätuen, kehittämis- ja käyttöönotto-hankkeiden, varautumistoimenpiteiden sekä EU:n rahoittamien hankkeiden kansallisen vastinrahoituksen maksamiseen Suomen Erillisverkot Oy:lle tai sen tytäryhtiölle.

Selvitysosa: Momentilta myönnetyn määrärahan tavoitteena on turvata viranomaisradioverkkoon perustuvan viranomaisviestintäpalvelun käyttö ja ylläpito sekä uuden laajakaistaisen viranomaisviestintäpalvelun kehittäminen. Uuden viranomaisviestintäpalvelun kehittämishanke on käynnistetty ja hankkeen toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Lisäksi momentilla myönnetyllä määrärahalla toteutetaan viranomaisverkon ja uuden viranomaisviestintäpalvelun varavoimaratkaisujen kovennukset ja ylläpito, joiden toteutuksesta vastaa Suomen Erillisverkot Oy.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suomen osallistuminen EURO QCI-hankkeeseen	-2 400
Varavoimaratkaisut (kyber)	4 200
VIRVE 2.0	3 900
VIRVE 2.0 käyttöönotot	5 000
Yhteensä	10 700

2023 talousarvio	21 200 000
2022 II lisätalousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	10 500 000
2021 tilinpäätös	8 100 000

80. Siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Ahvenanmaalaiset verovelvolliset maksavat pääsääntöisesti veroja valtiolle samoilla perusteilla kuin verovelvolliset muualla maassa. Tuloverolain (1535/1992) mukaan valtion progressiivisen tuloveroasteikon veroprosentteja alennetaan laskettaessa veron määrää niille verovelvollisille, joiden kotikunta sijaitsee Ahvenanmaan maakunnassa. Alhaisemmat marginaaliveroprosentit johtavat siihen, että ansiotulojen valtionverotus on Ahvenanmaalla kevyempää kuin Manner-Suomessa. Ahvenanmaan kuntien kunnallisveroprosentit ovat kuitenkin korkeammat kuin Manner-Suomen kunnissa ja näin ollen ansiotuloverotuksen taso kokonaisuudessa on vastaava Ahvenanmaalla ja Manner-Suomessa. Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa ja verotasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen ja verotasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin vuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärästä ja verotasoituksesta maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan samoin perustein kuin lopullinen tasoitus ja verotasoitus.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa ja lisävastusta poikkeuksellisissa olosuhteissa itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 066 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 46 §:n mukaista tasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset kyseisen vuoden tulot lukuun ottamatta ansio- ja pääomatuloveroja, yleisradioveroa, rajoitetusti verovelvollisten maksamaa lähdeveroa, yhteisöveroa, tonnistoveroa, arpajaisveroa sekä uusia valtion lainoja (tasoituspohja) kerrotaan tietyllä suhdeluvulla (tasoitusperuste).

Tasoitusmäärän laskennassa tulee itsehallintolain 46 §:n 2 momentin mukaan ottaa huomioon myös puolet Ahvenanmaan väestömäärässä tapahtuneesta muutoksesta suhteessa koko Suomen väestömäärään (Ahvenanmaan väestönosuus) 31 päivästä joulukuuta 2020 alkaen. Ahvenanmaan

väestöosuuden määrittämiseksi käytetään kerrointa, joka annetaan viiden desimaalin tarkkuudella. Ahvenanmaan väestöosuuden kasvaessa tasoitusmäärää korotetaan ja väestöosuuden vähetessä tasoitusmäärää alennetaan. Väestöosuuden muutokset otetaan huomioon toteutuneesta kehityksestä saatujen tietojen perusteella lopullisen tasoituksen määrässä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	-2 404
Yhteensä	-2 404

2023 talousarvio	200 066 000
2022 II lisätalousarvio	-752 000
2022 talousarvio	202 470 000
2021 tilinpäätös	194 916 832

(31.) *Verohyvitys Ahvenanmaan maakunnalle* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 II lisätalousarvio	-4 200 000
2022 talousarvio	12 000 000
2021 tilinpäätös	13 602 918

34. *Ahvenanmaan verotasoitus* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 96 000 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 49 §:n mukaista verotasoitusmäärää ja sitä koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen verotasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

Selvitysosa: Verotasoituksena palautetaan Ahvenanmaan maakunnalle vuosittain valtion varoista Ahvenanmaalla kunakin verovuotena maksuun pannut valtiollisten ansio- ja pääomatuloverojen, rajoitetusti verovelvollisten maksaman lähdeveron, yhteisöveron sekä tonnistoveron rahamäärät. Niin ikään palautetaan vuosittain Ahvenanmaalla maksettujen arpajaisverojen rahamäärät. Verotasoitus suoritetaan vuosittain jälkikäteen jokaiselta verovuodelta. Verotasoitusmäärästä maksetaan kuukausittain ennakkoa. Ennakkosumma lasketaan käyttämällä perustana aikaisemman verotuksen toteutumaa ja ennusteita.

Jos itsehallintolain 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu yhteisöveron ja pääomatuloveron yhteenlaskettu toteutuma alittaa yli 10 prosentilla sen yhteisen rahamäärän, jonka Ahvenanmaan maakunta olisi saanut vastaavien verojen osalta käyttäen perusteena 46 §:n 1 ja 2 momentin mukaan laskettua tasoitusmäärää, kuuluu erotus 49 §:n 2 momentin mukaan maakunnalle.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuloarvioiden muutos	11 200
Yhteensä	11 200

2023 talousarvio	96 000 000
2022 talousarvio	84 800 000
2021 tilinpäätös	79 600 000

(35.) *Elpymis- ja palautumisvälineen rahoitus Ahvenanmaan maakunnalle* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	7 464 000
2021 tilinpäätös	1 500 000

89. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitus

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksen pohja muodostuu vuonna 2023 pääasiassa kunnilta siirtyvistä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen kustannuksista ja niitä vastaavista rahoituksen siirroista. Lisäksi hyvinvointialueiden rahoituksen tasoon vaikuttavat hyvinvointialueille osoitettavat uudet ja laajenevat lakisääteiset tehtävät, palvelutarpeen kasvu ja indeksikorotus.

Yhteensä kunnilta siirtyy hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen liittyviä nettokustannuksia 21,2 mrd. euroa vuoden 2022 tasossa. Näitä nettokustannuksia vastaa kunnilta siirretään hyvinvointialueille peruspalvelujen valtionosuutta, verotulomenetysten korvauksia ja verotuloja.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitusta korotetaan varainhoitovuodelle ottaen huomioon 80 % sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen arvioidusta vuosittaisesta kasvusta. Vuosina 2023 ja 2024 hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvu otetaan kuitenkin huomioon täysimääräisesti. Lisäksi palvelutarpeen arvioitua vuosittaista kasvua korotetaan 0,2 prosenttiyksiköllä vuosina 2023—2029.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisesti valtion rahoituksen tasoa varainhoitovuodelle määritettäessä otetaan huomioon myös kustannustason muutos hyvinvointialueiden hintaindeksin mukaisesti.

Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisesti hyvinvointialueilla on oikeus saada lakisääteisen rahoituksen lisäksi valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveyspalvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen tai perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Tarkoitusta varten tulee varata määräraha valtion talousarvioon.

Keskeiset uudistukset

Hallitusohjelman mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa kootaan sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille. Samassa yhteydessä myös pelastustoimen järjestäminen siirretään hyvinvointialueiden tehtäväksi. Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan lisäksi hoivahenkilöstön sitova vähimmäismitoitus (0,7) ympärivuorokautisen hoivan yksiköissä sekä tiukennetaan hoitotakuuta perusterveydenhuollossa niin,

että jatkossa siirtymäajan jälkeen kiireettömässä tapauksessa hoitoon pääsee viikon (7 pv) sisällä hoidon tarpeen arvioinnista.

Vaikuttavuustavoitteet

Sosiaali- ja terveystalouden tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveystalouden toimivuuden sekä yhdenvertaisen saatavuuden ja kattavuuden turvaaminen koko maassa hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain mukaisen laskennallisen valtionrahoituksen puitteissa.

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsestä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ennaltaehkäisy sekä väestöryhmien välisten hyvinvointi- ja terveyserojen vähentäminen. Sosiaali- ja terveydenhuollon vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa.

Pelastustoimen tehtävänä on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteena on, että onnettomuuden uhatessa tai tapahduttua ihmiset pelastetaan, tärkeät toiminnot turvataan ja onnettomuuden seurauksia rajoitetaan tehokkaasti niin, että ihmisille, omaisuudelle ja ympäristölle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Pelastustoimi voi myös tuottaa terveydenhuollon kanssa sovitteja ensivaste- ja ensihoitopalveluja. Vaikuttavuustavoitteita kuvataan tarkemmin sisäministeriön pääluokassa.

(30.) Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sekä Helsingin kaupungin eräiden tehtävien rahoitus (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 I lisätalousarvio	155 746 000
2022 talousarvio	47 146 000
2021 tilinpäätös	14 973 000

31. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 657 872 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueille myönnetään valtion rahoitusta hyvinvointialueen asukasmäärän, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarvetta kuvaavien tekijöiden, asukastiheyden, vieraskielisyyden, kaksikielisyyden, saaristoisuuden, saamenkielisyyden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimien ja pelastustoimen riskitekijöiden perusteella.

Valtion rahoituksen määräytymistekijöiden osuudet

Määräytymistekijä	%	1 000 euroa
Sosiaali- ja terveydenhuolto yhteensä, josta	97,769	22 015 952
Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarve	79,859	17 983 055
Asukasmäärä	12,960	2 918 469
Asukastiheys	1,448	326 110
Vieraskielisyys	1,931	434 814
Kaksikielisyys	0,483	108 703
Saamenkielisyys	0,013	2 826
Saaristoisuus	0,109	24 567
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,965	217 407
Pelastustoimi yhteensä, josta	2,231	502 359
Asukasmäärä	1,450	326 533
Asukastiheys	0,112	25 118
Riskitekijät	0,669	150 708

Määräytymistekijöiden osuudet muuttuvat vuosittain määräytymistekijöiden ja hyvinvointialueiden tehtävämuutosten perusteella kohdistuvan rahoituksen muutosten mukaisesti.

Kullekin hyvinvointialueelle myönnetään valtion rahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 13 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset ja 21 §:ssä tarkoitetut pelastustoimen laskennalliset kustannukset. Lisäksi alueet saavat siirtymätasaukselta tai alueiden rahoituksesta vähennetään siirtymätasauksen mukainen erä lain 35 §:n mukaisesti.

Määräraha hyvinvointialueittain¹⁾²⁾

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Helsinki	2 592 301	3 937
Vantaa+Kerava	959 854	3 472
Länsi-Uusimaa	1 637 184	3 418
Itä-Uusimaa	362 683	3 661
Keski-Uusimaa	738 791	3 660
Varsinais-Suomi	1 931 683	3 995
Satakunta	944 094	4 406
Kanta-Häme	697 649	4 099
Pirkanmaa	2 090 475	3 963
Päijät-Häme	834 616	4 069
Kymenlaakso	762 654	4 726
Etelä-Karjala	543 204	4 307
Etelä-Savo	668 484	5 076
Pohjois-Savo	1 139 378	4 588
Pohjois-Karjala	714 339	4 375
Keski-Suomi	1 100 506	4 036
Etelä-Pohjanmaa	847 789	4 421
Keski-Pohjanmaa	291 253	4 288
Pohjanmaa	741 189	4 210

Määräraha hyvinvointialueittain¹⁾²⁾

Hyvinvointialue	1 000 euroa	euroa/asukas
Pohjois-Pohjanmaa	1 681 736	4 046
Kainuu	369 391	5 184
Lappi	869 056	4 924

¹⁾ Hyvinvointialueiden määrärahaan pohjana on vuoden 2023 kokonaistaso 22,5 mrd. euroa.

²⁾ Syksyllä 2022 tehtävä laskelmapäivitys vaikuttaa edelleen alueelliseen jakoon.

Määräraha tehtävittäin (1 000 euroa)

Sosiaali- ja terveydenhuolto	22 015 952
Pelastustoimi	502 359
Yhteensä	22 518 311

Hyvinvointialueiden yleiskatteinen valtionrahoitus on yhteensä n. 22,5 mrd. euroa vuoden 2023 tasolla, josta n. 1,86 mrd. euroa maksetaan alueille vuoden 2022 joulukuussa. Lisäksi hyvinvointialueet saavat asiakasmaksuja ja muita toimintatuloja sekä rahoitustuottoja.

Hyvinvointialueiden rahoitus muodostuu pääasiallisesti kunnilta siirtyviä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen nettokustannuksia vastaavista rahoituksen siirroista. Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta hyvinvointialueiden rahoitukseen siirretään n. 5,36 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvauksista n. 1,94 mrd. euroa ja kuntien verotuloista n. 13,93 mrd. euroa. Verotulojen siirrosta kunnallisveron osuus on n. 13,11 mrd. euroa ja yhteisöveron n. 0,82 mrd. euroa. Kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja alennetaan kunnallisveron siirrosta johtuen 12,64 prosenttiyksiköllä.

Valtion hyvinvointialueille myöntämän sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisen rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain koko maan tasolla huomioimalla ennakoitu palvelutarpeen kasvu, kustannustason nousu sekä tehtävämuutokset. Hyvinvointialueiden rahoituksen indeksikorotus on 3,52 % ja sen vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen 756 milj. euroa. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvun kustannusarvion arvioidaan olevan 253 milj. euroa vuodelle 2023. Palvelutarpeen kasvu arvioissa on huomioitu hyvinvointialueiden rahoituslain mukainen erillinen 0,2 prosenttiyksikön korotus johtuen muun muassa siirtymävaiheen kustannusten kasvusta. Palvelutarpeen kasvu (mukaan lukien 0,2 prosenttiyksikön korotus) huomioidaan vuosina 2023 ja 2024 täysimääräisesti. Vuodesta 2025 lähtien palvelutarpeen kasvusta huomioidaan 80 %.

Hyvinvointialueiden rahoituksen taso tarkistetaan jälkikäteen vastaamaan koko maan tasolla tilinpäätöstietojen mukaisia toteutuneita kustannuksia seuraavan tilikauden rahoitukseen.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat lainmuutokset

Vuoden 2023 talousarvioesitykseen liittyvien lakien sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvituista annetun lain muuttamisesta sekä niihin liittyvien lakien muutosten johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 37 000 000 euroa.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2022 vp), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 71 000 000 euroa. Lain tavoitteena on hoitoon pääsyn nopeuttaminen ja ns. hoitotakuun tiukentaminen perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen uudeksi vammaispalvelulaiksi sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain, sosiaalihuoltolain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 22 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta tarkoituksena selkeyttää mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalvelujen toteuttamista, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 18 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaalisesta luotuksesta annetun lain muuttamisesta, minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 600 000 euroa.

Lapsi- ja perhepalvelujen vahvistaminen ja muutosohjelman jatko lisäävät lisäksi hyvinvointialueiden rahoitusta 4 000 000 eurolla ja lastensuojelun henkilöstömitoitus 4 200 000 eurolla.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen vaikuttavat myös eduskunnan jo aikaisemmin hyväksymät lainmuutokset, joiden voimaantulo jaksottuu osin vuodelle 2023. Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muutoksen (565/2020) henkilöstömitoitusta koskeva siirtymäaika päättyy 1.4.2023, jolloin henkilöstömitoitus (vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti) tulee täysimääräisesti voimaan, jonka johdosta hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa 128 200 000 euroa v. 2023. Lastensuojelun jälkihuollon laajennus kasvattaa hyvinvointialueiden rahoitusta 12 000 000 eurolla v. 2023. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain muutosten johdosta hyvinvointialueiden rahoitusta lisätään 8 600 000 euroa v. 2023.

Viitaten momentin 26.10.01 selvitysosaan on poliisilain muuttaminen siten, että poliisin antama virka-apu olisi maksutonta lastensuojelun sekä sosiaalipäivystyksen tehtävissä, huomioitu momentilla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuun toteutus	71 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen	128 200
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen, sv-korvauksen vähentämisen aiheuttama kysynnän kasvu	10 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen (digitalisaatio)	-20 000
Hoivahenkilöstön vähimmäismitoituksen (0,7) rahoittaminen (ostopalvelut ja kilpailuttaminen)	-20 000
Hyvinvointialueiden joulukuun 2022 rahoituserän korjaus (ajoitusmuutos)	-979 948
Hyvinvointialueille joulukuussa 2022 maksettavan osuuden poistuminen	-880 492

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueille joulukuussa 2022 maksettavan osuuden vähennys vuoden 2023 rahoituksesta	-880 492
Kotihoidon resurssien riittävyys ja omaishoidon kehittäminen	44 800
Lapsi- ja perhepalvelut ja muutosohjelman jatko	4 000
Lastensuojelun ja sosiaalipäivystyksen virka-avun maksuttomuus (siirto momentille 26.10.01)	-332
Lastensuojelun jälkihuollon laajennus	12 000
Lastensuojelun vähimmäishenkilöstömitoitus	4 200
Mielenterveys- ja päihdelainsäädännön uudistaminen	18 000
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen	8 600
Palvelujen kysynnän kasvu	253 130
Rahoituksen siirto kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (siirto momentilta 28.90.30)	5 361 132
Rahoituksen siirto kuntien verotuloista	13 928 449
Rahoituksen siirto kuntien verotulomenetysten korvauksista (siirto momentilta 28.90.35)	1 944 000
Sosiaalisen luotoksen valtakunnallistamisen toimeenpanokulut hyvinvointialueille	600
Turva-auttamispalvelun poisto	-7 800
Vammaispalvelujen kokonaisuudistus (invalidivähennys poistamalla)	22 000
Vuoden 2023 indeksikorotus	756 333
Yhteensä	19 777 380
2023 talousarvio	20 657 872 000
2022 II lisätalousarvio	979 948 000
2022 talousarvio	880 492 000

32. Hyvinvointialueiden lisärahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 11 §:n mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 §:n mukaan 2—4 luvussa säädetyn lakisääteisen rahoituksen lisäksi hyvinvointialueilla on oikeus saada valtiolta rahoitusta se määrä, joka on tarpeen sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi, jos rahoituksen taso muutoin vaarantaisi perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen riittävien sosiaali- ja terveystalouden palvelujen tai perustuslain 7, 15 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin perusoikeuksiin liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämisen. Lisärahoitus myönnetään rahoituslain 26 §:n mukaisen menettelyn perusteella.

2023 talousarvio	1 000 000
------------------	-----------

90. Kuntien tukeminen

Selvitysosa: Kunnan peruspalvelujen valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella pyritään turvaamaan kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät peruspalvelut eri osissa maata ja tasapainottamaan kuntien lakisääteisiä tehtäviä ja niiden kokonaisrahoitusta alueittain ja kuntaryhmittäin. Valtionosuuden perusteena olevat laskennalliset kustannukset perustuvat keskeisesti ikäryhmittäisiin kustannuksiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien järjestämistäsiirryessä vuodesta 2023 alkaen hyvinvointialueille, kunnan peruspalvelujen valtionosuuden ikäryhmittäisissä kustannuksissa painottuu erityisesti lapsi- ja nuorisoikäluokat, sillä merkittävä osa kuntien tehtävistä ja kustannuksista koskee varhaiskasvatusta sekä esi- ja perusopetusta. Muita laskennallisten kustannusten määräytymistekijöitä ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristoisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin.

Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista, jotka ovat syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen, asukasmäärän kasvun sekä saamelaiden kotiseutualueen kunnan lisäosat.

Kuntien yhdistyessä syntyvälle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta. Harkinnanvaraista yhdistymisavustusta voidaan maksaa myös vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan yhdistymiseen. Lisäksi valtio voi maksaa kunnalle korvausta kuntien yhdistymisestä aiheutuvasta valtionosuuden vähenemisestä. Harkinnanvarainen yhdistymisavustus tulee käyttää uuden kunnan talouden vahvistamiseen. Harkinnanvaraisten yhdistymisavustusten yhteismäärä vähennetään kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Jos harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen varattua euromäärää ei kokonaisuudessaan käytetä varainhoitovuoden aikana, jäljelle jäänyt osa palautetaan kunnille asukasta kohden yhtä suurena osuutena varainhoitovuotta seuraavan vuoden aikana.

Kunnille on maksettu veroperustemuutoksista aiheutuvia kunnan verotulojen vähentymistä vastaavia kompensatioita. Vuodesta 2020 lähtien kompensatit on maksettu erilliseltä momentilta.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta osoitetaan rahoitusta kuntien harkinnanvaraiseen valtionosuuden korottamiseen.

Keskeiset uudistukset

Vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien järjestämistäsiirryy kunnilta hyvinvointialueille. Uudistuksen yhteydessä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia ja rahoituksen määräytymisperusteita muutetaan siten, että järjestelmä vastaa kunnille jäljelle jääviä tehtäviä ja niiden kustannusrakennetta.

Vaikuttavuustavoitteet

Kuntien järjestämän esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen ja kulttuuritoimen lähtökohdiana on varhaiskasvatuksen, koulutuksen, perusturvan sekä kirjasto- ja kulttuuripalvelujen takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta koko maan kattavasti. Kunnille myönnettävän rahoituksen keskeisiä tavoitteita ovat sivistyksellisten perusoikeuksien turvaaminen jokaiselle lapselle, oppilaalle ja opiskelijalle hänen kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaan sekä osana kansalaisten sivistyksellisiä oikeuksia turvata jo-

kaiselle mahdollisuus kehittää itseään koko maan kattavilla kirjasto-, tieto- ja kulttuuripalveluilla sekä varmistaa väestön tasavertainen tiedon ja kulttuurin saatavuus.

Taiteen perusopetuksen tavoitteena on tarjota kunnan asukkaille mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla.

30. Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 743 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) mukaisen valtionosuuden maksamiseen
- 2) verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen maksamiseen
- 3) kotikuntaa vailla olevien 6—15-vuotiaiden kotikuntakorvausten maksamiseen
- 4) yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveroa vastaavan euromäärän maksamiseen liittyen yksityisen perusopetuksen järjestäjille maksettaviin kotikuntakorvauksiin
- 5) enintään 10 000 000 euroa valtionosuuden harkinnanvaraisen korotuksen maksamiseen
- 6) enintään 600 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 oppilaitosten perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen
- 7) enintään 1 800 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten ennen vuotta 2016 yleisten kirjastojen perustamishankkeisiin myönnettyjen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus

<i>Laskennalliset kustannukset</i>	9 631 914
— ikärakenne	8 011 858
— työttömyys	372 418
— kaksikielisyys	103 337
— vieraskielisyys	764 994
— asukastiheys	202 715
— saaristoisuus	14 618
— saaristo-osakunta	9 554
— koulutustausta	152 420

Kuntien rahoitusosuus 7 504 230

Valtionosuus 2 127 684

Lisäosat 270 213

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus 818 756

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	10 000
Oppilaitosten perustamiskustannusten valtioavustusten siirto	600
Kirjastojen perustamiskustannusten valtionavustusten siirto	1 800
Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset (valtio korvaa)	12 268
Yksityisten opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnalisävero	7 586
Valtionosuuteen tehtävät lisäykset ja vähennykset	-505 008
Yhteensä	2 743 900

Kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 22,09. Valtionosuuksien määräytymisen perusteena oleva vuodenvaihteen 2021/2022 asukasluku on 5 517 897.

Määrärahan mitoitukseen liittyvät hallituksen esitykset ja muut muutokset

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosentti laskee 23,59 prosentista 22,09 prosenttiin vuonna 2023. Muutoksessa on otettu huomioon lisäyksenä 0,33 prosenttiyksikköä liittyen työmarkkinatuen korjauserään, valtionosuusjärjestelmän vuoden 2010 järjestelmämuutoksen tasaukseen ja maakuntaliittojen tehtäviin liittyvien valtionosuuden lisäysten muuttamisesta määräaikaista lisäyksistä pysyviksi lisäyksiksi sekä 0,12 prosenttiyksikköä liittyen uusien ja laajenevien tehtävien toteuttamiseen siten, että valtionosuus on 100 %. Muutoksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1,08 prosenttiyksikköä liittyen uuden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosan rahoitukseen, 0,34 prosenttiyksikköä liittyen valtionosuuteen tehtäviin pysyviin vähennyksiin, 0,31 prosenttiyksikköä liittyen uuden asukasmäärän kasvun lisäosan rahoitukseen sekä 0,22 prosenttiyksikköä liittyen uuden syrjäisyyden lisäosan rahoitukseen.

Vuodesta 2023 alkaen sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Tästä johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään 5 361 132 000 euroa hyvinvointialueiden rahoitukseen. Samalla valtionosuuden määräytymisperusteita muutetaan siten, että järjestelmä vastaa kunnille jäljelle jääviä tehtäviä ja niiden kustannusrakennetta. Uusina määräytymistekijöinä järjestelmään lisätään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa sekä asukasmäärän kasvun lisäosa. Lisäksi syrjäisyyden lisäosan laskentatapaa uudistetaan. Uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuudesta poistetaan lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvä vähennys.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon tarkistusta ei oteta huomioon vuonna 2023, sillä sote-uudistuksen yhteydessä peruspalvelujen valtionosuuslakiin tehdyn siirtymäsäännöksen mukaan kustannustenjaon tarkistus tehdään seuraavan kerran vasta valtion vuoden 2025 talousarvion yhteydessä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi perusopetuslain muuttamisesta (sitouttava kouluyhteistyö), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 3 333 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi terveydensuojelulain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (juomavesidirektiivin toimeenpano), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 280 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen laiksi tasa-arvo-lain muuttamiseksi sekä talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen laiksi yhdenvertaisuuslain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi (varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 376 000 euroa.

Lakiin oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta (377/2022) liittyen määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 270 000 euroa alueellisiin opiskeluhuollon yhteistyöryhmiin ja 60 000 euroa kuntien opiskeluhoitosuunnitelmiin sekä 350 000 euroa opetuksen epäämistä ja turvallista opetukseen palaamista opetuksen epäämisen jälkeen koskevaan perusopetuslain muutokseen (163/2022) liittyen.

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2023 lisäksi huomioitu uusina ja laajenevina tehtävinä 8 750 000 euroa varhaiskasvatuslain muuttamiseen liittyen ja 1 000 000 euroa oppivelvollisuuden laajentamiseen liittyen. Valtionosuuden tasossa on otettu huomioon vähennyksenä 150 000 euroa kuntien automaattisen talousraportoinnin ylläpitokustannuksiin liittyen.

Osana hallituksen sopimia uudelleenkohdennuksia kuntien valtionosuuksien tasoa alennetaan pysyvästi 33 000 000 euroa, josta 9 000 000 euroa toteutetaan pienentämällä kuntien yhdistymisavustuksiin valtionosuudesta tehtäviä siirtoja. Lisäksi kuntien digitalisaation edistämiseen ei osoiteta vuonna 2023 enää rahoitusta siirtona kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Osana uudelleenkohdennuksia valtionosuuteen tehdään kuitenkin aikaisempaa digitalisaation kehittämiseen liittyvää siirtoa vastaava 10 000 000 euron määräaikainen vähennys vuodelle 2023. Yhteensä uudelleenkohdennukset vähentävät peruspalvelujen valtionosuutta 43 000 000 euroa vuonna 2023.

Vuonna 2023 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,8 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys 89 198 000 euroa.

Valtionosuuden tasossa on vuonna 2023 huomioitu 5 500 000 euron vähennys liittyen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen ja 5 500 000 euron vähennys liittyen kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen (siirto momentille 28.90.31).

Kuntien valtionosuuden harkinnanvaraiseen korottamiseen osoitetaan 10 000 000 euroa.

Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen, laskentaperusteet (1 000 euroa)

Perushinta	Laskennallinen kustannus
Ikärakenteen mukaan	
— 0—5-vuotiaat (8 010,94 euroa/as)	2 372 392
— 6-vuotiaat (8 499,51 euroa/as)	483 342
— 7—12-vuotiaat (7 071,51 euroa/as)	2 616 098
— 13—15-vuotiaat (12 129,17 euroa/as)	2 251 623
— 16 vuotta täyttäneet (62,57 euroa/as)	288 404
Työttömyyden mukaan (67,78 euroa/as)	372 418
Kaksikielisuuden mukaan (287,68 euroa/as)	103 337
Vieraskielisuuden mukaan (1 680,57 euroa/as)	764 994
Asukastiheyden mukaan (40,64 euroa/as)	202 715
Saaristoisuuden mukaan (395,97 euroa/as)	14 618
Saaristo-osakunta aseman mukaan (289,65 euroa/as)	9 554
Koulustaustan mukaan (27,82 euroa/as)	152 420
Yhteensä	9 631 914

Kuntien rahoitusosuus

Asukasluku	5 517 897
Rahoitusosuus, euroa/as	1 359,98
Rahoitusosuus, 1 000 euroa	7 504 230

Syrjäisyyden, työpaikkaomavaraisuuden sekä saamelaisten kotiseutualan kunnan lisäosat (1 000 euroa)

Perushinta	
Syrjäisyyden mukaan (61,24 euroa/as)	64 819
Työpaikkaomavaraisuuden mukaan (12,82 euroa/as)	70 549
Saamelaisten kotiseutualan kunnan mukaan (895,43 euroa/as)	1 153
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lisäosa (18,89 euroa/as)	104 233
Asukasmäärän kasvun lisäosa (10,02 euroa/as)	29 459
Yhteensä	270 213

Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus (1 000 euroa)

Lisäykset	Vähennykset	Netto
921 103	-102 346	818 756

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

— verotulotasauksen muutoksen neutralisointi	-134 708
— aloittavien koulujen rahoitukseen liittyvä vähennys	-110
— kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta	-334 598
— kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmän poistumiseen liittyvä määräaikainen vähennys	-10 000
— kuntien valtionosuuden harkinnanvarainen korotus	-10 000

Muut valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset (1 000 euroa)

— siirto momentille 28.90.31 vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— siirto momentille 28.90.31 kuntien harkinnanvaraiseen yhdistymisavustukseen	-5 500
— pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvä vähennys	-1 000
— sote-uudistuksen muutosrajoittimen neutralisointi	-3 591
Yhteensä	-505 008

Muu rahoitus (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla olevien 6—15 v. kotikuntakorvaukset	12 268
Yksityisen opetuksen järjestäjien ja yliopistojen arvonnalisävero	7 586

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueelliset opiskeluhuollon yhteistyöryhmät	270
Asukasluvun ja laskentatekijöiden muutosten vaikutus	-915
Indeksikorotus	89 198
Juomavesidirektiivin toimeenpano	1 280
Kirjastojen perustamiskustannushankkeet	-200
Kiusaamisen ehkäisy ja opetuksesta epääminen (siirto momentilta 29.10.20)	350
Kotikuntaa vailla olevien kotikuntakorvausten muutos	1 144
Kunnille sote-uudistuksen valmisteluun osallistumisesta maksetun korvauksen poistuminen	-2 000
Kuntien automaattisen talousraportoinnin ylläpitokustannuksiin liittyvä vähennys (siirto momentille 28.20.01)	-150
Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmän poistumiseen liittyvä määräaikainen vähennys	-10 000
Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään liittyvän siirron päätyminen (siirto momentilta 28.90.32)	10 000
Kuntien harkinnanvaraisen yhdistymisavustuksen pienentyminen (siirto momentilta 28.90.31)	4 500
Kuntien opiskeluhoitosuunnitelmat	60
Lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan rahoitukseen liittyvän vähennyksen poistuminen	22 565
Muut muutokset	1 441
Oppilaitosten perustamiskustannushankkeet	-400
Oppivelvollisuuden laajentaminen	1 000
Perustoimeentulon kuntien maksuosuuden muutos	22 360
Pitkäaikaistyöttömien eläketukeen liittyvän vähennyksen muutos	6 100
Siirto hyvinvointialueiden rahoitukseen (siirto momentille 28.89.31)	-5 361 132
Sitouttava koulu yhteistyö	3 333
Sote-uudistuksen muutosrajoittimen neutralisointi	-3 591
Vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraisen yhdistymisavustuksen pienentyminen (siirto momentilta 28.90.31)	4 500
Varhaiskasvatuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat	376
Varhaiskasvatuksen tuki	8 750

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2022 valtionosuuden laskennassa käytettävien lopullisten määräytymis- tekijöiden vaikutus	-5 412
Yksityisten opetuksenjärjestäjien ja yliopistojen arvonlisäveron muutos	7
Uudelleenkohdennus	-33 000
Yhteensä	-5 239 566

2023 talousarvio	2 743 900 000
2022 II lisätalousarvio	3 334 000
2022 talousarvio	7 983 466 000
2021 tilinpäätös	7 700 340 026

31. Kuntien yhdistymisen taloudellinen tuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 400 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 16 §:n mukaisesti erityisiin selvityksiin sekä kuntien yhdistymisselvityksiin
- 2) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaisesti vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien yhdistymisavustuksiin
- 3) enintään 5 500 000 euroa kuntarakennelain (1698/2009) 41 §:n mukaisesti kuntien harkinnanvaraisiin yhdistymisavustuksiin sekä 44 §:n mukaisesti valtionosuusmenetyksen kompensatioihin.

Selvitysosa: Kuntarakennelain (1698/2009) 56 a §:n mukaan kuntien yhdistyessä syntyväle uudelle kunnalle voidaan maksaa valtion talousarvion rajoissa harkinnanvaraista yhdistymisavustusta, jos yhdistyminen koskee vaikeassa taloudellisessa asemassa olevaa kuntaa. Lisäksi kunnille voidaan maksaa kuntarakennelain 41 §:ssä säädettyä harkinnanvaraista yhdistymisavustusta sekä lain 44 §:ssä säädettyä yhdistymisen aiheuttamaa valtionosuuden vähenemisen kompensatiota.

Määrärahasta 11 000 000 euroa on siirtoa kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta (28.90.30). Jos yhdistymisavustuksiin varattua euromäärää ei kokonaisuudessaan käytetä varainhoitovuoden aikana, tulee jäljelle jäänyt osa kuntarakennelain 56 a §:n ja 59 §:n mukaan palauttaa kunnille asukasta kohden yhtä suurena osuutena varainhoitovuotta seuraavan vuoden aikana.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien harkinnanvaraisen yhdistymisavustuksen pienentyminen (siirto momentille 28.90.30)	-4 500
Vaikeassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien harkinnanvaraisen yhdistymisavustuksen pienentyminen (siirto momentille 28.90.30)	-4 500
Yhteensä	-9 000

2023 talousarvio	11 400 000
2022 talousarvio	20 400 000
2021 tilinpäätös	1 510 915

(32.) *Valtionavustus kuntien kannustinjärjestelmiin (siirtomääräraha 3 v)*

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien digitalisaation kannustinjärjestelmään liittyvän siirron päätyminen (siirto momentille 28.90.30)	-10 000
Yhteensä	-10 000

2022 talousarvio	10 000 000
2021 tilinpäätös	17 000 000

35. *Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 862 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 33 §:n mukaisten veroperustemuutoksista johtuvien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kesken vuoden 2022 voimaan tulleet veroperustemuutokset (matkakuluvähennyksen määräaikainen korotus), jonka johdosta kuntien verotulomenetysten korvauksia lisättiin 101 000 000 eurolla vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös vuoden 2022 veroperustemuutoksia koskevan arvion tarkentuminen, jonka johdosta kuntien verotulomenetysten korvauksia lisättiin 500 000 eurolla vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vuoden 2023 tuloveroasteikosta ja eräiden tuloverotusta koskevien säännösten muuttamisesta ja kumoamisesta. Siinä ehdotettavat veroperustemuutokset lisäävät verotulomenetysten korvauksia 75 000 000 euroa. Lisäksi hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmä vähennyksestä verotuksessa, joka lisää verotulomenetysten korvauksia 1 000 000 eurolla.

Veroperustemuutoksista vuonna 2023 aiheutuva veromenetysten korvausten lisäys on aiemmin päätettyihin ja määräaikaisiin muutoksiin liittyvät vähennykset huomioiden 29 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aiemmin päätettyjen veroperustemuutosten vaikutus vuoden 2023 kompensaation	-46 500
Kesken vuoden 2022 voimaan tulleet veroperustemuutokset (matkakuluvähennyksen määräaikainen korotus)	101 000
Siirto hyvinvointialueiden rahoitukseen (siirto momentille 28.89.31)	-1 944 000
Vuodelle 2023 esitettävien veroperustemuutoksien vaikutus	76 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuoden 2022 verotulomenetyksiä koskevan arviotiedon tarkentuminen	500
Vuonna 2020 maksetun väliaikaisen kompensaaation takaisinperinnän päätyminen	27 000
Yhteensä	-1 786 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	862 000 000
2022 II lisätalousarvio	101 500 000
2022 talousarvio	2 648 000 000
2021 tilinpäätös	2 361 900 030

91. Työllisyyden ja elinkeinoelämän tukeminen

Selvitysosa: Työllisyyttä ja elinkeinoelämää tuetaan energiaverotuella.

Yleisillä energiaverotuilla edistetään ammattimaisen toiminnan ja energiaintensiivisen teollisuuden kilpailukykyä sekä uusiutuvien energialähteiden kilpailukykyä ja käyttöä. Maa- ja puutarhatalouden energiaverotuella tuetaan maatalouden tulonmuodostusta.

41. Energiaverotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hakemuksesta maksettavaan

- 1) maataloudessa käytettyjen eräiden energiatuotteiden valmisteveron palautuksesta annetussa laissa (603/2006) tarkoitettuun palautukseen
- 2) sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta annetun lain (1260/1996) 8 a §:ssä tarkoitettuun energiaintensiivisten yritysten veronpalautukseen.

Selvitysosa: Momentin loppusummaa pienentää energiaintensiivisten yritysten energiaveronpalautuksen vaiheittainen poistaminen vuoteen 2025 mennessä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1. Maatalouden energiaveron palautus	48 500 000
2. Energiaintensiivisten yritysten veronpalautus	41 000 000
Yhteensä	89 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Muuttuneet veroperusteet	-16 500
Yhteensä	-16 500

2023 talousarvio	89 500 000
2022 II lisätalousarvio	58 000 000
2022 talousarvio	106 000 000
2021 tilinpäätös	231 978 873

92. EU ja kansainväliset järjestöt

Valtuus

Valtiovarainministeriö voi tehdä EU:n yhteisen kriisinratkaisuneuvoston kanssa sopimuksen lainalimiittijärjestelystä, jonka puitteissa myönnettävien lainojen enimmäismäärä voi olla enintään 1 083 500 000 euroa.

Valtioneuvosto voi päättää vakaumusmaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain (1196/2014) 2 § 1 momentissa tarkoitetun toisen sopimuspuolen rahasto-osuuden väliaikaista siirtoa koskevan pyynnön esittämisestä enintään 3 502 500 000 euron määrään saakka.

03. Rahoitusvakausviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 408 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin
- 2) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Rahoitusvakausvirasto on luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten elvytystä ja kriisinratkaisua koskevan EU-direktiivin johdosta Suomeen vuonna 2015 perustettu viranomaislainen. Virastolle on säädetty direktiivissä ja yhteistä kriisinratkaisumekanismia koskevassa asetuksessa tarkemmin määritellyt kriisinratkaisun ennakointiin liittyvät viranomaistehtävät ja valtuudet ongelmalaitosten toiminnan hallittuun uudelleenjärjestelyyn ja mahdolliseen alasajoon. Rahoitusvakausviraston toimivaltaan kuuluu myös talletussuojajärjestelmän ylläpito, mukaan lukien pankkisektorilta kerättävillä talletussuojamaksuilla kartutettavan talletussuojarahaston hallinnointi. Viraston myötä perustettiin uusi talletussuojarahasto, johon se kerää talletussuojamaksuja. Rahoitusvakausviraston yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet ovat pankkikriisien kustannusten minimointi sekä talletussuojan ja kriisinratkaisumekanismien uskottavuus. Viranomaisen toiminnasta aiheutuvat kulut katetaan täysin toimialalta kerättävin veronluonteisin hallintomaksuin.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 11.19.11.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Henkilöstövoimavarojen hallinta ja kehittäminen			
Sairauspoissaolot, pv/htv	2,6	8,0	8,0
Työtyytyväisyysindeksi (asteikko 1—5)	4,1	4,0	4,0

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko			50
JTS-miljardin tuottavuussäästö			-10
Matkustussäästö			-17
Toimistotilasäästö			-3
Yhteensä			20

2023 talousarvio	3 408 000
2022 talousarvio	3 388 000
2021 tilinpäätös	3 397 000

20. Euroopan unionin osallistuminen matkamenojen korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen sekä matkustusmenoihin liittyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkamenojen korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaisuusmäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä.

Vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.28.93.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-800
Yhteensä	-800

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	1 000 000
2022 talousarvio	1 800 000
2021 tilinpäätös	2 500 000

40. *Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 256 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Suomen katsotaan hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä. Määrärahan mitoitus perustuu toteutumien perusteella laadittuun arvioon pankin henkilökunnan palkoista pidätettyjen verojen kokonaismäärästä. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä sovittiin aikanaan 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministereiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	19
Yhteensä	19
2023 talousarvio	13 256 000
2022 talousarvio	13 237 000
2021 tilinpäätös	12 947 404

67. *Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 2) vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.12.2021 lunastamatta noin 1,0 milj. euroa.

2023 talousarvio	170 000
2022 talousarvio	170 000
2021 tilinpäätös	—

68. Suomen osuus Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehitys pankin sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön peruspääoman korottamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehitys pankin (IBRD) sekä Kansainvälisen rahoitusyhtiön (IFC) peruspääoman korottamisesta aiheutuvien vuoden 2023 Suomen maksuosuuksien, suuruudeltaan 15 750 000 Yhdysvaltain dollaria, vasta-arvoltaan n. 14 600 000 euroa, maksamiseen
- 2) arvonsäilytysvelvoitteesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Suomen maksuerä Kansainvälisen jälleenrakennus- ja kehitys pankin (IBRD) peruspääoman korottamiseksi jakautuu yleiseen peruspääoman korotukseen, suuruudeltaan 6 882 000 Yhdysvaltain dollaria sekä suunnattuun pääoman korotukseen, suuruudeltaan 2 074 000 Yhdysvaltain dollaria, yhteensä 8 956 000 Yhdysvaltain dollaria. Kansainvälisen rahoitusyhtiön (IFC) osalta korotus on 6 791 000 Yhdysvaltain dollaria.

Momentin eurovasta-arvo on laskettu 22.4.2022 mukaisella Yhdysvaltain dollarin valuuttakursilla EUR/USD=1,0817. Määrärahaa voidaan käyttää myös arvonsäilytysvelvoitteesta mahdollisesti aiheutuviin maksuihin, koska Kansainväliselle jälleenrakennus- ja kehitys pankille (IBRD) suoritettuihin maksuihin sisältyy arvonsäilytysvelvoite suhteessa Yhdysvaltain dollariin.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arvio toteutumien perusteella	1 400
Yhteensä	1 400
2023 talousarvio	14 600 000
2022 talousarvio	13 200 000
2021 tilinpäätös	13 924 257

69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 498 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömään muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen
- 2) komission esittämiin mahdollisiin pyyntöihin asettaa väliaikaisesti käteisvaroja komission käyttöön Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä annetun neuvoston päätöksen (EU, Euratom) 2020/2053 9 artiklan nojalla tai neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklan nojalla.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä (EU/Euratom 2020/2053).

EU:n omat varat sisältävät:

- 1) sekalaisia tuloja ja perinteisiä omia varoja eli tulleja ja sokerin tuotantomaksuja
- 2) jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan, kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään ja bruttokansantuloon perustuvat maksut (ALV-maksu, muovimaksu ja BKTL-maksu).

Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät kantopalkkioita lukuun ottamatta sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-, muovi- ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät seuraaviin asetuksiin:

- 1) N:o 1150/2000: neuvoston asetus (EY) EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta
- 2) N:o 1553/1989: neuvoston asetus (EY) arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä siten kuin muutettuna asetuksella (EU, Euratom) 2021/769
- 3) N:o 2021/770: neuvoston asetus (EU, Euratom) kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvien omien varojen laskennasta, kyseisten omien varojen käyttöön asettamisessa noudatettavista menetelmistä ja menettelyistä, käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä sekä bruttokansantuloon perustuvien omien varojen tietyistä näkökohdista
- 4) N:o 549/2013: neuvoston ja parlamentin asetus (EU) Euroopan kansantalouden tilinpito- ja aluetilinpitojärjestelmästä Euroopan unionissa.

Vuosi 2023 on EU:n seuraavan rahoituskehyskauden 2021—2027 kolmas varainhoitovuosi. Määrärahasoikeus perustuu komission esitykseen Euroopan unionin monivuotisen rahoituskehyskauden maksukaton tasosta vuodelle 2023.

Komissio voi esittää jäsenvaltiolle lisäpyyntöjä tarvittavien varojen asettamiseksi komission käyttöön tilanteessa, jossa unionin talousarvion budjetoidut määrärahat eivät ole riittävät unionin käteisvarojen tarpeen kattamiseksi.

Elpymisvälineen 750 mrd. euron lainaan liittyvien unionin velvoitteiden täyttämisen varmistamiseksi komissio voi neuvoston päätöksen 2020/2053 9 artiklan 4 ja 5 kohdan nojalla pyytää jäsenvaltioilta käyttöönsä väliaikaisesti käteisvaroja. Käteisvarojen suurin vuotuinen määrä on päätöksen 9 artiklan 6 kohdan nojalla rajoitettu jäsenvaltion BKTL-perusteiseen suhteelliseen osuuteen päätöksen 6 artiklassa tarkoitettua 0,6 prosentin omien varojen enimmäismäärän poikkeuksellisesti kasvattamisesta.

Perinteisten, ALV- ja BKTL-perusteisten omien varojen käyttöön asettamisessa sovellettavista menetelmistä ja menettelyistä sekä käteisvarojen saamiseksi toteutettavista toimenpiteistä annettun neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 609/2014 14 artiklassa on säännöksiä käteisvarojen käyttöön asettamisesta tietyissä tilanteissa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	304 000 000
Kierrättämättömän muovipakkausjätteen määrään perustuvat maksut	60 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	2 134 000 000
Yhteensä	2 498 000 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välinen NDICI (siirto momentilta 24.30.66)	10 564
Tarkentunut arvio	-117 564
Yhteensä	-107 000

2023 talousarvio	2 498 000 000
2022 talousarvio	2 605 000 000
2021 tilinpäätös	2 425 400 000

95. Valtion takaus- ja takuusuoritukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan investointipankille sen yhteyteen perustetusta yleiseurooppalaisesta EU COVID-19 -takuurahastosta aiheutuvien tappioiden kattamiseksi annetusta valtiontakuusta aiheutuvien takuusuoritusten maksamiseksi. Määrärahaa saa käyttää myös takuurahaston maksuvalmiuden turvaamisesta Euroopan investointipankille mahdollisesti aiheutuvien korkomenojen ja muiden rahastosta aiheutuvien menojen maksamiseksi.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää Euroopan investointipankille 25.6.2020 annetusta 371 158 331,96 euron valtiontakuusta kuluvana vuonna mahdollisesti aiheutuvista takuusuorituksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Euroopan investointipankki hoitaa takuurahastoa ja turvaa sen maksuvalmiuden, mistä aiheutuu takuun antajille korkomenoja ja muita kuluja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Mahdollisesti aiheutuvat takuusuoritukset (arvio)	1 130
Yhteensä	1 130

2023 talousarvio	28 630 000
2022 talousarvio	27 500 000
2021 tilinpäätös	15 101

99. Erikseen budjetoidut valtionhallinnon menot

Selvitysosa: Luku sisältää keskitetysti koko valtionhallinnon puolesta budjetoituja menoja. Osalla lukuun sisältyvistä määrärahoista varaudutaan harkinnanvaraisiin tai säädöspäätöksiin ennakoimattomiin menoihin.

95. Satunnaiset säädöspäätökset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2023 talousarvio	300 000
2022 talousarvio	300 000
2021 tilinpäätös	2 000

96. Ennakoimattomat menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole erikseen määrärahaa.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	2 000 000
2021 tilinpäätös	2 000 000

97. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtion laina- ja takaussaatavien sekä muiden saatavien perintään
- 2) valtion laina-, takaus- ja muiden saatavien sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon
- 3) aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen
- 5) kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Tarkentunut arvio	-50
Yhteensä	-50

2023 talousarvio	250 000
2022 talousarvio	300 000
2021 tilinpäätös	132 753

98. Kassasijoitusten riskienhallinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion kassasijoitusten riskienhallintaan liittyvien menojen maksamiseen.

Määräraha on tarkoitettu poikkeuksellisen korkoympäristön aiheuttamien negatiivisten korkotuottojen maksamiseen.

Valtion kassavarat on sijoitettava tarkoituksenmukaisesti, vähän tai ei ollenkaan luottoriskiä sisältävästi ja siten, että valtion maksuvalmius on mahdollisimman hyvä kaikissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa. Näiden rajoitteiden sallimissa puitteissa on pyrittävä valtiontaloudellisesti edullisiin sijoitusratkaisuihin. Kassavarojen riskienhallinnan tulee olla myös kustannuksiltaan mahdollisimman ennakoitavaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu valtion kassasijoituksiin liittyvän riskin hallinnasta poikkeuksellisissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa aiheutuviin menoihin silloin, kun sijoittaminen on riskiä alentavin ja kustannuksia aiheuttavin ehdoin lain mukaan ollut mahdollista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio korkotasosta	-16 400
Yhteensä	-16 400

2023 talousarvio	8 300 000
2022 talousarvio	24 700 000
2021 tilinpäätös	35 762 160

Pääluokka 29

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja ammatillisen koulutuksen rahoitus budjetoidaan myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa:

Hallinnonalan toimintaympäristö

Globalisaatio, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja ilmastonmuutos, tieteen, teknologian ja talouden kehitys, työn murros, väestönmuutos, yhteiskunnallisen osallistumisen muutokset sekä eriarvoistuminen vaikuttavat nopeasti yhteiskuntaan. Talouden ja työmarkkinoiden rakennemuutos, ikäsidonnaisten menojen kasvaminen ja julkisen talouden tasapainotavoite asettavat hallinnonalan toiminnalle reunaehdot. Väestönmuutos ja sen alueellinen eriytyminen aiheuttavat merkittäviä muutospaineita julkisten palveluiden järjestämiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan toiminnalla voidaan merkittävästi vaikuttaa muutosten suuntaan ja luoda edellytykset myönteiselle kehitykselle.

Suomalaisten koulutus- ja osaamistaso on kansainvälisesti vertaillen edelleen korkea, mutta kehityksessä on huolestuttavia merkkejä. Nuorten aikuisten koulutustaso on jäänyt kehittyneiden maiden keskitason alapuolelle, väestön koulutustason nousu on pysähtymässä ja inhimillisen pääoman ennakoitaan kääntyvän laskuun. Nuorten oppimistulokset ovat laskeneet ja Suomen tiede on jäämässä jälkeen kilpailijamaistaan. Oppimistulosten heikentyessä myös taustaan liittyvät erot tuloksissa ovat kasvaneet, eikä lasten ja nuorten hyvinvointi ole kaikilta osin kehittynyt suotuisasti. Työuran aikainen jatkuva oppiminen ei toteudu lisääntyviä tarpeita vastaavasti eikä kohdennu tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Väestön vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikumattomuudesta aiheutuvat yhteiskunnalliset kustannukset heikentävät yksilöiden ja yhteiskunnan toimintakykyä. Epävarmuutta lisäävät poliittisen osallistumisen eriytyminen sekä yleinen asenteiden jyrkkeneminen. Vihapuhe ja erilaiset vaihtoehtoiset totuudet uhkaavat demokratiaa ja luottamusta.

Työllisyyden ja talouden kehitys on epävarmaa ja koulutetun työvoiman saatavuus vaikeuttaa yritystoimintaa sekä julkisten palvelujen tuotantoa. Kansalaisten hyvinvointiin kohdistuu uhkia ja yhteiskunnallinen eriarvoisuus on kasvanut myös koulutus kentällä. Koronapandemian kaikki vaikutukset eivät ole vielä näkyvissä, mutta sen aikana kasvatuksen ja koulutuksen poikkeusjärjestelyt ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten oppimiseen ja hyvinvointiin ja syntynyt oppimisvaje on korjattava. Pandemian aikaiset rajoitukset ovat heikentäneet kulttuurin ja luovien alojen, lii-

kunnan ja nuorisotyön toimintaedellytyksiä. Toisaalta ajankohtaiset kriisit tuovat mahdollisuuden ja välttämättömyyden tarkastella uudella tavalla hallinnonalan toimien ja käytäntöjen toimivuutta ja vaikuttavuutta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala vahvistaa ja uudistaa yhteiskunnan sivistysperustaa ja rakentaa edellytykset osallisuuden vahvistumiselle kestäväan kasvuun perustuvassa yhteiskunnassa. Taloudellinen kasvu perustuu ensisijaisesti teknologisen kehityksen ja osaamisen tuomalle tuotavuuskasvulle. Varhaiskasvatusta, koulutusta ja jatkuvaa oppimista edistävillä toimilla tuetaan osaavan työvoiman saatavuutta, korkeaa työllisyyttä ja tuottavuuskasvua. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa vahvistamalla tuetaan teknologista kehitystä, tuottavuutta ja talouden rakennemuutosta. Luovat alat ja aineettomat sisällöt tukevat hyvinvointia ja kestävää kasvua. Tieteellinen tieto rakentaa sivistystä ja maailmankuvaa, tuottaa vaurautta ja hyvinvointia sekä toimii päätöksenteon perustana ja käytäntöjen kehittäjänä.

Tieto, osaaminen ja luovuus ovat olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Koulutus, kulttuuri ja sivistys rakentavat ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikkaa. Kaiken toiminnan lähtökohtia ovat yhdenvertaisuus, kestävä kehitys ja globaaliin vastuuseen sitoutuminen.

Hallituskaudella keskeisiä tavoitteita ovat koulutustason ja koko väestön osaamistason nostaminen, oppijoiden hyvinvoinnin parantaminen ja osaamiserojen kaventaminen. Tasa-arvoistavalla koulutuksella vahvistetaan myös yhteiskunnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Oppivelvollisuuden laajentamisen myötä nuorilla on aiempaa paremmat edellytykset jatko-opinnoissa, työssä ja elämässä pärjäämiseksi. Suomesta luodaan kansainvälisesti houkutteleva paikka opiskella, tutkia ja investoida. Luovien alojen työpaikkoja lisätään ja kulttuuripalvelujen saavutettavuutta parannetaan. Lasten ja nuorten hyvinvointi on turvattava, syrjäytymistä on vähennettävä ja osallisuutta vahvistettava. Liikunnallista aktiivisuutta tulee lisätä. Näillä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan tavoitteilla ja toimilla on keskeinen merkitys myös henkisen hyvinvoinnin ja kriisinkestävyyden edistämisessä.

Tavoitteellisesti toimimalla Suomella on kaikki edellytykset säilyttää paikkansa maailman arvostetuimpien sivistys- ja hyvinvointivaltioiden joukossa. Osaamista, luovuutta, yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta, tasa-arvoa ja luottamusta ylläpitävien instituutioiden ja politiikkojen merkitys kasvaa, ja niillä vahvistetaan yhteiskuntaa nykyisten ja tulevien haasteiden varalle.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Varhaiskasvatus, koulutus, tiede, taide ja kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö uudistavat yhteiskuntaa ja vahvistavat sen sivistysperustaa
- Yhteiskunnallinen tasa-arvo, yhdenvertaisuus, luottamus, avoimuus ja vakaus lisääntyvät
- Koko väestön koulutus- ja osaamistaso nousee edistäen talouden uudistumista, työllisyyttä ja hyvinvointia
- Tieteen taso ja vaikuttavuus paranevat ja tutkimus-, innovaatio- ja kehittämistoiminnan edellytykset vahvistuvat

— Taidetta ja kulttuuria tehdään, tuotetaan ja hyödynnetään monipuolisesti sekä huolehditaan monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä

— Aktiivinen kansalaisuus ja liikkuva elämäntapa vahvistuvat.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvoon liittyviä tavoitteita edistetään osana toisen asteen koulutuksen kehittämistoimia, joilla tuetaan oppivelvollisuuden laajentamisen ja jatkuvan oppimisen uudistusten tavoitteiden toteutumista. Uudistusten keskeisinä tavoitteina on turvata yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koulutuspalvelujen saatavuudessa. Näitä tavoitteita edistetään myös lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelman toimeenpanossa, korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmatyössä sekä tiedepolitiikan tutkimushankkeiden painotuksissa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt korkeakoulujen henkilöstön tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta edistävän hankkeen, jonka tarkoituksena on tuottaa ehdotuksia konkreettisiksi toimenpiteiksi sekä kansallisiksi politiikkatoimiksi, joilla voidaan vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suomalaisissa korkeakouluissa.

Kulttuurin ja taiteen sekä liikunnan ja nuorisotyön toimialalla mm. taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen, koululaisten harrastustoiminnan laajentaminen, liikuntapoliittisen selonteon toimeenpano ja nuorten työpajatoiminnan laajentaminen edistävät osaltaan sukupuolten tasa-arvon edistämisen tavoitteita. Lisäksi Suomen elokuvasäätiö edistää naisten työllistymistä elokuvialalla, alan toimijoina ja säätiön tuenhakijoina.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ja hallituksen tasa-arvopolitiikan toteutumista edistetään vakiinnuttamalla sukupuolinäkökulman huomioivat hallinto- ja toimintatavat asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Sukupuolivaikutusten arviointi sisällytetään osaksi säädösvalmisteluprosesseja. Hallinnonalan tulosohtaukseen sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun sisällytetään toimenpiteiden vaikuttavuuden seuranta. Valtionavustusten haku- ja myöntöprosesseissa huomioidaan sukupuolten tasa-arvon edistäminen ja hallinnonalan toimintojen sukupuolivaikutuksia seurataan tilastoinnin ja tutkimusten avulla.

Eräitä toimialan tunnuslukuja sukupuolen mukaan

	2019			2020			2021		
	lkm	miehet	naiset	lkm	miehet	naiset	lkm	miehet	naiset
Ammatillisen tutkinnon suorittaneet	71 778	45 %	55 %	65 208	45 %	55 %	68 004	45 %	55 %
Ylioppilastutkinnon suorittaneet	29 078	42 %	58 %	29 370	42 %	58 %	29 811	41 %	59 %
Ammattikorkeakouluissa suoritettututkinnot	27 645	39 %	61 %	28 239	39 %	61 %	28 572	38 %	62 %
Yliopistoissa suoritettututkinnot	31 266	42 %	58 %	35 445	41 %	59 %	31 029	40 %	60 %
Vapaan sivistystyön koulutukseen osallistuneet (tuhatta henkilöä)	1 565	27 %	73 %	1 244	27 %	73 %	-	-	-
Valtion taiteilija-apurahat	304	44 %	56 %	289	43 %	57 %	298	39 %	61 %
Valtion ylimääräiset taiteilijaeläkkeet	58	59 %	41 %	61	52 %	48 %	63	62 %	38 %
Etsivän nuorisotyön tavoittamat nuoret (15—28 -vuotiaat)	20 924	57 %	43 %	20 237	58 %	42 %	20 339	57 %	43 %
Nuorten työpajatoiminta (alle 29-vuotiaat)	14 424	57 %	43 %	12 456	58 %	42 %	11 849	57 %	43 %
Urheilija-apurahapäätökset	368	49 %	51 %	362	48 %	52 %	242	48 %	52 %

Kestävä kehitys

Sivistyksen ja osaamisen vahvistaminen ovat edellytyksiä kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiselle. Opetus- ja kulttuuriministeriö edistää koulutus-, tutkimus-, kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan keinoin kestävää kehitystä. Se tarkoittaa mm. sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaista toteutumista, korkealaatuista varhaiskasvatusta, osaamisen ja koulutustason nostoa, jatkuvaa oppimista, tiedon saatavuutta, kulttuurisia oikeuksia sekä hyvinvointia ja osallisuutta. Nämä tekijät mahdollistavat kulttuurisen muutoksen kohti kokonaisvaltaista kestävää kehitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kestäväen kehityksen linjauksilla ohjataan hallinnonalan toimintaa kestäväälle pohjalle mm. ottamalla huomioon hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialojen ohjauksessa kestäväen kehityksen ja Agenda2030:een pohjautuvan Suomen kestäväen kehityksen toimikunnan strategian 2022—2030 tavoitteet sekä seuraamalla ja arvioimalla näiden tavoitteiden toteutumista.

Opetussuunnitelmissa painotetaan kestäväen kehityksen arvopohjaa ja osaamista. T&K-tiekartta viitoittaa reitin osaamiseen, sivistykseen, tutkimukseen ja innovaatioihin perustuvaan kestäväen kasvuun ja hyvinvointiin.

Korkeakoulut ovat ministeriön kanssa vuosille 2021—2024 solmituissa sopimuksissa sitoutuneet sisällyttämään kestäväen kehityksen opintoja koulutusohjelmiinsa sekä kehittävät toimintojen hiilijalanjäljen seurantaa ja pyrkivät aktiivisilla toimenpiteillä korkeakoulukampusten ja toimintojen hiilineutraalisuuteen vuoteen 2030 mennessä. Suomen Akatemia edellyttää kestäväen kehityksen periaatteiden huomioimista rahoittamisessaan hankkeissa osana vastuullisen tutkimuksen toimintatapoja.

Ministeriö edistää kulttuuri- ja liikuntapalvelujen ja -tapahtumien vastuullista tuottamista ja kulluttamista sekä paikallista kulttuuria tukevaa, kestävää kulttuurimatkailua. Uuden kulttuuriperintöstrategian toimilla edistetään kulttuuriperinnön suojelemista, vaalimista ja kestävää käyttöä. Kestävien elinympäristöjen kehittäminen on uuden arkkitehtuuripoliittisen ohjelman pääsisältöä. Kestäväen kulttuurimatkailun kehittämistä tukee uusi kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö edellyttää valtionavustusta saavilta järjestöiltä kestäväen kehityksen tavoitteiden ottamista huomioon toiminnassaan. Liikuntapaikkojen rakentamisessa edistetään energiatehokkuuden, kiertotalouden ja muiden kestävyden periaatteiden käyttöönottoa. Kestävä kehitys sisältyy nuorisolain arvolähtökohtiin ja siten sen edistäminen on yhtenä nuorisotyön valtionrahoituksen perusteena. Muun muassa etsivä nuorisotyö auttaa nuoria koulutukseen, työelämään ja elämänhallintaan.

Osana valtionhallintoa ministeriö kehittää edelleen vastuullisuusraportointiaan.

Kirkollisasiat

Tavoitteena on turvata toimintaedellytykset evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle sekä muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Hautaustoimen yleisessä järjestämisessä lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen.

Valtionosuusmäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

Mom.	Toimintamuoto	2021 TP	2022 TA	2023 TAE	2022/2023 muutos
29.01.30	Lasten ja nuorten harrastustoiminta	14 500	14 500	14 500	-
29.10.30	Esi- ja perusopetus ja varhaiskasvatus ¹⁾	490 713	488 609	666 777	178 168
29.10.31	Vapaa sivistystyö	169 770	173 241	182 081	8 840
29.20.30	Ammatillinen koulutus	987 512	1 015 393	1 032 841	17 448
29.20.35	Lukiokoulutus	200 515	240 403	277 906	37 503
29.80.30	Kirjastot	5 811	4 894	4 000	-894
29.80.31 ja 52	Museot ja esittävä taide	129 197	147 495	153 808	6 313
29.80.34	Taiteen perusopetus	97 228	90 522	94 387	3 865
29.90.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset ²⁾	18 805	17 783	18 379	596
29.90.52	Kuntien liikuntatoimi	19 586	19 616	19 666	50
29.91.51 ja 52	Kuntien nuorisotyö	7 821	7 748	7 690	-58
Yhteensä		2 141 458	2 220 204	2 472 035	251 831

¹⁾ Vuodesta 2021 lukien valtionosuudet ja -avustukset lukiokoulutukseen rahoitetaan momentilta 29.20.35 ja taiteen perusopetukseen momentilta 29.80.34.

²⁾ Sisältää valtakunnalliset ja alueelliset liikunnan koulutuskeskukset.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukainen kunnan omarahoitussuosuus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin vuonna 2023 on 54,82 % lisätyinä 16,39 eurolla kunnan asukasta kohti ammattikorkeakoulujen rahoituksesta poistamisen johdosta. Kuntien rahoitusosuus ammatillisen koulutuksen rahoituksessa on euromäärä, joka saadaan, kun em. lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion määräraha kerrotaan luvulla 1,3461. Kuntien rahoitusosuus on kuitenkin enintään vuoden 2017 tasossa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta, jonka mukaan valtion ja kuntien välistä kustannustenjaon sekä kustannustason tarkistusta ei tehdä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla vuonna 2023 koronapandemian ja siihen liittyvien toiminnan rajoitusten vuoksi.

Rahapelitoiminnan tuotto

Veikkaus Oy:n varsinainen tuottoarvio urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämisen osalta on 384,25 milj. euroa. Varsinaisen tuottoarvion lisäksi jakamattomia voittovaroja tuloutetaan 2 milj. euroa ja tuoton alenemaa on kompensoitu yhteensä 29,05 milj. eurolla, jolloin rahapelitoiminnan voittovaroja on käytettävissä yhteensä 415,3 milj. euroa. Tuottoarvio on kohdennettu edunsaajille arpajaislain (1047/2001) 17 a §:n mukaisesti. Tuottoarvioon sisältyy arpajaisveron alentamisen arvioitu vaikutus, 42,4 milj. euroa. Lisäksi tuottoarvion alenemista on kompensoitu yhteensä 118,3 milj. euron lisäyksillä budjettimomenteille.

Rahapelitoiminnan voittovar¹⁾ ja samoihin tarkoituksiin myönnettyt muut määrärahat, milj. euroa

	2016 TP	2017 TP	2018 TP	2019 TP	2020 TP	2021 TP	2022 TA	2023 TAE
Tiede	424,9	432,7	453,1	463,0	504,0	485,2	562,8	535,6
— voittovar ²⁾	103,2	104,4	106,2	107,3	71,3	72,0	71,5	74,7
— budj.varat ²⁾	321,7	328,3	346,9	355,7	432,7	413,2	491,3	460,9
Taide	458,6	460,8	460,3	452,6	582,7	743,6	612,5	597,4
— voittovar ²⁾	233,3	233,4	238,8	247,0	182,3	181,1	159,6	179,8
— budj.varat	225,4	227,4	221,4	205,5	400,4	562,4	452,9	417,6
Liikunta	154,9	178,6	171,8	159,3	190,7	217,3	153,2	153,7
— voittovar ²⁾	147,1	166,2	163,3	154,0	100,2	102,2	102,1	115,4
— budj.varat	7,8	12,3	8,5	5,3	90,5	115,2	51,0	38,3
Nuoriso	73,1	76,8	75,0	78,0	95,3	81,8	81,4	77,3
— voittovar ²⁾	52,7	52,6	53,3	55,0	36,3	36,3	36,8	41,5
— budj.varat	20,4	24,2	21,7	23,1	59,0	45,5	44,7	35,8
Voittovar²⁾ yhteensä	536,3	556,7	561,6	563,3	390,1	391,6	370,0	411,4³⁾

¹⁾ Rahapelitoiminnan voittovar²⁾ ovat vuoteen 2017 saakka veikkausvoittovaroja.

²⁾ Määrärahoihin ei sisälly yliopistojen valtionrahoituksen mom. 29.40.50 määrärahat.

³⁾ Vuoden 2023 voittovaroihin on sisällytetty tuoton aleneman kompensatio, 29,1 milj. euroa ja niistä on vähennetty momentille 29.40.51 siirretty tieteen määrärahojen osuus, 3,9 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
29.40	Korkeakouluopetus ja tutkimus		
	— Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	390,5	427,5
29.40.54	<i>Strateginen tutkimusrahoitus</i> (arviomääräraha)		
	— tutkimushankevaltuus	55,6	55,6
29.80.75	<i>Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— perusparannus- ja pienhankevaltuus	1,0	1,0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot	318 357	295 700	328 131	32 431	11
01. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 114	18 574	22 012	3 438	19
02. Opetushallituksen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	65 471	64 026	62 076	-1 950	-3
03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viran- omaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 222	5 058	9 598	4 540	90
04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelu- keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	49 100	14 450	39 820	25 370	176
21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	3 161	2 611	2 516	-95	-4
29. Opetus- ja kulttuuri- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	31 237	34 000	34 000	—	0
30. Lasten ja nuorten harrastus- toiminta (siirtomääräraha 2 v)	14 500	14 500	14 500	—	0
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 577	1 597	1 547	-50	-3
51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)	4 743	3 772	3 807	35	1
52. Valtion rahoitus evankelis- luterilaisen kirkon yhteis- kunnallisiin tehtäviin (arvio- määräraha)	116 984	118 856	122 661	3 805	3
53. Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 210	16 010	13 348	-2 662	-17
66. Rahoitusosuudet kansain- välisille järjestöille (arvio- määräraha)	2 037	2 246	2 246	—	0
10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa- sivistystyö	868 007	885 912	921 992	36 080	4
01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 260	42 514	40 066	-2 448	-6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	156 545	172 635	25 305	-147 330	-85
30. Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	490 713	488 609	666 777	178 168	36
31. Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	169 770	173 241	182 081	8 840	5
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	8 718	8 913	7 763	-1 150	-13
20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus	1 230 286	1 287 711	1 332 660	44 949	3
01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 453	8 455	8 617	162	2
21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	33 806	23 460	13 296	-10 164	-43
30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)	987 512	1 015 393	1 032 841	17 448	2
35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	200 515	240 403	277 906	37 503	16
40. Korkeakouluopetus ja tutkimus	3 307 844	3 454 556	3 522 422	67 866	2
01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 970	11 975	11 935	-40	0
02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 935	19 548	19 658	110	1
03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 431	4 547	4 459	-88	-2
04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 682	1 679	2 181	502	30
20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	31 789	29 944	39 746	9 802	33

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	1 893 903	1 875 165	1 992 888	117 723	6
51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)	307 774	375 896	345 566	-30 330	-8
53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	71 998	71 501	74 715	3 214	4
54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)	47 132	55 631	55 631	—	0
55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	896 993	919 696	954 190	34 494	4
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	20 237	21 974	21 453	-521	-2
(89.) Valtionrahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)	—	67 000	—	-67 000	-100
70. Opintotuki	629 698	703 111	757 108	53 997	8
01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	647	647	644	-3	0
52. Opintolainojen valtiontakaus (arviomääräraha)	118 465	132 200	132 600	400	0
53. Alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu (siirtomääräraha 3 v)	—	—	6 000	6 000	0
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	456 086	476 800	515 200	38 400	8
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	15 984	35 564	35 564	—	0
59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)	38 516	57 900	67 100	9 200	16
80. Taide ja kulttuuri	743 555	612 477	599 355	-13 122	-2
01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	84 174	4 265	4 427	162	4
03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 803	2 105	2 115	10	0
04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 992	23 987	23 925	-62	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
05. Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 510	5 641	5 581	-60	-1
06. Kansallisen audio- visuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	7 357	7 201	7 351	150	2
16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)	18 572	19 953	21 307	1 354	7
20. Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyysskohteiden tila- kustannukset (siirtomäärä- raha 2 v)	16 901	17 264	17 264	—	0
30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)	5 811	4 894	4 000	-894	-18
31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttö- kustannuksiin (arviomäärä- raha)	128 747	140 237	141 111	874	1
34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arvio- määräraha)	97 228	90 522	94 387	3 865	4
40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttö- tappioon (arviomääräraha)	263	252	252	—	0
41. Eräät käyttöoikeus- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	26 648	26 648	26 648	—	0
50. Eräät avustukset (siirto- määräraha 3 v)	90 008	53 640	18 790	-34 850	-65
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	16 964	16 978	17 256	278	2
52. Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arvio- määräraha)	181 109	159 551	179 753	20 202	13
53. Valtionavustus tila- kustannuksiin (kiinteä määräraha)	23 182	24 961	26 160	1 199	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
55. Digitaalisen kulttuuri- perinnön saatavuus ja säilyttäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	1 950	2 100	2 200	100	5
(58.) Valtionrahoitus luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomaan (siirtomääräraha 3 v)	—	7 500	—	-7 500	-100
72. Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	989	839	739	-100	-12
75. Toimitilojen ja kiinteistö- varallisuuden perus- parannukset ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	12 347	3 899	4 049	150	4
89. Rahoitus Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseo- säätiölle ja kiinteistö- osakeyhtiölle (siirtomäärä- raha 3 v)	—	—	2 000	2 000	0
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	0	40	40	—	0
90. Liikuntatoimi	217 315	153 182	153 702	520	0
(30.) Avustukset Liikkuva -ohjelmiin (siirtomääräraha 3 v)	23 500	—	—	—	0
50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikunta- kasvatukseen edistämiseen (arviomääräraha)	102 153	102 145	115 404	13 259	13
52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutus- keskuksille (arviomäärä- raha)	47 524	46 337	33 798	-12 539	-27
(54.) Avustus Helsingin Olympiastadionin perus- parannus- ja uudistamis- hankkeeseen (siirtomäärä- raha 3 v)	37 937	—	—	—	0
56. Liikunnan ja huippu- urheilun edistäminen (siirto- määräraha 3 v)	6 200	4 700	4 500	-200	-4

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
91. Nuorisotyö	81 811	81 433	77 282	-4 151	-5
50. Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	36 308	36 772	41 530	4 758	13
51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)	32 112	39 083	22 272	-16 811	-43
52. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen ja eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)	13 391	5 578	13 480	7 902	142
Yhteensä	7 396 873	7 474 082	7 692 652	218 570	3
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	2 475	2 426	2 404		

01. Hallinto, kirkollisasiat ja toimialan yhteiset menot*01. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 012 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) opiskelijoiden oikeusturvalautakunnan menoihin
- 2) enintään 1 500 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymien kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriö johtaa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan palvelujen kehittämistä. Ministeriö vahvistaa toiminnallaan sivistystä sekä yhteiskunnan osaamisen ja luovuuden perustaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnallista tuloksellisuutta koskevat tavoitteet:

1. Ministeriön strateginen toiminta on toimintaympäristön muutoksia ennakoivaa ja toimialaa ohjaavaa. Ministeriön päätöksenteon ja strategisen toiminnan perustana on tiedolla johtaminen.
2. Lainsäädäntöprosessi on selkeästi ja suunnitelmallisesti johdettu. Lainsäädännön valmistelu on laadukasta ja asiantuntevaa.
3. Toiminnan ja talouden suunnittelussa huomioidaan talouden ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaikutukset. Toimialan ohjaus edistää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteiden toteutumista.

4. Ministeriön johtamista ja toiminnan laatua kehitetään asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Edistetään pitkäjänteistä ja ennakoivaa henkilöstösuunnittelua sekä henkilöstön työhyvinvointia ja jatkuvaa oppimista.

5. Ministeriö vahvistaa konsernitason johtamista tuottavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	20 788	18 774	22 212
Bruttotulot	358	200	200
Nettomenot	20 430	18 574	22 012
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 331		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 015		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

DSM-direktiivin mukainen riidanratkaisuelin	50
Kertamenon poistuminen	-500
Laajennettu hankintatuki (siirto momentille 23.01.01)	-50
Ministeriön toimintaedellytysten turvaaminen	500
Toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittämishankkeet (siirto momentilta 29.10.01)	3 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-72
Matkustussäästö	-51
Palkkausten tarkistukset	371
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	190
Yhteensä	3 438

2023 talousarvio	22 012 000
2022 II lisätalousarvio	156 000
2022 talousarvio	18 574 000
2021 tilinpäätös	18 114 000

02. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 62 076 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) oppimateriaalin kehittämiseen ja tuottamiseen
- 2) enintään 620 000 euroa ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalimyynnin liike-
taloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen
- 3) enintään 80 000 euroa avustuksina jaettavaksi vähälevikkisen ruotsinkielisen oppimateriaalin
tuottamiseen

- 4) 500 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen
- 5) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) enintään 14 706 000 euroa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutuksesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 7) 524 000 euroa kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon, auktorisoitujen kääntäjien koulutukseen ja tutkintojen kehittämiseen sekä oikeustulkinkeskityksen kehittämiseen ja toiminnan ylläpitokustannuksiin
- 8) 1 600 000 euroa suomalaisen koulutuksen tunnettuuden ja yhteistyön edistämiseen, erityisesti Suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen ja tunnettuuden lisäämiseen mukaan lukien ulkomailla palvelevien yliopisto-opettajien sekä muiden asiantuntijoiden, yhteensä enintään 47 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen
- 9) 2 870 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, opettaja-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon sekä virkamiesvaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin
- 10) enintään 14 676 700 euroa tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttöoikeuskorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia (ml. elokuvat) koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen
- 11) enintään 2 842 000 euroa EU:n ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamien hankkeiden ja ohjelmien kansalliseen rahoitukseen, EU-ohjelmien digitalisaation resurssikeskuksen toimintaan, monenkeskiseen ja kahdenväliseen yhteistyöhön, korkeakoulutuksen tunnetuksi tekemiseen ja kansainvälistämistä edistäviin apurahoihin sekä Saamelaisen korkeakoulun pohjoismaisen tutkimustoiminnan kansallisen rahoitusosuuden maksamiseen
- 12) enintään 295 000 euroa Luova Eurooppa -ohjelman hallinnoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen ja kansalliseen vastinrahoitukseen
- 13) enintään 400 000 euroa MPASS-järjestelmän ylläpidosta aiheutuviin menoihin
- 14) enintään 720 000 euroa työelämätoimintakuntatyön ja sihteeristön toimenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa on varattu 100 000 euroa ennakkoinnin kehittämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen jatkuvan oppimisen uudistuksen (RRF pilari3) palvelujärjestelmän uudistamiseen liittyen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille saa nettobudjetoida Euroopan unionin rahoittamien Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot -ohjelmien ja Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamat Nordplus-ohjelman apurahoja koskevat tulot ja menot sekä muut hankkeet. Kansainväliseen toimintaan myönnettävät avustukset ja apurahat budjetoidaan maksupäätösperusteisesti poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä.

Selvitysosa: Opetushallitus toimii koulutuksen, varhaiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kehittämis-, palvelu- ja hallintotehtävien sekä yhteiskunnan kansainvälistymisen edistämisen asiantuntijavirastona. Opetushallitus edistää osaamista ja sivistyksen vahvistamista, koulutuksellisen tasa-arvon ja kestäväen hyvinvoinnin lisääntymistä sekä globaalissa ympäristössä ja tulevaisuuden työelämässä tarvittavien taitojen vahvistamista.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Tuotokset ja laadunhallinta

Suoritteet ja julkishyödykkeet

Mittarit	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Opintopolku-palvelun kävijämäärä (lkm)	17 913 268	16 000 000	16 500 000
Opintopolku-palvelussa julkaistujen koulutusten määrä (lkm)	22 386	24 000	30 000
Oma Opintopolussa tarjolla olevat palvelut (lkm)	4	6	8
KOSKI, kansalaisten kirjautumiset (lkm)	1 064 000	1 100 000	1 200 000
KOSKI, kansalainen jakanut tietojansa linkillä	149 000	96 000	105 000
VARDA, tietojen luovutus viranomaiskäyttöön	2	2	2
Asiakaspalveluratkaisussa käsiteltävät asiat (lkm)	37 400	38 000	35 000
Myynnissä olevien julkaisujen ja vähälevikkisten oppimateriaalien määrä (kpl)	418	465	500
Saatavilla olevien oppimista tukevien kustannettujen digimateriaalien määrä (kpl)	145	155	155
Maksullisten koulutusten ja tapahtumien koulutettavapäivät (kpl)	7 556	8 000	8 000
Julkaistujen opetussuunnitelmien määrä ePerusteet-palvelussa (lkm)	1 294	3 550	4 500

Palvelukyky ja laatu

Palvelukyky ja laatu

Tavoite/tehtävä	Mittari	Asteikko	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Päätösten käsittelyaika	Tutkinnon tunnustaminen	Kk/pts	1,7	2,5	2,5
Asiakastyytyväisyys	Kansainvälinen ohjelma-toiminta (joka 3. vuosi)	1—100	96	-	-
	Maksullinen koulutus	1—5	4,3	4,1	4,1
	Hakijapalaute Opintopolusta	1—5	4,3	4,2	4,3

Toiminnallinen tehokkuus

— Opetushallitus kehittää koulutusta, varhaiskasvatusta ja jatkuvaa oppimista sekä edistää kansainvälisyyttä. Opetushallitus parantaa palvelujaan yhdessä asiakkaidensa ja kumppaneidensa kanssa. Opetushallitus varmistaa asiakkailleen sujuvan asioinnin ja laadukkaat asiantuntijapalvelut.

— Opetushallitus jatkaa johdonmukaista ja pitkäjänteistä uudistamistyötä vaikuttavuustavoitteidensa mukaisesti toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Mittari	Asteikko	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Henkilötyövuodet ¹⁾	Htv	357	360	360
Henkilötyövuodet (perustoimintamenot)	Htv	318	327	320
Johtajuusindeksi	1—5	3,3	3,6	3,6
Työtyytyväisyysindeksi	1—5	3,5	3,6	3,6
Henkilöstön lähtövaihtuvuus	%	14,6	10,0	10,0
Sairauspoissaolot	Työpäivää/htv	4,6	6,0	6,0

¹⁾ Eri momenteilta rahoitettavat yhteensä sisältäen ulkomaan lehtorit.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	74 812	119 026	117 076
Bruttotulot	10 794	55 000	55 000
Nettomenot	64 018	64 026	62 076
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 405		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 858		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet, vähälevikkinen oppimateriaalituotanto (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 660	1 200	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 339	1 900	1 900
— osuus yhteiskustannuksista	586	700	700
Kustannukset yhteensä	1 925	2 600	2 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-266	-1 400	-1 400
Kustannusvastaavuus, %	86	46	46
Hintatuki	430	620	620
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	109	70	70

**Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muut liiketaloudelliset
suoritteet (1 000 euroa)**

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 006	1 200	1 400
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	467	650	800
— osuus yhteiskustannuksista	409	500	500
Kustannukset yhteensä	876	1 150	1 300
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	130	50	100
Kustannusvastaavuus, %	115	104	108
Hintatuki	-	-	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	115	104	108

**Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	624	670	670
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	582	600	600
— osuus yhteiskustannuksista	342	350	350
Kustannukset yhteensä	924	950	950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-300	-280	-280
Kustannusvastaavuus, %	68	71	71
Hintatuki	-	-	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	68	71	71

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-450
Kertaluonteisen lisäyksen poistaminen (Education Finland)	-500
Kertaluonteisen lisäyksen päätyminen	-46
Kertaluonteisen siirron päätyminen (siirto momentille 29.80.31)	-259
Kertamenojen poistuminen	-1 700
Luova Eurooppa -ohjelman hallinnoinnista aiheutuvien menojen maksaminen ja kansallinen vastinrahoitus (siirto momentilta 29.80.31)	295

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palvelukeskuksen sääntelemättömän koulutuksen rekisteri (siirto momentilta 29.01.53)	40
Työelämätoimintakuntatyön ja sihteeristön toimenpanosta aiheutuvien menojen maksaminen	720
Varhaiskasvatuksen tietovarannon ylläpitokustannukset	50
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-39
Matkustussäästö	-163
Palkkausten tarkistukset	258
Toimistotilasäästö	-156
Yhteensä	-1 950

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	62 076 000
2022 II lisätalousarvio	325 000
2022 talousarvio	64 026 000
2021 tilinpäätös	65 471 000

03. Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 598 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus	4 409 000
Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia	5 189 000
Yhteensä	9 598 000

Selvitysosa: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus toimii koulutuksen ja varhaiskasvatuksen ulkopuolista arviointia suorittavana riippumattomana asiantuntijaorganisaationa, joka tuottaa tietoa koulutuspoliittista päätöksentekoa ja koulutuksen ja varhaiskasvatuksen kehittämistä varten.

Ylioppilastutkintolautakunnan kanslia hoitaa ja kehittää ylioppilastutkinnon toimeenpanoa ja lautakunnan hallintoa.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	14 864	12 799	16 070
Bruttotulot	8 938	7 741	6 472
Nettomenot	5 926	5 058	9 598
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 981		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 276		

Maksullisen palvelutoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 229	8 011	5 972
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	8 420	8 514	6 476
— osuus yhteiskustannuksista	835	663	504
Kustannukset yhteensä	9 255	9 177	6 980
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 026	-1 166	-1 008
Kustannusvastaavuus, %	89	87	86
Hintatuki	-	-	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	89	87	86

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiantuntijoiden palkkioiden korotus, ylioppilastutkintolautakunta	250
Esi- ja perusopetuksen sekä varhaiskasvatuksen digihankkeet, arviointikeskus	1 000
Koulutuksen arviointikeskuksen toimintaedellytysten turvaaminen	300
Oppivelvollisuuden laajentaminen, ylioppilastutkintolautakunta	2 200
Tietojärjestelmien ylläpito- ja pienkehityskustannukset, ylioppilastutkintolautakunta	810
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-54
Matkustussäästö	-24
Palkkausten tarkistukset	58
Yhteensä	4 540

2023 talousarvio	9 598 000
2022 talousarvio	5 058 000
2021 tilinpäätös	5 222 000

04. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 39 820 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen tehtävän mukaisten siirtomenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 12 350 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistamiseen (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen tehtävänä on toimialaansa liittyvä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden kehittäminen ja koordinointi, osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointitiedon analysointi, erityisesti työssä oleville ja työvoiman ulkopuolella oleville suunnatun ja muuta julkisesti tuettua koulutustarjontaa täydentävän koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden rahoittaminen sekä alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävä kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Tavoitteet vihreän siirtymän ja digitaalisen muutoksen tukemisesta varmistetaan rahoitettavien koulutusten valintakriteereillä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	50	14 450	39 820
Bruttotulot	-	-	-
Nettomenot	50	14 450	39 820
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	49 050		

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-1 000
Jatkuvan oppimisen vahvistaminen (siirto momentilta 32.30.51)	10 000
Kertaluonteinen lisäys hoiva-avustajien ja Ukrainasta tulleiden koulutukseen	16 250
Palvelukeskuksen sääntelemättömän koulutuksen rekisteri (siirto momentilta 29.01.53)	121
Matkustussäästö	-10
Palkkausten tarkistukset	9
Yhteensä	25 370

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	39 820 000
2022 talousarvio	14 450 000
2021 tilinpäätös	49 100 000

21. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 516 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen yhteistyöhön osallistumisesta sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta aiheutuviin menoihin
- 2) ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen

3) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Fulbright-stipendivaihtotoiminta	319 000
Muut kansainväliset hankkeet	2 197 000
Yhteensä	2 516 000

Määrärahalla rahoitetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimialan monenkeskiseen ja kahdenväliseen kansainväliseen yhteistyöhön, ulkosuomalaistoimintaan sekä sukukansayhteistyöhön liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 18 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 82 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Matkustussäästö	-95
Yhteensä	-95

2023 talousarvio	2 516 000
2022 II lisätalousarvio	-204 000
2022 talousarvio	2 611 000
2021 tilinpäätös	3 161 000

29. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan arvonnlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	34 000 000
2022 talousarvio	34 000 000
2021 tilinpäätös	31 237 428

30. Lasten ja nuorten harrastustoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan lasten ja nuorten toiveisiin vastaavaa harrastustoimintaa paikallis- ja aluetasolla sekä lasten ja nuorten harrastamisen sekä perheiden hyvinvoinnin yhteensovittamista siten, että harrastustoiminta toteutetaan pääsääntöisesti koulupäivän yhteydessä.

Malli edistää koulujen ja harrastustoimijoiden monialaista yhteistyötä. Mahdollistamalla jokaiselle mieluinen maksuton harrastusmahdollisuus edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

2023 talousarvio	14 500 000
2022 II lisätalousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	14 500 000
2021 tilinpäätös	14 500 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 547 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukainen valtionavustus	773 000
2.	Paasikivi-Seura	10 000
3.	Tammenlehvän perinneliitto	63 000
4.	Ruotsinkielisen viittomakielen elvytysohjelma	131 000
5.	Vähemmistökielisen sanomalehdistön tuki	500 000
6.	OKKA-säätiö	60 000
7.	UKK-Seura	10 000
Yhteensä		1 547 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poistuminen	-50
Yhteensä	-50

2023 talousarvio	1 547 000
2022 talousarvio	1 597 000
2021 tilinpäätös	1 577 000

51. Avustukset kirkolliseen ja uskonnolliseen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 807 000 euroa.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1.	Avustus ortodoksiselle kirkolle (L 985/2006, 119 §)	2 737 000
2.	Avustukset Suomen Merimieskirkolle — mistä merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon (enintään)	134 000 52 000
3.	Avustukset eräiden siirtoväen sankarihautojen hoitoon ja luovutetun alueen hautausmaiden kunnostamiseen	32 000

Käyttösuunnitelma (euroa)

4.	Avustus rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille	824 000
5.	Avustus uskontojen vuoropuhelun edistämiseen	80 000
Yhteensä		3 807 000

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin juutalaisen seurakunnan turvallisuuden parantaminen	150
Indeksitarkistus (3,2 %)	85
Kertaluonteisten erien poistuminen	-200
Yhteensä	35

2023 talousarvio	3 807 000
2022 II lisätalousarvio	10 000
2022 talousarvio	3 772 000
2021 tilinpäätös	4 743 254

52. *Valtion rahoitus evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisiin tehtäviin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 122 661 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain (430/2015) mukaiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Evankelis-luterilaisen kirkon yhteiskunnallisten tehtävien rahoituksen perusteena ovat hautaustoimeen, väestökirjanpitoon ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon liittyvät laissa säädetyt tehtävät.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,2 %)	3 805
Yhteensä	3 805

2023 talousarvio	122 661 000
2022 talousarvio	118 856 000
2021 tilinpäätös	116 984 000

53. *Jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 13 348 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) työikäisten osaamisen kehittämisestä ja kokeiluista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Määräraha on varattu 9 000 000 euroa jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman (RRF pilari3) mukaisten menojen ja avustusten maksamiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteeseen osaamistason nosto ja jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3).

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 36 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 64 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen lisäyksen poistuminen (maahanmuuttajien osaamisen kehittäminen)	-2 500
Palvelukeskuksen sääntelemättömän koulutuksen rekisteri (siirto momenteille 29.01.02 ja 29.01.04)	-161
Matkustussäästö	-1
Yhteensä	-2 662

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	13 348 000
2022 talousarvio	16 010 000
2021 tilinpäätös	6 210 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Unescon jäsenmaksu	1 409 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	38 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaissopimuksesta	5 000
Suomen maksuosuus WIPOlle	110 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuvat menot	14 000
OECD/CERI jäsenmaksu	45 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	325 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	22 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	30 000
Suomen maksuosuus WADAlle	95 000
OECD/INES jäsenmaksu	32 000
Suomen maksuosuus kulttuuri-ilmaisujen moninaisuuden suojelemista ja edistämistä koskevasta Unescon yleissopimuksesta	20 000
Suomen maksuosuus urheilun dopinginvastaisesta Unescon yleissopimuksesta	20 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen maksuosuus aineettoman kulttuuriperinnön suojelua koskevasta Unescon yleissopimuksesta	15 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston kulttuurireittejä koskevasta laajennetusta osittaisopimuksesta	7 000
Suomen maksuosuus Pohjoisen ulottuvuuden kulttuurikumppanuudesta	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston urheilua koskevasta laajennetusta osittaisopimuksesta	19 000
Yhteensä	2 246 000
2023 talousarvio	2 246 000
2022 talousarvio	2 246 000
2021 tilinpäätös	2 037 090

10. Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet varhaiskasvatukselle, esi- ja perusopetukselle ja vapaalle sivistystyölle ovat:

— Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat, eriarvoisuus vähentyy ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.

— Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen.

— Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta mitataan kansallisilla ja kansainvälisillä tutkimus- ja arviointihankkeilla.

Opetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, oppimistulokset parantuvat, eriarvoisuus vähentyy ja varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön tavoitteena on taata sivistykselliset perusoikeudet jokaiselle sekä edistää hyvinvointia, oppimista ja kasvua. Lähtökohtana on tutkittuun tietoon ja vahvaan pedagogiikkaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys oppijan kehityksestä, oppimisesta ja kasvusta. Varhaiskasvatusta ja esi- ja perusopetusta kehitetään lasten ja nuorten oppimista ja hyvinvointia edistävänä yhteisönä turvaamalla ammattitaitoinen ja laadukas opetus, ohjaus- ja tukitoimet sekä turvallinen oppimisympäristö. Esi- ja perusopetuksen osalta turvataan oppilas- ja opiskelijahuolto.

Toiminnalliset tavoitteet

— Varhaiskasvatusta toteutetaan laadukkaasti siten, että lasten kehitystä ja oppimista sekä heidän hyvinvointiaan edistetään kokonaisvaltaisesti ja tuen kokonaisuutta kehitetään edelleen.

— Esi- ja perusopetus toteutetaan tasa-arvoisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja koulutuksen läpäisy entisestään paranee.

— Toteutetaan varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen Oikeus oppia -ohjelmaa mm. eräiden tutkimus- ja kehittämishankkeiden ja esiopetuksen pilotointihankkeen osalta.

— Lasten ja oppilaiden medialukutaitoa, tieto- ja viestintäteknologian osaamista sekä ohjelmoinnin osaamista vahvistetaan valtakunnallisella Uudet lukutaidot -kehittämishajelmalla.

— Edistetään oppijoiden hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja jatketaan toimia kouluksiäamisen vähentämiseksi.

— Edistetään lasten tunnetaitojen ja osallisuuden vahvistamisen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn kehitetyn toimintamallin toimeenpanoa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

— Varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja perusopetuksessa jatketaan toimenpiteitä koronavirusepidemiasta johtuvien vaikutusten vähentämiseksi.

— Vahvistetaan oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja.

— Vakiinnutetaan sitouttavan koulu yhteistyön malli koulupoissaolojen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi sekä koulupudokkuuden torjumiseksi.

— Edistetään jatkuvan oppimisen periaatteita vapaassa sivistystyössä kehittämällä yksilöityjä koulutusratkaisuja aikuisille, joilla on puutteita perustaidoissa.

OECD:n PISA-tutkimuksen tulokset Suomen osalta 2009—2018 ja tavoite 2022

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 ¹⁾ tavoite
Lukutaito	536	524	526	520	530—550
Matematiikka	541	519	511	507	530—550
Luonnontiede	554	546	531	522	530—550

¹⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2023.

Sosioekonomisen taustan vaikutus oppimistuloksiin: PISA-tutkimuksen pääalueen pistemäärän muutos sosioekonomisen kertoimen (ESCS¹⁾) kasvaessa yhdellä keskihajonnalla²⁾

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 ³⁾ tavoite
Pääalue Pistemäärä	Lukutaito 29	Matematiikka 33	Luonnontiede 41	Lukutaito 38	Matematiikka 20—28

¹⁾ ESCS-indeksi (PISA Index of Economic, Social and Cultural Status) sisältää vanhempien ammatit ja koulutuksen sekä perheen varallisuuden.

²⁾ Pistemäärä kuvaa sitä, kuinka paljon suorituspistemäärä keskimäärin muuttuu, kun sosioekonomisen indeksi arvo kasvaa yhden keskihajonnan verran. Mitä suurempi pistemäärä on, sitä voimakkaampi on sosioekonomisen taustan yhteys suoritukseen.

³⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2023.

Oppilaiden välinen osaamisero PISA-tutkimuksessa (keskihajonta)¹⁾

	2009 toteutuma	2012 toteutuma	2015 toteutuma	2018 toteutuma	2022 ²⁾ tavoite
Lukutaito	86	95	94	100	85—90
Matematiikka	82	85	82	82	75—80
Luonnontiede	89	93	96	96	85—90

¹⁾ Mitä suurempi keskihajonta on, sitä suurempi oppilaiden välinen osaamisero on.

²⁾ Tutkimuksen tekovuodet. Tietojen julkistamisvuodet ovat 2010, 2013, 2016, 2019 ja 2023.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen ja vapaan sivistystyön perusta on vahva ja toimintakykyinen

Tavoitteena on toimintakyvyn, saavutettavuuden ja toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen. Tämä edellyttää strategista ohjauksen kehittämistä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toimialan yleisiä suunnittelu- ohjaus- ja valvontatehtäviä vahvistetaan kehittämällä varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietojohdantamista. Varhaiskasvatuksen raportointia kehitetään tietovarannon tietojen pohjalta. Varhaiskasvatuksen tiedontuotantoa täydentämään perustetaan varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä. Toteutetaan esi- ja perusopetuksen oppimistulosten arviointijärjestelmä, jolla vahvistetaan perusopetuksen arvioinnin tietopohjaa.

— Edistetään varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön tietopohjaa, tutkimusta ja tutkimusperustaista päätöksentekoa toteuttamalla tiedon hyödyntämisen kehittämissuunnitelma, jonka tavoitteena on edistää alan kansallisen tutkimusinfrastruktuurin syntymistä ja tuottaa tiedon avoimuuden käytänteet.

— Valmistellaan ja otetaan käyttöön koulutuspoliittisen selonteon mukaisesti peruspalveluiden yhdenvertaisuuteen, saavutettavuuteen ja laatuun, laadun arviointiin sekä väestökehitykseen liittyvää tietotuotantoa ja toimialan strategiseen kehittämiseen liittyviä toimia sekä toteutetaan selvitys- ja tutkimustyötä.

Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat

Tavoitteena on uudistaa varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten opiskeluympäristöjä ja toimintakulttuuria niin, että esi- ja perusopetus, varhaiskasvatus ja vapaa sivistystyö vastaavat tulevaisuuden haasteisiin.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toteutettava varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä vapaan sivistystyön digitalisaation viitekehys ja sitä tukevat digitaaliset ratkaisut ja arviointikäytännöt edistävät digitalisaation ohjausta ja vaikuttavuutta sekä hallinnonalan ennakointikykyä.

— Kehitetään varhaiskasvatus- ja koulutustoimijoiden digitaalisia palveluita ja oppimateriaaleja sekä niiden yhteentoimivuutta, parannetaan oppijoiden medialukutaitoa ja tieto- ja viestintäteknologista osaamista sekä vahvistetaan kansalaisten digitaalista sivistystä.

— Edistetään kestäväen kehityksen tavoitteiden toimeenpanoa sekä demokratiakasvatusta osana koulujen ja oppilaitosten toimintakulttuuria.

— Vahvistetaan koulujen edellytyksiä purkaa sukupuolisegregaatiota sekä kehittää oppilaiden osaamisidentiteettiä ja vahvuuksia tukevaa pedagogiikkaa.

Lapsi- ja oppilasmäärät vuosina 2020—2023

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Varhaiskasvatus ¹⁾	245 255	237 000	232 000	229 000
Esiopetus ²⁾	58 162	62 974	62 000	52 000
Perusopetus, vuosiluokat 1—9 ²⁾	556 271	553 820	558 000	555 000
Aikuisten perusopetus	4 802	4 668	4 700	4 700
Lisäopetus / tutkintokoulutukseen valmentava koulutus ³⁾	1 019	1 013	1 000	1 000
Esi- ja perusopetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset oppilaat	1 790	1 762	1 800	1 700
Esi- ja perusopetuksen muut vammaisoppilaat	9 777	9 747	9 900	9 500
Maahanmuuttajien valmistava opetus	3 517	4 545	4 600	4 600
Joustavan perusopetuksen oppilaat (enintään)	2 186	2 174	2 200	2 200

¹⁾ Vuoden 2021 määrä on muista kohdista poiketen arvio. Arvioissa varhaiskasvatusasteen oletetaan pysyvän vuoden 2020 tasolla.

²⁾ Esi- ja perusopetuksen toteutumat ovat toteutumavuoden syksyn 20.9. toteumatietoja (kunnat, kuntayhtymät, valtio, yliopistot, yksityiset opetuksen järjestäjät). Esiopetuksen oppilasmäärätoteutumaan ja -arvioon 2021—2022 vaikuttaa kyseisinä vuosina käynnissä oleva kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu.

³⁾ Lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistava koulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus yhdistyvät 1.8.2022 alkaen yhtenäiseksi nivelvaiheen koulutuskokonaisuudeksi (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus). Vuosien 2022—2023 arvioissa on otettu huomioon vain perusopetuksen yhteydessä järjestettävän tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijat.

01. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 066 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen ja muiden menojen maksamiseen
- 2) valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, oppimis- ja ohjauskeskus Valterin palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja monipuolistamiseen
- 3) Helsingin eurooppalaisen koulun toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomalais-venäläinen koulu ja Helsingin ranskalais-suomalainen koulu toimivat esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen oppilaitoksina. Koulut kehittävät kulttuuriyhteisöjen ja verkottumisen kautta koulujen kielten- ja kulttuuriopetusta. Valtakunnallinen oppimis- ja ohjauskeskus Valteri tukee lähikouluperiaatteen toteutumista ja edistää yhdessä kotikunnan kanssa tuen tarpeessa olevan koulunkäyntiä monialaisella asiantuntijuudella. Helsingin eurooppalaisen koulun tehtävänä on tarjota Eurooppa-koulujen opetussuunnitelmiin perustuvaa opetusta.

Oppilasmäärät

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	815	818	825	847
Suomalais-venäläinen koulu	685	703	705	705
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	326	314	316	314
Eurooppa-koulut (suomalaiset oppilaat)	493	401	450	450
Koulukotien perusopetus	103	98	107	98
Helsingin eurooppalainen koulu	286	290	284	291
Yhteensä	2 708	2 624	2 687	2 705

Oppimis- ja ohjauskeskus Valterin ohjaustoiminnan tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Ohjaustoiminta kentällä				
— ohjauskäyntejä	590	869	1100	1200
— ohjauspalveluja käyttäneiden kuntien määrä	218	213	225	225
Tilapäinen opetus ja kuntoutus				
— tukijaksopäivät	2 340	3 302	3 290	3 300
— tukijaksojen oppilaat	425	575	520	525

Henkilötyövuodet

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	76	77	76	76
Suomalais-venäläinen koulu	75	75	80	80
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	530	522	537	540
Eurooppa-koulut	27	27	30	30
Helsingin eurooppalainen koulu	61	61	62	62
Yhteensä	769	762	785	788
Työtyytyväisyys (1—5)	3,7	3,7	4,0	4,0

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kielikoulut	6 190 000
Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri	26 983 000
Koulukotien perusopetus	1 226 000
Eurooppa-koulut	2 168 000
Helsingin eurooppalainen koulu	3 499 000
Yhteensä	40 066 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	52 180	63 014	60 766
Bruttotulot	8 764	20 500	20 700
Nettomenot	43 416	42 514	40 066
Siirtyneet erät			
— edelliseltä vuodelta siirtyneet	14 282		
— seuraavalle vuodelle siirtyneet	13 126		

Kuntien rahoitusosuus valtion yleissivistävän lukiokoulutuksen kustannuksiin, 1 419 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun peruskorjaus	340
Toimintaedellytysten turvaaminen ja kehittämishankkeet (siirto momentille 29.01.01)	-3 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-230
Matkustussäästö	-102
Palkkausten tarkistukset	567
Toimistotilasäästö	-23
Yhteensä	-2 448
2023 talousarvio	40 066 000
2022 II lisätalousarvio	314 000
2022 talousarvio	42 514 000
2021 tilinpäätös	42 260 000

20. Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 25 305 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön ja sivistystyötä tekevien järjestöjen sekä niihin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, kehittämis-, arviointi- ja seurantahankkeista sekä elini-

käiseen oppimiseen liittyvästä EU- ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

2) OECD:n ja EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen

3) tilastoinnista, tietoteknisistä palveluista sekä toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmistä aiheutuvien menojen maksamiseen

4) 15 228 000 euroa valtionavustuksina esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa edistävään toimenpiteisiin

5) 1 000 000 euroa opetussuunnitelmatyöstä yhden vuosiviikkotunnin lisäämiseksi aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen

6) enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan perusopetuksen, varhaiskasvatuksen, vapaan sivistystyön toimialan strategisia tavoitteita. Toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien tavoitteena on parantaa tiedon saatavuutta ja laatua, edistää sähköistä asiointia ja tuottaa kattavaa tietoa muun muassa päätöksenteon ja lainsäädäntömuutoksien tueksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 80 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 20 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

AV-kannustinjärjestelmän käyttöönotto (siirron palautus momentilta 32.20.40)	250
Kiusaamisen ehkäisy ja opetuksesta epääminen (siirto momentille 28.90.30)	-350
Opetussuunnitelmatyö yhden vuosiviikkotunnin lisäämiseksi yläkouluun (B1 kieli)	1 000
Perusopetuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-60 000
Vapaan sivistystyön osuus oppilashuollosta (siirto momentilta 29.10.31)	500
Varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-80 000
Varhaiskasvatuksen tilastotuotannon aloittaminen (siirron palautus momentilta 28.30.01)	80
Varhaiskasvatuksen tilastotuotannon tukeminen (siirto momentille 28.30.01)	-30
Varhaiskasvatuksen tuki	-8 750
Matkustussäästö	-30
Yhteensä	-147 330

2023 talousarvio	25 305 000
2022 II lisätalousarvio	-196 000
2022 talousarvio	172 635 000
2021 tilinpäätös	156 545 000

30. *Valtionosuus ja -avustus esi- ja perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 666 777 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen
- 2) enintään 9 583 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten avustusten maksamiseen
- 3) enintään 22 550 000 euroa edellä mainitun lain 45 §:n 2 momentissa tarkoitettujen avustusten maksamiseen
- 4) edellä mainitun lain 45 §:n 1 momentin ja saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisten valtionavustusten maksamiseen
- 5) enintään 240 000 euroa saamelaiskäräjien käytettäväksi valtionavustuksen maksamiseen saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseksi
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen (VNa 72/2014) mukaisten menojen maksamiseen
- 7) Suomen hallituksen ja Euroopan kemikaaliviraston välisen toimipaikkasopimuksen (VNa 11/2008) mukaisesti Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseen Suomessa samoin edellytyksin kuin muilla kunnassa asuvilla
- 8) enintään 60 000 000 euroa turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksesta aiheutuneiden kustannusten korvaamiseksi tarkoitettujen avustusten maksamiseen
- 9) enintään 12 000 000 euroa avustusten maksamiseen oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseksi.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 390 000 tuntia. Ohjaustunnin hinta on 26,00 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**VALTIONOSUUEDET JA RAHOITUS (Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukainen rahoitus)****1. Esi- ja perusopetus**

1.1. Perusopetukseen valmistava opetus	161 020 000
1.2. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetus	50 823 000
1.3. Pidennetty oppivelvollisuuden piirissä olevat viisivuotiaat	3 512 000
1.4. Muiden kuin oppivelvollisten perusopetuksen aineopetus	3 800 000
1.5. Ulkomailla toimivien koulujen rahoitus perusopetuslain mukaiseen opetukseen	3 907 000
1.6. Yksityisen opetuksen järjestäjän alkavan ja laajenevan toiminnan rahoitus	3 922 000
1.7. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, vaikeimmin kehitysvammaiset	57 449 000
1.8. Lisärahoitus pidennettyyn oppivelvollisuuteen, muut kuin vaikeimmin kehitysvammaiset	206 359 000
1.9. Sisäoppilaitoslisä	2 850 000
1.10. Koulukotikorotus	824 000
1.11. Joustavan perusopetuksen lisä	6 000 000
1.12. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus	8 300 000
1.13. Yksityisten kielikoulujen kaksivuotisessa esiopetuksessa olevat viisivuotiaat	398 000

2. Aamu- ja iltapäivätoiminta

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuus	50 240 000
--	------------

Laskennallinen rahoitus ja valtionosuudet yhteensä

559 404 000

VALTIONAVUSTUKSET**3. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 44 §:n mukaiset valtionavustukset (enintään)****9 583 000**

3.1. Digitaalisten oppimisympäristöjen, osaamisen, valmiuksien ja pedagogisten käytänteiden kehittämiseen, alueellisen ja yksilöllisen yhdenvertaisuuden tukemiseen, digitalisaation yhteentoimivuuden edistämiseen digitalisaation viitekehystyötä toimeenpanevan kehittämisohjelman toimenpiteillä sekä koulujen, oppilaitosten ja kunnallisen varhaiskasvatuksen kansainväliseen toimintaan	3 800 000
3.2. Laajamittainen ja suppea kaksikielisen opetuksen järjestäminen sekä kielikylyp-toiminta	842 000
3.3. Kerhotoiminnan tukeminen	2 865 000
3.4. Avustukset yksityisten opetuksen järjestäjien käyttökustannuksiin	2 076 000

4. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n mukaiset valtionavustukset**24 750 000**

4.1. Rahoituslain 45 §:n 1 momentin mukaisiin valtionavustuksiin saamenkieliseen ja saamen kielen opetukseen perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1769/2009) mukaisesti	2 200 000
4.2. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset saamenkielisten ja romani-kielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen (enintään)	75 000
4.3. Rahoituslain 45 §:n 2 momentin mukaiset avustukset vieraskielisten oppilaiden äidinkielen ja suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen sekä heidän muun opetuksensa tukemiseen (enintään)	22 475 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

5. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 46 §:n mukaiset valtionavustukset	
5.1 Turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatus (enintään)	60 000 000
6. Valtionavustuslain mukaiset valtionavustukset	
6.1. Saamenkielisten lasten varhaiskasvatuspalveluiden turvaamiseen saamelaisten kotiseutualueen kunnissa (enintään)	240 000
6.2. Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseen (enintään)	12 000 000
7. Kansainvälisiin sopimuksiin perustuvat valtionavustukset	
7.1. Euroopan kemikaaliviraston henkilöstön lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen tuki	500 000
7.2. Suomen ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaiset menot	300 000
Valtionavustukset yhteensä	107 373 000
Yhteensä	666 777 000

Varhaiskasvatuspalvelun EU:n kemikaaliviraston henkilöstön lapselle tuottavalla kunnalla on oikeus periä palvelun tuottamisesta aiheutuneiden kokonaiskustannusten ja perheen maksuosuuden välinen erotus Suomen valtiolta.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvauksen perusosa	7 436,67 euroa/asukas
Aamu- ja iltapäivätoiminta	26,00 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuden perushinnan arvion tarkentuminen	-15 023
Lakisäätteisten kustannuspohjaan vaikuttavien muutosten päättyminen	-3 646
Lisäopetus tutkintokoulutukseen valmentavaksi opetuksiksi	-274
Oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistaminen perusopetuksessa ja toisella asteella	400
Perusopetukseen valmistava opetus (maahanmuuttokokonaisuus)	120 000
Suomi/ruotsi toisena kielenä ja oman äidinkielen opetus (maahanmuuttokokonaisuus)	2 500
Turvapaikanhakijoiden ja tilapäisen suojelun piirissä olevien lasten varhaiskasvatus (maahanmuuttokokonaisuus)	60 000
Valtionosuuden indeksikorotus (3,8 %)	14 211
Yhteensä	178 168

2023 talousarvio	666 777 000
2022 II lisätalousarvio	126 000 000
2022 talousarvio	488 609 000
2021 tilinpäätös	490 713 396

31. *Valtionosuus ja -avustus vapaan sivistystyön oppilaitosten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 182 081 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen kansalaisopistoille, kansanopistoille, opintokeskuksille ja kesäyliopistoille sekä Snellman-korkeakoulu -nimiselle oppilaitokselle, mistä valtionosuuteen oikeuttavien yksikköjen enimmäismäärän estämättä enintään 16 830 000 euroa 100 %:n valtionosuutena maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen

2) enintään 3 515 000 euroa edellä mainitun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin.

Valtionosuuteen oikeuttavat yksiköt

	enimmäismäärä	yksikkö
Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin	1 698 839	opetustunti
Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin	241 834	opiskelijaviikko
Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin	158 984	opetustunti
Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin	52 711	opetustunti

Kansanopistojen valtionosuuteen oikeuttavista laskennallisista opiskelijaviikoista suunnataan enintään 4 160 opiskelijaviikkoa Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden enimmäismäärästä kansanopistojen ylläpitäjille myönnetään oppivelvollisille suunnattuun koulutukseen 100 % valtionosuuteen oikeuttavia suoritteita siten, että niistä aiheutuvat menot ovat enintään 3 500 000 euroa.

Opetustuntien tai opiskelijaviikkojen enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuksien ja -avustusten arvioitu jakautuminen (euroa)

	Valtionosuus	Valtionavustus	Yhteensä
Kansalaisopistot	90 739 000	2 149 000	92 888 000
Kansanopistot	47 937 000	1 166 000	49 103 000
Opintokeskukset	18 033 000	150 000	18 183 000
Kesäyliopistot	5 027 000	50 000	5 077 000
Maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus	16 830 000	-	16 830 000
Yhteensä	178 566 000	3 515 000	182 081 000

Vapaan sivistystyön valtionosuuksilla ja valtionavustuksilla mahdollistetaan vapaan sivistystyön strategisten tavoitteiden toteutuminen. Määräraha käytetään vapaan sivistystyön oppilaitosten tehtävään järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Valtionavustusten painotuksena on tukea vapaan sivistystyön rakenteellista kehittämistä, laatua ja vaikuttavuutta sekä koulutuspoliittisesti tärkeiden kohderyhmien koulutusmahdollisuuksia.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat

Kansalaisopistot	93,04 euroa/opetustunti
Kansanopistot	298,63 euroa/opiskelijaviikko
Opintokeskukset	174,25 euroa/opetustunti
Kesäyliopistot	159,40 euroa/opetustunti

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotoutumiskoulutus (maahanmuuttokokonaisuus)	5 000
Oppilas- ja opiskelijahuollon menot (siirto momentille 29.10.20)	-500
Valtionosuuden indeksikorotus (3,8 %)	4 340
Yhteensä	8 840

2023 talousarvio	182 081 000
2022 II lisätalousarvio	1 500 000
2022 talousarvio	173 241 000
2021 tilinpäätös	169 770 477

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 763 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) 518 000 euroa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisesti valtionavustuksiin
- 2) 5 727 000 euroa avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto TAITO ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle ja järjestöille sivistystyöhön
- 3) 1 518 000 euroa avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kehittämiskeskus Opinkirjo ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle, Suomi-koulujen Tuki ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:lle sekä Kriittiselle korkeakoululle ja Suomi-koulujen toimintaan ja kehittämiseen sekä kotiperuskoulu/hemgrundskola -toimintaan sekä vaihto-oppilasjärjestöjen ja lukiolaisten tiedeolympiatoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Käsi- ja taideteollisuusjärjestöjen toimintaan	2 195 000
Kotitalousneuvontajärjestöjen toimintaan	1 916 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistys- ja kulttuuritoimintaan	1 117 000
Eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisesti valtionavustuksiin	518 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vapaan sivistystyön keskusjärjestöjen toimintaan ja muiden järjestöjen sivistys-toimintaan	499 000
Suomi-koulujen toiminnan tukemiseen	429 000
Yleissivistävän koulutuksen järjestöille	271 000
Kansanvalistusseuran ylläpitämän Etäkoulu Kulkurin ja kotiperuskoulu/hemgrundskola -toiminnan tukemiseen	398 000
Karjalan Liitolle	131 000
Kesälukioseura ry:lle	128 000
Sofia-opiston kannatusyhdistys ry:n ulkosuomalaisten sivistystoimintaan	83 000
Kriittisen korkeakoulun toimintaan	78 000
Yhteensä	7 763 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etäkoulu Kulkurin ja Nomadskolanin rahoituksen vahvistaminen	250
Kertalaisäysten poistuminen	-1 400
Yhteensä	-1 150
2023 talousarvio	7 763 000
2022 talousarvio	8 913 000
2021 tilinpäätös	8 718 000

20. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

— Ammatillisella koulutuksella turvataan osaavan työvoiman saatavuutta, tuetaan työ- ja elinkeinoelämän uudistamista, edistetään työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä.

— Ammatillinen koulutus tuottaa yksilöille ammattiosaamista ja geneerisiä taitoja työelämään tai jatko-opintoihin siirtymiseksi sekä osaamisen kehittämiseksi työuran eri vaiheissa.

— Lukiokoulutus tuottaa laajan yleissivistyksen, korkeatasoiset valmiudet jatko-opintoihin sekä yleisiä pohjavalmiuksia työelämään ja jatkuvaan oppimiseen.

— Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen palvelujärjestelmillä turvataan ammatillisen tutkinnon tai ylioppilastutkinnon suorittaminen kaikille perusopetuksen päättävälle.

Osana koulutuspoliittisen selonteon toimeenpanoa jatketaan toisen asteen koulutuksen kehittämistoimia tukemaan oppivelvollisuuden laajentamisen ja jatkuvan oppimisen uudistusten toteutumista uudistusten tavoitteiden mukaisesti.

Ammatillisen koulutuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Ammatillinen koulutus tuottaa muuttuville työmarkkinoille osaavaa työvoimaa nopeasti ja oikea-aikaisesti ennakoiden osaamisvaatimusten muutoksia ja vastaa samalla myös kasvavaan jatkuvan oppimisen tarpeeseen. Koulutuksen palvelujärjestelmä vastaa dynaamisesti ja tehokkaasti kaikkien asiakasryhmien tarpeisiin. Turvataan yksilöiden ja alueiden yhdenvertaisuus ja tasa-arvo koulutuspalvelujen saatavuudessa.

Toiminnalliset tavoitteet

— Ammatillisen koulutuksen saatavuus turvataan koko maassa. Koulutuksen järjestäjät huolehtivat ensisijaisesti oman toiminta-alueensa väestön osaamistarpeista turvaten erityisesti perusasteen päättävien ja muiden vailla toisen asteen tutkintoa olevien koulutuspalvelut sekä tarjoten riittävästi jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia alueen työikäiselle väestölle.

— Lähihoitajakoulutuksen määräaikaisella resurssilisäyksellä turvataan henkilöstön saatavuutta iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa henkilöstömitoituksesta säädetyn mukaisesti. Hoiva-avustajakoulutusta lisätään työvoimakoulutuksena.

— Koulutuksen rahoitus pohjaa vahvistamalla turvataan riittävä opetuksen ja ohjauksen taso kaikille ammatillisen koulutuksen opiskelijoille.

— Vahvistetaan opiskelijoiden osaamista, johon koronakriisi on vaikuttanut negatiivisesti. Vahvistetaan opiskelijoiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä sekä ehkäistään syrjäytymistä.

— Koulutuksen osaamisperusteisuutta vahvistetaan kehittämällä jatkuvasti tutkintorakennetta ja tutkintoja yhteistyössä ammatillisen koulutuksen toimijoiden ja sidosryhmien kanssa.

— Työpaikkojen roolia keskeisenä oppimisympäristönä vahvistetaan. Työpaikalla järjestettävää koulutusta toteutetaan tarpeen mukaan joustavasti koulutussopimukseen perustuvana koulutuksena tai oppisopimuskoulutuksena. Oppisopimuskoulutuksen koulutuskorvauksen määräytymisperusteiden uudistamisen kokeilua jatketaan nuorten kouluttautumisen ja työllistymisen tukemiseksi.

— Koulutuksen järjestäjät kehittävät ja ottavat käyttöön yksilöllisten opintopolkujen toteuttamista tukevia pedagogisia toimintamalleja ja ohjauspalvelujen malleja sekä niitä tukevia digitaalisia ratkaisuja, jotka parantavat toiminnan vaikuttavuutta.

— Koulutukseen hakeutumista ja pääsyä tehostetaan jatkuvan haun väylää ja digitaalisia palveluita kehittämällä. Yhteishaun avulla turvataan perusopetuksen päättävien oppivelvollisten välitön sijoittuminen jatko-opintoihin.

— Koulutuksen järjestäjät kehittävät aktiivisesti järjestäjäjärkennettä sekä keskinäistä yhteistyötä ja työnjakoa toiminta-alueillaan.

Lukiokoulutuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Lukiokoulutuksen kehittämisen tavoitteena on toimintakyvyn, koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden sekä toiminnan vaikuttavuuden turvaaminen muuttuvassa demografisessa tilanteessa. Tämä edellyttää toimialan ohjauksen kehittämistä strategisesti. Tavoitteena on, että opetuksen laatu ja tasa-arvo vahvistuvat, opiskelijoiden hyvinvointi ja oppimistulokset parantuvat sekä eriarvoisuus vähentyy. Toimintakulttuuri ja oppimisympäristöt modernisoituvat ja monipuolistuvat tukien opiskelijoiden tulevia jatko-opinto- ja työelämävalmiuksia.

Toiminnalliset tavoitteet

— Lukiokoulutuksen saatavuus ja saavutettavuus turvataan koko maassa.

— Vahvistetaan koulutuksen laatua ja tuetaan uudistettujen lukiolainsäädännön ja opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanoa. Tavoitteena on tukea jatko-opintoihin siirtymistä, työelämään tutustumista ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää kansainvälistymistä tukevaa osaamista.

— Vahvistetaan opiskelijoiden osaamista, johon koronaviruksen kriisi on vaikuttanut negatiivisesti. Vahvistetaan opiskelijoiden hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä sekä ehkäistään syrjäytymistä.

— Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelmalla. Lisäksi toimintakulttuurin uudistamiseksi ja oppimisympäristöjen monipuolistamiseksi jatketaan lukion kehittämisverkoston (LUKE-verkosto) toimintaa.

— Erityisen koulutustehtävän valtakunnalliset kehittämislukioiden toimivat osaamisalojensa valtakunnallisina koulutuksen kehittäjinä.

— Ylioppilastutkintoa kehitetään turvaamaan lukiokoulutuksen laatua. Tutkinnon järjestämiseksi otetaan huomioon oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutukset.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tunnusluvut ja määrälliset tavoitteet

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen tilastointia ja seurantaindikaattoreita uudistetaan osana toiminnanohjausjärjestelmien kehittämistä. Kansallinen opintosuoritus- ja tutkintotietojen luovutuspalvelu Koski tuottaa pääosan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien rahoituksen määrittämisessä sekä toiminnan ohjauksessa ja seurannassa tarvittavista tiedoista. Koski-palvelusta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää kattavasti toiminnanohjauksessa käytettävien tunnuslukujen ja tavoitteiden määrittelyssä siinä vaiheessa, kun tietosisältö on kaikilta osin varmennettua ja sitä on kertynyt riittävän pitkältä ajanjaksolta.

Ammatillisen tutkintokoulutuksen uudet opiskelijat¹⁾

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio	2023 arvio
Perustutkintokoulutus	77 187	77 892	78 261	79 000	80 000	80 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkintokoulutus	34 014	34 599	34 652	35 000	35 000	35 000

¹⁾Lähde: Tilastokeskus (Vipunen). Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Sisältää myös ne uudet opiskelijat, joiden tavoitteena on pelkästään tutkinnon osan tai osien suorittaminen.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet¹⁾

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio	2023 arvio
Perustutkinnot	51 779	46 178	40 584	45 000	48 000	50 000
Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot	23 619	22 496	21 470	21 000	22 000	23 000

¹⁾Lähde: Tilastokeskus (Vipunen). Sisältää opetushallinnon alaisen valtionosuusrahoitteisen koulutuksen. Sisältää vain koko tutkinnon suorittaneet.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien lukumäärät omistajatyypin mukaan¹⁾

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 toteutuma	2023 arvio
Kaikki järjestäjät yhteensä	166	162	152	150	139	137
— kuntajärjestäjät	9	9	9	9	8	8
— kuntayhtymäjärjestäjät	35	34	33	33	33	33
— yksityiset järjestäjät	121	118	109	107	97	95
— valtio koulutuksen järjestäjänä	1	1	1	1	1	1

¹⁾ Kalenterivuoden alun tilanne.

Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät¹⁾

	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Lukiokoulutus, nuorten oppimäärä	93 640	95 361	96 773	98 000	99 000
Lukiokoulutus, aikuisten oppimäärä	6 253	6 286	5 805	6 000	6 000
Aineopiskelijoiden suorittamien lukion kurssien lukumäärien perusteella lasketut laskennalliset opiskelijat	914	618	456	400	400

¹⁾ Opiskelijamäärät sisältävät opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaan rahoitettavat opiskelijat (ei valtion oppilaitosten, eikä yliopistojen harjoittelukoulujen lukio-opiskelijoita). Toteutumatieta on rahoitukseen oikeuttavien opiskelijoiden laskentapäivien painotettu keskiarvo.

01. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 617 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen ja digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen, työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin ja EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 2) enintään 2 400 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen.

Selvitysosa: Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus tuottaa merenkulkuelinkeinon, viranomaisten ja vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustasoa parantavaa ja ylläpitävää sekä ympäristöönnettomuuksia ehkäisevää turvallisuuskoulutusta pelastautumiskoulutusyksikössä Lohjalla ja palokoulutusyksikössä Upinniemiessä.

Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tehtävänä on lisätä saamelaisväestön ammatillista osaamista, järjestää saamelaisalueen elinkeinoelämän tarpeita vastaavaa koulutusta ja edistää alueen työllisyyttä sekä säilyttää ja kehittää saamelaiskulttuuria ja saamen kieltä. Koulutuskeskuksen erityistehtävänä on palvella Euroopan unionin ainutta alkuperäiskansaa.

Toiminnan tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus			
Koulutettavien määrä	4 664	4 800	4 600
Saamelaisalueen koulutuskeskus			
Opiskelijavuosimäärä, ammatillinen koulutus	133	136	141
Opiskelijatyöpäivien määrä, saamen kielen ja kulttuurin lukuvuosikoulutus	4 604	7 200	7 200
Opiskelijatyöpäivien määrä, lyhytkoulutus	3 868	4 000	5 000

Henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Saamelaisalueen koulutuskeskus	67	68	68
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus	26	27	27
Yhteensä	93	95	95

Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	1 500	1 200	1 200
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 117	3 600	3 600
— osuus yhteiskustannuksista	1 463	900	900
Kustannukset yhteensä	4 580	4 500	4 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 080	-3 300	-3 300
Kustannusvastaavuus, %	33	27	27
Hintatuki	2 400	2 400	2 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	85	80	80

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisalueen koulutuskeskus	5 227 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen hintatuki	2 400 000
Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen muut menot	990 000
Yhteensä	8 617 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	10 522	10 055	10 780
Bruttotulot	2 008	1 600	2 163
Nettomenot	8 514	8 455	8 617
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 060		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 999		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)		9
Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentilta 29.20.21)		122
JTS-miljardin tuottavuussäästö		-33
Matkustussäästö		-18
Palkkausten tarkistukset		86
Toimistotilasäästö		-4
Yhteensä		162

2023 talousarvio	8 617 000
2022 II lisätalousarvio	48 000
2022 talousarvio	8 455 000
2021 tilinpäätös	8 453 000

21. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 296 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) tietoteknisten palvelujen rahoittamiseen, toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmien sekä muiden ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteisten menojen rahoittamiseen
- 3) Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen
- 4) enintään 1 700 000 euroa Pohjoiskalotin koulutussäätiön työvoimakoulutuksena järjestämän ammatillisen koulutuksen ja siihen liittyvän majoituksen menoihin
- 5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 6) enintään 16 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeilla tuetaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen strategisia tavoitteita.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lukiokoulutuksen laatu- ja saavutettavuusohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-10 000
Saamelaisalueen koulutuskeskuksen toimitilojen keskittäminen Inariin (siirto momentille 29.20.01)	-122
Matkustussäästö	-42
Yhteensä	-10 164

2023 talousarvio	13 296 000
2022 II lisätalousarvio	-50 000
2022 talousarvio	23 460 000
2021 tilinpäätös	33 806 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen koulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 032 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) 990 958 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisena rahoituksena ammatillisen koulutuksen perus-, suoritus- ja vaikuttavuusrahoitukseen ja edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisena valtionavustuksena myönnettävään strategia-rahoitukseen ammatillisen koulutuksen järjestäjille

2) edellä mainitun lain 32 i §:ssä tarkoitettuna korvauksena yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvistä arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin sekä kunnan tai kuntayhtymän ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaiseen toimintaan luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettavista arvonlisäveroista aiheutuviin kustannuksiin

3) 1 536 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Kohdassa 1 tarkoitettu ammatillisen koulutuksen strategiarahoituksen osuus on enintään yksi prosentti opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) 9 §:n mukaisesta ammatillisen koulutuksen määrärahasta.

Ammatillisen koulutuksen tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on enintään 182 700 opiskelijavuotta, mistä työvoimakoulutuksena järjestettävään koulutukseen kohdennettava tavoitteellisten opiskelijavuosien määrä on vähintään 8 800 opiskelijavuotta.

Selvitysosa: Opetusmetsämallissa Metsähallitus tekee 14 ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa vastikkeellisen käyttöoikeussopimuksen. Sopimuksen mukaan puun myyntitulot tuloutetaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien sijaan Metsähallitukselle ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille maksetaan kompensatio, joka otetaan lisäyksenä huomioon Metsähallituksen tuloutuksessa valtion talousarvioon.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammatillisen koulutuksen määräraha yhteensä (ei sisällä arvonlisävero- eikä opetusmetsäkompensaatioita)	2 054 909 000
— Laskennallisen rahoituksen osuus yhteensä	2 039 909 000
josta perusrahoituksen osuus	1 427 936 000
josta suoritusrahoituksen osuus	407 982 000
josta vaikuttavuusrahoituksen osuus	203 991 000
— Strategiarahoituksen osuus (0,73 % ammatillisen koulutuksen määrärahasta)	15 000 000
Kuntien rahoitusosuus	-1 063 951 000
Arvonlisäverokompensaatiot yhteensä	40 347 000
— Arvonlisäverolain (1501/1993) 39 § ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen osuus yksityisille ammatillisen koulutuksen järjestäjille aiheutuneista kustannuksista	39 347 000
— Yksityiselle koulutuksen järjestäjälle korvattava kunnan tai kuntayhtymän luovuttaman kiinteistön ja käyttöomaisuuden osalta suoritettava arvonlisävero	1 000 000
Kompensaatio ammatillisen koulutuksen järjestäjille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	1 536 000
Yhteensä	1 032 841 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ammatillisen koulutuksen indeksi (3,7 %)	33 431
Hoiva-avustajakoulutus	7 800
Opettajien ja ohjaajien palkkaaminen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimet (HO 2019 kertaluonteinen)	-70 000
Opetusmetsäkompensaation tason tarkistus	26
Opiskelijavuosien lisääminen lähihoitajien koulutukseen hoitajamitoituksen muutokseen varautumiseksi	-13 000
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	9 191
Rahoituspohjan vahvistaminen	50 000
Yhteensä	17 448

2023 talousarvio	1 032 841 000
2022 II lisätalousarvio	26 000 000
2022 talousarvio	1 015 393 000
2021 tilinpäätös	987 512 055

35. Valtionosuus ja -avustus lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 277 906 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen lukiokoulutukseen, lukiokoulutukseen valmistavaan koulutukseen ja tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen

2) enintään 1 775 000 euroa edellä mainitun lain 44 §:n 1 momentin mukaisesti lukiokoulutuksen innovatiivisiin oppimisympäristöihin, digitaalisiin koulutuspalveluihin, tieto- ja viestintäteknii-

kan opetuskäytön edistämiseen sekä sen hyödyntämisen kehittämiseen ylioppilastutkinnon suorittamisessa sekä lukioiden kansainvälisen toiminnan valtionavustuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Laskennalliset kustannukset (opiskelijamäärä * yksikköhinta)	803 302 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (89 500 * 7 679,17 €)	687 285 000
— yksityinen tutkintokoulutus, nuorten oppimäärä (9 230 * 7 714,26 €, sis. alv.)	71 203 000
— kunnallinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (4 880 * 4 621,79 €)	22 554 000
— yksityinen tutkintokoulutus, aikuisten oppimäärä (1 600 * 4 737,73 €, sis. alv.)	7 580 000
— kunnallinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, (150 * 9 080,68 €)	1 362 000
— yksityinen tutkintokoulutukseen valmentava koulutus, (40 * 9 419,39 €, sis. alv.)	377 000
— erityisen koulutustehtävän lisärahoitus (1,57 % kokonaiskustannuksista)	12 941 000
Kuntien rahoitusosuus	-527 171 000
Valtionavustukset	1 775 000
Yhteensä	277 906 000

Määrärahan mitoituksessa käytetyt euromäärät yksikköä kohden (ei sis. alv)

Lukiokoulutus	7 630,82 euroa/opiskelija
---------------	---------------------------

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien rahoitusosuus sisältää 10 797 000 euroa kuntien osuutena lukiokoulutuksesta harjoittelukouluissa ja valtion yleissivistävissä oppilaitoksissa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opiskelijamääräarvion muutos	7 422
Oppivelvollisuuden laajentaminen (HO 2019)	18 899
Valtionosuuden indeksikorotus (3,8 %)	10 775
Valtionosuuden määräytymisperusteiden muutokset	407
Yhteensä	37 503

2023 talousarvio	277 906 000
2022 II lisätalousarvio	17 000 000
2022 talousarvio	240 403 000
2021 tilinpäätös	200 515 386

40. Korkeakouluopetus ja tutkimus

Valtuus

Suomen Akatemian momenteilta 29.40.51 ja 29.40.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin, tutkimusrahoituksen ohjelmisto- ja laitehankintoihin, arviointeihin sekä Akatemian rahoittamaan tutkimuksen edistämiseen saa vuonna 2023 hyväksyä sitoumuksia 427 526 000 euron arvosta. Valtuudesta 20 000 000 euroa on tarkoitettu tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen ja 50 000 000 euroa yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen. Lisäksi mikäli vuoden 2022 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta hyväksyä sitoumuksia vuonna 2023.

Valtuudesta on varattu 4 750 000 euroa vihreää siirtymää Avainalojen vauhdittaminen ja osaamisen vahvistaminen - kokonaisuudesta (RRF pilari3/T&K-rahoitus) aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamis pohja vahvistuvat edistäen kestävää talouskasvua ja uusien työpaikkojen syntymistä.

— Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan mahdollistaen yhteiskunnan, kulttuurin ja työelämän uudistuminen.

Suomen tieteen kansainvälinen taso sekä tieto- ja osaamis pohja vahvistuvat

Ammattikorkeakoulut, yliopistot, Suomen Akatemia, Kansallisarkisto, Kotimaisten kielten keskus ja Varastokirjasto luovat edellytyksiä sivistyksen, kestävä kasvun ja hyvinvoinnin sekä Suomen kilpailukyvyen vahvistamiselle. Toiminta on korkealaatuista, kansainvälistä, vaikuttavaa, eettistä ja tukee yhdenvertaisen ja kulttuurisesti monimuotoisen yhteiskunnan kehitystä.

Toiminnalliset tavoitteet

— Tiedepoliittisin instrumentein ja korkeakoulujen toimenpitein edistetään vahvojen ja verkotuneiden tutkimus- ja osaamiskeskittymien muodostumista, kansainvälistymistä ja kytkeytymistä globaaleihin edelläkävijäverkostoihin.

— Tutkimusrahoituksella vahvistetaan huippututkimuksen edellytyksiä ja kansallisia tutkimusinfrastruktuureja sekä eri toimijoita ja aloja yhdistävää tutkimus- ja innovaatiotoimintaa.

— Korkeakoulut tukevat nousevia tutkimusaloja ja luovat kilpailukykyiset edellytykset kansainväliseen kärkeen tähtäävälle tutkimukselle.

— Tutkimusaineistojen, tutkimustulosten ja osaamisen laajaa hyödyntämistä ja avoimuutta julkisessa päätöksenteossa ja elinkeinoelämän kehittämisessä edistetään, mukaan lukien kaupallistaminen ja osaamisen vienti.

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen turvataan korkeatasoisilla tukipalveluilla digitalisaatiota hyödyntäen.

— Avointa tiedettä ja innovaatiotoimintaa edistetään hallinnonalojen välisenä yhteistyönä sekä yhdessä tiedeyhteisön kanssa.

— Tutkitun tiedon media- ja kansalaisnäkyvyyttä sekä tiedekasvatusta edistetään.

Korkeasti koulutetun osaavan työvoiman ja tutkijakunnan saatavuus turvataan

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot kehittävät toimintaansa omaehtoisesti siten, että ne ovat tasa-arvoisia, esteettömiä, monikulttuurisia ja vetovoimaisia työ- ja oppimisympäristöjä. Korkeakouluja johdetaan hyvin, työhyvinvointiin panostetaan ja osaamisen kehittämisestä huolehditaan systemaattisesti. Korkeakoulut edistävät näitä tavoitteita myös laajemmin yhteiskunnassa. Korkeakoulut tekevät valtakunnallisesti yhteistyötä avointen, saavutettavien ja joustavien opiskelumahdollisuuksien rakentamiseksi. Korkeakoulut toimivat opiskelijakeskeisesti ja tukevat jatkuvaa oppimista elämän eri tilanteissa siten, että työurat pitenevät ja jatkuva osaamisen kehittäminen mahdollistuu.

Toiminnalliset tavoitteet

— Korkeakoulutetun työvoiman määrää kasvatetaan korkeakoulutuksen tarjontaa lisäämällä kotimaisille ja ulkomaisille opiskelijoille, läpäisyä parantamalla ja joustavia opiskelumahdollisuuksia kehittämällä.

— Korkeakoulut ennakoivat työvoima- ja koulutustarpeita yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

— Korkeakoulut jatkavat alakohtaista ja alojen välistä toiminnallista ja rakenteellista kehittämistä osaamisen kokoamiseksi ja epätarkoituksenmukaisten päällekkäisyyksien purkamiseksi.

— Korkeakoulut profiloituvat vahvuusalueilleen, selkeyttävät ja tiivistävät yhteistyötä ja työnjakoa niin keskenään kuin tutkimuslaitosten kanssa.

— Korkeakoulut nostavat koulutuksen laatua uudistamalla koulutussisältöjä, opetusmenetelmiä, oppimisympäristöjä ja opettajien pedagogista osaamista. Digitaalisuudella parannetaan laadun lisäksi resurssien tarkoituksenmukaista käyttöä.

— Korkeakoulut lisäävät jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia, monipuolistavat opiskelijoiden ohjausta ja lisäävät yhteistyötä työelämän kanssa.

— Korkeakoulujen toiminnassa korostuu kansainvälisyys ja yrittäjämäinen toimintatapa sekä yhteiskunta- ja globaali vastuu.

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijamäärä

	2019	2020	2021	2022 arvio	2023 arvio
Ammattikorkeakoulujen perustutkinnot					
— aloittaneet	34 212	39 198	40 722	41 200	39 200
— tutkinnot	24 315	24 372	24 240	25 000	25 500
— opiskelijamäärä	126 279	131 154	136 056	139 000	139 000
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot					
— aloittaneet	5 376	6 735	8 073	8 300	8 300
— tutkinnot	3 330	3 870	4 335	5 000	5 100
— opiskelijamäärä	14 208	15 981	18 432	19 000	19 000

Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijamäärä

	2019	2020	2021	2022 arvio	2023 arvio
Yliopiston perustutkinnot¹⁾					
— uudet opiskelijat	22 074	24 870	26 739	27 000	25 400
— suoritettut alemmat korkeakoulututkinnot	13 419	15 096	13 461	14 500	15 000
— suoritettut ylempät korkeakoulututkinnot	16 128	18 513	15 963	17 000	17 200
— opiskelijamäärä	134 364	136 929	139 143	141 000	143 100
Yliopiston tohtorintutkinnot	1 719	1 839	1 608	1 700	1 700

¹⁾ Sisältää alemman ja ylempään korkeakoulututkinnon opiskelijat ja tutkinnot.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan menojen osuus bruttokansantuotteesta (%)

	2017	2018	2019	2020	2021 arvio	2022 arvio	2023 arvio
T&K-menojen BKT-osuus (%)	2,73	2,76	2,80	2,94	2,88	.	.

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Vuosi	Myöntämisvaltuus TA:n mukaisesti								
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	
2015	318,8	0,6	0,1						
2016	338,4	3,3	0,2						
2017	348,3	19,0	3,5	0,1					
2018	343,3	58,1	14,9	3,3	0,1				
2019	368,4	99,8	68,7	21,0	4,8				
2020	438,1	106,8	85,3	61,1	19,7	5,0			
2021	406,3	87,0	108,4	100,1	68,2	20,5	2,9		
2022	390,5	27,9	76,8	107,8	101,9	54,1	16,5	2,0	
2023	427,5		26,4	77,5	125,9	111,6	66,2	19,0	0,9
Yhteensä	402,5	384,3	370,9	320,6	191,2	85,6	21,0	0,9	

Myöntämisvaltuuden muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon T&K- ja EuroHPC-rahoituksen lisäykset sekä vähennyksenä elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF pilari3) valtuuden muutos.

01. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 935 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemia on tieteellisen tutkimuksen keskeinen rahoittaja Suomessa ja aktiivinen toimija kansallisessa ja kansainvälisessä tiede- ja innovaatiopolitiikassa. Akatemia kohottaa vertaisarvioidulla kilpailulla tutkimusrahoituksellaan ja tiedepoliittisella toiminnallaan tutkimuksen laatua ja vaikuttavuutta sekä tukee vahvasti tieteen uudistumista. Suomen Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka hallinnolliset palvelut tuottaa Akatemian hallintovirasto.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Akatemia tuottaa eri tahojen käyttöön avoimesti verkkoon laadukasta tiedepoliittista dataa ja analyysejä sekä kehittää tutkimuksen ja tutkimustoiminnan vaikuttavuuden arviointitapoja.

— Tutkimusrahoituksen hakijat saavat ajanmukaisen tiedon Akatemian rahoitusperiaatteista ja -mahdollisuuksista sekä päätöksenteosta.

— Akatemian rahoittamien tutkimusten aineistot, menetelmät ja tulokset ovat saatavilla avoimen tieteen periaatteiden mukaisesti.

— Akatemia toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Suomen Akatemia kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Akatemian yhteistyökyky (sidoryhmäkysely, max 4)	3,06	-	3,2	-
Avoimesti saatavina olevien vertaisarvioitujen julkaisujen osuus Akatemian hankkeissa (%)	55,7	57	90	90
Naisten osuus (%) arvioinnin asiantuntijoista	36	34	45	50
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Rahoitustoiminta, käsitellyt hakemukset (lkm)	4 814	5 077	4 200	4 200
Rahoitustoiminnan kustannusten osuus myönnetystä rahoituksesta (%)	2,2	2,2	< 3,5	< 3,5
Akatemiahankkeiden käsittelykustannus (euroa/hakemus)	1 622	1 476	1 450	1 450
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,67	3,71	>= 3,65	>= 3,65
Henkilötyövuodet	140,8	147,6	146—150	147

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.40.51, 29.40.53, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Suomen Akatemian suoritteista perittävistä maksuista (1410/2015).

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	13 842	12 375	12 335
Bruttotulot	582	400	400
Nettomenot	13 260	11 975	11 935
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 134		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 844		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö		-56
Matkustussäästö		-61
Palkkausten tarkistukset		200
Toimistotilasäästö		-123
Yhteensä		-40
2023 talousarvio		11 935 000
2022 II lisätalousarvio		111 000
2022 talousarvio		11 975 000
2021 tilinpäätös		11 970 000

02. Kansallisarkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 658 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisarkiston kansainvälisen yhteistyön edellyttämien järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kansallisarkisto on asiantuntija- ja palveluorganisaatio sekä humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen infrastruktuuri, jonka toiminnan tavoitteena on, että yhteiskunnan ja yksilön kannalta merkittävä arkistoaines säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja on tehokkaasti käytettävissä asiakaslähtöisesti. Kansallisarkiston tehtävänä on varmistaa kansalliseen kulttuuriperintöön kuuluvien asiakirjojen säilyminen ja niiden käytettävyys, tukea tutkimusta ja tiedon avoimuutta, sekä kehittää arkistointia digitaalisuutta edistämällä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Kansallisarkisto tehostaa toimintaansa digitaalisilla toimintatavoilla.

— Kansallisarkisto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Henkisten voimavarojen hallinta

— Kansallisarkisto kehittää ja johtaa työyhteisöään tavoitteena henkilöstön hyvä työkyky ja -hyvinvointi, asiantuntijuus, vahva osaaminen ja sen kehittäminen, liikkuvuuden edistäminen sekä valtion työnantajakuvan uudistaminen.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kansallisarkiston suoritteiden maksullisuudesta (1190/2021).

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Arkistoaineiston kokonaismäärä (hyllykilometriä)	222,0	224,5	227,5	225,5
Digitoidun aineiston kokonaismäärä (milj. tiedostoa/v)	96	121	154	230
Digitaalisen aineiston verkkokäyttö (milj. käyntikertaa/v)	1,9	1,8	2,2	2,0
Sähköisen asioinnin osuus tietopyynnöistä (%)	72	78	75	80
Toiminnallinen tuloksellisuus				
Käsitellyt tietopyynnöt (kpl)	27 599	33 774	26 000	26 000
Verkkopalveluiden asiakastyytyväisyys (min 1 — max 5)	3,7	-	>3,5	>3,5
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,5	3,6	>= 3,7	>= 3,7
Henkilötyövuodet	205	225	225	227

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	23 092	20 748	22 158
Bruttotulot	2 123	1 200	2 500
Nettomenot	20 969	19 548	19 658
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 804		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 770		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-55
Matkustussäästö	-24
Palkkausten tarkistukset	216
Toimistotilasäästö	-27
Yhteensä	110

2023 talousarvio	19 658 000
2022 II lisätalousarvio	120 000
2022 talousarvio	19 548 000
2021 tilinpäätös	19 935 000

03. Kotimaisten kielten keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 459 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten keskus on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tavoitteena on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden merkityksestä kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Toiminnallaan se luo osaltaan edellytyksiä tasa-arvolle Suomessa. Keskus tuottaa palveluja ja julkaisuja, jotka edistävät suomen ja ruotsin kielen käyttöä ja kehittymistä. Keskus tarjoaa palveluitaan ja aineistoaan avoimesti verkossa edistäen tiedon avoimuutta ja digitalisaatiota. Keskus luo edellytyksiä maahanmuuttajien kotouttamiselle. Keskus toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Kotimaisten kielten keskuksen suoritteista perittävistä maksuista (1209/2016).

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Julkaisut (painotettu kappalemäärä)	3 493	3 224	4 500	4 500
Kielineuvonta (vastauksia), kpl	7 673	7 070	6 500	6 500
Verkkopalvelun kävijämäärä	6 014 431	5 363 157	4 400 000	4 400 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,6	3,6	3,4	>=3,4
Henkilötyövuodet	73,6	71,2	71	71

Kotimaisten kielten keskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.40.53 määrärahoja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	4 787	4 997	4 909
Bruttotulot	446	450	450
Nettomenot	4 341	4 547	4 459
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	483		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	573		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-7
Matkustussäästö	-4
Palkkausten tarkistukset	75
Toimistotilasäästö	-52
Yhteensä	-88

2023 talousarvio	4 459 000
2022 II lisätalousarvio	42 000
2022 talousarvio	4 547 000
2021 tilinpäätös	4 431 000

04. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 181 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjasto vähentää toiminnallaan yleisten ja tieteellisten kirjastojen kokoelmatarvetta ja varmistaa, että kokoelmaan luetteloitu aineisto säilyy tiedon tarvitsijoiden käytössä. Varastokirjaston toiminta tukee avoimen tieteen edistämistä ja osaamisen kehittämistä yhteiskunnassa osana tutkimuksen ja kansalaisten tiedon saannin infrastruktuuria. Varastokirjasto toimii laadukkaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen Varastokirjaston suoritteista perittävistä maksuista (1346/2006).

Tuloksellisuuden tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Vastaanotetun aineiston määrä (hm/v)	1 655	2 920	2 000	2 000
Luetteloituiden tietueet (nimekkeitä)	59 727	64 871	50 000	50 000
Tilausten määrä (kpl/v)	62 750	66 716	85 000	85 000
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,9	3,9	>= 4	>= 4
Henkilötyövuodet	17,5	17,6	18	18

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	1 562	1 682	2 185
Bruttotulot	-	3	4
Nettomenot	1 562	1 679	2 181

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	88		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	208		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vuokralisäykset			500
JTS-miljardin tuottavuussäästö			-9
Matkustussäästö			-2
Palkkausten tarkistukset			16
Toimistotilasäästö			-3
Yhteensä			502

2023 talousarvio	2 181 000
2022 II lisätalousarvio	9 000
2022 talousarvio	1 679 000
2021 tilinpäätös	1 682 000

20. Korkeakoululaitoksen ja tieteen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 39 746 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ammattikorkeakouluihin, yliopistoihin ja tiedelaitoksiin liittyvien kokeilu-, tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan menojen ja avustusten maksamiseen
- 2) korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tieteen yhteisten tietoteknisten palvelujen ja tietoverkon rahoittamiseen sekä korkeakoulujen ja tieteen toiminnan seurannan ja ohjauksen tietojärjestelmiin sekä muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen
- 3) enintään 7 663 000 euroa datanhallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurien rakentamisen ja ylläpitämisen rahoittamiseen
- 4) enintään 10 000 000 euroa korkeakoulujen opiskelupaikkojen lisäämiseen elinvoima-aloille ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistamiseen
- 5) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen
- 6) enintään 186 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelman (RRF pila-ri3) investointikokonaisuudesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoimilla tuetaan korkeakoulu- ja tiedepoliittisten tavoitteiden toteuttamista. Tavoitteena on korkeakoulujen ja tieteen yhteisillä tai yhtenäisillä tietoteknisillä palveluilla kohottaa tukitoimintojen palvelutasoa, alentaa kustannuksia ja edistää sähköistä asiointia. Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteillä (RRF pilari3) toteutetaan järjestelmä-, palvelu- ja prosessi uudistuksia, jotka edistävät korkeakoulutuksen digitalisaatiota ja joustavaa oppimista. Samalla uudistukset tukevat työllisyystason ja pitkän aikavälin osaamistason nostoa sekä Suomen kestävä kasvun ohjelman digitalisaatiotavoitetta. Itäisen Suomen elinvoimaa vahvistetaan alueen korkeakoulutuksen opiskelupaikkojen lisäämisellä ja tutkimus- ja kehittämistoiminnan vahvistamisella.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminta	2 083 000
Korkeakoulujen ja tieteen yhteiset tietotekniset palvelut ja tietoverkko	19 000 000
Datahallinnan ja suurteholaskennan infrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito (enintään)	7 663 000
Itäisen Suomen korkeakoulujen opiskelupaikat ja tutkimus- ja kehittämistoiminta (enintään)	10 000 000
Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	1 000 000
Yhteensä	39 746 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 97 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi kolme prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CSC:n tutkimusinfrastruktuurin rahoitus	7 500
Digitaalinen infrastruktuuri osajien maahanmuuton tueksi (RRF pilari3)	-725
Euro QCI -hanke (siirto momentilta 32.01.49)	163
Jatkuvan oppimisen digitalisaatio-ohjelma (RRF pilari3)	-6 000
Kertamenojen poistuminen	-850
Opiskelupaikkojen lisääminen vetovoima-aloille itäisen Suomen korkeakouluihin	6 000
Sähköisen arkistoinnin palvelukokonaisuus (SAPA)	-200
Tutkimusinfrastruktuurin vahvistaminen mm. tutkimus- ja kehittämistoimintaan lisättävällä rahoituksella	4 000
Matkustussäästö	-86
Yhteensä	9 802

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	39 746 000
2022 II lisätalousarvio	5 450 000
2022 talousarvio	29 944 000
2021 tilinpäätös	31 789 000

50. Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 992 888 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistolain (558/2009) mukaisena rahoituksena:

- 1) 1 813 954 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään yliopistojen perusrahoitukseen
- 2) 173 741 000 euroa korvausta yliopistoille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä yliopistojen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja toimitilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 5 193 000 euroa yliopistojen harkinnanvaraiseen rahoitukseen.

Selvitysosa: Yliopistojen valtionrahoitus määräytyy yliopistolain (558/2009) 49 §:n, yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen (770/2009) ja yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen (119/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvausta tarkistetaan vuosittain viimeksi toteutuneen yliopistokohtaisen euromääräisen arvonlisäverokertymän perusteella.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy Aalto-yliopistolle 265 000 euroa datahuoneen rahoitukseen ja 200 000 euroa liikennetaloustieteen tutkimuksen ja osaamisen vahvistamiseen sekä yliopistojen harjoittelukouluille 1 128 000 euroa oppivelvollisuuden laajentamiseen.

Helsingin yliopiston yhteydessä toimii Kansalliskirjasto, jonka tehtävistä säädetään yliopistolaisissa (558/2009) ja kulttuuriaineistojen tallettamisesta ja säilyttämisestä annetussa laissa (1433/2007). Tavoitteena on vahvistaa Kansalliskirjaston roolia kirjastoalan kansallisena kehittäjänä ja koko kirjastoverkon peruspalvelujen tarjoajana.

Opettajankoulutusta järjestävissä yliopistoissa on opetusharjoittelua ja opettajankoulutuksen kehittämistä varten harjoittelukouluja, joiden tavoitteena on opettajankoulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston muun toiminnan kanssa. Harjoittelukoulujen oppilasmäärä on noin 8 800, josta noin 2 300 on lukiolaisia.

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2017 toteutuma	2019 toteutuma	2021 ¹⁾ toteutuma	2023 ²⁾ tavoite
Alemmat korkeakoulututkinnot	13 893	13 419	13 461	16 995
Ylemmät korkeakoulututkinnot	14 910	16 128	15 963	18 236
Tohtorin tutkinnot	1 749	1 719	1 608	1 906
Tieteelliset julkaisut (jufo 2 ja 3)/opetus- ja tutkimus- henkilökunta ³⁾	0,57	0,61	0,62	0,63
Kansainvälisten yhteisjulkaisujen osuus tieteellistä julkaisuista (jufo 1—3), %	48,9	53,1	54,5	54,6

Yliopistojen määrälliset tavoitteet

	2017 toteutuma	2019 toteutuma	2021 ¹⁾ toteutuma	2023 ²⁾ tavoite
Tavoiteajassa suoritettujen alemmien ⁴⁾ korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	32,3	36,6	51,0	55,0
Tavoiteajassa suoritettujen ylempien korkeakoulu- tutkintojen osuus, %	27,5	30,3	34,9	40,0
Lukuvuodessa vähintään 55 opintopistettä suorittaneiden osuus, %	43,3	43,9	47,4	50,0

¹⁾ Tutkintomäärissä toteutuma, muuten arvio.

²⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2023 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024.

³⁾ Julkaisufoorumi on tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarviointia tukeva luokitusjärjestelmä. Kolmiportaisessa luokituksessa keskeiset ulkomaiset ja kotimaiset julkaisukanavat jaotellaan perustasoon (1) ja korkeimman tason (3) väliin.

⁴⁾ Alemmissa ja ylemissä korkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa yliopistolain 40 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Yliopistojen laskennallinen perusrahoitus	1 813 954 000
— Kansalliskirjasto	20 184 000
— Harjoittelukoulut	52 497 000
— Yliopistojen muu laskennallinen perusrahoitus	1 741 273 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus yliopistoille aiheutuneista kustannuksista	173 741 000
— Arvio vuoden 2023 ALV-kompensaatioksi	166 565 000
— Vuoden 2021 korvauksiin kohdennetun ALV-kompensaation ja toteutuman välisen eron mukainen tarkistus	7 176 000
Yliopistolain (558/2009) mukainen yliopistojen harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	5 193 000
Yhteensä	1 992 888 000

Kuntien rahoitusosuus harjoittelukouluissa annettavan lukiokoulutuksen kustannuksiin, 9 378 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.20.35 mitoituksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	37 687
Datahuone	265
Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen (RRF pilari3)	-5 000
Oppivelvollisuuden laajentaminen harjoittelukouluissa	451
Vuoden 2021 yliopistoindeksin tarkistus	21 892
Yliopistoindeksi (3,6 %)	62 428
Yhteensä	117 723

2023 talousarvio	1 992 888 000
2022 II lisätalousarvio	1 250 000
2022 talousarvio	1 875 165 000
2021 tilinpäätös	1 893 903 000

51. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 345 566 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tutkimuksesta, tutkijanuran eri vaiheiden tehtävistä, tutkimusinfrastruktuurien, tutkimusedellytysten kehittämisestä, tutkimuksen hyödyntämisen edistämisestä, valtionavustuksista ja apurahoista sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen, mukaan lukien tutkimusinfrastruktuurien, rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden menojen maksamiseen
- 4) Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen ohjelmisto- ja laitehankintojen menoihin.

Kohdassa 1) tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa enakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Määrärahasta on varattu

- 1) 13 000 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)
- 2) 5 000 000 euroa kansallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)
- 3) 8 000 000 euroa paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, josta enintään 520 000 euroa voidaan käyttää rahoitushauista aiheutuviin toimeenpanokustannuksiin ja enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimettyjen, palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteet liittyvät Suomen kestävä kasvun ohjelman tavoitteeseen lisätä tutkimus- ja kehityspanostuksia (RRF pilari3). Toimenpiteet kohdistuvat kansallisiin ja paikallisiin tutkimusinfrastruktuureihin sekä avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäytön ja T&K-intensiivisyyden lisäämiseksi. Toimenpiteille määritellyt vihreän ja digitaalisen siirtymän tavoitteet varmistetaan rahoituksen kohdennuksessa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EuroHPC	2 000
Maksatusten ajoituksen muutokset	-53 542
Paikalliset infrastruktuurit (RRF pilari3)	-2 000
Rahapelitoiminnan tuoton alenemisen kompensaaion muutos	-3 416
Tutkijaliikkuvuus	250
Vuoden 2023 valtuuksien edellyttämä määrärahatarve	26 378
Yhteensä	-30 330

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	345 566 000
2022 II lisätalousarvio	250 000
2022 talousarvio	375 896 000
2021 tilinpäätös	307 774 286

53. Rahapelitoiminnan tuotot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 74 715 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen Akatemian tutkimusrahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen Suomen Akate-
miasta annetun lain (922/2009) mukaisesti
- 2) EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimushankkeiden mak-
samiseen
- 3) Kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin
- 4) Tiedekeskus Heurekan toiminnasta ja muista tiedekasvatusta tukevista hankkeista aiheutuviin
menoihin
- 5) yksityisen arkistotoiminnan valtionavustuksiin ja kehittämismenoihin yksityisten arkistojen
valtionavustuksia koskevan lain (1006/2006) mukaisesti
- 6) Kotimaisten kielten keskuksen toiminnasta aiheutuviin menoihin kotimaisten kielten keskuks-
esta annetun lain (1403/2011) mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää yhdessä momentin 29.40.03
kanssa enintään 75 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virka-
miesten, palkkausmenoihin
- 7) tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen
- 8) tutkimuksen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukai-
sesti. Tutkimusaineistojen käytön saatavuuden parantamiseksi ja tutkimusinfrastruktuurihank-
keisiin myönnettäviin valtionavustuksiin ja valtion laitosten vastaavien hankkeiden menojen
maksamiseen sekä enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen
määräaikaisiin tehtäviin
- 9) tiedeyhteisöjen käytössä olevien valtion toimitilojen vuokriin.

Kohdassa 1) tarkoitettu tutkimusrahoitus budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusra-
hoituksesta saadaan maksaa ennakoita talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	38 936 000
Tiedepoliittisten tavoitteiden edistämiseen	35 779 000
Yhteensä	74 715 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron väliaikaisen alentamisen päättyminen	-1 629
Tuottoarvion muutos	4 843
Yhteensä	3 214
2023 talousarvio	74 715 000
2022 talousarvio	71 501 000
2021 tilinpäätös	71 997 924

54. Strateginen tutkimusrahoitus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 631 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 55 631 000 euron arvosta.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

- 1) strategiseen tutkimukseen valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti
- 2) strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittamien tutkimushankkeiden ja -ohjelmien, tutkimuksen infrastruktuureista, apurahoista ja kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien palkkausmenojen sekä muiden menojen ja avustusten maksamiseen myös ulkomaiselle organisaatiolle
- 3) arvioinneista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisena vastinrahoituksena EU-hankkeiden ja muiden kansainvälisten tutkimusrahoittajien hankkeisiin, jos hankkeet ovat valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden sekä neuvoston ohjelmarakenteen mukaisia.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena. Tutkimusrahoituksesta saadaan maksaa ennakolta talousarvion ulkopuolisille rahoituksen saajille lukuun ottamatta yrityksiä.

Selvitysosa: Strateginen tutkimus on pitkäjänteistä, ongelmakeskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä palvelevaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin. Rahoitusta kohdennetaan laaja-alaisesti erilaisten yhteiskunnan merkittävien ja suurien haasteiden tutkimukseen ja muun muassa tutkimukseen, joka palvelee elinkeinoelämän uudistamista ja kilpailukykyä, työelämän kehittämistä ja julkisen sektorin kehittämistä. Rahoitus mahdollistaa tutkimuksen suuntaamisen yhteiskunnan muuttuvien tietotarpeiden mukaisesti sekä tutkimuksen katvealueille. Tutkimushankkeita rahoitetaan yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella.

Strategisen tutkimuksen tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa), arvio

Vuosi	Valtuus	2017—2021	2022	2023	2024	2025	2026
2017	55 631	55 509	122	-	-	-	-
2018	55 631	52 940	2 691	-	-	-	-
2019	55 631	36 487	18 375	769	-	-	-
2020	55 631	15 840	19 500	20 291	-	-	-
2021	55 631	622	14 943	18 544	21 522	-	-
2022	55 631			16 027	18 544	21 060	-
2023	55 631				15 565	18 544	21 522
Yhteensä		161 398	55 631	55 631	55 631	39 604	21 522

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

2023 talousarvio	55 631 000
2022 talousarvio	55 631 000
2021 tilinpäätös	47 132 287

55. Valtionrahoitus ammattikorkeakoulujen toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 954 190 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (932/2014) mukaisena rahoituksena:

- 1) 880 665 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään ammattikorkeakoulujen perusrahoitukseen
- 2) 56 500 000 euroa korvaukseen ammattikorkeakouluille aiheutuneisiin arvonlisäverolain (1501/1993) 39 ja 40 §:ssä tarkoitettuihin koulutuspalveluihin sekä ammattikorkeakoulujen muuhun kuin liiketaloudelliseen toimintaan liittyviin hankintoihin ja tilavuokriin sisältyvien arvonlisäverojen kustannuksiin
- 3) enintään 16 675 000 euroa ammattikorkeakoulujen harkinnanvaraiseen rahoitukseen
- 4) 350 000 euroa laskennallisin perustein määräytyvään kompensatioon ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti.

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulujen valtionrahoitus määräytyy ammattikorkeakoululain (932/2014) 43 §:n, ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1129/2014) ja opetus- ja kulttuuriministeriön ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä annetun asetuksen (117/2019) perusteella.

Kohdan 2) korvaus perustuu viimeksi toteutuneen vahvistetun tilinpäätöksen tietoihin.

Kohdan 4) kompensatio perustuu Metsähallituksen opetusmetsämallin mukaiseen vastikkeelliseen käyttöoikeussopimukseen Hämeen ammattikorkeakoulun kanssa momentin 29.20.30 perusteluihin viitaten.

Ammattikorkeakoulujen toiminnallisen tuloksellisuuden tunnuslukuja ja määrälliset tavoitteet

	2017 toteutuma	2019 toteutuma	2021 ¹⁾ toteutuma	2023 ²⁾ tavoite
Ammattikorkeakoulututkinnot	23 166	24 315	24 240	27 639
Ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot	2 754	3 330	4 335	4 717
Ammatillinen opettajankoulutus, valmistuneet	1 725	1 608	1 551	1 550
Julkaisut/opettajat ja T&K-henkilöstö	1,41	1,78	1,82	1,85
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet viiden vuoden kuluttua aloittamisesta, % aloittaneista	59,4	62,5	63,5	64,0
Tavoiteajassa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen osuus, % ³⁾	66,1	65,0	66,6	68,0

¹⁾ Tutkintotavoitteissa toteutuma, muuten arvio.

²⁾ Tutkintotavoitteissa vuoden 2023 arvo on keskimääräinen tavoite vuosille 2021—2024.

³⁾ Ammattikorkeakoulututkinnoissa tavoiteaika tarkoittaa ammattikorkeakoululain 30 §:ssä määriteltyä tavoiteaikaa.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Ammattikorkeakoulujen laskennallinen perusrahoitus	880 665 000
Arvonlisäverolain mukainen arvonlisäverojen osuus ammattikorkeakouluille aiheutuneista kustannuksista	56 500 000
Ammattikorkeakoululain mukainen ammattikorkeakoulujen harkinnanvarainen rahoitus (enintään)	16 675 000
Kompensaatio ammattikorkeakouluille opetusmetsien käyttöoikeuksien uudistamisen ja opetusmetsämallin mukaisesti	350 000
Yhteensä	954 190 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ALV-kompensaation tarkentuminen	-2 240
Ammattikorkeakouluindeksi (3,6 %)	30 508
Ammattikorkeakoulujen T&K-toiminnan vahvistaminen	5 000
Korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen Savonlinnassa	525
Korkeakoulutuksen aloituspaikkojen lisääminen (RRF pilari3)	-10 000
Vuoden 2021 ammattikorkeakouluindeksin tarkistus	10 701
Yhteensä	34 494

2023 talousarvio	954 190 000
2022 II lisätalousarvio	1 000 000
2022 talousarvio	919 696 000
2021 tilinpäätös	896 993 000

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 453 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC), Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI), eurooppalaiselle synkrotonisäteilykeskukselle (ESRF) ja Euroopan antiprotoni- ja ionitutkimuslaitokselle (FAIR) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuloosuusien perusteella järjestöjen tekemien päätösten mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksien muutokset	-521
Yhteensä	-521
2023 talousarvio	21 453 000
2022 talousarvio	21 974 000
2021 tilinpäätös	20 236 704

(89.) Valtion rahoitus yliopistojen pääomasijoituksiin (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	67 000 000
------------------	------------

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite opintotukitoimille on opiskeluaajan toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että mahdollistetaan tasa-arvoiset edellytykset osaamistason parantamiseen tukemalla omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintorahan huoltajakorotuksesta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta. Opintotuen tarkoituksena on turvata opintojen aikaista toimeentuloa.

Opintolaina korostaa koulutuksen investointiluonnetta. Opintolainaa noston ja määräajassa korkeakoulututkinnon suorittanut on oikeutettu opintolainahyvitykseen tai opintolainavähennykseen, minkä tarkoituksena on kannustaa tutkinnon suorittamiseen tavoiteajassa.

Opintojen päätyttyä voidaan opintolainojen erääntyneet korot maksaa pienituloiselle opintovelalliselle korkoavustuksena valtion varoista ilman takaisinmaksuvelvollisuutta. Korkoavustus turvaa siten lainan takaisinmaksua ehkäisten samalla valtion takausvastuun kasvu.

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuen tarkoituksena on mahdollistaa kohtuuhintainen päivittäinen ruokailu. Avustusta myönnettäessä sovelletaan korkeakouluopiskelijoiden ruokailun tukemisen perusteista annettua valtioneuvoston asetusta (375/2020).

Koulumatkatukilain (48/1997) mukainen koulumatkatuki korvaa toisella asteella kohtuulliset säännölliset koulumatkakustannukset. Koulumatkakustannusten laskentaperusteista säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella (465/2019).

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos yhteistyössä oppilaitosten kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittamisestä.

Opintotuen vaikuttavuutta arvioidaan määräjain toteutettavilla tutkimushankkeilla.

Toiminnallinen tuloksellisuus ja toiminnalliset tavoitteet

Opintotukea kehitetään osaamistason vahvistamiseksi siten, että järjestelmä edistää suunnitelmallista ja päätoimista opiskelua ja opintoaikojen lyhenemistä.

Opintotukimäärärahat ja opintotuen saajat

	2019	2021	2023 arvio
Opintotukimenot (milj. euroa)			
Opintoraha			
— korkea-aste	278,2	296,2	343,6
— toinen aste	131	147,4	155,6
Asumislisä	13	12,5	16
Opintolainan valtioneuvoston takaus	68,3	118,5	132,6
— opintolainahyvitys	43,8	84,0	90,4
Koulumatkatuki	43,1	38,5	67,1
Ateriatuki	30,1	16	35,6
Opintotuen saajat			
Opintoraha			
— korkea-aste	190 130	199 813	209 000
— toinen aste	124 337	119 939	122 500
Asumislisä			
— korkea-aste	17 915	10 953	11 000
— toinen aste	3 644	2 237	2 000
Koulumatkatuki	60 574	66 998	88 400
Opintolainahyvityksen saajat	9 528	11 419	16 000
Valtioneuvoston takauksen saajat			
Korkea-aste	189 856	202 727	205 000
Toinen aste	58 819	64 039	64 000

Vuonna 2023 määrärahan mitoituksessa säännönmukaisesti opintorahaa saavien määräksi arvioidaan 234 000, joista korkeakouluopiskelijoita on 151 400 ja muita opiskelijoita 82 600. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 10 000. Koulumatkatuen säännönmukaisen saajamäärän arvioidaan olevan 48 500 opiskelijaa.

Määrärahan mitoitusperusteet

Keskimääräinen opintotuki	2019	2021	2023 arvio
Opintoraha, €/kk			
— korkea-aste	249	252	271
— toinen aste	193	210	216
Asumislisä, €/kk	201	201	200
Koulumatkatuki, €/kk	157	142	152

Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2021 lopussa 5 167 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden 2021 lopussa 520 386 henkilöllä. Keskimääräinen opintolainan määrä oli ammatillisen perustutkinnon suorittaneella 10 200 euroa, ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneella 16 500 euroa ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneella 19 800 euroa.

Opintorahan perusmäärä (euroa/kk)

	1.8.2022	1.8.2023 (arvio ¹⁾)
— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	41,43	42,99
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	87,23	90,50
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	109,04	113,13
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	268,23	278,30
— avioliitossa olevat	268,23	278,30
— alle 18-vuotiasta lasta huoltavat	375,40	399,87

¹⁾ KEL-indeksin mukaiset euromäärät ovat arvioita 1.8.2023 lukien, lopulliset pisteluvut vahvistetaan lokakuussa 2022.

— Vanhempien tulot voivat pienentää tai korottaa opintorahan määrää.

— Lasta huoltavalle opiskelijalle maksettavan opintorahan huoltajakorotuksen määrä on 1.1.—31.7.2023 117,17 euroa ja 1.8.2023 lukien arviolta 121,57 euroa kuukaudessa.

— Opintorahan vähävaraikorotukseen oikeutettu alle 20-vuotias sekä pienituloisen perheen alle 17-vuotias lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelija on oikeutettu oppimateriaalilisään (52,04 €/kk).

— Ulkomailla tai Ahvenanmaan maakunnassa opiskelevan asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

— Koulumatkatukea myönnetään, kun opiskelijan yhdensuuntainen koulumatka on vähintään kymmenen kilometriä ja koulumatkakustannukset ovat yli 54 euroa kuukaudessa. Opiskelijan omavastuuosuus on 43 euroa kuukaudessa. Maksuttomaan koulutukseen oikeutettujen opiskelijoiden koulumatkat voidaan korvata kuitenkin ilman omavastuuta yhdensuuntaisen koulumatkan pituuden ollessa vähintään seitsemän kilometriä.

Opintotuen saajamäärän ja käyttöasteen arvioitu kehitys

	2019	2021	2023 arvio
Lukio	31 233 (33 %)	29 461 (31 %)	29 000 (29 %)
Ammatillinen koulutus	90 022 (66 %)	90 721 (63 %)	93 000 (62 %)
Ammattikorkeakoulu	90 150 (65 %)	101 101 (67 %)	102 000 (68 %)
Yliopisto	90 543 (69 %)	99 028 (67 %)	104 000 (66 %)

01. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 644 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotuki- ja koulumatkatukiasioissa (laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta 1080/2012). Vuonna 2023 arvioidaan valituksia tulevan vireille noin 3 200. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on korkeintaan 7 kuukautta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-3
Palkkausten tarkistukset	9
Toimistotilasäästö	-9
Yhteensä	-3

2023 talousarvio	644 000
2022 II lisätalousarvio	5 000
2022 talousarvio	647 000
2021 tilinpäätös	647 000

52. Opintolainojen valtioneuvoston takaus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 132 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisista valtioneuvoston takauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Opintolainahyvitys	90 400 000
Takausvastuusuoritukset	30 000 000
Maksuvapautukset	6 000 000
Tileistä poistot	6 000 000
Korkeavustukset	200 000
Yhteensä	132 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Opintolainahyvitysmenojen pieneneminen	-2 600
Takausvastuumenojen määrän kasvu	3 000
Yhteensä	400

2023 talousarvio	132 600 000
2022 talousarvio	132 200 000
2021 tilinpäätös	118 464 789

53. Alueellisen opintolainahyvityksen kokeilu (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) alueellisen opintolainahyvityksen kokeilusta annetun lain mukaisesti opintolainahyvityksiin
- 2) Kansaneläkelaitoksen kokeilun toimeenpanosta aiheutuviin menoihin
- 3) enintään 3 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimitettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi alueellisesta opintolainahyvityskokeilusta sekä tuloverolain 92 §:n väliaikaisesta muuttamisesta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 5 480 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi 520 000 euroa.

2023 talousarvio	6 000 000
------------------	-----------

55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 515 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahan ja asumislisän maksamiseen.

Selvitysosa: Opintorahoihin on tehty 1.8.2022 ylimääräinen ja aikaistettu indeksitarkistus; laki eräiden kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien ylimääräisestä indeksitarkistuksesta vuonna 2022 (681/2022).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta siten, että opiskelijan omia tulorajoja korotetaan 50 prosentilla 1.1.2023.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opintotukilain muuttamisesta siten, että opintorahan huoltajakorotusta korotetaan 10 eurolla kuukaudessa vuoden määräajaksi 1.1.2023 alkaen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	343 600 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	155 600 000
Asumislisä	16 000 000
Yhteensä	515 200 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistukset 1.8.2022 ja 1.8.2023	25 500
Opintorahan huoltajakorotus, 10 e/kk korotus 1.1.2023 alkaen	1 700
Opiskelijan omien tulojen korottaminen 50 prosentilla 1.1.2023 lukien	8 300
Tarvearvion tarkentuminen	2 900
Yhteensä	38 400

2023 talousarvio	515 200 000
2022 II lisätalousarvio	9 000 000
2022 talousarvio	476 800 000
2021 tilinpäätös	456 086 356

57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 564 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille Suomessa sijaitsevassa suomalaisessa korkeakoulussa alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttavaa täydennyskoulutusta tai erikoistumiskoulutusta suorittavien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi 2,55 eurolla ateriala kohti

2) ylimääräisen avustuksen maksamiseen muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle enintään 1 euro, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tilaja laitekustannusten määrä, sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki	33 150 000
Opiskelijaravintoloiden ylimääräinen avustus	2 414 000
Yhteensä	35 564 000

2023 talousarvio	35 564 000
2022 talousarvio	35 564 000
2021 tilinpäätös	15 983 597

59. Koulumatkatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa eräiden koulumatkakustannusten laskentaperusteista (465/2019) säädettäviä laskennallisten kustannusten perusteita voidaan tarkistaa kustannuskehityksen perusteella 1.8.2023 lukien.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Koulumatkatukioikeuden laajennus 1.8.2021	9 200
Yhteensä	9 200
2023 talousarvio	67 100 000
2022 talousarvio	57 900 000
2021 tilinpäätös	38 516 237

80. Taide ja kulttuuri

Suostumus

Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseon pääomittamiseen saa valtion osuutena maksaa jaksotetusti yhteensä enintään 60 000 000 euroa edellyttäen, että Helsingin kaupungin rahoitusosuus on vähintään 60 000 000 euroa ja yksityisten rahoittajien osuus vähintään 30 000 000 euroa.

Edellä mainittujen edellytysten täytyessä valtion osuuden saa maksaa vuosina 2023—2026 seuraavasti: enintään 2 000 000 euroa vuonna 2023 edellyttäen, että hankesuunnitelma on hyväksyty ja toteutuspäätös on tehty; enintään 13 000 000 euroa vuonna 2024 edellyttäen, että alueen asemakaava on lainvoimainen; enintään 10 000 000 euroa vuonna 2025 edellyttäen, että museorakennusta koskeva rakennuslupa on lainvoimainen; sekä enintään 35 000 000 euroa vuonna 2026 edellyttäen, että valtio on hyväksynyt vuokrasopimuksen.

Selvitysosa: Suomen valtio ja Helsingin kaupunki ovat 28.4.2022 perustaneet Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiön, jonka tarkoituksena edistää ja tukea arkkitehtuuri- ja designmuseotoimintaa. Tarkoituksensa toteuttamiseksi säätiö perustaa uuden arkkitehtuuri- ja designmuseon Helsingin Eteläsatamaan. Säätiölle kerätään vähintään 150 000 000 euron peruspääoma, josta 120 000 000 euroa lahjoittavat säätiön perustajat, Suomen valtio ja Helsingin kaupunki puoleksi, ja 30 000 000 euroa kerätään ulkopuolisilta rahoittajilta.

Edistetään opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 mukaisia yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita. Tavoitteiden saavuttamista edistetään erityisesti taide- ja taiteilija-, kulttuuriperintö-, kirjasto-, kulttuurivienti-, tekijänoikeus- ja audiovisuaalisen politiikan keinoilla. Koronapandemia vaikeutti vuosina 2020—2022 merkittävästi tavoitteiden saavuttamista, mutta vuonna 2023 tavoitteena on saada taiteen ja kulttuurin tekeminen, tuotanto, kulutus ja käyttö palautumaan mahdollisimman hyvin koronaepidemian aiheuttamaa kriisiä edeltävälle tasolle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

— *Luova työ ja tuotanto*: Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat.

— *Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin*: Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat.

— *Kulttuurin perusta ja elinvoimaisuus*: Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen.

Taiteellisen ja muun luovan työn tekemisen edellytykset parantuvat ja tuotannon sekä jakelun muodot monipuolistuvat

Luovan työn ja taiteellisen ilmaisun muodot ovat monipuolistuneet ja toimintaympäristö muuttunut. Taiteen alat, niiden toimintamuodot ja rakenteet poikkeavat toisistaan. Koronapandemia nosti esiin erityisesti kulttuurin alan freelancereita koskevat ongelmat, joita ei ole saatu aiemmin ratkaistua.

Toteutetaan koko kulttuuri- ja luovaa alaa elvyttäviä ja rakenteita vahvistavia toimia, joilla vahvistetaan samalla taiteilijoiden toimeentuloa ja asemaa työmarkkinoilla. Kulttuuri- ja luovan alan yritysten tarpeet huomioidaan osana yleisiä yritystoiminnan elvyttämistoimia, mutta myös kehitettäessä muita rahoitus-, tuki- ja verotusjärjestelmiä.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Parannetaan taiteen ja kulttuurin toimialan edellytyksiä toipua koronapandemian aiheuttamista vaurioista huomioiden erityisesti taiteilijoiden ja muiden alan ammattilaisten aseman vahvistamista edellyttävät toimet.

— Tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen elpymistä ja uutta kasvua vahvistamalla kulttuurisisältöjen saatavuuden, tuotekehityksen, viennin ja kansainvälistymisen edellytyksiä ottaen huomioon koronapandemian aikana tehdyt erityisesti jakeluun ja saatavuuteen liittyvät innovaatiot ja niiden hyödyntäminen. Käynnistetään kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartan toimeenpano.

— Vahvistetaan tekijänoikeusjärjestelmän toimivuutta kehittämällä tekijänoikeuksia koskevan datan hallinnoinnin teknistä infrastruktuuria.

— Valmistellaan Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten toiminnan ja rakenteen uudistamista vuonna 2020 valmistuneen arvioinnin perusteella.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
----------------------------------	-------------------	-------------------	---------------	---------------

Taiteilijat

— vuosiapurahan saajien/hakemusten määrä	289/2 616	298/2 857	316/3 301	316/3 301
— pääkaupunkiseudulla asuvien osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen apurahojen hakijoista/saajista, %	51/57	50/52	51/55	51/55
— pääkaupunkiseudulla rekisteröityjen yhteisöjen osuus kaikista Taiteen edistämiskeskuksen avustusten hakijoista/saajista, %	42/44	42/44	42/44	42/44
— taiteilijaeläkkeiden kokonaismäärä (31.12.)	1 110	1 120	1 150	1 150

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
— uusien taiteilijaeläkkeiden saajien määrä suhteessa hakijoiden määrään, %	13,5	11,4	11	11
— taidealan ammattien työttömät työnhakijat	8 378	7 108	6 800	6 500
<i>Kulttuurin toimiala</i>				
— kulttuuriammateissa päätyössään toimivat (työvoimatutkimus)	111 000	-	118 000	122 000
— kulttuurialan yritysten toimipaikat	21 946	-	22 000	22 000
— kulttuurialan yritysten henkilöstö	52 745	-	52 000	51 500
— kulttuurialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	12,8	-	13,5	14
— pelialan yritysten liikevaihto (mrd. euroa)	2,4	-	2,8	2,9

Osallisuus kulttuuriin lisääntyy ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa kaventuvat

Osallisuus kulttuuriin edellyttää kulttuuristen oikeuksien toteutumista ja yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet takaavia taide- ja kulttuuripalveluja. Yhteiskunnan monimuotoistuksessa, alueiden erilaistuksessa ja kuntatalouden kiristyessä tarvitaan uudenlaista yhteistyötä kulttuuripalveluja tuottavien toimijoiden kesken sekä uusia osallisuutta ja osallistumista edistäviä malleja toimintaan. Digitaalisia palveluja kehitettäessä voidaan hyödyntää koronapandemian aikana saatuja kokemuksia.

Yleisten kirjastojen toiminnoissa ja palveluissa on tarpeen parantaa erityisesti digitaalisten sisältöjen yhdenvertaista saatavuutta. Alueellisesti kattavan ja monimuotoisen taide- ja kulttuurifestiivaalitoiminnan edistäminen pohjautuu vuoteen 2025 ulottuvan toimintaohjelman linjauksiin. Kuntien kulttuuritoiminnan ja taiteen perusopetuksen kehittämisen tueksi tarvitaan tietopohjan vahvistamista.

Taide ja kulttuuri lisäävät ihmisten hyvinvointia, minkä vuoksi niiden tulee näkyä ja vaikuttaa ihmisten arjessa, kuten varhaiskasvatuksessa ja koulupäivän yhteydessä tapahtuvassa harrastustoiminnassa, elinympäristöissä sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluissa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Taide-, kulttuuri- ja kirjastopalveluja on saatavilla eri väestöryhmien tarpeisiin ja palvelujen käyttö palaa vuotta 2020 edeltäneelle tasolle.

— Vahvistetaan kulttuurisen moninaisuuden toteutumista taiteen ja kulttuurin sisällöissä ja palveluissa sekä toimialan toimijarakenteissa toimeenpanemalla ministeriön kulttuurisen moninaisuuden toimintaohjelmaa.

— Vahvistetaan lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia taiteeseen ja kulttuuriin Harrastamisen Suomen mallin kautta. Kulttuurihyvinvointitoiminnan ja asiantuntijapalvelun vahvistamiseksi kehitetään pysyviä rakenteita osaksi valtionhallintoa.

— Edistetään taiteen perusopetuksessa saavutetun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista liittämällä taiteen perusopetuksen koulutustiedot valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain mukaisiin tietovarantoihin (ns. Koski-tietovaranto).

— Vahvistetaan taiteen perusopetuksen tuottamaa osaamista sekä saavutetun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Tavoitteeseen liittyvät mittarit ¹⁾	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
<i>Kansalliset taidelaitokset</i>				
<i>Suomen kansallisooppera ja -baletti</i>				
— esitysten määrä	681	251	600	540
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	68	97	220	200
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	90	105	300	260
<i>Suomen Kansallisteatteri</i>				
— esitysten määrä	499	425	1 000	1 000
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	59	53	110	140
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	65	60	150	165 000
<i>Kansallisgalleria</i>				
— kokoelma- ja erikoisnäyttelyiden määrä	26	10	12	17
— maksavat kävijät, 1 000 henk.	324	178	265	577
— yleisökontaktit, 1 000 henk.	424	209	415	841
<i>Valtionosuutta saavat teatterit, orkesterit ja museot</i>				
— teattereiden esitysten määrä	6 300	6 500	12 200	12 000
— teattereiden kävijät, 1 000 henk.	820	812	2 200	2 200
— orkestereiden konserttien määrä	1 542	1 414	1 800	2 400
— orkestereiden konserttien kuulijat, 1 000 henk.	386	373	600	1 000
— museoiden kävijät (valtionosuutta saavat ja muut päätoimisesti hoidetut museot), 1 000 henk.	4 481	4 350	5 000	6 000
<i>Elokuva</i>				
— Kotimaisten elokuvien teatteriensi-illat	30	30	40	40
— kotimaisten elokuvien katsojat elokuvateattereissa, 1 000 henk.	1 550	860	2 000	2 000
<i>Kuvataide</i>				
— käyntikerrat kuvataidekohteissa (taidemuseot, taidegalleriat ja kuvataidetapahtumat, 1 000 henk.	3 200	3 300	3 600	3 600
<i>Yleiset kirjastot</i>				
— pää- ja sivukirjastojen määrä, kpl	719	717	717	717
— yleisten kirjastojen kokonaislainaus, 1 000 kpl	70 366	76 095	83 000	88 000
— fyysiset kirjastokäynnit, 1 000 kpl	35 253	32 224	38 847	41 622
— kirjastojen verkkokäynnit, 1 000 kpl	49 999	52 631	55 496	58 271
— kirjastojen järjestämien tapahtumien osallistujat, 1 000 henk.	661	877	970	985
<i>Kuntien kulttuuritoiminta</i>				
Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset: ka. €/asukas ²⁾	148	-	149	149

¹⁾ Vuosien 2020 ja 2021 luvut ovat arvioita ennen koronaepidemiaa.

²⁾ Kustannukset sisältävät taiteen perusopetuksen, kirjastot, museot, näyttelyt, teatterin, tanssin ja sirkuksen, musiikin ja muun kulttuuritoiminnan.

Kulttuurin perusta on vahva ja elinvoimainen

Kulttuurin toimialan rahoitusjärjestelmien kehittämisessä on tärkeää pitää yllä tasapaino rahoituksen ennakoitavuuden ja joustavuuden välillä. Tässä tarkoituksessa on toteutettu museoita ja esittäviä taiteita koskevat valtionosuusjärjestelmän uudistukset. Kulttuurialan tukijärjestelmiä

voidaan edelleen kehittää niin, että ne edesauttavat vakiintuneiden kulttuurialan toimijoiden ja vapaan kentän toimijoiden monipuolisen yhteistyön ja toimintojen kehittämisen.

Monimuotoisen aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristöjen vaaliminen, kehittäminen ja hyödyntäminen on tarpeen nähdä koko yhteiskunnan voimavarana ja vastuuna. Kulttuuriaineistojen digitointia jatkettaessa aineistot saadaan laajasti käytettäviksi ja niiden pitkäaikaissäilytys tulee näin turvatuksi. Arkeologisen kulttuuriperinnön suojele edellyttää muinaismuistolain kokonaisuudistusta.

Kestävän kehityksen arvojen ja periaatteiden mukainen toiminta ulottuu taide- ja kulttuuripolitiikan kaikille osa-alueille. Se voi johtaa toimialan toimintatapojen uudistumiseen ja toimia muutosvoimana laajemmin yhteiskunnassa.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

— Uudistetaan muinaismuistolaki.

— Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiaksi laatimalla erillinen toimeenpanosuunnitelma.

— Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen digitaalisen saatavuuden, käytön ja pitkäaikaissäilytyksen lisääntymistä.

— Toimeenpannaan arkkitehtuuripoliittista ohjelmaa.

— Jatketaan arkkitehtuuri- ja designmuseohankkeen valmistelua.

Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteet

Finna-palvelu, mittarit	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Aineistoja tarjoavien organisaatioiden määrä	384	421	440	450
Haettavissa oleva aineistomäärä (milj.)	15,9	17,5	17,5	18
Verkossa saatavilla olevat aineistot (milj.)	2,1	2,5	2,8	3
Verkkokäynnit (milj.)	44,2	44,8	45	45,5

01. Taiteen edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 427 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU-rahoitteisten hankkeiden omarahoitusosuutena ja sitä koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Taiteen edistämiskeskus on taiteen asiantuntija- ja palveluvirasto, jonka tehtävänä on edistää taidetta ja kulttuuria kansallisesti ja kansainvälisesti. Viraston tehtävänä on edistää taiteilijoiden työtä ja toimeentuloa, vahvistaa yhteiskunnan demokraattista ja tasa-arvoista kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla sekä seurata ja arvioida keskuksen toimialan kehitystä ja tehdä kehittämisehdotuksia.

Taiteen edistämiskeskus rahoittaa taiteilijoiden työtä ja erilaisten yhteisöjen toimintaa vuosittain. Virasto edistää taiteen ja taiteilijoiden asemaa sekä taiteen ja kulttuuripalveluiden saavutettavuutta ja saatavuutta kehittämisohjelmilla ja muilla palveluilla.

Viraston yhteydessä toimii luottamuselimiä, joita ovat valtion taidetoimikunnat, alueelliset taide-toimikunnat sekä Kirjailijoiden ja kääntäjien kirjastoapurahalautakunta ja Kuvataiteen näyttöapurahalautakunta. Niiden tehtävänä on myöntää vertaisarviointiin perustuen apurahoja, toimia oman toimialansa asiantuntijana ja osallistua viraston strategian laadintaan. Lisäksi viraston yhteydessä toimii Esittävän taiteen valtionosuuslautakunta, jonka tehtävänä on antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lausunto valtionosuuskelpoisuutta koskevista hakemuksista.

Viraston yhteydessä toimii taideneuvosto. Sen tehtävänä on päättää valtion taidetoimikuntien määrystä, niiden tarkemmista nimistä ja toimialoista. Taideneuvosto myös nimeää jäsenet valtion taidetoimikuntiin ja alueellisiin taidetoimikuntiin ja esittää taiteen akateemikon arvoniemeä.

Taiteen edistämiskeskuksen tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Edistää taiteilijoiden toimeentuloa ja työllisyyttä.

— Vahvistaa demokraattisen ja tasa-arvoisen yhteiskunnan kehitystä taiteen ja kulttuurin avulla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Taiteen edistämiskeskukselle seuraavan toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteen:

— Jatketaan Taiteen edistämiskeskuksen ja sen yhteydessä olevien luottamuselinten toiminnan ja rakenteen uudistamisen valmistelua vuonna 2020 valmistuneen arvioinnin perusteella.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite/arvio	2023 tavoite/arvio
Valtionavustus- ja apurahahakemukset	23 881 ¹⁾	28 777 ¹⁾	11 000	10 000
Myönteiset valtionavustus- ja apurahapäätökset	7 795 ¹⁾	14 227 ¹⁾	2 500	2 500
Apuraha-/avustushakemuksen käsittelyaika (keskimäärin viikkoa)	12	12,5	12	12
Tukimuotojen lukumäärä	19	19 ¹⁾	19	16
Toimielinten lukumäärä	24	24	23	22
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	74,3 ²⁾ /44,7	68,5 ²⁾ /46,8	80 ²⁾ /48	80 ²⁾ /50 ³⁾
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,6	3,5	3,6	3,6

¹⁾ Sisältää koronaepidemian aikana käsitellyt hakemukset.

²⁾ Sisältää määräaikaiset taiteenedistäjät, joiden palkkakulut on maksettu rahapelitoiminnan tuotoista (mom. 29.80.52).

³⁾ Sisältää hankerahoituksella palkattuja määräaikaisia virkahenkilöitä.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	65 801	4 276	4 434
Bruttotulot	22	11	7
Nettomenot	65 779	4 265	4 427

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	457		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	18 852		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arviointipalkkioiden maksaminen taidetoimikuntien jäsenille	100
ICT-asiantuntijan palkkaaminen	70
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-9
Matkustussäästö	-33
Palkkausten tarkistukset	81
Toimistotilasäästö	-47
Yhteensä	162

2023 talousarvio	4 427 000
2022 II lisätalousarvio	45 000
2022 I lisätalousarvio	34 300 000
2022 talousarvio	4 265 000
2021 tilinpäätös	84 174 000

03. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 115 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) perusparannushankkeiden rahoittamiseen
- 2) kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunta vastaa Unescon maailmanperintöluetteloon hyväksytyyn ja kansainvälisesti merkittävän Suomenlinnan rakennuskulttuurimuistomerkin restauroinnista, ylläpidosta, esittelemisestä ja kehittämisestä. Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä on kulttuuriperintökokonaisuuden säilyttäminen kansallisten suojelutavoitteiden ja maailmanperintösopimuksen velvoittamalla tavalla. Suomenlinnan hoitokunta huolehtii linnoituksen säilymisestä, kävijähallinnan ja käytönhallinnan kestävästä tasapainosta.

Suomenlinnan hoitokunnan tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

— Osaavalla ja oikea-aikaisella korjausrakentamisella sekä restauroinnilla edistetään kulttuurista ja ekologista kestävyyttä. Toteutetaan Agenda 2030:n tavoitteista erityisesti kestävään matkailuun liittyviä toimenpiteitä.

— Kerrotaan kävijöille Suomenlinnan maailmanperintöarvoista ja niiden suojelusta sekä kannustetaan heitä toimimaan vastuullisesti.

— Edistetään sidosryhmien keskinäistä vuorovaikutusta.

— Maailmanperintökohteen erityiset yleismaailmalliset arvot, autenttisuus ja eheys säilyvät, riskeihin on varauduttu ja kohteen hoito toteuttaa kestävää kehitystä. Maailmanperintökohteen arvojen säilymisestä huolehditaan hoito- ja käyttösuunnitelman avulla.

— Varaudutaan covid-19-pandemian seurauksena tapahtuneen kävijämäärän vähenemisen aiheuttamaan tulojen menetykseen ja uudenlaisten asiakasryhmien hakemiseen. Menetys kohdentuu sekä kävijämääriin että aluetaloudelliseen vaikutukseen.

Suomenlinnan hoitokunnan tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.80.75 määrärahoja.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Suomenlinnan hoitokunnalle seuraavat tavoitteet:

— Saatetaan huonokuntoiset asuinhuoneistot käyttökuntoon ottaen huomioon valtiontalouden toiminnalle asettamat reunaehdot. Pidemmän aikavälin tavoitteena on vuokratuottojen kasvu sekä yli 95 prosentin käyttöaste vuokra-asunnoissa. Huoneistojen vuokria korotetaan asteittain vastaamaan yleistä vuokratasoa. Tarkoitus on, että perittävät vuokrat kattavat jatkossa laajemmin asuinhuoneistoihin liittyviä kustannuksia.

— Varaudutaan Ukrainan sodan seurauksena tapahtuneeseen kustannustason nousuun. Korotuspaine kohdentuu asiakkailta perittäviin vuokriin.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite/arvio	2023 tavoite/arvio
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus				
Suomenlinnan paikallistaloudellinen vaikutus (milj. euroa)	-	Ei voitu mitata	12	18
Toiminnallinen tehokkuus				
Vuokra-asuntojen käyttöaste, %	93,2	93	88	85
Vuokratuotot, kasvu %	-4,0	6	-9,5	-10
Henkisten voimavarojen hallinta				
Henkilötyövuodet	76,5	76	83	84
Työtyytyväisyysindeksi (VMbaro)	3,75	3,8	3,8	3,8

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	9 968	8 605	9 015
Bruttotulot	7 065	6 500	6 900
Nettomenot	2 903	2 105	2 115
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 296		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 197		

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	5 145	6 340	5 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 331	6 820	6 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 186	-480	-1 400
Kustannusvastaavuus, %	81	93	78

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-5
Matkustussäästö	-5
Palkkausten tarkistukset	20
Yhteensä	10

2023 talousarvio	2 115 000
2022 II lisätalousarvio	411 000
2022 talousarvio	2 105 000
2021 tilinpäätös	2 803 000

04. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 925 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin. Momentille nettoutettavia tuloja vastaavia menoja on myös momentilla 29.80.20.

Selvitysosa: Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön viranomainen, asiantuntija ja tiedontuottaja. Museovirasto vastaa kulttuuriperintötiedon keräämisestä ja säilyttämisestä, kulttuuriympäristön ja kulttuuriomaisuuden suojelusta, museoalan ohjaamisesta ja kehittämistä sekä kulttuuriperintöalan kansainvälisten sopimusten asiantuntijuudesta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Museovirastoon kuuluva Suomen kansallismuseo vastaa kulttuurihistoriallisesta kansalliskokoelmasta sekä museo- ja nähtävyyden ohjelmistosta ja yleisötyöstä.

Museoviraston tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- edistää toiminnassaan läpäisevästi yhdenvertaisuutta, demokratiaa ja osallisuutta kulttuuriperintöön
- huolehtia monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana
- edistää kestävästä kehityksestä yleisötyön, kulttuuriperinnön suojelun ja omien toimintatapojen muutoksen kautta

— osallistua aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön kulttuuriperinnön merkityksen ja mahdollisuuksien tunnistamiseksi ja hyödyntämiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Museovirastolle seuraavat tavoitteet:

— Palveluita, aineistoja ja tutkimusinfrastruktuuria kehitetään saavutettaviksi, asiakaslähtöisiksi ja mahdollisimman digitaalisiksi tutkimuksen edistämiseksi ja tiedon sekä ymmärryksen lisäämiseksi kulttuuriperinnöstä. Tavoitetta tukee vuonna 2022 käynnistetty laaja hankekokonaisuus ”Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen”. Hankekokonaisuus toteutetaan vuosien 2022–2025 aikana.

— Uudet palvelut ja yhteistyö toimijoiden kanssa vahvistavat kulttuurialan merkitystä kansantaloudessa ja parantavat alan työskentelyedellytyksiä. Kansallismuseon laajennuksen ja uuden toimintamallin suunnittelua ja toteuttamista jatketaan.

— Museovirasto huolehtii monimuotoisesta kulttuuriperinnöstä yhteiskunnallisena voimavarana tarjoamalla tietoa ja osaamista kulttuuriperinnön kehittämiseksi ja suojelemiseksi. Museovirasto osallistuu Kulttuuriperintöstrategian toimeenpanosta ja muinaismuistolain uudistamisesta aiheutuvien toimenpiteiden valmisteluun.

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite/arvio	2023 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
Objektien katselumäärät Finna-palvelussa, kpl	947 311	1 939 477	700 000	1 500 000
Sähköisesti luetteloitujen objektien saatavuus Finna-palvelussa, kpl	266 255	310 846	310 000	345 000
Museoiden ja linnojen kokonaiskävijämäärä	495 486	421 845	600 000	600 000
Toiminnallinen tehokkuus				
Museo- ja linnassakäynnin keskihinta, euroa	3,15	3,13	2,16	2,16
Museo- ja linnassakäynnin keskitulo, euroa	5,78	6,08	3,9	3,9
Henkisten voimavarojen hallinta				
Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,83	3,79	3,79	3,8
Henkilötyövuodet	274	275	275	299

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	29 044	27 487	27 425
Bruttotulot	6 718	3 500	3 500
Nettomenot	22 326	23 987	23 925
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 722		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 388		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alvar Aallon arkkitehtuuria edustavan maailmanperintökohde-esityksen valmistelu	70
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-120
Toimitiloista työn muutokseen ja digitaalisuuteen -hanke	-120
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-41
Matkustussäästö	-63
Palkkausten tarkistukset	260
Toimistotilasäästö	-48
Yhteensä	-62

2023 talousarvio	23 925 000
2022 II lisätalousarvio	194 000
2022 talousarvio	23 987 000
2021 tilinpäätös	22 992 000

05. Saavutettavuuskirjasto Celian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 581 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalusto- ja laitehankintoihin.

Selvitysosa: Saavutettavuuskirjasto Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, joka tukee lukemisesteisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia lukemiseen, oppimiseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Celia tuottaa ja välittää kirjallisuutta saavutettavassa muodossa, kuten äänikirjoina ja pistekirjoina, yhteistyössä kirjastojen ja kustantajien kanssa sekä tarjoaa neuvontaa saavutettavassa julkaisemisessa.

Celia tuottaa tai hankkii uusia kauno-, tieto- ja oppikirjanimikkeitä noin 1 250 vuosittain. Celia tuottaa lukemisesteisten koululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden oppimateriaalia sekä tutkintoa suorittavien korkea-asteen opiskelijoiden tutkintovaatimuksissa olevia kirjoja uudistetun julkaisupolitiikan mukaisesti.

Celia välittää kirjallisuutta asiakkaiden käyttöön yli miljoona kertaa vuodessa yhteistyössä yleisten kirjastojen ja korkeakoulukirjastojen sekä muiden yhteisöjen kanssa. Palvelu on asiakkaille maksutonta.

Saavutettavuuskirjasto Celian tehtävänä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- kehittää verkkopalveluita
- edistää saavutettavaa julkaisemista
- vahvistaa palveluiden saatavuutta palvelukumppanien kautta
- kehittää tuotteita ja palveluita lapsille ja nuorille yhteistyössä eri toimijoiden kanssa
- täydentää saavutettavaa julkaisemista Celian kirjatarjonnalla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Saavutettavuuskirjasto Celialle seuraavat tavoitteet:

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite/arvio	2023 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
— Vuosittaiset kirjahankinnat Celian kokoelmaan (tuotanto+valmishankinnat)	1 359	1 466	1 250	1 250
— Saavutettavan julkaisemisen suositukset, saavutettavuusneuvonta ja -koulutukset, lkm	58	61	30	30
— Aktiivisten lasten ja nuorten osuus Celian rekisterissä olevista lapsista ja nuorista, %	18	17,6	18	20
— Oppikirjatoimitusten määrä	50 069	55 701	36 000	30 000
Toiminnallinen tehokkuus				
— Asiakkaita palveluiden piirissä	76 000	68 239	79 000	91 000
— Verkkoasiakkaiden osuus kaikista henkilöasiakkaista, %	83	82,5	88	89
— Verkkolainojen osuus kokonaislainauksesta, %	71	74	78	80
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	43,11	42,19	45	45
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,51	3,59	3,5	3,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	5 945	5 671	5 601
Bruttotulot	755	30	20
Nettomenot	5 190	5 641	5 581
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	677		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	997		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräaikaisen lisäyksen poistuminen	-75
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-11
Matkustussäästö	-6
Palkkausten tarkistukset	50
Toimistotilasäästö	-18
Yhteensä	-60

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	5 581 000
2022 II lisätalousarvio	28 000
2022 talousarvio	5 641 000
2021 tilinpäätös	5 510 000

06. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 351 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kaluste- ja laitehankintoihin
- 2) avustusten maksamiseen
- 3) enintään 260 000 euroa esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (KAVI) tallettaa ja säilyttää elokuvia, televisio- ja radio-ohjelmia, edistää audiovisuaalista kulttuuriperintöä sekä turvaa lasten kehitystä ja hyvinvointia mediaympäristössä.

KAVI hankkii kokoelmiinsa lakisääteisen talletusvelvollisuuden alaisia filmi- ja videotuotannon esityskopioita ja oheismateriaaleja, tallentaa digitaalisesti radion ja television ohjelmavirtaa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän suunnitelman mukaisesti, ottaa vastaan kotimaisten radio- ja tv-ohjelmien alkuperäislaatuisia tallenteita lakisääteisinä talletuksina sekä valvoo kuvaohjelmien tarjoamista ja kuvaohjelmaluokittelijoiden työtä julkisen valvontasuunnitelman mukaisesti. KAVI ylläpitää rekisteriä kuvaohjelmien tarjoajista ja kuvaohjelmaluokittelijoista sekä julkista kuvaohjelmaluetteloa. KAVI tarjoaa koulutusta, ohjausta ja tukipalveluita kuvaohjelmaluokittelijoille ja kuvaohjelmien tarjoajille sekä ylläpitää ja kehittää luokitteluohjelmistoa.

Kansallisen audiovisuaalisen instituutin tehtävä yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamisessa on:

- Kotimaisen kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja käytettävyyttä lisätään digitoimalla aineistoja ja kokoelmia sekä tarjoamalla digitoituja sisältöjä yleisön saataville Kansallisen digitaalisen kirjaston asiakasliittymä Finnan sekä KAVIn radio- ja tv-arkiston katselu- ja kuuntelupisteiden kautta.
- Elokuvakulttuurin ja -kasvatuksen tarjontaa monipuolistetaan ja elokuvakulttuurin saavutettavuutta lisätään erityisesti kouluille, lapsille ja nuorille.
- Kriittistä medialukutaitoa ja mediakasvatusta edistetään ja lapsille turvallista mediaympäristöä tuetaan valvomalla kuvaohjelmien tarjontaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa Kansalliselle audiovisuaaliselle instituutille seuraavat tavoitteet:

Tuloksellisuuden tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite/arvio	2023 tavoite/arvio
Tuotokset ja laadunhallinta				
— Kokoelmien hoito/arkistoidut elokuvat, lkm	141 528	142 627	147 900	149 700
— Maksulliset palvelut/esitystoiminnan katsojämäärät	22 929	17 713	56 000	56 000
— Digitaalisesti talletettu ohjelmavirta teratavuina (rtva) ¹⁾	663	722	778	836
— Mediakasvatuskoulutusten ja -luentojen määrä, vähintään	22	41	29	29
— Kuvaohjelmien tarjontaan kohdistuvien valvontatapahtumien määrä	42	142	54	54
Toiminnallinen tehokkuus				
— Kokoelma- ja arkistotyö yht., euroa/elokuva	21,45	25,60	23,41	23,13
— Radio- ja tv-arkisto yht. euroa/talletettu ohjelmavirta teratavua	1 698	2 279	1 629	1 407
— Kuvaohjelmien luokittelun kustannukset, euroa/ohjelma ²⁾	211	226	150	150
— Luokittelijoiden valvonnan kustannukset, euroa/ohjelma ³⁾	239	268	375	375
Henkisten voimavarojen hallinta				
— Henkilötyövuodet	80	81	76	76
— Työtyytyväisyysindeksi (VMBaro)	3,47	3,72	3,6	3,6

¹⁾ Kumulatiivinen kertymä. Luvussa huomioitu Ylen vanha digitoitu, omatuotantoinen aineisto, jota toimitetaan KAVlin vuodesta 2014 eteenpäin.

²⁾ Tilauksesta luokitellut

³⁾ Uudelleenluokitellut

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	7 706	8 016	8 014
Bruttotulot	755	815	663
Nettomenot	6 951	7 201	7 351
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	810		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 216		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asianhallintajärjestelmän käyttöönotto ja ylläpito	-45
Kertamenon poistuminen	-120
MTV:n analogisten videoaineistojen digitointi	-50
Uusien toimitilojen muutto-, kalustus- ja varustelukustannukset	350
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-14
Matkustussäästö	-8
Palkkausten tarkistukset	69
Toimistotilasäästö	-32
Yhteensä	150

2023 talousarvio	7 351 000
2022 II lisätalousarvio	38 000
2022 talousarvio	7 201 000
2021 tilinpäätös	7 357 000

16. Ylimääräiset taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 307 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun lain (194/2016) mukaisten taiteilijaeläkkeiden maksamiseen
- 2) aiemmin myönnettyjen sanomalehtimieseläkkeiden sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyvien perhe-eläkkeiden maksamiseen
- 3) enintään 1 015 000 euroa uusiin taiteilijaeläkkeisiin sekä taiteilijaeläkkeisiin liittyviin perhe-eläkkeisiin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 51 ylimääräistä taiteilijaeläkettä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kohdan 3) määrärahaan sisältyy enintään kaksi täydeksi eläkkeeksi korotettavaa osaeläkettä.

Selvitysosa: Ylimääräinen taiteilijaeläke vuonna 2022 on 1 419,41 euroa kuukaudessa. Osaeläke on puolet täyden eläkkeen määrästä. Ylimääräistä taiteilijaeläkettä tarkistetaan kalenterivuosittain siten kuin työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ssä säädetään. Määräraha on laskettu vuoden 2023 arvioidussa TyEL-indeksitasossa (2864).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeiden indeksitarkistus	1 354
Yhteensä	1 354

2023 talousarvio	21 307 000
2022 talousarvio	19 953 000
2021 tilinpäätös	18 572 084

20. *Museoviraston kulttuuri- ja nähtävyysskohteiden tilakustannukset* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 264 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Museoviraston käytössä olevien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kulttuuri- ja nähtävyysskohteiden tilakustannuksiin.

Valtuus

Museovirasto oikeutetaan tekemään Kansallismuseon lisärakennusta koskeva vuokrasopimus siltä osin kuin vuoden 2022 talousarviossa uusittua valtuutta ei ole käytetty.

Selvitysosa: Museovirastolle on vuoden 2021 talousarviossa ja lisätalousarviossa myönnetty valtuus tehdä Kansallismuseon lisärakennusta koskeva vuokrasopimus, josta aiheutuvat kokonaismenot vuosina 2025—2039 ovat yhteensä enintään 133 milj. euroa. Kansallismuseon kokonaisvuokra on 7,74 milj. euroa vuodessa ja sopimuksesta aiheutuva lisämäärärahatarve on 4,15 milj. euroa vuodessa. Lisärakennushankkeen aikataulu myöhentyy kaavoitusvaiheessa asiasta hallinto-oikeuteen tehdyn valituksen vuoksi.

2023 talousarvio	17 264 000
2022 talousarvio	17 264 000
2021 tilinpäätös	16 901 000

30. *Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisille kirjastoille tuotettujen tietokanta- ja aineistopalvelujen sekä kirjastojen sisältötuotantoon liittyvien valtionavustusten maksamiseen
- 3) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin	2 880 000
Avustukset kirjastojen sisältötuotantoon, yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin sekä yleisten kirjastojen tietokanta- ja aineistopalvelujen tuottamiseen	900 000
Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan	220 000
Yhteensä	4 000 000

Yleisten kirjastojen toiminnalla edistetään väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Valtionavustuksilla tuetaan yleisten kirjastojen yhdenvertaista toimintaa ja toiminnan alueellista kehittämistä. Tavoitteena on turvata yleisten kirjastojen verkon toimivuus, toiminnan laatu sekä tiedon ja kulttuurin saatavuus ja saavutettavuus koko väestölle.

Kirjastotoimen vaikuttavuutta arvioidaan kirjastojen käytön, aineistohankintojen, henkilöstövoimavarojen ja saatavuuden indikaattoreilla.

Eräitä kirjastotoimen tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Kirjahankinta, kpl/1 000 asukasta	278	280	285	288
Muu aineistohankinta, kpl/1 000 asukasta	29	24	25	25
Henkilötyövuodet/1 000 asukasta	0,7	0,7	0,7	0,7
Aukiolotunnit, 1 000 tuntia	1 554	1 993	1 995	1 998
Fyysiset käynnit, kpl/asukas	6,4	5,9	7	7,5
Verkkokäynnit, kpl/asukas	9,1	9,6	10	10,5
Lainaukset, kpl/asukas	12,8	13,9	15	16
Toimintakustannukset, euroa/asukas	58	60	60	61

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,8 %)	106
Kertaluonteisen erän poisto	-1 000
Yhteensä	-894

2023 talousarvio	4 000 000
2022 talousarvio	4 894 000
2021 tilinpäätös	5 811 442

31. Valtionosuus ja -avustus esittävän taiteen ja museoiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 141 111 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten esittävän taiteen ja museoiden valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 3 000 000 euroa esittävän taiteen valtionosuusuudistukseen liittyvien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on esittävällä taiteella enintään 3 967 ja museoilla enintään 1 295.

Selvitysosa: Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen arvonnalisäveroton yksikköhinta on musiikilla 56 818 euroa, muulla esittävällä taiteella 65 058 euroa ja museoilla 82 861 euroa henkilötyövuotta kohden.

Museoiden alueellisiin tehtäviin on tarkoitus osoittaa enintään 156 henkilötyövuotta. Museoiden valtakunnallisiin tehtäviin on tarkoitus myöntää harkinnanvaraista korotusta enintään 5 900 000 euroa.

Esittävän taiteen vapaan ammattilaiskentän kehittämiseen osoitetaan määrärahasta harkinnanvaraista valtionavustusta enintään 3 000 000 euroa.

Lakisääteisiin valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty yhteensä 12 697 000 euroa momentilla 29.80.52.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Valtionosuudet ja -avustukset budjettivaroista (mom. 29.80.31)	Valtionosuudet rahapelitoiminnan voittovaroista (mom. 29.80.52)	Yhteensä
Esittävän taiteen valtionosuus	90 801 000	7 545 000	98 346 000
Museoiden valtionosuus	47 310 000	5 152 000	52 462 000
Taiteen edistämiskeskuksen jaettavaksi valtion- avustuksina esittävän taiteen vapaan ammattilais- kentän kehittämiseen	3 000 000	-	3 000 000
Yhteensä	141 111 000	12 697 000	153 808 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Audiovisuaalinen kannustinjärjestelmä (siirron palautus momentilta 32.20.40)	250
Indeksitarkistus (3,8 %)	6 313
Kertaluonteisen siirron päätyminen (siirto momentilta 29.01.02)	259
Luova Eurooppa -ohjelman hallinnoinnista aiheutuvien menojen maksaminen ja kansallinen vastinrahoitus (siirto momentille 29.01.02)	-295
Rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen	-5 620
Matkustussäästö	-33
Yhteensä	874

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	141 111 000
2022 talousarvio	140 237 000
2021 tilinpäätös	128 747 454

34. Valtionosuus ja -avustus taiteen perusopetuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 94 387 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen

2) enintään 1 210 000 euroa opetus- ja kulttuuriministeriön määräämin perusteiden edellä mainitun lain 44 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen opetustuntikohtaista taiteen perusopetuksen valtionosuutta saaville opetuksen järjestäjille

3) enintään 400 000 euroa muiden kuin opetustuntikohtaista valtionosuutta saavien taiteen perusopetuksen järjestäjien harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin

4) enintään 101 000 euroa taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen liittyvistä selvityksistä ja kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 658 000 ja muussa opetustuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 179 400 tuntia.

Kohdan 4) määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamisesta ja kehittämisestä aiheutuviin määräraikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa käytetty euromäärä yksikköä kohden (ei sis. alv) taiteen perusopetuksessa on 87,33 euroa/opetustunti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harkinnanvaraiset avustukset	250
Indeksitarkistus (3,8 %)	3 604
Tietopohjan vahvistaminen	11
Yhteensä	3 865
2023 talousarvio	94 387 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	90 522 000
2021 tilinpäätös	97 227 583

40. Korvaus Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappioon.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio ja kaupunki yhdessä vastaavat Suomenlinnan huoltoliikenteen käyttötappiosta.

2023 talousarvio	252 000
2022 talousarvio	252 000
2021 tilinpäätös	262 684

41. Eräät käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 11 000 000 euroa tekijänoikeuslain (404/1961) mukaiseen yksityisen kopioinnin hyvitykseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) enintään 15 648 000 euroa suojattujen teosten tekijöille maksettavaan lainauskorvaukseen ja sen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan tekijänoikeudella suojattujen teosten tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille hyvitystä teoksen kappaleiden valmistamisesta yksityiseen käyttöön sekä tekijänoikeuslakiin perustuvia korvauksia kirjastoissa tapahtuvasta teosten lainaamisesta sekä julkisen rahoituksen piirissä olevissa kulttuuriperintölaitoksissa tapahtuvasta suojatun aineiston käytöstä tekijänoikeuksien haltijoita edustavien järjestöjen kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti.

2023 talousarvio	26 648 000
2022 talousarvio	26 648 000
2021 tilinpäätös	26 648 000

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 790 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin Bulevardin Teatteriyhdistys ry:n toimintaan
- 2) rakentamisen prosenttiperiaatteen edistämiseen
- 3) lastenkulttuurin avustamiseen
- 4) Kansallisgallerian arvonnalisäveromenojen korvaamiseen
- 5) Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hankkeeseen
- 6) Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnitteluun sekä toiminnan valmisteluun ja käynnistämiseen
- 7) näyttelypalkkiomallin vakiinnuttamiseen ja enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen näyttelypalkkiomallin toimeenpanon tehtäviin
- 8) Turun tuomiokirkon peruskorjauksen avustamiseen
- 9) Suomen Kansallisoopperan ja -baletin tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahasta on varattu 9 000 000 euroa menojen ja avustusten maksamiseen kulttuurin ja luovien alojen yrityksille, yhteisöille ja toimijoille innovatiivisten palvelujen sekä tuotanto- ja toimintamallien kehittämiseen ja käyttöönottoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa sekä enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutu-

vien menojen maksamiseen määräaikaisiin investoinnin hallinnointi-, koordinointi- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelmaan liittyvä rakennetuki (RRF pilari3) toteuttaa Suomen kestävä kasvun ohjelman tavoitetta vauhdittaa kriisistä eniten kärsineiden alojen eli matkailun, luovan talouden ja tapahtuma-alan innovatiivista ja tutkimustietoa hyödyntävää uudistumista, toipumista ja kestävä kasvua. Sillä vahvistetaan luovaa taloutta, tuotteiden ja palveluiden uusiutumista, digitalisaation edistymistä sekä työn tuottavuutta. Tavoitteena on, että luoville aloille syntyy 10 000 uutta työpaikkaa ja luovien alojen BKT-osuus nousee merkittävästi nykyisestä 3,5 %:sta vuoteen 2026 mennessä.

Rakennetuella tuetaan kulttuuri- ja luovien alojen yrityksiä, yhteisöjä sekä muita taide- ja kulttuurialan toimijoita niin, että ne voivat sopeutua koronapandemian vaikutuksiin sekä pystyvät kehittämään ja ottamaan käyttöön muuttuneisiin ja vaikeasti ennakoitaviin olosuhteisiin sopivia innovatiivisia palveluja sekä tuotanto- ja toimintamalleja toimialojen elvyttämiseksi ja kansainvälisen kilpailukyvyyn vahvistamiseksi. Suuri osa luovista sisällöistä jaetaan ja kulutetaan digitaalisten alustojen kautta ja luovan osaamisen käyttö palveluna liittyy usein digitaalisten konseptien toteuttamiseen. Digitalisaatio parantaa kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden mahdollisuuksia kilpailla Euroopan ja maailman markkinoilla. Tukien myöntämisen ehtoihin sisällytetään merkittävässä määrin digitaalisuutta edistäviä kriteereitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Bulevardin Teatteriyhdistys ry:n toiminta	290 000
Rakentamisen prosenttiperiaatteen edistäminen	500 000
Lastenkulttuurin yleis- ja hankeavustukset	1 000 000
Kansallisgallerian arvonnäköavustusten korvaaminen	300 000
Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	1 600 000
Arkkitehtuuri- ja designmuseon suunnittelun ja toiminnan valmistelun ja käynnistämisen kustannukset	300 000
Näyttelypalkkiomallin vakiinnuttaminen	1 000 000
Turun tuomiokirkon peruskorjaus	4 000 000
Suomen Kansallisopperan ja -baletin tilakustannukset ja muista perusparannuksista aiheutuvat kustannukset	800 000
Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen rakennetuki (RRF pilari3)	9 000 000
Yhteensä	18 790 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi yksi prosentti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan kulttuuripääkaupunki 2026 -hanke	1 100
Kansallisgallerian tilakustannuksista ja muista perusparannuksista aiheutuvat kustannukset (siirto momentille 29.80.53)	-1 909
Kansallisopperan ja -baletin väistötilat	-800
Kansallisteatterin Pienen näyttämön peruskorjaus	-15 082
Kertaluonteisen erän poisto	-3 185
Kulttuuri- ja luovien alojen uudistumisen tuki (RRF pilari3)	-5 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rahapelitoiminnan tuottojen vähenemisen kompensointi	-14 774
Suomen Kansallisoopperan tilahankkeet (siirto momentilta 29.80.53)	800
Turun tuomiokirkon peruskorjaus	4 000
Yhteensä	-34 850

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	18 790 000
2022 II lisätalousarvio	-10 000
2022 I lisätalousarvio	28 180 000
2022 talousarvio	53 640 000
2021 tilinpäätös	90 008 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 256 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) 3 §:n mukaisten 545 apurahavuotta vastaavien taiteilija-apurahojen sekä 3 §:n 2 momentin mukaisten erittäin ansioituneille taiteenharjoittajille myönnettävien valtion taiteilija-apurahojen maksamiseen

2) eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (236/1961) mukaisiin apurahiin ja avustuksiin.

Yksittäisten apurahakausien keskeyttämiset ja jatkamiset keskeyttämisen jälkeen voivat aiheuttaa muutoksia määrärahan maksuerien kohdentumisessa eri vuosille.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion taiteilija-apurahat (545 kpl)	13 606 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	3 100 000
Taiteilijaprofessoriapurahat (22 kpl)	550 000
Yhteensä	17 256 000

Taiteilija-apurahan suuruus on vuonna 2023 2 080,42 euroa/kk. Taiteilija-apurahoja tarkistetaan valtion virkamiesten palkkatarkistuksia vastaavasti Taiteen edistämiskeskuksen päätöksellä. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	278
Yhteensä	278

2023 talousarvio	17 256 000
2022 II lisätalousarvio	162 000
2022 talousarvio	16 978 000
2021 tilinpäätös	16 963 629

52. *Rahapelitoiminnan tuotot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 179 753 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) taiteen ja kulttuurin edistämisen rahoittamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti
- 2) Taiteen edistämiskeskukselta annetun lain mukaisesti Taiteen edistämiskeskuksen, taideneuvoston ja taidetoimikuntien myöntämiin apurahoihin ja avustuksiin, enintään 960 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisesti apurahoihin sekä enintään 42 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja siitä aiheutuviin menoihin Taiteen edistämiskeskuksen määräaikaisiin taiteen edistämisen tehtäviin
- 3) taideteosten hankkimiseen valtion taideteostoimikunnan kokoelmaan Kansallisgalleriasta annetun lain (889/2013) mukaisesti
- 4) tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin sekä tekijänoikeusasioiden neuvottelukunnan ja tekijänoikeusselvitysten kuluihin
- 5) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten sekä esittävän taiteen edistämisestä annetun lain (1082/2020) 10 §:n mukaisten avustusten maksamiseen esittävän taiteen toimintayksiköille
- 6) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) 18 §:n mukaisten valtionavustusten maksamiseen kirjastoille ja yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen sekä menoihin, jotka aiheutuvat vähälevikkisen laatukirjallisuuden ja vähälevikkisten kulttuurilehtien hankinnoista yleisiin kirjastoihin
- 7) museolain (314/2019) sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen museoille sekä muuhun museo- ja kulttuuriperintöalan tukemiseen
- 8) Suomen elokuvasäätiölle elokuvien käsikirjoittamiseen, tuotantoon, jakeluun ja muun elokuvakulttuuriin tukemiseen valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen annetun lain (1174/2018) nojalla sekä Suomen elokuvasäätiön tukitoiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseen
- 9) rakennusperinnön suojelusta annetun lain (498/2010) nojalla suojeltujen kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen ja parantamiseen
- 10) Unescon kulttuuriperintöä koskevien yleissopimusten toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 11) valtionavustuksena käyttökustannuksiin Suomen Kansallisoopperalle ja -baletille enintään 38 197 000 euroa, Suomen Kansallisteatterille enintään 11 391 000 euroa ja Kansallisgallerialle enintään 13 165 000 euroa

12) taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen sekä valtion virastojen kulttuuria koskeviin kokeilu- ja tutkimushankkeisiin

13) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen kansainvälisten kulttuuriperintösopimusten toimeenpanon määräaikaiksiin tehtäviin.

Kohdasta 2) myönnettävät eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaiset apurahat sekä kohdan 3) määräraha budjetoidaan maksuperusteisina. Kohdassa 2) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon. Kohdan 2) määrärahaa saa käyttää myös EU-rahoitteisten hankkeiden omarahoitusosuutena ja sitä koskevien menojen maksamiseen siltä osin kuin se koskee enintään 42 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamista tai siitä aiheutuvia menoja Taiteen edistämiskeskuksen määräaikaiksiin taiteen edistämisen tehtäviin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

1) Luova työ ja tuotanto	66 954 000
Elokuva	27 429 000
Esittävä taide (musiikki, tanssi, teatteri ja sirkus)	18 199 000
Kirjallisuus	985 000
Visuaalinen ja rakennustaide sekä muotoilu	5 395 000
Kulttuurin tuotanto ja levitys	14 946 000
2) Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin	28 364 000
Kirjastot ja tiedon saatavuus	6 882 000
Kulttuuripalvelut ja kulttuuritoiminta	21 482 000
3) Kulttuurin perusta ja jatkuvuus	84 435 000
Museot ja kulttuuriperintö	11 569 000
Kulttuuritilat	5 390 000
Kansalliset kulttuurilaitokset	64 598 000
Kulttuurikasvatus sekä kulttuuripolitiikan tutkimus ja kehittäminen	2 878 000
Yhteensä	179 753 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi yksi prosentti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron väliaikaisen alentamisen päättyminen	-3 584
AV-kannustinjärjestelmän käyttöönottoon liittyvän siirron päättyminen	-250
Kulttuurialan rahoituksen vahvistaminen	4 700
Parlamentaarisesti sovittu taso	8 679
Tuottoarvion muutos	14 284
Tasomuutos	-3 627
Yhteensä	20 202

2023 talousarvio	179 753 000
2022 talousarvio	159 551 000
2021 tilinpäätös	181 109 108

53. *Valtionavustus tilakustannuksiin* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 26 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen valtion omistamissa toimitiloissa toimivien taide- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää 14:n valtakunnallisesti merkittävän taide- ja kulttuurilaitoksen tilakustannusten avustamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ateneumin saniteettitilojen laajennus	90
Kansallisgallerian tilakustannuksista ja muista peruserämuutoksista aiheutuvat kustannukset (siirto momentilta 29.80.50)	1 909
Suomen Kansallisoopperan tilahankkeet (siirto momentille 29.80.50)	-800
Yhteensä	1 199

2023 talousarvio	26 160 000
2022 talousarvio	24 961 000
2021 tilinpäätös	23 181 622

55. *Digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuus ja säilyttäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitaalisen kulttuuriperinnön kokonaisuuden toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin
- 2) keskeisten priorisoitujen museo- ja kulttuuriperintöaineistojen suunnitelmallisesta digitoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 3) museoiden sisältötuotannon tukemiseen
- 4) digitaalisessa muodossa olevien kulttuuriperintöaineistojen saatavuutta, käyttöä ja säilyttämistä parantavien järjestelmien ja palveluiden ylläpitoon ja kehittämiseen sekä kirjastojen, arkistojen ja museoiden yhteisen hakupalvelun kehittämiseen ja liittämiseen osaksi Euroopan digitaalista kirjastoa Europeanaa
- 5) kulttuuri- ja kulttuuriperintöaineistojen digitointia, digitaalista saatavuutta ja pitkäaikaissäilytystä koskevan osaamisen kehittämisestä ja jakamisesta aiheutuviin kustannuksiin
- 6) valtion virastoille ja laitoksille kulttuuriperintöaineistojen digitoinnista ja digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen säilyttämisestä aiheutuviin kustannuksiin
- 7) enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 95 prosenttia ja kulusmenojen osuudeksi viisi prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pitkäaikaissäilytettävän aineiston lisääntyminen, Finna-palvelu ja kulttuuriperinnön digitointi	100
Yhteensä	100

2023 talousarvio	2 200 000
2022 talousarvio	2 100 000
2021 tilinpäätös	1 950 000

(58.) *Valtionrahoitus luovia aloja ja kulttuuritoimintaa tukevan rahaston pääomaan* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	7 500 000
------------------	-----------

72. *Kansallisgallerian kokoelman kartuttaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kansallisgallerian taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kertaluonteisen erän poisto	-100
Yhteensä	-100

2023 talousarvio	739 000
2022 talousarvio	839 000
2021 tilinpäätös	989 000

75. *Toimitilojen ja kiinteistövarallisuuden perusparannukset ja kunnossapito* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 049 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kiinteistövarallisuuden perusparannuksista ja kunnossapidosta sekä pienhköistä uudisrakennushankkeista aiheutuvien investointimenojen maksamiseen ja museolaivojen korjaustöistä aiheutuviin kustannuksiin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

1. Museovirasto	1 150 000
2. Suomenlinnan hoitokunta	2 899 000
Yhteensä	4 049 000

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelman kohdan 2. osalta enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Valtuus

Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2023 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi 78 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi 22 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Höyrylaiva S/S Saimaan hallinnansiirto (siirto momentilta 31.10.20)	150
Yhteensä	150

2023 talousarvio	4 049 000
2022 talousarvio	3 899 000
2021 tilinpäätös	12 347 000

89. *Rahoitus Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiölle ja kiinteistöosakeyhtiölle* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää pääoman maksamiseen Suomen arkkitehtuuri- ja designmuseosäätiölle. Määrärahan käytön edellytyksenä on, että valtio on hyväksynyt museota koskevan hankesuunnitelman ja toteutus päätöksen.

Selvitysosa: Määräraha on vuoden 2023 osuus museosäätiön pääomaan kohdennettavasta rahoituksesta.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 II lisätalousarvio	4 973 000

95. *Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen.

2023 talousarvio	40 000
2022 talousarvio	40 000
2021 tilinpäätös	—

90. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntatoimen tehtävänä on liikunnan edistäminen. Valtio ja kunnat luovat edellytyksiä liikunnalle. Liikunnan järjestämisestä vastaavat pääasiassa liikuntaa edistävät järjestöt.

Liikuntapolitiikan päämääränä on väestön fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen elämäntavan lisääminen, eettisen kilpa- ja huippu-urheilun edistäminen, osallisuuden kasvattaminen sekä sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantaminen. Liikunnallisen elämäntavan perusta luodaan perheissä, varhaiskasvatuksessa, koulussa ja liikuntaharrastuksissa. Liikunnan edistämistoimenpiteitä suunnataan kaikkiin elämänkulun vaiheisiin liikuntaolosuhteita kehittämällä, organisaatioiden toimintakulttuureja liikunnallistamalla, liikuntaseurojen ja -järjestöjen toimintaa tukemalla sekä huippu-urheilua tukemalla. Erityisesti liikkumattomuuden ja liian vähäisen fyysisen aktiivisuuden aiheuttamiin yksilöllisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastataan toimeenpanemalla valtakunnallista Liikkuvat-ohjelmaa. Liikunnan toimialan johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat tiedolla johtamisen periaatteelle sekä liikuntapoliittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalla seurannalla ja arvioinnilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asettaa liikuntapolitiikalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Liikunnallinen, terveyttä ja hyvinvointia edistävä elämäntapa lisääntyy
- Liikunta lisää osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- Liikunta on tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti saavutettavissa
- Liikunnan ja huippu-urheilun eettinen perusta vahvistuu
- Huippu-urheilumme on kansainvälisesti menestyvää ja kansallisesti arvostettua.

Liikuntatoimen toiminnalliset tavoitteet ja keskeiset toimenpiteet

Valtakunnallisia ja paikallisia liikuntaolosuhteita kehitetään systemaattisesti. Liikuntapaikkarakentamisen avustamisessa painotetaan ensisijaisesti laadukkaiden ja laajoille käyttäjäryhmille suunnattujen liikuntapaikkojen rakentamista ja peruskorjaamista.

Liikunnan kansalaistoiminta on aktiivista ja osallistavaa. Tuetaan paikallista seuratoimintaa ja muuta liikunnan kansalaisjärjestötoimintaa sekä matalan kynnyksen liikuntatoimintaa. Tuetaan liikunnan koulutuskeskusten vapaatavoitteista koulutustoimintaa ja sen laadun kehittämistä. Vahvistetaan liikuntajärjestöjen edellytyksiä hakea ja järjestää kansainvälisiä urheilun suurtahtumia ja liikuntajärjestöjen kansainvälisiä yhteistyö- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Liikunnallinen elämäntapa ja liikunnan harrastaminen lisääntyvät eri ikä- ja väestöryhmissä. Tuetaan valtakunnallisia liikunnan edistämishoelmia eli Liikkuvat-ohjelmia liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi eri ikä- ja väestöryhmissä (Liikkuva perhe-, Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva koulu-, Liikkuva opiskelu-, Liikkuva aikuinen- ja Ikiliikkuja-ohjelmat). Avustetaan Liikkuvat-ohjelmien toimeenpanoa tukevia liikunnallisen elämäntavan hankkeita. Tuetaan erityisesti lasten ja nuorten liikunnan harrastamista. Vahvistetaan sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liikunnassa.

Kehitetään huippu-urheilua kansainvälisen menestyksen, korkeatasoisen osaamisen ja urheilun arvostuksen vahvistamiseksi. Tuetaan lahjakkaiden urheilijoiden valmentautumisen edellytyksiä, kehitetään urheilu-uran ja opiskelun yhdistämisen mahdollisuuksia ja valmentautumisen toimintaympäristöjen kehittämistä. Tuetaan lajien välisen yhteistyön vahvistumista ja lajiliittojen mahdollisuuksia edistää oman lajinsa huippu-urheilumenestystä. Vahvistetaan liikunnan ja huippu-urheilun eettisiä toimenpiteitä avustamalla Suomen urheilun eettisen keskuksen (SUEK) toimintaa.

Toimialan osaaminen ja tietopohja vahvistuvat ja tietoa hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti. Tuetaan ja kehitetään liikunta-alan tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa liikuntapoliittisen päätöksenteon tarpeiden suunnassa. Vahvistetaan tiedonhankintaa ja hyödyntämistä toimialan avustusvalmisteluissa. Tuetaan tiedon tuotantoa liikuntapaikkarakentamisen ja liikuntaa suosivan yhdyskuntasuunnittelun kehittämiseksi. Kehitetään valtion liikuntaneuvoston liikuntapolitiikan vaikutusten arviointijärjestelmää.

Liikunnan asema eri hallinnonalojen päätöksenteossa vahvistuu. Varmistetaan liikunnan edistämisen huomioiminen kuntien strategioissa ja liikuntapoliittisissa toimenpiteissä. Toimeenpannaan erityisesti Liikuntapolitiikan koordinaatioelimen avulla Liikuntapoliittisen selonteon ja hallitusohjelman kirjaukset poikkihallinnolliseen fyysisen aktiivisuuden ja liikunnan edistämisen yhteiseen työhön liittyen. Valtion liikuntaneuvosto arvioi eri ministeriöiden toimenpiteiden vaikutukset liikunnan edistämisessä.

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2021 toteutuma	2023 arvio
Liikuntaa tai urheilua liikunta- ja urheiluseuroissa			
harrastavien osuus, %¹⁾			
9—13 -vuotiaat			
— tytöt	64	66	66
— pojat	67	67	67
15-vuotiaat			
— tytöt	44	41	41
— pojat	47	46	46
15—24 -vuotiaat			
— tytöt	27	26	26
— pojat	24	39	39
Vakituisesti useita tunteja viikossa kuntoliikuntaa tai urheilua			
harrastavien osuus, %²⁾			
20—54 -vuotiaat	30	31	31
— naiset	-	28	28
— miehet	-	34	34
55—74 -vuotiaat	15	18	18
— naiset	-	17	17
— miehet	-	18	18

Liikuntapolitiikan tunnuslukuja

	2017 toteutuma	2021 toteutuma	2023 arvio
Kansallisten liikkumissuositusten mukaisesti liikkuvien osuudet, %³⁾			
9-vuotiaat			
— tytöt	40	39	39
— pojat	44	52	52
11-vuotiaat			
— tytöt	34	42	42
— pojat	47	47	47
13-vuotiaat			
— tytöt	22	30	30
— pojat	32	35	35
15-vuotiaat			
— tytöt	13	15	15
— pojat	23	24	24
Aikuiset (18+ vuotiaat)			
— miehet	39	40	40
— naiset	34	38	38
Koululaisten Move!-mittausten 20 m juokсутestin mediaanitulos (min:sek)⁴⁾			
11-vuotiaat			
— tytöt	4 min 05 s	3 min 44 s	3 min 44 s
— pojat	4 min 40 s	4 min 26 s	4 min 26 s
15-vuotiaat			
— tytöt	4 min 46 s	4 min 12 s	4 min 12 s
— pojat	6 min 00 s	5 min 40 s	5 min 40 s
Varusmiespalvelukseen astuvien alokkaiden Cooper-juokсутestin keskiarvo (metriä)⁵⁾			
	2 402	2 376	2 376

¹⁾ Vuoden 2017 kaikkien ikäluokkien tulokset ovat yhteenvetoarvio Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2016 -tutkimuksesta sekä Nuorten vapaa-aikatutkimuksesta 2015. Vuoden 2021 tulokset perustuvat 9—13-vuotiaiden sekä 15-vuotiaiden osalta Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 -tutkimukseen, tutkijoilta saatuun lisä-analyysiin. 15—24 -vuotiaiden tulokset perustuvat lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukseen 2018, tutkijoilta saatuun lisä-analyysiin (urheilun- ja liikuntaseurassa vähintään viikoittain liikkujien osuus).

²⁾ Vuoden 2017 tulokset perustuvat Aikuisten terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus (ATH) -tutkimukseen. Vuoden 2020 tulokset perustuvat FinSote 2018 -tutkimukseen.

³⁾ Vuoden 2017 sekä vuoden 2021 tiedot perustuvat 9—15-vuotiaiden osalta Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 -tutkimuksen raporttiin (itsearvioitu liikunta-aktiivisuus). Vuoden 2017 tiedot perustuvat aikuisten osalta FinTerveys 2017 -tutkimukseen (terveysliikuntasuosituksen saavuttaminen, 18+ vuotiaat). Vuoden 2021 tiedot perustuvat aikuisten osalta FinSote 2020 -tutkimukseen (terveysliikuntasuosituksen saavuttaminen, 20+ vuotiaat).

⁴⁾ Move!-mittaustulokset vuoden 2017 tulokset on oikaistu vuonna 2020 tehdyssä data-analysissä.

⁵⁾ Puolustusvoimat. Varusmiespalveluksen aloittaneiden miesten kuntotestien tulokset.

50. Rahapelitoiminnan tuotot urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 115 404 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten maksamiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti

2) kokeilu-, kehittämis-, selvitys- ja ohjelmatoiminnan menoihin

3) enintään 2 300 000 euroa urheilijoiden valmennus- ja harjoitteluapurahojen maksamiseen

4) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, liikuntatieteellisen toiminnan, liikunnan ja huippu-urheilun eettisen ja dopinginvastaisen toiminnan, testaustoiminnan ja dopingin vastaisen kasvatuksen tehostamisen menoihin sekä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja tutkijoiden liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden ja näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen

5) enintään 400 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle

6) valtion liikuntaneuvoston menoihin

7) enintään 320 000 euroa ylimääräisistä urheilijaeläkkeistä annetun lain (1419/2014) mukaisiin eläkkeisiin

8) liikunnan aluehallinnon toiminnan menoihin

9) Olympiastadionin perusparannus- ja uudistamishankkeeseen

10) enintään 18 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön määräaikaisesta palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

11) enintään 30 000 euroa Pro Urheilu -tunnustusten maksamiseen

12) enintään 80 000 euroa Suomen Akatemialle liikuntatieteellisten tutkimusten arvioinnin hallintokustannuksiin sisältäen enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön määräaikaiset palkkamenot.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 16,60 euroa opiskelijapäivää kohden.

Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä on 53 000. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Kohtien 3) ja 7) määrärahat budjetoidaan maksuperusteisina.

Kohdan 7) määrärahaa saa käyttää enintään 16 täyttä eläkettä vastaavan ylimääräisen urheilijaeläkkeen myöntämiseen.

Kohdassa 10) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

<i>Liikunnan yhdenvertainen saavutettavuus (liikuntapaikkarakentamisen avustaminen)</i>	30 197 000
<i>Liikuntaan ja urheiluun osallistuminen</i>	64 480 000
Liikunnan kansalaistoiminta	45 000 000
Huippu-urheilu	12 600 000
Liikunnan ja urheilun suurtahtumat	2 000 000
Liikunnan ja urheilun eettinen toiminta	4 650 000
Kansainvälinen yhteistyö	230 000
<i>Koko väestön liikunnan edistäminen</i>	6 240 000
<i>Liikunnan osaaminen ja tietopohja</i>	14 487 000
<i>Liikunnan koulutuskeskukset</i>	4 547 000
Alueelliset liikunnan koulutuskeskukset (valtionosuus)	572 000
Valtakunnalliset liikunnan koulutuskeskukset (valtionosuus)	3 675 000
Liikunnan koulutuskeskusten opintoteliavustukset, harkinnanvaraiset avustukset sekä laatu- ja kehittämishankkeet	300 000
Liikuntatiede ja tutkimus	3 933 000
Tutkimus- ja kehitysyhteisöt sekä koulutustoiminta	4 370 000
Liikunnan aluehallinto	500 000
Valtion liikuntaneuvosto	480 000
Opetus- ja kulttuuriministeriön käytettäväksi	657 000
Yhteensä	115 404 000

Momentin 29.90.52 määrärahasta osoitetaan valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin yhteensä 14 132 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi yksi prosentti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron väliaikaisen alentamisen päättyminen	-2 328
Liikunnan rahoituksen vahvistaminen	3 100
Parlamentaarisesti sovittu taso	5 568
Tuottoarvion muutos	9 275
Tasomuutos	-2 356
Yhteensä	13 259

2023 talousarvio	115 404 000
2022 talousarvio	102 145 000
2021 tilinpäätös	102 153 467

52. Valtionosuudet kunnille ja liikunnan koulutuskeskuksille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 798 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikuntalakiin (390/2015), opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin (1705/2009) ja vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998) perustuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Kunnan liikuntatoiminnan valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 12,00 euroa asukasta kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 279 900. Enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää valtionosuuksien oikaisupäätöksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	19 666 000
Valtionosuudet valtakunnallisille liikunnan koulutuskeskuksille	14 132 000
Yhteensä	33 798 000

Määrärahan mitoituksessa käytetty valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten arvonlisäveroton keskimääräinen yksikköhinta on 92,17 euroa ja arvonlisäverollinen keskimääräinen yksikköhinta on 98,17 euroa opiskelijavuorokautta kohden.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin myönnetään 3 675 000 euroa momentilta 29.90.50.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistus (3,8 %), koulutuskeskukset	682
Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan (asukasmäärän muutos)	49
Matkustussäästö	-8
Tasomuutos	-13 262
Yhteensä	-12 539

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	33 798 000
2022 II lisätalousarvio	2 000 000
2022 I lisätalousarvio	5 500 000
2022 talousarvio	46 337 000
2021 tilinpäätös	47 524 280

56. Liikunnan ja huippu-urheilun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Liikuntapoliittisen selonteon (VNS 6/2018 vp) toimeenpanosta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ikäihmisten liikkumishanke -pilotointi	500 000
Lajien tehostamistuki, ml. vammaisurheilu	700 000
Seuratuki	1 300 000
Urheiluakatemit ja valmennuskeskukset	2 000 000
Yhteensä	4 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-200
Yhteensä	-200

2023 talousarvio	4 500 000
2022 talousarvio	4 700 000
2021 tilinpäätös	6 200 000

91. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön ja -politiikan tavoitteena on nuorisolain mukaan edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa, tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista, tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa, edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Lähtökohtina ovat yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö. Edellä mainitut tavoitteet koskevat kaikkia Suomessa olevia alle 29-vuotiaita.

Valtioneuvoston hyväksymän valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2020—2023 nuorisopoliittiset tavoitekokonaisuudet ovat:

- Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen - syrjäytyminen vähenee.
- Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen.
- Nuori luottaa yhteiskuntaan - yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat.

Lisäksi ohjelma sisältää kansalliset tavoitteet nuorisotalon eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle sekä nuorisotyön ja -toiminnan tukemisen linjaukset ja painopisteet nuorisotalon osamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet

- Nuorten osallisuus lisääntyy ja vaikuttamismahdollisuudet monipuolistuvat.
- Nuorten kokemukset yhdenvertaisuudesta, tasa-arvosta, yhteisöllisyydestä ja oikeuksiensa toteutumisesta vahvistuvat.
- Nuorten harrastus- ja toimintamahdollisuudet ovat tasavertaisesti saavutettavissa.
- Nuorten elämönhallintataidot vahvistuvat.

Nuorisotyön toiminnalliset tavoitteet ja keskeisimmät toimenpiteet

— Toimeenpannaan nuorisolain (1285/2016) mukaista valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa vuosille 2020—2023 ja tavoiteohjataan nuorisotalan osaamiskeskustoimialan kehittämisessä yhdessä sovittujen tehtävien mukaisesti.

— Valmistellaan valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma vuosille 2024—2027.

— Sujuvoitetaan valtionavustusten prosesseja tarkistetun nuorisolain pohjalta ja kehitetään valtionavustusten vaikutusten arviointia osana valtionavustusten kehittämis- ja digitalisointihanketta.

— Nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja nuorisopoliittisen päätöksenteon tueksi kehitetään nuorisotoimialan tutkimusta ja tiedontuotantoa. Parannetaan Nuorisotilastot.fi -palvelun tunnettuutta paikallisen, alueellisen ja valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan tulosten raportoinnin ja laadun arvioinnin parantamiseksi. Laajennetaan palvelun tietopohjaa.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2023 arvio
10—29 -vuotiaat, jotka kuuluvat/ovat mukana järjestötoiminnassa tai vastaavassa (Vapaa-aikatutkimus), %	53	53	54
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan (Nuorisobarometri), %	83	83	83
15—29 -vuotiaat, jotka kokevat elämän olevan hyvin hallinnassaan (Nuorisobarometri), %	90	90	90
Yläkouluikäiset, joilla ei ole yhtään läheistä ystävää (Kouluterveys-tutkimus/THL), %	9	9	9
15—29 -vuotiaat, jotka ovat jättäneet harrastuksen aloittamatta rahan puutteen vuoksi (Nuorisobarometri), %	35	35	35
15—29 -vuotiaat, jotka ovat kokeneet syrjintää viimeisen 12 kk aikana (Nuorisobarometri), %	10	10	10
15—29 -vuotiaat, jotka suhtautuvat omaan tulevaisuuteensa optimistisesti (Nuorisobarometri), %	79	80	75
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä (TEM)	43 700	31 200	30 000

50. *Rahapelitoiminnan tuotot nuorisotyön edistämiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 530 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorisolakiin (1285/2016) perustuviin valtionavustuksiin valtakunnallisille nuorisoalan järjestöille ja osaamiskeskuksille sekä nuorisokeskusten toimintaan ja rakentamiseen
- 2) nuorisotutkimuksen avustamiseen ja apurahojen maksamiseen, nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvien selvitysten laatimiseen ja nuorten tieto- ja neuvontatyön, digitaalisen nuorisotyön sekä nuorten kuulemis- ja osallistumisjärjestelmien ja niiden kehittämistoiminnan menoihin
- 3) yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisestä nuorisoalan yhteistyöstä aiheutuvien kulujen kattamiseen sekä EU:n ja kansainvälisten toimintaohjelmien tukemiseen
- 4) lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan, liikunnallisen ja kulttuurisen nuorisotyön ja -toiminnan sekä nuorten ympäristökasvatuksen tukemiseen
- 5) nuorten työpajatoiminnan valtakunnalliseen tukeen, etsivään nuorisotyöhön, ehkäisevään päihde- ja huumetyöhön, sosiaaliseen nuorisotyöhön sekä muuhun nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen
- 6) valtion nuorisoneuvoston ja sen jaostojen ja arviointi- ja avustustoimikunnan, saamelaisten nuorisoneuvoston menoihin ja saamenkielisen nuorisokulttuurin vahvistamiseen
- 7) valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman toimeenpanoon, arviointiin ja kehittämiseen
- 8) alueellisen nuorisotoimen menoihin ja nuorisotyön alueelliseen kehittämiseen, nuorisotilastot.fi -palvelun ylläpitoon ja kehittämiseen sekä aluehallinnon ja valtion virastojen määräaikaisten nuorisotoimialan hankkeiden toteuttamiseen
- 9) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön määräaikaisesta palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kohdassa 9) tarkoitettujen henkilöiden osalta työnantajalle maksetut sairausvakuutuksen mukaiset etuudet otetaan nettobudjetoitaessa tuloina huomioon.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

<i>Nuorten aktiivinen kansalaisuus</i>	
Valtakunnalliset nuorisoalan järjestöt	18 600 000
Lakisääteiset kansalliset toimikunnat	700 000
<i>Nuorten sosiaalinen vahvistaminen</i>	
Etsivä nuorisotyö	2 688 000
Muu nuorten sosiaalinen vahvistaminen	800 000
<i>Nuorten kasvu- ja elinolot, paikallinen ja alueellinen nuorisotyö</i>	
Kasvu- ja elinolot paikallisesti ja alueellisesti	3 172 000
<i>Nuorisotyön ja -politiikan kehittäminen</i>	
Kokeilu, kehittäminen, tutkimus ja kansainvälinen yhteistyö	10 570 000
Nuorisokeskukset	5 000 000
Yhteensä	41 530 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 97 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi kolme prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arpajaisveron väliaikaisen alentamisen päättyminen	-838
Nuorisotyön rahoituksen vahvistaminen	1 100
Parlamentaaraisesti sovittu taso	2 005
Tuottoarvion muutos	3 339
Tasomuutos	-848
Yhteensä	4 758

2023 talousarvio	41 530 000
2022 talousarvio	36 772 000
2021 tilinpäätös	36 308 241

51. Nuorten työpajatoiminta ja etsivä nuorisotyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 22 272 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) nuorten työpajatoiminnan tukemiseen
- 2) etsivän nuorisotyön tukemiseen sekä etsivän nuorisotyön yhteydenottopyyntöjärjestelmän ylläpitoon
- 3) EU:n nuorisotakuun toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen
- 4) nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseen itäisen Suomen elinvoiman vahvistamiseksi.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Työpajatoiminnan tukeminen	16 000 000
Etsivän nuorisotyön tukeminen ja EU:n Nuorisotakuun toteuttaminen	5 272 000
Nuorisotoiminnan tukeminen	1 000 000
Yhteensä	22 272 000

Etsivän nuorisotyön tukemiseen osoitetaan lisäksi 2 688 000 euroa momentilta 29.91.50 ja 4 140 000 euroa momentilta 29.91.52.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivän nuorisotyön määräaikaisen lisäyksen päättyminen	-9 592
Kertaluontoisen menon poistuminen	-160
Kuntien nuorisotyön valtionosuus (siirto momentille 29.91.52)	-7 748
Nuorisotoiminnan tukeminen	1 000
Työpajatoiminnan vähennys	-300
Matkustussäästö	-11
Yhteensä	-16 811

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	22 272 000
2022 talousarvio	39 083 000
2021 tilinpäätös	32 112 000

52. Valtionosuudet kuntien nuorisotoimeen ja eräät avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 480 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen kulttuuri- ja kielipesätoiminnan tukemiseen
- 2) nuorten talous- ja työelämätaitojen edistämiseen
- 3) opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisiin kuntien nuorisotyön valtionosuuksiin
- 4) etsivään nuorisotyöhön ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn.

Kuntien nuorisotyön valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 15,00 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Saamelaisten kulttuuri- ja kielipesätoiminta	1 200 000
Nuorten talous- ja työelämätaitojen edistäminen	450 000
Kuntien nuorisotoimen valtionosuus	7 690 000
Etsivä nuorisotyö ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy	4 140 000
Yhteensä	13 480 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Etsivä nuorisotyö ja nuorten syrjäytymisen ehkäisy	4 140
Kertaluontoisten menojen poistuminen	-470
Kuntien nuorisotyön valtionosuus (asukasmäärän muutos)	-58
Kuntien nuorisotyön valtionosuus (siirto momentilta 29.91.51)	7 748
Tasomuutos	-3 458
Yhteensä	7 902

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	13 480 000
2022 II lisätalousarvio	7 000 000
2022 talousarvio	5 578 000
2021 tilinpäätös	13 391 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala rakentaa uusiutuvaa Suomea — uusiutumiskykyistä ja kestävästä ruokajärjestelmästä ja luonnonvarataloutta sekä innovatiivista paikkatietojärjestelmää.

Toimintaympäristön kuvaus

Suomen tulevaisuuteen vaikuttaa voimakkaasti turvallisuutta ja huoltovarmuutta uhkaava Venäjän Ukrainassa aloittama hyökkäyssota. Oman vaikutuksensa tuovat useat maailmanlaajuiset muutostekijät, joiden voimakkuuteen ja nopeuteen emme juuri voi vaikuttaa. Niiden seurauksiin on sopeuduttava ja niissä on nähtävissä uhkien lisäksi myös paljon uusia mahdollisuuksia. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla on tunnistettu kuusi toimintaympäristön muutostekijää, jotka tapahtuvat hallinnonalasta riippumatta ja joiden arvioidaan eniten muuttavan suomalaisen ruoka- ja luonnonvarasektorin toimintaympäristöä seuraavan vuosikymmenen aikana. Muutostekijät ovat 1) ilmastonmuutos, 2) nopea teknologinen kehitys, 3) kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, 4) globaalin talouden murros, 5) arvojen ja asenteiden muutos sekä 6) väestörakenne ja kaupungistumiskehitys.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan perustehtävät ruokaturvan, ruokaturvallisuuden ja kilpailukykyisen kotimaisen ruokajärjestelmän, huoltovarmuuden ja puhtaan veden takaamisessa, eläin- ja kasvitautien hallinnassa, luonnonvaratalouden kestävyden ja niihin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyyn varmistamisessa ja maaseudun elinvoimaisuuden kehittämisessä nousevat yhä tärkeämmiksi. Näiden tehtävien merkitys on edelleen korostunut koronatilanteen jatkuessa sekä Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi.

Laadukas paikkatieto ja sen hyödyntäminen ovat keskeisiä tulevaisuuden teknologiaratkaisuja kehitettäessä. Digitalisaatio ja tiedon merkityksen voimakas kasvaminen korostavat luotettavien perusrekisterien, paikkatietojen ja luonnonvaratiedon yhteiskäytön edistämisen merkitystä osana ministeriön tehtäväaluetta. Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta.

Suomi on vastuullinen globaali toimija ja sitoutunut kestävä kehityksen Agenda 2030:n toimeenpanoon. Kansainvälisen kilpailun lisääntyessä myös hallinnon merkitys vapaan kilpailun esteiden poistamisessa sekä biotalouden, uusien innovaatioiden, liiketoimintamallien ja arvonnun tapojen mahdollistamisessa kasvaa. Mahdollistava hallinto toimii tiiviissä vuorovaikutuksessa yksityisen sektorin kanssa ja ymmärtää kiihtyvää kehitystä sekä sen tuomia haasteita ja mahdollisuuksia. Rajalliset resurssit kyetään suuntaamaan vaikuttavammin taloudellista optimia

tavoitellen sekä luomaan kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö uusiutuvalle ja kansainvälistyvälle biotaloudelle, yhteensovittaan kestävästä kehityksestä ja riskienhallintaa. Maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan nykyiset tehtävät luovat luontevan alustan bio- ja kiertotalouden seuraavan vaiheen toteutukseen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan elinkeinot ovat merkittäviä uusiutuvien luonnonvarojen hyödyntäjiä. Ravinnon, energian, erilaisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen uusiutuvia luonnonvaroja kestävästi käyttävä biotalous luo merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Biotalouskeinoin pyritään vähentämään riippuvuutta fossiilisista luonnonvaroista, ehkäisemään ekosysteemien köyhtymistä sekä edistämään luonnon monimuotoisuutta. Ministeriön toimialan menestyminen perustuu korkeatasoiseen ja laaja-alaiseen osaamiseen sekä innovaatioiden nopeaan hyödyntämiseen uusiutuvien luonnonvarojen kestävässä käytössä. Hallinnonalan tutkimus tuottaa ennakoivasti tietoa, osaamista ja innovaatioita päätöksenteon tueksi, elinkeinon kilpailukykyä kehittämiseksi ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa alustavasti seuraavat hallinnonalan yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet. Lukuperusteluissa on kuvattu yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevia politiikkasektorin tavoitteita sekä niiden kehitystä kuvaavia tunnuslukuja.

- Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus ja kilpailukyky paranevat
- Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä
- Monipuolinen yritystoiminta sekä menestyvä maaseutu ja saaristo, monipaikkaisuus ja yhteistyöverkostot vahvistavat yhteiskuntaa
- Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta.

Toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet

— Toiminta on tuloksellista ja voimavarat suunnataan tehokkaasti yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Huolehditaan siitä, että tehtävät ovat tasapainossa voimavarojen kanssa.

Sukupuolten tasa-arvo

Maa- ja metsätalousministeriö jatkaa yhdenvertaisuuden edistämistä sekä hallituksen sukupuolienäkökulman valtavirtaistamista ja sisällyttämistä lainvalmisteluun, toiminnan ja talouden ohjaukseen sekä muihin tasa-arvon kannalta merkittäviin toimintoihin. Maa- ja metsätalousministeriön pääluokan menoista noin 90 % on siirtomenoja, joilla tuetaan eri politiikkasektoreiden vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Pääsääntöisesti tukien myöntämisperusteena ei ole niiden vaikutus sukupuolten tasa-arvoon.

Maaseudulla pääosa työikäisestä väestöstä on miehiä ja varsinkin harvaan asutulla maaseudulla miehiä on huomattavasti enemmän kuin naisia. Erot ovat suurimmat nuorten aikuisten ikäluokassa. Yhteisen maatalouspolitiikan ja maaseudun kehittämisen toimeenpanossa on tavoitteena huomioida eri väestöryhmien tarpeet, vaikka tukijärjestelmiä tai tukien myöntämisen perusteita ei ole rakennettu sukupuolienäkökulmasta. Esimerkiksi nuorten viljelijöiden aloitustuessa seurataan yritystoiminnan aloittaneiden sukupuolijakaumaa. Erityisesti useissa paikallisten Leader-toimintaryhmien kautta toteutetuissa hankkeissa on tavoitteena erilaisten ryhmien kuten nuorten, vanhus-

ten, maahanmuuttajien, työttömien osallistuminen alueen kehittämiseen. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Leader-toiminnassa esimerkiksi seurataan päättävän elimen eli hallituksen sukupuolijakaamaa.

Kestävä kehitys

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala toteuttaa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteita osana strategiaansa. Hallinnonala edistää erityisesti hiilineutraaliustavoitetta luomalla kestäviä biotalous- ja cleantech-ratkaisuja.

Rahoitusta osoitetaan esimerkiksi ympäristön tilaa, vihreää siirtymää ja uusiutuvan energian käyttöä edistäviin investointeihin vajaat 60 milj. euroa. Ympäristökorvauksiin ja luonnonmukaiseen tuotantoon kohdennetaan 275,6 milj. euroa, ekojärjestelmätukeen (aiemmin viherryttämistuki) 86 milj. euroa ja turvepeltojen ilmastotoimiin 30 milj. euroa (kosteikkoviljelyn edistäminen). Luonnonvara- ja biotalouden edistämiseen kohdennetaan 15 milj. euroa. Määrärahalla toteutetaan muun muassa kansallista biotalousstrategiaa sekä maankäyttösektorin ilmastopolitiikkaa maa- ja metsätaloudessa. Metsäluonnon hoidon edistämiseen kohdennetaan 8 milj. euroa. Veteen perustuvien liiketoimintojen kehittämistä sekä vaeltavien ja uhanalaisten kalakantojen elvyttämistä tuetaan yhteensä 6 milj. eurolla. Puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen kohdennetaan 51 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
30.10.40 <i>Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	118,3 ¹⁾	127,0
30.10.41 <i>Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki</i> (arviomääräraha)		
— korkotukilainavaltuus	250,0	250,0
30.10.64 <i>EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	109,03 ¹⁾	224,3
30.20.43 <i>Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	32,0 ¹⁾	1 115,0
30.40.44 <i>Tuki puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen</i> (arviomääräraha)		
— Avustusten myöntämisvaltuus	60,2	54,5 ¹⁾
30.40.47 <i>Tuki joutoalueiden metsitykseen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
— Avustusten myöntämisvaltuus	8,2	8,2

¹⁾ Lisäksi voidaan käyttää edelliseltä vuodelta käyttämättä jäänyttä valtuutta.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Hallinto ja tutkimus	146 856	150 488	140 773	-9 715	-6
01. Maa- ja metsätalous- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 410	23 931	24 544	613	3
05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	79 565	81 283	79 195	-2 088	-3
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 943	8 943	1 943	-7 000	-78
(23.) Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	1 000	1 240	—	-1 240	-100
29. Maa- ja metsätalous- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	27 830	30 652	30 652	—	0
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arvio- määräraha)	4 108	4 439	4 439	—	0
10. Maaseudun kehittäminen	541 510	475 067	443 512	-31 555	-7
40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)	71 500	110 245	139 500	29 255	27
41. Maaseutuelinkeino- toiminnan korkotuki (arvio- määräraha)	13 158	15 000	15 000	—	0
42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)	31 300	28 500	21 800	-6 700	-24
43. Eläinten hyvinvointi- korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	65 000	65 000	74 000	9 000	14
50. Valtionapu maaseudun elin- keinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 326	5 566	5 356	-210	-4
51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 843	1 843	1 843	—	0
54. Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuk- sen ja hevosurheilun edistä- minen (siirtomääräraha 3 v)	39 892	39 892	39 192	-700	-2
55. Valtionapu 4H-toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	4 105	4 105	3 805	-300	-7
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 800	2 300	4 000	1 700	74

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	293 586	202 616	139 016	-63 600	-31
20. Maa- ja elintarviketalous	1 970 238	1 825 880	1 791 762	-34 118	-2
01. Ruokaviraston toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	86 204	79 360	81 205	1 845	2
20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)	10 265	5 948	7 929	1 981	33
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirto- määräraha 2 v)	332 000	330 200	350 000	19 800	6
41. EU-tulotuki ja EU- markkinatuki (arviomäärä- raha)	514 118	518 700	520 600	1 900	0
42. Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)	—	—	30 000	30 000	0
43. Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (siirtomäärä- raha 3 v)	387 190	350 396	286 560	-63 836	-18
44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)	617 764	518 394	495 884	-22 510	-4
46. EU-rahoitteinen ruoka- ketjun kehittäminen (siirto- määräraha 3 v)	10 910	11 030	11 030	—	0
47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 269	4 255	2 287	-1 968	-46
(48.) Peltorakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000	700	—	-700	-100
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	400	400	400	—	0
62. Eräät valtionavut (siirto- määräraha 2 v)	6 117	6 497	5 867	-630	-10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
40. Luonnonvaratalous	235 368	237 300	219 881	-17 419	-7
20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)	3 300	3 100	2 800	-300	-10
21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomäärä- raha 3 v)	14 259	14 491	15 847	1 356	9
22. Luonnonvara- ja bio- talouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	33 497	30 477	14 966	-15 511	-51
31. Vesi- ja kalatalous- hankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	8 636	10 836	8 636	-2 200	-20
40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomäärä- raha)	7 672	1 874	1 632	-242	-13
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	5 600	4 760	4 760	—	0
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	11 250	8 850	8 850	—	0
44. Tuki puuntuotannon kestävyyden turvaamiseen (arviomääräraha)	42 298	57 130	47 497	-9 633	-17
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	10 027	7 527	17 500	9 973	132
46. Valtionapu Suomen metsä- keskukselle (siirtomäärä- raha 2 v)	42 421	40 674	44 989	4 315	11
47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomäärä- raha 3 v)	2 260	6 060	5 400	-660	-11
50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	13 878	14 498	13 059	-1 439	-10
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	9 980	11 975	10 775	-1 200	-10
53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	1 132	1 132	1 132	—	0
62. Elinkeinokalatalouden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	29 158	23 916	22 038	-1 878	-8

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
64. Metsähallitus	8 444	8 347	8 604	257	3
50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	8 444	8 347	8 604	257	3
70. Maanmittaus ja asunto- osakkeiden kirjaaminen	48 262	47 878	48 005	127	0
01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	45 262	44 578	46 005	1 427	3
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)	3 000	3 300	2 000	-1 300	-39
Yhteensä	2 950 679	2 744 960	2 652 537	-92 423	-3
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	4 528	4 479	4 477		

01. Hallinto ja tutkimus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviä hoitavat pääluokassa 30 budjetoituin varoin maa- ja metsätalousministeriö, Luonnonvarakeskus, Maanmittauslaitos ja Ruokavirasto. Lisäksi hallinnonalan tehtävien hoitamiseksi on kaksi talousarvion ulkopuolista rahastoa (Maatilatalouden kehittämisrahasto ja Maatalouden interventiorahasto) sekä valtion liikelaitoksena toimiva Metsähallitus. Lisäksi valtionapua saavat organisaatiot Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus vastaavat eräistä julkisoikeudellisista tehtävistä.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja hallinnonalan merkittävimmän tutkimuslaitoksen Luonnonvarakeskuksen menot. Hallinnonalan tutkimus- ja asiantuntijatehtäviä on myös Ruokavirastossa (luku 30.20) ja Maanmittauslaitoksessa (luku 30.70).

Maa- ja metsätalousministeriö varmistaa ohjauksellaan, että hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä julkisoikeudellisia tehtäviä hoitavien valtionapuorganisaatioiden toiminta tukee pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteita.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

— toimintamme on asiakaslähtöistä, verkostoitunutta, vastuullista ja ennakoivaa

— tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintamme tukee ennakoivasti päätöksentekoa, elinkeinojen kilpailukykyä ja vaikuttavuutta

— digitaaliset ratkaisumme ja tietovarantomme ovat turvallisia, hyvin käytettäviä, yhteentoimivia ja niitä hyödynnetään laajasti

— ennakoimme riskejä, varaudumme kriiseihin sekä vahvistamme palautumiskykyä häiriö- ja kriisitilanteissa.

Voimavarojen hallinnan osalta pääluokkaperustelun tavoite tarkoittaa, että

— henkilöstömme on osaavaa, arvostettua ja voi hyvin

— resurssimme ovat riittävät ja oikein kohdennettuja.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia toimeenpanotehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnossa (elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa ja aluehallintovirastoissa), joiden määrärahoja ei ole budjetoitu tässä pääluokassa. Maaseutuhallinnon tehtäviä hoidetaan valtion aluehallinnon lisäksi myös kunnissa.

Maatalous- ja maaseutupolitiikan, kalastuspolitiikan, kasvinterveyden sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitalouden toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Niiden toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa.

Maa- ja metsätalousministeriön toimialan kustannukset tehtävittäin ELY-keskusten toimintamenomomentilla (32.01.02) (sisältää tukitoiminnot)

Tehtävä	Toteutuma	Toteutuma	Tarve
	2020	2021	2022 ja 2023
	milj. euroa	milj. euroa	milj. euroa
Maaseudun kehittäminen	11,1	10,8	10,8
Maa- ja elintarviketalous	20,1	21,4	20,4
Luonnonvaratalous	15,0	15,1	15,5
Yhteensä	46,2	47,3	46,7

Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskukset hoitavat EU:n maatalous-, maaseutu-, kasvinterveys- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä sekä vesitalouden toimeenpanotehtäviä. Näihin arvioidaan vuonna 2023 käytettävän n. 644 henkilötyövuotta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa (mom. 32.01.02). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä elintarviketurvallisuuden valvonnan tehtäviä aluehallinnossa hoitavat aluehallintovirastot. Vuonna 2023 näissä tehtävissä arvioidaan toimivan n. 66 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö. Aluehallintovirastojen toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokassa (mom. 28.40.01). Maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia tehtäviä hoitavat myös Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, joka vastaa kasvinsuojelulainsäädännön toimeenpanosta (työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa mom. 32.01.08) ja Suomen ympäristökeskus, joka vastaa vesitalouden tehtävistä (ympäristöministeriön pääluokassa budjetoituja ympäristöhallinnon voimavaroja mom. 35.01.04) sekä Tulli, joka suorittaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan edellyttämiä tarkastustehtäviä sekä elintarvikeketjun valvontaviranomaisen tehtäviä (valtiovarainministeriön pääluokassa mom. 28.10.02).

01. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 544 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankelupalautakunnan menojen ja kansainväliseen toimintaan liittyvien valtionapujen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Toiminnallinen tuloksellisuus ja voimavarojen hallinta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan alustavat tavoitteet vuodelle 2023. Tavoitteet tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 arvio
Maa- ja metsätalousministeriön henkilötövuosimäärä	277	284	273
— Toimintamenomomentti 30.01.01	249	249	241
— Muut momentit	28	35	32
Sairauspoissaolot, pv/htv	4,2	5	5
Työtyytyväisyysindeksi, 1—5 VMBaro	3,66	3,7	3,7
Tuotokset ja laadunhallinta			
Hallituksen esitykset (kpl)	17	22	5
— Suunnitellun istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	85	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	24 450	25 281	25 894
Bruttotulot	907	1 350	1 350
Nettomenot	21 543	23 931	24 544
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 592		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 459		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 24 444 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ilmastolain toimeenpanon resurssit (5 htv)	500
Ruokaviestinnän tehtävien järjestelyt (siirto momentille 30.20.47)	-82
Siirto momentilta 30.01.23	25
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-106
Matkustussäästö	-115
Palkkausten tarkistukset	391
Yhteensä	613

2023 talousarvio	24 544 000
2022 II lisätalousarvio	217 000
2022 talousarvio	23 931 000
2021 tilinpäätös	23 410 000

05. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 79 195 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) yhteisrahoitteisessa toiminnassa ja yhteistoiminnassa hankkeiden rahoittajien rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) sijoitusmenoina luettaviin talonrakennus-, maa- ja vesirakennustöihin sekä kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannuksiin
- 3) kasvinsuojeluaineiden tarkastus- ja testaustoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) Luomuinstituutin toiminnan rahoittamiseen
- 5) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 6) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi määrärahan siirtoon ulkomaille vähäisten rahoitusennakoiden maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille edellyttäen, että vastaava meno veloitetaan momentin 24.30.66 määrarahasta
- 7) maatilayritysten osaamisverkoston (AgriHubi) toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen ja toiminnan rahoittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Luonnonvarakeskuksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- 1) harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- 2) tuottaa tietoa ja asiantuntijapalveluita yhteiskunnallisen päätöksenteon sekä viranomaistoiminnan tueksi
- 3) harjoittaa tiedon ja teknologian siirtoa
- 4) tuottaa toimialaansa kuuluvia tilastoja, jollei tehtävä kuulu muulle viranomaiselle
- 5) ylläpitää toiminnassaan tarvittavia rekistereitä
- 6) hoitaa geenivarojen monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyviä tehtäviä
- 7) edistää kansainvälistä yhteistyötä
- 8) hoitaa muut sille laissa tai sen nojalla säädettyt tehtävät
- 9) hoitaa maa- ja metsätalousministeriön sille erikseen määräämät tehtävät.

Luonnonvarakeskus tukee toiminnallaan pääluokkaperusteluissa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Luonnonvarakeskukselle vuodelle 2023 luvun 30.01 selviytösosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Luonnonvarakeskuksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet

	2021 tilinpäätös			2022 arvio			2023 arvio		
	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv	Kust. ¹⁾ 1 000 €	Tuotot ²⁾ 1 000 €	Htv
Tutkimus- ja asiakkuusprosessi	99 428	46 355	1 000	103 900	47 100	1 018	104 000	48 100	995
Viranomaisprosessi	25 265	6 432	249	27 300	7 500	262	27 300	7 500	255
Tilastoprosessi	4 764	263	47	5 800	400	50	5 800	400	50
Yhteensä	129 457	53 050	1 296	137 000	55 000	1 330	137 100	56 000	1 300

¹⁾ Kustannuslaskennassa tukitoimintoihin kohdistuneet tuotot on huomioitu kustannuksina pienentävänä tekijänä n. 2,0–2,5 milj. euroa/v.

²⁾ Vain suoraan ydintoimintaan kohdistuneet tuotot.

Luonnonvarakeskuksen tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Vaikuttavuus			
Referoidut tieteelliset julkaisut, kpl	708	680	690
Luottamus- ja maineindeksi			
— Media (1—5)	3,55	-	3,50
— Yritykset (1—5)	3,55	-	3,50
— Kansalaiset (1—5)	3,36	-	-
— Päätäjät (1—5)	3,62	-	3,50
— Tutkimuskumppanit (1—5)	3,48	-	3,50
Toiminnallinen tehokkuus			
Ydintoimintojen kokonaiskustannukset, 1 000 €/kokonaishtv	100	103	105
Referoidut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	1,1	1,0	1,1
Muut tieteelliset julkaisut/tutkijahtv	0,1	0,2	0,2
Muut julkaisut/tutkijahtv	1,0	1,0	1,0
Tuotokset ja laadunhallinta			
Muut tieteelliset julkaisut, kpl	47	100	100
Muut julkaisut (sis. ammattiyhteisölle ja suurelle yleisölle suunnatut julkaisut), kpl	624	650	650
Tilastojulkistusten määrä, kpl	188	184	183
Vierailukertoja Luken tilastojen verkkopalveluissa, 1 000 kpl	847	860	850
Annetut lausunnot, kpl	351	250	250
Valiokuntakuulemiset	65	65	65
Tilastojulkistusten virheettömyys, %	94	98	98
Henkiset voimavarat			
Tohtoreiden osuus (%) tutkijoista	58	60	60
Työtyytyväisyysindeksi	3,86	3,88	3,90
Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)			
	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	133 199	136 483	136 995
Bruttotulot	54 902	55 200	57 800
Nettomenot	78 297	81 283	79 195
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	16 107		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	17 375		

Bruttotulot ovat yhteensä 57 800 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 37 700 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 8 500 000 euroa, EU-maataloustukia 750 000 euroa sekä muita tuloja 10 850 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	149	150	150
— muut tuotot	-	-	-
Tuotot yhteensä	149	150	150
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	104	90	90
— osuus yhteiskustannuksista	87	60	60
Kustannukset yhteensä	191	150	150
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-42	-	-
Kustannusvastaavuus, %	78	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 480	7 850	8 350
— muut tuotot	3	-	-
Tuotot yhteensä	7 483	7 850	8 350
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 080	3 950	4 250
— osuus yhteiskustannuksista	2 507	2 600	2 700
Kustannukset yhteensä	6 587	6 550	6 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	896	1 300	1 400
Kustannusvastaavuus, %	114	120	120

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	22 457	23 200	24 400
— EU:lta saatava rahoitus	6 483	6 300	7 000
— muu valtiontalouden ulkopuolinen rahoitus	6 962	8 000	7 300
Tuotot yhteensä	35 902	37 500	38 700

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Hankkeiden kokonaiskustannukset	58 523	60 500	62 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-22 621	-23 000	-23 300
Omarahoitusosuus, %	39	38	38

Määrärahasta noin 600 000 euroa käytetään kalakantojen hoitamiseksi arvokalojen sopimuskasvatukseen ja istutuksiin.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momentille 12.30.99 kertyvät Luonnonvarakeskuksen toiminnan tulot.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 79 095 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

FADN-aineiston laajentaminen FSDN-aineistoksi	230
Geenivaraohjelman mukaiset palveluhankinnat (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	108
Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanon vaikutukset	35
Luomuinstituutti (HO 2019)	200
Maatalouden ympäristöseuranta, CAP-suunnitelma	500
Maatalouslaskenta 2020	-105
SAIO-asetuksen vaikutukset tilastotuotantoon	413
Siirto momentilta 30.01.23	85
Suurpetotutkimus (HO 2019)	100
Turvelpeltojen päästövähennystutkimus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 140
Tutkimusinvestoinnit, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-1 000
Tutkimusrahoituksen vahvistaminen	1 500
Villisikatutkimus (GPS-pannoitus) (HO 2019)	-200
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-312
Matkustussäästö	-379
Palkkausten tarkistukset	1 054
Toimistotilasäästö	-177
Uudelleenkehittäminen	-3 000
Yhteensä	-2 088
2023 talousarvio	79 195 000
2022 II lisätalousarvio	906 000
2022 talousarvio	81 283 000
2021 tilinpäätös	79 565 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 943 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) virastoilta, laitoksilta tai muilta organisaatioilta hankittavista, maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista ja kehittämistä tukevista tutkimuksista, selvityksistä sekä arvioinneista aiheutuviin kuluihin ja muihin kulutusmenoihin sekä tutkimuksiin ja selvityksiin liittyvien valtionapujen myöntämiseen

2) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon tuloina valtion virastojen ja laitosten osuudet yhteistutkimushankkeisiin sekä EU:lta saatava tutkimusrahoitus.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla hankitaan tutkimustietoa pääluokkaperusteluissa todettuja vaikuttavuustavoitteita ja toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitteita tukevan päätöksenteon tueksi.

Määrärahalla rahoitetaan EU:n tutkimus- ja kehittämisohjelmiin (Horisontti Eurooppa kumppanuudet, Life) liittyvien suomalaisten hankkeiden kansallisia rahoitusosuuksia. Muiden valtion virastojen ja laitosten rahoitusosuudet tästä määrärahasta rahoitettaviin maa- ja metsätalousministeriön kokonaisvastuulla oleviin yhteistutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille. Määräraha sisältää maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tutkimus- ja innovaatio-ohjelman rahoituksen. EU:n rahoitusosuudet tutkimushankkeisiin tuloutetaan tälle momentille, jolloin momentin tulo-kertymäksi arvioidaan noin 200 000 euroa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 85 prosenttia ja siirtomenojen osuudeksi noin 15 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tutkimus- ja innovaatio-ohjelma (-7 htv) (siirto momentille 30.40.22) (HO 2019 kertaluonteinen)	-7 000
Yhteensä	-7 000

2023 talousarvio	1 943 000
2022 talousarvio	8 943 000
2021 tilinpäätös	10 943 000

(23.) Hallinnolliset järjestelyt (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 30.01.01	-25
Siirto momentille 30.01.05	-85
Siirto momentille 30.20.01	-83

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 30.70.01	-47
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	-500
Uudelleenkohdennus	-500
Yhteensä	-1 240

2022 II lisätalousarvio	-1 240 000
2022 talousarvio	1 240 000
2021 tilinpäätös	1 000 000

29. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 652 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	30 652 000
2022 talousarvio	30 652 000
2021 tilinpäätös	27 830 279

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 439 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen muissa maissa ja Suomessa toimiville kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuviin maksuihin. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 600 000 euroa Euroopan metsäinstituutin perusrahoitukseen ja enintään 250 000 euroa muihin harkinnanvaraisiin maksuihin.

2023 talousarvio	4 439 000
2022 talousarvio	4 439 000
2021 tilinpäätös	4 108 173

10. Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Tämä selvitysosa on luvuille 30.10 ja 30.20.

*Toimintaympäristö**Ukrainan sota muuttaa toimintaympäristöä*

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on muuttanut merkittävästi maa- ja elintarviketalouden toimintaympäristöä sekä entisestään korostanut varautumisen ja huoltovarmuuden merkitystä. Vaikutukset kohdistuvat niin tuotantopanosten ja maataloustuotteiden saatavuuteen kuin niiden hintaankin. Erityisesti polttoaineiden, lannoitteiden ja niiden raaka-aineiden sekä rehukomponenttien, kuten täydennysvalkuaisen, kotimaisuusastetta on tarpeen lisätä. Huoltovarmuuden ohella tämä tukisi vihreän siirtymän tavoitteita. Tähän liittyen on osana maatalouden huoltovarmuuspakettia ja vihreän siirtymän kokonaisuutta osoitettu määrärahoja vuosille 2022 ja 2023 pidemmän

aikavälin toimiin, joilla riippuvuutta tuontipanoksista voidaan vähentää. Määrärahaa yhteensä 23,5 milj. euroa ehdotetaan vuoden 2023 talousarvioon (momenteille 30.10.40, 30.10.64 ja 30.10.22) ja 48 milj. euroa on budjetoitu vuodelle 2022. Tuotantopanosten lisäksi osaavan työvoiman saatavuus ja riittävän kausityövoiman varmistaminen etenkin puutarhataloudessa ovat merkityksellisiä tekijöitä kotimaisen tuotannon ylläpitämisessä.

Tuotannon jatkuvuuden turvaaminen edellyttää tuotannon kannattavuuden parantumista nykytilanteesta. Maatalouden huoltovarmuuspaketissa on osoitettu vuodelle 2022 varoja runsaat 171 milj. euroa akuutin tilanteen helpottamiseksi ja 7 milj. euroa pidemmän aikavälin toimiin. Markkinoilta saatavat tuotot yhdessä erimuotoisten tukien kanssa kattavat vain osan tuotantokustannuksista. Pitkäjänteinen kannattavuuden turvaaminen edellyttää sitä, että markkinatuottojen osuus viljelijöiden kokonaistuloista olisi nykyistä suurempi.

Suomi on Euroopan maaseutumaisin maa

Suomen pinta-alasta valtaosa on maaseutua. Maaseudulla asuu vakinaisesti noin kolmannes väestöstä. Väestökehityksen seuranta pohjautuu pysyvää asutusta kuvaavaan tilastoituun väkilukuun, joka perustuu vuoden viimeisen päivän tilanteeseen eikä siten huomioi ihmisten liikkuvuutta. Monipaikkaisuuden puuttuvan tietoperustan vuoksi yhteiskunnan suunnittelu ja palvelurakenteet sekä erilaiset järjestelmät eivät ota tarpeeksi hyvin huomioon lisääntyvästä liikkumisesta ja työnteon tapojen moninaistumisesta johtuvaa monipaikkaisuutta. Maaseutu- ja saaristoalueiden kannalta tämä on ongelmallista, koska maaseudun tilastoitu väkiluku on vähentynyt jo pitkään, vaikka kausiväestö on viime vuosikymmeninä kasvanut voimakkaasti erityisesti harvaan asutulla maaseudulla. Monipaikkainen työskentelytapa on lisääntynyt merkittävästi ja sen arvioidaan lisääntyvän edelleen. Maaseudulla on kausittain edelleen yli 1,1 miljoonaa ihmistä enemmän kuin tilastoidun väkiluvun perusteella on arvioitu.

Maaseutualueet toimivat sekä yritystoiminnan että vakituisen ja vapaa-ajan asumisen ympäristönä. Maaseutualueiden mahdollisuudet liittyvät yritystoiminnan monipuolistumiseen sekä biotalouden kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen. Maaseutualueilla on keskeinen merkitys myös ilmastomuutoksen torjunnan kaltaisten haasteiden ratkaisussa. Maaseutualueet mahdollistavat hyvät edellytykset vihreän siirtymän voimistamiseen niin toimintamahdollisuuksien kuin resurssien osalta. Yrittäjyyden ja asumisen mahdollisuuksien entistä parempi hyödyntäminen edellyttää sitä, että eri hallinnonalojen yhteistyöllä varmistetaan maaseudun hyvä saavutettavuus sekä perusrakenteiden ja palvelujen toimivuus. Maaseudun elinvoimaisuuden edistämiseksi ja palveluiden turvaamiseksi tarvitaan yhteiskunnan tuen lisäksi innovaatioita ja uusyrittäjyyttä sekä omaehtoista paikallista kehittämistä.

Maaseutualueiden elinkeinorakenteet vaihtelevat maaseututyypeittäin ja alueittain. Ydinmaaseudulla ja kaupunkien läheisellä maaseudulla elinkeinorakenne on monipuolinen ja työllistymisen mahdollisuudet ovat paremmat kuin harvaan asutulla maaseudulla. Mikro- ja pienyritysten määrä on kasvanut erityisesti kaupunkien läheisellä maaseudulla. Harvaan asutulla maaseudulla elinkeinorakenne on yksipuolisempi ja haavoittuvampi ja työllistymisen mahdollisuudet heikkomat. Samanaikaisesti monilla maaseutuyrityksillä on puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Maaseutualueiden tilanne on parempi Etelä- ja Länsi-Suomessa kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Monet maamme tulevaisuuden haasteista korostuvat maaseudulla. Vanhusten osuus väestöstä kasvaa erityisesti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Maaseudun alhaisempi tulotaso sekä pitkät etäisyydet ja harva asutus vaikeuttavat mm. palvelujen ylläpitoa. Toimintakykyiset maaseutu- ja

saaristoalueet auttavat yhteiskuntaa vastaamaan mitä moninaisimpiin haasteisiin, liittyivät ne siten turvallisuushkiin, muuttuvaan ilmastoon tai odottamattomiin pandemioihin.

Kotimainen maataloustuotanto on ruokajärjestelmän perusta

Suomen ruokajärjestelmä perustuu kotimaiselle maataloustuotannolle, jonka merkitys on entisestään korostunut koronakriisin yhteydessä. Käytetyistä elintarvikkeista 80 % on kotimaisia, mutta niiden tuottamiseen tarvitaan monia tuontipanoksia (mm. täydennysvalkuaisista, öljyä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita, koneita ja laitteita sekä niiden varaosia). Maataloutta harjoitetaan edelleen koko maassa, vaikka tuotanto on viime vuosina keskittynyt tuotanto-oloiltaan suhteellisesti edullisimmille alueille. Maatilojen määrä on vähentynyt ja tilakoko kasvanut jo vuosikymmenien ajan. Tuotantomäärät ja peltola ovat säilyneet suhteellisen vakaina.

Keskeisten tuotteiden tuotantomäärät vastaavat likimain kotimaista kulutusta lukuun ottamatta naudan- ja lampaanlihan, rukiin ja sokerin tuotantoa sekä valkuais- ja öljykasvien tuotantoa. Merkittävä määrä eläinten ruokintaan tarvittavasta täydennysvalkuaisesta joudutaan tuomaan, mikä on huoltovarmuuden kannalta ongelmallista.

Maataloudessa tarvitaan panostusta rakenteen kehittämiseen ja kannattavuuden ylläpitämiseen

Maatalouden rakennekehityksen arvioidaan jatkuvan edelleen. Tilamäärä vähenee, tuotanto tehostuu ja keskittyy suurempiin tuotantoyksiköihin ja jossain määrin myös alueellisesti. Keskimääräinen peltola on kasvanut 20 hehtaarilla vuodesta 2000 ollen vuonna 2021 noin 51 hehtaaria (luomutilat noin 67 ha). Vastaavasti myös kotieläintalouden tuotantoyksiköiden koko kasvaa ja tuotannossa otetaan käyttöön uutta teknologiaa.

Suhteellisen kilpailukyvyyn säilyttäminen edellyttää, että maatalouden rakenne- ja tuottavuuskehitys on vähintään yhtä nopeaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Rakennetuilla on keskeinen merkitys investointien edistäjänä. Osa maatiloista lisää maatiloilla harjoitettavan muun yritystoiminnan määrää maataloustuotannon kasvattamisen tai erikoistumisen sijaan, mikä näkyy muuta yritystoimintaa harjoittavien maatilojen suhteellisen osuuden kasvuna.

Nuorten viljelijöiden kannustaminen tilanpidon jatkajiksi on erityisen tärkeää. Maatalouden riittävä kannattavuus ja kilpailukyky ja sen parantaminen ovat kotimaisen alkutuotannon säilymisen kulmakiviä. Tämä varmistaa myös sen, että ruoan alkuperä pystytään jäljittämään mahdollisimman hyvin. Riittävä kannattavuus on myös edellytys tuotantoa kehittäville investoinneille. Investoinnit parantavat tuotannon tehokkuutta, luonnonvarojen kestävää käyttöä, ympäristön tilaa sekä ilmaston muutoksen hidastamista ja siihen sopeutumista.

Maatalouden taloudellinen toimintaympäristö on vaikeammin ennakoitavissa kuin aiemmin, koska tuotteiden ja tuotantopanosten hintojen vaihtelu on aikaisempaa suurempaa. Ukrainan sota on entisestään heikentänyt ennakoitavuutta. Viime vuosina tuotantopanosten hinnat ovat nousseet tuotteiden hintoja nopeammin, mikä on heikentänyt tuotannon kannattavuutta erityisesti kotieläintaloudessa. Viime vuosina vallinneet heikot kasvukausien sääolosuhteet ja niiden vaikutukset heijastuvat tilojen talouteen vielä useamman vuoden ajan.

Epävarmassa toimintaympäristössä maa- ja puutarhatalousyrittäjien osaamisen ja yhteistyön merkitys korostuvat. Osaamista kehittämällä voidaan maa- ja puutarhatalouden kannattavuutta parantaa markkinaehtoisesti muun muassa tuotantoa ja tuottoa kasvattamalla sekä kustannuksia

alentamalla ja tuotantopanosten hintoihin vaikuttamalla (kilpailuttaminen, yhteisostot, vuokraus tai leasing hankinnan sijaan, yhtiöittäminen).

Kilpailutilanteesta johtuen maatalojen mahdollisuudet parantaa kannattavuutta markkinaehtoisesti ovat kuitenkin rajalliset. Koronaviruskriisi ja Ukrainan sota ovat nostaneet esiin myös uusia, ennakoimattomia haasteita ja riskejä myös ruuantuotannolle. Uudenlainen epävarmuus hankaloihtaa elintarvikemarkkinoiden ennakkointia ja edellyttää panostuksia tuotanto- ja kuljetusketjujen toimivuuden varmistamiseen.

Maataloustuotannon kannattavuuteen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti maatalouden EU:n rahoittamat ja kansalliset tuet. Niiden osuus maa- ja puutarhatalouden liikevaihdosta on noin kolmannes. Tukikokonaisuus on rakennettu siten, että se on eri tuotantosuuntien ja alueiden kannalta mahdollisimman tasapainoinen. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla.

Vuosien 2020—2023 pinta-ala- ja eläinperusteiset tuet ja niiden EU-osuudet (milj. euroa)¹⁾

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 ²⁾ arvio	2023 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset (30.10.43)	65,6	73,7	74,0	74,0
— valtion osuus	38,0	42,7	42,9	42,2
— EU:n osuus	27,6	31,0	31,1	31,8
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (30.20.40) ²⁾	316,0	325,0	323,0	346,0
EU-tulotuki (30.20.41) ²⁾	517,7	514,1	517,5	520,0
Ympäristökorvaukset ja luonnonmukainen tuotanto (30.20.43) ³⁾	296,5	300,0	305,0	278,6
— valtion osuus	172,0	174,0	176,9	158,8
— EU:n osuus	124,5	126,0	128,1	119,8
Luonnonhaittakorvaukset (30.20.44) ²⁾	541,3	540,0	540,0	495,9
— valtion osuus	493,5	351,8	375,0	418,9
— EU:n osuus	47,8	188,2	165,0	77,0
Yhteensä pinta-ala ja eläintuet	1 737,1	1 752,8	1 759,5	1 714,5
— valtion osuus	1 019,6	893,5	917,8	965,9
— EU:n osuus	717,5	859,3	841,7	748,6
— EU:n osuus, %	41	49	48	44

¹⁾ Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2020—2023 kohdistuvaa tukea. Tuen maksu voi jakautua ao. tukivuoden alusta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun.

²⁾ Lisäksi vuonna 2022 on huoltovarmuuspaketin ja vihreän siirtymän kokonaisuuteen liittyviä kansallisia määrärahoja momenteilla 30.10.44, 30.20.40 ja 30.20.44 yhteensä lähes 155 milj. euroa ja momentilla 30.20.41 EU:n kriisitukea lähes 7 milj. euroa.

³⁾ Maaseuturahaston elpymisrahoitusta (EU-osuus 100 %) sisältyy momentille 30.20.43 (73 milj. euroa vuonna 2021 ja reilu 43 milj. euroa vuonna 2022).

Suomen CAP-suunnitelma 2023—2027

EU:n yhteistä maatalouspolitiikka (CAP) suunnitellaan ja toimeenpannaan rahoituskausittaisina kokonaisuuksina. Vuosien 2021—2027 rahoituskauden alkuun ajoittui kahden vuoden siirtymäkausi, jonka aikana jatkettiin rahoituskauden 2014—2020 toimenpiteitä uuden rahoituskauden varoin. Uudet Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 sisältyvät toimenpiteet otetaan käyttöön vuoden 2023 alusta lukien.

Esitys Suomen CAP-suunnitelmaksi 2023—2027 koostuu yhteisen maatalouspolitiikan suorista tuista ja sektoritoimista sekä Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maakunnan maaseudun kehittämistoimenpiteistä. Suomen CAP-suunnitelman päätehtäviksi on kiteytetty aktiivisen ruuantuotannon turvaaminen, maatalouden ilmasto- ja ympäristöviisaus ja uusiutuvan maaseudun elinvoimaisuuden vahvistaminen. Suorissa tuissa merkittävä osa rahoituksesta käytetään Suomessa tarkasti kohdennettuihin toimiin kuten tuotantosidonnaiseen tukeen, nuorten viljelijöiden tukeen ja uusiin ekojärjestelmiin. Markkinatoimilla edistetään esimerkiksi toimijoiden välistä yhteistyötä alkutuotannossa. Maaseudun kehittämistoimenpiteitä ovat muun muassa ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaukset, eläinten hyvinvointikorvaukset, luonnonhaittakorvaukset, investointien rahoitus, kehittämishankkeet, yritysrahoitus ja Leader-toiminta. Maaseudun kehittämistoimenpiteitä ovat myös osaamisen kehittäminen, innovaatiot sekä digitalisaation teemat.

Valtioneuvosto hyväksyi istunnossaan 16.12.2021 maa- ja metsätalousministeriön valmisteleman esityksen Suomen CAP-suunnitelmaksi, joka toimitettiin 22.12.2021 EU:n komissiolle. Komission kanssa käydyissä neuvotteluissa saavutettiin heinäkuussa 2022 yhteinen näkemys CAP-suunnitelman sisällöstä. Samanaikaisesti sisällöllisen valmistelun kanssa Ruokavirasto on valmistellut toimeenpanon edellyttämiä tietojärjestelmämuutoksia. Tarvittava lainsäädäntö annetaan vuoden 2023 talousarvioesitykseen liittyvinä hallituksen esityksinä.

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen vuosien 2023—2027 rahoituksen jakautuminen talousarvion momenteille (1 000 euroa):

Momentti ja nimike	Toimenpiteet	Käytettävissä oleva julkinen rahoitus			
		EU	Valtio	Muu kansallinen	Yhteensä
30.10.40: Maatalouden aloittamis- ja investointi-avustukset	nuorten viljelijöiden tilanpidon aloitustuki sekä maatalouden investoinnit	225	298	-	523
30.10.43: Eläinten hyvinvointikorvaukset	eläinten hyvinvointikorvaukset	159	211	-	370
30.10.64: EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen	yritys- ja hanketuet (ml. Leader) sekä tekninen apu	372	442	52	866
30.20.40: Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (ei sisälly CAP-suunnitelmaan)	kokonaan kansallisesti rahoitettavat maa- ja puutarhatalouden tuet	-	1 751	-	1 751
30.20.41: EU-tulotuki ja EU-markkinatuki	EU-tulotuet (suorat tuet)	2 613	-	-	2 613

Maatalouden ja maaseudun kehittämisen vuosien 2023—2027 rahoituksen jakautuminen talousarvion momenteille (1 000 euroa):

Momentti ja nimike	Toimenpiteet	Käytettävissä oleva julkinen rahoitus			
		EU	Valtio	Muu kansallinen	Yhteensä
30.20.43: Ympäristökorvaukset, ympäristökorvaukset, luonnonluonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit	ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit	616	817	-	1 432
30.20.44: Luonnonhaitta-	luonnonhaittakorvaukset	385	2 133	-	2 518
korvaukset					
Yhteensä		4 370	5 652	52	10 073

Kilpailukykyä kuluttajalähtöisyydellä, osaamisella, innovaatiolla ja tutkitun tiedon hyödyntämisellä

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukyky Suomen olosuhteissa perustuu tulevaisuudessa entistä enemmän kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden vahvaan osaamiseen sekä innovaatioiden kehittämiseen ja nopeaan käyttöönottoon. Innovaatioita ovat mm. uudet biotalouden tuotteet, uudet tuotantoteknologiat ja uudet ympäristöystävälliset tuotantotavat. Kilpailukykyä voidaan lisätä kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa, viennin kasvattamisella tai erikoistumalla esimerkiksi luomutuotantoon. Myös luonnontuoteala on kasvava sektori, joka tarjoaa erilaisia hyvinvointi-hyötyjä ja kaupallisia mahdollisuuksia.

Elintarvikesektori on teollisuuden aloista neljänneksi suurin. Kaikkiaan ruoka-ala työllistää Suomessa noin 340 000 henkeä eli 13 % työllisestä työvoimasta. Elintarvikkeiden jalostus on Suomessa polarisoitunut. Muutamalla suurella yrityksellä on alalla vahva rooli, vaikka henkilöstömäärällä mitattuna alan yrityksistä 99 % lukeutuu alle 250 henkilöä työllistäviin pieniin ja keski-suuriin yrityksiin. Ruokajärjestelmän kannalta keskeistä on, että alalla on riittävästi vahvoja, innovatiivisia, kasvuhaluja ja kilpailukykyisiä yrityksiä. Ruokaketjun ruokahävikin määrä on tarkoitus puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Ruokahävikin kokonaismäärän elintarvikeketjussa arvioidaan olevan 350—380 miljoonaa kiloa.

Kuluttajien valinnat ja ruokaosaaminen vaikuttavat vahvasti ruokajärjestelmään ja sen tulevaisuuteen. Entistä useammin kuluttajien ostopäätösten perusteena ovat oman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohella myös tuotantoeläinten hyvinvointi sekä tuotantoketjun ympäristökuormituskysymykset sekä sosiaaliset näkökulmat ja työllisyyskysymykset. Ruokajärjestelmä on monipuolistunut ja kansainvälistynyt, ja toisaalta kiinnostus mm. lähi- ja luomuruokaan on kasvanut. Ruoan alkuperä, tuotantotavat, ilmastovaikutukset, turvallisuus ja terveellisyys kiinnostavat kuluttajia. Viestinnän ja ruokakasvatuksen kautta voidaan lisätä tietoa vastuullisesta ja kestävästä ruokajärjestelmästä.

Ruokamarkkinoiden globalisoituminen tuo haasteita hallita ruokajärjestelmän riskejä kuten tautteja, jotka leviävät elintarvikkeiden, elävien eläinten tai eläintuotteiden sekä kasvien välityksellä maista, joiden tauti- ja hygienia-tilanne on heikko tai joiden tuotanto-olosuhteet ovat sellaiset, että näitä riskejä ei pystytä täysin hallitsemaan. Valveutuneet kuluttajat edellyttävät vastuullista toimintaa kaupalta, teollisuudelta ja alkutuotannolta. Ruokajärjestelmän eri osat kytkeytyvät monin tavoin toisiinsa, ja tällöin yhden osapuolen menestymisen vaikuttaa muidenkin osapuolien menestymiseen. Tätä kokonaisuutta ohjataan ruokapolitiikalla ja muun muassa valtioneuvoston ruo-

kapoliittisen selonteon (Ruoka2030) toimeenpanolla. Hallitusohjelman mukainen Yhteinen ruokapöytä -keskustelufoorumi on toiminnassa ja sen tavoitteena on luoda yhteinen tavoitetila ja strategia ruokaketjun tulevaisuudelle.

Maaseutualueet tarjoavat ratkaisuja ympäristön tilaan ja ilmastonmuutoksen liittyviin haasteisiin Maatalouden ravinnepäästöt maaperään ja vesistöihin ovat vähentyneet maaseuturahaston toimenpiteiden, ympäristötietoisuuden ja -osaamisen lisääntymisen, kulutustottumusten muutosten sekä uusien tarkennettujen tuotantomenetelmien ja luomutuotannon lisääntymisen seurauksena. Ilmastonmuutos, luonnonvarojen määrä ja laatu, kaavoitus ja muu yhdyskuntarakenteen ohjaus sekä energian tuotantotavat vaikuttavat olennaisesti myös ruokajärjestelmän ja maaseutualueiden kehitykseen. Tulevaisuudessa tärkeinä haasteina säilyvät ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen. Ne edellyttävät ratkaisuja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energian kulutukseen, ravinteiden kierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan. Hallitusohjelman mukaisesti valmisteltavan ilmastoruokaohjelman tavoitteena on tukea yhteiskunnan siirtymistä kohti ilmastokestävää ruokajärjestelmää. Ilmastokestävässä ruokajärjestelmässä huomioidaan kaikki kestävyuden näkökulmat: sosiaalinen, taloudellinen, kulttuurinen ja ekologinen kestävyys. Maaseuturahaston toimenpiteet tukevat Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraalista Suomesta vuoteen 2035 mennessä.

Kansallisen energia- ja ilmastostrategian tavoitteiden mukaisesti maatalousperäisten energialähteiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät lähivuosina. Maa- ja metsätalousministeriö toteuttaa oman sektorinsa osalta hallitusohjelmaan kirjattuja biokaasun edistämistoimia. Erityisiä painopisteitä ovat hajautetun biokaasutuotannon edistäminen sekä ravinteiden kierrätys osana biokaasun tuotantokokonaisuutta. Maailmanlaajuiset kriisit tulevat nopeuttamaan ja voimistamaan tätä kehitystä.

Keskeiset toimenpiteiden tavoitteet

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2023 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti maaseudun kehittämisen (luku 30.10) ja maa- ja elintarviketalouden (luku 30.20) politiikkasektoreille seuraavat pääluokkaperusteluissa esitetyjä yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet ja tunnusluvut. Määrärahat näiden tavoitteiden edistämiseen on budjetoitu lukujen 30.10 ja 30.20 momenteille.

Kokonaiskestävän ruokajärjestelmän huoltovarmuus ja kilpailukyky paranevat

- Kaikille on riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa
- Suomalaisen ruuan kysyntä ja viennin arvo kasvavat
- Tuotantopanosten saatavuus turvataan, omavaraisuusaste nousee ja ne säilyvät korkealaatuisina ja turvallisina
- Kuluttaja- ja markkinalähtöinen ruokajärjestelmä toimii kannattavasti, oikeudenmukaisesti ja vastuullisesti
- Maatalouden rakenne kehittyy, tuottavuus paranee ja elintarvikeomavaraisuusaste säilyy korkeana
- Eläintaudit ja kasvintuhoojat ja niihin liittyvät riskit ovat hallinnassa
- Eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla ja mikrobilääkeresistenssi on hallinnassa.

Maa- ja elintarviketalous

	2019	2020	2021	2022—2023 tavoite
Maataloustuotannon arvo (milj. euroa) ¹⁾	4 349	4 642	4 693	kasvaa
Elintarviketuotannon bruttoarvo yhteensä (milj. euroa) ²⁾	32 156	30 680	31 925	kasvaa
Elintarvikeviennin arvo (milj. euroa) ³⁾	1 716	1 739	1 791	kasvaa
Kotimaisen tuotannon osuus (%) kulutuksesta				
— liha yhteensä (%) ⁴⁾	81	83	83	nykytaso
— maitotuotteet yhteensä (%) ⁴⁾	72	73	73	nykytaso
— viljat yhteensä (%) ⁵⁾	143	117	92	kasvaa
— tomaatti (%) ⁶⁾	61	63	63	kasvaa
Maatalouden yrittäjätulo/FWU (euroa/ vuosi) ⁷⁾	20 600	26 000	20 200	kasvaa
Maatilojen keskikoko (ha) ⁸⁾	49	50	51	kasvaa
Maatilojen investointien määrä (milj. euroa) ⁹⁾	1 124	1 198	1 198	kasvaa
Maatalouden monimuotoisuuden ja maiseman hoito (ha) ¹⁰⁾	33 120	32 344	32 912	42 000
Luomutuotannon määrä				
— maito (milj. litraa)	74,0	79,0	80,9	kasvaa
— naudanliha (milj. kg)	2,7	3,4	3,5	kasvaa
— kananmunat (milj. kg)	5,2	5,2	5,3	kasvaa
— kaura (milj. kg)	76,3	83,4	58,2	kasvaa
— luomueläintilojen lukumäärä (kpl) ¹¹⁾	1 036	1 126	1 148	kasvaa
Elintarvikealan mikro- ja pienyritysten ¹²⁾				
— lukumäärä (kpl)	1 623	1 607	1 607	kasvaa
— tuotannon jalostusarvo (milj. euroa)	665	747	747	kasvaa

¹⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. Sisältää myyntituottojen lisäksi myös omaan ruokatalouteen, rehukäyttöön ja jatkojalostukseen käytettyjen tuotteiden arvon sekä varastonmuutokset. Vuoden 2021 luku on ennuste.

²⁾ Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito, yritysten rakenne- ja tilinpäätösaineisto. Maatalouden, elintarviketeollisuuden, ravitsemistoiminnan sekä elintarvikkeiden tukku- ja vähittäiskaupan tuotannon bruttoarvo. Vuoden 2020 luku on ennakkotieto ja vuoden 2021 luku on arvio.

³⁾ Lähde: Luke. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden ulkomaankauppatilasto, pois lukien sokerikemian ja tärkkelys-johdannaiset tuotteet.

⁴⁾ Lähde: Kantar TNS Oy/Luke

⁵⁾ Lähde: Luke/VYR: Satokausittainen viljatase. Luvut sisältävät kaikki viljat ja eri käyttökohteet. Vuoden 2021 luku on arvio.

⁶⁾ Lähde: Luke ravintotase. Vuoden 2021 luku on arvio.

⁷⁾ Lähde: Luke, FADN/kannattavuuskirjanpito. FWU on yrittäjäperheen työtunneista laskettu kokopäiväisesti työskentelevien yrittäjäperheen jäsenten lukumäärä (0,84 henkilöä tilaa kohti vuonna 2020). Maatalouden yrittäjätulo kuvaa keskimäärin yritystä kohti saatua tuloa vuodessa. Vuoden 2021 luku on ennuste.

⁸⁾ Lähde: Luke

⁹⁾ Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito /Luke. Vuoden 2020 luku on ennakkotieto ja vuoden 2021 luku on arvio.

¹⁰⁾ Lähde: Ruokavirasto: Manner-Suomen maaseudun kehittämissohjelmasta rahoitettavan maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito -nimisen ympäristösopimuksen pinta-ala.

¹¹⁾ Lähde: Ruokavirasto/luomuvallonta (sisältää myös siirtymävaiheen pinta-alan).

¹²⁾ Lähde: Tilastokeskus. Vuoden 2021 luku on arvio.

Ruokajärjestelmän ympäristökestävyys

	2000—2006 keskim.	2007—2013 keskim.	2014—2019 keskim.	2020 toteutuma	2021—2023 tavoite
Valtakunnallinen typpitase, kg N/ha ¹⁾	53,8	46,3	49,9	40,1	<46,0
Valtakunnallinen fosforitase, kg P/ha ¹⁾	7,6	4,0	4,6	3,8	<5,0
Maataloussektorin kasvihuonekaasu- päästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ²⁾	6,6	6,5	6,6	6,6	<6,6
Maatalouden maankäyttösektorin kasvihuonekaasupäästöt, milj. tonnia CO ₂ /ekv ³⁾	8,2	8,3	8,3	8,8	<8,8
Maatalouden ammoniakkipäästöt kt/vuosi ⁴⁾	32,3	31,7	30,3	27,6	<27,6

¹⁾ Typpi- ja fosforitase kuvaavat peltohehtaarelle käytetyistä panoksista tulevien ja lopputuotteisiin sitoutuneiden ravinnemäärien erotusta (Lähde: Luonnonvarakeskus, Agrikaattori).

²⁾ Maataloussektorin kasvihuonekaasupäästöiksi luetaan metaanipäästöt kotieläinten ruuansulatuksesta ja lannankäsittelystä, dityppioksidipäästöt lannankäsittelystä ja viljelymaasta sekä kalkituksen hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus "Greenhouse gas emissions in Finland 1990 to 2020. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protocol & Submission to the European Union" 15.3.2022.

³⁾ Maatalouden maankäyttösektorin (maankäyttö, maankäytön muutos ja metsätaloussektori) kasvihuonepäästöjä ovat viljelymaasta ja ruohikkoalueilta syntyvät hiilidioksidipäästöt, Lähde: Tilastokeskus "Greenhouse gas emissions in Finland 1990 to 2020. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protocol & Submission to the European Union" 15.3.2022.

⁴⁾ Lähde: Kaukokulkeutumissopimukselle toimitettu inventaarioraportti — Finland's Informative Inventory Report, IIR 2021, maaliskuu 2022

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu¹⁾

	2019	2020	2021	2022—2023 tavoite
Raportoidut elintarvikevälitteiset ruokamyrkytysepidemiat (kpl)				
— epidemioiden lukumäärä	42	45	36	alle 45
— niissä sairastuneiden määrä (kpl)	708	990	1 056	alle 1 000
Eläinten hyvinvointikorvauksia saaneiden tilojen osuus kotieläintiloista (%)	58	60	61	kasvaa
Eläinten hyvinvointivaatimukset täyttävien tilojen osuus otantavalvonnassa tarkastetuista tiloista (%)	70	73	76	yli 80
Vakavien eläintautien esiintyminen (kpl) ²⁾				
— ihmisen pitämät eläimet (kpl)	0	0	8	Vähenee
— luonnonvaraiset eläimet (kpl)	1	0	66	Vähenee
Mikrobilääkeresistenssin määrä sioilla ja broilereilla (%) ³⁾	21	20	20	vähenee

Elintarvikkeiden ja tuotantopanosten laatu¹⁾

	2019	2020	2021	2022—2023 tavoite
Vaatimukset täyttävien siemensektorin kohteiden osuus (%) ⁴⁾				
— säännöllisesti tarkastettavat kohteet (%)	96	96	98	yli 95
— kohdennetusti tarkastetut kohteet (%)	92	91	90	yli 85
Karanteenituhoojien esiintymien lukumäärä (kpl) ⁵⁾	244	217	289	vähenee

¹⁾ Lähde: Ruokavirasto

²⁾ EU:n eläinterveys sääntöjen mukaiset A- ja B-luokan eläintaudit ja muut torjuttavat eläintaudit, sekä C-luokan eläintaukeista ne, joille Suomella on virallinen tautivapaus.

³⁾ FINRES-Vet -ohjelmassa yhdelle tai useammalle tutkitulle antibiootille vastustuskykyisten E. coli -bakteerien %-osuus tutkituista indikaattori-E. coli -bakteereista sioilla ja broilereilla.

⁴⁾ Säännöllisesti tarkastettavat kohteet ja kohdennetusti valittavat tarkastuskohteet.

⁵⁾ Karanteenituhoojat ovat kasvitauteja ja tuholaista, joiden leviäminen Suomeen pyritään estämään. Kaikki karanteenituhoojat on lueteltu kasvinterveyslainsäädännössä, Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/2072 (liite II ja liite III).

Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä

— Vahvistetaan vesihuollon, biomassojen tuotannon ja kalatalouden omavaraisuutta ja huoltovarmuutta

— Luonnonvaratalouden kilpailukykyinen toimintaympäristö luo uutta yritystoimintaa sekä kasvattaa jalostusastetta ja vientiä

— Luonnon aineettomien hyödykkeiden ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy

— Uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranevat, mikä luo pohjan kokonaiskestävyydelle

— Turvataan uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö ja vahvistetaan riskien hallintaa

— Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja kiertotaloutta

— Sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan siitä aiheutuviin riskeihin.

Monipuolinen yritystoiminta ja menestyvä maaseutu, monipaikkaisuus ja verkostot vahvistavat yhteiskuntaa

— Maaseutualueiden yritys rakenne kehittyy ja monipuolistuu sekä yritysten kilpailukyky paranee

— Yrityksille on tarjolla osaavaa työvoimaa, rahoitusta ja yhteistyöverkostoja

— Toimintaa tukeva infrastruktuuri ja laadukkaat palvelut mahdollistavat hyvän elämän, asumisen ja elinkeinotoiminnan maaseudulla ja saaristossa sekä vahvistavat alueellista yhdenvertaisuutta

— Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen sekä alueellisten ja paikallisten toimijoiden yhteistyö vahvistuvat

— Alueita kehitetään kumppanuudessa maaseutu-, saaristo- ja kaupunkitoimijoiden kanssa

— Päätöksenteon valmistelussa tunnistetaan maaseutuun ja saaristoon kohdistuvia vaikutuksia ja ne tehdään näkyviksi.

Maaseudun kehittämisen tunnusluvut¹⁾

	2015	2017	2018	2019	2020
Maaseutualueella sijaitsevien yritysten toimipaikkojen osuus kaikista toimipaikoista, % ²⁾	37,4	36,3	35,7	35,0	-
Työllisyysaste yhteensä ²⁾	64,3	66,8	68,4	68,3	-
— harvaan asuttu maaseutu	58,5	61,9	63,9	64,4	-
— ydinmaaseutu	63,3	66,1	67,6	67,4	-
— kaupunkien läheinen maaseutu	68,5	70,9	72,3	72,3	-
— kaupungit	64,3	66,7	68,3	68,2	-
Vakituisesti maaseutualueilla asuvien ja kesäasukkaiden osuus väestöstä, %	37,2	36,8	36,5	36,2	35,7
Maaseutualueilla asuvien osuus väestöstä, %	29,7	29,0	28,7	28,4	28,2
Maaseutualueilla yöpyneiden osuus kaikista yöpyneistä, %	33,2	32,3	32,5	31,9	40,5

¹⁾ Taulukon luvut koskevat Manner-Suomea (Lähde: Tilastokeskus, maaseutuindikaattorit)

²⁾ Vuoden 2020 tietoja ei ole vielä saatavilla.

Maaseutuohjelman toteutuma vuosina 2014—2022¹⁾

	2007—2013 toteutuma	2014—2020 ²⁾ toteutuma	2014—2021 ³⁾ toteutuma	2014—2022 ³⁾ tavoite
Maatalouden tuettujen investointien määrä, kpl	1 771	8 008	14 991	9 650
Aloitustukea saaneet uudet viljelijät, kpl	2 942	1 237	2 019	2 700
Tuetut yritykset, kpl	10 599	3 944	5 631	7 850
Luodut uudet työpaikat	7 948	3 699	6 365	7 000
Koulutuksiin osallistuneet, hlöä	39 456	29 888	31 849	52 000

¹⁾ Lähde: Ruokavirasto. Maaseutuohjelman 2014—2020 toteutus käynnistyi täysimääräisesti vuonna 2016. Rahoituskauden 2014—2020 toteutuma esitetään päätyneiden hankkeiden osalta.

²⁾ Toteutuma 31.12.2021

³⁾ Sisältää myös maaseutuohjelmaan vuosille 2021—2022 sisältyvät elpymisvälineen lisävarojen tavoitteet. Hankkeiden toteutusajankäyttö päättyy vuonna 2025.

Talousarvion ulkopuoliset rahastot*Maatilatalouden kehittämisrahasto (Makera)*

Makeran avustusvaroja käytetään lain (657/1966) mukaisesti muun muassa maatilatalouden rakenteen parantamiseen, maaseutuelinkeinojen edistämiseen, maaseudun elinolosuhteiden ja toimeentulomahdollisuuksien parantamiseen sekä näiden toimenpiteiden kehittämisen edistämiseen ja edellä mainittuihin tarpeisiin liittyvien maa- ja vesialueiden ostamiseen ja vaihtamiseen. Lisäksi rahastoa voidaan käyttää myös muihin Makera-lain mukaisiin tarkoituksiin sen mukaan kuin siitä erikseen lailla säädetään.

MAKERAn tunnusluvut 2021—2023 (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 arvio	2023 arvio
MAKERA			
Käytettävissä olevat varat yhteensä	127,5	149,3	137,4
— omat tulot ¹⁾	9,0	6,9	5,9
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	117,1	97,7	130,6
— muut tulot	1,4	1,0	1,0
— siirto talousarviosta	-	43,7	-
MENOT			
Rakennetukiavustukset	18,4	5,3	2,3
Muut menot	9,2	10,3	10,5
LAINAT			
Valtionlainat	20,3	19,4	17,2
Valtiontakaukset	113,6	128,0	123,0
— josta maksuvalmiuslainat	36,7	38,0	24,0

¹⁾ Muun muassa lainojen lyhennykset ja korot. Sisältää myös kauppahintasaamiset ja tilojen myynnit.

Maatalouden interventiorahasto (Mira)

Maataloustuotemarkkinoiden liiallisia häiriötilanteita vakiinnutetaan EU:n markkinajärjestelmään sisältyvien markkina- ja interventiotuomien avulla. Interventiotuominta on lähinnä tuotteiden varastointia. Toimien rahoitusta varten on *maatalouden interventiorahasto*, jonka menot rahoitetaan pääosin EU:n maatalouden tukirahaston varoista. Maatalouden interventiorahaston valtion vastattavaksi jäävät menot katetaan rahastoon tehtävällä budjettisiirrolla momentilta 30.20.60.

40. Maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 139 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien nuorten viljelijöiden ja nuorten elinkeinonharjoittajien tilanpidon aloittamisavustusten sekä maatalouden investointiavustusten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmaa toteuttavien nuorten viljelijöiden ja nuorten elinkeinonharjoittajien tilanpidon aloitusavustusten sekä maatalouden investointiavustusten maaseuturahastosta maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 3) maaseuturahaston elpymisvälineestä maksettavien maatalouden investointiavustusten EU:n rahoitusosuuden maksamiseen
- 4) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä

56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säästöjen mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen

5) kokonaan kansallisesti rahoitettavien biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierätyks- ja hiilensidontainvestointitukien maksamiseen

6) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien avustusten myöntämispäätöksiä 127 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi maatalouden rakennetuista annetun lain, porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain ja kolttalain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta.

Nuoren viljelijän ja nuoren elinkeinonharjoittajan aloittamisavustukset sekä maatalouden investointiavustukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Vuonna 2023 maksatukset jatkuvat lisäksi Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014—2020 (siirtymäkausi 2021—2022) sääntöjen mukaisesti. Avustuksilla parannetaan maatalouden tuottavuutta ja kilpailukykyä, pienennetään tilanpidon aloittamiseen liittyvää taloudellista riskiä sekä osaltaan turvataan maataloustuotannon jatkumista. Investointeja tuetaan momentilta myönnettävien osarahoitteisten avustusten lisäksi korkotuella (mom. 30.10.41) sekä maatilatalouden kehittämisrahastosta myönnettävillä kansallisilla avustuksilla ja valtiontakauksilla.

CAP-suunnitelmaa toteutettavien avustusten vuoden 2023 myöntämispäätösten kokonaismääräksi arvioidaan 127 000 000 euroa. Tästä määrästä aloittamisavustuksia arvioidaan olevan 10 000 000 euroa ja investointiavustuksia 117 000 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %. EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021—2022 on maaseuturahaston osalta 42 % ja maaseuturahaston elpymisvälineen EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Kokonaan kansallisesti rahoitettavat biokaasu-, lannankäsittely-, ravinnekierätyks- ja hiilensidontainvestointituet ovat osa maatalouden huoltovarmuuspakettia ja vihreän siirtymän kokonaisuutta.

Momentin vuoden 2023 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	139 500 000
— EU-osuus	50 432 000
— valtion osuus	68 268 000
— maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %)	13 300 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettavat investoinnit	7 500 000

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset ¹⁾	81,9	2,6	-	-	84,5
— aloittamis- investointiavustukset (EU-osuus 42 %)	68,6	-	-	-	68,6
— maaseudun elpymisväline (EU-osuus 100 %) ¹⁾	13,3	2,6	-	-	15,9
Vuoden 2023 sitoumukset (CAP-suunnitelma, EU-osuus 43 %)	57,8	55,3	6,3	7,6	127,0
Menot yhteensä	139,7	57,9	6,3	7,6	211,5

¹⁾ Osa menoista katetaan siirtyvällä erällä.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys ¹⁾			Määräraha
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	2023 esitys
Aloittamis- ja investointiavustukset	224,890	298,110	523,000	57,800

¹⁾ Rahoituskehys varmistuu, kun komissio on hyväksynyt Suomen CAP-suunnitelman.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi 99,7 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 0,3 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Investointituki mm. biokaasumädätteiden kehittyneille käsittelytekniikoille	7 500
Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	-7 950
Tukikauden vaihtumisesta johtuva muutos	29 705
Yhteensä	29 255

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	139 500 000
2022 II lisätalousarvio	7 000 000
2022 talousarvio	110 245 000
2021 tilinpäätös	71 500 000

41. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden rakennetuista annetun lain (1476/2007), maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), kolttilain (253/1995), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annetun lain (986/2011), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Valtuus

Vuonna 2023 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapääomalle.

Selvitysosa: Maatalouden rakennetukilain nojalla myönnettävissä korkotukilainoissa vuosittainen korkotuki on vuodesta 2013 alkaen myönnettyissä lainoissa enintään kolme prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä ja aiemmin myönnettyissä vastaavasti enintään neljä prosenttia. Aikaisemman rahoituslainsäädännön nojalla vuosina 1996—2012 myönnettyissä lainoissa korkotuen enimmäismäärä on enintään neljä tai viisi prosenttia jäljellä olevasta lainamäärästä lainan myöntämisaikahetkestä riippuen. Korkotukilainojen takaisin maksamatta oleva pääoma oli vuoden 2021 lopussa yhteensä n. 1,44 mrd. euroa. Määrärahan mitoituksessa on oletettu vuonna 2023 keskimääräiseksi korkotueksi 1,1 % korkotukilainojen pääomasta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)¹⁾

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 myönnetyt korkotukilainat	13,5	18,7	17,1	31,3	71,5	152,1
Vuonna 2023 myönnettävät korkotukilainat	1,2	1,8	2,3	3,8	22,5	31,6
Menot yhteensä	14,7	20,5	19,4	35,1	94,0	183,7

¹⁾ Vuosien 2024—2025 korkotuen määrän arvioidaan olevan 1,5 % ja vuodesta 2026 lähtien korkotuen määrän arvioidaan olevan 3 % korkotukilainojen pääomasta.

2023 talousarvio	15 000 000
2022 talousarvio	15 000 000
2021 tilinpäätös	13 158 342

42. Luopumistuet ja -eläkkeet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) luopumiseläkelain (16/1974) mukaisten korvausten maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) ja maatalouden harjoittamisesta luopumisen tukemisesta annetun lain (612/2006) mukaisten luopumistukien ja hoitokustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistuella edistettiin yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Tavoitteena oli myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikä. Uusia luopumistukipäätöksiä voitiin tehdä vuoden 2018 loppuun asti, minkä jälkeen maatalouden varhaiseläkkeiden myöntäminen ei ole enää ollut mahdollista Euroopan unionissa.

Vuonna 2023 maksetaan kokonaan kansallisesti rahoitettavista kolmesta maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmästä (ajanjaksot 2007—2010, 2011—2014 ja 2015—2018) sekä aiempien vuosien luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvia menoja sekä niihin liittyviä sopimusten hoitokuluja.

Luopumistukien ja -eläkkeiden toteutuminen vuonna 2023

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2023 lopussa, arvio kpl	Keskimääräinen korvaus v. 2023, arvio euroa/kk
	Tiloja	Luopujia		
Luopumiseläke			4 333	253
Luopumistuki 2007—2010	2 467	4 298	14	360
Luopumistuki 2011—2014	2 067	3 277	454	576
Luopumistuki 2015—2018	626	849	356	911
Yhteensä	5 160	8 424	5 157	

Vuosina 2022 ja 2023 määrärahan tarpeen arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa)

	2022 arvio	2023 arvio
Luopumiseläkkeet	16,26	14,30
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2007—2010	0,23	0,10
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2011—2014	7,09	4,67
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2015—2018	5,20	4,87
Hoitokulu ¹⁾	0,60	0,45
Yhteensä²⁾	29,38	24,40

¹⁾ Vuodelle 2023 hoitokulun perusteita ei ole vielä vahvistettu ja hoitokulun määrä perustuu Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen arvioon.

²⁾ Lisäksi momentilla on käytettävissä edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-6 700
Yhteensä	-6 700
2023 talousarvio	21 800 000
2022 talousarvio	28 500 000
2021 tilinpäätös	31 300 000

43. Eläinten hyvinvointikorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 74 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) ohjelmakauden 2014—2020 sekä siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien eläinten hyvinvointikorvausten maaseuturahastosta maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi, johon sisältyy ehdotus laiksi eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista.

Eläinten hyvinvointikorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Eläinten hyvinvointikorvausten tavoitteena on eläinten hyvinvoinnin kohentuminen. Tavoitteena on tuotantoeläinten lajinnukaisemman hoidon edistäminen ja viljelijöiden tietoisuuden lisääminen eläinten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä. Eläinten hyvinvointisitoumus voidaan tehdä nautoista, sioista, lampaista, vuohista sekä siipikarjasta. Eläinten hyvinvointisitoumuksissa viljelijä sitoutuu noudattamaan toimenpiteen ehtoja valitsemiensa eläinlajien osalta. Sitoumus on yksivuotinen, mutta se voidaan uusida vuosittain. Tavoitteena on, että CAP-suunnitelman eläinten hyvinvointikorvauksiin sitoutuu kotieläintuotannon harjoittajia siten, että 75 % tukikelpoisista eläinyksiköistä on eläinten hyvinvointikorvaustoimenpiteiden kohteena.

Vuonna 2023 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 74 000 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 31 820 000 euroa ja kansallista osuutta 42 180 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys ¹⁾		Määräraha	
	EU	valtio	Julkinen yhteensä	2023 esitys
Eläinten hyvinvointikorvaukset	159,100	210,900	370,000	74,000

¹⁾ Rahoituskehys varmistuu, kun komissio on hyväksynyt Suomen CAP-suunnitelman.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukikauden vaihtumisesta johtuva muutos	9 000
Yhteensä	9 000

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	74 000 000
2022 talousarvio	65 000 000
2021 tilinpäätös	65 000 000

50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 356 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalouden neuvontapalvelujen valtionavusta annetun valtioneuvoston asetuksen (431/2016) mukaisesti neuvontaan myönnettävien valtionapujen maksamiseen valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville yrityksille ja muille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtionavulla turvataan alueellisesti ja sisällöllisesti kattava, kohtuuhintainen ja ammattitaitoinen neuvonta, joka omalta osaltaan luo edellytyksiä maataloustuotannon harjoittamiselle koko Suomessa. Valtionapua saavien neuvontajärjestöjen vaikuttavuutta mitataan mm. asiakkaiden määrällä. Noin puolet maatalous- ja puutarhayrityksistä ovat neuvontajärjestöjen asiakkaita tai jäseniä.

Valtionavun käytölle on asetettu alustavat tavoitteet maaseudun elinkeinojen edistämiseksi:

1. Luodaan neuvonnan ja osaamisen kehittämisen keinoin edellytyksiä kilpailukykyiseen biotalouteen ja maataloustuotantoon, jotta voimme turvata huoltovarmuuden sekä kannattavan ja kilpailukykyisen yritystoiminnan. Samalla luodaan edellytyksiä tuottavuuden ja tuotantorakenteen parantumiselle, valkuaiskasvien tuotannon kasvattamiselle sekä tuotantopanosten optimaaliselle ja kestäväälle käytöllä siten, että tuotantopanosten käyttö on myös taloudellisesti optimaalista.

2. Edistetään neuvonnalla ja neuvonnan palveluja kehittämällä ympäristöystävällisempiä tuotantomenetelmiä. Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja suljettuja kiertoja, jotka vaikuttavat maankäyttöön, energiantuotantoon ja -käyttöön, ravinteidenkierrätykseen, maataloustuotantoon ja tuotantotekniikkaan.

3. Edistetään neuvonnallisin ja kotieläinjalostuksellisin keinoin sekä mittareita ja menetelmiä kehittämällä eläinten ja ihmisten hyvinvointia ja turvallisuutta sekä ruokajärjestelmän vastuullisuutta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ProAgria/maataloussektorin ilmastotoimet, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Puutarhaliitto/puutarhasektorin ilmastotoimet, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Suomen Hevostietokeskus ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-60
Yhteensä	-210

2023 talousarvio	5 356 000
2022 talousarvio	5 566 000
2021 tilinpäätös	5 326 000

51. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 843 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää seuraaviin poronhoitolain (848/1990) mukaisiin Paliskuntain yhdistykselle myönnettäviin avustuksiin:

- 1) valtakunnan rajoilla sijaitsevien porosteaitojen rakentamiseen ja kunnossapitoon myönnettävien valtionapujen maksamiseen
- 2) porotalouden edistämiseen tähtäävän neuvonta- ja kehittämistyön tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtakunnan rajoilla olevien porosteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	987 000
Neuvontatyön tukeminen ja porotalouden koetoiminta	856 000
Yhteensä	1 843 000

2023 talousarvio	1 843 000
2022 talousarvio	1 843 000
2021 tilinpäätös	1 843 000

54. *Rahapelitoiminnan tuotolla rahoitettava hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 39 192 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) sekä rahapeliyhtiön tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetussa valtioneuvoston asetuksessa (14/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen

2) muiden kuin rahapeliyhtiön tuottoihin perustuvien hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämisen valtionavustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Veikkaus Oy:n tuotoista kohdennetaan 4 % hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Tuloja vastaavasti käytetään harkinnanvaraisesti myönnettävinä avustuksina osuus hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon rahapelitoiminnan tuottojen tuloutuksen laskun kompensoiminen yleiskatteellisista varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Parlamentaarisesti sovittu taso	1 520
Veikkauksen tuloarvion muutos	1 880
Veikkausvoittovaroilla rahoitetun toiminnan siirto budjettirahoitteiseksi	-1 620
Tasomuutos	-2 480
Yhteensä	-700
2023 talousarvio	39 192 000
2022 talousarvio	39 892 000
2021 tilinpäätös	39 892 000

55. *Valtionapu 4H-toimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-toiminta edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja vetovoimaisuutta tarjoamalla monipuolista harrastus-, palvelu- ja kilpailutoimintaa, työllistämällä nuoria sekä tarjoamalla heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen mm. omia yrityksiä perustamalla. Lisäksi 4H-toiminnalla edistetään maaseutu- ja kaupunkialueiden vuorovaikutusta.

4H-toiminnan painopisteitä ovat yritteliäisyyden ja yrittäjyyden edistäminen (mm. ”Kolme askelta työelämään” -toimintamalli), ruokakasvatus sekä metsä- ja luontokasvatus. Vuonna 2021 4H-toiminnan mahdollistama nuorten palkka- ja yrittäjätulo oli yhteensä noin seitsemän milj. euroa.

4H-järjestöissä on yhteensä 215 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa noin 90 % Suomen kunnista. Jäseniä yhdistyksissä on noin 46 000.

Määrärahan käyttöön liittyvät vuoden 2023 tavoitteet sovitaan tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön ja 4H-järjestöjen välisessä tulossopimuksessa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

4H-toiminnan edistäminen	-500
4H-toiminnan edistämisen jatkorahoitus	500
4H-toiminta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-300
Yhteensä	-300

2023 talousarvio	3 805 000
2022 talousarvio	4 105 000
2021 tilinpäätös	4 105 000

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun sekä saariston tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot
- 2) maa- ja elintarviketalouden sekä maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoituksesta annetun lain (1413/2011) mukaisen maaseutupolitiikan neuvoston toimintaan
- 3) enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen
- 4) kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen
- 5) saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 14 §:ssä mainitun saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaan
- 6) kyläkauppatuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtakunnalliset tutkimus- ja kehittämishankkeet	750 000
Kylätoiminnan valtionapu	1 100 000
Maaseutupolitiikan neuvosto	75 000
Saaristoasiain neuvottelukunta	75 000
Kyläkauppatuki	2 000 000
Yhteensä	4 000 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 80 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 20 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kyläkauppatuki	2 000
Kylätoiminnan valtionapu, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-300
Yhteensä	1 700

2023 talousarvio	4 000 000
2022 talousarvio	2 300 000
2021 tilinpäätös	15 800 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus alueelliseen ja paikalliseen maaseudun kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 139 016 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen
- 2) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien kokonaan kansallisesti rahoitettavien maaseutuyritysten energiainvestointitukien maksamiseen
- 3) ohjelmakauden 2014—2020 sekä siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaa toteuttavien hankkeiden ja niiden toteutukseen liittyvän teknisen avun maaseuturahastosta maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä perustelluissa tapauksissa ennakon maksamiseen
- 4) maaseuturahaston elpymisvälineestä rahoitettavista hankkeista aiheutuvien menojen EU:n rahoitusosuuden maksamiseen
- 5) Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomessa sekä ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman toteuttamiseen tarvittavan yhteensä enintään 250 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen

6) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säästöjen mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomessa myönnettävien hankkeiden myöntämispäätöksiä 224 256 000 eurolla

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi yhteisen maatalouspolitiikan strategiasuunnitelman hallinnoinnista ja maaseudun kehittämisen tukemiseksi rahoituskaudella 2023—2027 sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi.

Momentin varoin rahoitettavat maaseudun yritystoiminnan, palvelujen, kylien ja yhteistyön kehittämiseen, koulutukseen ja tiedonvälitykseen sekä Leader-toiminnalla toteutettavaan paikalliseen kehittämiseen liittyvät Manner-Suomen toimenpiteet sisältyvät Suomen CAP-suunnitelmaan 2023—2027 (CAP-suunnitelma). CAP-suunnitelman toimeenpanon lisäksi vuonna 2023 maksatukset jatkuvat Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014—2020 (maaseutuohjelma) (siirtymäkausi 2021—2022) sääntöjen mukaisesti.

Rahoitus toteutetaan yritystukina sekä paikallisina, alueellisina, alueiden välisinä, valtakunnallisina ja kansainvälisinä hankkeina. CAP-suunnitelman, maaseutuohjelman ja siirtymäkauden 2021—2022 momenttien (30.10.40, 30.10.43, 30.20.43 ja 30.20.44) toimeenpanoon tarkoitettujen teknisen avun valtuus ja määräraha ovat tällä momentilla. Toimeenpanoon tarvittavat henkilötyövuodet vastaavat teknisen avun lisäksi valtion hallinnon oman tuotannon hankkeissa vuosittain palkattavan henkilöstön enimmäismäärää.

Vuonna 2023 saa tehdä CAP-suunnitelman Manner-Suomeen kohdistuvia myöntämispäätöksiä 224 256 000 eurolla, josta osoitetaan 59 456 000 euroa paikalliseen kehittämiseen liittyviä toimia varten sekä 74 800 000 euroa muita tältä momentilta rahoitettavia toimia varten, 80 000 000 euroa teknistä apua varten sekä 10 000 000 euroa kokonaan kansallisesti rahoitettavien maaseutuyritysten energiainvestointeja varten.

EU:n rahoitusosuus ohjelmakaudella 2014—2020 ja siirtymäkaudella 2021—2022 on maaseuturahaston osalta 42 % ja maaseuturahaston elpymisvälineen osalta 100 %. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on maaseuturahaston osalta 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Vuoden 2023 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

	Määräraha
Yhteensä, josta	139 016 000
— EU-osuus	55 482 100
— valtion osuus	64 933 900
— maaseuturahaston elpymisväline (EU-osuus 100 %)	8 600 000
— maaseutuyritysten energiainvestoinnit (kokonaan kansallinen)	10 000 000

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset ¹⁾	271,016	-	-	-	-	271,016
— maaseutuohjelma (EU-osuus 42 %)	235,416	-	-	-	-	235,416
— maaseudun elpymisväline (EU-osuus 100 %)	35,600	-	-	-	-	35,600
Vuoden 2023 sitoumukset	70,616	58,736	62,104	17,600	15,200	224,256
— CAP-suunnitelma (EU-osuus 43 %)	60,616	58,736	62,104	17,600	15,200	214,256
— maaseutuyritysten energia-investoinnit (kokonaan kansallinen)	10,000	-	-	-	-	10,000
Yhteensä	341,632	58,736	62,104	17,600	15,200	495,272

¹⁾ Osa menoista katetaan siirtyvällä erällä.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys ¹⁾			Määräraha
	EU	Valtio	Julkinen yhteensä	2023 esitys
CAP-suunnitelma yhteensä	372,797	442,173	866,970 ²⁾	60,616
— josta tekninen apu	43,860	58,140	102,000	12,000
Maaseutuyritysten energiainvestoinnit (kokonaan kansallinen)	-	10,000	10,000	10,000

¹⁾ Rahoituskehys varmistuu, kun komissio on hyväksynyt Suomen CAP-suunnitelman.

²⁾ Sisältää kuntarahan osuuden 52 milj. euroa.

Takaisinperinnästä aiheutuvat erät merkitään momentille 12.30.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	-18 400
Maaseutuyritysten energiainvestoinnit (biokaasuinvestoinnit)	10 000
Tukikauden vaihtumisesta johtuva muutos	-55 200
Yhteensä	-63 600

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	139 016 000
2022 II lisätalousarvio	10 000 000
2022 talousarvio	202 616 000
2021 tilinpäätös	293 586 000

20. Maa- ja elintarviketalous

Selvitysosa: Luvun 30.20 selvitysosa on sisällytetty luvun 30.10 selvitysosaan.

01. Ruokaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 81 205 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) enintään 500 000 euroa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintamenoihin
- 2) enintään 800 000 euroa maksullisten eläintautitutkimusten hintojen alentamiseen tutkimuksissa, joilla pyritään havaitsemaan ja seuraamaan vastustettavia ja uhkaavia eläintauteja
- 3) sisämarkkinaohjelman perustamiseksi annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettaviin kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyviin menoihin
- 4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 5) eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) hukkakauralain (185/2002) mukaisesti hukkakauran torjuntasuunnitelmien laatimisesta aiheutuvia kustannuksia vastaavien korvausten maksamiseen
- 7) maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen korvausten maksamiseen Ahvenanmaan maakunnan kunnille
- 8) porovahinkolautakunnan toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myöntämä rahoitus.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 tuella maksettavat sisämarkkinaohjelman mukaiset kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Ruokaviraston *tehtävinä* ovat elintarvikkeiden sekä maa- ja metsätalouden tuotantopanosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden edistäminen, valvonta ja tutkimus. Virasto edistää viranomaistoimin elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopanosten vientiä. Virasto vastaa Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisten toimenpiteiden, unionin rahoittamien maaseudun kehittämistoimien ja näitä täydentävien kansallisten toimenpiteiden toimeenpanotehtävistä (maksajavirastotehtävät). Ruokavirasto vastaa tehtäväalueensa tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta sekä alue- ja paikallistason viranomaisien ohjauksesta. Ruokaviraston tehtävänä on hoitaa myös muut laissa säädetyt ja maa- ja metsätalousministeriön määräämät viraston toimialaan kuuluvat tehtävät.

Ruokavirasto tukee pääluokkaperusteluissa sekä lukujen 30.10 ja 30.20 yhteisessä selvitysosassa esitettyjen maa- ja metsätalousministeriön *toimialan yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden* saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Ruokavirastolle vuodelle 2023 luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

Viraston tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuusindeksi (2019=100)	100,8	101	101,5
Tuottavuusindeksi (2019=100)	99,8	101	101,5

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötövuodet¹⁾

	2021 toteutuma			2022 arvio			2023 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Maatalous	15 438	425	125	18 212	568	126	18 570	568	126
Maaseudun kehittäminen	7 535	1 556	67	8 816	1 638	68	8 206	1 638	67
Metsätalous	576	5	6	520	9	6	539	9	5
Elinkeinokala-, riista- ja porotalous	947	87	10	861	250	9	893	250	8
Elintarvike- turvallisuus, josta									
— valvonta	27 486	14 191	253	28 292	14 898	224	29 346	14 903	224
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	9 732	466	117	10 583	389	115	11 075	389	114

Ruokaviraston päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet¹⁾

	2021 toteutuma			2022 arvio			2023 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Eläinten terveys ja hyvinvointi, josta									
— valvonta	10 358	3 095	77	10 888	2 714	78	9 871	2 714	77
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	12 796	945	143	12 235	1 131	126	13 020	1 131	126
Kasvintuotanto ja kasvinterveys, josta									
— valvonta	8 097	3 362	85	8 296	3 384	76	8 497	3 384	75
— laboratoriopalvelut ja riskinarviointi	4 222	1 224	51	4 207	1 214	49	4 361	1 214	48
Tutkimustoiminta	1 186	569	10	1 470	626	15	1 524	626	14
FEAD vähävaraisten apu	4 283	4 090	5	125	125	2	120	120	1
ESR+ aineellinen apu	-	-	-	170		2	170	-	4
Ulkoiset IT-palvelut	3 252	2 069	39	3 389	2 352	46	3 617	2 352	45
Elintarvikemarkkina- valtuutetun toimisto	935	64	10	598	4	6	698	4	6
Yhteensä	106 843	32 148	998	108 662	29 302	948	110 507	29 302	940

¹⁾ Kustannukset ja tuotot eivät sisällä ulkoisen IT-asiantuntijapalveluiden osalta läpilaskutusta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	113 294	108 662	110 507
Bruttotulot	31 911	29 302	29 302
Nettomenot	81 383	79 360	81 205
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 121		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	19 942 ¹⁾		

¹⁾ Vuodelle 2022 siirtyneestä erästä on sidottu muun muassa tuottavuushankkeisiin ja elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston toimintaan 9,7 milj. euroa.

Bruttomenot ovat yhteensä 110 507 000 euroa. Bruttotulot ovat yhteensä 29 302 000 euroa, tästä yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja on 950 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 24 396 000 euroa ja muita tuloja 3 956 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	19 981	20 666	20 666
— muut tuotot	64	-	-
Tuotot yhteensä	20 045	20 666	20 666
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	15 333	15 475	15 475
— osuus yhteiskustannuksista	8 210	5 191	5 191
Kustannukset yhteensä	23 543	20 666	20 666
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 498	-	-
Kustannusvastaavuus, %	85	100	100
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 816	3 730	3 730
— muut tuotot	9	-	-
Tuotot yhteensä	2 825	3 730	3 730
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 888	3 198	3 198
— osuus yhteiskustannuksista	654	1 532	1 532
Kustannukset yhteensä	3 542	4 730	4 730
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-717	-1 000	-1 000
Kustannusvastaavuus, %	80	79	79
Hintatuki	436	1 000	800
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen, %	92	100	96

Elintarvikemarkkinalaissa (1121/2018) on säädetty elintarvikemarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi ja hyvien liiketapojen vastaisten käytäntöjen estämiseksi Ruokaviraston yhteydessä toimivasta elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistosta. Valtuutettu on toiminnassaan itsenäinen ja riippumaton. Valtuutetun toimiston toimintamenoihin varataan enintään 500 000 euroa.

Ruokavirasto toimii työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla olevan vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahaston (vähävaraisten rahasto) hallintoviranomaisena. Rahastosta rahoitettavan vähävaraisten avun toimenpideohjelman toimeenpanoon henkilötyön osalta käytetään vähävaraisten rahaston teknistä apua ja varsinaiseen ruoan hankintaan, jakeluun ja varastointiin itse ohjelman rahoitusta. Momentin mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa vähävaraisten rahaston teknisen avun osuus 120 000 euroa ohjelmakauden sulkemisen hallinnoinnista ja toimeenpanosta johtuen.

Ruokavirasto toimii Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) vähävaraisimmille suunnatun aineellisen avun välittävänä toimielimenä, työ- ja elinkeinoministeriön toimiessa hallintoviranomaisena. Rahastosta rahoitettavan vähävaraisten aineellisen avun toimenpiteen toimeenpanoon Ruokavirastossa käytetään teknistä tukea. Teknisellä tuella katetaan maksukorttijärjestelmän laa-
timiseen ja toimintaan liittyviä kustannuksia. Toimeenpanoon tarvittaviin palkkauksiin (arvio 4 htv) liittyvä määrärahararve katetaan osin teknisellä tuella ja osin toimintamenoista (arvio 170 000 euroa). Varsinaiseen aineelliseen apuun ja siihen liittyviin tuensaajien hallintokustannuksiin käytetään Euroopan sosiaalirahaston ohjelmarahoitusta momentilta 32.30.64, johon on budjetoitu 5 331 000 euroa. Tätä ei ole huomioitu Ruokaviraston bruttotuloissa eikä -menoissa.

Vastustettavien sekä uusien uhkaavien eläintautien havaitsemiseksi ja kotoperäisten eläintautien esiintyvyyden seuraamiseksi tarvitaan näytteitä sairaista eläimistä. Eläintautitutkimuksissa seurannan kannalta riittävän näytemäärän saaminen edellyttää eläinten omistajien tai eläinlääkärien oma-aloitteellisesti lähettämiä näytteitä. Tutkimuskustannusten periminen täysimääräisinä näytteen lähettäjältä vähentäisi näytteiden määrää merkittävästi, minkä vuoksi hintatuen käyttö on perusteltua. Hintatuen määrä on enintään 800 000 euroa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 sisämarkkinaohjelman tuella maksettavat kasvi-, eläin-, elintarvike- ja rehualaan liittyvät menot on huomioitu tuloina momentilla 12.30.04.

Momentilla on otettu huomioon Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/690 perusteella kasvintuhoojien kartoitukseen vuosittain myönnettävän rahoituksen nettobudjetointi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon sekä menoissa että tuloissa 1 295 000 euroa Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014—2020 (n+2) teknisen avun määränä sisältäen verkostopalvelut -yksikön osuuden. Määrärahan mitoituksessa on huomioitu myös menoina ja tuloina Ruokaviraston CAP-suunnitelman 2023—2027 tekninen apu, joka on 3 900 000 euroa, jota saa käyttää Ruokavirastossa henkilöstökulujen lisäksi ostopalveluihin (tietojärjestelmä-, koulutus- ja viestintäkulut). Tarkempi rajaus käyttökohteista on teknisen avun vahvistetussa käyttösuunnitelmassa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Ahvenanmaan maakunnan kunnille suoritettavat korvaukset maatalouden tukien toimeenpanosta annetussa laissa (192/2013) tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta. Korvaus määräytyy tukihakemusten lukumäärän perusteella ja sen suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 81 155 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 50 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

CAP27 -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-6 950
CAP27 -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	6 700
Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunta	375
Eläintautien torjuntaa edistävä tiedotus, koulutus ja varautuminen sekä rekisterien kehittäminen (HO 2019)	-250

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksen-varaiset toiminnot ja rekisteröinnit (ILMO) (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 059
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksen-varaiset toiminnot ja rekisteröinnit (ILMO) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	456
Eläinvalvonnan ja täydentävien ehtojen tietojärjestelmän kehittäminen (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-495
ESR+ aineellisen avun toimeenpano vuoden 2022 lisäyksen poisto	-170
ESR+ aineellisen avun toimeenpano vuonna 2023	170
Etämyynnin valvonta	225
EU:n kasvinterveysäädösten toimeenpanon rahoituksen muuttuminen osin kansallisesti rahoitetuksi	300
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-150
Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanon vaikutukset	225
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	2 500
Ruokaviraston maksu-, raportointi- ja saatavien seurantajärjestelmän uudistaminen (SAMPO) (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-500
Ruokaviraston maksu-, raportointi- ja saatavien seurantajärjestelmän uudistaminen (SAMPO) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 000
Siirto momentilta 30.01.23	83
Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (SALLI) (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-1 418
Sähköisen asioinnin kehittäminen elintarvikeketjussa (SALLI) (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 418
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2022 rahoitus) (siirto momentille 28.70.20)	-2 203
Teknologiaympäristöjen uudistaminen -hanke (v. 2023 rahoitus) (siirto momentilta 28.70.20)	1 403
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-270
Matkustussäästö	-400
Palkkausten tarkistukset	942
Toimistotilasäästö	-87
Yhteensä	1 845
2023 talousarvio	81 205 000
2022 II lisätalousarvio	5 647 000
2022 talousarvio	79 360 000
2021 tilinpäätös	86 204 000

20. Eläinlääkintähuolto ja kasvintuhoojien torjunta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 929 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) eläinlääkintähuoltolain (765/2009) nojalla maksettavista korvauksista aiheutuviin menoihin
- 2) eläintautilain (76/2021) nojalla eläintautien vastustamisesta, eläinsuojelulain (247/1996) nojalla eläinsuojelusta, sekä näihin liittyvistä korvauksista, koulutuksista ja selvityksistä aiheutuviin ja muiden eläinlääkintähuollon toteuttamisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen

- 3) kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) mukaisten korvausten maksamiseen
 4) kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien menojen maksamiseen
 5) edellä mainittuihin menoihin liittyviin, edellisiin vuosiin kohdistuviin menoihin ja korvauksiin sekä siirtomenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Eläinlääkintähuoltolain 23 §:n nojalla maksetaan korvauksia eläinlääkärien eläintautilain (76/2021), eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015), eläinsuojelulain (247/1996), eläinten kuljetuksesta annetun lain (1429/2006), eläinten lääkitsemisestä annetun lain (387/2014) sekä maatalouden tukien toimeenpanosta annetun lain (192/2013) perusteella suorittamista tehtävistä.

Toimijoiden maksut eläintautilain ja eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain nojalla tehdyistä maksullisista kunnaneläinlääkärien suoritteista tuloutuvat momentille 12.30.99.

Kasvintuhoojien hävittämiskustannuksista voidaan kasvinterveydestä annetun lain (1110/2019) nojalla maksaa toimijalle korvauksia, jos kasvintuotannolle aiheutuneet vahingot ovat poikkeuksellisen suuret ja korvaaminen on toimijan elinkeinon jatkamisen kannalta tarpeellista. Korvauksia kasvintuhoojan hävittämiskustannuksista voidaan maksaa myös metsässä kasvavien puiden osalta. Määrärahaa saa käyttää myös kasvintuhoojien torjumisen kannalta välttämättömien karituis- ja torjuntatöiden menojen maksamiseen.

Määrärahasta on valtion osuutta 7 818 000 euroa ja EU-osuutta 111 000 euroa. Euroopan unionin rahoitusosuus eläintautien ja kasvintuhoojien torjunnasta tuloutuu momentille 12.30.04.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Eläinlääkintähuoltolain nojalla maksettavat korvaukset	4 400 000
Eläintautitorjunnan ja eläinsuojelun menot	3 429 000
Kasvintuhoojien torjunta	100 000
Yhteensä	7 929 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 80 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 20 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rabiesohjelman EU-rahoituksen väheneminen	-19
Tilapäiset salmonellakorvaukset	2 000
Yhteensä	1 981

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	7 929 000
2022 talousarvio	5 948 000
2021 tilinpäätös	10 265 448

40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen kansalliseen tukeen (Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, muu maa- ja puutarhatalouden tuki)

2) vuonna 2022 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen

3) sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on lainvoimaisen päätöksen perusteella oikeutettu, mutta joihin liittyvä määräraha ei ole enää käytettävissä.

Määrärahasta 4 000 000 euroa on varattu tukien täytäntöönpanoon liittyvien, ennakoitujen tukimennekin ylittävien, tukien ja tukitasojen muutostarpeisiin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena ja kohdan 3) osalta maksuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea maksetaan EU:n lainsäädännön perusteella ja sen asettamissa rajoissa. Kansallinen tuki on sovitettu yhteen EU:n kokonaan ja osittain rahoittamien tukijärjestelmien (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaukset, ympäristökorvaus ja eläinten hyvinvointikorvaukset) kanssa. Tuki turvaa osaltaan maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytyksiä ja tuotannon kannattavuutta sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä. Tukijärjestelmiä ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki ja eräät muut kansalliset tuet.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B sika- ja siipikarjataloudelle sekä puutarhataloudelle komission hyväksymän tukiohjelman perusteella. Pohjoista tukea maksetaan Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) kotieläintaloudelle, puutarhataloudelle, kasvinviljelylle ja eräille muille kohteille pitkäaikaisen pohjoisen tuen tukijärjestelmän perusteella. Lisäksi määrärahasta maksetaan eräitä muita kansallisia tukia.

Määrärahaa voidaan käyttää myös sellaisten kansallisten tukien ja korvausten maksamiseen, joihin tuensaaja on oikeutettu esimerkiksi valitusprosessiin liittyvien lainvoimaisten päätösten perusteella, mutta joihin osoitettu määräraha ei ole enää käytettävissä.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2021—2023 (milj. euroa)

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	323,1	323,0	346,0
Etelä-Suomen kansallinen tuki	17,2	17,2	17,2
Pohjoinen tuki	300,3	300,1	323,1
Muu kansallinen tuki	5,6	5,7	5,7

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukikauden vaihtumisesta johtuva muutos	19 800
Yhteensä	19 800

2023 talousarvio	350 000 000
2022 II lisätalousarvio	22 000 000
2022 talousarvio	330 200 000
2021 tilinpäätös	332 000 000

41. EU-tulotuki ja EU-markkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 520 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisten suorien tukien maksamiseen sekä siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 mukaisten suorien tukien maksamiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisten yksityisen varastoinnin tuen, eräiden muiden maataloustuotteiden markkinoita ohjaavien toimenpiteiden ja suoraan tuotteisiin kohdennetuista ja muista asetuksen mahdollistamista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 mukaisten tukien maksamiseen
- 3) muiden kuin kohdissa 1) ja 2) mainittujen säädösten perusteella maksettavien EU:n kriisitukien maksamiseen
- 4) vuonna 2022 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen
- 5) niiden Suomen velvoitteiden maksamiseen, jotka aiheutuvat EU:n maksumääräaikaisten (komission delegoitu asetus (EU) N:o 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena EU-tulotuen osalta ja maksatuspäätösperusteisena EU-markkinatuen osalta.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi, johon sisältyy ehdotus laiksi Euroopan unionin suorista viljelijätuista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhteisen maatalouspolitiikan perusteella maksettavat EU-tulotuet ja EU-markkinatuet, jotka rahoitetaan kokonaan EU:n varoista. Momentilta on mahdollista maksaa myös vuonna 2022 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjä EU-tulotukia ja EU-markkinatukia.

EU-tulotuet turvaavat omalta osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja muiden EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tavoitteiden toteutumista. Aiemmat suorien tukien vaatimukset ns. täydentävät ehdot korvataan uudella ehdollisuusjärjestelmällä, joka sisältää ympäristöön, ilmastoon, kansanterveyteen sekä eläinten ja kasvien hyvinvointiin ja terveyteen liittyviä perusvaatimuksia. Aiempi viherryttämistuki korvataan uudella ekojärjestelmällä, jonka osuus on 16,5 % EU-tulotuesta. Uutena järjestelmänä on otettava käyttöön uudelleenjakotulotuki, jolla edistetään suorien tukien tasapainoisempaa jakautumista pienille ja keskisuurille tiloille.

Nuorten viljelijöiden tulotuen osuus on 2,5 % EU-tulotuesta. Tuotantosidonnaisen tulotuen osuus on 19,6 % EU:n suorien tukien enimmäismäärästä.

Momentilta maksettavan EU:n yksityisen varastoinnin tuen arvioidaan pysyvän vuoden 2022 tasolla.

Momentilta on mahdollisuus maksaa myös niitä Suomen velvoitteita, jotka aiheutuvat EU:n maksimääräaikojen (komission asetus (EU) N:o 2022/127 5 artikla) jälkeen maksettujen tukien maksamisesta kokonaan kansallisesti.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

EU-tulotuki ja EU-markkinatuet vuonna 2023 käyttökohteittain (euroa)

EU-tulotuki, josta	519 400 000
— Perustulotuki	292 600 000
— Uudelleenjakotulotuki	26 000 000
— Ekojärjestelmätuki	86 000 000
— Nuorten viljelijöiden tulotuki	13 100 000
— Tuotantosidonnainen tulotuki	101 700 000
EU-markkinatuet (EU-yksityisen varastoinnin tuki)	1 200 000
Yhteensä	520 600 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukiohjelman toteuttamiseen liittyvä muutos	1 900
Yhteensä	1 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	520 600 000
2022 II lisätalousarvio	6 870 000
2022 talousarvio	518 700 000
2021 tilinpäätös	514 118 454

42. Turvepeltojen ilmastotoimet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista turvepelloilla koskeviin kehittämis-, kokeilu- ja investointihankkeisiin ja viestintään
- 2) ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista turvepelloilla toteuttavien toimenpiteiden ja tukien rahoitukseen
- 3) enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään turvepelloilla toteutettaviin pohjaveden pinnan korotukseen liittyvien kosteikkojen ja kosteikkoviljelyn kehittämis-, kokeilu- ja investointihankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien avustusten maksamiseen. Määrärahalla voidaan myös vettää turvepeltoja pois maatalouskäytöstä. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää kosteikkoviljelyn arvoketjun edistämiseen. Toiminnalla luodaan pohja ja toimintamalli käytännön toimenpiteille, joilla voidaan hillitä turvepeltojen ilmastopäästöjä tai sopeutua ilmastonmuutokseen. Toimenpiteet ovat osa maatalouden huoltovarmuuspakettia ja vihreän siirtymän kokonaisuuteen sisällytettyä kosteikkoviljelytoimenpidettä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kosteikkoviljelyn tukeminen (siirto momentilta 30.40.22)	30 000
Yhteensä	30 000

2023 talousarvio 30 000 000

43. *Ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 286 560 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmaa toteuttavien ympäristökorvausten, luonnonmukaisen tuotannon, neuvonnan ja ei-tuotannollisten investointien maaseuturahastosta maksettavan EU:n rahoitusosuuden sekä valtion rahoitusosuuden maksamiseen

3) maaseuturahaston elpymisvälineestä maksettavien ympäristökorvausten sitoumusten ja sopimusten sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumusten EU:n rahoitusosuuden maksamiseen

4) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säädösten mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä CAP-suunnitelman 2023—2027 perusteella Manner-Suomeen kohdistuvia kokonaan uusia ympäristökorvausten sitoumuksia ja sopimuksia sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2024 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 1 115 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi, johon sisältyy ehdotus laiksi eräistä maa-seudun kehittämisen korvauksista.

Ympäristökorvaukset, luonnonmukaisen tuotannon korvaus, neuvontakorvaus ja ei-tuotannollisten investointien korvaus ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma).

Ympäristökorvaukset jaetaan ympäristösitoumuksiin ja ympäristösopimuksiin. Sitoumus on viisivuotinen. Ympäristökorvausten toimenpiteet on sovitettu yhteen suorien tukien ekojärjestelmiin, jotta järjestelmien toimenpiteet olisivat vaaditusti erilaisia. Kohdentaminen uudella kaudella on lohkokokoista, ei alueellista. Luonnonmukaisen tuotannon sitoumus voi kattaa tilan kasvintuotannon ja kotieläintuotannon. Sitoumus on viisivuotinen. Toimenpide toteuttaa hallitusohjelman luomuohjelmaa sekä Pellolta pöytään -strategiaa. Neuvontatoimenpiteessä myönnetään korvaus tehdystä neuvontapalvelusta hyväksytyille neuvojille. Ei-tuotannollisina investointeina tuetaan kosteikkojen perustamista. Ei-tuotannollisten investointien edellytyksenä on ympäristökorvauksen mukaisen ympäristösopimuksen tekeminen investoinnin jälkeen kohteen hoidon varmistamiseksi.

Vuonna 2023 määrärahaa arvioidaan tarvittavan yhteensä 286 560 000 euroa, josta EU:n rahoitusosuutta on 123 221 000 euroa ja kansallista osuutta 163 339 000 euroa. EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys ¹⁾			Määräraha
	EU	valtio	julkinen yhteensä	2023 esitys
Ympäristökorvaukset	428,855	568,483	997,338	199,468
Luonnonmukainen tuotanto	163,662	216,948	380,610	76,122
Neuvonta	17,136	22,716	39,852	7,970
Ei-tuotannolliset investoinnit	6,450	8,550	15,000	3,000
Yhteensä	616,103	816,697	1 432,800	286,560

¹⁾ Rahoituskehys varmistuu, kun komissio on hyväksynyt Suomen CAP-suunnitelman.

Vuonna 2023 saa tehdä CAP-suunnitelmaan kohdistuvia uusia ympäristösitoumuksia ja -sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2024 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 810 000 000 euroa sekä luonnonmukaisen tuotannon sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua vuoden 2024 ja sitä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavia menoja enintään 305 000 000 euroa.

Ympäristökorvausten ja luonnonmukaisen tuotannon valtuudesta aiheutuvat menot, valtion ja EU:n osuudet yhteensä (milj. euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vuonna 2023 tehtävät sitoumukset ja sopimukset						
CAP-suunnitelma (EU-osuus 43 %), josta	245,590	245,590	245,590	245,590	245,590	1 227,950
— ympäristökorvaukset	199,468	199,468	199,468	199,468	199,468	997,340
— luonnonmukainen tuotanto	46,122	46,122	46,122	46,122	46,122	230,610
ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset ja sopimukset ¹⁾						
— luonnonmukainen tuotanto (EU osuus 42 %)	30,000	30,000	13,000	3,000	-	76,000
Menot yhteensä	275,590	275,590	258,590	248,590	245,590	1 303,950

¹⁾ Mukautettu CAP-suunnitelman sääntöihin

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maaseuturahaston elpymisväline (NGEU)	-43 206
Tukikauden vaihtumisesta johtuva muutos	-20 630
Yhteensä	-63 836

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	286 560 000
2022 talousarvio	350 396 000
2021 tilinpäätös	387 190 000

44. Luonnonhaittakorvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 495 884 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa toteuttavien luonnonhaittakorvausten Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastosta (maaseuturahasto) maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä Suomen CAP-suunnitelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavien luonnonhaittakorvausten maksamiseen

2) ohjelmakauden 2014—2020 ja siirtymäkauden 2021—2022 Manner-Suomen maaseudun kehittämishjelmaa toteuttavien luonnonhaittakorvausten maaseuturahastosta maksettavan EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden sekä ohjelmaan sisältyvän kokonaan kansallisesti rahoitettavan luonnonhaittakorvauksen maksamiseen

3) EU:n aikaisempien ohjelmakausien sekä Suomen CAP-suunnitelman 2023—2027 Manner-Suomen sitoumuksista aiheutuneiden velvoitteiden maksamiseen sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2116) artiklojen 55 (sääntöjenmukaisuuden tarkastaminen) sekä 56 (maaseuturahastoa koskevat erityissäännökset noudattamatta jättämisen vuoksi suoritettavista

takaisinperinnöistä) sekä aikaisempien ohjelmakausien vastaavien yhteisten tai rahastokohtaisten säästöjen mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tiettyjä pinta-ala- ja eläinperusteisia tukia koskeviksi laeiksi, johon sisältyy ehdotus laiksi eräistä maaseudun kehittämisen korvauksista.

Luonnonhaittakorvaukset ovat osa Suomen CAP-suunnitelmaa 2023—2027 Manner-Suomessa (CAP-suunnitelma). Luonnonhaittakorvauksien tavoitteena on turvata maataloustuotannon jatkuminen pohjoisesta sijainnista aiheutuvista epäsuotuisista ilmasto-oloista huolimatta ja estää maatalousmaan hylkääminen viljelykäytöstä maksamalla korvausta näissä oloissa toimiville viljelijöille. Luonnonhaittakorvauksia voidaan maksaa EU:ssa epäsuotuisilla alueilla sijaitsevilla tiloille. Koko Suomi katsotaan epäsuotuisaksi alueeksi. Luonnonhaittakorvausten kotieläinkorotusta ei enää vuodesta 2023 lähtien makseta ja tilan korvauskelpoisen maatalousmaan pitää koko maassa olla vähintään 5 ha. Luonnonhaittakorvaukset ovat yksivuotisia.

EU:n rahoitusosuus CAP-suunnitelmassa on 43 %. Lisäksi määrärahasta maksetaan kokonaan valtion rahoittamia luonnonhaittakorvauksia.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.02.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän vuoden 2023 määrärahojen arvioitu jakautuminen (euroa)

Yhteensä, josta	495 884 000
— EU-osuus	76 885 000
— valtion osuus	101 917 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava luonnonhaittakorvaus	317 082 000

Rahoituskauden 2023—2027 rahoituskehys ja määrärahan arvioitu käyttö (milj. euroa)

Toimenpide	2023—2027 rahoituskehys ¹⁾			julkisen yhteensä	Määräraha 2023 esitys
	EU	valtio	kokonaan kansallinen		
Luonnonhaittakorvaukset	384,423	509,584	1 617,053	2 511,059	495,884

¹⁾ Rahoituskehys varmistuu, kun komissio on hyväksynyt Suomen CAP-suunnitelman.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tukikauden vaihtumisesta johtuva muutos	-22 510
Yhteensä	-22 510

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	495 884 000
2022 II lisätalousarvio	119 000 000
2022 talousarvio	518 394 000
2021 tilinpäätös	617 764 000

46. EU-rahoitteinen ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 mukaiseen maataloustuotteiden tiedotukseen ja menekinedistämiseen
- 2) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisesti mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin
- 3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2021/2115 mukaisesti hedelmä- ja vihannestuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmien menojen maksamiseen
- 4) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaisesti koulujakelujärjestelmästä aiheutuviin menoihin sekä koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niihin liittyviin kulutusmenoihin
- 5) kohtien 2)—4) tukien maksamiseen siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Momentilta maksettaviin koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnalisäveromenot on budjetoitu momentille 30.01.29.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta.

Momentilta rahoitetaan EU:n maataloustuotteiden tiedotus- ja menekinedistämishjelmien menot Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 1144/2014) perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 2021/2115) tarkoitettuun mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistämiseen arvioitun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 50 %.

Tuottajien muodostamille hedelmä- ja vihannesalan markkinointiyhteenliittymille eli tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU 2021/2115) perusteella.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU 1308/2013) tarkoitettuihin koulujakelujärjestelmään ja sen liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin arvioitun määrärahan EU:n rahoitusosuus on 100 %.

Momentilta on mahdollista maksaa myös päätösoosan kohtien 2)—4) mukaisia tukia siirtymäkautta 2021—2022 koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2020/2220 nojalla.

Koulujakelujärjestelmän liitännäis- ja tiedotustoimenpiteisiin ja niiden kulutusmenoihin liittyvät arvonnäisäverokustannukset, joita EU ei korvaa, on otettu huomioon momentilla 30.01.29.

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Yhteensä,	josta EU:n osuus
Menekinedistäminen sisämarkkinoilla ja yhteisön ulkopuolella (EU 1144/2014)	2 200 000	2 200 000
Mehiläistuotteiden tuotannon ja kaupan pitämisen edistäminen (EU 2021/2115)	400 000	200 000
Tuottajaorganisaatioiden toimintaohjelmat (EU 2021/2115) ¹⁾	4 000 000	4 000 000
Koulujakelujärjestelmä (EU 1308/2013)	5 430 000	5 430 000
— josta koulujakelujärjestelmätuki	4 890 000	4 890 000
— josta liitännäis- ja tiedotustoimenpiteet	540 000	540 000
Yhteensä	12 030 000	11 830 000

¹⁾ Osa menoista katetaan siirtyvällä erällä

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 95 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin viisi prosenttia.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	11 030 000
2022 talousarvio	11 030 000
2021 tilinpäätös	10 910 000

47. Ruokaketjun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 287 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ruokaketjun toiminnan edistämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (VNA 680/2014) mukaisesti ruokaketjun kehittämis-, tiedottamis- ja menekinedistämistoimien toteuttamiseen liittyvien hankkeiden avustuksiin
- 2) kansallisiin ja kansainvälisiin toimenpiteisiin, joilla edistetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteiden toteutumista
- 3) ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskeviin kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin uusien innovaatioiden kehittämiseksi
- 4) enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää avustusta myös julkisyhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ruokapoliittisen selonteon tavoitteita tukevien kansallisten tai kansainvälisten toimenpiteiden rahoittamiseen. Määrärahalla tuetaan lisäksi luomualan ja lähiruoan kehittämisohjelmien mukaisia toimenpiteitä sekä luonnontuotealan kehittämistä. Lisäksi määrärahalla tuetaan ruokaketjun ja maatalouden markkinoita koskevia kehittämis- ja koikeluhankkeita uusien innovaatioiden kehittämiseksi.

Ruokaketjun kehittämistoimenpiteisiin tarkoitetuilla varoilla voidaan tukea myös laajoja valtakunnallisia hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 45 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 55 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Elintarvikeattasea Pekingin suurlähetystöön (siirto momentille 24.01.01)	-300
Elintarvikeattasea Soulin suurlähetystöön (siirto momentille 24.01.01)	-300
Pro Pakuri Finland ry:n hanketoiminta, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Ruokaviestinnän tehtävien järjestelyt (siirto momentilta 30.01.01)	82
Työtehosuralle Ruoka Akatemia -hankkeen jatkaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-150
Uudelleenkohdennus	-1 200
Yhteensä	-1 968
2023 talousarvio	2 287 000
2022 talousarvio	4 255 000
2021 tilinpäätös	4 269 000

(48.) *Peltorakenteen kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Peltorakenteen kehittäminen (HO 2019)	2 000
Peltorakenteen kehittäminen (HO 2019) määrärahan aikaistus vuodelle 2021	1 000
Tilusjärjestelyt peltorakenteen kehittämiseksi (HO 2019) (siirto momentilta 30.70.40)	1 300
Uudelleenkohdennus	-5 000
Yhteensä	-700
2022 II lisätalousarvio	-700 000
2022 talousarvio	700 000
2021 tilinpäätös	1 000 000

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen
- 2) niiden rahaston menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maataloustukirahastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä maatalouden interventiorahaston menoja, jotka jäävät valtion vastattavaksi. Valtion vastattavaksi arvioidaan jäävän lähinnä interventiovarastoinnista aiheutuvia menoja, joiden määrää ei voida tarkkaan arvioida odotettavissa olevien markkinahäiriöiden riskin vuoksi. Mikäli nämä menot ovat suuremmat kuin budjettisiirto, ne katetaan rahaston omasta pääomasta.

2023 talousarvio	400 000
2022 talousarvio	400 000
2021 tilinpäätös	400 000

62. Eräät valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 867 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten keräilystä ja hävittämisestä maksettavaan valtionapuun (VNA 998/2017)
- 2) valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin (VNA 166/2005)
- 3) valtionapujen myöntämiseen Helsingin yliopistolle käytettäväksi eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun
- 4) valtionapujen myöntämiseen Tampereen yliopistolle käytettäväksi eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tavoitteena on varmistaa, että tiloilla kuolleet tuotantoeläimet hävitetään sivutuoteasetuksen (EU:n asetus 1069/2009) vaatimusten mukaisesti.

Valtionapuja on tarkoitus myöntää eläinsuojelujärjestöille ja Helsingin yliopistolle eläinlääkäreiden erikoistumisharjoitteluun ja erikoistumiskoulutuksen ohjaukseen. Lisäksi valtionapua myönnetään Tampereen yliopistolle (FIHAIVE, vaihtoehtomenetelmäkeskus eläinkokeille) eläinkokeille vaihtoehtoisten menetelmien edistämiseen ja siihen liittyvään tutkimukseen ja koulutukseen.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tiloilla kuolleiden tuotantoeläinten hävittäminen	5 080 000
Valtionavut valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille	87 000
Valtionapu Helsingin yliopistolle	400 000
Valtionapu Tampereen yliopistolle, FIHAIVE	300 000
Yhteensä	5 867 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Villisika-hanke: sikaruton leviämisen ennaltaehkäisy, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Uudelleenkohdennus	-530
Yhteensä	-630

2023 talousarvio	5 867 000
2022 talousarvio	6 497 000
2021 tilinpäätös	6 117 000

40. Luonnonvaratalous*Selvitysosa:**Toimintaympäristö*

Luonnonvarataloudella tarkoitetaan metsiin, kaloihin, riistaan ja veteen pohjautuvien luonnonvarojen kestävää ja vastuullista hyödyntämistä. Yhteiskunnan toiminta ja huoltovarmuus edellyttävät toimivaa vesihuoltoa ja kotimaisiin luonnonvaroihin perustuvaa energian ja ravinnon tuotantoa.

Maailmanlaajuiset muutostekijät — ilmastonmuutos, teknologian nopea kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, arvojen ja asenteiden muutos sekä turvallisuuspoliittisen tilanteen järkkäminen — muuttavat luonnonvarasektorin toimintaympäristöä. Niiden seurauksiin on varauduttava, mutta ne tarjoavat myös uusia mahdollisuuksia. Luonnonvaratehtäviin kuuluvat huoltovarmuuden ja yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeiset vesihuollon ja patoturvallisuuden varmistamisen tehtävät, joista huolehtiminen on muuttuvassa turvallisuustilanteessa entistäkin tärkeämpää.

Ilmaston lämpeneminen ja muutokset sää- ja vesiolloissa vaikuttavat suoraan luonnonvaratalouden toimintaedellytyksiin riskejä muuttaen, mutta tarjoavat onnistuneella sopeutumisella myös uusia mahdollisuuksia. Nopea teknologinen kehitys avaa luonnonvaratalouteen uusia ulottuvuusia arverkon eri osissa, erityisesti siirryttäessä tuottaja- ja biomassalähtöisestä toiminnasta kohti kuluttaja- ja palvelulähtöistä luonnonvarataloutta. Luonnonvaratiedon määrä ja tarkkuus tulevat kasvamaan merkittävästi ja tiedon hyödyntämisessä on suuria mahdollisuuksia luonnonvarasektorin laajenemiselle ja kansainvälistymiselle. Globaali kilpailu niukkenevista luonnonvaroista ja kestävästi tuotettujen raaka-aineiden kysynnän kasvu ovat iso mahdollisuus luonnonvaratalou-

delle. Suomella on runsaiden ja kestävästi hoidettujen luonnonvarojen sekä korkeatasoisen osaimisen ansiosta hyvät edellytykset vastata kasvavaan kysyntään.

Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista. Suomen luonnonvarojen tila sekä luonnonvaratalouden toimintatavat tunnetaan huonosti rajojemme ulkopuolella, mikä voi johtaa Suomen luonnonvaratalouden kehittämisen kannalta haitallisiin ja ristiriitaisiin päätöksiin kansainvälisiä sopimuksia tai EU-lainsäädäntöä valmisteltaessa.

Luonnonvaratalouden toimialaan kuuluvat metsätalous, kalatalous ja riistatalous sekä vesitalous ja yleiset luonnonvara-asiat. Pääosa näiden tehtävien hoitamiseen tarvittavista määrärahoista, n. 210 milj. euroa, on budjetoitu tähän lukuun. Lisäksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa luonnonvaratalouden tehtävissä ja Suomen ympäristökeskuksessa vesitaloustehtävissä työskentelee vakinaista henkilöstöä n. 200 henkilötyövuoden verran. Näistä aiheutuvat palkkaus- ja yleishallintomenot on otettu huomioon työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentilla 32.01.02 sekä ympäristöministeriön momentilla 35.01.04. Luonnonvaratalouden tehtäviin kuuluu myös sisäministeriön hallinnonalalla Rajavartiolaitoksen suorittama riista- ja kalatalouden valvonta.

Hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita tukevat tavoitteet

Kestävä luonnonvaratalous turvaa huoltovarmuutta, lisää hyvinvointia ja korvaa uusiutumattomien raaka-aineiden ja energian käyttöä:

- Vahvistetaan vesihuollon, biomassojen tuotannon ja kalatalouden omavaraisuutta ja huoltovarmuutta
- Luonnonvaratalouden kilpailukykyinen toimintaympäristö luo uutta yritystoimintaa sekä kasvattaa jalostusastetta ja vientiä
- Luonnon aineettomien hyödykkeiden ja hyvinvointipalveluiden käyttö lisääntyy
- Uusiutuvien luonnonvarojen elinvoimaisuus, luonnon monimuotoisuus ja elinympäristöjen tila paranevat, mikä luo pohjan kokonaiskestävyydelle
- Turvataan uusiutuvien luonnonvarojen kestävä käyttö ja vahvistetaan riskien hallintaa
- Hillitään ilmastonmuutosta etenemällä kohti hiilineutraalisuutta, materiaalitehokkuutta ja kiertotaloutta
- Sopeudutaan ilmastonmuutokseen ja varaudutaan siitä aiheutuviin riskeihin.

Luotettavat ja laaja-käyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketoimintaa ja turvaavat omistusta:

- Ruokaan ja uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvät paikkatiedot mahdollistavat tehokkaita prosesseja ja palveluita sekä uutta liiketoimintaa.

Tunnusluvut

	2020 toteutuma	2021 arvio	2022 arvio	2023 tavoite
— Metsätalouden arvonlisäys, milj. euroa	3 988	nousee	nousee	nousee
— Yksityismetsien puuntuotannon sijoitustuotto, % (ilman kantohintojen vuotuista muutosta)	4,8	4,9	ennallaan	ennallaan
— Runkopuun hakkuukertymä, milj. m ³	68,9	75,8	nousee	ennallaan
— Metso-toimenpiteet yksityismetsissä, ha	51 486	56 030	60 300	65 800
— Kaupallisen kalastuksen tuotannon arvo, milj. euroa	46,5	45,0	ennallaan	nousee
— Vesiviljelyn tuotannon arvo, milj. euroa	84,7	80,0	ennallaan	nousee
— Kalanjalostuksen ja kalakaupan liikevaihto, milj. euroa	721,1	690,0	ennallaan	nousee
— Vapaa-ajankalastuksen saaliin arvo, milj. euroa	nousee	nousee	nousee	nousee
— Vapaa-ajankalastajien kalastuspäivien luku- määrä, milj. kpl	nousee	nousee	ennallaan	ennallaan
— Asukkaiden määrä merkittävillä tulvariskialueilla	5 800	5 731	5 700	laskee
— Vesihuoltopalvelujen järjestämisen rakenne- muutos, vesihuoltolaitosten määrä, kpl	1 085	1 214	1 195	laskee
— Riistasaaliin arvo, milj. euroa	84	nousee	ennallaan	ennallaan
— Pienriistan metsästyspäivien lukumäärä, milj. kpl	3,5	ennallaan	ennallaan	ennallaan
— Suurpetojen aiheuttamat vahingot, milj. euroa	9,9	9,5	ennallaan	laskee

20. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesilain (587/2011) 3 luvun 14 ja 22 §:n sekä ympäristönsuojelulain (527/2014) nojalla annettujen sekä muiden vastaavien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen sekä näihin liittyvien siirtomenojen maksamiseen
- 2) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitussuutta koskevien menojen maksamiseen, silloin kun ne liittyvät suoraan kohdan 1) mukaisiin kalakannan hoitotoimenpiteisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesistön rakentamisen, säännöstelyn, perkausten, jäteveden päästöjen ym. luvanvaraisen toiminnan kalakannoille aiheuttamien vahinkojen kompensoimisen ja estämisen sekä kalataloudellisen tarkkailun menoihin. Vuonna 2023 kertyväksi arvioitdut vesioikeudelliset kalatalousmaksut on merkitty tuloina momentille 12.30.40.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalatalousmaksukertymän väheneminen	-300
Yhteensä	-300

2023 talousarvio	2 800 000
2022 talousarvio	3 100 000
2021 tilinpäätös	3 300 000

21. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 847 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesivarojen käytön ja hoidon kulutus- ja sijoitusmenoihin, jotka liittyvät tulvariskien hallintaan, patoturvallisuuteen, vesistöjen säännöstelyyn, vesistön käytön ja hoidon, vesihuollon, maa- ja metsätalouden vesienhallinnan ja muun vesitalouden kehittämiseen, havaintotiedon hankintaan ja vesitietopalveluun, vaikutusten arviointiin, varautumiseen ja riskienhallintaan sekä valtion velvoitteisiin lain, lupapäätösten ja sopimusten perusteella, valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvaan rajavesistöyhteistyöhön sekä Suomen vesialan kansainvälisen strategian toteuttamiseen maa- ja metsätalousministeriön toimialalla

2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena

3) enintään 95 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen sekä vesialan kansallisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen

4) vesialan liiketoimintaa edistävien valtioiden välisten yhteistyösopimusten toteuttamiseen.

Momentille nettoutetaan yhteistyösopuolten rahoitusosuudet hankkeista, selvityksistä tai muista toimenpiteistä, joiden toteuttaminen on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten vastuulla sopimusten tai vesilainsäädännön mukaisten päätösten perusteella. Momentille nettoutetaan myös työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tulvariskien hallinta, patoturvallisuus ja vesistöjen säännöstely	3 100 000
Vesitalouden kehittäminen, suunnittelu ja seuranta	5 247 000
Valtion vesistö rakenteiden peruskorjaukset ja muut vesistötoimenpiteet	5 000 000
Valtion vesitalousluvista aiheutuvat veloitteet	2 200 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö, rahoitusosuudet ja jäsenmaksut	300 000
Yhteensä	15 847 000

Palkkauksiin käytettävää määrärahaa on tarkoitus käyttää 87 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen työ- ja elinkeinoministeriön ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla ja 8 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Juomavesidirektiivin kansallisen täytäntöönpanon tietotyökalujen kehittäminen	2 000
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattorin palkkauserärahalla MMM:n osuus (siirto momentille 24.01.01)	-36
Tulvasuojelu ja peltojen vesienhallinta (HO 2019)	-200
Vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma (RRF pilari3)	-500
Palkkausten tarkistukset	92
Yhteensä	1 356

2023 talousarvio	15 847 000
2022 II lisätalousarvio	20 000
2022 talousarvio	14 491 000
2021 tilinpäätös	14 259 000

22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä, biotaloutta, ympäristön hoitoa, luonnon monimuotoisuutta, ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista koskeviin kehittämis-, kokeilu-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin ja viestintään sekä näihin liittyvien avustusten maksamiseen
- 2) uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön liittyvien tietojärjestelmien ylläpitoon ja kehittämiseen
- 3) eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 5) enintään 70 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 3 000 000 euroa maankäyttösektorin ilmastokestäviin toimenpiteisiin (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään uusiutuvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja biotaloutta edistäviin kokeilu-, kehittämis-, investointi- ja vienninedistämishankkeisiin. Tavoitteena on parantaa luonnonvarojen kestävään käyttöön perustuvan kilpailukykyisen liiketoiminnan edellytyksiä. Määrärahalla toteutetaan kansallista metsästrategiaa, Suomen biotalousstrategiaa sekä ilmastolakia maa- ja metsätalousministeriön vastuulla olevien maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman sekä kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman osalta.

Lisäksi määrärahaa kohdennetaan uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön ja suojeluun liittyvien tietojärjestelmien ja -varantojen yhteiskäyttöisyyden parantamiseen ja sähköisen asioinnin kehittä-

tämiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen, haitallisista vieraslajeista aiheutuvien riskien torjumiseen, geenivarojen suojeluun ja kestävään käyttöön sekä luonnon virkistys- ja matkailukäytön edistämiseen. Määrärahalta voidaan myös toteuttaa selvityksiä, joiden avulla pyritään parantamaan luonnonvarojen tilaa ja käyttöä sekä sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2022 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon tällä momentilla 13 500 euroa. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi kalastusta jouduttiin rajoittamaan kesällä 2021 ja kohdentamaan kalastusta muihin lajeihin kuin loheen. Lohikantojen heikon tilanteen on arvioitu jatkuvan, mikä pienentää lupakertymää myös vuonna 2022. Kalastuslupatulojen arvioidaan vähenevän vuonna 2022 noin 50 000 euroon. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2023 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavalla maankäyttösektorin ilmastokestäväillä toimenpiteillä kehitetään ilmastokestäviä ja luonnon monimuotoisuutta turvaavia metsänhoidon ja -käsittelyn menetelmiä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Maankäyttösektorin ilmastokestävät toimenpiteet	3 000 000
Elinvoimainen Suomi: Luonnon monimuotoisuutta vahvistavat toimet	120 000
Ilmastolain toimeenpano	1 000 000
Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma	6 000 000
Kansallisen metsästrategian toimeenpano	1 900 000
Suomen biotalousstrategian toimeenpano	1 200 000
Luonnonvara- ja biotalouden muut kokeilu- ja kehittämishankkeet	796 000
Tietojärjestelmien kehittäminen ja ylläpito	760 000
Kalastusta koskevien sopimusten valvonta	190 000
Yhteensä	14 966 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 60 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 40 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Geenivaraohjelman mukaiset palveluhankinnat (siirto momentille 30.01.05) (HO 2019)	-108
Ilmastolain toimeenpano	1 000
Kosteikkoviljelyn tukeminen	30 000
Kosteikkoviljelyn tukeminen (siirto momentille 30.20.42)	-30 000
Kotieläinten ruokinnan päästöjä vähentävien rehun lisäaineiden kehitys ja selvitykset, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-700
Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (vieraslajien torjunnan tehostaminen) (HO 2019)	-595
Maankäyttösektorin ilmastokestävät toimenpiteet (RRF pilari 1)	-4 000
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikan tutkimus- ja innovaatio-ohjelma (7 htv) (siirto momentilta 30.01.22) (HO 2019 kertaluonteinen)	7 000
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentille 30.40.47) (HO 2019)	-1 800
Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka (HO 2019)	-4 552

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka (HO 2019 kertaluonteinen)	-17 000
Metsitystukijärjestelmän hallinnointi (7,5 htv) (siirto momentilta 32.01.02) (HO 2019)	595
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitustarve (siirto momentilta 30.40.47) (HO 2019)	1 070
Ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelma	5 000
Ravinteiden kierrätyksen kärkihanke (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 100
Tenojoen kalastuslupatulojen väheneminen	-121
Tuhkalannoitus (siirto momentille 30.40.44) (HO 2019)	-200
Yhteensä	-15 511

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	14 966 000
2022 II lisätalousarvio	3 000 000
2022 talousarvio	30 477 000
2021 tilinpäätös	33 497 000

31. Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 636 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa, vesienhallintaa sekä vesitalouden varautumista ja riskienhallintaa parantavien tulvasuojelu- ja muiden hankkeiden avustamisesta ja valtion työnä toteutettavista hankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävien kehittämis- ja investointihankkeiden avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 15 henkilötyövuotta vastaavan hankkeista aiheutuvan henkilöstön palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen sekä sijoitusmenojen maksamiseen
- 4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden kansallisena omarahoitusosuutena
- 5) kansallisten ja kansainvälisten vesitaloushankkeiden vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 500 000 euroa vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelmaan (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavina toimenpiteinä tukea myönnetään vesistötoimenpiteille tulvariskien hallintaan ja muiden erilaisten vesitaloudellisten riskien ja haittojen vähentämiseen sekä vesistöjen monipuolisen käytön ja hoidon edistämiseen ja vesienhallintaan. Erityisesti tukea suunnataan vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen. Vesiluonnonvarojen kestäväää käyttöä edistävinä hankkeina tukea myönnetään vesitaloussektorin kokeilu-, investointi- ja vientitoimintaa sekä innovatiivisia julkisia hankintoja ja niihin liittyviä toimintamalleja edistäville hankkeille. Kalakantojen elinvoimaisuuden parantamiseksi määrärahaa käytetään kalan kulkua, kalakantojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoisuuden ylläpitoa edistävien hankkeiden toteuttamiseen. Avustusten perusteet on määri-

telty valtioneuvoston asetuksella vesistön ja vesiympäristön käyttöä ja tilaa parantavien hankkeiden avustamisesta (714/2015).

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettava vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma tukee kestävästä kehityksen tavoitteita edistäviä vesialan kasvu- ja vientikokonaisuuksia, jotka perustuvat älykkäisiin ratkaisuihin ja digitalisaatioon, vesialaan vihreän kasvun mahdollistajana sekä vesialan ja muiden toimialojen välisen yhteistyön lisäämiseen, resurssitehokkuuden ja energiatehokkuuden parantamiseen sekä kokonaisvaltaisiin vesihuollon ja vesivarojen hallinnan ratkaisuihin. Ohjelman rahoituksesta 40 % katsotaan edistävän Vihreän siirtymän tavoitetta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma	1 500 000
Vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantaminen	2 500 000
Vesitaloudelliset riskinhallinta-, kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	3 879 000
Kalataloudelliset kunnostus-, kehittämis- ja kokeiluhankkeet	757 000
Yhteensä	8 636 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallinen ohjelma vaelluskalakantojen elvyttämiseksi (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 000
Porvoonjoen Strömbergin kalatien ja Keravanjoen Kirkonkylänkosken kalateiden kunnostaminen, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-200
Tulvasuojelu ja peltojen vesienhallinta (HO 2019)	-1 000
Vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantaminen (kyber)	2 500
Vesiosaamisen kasvu- ja vientiohjelma (RRF pilari3)	-500
Yhteensä	-2 200

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	8 636 000
2022 talousarvio	10 836 000
2021 tilinpäätös	8 636 000

40. Eräät luonnonvaratalouden korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 632 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Tenojoen kalastuslupatuloista vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen
- 2) kalastuslain (379/2015) 60 §:n mukaisista saimaannorpan suojeluun liittyvistä kalastuksen rajoittamissopimuksista vesialueiden omistajille maksettaviin korvauksiin siten, että korvauksen suuruus on 2,5 euroa hehtaarilta
- 3) lupaviranomaisten ja tuomioistuinten vesi- ja kalastusasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisen sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen kor-

vausten, kustannusten ja päätösmaksujen sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

4) metsätuhojen torjunnasta annetun lain (1087/2013) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen maksamiseen

5) laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien metsätuhojen kartoituksesta ja tuhoalueita koskevien ilmakuvien tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

6) metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

7) Suomen ja Norjan välisen poroaitasopimuksen mukaisten korvausten maksamiseen

8) kaupallisen kalastuksen vakuutustuesta annetun lain (998/2012) mukaisten avustusten maksamiseen

9) Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta annetussa laissa (501/1991) määrättävien korvausten ja kustannusten sekä niitä koskevien korkojen ja viivästyskorkojen maksamiseen

10) vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta annetun lain (1709/2015) 17 §:n perusteella aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista

11) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tenojoen kalastuslupatuloista palautetaan vuonna 2023 vesialueiden omistajille vuonna 2022 kertyneiden kalastuslupatulojen palautettava osuus. Tenojoen lohikantojen heikon tilan vuoksi kalastusta jouduttiin rajoittamaan kesällä 2021 ja kohdentamaan kalastusta muihin lajeihin kuin loheen. Lohikantojen heikon tilanteen on arvoitu jatkuvan, mikä pienentää lupakertymää. Vuosien 2019—2021 lohen nousuvaellukset Pohjois-Atlantilla ja myös Tenojoella ovat olleet poikkeuksellisen heikkoja. Lisäksi on arvioitavissa, että useamman merivuoden lohien nousu vuonna 2022 jää vähäiseksi, koska yhden merivuoden lohia on palannut mereltä niukasti kahtena edellisenä vuonna, mikä yleensä heijastuu useamman merivuoden lohien määrään. Kalastuslupatulojen arvioidaan vähenevän vuonna 2022 noin 50 000 euroon. Yksityisille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettava osuus on noin 73 %, mikä on huomioitu momentin määrärahasossa. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista valtiolle kuuluva osuus on otettu huomioon momentin 30.40.22 määrärahasssa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2023 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Saimaannorpan suojeluun liittyvillä sopimuskorvauksilla korvataan vapaaehtoisista kalastuksen rajoittamissopimuksista aiheutuvia haittoja vesialueiden omistajille. Tavoitteena on, että vuonna 2023 kalastuksen rajoitussopimuksia olisi voimassa 2 696 km² alueella. Momentille 30.40.62 on varattu varoja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tenojoen kalastuslupatulojen väheneminen	-242
Yhteensä	-242

2023 talousarvio	1 632 000
2022 talousarvio	1 874 000
2021 tilinpäätös	7 672 195

41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:n mukaisiin menoihin
- 2) edellisiin vuosiin kohdistuvien korvausten ja EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen ja enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 6 §:n mukaisia menoja ovat riistavahinkolain (105/2009) mukaisten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta aiheutuvat menot sekä riistavahinkokisteristä ja muista hirvieläinten metsästyksen hallinnointiin liittyvistä tietojärjestelmistä aiheutuvat menot. Lisäksi varoja voidaan käyttää hirvieläinkantojen seurannasta, tutkimuksesta ja hoidosta aiheutuviin menoihin sekä muihin vastaaviin menoihin. Hirvieläinten pyyntilupamaksuista vuonna 2023 kertyväksi arvioitut tulot on merkitty momentille 12.30.42.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vahinkojen korvaukset	2 200 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	500 000
Hirvieläinkantojen seuranta ja tutkimus	700 000
Riistavahinkokisteri	200 000
Hirvieläinkantojen hoito	1 160 000
Yhteensä	4 760 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

2023 talousarvio	4 760 000
2022 talousarvio	4 760 000
2021 tilinpäätös	5 600 000

42. *Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) riistavahinkolaisissa (105/2009) määriteltyjen suurpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta, ehkäisemisestä, valvonnasta ja riistavahinkolain toimeenpanosta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omaraahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha käytetään vuonna 2022 tapahtuneiden petovahinkojen korvaamiseen. Porovahinkokorvaukset maksetaan riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaan talousarvion rajoissa ja muut vahingot täysimääräisesti. Korvattavien vahinkojen arvioidaan nousevan tai pysyvän ennallaan vuoden 2021 tasosta. Kotieläinvahinkojen arvioidaan pysyvän ennallaan.

Vuonna 2021 vahinkojen määrä oli 9,5 milj. euroa, josta porovahinkojen osuus oli 9 milj. euroa ja kotieläinvahinkojen osuus 0,5 milj. euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen korvaaminen	7 500 000
Suurpetojen aiheuttamien kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaaminen	600 000
Vahinkojen ehkäiseminen ja valvonta	750 000
Yhteensä	8 850 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 98 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 2 prosenttia.

2023 talousarvio	8 850 000
2022 II lisätalousarvio	700 000
2022 talousarvio	8 850 000
2021 tilinpäätös	11 250 000

44. *Tuki puuntuotannon kestävyysden turvaamiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 47 497 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälain mukaisia tukipäätöksiä enintään 54 500 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2022 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä tukipäätöksiä vuonna 2023.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi metsätalouden määräaikaiseksi kannustejärjestelmäksi. Uusi kannustinjärjestelmä tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Määrärahalla edistetään metsien kestävää hoitoa ja käyttöä myöntämällä tukea yksityismetsissä tehtäviin metsänhoito- ja perusparannustöihin.

Määrärahalla toteutettavien töiden suora työllisyysvaikutus on n. 1 800 henkilötyövuotta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	20,90	9,30	0,80	0,78	31,78
Vuoden 2023 sitoumukset	26,60	20,40	5,74	1,76	54,50
Menot yhteensä	47,50	29,70	6,54	2,54	86,28

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

METSO-ohjelma (siirto momentille 30.40.45)	-3 700
Tuhkalannoitus (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	200
Uudelleenkohdennus	-6 133
Yhteensä	-9 633

2023 talousarvio	47 497 000
2022 talousarvio	57 130 000
2021 tilinpäätös	42 298 207

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (34/2015) ja metsätalouden määräaikaisen kannustejärjestelmälainnoilla tuen maksamiseen metsien biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi metsätalouden määräaikaiseksi kannustejärjestelmäksi.

Määrärahalla toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja Helmi-elinympäristöohjelmaa.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2023 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet:

- metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella ja metsäluonnon elinympäristöjen hoitohankkeilla noin 6 500 hehtaarin alueella
- vesienhoitoa turvataan suunnittelemalla monitavoitteisia vesiensuojeluhankkeita
- ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella 1 200 hehtaarin alueella
- palautetaan vesiä 13 suojelusuolle ympäröiviltä alueilta
- perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja 13 kpl.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristötuki	14 300 000
Metsäluonnon hoitohankkeet	1 500 000
Helmi-elin ympäristöohjelman toimenpiteet	1 700 000
Yhteensä	17 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helmi-elin ympäristöohjelman toimeenpano	1 700
Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019): METSO-ohjelma	500
METSO-ohjelma (siirto momentilta 30.40.44)	3 700
METSO-ohjelman toimeenpano	4 073
Yhteensä	9 973

2023 talousarvio	17 500 000
2022 talousarvio	7 527 000
2021 tilinpäätös	10 027 000

46. Valtionapu Suomen metsäkeskukselle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 44 989 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Suomen metsäkeskuksesta annetun lain (418/2011) mukaisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) muuna julkisena rahoitusosuutena Suomen metsäkeskuksen valtionaputoimintaan kuuluvissa EU-hankkeissa
- 3) Suomen metsäkeskukselle kuuluvien Eläke-Tapio -lisäeläkejärjestelmän vuosimaksuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen metsäkeskus on metsien kestävää hoitoa ja käyttöä sekä niiden monimuotoisuuden säilyttämistä koskevia tehtäviä hoitava koko maan kattava kehittämis- ja toimeenpano-organisaatio. Suomen metsäkeskuksen tehtävänä on metsiin perustuvien elinkeinojen edistäminen, metsiä koskevan lainsäädännön toimeenpano ja metsätietoihin liittyvien tehtävien hoitaminen. Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo Suomen metsäkeskusta.

Suomen metsäkeskuksen toiminnan tärkein kohderyhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä (12,1 milj. hehtaaria, noin 60 % Suomen metsämaa-alasta). Suomen metsäkeskus valvoo metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitaa muut sille säädetty viranomaistehtävät, kuten vuosittain n. 120 000 metsänkäyttöilmoituksen ja n. 70 000 Kemera-hakemuksen ja toteutusilmoituksen käsittelyn. Metsäkeskus kerää alueellista metsävaratietoa n. 2,5 milj. hehtaaria sekä neuvoo ja kouluttaa n. 30 000 metsänomistajaa ja metsäalan toimijaa vuosittain.

Metsäkeskuksen toiminnan tuottavuutta parantavia toimenpiteitä ovat sähköisen asioinnin, metsätiedon hyödyntämisen sekä metsänomistajien ja metsäalan toimijoiden neuvontapalveluiden kehittäminen.

Pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2023 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Suomen metsäkeskuksen toiminnalle seuraavat tavoitteet:

Suomen metsäkeskuksen tulostavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tulostavoite	2023 tulostavoite
1. Taloudellisuustavoitteet			
Metsälain mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja päätöksenteon kokonaiskustannukset ilmoitusta kohden, €	10	11	10
Rahoituslain mukaisten nuorenmetsänhoidon hakemusten käsittelyn kokonaiskustannukset hakemusta kohden, € ¹⁾	66,2	73	65
Rahoituslain taimikon varhishoidon ja nuorenmetsänhoidon tarkastusten yksikkökustannukset €/kpl	304	245	240
Metsävaratiedon keruukustannukset €/ha ²⁾	3,3	4,5	4,0
2. Suoritettavatavoitteet			
Metsävaratiedon keruutavoite, ha	2 169 000	2 500 000	2 330 000
Vuoden aikana Metsään.fi -palvelua käyttäneet metsänomistajat, kpl	61 936	65 000	70 000
Metsään.fi käyttäjämäärä, yritykset	1 050	1 060	1 200
Avoimen metsätiedon hyödyntäminen laajenee			
— ladattujen aineistopakettien määrä, GiB	39 555	26 250	30 000
— rajapintakutsujen määrä rajapinnassa, kpl	116 774 736	52 500 000	60 670 000
— karttapalvelujen katselukerrat, kpl	182 219	136 500	158 000
3. Laatutavoitteet			
Otantatarkastuksessa rahoituskelpoisuudeltaan hyvien nuoren metsän hoidon hankkeiden osuus suoritepinta-alasta vähintään, %	75	75	78
Päätös nuoren metsän hoitohankkeista, viikkoa vireille tulosta	2,8	3,5	3,0

¹⁾ Hakemusten käsittelykustannukset vaihtelevat pitkälti hakemusmäärien perusteella.

²⁾ Vuonna 2021 otettiin käyttöön uusi aikaisempaa tarkempi metsävarojen inventointijärjestelmä, jonka keilaus-, tulkinta- ja vertailukoelakustannukset ovat aikaisempaa korkeammat.

Määrärahalla toteutettavan toiminnan kustannusten (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) arvioitu jakautuminen prosesseille

	2021 toteutuma		2022 arvio		2023 arvio	
	kustannukset	htv	kustannukset	htv	kustannukset	htv
Metsätieto- ja tarkastuspalvelut	20,3	287	20,6	284	21,0	288
Elinkeinopalvelut	8,9	139	7,8	135	10,9	150
Hallintopalvelut	3,5	44	2,8	36	2,7	34
Kehityspalvelut	9,2	28	10,3	29	9,0	27
Viestintä- ja asiakkuuspalvelut	-	-	1,1	17	1,4	22
Yhteensä	41,9	498	42,6	501	45,0	521

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpano	500
METSO-ohjelman toimeenpano	780
Yksityisteiden tiestön ja siltojen parantaminen	2 500
Palkkausten tarkistukset	535
Yhteensä	4 315
2023 talousarvio	44 989 000
2022 II lisätalousarvio	3 161 000
2022 talousarvio	40 674 000
2021 tilinpäätös	42 421 000

47. Tuki joutoalueiden metsitykseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsityksen tukemisen määräaikaisen lain (1114/2020) nojalla myönnettävien tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä metsityksen määräaikaisen tukemisen lain mukaisia tukipäätöksiä enintään 8 200 000 eurolla.

Selvitysosa: Metsityksen tukemisella lisätään metsäpinta-alaa ja hiilinieluja luonnon monimuotoisuutta heikentämättä. Tukea myönnetään maataloustuotannon ulkopuolelle jääneiden peltojen ja muiden avointen alueiden sekä käytöstä poisjääneiden turvetuotantoalueiden metsittämiseen. Metsitystuki muodostuu perustamistoimenpiteiden korvauksesta sekä kahdessa erässä maksettavasta hoitopalkkiosta. Metsitystukea voidaan myöntää ainoastaan yksityiselle maanomistajalle.

Tavoitteena on käynnistää metsitys vuonna 2023 yhteensä noin 3 000 hehtaarin pinta-alalla.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (milj. euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	2,83	2,03	1,21	0,72	2,23	9,02
Vuoden 2023 sitoumukset	2,50	2,00	1,30	0,65	1,75	8,20
Menot yhteensä	5,33	4,03	2,51	1,37	3,98	17,22

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka, metsitystukijärjestelmän rahoitus (siirto momentilta 30.40.22) (HO 2019)	1 800
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (siirto momentille 30.40.22) (HO 2019)	-1 070
Metsitystukijärjestelmän lisärahoitus (turvepaketin osuus)	1 520
Tukimaksatusten määrärahan tarvearvion muutos	-2 910
Yhteensä	-660

2023 talousarvio	5 400 000
2022 talousarvio	6 060 000
2021 tilinpäätös	2 260 000

50. Riistatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 059 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain muuttamisesta. Muutoksella riistanhoitomaksua korotetaan 39 eurosta 43 euroon.

Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain 3 §:n nojalla valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa vähintään sitä määrää, minkä kolmen edellisen vuoden metsästäjämäärien perusteella (308 329) arvioidaan samana vuonna kertyvän riistanhoitomaksuina. Riistanhoitomaksun suuruus on 43 euroa ja alle 18-vuotiaalta 22 euroa. Alle 18-vuotiaita metsästäjiä arvioidaan olevan 9 461. Vuonna 2023 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksutulot on merkitty momentille 12.30.45.

Riistanhoitomaksun korotuksella momentin määräraha nousee 1 261 000 euroa. Lisämääräraha käytetään Suomen riistakeskuksen edeltäjien (Metsästäjäin keskusjärjestö ja riistanhoitopiirit) aikoinaan työntekijöilleen ottaman lisäeläkejärjestelmän kasvaneisiin vuosimaksuihin sekä Suomen riistakeskuksen toiminnan kohonneisiin kustannuksiin yleisestä kustannustason noususta johtuen. Lisäksi riistanhoitomaksun korotuksesta kertyviä varoja suunnataan tehostamaan riistahallinnon kansainvälistä vaikuttamista sekä tehostamaan riistanhoitoyhdistysten toiminnanohjauksen ammattimaistumista.

Suomen riistakeskuksen toiminnallinen tuloksellisuus

Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jonka toimialueena on koko maa lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Suomen riistakeskuksen tehtävänä on edistää kestävästä riistataloutta, tukea riistanhoitoyhdistysten toimintaa, huolehtia riistapolitiikan toimeenpanosta ja hoitaa sille säädetty julkiset hallintotehtävät. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus tukee pääluokka- ja lukuperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita seuraavasti:

— vastaa riistaeläinlajeja ja niiden elinympäristöjä koskevien hoitosuunnitelmien ja niiden päivitysten osallistavasta valmistelusta ja ottaa toiminnassaan, ml. julkiset hallintotehtävät, huomioon vahvistettujen hoitosuunnitelmien linjaukset sekä kansallisen vieraslajistrategian toimenpiteet

— huolehtii kattavasta sidosryhmien kuulemisesta ja osallistamisesta alueellisissa riistaneuvostoissa ja valtakunnallisessa riistaneuvostossa, kehittää ja tukee suurpetoyhdyshenkilöverkoston toimintaa yhteistyössä Luonnonvarakeskuksen ja riistanhoitoyhdistysten kanssa sekä edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien muiden riistakantaseurantojen toteuttamista ja havaintojen ja terveystietojen toimittamista tutkimuslaitoksille ja kehittää yhteistyössä julkisen riistakonsernin toimijoiden kanssa saalistilastointia sekä muita riistatietovarantoja riistahallinnon suunnittelutoiminnan perustaksi

— huolehtii, että riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen määrä vähenee mm. aktiivisin vahinkojen estämistoimenpitein sekä kohdentamalla metsästäystä vahinkoa aiheuttaviin riistaeläinlajeihin

— pyrkii aktiivisin toimenpitein vähentämään riistaeläimiin kohdistuvaa laitonta tappamista

— huolehtii valtionavustusten ohjaamisesta riistanhoitoyhdistysten toimintaan.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Suomen riistakeskus	8 405 000
Riistanhoitoyhdistykset	2 800 000
Metsästysmuseotoiminnan tukeminen	450 000
Riistakonsernin strategian mukaiset kehittämishankkeet:	
— riistanhoitoyhdistysten toiminnan kehittäminen, kansainvälinen vaikuttaminen, suurpetokantojen hallinta ja riistakonsernin yhteisten tietojärjestelmien kehittäminen sekä riistan elinympäristöä parantavat hankkeet	1 404 000
Yhteensä	13 059 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 90 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 10 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 200
Riistanhoitomaksukertymän kasvu	1 261
Suomen erä- ja luontokulttuurimuseon käynnistämiskustannukset vuosina 2022—2023, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-500
Yhteensä	-1 439

2023 talousarvio	13 059 000
2022 talousarvio	14 498 000
2021 tilinpäätös	13 878 000

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 775 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kalastuslain (379/2015) 82 §:n mukaisista käyttötarkoituksista aiheutuviin menoihin
- 2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen sekä EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) kalastuslain toimeenpanosta, kalatalouden tutkimuksista sekä kalastusmatkailuohjelmasta aiheutuviin menoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kalastuslain 86 §:n mukaisesti talousarvioon otetaan vuosittain määräraha, joka vastaa sitä määrää, minkä viimeisimmän vahvistetun valtion tilinpäätöksen perusteella arvioidaan samana vuonna kertyvän kalastonhoitomaksuina. Vuonna 2023 kalastonhoitomaksujen kertymän ja määrärahan mitoitus perustuu näin ollen vuoden 2021 valtion tilinpäätöksen mukaisiin kalastonhoitomaksujen myyntimääriin. Lisäksi mitoituksessa huomioidaan kalastuslain 79 §:n mukainen kalastonhoitomaksun tarkistus, jonka mukaisesti vuosilupa nousee 45 eurosta 47 euroon, viikkolupa 15 eurosta 16 euroon ja vuorokausilupa säilyy 6 eurossa. Lisäksi kalastuslain 18 §:n mukaisen kalastusopaslupaan sidotun kalastonhoitomaksun suuruus nousee 100 eurosta 105 euroon. Maksujen korotuksen arvioidaan kasvattavan vuotuista kalastonhoitokertymää noin 431 000 eurolla. Vuonna 2023 kalastonhoitomaksujen kertymäksi arvioidaan 10 175 000 euroa.

Kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.44.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalastuslain 82 §:n 1—3 kohtien mukaiset käyttötarkoitukset	5 625 000
Kalastuslain 82 §:n 5 kohdan mukaisesta kalastonhoitomaksukannosta aiheutuvat menot	800 000
Kalastuslain 82 §:n 4 kohdan mukaiset korvaukset vesialueiden omistajille	3 630 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kalastuslain 82 §:n 2 momentin käyttötarkoitus	120 000
Kalastusmatkailun edistäminen	600 000
Yhteensä	10 775 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 85 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 15 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kalastonhoitomaksujen indeksikorotus	431
Kalastonhoitomaksukertymän lasku	-681
Kalastuslain toimeenpano ja kalakantojen tutkimus (HO 2019)	-1 000
Kalastusmatkailun edistäminen	600
Kalastusmatkailuohjelma (HO 2019)	-300
Pyhäjärvi-instituutin hoitokalastus, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry/Finlands Yrkesfiskarförbund rf, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Suomen Vapaa-ajan Kalastajien Keskusjärjestö ry, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-50
Yhteensä	-1 200

2023 talousarvio	10 775 000
2022 talousarvio	11 975 000
2021 tilinpäätös	9 980 000

53. Eräät luonnonvaratalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) metsäpuiden siemenviljelysten perustamista varten myönnettävien valtionavustusten ja metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 2) avustusten maksamiseen luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen myönnettävillä avustuksilla varmistetaan, että metsätalouden käyttöön on saatavissa jatkuvasti ja riittävästi olosuhteisiin sopivaa ja hyvälaatuista metsänviljelyaineistoa. Määrärahaa saa käyttää myös metsäpuiden siementuotannon kehittämiseen.

Luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhteisöille myönnettävät avustukset kohdennetaan luonnonvaratalouden kasvua ja kilpailukykyä edistävään kehittämistoimintaan ja viestintään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Avustukset metsäpuiden siemenviljelysten perustamiseen	440 000
Avustukset luonnonvara-alan yleishyödyllisille yhdistyksille	692 000
Yhteensä	1 132 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

2023 talousarvio	1 132 000
2022 talousarvio	1 132 000
2021 tilinpäätös	1 132 000

62. *Elinkeinokalatalouden edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 22 038 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) varoista osittain rahoitettavien elinkeinokalataloutta ja meripolitiikkaa koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti
- 2) kansallisesti rahoitettavista elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteistä ja kaupallisen kalastuksen valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 10 112 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan ja yhdenmetyt meripolitiikan mukaisina menoina 21 163 000 euroa, joka on vuosille 2021—2027 Euroopan meri-, kalatalous ja vesiviljelyrahastosta (EMKVR) osaksi rahoitettavan toimintaohjelman rahoitusosuutta. EU:n osuus tästä on 11 051 000 euroa.

Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden omassa talousarviossaan.

Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) 2021—2027 ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) 2014—2020 ohjelmien tuloja yhteensä 9 000 000 euroa.

Määrärahassa on otettu huomioon kokonaan kansallisesti rahoitettavina elinkeinokalatalouden edistämistoimenpiteinä kaupallisen kalastuksen valvonnan kustannukset, siltä osin kuin toimenpiteet eivät sisälly Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston ohjelmaan. Määrärahaa voidaan käyttää maa- ja metsätalousministeriön hyväksymillä perusteilla myös muuhun elinkeinokalatalouden edellytysten parantamiseen tai kalatalousalan valtiontukena EU:n säädösten mukaisesti ja saimaannorpan suojelusta aiheutuvien taloudellisten vahinkojen korvaamiseen Saimaan alueen kaupallisille kalastajille arviolta 80 000 euroa. Vuonna 2023 kokonaan kansallisesti rahoitettaviin menoihin arvioidaan tarvittavan 375 000 euroa. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää hallitusohjelman mukaisesti ammattikalastuksen edellytysten turvaamiseen ja vahinkoja aiheuttavien hylkeiden poistosta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Vuonna 2023 hallitusohjelman mukaisesti toimenpiteisiin kohdennetaan 500 000 euroa.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (EMKVR)	Yhteensä
Euroopan meri, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston toimintaohjelma yhteensä, josta	10 112 000	11 051 000	21 163 000
— <i>tekninen tuki</i>	-	467 000	467 000
Kansalliset toimenpiteet	875 000	-	875 000
Yhteensä	10 987 000	11 051 000	22 038 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 99 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin 1 prosenttia.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston (EMKVR) tasomuutos	-878
Kotimaisen kalan edistäminen (HO 2019)	-1 000
Yhteensä	-1 878

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	22 038 000
2022 II lisätalousarvio	7 391 000
2022 talousarvio	23 916 000
2021 tilinpäätös	29 158 000

64. Metsähallitus

Metsähallituksen liiketoiminnalle asetetaan seuraavat tavoitteet ja tehdään muita metsähallituslain (234/2016) edellyttämiä päätöksiä seuraavasti:

1. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallituksen liiketoiminta on ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä ja tuottaa tasaisen tuloutuksen omistajalle. Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen entistä paremmin luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Metsähallituksen liiketoimintojen kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Metsähallitus mahdollistaa osaltaan metsäbiotalouden raaka-ainehuollon. Metsähallitus pyrkii liiketoimintakäytössä olevien kiinteistöjen arvon nostamiseen ottaen huomioon yhteiskunnan kokonaisuhyöty.

2. Peruspääoman muutokset

Metsähallituksen peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,507 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan liiketoimintaansa varten konsernin ulkopuolista lainaa enintään 50 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2023 enintään 20 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2023 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja myöhemminä tilikausina enintään 20 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa liiketoimintaansa varten tarvittavia vakuuksia konsernin ulkopuolisille toimijoille enintään 2,0 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Metsähallituksen yleistehävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytäri- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi.

Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Ottaen huomioon eduskunnan päätösosassa hyväksymät vuoden 2023 palvelu- ja muut toimintatavoitteet, maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2023 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 110,6 milj. euroa. Tavoite vastaa 4,3 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Alustava tuloutustavoite vuonna 2023 on 119,0 milj. euroa vuoden 2022 tuloksesta. Tulostavoitteen saavuttaminen edellyttää, että liiketoiminnan kannattavuus säilyy hyvällä tasolla. Valtioneuvosto päättää tuloutuksen määrästä vuoden 2022 tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä.

Metsähallituksen liiketoiminnassa sovitetaan yhteen taloudellinen kannattavuus, luonnon monimuotoisuus ja ilmastokestävyys. Liiketoiminnassa yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisella aikaansaadut hyödyt lisääntyvät. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. monikäyttömetsien hiilinielun vahvistaminen esim. lisäämällä kasvua edistävää lannoitusta, valuma-aluekohtainen vesiensuojelun toimenpiteiden suunnittelu, peitteellisen metsänkäsittelyn pinta-alan lisääminen uudistusluonteisissa hakkuissa sekä aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteuttaminen monikäyttömetsissä.

Metsähallitus turvaa osaltaan puuraaka-aineen saantia omien luonnonvarasuunnitelmiansa puitteissa ottaen huomioon toimintaansa koskevat muut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallituksen liiketoiminnan metsämaan pinta-ala oli vuoden 2021 lopussa 3 494 000 ha, mistä metsähallituslain mukaisten yleisten yhteiskunnallisten velvoitteiden takia käyttörajoituksen piirissä oleva pinta-ala oli 599 000 ha. Kokonaan talouskäytön ulkopuolella oli 356 000 ha ja rajoitetun käytön piirissä 243 000 ha. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2021 lopussa 79,7 milj. euroa.

Kiinteistökehityksessä huomioidaan yhteiskunnan kokonaishyöty mm. edistämällä uusiutuvan energian tuotantomahdollisuuksia ja luomalla lisää toimintaedellytyksiä matkailualalle. Kotimaista kalankasvatusta edistetään valtion vesillä.

Peruspääoman muutokset

Peruspääoman määrä oli 1.1.—31.12.2021 tilinpäätöksen mukaan 2 591,8 milj. euroa per 31.12.2021. Vuoden 2022 talousarviossa eduskunta hyväksyi peruspääoman alentamisen 0,242 milj. eurolla.

Vuonna 2023 peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,507 milj. eurolla. Peruspääoma kasvaa 0,826 milj. eurolla hallinnan siirtojen, valtionperintöjen sekä muiden vastaavien omaisuuden muutosten nettovaikutuksena. Tämän lisäksi esitetään siirrettäväksi 0,212 milj. euron arvosta peruspääomassa olevaa omaisuutta muuhun omaan pääomaan maankäytön muutosten nettovaikutuksena. Lisäksi peruspääoma pienenee 0,106 milj. eurolla rakennetun omaisuuden siirroista muuhun omaan pääomaan.

Investoinnit

Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 13,5 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen ja tutkimuksen tarpeisiin tehtävät maa- ja vesialuehankinnat. Muita merkittäviä investointikohteita ovat tuulivoimapuistojen rakenteet sekä maa- ja vesirakennushankkeet.

Metsähallituksen liiketoiminnan tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma		2022 ennakoitu		2023 esitys	
	Liike- toiminta	Liike- toiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liike- toiminta- kokonaisuus	Liike- toiminta	Liike- toiminta- kokonaisuus
Liikevaihto, milj. €	115,8	354,8	122,4	359,6	114,7	381,0
— muutos, %	2	8	6	1	-6	6
Käyttökate, %	99	40	99	36	95	30
Liikevoitto/tappio, milj. €	112,6	134,1	120,7	130,2	108,8	114,5
Tilikauden tulos, milj. €	115,1	120,1	123,5	119,1	110,6	113,7
— liikevaihdosta, %	99	34	101	33	96	30
— peruspääomasta, %	4,4	4,6	4,8	4,6	4,3	4,4
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. € ¹⁾	120,0		110,0		119,0	
Sijoitetun pääoman tuotto, % ²⁾	4,8	5,2	5,1	5,0	4,5	4,4
Investoinnit liikevaihdosta, %	8	6	13	7	12	7
Omavaraisuusaste, %	99	97	98	97	98	97
Taseen loppusumma, milj. €	2 986	3 047	3 011	3 065	3 011	3 065
Henkilöstön keskimääräinen lu- kumäärä (htv)	177	605	190	595	185	563

¹⁾ Tuloutus edelliseltä vuodelta, kuluvan vuoden tuloutustavoite sekä talousarvioesityksen mukainen tuloutustavoite.

²⁾ Tunnusluvut peruspääoman ko. vuoden muutoksen jälkeen, liiketoiminnan sijoitetun pääoman tuotto-% sisältää tytäryhtiö-
osingot.

Metsähallituksen liiketoiminta käsittää Metsähallituksen muun kuin tytäryhtiöissä olevan liiketoiminnan.

Metsähallituksen liiketoimintakokonaisuus käsittää Metsähallituksen liiketoiminnan ja Metsähallituksen liiketoiminnan tytäryhtiöt.

Liikelaitoksen tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 esitys
Metsähallituksen tuloutus tulomomenteille			
13.05.01 Voiton tuloutus	120,000	110,000	119,000
Yhteensä	120,000	110,000	119,000
Julkisten hallintotehtävien määräraharahoitus			
30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	8,444	8,347	8,604
MMM:n hallinnonala yhteensä	8,444	8,347	8,604
35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät	70,942	56,754	43,140
YM:n hallinnonala yhteensä	70,942	56,754	43,140
Yhteensä (MMM ja YM)	79,386	65,101	51,744

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallituksesta annetun lain mukaisten julkisten hallintotehtävien palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus ovat maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta momentilla 30.64.50 sekä ympäristöministeriön toimialan osalta momentilla 35.10.52.

Julkisten hallintotehtävien rahoitus ja menorakenne (1 000 euroa, sisältää koko toiminnan myös ympäristöministeriön toimialaan liittyvän osuuden)

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 esitys
Rahoitus¹⁾			
Maa- ja metsätalousministeriö (30.64.50)	11 218	11 500	8 604
Ympäristöministeriö (35.10.52)	65 298	80 670	43 140
Ympäristöministeriö (35.10.63)	706	-	-
Ympäristöministeriö (35.10.22)	648	1 200	780
Muu ministeriöiden rahoitus	1 639	3 000	3 670
Euroopan unionin LIFE-rahoitus	2 898	3 200	3 700
Muu Euroopan unionin rahoitus	2 221	1 400	1 400
Tulorahoituksella maksetut menot	12 389	13 300	10 890
Muu rahoitus	3 584	2 080	-
Yhteensä	100 601	116 350	72 184

¹⁾ Rahoituseriin 2021—2022 sisältyvät myös edellisiltä vuosilta siirtyneet erät.

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 esitys
Tuotot (1 000 euroa)			
Maksullinen toiminta	14 068	13 300	10 890
Muut tuotot	6 651	5 000	5 000
Valtion talousarviosta saatu rahoitus	75 925	87 300	54 592
Tuotot yhteensä	96 644	105 600	70 482

Julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2021 toteutuma	2022 ennakoitu	2023 esitys
Kulut (1 000 euroa)			
Henkilöstökulut	37 877	35 500	31 708
Muut kulut	58 630	70 900	40 204
Kulut yhteensä	96 507	106 400	71 912
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	137	-800	-1 430
Julkisten hallintotehtävien - yksikön tilikauden tuloksen siirto muun oman pääoman muutokseksi ¹⁾	-137	800	1 430
Tilikauden tulos	-	-	-
Henkilöstömäärä (htv)	677	628	560

¹⁾ Tuloslaskelma on laadittu Metsähallituslain (234/2016) sekä 1.1.2017 voimaan tulleen asetuksen (1368/2016) säätämällä tavalla niin, että julkisten hallintotehtävien tilikauden tulos kirjataan muun oman pääoman muutokseksi.

50. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 604 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Metsähallitusta koskevan lain (234/2016) 5 §:n mukaisten Metsähallituksen julkisista hallintotehtävistä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) Luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluita palvelemaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnon virkistyskäyttöä ja eräpalveluja palvelevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen
- 4) Sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää edellä mainittuihin julkisiin hallintotehtäviin ne Metsähallitukselle kertyvät julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat maa- ja metsätalousministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta ovat:

- metsästys ja kalastus on kestävä, eettistä ja vastuullista
- monipuoliset ja asiakaslähtöiset eräpalvelut lisäävät hyvinvointia ja luovat edellytyksiä erätalouden yritystoiminnalle
- luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville maa- ja metsätalousministeriön toimialan osalta seuraavat alustavat tulostavoitteet:

- kehittää erävalvonnan toimintaedellytyksiä ja viranomaisten yhteistyöverkoston toimintaa sekä lisää erävalvonnan vaikuttavuutta
- suunnittelee metsästyksen ja kalastuksen kestävästi sekä edistää riista- ja kalaelinympäristöjen ja lajien hoitoa
- luo toimintaedellytyksiä kalatalouselinkeinolle valtion vesillä
- kehittää sosiaalisen kestävyuden ja konfliktinhallinnan työkaluja eräasioiden hoidossa
- tarjoaa metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia kansalaisille tasapuolisesti ja kehittää erämatkailua valtion alueella
- huolehtii sujuvasta asiakaspalvelusta ja seuraa sekä varmistaa, että asiakastyytyväisyys säilyy hyvänä
- edistää eränkävynnin jatkuvuutta
- kehittää yli hallinnonrajojen yhtenäisiä kansalaisille suunnattuja digitaalisia tietopalveluja sekä yhteiskäyttöisiä paikkatietopalveluja moderniin data-arkkitehtuuriin pohjautuen
- käynnistää toimintatapaselvityksen pohjalta älykkäiden toimintaprosessien muutoksen ja elinkaarensa päässä olevien tietojärjestelmien uudistuksen mahdollistamaan ydintehtävien toteutuksen
- ylläpitää ja kehittää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäytön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden ekologisesta, sosiokulttuurisesta ja taloudellisesta kestävydestä
- viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja ohjaa luonnon kestävään käyttöön edistäen kansalaisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia.

Metsähallituksen maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioidaan Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville kertyvän tuloja arviolta 6 270 000 euroa, joista metsästyksen ja kalastuksen tuloja 5 750 000 euroa ja metsäpuiden siemenen myyntituloja 520 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon varautuminen Pohjois-Suomen laajojen siemenkeräysten toteuttamiseen. Määrärahaa on varattu tarkoitukseen vuosittain 1 100 000 euroa. Metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi Pohjois-Suomen alueella on Metsähallituksesta annetun lain 5 §:n 7 kohdan mukaisesti Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä.

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 esitys
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kpl)	9,5	9,5	9,5
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,40	4,40	4,40
Metsästäjien ja kalastajien asiakastyytyväisyys (asteikko 1—5)	3,79	3,84	3,85

Määrälliset tavoitteet Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 esitys
Valtion kalastonhoitomaksujen lkm	270 159	280 000	280 000
Metsästyksen ja kalastuksen valvonnassa suoritettujen tarkastukset, joissa ei todettu rikettä, %	84	81	83
Metsästyksen saalispalautteiden osuus lupien määrästä, %	54	52	54

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luonnon virkistyskäyttö	5 169 000
Eräasiat	2 125 000
Muut tehtävät	1 310 000
Yhteensä	8 604 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelun rahoituksen kasvattaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Norppareitistöjen kehittäminen Saimaa Geoparkissa, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Retkeilyalueiden matkailupalvelujen kehittäminen	1 400
Teerilammen virkistyskalastuskohteen kunnostaminen Seitsemisen kansallispuistossa, kertaluonteisen lisäyksen poisto	-100
Palkkausten tarkistukset	64
Toimistotilasäästö	-7
Yhteensä	257

2023 talousarvio	8 604 000
2022 II lisätalousarvio	309 000
2022 talousarvio	8 347 000
2021 tilinpäätös	8 444 000

70. Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen toiminnasta aiheutuvat menot sekä kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot.

Toimintaympäristö

Yleiset talouden suhdanteet vaikuttavat erityisesti maanmittaustoimituksiin ja kirjaamisasioihin sekä niihin liittyvien tietopalveluiden kysyntään. Mikäli talouden suhdannekehitys kääntyy laskuun, sillä on merkittäviä vaikutuksia Maanmittauslaitoksen tulokertymään. Kiinteistöjärjestelmän ylläpidolla ja parantamisella luodaan edellytyksiä muun muassa toimivalle markkinataloudelle, rahoitukselle ja luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle. Valtakunnallisilla peruspaikkatiedoilla on tärkeä rooli yhtenäisenä koko maan kattavana paikkatiedon hyödyntämisen yleisenä pohja-aineistona. Perustietovarantojen rooli hallinnon ja siihen liittyvien palveluiden järjestämisessä vahvistuu osana digitaalista kansallista palveluarkkitehtuuria ja perustietovarannoilla on tärkeä rooli yksityisen sektorin palveluiden mahdollistajana.

Asiakkaiden ja yhteiskunnan tarpeet ohjaavat palvelutuotantoa ja strategiset kehittämishankkeet painottuvat edelleen digitaalisiin palveluihin sekä IT-kehittämistarpeiden täyttämiseen. Kehittämishankkeet ja tehtävät hoidetaan usein yhteistyössä verkostoissa. Asiakkaan näkökulmasta eri toimijoiden väliset rajat pyritään poistamaan mahdollisimman paljon näkyvistä ja pyritään kohti kansalaisen keskitettyjen palvelujen käyttöä. Palveluiden ja toiminnan jatkuvuuden turvaamisen, tietosuojan ja tieto- ja kyberturvan merkitys kasvaa selvästi edelleen, mikä edellyttää, että vastuut ovat selkeitä palveluketjuissa ja yhteistyössä.

Huoneistotietojärjestelmällä luodaan edellytykset osakkeilla hallittavien asuinhuoneistojen omistaja- ja huoneistotietojen rekisteröinnille sekä asuinhuoneistojen vaihdantaan ja vakuushallintaan. Järjestelmässä uudet asuntoyhtiöt perustetaan vain digitaalisesti eikä osakekirjoja paineta. Ennen 1.1.2019 perustettujen asunto-osakeyhtiöiden tulee siirtää osakeluettelonsa ylläpito huoneistotietojärjestelmään viimeistään 31.12.2023. Hankkeen seuraavassa vaiheessa toteutetaan huoneistotietojärjestelmän laajentaminen käsittämään taloyhtiöiden ja osakehuoneistojen hallinnollisia tietoja. Jatkon toteutukseen on myönnetty Suomen RRF-ohjelman mukaista elpymisvälinerahoitusta.

Paikkatietojen merkitys eri yhteiskunnan prosesseissa on suuri ja potentiaali kasvava. Maanmittauslaitoksen peruspaikkatiedot ovat tässä avainasemassa, koska ne tarjoavat valtakunnallisen, yhtenäisen perustan muiden tietojen hyödyntämiselle. Peruspaikkatietojen tietosisältöä ja niiden ylläpidossa käytettäviä tietojärjestelmiä kehitetään vastaamaan uusiin tarpeisiin.

Metsähovin geodeettisen tutkimusaseman teknisen infrastruktuurin ajanmukaistaminen saatetaan loppuun ja aseman tutkimustoimintaa kehitetään vastaamaan modernin geodeettisen perusaseman tarpeita. Metsähovi ja Maanmittauslaitoksen FinnRef-verkko ovat ne kansalliset infrastruktuurit, joiden avulla ylläpidetään jatkuvasti koordinaatti- ja korkeusjärjestelmien perustana olevia geodeettisia seurantajärjestelmiä. Navigointijärjestelmien tarkkuutta ja luotettavuutta parannetaan kehittämällä ja ylläpitämällä paikannusta tukevia palveluja sekä alueellisesti että osana Euroopan laajuisia järjestelmiä. Paikkatietoalaa tukevan tutkimuksen merkitys korostuu digitalisoituvassa yhteiskunnassamme tuottaen laajasti hyötyä esimerkiksi liikenteessä, metsätaloudessa ja maataloudessa.

Tilusjärjestelyillä voidaan pysyvästi vaikuttaa heikon tilusrakenteen aiheuttamiin lisäkustannuksiin ja haittoihin, alentaa ilmastopäästöjä ja parantaa liikenneturvallisuutta.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittaus ja asunto-osakkeiden kirjaaminen -politiikkasektorilla toimeenpannaan pääluokkaperusteluissa mainittujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi seuraavia tavoitteita ja sitä täydentäviä alustavia tulostavoitteita:

Luotettavat ja laajakäyttöiset paikka-, kiinteistö- ja huoneistotiedot mahdollistavat uutta liiketointa ja turvaavat omistusta:

- kiinteistö- ja huoneistotietojärjestelmien hallinnoinnilla ja palveluilla turvataan kansallisen omistus- ja vakuusjärjestelmän toimivuutta
- peruspaikkatietojen ja referenssijärjestelmien kehittämällä ja palveluilla turvataan paikantamisen perusta

— tukipalveluilla ja tutkimuksella tuetaan paikkatietojen yhteentoimivuutta ja kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittymistä.

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Yhteiskunnallinen vaikuttavuus			
— KMTK-yhteistyössä mukana olevien kuntien kokonaismäärä vuoden lopussa	82	90	110
— KTJ perusparannusohjelman kattavuusindeksi	63	66	72
— tietovarastojen hyödyntäminen, kasvu edellisestä vuodesta, %	5	2	2
— sähköisten palveluiden häiriöttömyys, %	100,0	99,5	99,5
— osakehuoneistorekisterin kattavuus, %	5	25	75
— tie- ja rakennustietojen täydellisyys, %	96,0	96,0	96,0
— metatietopalvelun saatavuus, %	99	99	99

01. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 46 005 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Maanmittauslaitoksen omarahoitusosuutena yhteisrahoitteisissa tutkimushankkeissa
- 2) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) laitoksen toimintaan liittyvien jäsenmaksujen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 2 000 000 euroa huoneistotietojärjestelmään (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Euroopan unionin ja kansallisen oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Maanmittauslaitoksen *tehtävänä* on toimialallaan:

- huolehtia kiinteistönmuodostamis- ja tilusjärjestelytoiminnasta
- harjoittaa tieteellistä tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- huolehtia paikantamisen perustasta ja peruspaikkatietojen tuottamisesta sekä tuottaa asiantuntijapalveluita yhteiskunnan käyttöön
- huolehtia tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä
- huolehtia alan yleisestä kehittämisestä ja osallistua kansainväliseen yhteistyöhön
- hoitaa ne muut tehtävät, jotka erikseen säädetään tai maa- ja metsätalousministeriö määrää sen suoritettaviksi.

Maanmittauslaitos tukee pääluokkaperusteluissa sekä luvun 30.70 selvitysosassa esitettyjen *toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden* tavoitteiden saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Maanmittauslaitokselle vuoden 2023 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen luvun 30.01 selvitysosassa todetut toiminnallisen tuloksellisuuden ja voimavarojen hallinnan tavoitteet.

EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitetaan huoneistotietojärjestelmän jatkovaihetta.

Maanmittauslaitoksen päätoimintojen kustannukset, tuotot ja henkilötyövuodet

	2021 tilinpäätös			2022 arvio			2023 arvio		
	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv	Kust. 1 000 €	Tuotot 1 000 €	Htv
Kiinteistötoimitukset	39 113	37 896	510	39 857	39 385	507	39 385	39 385	510
Tilusjärjestelytehtävät	3 385	24	47	4 334	15	50	4 010	-	50
Kirjaamistehtävät	27 179	22 319	390	32 069	27 575	437	35 575	32 575	447
Perustietovarantojen ylläpito	33 610	2 916	366	38 259	2 682	398	37 930	2 597	398
Tietopalvelu	16 554	16 655	102	18 839	16 961	130	17 056	17 056	130
Maanmittaus ja paikkatietosektorin tutkimus, kehittäminen ja asian- tuntijapalvelut	12 656	5 742	230	17 163	5 650	230	16 450	5 655	230
Yhteensä	132 497	85 552	1 645	150 521	92 268	1 752	150 406	97 268	1 765

Viraston tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite ¹⁾	2023 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
— kokonaistuottavuus	99	101,5	101,5
— asiakkaiden kokonaistyytyväisyys, %	92	82	90
— tilusjärjestelytuotanto, muunnetut ha	8 509	9 000	8 500
— tieteelliset referoidut julkaisut, kpl	110	110	110
— yrityspalveluiden digitalisaatioaste, %	60	85	100

¹⁾ Päivitetty tulossopimuksen mukaisiksi.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	129 946	128 791	143 273
Bruttotulot	85 551	84 213	97 268
Nettomenot	44 395	44 578	46 005

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	29 468		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	30 335		

Bruttotulot ovat yhteensä 97 268 000 euroa, tästä on yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja 5 655 000 euroa, maksullisen toiminnan tuloja 89 016 000 euroa ja muita tuloja 2 597 000 euroa.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	74 417	74 661	85 741
— muut tuotot	4	-	-
Tuotot yhteensä	74 421	74 661	85 741
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	51 722	52 126	61 862
— osuus yhteiskustannuksista	27 271	22 535	27 879
Kustannukset yhteensä	78 993	74 661	89 741
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 572	-	-4 000
Kustannusvastaavuus, %	94	100	96
<i>Muut suoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 211	2 229	3 275
— muut tuotot	46	-	-
Tuotot yhteensä	3 257	2 229	3 275
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	2 164	1 172	1 722
— osuus yhteiskustannuksista	680	946	1 389
Kustannukset yhteensä	2 844	2 118	3 111
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	413	111	164
Kustannusvastaavuus, %	115	105	105

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa kulutusmenoiksi ja siirtomenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Huoneistotietojärjestelmä (RRF pilari2)	2 000
Huoneistotietojärjestelmä NGEU (RRF pilari2)	-1 000
Ilmoittajansuojasääntelyn täytäntöönpanon vaikutukset	140

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	96
Kyberturvallisuutta parantavat toimet (kyber)	315
Metsähovin perusaseman jatkuva toiminta (kyber)	800
Paikkatietoselonteon toimeenpano	-1 500
Siirto momentilta 30.01.23	47
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-170
Matkustussäästö	-216
Palkkausten tarkistukset	676
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	655
Toimistotilasäästö	-416
Yhteensä	1 427

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	46 005 000
2022 II lisätalousarvio	732 000
2022 talousarvio	44 578 000
2021 tilinpäätös	45 262 000

40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) uusjakojen tukemisesta annetun lain (1423/2014), kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen

3) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) 3 §:n 5 momentissa tarkoitettujen toimituksen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten ja korvausten maksamiseen uusjakojen osalta.

Selvitysosa: Määräraha käytetään pelto-tilusjärjestelyjen tukemiseen ja pilottiluonteisiin metsätilusjärjestelyihin. Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisinperittävä lainaosuus määrärahasta on noin 50 % ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 50 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tilusjärjestelyt peltorakenteen kehittämiseksi (HO 2019) (siirto momentille 30.20.48)	-1 300
Yhteensä	-1 300

2023 talousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	3 300 000
2021 tilinpäätös	3 000 000

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala vastaa toimivista ja turvallisista liikenne- ja viestintäyhteyksistä sekä -palveluista kestäväällä tavalla kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi sekä mahdollistaa uusien digitaalisten palvelujen käyttöympäristön.

Toimintaympäristö

Toimintaympäristöön vaikuttavat etenkin ilmastonmuutos, luontokato, kaupungistuminen ja turvallisuusympäristön muutokset. Suurimman murroksen liikenteen ja viestinnän toimialalle aiheuttavat digitalisoituminen ja vihreä siirtymä. Fossiilisesta energiasta irtautuminen vaatii merkittäviä toimia tulevina vuosina. Toimia on tehtävä huomattavasti nopeammin kuin tähän mennessä on tehty tai suunniteltu tehtäväksi. Digitalisaation tarjoamat mahdollisuudet ilmastotavoitteiden saavuttamisessa ovat merkittävät. Kaupungistuminen ja väestörakenteen kehitys vaikuttavat liikenteen ja viestinnän tulevaisuuteen asettamalla haasteita mm. palvelurakenteelle. Tieto- ja viestintäteknologiasektorin sekä kyberturvallisuuden rooli yhteiskunnassa korostuvat.

Väylien kunto ja viestintäverkkojen kapasiteetti korostuvat digitaalisten palvelujen ja automaation kehityksen myötä. Liikenteen automaatio, esineiden internet, etätöiden yleistyminen ja muu yhteiskunnan digitalisoituminen vaativat kattavia sekä nopeampia ja tehokkaampia tiedonsiirtoyhteyksiä. Tietoverkkojen toimintavarmuuden ja turvallisen tiedonkäsittelyn vaade sekä käyttäjien luottamuksen vahvistaminen tulevat jatkamaan yhteiskunnan prosessien automatisoitua ja digitalisoitua ja henkilöistä kerätyn datan määrän kasvaessa. Liikenne- ja viestintäverkkojen toimintahäiriöt voivat aiheuttaa laaja-alaista haittaa. Liikenne- ja viestintäverkkojen suojaaminen ja palautumiskyvyn merkitys korostuvat.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa hallinnonalalle seuraavat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

1. Suomi on edelläkävijä kohti hiiletöntä liikennettä ja viestintää

Mittarit:

- Liikenteen päästöjen vähenemä
- Liikenteen energiankulutus

— Vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntävien autojen osuus

— Kestävien kulutapojen suoritteet ja markkinaosuus

2. Verkot ja palvelut helpottavat arkea ja edistävät elinkeinonharjoittamista

Mittarit:

— Liikenne- ja viestintäverkkojen kattavuus ja peitto

— Palveluiden hintakehitys

3. Uudet toimintamallit ja innovaatiot vauhdittavat hyvinvointia ja kilpailukykyä

Mittarit:

— Digibarometrin kokonaisindeksin kehitys

— Tietointensiivisten toimialojen liiketoiminnan kehitys

— Henkilöliikennepalvelujen kehitys.

Sukupuolten tasa-arvo

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan suunnitelmaa toiminnallisesta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta on päivitetty vuonna 2022 ja sen toimeenpano jatkuu vuonna 2023. Tavoitteena on edistää yhdenvertaisuuden ja sukupuolten välisen toiminnallisen tasa-arvon sisällyttämistä ministeriön ja sen hallinnonalan prosesseihin sekä edistää yhdenvertaisuutta ja toiminnallista tasa-arvoa koskevan tietoisuuden lisäämistä ministeriössä ja hallinnonalalla suorittein ja julkisin palveluin. Toiminnallaan ministeriö tukee pääministeri Sanna Marinin hallituksen tasa-arvo-ohjelman toteuttamista. Toiminnallinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus otetaan huomioon hallinnonalan säädös- ja määräystenvalmistelussa sekä hankinnoissa. Lisäksi hyödynnetään sukupuolieroteltua tietoa liikenteen ja viestinnän alalta päätöksenteon pohjaksi. Eri sukupuolten välillä on havaittavissa eroja liikkumismuodoissa. Tilastokeskuksen mukaan ajokortti-ikäiset miehet tekevät suurimman osan päivittäisistä matkoistaan henkilöauton kuljettajina. Naisilla taas päivittäiset matkat jakautuvat tasaisemmin henkilöauton kuljettamiseen, henkilöauton matkustajana olemiseen ja kävelyyn. Vuoden 2016 henkilöliikennetutkimuksen mukaan naiset suosivat joukkoliikennettä miehiä useammin kaikissa ikäryhmissä, suurin ero oli 35—64-vuotiaissa. Hallinnonalan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö, joka työskentelee ilmapiiriltään hyvässä työyhteisössä hyväksytyjen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien mukaisesti.

Kestävä kehitys

Kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman toimeenpanossa liikenne- ja viestintäministeriön rooli on edistää sosiaalisesti, taloudellisesti ja ympäristön kannalta kestävää liikennejärjestelmää sekä toimivaa ja kattavaa digitaalista infrastruktuuria. Ilmastonmuutoksen hidastamisessa liikenteen, etenkin tieliikenteen päästöjen vähentäminen on keskeisessä roolissa. Sen keinoja ovat mm. kestävien liikkumismuotojen, kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuuden lisääminen, yhteisöjen vähäpäästöisten ajoneuvovalintojen tukeminen sekä kestävien liikennepalvelujen edistäminen. Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen edellyttävät myös tutkimusta ja ymmärryksen lisäämistä toimialan ympäristö- ja ilmastovaikutuksista. Mm. hiili-dioksidipäästöjen todentaminen ja erilaisten ratkaisujen vaikutusten arviointi päätöksenteon

tueksi on keskeistä. Sosiaalisen kestävyuden kannalta liikenneköyhyyden ehkäiseminen eli se, että ihmiset pystyvät toteuttamaan perustarpeensa käytettävissä olevan liikenne- ja viestintäjärjestelmän avulla, on tärkeää. Ministeriö toteuttaa kestävä kehityksen toimintaohjelman tavoitteita myös mm. edistämällä liikenteen ja viestinnän esteettömyyttä sekä liikenneturvallisuutta.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
31.10.30	<i>Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	4,26	112,5
31.10.77	<i>Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— maa- ja vesirakennusvaltuus	-	30,0
31.20.54	<i>Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— avustusten myöntämisvaltuus	7,5	-
31.20.55	<i>Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— sopimusvaltuus	313,83	-

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot	695 914	694 319	656 428	-37 891	-5
01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 262	17 328	20 448	3 120	18
02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	91 505	94 971	101 380	6 409	7
03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	54 396	56 179	58 338	2 159	4
04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 527	53 083	45 012	-8 071	-15
29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvio- määräraha)	477 224	472 758	431 250	-41 508	-9
(88.) Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	6 000	—	—	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
10. Liikenne- ja viestintä- verkot	2 149 883	2 060 366	1 850 883	-209 483	-10
20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)	1 434 554	1 387 239	1 290 206	-97 033	-7
30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)	67 658	39 730	24 530	-15 200	-38
31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	59 850	37 900	27 400	-10 500	-28
76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	20 223	34 997	34 997	—	0
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	451 248	477 500	365 750	-111 750	-23
(78.) Eräät väylähankkeet (siirtomääräraha 3 v)	7 550	—	—	—	0
79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	108 800	83 000	108 000	25 000	30
20. Liikenteen ja viestinnän palvelut	901 143	807 719	828 503	20 784	3
20. Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	19 136	20 386	17 886	-2 500	-12
43. Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantaminen (arviomääräraha)	67 587	89 000	89 000	—	0
50. Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	5 050	15 000	16 950	1 950	13
51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	98 760	20 741	28 141	7 400	36

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	167 324	105 724	100 724	-5 000	-5
60. Siirto valtion televisio- ja radorahastoon (kiinteä määräraha)	543 286	556 868	575 802	18 934	3
Yhteensä	3 746 939	3 562 404	3 335 814	-226 590	-6
Henkilötyövuosien kokonaisuus	2 360	2 402	2 406		

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot*01. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 448 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) alueellisesta yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille
- 4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 500 000 euroa kyberturvallisuuden tutkimusinvestointiin (RRF pilari2) ja 1 000 000 euroa kyberturvallisuuden harjoitustoimintaan (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määrärahasta 2 500 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville.

Luotettavat tuotteet ja palvelut ovat keskeinen edellytys digitalisaatiolle. Korkea kyber- ja tietoturvan taso sekä osaaminen pitävät yllä talouden ja yhteiskunnan kilpailukykyä kaikilla sektoreilla. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla on valmisteltu kyberturvallisuuden kehittämisohjelmaa hallitusohjelman ja Suomen kyberturvallisuusstrategian mukaisesti. Kehittämisohjelma on myös osa EU:n kyberturvallisuusstrategian toimeenpanoa. Investoinnit kyber- ja tietoturvan harjoitustoimintaan ja tutkimukseen tukevat kehittämisohjelmaa ja digitalisaatiota laaja-alaisesti.

Kyberturvallisuuden harjoitustoiminta kehittää yhteiskunnan resilienssiä ja varautumista kyberturvallisuuden häiriötilanteisiin. Aktiivisella harjoitustoiminnalla on keskeinen merkitys kyberhyökkäyksien torjunnan, hallinnan ja niiden ratkaisemisen kehittämisessä.

Kyberturvallisuuden riittävällä osaamisella on merkittävä yhteys ihmisten turvallisuudentunteeseen ja kykyyn hyödyntää digitaalisen toimintaympäristön palveluja ja ratkaisuja. Kyberturvallisuuden siviilitaito tutkimuksen tavoitteena on luoda yhteinen eurooppalainen malli ja digitaalinen alusta kyberturvallisuustaitojen opetusta ja kehittämistä varten, jota voidaan käyttää tasapuolisesti kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

Kyber- ja tietoturvallisuuden toimenpiteet tukevat EU-maiden edistymistä digitalisaation hyödyntämisessä mittaavan DESI-indeksin osaamista ja inhimillistä pääomaa koskevaa osa-aluetta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

- Kestävästä liikkumisesta, kuljettamisesta ja viestinnästä on tehty entistä houkuttelevampaa
- Liikenne- ja viestintämarkkinat tuottavat käyttäjille parempia ja laadukkaampia palveluita
- Liikenneverkon laatua on parannettu
- Digitaalisten palveluiden luotettavuutta on vahvistettu
- Datatalouden kasvua ja tekoälyn hyödyntämistä on vahvistettu
- Automaattiliikenteen käyttöönottoon kaikissa liikennemuodoissa on luotu edellytykset
- Liikenteen turvallisuutta on vahvistettu
- Ministeriön toiminnan vaikuttavuutta on parannettu.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	18 368	17 578	20 698
Bruttotulot	162	250	250
Nettomenot	18 206	17 328	20 448
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 298		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 354		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kyberturvallisuuden tutkimusinvestointi (RRF pilari2)	-500
Kyberturvallisuuden varautumisen parantaminen (kyber)	100
Kyberturvallisuusjohtajan palkkaus sivukuluineen ja ohjelman koordinoitinkustannukset (kyber)	345

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin tukiohjelma (siirto momentilta 31.01.02)	290
Yhteiskunnan kyberturvallisuuden kehittäminen ja kansainvälinen yhteistyö (kyber)	3 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-76
Matkustussäästö	-336
Palkkausten tarkistukset	297
Yhteensä	3 120

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	20 448 000
2022 II lisätalousarvio	289 000
2022 talousarvio	17 328 000
2021 tilinpäätös	19 262 000

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 101 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 2) rahoitus- ja maksuosuuksien maksamiseen sekä EU:n rahoituksella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 3) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 4) merikartoituksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 6) liikennejärjestelmäsuunnittelusta, henkilöliikennetutkimuksista, liikkumisen palvelujen edistämisestä, valvonta- ja viranomaistehtävistä, perinnetoiminnasta, meriliikenteen kehittämisestä ja Safe Sea Net -toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vaarallisten aineiden kuljetuksesta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen, jolla muutetaan sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia sekä Liikenne- ja viestintävirastosta annettua lakia. Esitys mahdollistaa Galileo-satelliittipaikannusjärjestelmän (Public Regulated Service, PRS-palvelu) käyttöön ottamisen Suomessa vuoden 2025 aikana. Lisäksi samassa esityksessä esitetään tietoyhteiskuntamaksun korottamista. Liikenne- ja viestintävirasto on hankkimassa sijaintitietopalvelua, johon tullaan jatkossa keräämään tietoa olemassa olevien verkkojen fyysisestä infrastruktuurista sekä kaapeleiden, putkien ja niihin verrattavien aktiivisten verkkojen osien sijainneista. Tietoyhteiskuntamaksun korotuksella katetaan Liikenne- ja viestintävirastolle sijaintitietopalvelusta aiheutuvia vuosittaisia toiminta- ja ylläpitokustannuksia.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaiksi lainsäädännöksi.

Liikenne- ja viestintävirasto vastaa kaikkien liikennemuotojen viranomaispalveluista sekä viestintätoimialan viranomaissääntely-, valvonta-, ohjaus-, hallinto- ja palvelutehtävistä. Liikenteen viranomaispalvelut liittyvät liikennejärjestelmän turvallisuuteen, tietovarantoihin, toimintavarmuuteen ja markkinoihin.

Lentoliikenteen valvontamaksu ja katsastustoiminnan valvontamaksu tuloutetaan momentille 11.19.05. Tietoyhteiskuntamaksu, televisio- ja radiotoiminnan valvontamaksu, postitoiminnan valvontamaksu sekä varmennemaksu tuloutetaan momentille 11.19.04.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Liikenne- ja viestintävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

- Liikenteestä ja viestinnästä aiheutuvat päästöt ovat vähentyneet
- Markkinoille tulon esteitä on purettu ja kilpailua edistetty lainsäädännön tehokkaan toimeenpanon ja valvonnan kautta sekä palvelujen kehittymistä ja käyttöä on vauhditettu käyttäjälähtöisesti
- Luottamusta digitaalisiin palveluihin on parannettu
- Digitaalisen tiedon saatavuutta ja yhteentoimivuutta on lisätty ja MyData-toimintamallia on hyödynnetty datatalouden vauhdittamiseksi
- Viestintäverkkojen ja liikennejärjestelmän laatu, turvallisuus ja häiriöttömyys ovat parantuneet
- Jakelutuki on toteutettu viisipäiväisen sanomalehtijakelun turvaamiseksi koko maassa
- Kansainvälisellä viranomaisyhteistyöllä on vahvistettu automaattiliikenteen edistämistä
- Vaikutustenarviointia ja sen edellyttämää tiedon tuotantoa on kehitetty
- Hallinnonalan virastot ovat määrittäneet Ilmatieteen laitoksen johdolla ja yhteistyössä liikenteenohjauspalveluyhtiö Fintraffic Oy:n kanssa yhteisen tavoitetilan ja kehittäneet yhteisen toimintamallin, jolla parannetaan liikenteen olosuhdetietojen hankintaa, jalostamista ja käyttöä siten, että se on kustannustehokas, edistää liikenneturvallisuutta ja säämallintamista sekä tehostaa kunnossapitoa.

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Asiakastyytyväisyys, asiakkaat (asteikko 1—5, vähintään)	4,0	3,6	3,6
Sertifioinnit toteutuvat hyväksytysti	Toteutui	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään	Sertifioinnit toteutuvat suunnitellusti ja ne läpäistään
Lupien myöntäminen määräajassa	Alle 90 %	90 %	90 %

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Asiakasyhteydenottoihin vastataan viraston asiakaspalvelusta viraston palvelulupauksen mukaisissa määräajoissa (kirjalliset yhteydenotot 5 arkipäivää, puhelut 45 s)	Puhelut 58 %	90 %	90 %
Kyberturvallisuuskeskuksen tilannekuva- tuotteiden laatu ja vaikuttavuus (asiakas- tyytyväisyys asteikolla 1—5, vähintään)	4,3	>= 2021	>= 2022
Viraston sähköiset palvelut ovat valtion- hallinnon digitaalisten asiointipalveluiden laatukriteereiden mukaisia	20/22	>= 20/22	>= 20/22
Ajoneuvojen sähköisen rekisteröinnin käyttöaste, %	72,6 %	>=2021	>=2022
Viraston palvelujen digitaalisuuden aste (%-osuus viraston palveluista)	70,3 %	>=2021	>=2022
Viraston sähköisten palvelujen kehittämisestä aiheutuneet käyttökätkot suhteessa tehtyihin muutoksiin (%-osuus)	0	<2021	<2022
Sähköisen asiointin tuen yhteydenottojen määrä/ asiointitapahtumien määrä	0,31 %	<=2021	<=2022

Toiminnallinen tehokkuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Ajoneuvoverotuksen kustannukset/vero- kertymä (€/€)	0,01	<= vuoteen 2021 verrattuna	<= vuoteen 2022 verrattuna
Ajoneuvon rekisteröinti, yksikkö- kustannus, €	3,66	<= vuoteen 2021 verrattuna	<= vuoteen 2022 verrattuna
Tietoyksikkö, yksikkökustannus, €	0,0043	<= vuoteen 2021 verrattuna	<= vuoteen 2022 verrattuna
Ajokorttihakemus, yksikkökustannus, €	32,64	<= vuoteen 2021 verrattuna	<= vuoteen 2022 verrattuna
Kuljettajantutkinto, yksikkökustannus, €	57,73	<= vuoteen 2021 verrattuna	<= vuoteen 2022 verrattuna
Verkkotunnus, yksikkökustannus, €	3,83	<= vuoteen 2021 verrattuna	<= vuoteen 2022 verrattuna
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo)	104 %	97—103	97—103
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, % (kolmen vuoden keskiarvo)	161 %	116—122	116—122

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Liikenne- ja viestintäviraston toiminta	83 880
Kyberturvallisuuskeskuksen toiminta	17 500
Yhteensä	101 380

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	192 235	218 471	232 280
Bruttotulot	121 886	123 500	130 900
Nettomenot	70 349	94 971	101 380
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 858		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	41 014		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	104 028	103 900	107 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	93 697	108 000	109 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	10 331	-4 100	-2 200
Kustannusvastaavuus, %	111	96	98

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	9 045	8 560	9 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 083	6 950	8 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	4 962	1 610	1 200
Kustannusvastaavuus, %	222	123	115

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, muu maksullinen toiminta
(1 000 euroa)**

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	7 998	9 800	12 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 156	9 800	12 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-158	-	-
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Esteettömyysdirektiivin toimeenpanoon liittyvät tehtävät	700
Euroopalainen merenkulun järjestelmä	340
Euroopalaisen sähköisten kuljetustietojen tietojenvaihdon ja infrastruktuurin (eFTI) kansallinen osuus	1 000
Fossiilittoman liikenteen tiekartan mukaiset uudet tehtävät (kertaluonteisen lisäyksen poistuminen)	-1 800
Galileon PRS-palvelun toteuttaminen Suomessa	820
Galileon PRS-palvelun viranomaistehtävät (kyber)	240
Kansalaisten kyberturvallisuusneuvonta (kyber)	100
Kansallisen kyberturvallisuuden sertifiointiviranomaisen tehtävien resursointi (kyber)	300
Katsastuksen valvontamaksun kertymän muutos	-397
Kyberturvallisuuden jatkuva tilanneanalyysi sekä kyberturvallisuuden tilannekuvan valtiojohdon ja yksityisen sektorin tarpeiden mukainen taktinen ja strateginen tilannekuvatuotanto (kyber)	350
Lisämääräraha merikartoitukseen ja vesiväyliin liittyvään toimintaan	2 000
Merenkulun ympäristönsuojelulain ja alusjätedirektiivin uudet tehtävät	-39
Postilain muutos, sanomalehtijakelun tukeminen varhaisjakeluverkoston ulkopuolella	130
Sijaintitietopalvelun toiminta- ja ylläpitomenot	300
Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin tukiohjelman toteuttaminen (siirto momentille 31.01.01)	-290
Tietoturvaohjelmien kasvuun vastaaminen (kyber)	130
Tietoyhteiskuntamaksun kertymän muutos (HE laki sähköisen viestinnän palveluista)	300
Toiminnan turvaaminen (kertaluonteisen lisäyksen poistuminen)	-2 000
Vaarallisten aineiden kuljetuksesta annettavan lakiesityksen tuomat uudet tehtävät	1 255
Vesiliikennelain muutoksen mukaiset uudet tehtävät	-13
Viraston resurssien vahvistaminen huomioiden myös uudet säädöshankkeet	4 000
Yhteiskunnan kyberturvallisuusvarautuminen ja eri toimialojen tukeminen (kyber)	400
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-338
Matkustussäästö	-896
Palkkausten tarkistukset	621
Toimistotilasäästö	-594
Tasomuutos	-210
Yhteensä	6 409

2023 talousarvio	101 380 000
2022 II lisätalousarvio	7 449 000
2022 talousarvio	94 971 000
2021 tilinpäätös	91 505 000

03. Väyläviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 58 338 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) lähialueyhteistyöhankkeiden menojen maksamiseen
- 2) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Väyläviraston tehtävänä on väylänpitäjänä vastata tie-, rata- ja vesiväylien palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Virasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta ja kestävästä kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Väylävirastolle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistrategiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet vuosille 2020—2023:

— Liikennejärjestelmän energiatehokkuutta on parannettu ja kestävä liikenteen houkuttelevuutta on lisätty

— On muodostettu kokonaiskuva väyläomaisuudesta ja menettelyt sen kokonaistaloudelliseen, pitkäjänteiseen ohjelmointiin (hallintaan)

— Väylänpidon (omaisuuden) tehokkuutta ja laatua sekä markkinoiden toimivuutta on parannettu

— Väylänpidon toimenpiteet on kohdistettu vaikuttavuuden perusteella, asiakastarpeita priorisoiden ja väylän kunto huomioiden

— Liikennejärjestelmän turvallisuutta, toimivuutta ja saavutettavuutta on parannettu

— Rataverkon haltijan palveluiden hallinnan ja toimintamallien kehittämistä (muuttuvassa toimintaympäristössä) on jatkettu

— Automatisoituvan liikenteen edellyttämän infran kehittäminen on aloitettu ja liikenteen digitalisaatiota on edistetty

— Hallinnonalan virastot ovat määrittäneet Ilmatieteenlaitoksen johdolla ja yhteistyössä liikenteenohjauspalveluyhtiö Fintraffic Oy:n kanssa yhteisen tavoitetilan ja kehittäneet yhteisen toimintamallin, jolla parannetaan liikenteen olosuhdetietojen hankintaa, jalostamista ja käyttöä siten, että se on kustannustehokas, edistää liikenneturvallisuutta ja säämallintamista sekä tehostaa kunnossapitoa.

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Palvelukyky ja laatu			
Kansalaisten tyytyväisyys maanteiden kuntoon, talvi- kaudella/kesäkaudella (vähintään)	3,17	3	2,9
Elinkeinoelämän tyytyväisyys väylien palvelutasoon (tehdään joka toinen vuosi) (vähintään)	3,2	Tutkimusta ei tehdä	3,1
Matka- ja kuljetusketjujen toimivuus			
Radanpidosta johtuvat viivästykset kaukojuna- liikenteessä, % junista väh. 5 min. myöhässä (enintään)	5,25	6,5	6
Radanpidosta johtuvat viivästykset lähijunaliikenteessä, % junista väh. 3 min. myöhässä (enintään)	4,15	3,2	3,2
Talvimerenkulun palveluiden odotusaika, h (enintään)	2,7	4	4
Väylien kunto			
Tilapäiset nopeusrajoitukset rataverkolla, km (enintään)	120	120	155
Huonokuntoiset päällystetyt tiet (vilkasliikenteinen/ muu verkko), km (enintään)	911/6 434	1 000/6 400	950/7 350
Huonokuntoiset sillat, maantiet/rautatiet, kpl (enintään)	756/129	810/120	810/125
Vesiväylien huonokuntoiset kiinteät turvalaitteet, % (enintään)	5,9	6,5	6,5
Liikenneturvallisuus			
Henkilövahinkoon johtaneet onnettomuudet maanteillä (enintään)	1 671	1 900	1 850
Valtion rataverkolla olevien tasoristeysten onnettomuusriski (10 v. riskisumma) (enintään)	201	175	185
Toiminnallinen tehokkuus			
Korjausvelka/tieverkko (milj. euroa)	1 570	1 560	1 700
Korjausvelka/rataverkko (milj. euroa)	1 286	1 210	1 335
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	100	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	118	100—120	100—120

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	54 756	56 778	58 937
Bruttotulot	720	599	599
Nettomenot	54 036	56 179	58 338
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 788		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 148		

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	18 077	15 203	4 394
Yhteisrahoitteisen toiminnan kokonaiskustannukset	24 286	30 766	8 012
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-6 210	-15 563	-3 618
Omarahoitusosuus, %	26	51	45

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	8 358	7 846	7 629
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 265	7 137	7 453
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 093	709	176
Kustannusvastaavuus, %	115	110	102

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentilta 31.10.20)	1 700
L12-suunnitelman toteuttamisen vaikutukset Väyläviraston henkilöresursseihin	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-148
Matkustussäästö	-448
Palkkausten tarkistukset	770
Toimistotilasäästö	-215
Yhteensä	2 159

2023 talousarvio	58 338 000
2022 II lisätalousarvio	427 000
2022 talousarvio	56 179 000
2021 tilinpäätös	54 396 000

04. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 45 012 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Etelämanner-toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

- 3) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen maksamiseen
- 4) kansainvälisistä sitoumuksista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen
- 5) Suomen Akatemian ja muiden organisaatioiden rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 6) Yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Valtuus

Ilmatieteen laitos oikeutetaan solmimaan Mars-tutkimusta koskevan METNET/MOI-hankkeen edellyttämiä sopimuksia siten, että niistä aiheutuu menoja aiemmat sitoumukset mukaan lukien enintään 1 536 000 euroa.

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmastosta, ilmacehästä ja meristä sekä tarjoaa sää-, meri- ja ilmastopalveluja.

Liikenne- ja viestintäministeriö on asettanut Ilmatieteen laitokselle seuraavat hallitusohjelmaa, hallinnonalan konsernistratēgiaa ja pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita tukevat monivuotiset tulostavoitteet 2020—2023:

- Maaekosysteemien (metsät, pellot, suot) hiilitalouden ja ilmastovaikutusten uusien laskentamallien käyttö kansallisissa kasvihuonekaasujen inventaarioissa ja tulevaisuuden skenaarioissa on laajentunut
- Kolmansien osapuolten toimittaman havaintodatan hyödyntämistä on parannettu ja pilotoitu turvallisen ja tehokkaan tieliikenteen reaaliaikaisena tukena
- Sodankylän satelliittipalvelukeskuksen kansainvälinen merkitys on kasvanut
- Tutkaverkoston laatua ja kattavuutta on parannettu
- Ilmatieteen laitoksen tutkimus on laadukasta ja kansainvälisesti hyödynnettyä
- On tuotettu uusia sääpalveluita ja -tietoja kytkeytyvän ja digitalisoituvan liikenteen käyttöön-oton tueksi
- Hallinnonalan virastot ovat määrittäneet Ilmatieteenlaitoksen johdolla ja yhteistyössä liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:n kanssa yhteisen tavoitetilan ja kehittäneet yhteisen toimintamallin, jolla parannetaan liikenteen olosuhdetietojen hankintaa, jalostamista ja käyttöä siten, että se on kustannustehokas, edistää liikenneturvallisuutta ja säämallintamista sekä tehostaa kunnossapitoa.

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Sidosryhmien tyytyväisyys (asteikko 1—5)	4,36	4,0	4,0
Sääennusteiden osuvuus (yhdistelmä), %	82,4	83,0	83,0
Maa-alueiden tuulivaroitusten osuvuus 1—2 vrk, %	83,0	80,0	80,0

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Lentopaikkaennusteiden osuvuus, %	91,95	90,60	90,60
Viittausten lkm web of science tietokannassa	23 532	14 000	24 000
Kansainvälisesti ennakkotarkastetut artikkelit, lkm	394	370	370

Toiminnallinen tehokkuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	102	100	100
Liiketaloudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus, %	115	102	102
Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	65	60	60
Ulkopuolisen tutkimusrahoituksen määrä/vuosi, tuhatta euroa	18 926	19 000	18 500
Tutkimuksen aktiivisuus (julkaisuja/hyv)	1,35	1,35	1,35
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (ei sisällä kv. jäsenmaksuja), €/asukas	3,17	3,4	3,40
Sääpalvelun tuotantoprosessin tehokkuus (sisältää kv. jäsenmaksut), €/asukas	4,43	4,9	4,90

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	77 845	84 683	77 012
Bruttotulot	32 590	31 600	32 000
Nettomenot	45 255	53 083	45 012
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 729		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 001		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, julkisoikeudelliset suoritteet (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 252	6 100	7 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 147	6 100	7 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	105	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100

**Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma, liiketaloudelliset suoritteet
(1 000 euroa)**

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	6 575	6 500	6 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 731	6 400	6 400
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	844	100	100
Kustannusvastaavuus, %	115	102	102

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot	18 926	19 000	18 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	28 985	31 500	31 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 059	-12 500	-12 500
Omarahoitusosuus, %	35	40	40

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vuonna 2023 tai sen jälkeen tehtävät sitoumukset	40	26	10	4	80

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 44 500 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ACTRIS-tutkimusinfrastruktuuri	-1 750
Avaruuden tilannekuvakeskuksen perustaminen	250
ICAO:n globaali avaruussääkeskus	-750
METNET/MOI-valtuudesta aiheutuva määrärahatarve, tarkistus	-277
Sodankylän kansainvälisen satelliittimaa-aseman kehittäminen	-500
Suurteholaskennan uusiminen	-4 800
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-190
Matkustussäästö	-560
Palkkausten tarkistukset	554
Toimistotilasäästö	-48
Yhteensä	-8 071

2023 talousarvio	45 012 000
2022 II lisätalousarvio	307 000
2022 talousarvio	53 083 000
2021 tilinpäätös	47 527 000

29. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 431 250 000 euroa.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	-41 508
Yhteensä	-41 508

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	431 250 000
2022 talousarvio	472 758 000
2021 tilinpäätös	477 223 882

10. Liikenne- ja viestintäverkot

Selvitysosa: Valtion liikenneverkko muodostuu maantieverkosta, rataverkosta ja vesiväylistä. Maantieverkon pituus oli 77 906 km, rataverkon pituus 5 918 km ja vesiväylien pituus 16 303 km vuoden 2021 lopussa.

Liikenneverkon tasearvio (milj. euroa)

	2021	2022 arvio	2023 arvio
Tiet	15 024	15 035	15 041
Radat	5 015	5 000	5 132
Vesiväylät	267	255	286
Yhteensä	20 306	20 290	20 459

Maanteiden, rautateiden ja vesiväylien korjausvelka oli vuonna 2021 yhteensä vajaa 2,9 mrd. euroa.

Väyläverkon menot ja tulot (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Perusväylänpito (20)	1 434,6	1 387,2	1 290,2
Tulot	50,3	49,3	36,0
— Ratamaksu	47,0	47,0	35,0
— Muut tulot	3,3	2,3	1,0
Menot	1 484,9	1 436,5	1 326,2
Kunnossapito	866,5	822,4	717,1
— Hoito	423,4	430,6	445,3
— Jäänmurto	62,0	60,0	66,0
— Korjaus	381,1	331,8	205,8
Parantaminen ja suunnittelu	125,3	111,8	86,0
— Liikenneväylien parantamisinvestoinnit	99,2	88,4	65,6
— Suunnittelu	26,1	23,4	20,4
Liikennepalvelut	193,1	202,3	223,1
— Liikenteen ohjaus ja informaatio	142,1	150,6	165,1
— Maantielauttaliikenne	51,0	51,7	58,0
Korjausvelan vähentäminen	300,0	300,0	300,0
Avustukset (30, 31)	127,5	77,6	51,9
Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (30)	67,7	39,7	24,5
Eräät avustukset (31)	59,9	37,9	27,4
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 79)	580,2	595,5	508,8
Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (76)	20,2	35,0	35,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	451,2	477,5	365,8
Elinkaarirahoitushankkeet (79)	108,8	83,0	108,0
Nettomenot yhteensä	2 142,3	2 060,3	1 850,9
Bruttomenot yhteensä	2 192,6	2 109,6	1 886,9

Väylämaksulain mukaisen toiminnan tehtävien kehitys ja väylämaksutulot (11.19.06)

	2021 toteutuma	2022 arvio	muutos	2023 arvio	muutos
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Väylämaksutuotot, 1 000 euroa	44 667	51 000	14,2 %	45 000	-11,8 %
Muut tuotot, 1 000 euroa	833	408	-51,0 %	532	30,4 %
Kustannukset, 1 000 euroa	97 195	96 784	-0,4 %	97 786	1,0 %
Kustannusvastaavuus	46,8 %	53,1 %	6,3 %-yks.	46,6 %	-6,5 %-yks.

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 290 206 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) väylien hoidosta, käytöstä sekä korjauksista, elinkaaren ja omaisuuden hallinnasta, suunnittelusta, liikenneväylien parantamisinvestoinneista, liikenteen hallinnan järjestelmistä sekä liikenteen ohjauksesta ja informaatiosta, tutkimus- ja kehittämistoiminnasta sekä jäänmurrosta, maantielauttaliikenteestä ja muista väylänpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien menojen

sekä väylänpidosta aiheutuvien vahingonkorvauksien maksamiseen. Liikenteenohjausyhtiöltä hankittavaan palvelusopimukseen perustuvaan palvelumaksuun saa käyttää enintään 165 047 000 euroa

2) tien- tai radanpitäjän tehtäviin liittyvän muun toimenpiteen kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin erillisten sopimusten mukaan

3) toimintamäärärahan vakiosisältöisen käyttötarkoituksen mukaisesti sellaisten välttämättömien lakisääteisten velvoitteiden tekemiseen, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina

4) EU-rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) väliaikaisesti radanpidon materiaalityöimittämisen maksamiseen ennen materiaalin kohdentamista sijoitusmenomomentille budjetoiduille väylien kehittämishankkeille.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon ratamaksu, yhteisrahoitteisen toiminnan tulot, Saimaan kanavan lupamaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, väylänpidon vahingonkorvaustulot ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituloja.

Määrärahaa saa käyttää myös siirtomenojen maksamiseen liittyen kohtaan 2).

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Lisäksi Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäismäärä, ml. aiempina varainhoitovuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Turvalaitteiden uusiminen Tampere—Seinäjoki -rataosalla	70 000 000
E18 Turun kehätie 2. vaihe Kausela—Kirismäki	59 000 000

Selvitysosa: Olemassa oleva liikenneverkko pidetään kunnossa *perusväylänpidon* toimin. Perusväylänpidon määrärahoilla rahoitetaan tien- ja radanpitoa sekä vesiväylänpitoa. Väylänpidossa priorisoidaan liikenneverkon päivittäisen liikennöitävyyden vaatimat toimet, vilkasliikenteisen ja elinkeinoelämälle merkittävän verkon kunto sekä liikenneturvallisuus ja digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Kaikissa toimenpiteissä pyritään huomioimaan parlamentaarisen liikennejärjestelmäsuunnitelman asettamat tavoitealueet, joita ovat saavutettavuus, kestävyys, tehokkuus ja ilmastonmuutoksen hillintä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina 35 milj. euron ratamaksun perusmaksu ja muita väylänpidon tuloja (mm. kiinteistötulot) 1,0 milj. euroa.

Korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään ja väylien kuntoa turvataan huomioiden erityisesti elinkeinoelämän tarpeet. Toimenpiteitä kohdistetaan myös liikenteellisten olosuhteiden kehittä-

miseen, joilla parannetaan mm. elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä, liikenneturvallisuutta ja työmatkaliikenteen olosuhteita.

Valtio tien- ja radanpitäjänä voi erillisen sopimuksen mukaisesti osallistua myös muun kuin maantien tai rautatien rakentamisen ja kunnossapidon kustannuksiin, kun toimenpide liittyy tien- tai radanpitäjän tehtäviin. Kyse on erityistilanteista, joissa liikennejärjestelmän toimivuus tai turvallisuus edellyttävät tienpitäjän rahoitusta muualla kuin maantien tiealueella taikka radanpitäjän rahoitusta muualla kuin rautatiealueella, ja väylänpitäjä arvioi toimenpiteen tarpeelliseksi. Esimerkiksi aikaisemmin maantiealueelle rakennettujen niin sanottujen kylmien levähdysalueiden toteuttaminen on jatkossa mahdollista myös maantiealueen ulkopuolelle tienkäyttäjille suunnattujen palveluiden yhteyteen. Jatkossa mahdollista olisi myös radanpitäjän osallistuminen esimerkiksi rataverkkoa varten tarvittavan liityntäpysäköinnin järjestämiseen rautatiealueen viereisellä kiinteistöllä.

Perusväylänpidon menot ja tulot liikennemuodoittain vuosina 2021—2023 (milj. euroa)

	2021 tilinpäätös			2022 varsinainen talousarvio			2023 esitys		
	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot	brutto- menot	brutto- tulot	netto- menot
Tienpito	753	-	753	723	-	723	668	1	667
Radanpito	490	49	441	464	49	415	395	35	360
Vesiväylänpito	100	1	99	98	-	98	98	-	98
Liikenteen ohjaus ja informaatio	142	-	142	151	-	151	165	-	165
Yhteensä	1 485	50	1 435	1 436	49	1 387	1 326	36	1 290

Määrärahan käytöstä arvioidaan sijoitusmenojen osuudeksi noin 672 000 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 618 000 000 euroa. Lisäksi momentille voidaan kirjata joitakin satoja tuhansia euroja siirtomenoja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Aikaistus vuodelle 2021 (kertaluonteisen vähennyksen poistuminen)	50 000
Heinävaara—Ilomantsi -radan täsmäkorjaukset (elvytys)	-4 000
Karjalan radan parantamishanke	31 100
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen	-18 240
Konsulttipalvelujen korvaaminen omalla työllä (siirto momentille 31.01.03)	-1 700
Korjausvelan vähentäminen (tasomuutos)	-10 000
Kustannustason nousu	50 000
Liikenteenohjauksen yhtiöittämisen säästövaikutus	-1 400
Liikenteenohjauksiyhtiön Väylävirastolta lunastaman liikenteen ohjauksen ja hallinnan omaisuuden poistot ja pääomakulut	147
Mt 900 Kuhmon Hyryntien siirto, mt 912 jkpp-järjestelyt Koulukadun liittymässä	2 600
Museolaiva S/S Saimaan hallinnan siirto Väylävirastolta Museovirastolle (siirto momentille 29.80.75)	-150
Perusväylänpidon pysyvä tasokorotus	-100 000
Porin elinvoiman vahvistaminen	1 000
Seinäjoki—Kaskinen -ratayhteyden tehostettu ylläpito 2023	3 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentille 31.10.77 (HO 2019)	-100 000
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	110
Yhteensä	-97 033

2023 talousarvio	1 290 206 000
2022 II lisätalousarvio	40 600 000
2022 talousarvio	1 387 239 000
2021 tilinpäätös	1 434 554 000

30. Avustukset liikenne- ja viestintäverkkoihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 530 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rakentamiseen hankkeelle Sahasaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun hankkeille Viikki—Malmi pikaraitiotie, Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema pikaraitiotie, Turun raitiotie, Lähijunaliikennealueen varikot sekä valtionavustusten maksamiseen suunnitteluun ja rakentamiseen hankkeille Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie) ja Tampereen raitiotie 2. vaihe.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Mellunmäki—Tikkurila—Aviapolis—lentoasema	1 880 000
Turun raitiotie	1 500 000
Lähijunaliikennealueen varikot	1 000 000
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie)	11 250 000
Tampereen raitiotie 2. vaihe	5 400 000
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500 000
Sahasaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	2 000 000
Yhteensä	24 530 000

Valtuus

Liikenne- ja viestintävirasto saa myöntää valtionavustuksia tai tehdä muita sitoumuksia hankkeeseen

1) Viikki—Malmi pikaraitiotie liittyen siten, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 7 500 000 euroa. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia suunnittelukustannuksista

2) Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie) liittyen siten, että avustuserien yhteismäärä saa olla enintään 105 000 000 euroa aiemmin maksetut avustukset mukaan lukien. Valtuuden määrä on kuitenkin enintään 30 prosenttia suunnittelu- ja rakentamiskustannuksista.

Väylävirasto ja Liikenne- ja viestintävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Tampereen raitiotie -hankkeen toisessa vaiheessa rakennetaan raitiotie keskustasta—Lentävänniemi. Lisäksi toteutetaan Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu. Avustusta maksetaan Tampereen kaupungille jälkikäteen edellisenä vuotena toteutuneiden kustannusten perusteella kuitenkin siten, että ensimmäisen kerran valtionavustus on

maksettu vuonna 2018 vuosina 2016—2017 toteutuneista avustuskelpoisista menoista. Avustuksen enimmäismäärä on 84,957 milj. euroa siten, että 1. vaiheen osuus on enintään 60,497 milj. euroa ja 2. vaiheen osuus on enintään 24,0 milj. euroa. Seuturaitiotien laajentamisen seudullinen yleissuunnittelu on enintään 0,46 milj. euroa. MAL-sopimukseen sisältyy myös valtionavustus Tampereen seuturaitiotien laajentamisen seudullisen yleissuunnitelman kokonaiskustannuksiin.

Vantaan pikaraitiotie on raitiotieyhteys, joka yhdistää Hakunilan ja Länsimäen seudun raideverkkoon ja luo suoran yhteyden Tikkurilaan, Aviapolikseen ja lentoasemalle. Raitiotiestä on valmistunut yleissuunnitelma v. 2019. Sen valmistuttua Vantaan kaupunginvaltuusto päätti käynnistää raitiotien yksityiskohtaisen suunnittelun yleissuunnitelman pohjalta. Jatkosuunnittelussa tehdään katusuunnittelua sekä operointi-, varikko-, sähkötekniikka-, tunnelisuunnittelua jne. ja myös raitiotiehankkeeseen liittyvää kaupunkisuunnittelua kuten kaavarunkoja ja lukuisia asemakaavoja, mm. koko raitiotien mittainen tekninen asemakaava. Koko raitiotien reitille laaditaan katusuunnitelmat ja sen jälkeen rakentamissuunnitelmat. Kunnat luovat edellytyksiä kestäväälle liikkumiselle.

Turun raitiotiellä on Turun kaupungille ja kaupunkiseudulle suuri strateginen merkitys. Raitiotie määrittää kaupunkiseudun kehitystä vuosikymmenien päähän. Se yhdistyy kaupungille tärkeisiin strategiaan tavoitteisiin ja hankkeisiin kuten Tiedepuistoon, keskustan kehittämiseen ja Tunnin junaan. Se toteuttaa kaupungin ilmastotavoitteita muuttamalla kulkutapajakaumaa ja tiivistämällä kaupunkirakennetta. Turun raitiotien toteuttaminen mahdollistaa alueellista kasvua joukkoliikenneyhteyksien parantuessa ja liikennejärjestelmän kapasiteetin kasvaessa. Tiivistyvä kaupunkirakenne ja joukkoliikenteen palvelutason nosto vähentävät henkilöautoliikennettä, joka osaltaan vähentää päästöjä ja energiankulutusta. Tiedepuiston linjan toteutuessa keskustan saavutettavuus paranee ja erityisesti Varissuon alueen asema kaupunkirakenteessa vahvistuu ja maankäyttö monipuolistuu. Kunnat luovat edellytyksiä kestäväälle liikkumiselle.

Lähijunaliikenteen jatkuvasti kasvavat matkustajamäärät edellyttävät lähijunaliikenteen tarjonnan lisäämistä. Tarjonnan lisääminen edellyttää uutta kalustohankintaa. Uudet varikot ovat edellytys HSL:n uudelle kalustohankinnalle. Varikoiden sijoittamista HSL:n lähijunaliikennealueella ohjaavat ja rajaavat maankäyttö, nykyinen rataverkko sekä tulevaisuuden mahdolliset ratahankkeet. Varikko tarvitsee toimintojaan varten suuren alueen, jolle on haasteellista löytää optimaalista sijaintia rakennetun ympäristön keskeltä ottaen huomioon myös lähijunaliikenteen liikenteelliset lähtökohdat ja edellytykset. Uusien varikoiden tulee HSL:n ja Väyläviraston selvityksen perusteella sijaita liikenteellisesti lähellä kaupunkiratojen pääteasemia Rantaradalla ja Pääradalla sekä Kehäradan varrella, jotta ratakapasiteetti olisi mahdollisimman tehokkaassa käytössä. Valtionavustuksen myöntöpäätöksen edellytyksenä on, että Helsingin seudun kunnat sitoutuvat MAL-sopimuksen 2020—2031 tavoitteisiin, toimenpiteisiin ja rahoitukseen, siten kuin ne on vahvistettu neuvottelutuloksessa. Kunnat luovat edellytyksiä kestäväälle liikkumiselle.

Länsi-Helsingin pikaraitioteiden suunnittelu ja rakentaminen mukaan lukien Vihdintien pikaraitiotie on osa Vihdintien ja Huopalahdentien bulevardikaupungin suunnittelua ja toteuttamista. Hankkeen valtuutta korotetaan aiemmasta 4 260 000 eurosta 105 000 000 euroon. Hanke sisältää läntisen kantakaupungin raitioteiden kehittämisen sekä Vihdintien pikaraitiotien toteuttamisen, jatkosuunnittelu on aloitettu 2022 ja rakentamisen on suunniteltu tapahtuvan vuosien 2023—2031 aikana. Hankkeen yleissuunnitelma ja hankkeen toteuttaminen hyväksyttiin kaupunginvaltuuston kokouksessa 20.1.2021. Jatkossa laaditaan yleissuunnitelman pohjalta hankesuunnitelma. Hankkeen hyödyt saadaan keskeisellä alueella tapahtuvan tiivistyvän maankäytön ja paran-

tuvan joukkoliikenteen palvelutason myötä. Keskeisiä hyötyjä ovat kestävien kulkutapojen matkamäärän muutos ja liikenteen CO₂-päästöjen vähenemä sekä työvoiman saavutettavuuden paraneminen.

Viikki—Malmi pikaraitiotiestä valmistui yleissuunnitelmaraportti kesällä 2021 ja siinä tunnistettiin jatkosuunnittelun tarpeita ennen päätöksentekoon viemistä. Yleissuunnitteluvaihe jatkuu vielä raitiotien linjauksen sekä hankkeen laajuuden ja vaiheistuksen osalta, tavoitteena päätöksentekovalmius vuoden 2023 lopulla. Talvella 2022 on käynnistynyt Viikinranta—Lahdenväylä osayleiskaava, jossa tarkastellaan myös Viikki—Malmi pikaraitiotien linjausta Koskelan varikon ja Viikin välillä. Hankkeen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on suunniteltu alkavan 2020-luvun loppupuolella, mutta tämä tulee vielä tarkentumaan jatkosuunnittelussa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vantaan pikaraitiotie	1 880			1 880
Lähijunaliikennealueen varikot	1 000			1 000
Turun raitiotie	1 500			1 500
Viikki—Malmi pikaraitiotie	1 500	1 500	4 500	7 500
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuote- tehtaalle	2 000	3 000	6 000	11 000
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pika- raitiotie)	11 250	11 840	81 010	104 100
Tampereen raitiotie, 2. vaihe	5 400	3 600		9 000
Menot yhteensä	24 530	19 940	91 510	135 980

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Länsi-Helsingin raitioteiden suunnittelu (ml. Vihdin pikaraitiotie) (siirto momentilta 31.10.77)	450
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdin pikaraitiotie)	9 950
Länsimetro Matinkylästä Kivenlahteen	-8 500
Pikaraitiotie Viikki—Malmi (siirto momentilta 31.10.77)	1 500
Raide-Jokeri pikaraitiotie	-18 200
Sahansaarenkadun tieyhteys Kemin biotuotetehtaalle	2 000
Siirto momentilta 31.10.77	4 450
Tampereen raitiotie 2. vaihe	-2 400
Tarvearvion muutos	-4 450
Yhteensä	-15 200
2023 talousarvio	24 530 000
2022 II lisätalousarvio	3 721 000
2022 talousarvio	39 730 000
2021 tilinpäätös	67 658 000

31. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 27 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustusten maksamiseen kunnille kävelyä ja pyöräilyä edistäviin infrahankkeisiin, muihin kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita parantaviin hankkeisiin ja joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä parantaviin infrahankkeisiin sekä valtionavustusten maksamiseen kävelyä ja pyöräilyä edistäviin muihin hankkeisiin
- 2) valtionavustusten maksamiseen Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisten lentoasemien ja lentopaikkojen toiminta- ja investointimenoihin
- 3) yksityistielain (560/2018) ja -asetuksen (1069/2018) mukaisten valtionavustusten maksamiseen
- 4) tiekuntien neuvonnasta ja opastamisen tukemisesta ja sitä tukevan materiaalin ja palveluiden tuottamisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan valtionavustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet	3 500 000
Finavian lentoasemaverkoston ulkopuoliset lentoasemat ja lentopaikat	900 000
Yksityistieavustukset ja tiekuntien neuvonnasta aiheutuvat kulutusmenot	13 000 000
Yksityistieavustukset huoltovarmuuden ja kotimaisen puun saatavuuden varmistamiseksi	10 000 000
Yhteensä	27 400 000

Selvitysosa: Osana valtioneuvoston hyväksymää kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaa toteutetaan valtion ja kuntien yhteinen investointiohjelma, jonka hankkeilla parannetaan kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. Edistämishjelma on osa kansallisen energia- ja ilmastostrategian toteuttamista.

Valtio voi myöntää avustusta kunnille, jotka toteuttavat ohjelman mukaisia toimenpiteitä. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esim. liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Kuntien lisäksi avustuksia kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen voidaan myöntää myös muille toimijoille.

Finavian lentoasemaverkoston ulkopuolisille lentoasemille ja lentopaikoille myönnettäviin avustuksiin sovelletaan valtionavustuslain (688/2001) lisäksi komission tiedonantoa lentoasemia ja lentoyhtiöitä koskevista valtioneuvoston päätöksistä (EUVL 2014/C 99/03) sekä komission asetus 651/2014 tiettyjen tukimuotojen toteuttamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Määrärahaa yksityisten teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen sekä pysyvän asutuksen ja elinkeinoelämän tarvitsemien teiden avustamiseen.

Lisäksi yksityistieavustusta kohdennetaan yksityisteiden korjauksiin, joilla edistetään huoltovarmuutta ja kotimaisen puun saatavuutta sekä vastataan metsäteollisuuden ja energiantuotannon tarpeisiin.

Valtionavustus kohdistuu ensisijaisesti teiden parantamiseen sekä lauttojen käytön ja kunnossapidon tukemiseen. Valtionavustukseen oikeutettuja teitä on noin 55 000 km ja niiden hoitamista varten on perustettu noin 16 000 tiekuntaa. Avustettavia erityiskohteita on noin 20 kappaletta.

Avustettavia kohteita ovat vain tien liikennöitävyyden kannalta kiireellisimmät siltojen parantamiset ja tien vaurioitumisen korjaamiset. Yksityisteitä koskevan valtioneuvoston asetuksen (1069/2018) mukaisesti avustuksen enimmäismäärä tavanomaisissa tien parantamiskohteissa on 50 prosenttia ja merkittävimmissä siltakohteissa ja muissa merkittävässä luonnonolosuhteiden aiheuttamissa yllättävissä korjauskohteissa enintään 75 prosenttia.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 250 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 27 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen ja kuntien joukkoliikennehankkeet (kerta-luonteisten lisäysten poistuminen)	-3 500
Yksityisteiden kunnossapito ja parantaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-17 000
Yksityistieavustukset huoltovarmuuden ja kotimaisen puun saatavuuden varmistamiseksi	10 000
Yhteensä	-10 500

2023 talousarvio	27 400 000
2022 II lisätalousarvio	36 800 000
2022 talousarvio	37 900 000
2021 tilinpäätös	59 850 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 997 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikennejärjestelmästä ja maanteistä annetun lain (503/2005) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen
- 2) kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen
- 3) maantietä tai rautatietä varten tarvittavien alueiden sekä tilusjärjestelyihin käytettävien vaihtomaiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tie- tai ratasuunnitelman hyväksymistä
- 4) ratalain (110/2007) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten maksamiseen sekä lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen

5) väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen maksamiseen

6) vesilain (587/2011) mukaisten korvausten maksamiseen

7) yksityistielain (560/2018) mukaisten korvausten maksamiseen.

Momentilta maksettavat ennakkokorvaukset budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Tiealueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin on tarkoitus käyttää 24 900 000 euroa, rata-alueiden hankintoihin, korvauksiin ja lunastuksiin 10 000 000 euroa sekä maa- ja vesialueiden hankintoihin ja korvauksiin 97 000 euroa.

2023 talousarvio	34 997 000
2022 talousarvio	34 997 000
2021 tilinpäätös	20 222 678

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 365 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) momentille budjetoitujen väyläverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta aiheutuviin menoihin

2) sijoitusmenomomenteilta rahoitettavien investointihankkeiden hankesuunnittelusta aiheutuviin menoihin ennen kuin hankkeen aloittamisesta tehdään päätös valtion talousarvion yhteydessä

3) palveluiden ostamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen liikenteenohjauspalveluyhtiö Finttraffic Oy:lle tai sen tytäryhtiöille liittyen momentille budjetoituihin Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe sekä Digirata-pilotti (ETCS-testirata ja -laboratorio) -hankkeisiin sisältäen sekä yhtiöiden palvelutuotannon että yhtiöiden palvelutuotantoa varten tekemät investoinnit.

Määrärahasta on varattu 6 000 000 euroa Digiradan kehitys- ja verifiointi -hankkeelle (RRF pila-ri2) osana elpymis- ja palautussuunnitelmaa.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia hankkeeseen Mt 8155 Poikkimaantie rakentaminen liittyen siten, että siitä saa aiheutua valtiolle menoja enintään 30 000 000 euroa. Hankkeen rakentamispäätös on ehdollinen Stora Enson suurinvestointiin.

Valtuus tehdä sitoumuksia aiempina varainhoitovuosina päätettyihin väylähankkeisiin.

Väylävirasto oikeutetaan tekemään sopimuksia alla olevassa taulukossa yksilöityihin, aiemmissa talousarvioissa päätettyihin hankkeisiin siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja aiemmin tehdyt sitoumukset mukaan lukien enintään taulukossa mainittu määrä:

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Tiehankkeet	
Vt 6 Korian kohta	12 000 000
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	128 000 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	21 200 000
Vt 5 Hurus—Hietanen tieosuuden kehittäminen	7 000 000
Hailuodon kiinteä yhteys	96 000 000
Kt 68 Edsevö eritasoliittymän parantaminen	8 200 000
Kt 68 parantaminen rakentamalla uusi Kolpin ylikulkusilta V-1879, Pedersöre	6 200 000
Vt 25 Lepin liittymän alikulku	3 000 000
Vt 23 parantaminen välillä Varkaus—Viinijärvi	13 000 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	25 000 000
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen	15 000 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	27 100 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	26 000 000
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	25 000 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski	
Pakkala lisäkaistat	30 000 000
Vt 3 Hämeenkyrön ohitustie	67 500 000
Vt 8 Turku—Pori, Mynämäen ja Luvian ohituskaistat	30 000 000
Kt 51 Kirkkonummi—Kivenlahti	80 000 000
Vt 19 Seinäjoen itäinen ohikulku	77 900 000
Mt 101 Kehä I parantaminen	32 000 000
Vt 6 Taavetti—Lappeenranta	76 000 000
Vt 3 Tampere—Vaasa, Laihian kohta, 1. vaihe	27 000 000
Vt 22 Oulu—Kajaani—Vartius	15 000 000
Vt 8 Pyhäjoen ydinvoimalan edellyttämät tieinvestoinnit	22 500 000
Vt 4 Oulu—Kemi	143 000 000
Vt 5 Mikkeli—Juva	121 000 000
Vt 12 Lahden eteläinen kehätie	198 000 000
Vt 12 Tillola—Keltti	15 000 000
Kehä I Laajalahden kohta	20 000 000
Vt 4 Kirri—Tikkakoski	143 600 000
Ratahankkeet	
Laurila—Tornio—Haaparanta rataosan sähköistäminen	10 000 000
Digiradan kehitys- ja verifointivaihe	130 000 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	16 500 000
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	19 000 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	33 750 000
Digirata -pilottihanke (ETCS-testirata ja -laboratorio)	11 000 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen	8 000 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	30 000 000
Oritkarin kolmioraide	15 600 000

Aiempina varainhoitovuosina päätetyt väylähankkeet

	Sitoumuksista valtiolle aiheutuvien menojen enimmäis- määrä, ml. aiempina varainhoito- vuosina tehtyjen sitoumusten aiheuttamat menot (euroa)
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	273 000 000
Espoon kaupunkirata	137 500 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	26 500 000
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	81 000 000
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	12 000 000
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	62 000 000
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	133 500 000
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	58 500 000
Joensuun ratapihan parantaminen	74 000 000
Pohjanmaan rata	674 000 000
Helsinki—Riihimäki rataosan kapasiteetin lisääminen, 1. vaihe	150 000 000
Helsingin ratapihan toiminnallisuuden parantaminen	60 000 000
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	210 000 000
Pori—Mäntyluoto rataosan sähköistys	10 100 000
Uudenkaupungin radan sähköistys	21 000 000
Vesiväylähankkeet	
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	41 700 000
Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen	1 800 000
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto	300 000
Savonlinnan syväväylän siirtäminen	40 000 000
Kokkolan meriväylä	45 000 000
Vuosaaren meriväylä	12 500 000
Väylähankkeiden suunnittelu	
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	4 200 000
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	5 000 000
Helsinki—Pasila -yhteysvälin ratakapasiteetin lisäämiseen valmistautuminen	600 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	18 000 000
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	3 400 000
Yhteiset väylähankkeet	
Äänekosken biotuotetehtaan liikenneyhteydet	174 000 000

Selvitysosa: Määrärahasta 6 000 000 euroa aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Digirata-hankkeen määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistettavasta tuottavuudesta ja palveluiden tuomisesta kaikkien saataville. Hankkeessa modernisoidaan ja digitalisoidaan Suomen rautatiejärjestelmät sekä uudistetaan rautateiden kulunvalvonta eurooppalaisen järjestelmän mukaiseksi. Hanke edistää myös EU:n lippulaivahanketta Lataus ja tankkaus (Recharge and refuel). Hanketta rahoitetaan tämän lisäksi kansallisesti 6 000 000 eurolla.

Uuden hankkeen perusteluna esitetään seuraavaa:

Mt 8155 Poikkimaantie

Poikkimaantie -hankkeessa parannetaan liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta, elinkeinoelämän kuljetuksia, maankäytön kehitysedellytyksiä sekä vähennetään asutuksen liikennemeluhaittoja. Hankkeen kustannusarvio on 40 milj. euroa (MAKU 130, 2015=100), josta valtion osuus on 30,0 milj. euroa ja Oulun kaupungin, Oulun satama Oy:n sekä liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:n osuus on 10 milj. euroa.

Hankkeen H/K-suhde on 2,4.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määrä- rahtarve v. 2023 milj. €	Määrä- rahtarve myöhemmin milj. €
Tiehankeet						
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	III LTA 2021	2025	128,0	8,0	45,0	75,0
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	TA 2021	2023	21,2	15,0	6,2	-
Hailuodon kiinteä yhteys	VII LTA 2020	2025	96,0	28,0	27,0	41,0
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla	IV LTA 2020	2022	27,1	21,2	5,9	-
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi	IV LTA 2020	2023	26,0	20,0	6,0	-
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa	IV LTA 2020/IV LTA 2021	2022	25,0	22,0	3,0	-
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat	IV LTA 2020	2023	30,0	28,9	1,1	-
Vt 6 Korian kohta	II LTA 2022	2024	12,0	1,0	8,0	3,0
Ratahankeet						
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen, kohtausraiteet	TA 2021/II LTA 2022	2023	16,5	15,5	1,0	-
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen, 1. vaihe	TA 2021	2023	19,0	10,6	8,4	-
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	TA 2021 III LTA	2024	33,8	14,9	10,8	8,1
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	2021	2027	130,0	13,0	12,0	105,0
Hyvinkää—Hanko -rataosan sähköistäminen	TA 2020	2023	62,0	36,9	25,1	-

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määrä- rahtarve v. 2023 milj. €	Määrä- rahtarve myöhemmin milj. €
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	LTA 2019	2024	133,5	103,8	25,2	4,5
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	LTA 2019/ II LTA	2022	58,5	50,0	8,5	-
Joensuun ratapihan parantaminen	LTA 2019	2023	74,0	61,0	13,0	-
Luumäki—Imatra—Venäjän raja, ratayhteyden parantaminen	TA 2017/ TA 2021/ IV LTA	2021	210,0	190,0	20,0	-
Digirata -pilottihanke (ETCS-testi-rata ja -laboratorio)	IV LTA	2020	11,0	7,0	3,0	1,0
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe	IV LTA	2020	30,0	15,5	12,0	2,5
Helsinki—Riihimäki kapasiteetin lisääminen, 2. vaihe	IV LTA	2020	273,0	51,5	39,8	181,7
Espoon kaupunkirata	IV LTA	2020	137,5	26,0	25,0	86,5
Kontiomäki—Pesiökylä -radan parantaminen	IV LTA	2020	81,0	66,0	15,0	-
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	IV LTA 2020/II LTA 2022	2023	12,0	11,5	0,5	-
Vesiväylähankkeet						
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	TA 2021/ IV LTA	2021	41,7	26,0	15,7	-
Väylähankkeiden suunnittelu						
Tampere—Jyväskylä radan suunnittelu	TA 2020		18,0	13,0	5,0	-
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	IV LTA 2020		5,0	4,5	0,5	-
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali—Raisio, suunnittelu	VII LTA 2020		4,2	3,2	1,0	-
Seinäjoki—Vaasa -radan suunnittelu	TA 2020/II LTA 2022		3,4	3,3	0,1	-
Muu kehittämisen hankesuunnittelu				-	7,0	-
Keskeneräiset väylähankkeet yhteensä			1 719,4	867,3	350,8	508,3
Uusi väylähanke						
Mt 8155 Poikkimaantie	TA 2023	2025	30,0	-	15,0	15,0
Keskeneräiset ja uusi väylähanke yhteensä			1 749,4	867,3	365,8	523,3

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Keskeneräiset väylähankkeet	343 750	200 224	128 000	180 034	852 008
Uusi väylähanke	15 000	15 000	-	-	30 000
Menot yhteensä	358 750	215 224	128 000	180 034	882 008

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 973 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe	2 000
Digiradan kehitys- ja verifiointivaihe (RRF pilari2)	2 000
E18 Kt 50 Kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski Pakkala lisäkaistat (elvytys)	-1 000
E18 Turun kehätien parantaminen välillä Naantali-Raisio, suunnittelu (elvytys, LTA7 2020)	700
Hailuodon kiinteä yhteys	3 000
Hanko—Hyvinkää -rataosan sähköistys	-22 000
Helsinki—Tampere -rataosan peruskorjauksen aloittaminen (elvytys)	-7 000
Iisalmi—Ylivieska, sähköistys ja Iisalmen kolmioraide (valtuuden korotuksen vaikutus)	3 500
Iisalmi—Ylivieska (sähköistys ja Iisalmen kolmioraide)	-10 500
Joensuun ratapihan parantaminen	-21 000
Kemi (Laurila)—Haaparanta radan sähköistäminen	-9 000
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen	-12 500
Kemin Ajoksen meriväylän syventäminen valtuuden korotusta vastaava määräraha	15 200
Kemin biotuotetehtaan raideyhteydet, Kemin kohta	-4 500
Kouvola—Kotka/Hamina -radan parantaminen	17 000
Kuopion ratapihan parantaminen, 1. vaihe (elvytys)	-1 000
Luumäki—Imatra-Venäjän raja ratayhteyden parantaminen	-10 000
Luumäki—Imatra-Venäjän raja ratayhteyden parantaminen valtuuden korotusta vastaava määräraha	10 000
Länsi-Helsingin raitiotiet (ml. Vihdintien pikaraitiotie) hankekokonaisuus sekä kestävän liikkumisen ratkaisut (siirto momentille 31.10.30)	-450
Mt 180 Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen	40 000
Mt 8155 Poikkimaantie	15 000
Määrärahatarpeen muutos	3 650
Oritkarin kolmioraide	-7 000
Oulu—Kemi -rataosan välityskyvyn parantaminen	-6 000
Oulu—Kontiomäki -rataosan välityskyvyn parantaminen, 1. vaihe	-12 000
Parikkalan raja-aseman tiesuunnittelu	-150
Pikaraitiotie Viikki—Malmi (siirto momentille 31.10.30)	-1 500
Pääradan suunnittelun edistäminen välillä Tampere—Oulu	-2 500
Saimaan kanavan sulkujen pidentäminen	-24 500
Saimaan kanavan vedenpinnan nosto (elvytys)	-4 700
Seinäjäki—Vaasa radan suunnittelu	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirto momentilta 31.10.20 (HO 2019)	100 000
Tampereen raitiotien 2. vaihe (siirto momentille 31.10.30)	-4 450
Tampere—Jyväskylä -radan parantaminen 1. vaihe	6 000
Tampere—Jyväskylä -radan suunnittelu	1 000
Turun ratapihan kehittäminen ja Kupittaa—Turku kaksoisraiteen rakentaminen	250
Vt 15 Paimenportin eritasoliittymän rakentaminen (elvytys)	-7 000
Vt 19 Seinäjoki—Lapua, 1. vaihe	-15 000
Vt 3 Hämeenkyrön ohitus	-16 600
Vt 4 Oulu—Kemi liittymien parantaminen Simossa (elvytys)	-5 000
Vt 4 parantaminen välillä Hartola—Oravakivensalmi (elvytys)	-6 000
Vt 4 Äänekoski—Viitasaari -tieosuuden kehittäminen	-3 800
Vt 5 Hurus—Hietanen -tieosuuden kehittäminen (elvytys)	-3 600
Vt 6 Korian kohta	8 000
Vt 8 Turku—Pori parantaminen Eurajoen kohdalla (elvytys)	-10 400
Uudelleenkohdennus	-110 000
Yhteensä	-111 750

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	365 750 000
2022 II lisätalousarvio	-15 556 000
2022 talousarvio	477 500 000
2021 tilinpäätös	451 248 000

79. Elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 108 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väylaverkon kehittämisinvestointien toteuttamisesta elinkaarihankkeina aiheutuviin menoihin.

Valtuus

Väylävirasto oikeutetaan tekemään aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Momentille budjetoidaan kaikkien elinkaarihankkeiden valtion rahoitusosuiden edellyttämät määrärahat. Vuonna 2023 momentilta rahoitetaan neljää elinkaarihanketta.

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2023 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
Keskeneräiset elinkaari- hankkeet						
E18 Muurla—Lohja	I LTA 2004	2008	700,0	525,9	26,0	148,1
E18 Koskenkylä—Kotka	TA 2010	2014	650,0	454,8	50,0	145,2

Hanke-erittely

	Hyväksytty	Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Arvioitu käyttö milj. €	Määräraha v. 2023 milj. €	Rahoitus- tarve myöhemmin milj. €
E18 Hamina—Vaalimaa	TA 2014/IV					
	LTA 2019	2018	550,0	259,3	30,0	260,7
E18 Muurla—Lohja, palvelu- tason nosto	IV LTA 2020		30,0	5,0	2,0	23,0
Yhteensä			1 930,0	1 245,0	108,0	577,0

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2022 tehdyt sitoumukset	108 000	111 000	109 500	356 500	685 000

Aikaisempien vuosien valtuuksia arvioidaan uusittavan noin 189 milj. euroa. Valtuuksien uusiminen aiheutuu hankkeiden etenemisen mukaan tehtävistä sopimuksista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	25 000
Yhteensä	25 000
2023 talousarvio	108 000 000
2022 talousarvio	83 000 000
2021 tilinpäätös	108 800 000

20. Liikenteen ja viestinnän palvelut

Selvitysosa: Liikenteen ja viestinnän viranomaispalveluilla turvataan liikennejärjestelmän toimivuutta ja turvallisuutta sekä luodaan edellytyksiä liikennejärjestelmän ja siihen liittyvien palvelujen innovatiiviseen kehittämiseen. Viestintäpalveluja ja -verkkoja hyödynnetään merkittävässä osassa yhteiskunnan palveluiden tuottamisessa ja kulutuksessa. Digitalisaatiokehityksen myötä luodaan uusia liikenteen ja viestinnän palveluja, joille viestintäverkot luovat edellytykset.

20. (31.20.54) Saaristo- ja yhteysalusliikenteen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 17 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) saariston yhteysalusliikennepalveluihin ja niistä aiheutuviin kulutusmenoihin sekä selvityksiin ja tiedottamiseen
- 2) saariston yhteysalusliikenteen käyttämien laitureiden kunnostamiseen

3) yhteysalusliikennettä korvaavien yksityisluonteisten jääteiden kunnossapidon avustamiseen

4) aikaisempina vuosina myönnettyistä valtuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahasta saa myöntää avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Yhteysalusliikenne on Liikenne- ja viestintäviraston vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa lähes kaikki Saaristomeren ja Suomenlahden vakituisesti asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän vuonna 2023 arvioidaan olevan n. 230 000. Kokonaispalvelusopimuksista aiheutuvat menot matkustajaa kohden ovat noin 75 euroa/matka ja yhteysalusreittien varrella olevaa vakinaista asukasta kohden n. 30 000 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä kiinteää tieyhteyttä tai varsinaista yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Suomenlahden sekä Turunmaan saariston henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksella on voimassa oleva sopimus liikennepalveluiden tuottamisesta Rymättylän yhteysalusreittialueella vuosina 2020—2023 sekä Hiittisten ja Kotka—Pyhtään reittialueilla vuosina 2014—2023.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 17 386 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yhteysalusliikenteen laiturien korjaukset	-2 500
Yhteensä	-2 500
2023 talousarvio	17 886 000
2022 talousarvio	20 386 000
2021 tilinpäätös	19 136 000

43. *Meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyyn parantamisesta annetun lain (1277/2007) mukaisen tuen maksamiseen kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle.

Selvitysosa: Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle tai aluksella varustamotoimintaa harjoittavalle työnantajalle maksettava tuki vastaa ennakonpidätyksenalaista merityötuloa saaneiden yleisesti ja rajoitetusti verovelvollisten merenkulkijoiden osalta merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten sekä työnantajan merimieseläkevakuutusmaksun ja tapaturmavakuutusmaksun määrää. Muiden rajoitetusti verovelvollisten eli lähdeverotuksessa olevien merenkulkijoiden osalta tuki vastaa merenkulkijan alukselta saamasta palkkatulosta toimitetun lähdeveron ja työnantajan maksaman sairausvakuutusmaksun määrää.

Vuonna 2023 tukea maksetaan 1.7.2022—30.6.2023 välisenä aikana syntyneistä kustannuksista. Matkustaja-aluksilla, jotka saavat kuljettaa enemmän kuin 120 matkustajaa, tuki vastaa verohallinnolle maksettujen työnantajasuoritusten osalta ennakonpidätysten, työnantajan sairausvakuutusmaksujen sekä lähdeveron määrää ajalta 1.11.2022—31.10.2023.

Vuonna 2021 tukea maksettiin 67,6 milj. euroa. Kauppa-alusluettelossa arvioidaan vuonna 2023 olevan 110 tuen piiriin kuuluvaa alusta, joista 94 on lastialuksia ja 16 matkustaja-aluksia. Luetteloon merkittyjen alusten bruttovetoisuuden arvioidaan olevan yhteensä noin 1 600 000 tonnia.

2023 talousarvio	89 000 000
2022 talousarvio	89 000 000
2021 tilinpäätös	67 586 899

50. *Valtionavustus valtakunnallisen laajakaistahankkeen toteuttamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 950 000 euroa.

Määräraha on varattu viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden kehittämiseen (RRF pilari2) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea määrääikaista henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Aiempina vuosina budjetoituja määrärahoja saa käyttää:

- 1) laajakaistarakentamisen tuesta annetussa laissa (1262/2020) tarkoitetun Liikenne- ja viestintäviraston myöntämän valtion tuen maksamiseen
- 2) laajakaistahankkeen hallinnollisten tehtävien kustannuksiin enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määräraha aiheutuu EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavista menoista.

Määrärahalla edistetään elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta kehittää viestintäyhteyksien laatua ja saatavuutta Suomessa myös niillä alueilla, joille edistykselliset viestintäyhteydet ei-

vät kaupallisesti rakennu sekä koordinoita laajakaistarakhoitusten yhteensovittamista ja tiedottaa laajakaistasta aktiivisesti. Tavoite liittyy laajempaan tavoitteeseen viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden kehittämistä, jolla pyritään turvaamaan nopeiden ja laadukkaiden viestintäyhteyksien saatavuus kaikille suomalaisille.

Määrärahalla täydennetään kansallista laajakaistatukiohjelmaa osoittaen julkista tukea laajakais-talain nojalla viestintäinfrastruktuurin rakentamiseen sekä osoitetaan rahaa kansallisen laajakais-tatoimiston väliaikaisen koordinaattorin toimeen, jonka tehtävänä on suunnitella niin kansallisten kuin EU:n laajakaistarakhoitusten yhteensovittamista ja aktiivisesti tiedottamalla lisätä tietoutta yhteyksien rakentamisesta ja hyödyistä.

Valtion tuen edellytyksenä on, että hankekohtaisesti kunnat sitoutuvat rahoittamaan oman osuu-tensa julkisesta rahoituksesta. Julkinen rahoitustuki voi olla enintään 100 % hankkeen tukikel-poisista kustannuksista.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 75 000 euroa ja siirtomenojen osuu-deksi 16 875 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Viestintäverkkojen laadun ja saatavuuden kehittäminen (RRF pilari2)	1 950
Yhteensä	1 950

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	16 950 000
2022 II lisätalousarvio	4 700 000
2022 talousarvio	15 000 000
2021 tilinpäätös	5 050 000

51. Avustukset liikenteen ja viestinnän palveluihin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 28 141 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleiseen tieliikenteen turvallisuustoimintaan sekä kehittämishankkeisiin, kokeiluihin ja turval-lisuustutkimukseen tieliikenteen turvallisuustoiminnan edistämiseen myönnettävästä valtiona-vustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1207/2016) mukaisesti
- 2) vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisel-la käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaista tukemisesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen
- 3) valtionavustuksen maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheu-tuviin kustannuksiin
- 4) Saimaan alueen luotsaukseen luotsauslain (940/2003) mukaisen luotsauksen hintatuen maksa-miseen
- 5) sanomalehtien määräaikaiseen jakelutukeen

6) valtionavustuksen maksamiseen digitaalisen liiketoiminnan peruspalveluita kokoavan liikenteen tietoekosysteemin kehittämiseen.

Määräraha budjetoidaan kohtien 1) ja 3) osalta maksatuspäätösperusteisena.

Saimaan alueen luotsaukseen myönnettyä määrärahaa saa käyttää luotsausvalmiuden ylläpidosta luotsausyhtiölle aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin.

Vuonna 2021 henkilöautojen romutuspalkkiosta ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta annetun lain (971/2017) mukaisen avustuksen maksamiseen budjetoitua määrärahaa saa käyttää myös kohdan 2) mukaisiin menoihin.

Käyttösuunnitelma (euroa)

Hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille kuorma-autoille	1 000 000
Hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille pakettiautoille	1 500 000
Sanomalehtien määräaikainen jakelutuki	15 000 000
Tieliikenteen turvallisuustoiminta	9 100 000
Rautatieliikenteen ammattikoulutus	841 000
Saimaan alueen luotsauksen hintatuki	700 000
Yhteensä	28 141 000

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen postilain muuttamisesta ja sanomalehtien jakelun tuesta. Esityksen mukaan yleispalvelukirjeiden jakelupäiviä kevennetään kolmeen päivään koko maassa ja tiedonvälitystä tuetaan kilpailutettavalla ja määräaikaisella valtionavustuksella, jonka tarkoituksena on varmistaa sanomalehtien jakelun jatkuminen myös haja-asutusalueilla, joilla ei ole varhaisjakeluverkkoa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen liikenneturvallisuusmaksusta annetun lain ja liikennevakuutuslain muuttamisesta. Esityksellä korotetaan liikennevakuutustoimintaa harjoittavien vakuutusyhtiöiden maksamaa liikenneturvallisuusmaksua. Jatkossa liikenneturvallisuusmaksu on 1,3 prosenttia vakuutusyhtiön vuosittain liikennevakuutuksesta saamasta maksutulosta. Esityksen tavoitteena on, että liikenneturvallisuusmaksulla kerätyt varat vastaavat paremmin ennaltaehkäisevään liikenneturvallisuustyöhön vuosittain tarvittavaa rahoitusta. Tieliikenteen turvallisuustoiminnan määrärahalla edistetään tieliikenteen turvallisuutta koskevien liikennepoliittisten tavoitteiden toteutumista. Määräraha perustuu vakuutusyhtiöiltä kerättävään liikenneturvallisuusmaksuun, joka tuloutetaan momentille 11.19.05.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivan ajoneuvon hankinnan sekä ajoneuvon vaihtoehtoisella käyttövoimalla toimivaksi muuntamisen määräaikaisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta.

Hallitusohjelman mukaan kotimaan tieliikenteen päästöt tulee saada puolitetuiksi vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasoon nähden. Fossiilittoman liikenteen tiekartassa on kuvattu toimenpiteet, joilla tavoitteeseen päästään.

Rautatiealan koulutuksen määräraha on tarkoitettu rautatiealan toimijoista riippumattomalle ja laaja-alaiselle rautatiealan ammatilliselle koulutukselle eri tehtäviin tarjoavalle oppilaitokselle tai osakeyhtiölle.

Luotsauslain mukaan Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa luotsausmaksua. Alennettu yksikköhinta on enintään kaksi kolmasosaa varsinaisesta yksikköhinnasta. Tämän johdosta liiketaloudellisesti kannattamatonta Saimaan alueen lakisääteistä luotsausta varten on tarkoitus maksaa momentin mukaista hintatukea luotsauspalveluja tuottavalle yhtiölle. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

Valtionavustus digitaalisen liiketoiminnan peruspalveluita kokoavan liikenteen tietoekosysteemin kehittämiseen on osa Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021—2032 -toimenpidesuunnitelmaa (Liikenne 12). Liikenteen ekosysteemin kehittämiseksi valtio tukee liikennejärjestelmän digitalisointia parantamalla tiedon saatavuutta ja hyödynnettävyyttä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinta- ja konversiotuki (RRF pilari3)	-2 500
Hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille kuorma-autoille	-1 000
Kertaluonteisen lisäyksen poistuminen (liikenneturva)	-500
Liikenneturvallisuusmaksukertymän aleneminen	-800
Liikenneturvallisuusmaksukertymän korotus (lainmuutoksen vaikutus)	1 800
Saimaan alueen hintatuki	-3 100
Sanomalehtien määräaikainen jakelutuki	15 000
Sähköisen raskaan liikenteen ekosysteemin kehittäminen (RRF pilari3)	-1 500
Yhteensä	7 400

2023 talousarvio	28 141 000
2022 II lisätalousarvio	15 500 000
2022 talousarvio	20 741 000
2021 tilinpäätös	98 760 000

55. Julkisen henkilöliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 724 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) liikenteenharjoittajille maksettaviin korvauksiin julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten mukaisesti siten kuin palvelusopimusasetuksessa (EY) N:o 1370/2007 säädetään
- 2) liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) tarkoitettujen avustusten maksamiseen liikennepalvelujen käyttäjille
- 3) junaliikenteen palvelujen ostoihin
- 4) lentoliikenteen palvelujen ostoihin
- 5) alueellisen ja paikallisen liikenteen ostoihin ja lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin
- 6) suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen
- 7) keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tukemiseen

8) liikennepalveluiden kehittämishankkeisiin ja muihin liikenteen palvelujen käyttöä edistäviin menoihin sekä liikkumisen ohjaukseen.

Määrärahaa saa myöntää avustusta liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (509/2018) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Liikenne- ja viestintäministeriö oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) mukaisiin menoihin sekä eräisiin muihin joukkoliikenteen palvelujen tuottamiseen ja joukkoliikenteen edistämiseen ja kehittämiseen sekä liikkumisen ohjaukseen osoitettaviin menoihin.

Valtio korvaa alueellisia ostoja pääsääntöisesti suoraan liikenteenharjoittajille. Kunnat maksavat osuutensa kustannuksista. Bruttomallilla järjestettävän liikenteen osalta valtio saa lipputulot, jotka budjetoidaan valtion talousarvion tuloihin. Näiden tulojen lisäksi budjetoidaan myös valtakunnalliseen lippu- ja maksujärjestelmään liittyviä muita tuloja. Vuoden 2023 osalta momentin mitoituksessa on otettu huomioon 1 500 000 euroa lipputuloina, jotka on budjetoitu tuloarviona momentille 12.31.10.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Junaliikenteen ostot	30 170
Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen	32 329
Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	9 750
Ilmastoperusteiset toimenpiteet	18 000
Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki	8 125
Lentoliikenteen ostot	1 000
Kehittämishankkeet	750
Liikkumisen ohjaus	600
Yhteensä	100 724

Junaliikenteen ostot

Valtakunnallisen henkilöjunaliikenteen palvelutason turvaamiseksi, laadun ja määrän kehittämiseksi sekä sopimuskonstruktion uudistamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt VR-Yhtymä Oy:n kanssa sopimuksen junaliikenteen hankinnasta vuosille 2022—2030. Sopimuksen arvo yhdeksänvuotisella sopimuskaudella on 313 830 000 euroa. Valtuuden käytöstä aiheutuva määrärahatarve/vuosi on 34,87 milj. euroa (sisältäen osuuden ilmastoperusteisten toimenpiteiden rahoituksesta).

Henkilöjunaliikenteen hankinnan tavoitteena on ylläpitää junaliikenteen palvelutasoa ja joukkoliikenteen kulkutapaosuutta. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään markkinaehtoisesti ja siinä laajuudessa kuin vuosittain tarkoitukseen myönnettävä määräraha riittää. Ostoilla mahdollistetaan korkeampi palvelutaso kuin mihin pelkät suorot lipputulot antaisivat mahdollisuuden.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot ja kehittäminen

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset rahoittavat maaseudun peruspalveluluonteista julkista henkilöliikennettä. Lisäksi ne hankkivat alueensa liikennettä kilpailutetuilla sopimuksilla, joiden rahoitukseen kunnat voivat osallistua. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämän tuen perusteista säädetään liikenteen palvelujen valtionavustuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Lisäksi rahoitusta käytetään lippujärjestelmän perustamis- ja käyttökustannuksiin.

Alueellisen ja paikallisen liikenteen kehittämistoimien painopisteenä ovat liikenteen suunnittelu ja henkilökuljusten koordinoinnin edistäminen ja kehittäminen.

Suurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymää sekä Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutujen liikennepalveluja MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta. Lisäksi valtio rahoituksellaan myötävaikuttaa siihen, ettei liittyminen julkisen henkilöliikenteen järjestämisestä vastaavaan viranomaiseen aiheuttaisi kunnalle kohtuutonta kustannustaakkaa.

Valtio avustaa suuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Ilmastoperusteiset tuet

Määrärahalta edistetään joukkoliikenteen myönteisiä ilmastovaikutuksia.

Ilmastoperusteisen tuen 18 milj. euron määrärahasta 4,7 milj. euroa on kohdennettu junaliikenteen ostoihin. Lisäksi määrärahaa käytetään MAL-sopimusten mukaisiin ilmastoperustaisiin joukkoliikenneavustuksiin sekä muihin ilmastoperustaisiin toimenpiteisiin.

Keskisuurten kaupunkiseutujen julkisen henkilöliikenteen tuki

Valtio avustaa keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluja Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muita keskisuuria kaupunkiseutuja edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä. Valtio avustaa keskisuuria kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Lentoliikenteen ostot

Lentoliikennettä voidaan ostaa paikkakunnille, joille matka-aika Helsingistä junalla on yli 3 tuntia. Säännöllisen lentoliikenteen ostoilla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös paikalliset ja alueelliset tahot osallistuvat kyseisten yhteysvälien rahoittamiseen. Vuonna 2021 Helsingin ja Savonlinnan välisessä ostoliikenteessä matkusti 560 matkustajaa syys—joulukuun välillä. Helsinki—Savonlinna -reitin säännöllisen lentoliikenteen sopimus oli voimassa 8.1.2018—18.12.2020, mutta 3.4.2020 allekirjoitetun sopimusmuutoksen perusteella ja koronaviruksen (covid-19) aiheuttaman pandemian johdosta liikenne keskeytettiin toistaiseksi. Pandemian vuoksi myös vuoden 2020 matkustajamäärät olivat vähäiset (1 200 matkustajaa). Vuonna 2021 lentoliikenne kilpailutettiin uudestaan Traficom ja Savonlinnan kaupungin toimesta ajalle 4.10.2021—20.12.2024.

Kehittämishankkeet

Valtakunnallisella strategisella kehittämistoiminnalla pyritään edistämään julkisen henkilöliikenteen toimintaedellytyksiä, kilpailukykyä ja houkuttelevuutta pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeiden valtion avustuksen edellytyksenä on, että valtionavustuksen saajat osallistuvat vähintään yhtä suurella panostuksella kustannuksiin ja että kehittämishankkeiden tulokset palvelevat myös valtakunnallisia kehittämistavoitteita.

Liikkumisen ohjaus

Liikkumisen ohjauksella myötävaikutetaan julkisen henkilöliikenteen ohella myös kävelyn ja pyöräilyn kulkutapaosuuden kasvattamiseen erityisesti kaupunkiseuduilla. Keinoina on muun muassa informaatio-ohjaus, markkinointi ja palvelujen kehittämisen tukeminen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin 34 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi noin 67 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikenteen avustus (fossiilittoman liikenteen tiekartta)	-3 000
Uudelleenkohdennus	-2 000
Yhteensä	-5 000

2023 talousarvio	100 724 000
2022 II lisätalousarvio	48 000 000
2022 I lisätalousarvio	47 000 000
2022 talousarvio	105 724 000
2021 tilinpäätös	167 324 000

60. Siirto valtion televisio- ja radiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 575 802 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n nojalla rahastoon tehtävään siirtoon.

Selvitysosa: Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain (745/1998) 3 §:n mukaan rahastolle suoritetaan korvaus valtion talousarvioon otettavasta määrärahasta Yleisradio Oy:stä annetun lain (1380/1993) 7 §:ssä säädetyn julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi. Määrärahan suuruus tarkistetaan vuosittain kustannustason muutosta vastaavasti. Valtion televisio- ja radiorahastosta annetun lain 5 §:n mukaan rahaston varoista käytetään Yleisradio Oy:n toiminnan rahoittamiseen vuosittain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettu määrä. Varoja voidaan käyttää myös Yleisradio Oy:stä annetun lain 6 a §:ssä tarkoitettujen ennakkoarvioinnin laatimisesta aiheutuvien palkkioiden maksamiseen ja rahaston hallinnoimiseen. Rahaston varoja voidaan käyttää muutoinkin televisio- ja radiotoiminnan edistämiseen.

Rahastoon tehtävä siirto Yleisradio Oy:n julkisen palvelun kustannusten kattamiseksi rahoitetaan yleisradioverolla.

600

31.20

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Indeksitarkistukset	18 934
Yhteensä	18 934

Momentin määrärahalaji on muutettu.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	575 802 000
2022 talousarvio	556 868 000
2021 tilinpäätös	543 286 000

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimenpiteillä tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä.

Kestävä kasvu kytkee yhteen hallinnonalalla harjoitettavat yksittäiset politiikka-alueet, joita ovat erityisesti innovaatio- ja elinkeinopolitiikka, työllisyys-, yrittäjyys-, kuluttaja-, kilpailu-, alue-, luonnonvara-, energia- ja ilmastopolitiikka sekä työperusteista maahanmuuttoa, työelämän kehittämistä ja maahanmuuttajien kotouttamista koskevat politiikka-alueet.

Ilmastonmuutoksen torjunta, työpanoksen täysimääräinen hyödyntäminen ja tuottavuuskasvun edistäminen ovat hallinnonalan keskeisiä tavoitteita. Kunnianhimoisten ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteiden saavuttaminen on keskeisin haaste. Globaalien arvoverkoston murroksessa huoltovarmuuden turvaaminen on noussut entistä tärkeämmäksi strategiseksi kysymykseksi.

Yritysten pääsy maailmanmarkkinoille ja kilpailukyky niillä on ratkaisevan tärkeää. Menestyvät yritykset työllistävät, maksavat kilpailukykyisiä palkkoja ja investoivat tulevaisuuden kasvun edellytyksiin. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee työtä eurooppalaisten sisämarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi ja edistää hallinnonalan toimenpitein yritysten markkinoille pääsyä myös kolmansien maiden kasvumarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää kotimarkkinoiden toimivuutta ja kilpailullisuutta, mikä osaltaan vahvistaa yritysten kykyä menestyä myös kansainvälisillä markkinoilla.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyyteen sekä kykyyn hyödyntää teknologisia ja muita uusia mahdollisuuksia kansainvälisen liiketoiminnan kasvattamisessa. Tki-toimintaan ja -yhteistyöhön pitkäjänteisesti kannustava ja ennakoitava kansallinen innovaatiojärjestelmä luo yrityksille menestymisedellytyksiä ja on sekä kotimaisten että ulkomaisten sijoittajien ja tki-toimijoiden näkökulmasta houkutteleva toimintaympäristö. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan toimijat tukevat yritysten tki-toimintaa ja yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa. Tavoitteena on uuden teknologian kehittäminen, soveltaminen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen korkean arvonlisän liiketoiminnassa kansantalouden kasvua tukien.

Yritysten menestys perustuu osaavaan työvoimaan ja sen riittävyyteen sekä kykyyn hyödyntää kaupallisesti teknologisia ja muita uusia mahdollisuuksia. Toimiva kansallinen innovaatiojärjestelmä luo yrityksille menestymisedellytyksiä ja on sekä kotimaisten että ulkomaisten sijoittajien ja tki-toimijoiden näkökulmasta houkutteleva toimintaympäristö. Työ- ja elinkeinoministeriön

hallinnonalan toimijat tukevat yritysten tki-toimintaa ja sen rinnalla yhteistyötä tutkimusorganisaatioiden kanssa. Tavoitteena on uuden teknologian soveltaminen ja luominen sekä erilaisten osaamisten yhdistäminen ja laaja hyödyntäminen kansantalouden kasvua tukien.

Rahoituksen saatavuus ja pääomamarkkinoiden toimivuus tukevat kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tavoitteena on erityisrahoitusyhtiöiden ja -instrumenttien turvin täydentää markkinapuutealoilla yksityisen rahoitus- ja pääomamarkkinan toimintaa. Julkisen vienninrahoituksen tavoitteena on turvata suomalaisyritysten tasavertaiset kilpailuolosuhteet ja edistää vientiä ja työllisyyttä.

Suurten yritysten menestys on tärkeää koko talouden kasvun kannalta, mutta yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää laaja-alaisesti yrittäjyyttä ja kasvua. Ekosysteemisessä ja monikeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten ja tutkimusorganisaatioiden sitoutuminen yhteistyöhön pitkäjänteisesti.

Suurten yritysten menestys on tärkeää koko talouden kasvun kannalta, mutta yhtä lailla myös yritystoiminnan edellytysten turvaaminen kaikenkokoisissa yrityksissä tukee koko talouden kasvua. Työ- ja elinkeinoministeriö edistää laaja-alaisesti yrittäjyyttä ja kasvua. Ekosysteemisessä ja monikeskistä yhteistyötä painottavassa lähestymisessä olennaista on erikokoisten yritysten ja tutkimusorganisaatioiden verkottuminen ja vuorovaikutus.

Työ- ja elinkeinoministeriön tavoitteena on, että luonnonvaroja käytetään kestävän taloudellisen toiminnan pohjana sekä ensi- että uusiokäytössä. Luonnonvarojen käytön ja kiertotalouden tavoitteena on edistää yritysten ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää liiketoimintaa, parempaa kilpailukykyä ja tuottavuutta sekä uudistavia työllisyysmahdollisuuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaisia palveluita. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Työelämän pelisäännöt ovat keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta. Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä edistetään työvoimapolitiikan keinovalikoimalla.

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän tarpeisiin. Maassa jo olevien ulkomaalaisten työllisyysasteen nostaminen ja kotoutuminen ovat tärkeitä.

Ilmastonmuutoksen torjuntaan ja kiertotalouden murrokseen vastaamiseen tarvitaan uutta, eri toimialoja yhdistävää osaamista. Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus ja osaavan työvoiman riittävyys tulevat olemaan kilpailukyvyn ytimessä. Luonnonvaroihin ja osaamiseen liittyvät työllistämismahdollisuudet hyödynnetään myös alueellisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala työskentelee valtakunnan eri alueiden kestävästä talouskasvusta ja elinvoimaa parantavien erityisvahvuuksien hyödyntämiseksi. Hallinnonala uudistaa

myös toimintatapojaan ja edistää yritysten toimintamahdollisuuksia tarjoamalla helppokäyttöisiä ja ensisijaisesti digitaalisia, liiketoimintalähtöisiä palveluekosysteemejä ja osallistamalla myös yritykset palvelujen kehittämiseen. Alueitasolla varmistetaan myös yritys- ja työvoiman palvelujärjestelmän saatavuus ja toimivuus. Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen on osa kasvustrategiaa.

Kohtuuhintaisen energian saatavuuden turvaaminen on yksi talouskasvun perusta. Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen energiantuotannossa ja -käytössä sekä teollisuudessa on keskeisessä osassa hiilineutraalisuuden saavuttamisessa vuoteen 2035 mennessä. Samalla uusien energiaratkaisujen ja puhtaiden teknologioiden kaupallistaminen kytketään osaksi suomalaista kasvupolitiikkaa.

Pidemmän aikajänteen kilpailukykyä kehittävät toimenpiteet

Taloutta on kannustettava uusiutumaan innovaatiopolitiikan ja uudistavan elinkeinopolitiikan välinein. Pitkän aikavälin kestävä kasvun kannalta on ratkaisevaa se, että innovaatiojärjestelmää kyetään vahvistamaan ja terve kilpailu markkinoilla ajaa yrityksiä uusiutumaan. Tällä hetkellä strategisina riskeinä on tunnistettu esimerkiksi innovaatiojärjestelmän ja markkinoiden toimivuuteen, digitalisaation sekä uusiutumiskykyyn liittyviä tekijöitä. Kilpailukyky kotimarkkinoilla ja globaaleissa toiminnoissa sekä kyky sopeutua markkinoiden muutoksiin määrittelevät Suomen hyvinvoinnin jatkossakin.

Kustannus- ja hintakilpailukyky ovat oleellisia, kun kilpaillaan kansainvälisistä markkinaosuuksista. Kotimarkkinoiden kustannustaso määrittää ulkoista kilpailukykyämme. Tästä syystä julkisen palvelutuotannon tehokkuus ja työn hinnan määräytyminen tuottavuuskehityksen mukaisesti ovat keskeisiä.

Työmarkkinoilla työvoiman siirtyminen taantuvilta toimialoilta ja -alueilta sinne, missä työtilaisuuksia on tarjolla, on oleellista talouden sopeutumiskyvyn lisäämiseksi. Työnteon kannustimista on huolehdittava kaikkien työmarkkinoille osallistuvien kohdalla, jotta vältettäisiin työttömyyden muuttuminen rakenteelliseksi työttömyysongelmaksi.

Suomen kaltaisen pienen avotalouden kannalta on tärkeää, että pääsy globaaleille markkinoille ei vaarannu. Digitaalisten palveluratkaisujen yleistyessä markkinoille pääsy edellyttää mahdollisuutta skaalata ratkaisuja omien rajojen ulkopuolellakin. Näin edesautetaan myös Suomen talouden rakenteiden muutosta kestävämpään suuntaan.

Innovaatiojärjestelmän tehtävänä on kehittää uusia ratkaisuja kansainvälinen markkinatilanne huomioon ottaen. Tki-toiminnan resurssien turvaaminen on pitkän aikavälin kilpailukyvyn edellytys.

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa toimialalleen alustavasti seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2023:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2021 toteutuma/arvio	2022 arvio	2023 arvio
Innovaatiotoiminta vahvistuu			
— Suorien ulkomaisten sijoitusten kanta / BKT (%)	30,0	> 30,0	> 31,0
— T&k-menot/BKT (%)	2,83	> 2,90	> 3,24
Työllisyysaste nousee			
— Työttömyysaste (%)	7,7	7,2	7,0
— Työllisyysaste (%)	72,3	72,6	74,0
Ilmastotavoitteet toteutuvat			
— Uusiutuvan energian käytön osuus loppukulutuksesta (%)	-	46	> 47
Ulkomaalaisten työvoiman saatavuus paranee			
— Työperusteiset oleskeluluvat (kpl)	11 428	12 000	12 000

Sukupuolten tasa-arvo

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Esimerkiksi alueilla kehittämistoimien suuntaamisessa ja yhteensovittamisessa keskeisessä asemassa olevien maakuntien yhteistyöryhmien tulee olla kokoonpanoltaan tasa-arvolain mukaisia.

Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Alueiden kehittämisen osalta kaikki aluekehittämisviranomaisen tehtävät ovat luonteeltaan sukupuolineutraaleja. Alueiden kehittämisen toimenpiteet kootaan pääsääntöisesti suunnitelmiin ja ohjelmiin, joiden valmistelussa on otettava huomioon sekä kansallisen että Euroopan unionin lainsäädännön asettamat vaatimukset sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Alueiden kehittämiseen liittyvässä ohjelmatyössä otetaan huomioon sukupuolten tarpeet ja mahdollisuudet. Tasa-arvonäkökulma ulotetaan myös hankkeiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa.

Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin lievennetään mm. työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimenpiteillä. Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

Sukupuolten tasa-arvo työmarkkinoilla

	2020 Naiset	2020 Miehet	2021 Naiset	2021 Miehet
Työttömät työnhakijat (%)	45	55	43	57
Työvoimakoulutuksen aloittaneet (%)	50	50	50	50
Työvoimapalveluissa aloittaneet				
— kotoutumiskoulutus (%)	61	39	63	37
— palkkatuettu työ (%)	46	54	45	55
— starttiraha (%)	50	50	49	51
Omaehtoisen opiskelun aloittaneet (%)	60	40	61	39

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 -Suomen rakennerahasto-ohjelman tavoitteena on sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa että poistaa sukupuolisyriintää. Sukupuolten moninaisuus tulee huomioida osana sukupuolten tasa-arvoa. Ohjelmassa sukupuolten tasa-arvon edistämisen kaksoisstrategiaa toteutetaan erityisillä tasa-arvohankkeilla omalla investointiprioriteetilla. Lisäksi tasa-arvoa edistetään valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulma kaikkien hankkeiden toimintaan sen kaikissa vaiheissa. Valtavirtaistamisella tarkoitetaan, että kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja toiminnassa sukupuolten tasa-arvo tulee ottaa huomioon. Rakennerahasto-ohjelmassa on yhdenvertaisuus ja sukupuolten tasa-arvo nostettu horisontaalisiksi ja toimintaa läpileikkaaviksi teemoiksi.

Ohjelman kahdeksan toteutusvuoden aikana on käynnistynyt 486 ESR- ja 62 EAKR-osarahoitteista hanketta, joissa yhdenvertaisuus on hankkeen keskeinen kehittämissisältö. Näiden osuus varatusta julkisesta ESR-rahoituksesta on 18 % (179 milj. euroa) ja EAKR-rahoituksesta 0,7 % (11 milj. euroa). Hankkeita, joissa yhdenvertaisuuden periaate on valtavirtaistettu, on ESR:n puolella 773 kpl (julkinen rahoitus 306 milj. euroa, 30 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 2 365 kpl (julkinen rahoitus 448 milj. euroa, 27 % EAKR-rahoituksesta).

Vastaavasti hankkeita, joissa sukupuolinäkökulma on valtavirtaistettu, oli ESR:n puolella käynnistynyt 31.12.2021 mennessä 716 kpl (julkinen rahoitus 287 milj. euroa, 28 % ESR-rahoituksesta) ja EAKR:n puolella 2 448 kpl (julkinen rahoitus 455 milj. euroa, 27 % EAKR-rahoituksesta). Erityisesti naisten asemaa parantavia hankkeita on ohjelmassa käynnistynyt (EAKR+ESR yht.) 129 kpl ja miesten asemaa parantavia 47 kpl.

Uuden ohjelmakauden EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmassa Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo. Kaikissa jäsenmaissa pitää lisäksi seurata tasa-arvoa edistävien hankkeiden rahoitusosuutta yhtenevän luokittelujärjestelmän mukaisesti.

Kestävä kehitys

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä kehitystä sekä globaaleja kestävästä kehityksen tavoitteita (Agenda 2030). Ministeriö raportoi vastuullisuusraportissaan em. SDG-tavoitteista seuraavat: uusituvan energia (SDG7), ihmisarvoinen työ ja kestävä kasvu (SDG8), innovaatiot ja kestävä teollistuminen (SDG9) sekä ilmastomuutoksen

torjunta (SDG13). Ministeriön erityiset kestävän kehityksen painopisteet ovat ilmastokestävään talouteen siirtyminen, luonnonvarojen kestävä käyttö, ihmisarvoisen työn ja reilujen työmarkkinoiden edistäminen, innovaatioista kestävää kasvua, sekä alueiden kehittäminen ja ihmisten osallisuus. Ministeriön eri rahoitusinstrumentit edistävät näiden painopisteiden toteuttamista.

Johdonmukainen energia- ja ilmastostrategia ja -politiikka ovat keskeinen osa kestävästä kehityksestä. Päästöttömillä ja vähäpäästöisillä investoinneilla rakennetaan pohjaa hiilineutraalille yhteiskunnalle. Ministeriö myös tukee ympäristöä ja hyvinvointia palvelevia innovaatioita sekä edistää uusia ja kansainvälisesti kiinnostavia kestävästä kehityksestä kiertotalous- ja vähähiilisyysratkaisuja. Pitkällä aikavälillä vähähiiliset ratkaisut edistävät myös kestävästä talouskasvusta ja kestävästä työllisyydestä.

Sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus otetaan tarkasti huomioon politiikan toteutuksessa. Ministeriö suojaaa osaavaa työvoimaa muuttuvilla työmarkkinoilla, edistää työelämän monimuotoisuutta ja syrjimättömyyttä, ehkäisee rekrytointisyrjintää sekä vahvistaa harmaan talouden torjuntaa.

Vuoden 2020 loppuun mennessä Kestävästä kasvusta ja työstä 2014—2020 -Suomen rakennerahasto-ohjelmassa oli sekä ohjelmassa käynnistyneistä EAKR- että ESR-hankkeista useammassa kuin joka neljännessä kestävä kehitys katsottu hankkeen keskeiseksi kehittämissällöksi joko sosiaalisen, taloudellisen, kulttuurisen tai ekologisen ulottuvuuden näkökulmasta. Lisäksi lähes kahdessa kolmasosassa EAKR-hankkeista ja lähes kolmanneksessa ESR-hankkeista kestävä kehitys on huomioitu hankkeen toteutuksessa.

Valtioneuvosto asetti EAKR-hankkeille ohjelmakauden alussa kansalliseksi tavoitteeksi, että 25 % rahoituksesta tulee kohdistua vähähiilisyttä edistäviin toimenpiteisiin, kun EU:n yleinen minimivaatimus oli 20 %. Ohjelmaan sisällytettiin kaksi EAKR:n vähähiilisyys-erityistavoitetta; pk-yritysten energiatehokkuuden edistäminen sekä uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittäminen. Ohjelmakauden alkuvuosina tavoitteen saavuttaminen näytti haasteelliselta, mutta yleisen kiinnostuksen ja hankeosaamisen kasvaessa vähähiilisyttä edistävien hankkeiden osuus kaikesta EAKR-rahoituksesta on tasaisesti noussut ollen vuodenvaihteessa varauksista laskettuna jo 26,8 % ja hankkeille suoritetuista maksatuksista laskettuna 23,8 %. Tällä hetkellä näyttääkin varsin todennäköiseltä, että asetettu kunnianhimoinen tavoite tullaan saavuttamaan ja ehkä hieman ylittämäänkin.

Uudella EU:n alue- ja rakennepolitiikan Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 ohjelmakaudella 30 % Suomen EAKR-rahoituksesta kohdistuu EU:n toimintapoliittiseen tavoitteeseen Viherampi ja vähähiilisempi Eurooppa. Lisäksi EAKR-toimenpiteiden rahoituksesta 35 % tulee kohdistua ilmastotoimenpiteisiin, mikä on siten viisi prosenttiyksikköä EU:n minimitasoa kunnianhimoisempi tavoite. Tämän lisäksi kaikki oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta (JTF) rahoitettavat hankkeet katsotaan komission linjauksen mukaisesti täysimääräisesti ilmastotoimenpiteiksi.

Vuonna 2023 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon käytetään 283 milj. euroa energiaturvallisuutta. Uusiutuvan energian tuotantotukeen arvioidaan käytettävän noin 135 milj. euroa.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
32.01	Hallinto		
	— lainojen hyväksymisvaltuus (turvavarastolainat)	8,400	8,400
	— myöntämisvaltuus	0,034	0,034
32.01.41	<i>Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)</i>	0,750	2,600
	— rahoitusvaltuus		
32.20.40	<i>Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	572,518	470,482
32.20.41	<i>Energiatuki (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	546,280	283,100
32.20.46	<i>Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)</i>		
	— rahoitusvaltuus	15,000	-
32.20.83	<i>Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	146,823	146,823
32.30.40	<i>Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)</i>		
	— myöntämisvaltuus	-	12,500
32.30.42	<i>Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	10,460	24,000
32.30.51	<i>Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha 2 v)</i>		
	— hankintasopimusvaltuus	65,000	65,000
32.30.64	<i>EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesio politiikan ohjelmiin (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	609,388	531,946
32.40.82	<i>Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)</i>		
	— myöntämisvaltuus	1 000,000	1 000,000

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Hallinto	856 973	945 125	958 726	13 601	1
01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 401	38 207	35 449	-2 758	-7
02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	188 670	194 857	208 708	13 851	7
03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	210 516	267 929	273 576	5 647	2

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 347	32 845	31 515	-1 330	-4
05. Innovaatiorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	107 268	108 763	103 642	-5 121	-5
06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 460	18 928	19 261	333	2
07. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	6 227	12 936	10 892	-2 044	-16
08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 706	22 495	22 880	385	2
09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 076	8 586	9 117	531	6
10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	21 200	32 880	44 500	11 620	35
20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	4 471	4 939	6 139	1 200	24
29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	54 322	62 072	62 072	—	0
40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)	9 401	7 027	4 171	-2 856	-41
41. Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin (arviomääräraha)	4 400	6 100	6 850	750	12
49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	109 303	101 503	97 020	-4 483	-4
50. Valtionavustus kuluttajajärjestölle (kiinteä määräraha)	1 222	1 322	1 322	—	0
51. Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta (arviomääräraha)	2 269	2 572	2 572	—	0
53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	400	400	400	—	0

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
(54.) Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)	0	3 000	—	-3 000	-100
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	17 219	17 714	18 590	876	5
95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)	94	50	50	—	0
20. Uudistuminen ja vähähiilisyys	932 681	1 310 458	1 358 652	48 194	4
20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 420	4 420	4 400	-20	0
40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)	458 078	475 550	479 254	3 704	1
41. Energiatuki (arviomääräraha)	30 690	230 560	364 090	133 530	58
(42.) Kiertotalouden ekosysteemien ja osaamisalustojen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 000	—	—	—	0
(43.) Yritysvetoisen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä kierto- talouden ja toimialojen kasvun tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	64 200	—	—	—	0
43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)	—	—	150 000	150 000	0
(44.) Kiertotalouden investointituki (siirtomääräraha 3 v)	1 000	—	—	—	0
(45.) LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)	—	5 532	—	-5 532	-100
46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)	4 230	19 785	18 592	-1 193	-6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
47. Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	8 000	13 200	21 500	8 300	63
48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomäärä- raha)	201 024	309 611	135 406	-174 205	-56
(49.) Uusiutuvan energian ja uuden energiateknologian investointituki (siirtomäärä- raha 3 v)	10 982	—	—	—	0
83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)	135 852	243 550	157 160	-86 390	-35
87. Pääomalliset teollisuuden uudistumiseen ja yritys- vetoisten liiketoimintaeko- systemien kehittämiseen (arviomääräraha)	14 206	8 250	8 250	—	0
89. Pääomasijoitus Lääke- kehityskeskus Oy:lle (siirto- määräraha 3 v)	—	—	20 000	20 000	0
30. Työllisyys ja yrittäjyys	881 309	808 909	978 093	169 184	21
(31.) Ravitsemisyrittäjien tukeminen (arviomääräraha)	10 662	—	—	—	0
(32.) Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden moni- alaisuuden vahvistamiseen (siirtomääräraha 2 v)	3 190	3 190	—	-3 190	-100
33. Turveyrittäjien avustaminen (siirtomääräraha 2 v)	30 585	—	30 585	30 585	0
40. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	52 100	38 420	1 500	-36 920	-96
41. Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirto- määräraha 3 v)	—	—	10 000	10 000	0
42. Yritysten kehittämis- hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	50 153	35 630	25 030	-10 600	-30
44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)	6 000	6 000	6 300	300	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
(45.) Valtionavustus turve- tuotantokoneiden romutukseen (siirtomäärä- raha 3 v)	20 000	9 110	—	-9 110	-100
(46.) Päästökaupan epäsuorien kustannusten kompensatio- tuki (arviomääräraha)	106 344	—	—	—	0
51. Julkiset työvoima- ja yritys- palvelut (siirtomääräraha 2 v)	283 571	284 526	182 902	-101 624	-36
52. Palkkaturva (arviomäärä- raha)	21 511	32 000	33 460	1 460	5
55. Toimet työurien pidentämiseksi (arviomäärä- raha)	—	—	58 500	58 500	0
64. EU:n ja valtion rahoitus- osuus EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja muihin koheesiopolitiikan ohjelmiin (arviomääräraha)	296 202	394 233	613 316	219 083	56
87. Pääomasijoitus Työkanava Oy:lle (siirtomääräraha 2 v)	—	—	7 000	7 000	0
95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomäärä- raha)	990	5 800	9 500	3 700	64
40. Yritysten erityisrahoitus	894 158	312 863	128 814	-184 049	-59
(41.) Avustus digitaaliseen lento- paikkatoimintaan (siirto- määräraha 3 v)	—	2 500	—	-2 500	-100
42. Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi (arvio- määräraha)	0	700	750	50	7
(43.) Yritysten kustannustuki (siirtomääräraha 2 v)	340 000	—	—	—	0
(44.) Tapahtumatakuu (arvio- määräraha)	14 844	100	—	-100	-100
46. Yöjunarungon vaunu- kaluston hankinta (arvio- määräraha)	—	—	490	490	0
47. Finnvera Oyj:n tappio- korvaukset (arviomäärä- raha)	34 943	196 979	65 071	-131 908	-67
48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alus- luotoille (arviomääräraha)	79 232	90 700	42 400	-48 300	-53

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
60. Siirrot hallinnonalan rahastoihin (arviomääräraha)	400 000	20	20	—	0
82. Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan (arviomääräraha)	0	10	10	—	0
(87.) Pääomasijoitus Suomen Malmijalostus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	—	—	—	—	0
89. Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)	19 100	19 400	20 000	600	3
95. Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot (arviomääräraha)	6 038	2 454	73	-2 381	-97
50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen	154 866	165 179	285 950	120 771	73
03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 891	8 491	7 391	-1 100	-13
30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)	146 975	156 688	278 559	121 871	78
Yhteensä	3 719 988	3 542 534	3 710 235	167 701	5
Henkilötyövuosien kokonaismäärä	8 985	10 099	10 057		

01. Hallinto**Valtuus**

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 %. Uusia turvavarastolainoja saa hyväksyä vuonna 2023 enintään 8 400 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastoavustuksia saa myöntää vuonna 2023 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa toimenpiteitä, joilla tuetaan talouskasvua, jonka tulee olla sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä. Talouskasvun perustana on menestyvä yritystoiminta, joka innovoi, työllistää ja luo hyvinvointia Suomeen. Hallinnonalan toimijoiden tavoitteena on rakentaa toimintaympäristö, jolla luodaan toimintaedellytyksiä kilpailukyvyyn ja talouden kasvun vahvistumiselle.

Suomen taloudellisen menestyksen ja suomalaisyritysten kasvuedellytysten kannalta on keskeistä huolehtia siitä, että yritysten säädösympäristö on toimiva ja kilpailukykyinen. Hallinnonalalla toteutetaan kokonaisvaltaisesti toimenpiteitä, joilla Suomi kehittyy houkuttelevaksi ja kilpailukykyiseksi maaksi tehdä työtä ja yrittää. Yritysten kasvuedellytyksiä vahvistetaan purkamalla niitä rajoittavaa tai hidastavaa sääntelyä. Talouden kilpailullisuutta kasvatetaan ja markkinaehtoisen liiketoiminnan harjoittamisen edellytyksiä parannetaan.

Innovaatiot ja toimiva aineettoman omaisuuden suojajärjestelmä ovat keskeisiä suomalaisyritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukykyyn kannalta. Toimiva ja kilpailukykyinen aineettomien oikeuksien järjestelmä varmistaa yritysten innovaatioiden ja muun aineettoman omaisuuden suojan ja hyödyntämisen sekä oikeuksien tehokkaan täytäntöönpanon Suomessa ja kansainvälisesti.

Toimivat työmarkkinat ja ajanmukainen — työnantajien, työntekijöiden ja yritysten tarpeet huomioon ottava — työlainsäädäntö, osaava työvoima sekä hyvä työelämän laatu ovat yritysten kilpailuetuja. Yritysten tasapuolisista kilpailuedellytyksistä huolehditaan mm. työlainsäädännön keinoin. Paikallisen sopimisen edellytyksiä parantamalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä ja kasvuhalukkuutta edistämällä helpotetaan tavoitetta nostaa työllisyysastetta. Työnantajien hallinnollista taakkaa pyritään keventämään lupa- ja ilmoitusmenettelyjä karsimalla.

Huoltovarmuuden ja varautumisen taso määritellään huoltovarmuuden tavoitepäätöksessä (1048/2018). Kansallisen huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata kriittisten infrastruktuurien, tuotannon ja palveluiden toimivuus siten, että ne kykenevät täyttämään väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet kaikissa olosuhteissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat tavoitteet vuodelle 2023:

Tulosalueen tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Konsernin virastojen digivalmiudet kasvavat — Digikypsyyssindeksi (1—5)	3,36 ¹⁾	> 3,1 ²⁾	> 3,2

¹⁾ Itsearvio

²⁾ Asiantuntija-arvio vuodesta 2022 lähtien

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1—5)		
	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Työ- ja elinkeinoministeriö	437	424	430	3,78	> 3,6	> 3,65
ELY-keskukset	3 153	3 231	3 200	3,8	> 3,6	> 3,6
Työ- ja elinkeinotoimistot	3 385	4 419	4 400	3,55	> 3,5	> 3,5
Geologian tutkimuskeskus	429	430	435	3,77	3,8	3,8
Business Finland	598	580	556	3,5	3,7	4,0
Kilpailu- ja kuluttajavirasto	222,2	226	226	3,9	> 3,8	3,8

Henkilötyövuodet ja kokonaistyötyytyväisyys

	Henkilötyövuodet			Kokonaistyötyytyväisyys (1–5)		
	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Patentti- ja rekisterihallitus	419	423	437	4,0	3,9	4,0
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto	250	266	273	3,7	3,8	3,8
Energiavirasto	92	100	100	3,9	> 3,9	> 3,9
Yhteensä	8 985	10 099	10 057	> 3,8	> 3,7	> 3,8

01. Työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 35 449 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten
- 2) EU:n sisäasioiden rahastoon kuuluvasta Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastosta (AMIF) rahoitettavista hankkeista aiheutuvien siirtomenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta on varattu

- 1) 200 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)
- 2) 200 000 euroa investointeihin uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)
- 3) 350 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 4) 70 000 euroa maahanmuuton digitaaliseen infrastruktuuriin (RRF pilari3)
- 5) 1 100 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistukseen (RRF pilari3) ja
- 6) 50 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Suomen yrittäjyyden ja innovaatiotoiminnan toimintaympäristöstä, työmarkkinoiden toimivuudesta ja työntekijöiden työllistymiskyvystä sekä alueiden kehittymisestä. Ministeriö johtaa ja ohjaa kasvu- sekä elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa, työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaa, kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaa, alue-, energia- ja ilmastopolitiikkaa sekä työelämän kehittämistä, työperäistä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajien kotouttamista.

Momentin määrärahasta 1 970 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia. Rahoituksesta 1 100 000 euroa kohdentuu jatkuvan oppimisen uudistukseen, jolla tuetaan koulutusvalintoja, jotka lisäävät vihreän siirtymän ja digitaalisia taitoja. Rahoituksesta 870 000 euroa on EU:n elpymisvälineen eri osa-alueiden toimeenpanoon liittyviä hallinnollisia resursseja, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Hallituksen esitykset (kpl)	41	27	10
— Luvatus istuntokauden aikana eduskunnalle (%)	57	70	> 80
— Muutoksia eduskunnassa säädösteknisten tai kielellisten puutteiden johdosta (%)	4,2	0	0
Valtioneuvoston asetukset (kpl)	44	30	20

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	52 063	46 707	43 949
Bruttotulot	14 194	8 500	8 500
Nettomenot	37 869	38 207	35 449
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	11 057		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 589		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 35 419 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 30 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Arkiston järjestämishanke (siirto momentille 23.01.01)	-23
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	30
Harmaan talouden ohjelma (siirto momentilta 32.01.06)	100
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-190
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-170
KEINO-osaamiskeskuksen toiminnan koordinaatiotehtävät (siirto momentille 32.30.40)	-180
Kotoutumiseen liittyvät valtionavustustehtävät (siirto momentille 32.01.02)	-70
Lääkekehityskeskuksen valmistelu	200
Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-490
Palkkojen tarkistus (tekninen)	1
SUPI-puhelimien ylläpito (siirto momentille 23.01.01)	-33
Tehoreservin hankintapäätösten oikeusturva	-46
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	-80
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.10)	-750
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	-50
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-260
Matkustussäästö	-800

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	553
Uudelleenkohdennus	-500
Yhteensä	-2 758

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	35 449 000
2022 II lisätalousarvio	320 000
2022 talousarvio	38 207 000
2021 tilinpäätös	38 401 000

02. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 208 708 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) euroneuvontakeskuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 4) yritysten kehittämispalvelujen kehittämisestä, edistämisestä ja ylläpidosta aiheutuviin menoihin.

Määrärahasta on varattu

- 1) 1 875 000 euroa jatkuvan oppimisen uudistukseen (RRF pilari3) ja
- 2) 70 000 euroa kasvun kiihdyttämisohjelmaan (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen luonnonsuojelulaiksi (HE 76/2022 vp).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen juomavesidirektiivin toimeenpanosta ja jätelain muuttamisesta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisen hallinnon auto-maattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittämistä hoitamalla valtionhallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueilla. ELY-keskukset edistävät yrittäjyyttä, työmarkkinoiden toimintaa, osaamista ja kulttuuria, maaseudun elinvoimaisuutta, joukkoliikennettä ja sen kehittämistä sekä liikennejärjestelmän toimivuutta ja liikenteen turvallisuutta, hyvää ympäristöä sekä luonnon ja luonnonvarojen kestävää käyttöä alueilla sekä työvoiman maahanmuuttoa alueilla. ELY-keskuksia on 15 ja ne toimivat kiinteässä yhteistyössä maakunnan liittojen ja kuntien kanssa. Paikallishallinnon viranomaisista ELY-keskusten ohjauk-

seen kuuluvat työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot). Lisäksi ELY-keskuksilla ja TE-toimistoilla on valtakunnallinen kehittämis- ja hallintopalveluja tuottava virasto (KEHA-keskus).

Momentin määrärahasta 1 945 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Jatkuvan oppimisen uudistuksen 1 875 000 euron määrärahasta 5 % kohdennetaan vihreitä taitoja vahvistavaan koulutukseen ja 15 % digitalisaatiovalmiuksia parantavaan koulutukseen. Rahoituksesta 70 000 euroa on EU:n elpymisvälineen eri osa-alueiden toimeenpanoon liittyviä hallinnollisia resursseja, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (sisäministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ympäristöministeriö) asettavat alustavasti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Asiakaspalvelutyytyväisyys (1—5)	4,4	> 4,0	> 4,0
ELY-keskusten sidosryhmien kokonaistyytyväisyys(1—5)	4,5	-	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	221 702	225 857	239 708
Bruttotulot	36 216	31 000	31 000
Nettomenot	185 486	194 857	208 708
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	31 145		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	34 329		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 077	8 500	8 700
— muut tuotot	-73	-	-
Tuotot yhteensä	9 004	8 500	8 700

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	6 668	6 500	6 400
— osuus yhteiskustannuksista	2 803	2 000	2 300
Kustannukset yhteensä	9 471	8 500	8 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-467	-	-
Kustannusvastaavuus, %	95	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	4 712	8 000	8 000
— EU:lta saatava rahoitus	1 917	-	-
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	198	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	1 140	3 000	3 000
Tuotot yhteensä	7 967	11 000	11 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	9 291	12 000	12 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-1 324	-1 000	-1 000
Omarahoitusosuus, %	14	8	8

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kautta ohjautuu rahoitusta seuraavilta talousarvion momenteilta: 30.10.51, 30.40.20, 21, 22, 31, 40, 51 ja 62, 31.10.31, 31.20.54 ja 55, 32.01.03, 20 ja 51, 32.20.41, 32.30.42, 51, 52 ja 64, 32.50.30, 33.20.31, 50 ja 52, 35.01.65, 35.10.20, 21, 22, 61 ja 63 sekä 35.20.56 ja 64.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HE kotoutumislain muuttamisesta, tilapäinen suojele (maahanmuuttokokonaisuus)	1 875
Ilmastolain toimeenpano: maankäyttösektori ja sopeutuminen (12 htv)	1 200
Jatkuvan oppimisen uudistus (RRF pilari3)	-130
Joutoalueiden metsitystuen hallinnointi (siirto momentille 30.40.22) (HO 2019)	-595
Julkisen hallinnon automaattinen päätöksenteko	270
Juomavesidirektiivin toimeenpano (15 htv)	1 125
Jätelain rekisterisääntelyn muutokset ja SUP-direktiivin toimeenpano (siirto momentilta 35.01.01)	634
Kotoutumiseen liittyvät valtionavustukset (1 htv) (siirto momentilta 32.01.01)	70
Kuntakokeilujen asiakastuki (siirto momentilta 32.01.03)	210
Luonnonsuojelulain uudistus (22,5 htv)	1 575
Maahanmuuttajien kotoutuminen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen	-200
Monitorointi (CAP27) (22,5 htv)	1 700
Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistaminen (RRF pilari3)	-60

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Oikeudellinen tuki (siirto momentille 32.01.03)	-195
Perhevapaalta töihin -hanke (siirto momentille 32.30.51)	-220
Pientalojen öljylämmityksestä luopumisen avustusten käsittely	3 000
Pitkään perhevapailla olevien työllistymisen parantaminen	-340
Pk-yritysten rekrytointitukikokeilu (HO 2019 kertaluonteinen)	-450
Siviilipalveluskeskus (3 htv)	210
Turvealan romutuspalkkion toimeenpano	-210
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.10)	-2 000
Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjen vauhdittaminen (60 htv)	4 100
Ympäristösopimusten käsittely (CAP27) (30 htv)	1 600
Öljylämmityksestä luopuminen	-50
Öljylämmityksestä luopuminen (RRF pilari1)	-1 100
Matkustussäästö	-820
Palkkausten tarkistukset	3 274
Toimistotilasäästö	-622
Yhteensä	13 851

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	208 708 000
2022 II lisätalousarvio	6 566 000
2022 talousarvio	194 857 000
2021 tilinpäätös	188 670 000

03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 273 576 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto) tehtävänä on yritys- ja työnantajalähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttämistä. TE-toimistot toimivat ELY-keskusten alaisina paikallishallinnon viranomaisena.

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää, kuinka suuri osa työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin tarkoitetuista määrärahoista käytetään työllistymistä edistävään monialaiseen yhteispuolueeseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti työ- ja elinkeinotoimistoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Työnantaja-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,1	> 4,0	> 4,0
Työnhakija-asiakkaiden kokonaistyytyväisyys (1—5)	4,1	> 4,0	> 4,0

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	226 220	268 329	273 976
Bruttotulot	468	400	400
Nettomenot	225 752	267 929	273 576
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	54 680		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	39 444		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kohti oppisopimusta -malli	-200
Kuntakokeilujen asiakastuki (siirto momentille 32.01.02)	-210
Kuntakokeilujen vuosien 2023—2024 jatkon rahoitus (siirto momentilta 32.30.51)	2 133
Maahanmuuttajien palvelut (siirto momentille 32.50.03)	-1 400
Oikeudellinen tuki (siirto momentilta 32.01.02)	195
ONNI-hanke	-1 000
ONNI-hankkeen vakinaistaminen (siirto momentilta 32.30.51)	2 500
Osatyökykyisten työkykyohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 410
TE-palvelu-uudistuksen muutuskustannukset	1 507
Turvealan ohjaus- ja neuvontapalvelut	-180
Työllisyyden edistäminen ja palvelujen kehittäminen, kehittämisasiä	-5 000
Työllisyyden kuntakokeilu	-1 084
Työllisyyspalveluiden hallinnon kehittäminen, kuntien roolin vahvistaminen työvoimapalveluiden tuottamisessa (HO 2019 kertaluonteinen)	-1 000
Uudelleenkehittäminen, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.10)	-2 000
Valtionhallintoon työllistettyjen htv-kiintiö (siirto momentilta 32.30.51)	9 300
Väliinputoajat työmarkkinoilla -palvelu	-200
Matkustussäästö	-400
Palkkausten tarkistukset	4 803
Toimistotiliasäästö	-706
Tasomuutos	-1
Yhteensä	5 647

2023 talousarvio	273 576 000
2022 II lisätalousarvio	-764 000
2022 talousarvio	267 929 000
2021 tilinpäätös	210 516 000

04. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 515 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

1) tutkimustoimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuista, rahoitusosuuksista ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen

2) EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

3) yhteisprofessoreista aiheutuvien menojen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen (GTK) tehtävänä on tuottaa, koota ja hyödyntää geotieteellistä tietoa, joka edistää maankamاران luonnonvarojen kestäväää käyttöä. Tutkimuskeskusta kehitetään geotiedon tuottajana, kokoajana ja hyödyntämisen edistäjänä sekä eurooppalaisena geotieteellisen tutkimuksen huippuosaajana.

GTK tuottaa tieteellisiä tuloksia ja innovaatioita vauhdittamaan siirtymää kestäväään, hiilineutraaliin maailmaan sekä syventää tutkimuslaitosten, yritysten ja korkeakoulujen yhteistyötä elinkeinölämän toimintaedellytysten parantamiseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Geologian tutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Tulosalueen osuus ydintoiminnasta (%)			
— asiakasratkaisut	12,6	20	20
— tiede ja innovaatiot	29,7	35	35
— geotieto	27,2	25	25
— muu ydintoiminta	30,5	20	20
Yhteisrahoitteinen toiminta			
— osuus ydintoiminnan htv-kertymästä (%)	25,0	25	25

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	48 545	45 845	45 015
Bruttotulot	15 579	13 000	13 500
Nettomenot	32 966	32 845	31 515
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 840		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 221		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 917	8 000	8 000
— muut tuotot	34	-	-
Tuotot yhteensä	7 951	8 000	8 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	3 395	5 650	3 800
— osuus yhteiskustannuksista	3 668	1 750	3 640
Kustannukset yhteensä	7 063	7 400	7 440
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	888	600	560
Kustannusvastaavuus, %	113	108	108

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 854	2 800	2 800
— EU:lta saatava rahoitus	990	1 000	1 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	2 305	1 200	1 700
Tuotot yhteensä	7 149	5 000	5 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	12 062	10 000	11 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-4 913	-5 000	-5 500
Omarahoitusosuus, %	41	50	50

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudelleenkohdennus (siirto momentille 32.01.10)	-750
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-135
Matkustussäästö	-760
Palkkausten tarkistukset	410
Toimistotilasäästö	-95
Yhteensä	-1 330
2023 talousarvio	31 515 000
2022 II lisätalousarvio	228 000
2022 talousarvio	32 845 000
2021 tilinpäätös	33 347 000

05. Innovaatorahoituskeskus Business Finlandin toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 103 642 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 000 000 euroa Business Finland -yhtiön toiminnasta aiheutuvien sanktioluonteisten menojen, vahingonkorvausten, oikeudenkäyntikulujen, viivästyskorkojen, kurssitappioiden ja muiden näihin rinnastettavien menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan suorittaa myös ennakkomaksuja Business Finland -yhtiölle siltä Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille ostettavien palvelujen osalta.

Määrärahasta on varattu

- 1) 610 000 euroa vähähiilisen vedyn sekä hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen (RRF pilari1)
- 2) 600 000 euroa keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöön ja kiertäykseen (RRF pilari1)
- 3) 1 300 000 euroa kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan (RRF pilari1)
- 4) 100 000 euroa mikroelektroniikan arvoketjuun (RRF pilari2)
- 5) 300 000 euroa innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuuriin (RRF pilari3)
- 6) 500 000 euroa veturihankkeisiin (RRF pilari3)
- 7) 50 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamisen vahvistamiseen (RRF pilari3)
- 8) 50 000 euroa innovatiivisiin kasvuyrityksiin (RRF pilari3)
- 9) 20 000 euroa teollisuuden vähähiilisyyteen, kiertotalouteen, digitaalisuuteen ja teolliseen palveluvientiin (RRF pilari3)
- 10) 400 000 euroa terveys- ja hyvinvointiosaamiseen ja -teknologiaan (RRF pilari3)
- 11) 260 000 euroa luovien alojen rakennetukeen (RRF pilari3) ja
- 12) 1 750 000 euroa matkailualan kestävään ja digitaalisen kasvuun (RRF pilari3)

osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Business Finland -kokonaisuus muodostuu Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä.

Business Finland edistää elinkeinojen kestävästä kehittämisestä teknologian, innovaatioiden ja kasvurahoituksen keinoin. Tämä uudistaa elinkeinoja, kasvattaa jalostusarvoa ja tuottavuutta, lisää vientiä ja yritysten kansainvälistymistä, parantaa työelämän laatua sekä luo näin työllisyyttä ja hyvinvointia. Tulokset saavutetaan asiakkaiden tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnalla sekä kansainvälisen liiketoiminnan kehittämisellä, joihin Business Finland kannustaa rahoituksella, ohjelmatoiminnalla sekä kansainvälistymis- ja muilla neuvontapalveluilla hyödyntäen myös kansainvälisiä kumppanuuksia. Business Finland edistää toiminnallaan myös Suomeen suuntautuvia ulkomaisia investointeja ja pääomasijoituksia sekä Suomeen suuntautuvaa ulkomaista matkailua. Business Finland tukee kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantuntemuksen hyödyntämistä yritysten kasvussa, kansainvälistymisessä ja uudistumisessa sekä investointien kasvussa.

Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnassa asiakkaita ovat yritykset sekä tutkimus- ja julkiset organisaatiot. Kansainvälistymispalveluja Suomessa ja ulkomailla suunnataan erityisesti pk-yritysten kansainvälistymisvalmiuksien vahvistamiseen ja toimintaedellytysten kehittämiseen. Yhteistyö ulkoasiainhallinnon edustustojen kanssa vahvistaa Team Finland -verkoston palvelukykyä maailmalla.

Ulkomaisten investointien ja pääomien hankinnassa kohteena ovat erityisesti osaamisintensiiviset alat, korkean lisäarvon tuotanto sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioinvestoinnit. Matkailun edistämiseksi vahvistetaan ja kehitetään Suomen matkailumaakuvaa, matkailupalvelujen vientiä ja kysyntää yhdessä matkailualojen ja muiden toimijoiden kanssa sekä tuetaan matkailuyritysten kansainvälistymistä.

Momentin määrärahasta 5 940 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Rahoituksesta 1 750 000 euroa kohdentuu matkailualan kestävän ja digitaalisen kasvun tukemiseen, ja sillä tuetaan yrityksiä tiedolla johtamisen ja kestävän matkailun valmennuskokonaisuuksilla tavoitteena matkailualan kestävä ja digitaalinen kasvu. Toimenpiteet luovat edellytyksiä kestäville yritystoiminnalle niin matkailuyrityksissä kuin matkailualaa tukevilla toimialoilla. Matkailualan toimenpiteet tukevat digitaalista ulottuvuutta (40 %). Kehittämistoimenpiteillä tuetaan digitaalisten toimintatapojen käyttöönottoa matkailun kestävyuden (ml. hiilijalanjälki) seurannassa, tiedolla johtamisessa ja matkailupalveluiden myynnin edistämiseksi. Määrärahasta 4 190 000 euroa on EU:n elpymisvälineen muiden osa-alueiden toimeenpanoon liittyviä markkinointi-, selvitys-, tuki- ja muita hallinnollisia resursseja, joilla varmistetaan toimenpiteiden tehokas toimeenpano.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Business Finlandille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Business Finlandin asiakkaiden lukumäärä ¹⁾ /yhteenlasketut toimintamenot (asiakasta / milj. euroa)	62	> 66	> 67
Business Finlandin asiakkaiden suositteluhaluus (-100—100)	59	> 60	> 62

¹⁾ Asiakkaiden lukumäärässä ei ole otettu huomioon koronarahoitusasiakkaita, sillä koronarahoitus on ollut Business Finlandin tavanomaisesta toiminnasta poikkeava erillistehtävä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Innovaatiotoiminnan edistäminen, kansainvälistymispalvelut, hanke- ja ohjelmatoiminta sekä Suomeen suuntautuvien ulkomaisten investointien ja pääomasijoitusten edistäminen	79 902 000
Talent-toiminta (sisältäen Work in Finland -rakenteen perustamisen)	3 500 000
Osakan maailmannäyttely 2025	2 500 000
RRF-toiminta	5 940 000
Suomeen suuntautuvan matkailun edistäminen	11 800 000
Yhteensä	103 642 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	99 936	108 863	103 742
Bruttotulot	456	100	100
Nettomenot	99 480	108 763	103 642
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	32 608		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	40 396		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämissympäristöt (RRF pilari2)	-100
Audiovisuaalisen tuotantotuen hallinnointi ja markkinointikulut (HO 2019 kerta-luonteinen)	-500
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	-220
Innovatiiviset kasvuyritykset (RRF pilari3)	-150
Maahanmuuton digitaalinen infrastruktuuri (RRF pilari3)	-1 320
Matkailualan kestävä ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	-2 250
Matkailun edistäminen, Visit Finland	2 000
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	-50
Sopimuskorotukset Business Finland Oy:lle	1 036
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	-400
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	-780
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	-320
Uudelleenkohdennus, digitalisaation kehittäminen (siirto momentille 32.01.10)	-1 500
Viennin ja kansainvälistymisen edistäminen (HO 2019)	2 000
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	10
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-184
Matkustussäästö	-600
Palkkausten tarkistukset	230
Toimistotilasäästö	-23
Uudelleenkohdennus	-2 000
Yhteensä	-5 121

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	103 642 000
2022 II lisätalousarvio	523 000
2022 talousarvio	108 763 000
2021 tilinpäätös	107 268 000

06. Kilpailu- ja kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 261 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailu- ja kuluttajavirasto luo edellytyksiä talouskasvulle edistämällä markkinoiden toimivuutta. Hyvin toimivat markkinat kiihdyttävät tuottavuutta ja innovointia muodostaen edellytyksen menestyvälle kotimaiselle yritystoiminnalle ja kuluttajien hyvinvoinnille. Kuluttajien luottamus toimintaympäristöön ja toimijoihin markkinoilla vahvistaa yksityistä kysyntää.

Virasto ehkäisee kotimarkkinoiden liiallista keskittymistä yrityskauppavälivonnalla ja puuttuu jälkikäteen kartelleihin ja muihin kuluttajille haitallisiin kilpailunrajoituksiin. Kuluttajavastuualueen ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä. Kuluttajansuojalla edistetään kuluttajien tietoisia valintoja sekä torjutaan harhaanjohtavia ja sopimattomia menettelyjä. Virasto hoitaa myös kuluttajaneuvonnan tehtäviä ja vaikuttaa yleisesti kilpailun toimivuuteen ja kuluttajien aseman turvaamiseen.

Virasto tuottaa selvityksiä ja laskelmia eri sääntelyvaihtoehdoista ja vaihtoehtojen vaikutuksista markkinoiden toimivuuteen ja kuluttajiin. Tämä vaikutusarviointityö tukee valtionhallinnon yhteistä tavoitetta vahvistaa julkisen sektorin tietopohjaista päätöksentekoa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Kilpailu- ja kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuottaa yhteiskunnallista lisäarvoa kansantaloudelle ja kuluttajille			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,2	> 3,9	> 3,9
Kilpailu- ja kuluttajaviraston henkilöstön asiantuntijuus on vahvaa			
— Sidosryhmien arvio (1—5)	4,2	> 3,9	> 3,9

Henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen toimialoittain

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Markkinoiden toimivuuden edistäminen	29,1	28,5	28,5
Kilpailuvalvonta	76,6	79,5	83,0
Kuluttaja-asiamiehen valvonta ja muu kuluttajansuoja	49,9	50,5	50,5
Kuluttajaneuvonta	50,3	50,0	50,0
Hallintopalvelut	16,3	17,5	17,5
Yhteensä	222,2	226,0	229,5

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	18 401	19 328	19 661
Bruttotulot	411	400	400
Nettomenot	17 990	18 928	19 261
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	876		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 346		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden ohjelma (siirto momentille 32.01.01)	-100
Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-1
Kilpailu- ja kuluttajapolitiikan vahvistaminen (HO 2019)	150
Kilpailulain yrityskauppavalvonnan soveltamisalan laajentaminen	300
Uudelleenkohdennus (siirto momentille 32.01.10)	-100
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-42
Matkustussäästö	-50
Palkkausten tarkistukset	304
Toimistotilasäästö	-128
Yhteensä	333

2023 talousarvio	19 261 000
2022 II lisätalousarvio	168 000
2022 talousarvio	18 928 000
2021 tilinpäätös	18 460 000

07. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 892 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin.

Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteisena.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää yrittäjyyttä, innovatiivisuutta ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti.

Talousarvioesityksessä varaudutaan eurooppalaisen yhtenäispatentin voimaantuloon vuoden 2023 alusta lukien.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen osakeyhtiölain muuttamiseksi.

Momentilta maksetaan 650 000 euroa säätiövalvonnan ja teollisoikeusasiamiesten valvonnan kustannuksia sekä 2 260 000 euroa tilintarkastusvalvonnan kustannuksia. Vastaavan suuruiset valvontamaksut tuloutuvat momentille 11.19.09.

Talesarviesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Asiakastyytyväisyys (1—5)	4,0	4,0	4,0

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	53 596	49 286	49 220
— muut tuotot	732	-	885
Tuotot yhteensä	54 328	49 286	50 105
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	48 391	48 054	51 370
— osuus yhteiskustannuksista	12 066	13 329	13 682
Kustannukset yhteensä	60 457	61 383	65 052
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-6 129	-12 097	-14 947
Kustannusvastaavuus, %	90	80	77

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	59 371	62 222	61 008
Bruttotulot	54 357	49 286	50 116
Nettomenot	5 014	12 936	10 892
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12 515		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	13 728		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Harmaan talouden torjunta (HO 2019)	-350
Kaupparekisterin maksuttoman tietopalvelun tulokompensaatio	1 000
Osakeyhtiölain muutokset	500
Uudelleenkohdennus (siirto momentille 32.01.10)	-3 000
Matkustussäästö	-70
Toimistotilasäästö	-124
Yhteensä	-2 044

2023 talousarvio	10 892 000
2022 talousarvio	12 936 000
2021 tilinpäätös	6 227 112

08. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 880 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon kemikaalituoterekisterin ja akkreditointipalvelujen maksut, Euroopan kemikaaliviraston komission asetuksen (EY) N:o 340/2008 perusteella maksamat palkkiot, erillisenä palveluna tehtävien kasvinsuojeluaineiden ja biosidien arviointien korvaukset sekä yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on yhteiskunnan ja elinkeinoelämän kannalta keskeisillä toimialoilla toimiva lupa- ja valvontaviranomainen. Tukesin tehtävänä on valvoa ja edistää palveluiden, teollisen toiminnan ja tuotteiden turvallisuutta ja luotettavuutta. Tukes edistää mineraalivarojen hallintaa ja toimii kansallisena akkreditointielimenä. Tavoitteena on toimijoiden vastuullisuuden ja riskienhallinnan parantaminen turvallisuuden edistämiseksi ja henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi, kemikaalien terveys- ja ympäristöhaittojen vähentämiseksi sekä tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi. Toiminta kohdistuu riski- ja tietoperusteisesti markkinoilla oleviin tuotteisiin, kemikaaleihin, tuotantolaitoksiin, laitteistoihin, palveluihin sekä yritysten ja kuluttajien toimintatapoihin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen juomavesidirektiivin toimeenpanosta ja jätelain muuttamisesta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kaivoslain muuttamisesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö, sisäministeriö pelastustoimen laitteiden valvonnan osalta sekä maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö kemikaalien tuotevalvonnan osalta asettavat alustavasti Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
— Asiakas- ja sidosryhmäytyvyisyys (1—5)	4,0	> 4,0	> 4,0
— Yrityksen itsearvio tehdyistä turvallisuutta edistävästä muutoksista	69	> 71	> 71

Osa maksullisen toiminnan tuloista on budjetoitu momentille 12.32.20.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Omakustannusarvoon hinnoiteltavat julkis- oikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 455	7 000	7 000
Tuotot yhteensä	7 455	7 000	7 000
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	3 187	3 000	3 744
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	4 564	4 200	3 900
— osuus yhteiskustannuksista	3 738	2 800	3 100
Kustannukset yhteensä	8 302	7 000	7 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-847	-	-
Kustannusvastaavuus, %	90	100	100

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	25 403	27 365	28 021
Bruttotulot	5 722	4 870	5 141
Nettomenot	19 681	22 495	22 880
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 198		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 223		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Biosidien ja kasvinsuojeluaineiden riskinarviointi- ja lupatehtävät, kertaluonteinen (4 htv)			400
Juomavesidirektiivin toimeenpano (2 htv)			255
Kaivoslain toimeenpanoon liittyvät tehtävät			160
Palkkausten tarkistukset (tekninen)			-1
SUP-direktiivin toimeenpano (siirto momentilta 35.01.01)			20
Tukesin toiminnan turvaaminen			-1 000
Uudelleenkohdennus (siirto momentille 32.01.10)			-500
Uudet markkinavalvontatehtävät (2 htv)			242
Uudet markkinavalvontatehtävät (siirto momentilta 35.01.01)			240
Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyjen vauhdittaminen			500
Matkustussäästö			-200

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	289
Toimistotilasäästö	-20
Yhteensä	385

2023 talousarvio	22 880 000
2022 II lisätalousarvio	610 000
2022 talousarvio	22 495 000
2021 tilinpäätös	21 706 000

09. Energiaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 117 000 euroa.

Määrärahasta on varattu 100 000 euroa julkiseen latausinfrastruktuuriin ja kaasutankkausverkkoon (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sähkö- ja maakaasuverkkomaksuista annetun lain muuttamisesta.

Energiavirasto hoitaa energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä, joita ovat energiamarkkinoiden sekä ilmastotavoitteiden politiikkatoimien toteutumisen valvontaan ja edistämiseen liittyvät virastolle lainsäädännössä asetetut tehtävät. Energiaviraston vastuulle kuuluvat energiamarkkinoiden eli sähkön ja maakaasun tukku- ja vähittäismarkkinoiden sekä sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvonta ja edistäminen. Ilmastotavoitteiden politiikkatoimien osalta viraston vastuulle kuuluvat päästökaupan, uusiutuvan energian tukijärjestelmien, biopolttoaineiden kestävyyskriteerien sekä energiatehokkuuden valvonta ja edistäminen. Energiavirastolle kuuluu myös muita energia- ja ilmastopolitiikan toimeenpanotehtäviä.

Momentin määrärahasta 100 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavaa ja kohdentuu julkisen latausinfrastruktuurin ja kaasutankkausverkon tukemisen hallinnollisiin resursseihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti Energiavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Viraston asianhallintaprosessin digitalisointi			
— Sähköisesti tuotettujen kirjaustapahtumien osuus kaikista kirjaustapahtumista (%)	65	> 70	> 70
Viraston lupaprosessien sujuvoittaminen			
— Verkkolupien käsittelyaika (pv)	79	< 50	< 50
— Hankelupien käsittelyaika (pv)	29	< 40	< 40
— Päästölupien käsittelyaika (pv)	80	< 50	< 50
Energiamarkkinoiden valvonnan taloudellisuus			
— Sähkö- ja maakaasuvalvonnan toimintakulut/sähkön ja maakaasun kulutus (c/kWh)	0,0042	< 0,0050	< 0,0050

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Ilmastotavoitteiden edistämisen taloudellisuus			
— Päästökaupan hallinnoinnin toimintakustannukset päästökaupan piiriin kuuluvaa laitosta kohden (euroa/laitos)	5 116	< 4 000	< 4 000
— Uusiutuvan energian tuotantotukien hallinnointikustannukset järjestelmässä mukana olevilla laitoksilla tuotettua sähköä kohden (euroa/MWh)	0,35	< 0,30	< 0,30

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	10 274	10 306	10 837
Bruttotulot	2 563	1 720	1 720
Nettomenot	7 711	8 586	9 117
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	984		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 349		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueelliset energianeuvontatehtävät (siirto momentilta 32.01.40)	80
Sijaintitietopalvelu	300
Uudelleenkohdennus (siirto momentille 32.01.10)	-100
Viraston kyberturvallisuutta edistävät toimenpiteet	215
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-37
Matkustussäästö	-60
Palkkausten tarkistukset	133
Yhteensä	531

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	9 117 000
2022 II lisätalousarvio	73 000
2022 talousarvio	8 586 000
2021 tilinpäätös	8 076 000

10. Digitalisaation kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 44 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmäudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen, käyttöönottoon ja kehittämisen aikaiseen ylläpitoon
- 2) digitalisaatiohankkeiden toimeenpanon tukemiseen ja arviointiin

3) enintään 50 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen ja vakinaisen henkilöstön palkkausmeinoihin.

Määräraha on varattu

- 1) 4 000 000 euroa yritysten digitaloushankkeelle (RRF pilari2)
- 2) 800 000 euroa tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistamiseen (RRF pilari2)
- 3) 7 000 000 euroa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin digitalisaatiohankkeelle (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu digitalisaatiota edistävien tietojärjestelmä uudistusten ja digitaalisten palveluiden kehittämiseen. Määrärahalla rahoitetaan keskeisiä digitaalisuutta edistäviä uudistuksia, joita toteutetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tai yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa.

Momentin määräraha on 11 800 000 euroa on EU:n elpymisvälineen toimeenpanon rahoitusta. Reaaliaikataloushankkeen tavoitteena on vauhdittaa datataloutta ja digitalisaatiokehitystä. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanolla tuetaan digitaalista ulottuvuutta kehittämällä asiakaslähtöisen toimintatavan edellyttämiä laadukkaita sähköisiä palveluja ja työvoimapalvelujen toimintaa tukevia järjestelmiä. Digitalisaatio rahoituksen tavoitteena on varmistaa, että merkittävä osa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin edellyttämistä digitaalisista toiminnoista on rakennettu TE-palveluiden tietojärjestelmään.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Luvat ja valvonta -hanke	1 500 000
Reaaliaikataloushanke (RRF pilari2)	4 000 000
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonta ja täytäntöönpano (RRF pilari2)	800 000
Pohjoismaisen työvoimapalvelumalli (RRF pilari3)	7 000 000
TE-digi -hanke	15 000 000
TE-palvelu-uudistus	4 000 000
Work in Finland	1 000 000
Hallinnonalan digitalisaation kehittäminen	11 200 000
Yhteensä	44 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luvat ja valvonta -hanke	-680
Pohjoismaisen työvoimapalvelumalli (RRF pilari3)	-6 000
TE-digi -hanke	-5 800
Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen (RRF pilari2)	-2 600
TE-palvelu-uudistuksen muutokustannukset	4 000
Uudelleen kohdennus (siirto momentilta 32.01.01)	750
Uudelleen kohdennus (siirto momentilta 32.01.02)	2 000
Uudelleen kohdennus (siirto momentilta 32.01.03)	2 000
Uudelleen kohdennus (siirto momentilta 32.01.04)	750
Uudelleen kohdennus (siirto momentilta 32.01.05)	1 500

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Uudelleenkohdennus (siirto momentilta 32.01.06)	100
Uudelleenkohdennus (siirto momentilta 32.01.07)	3 000
Uudelleenkohdennus (siirto momentilta 32.01.08)	500
Uudelleenkohdennus (siirto momentilta 32.01.09)	100
Uudelleenkohdennus (siirto momentilta 32.30.51)	15 000
Yritysten digitalous (RRF pilari2)	-3 000
Yhteensä	11 620

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	44 500 000
2022 II lisätalousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	32 880 000
2021 tilinpäätös	21 200 000

20. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 139 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisesti:

- 1) siviilipalveluksen toimeenpanosta aiheutuviin kustannuksiin lukuun ottamatta palkkauskustannuksia
- 2) Siviilipalveluskeskuksessa työpalvelusta suorittavien siviilipalvelusvelvollisten ylläpidosta ja etuuksista aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) Siviilipalveluskeskus toimii siviilipalvelusta toimeenpanevana viranomaisena. Siviilipalveluskeskus määrää siviilipalvelusvelvolliset palvelukseen ja täydennyspalvelukseen, järjestää velvollisten koulutusjaksot sekä valvoo ja huolehtii, että siviilipalvelustoiminta järjestetään siviilipalveluslain ja -ohjeiden mukaisesti.

Siviilipalvelusaika on 347 vuorokautta, johon kuuluu 28 vuorokauden mittainen koulutusjakso ja loppuajan käsittävä työpalvelus, jonka suurin osa velvollisista suorittaa palveluspaikoissa ja arviolta noin 40 velvollista Siviilipalveluskeskuksessa.

Täydennyspalvelukseen on velvollinen osallistumaan siviilipalvelusvelvollinen, joka on suorittanut asevelvollisuuslain (1438/2007) tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisen palveluksen ja jonka hakemus siviilipalvelukseen on hyväksytty mainitun palveluksen suorittamisen jälkeen. Siviilipalveluskeskus järjestää täydennyspalveluskoulutusta viiden vuorokauden mittaisena koulutuksena.

Siviilipalveluksen tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet (hlöä)	2 022	2 200	2 200
Peruskoulutusjaksolla koulutetut (hlöä)	1 186	1 200	1 200
Siviilipalveluskeskuksesta täysin palvelleena kotiutuneet (hlöä)	22	40	40
Täydennyspalvelukseen hakeutuneet (hlöä)	435	3 400	1 500
— koulutetut (hlöt)	230	800	1 320

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Täydennyspalveluskeskukseen hakeutuneiden määrän kasvu	1 200
Yhteensä	1 200

2023 talousarvio	6 139 000
2022 talousarvio	4 939 000
2021 tilinpäätös	4 470 821

29. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 62 072 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää momentilta 32.20.40 maksettaviin kulutusmenoihin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	62 072 000
2022 talousarvio	62 072 000
2021 tilinpäätös	54 322 355

40. Valtionavustus kestävää kasvupolitiikkaa edistäville toimijoille (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 171 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten myöntämiseen valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) yrityksille ja muille yhteisöille kestävä kasvupolitiikan edistämiseen
- 2) valtioneuvoston asetuksen avustuksesta kestävä kasvupolitiikkaa ja yritysten kansainvälistymistä edistäville yhteisöille (104/2021) mukaisiin yleisavustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös valtionavustusten myöntämiseen Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustusta voidaan käyttää yritystoiminnan ja yrittäjyyden edistämiseen, yritysten uudistumiseen ja kansainvälistymiseen tähtäävien palvelujen kehittämiseen ja tuottamiseen, standardointitoimintaan, julkisten hankintojen neuvontapalveluiden tuottamiseen, pohjoismaisen ympäristömerkkijärjestelmän kansallisen tason tehtävien hoitamiseen, suomalaisen muotoilun edistämiseen niin kotimaassa kuin maailmalla.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Yrittäjyyden ja yritystoiminnan edistäminen sekä kansainvälistymispalvelut	2 341 000
Julkisten hankintojen neuvontapalvelut	500 000
Standardointitoiminta	1 330 000
Yhteensä	4 171 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueelliset energianeuvontatehtävät (siirto momentille 32.01.09)	-80
Hankinnoilla työllistämisen vauhditusohjelman koordinaatiohanke (siirto momentille 32.30.51)	-26
Kansainvälinen teknologiapalkinto	-1 000
Kertaluonteisten lisäysten poisto	-1 000
Omistajavaihdosten tukeminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-250
Uudelleenkohdennus	-500
Yhteensä	-2 856

2023 talousarvio	4 171 000
2022 talousarvio	7 027 000
2021 tilinpäätös	9 401 000

41. *Erityisavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tutkimusinfrastruktuuriin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 850 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2023 saa uusia rahoituspäätöksiä tehdä enintään 2 600 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

- 1) kvanttietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin
- 2) kvanttisalaustekniikoita hyödyntävän verkkoinfrastruktuurin rakentamiseen (EuroQCI)
- 3) VTT:n kyberturvallisuuden kehittämisinvestointeihin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ennen vuotta 2023 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Kvanttietietokone	5 700
Kvanttialaustekniikoita hyödyntävän verkkoinfrastruktuurin rakentamiseen	400
Kyberturvallisuuden kehittämisinvestoinnit	750
Yhteensä	6 850

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	6 100	5 750	-	-	11 850
Vuoden 2023 sitoumukset	750	750	750	350	2 600
Menot yhteensä	6 850	6 500	750	350	14 450

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kvanttialausta hyödyntävä viestintäverkko	300
Kvanttietietokone	200
Kyberturvallisuuden kehittämisinvestoinnit (kyber)	750
Maksatusten tarkistukset	-500
Yhteensä	750

2023 talousarvio	6 850 000
2022 talousarvio	6 100 000
2021 tilinpäätös	4 400 000

49. Valtionavustus Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 97 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisavustuksena yhtiölle Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (761/2014) mukaisena rahoituksena Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa enakkona.

Selvitysosa: Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:n tehtävänä on riippumattomana tutkimuslaitoksena edistää tutkimuksen ja teknologian laaja-alaista hyödyntämistä elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa. Yhtiö harjoittaa soveltavaa tutkimusta ja teknologian kehittämistä sekä näihin liittyvää ennakointitoimintaa, toimii kansallisena metrologialaitoksena, ylläpitää ja kehittää kansallista metrologiajärjestelmää, mittanormaalijärjestelmää ja kalibrointipalvelua sekä harjoittaa metrologian strategista tutkimusta.

Määrärahaa kohdennetaan Suomen elinkeinorakennetta uudistavien alojen sekä kansainvälisesti merkittävien innovaatioekosysteemien kehittämiseen. VTT:n tavoitteena on ratkaista yhdessä asiakkaiden ja muiden tutkimuskumppanien kanssa aikamme suurimpia yhteiskunnallisia haas-

teita ja luoda siten kestäväää kasvua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Näitä haasteita ovat ilmastonmuutos, resurssien riittävyys, yhteiskunnan kokonaisturvallisuus, teollisuuden uudistuminen sekä terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytykset.

Määrärahalta tuetaan VTT:n kyberturvallisuuden kehittämistä. Lisäksi sitä käytetään Digitaalinen Eurooppa -ohjelman EuroQCI ja EuroHPC -hakuihin osallistumiseen kansallisena vastinrahoituksena sekä Horisontti Eurooppa -puiteohjelman vastinrahoituksena.

Strategisesti erityisen tärkeässä tutkimuksessa valtion tuki on 100 %.

Vaikuttavuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
— Suomalaiset innovaatiot, joiden kehittämisessä ja kaupallistamisessa VTT:llä merkittävä rooli (% , 5 v. liukuva ka.)	29	26	26
— VTT:n kanssa toteutettu hanke edisti asiakkaiden kytkeytymistä kansainvälisiin verkostoihin (%)	45	45	45

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
— Tuottavuus (kokonaistuotot/htv, 1 000 euroa)	126	125	125
— Maksullisen toiminnan tuotot (milj. euroa)	67,7	67,7	71

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Yleisavustus perusrahoitukseen	79 785
Arvonlisäveromenot	17 000
Yleisavustus Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) fuusiotutkimuksen koordinaatiotehtävä	160
Yleisavustus jäsenmaksuihin	75
Yhteensä	97 020

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

EuroQCI-hankkeen vastinrahoitus (siirto momentille 29.40.20)	-163
Kertaluonteinen lisäpanostus ilmastoneutraalisuuden vauhdittamiseen	-5 000
Kvanttialausta hyödyntävä viestintäverkko	200
Kyberturvallisuuden parantaminen (kyber)	480
Yhteensä	-4 483

2023 talousarvio	97 020 000
2022 II lisätalousarvio	78 000
2022 talousarvio	101 503 000
2021 tilinpäätös	109 303 000

50. *Valtionavustus kuluttajajärjestölle* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 322 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry:n toiminnan tukemiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuluttajaliitto - Konsumentförbundet ry on kuluttajien etujärjestö, joka neuvoo kuluttajia sekä jakaa ja välittää kuluttajatietoa.

2023 talousarvio	1 322 000
2022 talousarvio	1 322 000
2021 tilinpäätös	1 222 000

51. *Valtion osuus merimiespalvelutoiminnasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 572 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) merimiespalvelulain (447/2007) nojalla merimiesten hyvinvoinnin edistämiseen tarkoitettujen palvelujen valtionosuuden maksamiseen

2) valtion varoista korvattavista merimiesten matkakustannuksista annetun lain (1068/2013) nojalla työnantajille maksettaviin merimiesten matkakustannuksiin

3) merimiespalveluihin, joiden rahoitus muodostuu merimiespalvelulain (447/2007) 6 §:ssä tarkoitetusta valtio-osuudesta ja lakkautettua lästimaksujärjestelmää vastaavasta maksuosuudesta.

Selvitysosa: Merimiespalvelutoimisto toimii työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä. Merimiespalvelutoimiston toimintaa rahoitetaan suomalaisilla aluksilla työskenteleviltä työntekijöiltä ja heidän työnantajiltaan perittävillä merimiesten palvelumaksuilla, joiden molempien suuruus on 1/1000 alukselta saaduista ja maksetuista tuloista. Valtion osuus merimiespalvelutoimiston rahoituksesta on 50 %. Valtion osuus merimiespalvelutoimiston rahoituksesta vastaa työnantajien ja työntekijöiden maksuosuutta. Tämän lisäksi valtion varoista katetaan erillinen maksuosuus, jonka määrä vastaa kumotusta laivalästimaksujärjestelmästä merimiespalvelutoimistolle maksettua osuutta (492 000 euroa).

Toimiston tehtävänä on kerätä palvelumaksut sekä edistää merimiesten opinto- ja aikuiskasvustoimintaa sekä merimiespalvelukeskusten perustamista kotimaahan ja ulkomaille, järjestää ja ohjata merimiesten liikunta- ja kulttuuritoimintaa sekä muuta virkistys- ja vapaa-ajantoimintaa, tarjota merimiehille kirjasto- ja tietopalveluja, parantaa merimiesten tiedotustoimintaa, yhteydenpitoa ja viestintäpalveluita sekä kehittää merimiespalvelutoimintaa siten, että merimiesten mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaelämään paranevat.

Valtio korvaa suomalaisella aluksella työskentelevän työntekijän kotimatkoista varustamoille syntyneistä kustannuksista 50 %. Korvattavat kustannukset käsittävät välittömät matkakustannukset, työntekijän ylläpitokustannukset matkan aikana ja matkan järjestämisestä syntyneet kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	1 072 000
Valtion osuus merimiesten matkakustannuksista	1 500 000
Yhteensä	2 572 000

2023 talousarvio	2 572 000
2022 talousarvio	2 572 000
2021 tilinpäätös	2 268 993

53. Matkustajien paluukuljetukset ja korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää matkapalveluyhdistelmien tarjoajista annetun lain (921/2017) mukaisesti matkustajien paluukuljetusten ja korvausten maksamiseen matkapalveluyhdistelmien tarjoajien maksukyvyttömyystapauksissa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa matkustajien paluukuljetuksia ja maksaa korvauksia, mikäli matkapalveluyhdistelmien tarjoaja on maksukyvytön. Valtio voi maksaa paluukuljetusten kustannukset, mikäli se on matkustajien nopean paluukuljetuksen vuoksi välttämätöntä. Lisäksi valtio voi maksaa myös muita matkustajien saatavia, jos matkapalveluyhdistelmien tarjoajan asettama vakuus ei riitä kaikkien saatavien maksamiseen tai niiden maksaminen vakuuksista kestää kohtuuttoman kauan. Paluukuljetusten kustannukset ja matkustajille maksetut korvaukset korvataan valtiolle matkapalveluyhdistelmien tarjoajan valvonta- ja maksukyvyttömyyssuojamaksusta annetun lain (922/2017) mukaisesti asetetuista vakuuksista, niihin perustuvista kiinteistä maksuista sekä matkanjärjestäjiltä kerättävällä veroluontoisella maksulla, jonka suuruus on 0,024 % matkapalveluyhdistelmien myynnin liikevaihdosta. Maksuilla varaudutaan tilanteisiin, joissa valtio tulee korvausvelvolliseksi eikä valtion maksamia korvauksia saada perittyä takaisin vakuuksista. Lisäksi peritään vakuusmäärään perustuvaa kiinteää maksua. Maksut tuloutuvat momentille 11.19.09, jolle arvioidaan kertyvän 650 000 euroa v. 2023.

2023 talousarvio	400 000
2022 talousarvio	400 000
2021 tilinpäätös	400 000

(54.) Korvaukset matkustajille matkapakettien peruuntumisesta (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	400

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 18 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien suorittamiseen
- 2) erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Pohjoismainen ydinturvallisuusalan yhteistyö	360 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 220 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	753 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	434 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) IPPAS tarkastus	130 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu, osuudet eläkemaksuista ja uudesta pääkonttorista aiheutuvista kustannuksista	4 809 000
Suomen maksuosuus ESA:n tiedeohjelmasta	7 882 000
Guianan avaruuskeskuksen maksut	794 000
Kansainvälisen työjärjestön (ILO) jäsenmaksu	1 700 000
Kansainvälisen uusiutuvan energian järjestön (IRENA) jäsenmaksu	110 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	354 000
Yhteensä	18 590 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 18 385 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 205 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Euroopan avaruusjärjestön maksut (siirto momentilta 32.20.40)	876
Yhteensä	876

2023 talousarvio	18 590 000
2022 talousarvio	17 714 000
2021 tilinpäätös	17 219 000

95. Eräät oikeudenkäyntikulut ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ryhmäkannelain (444/2007) mukaisesta ryhmäkanteesta aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen, Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) mukaisesta kuluttaja-asiamiehen avustustoiminnosta tai kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) mukaisista oikeusprosesseista aiheutuneiden oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

2) kilpailulaissa (948/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Kilpailu- ja kuluttajaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

3) sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetussa laissa (590/2013), sähkömarkkina-laissa (588/2013) ja maakaasumarkkina-laissa (587/2017) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Energiaviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

4) säätiölaissa (487/2015) tarkoitettuun säätiövalvonnan oikeusprosessissa Patentti- ja rekisterihallituksen vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen

5) eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), eräiden rakennustuotteiden hyväksynnästä annetussa laissa (954/2012), pelastustoimen laista (10/2007), vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994), vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta sähkö- ja elektroniikkalaitteissa annetussa laissa (387/2013), tuotteiden ekologiselle suunnittelulle ja energiamerkinnälle asetettavista vaatimuksista annetussa laissa (1005/2008), jätelaissa (646/2011), jalometallituotteista annetussa laissa (1029/2000), kuluttajaturvallisuuslaissa (920/2011), lelujen turvallisuudesta annetussa laissa (1154/2011), kemikaalilaissa (599/2013), kasvinsuojeluaineista annetussa laissa (1563/2011), kosmetiikasta valmistetuista tuotteista annetussa laissa (492/2013), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun laissa (390/2005), kaivoslaissa (621/2011), painelaitelaissa (1144/2016), hissiturvallisuuslaissa (1134/2016), sähköturvallisuuslaissa (1135/2016), vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005), konttilaissa (762/1998) sekä mittauslaitelaissa (707/2011) tarkoitetuissa oikeusprosesseissa Turvallisuus- ja kemikaaliviraston vastapuolelle maksettavaksi määrättyjen oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan ryhmäkanneprosessista valtiolle aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, joita syntyy jos kuluttaja-asiamies häviää ajamansa kanteen. Lisäksi momentilta voidaan maksaa Kilpailu- ja kuluttajaviraston, Energiaviraston, Patentti- ja rekisterihallituksen sekä Turvallisuus- ja kemikaaliviraston valvontatehtävien hoitamisesta aiheutuvia oikeudenkäyntikuluja, jotka on määrätty maksettavaksi vastapuolelle silloin, kun valvontaviranomainen on hävinnyt asian.

2023 talousarvio	50 000
2022 talousarvio	50 000
2021 tilinpäätös	94 233

20. Uudistuminen ja vähähiilisyys

Selvitysosa: Elinkeino-, innovaatio- ja energiapolitiikoilla edistetään elinkeinoelämän uudistumista ja kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistumista sekä laajemmin yhteiskunnan kehittämistä hiilineutraaliksi. Tämä edellyttää uusia toimenpiteitä sekä julkisen sektorin ja yritysten tiivistä vuorovaikutusta. On kehitettävä uusia ilmastoystävällisiä tuotteita ja palveluja sekä otettava käyttöön tuotantotapoja, joilla teollisuuden prosessit voidaan muuttaa vähähiiliseksi. Tähän panostamalla yritykset voivat tarjota kotimaisiin vahvuuksiin perustuvia ympäristöllisesti kestäviä ratkaisuja, joiden kysyntä maailmanmarkkinoilla on kasvamassa.

Siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutuvan energian osuutta energian käytössä. Vähähiilisyttä ja päästöttömän energiajärjestelmän luomista tukevat politiikkatoimet mahdollistavat talouden kestäväen kehityksen. Tavoitteiden saavuttamisessa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja innovoinnin (tki) tuloksilla on keskeinen merkitys.

Innovaatiojärjestelmän uudistamista jatketaan ottaen huomioon hallitusohjelman linjaukset, rahoittajaorganisaatioiden viimeaikaisten arviointien suositukset sekä parlamentaarisen tki-työryhmän vuoden 2021 linjaukset. Vuonna 2022 parlamentaarisen ryhmän työ jatkuu, ja tehtävänä on laatia kehyskautta pidempi t&k-rahoituksen suunnitelma, toimia tammikuussa 2023 käyttöön otettavan t&k-rahoituslain valmistelun seurantaelimenä sekä arvioida ryhmän aiempien linjausten toimeenpanoa. Tki-toiminnan päivitetyn tiekartan toimenpiteillä parannetaan suomalaisen tki-ympäristön kansainvälistä vetovoimaa ja kannustetaan tki-investointien lisäämiseen Suomessa. Yritysten, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen pitkäjänteistä tki-yhteistyötä vahvistetaan kumppanuusmallilla.

Toimenpiteillä lisätään tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan laatua ja vaikuttavuutta ja tuetaan kansainvälisesti kilpailukykyisten innovaatiokeskittymien ja ekosysteemien muodostumista Suomeen. Alueellisia, kansallisia ja EU:n tki-rahoitusvälineitä hyödynnetään rinnakkain ekosysteemien tukena. Tutkimus- ja innovaatorahoitusta suunnataan yhteiskunnan ja elinkeinoelämän uudistumisen kannalta keskeisille aloille ja lupaaviin kasvumahdollisuuksiin, mm. vihreän siirtymän tukemiseen. Tiekartan toimenpiteillä tuetaan myös tutkimustulosten jatkojalostamista ja tutkimuksessa syntyneen osaamisen hyödyntämistä kaupallisesti sekä laajemmin yhteiskunnassa. Yrityksiä kannustetaan luomaan kansainvälistä, korkean arvonlisän liiketoimintaa ja työpaikkoja kehittämällä ja hyödyntämällä uutta teknologiaa sekä uusia arvonluonnin lähteitä.

Politiikan toimintatapoja ja keinoja uudistetaan mm. hyödyntämällä digitalisaatiota, toteuttamalla kokeiluja, kehittämällä säädösympäristöä sekä rakentamalla hallinnonalarajat ylittäviä kehittämistoimia ja ohjelmakokonaisuuksia.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2023:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2021 arvio/ toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Ilmastotavoitteet toteutuvat			
— Päästökaupan ulkopuoliset kasvihuonekaasupäästöt (Mt CO ₂ ekv.)	29	29	28
Investoinnit Suomessa lisääntyvät			
— Teollisuuden kiinteät investoinnit (mrd. euroa)	5,64	6,83	7,50
— Suorien ulkomaisten sijoitusten kanta / BKT (%)	31	> 30	> 30
Innovaatiotoiminta vahvistuu			
— Yritysten t&k-investoinnit, volyymin vuotuinen kasvu (%)	4,7	> 5,0	> 5,0

20. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) energian tehokkaan käytön ja uusiutuvien energianlähteiden käytön edistämiseen, kehittämissuhteisiin ja selvityksiin sekä informaatio- ja neuvontatoimintaan
- 2) energiätehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaan sääntelyn valmisteluun, kansalliseen toimeenpanoon ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavia toimenpidekokonaisuuksia ovat energiätehokkuusdirektiivin ja -sopimusten sekä energiakatselmusjärjestelmän toimeenpano, EU-laajuisen tuotteiden energiätehokkuusvaatimuksien aikaansaaminen, kuluttajien energiataloudelliseen käyttäytymiseen vaikuttaminen ja uusiutuvan energian käytön edistäminen sekä vaikutusten arviointi ja kansainväliset raportointivelvoitteet ja yhteishankkeet.

Toiminnalla kootaan, jalostetaan ja jaetaan tietoa sekä kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa yhteistyössä kuntien, yritysten ja toimialajärjestöjen kanssa, hyödyntäen myös kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia. Laajoille kuluttajaryhmille suunnatussa energian tehokkaaseen käyttöön ja uusiutuviin energialähteisiin liittyvässä neuvonta- ja tiedotustoiminnassa tehdään tiivistä yhteistyötä asiantuntijaorganisaatioiden kanssa sekä tuetaan alueellisia toimijoita.

Vaikuttavuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite	2030 tavoite
Energian loppukäyttö (TWh)	< 280	< 280	< 280	< 275
Kumulatiivinen energiansäästö vuodesta 2021— (TWh)	-	> 45	> 64	> 130

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Informaatio- ja neuvontatoiminta	2 400 000
Energiatehokkuussopimusjärjestelmä	900 000
Energiakatselmusjärjestelmä	200 000
Uusiutuvan energian käytön edistäminen	250 000
Seuranta, vaikutusten arviointi ja kv-raportointi	600 000
EU-kehityshankkeet ja taustaselvitykset	50 000
Yhteensä	4 400 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellinen energianeuvonta (siirto momentille 32.20.41)	-20
Yhteensä	-20

2023 talousarvio	4 400 000
2022 talousarvio	4 420 000
2021 tilinpäätös	3 420 000

40. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 479 254 000 euroa.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä uusia rahoituspäätöksiä enintään 470 482 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2022 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2023 enintään 20 000 000 eurolla.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää:

1) valtionavustuslain (688/2001), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä työelämän kehittämishankkeisiin

2) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä korkeakoulujen ja vastaavien julkista tutkimusta tai tiedon levittämistä tekevien organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä niiden valmisteluun, osaamisen ja strategisten toimintaedellytysten kehittämiseen sekä kansainvälisille organisaatioille maksettaviin jäsen- ja ohjelmamaksuihin

3) valtion budjettitalouden organisaatioiden sekä kunnallisten ja muiden julkisten organisaatioiden julkisen toiminnan innovatiivisiin ja työelämän kehittämishankkeisiin

4) julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) 5 §:ssä määriteltyjen hankintayksiköiden julkisen toiminnan laatua ja kustannustehokkuutta kohottaviin innovaatioihin liittyvien julkisten hankintojen (innovatiiviset julkiset hankinnat) valmisteluun ja toteutukseen

5) kansainvälisille organisaatioille innovaatioyhteistyön ja -ohjelmien jäsen- ja osallistumismaksuihin

6) kansallisiin ja Euroopan unionin rahoitusosuuksiin eurooppalaisissa yhteistyöhankkeissa

7) valtionavustuslain (688/2001), yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1734/2015) ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti kansainvälistymistä edistävien toimien toteuttamiseen

8) yritysten materiaalikatselmusten kehittämisen yhteydessä suoritettaviin avustusluonteisiin vähämerkityksisiin kustannusosuuksiin, jotka liittyvät yritysten materiaalikatselmuskokeiluihin

9) valtionavustuslain (688/2001) ja valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) mukaisesti Euroopan yhteistä etua koskeviin tärkeisiin hankkeisiin, joiden tukemisen Euroopan komissio on erillisen ilmoituksen perusteella hyväksynyt sisämarkkinoille soveltuvaksi

10) valtionavustuslain (688/2001) ja Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) sekä maksuhyvityksestä audiovisuaalisiin tuotantoihin annetun valtioneuvoston asetuksen (1138/2020) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille Suomessa tapahtuvaan audiovisuaalisten teosten käsikirjoittamiseen, kehittämiseen, tuotannon ja levityksen kustannuksiin sekä myynnin edistämiseen. Avustusta voidaan myöntää myös ulkomaisille toimijoille

11) valtionavustuslain (688/2001), kiertotalouden ja kestäväen vihreän kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille myönnettävään kiertotalouden investointi- ja innovaatiotukeen.

Momentilta voidaan maksaa rahoitustoimintaan liittyvien tavanomaisten ennakoiden lisäksi ennakointia Business Finland Oy:lle sen myöntämistä avustusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha on varattu

1) 48 300 000 euroa materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen edistämiseen (RRF pilari1)

2) 9 100 000 euroa ja valtuudesta 14 700 000 euroa kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan (RRF pilari1)

3) 7 050 000 euroa mikroelektronikan arvoketjuun (RRF pilari2)

4) 3 300 000 euroa ja valtuudesta 2 500 000 euroa 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämisympäristöihin (RRF pilari2)

5) 8 600 000 euroa innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari3)

6) 29 600 000 euroa veturiyrittäjärahoitukseen (RRF pilari3)

7) 8 366 000 euroa avainalojen vauhdittamiseen ja osaamiseen vahvistamiseen (RRF pilari3)

8) 5 600 000 euroa innovatiivisten kasvuyritysten tukemiseen (RRF pilari3)

9) 1 100 000 euroa teollisuuden vähähiilisen, kiertotalouden ja digitaalisen uudistumisen edistämisen ja teollisen palveluviennin kasvattamisen ohjelmaan (RRF pilari3)

- 10) 1 200 000 euroa terveys- ja hyvinvointiteknologioihin ja osaamiseen (RRF pilari3)
 - 11) 2 500 000 euroa ja valtuudesta 3 620 000 euroa luovien alojen rakennetukeen (RRF pilari3)
 - 12) 600 000 euroa matkailualan kestävän ja digitaalisen kasvun tukemiseen (RRF pilari3)
- osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentille budjetoituihin kulutusmenoihin liittyvät arvonlisäveromenot maksetaan momentilta 32.01.29.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoituksella kannustetaan uusien miljardiluokan ekosysteemien syntymistä Suomeen. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon rahoituksen vaikutus hankkeen toteutukseen, hankkeen vaikuttavuus, tavoiteltava liiketoiminta sekä kehitettävän innovaation tai osaamisen uutuusarvo, tulosten hyödyntäminen, käytettävät voimavarat, taloudelliset edellytykset ja verkottuminen sekä hankkeiden välilliset vaikutukset elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa.

Rahoitusta voidaan myöntää myös Euroopan yhteistä etua koskeville tärkeille hankkeille (Important Projects for Common European Interest, IPCEI) sekä kiertotalouden innovaatio- ja investointihankkeille.

Momentin määrärahasta 125 316 000 euroa ja valtuudesta 20 820 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia kokonaisuuksia. Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttöä ja kierrätystä edistäviä investointeja tukemalla tavoitellaan jättemateriaalien ja materiaalien sivuvirtojen uudelleenkäytön ja kierrätyksen lisäämisen kautta luonnonvarojen käytön vähentämistä. Kiinteistö- ja rakentamisalan vähähiilisten ratkaisujen tukiohjelmaan tuettaviksi valittavien toteutusten valintakriteereissä haitallisuus ympäristölle tai luonnon monimuotoisuudelle on poissulkeva ehto, hakijan tulee osoittaa haitattomuus ja ilmastonmuutoksen torjunnan ja sopeutumisen toteutuminen hankkeessa. Toteutusten tulee joko perustua todennettavissa olevaan vähähiilisyyttä edistävään ratkaisuun tai tuottaa toimintamalleja ja työkaluja vähähiilisen talouden toteuttamiseksi ja osoittamiseksi. Kaikki investointikokonaisuudet tukevat vihreää ulottuvuutta. Kaikki rahoitettavat hankkeet kilpailutetaan rahoitushakujen kautta, ja päätöksenteossa huomioidaan DNSH (ei merkittävää haittaa) -kriteeristö.

Business Finland tukee mikroelektronikan arvoketjun syntymistä ja 6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan testaus- ja kokeilu ympäristöjä, joissa yritykset ja tutkimuslaitokset kehittävät teknologia-neutraaleja hankkeita. Investoinnit tukevat digitaalista siirtymää.

Elpymisvälineen kautta tki-rahoituksen kokonaisuuden rahoitusta kohdennetaan hankkeisiin, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen. Investoinnit ja uudistukset edistävät digitalisaatiota tukemalla osaamistason nostoa sekä uuden tiedon tuottamisen ja innovaatio toiminnan kehitystä. Vihreän ulottuvuuden tavoitteet otetaan huomioon rahoituskriteereissä. Luovan talouden edistäminen liittyy pääosin digitalisaation edistämiseen pyrkien monipuolistamaan luovan työn tulosten hyödyntämistä ja parantamaan

kulttuuri- ja luovan alan toimijoiden mahdollisuuksia kilpailla kansainvälisillä markkinoilla. Matkailualalle kohdennetaan tutkimus- ja kehittämisrahoitusta, tuetaan yrityksiä tiedolla johtamisen ja kestävä matkailun valmennuskokonaisuuksilla tavoitteena matkailualan kestävä ja digitaalinen kasvu. Toimenpiteet luovat edellytyksiä kestäväälle yritystoiminnalle niin matkailuyrityksissä kuin muissa matkailualaa tukevilla toimialoissa. Matkailualan toimenpiteet tukevat digitaalista ulottuvuutta (40 %). Kehittämistoimenpiteillä tuetaan digitaalisten toimintatapojen käyttöönottoa matkailun kestävyuden (ml. hiilijalanjälki) seurannassa, tiedolla johtamisessa ja matkailupalveluiden myynnin edistämisessä.

Eurooppalaisia yhteistyöhankkeita koskevia menoja vastaava EU:n rahoitusosuus ko. hankkeisiin on merkitty momentille 12.32.99.

Vaikutavuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Business Finland tukee talouden kasvuaedistämällä asiakkaidensa kehittymistä globaalisti erittäin menestyviksi yrityksiksi			
— Business Finlandin asiakkaiden viennin kasvuprosentin ja OECD-maiden viennin keskimääräisen kasvuprosentin erotus (%-yksikköä)	-	> 1	> 2
— Rahoitettujen hankkeiden synnyttämä vuosittainen vienti/Business Finlandin tki-rahoitus (vientikerroin)	36	> 20	> 20
Business Finland edistää kestävä kehitystä auttamalla asiakkaitaan kestävien ratkaisujen ja toiminnan kehittämisessä			
— Niiden palvelutapahtumien osuus, jotka liittyvät kestävä kehityksen edistämiseen (%)	17	> 50	> 55
Business Finland vahvistaa kilpailukykyä kannustamalla asiakkaitaan liiketoiminnan rohkeiksi uudistajiksi			
— Business Finlandin asiakkaiden yhteenlaskettujen T&K-panostusten kasvu (%)	2,1	> 6	> 6
— Hankkeisiin osallistuneiden kumppanien lukumäärä ekosysteemeissä, joissa tavoitteena miljardiluokan uusi liiketoiminta (lkm)	-	-	140

Valtuuden ja määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

	Määräraha	Valtuus
Avustukset tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan	222 200	275 625
— alkaville yrityksille		89 261
— pk-yrityksille		90 840
— suuryrityksille		95 524
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	111 964	148 413
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) vapaaehtoiset ohjelmamaksut	17 684	16 124
RRF-toiminta	125 316	20 820
AV-tuotantokannustin	2 090	9 500
Yhteensä	479 254	470 482

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	2027—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	379 499	210 533	106 981	41 051	28 310	766 374
Vuoden 2023 sitoumukset	99 755	167 730	126 287	60 327	37 033	491 132
Menot yhteensä	479 254	378 263	233 268	101 378	65 343	1 257 506

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 146 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 478 108 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

6G:n, tekoälyn ja kvanttilaskennan kehittämissympäristöt (RRF pilari2)	1 900
Avainalojen vauhdittaminen (RRF pilari3)	1 127
AV-tuotantokannustin	-9 260
ESAn maksut (siirto momentille 32.01.66)	-876
Innovaatio- ja tutkimusinfrastruktuurit (RRF pilari3)	4 800
Innovatiivisten kasvuyritysten tukeminen (RRF pilari3)	-200
Keskeisten materiaalien ja teollisuuden sivuvirtojen uudelleenkäyttö ja kierrätys (RRF pilari1)	19 600
Kumppanuusmallin pilotointi (LTA4 2020)	-4 500
Maksatusten tarkistukset	-19 667
Maksatusten tarkistus (korona-avustukset)	-36 000
Matkailualan kestävä ja digitaalisen kasvun tukeminen (RRF pilari3)	100
Mikroelektroniikan arvoketju (RRF pilari2)	3 750
Miljardiluokan ekosysteemit ja innovaatiot (HO 2019)	5 600
Suurten yritysten veturiyrittäjäkampanja (LTA4 2020)	-3 000
T&K-rahoituksen lisäys	8 230
Talent Explorer (HO 2019)	1 800
Teollisuuden vähähiilisyys, kiertotalous, digitaalisuus ja teollinen palveluvienti (RRF pilari3)	500
Teollisuusvetoiset innovaatioekosysteemit	2 000
Terveys- ja hyvinvointiosaaminen ja teknologia (RRF pilari3)	600
Tuki luovien alojen ja tapahtuma-alan yrityksille pilottien toteuttamiseksi (RRF pilari3)	600
Tukiohjelma kiinteistö- ja rakentamisalalle ilmastonmuutostaasteisiin (RRF pilari1)	5 000
Veturihankkeet (RRF pilari3)	21 600
Yhteensä	3 704

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	479 254 000
2022 II lisätalousarvio	-20 650 000
2022 talousarvio	475 550 000
2021 tilinpäätös	458 077 628

41. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 364 090 000 euroa.

Määrärahaa ja valtuutta saa käyttää energiatalouden myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston asetusten (1063/2012 ja 1098/2017) ja myöhemmin annettavan vuosien 2023—2027 koskevan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti:

1) investointeihin ja selvityksiin, jotka tukevat uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä, energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista taikka niihin liittyvää uuden teknologian käyttöönottoa

2) liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian demonstraatiohankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa ja valtuutta saa käyttää tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio toiminnan rahoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1444/2014) sekä kiertotalouden ja kestävästi kasvun edistämiseen myönnettävästä avustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (1197/2020) mukaisiin vetyhankkeisiin, akkuarvoketjuhankkeisiin sekä liikenteen biopolttoaineiden tuotantoon tai käyttöön liittyvän teknologian pilotoitihankkeisiin sekä Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille unionin normit ylittäviin ympäristönsuojelun investointihankkeisiin tai ympäristönsuojelun tason parantamiseen sekä jätteen kierrätystä ja uudelleenkäyttöä koskeviin investointihankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa ja valtuutta saa käyttää Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisiin energiainvestointi- ja energiainfrastruktuurihankkeisiin (VNA tuesta Suomen elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisille energiainvestoinneille vuosina 2022—2026).

Määrärahaa saa käyttää liikenteen biopolttoaineiden hyödyntämiseen liittyvistä selvityksistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa tehdä uusia sitoumuksia enintään 283 100 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2022 myöntämistaloutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2023 enintään 638 200 000 eurolla.

Määrärahasta on varattu

1) 61 740 000 euroa energiainfrastruktuuri-investointeihin (RRF pilari1)

2) 61 740 000 euroa ja valtuudesta 30 000 000 euroa energiateknologian uusiin investointeihin (RRF pilari1)

3) 50 800 000 euroa vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen (RRF pilari1)

4) 19 000 000 euroa teollisuuden prosessien sähköistämiseen ja vähähiilistämiseen (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energijärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaampiin ja ilmaston sekä ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Energiatukea tarvitaan erityisesti uuden teknologian käyttöönoton ja kaupallistumisen edistämiseen, uusi-

tuvaan lämmöntuotantoon, pienimuotoiseen sähköntuotantoon ja liikenteen biopolttoaineiden käytön lisäämiseen sekä energiatehokkuusinvestointien (sis. sähköinen liikenne ja vetyteknologia) tukemiseen. Määrärahaa voidaan käyttää EU:n strategiseen energiateknologiasuunnitelmaan sisältyvien Suomessa toteutettavien isojen demonstraatiolaitosten tukemiseen. Myös liikenteen biopolttoaineiden ja muiden uusiutuvien energialähteiden tuotannon ja käytön edistäminen tavoitteiden mukaiselle tasolle Suomessa edellyttää energiatukipanosten kohdentamista uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin.

Energiatukea kohdennetaan myös kaupunkien lämmittämisen vähähiilisyttä edistäviin ja erityisesti myös muuhun kuin polttoon perustuviin uuden teknologian pilotointi- ja demonstraatiohankkeisiin.

Business Finland vastaa teknologian pilotointiin liittyvistä hankkeista ja työ- ja elinkeinoministeriö demonstraatiolaitoksille suunnattavista avustuksista.

Energiatuki on investointihankkeissa enintään 30 % ja selvityshankkeissa enintään 40 % hyväksyttävistä kustannuksista. Lisäksi tukea voidaan korottaa investointihankkeessa 10 %-yksikköä hankkeen sisältämän uuden teknologian osalta. Selvityshankkeessa vastaava korotus voidaan tehdä, kun tuki myönnetään kunnalle tai pk-yritykselle.

Momentin määrärahasta 193 280 000 euroa ja myöntämisvaltuudesta 30 000 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavia investointeja energiainfrastruktuuriin ja uuteen energiateknologiaa sekä vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseen. Investoinnit suunnataan uusiutuvan energian tuotantoon ja energiansiirtoon siten, että ne mahdollistavat kasviuonekaasujen vähentämisen. Investointeja tehdään uusiutuvan energian eri tuotantomuotoihin, kuten merituulivoimaan ja teollisen kokoluokan aurinkoenergiaan. Energiajärjestelmiä ja energian varastointia koskevat hankkeet pyrkivät edistämään ratkaisuja, joilla vähennetään fossiilisen energian käyttöä energiajärjestelmissä ja edistetään energiajärjestelmän integraatiota. Vähähiilisen vedyn ja hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen edistämiseksi pyritään mahdollistamaan puhtaalla energialla tuotetun vedyn tuotanto, hyödyntämisen skaalaaminen ja ratkaisut hiilidioksidin talteenottoon ja hyödyntämiseen. Vihreän siirtymän ja digitalisaation vaatimukset huomioidaan hankkeiden rahoituspäätöksissä.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
--	-------------------	-----------------	-----------------

Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energian tuotannossa ja käytössä

Energiahuollon monipuolisuus säilyy hyvänä

— Energiatuella myötävaikutetut investoinnit (milj. euroa)	643 2 685	—3 356 1 288	—1 610
— Myönnetty energiatuki (milj. euroa)	156,8	671,28	322
— Energiatuen vipuvaikutus (investoinnit/tukimäärä)	4,1	4—5	4—5

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	348 590	309 080	138 965	11 160	807 795
Vuoden 2023 sitoumukset	15 500	114 000	103 500	50 100	283 100
Menot yhteensä	364 090	423 080	242 465	61 260	1 090 895

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Akkustrategian mukaiset investoinnit (vihreä siirtymä)	10 000
Alueellinen energianeuvonta (siirto momentilta 32.20.20)	20
Arviomäärärahan tarkentuminen	17 710
Energiatuki (vihreä siirtymä)	20 000
Investoinnit uuteen energiateknologiaan (RRF pilari1)	12 000
Lisävaltuuden maksatusten poistuminen	-11 500
Suuret demohankkeet (LTA4 2020)	-4 000
Teollisuuden prosessien suora sähköistäminen ja vähähiilistäminen (RRF pilari1)	19 000
Vetyhankkeet (vihreä siirtymä)	20 000
Vähähiilinen vety sekä hiilidioksidin talteenotto ja hyödyntäminen (RRF pilari1)	50 800
Uudelleenkehittäminen	-500
Yhteensä	133 530

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	364 090 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	230 560 000
2021 tilinpäätös	30 690 127

43. Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetyn lain mukaisten tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuella korvataan päästökaupasta sähkön hintaan aiheutuvia välillisiä kustannuksia laissa määritellyille toimialoille vuosien 2021—2025 tietojen perusteella. Laissa määriteltyjen toimialojen katsotaan olevan erityisen alttiita merkittävälle hiilivuotoriskille päästökaupan sähkönhintaan aiheuttaman lisäkustannuksen johdosta. Sähköistämistuen tavoitteena on ehkäistä riskiä hiilivuodolle, turvata teollisuuden kustannuskilpailukykyä ja ohjata toiminnanharjoittajia kehittämään teollista tuotantoaan hiilineut-

raalimmaksi. Toiminnanharjoittajien tulisi käyttää myönnetystä tuesta vähintään 50 % kehittämistöimiin, jolla ne edistävät toimintansa muuttumista hiilineutraalimmaksi.

Sähköistämistukea maksetaan vuosien 2021—2025 tietojen perusteella vuosien 2022—2026 talousarvioista. Maksettavan tuen suuruus riippuu mm. päästöoikeuden hinnasta ja tuensaajan sähkönkulutuksesta tai tuotannon määrästä. Arvio tuen laskennassa sovellettavasta päästöoikeuden hinnasta vuonna 2023 on 50 euroa. Vuositasolla maksettavan tuen enimmäismäärä on rajattu enintään 150 000 000 euroon. Laissa energiaintensiivisen teollisuuden sähköistämistuesta säädetään tuen myöntämisen perusteista ja tuen määrän laskemisesta.

2023 talousarvio	150 000 000
2022 II lisätalousarvio	87 000 000

(45.) LNG-terminaalien investointituki (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	5 532 000
2021 talousarvio	5 532 000

46. Laivanrakennuksen innovaatiotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 592 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää laivanrakennuksen innovaatioihin myönnettävästä valtionavustuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen (364/2015) mukaisiin avustuksiin.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Mikäli vuoden 2022 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2023 enintään 15 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus myöntää rekisteröidyille laivanrakennusyrityksille, laivankorjausyrityksille tai laivakonversioryityksille uuden alustyyppin kehittämiseen ja suunnitteluun, aluksen innovatiivisiin osiin, jotka voidaan erottaa aluksesta erillisinä osioina sekä innovatiivisiin tuotanto-, suunnittelu- ja logistiikkamenetelmien kehittämiseen ja toteuttamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	18 592	18 325	11 000	3 000	50 917

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-1 193
Yhteensä	-1 193

2023 talousarvio	18 592 000
2022 talousarvio	19 785 000
2021 tilinpäätös	4 230 067

47. *Julkisen liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuurin edistäminen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 21 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sähköisen liikenteen, biokaasun ja uusiutuvan vedyn liikennekäytön infrastruktuurituesta annetun asetuksen (178/2022) mukaisesti:

- 1) 8 300 000 euroa ryhmään 1 kuuluville hankkeille (ajoneuvojen suuritehoisten latauspisteiden investointihankkeet)
- 2) 5 200 000 euroa ryhmään 2 kuuluville hankkeille (paikallisen joukkoliikenteen latauspisteiden investointihankkeet)
- 3) 2 800 000 euroa ryhmään 3 kuuluville hankkeille (paineistetun biokaasun tankkauspisteiden investointihankkeet)
- 4) 3 600 000 euroa ryhmään 4 kuuluville hankkeille (nesteytetyn biokaasun tankkauspisteiden investointihankkeet)
- 5) 1 600 000 euroa ryhmään 5 kuuluville hankkeille (uusiutuvan vedyn tankkauspisteiden investointihankkeet).

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Julkisten liikennesähkön ja -kaasun lataus- ja tankkausinfrastruktuuri-investointien tavoitteena on laajentaa olemassa olevaa latausinfrastruktuuria. Tuen tavoitteena on lisätä suuritehoisten latausasemien määrää vähintään 376 asemalla, joukkoliikenteen latauspisteiden määrää vähintään 417 pisteellä, paineistetun kaasun (CBG) tankkausasemien määrää vähintään 25:llä ja nesteytetyn kaasun (LBG) tankkausasemien määrää vähintään 14:llä vuoden 2024 loppuun mennessä.

Osa-alue edistää merkittävästi vihreää siirtymää tukemalla liikenteen siirtymää pois fossiilisista polttoaineista. Toimenpiteillä voidaan ehkäistä myös vihreästä siirtymästä aiheutuvia alueellisia ja sosiaalisia negatiivisia vaikutuksia. Liikenteen päästövähennykset ovat keskeisessä roolissa taakanjakosektorin vuoden 2030 päästövähennystavoitteen ja EU:n vuoden 2050 hiilineutraalustavoitteen saavuttamisessa. Investoinnit toteuttavat kansallisen energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman tavoitteita taakanjakosektorin päästöjen vähentämisestä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Julkinen latausinfrastruktuuri ja kaasutankkausverkko	15 000
Julkinen latausinfrastruktuuri ja kaasutankkausverkko (RRF pilari 1)	-13 200
Liikennesähkön ja kaasun julkisen jakeluinfran tuki (vihreä siirtymä)	6 500
Yhteensä	8 300

2023 talousarvio	21 500 000
2022 II lisätalousarvio	15 000 000
2022 talousarvio	13 200 000
2021 tilinpäätös	8 000 000

48. Uusiutuvan energian tuotantotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 135 406 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotuesta annetussa lain (1396/2010) mukaisesti:

- 1) syöttötariffin (tuulivoima, biokaasu, puupolttoaineet) maksamiseen
- 2) metsähakkeella tuotetun sähkön tuotantotuen (tuotantotuen ja sen korotuksena maksettavan kaasutinpreemion) maksamiseen
- 3) tarjouskilpailuun perustuvan preemiotuen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuotantotuella tuetaan syöttötariffijärjestelmään hyväksytyyn voimalaitoksen tuulivoimaan, biokaasuun, metsähakkeeseen tai puupolttoaineeseen perustuvaa sähkön tuotantoa. Tuulivoiman, biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan syöttötariffijärjestelmässä tukena laissa asetetun tavoitehinnan ja sähköpörssissä toteutuneen kolmen kuukauden Suomen aluehinnan keskiarvon erotus (syöttötariffijärjestelmä) sekä metsähakesähkön tuottajille päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuvaa tukea. Biokaasu- ja puupolttoainesähkön tuottajille maksetaan lisäksi syöttötariffin korotuksena lämpöpreemiota yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä metsähakesähkön tuottajille syöttötariffin korotuksena kaasutinpreemiota kaasutettaessa metsähaketta kaasuttimessa pölypolttokatilan polttoaineeksi.

Vuonna 2018 pidettiin kansallisen energia- ja ilmastostrategian mukaisesti teknologianeutraali tarjouskilpailu uusiutuvan energian tuesta. Tukea myönnettiin seitsemälle hankkeelle, joiden yhteenlaskettu sähkön tuotantomäärä vuodessa on 1,36 TWh. Tuki maksetaan preemiona (keskihinta 2,49 euroa/MWh) voimalaitoskohtaisesti enintään 12 vuoden ajan tuotannon aloittamisesta. Preemion enimmäismäärä maksetaan sähkön kolmen kuukauden markkinahinnan keskiarvon ollessa enintään 30 euroa/MWh. Hyväksytyjen hankkeiden enimmäistukimäärä on 3,5 milj. euroa vuodessa.

Euroopan unionin tavoitteena oli nostaa uusiutuvan energian osuus 20 prosenttiin energian loppukulutuksesta vuoteen 2020 mennessä. Suomelle asetettu tavoite oli 38 %, mikä ylitettiin.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/2001 uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian käytön edistämisestä (uudelleenlaadittu, ns. RED II) määrittelee, että jäsenmaiden on varmistettava yhteisesti, että uusiutuvista lähteistä peräisin olevan energian osuus on vähintään 32 % unionin energian kokonaisloppukulutuksesta v. 2030. Jäsenvaltioiden on asetettava kansalliset panoksensa, jotta ne voivat yhteisesti saavuttaa unionin yleistavoitteen. Suomi on ilmoittanut komissiolle kansallisessa energia- ja ilmastosuunnitelmassaan tavoittelevansa 51 prosentin uusiutuvan energian osuutta v. 2030.

Tuotantotuki ja tavoitehinnat

Tuulivoiman, biokaasusähkön ja puupolttoainesähkön tavoitehinnat (euroa/MWh)	83,50
Biokaasusähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	50,00
Puupolttoainesähkön lämpöpreemio sähkön ja lämmön yhteistuotannossa (euroa/MWh)	20,00
— enintään vuodessa/puupolttoainesähköä tuottava voimalaitos (euroa)	750 000
Metsähakesähkön tuottajille maksettava, päästöoikeuden hinnan ja turpeen veron mukaan muuttuva tuotantotuki (enintään euroa/MWh, kun 3 kuukauden päästöoikeuden keskihinta enintään 10 euroa/t ja turpeen vero 1,90 euroa/MWh)	18,00

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

- Suomi saavuttaa uusiutuvalla energialle asetetut tavoitteet
- Tukiohjelma edesauttaa Suomen muuttumista vähähiiliseksi yhteiskunnaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Tuulivoimalat	128 903 000
Biokaasuvoimalat	2 968 000
Puupolttoainevoimalat	135 000
Preemiotuki	3 400 000
Yhteensä	135 406 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sähkömarkkinahinnan ja päästöoikeuden hinnanmuutokset	-175 492
Tuulivoiman tuotantomäärän muutos	1 287
Yhteensä	-174 205

2023 talousarvio	135 406 000
2022 II lisätalousarvio	-174 211 000
2022 talousarvio	309 611 000
2021 tilinpäätös	201 023 765

83. Lainat tutkimus- ja innovaatiotoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 157 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014), valtioneuvoston tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta koskevan asetuksen (1444/2014) sekä Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EU 1407/2013) mukaisesti yrityksille ja muille yhteisöille:

- 1) tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja hyödyntämistä koskevaan teknologiseen, liiketoiminnalliseen ja muuhun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan
- 2) pääosin nuoria innovatiivisia yrityksiä palvelevien yrityskiihdyttämöjen ja riskipääomarahastoa kokoavien yritysten toiminnan käynnistämiseen.

Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy tai epäonnistuu, Business Finlandilla on lainansaajan hakemuksesta oikeus luopua lainasaatavasta tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määritellyllä tavalla.

Lainat myönnetään pääsääntöisesti vakuutta vaatimatta. Osa rahoituksesta voidaan maksaa enakkona.

Valtiokonttorilla on oikeus sopia lainansaajan kanssa aiemmin myönnettyjen pääomalojen ja niille kertyneiden korkojen muuttamisesta vieraan pääoman ehtoiseksi lainoiksi osakeyhtiölain (624/2006) mukaisesti. Valtiokonttori voi myös sopia lainojen erääntymisestä tällaisten muutosten yhteydessä. Muutos voidaan tehdä vain muiden velkojien suostumuksella.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 uusia lainoja saa myöntää enintään 146 823 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2022 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2023 enintään 20 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Lainoilla kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin teknologia-, tutkimus-, kehitys- ja innovaatio-ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta.

Lainat myönnetään enintään 10 vuodeksi. Mikäli hanke tai sen tulosten taloudellinen hyödyntäminen viivästyy, voidaan laina-aikaa erittäin painavasta syystä pidentää enintään 20 vuoteen. Lainoista perittävän koron arvioidaan olevan 1 % v. 2023. Lainana myönnettävän käynnistystuen määrä on enintään 1 milj. euroa (nuorille innovatiivisille yrityksille enintään 2 milj. euroa) ja laina-aika enimmillään 10 vuotta.

Lainojen takaisinmaksuista saatavat tulot on merkitty momentille 15.01.04 ja korot momentille 13.01.05.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	96 963	20 740	7 170	1 750	126 623
Vuoden 2023 sitoumukset	60 197	51 388	14 682	20 556	146 823
Menot yhteensä	157 160	72 128	21 852	22 306	273 446

Business Finlandin myöntämien lainojen lainakanta¹⁾

	2019	2020	2021
Lainakanta vuoden lopussa (milj. euroa)	1 045,7	1 126,1	1 136,1
Tileistä poistetut perimättä jätöt (milj. euroa)	25,9	30,6	18,5

¹⁾ Sisältää myös momentilta 32.20.87 myönnettyt lainat.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistukset	-85 790
Maksatusten tarkistukset (siirto momentille 32.40.89)	-600
Yhteensä	-86 390

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	157 160 000
2022 II lisätalousarvio	-56 000 000
2022 talousarvio	243 550 000
2021 tilinpäätös	135 851 800

87. Pääomalinat teollisuuden uudistumiseen ja yritysvetoisten liiketoimintaekosysteemien kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osakeyhtiölain (624/2006) mukaisten vakuudettomien pääomalojen myöntämiseen yrityksille ja muille yhteisöille liiketoimintaekosysteemejä uudistavaan toimintaan.

Lainoja voidaan myöntää valtiontukea sisältämättömänä pääomalinana tai Euroopan komission asetuksen (EU 651/2014) mukaisena käynnistystukena. Mikäli laina on myönnetty käynnistystukena ja nuoren yrityksen tavoitteleva yritystoiminta epäonnistuu, lainan maksamaton pääoma ja korot voidaan poikkeustapauksessa jättää perimättä tai muutoin muuttaa lainan ehtoja valtioneuvoston asetuksessa (1444/2014) tarkemmin määriteltävällä tavalla.

Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Pääomaloilla rahoitetaan käynnistysvaiheessa olevia yrityksiä, jotka toiminnallaan uudistavat teollisuutta ja kehittävät uusia liiketoimintaekosysteemejä. Tavoitteena on uuden, aineettoman pääoman ja osaamisen tehokkaaseen hyödyntämiseen perustuvan yritystoiminnan edistäminen talouskasvun tukemiseksi.

Rahoitettava toiminta voi liittyä esimerkiksi liiketoimintaekosysteemin operaattorin toimintaan tai tieto- tai testialustojen kehittämiseen.

Vaikuttavuustavoitteet on esitetty momentin 32.20.40 yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	8 250	8 250

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	8 250 000
2022 II lisätalousarvio	6 100 000
2022 talousarvio	8 250 000
2021 tilinpäätös	14 206 000

89. Pääomasijoitus Lääkekehityskeskus Oy:lle (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Lääkekehityskeskus Oy:n oman pääoman korottamiseen.

Selvitysosa: Kansallinen Lääkekehityskeskus Oy on osa kansallisten osaamiskeskittymien kokonaisuutta, jota on rakennettu usean hallituskauden aikana osana kolmen ministeriön (OKM, STM ja TEM) ohjaamaa ja laatimaa terveysalan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kasvustrategiaa (2014). Pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti terveysalan kasvustrategian toimeenpanoa jatketaan kuluvalle hallituskaudella.

Kansallinen Lääkekehityskeskus Oy on rekisteröity kaupparekisteriin 22.4.2022 ja yhtiön sijaintipaikkana on Turku. Yhtiön toimialana on yhtiöjärjestyksen mukaan lääkekehitysyhtiöiden hallinto ja omistaminen ja toiminnan tarkoituksena on lääkealan tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kehittäminen. Kansallinen Lääkekehityskeskus Oy:n äänivaltaiset osakkeet omistaa Suomen valtio.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	20 000 000
------------------	------------

30. Työllisyys ja yrittäjyys

Selvitysosa: Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla tuetaan työvoiman osaamisen kehittämistä, yritysten kansainvälistymistä ja kasvua, alkavaa yritystoimintaa sekä torjutaan työttömyyttä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmia. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla kehitetään pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä ja vaikutetaan myös toimintaympäristön muutoksiin, joita aiheuttavat digitalisaatio, globalisaatio, väestön ikääntyminen sekä energiapolitiikan ja ilmastonmuutoksen tuomat haasteet.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikalla on kiinteä yhteys elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan. Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikassa painotuksena on työttömyyden alentaminen, nopea työllistyminen

ja kasvun vauhdittaminen vastaamalla yritysten työvoima- ja osaamistarpeisiin sekä luomalla edellytyksiä uudelle yritystoiminnalle. Yritysten kehittymistä, rakennemuutosten hallintaa ja työurien jatkumista tuetaan toteuttamalla yritysten tarpeiden mukaista työvoimakoulutusta ja yritystoiminnan kehittämisspalveluja. Työnhakijoiden osaamista päivitetään helpottamaan yritysten osaavan työvoiman saatavuutta. Uusien yritysten syntymistä edistetään starttirahalla ja antamalla alkaville yrityksille kokonaisvaltaista tukea niiden elinkaaren alkuvaiheissa neuvonnan ja koulutuksen keinoin. TE-toimiston tehtävänä on yritys- ja työnantajälähtöinen työnvälitys, joka tukee nopeaa työllistymistä ja avoimien työpaikkojen mahdollisimman tehokasta täyttöä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus on sitoutunut pitkäjänteiseen työhön työllisyysasteen nostamiseksi tekemällä pää-töksiä, joilla voidaan saavuttaa arviolta 80 000 lisätyöllistä. Hallituksen tavoitteena on, että vuosikymmenen puolivälissä työllisyysaste on 75 %. Puoliväliriihessä ja sitä ennen päätettyihin toimenpiteisiin sisältyy systeeminen muutos kohti pohjoismaista työvoimapolkumallia, toimenpiteet yli 55-vuotiaiden työllisyysasteen nostamiseksi, palkkatuen uudistaminen ja rekrytointitukikokeilu, Työkanava Oy:n perustaminen osatyökykyisten työllistämiseksi, työvoimapolkujen siirto kuntiin, ohjaamotoiminnan kehittäminen, jatkuvan oppimisen uudistamistyö, kotouttaminen ja työperäinen maahanmuutto, oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, hankintojen vauhdittaminen, työkyvyttömyyseläkkeiden ja sairauspoissaolojen ennaltaehkäisy, työkykyohjelman laajennus sekä muut kohtaantoa ja työvoiman saatavuutta tukevat toimenpiteet.

Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Kielikoulutukseen tulee päästä kolmen kuukauden kuluessa myönteisen oleskelulupapäätöksen saamisesta. Maahanmuuttajien kotoutumista ja työllistymistä tuetaan työvoimakoulutuksena toteutettavalla kotoutumiskoulutuksella.

Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset voivat heijastua työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaan esimerkiksi ukrainalaisten työnhakijoiden palveluiden tarpeena, Venäjän vastaisista pakotteista kärsivien yritysten tuen tai toiminnan uudelleenkohdentamisen kautta sekä muiden yleiseen taloustilanteeseen heijastuvien vaikutusten kautta. Alkuvuodesta 2020 laajalle levinneen koronavirusepidemian taloudelliset vaikutukset saattavat heijastua jossain määrin vielä vuonna 2023 harjoitettavaan työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikkaan.

Työvoimapolkujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (sisältää kokonaan tai osin momentilta 32.30.51 rahoitettavat palvelut, laskentaperuste: talousarviovuodelle esitetyt määrärahat)

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Palkkatuettu työ ¹⁾			
— Valtionhallinto	481	500	500
— Kunnat ja kuntayhtymät ²⁾	6 726	7 550	3 000
— Yksityinen sektori	13 499	14 400	9 000
Starttiraha ³⁾	3 504	2 400	1 900
Työvoimakoulutuksen hankinta ³⁾	11 119	11 400	9 000
— Ammatillinen koulutus	4 401	5 100	1 500
— Kotoutumiskoulutus	6 718	6 300	7 500

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (sisältää kokonaan tai osin momentilta 32.30.51 rahoitettavat palvelut, laskentaperuste: talousarviovuodelle esitetyt määrärahat)

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Valmennukset	2 091	3 950	1 800
Yhteensä	37 420	40 200	25 200
Työkokeilut	5 592	6 000	6 000
Yhteensä	43 012	46 200	31 200

¹⁾ 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuen arvioidaan korvaavan osan palkkatuetusta työstä.

²⁾ Kuntien ja kuntayhtymien palkkatuessa on mukana vuosien 2021—2022 luvuissa kuntien velvoitetyöllistäminen. Velvoitetyöllistämisen rahoitus on siirretty momentille 32.30.55.

³⁾ Starttirahan ja työvoimakoulutuksen volyymeissa on mukana ainoastaan työ- ja elinkeinoministeriön työllisyysmäärärahoista rahoitettava starttiraha ja työvoimakoulutus.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2023:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto paranee			
— Työttömyyden keskimääräinen kesto (vkoa)	57	45	45
— Työnantajayritysten määrä (lkm)	87 000	87 000	87 000
Työttömyysjaksot lyhenevät			
— Virta yli 3 kk työttömyyteen (%)	41,3	< 38	< 38

Alueiden kehittäminen ja rakennerahastopolitiikka

Alueiden kehittäminen on valtion, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa laaja-alaista ja monitasoista toimintaa, joka perustuu alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Aluekehittämisessä eri toimijoiden tavoitteita ja toimenpiteitä tarkastellaan kokonaisuutena sekä valtakunnallisesta että alueiden näkökulmasta.

Alueiden kehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävä kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua. Alueiden kehittämistoimintaa suuntaavat alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annetun lain lisäksi valtioneuvoston hallituskaudeksi määrittelemät alueiden kehittämisen painopisteet (aluekehittämispäätös) ja maakuntien liittojen valmistelemat maakuntaohjelmat. Näitä kansallisia tavoitteita tuetaan EU:n ohjelmakausille 2014—2020 ja 2021—2027 laadittujen ohjelmien toteutuksella.

Valtioneuvoston aluekehittämispäätös vuosille 2020—2023 sisältää viisi painopistettä, jotka ovat ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet, uudistuva elinkeinoelämä ja tki-toiminnan vauhdittaminen, osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana, osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy. Ministeriöt huomioivat aluekehittämispäätöksen tavoitteet omassa ja hallinnonalansa toimissa.

Maakuntien liitot huomioivat aluekehittämispäätöksen omassa strategia- ja ohjelmatyössään ja toteuttavat päätöstä yhdessä kaupunkien, kuntien sekä muiden aluekehittämiseen osallistuvien toimijoiden kanssa. Aluekehittämisen painotukset ja tavoitteet maakunnissa määritellään maakuntaohjelmassa. Pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin perustuva maakuntaohjelma tarkentaa maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa lähivuosina. Maakunnan alueella toimivien viranomaisten tulee ottaa toiminnassaan huomioon maakuntaohjelma ja edistää sen toteuttamista.

Valtakunnan tasolla aluekehittämisen kokonaisuudesta vastaavan työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston asettama alueiden uudistumisen neuvottelukunta, joka yhteensovittaa ja linjaa alueiden kehittämisen strategista kokonaisuutta ja vaikuttavuutta. Neuvottelukunnan keskeisiä tehtäviä on seurata valtioneuvoston aluekehittämispäätöksen toteuttamista, edistää valtakunnallisten ja alueellisten toimijoiden yhteistyötä, ennakoita ja seurata aluekehitystä ja käsitellä alueiden kehittämiseen liittyviä keskeisiä uudistuksia.

Pääosa alueellisista kehittämistoimista kanavoituu ELY-keskusten kautta. Kullekin ELY-keskukselle sekä aluehallintovirastolle laaditaan hallituskaudeksi tulossopimus, jota tarkistetaan vuosittain. Tulossopimus perustuu aluehallintovirastoille ja ELY-keskuksille laaditussa yhteisessä strategia-asiakirjassa asetettuihin yleisiin tavoitteisiin ja päämääriin sekä alueen maakuntaohjelmiin.

Aluekehittämisen lähtökohtana ovat alueiden ja kaupunkien vahvuudet ja erityispiirteet. Kaupungit ovat kasvun vauhdittajia sekä olennainen osa aluekehittämistä ja niiden vahvuuksia tulee hyödyntää aluekehittämispolitiikan vahvistamiseksi. Monimuotoinen, vuorovaikutukseen ja kumppanuuteen perustuva kaupunkipolitiikka huomioi haasteiltaan ja kehitysedellytyksiltään eroavat kaupungit. Kaupunkikehittämistä toteutetaan sekä EU:n tasolla että kansallisesti. Sopimuksellisuus ja kumppanuus ovat alue- ja kaupunkikehittämisen keskeisiä elementtejä.

"Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020" Suomen rakennerahasto-ohjelma sisältää sekä Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) että Euroopan sosiaalirahaston (ESR) toimet. Ohjelmassa on viisi toimintalinjaa. Niillä tuetaan erityisesti pk-yritysten kilpailukykyä, uuden tiedon ja osaamisen tuottamista ja hyödyntämistä, työllisyyttä ja työvoiman liikkuvuutta, koulutusta, ammattitaitoa ja elinikäistä oppimista sekä sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa. Lämpötila- ja ilmastotilanteena on mm. vähähiilisen talouden edistäminen, johon kohdistuu 25 % EAKR:n rahoituksesta. Rakennerahasto-ohjelma toteuttaa ja edistää Eurooppa 2020 -strategian tavoitteita.

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelma "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) toimet. EAKR-toimien avulla kehitetään alueiden ja yritysten elinkeino- ja työelämälähtöisiä tutkimus- ja innovointivalmiuksia, digitalisaatiota, pk-yritysten kestävä kasvua ja kilpailukykyä, energiatehokkuutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista, kiertotaloutta ja paikallisen saavutettavuuden lisäämistä. Ohjelman ESR-toimet tukevat työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. JTF-toimien avulla tuetaan niitä alueita, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

(32.) *Valtionavustus kunnille Ohjaamoiden monialaisuuden vahvistamiseen* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	3 190 000
2021 tilinpäätös	3 190 000

33. *Turveyrittäjien avustaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 585 000 euroa.

Momentin määrärahaa saa käyttää turveliketoimintaa harjoittaville yrittäjille maksettaviin avustuksiin tai muuhun sopeutusrahaan.

Selvitysosa: Turpeen energiakäyttö on laskenut ennakoitua nopeammin. Kehityskulun seurauksena turvealan yritykset ja yrittäjät ovat ajautuneet asemaan, jossa turvealalla ei ole aiemmassa laajuudessa liiketoimintaedellytyksiä.

Momentin määrärahaa kohdennetaan turvetuotannosta luopuville yrittäjille.

Momentin määrärahan lisäksi turveyritysten ja -yrittäjien hallittua siirtymää uuteen yritystoimintaan sekä yrittäjien ja työntekijöiden uudelleentyöllistymistä ja -kouluttautumista tuetaan talousarvion momenteilta 30.40.22, 30.40.47, 32.01.02, 32.01.03, 32.30.42, 32.30.51 ja EU:n oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) rahoituksella.

2023 talousarvio	30 585 000
2022 II lisätalousarvio	—
2021 tilinpäätös	30 585 000

40. *Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukeminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) mukaisesti:

- 1) Talent Hub -toiminnan tukemiseen
- 2) Kutilan kanavan rakentamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 3) kulutusmenojen maksamiseen
- 4) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen ja henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen
- 5) ennakoiden maksamiseen, jos se on hankkeiden toteuttamisen kannalta perusteltua.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Kutilan kanavan rakentamiseksi saa tehdä sopimuksia ja antaa sitoumuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle vuonna 2023 ja sen jälkeen menoja yhteensä enintään 12 500 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Kutilan kanavan rakentamiseen ja Talent Hub -toimintamallin sopimusperusteiseen yhteistyöhön.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vuoden 2023 sitoumukset	500 000	5 000 000	5 000 000	2 000 000	12 500 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 500 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueelliset innovaatiot ja kokeilut (HO 2019 kertaluonteinen)	-9 000
Aluekehitysrahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-6 300
KEINO-osaamiskeskus (HO 2019 kertaluonteinen)	-4 000
KEINO-osaamiskeskus (siirto momentilta 32.01.01)	180
Kutilan kanavan rakentaminen	500
Sopimusperusteisen yhteistyön rahoitus (HO 2019 kertaluonteinen)	-7 700
Talent Hub -rahoitus	-2 000
Varautuminen ARM-tilanteisiin (HO 2019 kertaluonteinen)	-8 600
Yhteensä	-36 920
2023 talousarvio	1 500 000
2022 talousarvio	38 420 000
2021 tilinpäätös	52 100 000

41. Valtionavustus Työkanava Oy:n toimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (242/2022) mukaisesti maksettavaan yleisavustukseen osatyökykyisten työllistymistä edistävälle osakeyhtiölle.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena ja se voidaan maksaa ennakkona.

Selvitysosa: Erityistehtävayhtiö Työkanava Oy:n tavoitteena on parantaa osatyökykyisten työllistymistä ja tukea työstä—työhön siirtymiä edelleen avoimille työmarkkinoille tarjoamalla sen palveluksessa oleville työntekijöille riittävän pitkäkestoista työtä. Yhtiö pyrkii toimimaan tuloksellisesti, mutta yhtiön toiminnan tavoitteena ei ole tuottaa omistajilleen osinkoa eikä liikevoittoa.

Yhtiön liiketoiminnan tulee olla sellaista, ettei se vähäistä enempää vääristä kilpailua avoimilla markkinoilla toimivien yhteisöjen, kuten yritysten ja järjestöjen vastaavaa palvelujen tarjontaa. Yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelu on markkinaehtoista.

Määrärahaa kohdennetaan yhtiölle kompensoimaan osatyökykyisten alentunutta työkykyä, osamista ja tuottavuutta.

2023 talousarvio	10 000 000
2022 II lisätalousarvio	10 000 000

42. Yritysten kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi annetun lain (9/2014) ja valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021—2028 annetun lain (758/2021) mukaisten avustusten maksamiseen yritysten kehittämis- ja investointihankkeisiin sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin.

Määrärahaa saa käyttää EU:n yleisen talousarvion brexit-mukautusvarausta koskevan EU:n parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1755 artiklan 15 mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa uusia sitoumuksia tehdä enintään 24 000 000 eurolla.

Momentin määrärahasta on varattu 2 030 000 euroa kasvun kiihdyttämisohjelman toimeenpanoon (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Momentin määrärahasta ja valtuudesta 9 000 000 euroa on varattu EU:n yleisen talousarvion brexit-mukautusvarauksen toimeenpanoon.

Selvitysosa: Momentin valtuudesta käytetään 10 000 000 euroa alueelliseen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen. Rahoitusta kohdennetaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyöhön yritysten kanssa. Lisäksi rahoitusta kohdennetaan pienten yritysten, arvoverkostoissa toimivien pk-yritysten ja tutkimuslähtöisten aloittavien yritysten innovaatiotoimintaan sekä olemassa olevien teknologioiden ja uusien ratkaisujen nykyistä nopeampaan hyödyntämiseen. Tavoitteena on aktivoita enemmän pk-yrityksiä innovaatiotoimintaan ja samalla parantaa näiden yritysten innovaatiokyvykkyyttä tukemaan markkina- ja asiakaslähtöistä arvonluontia. Toimenpiteet tukevat kansallisen TKI-tiekartan tavoitteiden saavuttamista.

Momentin valtuudesta käytetään 2 000 000 euroa hallitusohjelman mukaisesti pk-yritysten kasvun kiihdyttämisohjelman mukaisiin yritysten kehittämisavustuksiin. Kasvun kiihdyttämisohjelma kohdistuu erityisesti kasvun alkuvaiheessa olevien pk-yritysten kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksien tukemiseen.

Momentin valtuudesta ja määrärahasta käytetään 9 000 000 euroa EU:n yleisen talousarvion brexit-mukautusvarauksen toimeenpanoon. Määräraha käytetään Yhdistyneen kuningaskunnan EU-erosta pk-yrityksille aiheutuvien taloudellisten haittojen vähentämiseen.

Momentin valtuudesta käytetään 3 000 000 euroa Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueen kehittämishankkeisiin.

Momentin määrärahasta 2 030 000 euroa on EU:n elpymisvälineen kautta rahoitettavaa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	11 130	5 700	1 070	-	17 900
Vuoden 2023 sitoumukset	13 900	6 400	2 930	770	24 000
Menot yhteensä	25 030	12 100	4 000	770	41 900

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitus	4 000
Brexit-mukautusvaraus	9 000
Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueen kehittämishankkeet	600
Kasvun kiihdyttämisohjelma (RRF pilari3)	2 030
Maksatuksen tarkistukset	-27 530
Pk-yritysten kasvuohjelma (HO 2019)	800
Turveyrittäjille myönnettävien yritysten kehittämisavustusten maksatukset	700
Uudelleenkohdennus	-200
Yhteensä	-10 600

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	25 030 000
2022 I lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	35 630 000
2021 tilinpäätös	50 153 102

44. Alueellinen kuljetustuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla alueellisesta kuljetustuesta vuosina 2020—2022 annetun valtioneuvoston asetuksen (1193/2020) mukaisen kuljetustuen maksamiseen tukeen oikeutetuilla alueilla toimiville pk-yrityksille niiden valmistamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvien kuljetuskustannusten alentamiseksi.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Kuljetustukea maksetaan harvaan asutuilla alueilla, eli Itä- ja Pohjois-Suomen NUTS 2 -alueella, sekä Saarijärven—Viitasaaren seutukunnan alueella toimivien pienten ja keskisuurten yritysten pitkän matkan tavarankuljetuksista. Kuljetustukijärjestelmän tavoitteena on alentaa syrjäisten ja harvaan asuttujen alueiden yritystoiminnalle pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia lisäkustannuksia ja siten parantaa yritysten kilpailukykyä ja lisätä yritystoimintaa näillä alueilla.

Kuljetustukea maksetaan matkan pituuden mukaan määräytyvänä prosenttiosuutena (9—20 %) hyväksytyistä kustannuksista.

Kuljetustukea maksetaan noin 250 pienelle ja keskisuurelle yritykselle.

Määrärahaa käytetään 300 000 euroa alueellisen kuljetustuen laajentamiseen Imatran, Ruokolahden, Rautjärven ja Parikkalan kuntiin. Alueellisesta kuljetustuesta annetaan vuonna 2022 uusi asetus, jossa laajennus huomioidaan. Asetus koskisi kuljetuskustannuksia vuodesta 2023 alkaen. Vuoden 2023 määrärahaa maksetaan kuljetustukea vuoden 2023 kuljetuskustannuksista. Koska kuljetustukea haetaan ja maksetaan jälkikäteen vuosittain aina edellisen vuoden kuljetuskustannuksista, maksettaisiin kuljetustukea laajennetulle alueelle vasta vuonna 2024.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Alueellisen kuljetustuen laajentaminen (Imatra, Ruokolahti, Rautjärvi, Parikkala)	300
Yhteensä	300
2023 talousarvio	6 300 000
2022 talousarvio	6 000 000
2021 tilinpäätös	6 000 000

(45.) *Valtionavustus turvetuotantokoneiden romutukseen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 II lisätalousarvio	-160 000
2022 talousarvio	9 110 000
2021 tilinpäätös	20 000 000

51. *Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 182 902 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

- 1) asiantuntija-arviointien, kokeilujen, valmennusten, työvoimakoulutuksen, työnvälityspalvelun, ammatinvalinta- ja uraohjauksen ja yritystoiminnan kehittämispalvelujen hankintaan, työllisyyspoliittisiin avustuksiin sekä työhön ja palveluihin hakeutuville ja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin osallistuville maksettaviin kustannusten korvauksiin ja työolosuhteiden järjestelytuen maksamiseen
- 2) valtion virastolle tai laitokselle työttömän työnhakijan palkkaamisesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin enintään 250 henkilötyövuotta vastaavalta osalta
- 3) palkkatuen maksamiseen
- 4) starttirahan maksamiseen muille kuin työttömänä yritystoiminnan aloittaneille
- 5) vakuutusturvan kustannuksiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää:

6) työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta (1269/2020) annetun lain mukaisesti työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki-, starttiraha- ja korvauspäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012) annetussa laissa on säädetty kyseisten palveluiden rahoituksesta

7) ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kohdissa 1), 2) ja 5) mainittujen kulutusmenojen maksamiseen.

Siirtomenoista palkkatuki, starttiraha ja työllisyyspoliittinen avustus budjetoidaan maksuperusteisena, Valtiokonttorin tapaturmavakuutusmaksut maksatuspäätösperusteisena ja muut siirtomenot suoriteperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa työvoimakoulutuksen hankinnasta aiheutua valtiolle menoja vuoden 2023 jälkeen enintään 65 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Asiantuntija-arvioinnit	3 000 000
Kokeilut ja valmennukset (490 000 otp)	14 800 000
Työvoimakoulutuksen hankinta	
— Ammatillinen koulutus (1,3 milj. otp)	18 200 000
— Kotoutumiskoulutus (1,6 milj. otp)	53 792 000
Yhteensä	71 992 000
Starttiraha (2 400 htv)	17 500 000
Palkkatuettu työ	
— Valtionhallinto (enintään 250 htv)	5 750 000
— Kunnat ja kuntayhtymät (3 000 htv)	12 750 000
— Yksityinen sektori (9 000 htv)	37 310 000
Yhteensä	55 810 000
Työllisyyspoliittinen avustus	4 000 000
Yritystoiminnan kehittämisspalvelujen hankinta	13 000 000
Korvaukset	700 000
Vakuutusturva	950 000
Työnvälitys-, tieto- ja neuvontapalvelut	900 000
Ammatinvalinta- ja uraohjaus	250 000
Kaikki yhteensä	182 902 000

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
— 3 kk ammatillisen työvoimakoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	41,5	< 39	< 39
— 3 kk palkkatuetun työn jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	47,1	< 45	< 45
— 3 kk kotoutumiskoulutuksen jälkeen työttömäksi jääneiden osuus (%)	27,4	< 26	< 26

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	55 000	9 500	500	-	65 000
Vuoden 2023 sitoumukset	-	55 000	9 500	500	65 000
Menot yhteensä	55 000	64 500	10 000	500	130 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 900 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 179 002 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hankinnoilla työllistämisen -koordinaatiohanke (siirto momentilta 32.01.40)	26
Hoitajamitoituksesta aiheutuvien kustannusten kattaminen	-10 530
Jatkuvan oppimisen osaamiskeskuksen rahoitus (siirto momentille 29.01.04)	-10 000
Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentilta 33.20.50)	320
Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentilta 33.20.52)	760
Kotoutumiskoulutus	1 359
Kuntakokeilujen vuosien 2023—2024 jatkon rahoitus (siirto momentille 28.40.01)	-130
Kuntakokeilujen vuosien 2023—2024 jatkon rahoitus (siirto momentille 32.01.03)	-2 133
ONNI-hankkeen vakinaistaminen (siirto momentille 32.01.03)	-2 500
Pakolaiskiintiö 1 050 henkilön tasoon	264
Palkkatuen käytön rajoittaminen	-10 000
Perhevapaalta töihin -hanke	-2 000
Perhevapaalta töihin -hanke (siirto momentilta 32.01.02)	220
Pk-yritysten rekrytuskokeilun päättyminen	-11 650
TE-digihanke (siirto momentille 32.01.10)	-15 000
Toimet 55 vuotta täyttäneiden työllistymiseen	2 250
Toimet työurien pidentämiseksi (siirto momentille 32.30.55)	-10 800
Turveyrittäjien ja -työntekijöiden uudelleen työllistymisen tuki	-500
Työkykyohjelman päättyminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 000
Työllisyys-SIB:n tuotonmaksu (siirto momentille 32.30.95)	-1 000
Valtionhallintoon työllistettyjen htv-kiintiö (siirto momentille 32.01.03)	-9 300
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	220
Uudelleenkohdennus	-16 500
Yhteensä	-101 624

2023 talousarvio	182 902 000
2022 II lisätalousarvio	-1 700 000
2022 talousarvio	284 526 000
2021 tilinpäätös	283 571 000

52. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen
- 2) takaisinperittyjen saatavien palautusten ja niistä kertyvien korkojen maksamiseen
- 3) palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin, oikeudenkäyntikuluihin ja konkurssikustannusten maksamiseen sekä työnantajien tilitoimistoille maksettaviin kustannuksiin, kun palkkaturvaviranomainen on pyytänyt työnantajan tilitoimistolta selvitystä palkkasaatavista
- 4) kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta.

Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijän työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa sellaiset työsuhteesta johtuvat saatavat, jotka työnantaja olisi ollut velvollinen maksamaan työntekijälle.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Palkkaturva	33 230 000
Takaisinperittyjen saatavien palautukset ja korot	80 000
Viranomaismaksut, oikeudenkäyntikulut ja konkurssikustannukset	150 000
Yhteensä	33 460 000

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 33 230 000 euroa on merkitty momentille 12.32.31.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 000 000 euron korot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Palkkaturvan tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (1 000 euroa)	7 848	7 000	7 500
Palkkaturvaa saaneet työntekijät (lkm)	4 572	6 500	6 000
Palkkaturvapäätöksen saaneet työnantajat (lkm)	1 827	2 200	2 200
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	140	180	180
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa (%)	28	20	20

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkaturvalain muutos	1 460
Yhteensä	1 460

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	33 460 000
2022 talousarvio	32 000 000
2021 tilinpäätös	21 511 259

55. Toimet työurien pidentämiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisesti:

- 1) muutosturvakoulutuksen hankintaan
- 2) lain 7 a luvussa tarkoitetun tuen maksamiseen
- 3) lain 11 luvun 1 §:ssä tarkoitetun tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädettyjen 55 vuotta täyttäneiden työllisyyden edistämiseen tarkoitettuihin toimiin, joita ovat kohderyhmälle tarkoitettu muutosturvakoulutus, 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki sekä kuntien velvoitetyöllistäminen. ELY-keskukset ja TE-toimistot hankkivat muutosturvakoulutuksia ja Työllisyysrahasto maksaa koulutukset toteutuneiden kustannusten mukaan. 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki ja kuntien velvoitetyöllistäminen muistuttavat palkkatuetta työtä, mutta toisin kuin palkkatuen kohdalla, on työnantajalla oikeus saada edellä mainitut tuet laissa säädettyjen edellytysten täytyessä.

Muutosturvakoulutusmenoja vastaavat tulot on budjetoitu momentille 12.32.99.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Muutosturvakoulutus	22 000 000
55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki	20 000 000
Kuntien velvoitetyöllistäminen	16 500 000
Yhteensä	58 500 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työllisyysrahaston tuloutusta vastaava meno	22 000
Työurien pidentäminen (siirto momentilta 32.30.51)	10 800
Työurien pidentäminen (siirto momentilta 33.20.50)	13 700
Työurien pidentäminen (siirto momentilta 33.20.52)	12 000
Yhteensä	58 500

2023 talousarvio 58 500 000

64. EU:n ja valtion rahoitusosuus EU:n alue- ja rakennepoliittikan ja muihin koheesiopoliittikan ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 613 316 000 euroa.

Määrärahaa ja myöntämisvaltuutta saa käyttää:

- 1) EU:n ohjelmakauden 2021—2027 toimintapoliittisia tavoitteita ”Älykkäämpi Eurooppa”, ”Vihreämpi Eurooppa”, ”Yhteenliitetyn Eurooppa” ja ”Sosiaalisempi Eurooppa” sekä oikeudenmukaista siirtymää (JTF-rahasto) toteuttavan ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden sekä Interreg-ohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 2) Suomen vuosien 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman EU:n ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen sekä Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) valtion rahoitusosuuden maksamiseen
- 3) edellä mainittujen ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen tuen ja ohjelmien toteuttamisen kannalta välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen sekä kansallisen vastinrahoituksen hallinnointiin ja hallinnollisten tarkastusten tekemiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen
- 4) enintään 250 henkilötyövuoden palkkaamiseen kausien 2014—2020 ja 2021—2027 ohjelmien toteuttamiseen
- 5) EU:n ja valtion rahoitusosuuksien maksamiseen InvestEU-ohjelmaan ja vähävaraisimmille suunnatun Eurooppalaisen avun rahaston ohjelmaan
- 6) Ohjelmakauden 2007—2013 neuvoston asetuksen 1083/2006 98—102 artiklan, EU:n ohjelmakauden 2014—2020 neuvoston asetuksen 1303/2013 139 artiklan mukaisten ennakkomaksujen maksamiseen, 143—147 artiklan mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen, EU:n ohjelmakauden 2021—2027 neuvoston asetuksen 1060/2021 103—104 artiklan mukaisten rahoitusoikaisuiden maksamiseen sekä muista hankkeisiin tehdyistä sitoumuksista aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen
- 7) hankkeen toteuttamisen kannalta perusteltujen ennakoiden maksamiseen
- 8) Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen (EAY) ohjelmien 2014—2020 ja Interreg-ohjelmien 2021—2027 teknisen tuen toteuttamisesta aiheutuvien negatiivisten korkojen maksamiseen ulkomaisten hallintoviranomaisten osalta ja ohjelmiin liittyvän teknisen tuen maksamiseen kertaluonteisena eränä ohjelman hallintoviranomaisena toimivalle maakunnan liitolle ohjelmien maksatusten korvaamisen varmistamiseksi tuensaajille määräajan puitteissa sekä Suomen kansallisen vastinrahoituksen osuuteen kertaluonteisena eränä Euroopan laajuisille Interreg-ohjelmille
- 9) Interreg-ohjelmien 2021—2027 jäsenvaltion velvoitteista aiheutuviin maksuihin.

Momentin myöntämisvaltuudesta 20 536 000 euroa ja määrärahasta 20 536 000 euroa kohdistuu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" tekniseen tukeen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Valtuus

Vuonna 2023 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 531 946 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2022 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2023.

Selvitysosa: Myöntämisvaltuudesta yhteensä 353 737 000 euroa on EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuutta ja 178 209 000 euroa valtion rahoitusosuutta. Määrärahasta yhteensä 344 005 000 euroa on tarkoitus käyttää EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 269 311 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 443 742 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2014—2020 maksatuksiin, josta 231 241 000 euroa EU:n rakennerahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 212 501 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin. Määrärahasta yhteensä 169 574 000 euroa on tarkoitus käyttää ohjelmakauden 2021—2027 maksatuksiin, josta 112 764 000 euroa EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahastojen rahoitusosuuden maksatuksiin ja 56 810 000 euroa valtion rahoitusosuuden maksatuksiin.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan sosiaalirahaston, aluekehitysrahaston ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimet on koottu Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelmaan "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027". Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 3,1 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on 61 % eli noin 1,9 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus noin 1,2 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 75 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus 25 %.

Euroopan sosiaalirahaston ja aluekehitysrahaston toimet on koottu Suomen rakennerahasto-ohjelmaan "Kestävä kasvua ja työtä 2014—2020". Vuosina 2021—2023 käytettäväksi tarkoitettu ns. REACT-EU-elpymisrahoitus mukaan lukien ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 2,8 mrd. euroa, josta EU-rahoitusosuus on noin 51 % eli noin 1,4 mrd. euroa ja kansallinen julkinen vastinrahoitus vastaavasti lähes 1,4 mrd. euroa. Kansallisesta rahoituksesta valtion osuus on 78 % ja kuntien ja muun julkisen rahoituksen osuus noin 22 %.

Rakennerahasto-ohjelmaan kaudelle 2014—2020 varattu myöntämisvaltuus on sidottava hankkeisiin ohjelmakauden 2014—2020 hankkeiden 31.12.2023 päättyvän toteutusajan puitteissa.

Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmien myöntämisvaltuudesta tehdään useampivuotiselle hankkeelle sidonta pääsääntöisesti vuosittain, jotta useita hankkeita voidaan rahoittaa yhtäaikaaisesti ja näin varmistaa ohjelmavarojen täysimääräinen käyttö.

Rahoituksen käytössä sovelletaan kunkin hallinnonalan rahoittamassa toiminnassa sovellettavia kansallisia ja EU:n säännöksiä ja rahoitus kohdennetaan kullakin hallinnonalalla mainittujen säännösten ja rakennerahasto-ohjelmien puitteissa asianomaisen ministeriön määrittelemällä tavalla. Maksettavien kustannusten tukikelpoisuuden tulee lisäksi olla kansallisten ja Euroopan unionin säännösten mukaisesti etukäteen tarkastettu, lukuun ottamatta ennakoita ja ohjelmakauden 2021—2027 teknistä tukea.

Teknisen avun toimeenpanemisesta päätetään Euroopan yhteisöjen rakennerahastosäännöksissä ja kansallisissa rakennerahastosäännöksissä säädetyssä menettelyssä.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa määritellään, miten Euroopan rakenne- ja investointirahastoilla (Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahasto, Euroopan sosiaalirahasto, Euroopan aluekehitysrahasto ja Euroopan meri- ja kalatalousrahasto) edistetään Eurooppa 2020 -strategian älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun päämääriä ja tavoitteita.

Ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelman rahoitus kohdentuu työllisyyden edistämiseen, rakenteellisen työttömyyden vähentämiseen ja työelämän laadun parantamiseen, työvoiman saatavuuden varmistamiseen, osaamisen ja uuden tiedon hyödyntämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, uusiutuvan energian ja tehokkuuden lisäämiseen sekä sosiaalisen osallisuuden edistämiseen. Ohjelmakauden 2014—2020 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen ja Eurooppalaisen naapuruuden välineen rajayhteistyöosion (ENI CBC) toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan mm. raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen. Pk-yritysaliteohjelman tavoitteena on uuden velkarahoituksen myöntäminen pk-yrityksille uusien yritysten perustamiseen, alkuvaiheen pääomaan, yritysten yleistoimintojen tehostamiseen tarkoitettuun pääomaan sekä uusien hankkeiden toteuttamiseen tai uuden kehittämiseen olemassa olevien yritysten toimesta tai sellaisten yritysten pääsyyn markkinoille. Osana EU:n elpymisrahoituskokonaisuutta ohjelmakauden 2014—2020 rakennerahasto-ohjelmassa toteutetaan REACT-EU-välineen toimenpiteitä, joilla tuetaan koronapandemian aiheuttaman kriisin vahinkojen korjaamista alueilla.

Euroopan komission hyväksymässä kumppanuussopimuksessa ohjelmakaudelle 2021—2027 määritellään Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) strateginen kohdentuminen ja ohjelmatyön organisointi.

Ohjelmakauden 2021—2027 alue- ja rakennepoliittikan rahoitus kohdentuu elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistämiseen, pk-yritysten kasvumahdollisuuksien parantamiseen, toiminnan uudistamiseen ja liiketoimintaympäristön kehittämiseen, työhakijoiden, työttömien, työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymisen edistämiseen, työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen, oppimismahdollisuuksien kehittämiseen, kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien aseman parantamiseen sekä niiden alueiden tukemiseen, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen vuoksi.

Ohjelmakauden 2021—2027 Euroopan alueellinen yhteistyö -tavoitteen mukaisten Interreg-ohjelmien toimenpitein tuetaan raja-alueiden ja laajempien yhteistyöalueiden integroitumista, kokemusten vaihtoa, innovatiivisia toimintatapoja, verkostojen syntymistä ja vahvistumista. Ohjelmilla pyritään vaikuttamaan mm. raja-alueiden kilpailukykyyn ja taloudelliseen kehitykseen.

InvestEU-ohjelman tavoitteena on tukea Euroopan unionin politiikkatavoitteita rahoitus- ja investointitoimilla, joilla edistetään unionin kilpailukykyä, talouden kestävyyttä ja kasvua, sosiaalista sopeutumiskykyä ja osallistavuutta, pääomamarkkinoiden yhdentymistä sekä sisämarkkinoiden vahvistumista.

**Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027"
jakautuminen toimintalinjoittain (pl. InvestEU:n ja Interreg-ohjelmien osuudet)**

	Osuus koko ohjelmakaudella (%)
TL 1. Innovatiivinen Suomi (EAKR)	29,4
TL 2. Hiilineutraali Suomi (EAKR)	14,2
TL 3. Saavutettavampi Suomi (ESR+)	3,6
TL 4. Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi (ESR+)	29,7
TL 5. Sosiaalisten innovaatioiden Suomi (ESR+)	1,0
TL 6. Aineellista puutetta torjuva Suomi (ESR+)	1,1
TL 7. Oikeudenmukaisen siirtymän Suomi (JTF)	21,0
Yhteensä	100,0

Myöntämisvaltuuden käytöstä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ohjelmakausi 2014—2020					
Aikaisempien vuosien sitoumukset	85,205	-	-	-	85,205
Vuoden 2021 sitoumukset	138,087	138,040	-	-	276,127
Vuoden 2022 sitoumukset	200,510	140,472	-	-	340,982
Vuoden 2023 sitoumukset	19,940	9,970	-	-	29,910
Yhteensä	443,742	288,482	-	-	732,224
Ohjelmakausi 2021—2027					
Vuoden 2022 sitoumukset	116,379	126,069	442,889	256,028	941,365
Vuoden 2023 sitoumukset	53,195	79,792	106,389	292,570	531,946
Yhteensä	169,574	205,861	549,278	548,598	1 473,311
Kaikki yhteensä	613,316	494,343	549,278	548,598	2 205,535

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valtuutena	Myöntämisvaltuus v. 2023	Määräraha v. 2023
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)			
Tekninen tuki	50,305	6,767	6,767
Valtakunnalliset teemat	54,301	7,305	2,160
Aluerahoitus	1 122,324	150,983	44,651
Kaupunkirahoitus	110,723	14,895	4,405
Yhteensä	1 337,653	179,950	57,983
InvestEU	31,571	0,000	0,000
Yhteensä	1 369,224	179,950	57,983

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmaosioihin ja prioriteetteihin, EU:n ja valtion rahoitusosuudet (milj. euroa)

Ohjelma/osio/prioriteetti	Ohjelmakauden 2021—2027 rahoituskehys valuutena	Myöntämisvaltuus v. 2023	Määräraha v. 2023
Euroopan sosiaalirahasto plus (ESR+)			
Tekninen tuki	38,700	6,968	6,968
Valtakunnalliset teemat	184,030	33,131	9,848
Aluerahoitus	654,908	117,905	35,048
Aineellisen puutteen torjuminen	32,301	5,815	1,729
Yhteensä	909,939	163,819	53,593
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF)			
Tekninen tuki	25,587	6,801	6,801
Aluerahoitus	591,692	157,270	46,697
Yhteensä	617,279	164,071	53,498
Interreg-ohjelmat ¹⁾	51,000	9,000	4,500
Interreg-ulkorajaohjelmat ¹⁾	69,975	15,106	0,000
Yhteensä	120,975	24,106	4,500
Kaikkiihteensä	3 017,417	531,946	169,574

¹⁾ Koostuu valtion rahoitusosuudesta.

Kestävää kasvua ja työtä 2014—2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman ydinindikaattorit

	Toteutuma 2014—2021	Tavoite (2023)
Uudet yritykset	562	600
Uudet työpaikat	10 907	13 260
Uudet tki-työpaikat	861	945
Tutkimus- ja kehittämisinstituutioiden vetämiin hankkeisiin osallistuvat yritykset	21 486	19 000
Vähähiilisyttä edistävien yritysten lukumäärä	2 274	1 900
Työttömät ja työelämän ulkopuolelta tulevat alle 30-vuotiaat osallistujat	39 997	42 000
Koulutustoimenpiteissä: perusasteen suorittaneet osallistujat	34 620	32 000
Osallisuutta vahvistavissa toimenpiteissä: pitkäaikaistyöttömät	16 079	15 500

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" ydinindikaattorit

	Tavoite (2029)
Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	20 273
Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	15 047
Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	2 738
Yritykset, joissa on suurempi liikevaihto	3 788

Suomen alue- ja rakennepolitiikan ohjelman "Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027" ydinindikaattorit

	Tavoite (2029)
Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut	550
Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät	66 810
Työelämän ulkopuolella olevat	44 389
Työlliset, mukaan lukien itsenäiset ammatinharjoittajat	14 655

EU-tuen maksut on merkitty momentille 12.32.50 ja takaisinperinnästä aiheutuvat erät momentille 12.39.10. Maakuntien liittojen korkotuotot ja mahdolliset aikaisempina vuosina maakuntien liitoille maksettujen määrärahojen palautukset on merkitty momentille 12.32.99.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 16 000 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 597 316 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ohjelmakauden 2014—2020 maksatusarvioiden tarkistaminen	217 933
Ohjelmakauden 2021—2027 maksatusten tarkentuminen	-17 344
Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto	41 160
REACT-EU	-22 666
Yhteensä	219 083

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	613 316 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	394 233 000
2021 tilinpäätös	296 202 079

87. Pääomasijoitus Työkanava Oy:lle (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työkanava Oy:n oman pääoman korottamiseen.

Määrärahasta 2 000 000 euroa on varattu Työkanava Oy:n toimintaan (RRF pilari3) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa: Yhtiön tavoitteena on parantaa osatyökykyisten työllistymistä ja tukea työstä—työhön siirtymiä edelleen avoimille työmarkkinoille tarjoamalla sen palveluksessa oleville työntekijöille riittävän pitkäkestoista työtä. Yhtiö pyrkii toimimaan tuloksellisesti, mutta toiminnan ensisijaisena tavoitteena ei ole tuottaa omistajilleen osinkoa eikä liikevoittoa.

Yhtiön liiketoiminnan tulee olla sellaista, ettei se vähäistä enempää vääristä kilpailua avoimilla markkinoilla toimivien yhteisöjen, kuten yritysten ja järjestöjen vastaavaa palvelujen tarjontaa. Yhtiön tuottamien palveluiden hinnoittelu on markkinaehtoista.

Määräraha kohdennetaan uuden osakeyhtiön oman pääoman maksamiseen.

Määrärahasta 2 000 000 euroa on EU:n elpymisvälineen tuloilla rahoitettavaa. Uudistuksella ei ole vaikutusta vihreän siirtymän tavoitteisiin, mutta se tukee hallinnon digitaalista muutosta.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	7 000 000
2022 II lisätalousarvio	10 000 000

95. Vaikuttavuusinvestointien tuotonmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tulosperusteisten työllisyyden ja kotouttamisen vaikuttavuusinvestointihankkeiden tuoton maksamiseen.

Selvitysosa: Työ- ja elinkeinoministeriö on kilpailuttanut ja solminut yksityisen hankehallinnoijan kanssa sopimukset kahden tulosperusteisen vaikuttavuusinvestointirahaston perustamisesta. Maahanmuuttajien nopeampaan työllistymiseen tähtäävä hanke käynnistyi v. 2016 ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamista tavoitteleva hanke v. 2018.

Vaikuttavuusinvestointihankkeissa hankehallinnoija kerää rahastoihin sijoittajilta pääomia, jotka käytetään maahanmuuttajien ja pitkäaikaistyöttömien työnhakijoiden palveluiden rahoittamiseen. Sijoittajat kantavat taloudellisen riskin hankkeiden tuloksellisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on sitoutunut maksamaan rahastoihin sijoittaneille toimijoille tulokseen perustuvaa palkkiota. Tulospalkkio määrittyy toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden perusteella. Maahanmuuttajien työllistymiseen tähtäävässä hankkeessa toimijoille maksetaan enintään 10 000 euroa työllistynyttä kohden, yhteensä arviolta 15 milj. euroa vuosina 2020—2023 ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen tähtäävässä hankkeessa enintään 23 milj. euroa vuosina 2020—2024.

Vaikuttavuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Maahanmuuttajien työllisyys paranee			
Maahanmuuttajien työllisyys-hankkeeseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2016—, hlöä)	2 217	2 217	-
— joista työllistyneitä	1 314	> 1 314	-
Pitkäaikaistyöttömien työllisyys paranee			
Pitkäaikatyöttömien työllisyys-hankkeeseen osallistuvien määrä (kumulatiivinen v. 2019—, hlöä)	858	3 500	> 3 500
— joista työllistyneitä	292	1 150	> 1 150

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tuotonmaksun kasvu	2 700
Työllisyys-SIB:n tuotonmaksu (siirto momentilta 32.30.51)	1 000
Yhteensä	3 700

2023 talousarvio	9 500 000
2022 talousarvio	5 800 000
2021 tilinpäätös	990 412

40. Yritysten erityisrahoitus

Selvitysosa: Kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön rakentamista tuetaan pääomamarkkinoita kehittämällä, kasvuhakuisten yritysten rahoituksen saatavuutta parantamalla, uusien investointien ja osaamisen houkuttelulla sekä toimintakykyisen vienninrahoitusjärjestelmän ylläpitämisellä.

Tehokkaasti toimiva yritysrahoitusmarkkina on edellytys sille, että Suomeen saadaan lisää aloitettavia yrityksiä sekä kasvavia ja kansainvälistyviä yrityksiä ja että vientiyrityksillä on rahoituksen puolesta tasaveroiset kilpailuedellytykset. Ministeriö edistää kasvurahoitusta, yritysten rahoitusaseman ja oman pääoman vahvistamista, vihreän siirtymän rahoitusta sekä InvestEU- ja muun EU-rahoituksen hyödyntämistä. Julkisella yritysrahoituksella on tärkeä tehtävä rahoitusmarkkinoiden toiminnassa olevien puutteiden korjaamisessa. Tavoitteena on täydentää yksityistä rahoitusta sekä katalysoida yksityistä rahoitusta eri toimenpitein sekä turvata julkisen vienninrahoitusjärjestelmän toimintaedellytykset. Julkista yritysrahoitusta ja valtion riskinjakoa tarvitaan erityisesti aloittavissa yrityksissä, innovatiivisissa kasvuyrityksissä sekä viennin rahoituksessa. Viennin rahoituksessa tavoitteena on varmistaa suomalaisille yrityksille tasavertaiset toimintaedellytykset suhteessa keskeisiin kilpailijamaihin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen työ- ja elinkeinoministeriö asettaa alustavasti tulosalueelle seuraavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2023:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
--	-------------------	---------------	---------------

Suomi on kansainvälisesti kilpailukykyinen toimintaympäristö elinkeinotoiminnalle

— Alkaviin yrityksiin tehtyjen yksityisten riskisijoitusten määrä (milj. euroa)	1 197	1 000	1 250
— Venture-sijoitukset/BKT (%)	0,29	> 0,35	> 0,42

(41.) *Avustus digitaaliseen lentopaikkatoimintaan* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	2 500 000
------------------	-----------

42. *Valtiontuki sähköhuollon varmistamiseksi* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) perusteella Enontekiön alueelle sähköverkon korvausinvestointiin myönnetyn avustuksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään Enontekiön kunnan alueella tehtäviin sähköverkon korvausinvestointeihin v. 2021 myönnetystä 7 000 000 euron avustuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	750	700	850	4 000	6 300

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksatusten tarkistus					50
Yhteensä					50
2023 talousarvio					750 000
2022 talousarvio					700 000
2021 tilinpäätös					—

(44.) Tapahtumatakuu (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	100 000
2021 tilinpäätös	14 844 397

46. Yöjunarungon vaunukaluston hankinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 490 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n välisen yöjunarungon vaunukaluston hankintaa koskevasta sopimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään v. 2022 lisätalousarviossa myönnetystä 40 000 000 euron valtuudesta yöjunarungon vaunukaluston hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Hankinta perustuu liikenne- ja viestintäministeriön ja VR-Yhtymä Oy:n väliseen sopimukseen, jonka perusteella VR-Yhtymä Oy hankkii uuden yöjunarungon vaunukaluston yöjunaliikenteen palvelutason parantamiseksi. Kyseessä on yhdeksän makuuvaunun ja kahdeksan autovaunun kokonaisuus.

Määrärahan käyttäjä on liikenne- ja viestintäministeriö.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026—	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Ennen vuotta 2023 tehdyt sitoumukset	490	2 090	3 394	22 524	28 498
2023 talousarvio					490 000

47. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 65 071 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiön luotto-, takaus- ja pääomasijoitustoiminnasta annetun lain (445/1998) 8 §:n 1 momentin 1—3 kohtien nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti:

- 1) Finnvera Oyj:n luotto- ja takaustoiminnasta syntyneiden tappioiden osittaiseen korvaamiseen
- 2) Finnvera Oyj:lle maksettavaan korkotukeen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio korvaa antamansa sitoumuksen perusteella Finnvera Oyj:lle 50 % tai 80 % luotto- ja takaustappioiden kokonaismäärästä. Luottotappiokorvaukset mahdollistavat sen, että Finnvera Oyj voi myöntää lainoja ja takauksia silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömät.

Finnvera Oyj:n arvioidaan tekevän 6 700 rahoituspäätöstä v. 2023. Rahoitusta saavien kasvavien yritysten osuus arvioidaan olevan 2 200. Finnvera Oyj:llä on noin 25 800 asiakasta, joista alle kymmenen henkilöä työllistävien yritysten osuus on noin 90 %.

Vaikuttavuus

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Luotto- ja takaustappiositoumusten piirissä olevien hankkeiden kokonaismäärä (mrd. euroa)	3,2	2,2	2,2
— josta Finnveran myöntämä rahoitus (mrd. euroa ja %)	1,5 (46 %)	1,1 (50 %)	1,1 (50 %)
— josta pankkien ja muun rahoituksen osuus (mrd. euroa ja %)	1,7 (54 %)	1,1 (50 %)	1,1 (50 %)
Aloittavien yritysten määrä (kpl)	2 399	2 400	2 400
Myötävaikutetut uudet työpaikat (kpl)	8 599	9 000	9 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotukien lakkaaminen	-46
Tappiokorvausten pienentyminen	-131 862
Yhteensä	-131 908

Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	65 071 000
2022 talousarvio	196 979 000
2021 tilinpäätös	34 943 057

48. Korko- ja muu tuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 42 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) sekä julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) mukaisen korkotuen maksamiseen
- 2) Valtiokonttorille korontasauspimuksista ja -päätöksistä aiheutuvien korko- ja valuuttariski- en suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen
- 3) Suomen Vientiluotto Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion ja alijäämäkorvauksen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha mahdollistaa kansainvälisesti kilpailukykyisen julkisesti tuetun vienninrahoitusjärjestelmän olemassaolon, myötävaikuttaa vientiin perustuvaan suotuisaan työllisyys- ja talouskehitykseen sekä edesauttaa vienninrahoitukseen liittyvien korkoriskien hallintaa.

Korontasauksessa Suomen Vientiluotto Oy solmii korontasauspimuksia luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa tai tekee korontasauspäätöksiä. Korontasauksessa luotto- tai rahoituslaitos tai Suomen Vientiluotto Oy maksaa valtiolle korontasausluoton mukaista kiinteää korkoa ja valtio maksaa Suomen Vientiluotto Oy:lle tai luotto- tai rahoituslaitokselle kyseisen valuutan yleisesti käytettävää luoton korkojaksoa vastaavaa, yleensä kuuden kuukauden, viitekorkoa lisätynä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (1547/2011) säädettävällä lisällä.

Julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen myöntämisen tavoitteena on edistää Suomen taloudellista kehitystä turvaamalla suomalaisille vientiä harjoittaville yhtiöille kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä, lisätä Suomen pääomatavaravientiä ja alustoimituksia sekä edistää viejien, kotimaisten telakoiden ja alihankkijoiden työllisyyttä.

Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi tehdä korontasausluottoja koskevia korontasauspimuksia tai näitä vastaavia korontasauspäätöksiä enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta sekä myöntää OECD-ehdoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja enintään 33 mrd. euron pääoma-arvosta.

Toimintaa kuvaavia tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Uudet korontasaussitoumukset ¹⁾ (milj. euroa)	214	600	1 000
Korontasaussitoumukset vuoden lopussa ²⁾ (milj. euroa)	9 337	10 600	11 600

¹⁾ Sisältää Vientiluoton solmimat kiinteäkorkoiset luottosopimukset sekä pankkien solmimat korontasausluotot.

²⁾ Sisältää Vientiluoton korontasausopimukset ja -päätökset sekä luotto- ja korontasausvaraukset.

Korontasaussitoumuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vientiluottojen korkotuki	12 400	21 800	29 000	34 700	97 900
Suojausmenot	30 000	19 400	21 100	19 600	90 100
Menot yhteensä	42 400	41 200	50 100	54 300	188 000

Korontasaustoiminnasta valtiolle kertyvät korkohyvitykset tuloutuvat momentille 12.32.99. Korontasaustoiminnan arvioidaan olevan 1,8 milj. euroa ylijäämäinen v. 2023 (v. 2021: 27,5 milj. euroa, v. 2022: 11,8 milj. euroa).

Korontasaussitoumuksista valtiolle kertyvät tulot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	2026	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Korkohyvitykset	40 600	36 200	45 700	56 000	178 500
Suojaustulot	3 600	5 600	4 500	3 800	17 500
Tulot yhteensä	44 200	41 800	50 200	59 800	196 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luottokannan ja korkotason muutokset	-48 300
Yhteensä	-48 300

2023 talousarvio	42 400 000
2022 talousarvio	90 700 000
2021 tilinpäätös	79 232 466

60. *Siirrot hallinnonalan rahastoihin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998) 4 §:n mukaisten valtion vastuiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahaa voidaan käyttää valtion vastuiden maksamiseen Valtiontakuurahastolle, mikäli erityisrahoitusyhtiö Finnvera Oyj:n taseessa olevan vientitakuu- ja erityistakaus-toiminnan rahaston varat tai Valtiontakuurahaston varat eivät riitä kattamaan Finnvera Oyj:n tappiollista erillistulosta.

2023 talousarvio	20 000
2022 talousarvio	20 000
2021 tilinpäätös	400 000 000

82. *Lainat Finnvera Oyj:n varainhankintaan* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettujen luottomuotoiseen vienninrahoitukseen liittyvää varainhankintaa turvaavien lainojen maksamiseen.

Valtuus

Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain (443/1998) 8 b §:ssä tarkoitettuja vienninrahoitukseen liittyviä lainoja Finnvera Oyj:lle enintään 1 000 000 000 euroa.

Selvitysosa: Julkisesti tuetuista vienti- ja alusluotoista sekä korontasauksesta annetun lain (1543/2011) nojalla Suomen Vientiluotto Oy voi myöntää Finnvera Oyj:n varainhankintaan perustuvia vienti- ja alusluottoja. Valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetun lain mukaan valtio voi taata Finnvera Oyj:n vienti- ja alusluottojen rahoitukseen liittyvää varainhankintaa. Jos rahoitusmarkkinoiden toiminta on sellaisessa tilanteessa, että Finnvera Oyj ei kykene hankkimaan markkinoilta varoja kohtuullisilla ehdoilla, voidaan yhtiölle myöntää valtion talousarviossa olevien määrärahojen puitteissa pääasiallisesti lyhytaikaista, enintään 12 kuukauden pituista lainaa käypää korkoa vastaan. Lainat on tarkoitus myöntää vakuutta vaatimatta.

Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämien vienti- ja alusluottojen tavoitteena on varmistaa, että suomalaisilla viejillä on käytössään vastaavanlainen kansainvälisesti kilpailukykyinen viennin ja alustoimitusten rahoitusjärjestelmä kuin tärkeimpien kilpailijamaidemme viejillä. Tämän rahoitusjärjestelmän avulla parannetaan suomalaisten viejien mahdollisuuksia menestyä pääomatavaraviennin- ja alustoimitusten tarjouskilpailuissa ja samalla autetaan vientiyrityksiä, kotimaisia telakoita sekä niiden alihankkijoita työllistämään.

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	10 000
2022 talousarvio	10 000
2021 tilinpäätös	—

89. *Pääomasijoitus Business Finland Venture Capital Oy:lle* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Business Finland Venture Capital Oy:n osakkeiden merkintähinnan ja muun pääoman maksamiseen. Yhtiö voi valtiontukea koskevien säännösten ja määräysten puitteissa ottaa rahastosijoituksissaan suurempaa riskiä tai tyytyä pienempään tuottoon kuin yksityiset sijoittajat.

Selvitysosa: Business Finland Venture Capital Oy tekee sijoituksia pääomarahastoihin, jotka sijoittavat alkaviin kasvuhakuisiin ja kansainvälistyviin yrityksiin. Sijoitustoiminnan tavoitteena on monipuolinen alkavien yritysten pääomasijoitusmarkkina ja yksityisten sijoittajien pitkäjänteinen osallistuminen alkavien yritysten sijoitustoimintaan.

Tunnuslukuja

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Uudet rahastosijoitukset (kpl)	-	1—3	1—3
Business Finland Venture Capital Oy:n rahastosijoituskohteiden vuosittainen pääomanlisäys, milj. euroa	7	45	100

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vähentynyt pääoman tarve (siirto momentilta 32.20.83)	600
Yhteensä	600

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	20 000 000
2022 II lisätalousarvio	30 000 000
2022 talousarvio	19 400 000
2021 tilinpäätös	19 100 000

95. *Tuotonvaihtosopimus- ja suojausmenot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 73 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tuotonvaihtosopimusten perusteella syntyneisiin kuluihin.

Selvitysosa: Suomen Vientiluotto Oy rahoitti vuosina 2009—2012 luotto- tai rahoituslaitoksen suomalaiseseen pääomatavaravientiin järjestämiä OECD-ehtoisia kiinteä- ja vaihtuvakorkoisia luottoja. Jälleenrahoitus toteutettiin Suomen valtion Suomen Vientiluotto Oy:lle myöntämällä lainoilla. Kiinteäkorkoisiiin luottoihin Valtiokonttori teki korko- ja valuuttasuojauksia.

Suomen Vientiluotto Oy maksoi takaisin Suomen valtiolle jälleenrahoitustoimintaa varten myönnetyt lainat v. 2018 lukuun ottamatta yhtä lainaa.

Lainojen takaisinmaksun yhteydessä Suomen Vientiluotto Oy ja valtio allekirjoittivat hankekohtaiset tuotonvaihto- tai tuotontasaussopimukset. Kiinteäkorkoisia luottoja koskevista tuotonvaihtosopimuksista valtiolle voi syntyä kuluja, jos tuotonvaihtosopimuksen mukainen Suomen Vientiluotto Oy:n maksama kiinteä korko on alhaisempi kuin valtion maksama vaihtuva korko. Tämän lisäksi valtiolle aiheutuu kustannuksia suojaustoimenpiteistä. Tuotontasaussopimuksista valtiolle ei synny kustannuksia.

Tuotonvaihtosopimuksista ja suojaustoimenpiteistä kertyvät korko- ja suojaustulot tuloutuvat momentille 13.01.05. Toiminnan arvioidaan olevan 3,4 milj. euroa ylijäämäinen v. 2023 (v. 2022: 5,0 milj. euroa).

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkotason muutokset	-1 537
Suojauskulut ja muut muutokset	-844
Yhteensä	-2 381
2023 talousarvio	73 000
2022 talousarvio	2 454 000
2021 tilinpäätös	6 038 323

50. Kotoutuminen ja kansainvälinen osaaminen

Selvitysosa: Kotoutumisen edistämisen tavoitteena on tukea ja tehostaa maahanmuuttajien kotoutumista, työllistymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Myönteistä ja aktiivista kotoutumista edistetään maahanmuuttajan kielitaidon ja ammatillisten valmiuksien vahvistamisella, työllistymisen nopeuttamisella ja yhteiskunnan tuntemuksen ja osallisuuden lisäämisellä. Kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja ohjausta vahvistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään maahanmuuttajanaisten mahdollisuuteen osallistua kotoutumis- ja kielikoulutukseen. Kotoutumista tehostetaan myös kotoutumispalveluiden laatua, velvoittavuutta ja vaikuttavuutta parantamalla. Kuntien roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan esimerkiksi tukemalla moniammatillisia osaamiskeskuksia sekä maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita. Hyvinvointialueita tuetaan maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluilla. Lisäksi varmistetaan hyvinvointialueiden mahdollisuus huolehtia ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten kotoutumislain mukaisista palveluista. Myös kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan mm. valtionavustuksilla. Kaksisuuntaista kotoutumista edistetään vahvistamalla hyviä väestösuhteita sekä työelämän ja muun yhteiskunnan vastaanottavuutta.

Varmistetaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden nopea siirtyminen kuntiin ja kotoutumista edistävien palveluiden piiriin. Kiintiöpakolaisten määrä on 1 050 henkilöä vuonna 2023.

Kotoutumiskoulutukseen arvioidaan käytettävän 53 792 000 euroa momentin 32.30.51 määrärahaa vuonna 2023.

Kansainvälisten osaajien liikkuvuudella on kasvava elinkeinopoliittinen merkitys Suomen osaispääoman ja kilpailukyvyn vahvistamiseen sekä uusien työpaikkojen ja innovaatioiden syntyyn. Osaajien työperusteista maahanmuuttoa edistetään nopeuttamalla oleskelulupamenettelyjä, kehittämällä kansainvälisen rekrytoinnin malli, vahvistamalla Suomen houkuttelevuutta osaajien kohdemaana sekä tukemalla kansainvälisten osaajien ja heidän perheidensä asettautumista ja kotoutumista. Lisäksi lisätään työelämän vastaanottavuutta ja monimuotoisuutta. Huomiota kiinnitetään myös kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen integroitumiseen ja työllistymisen edistämiseen.

Business Finlandin Talent-toiminnalla tuetaan mm. kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen. Talent-toimintaan arvioidaan käytettävän 2,5 milj. euroa sekä Work in Finland -rakenteen perustamiseen 1 milj. euroa momentin 32.01.05 määrärahoja. Talent Explorer -avustuksia arvioidaan myönnettävän 6,5 milj. euroa momentilta 32.20.40. Avustuksella tuetaan yrityksiä ensimmäisten kansainvälisten osaajien palkkaamiseen. Talent Hub -toimintamallin kehittämiseen arvioidaan käytettävän 1 milj. euroa momentin 32.30.40 määrärahoja. Mallin tavoitteena on mahdollistaa organisaatorajat ylittävät palvelupolut kansainvälisille osaajille ja yrityksille osaajien houkutteluun, maahantuloon, asettautumiseen, rekrytointiin ja osaamisen hyödyntämiseen liittyen. Kansainvälisen rekrytoinnin mallin kehittämiseen arvioidaan käytettävän 1,81 milj. euroa momentin 32.01.03 määrärahoja.

Oleskeluluvan saaneet kotoutumisen piirissä olevat pakolaiset

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	2 132	2 060	2 600
— joista oleskeluluvan saaneita yksintulleita alaikäisiä	135	100	100
Perheenyhdistämiset	451	1 110	1 154
Kiintiöpakolaiset	891	1 500	1 050
Pakolaisia yhteensä	3 474	4 670	4 804
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	12 215	12 253	12 872
Tilapäistä suojelua saavia laskennallisten korvausten piirissä	-	-	32 000
Perheryhmäkotij- ja tukiasumispaikat yhteensä	143	222	422

03. Kotoutumisen ja työvoiman maahanmuuton edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 391 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kotoutumisen, työllisyyden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen sekä EU:n rahoittamien kotoutumista edistävien hankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen
- 2) kansainvälisen osaamisen ja työperusteisen maahanmuuton edistämiseen
- 3) Kotoutumisen osaamiskeskuksen menoihin, kuten kotoutumisen, kotoutumistoimenpiteiden ja hyvien väestösuhteiden seurantaan, toimintamallien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittä-

miseen, kotoutumista koskevaan viestintään sekä muihin kotouttamispolitiikan toimeenpanoa ja vaikuttavuutta edistäviin menoihin

4) valtionavustuslain (688/2001) mukaiseen kunnille, järjestöille ja muille toimijoille myönnettäviin avustuksiin kotoutumisen ja työllisyyden edistämiseen, rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen sekä eri väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistämiseen sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen tähtäävään etsivään työhön ja neuvontatyöhön

5) kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 22 §:n mukaiseen omaehtoiseen opiskeluun ja muihin yksilöllisesti sovittuihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin osallistuvien taiturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen

6) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin

7) ennakoiden maksamiseen, jos se on myönnettävän rahoituksen tai avustuksen käytön kannalta perusteltua

8) siirtomenojen maksamiseen

9) valtion virastojen ja laitosten toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Maahanmuuttajien työllistymistä ja mukaanpääsyä suomalaiseen yhteiskuntaan tuetaan maahanmuuttajien kielitaitoa ja ammatillisia valmiuksia vahvistamalla sekä yhteiskunnan tuntemusta ja osallisuutta edistämällä. Kuntien ja kolmannen sektorin roolia kotoutumisen edistämässä, maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä kuntien moniammatillista osaamiskeskustoimintaa tuetaan.

Hallitusohjelman mukaisesti panostetaan työperusteisen maahanmuuton avulla osaavan työvoiman saatavuuteen oikea-aikaisesti vastaten työmarkkinoiden tarpeisiin. Keskeisinä toimina ovat osaavan työvoiman houkuttelu, oleskelulupien käsittelyaikojen nopeuttaminen ja työn perusteella muuttaneiden asettautumisen ja kotoutumisen tukeminen, työperusteisen maahanmuuton pysyvien rakenteiden vahvistaminen sekä kuntien roolin ja alueellisten palvelumallien kehittäminen. Kansainvälisen rekrytoinnin mallilla sekä työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton tiekartan toimeenpanolla ja maakuvaviestintää kehittämällä tavoitellaan kansainvälisen rekrytointien sujuvuuden lisäämistä ja rekrytointiosaamisen vahvistamista.

Ulkomaalaisten tutkijoiden, Suomessa opiskelevien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä heidän perheidensä maahan jäämistä helpotetaan sujuvoittamalla oleskelulupaprosesseja ja muita viranomaispalveluita, luomalla kansainvälisen rekrytoinnin yrityspalveluja, vahvistamalla työelämän vastaanottavuutta sekä lisäämällä Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien ja yritysten kohtaamista. Lisäksi parannetaan ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön uhrien tavoittamista ja tunnistamista.

Työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä toimiva Kotoutumisen osaamiskeskus tukee maahanmuuttajien kotoutumista edistävää valtion, kuntien ja järjestöjen asiantuntijatyötä kotoutumisen vaikuttavuuden parantamiseksi. Osaamiskeskuksen toiminnassa keskeisiä tehtäväalueita ovat kotoutumisen tietoperustan vahvistaminen, tuloksellisuuden arvioinnin ja seurannan kehittäminen sekä paikallistason toimijoiden ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen toimintatapoja ja -mal-

leja arvioimalla, hyviä käytäntöjä juurruttamalla ja työprosesseja selkeyttämällä. Lisäksi osaamiskeskus tukee eri toimijoiden välistä monialaista yhteistyötä mm. kumppanuusohjelman toimeenpanolla.

Maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheen palveluprosessia, palvelutarpeen arviointia, osaamisen tunnistamista, ohjausta, monikielistä yhteiskuntaorientaatiota, kieli- ja kotoutumiskoulutusta, kielitaidon testausta ja muita maahanmuuttajille suunnattuja palveluita sekä palvelujen yhdistämistä kehitetään maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseksi. Kotoutumiskoulutuksen vaikuttavuutta parannetaan kehittämällä koulutuksen laatua ja sisältöä, kuten työelämälähtöisyyttä.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Kotoutumisen ja työllistymisen edistäminen	2 791 000
Kotoutumisen osaamiskeskus	500 000
Valtionavustukset	
— Kuntien moniammatillinen osaamiskeskustoiminta	1 750 000
— Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut	1 750 000
— Avustukset järjestöille ja muille toimijoille	600 000
Yhteensä	7 391 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 3 291 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 4 100 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoiminnan laajentaminen	-1 250
Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteet	-1 250
Maahanmuuttajien palvelut (siirto momentilta 32.01.03)	1 400
Yhteensä	-1 100

2023 talousarvio	7 391 000
2022 talousarvio	8 491 000
2021 tilinpäätös	7 891 000

30. Valtion korvaukset kotoutumisen edistämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 278 559 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) ja valtioneuvoston asetusten (1393/2011 ja 115/2012) mukaisesti:

1) kunnille ja hyvinvointialueille maksettaviin laskennallisiin korvauksiin, jotka aiheutuvat lain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määriteltyjen henkilöiden kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan sekä alkukartoituksen järjestämisestä

2) toimeentulotuesta, tulkkauksen järjestämisestä, erityiskustannusten korvaamisesta ja paluumuuton tukemisesta kunnalle ja hyvinvointialueille aiheutuviin kustannuksiin sekä pakolaisten kuntaan muuttamisen odotusajalta kertyvien vuokrien maksamiseen

- 3) alaikäisten oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sijoittamisesta perheryhmäkotiin, muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneiden kustannusten korvaamiseen 25 ikävuoteen saakka ja käräjäoikeuden heille osoittaman edustajan palkkioiden maksamiseen
- 4) edellä mainittujen perheryhmäkotien tai muiden asuinyksiköiden kustannusten ennakoiden maksamiseen, jos se on toiminnan järjestämisen kannalta perusteltua
- 5) kuntaan sijoitettujen tai kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien kunnille sosiaali- ja terveys- sekä muiden palvelujen järjestämisestä aiheutuvista kustannuksista maksettaviin korvauksiin
- 6) entisen Neuvostoliiton alueelta paluumuuttajina tulleiden henkilöiden, joille on myönnetty oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n tai 49 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnille sekä Suomen sodissa vapaaehtoisina palvelleiden hoidosta ja huollosta aiheutuviin kustannuksiin
- 7) edellä mainittujen henkilöiden perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuvien kustannusten ennakoiden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle
- 8) Kansaneläkelaitokselle kotoutumislain 51 §:n 2 momentin perusteella korvattaviin entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista paluumuuttajista aiheutuviin perustoimeentulotuen kustannuksiin
- 9) kulutusmenojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi kotoutumisen edistämiseksi annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta.

Kotoutumislain 2 §:n 2 tai 3 momentissa määritellyistä henkilöistä maksettavien korvausten piirissä olevien määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden ja perheen yhdistämisen kautta maahan tulleiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Kiintiöpakolaisten osalta maksettavien korvausten piirissä olevien lukumäärä arvioidaan neljän edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän sekä talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Vuonna 2023 arvioidaan kuntiin muuttavan 32 000 tilapäistä suojelua saavaa henkilöä, joille on rekisteröity kotikunta. Arvio vuoden 2023 pakolaiskiintiöksi on 1 050 henkilöä.

Kotoutumislain 45 §:n mukaisesti kuntaan osoittamisesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä maksettavaa laskennallista korvausta maksetaan kunnalle kolmelta vuodelta alkaen siitä, kun ensimmäinen kotikuntamerkintä on tehty. Kiintiöpakolaisten osalta korvausta maksetaan neljältä vuodelta.

Korvausta voidaan maksaa jatkuvan oleskeluluvan saavien ja kunnan asukkaaksi siirtyvien ihmiskaupan uhrien osalta pakolaisia vastaavalla tavalla. Kunnilla on mahdollisuus hakea ELY-keskusten ja TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskukselta korvausta kunnassa asuvien ihmiskaupan uhrien osalta uhrin asemasta johtuvien palvelujen järjestämisestä.

Kansainvälistä suojelua saavien sekä tilapäistä suojelua saavien henkilöiden kuntiin ohjautumista edistetään tehostamalla kuntakorvausjärjestelmän toimivuutta sekä tiivistämällä valtionhallinnon eri toimijoiden ja kuntien välistä yhteistyötä.

Kotoutumislain mukaisen maahanmuuttajalle tehtävän alkukartoituksen tekee kunta tai TE-toimisto.

Kansaneläkelaitokselle korvataan perustoimeentulotuen maksamisesta aiheutuneet kustannukset.

Vaikuttavuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Pakolaisten toteutuneet kuntasijoituspaikat, vähintään (lkm)	1 139	1 700	4 200

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Paluumuuttajien kustannukset	1 000 000
— Toimeentulotuki 6 kk	30 000
— Toimeentulotuki 5 v	20 000
— Erityiskustannukset	550 000
— Heimoveteraanit	400 000
Laskennalliset korvaukset (0—6 v. 6 845 €, muut 2 300 €) pakolaisista (12 972 henkilöä) ja tilapäistä suojelua saavista (32 000 henkilöä)	74 451 000
Muut pakolaisista maksettavat kuntakorvaukset	201 708 000
— Toimeentulotuki (2 063 euroa/vuosi/hlö)	46 616 000
— Erityiskustannukset (2 140 euroa/vuosi/hlö)	70 512 000
— Tulkkipalvelut (1 132 euroa/vuosi/hlö)	28 892 000
— Korvaukset alaikäisten huollosta (12 000 euroa/vuosi/hlö)	55 688 000
Alkukartoituksen kustannukset (2 000 henkilöä; laskennallinen korvaus 700 euroa/hlö)	1 400 000
Yhteensä	278 559 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 500 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 278 059 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HE kotoutumislain muuttamisesta, tilapäinen suojelu (maahanmuuttokokonaisuus)	121 846
Ilman huoltajaa olevien alaikäisten hoivan kustannukset	294
Oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden määrän muutos	1 723
Pakolaiskiintiö 1 050 henkilön tasoon	1 100
Pakolaiskiintiön nosto (HO 2019)	1 030
Pakolaiskiintiön nosto 1 500 henkilöön v. 2022	3 575
Paluumuuttajien kustannusten lasku	-1 500
Tarkentuneet maahanmuuton oletukset (maahanmuuttokokonaisuus)	4 215
Turvapaikanhakijamäärän lasku	-9 326
VN-päätös 175 haavoittuvassa asemassa olevat	-1 086
Yhteensä	121 871

692

32.50

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio

278 559 000

2022 talousarvio

156 688 000

2021 tilinpäätös

146 975 083

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastoon kuuluvien etuuksien tilapäiseen suorittamiseen saa käyttää muun saman rahaston etuuden maksamiseen varattua määrärahaa seuraavilta momenteilta: 33.10.50, 53, 54, 57, 60 ja 33.20.52.

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Suomalaisten hyvinvointi ja elämänlaatu ovat kehittyneet hyvin kuluneen kymmenen vuoden aikana. Polarisaation ja sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntyminen on kuitenkin riski sekä yksilöiden hyvinvoinnin, että yhteiskunnan vakauden kannalta. Tämä on korostunut covid-19-pandemian sekä Ukrainan kriisin myötä, joilla on pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisten hyvinvointiin ja elämänlaatuun sekä yhteiskuntaan kaikilla tasoilla.

Teknologian voimakas kehitys lisää mahdollisuuksia tukea terveyttä ja hyvinvointia ennaltaehkäisevästi ja antaa vaikuttavampaa hoitoa ja palveluja. Myös tietoa voidaan hyödyntää entistä enemmän sekä yksilön että yhteiskunnan tasolla. Työllisyys, terveys ja hyvinvointi sekä niitä tukevat palvelut vahvistavat kansalaisten osallisuutta ja estävät syrjäytymistä. Työn murros tuo uusia tapoja osallistua työelämään. Niiden myötä muuttuu myös sosiaaliturvan rahoituksen perusta.

Sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden ehtona on korkea työllisyysaste, terveet ja toimintakykyiset kansalaiset sekä vaikuttavat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut ja etuudet. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja etuuksien uudistaminen edellyttää ja mahdollistaa uusien toimintatapojen käyttöön ottamisen. Digitalisaation mahdollisuudet hyödyntämällä toiminta tehostuu ja palvelujen saatavuus ja saavutettavuus lisääntyvät.

Sosiaali- ja terveyspolitiikalla tuetaan työllisyysasteen nousua ja työn tuottavuutta huolehtimalla työntekijöiden terveydestä, hyvinvoinnista sekä toiminta- ja työkyvystä. Kansalaisten terveydentilan ja toimintakyvyn parantuessa sosiaali- ja terveyspalvelujen tarve muuttuu. Sosiaali- ja terveysala on myös kasvuala sekä teknologian ja palvelujen kehittämisen moottori.

Suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa sosiaali- ja terveyspalvelut, eläkkeet ja muu sosiaaliturva on kyettävä tarjoamaan kaikille. Tämän hyvinvointiyhteiskunnan rahoitus nojaa talouden tasapainoiseen kehitykseen, joka edellyttää talouskasvua ja rakenteellisia uudistuksia.

Talousarvioesityksen lähtökohdat

Hallituksen tavoitteena on osallistava ja osaava Suomi, joka on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Yhteiskunnan uudistaminen ja tasa-arvon lisääminen on mahdollista vain vahvistamalla ihmisten luottamusta demokraattisen järjestelmän toimintakykyyn. Tähän liittyen hallitus on antanut kuusi lupaus, jotka lunastamalla on mahdollista saavuttaa sosiaalisesti, taloudellisesti sekä ekologisesti kestävä Suomi.

Talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Se tarkoittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää talouskasvua, korkeaa työllisyyttä ja kestävää julkista taloutta. Talouden vakauden ansiosta vältetään yllättävät, hyvinvointia heikentävät muutokset ihmisten elämässä.

Pääosa, kaksi kolmannesta, sosiaalimenoista rahoitetaan työnantajien ja työntekijöiden sosiaaliturvamaksuin, kuntien verovaroin sekä asiakasmaksuin. Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) pääluokan osuus sosiaalimenoista on noin viidennes. Pääluokan suurimmat menokohteet ovat eläkkeet (33 %), perhe- ja asumiskustannukset sekä toimeentulotuki (29 %), työttömyysturva (15 %) ja sairausvakuutus (14 %).

Strategiset tavoitteet hallituskaudelle

Sosiaali- ja terveysministeriön strategian Eheä yhteiskunta ja kestävä hyvinvointi 2030 mukaisesti ministeriön tavoitteena on turvata ihmisten toimintakykyä, toimeentuloa ja palveluja, jotta voimme elää yhdenvertaisessa, kestävässä ja vakaassa yhteiskunnassa. Tätä tehtävää toteutetaan säädösvalmistelun, monipuolisen ohjauksen sekä poikkihallinnollisen ja kansainvälisen yhteistyön avulla. Ministeriön työssä korostuvat tiedolla johtaminen, avoin viestintä, mahdollistavat säädökset, innovaatiot ja digitalisaatio.

Vaikuttavuustavoitteet 2020—2023:

Toimintakyky

- Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- Toiminta- ja työkyky on parantunut
- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

Toimeentulo

- Sosiaaliturva kannustaa työhön
- Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt

Palvelut

- Vaikuttavat palvelut ja toimeentuloturva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- Hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Sosiaali- ja terveysministeriö edistää näiden strategisten tavoitteiden toteutumista vuosina 2020—2023 poikkihallinnollisessa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteuttaa soveltuvien osien lakia alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (756/2021) sekä lakia alueiden kehittämisen ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (8/2014). Euroopan unionin rakennerahastovarojen kohdentamisessa neuvotellaan sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtakunnallisiin hankkeisiin tulevat voimavarat vastuuministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, kanssa.

Kestävä kehitys

Sosiaali- ja terveysministeriön toiminnassa painottuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eriarvoisuuden vähentäminen, osatyökykyisten työllistymisen ja työssä pysymisen edistäminen, iäkkäiden toimintakyvyn vahvistaminen ja palvelujen turvaaminen sekä sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Näitä tavoitteita toteutetaan vuonna 2023 erityisesti sosiaali- ja terveyspalvelujen rakenneuudistuksen sekä sosiaaliturvauudistuksen valmistelussa, tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjelmassa, työhyvinvoinnin ja työelämän kehittämisohjelmassa sekä elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanossa.

Sukupuolten tasa-arvo

Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi sekä Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi -strategiset kokonaisuudet asettavat rungon sosiaali- ja terveysministeriön toiminnalle. Sitä täydentävät ja tukevat muut hallitusohjelman strategiset kokonaisuudet. Merkittävänä uudistuksina toimeenpannaan sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus ja valmistellaan sosiaaliturvan uudistus sosiaaliturvakomiteassa. Hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan lapsiperheiden tukemiseksi hyvinvointia edistäviä sekä ongelmia ehkäiseviä ja korjaavia toimia ja jatketaan lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman toteutusta. Sosiaali- ja terveysministeriön strategian vaikuttavuustavoitteiden seurantaindikaattoreissa on huomioitu sukupuolen mukainen erittely. Translain valmistelu etenee. Hallituksen esitys translaista on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyn aikana.

Joka toinen vuosi jaettava kansainvälinen tasa-arvopalkinto jaetaan vuonna 2023 ja palkintoon on varattu 500 000 euroa. Valtion rahoitukseen turvakotitoiminnan menoihin varataan 24,55 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaiseen lapsistrategia-toiminnon perustamiseen on varattu 500 000 euroa, ja tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelman toteutuksen loppuunsaattaminen jatkuvat siirtomäärärahojen turvin. Hallituksen tasa-arvo-ohjelma perustuu hallitusohjelmaan ja toimenpiteet edistyvät vaihtelevasti. Samapalkkaisuuden edistämiseen liittyvät tutkimus- ja kehittämishankkeet edistyvät aikataulussa.

Vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta edistetään uudistamalla vammaispalvelulainsäädäntö. Uudistus tulee voimaan vuoden 2023 alussa ja sillä halutaan turvata eri vammaisryhmien yhdenvertaiset palvelut. Valtio korvaa vuodesta 2023 alkaen paperittomille annettun kiireellisen hoidon lisäksi myös välttämättömän hoidon aiheuttamat kustannukset. Yli hallituskauden jatkuvassa sosiaaliturvauudistuksen valmistelussa kuullaan eri tahoja, mm. lapsia ja nuoria. Kansaneläkelaitos kehittää etuusjärjestelmiään ja asiointipalveluaan tavoitteena tarjota asiakkaille sujuvat, elämäntilanelähtöiset asiointipalvelut.

Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi suunnitelmallisesti hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa valtioneuvoston valmistelussa ja päätöksenteossa sekä kansainvälisessä toiminnassa. Näitä tavoitteita edistetään

ja ne huomioidaan tasa-arvo ja samapalkkaisuusohjelmassa sekä hallitusohjelman mukaisissa uudistuksissa.

Seurantaindikaattorit 2018—2023

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Toimintakyky						
Hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet						
Menetetyt elinvuodet (PYLL) ikävälillä 0—80 vuotta/100 000 asukasta						
— Miehet	7 671	7 496	7 484	7 480 ¹⁾	7 500	7 505
— Naiset	3 993	3 983	3 907	3 900 ¹⁾	3 920	3 925
Terveytensä keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi kokevien osuus (%), 20—64-vuotiaat						
— Miehet	28,1	27,0 ¹⁾	32,3	33,0 ¹⁾	32,0	30,0
— Naiset	27,0	26,0 ¹⁾	32,2	32,0 ¹⁾	31,0	29,0
Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista						
— Pojat	14,0 ¹⁾	14,7	15,5 ¹⁾	16,5	16,0	15,5
— Tytöt	25,0 ¹⁾	26,8	27,8 ¹⁾	34,3	32,0	30,0
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 20—64-vuotiaat						
— Miehet	60,9	62,0 ¹⁾	56,5	56,0 ¹⁾	57,0	58,0
— Naiset	66,1	67,0 ¹⁾	56,7	56,0 ¹⁾	57,0	58,0
Toiminta- ja työkyky on parantunut						
Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet, lkm						
— Kokoaikaiselle	14 691	14 665	13 543	12 079	12 200	12 500
— Osa-aikaiselle	6 042	5 683	5 458	5 317	5 420	5 500
— Alle 25-v.	1 972	2 255	2 135	2 135	2 140	2 145
Niiden osuus, jotka uskovat, etteivät todennäköisesti jaksa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%), 20—64-v.						
— Miehet	24,5	24,5	23,8	23,0 ¹⁾	22,8	22,6
— Naiset	21,9	21,9 ¹⁾	25,4	25,0 ¹⁾	24,5	24,0
Itsestä huolehtimisesta vähintään suuria vaikeuksia kokevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet						
— Miehet	10,5	10,5 ¹⁾	10,4	10,0 ¹⁾	10,2	10,5
— Naiset	11,5	11,5 ¹⁾	10,4	10,0 ¹⁾	10,2	10,5
Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt						
Koti- ja vapaa-ajan tapaturmakuolleisuus/100 000 asukasta						
	43	39,1	38,5	37,7 ¹⁾	36,9	36,1
Työpaikatapaturmataajuus						
	29,1	28,7	25,0	25,5 ¹⁾	26,5	27,0
Vesiepidemioiden lkm						
	2	4	2	2	3	3

Seuraintindikaattorit 2018—2023

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Poliisiin tietoon tulleet perhe- ja lähisuhde- väkivaltatapaukset						
— Yhteensä, lkm	9 886	10 926	10 793	11 000 ¹⁾	10 800	10 700
— Uhrina mies, %	30,9	30,0	30,0	25,0 ¹⁾	25,0	30,0
— Uhrina nainen, %	69,1	70,0	70,0	75,0 ¹⁾	75,0	75,0
Toimeentulo						
Sosiaaliturva kannustaa työhön						
Työllisyysaste						
20—29-v.	67,5	68,5	65,9	66,0 ¹⁾	66,0	66,0
20—70-v.	68,7	69,7	69,0	70,4	70,4	70,4
55—64-v.	64,5	65,9	66,5	68,3	68,3	68,3
Pitkäaikaistyöttömät, %-työvoimasta	2,9	2,4	2,9	3,2 ¹⁾	3,0	3,0
Eläkkeellesiirtymisiän odote 25-vuotiaalle	61,3	61,5	61,9	62,0 ¹⁾	62,1	62,1
Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrä on vähentynyt						
Pienituloisten osuus, %						
— Koko väestö	11,8	12,3	10,9	11,0 ¹⁾	11,5	12,0
— Alle 18-v.	10,5	11,6	9,0	9,0	10,0	10,5
— Palkansaajat	1,7	2,0	1,5	1,5 ¹⁾	1,6	1,7
— 65+	9,7	10,2	9,2	9,0 ¹⁾	9,5	10,0
— Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18—24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	16,0	16,1	16,3 ¹⁾	17,5 ¹⁾	17,0	17,0
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
— Yhteensä	2,9	2,7	2,8	2,9 ¹⁾	2,9	2,8
— Tulottomat kotitaloudet, lkm	35 614	34 951	37 021	35 212	35 500	35 700
Ulkomaalaiset työttömät työnhakijat, % ulkomaalaisten työvoimasta						
— Miehet	17,0	16,1	17,0 ¹⁾	16,6 ¹⁾	16,4	16,5
— Naiset	22,3	20,6	21,5 ¹⁾	21,0 ¹⁾	20,5	20,6
Palvelut						
Vaikuttavat palvelut ja toimeentulo- turva muodostavat yhteen toimivan kokonaisuuden						
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0—17-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
	1,5	1,6	1,6	1,6 ¹⁾	1,5	1,5
Lapsiperhepalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista	36,6	36,5 ¹⁾	34,5	35,0 ¹⁾	35,5	36,0

Seuraintindikaattorit 2018—2023

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet						
17—24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä ²⁾						
— Miehet	9,3	8,8	9,0 ¹⁾	9,0 ¹⁾	8,9	8,8
— Naiset	6,4	6,2	6,5 ¹⁾	6,5 ¹⁾	6,3	6,2
Osasairauspäivärahan saajat, % kaikista sairauspäivärahan saajista						
— Miehet	4,4	4,9	4,8	5,7	5,8	5,9
— Naiset	8,6	9,4	9,4	10,3	10,4	10,5
Rahanpuutteen vuoksi ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä tinkimään joutuneiden osuus (%), 65 vuotta täyttäneet						
— Miehet	9,0	9,0 ¹⁾	8,2	8,0 ¹⁾	8,3	8,4
— Naiset	10,5	10,5 ¹⁾	8,9	8,5 ¹⁾	8,8	8,9
Elämänlaatunsa (EuroHIS-8) hyväksi tuntevien osuus (%), 65 vuotta täyttäneet						
— Miehet	50,6	52,0 ¹⁾	54,8	55,0 ¹⁾	55,5	55,7
— Naiset	51,6	53,0 ¹⁾	56,0	57,0 ¹⁾	57,5	57,7
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavan ikäisestä väestöstä						
— Miehet	93,8	94,1	94,2	94,0 ¹⁾	94,1	94,2
— Naiset	89,7	90,2	90,4	90,0 ¹⁾	90,1	90,3
Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin						
Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiireettömän käynnin odotusaika yli 7 pv yhteydenotosta, % toteutuneista käynneistä						
— Yhteensä	52,6	57,2	39,2	38,5 ¹⁾	39,2	39,5
— Miehet	52,1	56,3	39,5	38,3 ¹⁾	39,0	39,3
— Naiset	52,8	57,8	39,1	38,6 ¹⁾	39,3	39,6
Lääkärin vastaanottopalveluita riittämättömästi saaneiden osuus, (%) tarvinneista						
— Yhteensä	15,8	15,0	19,8	19,5 ¹⁾	19,0	18,5
— Miehet	13,9	14,0	18,6	18,3 ¹⁾	18,0	17,7
— Naiset	17,3	17,0	20,7	20,5 ¹⁾	20,2	20,0

Seurantaindikaattorit 2018—2023

	2018 toteutuma	2019 toteutuma	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
— Erikoissairaanhoidon yli 6 kk odottaneet 31.12./10 000 asukasta	3,2	5,1	12,9	9,0	8,5	8,5
— 1.10.—31.3. aikana lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, %	93,1	94,3	94,9	95,5	95,5	95,7

¹⁾ Arvio.

²⁾ Suomen oppivelvollisuus laajenee ja uusi oppivelvollisuuslaki tuli voimaan 1.8.2021. Oppivelvollisuus päättyy, kun opiskelija täyttää 18 vuotta tai kun hän tätä ennen suorittaa toisen asteen tutkinnon (ylioppilastutkinto tai ammatillinen tutkinto) tai vastaavan ulkomaisen koulutuksen. Tästä syystä ”koulutuksen ulkopuolelle jääneitä” on tässä kohdin vaikea estimoida vuosien 2021—2023 osalta.

Lähteet: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos/Sotkanet, Tilastokeskus, Kela, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus ja Työ- ja elinkeinoministeriö.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Hallinto	142 070	135 841	134 524	-1 317	-1
01. Sosiaali- ja terveys- ministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 018	34 668	31 923	-2 745	-8
04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	438	978	966	-12	-1
05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lasten- suojeluyksiköiden toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	1 979	2 098	2 810	712	34
06. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vanki- terveydenhuollon yksikön toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	21 725	19 088	19 363	275	1
07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulauta- kunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	8 714	8 755	8 856	101	1
08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arvio- määräraha)	—	1 700	2 800	1 100	65
25. Sosiaali- ja terveyden- huollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomäärä- raha 3 v)	40 180	41 472	40 210	-1 262	-3

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
29. Sosiaali- ja terveys- ministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arvio- määräraha)	27 754	20 729	22 000	1 271	6
66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirto- määräraha 2 v)	5 262	6 353	5 596	-757	-12
02. Valvonta	80 373	82 416	79 762	-2 654	-3
03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	14 996	16 952	17 318	366	2
05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	14 331	14 738	14 144	-594	-4
06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	2 041	4 744	4 739	-5	0
07. Työsuojelun aluehallinto- viranomaisten toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	27 909	27 941	28 320	379	1
08. Sosiaali- ja terveyden- huollon tietolupa- viranomaisen toiminta- menot (siirtomääräraha 2 v)	3 200	2 200	2 200	—	0
09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomäärä- raha 3 v)	5 000	4 000	1 000	-3 000	-75
20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	12 896	11 841	12 041	200	2
03. Tutkimus- ja kehittämis- toiminta	154 285	119 120	98 283	-20 837	-17
04. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	76 701	62 526	72 304	9 778	16
(25.) Kansalliset osaamis- keskittymät (siirtomäärä- raha 3 v)	9 500	1 500	—	-1 500	-100
(31.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomäärä- raha 3 v)	24 000	20 000	—	-20 000	-100
50. Valtionosuus Työterveys- laitoksen toimintaan (siirto- määräraha 2 v)	29 042	28 442	23 042	-5 400	-19

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	7 042	6 652	2 937	-3 715	-56
(87.) Rokotetutkimuksen yhtiöittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 000	—	—	—	0
10. Perhe- ja asumiskustannusten taseus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut	4 439 218	4 509 934	4 602 600	92 666	2
50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 576 621	1 593 000	1 606 300	13 300	1
53. Sotilasavustus (arviomääräraha)	16 500	17 100	20 200	3 100	18
54. Asumistuki (arviomääräraha)	1 610 400	1 638 300	1 676 200	37 900	2
56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)	45 040	58 700	58 500	-200	0
57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)	705 000	712 300	733 600	21 300	3
60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)	485 657	490 534	507 800	17 266	4
20. Työttömyysturva	2 543 978	2 585 037	2 321 144	-263 893	-10
31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	19 454	30 484	30 484	—	0
50. Valtionosuus työttömyys-etuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	965 046	1 085 034	855 260	-229 774	-21
52. Valtionosuus työttömyys-etuuksien perusturvasta (arviomääräraha)	1 557 079	1 465 679	1 431 900	-33 779	-2
55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)	2 400	3 840	3 500	-340	-9
30. Sairausvakuutus	2 127 844	2 168 750	2 287 488	118 738	5
50. Korvaukset rajat ylittävistä terveydenhuollosta (arviomääräraha)	—	—	10 000	10 000	0
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	2 127 844	2 168 750	2 277 488	108 738	5

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
40. Eläkkeet	4 870 775	5 043 485	5 256 800	213 315	4
50. Valtion osuus merimies- eläkekassan menoista (arviomääräraha)	57 200	60 555	63 000	2 445	4
51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläke- laista johtuvista menoista (arviomääräraha)	714 200	735 500	778 300	42 800	6
52. Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	380 400	431 000	503 500	72 500	17
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	13 900	17 300	18 200	900	5
54. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomäärä- raha)	11 200	13 630	13 000	-630	-5
60. Valtion osuus kansaneläke- laista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)	3 693 875	3 785 500	3 880 800	95 300	3
50. Veteraanien tukeminen	237 954	192 720	158 381	-34 339	-18
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arvio- määräraha)	348	1 050	700	-350	-33
50. Rintamalisät (arviomäärä- raha)	10 160	7 700	5 700	-2 000	-26
51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	45 663	43 648	33 000	-10 648	-24
52. Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomäärä- raha 2 v)	16 000	20 000	17 000	-3 000	-15
53. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutus- toimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 080	1 690	1 360	-330	-20
54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaa- ehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	16	24	13	-11	-46

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	1 260	400	600	200	50
56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	30 400	23 000	20 000	-3 000	-13
57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8	8	8	—	0
58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)	132 020	95 200	80 000	-15 200	-16
60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen	2 112 688	539 782	416 709	-123 073	-23
01. Kansallinen lapsistrategiatoiminto (siirtomääräraha 2 v)	—	—	500	500	0
30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	350	350	350	—	0
31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 800	2 800	2 800	—	0
32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)	25 000	25 000	30 000	5 000	20
33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)	94 230	96 000	108 000	12 000	13

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	13 906	15 200	15 200	—	0
35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)	65 800	65 800	66 412	612	1
36. Valtionavustus sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	562	562	1 662	1 100	196
37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)	1 756	1 500	2 000	500	33
(38.) Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19-kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	1 615 000	—	—	—	0
(39.) Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	184 800	132 420	—	-132 420	-100
40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkintähelikopteri-toiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	27 835	33 000	36 635	3 635	11
52. Valtion rahoitus turvakoti-toiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)	25 550	24 550	24 550	—	0
61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)	45 000	132 500	118 500	-14 000	-11

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000	3 000	3 000	—	0
64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	7 100	7 100	7 100	—	0
70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen	318 673	38 473	78 488	40 015	104
20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	311 840	31 590	71 940	40 350	128
21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)	545	545	460	-85	-16
22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)	460	510	460	-50	-10
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 000	2 000	1 800	-200	-10
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 900	2 900	2 900	—	0
52. Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)	928	928	928	—	0
80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitus-toiminta	131 926	135 440	126 690	-8 750	-6
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	112 262	114 000	107 200	-6 800	-6
41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	174	1 900	1 900	—	0
42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	350	400	450	50	13

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)	19 140	19 140	17 140	-2 000	-10
90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen	362 440	362 440	373 600	11 160	3
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	362 440	362 440	373 600	11 160	3
Yhteensä	17 522 225	15 913 438	15 934 469	21 031	0

Henkilötyövuosien kokonaismäärä¹⁾

3 955 3 969 4 030

¹⁾ Htv-määrä ei sisällä Työterveyslaitoksen osuutta. Vuonna 2023 maksullisen toiminnan osuus on 1 808 henkilötyövuotta ja yhteisrahoitteisen toiminnan osuus 370 henkilötyövuotta.

01. Hallinto

Selvitysosa: Luvun menot koostuvat sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten valtion mielisairaaloiden, lastensuojeluyksiköiden ja vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenoista, sekä eräistä muista menoista.

Pääluokkaperusteluissa on esitetty sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan toimintapoliittiset tavoitteet. Lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka on linjattu hallitusohjelmassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ministeriö määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan tavoitteena on tuottaa asiakkailleen kohtuullisessa ajassa oikeat, perustellut ja yhdenmukaiset päätökset. Valtion mielisairaalat tuottavat valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion lastensuojeluyksiköiden tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto. Vankiterveydenhuollon yksikön tehtävänä on vastaavasti vankien terveydenhuollon järjestäminen.

01. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 923 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen
- 2) lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 4) tasa-arvon tietopalvelun ylläpitoon ja kansainvälisen tasa-arvopalkinnon hallintoon liittyviin kustannuksiin sekä maksamiseen valtionavustuksina.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö toimeenpanee hallitusohjelman ja ministeriön strategisten linjausten tavoitteet käyttäen apuna virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulossopimuksissa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Toiminnallinen tehokkuus

— kehitetään yhteistyössä muiden hallinnonalojen kanssa laskentatointa, kustannuslaskentaa ja muuta seurantaa mm. Kieku-tietojärjestelmän puitteissa ja hankintatointa Handi-periaatteiden mukaisesti

— maksullisen toiminnan, joka on suhteellisen vähäistä, tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Tuotokset ja laadunhallinta

— toteutetaan ja seurataan ministeriön vastuulla olevia hallitusohjelman ohjelmia ja muita hankkeita

— toimeenpannaan sosiaali- ja terveyspalvelu-uudistuksen järjestämistä, rahoitusta, kehittämistä ja valvontaa koskevaa uudistusta

— lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä

— jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista

— vahvistetaan lainsäädännön vaikutusten arviointia.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— sosiaali- ja terveysministeriön henkilöstön ja henkilöstörakenteen kehittämistä jatketaan ministeriön tuottavuuden kehittämiseksi asetetut tavoitteet ja toimintamenojen supistuminen huomioon ottaen siten, että ministeriön ydintehtävissä tarvittavat voimavarat ja osaaminen varmistetaan.

Viraston tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Ministeriön johto ja erillisyksiköt	593	549	530
Johdon tuki -yksikkö	1 588	1 582	1 472
Viestintäyksikkö	1 497	1 425	1 356
Hallintoyksikkö	2 923	2 928	2 716
Kansainvälisten asioiden yksikkö	1 299	1 586	1 339
Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosasto	3 274	3 330	3 065
Sosiaaliturva- ja vakuutusosasto	3 212	2 977	2 873
Työ- ja tasa-arvo-osasto	5 366	5 572	5 078
Turvallisuus ja terveys -osasto	4 549	6 064	4 927
Yhteisöt ja toimintakyky -osasto	5 896	4 427	4 792
Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto	3 903	4 228	3 775
Yhteensä	34 100	34 668	31 923

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	41 954	42 668	38 523
Bruttotulot	7 854	8 000	6 600
Nettomenot	34 100	34 668	31 923
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 565		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 483		

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 31 423 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hyvinvointialueiden ohjaus, sote-uudistuksen mukaisten lisätehtävien resursointi	1 000
Juomavesidirektiivin toimeenpano	160
Kansainvälinen tasa-arvopalkinto vuodelle 2023	500
Kansainvälisten vesiasioiden koordinaattorin tehtävä (siirto momentille 24.01.01)	-12
Majvik-suositusten uusiminen	-300
Sosiaali- ja terveyshuollon henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden ohjelma	500
Sosiaaliturvauudistuksen valmistelu v. 2023—2027	500
Säästö hoitajamitoituksen toteuttamiseksi	-4 000
Turvataan lainsäädäntötyön resurssit (HO 2019)	-1 000
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-137
Matkustussäästö	-700
Palkkausten tarkistukset	590

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Siirtyvien erien taso (HO 2019)	60
Tasomuutos	94
Yhteensä	-2 745

2023 talousarvio	31 923 000
2022 II lisätalousarvio	270 000
2022 I lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	34 668 000
2021 tilinpäätös	36 018 000

04. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 966 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen
- 2) vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 3) maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen
- 4) sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin kustannuksiin
- 5) mielenterveyslain (1116/1990) 3 tai 4 luvun nojalla määrätyn tahdosta riippumattoman psykiatrisen hoidon kustannuksiin niissä tapauksissa, kun henkilöllä ei ole kotikuntaa Suomessa eikä hoidon maksaja määräydy minkään muun lainsäädännön nojalla.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa hyvinvointialueiden maksamalla hoitomaksuilla. Hoitomaksut hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Valtion mielisairaaloille asetettavat tulostavoitteet määritellään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja mielisairaaloiden välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2023.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrisen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevaa tieteellistä tutkimustyötä tehdään ja hyödynnetään jatkuvasti. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Hoitoa kehitetään siten, että pakkotoimia tarvittaisiin mahdollisimman vähän. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä.

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksia vastaavaa moniammatillista työskentelyä sekä työnjohtoa. Valtion mielisairaalat toi-

mivät tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittamisestä. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion mielisairaaloiden rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	htv	2022 arvio	htv	2023 arvio	htv
Toimintamääräraha	530	-	978	-	966	-
Liiketaloudelliset suoritteet	62 219	838	67 154	839	68 440	841
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	1 079	10	1 029	9	1 024	9
Yhteensä	63 827	848	69 161	848	70 430	850

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	63 827	69 161	70 430
Bruttotulot	63 297	68 183	69 464
Nettomenot	530	978	966
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 272		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 180		

Mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä/ henkilötyövuodet) kehitys

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	194,35	192,27	192,27
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	107,31	109,29	109,29
Vanhan Vaasan aikuisosastot	170,66	168,88	168,92

Mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielentilatutkimuspäivät) arvioitu kehitys

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Niuvanniemen aikuisosastot	376,10	390,80	396,91
Niuvanniemen alaikäisten hoitoyksikkö	881,68	896,62	908,76
Vanhan Vaasan aikuisosastot	433,72	449,35	491,35

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	62 220	67 154	68 440
— muut tuotot	1 077	1 029	1 024
Tuotot yhteensä	63 297	68 183	69 464
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	62 854	67 817	69 118
— osuus yhteiskustannuksista	294	303	330
Kustannukset yhteensä	63 148	68 120	69 448
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	149	63	16
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen mm. seuraavat suoritteet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausia (aik.os)	142 517	145 028	145 384
Mielentilatutkimushoitovuorokausia (aik.os.)	5 423	5 043	5 043
Mielentilatutkimuksia (aik.os.)	82	70	70
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	4 318	4 562	4 562
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausia	277	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimuksia	4	2	1

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä mm. erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimukseen entistä paremmin sopivia hoitomenettelyjä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmiä. Tavoitteena on vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön kehittämisessä voimavaroja suunnataan henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan perustuvaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen, jonka keskeisiä teemoja ovat mm. psykologisten valmiuksien koulutukset, biologiset ja farmakologiset koulutukset sekä pakkokeinojen vähentämiseen tähtäävä koulutus. Koulutuksen rahoitus tulee pääosin maksullisen toiminnan tuotoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kotikuntaa vailla olevien tahdosta riippumaton hoito	-500
Kotikuntaa vailla olevien tahdosta riippumaton hoito, jatkaminen vuonna 2023	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-2
Toimistotilasäästö	-10
Yhteensä	-12

2023 talousarvio	966 000
2022 talousarvio	978 000
2021 tilinpäätös	437 814

05. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisten lastensuojeluyksiköiden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 810 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) koulukotien sekä vankilan perheosaston sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja toimintaympäristön kehittämiseen
- 2) sijaishuoltopaikka- ja koulupaikkakysynnän sekä vankilan perheosaston paikkakysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 3) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkoston kehittämiseen
- 4) koulukotien ja vankilan perheosaston yleishallinnosta ja ohjauksesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 5) koulukoteihin sijoitetuille lapsille tarkoitetun kuukausirahan ja heidän vanhemmilleen tarkoitetun ateriakorvauksen maksamiseen
- 6) koulukotien toimitilojen kehittämiseen
- 7) enintään 1 700 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kunnilta ja 1.1.2023 lähtien hyvinvointialueiden maksamalla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (1704/2009) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetus- ja kulttuuriministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten. Lastensuojelulain mukaan sijoitetuille lapsille ja heidän vanhemmilleen maksettavat korvaukset perustuvat lastensuojelulakiin (417/2007) ja sosiaalihoitolakiin (1301/2014).

Kunnilta ja hyvinvointialueilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liiketaloudellisin perustein.

Valtion koulukodeille asetettavat tavoitteet määritellään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Opetushallituksen ja koulukotien välisissä tulossopimuksissa vuodelle 2023.

Vaikuttavuus

Valtion koulukotitoiminnan vaikuttavuutta lisätään hallinnollisen rakenteen konsernin omaisuutta kehittämällä sekä uudistamalla palvelujen tuottamisen toiminnallisia ja fyysisiä rakenteita. Vaativimman sijaishuollon tarpeessa olevien valtion koulukoteihin sijoitettavien lasten tarpeita vastaavia palveluita kehitetään lastensuojelun, terveydenhuollon ja vaativan erityisen tuen perusopetuksen integroituna kokonaispalveluna, turvaamalla määrällisesti riittävät henkilöstöresurssit sekä jatkuvalla henkilöstön erityisosaamista vahvistavalla koulutuksella. Koulukotien tutkimus- ja kehittämistyö ohjaa ja todentaa toiminnan vaikuttavuuden arviointia. Tutkimus- ja kehittämis-

hankkeista saaduilla tiedoilla vaikutetaan lastensuojelun kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään hyödyntäen sähköistä laadunhallintajärjestelmää sekä asiakasjärjestelmään sisältyvää vaikuttavuusmittaria. Vankilan perheosastolla turvataan sijoitettujen lasten mahdollisuus turvallisiin varhaisen vuorovaikutuksen kokemuksiin sekä hyvään hoitoon ja huolenpitoon. Perheosaston työn vaikuttavuutta seurataan mm. asiakaspalautetta keräämällä ja toimintaa kehitetään palvelujen ostajien eli kuntien ja 1.1.2023 lähtien hyvinvointialueiden muuttuvia tarpeita vastaavaksi.

Koulukotien toimitiloille asetetaan palveluiden erityisyydestä johtuvat korkeat terveellisyys-, turvallisuuden terapeuttisuuden ja kestävyys- ja laatuvaatimukset. Koulukotien uusi toimitilakonsepti on kehitetty vastaamaan näihin tarpeisiin. Sekä suomen- että ruotsinkielisen palvelun turvaaminen edellyttää perusparannus- ja uudisrakennushankkeiden toteuttamista.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Valtion koulukotien rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	2021 htv	2021 varsinainen talousarvio	2021 htv	2023 esitys	2023 htv
Toimintamääräraha	830	-	2 098	-	2 810	-
Liiketaloudelliset suoritteet (sisältää opetushallituksen rahoitusosuuden)	25 125	335	26 808	350	27 698	360
Yhteensä	25 955	335	28 906	350	30 508	360

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	25 955	28 906	30 508
Bruttotulot	25 125	26 808	27 698
Nettomenot	830	2 098	2 810
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	991		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 140		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	24 566	25 728	27 098
— muut tuotot	2 409	2 980	1 900
Tuotot yhteensä	26 975	28 708	28 998
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	1 850	1 900	1 300
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	25 076	26 899	27 098
— osuus yhteiskustannuksista	1 739	1 809	1 900
Kustannukset yhteensä	26 815	28 708	28 998
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	160	-	-
Kustannusvastaavuus, %	101	100	100

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 100 % niiden kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina mm. seuraavat palvelut asiakkailleen.

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Hoitovuorokausi	23 299	26 868	26 868
Hoitovuorokausi erityisessä huolenpidossa	10 525	13 619	13 619
Koulupäivä	17 870	17 955	17 955
Jälkihuoltovuorokausi	1 464	1 400	1 500

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Maksullisen palvelutoiminnan hintatuki (Toimitilojen kumulatiivinen kustannuskehitys)		1 700
Toimitilojen vuokrien korotuksiin		-250
Valtion koulukotien toimitilojen kehittäminen		-730
JTS-miljardin tuottavuussäästö		-2
Toimistotilasäästö		-6
Yhteensä		712

2023 talousarvio	2 810 000
2022 talousarvio	2 098 000
2021 tilinpäätös	1 979 052

06. *Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisen vankiterveydenhuollon yksikön toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 363 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) vankiterveydenhuollon palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) vankiterveydenhuollon yleishallinnosta (sisältäen talous-, henkilöstö- ja tietohallinto sekä tukipalvelut) ja ohjauksesta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen
- 3) vankiterveydenhuollon ja sen toimintaympäristön kehittämiseen
- 4) tieteellisestä tutkimustyöstä aiheutuneiden menojen maksamiseen
- 5) alueellisten ja kansainvälisten yhteistyöverkostojen kehittämiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, jotka katetaan arviomäärärahasta. Vankiterveydenhuollon yksikön tuloina otetaan huomioon sen maksullisesta palvelutoiminnasta saatavat tulot sekä yhteistoiminnasta virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolisten osapuolien kanssa saatavat tulot.

Vaikuttavuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on ohjauksessaan asettanut vankiterveydenhuollolle tavoitteita, joilla mm. pyritään lisäämään entisestään vankien saamien terveyspalvelujen vaikuttavuutta ja laatua, tiivistämään yhteistyötä vankiloiden psykologien, sosiaali- ja päihdetyön tekijöiden kanssa sekä varmistamaan hoidon jatkuvuus vangin vapautumisen jälkeen.

Viitaten momentin 28.89.31 selvitysosaan, terveydenhuoltolain muuttaminen on hoitotakuun osalta huomioitu momentilla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	23 068	19 478	19 613
Bruttotulot	1 345	390	250
Nettomenot	21 723	19 088	19 363
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	12		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuulain toteuttamiseksi vaadittavat poliklinikkatoiminnan henkilöstö-	
lisäykset (10 htv), tarkentunut luku	400
Potilastietojärjestelmän toiminnallisuuden varmistaminen	-430
Potilastietojärjestelmän ylläpito	50
Palkkausten tarkistukset	255
Yhteensä	275

2023 talousarvio	19 363 000
2022 II lisätalousarvio	2 089 000
2022 talousarvio	19 088 000
2021 tilinpäätös	21 725 000

07. Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 856 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava muutoksenhakuelin, joka toimii toimialansa ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kaikissa kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeen saajan asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoiton tukea ja yksityisen hoidon tukea, elatustukea, sotilasavustusta, äitiysavustusta, sairausvakuutusta, takuueläkettä, vammaisten tulkkauspalvelua, ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, työmarkkinatukea, vuorottelukorvausta, työttömyyskassan jäsenyyttä, aikuiskoulutustukea, ammattitukintostipendiä, palkkaturvaa, työnantajan omavastuumaksua ja työttömyysvakuutusmaksun perintää koskevista asioista. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa käsitellään lainvoimaisten päätösten poistamista koskevat hakemukset samoissa asiaryhmissä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Tuottavuus ja taloudellisuus			
Päätöksen hinta (euroa/ratkaisu)	210	209	209
Työn tuottavuus (ratkaisu/htv)	391	390	400
Tulokset ja laadunhallinta			
Käsittelyaika (ka/kk)	6,2	6,0	6,0
Muutosaste vakuutusoikeydessä	4,9	< 12	< 15
VMBaro:n tulokset (indeksi)	3,6	> 3,6	> 3,8
Sairauspoissaolojen määrä (pv/htv)	5,4	< 7,2	< 7,0
Eläköitymisen keski-ikä (vuotta)	66	> 64,5	> 64,5

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Palkkausten tarkistukset	116
Toimistotilasäästö	-15
Yhteensä	101

2023 talousarvio	8 856 000
2022 II lisätalousarvio	65 000
2022 talousarvio	8 755 000
2021 tilinpäätös	8 714 000

08. Vankiterveydenhuollon yksikön ulkopuoliset terveyspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetun lain (1635/2015) 2 §:n mukaisesti ostopalveluna hankittavien vankien terveydenhoidon palveluiden maksamiseen.

Selvitysosa: Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vankien terveyspalvelujen järjestämisestä. Vankiterveydenhuollon yksikkö tuottaa itse pääosan perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluista. Erikoissairaanhoidon ja päivystyksen palvelut hankitaan pääosin ostopalveluina, joiden määrä riippuu vankien määrästä ja heidän sairastavuudesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ulkopuolisten terveyspalvelujen tarpeen kasvu	1 100
Yhteensä	1 100

2023 talousarvio	2 800 000
2022 II lisätalousarvio	1 100 000
2022 talousarvio	1 700 000

25. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen tiedonhallinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 40 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) korvauksen maksamiseen Kansaneläkelaitokselle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisten Kanta-palvelujen kehittämiseen ja kansallisten määrittelyjen valmisteluun ja ylläpitoon (Kela), sellaisten jatkuvien tehtävien ja ylläpidon kustannusten kattamiseen, joita ei voida periä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajilta tai apteekeilta käyttömaksuina (Kela) sekä sosiaali- ja terveys-tietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) mukaisten Kelalle aiheutuvien kustannusten kattamiseen (Kela)

2) muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmäpalveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen

3) valtionavustusten myöntämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon paikallisen ja alueellisen tietojärjestelmäinfrastruktuurin tehostamiseksi (STM, THL)

4) sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden suunnittelutehtäviin ja ohjaukseen sekä digitalisaation toteutumisen arviointiin ja seurantaan (STM)

5) sosiaali- ja terveysministeriön hankintoihin DigiFinland Oy:ltä, joilla toteutetaan julkisten palveluntarjoajien sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan kehittämishankkeita.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen tehtävänä on valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäpalvelujen toteuttaminen ja toteutuksia varten tarvittavien määrittelyjen laatiminen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021) ja sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) mukaisesti. Uusien toiminnallisuuksien ja tietosisältöjen kehittämiseen tähtäävien kehittämishankkeiden lisäksi myös palveluiden tekninen infrastruktuuri, palveluiden jatkuvuuden varmistaminen ja tietoturva edellyttävät jatkuvaa kehittämistä ja ylläpitoa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on lakisääteisiä tehtäviä kuten raportointi valvontaviranomaisille sekä kansainvälisiä tehtäviä, joita ei voida rahoittaa käyttäjien maksamilla käyttömaksuilla.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää myös valtionavun maksamiseen hyvinvointialueille, kunnille ja kuntayhtymille sekä tarvittaessa muille tahoille sosiaali- ja terveydenhuollon tietojärjestelmäkokonaisuuden paikallisen ja alueellisen infrastruktuurin selkiyttämiseen ja tehostamiseen. Valtionapuviranomaisina voivat toimia THL ja STM.

Määrärahaa voidaan käyttää myös muiden viranomaisten sosiaali- ja terveydenhuoltoon tai terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen liittyvien valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiohankkeiden ohjaukseen sekä digitalisaatiokehityksen arviointien ja seurannan toteuttamiseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakastietolain toimeenpanoon lisärahoitusta	5 508
Asiakastietolain vaatimat muutokset Kanta-palveluissa	-5 500
EU-koronatodistuksen ja koronapassin lisärahoitus	-2 372
Kanta-palvelujen jatkokehittämiseen liittyvät säädösmuutokset	-1 000
Kelan Kanta-palveluiden akuutit levyjärjestelmien virtualisointi- ja kapasiteetin-hankinnat	-2 500
Kriittisten palveluiden toimintavarmuuden parantaminen Kanta-palveluissa (kyber)	3 000
Sote-uudistuksen vaikutukset Kanta-palveluihin	-700
Tiedontuotannon uudistaminen (Toivo/Valtava) jatkaminen	2 000
Tietohallintasäädösten kokonaisuudistuksen toteuttamiseen	410
Tasomuutos	-108
Yhteensä	-1 262

2023 talousarvio	40 210 000
2022 II lisätalousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	41 472 000
2021 tilinpäätös	40 180 000

29. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	1 271
Yhteensä	1 271

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	22 000 000
2022 II lisätalousarvio	4 271 000
2022 talousarvio	20 729 000
2021 tilinpäätös	27 754 454

66. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 596 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen ja laitosten jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa mm. Suomen jäsenmaksusta WHO:lle, jonka rahoituksesta 20 % katetaan jäsenmaksuilla ja loput jäsenmaiden vapaaehtoisrahoituksella. WHO:n rooli on noussut keskeiseksi maiden taloutta ja turvallisuutta horjuttavien pandemioiden ja kriisien yhteydessä. Vuonna 2020 aloitettu prosessi pandemiavalmiuden ja -vasteen tehostamiseksi ja WHO:n rakenteiden toiminnan vahvistamiseksi edellyttää Suomen aktiivista osallistumista. Suomi on rakentanut itselleen vahvan roolin vaikuttaa järjestössä meneillään oleviin uudistuksiin hallintoneuvostojäsenyytensä (2018—2021) aikana. Suomen hallitus tukee WHO:n johtoroolia globaaliterveydessä ja terveysturvallisuudessa ja katsoo, että WHO:n rahoitus tulee varmistaa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisten jäsenmaksujen ja maksuosuuksien tarkennukset	-757
Yhteensä	-757

2023 talousarvio	5 596 000
2022 talousarvio	6 353 000
2021 tilinpäätös	5 262 000

02. Valvonta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan lakisääteistä valvontaa harjoittavien laitosten toimintamenoista, työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenoista, lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuvista menosta ja oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menosta. Valvontalaitoksia ovat Säteilyturvakeskus, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus, aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomainen. Oikeuslääkinnän tehtävät hoitaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Valvontalaitosten toiminta kohdistuu hallituskauden strategisista tavoitteista seuraaviin:

- Elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt
- Oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin.

Vaikuttavuus

- yhdenvertaisuuden, oikeusturvan ja muiden perusoikeuksien sekä lainsäädännön noudattamisen varmistaminen
- valvonnan painopiste on turvallisuutta, palveluiden järjestämistä ja omavalvontaa edistävässä ennakoivassa, riskiperusteisessa sekä laadultaan ja laajuudeltaan merkittävän toiminnan valvonnassa.

03. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 318 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 1 000 000 euroa Suomen ja Euroopan lähialueen maiden kanssa tehtävään säteily- ja ydinturvallisuuden yhteistyöhön:

- 1) Suomen ja Euroopan lähialueisiin luettavien valtioiden viranomaisten ja toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin ydin- ja säteilyturvallisuutta edistäviin kahdenvälisiin tai monenkeskisiin hankkeisiin sekä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) Kansainvälisessä yhteistyössä tehtävien ydin- ja säteilyturvallisuutta edistävien hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien ja yhteistyöstä sekä kansainväliseen avunantoon ja sen vastaanottamiseen varautumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnalliset tavoitteet

Korkeatasoinen ionisoivan ja ionisoimattoman säteilyturvallisuuden taso on ylläpidetty ja varmistettu. EU:n perusnormidirektiivin vaatimusten mukainen ionisoivaa säteilyä käyttävien diagnoosimenetelmien lähetekäytännön oikeutusarviointia edistetty. STUK:n toiminta pyrkii tukemaan hallituksen tavoitetta saavuttaa hiilineutraalitalous ylläpitämällä korkeatasoista ydinturvallisuuden tasoa sekä valmistautumalla lämpöä tuottavien pienydinvoimaloiden luvittamiseen.

STUK pyrkii mm. ydinsulkusopimuksen edistämällä ja ydinjätehuollolla edistämään hallitusohjelman tavoitetta, että Suomi on kokoaan suurempi Euroopassa ja maailmalla.

Säteilyturvakeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	htv	2022 varsinainen talousarvio	htv	2023 esitys	htv
Budjettirahoitus	15 033	126	16 952	126	17 318	128
Maksullinen toiminta	22 606	205	26 758	205	26 996	206
Yhteisrahoitteinen toiminta	341	4	300	5	300	5
Yhteensä	37 980	335	44 010	336	44 614	339

Säteilyturvakeskuksen tulosalueittaiset kustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	htv	2022 arvio	htv	2023 arvio	htv
Ydinenergia	21 448	85	24 000	85	23 597	86
Säteilytoiminta	6 704	29	7 800	29	7 558	29
Valmiustoiminta	2 128	7	3 500	8	3 781	9
Tutkimus ja kehitys	1 983	10	1 500	9	2 304	10
Asiantuntijapalvelut	2 012	8	2 500	8	2 304	8
Viestintä	571	2	600	2	553	2
Ympäristö	3 134	11	4 110	12	4 517	12
Yhteiset palvelut ja tukitehtävät ¹⁾	-	125	-	125	-	125
Lomat	-	58	-	58	-	58
Yhteensä	37 980	335	44 010	336	44 614	339

¹⁾ Yhteisten palvelujen kustannukset on vyörytetty muille tulosalueille.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	37 980	44 010	44 614
Bruttotulot	22 947	27 058	27 296
Nettomenot	15 033	16 952	17 318
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 062		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 025		

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (ydinturvallisuusvalvonta, 1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	19 692	22 278	22 866
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	19 696	22 278	22 866
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet, säteilytoiminta, 1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntitulot	791	1 130	1 030
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 128	1 130	1 030
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-337	-	-
Kustannusvastaavuus, %	70	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	127	150	150
— EU:lta saatava rahoitus	158	150	150
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	56	-	-
Tuotot yhteensä	341	300	300
Hankkeiden kokonaiskustannukset	829	600	600
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-488	-300	-300
Omarahoitusosuus, %	59	50	50

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö

Ydin- ja säteilyturvallisuuden yhteistyö kohdistuu suomalaisten turvallisuuden kannalta merkittävimpiin kohteisiin Suomen ja Euroopan unionin lähialueilla. Yhteistyö toteutetaan kohdemaiden ja muiden maiden viranomaisten sekä kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Viranomaisten kanssa toteuttavat hankkeet kattavat ydinturvallisuusvalvonnan, radioaktiiviset jätteet, ympäristön säteilyvalvonnan ja onnettomuusvalmiuden, ydinturvan ja ydinmateriaalivalvonnan sekä säteilyn käytön. Yhteistyöhön sisältyy tietojenvaihtoa, säännöstön, käytäntöjen ja

osaamisen kehittämistä, tiedonsiirto- ja hälytysjärjestelmien ylläpitoa ja kehittämistä sekä kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen varautuminen, tarvittavat materiaaliset ja tekniset ennakkojärjestelyt mukaan lukien.

Toiminnanharjoittajien kanssa toteutettaviin hankkeisiin sisältyy lisäksi turvallisuusanalyysijä, teknisiä turvallisuusparannuksia, laiteitoimituksia sekä laitteistojen tarkastustekniikan kehittämistä ydinvoimalaitoksilla ja muilla ydinlaitoksilla sekä säteilynkäyttökohteissa.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin prosentti ja kulutusmenojen osuudeksi noin 99 prosenttia. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien ydin- ja säteilyturvalliushankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta, sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkean varautumisen viestintä- ja tietojärjestelmät (kyber)	85
Säteilyveron tuottojen kompensointi	203
Uuden toimitilan investoinnit	-750
Uusiin tiloihin siirtyminen ja sen johdosta aiheutuvan vuokramenojen nousun huomioiminen	700
VAK-lain lisätehtävät	175
Vuokrakustannukset	300
Vuokrakustannusten tarkentuminen	-500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-43
Palkkausten tarkistukset	206
Toimistotilasäästö	-40
Tasomuutos	30
Yhteensä	366
2023 talousarvio	17 318 000
2022 II lisätalousarvio	284 000
2022 talousarvio	16 952 000
2021 tilinpäätös	14 996 000

05. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 144 000 euroa.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto edistää väestön terveyttä ja toimintakykyä valvonnan edellyttämän ohjauksen sekä ennakoivan ja jälkikäteisen valvonnan keinoin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— peruspalveluiden yhdenvertainen saatavuus, tuvallisuus ja laatu on varmistettu

— valvonnan vaikuttavuus on lisääntynyt

— kliinisten lääketutkimusten eettisen arvioinnin uudistaminen

— ylläpidetty ja edistetty elinympäristön terveyttä, vähennetty ja poistettu terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä.

Sosiaali- ja terveystalouden lupa- ja valvontaviraston talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin. Bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.02. Toimintamomentille kirjattavat tulot ovat terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden ammattioikeuksia koskevia päätöksiä sekä valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisten palvelunantajien lupia koskevien suoritteiden maksuja sekä viraston suoritteista liiketaloudellisin perustein määrättäviä maksuja.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	17 479	19 038	18 444
Bruttotulot	5 530	4 300	4 300
Nettomenot	11 949	14 738	14 144
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 957		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	8 339		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	5 530	5 500	6 000
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	-	1 200	1 700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	1 946	2 500	2 750
— osuus yhteiskustannuksista	3 584	3 000	3 250
Kokonaiskustannukset yhteensä	5 530	5 500	6 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

*Tuotokset ja laadunhallinta***Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston käsiteltäväksi saapuvien asioiden määriä**

	2021 toteutuma	2022 ennuste	2023 ennuste
Terveydenhuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	16 680	20 000	18 000
Sosiaalihuollon ammatinharjoittamista koskevat päätökset	8 892	10 000	9 000
Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonta-asiat	1 461	1 750	1 900
Raskauden keskeyttämistä koskevat luvat	761	800	800

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

- edistetään valmentavaa työtettä
- vahvistetaan osaamista strategisilla osaamisalueilla
- liikkuvuudella tuetaan osaamisen kehittämistä
- työnantajakuva parannetaan viestinnän keinoin
- viraston henkilöstöpolitiikalla edistetään sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Juomavesidirektiivien toimeenpano (1,5 htv)	120
Soteri-hankkeen rahoitus vuodelle 2023	315
Soteri-rekisteri	-1 855
Sote-uudistukseen liittyvän ohjauksen ja valvonnan tarpeen edellyttämät voimavarat valvonnan vahvistamiseen (2 htv), tarkentunut luku	160
Tupakkalain mukaiset tehtävät (6 htv)	500
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-23
Palkkausten tarkistukset	193
Toimistotilasäästö	-4
Yhteensä	-594

2023 talousarvio	14 144 000
2022 II lisätalousarvio	387 000
2022 talousarvio	14 738 000
2021 tilinpäätös	14 331 000

06. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen hyväksymien, viraston ulkopuolella toteutettavien tutkimus-, koulutus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 2) viraston monitoimipaikkaisen toimintamallin vahvistamisesta aiheutuvien lisämenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksella on tarvittaessa toimitiloja toiminnan kannalta keskeisissä kaupungeissa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023. Tavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Lääkkeiden jakelu tukee rationaalisen lääkehoidon periaatteiden toteutumista ja palvelujärjestelmän katkeamattomia hoitoketjuja
- Lääkeasioiden tiekartan toimenpidekokonaisuuksien edistäminen
- Lääkkeiden saatavuus ja apteekkien toimitusvarmuus ovat tavoitetasolla
- Palvelujärjestelmän toimintamallien kehittämisen tuki sisältäen digitalisaation
- HTA-periaatteiden ja -toimintamallien yhdenmukaistamiseen osallistuminen
- Lääkehoidon kansallisen ja alueellisen ohjauksen kyvykkyyksien tukeminen
- Fimea toimii ensisijaisena kansallisen ja kansainvälisen lääketiedon tuottajana ja kehittäjänä sekä osallistuu lääkealan tiedonhallinnan ja digitaalisten työvälineiden kehittämiseen
- Fimea on arvostettu myyntilupa-arvioija EU:ssa ja huolehtii kyvykkyyksien kehittämisestä
- EU-lainsäädännön kehittäminen ja täytäntöönpano
- Uudet valvontatehtävät ja niiden implementointi lisäarvoa tuottavalla tavalla
- Kliinisten lääketutkimusten asetuksen toimeenpano ja valvontamenettelyjen yhteensovittaminen Valtakunnallisen eettisen toimikunnan kanssa.

Toiminnallinen tehokkuus (taloudellisuus, tuottavuus, kannattavuus, kustannusvastaavuus)

Tavoitteena on, että viraston maksullisen toiminnan suoritteet tuotetaan kustannusvastaavasti. Keskus seuraa tuottavuuden kehitystä Tilastokeskuksen määrittelemien tuottavuusindikaattorien avulla.

Toiminnan tehokkuus (indeksi 100 = edellinen vuosi)

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Työn tuottavuusindeksi	101,5	> 100	> 100
Kokonaistuottavuusindeksi	102,1	> 100	> 100

Viraston henkilötyövuodet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Maksullinen toiminta	245	247	261
Ei-maksullinen toiminta	50	52	54
Yhteensä	295	299	315

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	31 216	30 594	32 839
Bruttotulot	27 529	25 850	28 100
Nettomenot	3 687	4 744	4 739
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 019		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 373		

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen rahoitusrakenne (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Budjettirahoitus	3 687	4 744	4 739
Maksullisen toiminnan tuotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	25 156	23 170	25 500
— liiketaloudelliset suoritteet	8	-	-
— erillislakien mukaiset suoritteet	1 975	2 100	2 100
Muut tuotot	390	580	500
Yhteensä	27 529	25 850	28 100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (maksuperustelain mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot	25 164	23 170	25 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	16 307	15 250	16 800
— osuus yhteiskustannuksista	7 595	7 900	8 700
Kustannukset yhteensä	23 902	23 150	25 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 262	20	-
Kustannusvastaavuus, %	105	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (erillislakien mukaiset suoritteet, 1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntitulot	1 975	2 100	2 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	903	1 400	1 400
— osuus yhteiskustannuksista	422	700	700
Kustannukset yhteensä	1 325	2 100	2 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	650	-	-
Kustannusvastaavuus, %	149	100	100

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään, tuetaan ja kehitetään:

- edistetään valmennettavaa johtamisotetta
- osaamisen johtamista vahvistetaan
- liikkuvuus ja henkilökierto ovat osa henkilöstön kehittämistä
- työnantajakuva säilytetään nykyisellä tasolla.

Tunnusluvut

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Henkilöstön hyvinvointi			
— työtyytyväisyysindeksi	3,75	yli valtion keskitason	yli valtion keskitason
— sairauspoissaolot pv/htv vähenevät	1,24	alle valtion keskitason	alle valtion keskitason

Määrärahaa 150 000 euroa on tarkoitettu tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelainen mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja lääkelain (595/2009) 84 b §:ssä tarkoitettut tulot.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelainen mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelain (595/2009) 84 b §:n mukaisella maksulla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-3
Palkkausten tarkistukset	72
Toimistotilasäästö	-75
Tasomuutos	1
Yhteensä	-5

2023 talousarvio	4 739 000
2022 II lisätalousarvio	40 000
2022 talousarvio	4 744 000
2021 tilinpäätös	2 041 227

07. Työsuojelun aluehallintoviranomaisten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 320 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta annetun lain (44/2006) 15, 18 ja 21 a §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut alustavasti työsuojelun aluehallintoviranomaisille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2023. Tarkennetut tulostavoitteet määritellään ministeriön ja työsuojelun aluehallintoviranomaisten välisessä tulossopimuksessa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työsuojelun vastuualueet ovat uudistumiskykyisiä ja yhteiskunnan ilmiöihin nopeasti reagoivia valvontaviranomaisia. Valvonnan kehittämisessä painopisteinä ovat jatkuva uudistuminen, tiedon hyödyntäminen ja digitalisaatio. Toimintaympäristössä tunnistetut, valvontaan vaikuttavat ilmiöt liittyvät työoloihin, pirstaloituvaan työelämään ja työn kuormitustekijöihin. Tavoitteena

on, että työsuojeluvalvonta tukee ja edistää työpaikan omaa turvallisuustoimintaa, jotta työ olisi terveellistä ja turvallista kaikilla työpaikoilla työnteon muodosta riippumatta.

Valvonnan kohteena oleviin asiakokonaisuuksiin ja ilmiöihin määritellään ne valvonnan keinot, joita yhdistelemällä saadaan mahdollisimman suuri vaikuttavuus. Työpaikkatarkastusten lisäksi vastuualueet tekevät muuta vaikuttamistoimintaa, joka on jaoteltu tilaisuuksiin ja viestinnän toimenpiteisiin. Muilla vaikuttamistoimenpiteillä pyritään saavuttamaan vastaava määrä työpaikkoja kuin työpaikkatarkastustoiminnalla. Ulkomaisen työvoiman kenttävalvontaan ja viranomaisyhteistyöhön on vakiinnutettu uudet toimintamallit sekä neuvontaa ja ohjausta tehostetaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Valvonnan lisäksi työsuojelun vastuualueet vastaavat täysimääräisesti asiakaskysyntään toimitusaikatavoitteidensa puitteissa ml. lausunnot ja luvat.

Toiminnallinen tehokkuus

Tarkastustoiminnalle asetetaan seuraavat määrätavoitteet:

Toiminnallinen tehokkuus

	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
Kokonaistarkastusmäärä	20 501	22 000	22 500
Tilaisuudet lkm	253	-	250
Viestintätoimenpiteet lkm	128	-	130

Työsuojelun aluehallinnon kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet tulosalueittain

Tulosalue	2021		2022		2023		htv		
	toteutuma	%-osuus	htv	tavoite	%-osuus	htv			
Työpaikkojen valvonta ja asiakaskysyntään vastaaminen	18 796	70	297	19 559	70	297	19 785	70	303
Valvontaa tukeva toiminta	7 865	30	126	8 382	30	126	8 535	30	127
Yhteensä	26 661	100	423	27 941	100	423	28 320	100	430

Tuotokset ja laadunhallinta

Digitalisaation mahdollisuuksia hyödynnetään yhteistyötahojen ja asiakkaiden kanssa rohkeasti kokeillen. Tietojen parempi hyödyntäminen valvontatoiminnassa sekä käytettävissä olevan uuden ICT-teknologian soveltaminen työpaikoille suunnatuissa palveluissa ovat keskeisiä toimenpiteitä. Työsuojeluvalvonnan tuottavuutta, kattavuutta ja vaikuttavuutta parannetaan merkittävästi.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet edistävät valtakunnallisten tulostavoitteiden toteutusta vastuualuerajat ylittävällä yhteistyöllä ja valtakunnallisilla yhteisillä tehtävillä sekä kehittävät henkilöstön osaamista. Vastuualueet ovat kilpailukykyinen ja jatkuvasti kehittyvä hyvän henkilöstöpolitiikan työpaikka, jossa huolehditaan henkilöstön hyvinvoinnista.

Valmentavan johtamisen ja esimiestyön avulla varmistetaan, että henkilöstö on mukana toiminnan kehittämisessä ja tarvittavien muutosten tunnistamisessa lisäarvoa tuottavalla tavalla.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	27 106	28 178	28 597
Bruttotulot	445	237	277
Nettomenot	26 661	27 941	28 320
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 918		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 166		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

JTS-miljardin tuottavuussäästö	-129
Palkkausten tarkistukset	508
Yhteensä	379

2023 talousarvio	28 320 000
2022 II lisätalousarvio	282 000
2022 talousarvio	27 941 000
2021 tilinpäätös	27 909 000

08. Sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaamiseen
- 2) lupaviranomaisen yleishallinnosta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään tietolupaviranomaisen peruspalvelujen ja infrastruktuurin kehittämiseen ja ylläpitoon. Tietoluvan saajat maksavat luvista ja aineistopalveluista, kuten tietojen kokoamisesta, yhdistelyistä, muokkaamisesta ja tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä aiheutuvista kustannuksista valtion maksuperustelain (150/1992) ja STM:n antaman Findatan maksuasetuksen mukaisesti. Lupaviranomainen korvaa rekisterinpitäjälle luvansaajilta perityistä maksuista sille kuuluvan osuuden. Lupaviranomainen maksaa Tietoturvallisen käyttöympäristön käytöstä järjestelmän toimittajille sopimuksen mukaisen korvauksen. Tietolupaviranomaisen tehtävistä säädetään laissa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä (552/2019).

Toiminnalle on asetettu seuraavat tavoitteet nelivuotiskaudelle 2020—2023:

- lupaviranomaisen neuvontapalvelun sekä lupaprosessin sekä tietojen kokoamis- ja käsittelyprosessin kehittäminen ja käyttöönotto
- tietoluvan edellyttämän tutkimuksen eettisen käsittelyn liittäminen osaksi lupaprosessia
- kansallisen sähköisen käyttöportaalien ja lupakäsittelyn asianhallintajärjestelmän kehittäminen ja käyttöönotto tietojen yhdistämis- ja luovutuspalvelun sekä koodiavainten säilytyspalvelun kehittäminen ja käyttöönotto
- tietoturvallisen teknisen käyttöympäristön kehittäminen tietojen luovuttamiseksi
- lupaviranomaisen ja rekisteripitäjien yhteistoiminnan kehittäminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa lupaviranomaiselle ja sen toiminnalle tulostavoitteet lupaviranomaisen ohjausryhmän esitysten pohjalta.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	2 543	2 630	2 630
Bruttotulot	276	430	430
Nettomenot	2 267	2 200	2 200
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 267		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 200		
2023 talousarvio			2 200 000
2022 talousarvio			2 200 000
2021 tilinpäätös			3 200 000

09. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) lääkeasioiden tiekartan toimeenpanosta aiheutuviin hankintoihin ja selvityksiin sekä toimenpiteiden koordinointiin, edistämiseen ja muihin vastaaviin menoihin
- 2) lääkehoidon tiedonhallinnan kansallisten ja alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden sekä muiden alueellisten kehittämis- ja kokeiluhankkeiden menojen maksamiseen
- 3) enintään kahdeksaa henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen toimenpideohjelman ohjaus- ja asiantuntijatehtäviin.

Selvitysosa: Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisesti lääkehuoltoa kehitetään lääkeasioiden tiekartan (STM:n raportteja 5/2019) mukaisesti. Lääkeasioiden tiekartan toimeenpanossa on kyse lääkkeiden jakelujärjestelmän rakenteellisesta uudistuksesta, lääkehoidon

ohjauksen vahvistamisesta, lääkehoitoon liittyvän tietopohjan parantamisesta sekä tiedon käytön tehostamisesta. Paremmalla ohjauksella ja tietopohjalla voidaan varmistaa uusien lääkkeiden hallittu käyttöönotto ja edistää lääkkeiden järkevää käyttöä.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lääkeasioiden tiekartan toimeenpano	-3 000
Yhteensä	-3 000
2023 talousarvio	1 000 000
2022 talousarvio	4 000 000
2021 tilinpäätös	5 000 000

20. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 041 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen
- 2) oikeuslääkeopillisista tutkimuksista suoritettavista korvauksista annetun asetuksen (133/2020) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen
- 3) yliopistoilta ostopalveluna tehtävän oikeuslääketieteen erikoislääkärikoulutuksen menojen maksamiseen
- 4) oikeuslääketieteellisen ruumiinavaukseen määrättyjen ruumiiden kuljetuksista tai poliisin tilaamista ruumiiden kuljetuksista aiheutuvien menojen maksamiseen
- 5) oikeuslääkäreille virka-ajan ulkopuolella tehtävästä päivystyksestä aiheutuvien päivystyspalkkioiden tai -palkkojen maksamiseen enintään kahta henkilötyövuotta vastaavasti sekä muiden päivystystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Laki kuolemansyyn selvittämisestä (459/1973) määrittelee oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen perusteet. Momentilta maksetaan myös asetuksen (133/2020) mukaisia palkkioita ruumiinavauksia suorittaville oikeuslääkäreille.

Vuonna 2021 oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin 8 220, vuonna 2022 arvioidaan tehtävän 8 200 ja vuonna 2023 arviolta 8 200 ruumiinavausta.

Toiminnan tavoitteena on:

- oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten suorittaminen lain mukaisin indikaatioin
- yleisen oikeusturvan toteutuminen selvittämällä kuoleman olosuhteet, kuolemansyy ja kuolemanluokka
- selvittää alkoholi- ja huumemyrkytyskuolemat, alkoholin ja muiden päihteiden sekä lääkeainesten merkitys kuolemantapauksissa

- saada väkivaltaisista kuolemista oikeuden käyttöön puolueeton ja riippumaton asiantuntijalautsunto ja todisteluaaineisto
- varmistaa potilaan ja terveydenhuollon henkilöstön oikeusturva
- tuottaa tietoa tapaturmaisista, ammattitaudin aiheuttamista ja luonnollisista kuolemista vakuutus oikeudellisia selvityksiä varten
- oikeuslääkäriresurssien saatavuuden varmistaminen erikoislääkärikoulutuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tietojärjestelmän päivitys ja jatkokehitys	200
Yhteensä	200
2023 talousarvio	12 041 000
2022 II lisätalousarvio	541 000
2022 talousarvio	11 841 000
2021 tilinpäätös	12 895 905

03. Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus-, kehittämis-, tilasto-, rekisteri- ja asiantuntijatoiminnasta, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenoista ja valtionavusta Työterveyslaitoksen menoihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa hallinnonalansa tutkimus- ja kehittämispolitiikasta. Sen tavoitteena on tuottaa sellaista tutkimustietoa, joka on systemaattisesti hyödynnettävissä sosiaali- ja terveyspolitiikan erilaisissa kehittämistoimenpiteissä, kuten lainsäädännön valmistelussa ja toimeenpanossa, erilaisissa ohjelmissa ja projekteissa sekä muussa ministeriön päätöksenteossa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tutkimus- ja kehittämistoiminta on johtamisen väline ja edellytys strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tutkimus- ja kehittämispolitiikka on strategista päätöksentekoa, lainsäädännön ja budjetin valmistelua sekä niiden toimeenpanoa ja informaatio-ohjausta tukeva investointi. Hallinnonalan tutkimuslaitoksilla on myös tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten käytäntöön viemiseen liittyvää toimintaa, kuten asiantuntijapalveluja, tiedonvälitystä ja koulutusta. Lisäksi niillä on lakisääteisiä tai ministeriön kanssa sovittuja erityistehtäviä, esimerkiksi valvontaan, tilastointiin ja erityisiin vaaratilanteisiin varautumiseen liittyen.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu hallinnonalan strategisista tavoitteista erityisesti seuraaviin:

- hyvinvointi- ja terveyserot ovat kaventuneet
- toiminta- ja työkyky ovat parantuneet
- elin- ja työympäristön terveellisyys ja turvallisuus on lisääntynyt

- oikea-aikaiset ja luotettavat palvelut vastaavat asiakkaiden tarpeisiin
- hyvinvointiala luo liiketoimintamahdollisuuksia ja vientiä.

Vaikuttavuus

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta haetaan:

- päätöksenteon tuella, mm. hyvinvointi- ja terveysvaikutusten arvioimisella
- tietotuotannon parantamisella
- tutkitun tiedon välittämällä yhteiskunnalliseen keskusteluun ja kansalaisten käyttöön.

04. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 72 304 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) toimintaan liittyvien kansainvälisten ja kotimaisten järjestöjen jäsenmaksuihin, biopankkien osuuskunnan osuuden merkintään ja vuosijäsenmaksuihin, yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin, ulkomailla toteutettavien projektien, täydennyskoulutuksen avustuksen ja yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien hankkeiden rahoitukseen liittyvien menojen maksamiseen
- 3) Alkoholitutkimussäätiöön, Käypä hoito -suositusten laadintaan, syöpä- ja näkövammarekisterin tekniseen ylläpitoon Suomen Syöpäyhdistys ry:lle ja Näkövammaisten Keskusliitto ry:lle sekä Hoitotyön tutkimussäätiön ja sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon kehittämishankkeisiin liittyvien valtionavustusten ja muiden menojen maksamiseen
- 4) nettobudjetoidun yhteisrahoitteisen toiminnan tuloihin välittömästi liittyvien apurahojen maksamiseen
- 5) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin terveyden edistämisen hankkeisiin
- 6) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen itse toteuttamiin tartuntatautien ehkäisyyn ja valvontaan liittyviin hankkeisiin
- 7) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän ohjauksen ja arviointitoiminnon menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan ohjaustehtäviin, valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietoarkkitehtuurin kehittämiseen ja ylläpitoon sekä muihin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain (784/2021), sähköisestä lääkemääräyksestä annetun lain (61/2007) sekä lain sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) mukaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tehtävänä on väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, sairauksien ja sosiaalisten ongelmien ehkäiseminen sekä sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen. THL toteuttaa tehtävänsä tutkimuksen, seurannan ja arvioinnin, kehittämistyön, asiantuntijavaikuttamisen ja viranomaistehtävien sekä kansainvälisen yhteistyön avulla. Lisäksi THL toimii alansa tilastoviranomaisena sekä huolehtii tehtäväalueensa tietoperustasta ja sen hyödyntämisestä. THL vastaa myös sosiaali- ja terveydenhuollon tietohallinnon ohjaustehtävistä.

THL:n toiminnan perusta on laki terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön strategiseen visioon eheästä yhteiskunnasta ja kestävästä hyvinvoinnista. Laitoksen strategisissa päälinjauksissa tavoitteina ovat uudistuminen, tietoaineiston tehokas käyttöönnotto, ennakointi, priorisointi ja työyhteisöön panostaminen.

Laitoksen toiminnassa korostuu asiantuntijalaitoksen rooli tiedon käytön edistämisessä päätöksenteon kaikilla tasoilla. Tätä tukee laitoksen tavoite tietovarantojen kehittamisestä ja niiden käytön helpottamisesta.

Toiminnallinen tehokkuus

Voimavarojen supistuessa THL on tarkistanut toimintaansa siten, että hallitusohjelman toimeenpanoon ja asiantuntija- ja viranomaistehtävien hoitoon liittyvät riskit on minimoitu. Sopeutusten yhtenä kohdentamisperusteena on uusi strategia. Ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranevat. THL:n tuottavuus kasvaa ja maksullisen toiminnan ylijäämä käytetään tuotekehitykseen ja investointeihin. THL:n tieto- ja tilastotuotanto sekä verkkopalvelut ja portaalit ovat yhdessä toimiva kokonaisuus ja palvelevat asiakkaiden tietotarpeita. THL:n hallinto- ja toimintatavat edistävät sukupuolten välisen tasa-arvon valtavirtaistumista. THL:n rahoitusrakenne on tarkoituksenmukainen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

THL kehittää ja uudistaa osaamispääomaansa. THL:n henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen strategian mukaisesti. Johtamistehtävissä toimivien osaamista kehitetään, jotta johtaminen on ammattimaista ja kannustavaa. Henkilöstön hyvinvointia tuetaan ja työnantajakuvaa kehitetään. Henkilöstösuunnittelun ennakoivuutta ja pitkäjänteisyyttä parannetaan.

Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Määrärahaista arvioidaan käytettävän avustuksiin (euroa)

Alkoholitutkimussäätiölle	343 000
Suomalainen Lääkäriseura Duodecimille	720 000
Suomen Syöpäyhdistykselle	1 031 000
Näkövammaisten keskusliitolle	133 000
Hoitotyön tutkimussäätiölle	388 000
Yhteensä	2 615 000

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	112 794	106 006	116 004
Bruttotulot	41 216	43 480	43 700
Nettomenot	71 578	62 526	72 304
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	15 284		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	20 407		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Maksullisen toiminnan tuotot , myyntituotot	8 945	9 000	9 000
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	-	20	20
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset			
— erilliskustannukset	5 406	5 470	5 470
— osuus yhteiskustannuksista	2 341	2 370	2 370
Kustannukset yhteensä	7 747	7 840	7 840
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 198	1 160	1 160
Kustannusvastaavuus, %	115	115	115

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	22 940	24 500	24 700
— EU:lta saatava rahoitus	3 103	3 500	3 500
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	5 710	5 900	5 900
— yhteisrahoitteisen toiminnan muut tuotot	518	600	600
Tuotot yhteensä	32 271	34 500	34 700
Hankkeiden kokonaiskustannukset	45 452	49 000	49 000
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-13 181	-14 500	-14 300
Omarahoitusosuus, %	29	30	29

THL:n toiminnan kokonaiskustannukset (1 000 euroa) ja henkilötyövuodet osastoittain

	2021		2022		2023	
	toteutuma	htv	arvio	htv	tavoite	htv
Hyvinvointivaikuttajat	45 129	474	43 198	483	43 128	480
Terveysturvaajat	25 123	236	23 588	240	28 057	250
Valtion palvelut	24 323	247	21 852	253	22 962	247
Tiedonvälittäjät	18 219	163	17 368	171	21 857	190
Yhteensä	112 794	1 120	106 006	1 147	116 004	1 167

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 69 439 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 865 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asiakastietolain toimeenpano	-520
Covid-19 testauskapasiteetin ylläpitäminen	-600
Harvinaissairauksien kansallinen koordinaatio	-150
Hoitoilmoitusrekisterin ja kansallisen tartuntatautiseurannan ylläpitäminen ja kehittäminen sekä covid-19-pandemian kokemusten hyödyntäminen	-740
Hotus, ruotsinkielinen aineisto ja digitaalisten palveluiden kehittäminen	-200
ICD-11-diagnoosiluokituksen kansallinen käyttöönotto	1 400
Ihmiskaupan uhrien asumispalvelun valvonta- ja ohjaustehtävä (3 htv) (HO 2019)	-300
Infrastruktuurin modernisoinnista hyökkäyspinta-alan vähentämiseksi (kyber)	800
Juomavesidirektiivien toimeenpano (2 htv)	160
Kansallinen laaturekisteritoiminta	1 400
Kyberhyökkäysten ja häiriötilanteiden havainnoinnin kehittäminen (kyber)	700
Lakisääteisten tehtävien turvaaminen	6 000
Lisäystä syöpärekisterin ylläpitoon	150
Opiskeluhuollon sote-uudistuksen edellyttämien muutosten valmistelu	-80
Opiskeluhoitopalvelujen valtakunnalliseen ohjaukseen	80
SERI-keskusten satelliittikeskusten perustamisen arviointi (HO 2019)	200
Vanhuspalvelujen järjestäjäkysely hyvinvointialueille	776
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-191
Palkkausten tarkistukset	931
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	60
Toimistotiliasäästö	-98
Yhteensä	9 778

2023 talousarvio	72 304 000
2022 II lisätalousarvio	10 467 000
2022 talousarvio	62 526 000
2021 tilinpäätös	76 701 000

(25.) Kansalliset osaamiskeskittymät (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	1 500 000
2021 tilinpäätös	9 500 000

(31.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	20 000 000
2021 tilinpäätös	24 000 000

50. *Valtionosuus Työterveyslaitoksen toimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 23 042 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla suoritettavan valtionosuuden maksamiseen
- 2) EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen
- 3) enintään 350 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö, joka edistää työn terveellisyttä ja turvallisuutta osana hyvää elämää. Työterveyslaitoksen tavoitteet noudattavat sosiaali- ja terveysministeriön strategiaa ja ne vahvistetaan ministeriön ja Työterveyslaitoksen väliseen tulossopimukseen. Toiminnan painopisteet ovat työkyvyn varmistaminen työn murroksessa, työelämän digitalisaatio muutoksen johtaminen sekä kestävä kehityksen huomioiminen työelämän kehittämisessä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Työterveyslaitoksen toiminnallisen tuloksellisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet ovat:

Nostetaan osatyökykyisten työllisyysastetta

- Kehitetään työkyvyn tuen palveluja sekä ammattilaisten osaamista sote-keskuksissa.
- Viedään työkykykoordinaattorikoulutusta koulutusjärjestelmään.
- Tutkitaan kehittämissuunnitelmien vaikutuksia palvelujen käyttäjien työ- ja toimintakykyyn.

Kehitetään työhyvinvointia ja edistetään uusien teknologioiden hyödyntämistä työn murroksessa

- Varmistetaan käynnissä olevien hallitusohjelmahankkeiden laadukas loppuunsaattaminen ja arvioidaan niiden tulokset.
- Toteutetaan HELP-projekti, jotta varmistamme suomalaisen työelämän kilpailukykyä ja työhyvinvoinnin covid-19-pandemian ja työn murroksen muokkaamassa maailmassa.
- Tuetaan johtamisen kehittämistä ja jaetaan hyviä käytänteitä.

Varmistetaan työterveyshuollon toiminnallinen integraatio osana uudistuvaa sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmää

- Tehostetaan julkisen terveydenhuollon ja työterveyshuollon yhteistyötä saumattoman hoitoketjun toimintamallilla.
- Kehitetään ja uudistetaan ennalta ehkäisevää työterveyshuoltoa.

Pidennetään työuria ja vähennetään ennen aikaista eläköitymistä

- Kehitetään työelämävalmiuksia työurasiirtymien tukemiseksi työuran nivelkohdissa.
- Toteutetaan projekteja nuorten työelämään kiinnittymisen tukemiseksi, urajumien tunnistamiseksi ja työuralta syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä ikääntyvien työntekijöiden työurien pidentämiseksi.
- ennaltaehkäistään mielenterveysongelmia työelämässä ja levitetään mielenterveyden tuen digitaalisia työkaluja ja hyviä käytäntöjä työpaikoille.

Varmistetaan työkykyä sosiaali- ja terveystalouden uudistuksessa

— Tuetaan työntekijöitä muutoksessa soteorganisaatioiden kanssa toteutettavien kehittämissankkeiden muodossa henkilöstön saatavuuden ja alan vetovoimaisuuden turvaamiseksi vanhus-ten palveluissa.

— Tuotetaan seurantatietoa kuntiin jäävien ja hyvinvointialueille siirtyvien työntekijöiden työhyvinvoinnin kehittymisestä.

— Arvioidaan sote-työntekijöiden työhyvinvointia kyselyllä.

Vähennetään sisäympäristön terveys- ja hyvinvointihaittoja

— Osallistutaan kansallisen Terveet tilat 2018 -ohjelman toteutukseen, jotta sisäilmaan liitetty oireilu vähenisi merkittävästi.

Työelämän resilienssin vahvistaminen kriisi- ja poikkeusoloissa

— Tuetaan yhteiskunnan toimintakykyä ja väestön henkistä kestävyyttä häiriö- ja kriisitilanteissa sekä kehitetään terveydenhuollon resilienssiä vastata toimintaympäristön äkillisiin muutoksiin.

Parlamentaarisen sosiaaliturvauudistuksen tukeminen

— Tuetaan sosiaaliturvakomitean työtä avaamalla työelämän tilannekuvaa ja edistämällä työkykyä ja osaamisen kehittymistä.

Työterveyslaitoksen toiminnan rahoittamiseksi suoritetaan valtion vuotuisessa talousarviossa hyväksytyyn toiminnan laajuuden mukaan vuosittain valtionosuutena neljä viidesosaa sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymän laitoksen talousarvion mukaisista kustannuksista. Talousarvion rajoissa Työterveyslaitokselle voidaan työsuojelu- ja työterveysalan tutkimus- ja palvelutoimintaan liittyvien erityistehtävien suorittamista tai erityistä tukea tarvitsevia toimintoja varten antaa lisättyä valtionosuutta.

Valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten arvioidaan olevan 35,0 milj. euroa. Valtionosuuteen oikeuttavan toiminnan tulojen arvioidaan olevan 12,0 milj. euroa. Toiminnasta saatavien tulojen arvioidaan ylittävän yhden viidesosan valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten määrästä. Ylimenevät tulot käytetään Työterveyslaitoksen tutkimus- ja kehittämistoimintaan ja vaikuttamistoimintaan.

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan vuonna 2023 olevan 50 000 000 euroa, myönnetään valtionosuutta 23 042 000 euroa.

Toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan 2023 seuraavaksi:

Työterveyslaitoksen toiminnan laajuus vuosina 2021—2023 (1 000 euroa)

	Menot			Oma rahoitus			Valtionosuus		
	2021 tot.	2022 arvio	2023 arvio	2021 tot.	2022 arvio	2023 arvio	2021 tot.	2022 arvio	2023 arvio
Tutkimus ja kehittäminen	15 635	18 000	18 400	8 395	9 000	10 800	7 240	9 000	7 600
Vaikuttaminen	17 656	15 600	16 600	1 245	1 158	1 158	16 411	14 442	15 442
Työn ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma	5 391	5 000	-	-	-	-	5 391	5 000	-
Yhteensä	38 682	38 600	35 000	9 640	10 158	11 958	29 042	28 442	23 042
Liiketoiminta	13 498	15 000	15 000	13 498	15 000	15 000	-	-	-
Yhteensä	52 180	53 600	50 000	23 138	25 158	26 958	29 042	28 442	23 042
Rahoitusosuus, %				44	47	54	56	53	46

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Työelämän ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma (HO 2019 kertaluonteinen)	-5 000
Työelämän mielenterveysohjelman viestintäkampanja	-400
Yhteensä	-5 400

2023 talousarvio	23 042 000
2022 talousarvio	28 442 000
2021 tilinpäätös	29 042 000

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 937 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen
- 2) hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein
- 3) valtionavustusten ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 4) sosiaali- ja terveysministeriön strategista ja toiminnallista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen
- 5) ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen
- 6) EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen
- 7) hankkeiden tarkastuksista ja valvonnoista aiheutuviin menoihin
- 8) sosiaali- ja terveydenhuollon nuorten palvelujen toimintaprosessien uudistamiseen nuorisotakuun mukaisesti

9) enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalta tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteen toimivien tietojärjestelmien kehittämistä ennen muuta toteuttamalla kansallisen tason palveluja, jotka tukevat hallinnonalan tietohallintopalvelujen yhdenmukaista kehitystä. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa myös palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa, mm. toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin kolme viidesosaa ja kulutusmenojen osuudeksi noin kaksi viidesosaa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Päihdeäitien palvelut	-150
Päihdeitä käyttävien äitien palvelut (HO 2019 kertaluonteinen)	-3 000
Ruoka-apu toiminnan kehittäminen ja järjestäminen	-1 000
Ruoka-apu toiminnan kehittäminen ja järjestäminen, jatkaminen vuonna 2023	1 000
Saattohoitoa ja palliatiivista hoitoa vahvistetaan ja kehitetään (HO 2019)	-2 000
Sosiaali- ja terveyshuollon henkilöstön saatavuuden ja riittävyyden ohjelma: Hyvän työn edellytysten ohjelma	1 500
Matkustussäästö	-65
Yhteensä	-3 715
2023 talousarvio	2 937 000
2022 talousarvio	6 652 000
2021 tilinpäätös	7 042 000

10. Perhe- ja asumiskustannusten tasaus, perustoimeentulotuki ja eräät palvelut

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat perhe-etuuksista, sotilasavustuksesta, yleisestä asumistuesta, tulkkauspalvelujen järjestämisestä, perustoimeentulotuesta sekä Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista.

Perhe-etuuksiin kuuluvat äitiysavustus ja adoptiotuki, lapsilisät, elatustuki ja lasten kotihoidon tuki.

Äitiysavustuksen, adoptiotuen, lapsilisien ja elatustuen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja muiden kotitalouksien välillä. Elatustuen tavoitteena on lisäksi turvata lapsen oikeus riittävään elatukseen tilanteissa, joissa lapsen yksityisoikeudellinen elatus ei tule turvatuksi. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa ja tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon mahdollisuuksia ja että hän on avustuksen tarpeessa.

Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

Tulkkauspalvelujen järjestämisen tavoitteena on tarjota kuulonäkövammaisille, kuulovammaisille tai puhevammaisille henkilöille heidän tarvitsemansa tulkkauspalvelut.

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Perustoimeentulotuen myöntää ja maksaa Kansaneläkelaitos, jolle suoritetaan ennakot etuuden maksatusta varten valtion varoista täysimääräisesti. Kuntien osuus perustoimeentulotuen menoista on 50 % ja se huomioidaan vähennyksenä kuntien peruspalvelujen valtionosuusmomentilta. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen valtionosuus sisältyy momentilta 28.89.31 maksettavaan laskennallisesti määräytyvään hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen rahoitukseen.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Äitiysavustus			
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	47 737	44 300	44 600
Äitiysavustuksen euromäärä	170	170	170
Kansainvälinen adoptio			
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	48	70	80
Lapsilisät			
Lapsia vuoden lopussa	962 843	953 300	964 600
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	172 730	171 900	181 200
Lapsilisää saavia perheitä	532 441	529 900	532 800
Ulkomailla asuville korvattava lasten kotihoidon tuki			
Tukea saavia perheitä keskimäärin kuukausittain	173	200	200
Sotilasavustus			
Avustuksen saajien lukumäärä	9 280	9 500	10 000
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk (kotitalous)	322,35	330,00	337,00

Toiminnan laajuus 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Yleinen asumistuki			
Asumistuen saajien lukumäärä (ruokakuntia)	390 078	384 400	388 400
Keskimääräinen tuki euroa/kk	324,51	329,00	341,00
Elatustuki			
Lapset, joista elatustuki maksettu	98 308	93 300	97 500
— täysimääräisenä	70 415	69 500	69 800
— elatusapua täydentävänä tai muutoin alennettuna	28 941	25 100	28 700
Täysi elatustuki euroa/kk	167,35	172,59	185,00
Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut			
Tulkkauspalveluun oikeutetut	5 962	6 000	6 100
Perustoimeentulotuki			
Saajia vuoden aikana	372 251	363 900	372 100
Kotitalouksia vuoden aikana	264 497	258 600	262 300

50. Perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 606 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen, äitiyspakkauksiin liittyvien arvonlisäverojen ja yleiskulujen sekä pakkauksen suunnittelu- ja kehittämiskulujen maksamiseen
- 2) tuen maksamiseen kansainvälisestä adoptiosta aiheutuviin kustannuksiin
- 3) lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen
- 4) lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 9 §:n mukaisten korvausten maksamiseen
- 5) elatustukilain (580/2008) mukaisten elatustukien maksamiseen.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen perhe voi ottaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se suoritetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampi lapsi. Noin 68 % ottaa avustuksen äitiyspakkauksena muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä adoptiosta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan adoptiovanhemmalle valtion varoista. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % edellä mainituista tuista.

Lapsilisää maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä lasta kohti suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yksinhuoltajalle lapsilisä maksetaan korotettuna.

Lasten kotihoidon tukea maksetaan ulkomaille EY-asetuksen 883/2004 mukaisissa tilanteissa. Valtio korvaa ulkomaille maksetut tuet.

Elatusvelvollisilta perittävät takautumissaatavat ja takaisinperinnät tuloutetaan momentille 12.33.98.

Elatustuen ja lapsilisän osalta määräraha ei koske Ahvenanmaan maakuntaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lapsilisälain 7 §:n, työttömyysturvalain 6 luvun 6 §:n, toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Äitiysavustus	9 300 000
Valtion tuki kansainväliseen adoptioon	500 000
Lapsilisä	1 365 400 000
Ulkomaille maksettava lasten hoidon tuki	900 000
Elatustuki	230 200 000
Yhteensä	1 606 300 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lapsilisän yksinhuoltajakorotus, 5 e/kk	9 000
Tarvearvion muutos	-5 700
Tarvearvion muutos (maahanmuuttokokonaisuus)	10 000
Yhteensä	13 300

2023 talousarvio	1 606 300 000
2022 talousarvio	1 593 000 000
2021 tilinpäätös	1 576 621 046

53. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka eräänntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin menoihin. Avustuksen saajista on varusmiesten ja siviilipalvelusmiesten omaisia noin 4 % vuosittain. Perusavustusten määrä omaisille on vuositasolla yhteensä noin 1 000 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	3 100
Yhteensä	3 100

2023 talousarvio	20 200 000
2022 talousarvio	17 100 000
2021 tilinpäätös	16 500 000

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 676 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisestä asumistuesta annetun lain (938/2014) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yleinen asumistuki perustuu kokonaisvuokraan ja lineaarisen omavastuun määrittelyyn. Asumistuen tarpeeseen vaikuttavat tuensaajien lukumäärässä sekä tuensaajien asumismenoissa ja tuloissa tapahtuvat muutokset. Ahvenanmaan asumistuet rahoittaa Ahvenanmaan valtionvirasto.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain ja yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Lämmitysnormin 57 % korotus	2 300
Perhevapaaudistus	-200
Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli	-800
Tarvearvion muutos	11 600
Tarvearvion muutos (maahanmuuttokokonaisuus)	25 000
Yhteensä	37 900

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	1 676 200 000
2022 talousarvio	1 638 300 000
2021 tilinpäätös	1 610 400 000

56. Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 58 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista annetun lain (133/2010) mukaiseen tulkkauspalvelujen järjestämiseen.

Selvitysosa: Vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelujen järjestämisestä vastaa Kansaneläkelaitos.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-200
Yhteensä	-200

2023 talousarvio	58 500 000
2022 talousarvio	58 700 000
2021 tilinpäätös	45 039 991

57. Perustoimeentulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 733 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997) mukaisten ennakoiden maksamiseen perustoimeentulotuen kustannuksiin
- 2) väliaikaisesta epidemiakorvauksesta annetun lain (687/2020) mukaisten korvausten maksatukseen oikaisuun.

Selvitysosa: Perustoimeentulotuki sisältää perusosan ja muut perusmenot, joihin kuuluu asumistukilain 6 §:ssä tarkoitettut asumismenot, taloussähköstä aiheutuvat menot, kotivakuutusmaksu sekä vähäistä suuremmat terveydenhuoltomenot. Toimeentulotuen perusosan suuruus määritellään toimeentulotukilain (1412/1997) 9 §:ssä, jonka mukaan perusosan määriä tarkistetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen toimeentulotukilain muuttamisesta siten, että alle 18-vuotiaiden lasten perusosaa korotetaan 10 prosentilla.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntoutusrahaetuksien ja osasairauspäivärahan kehittämisohdotusten vaikutus	-200
Perhevapaaudistus	-200
Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli	-2 500
Tarvearvion muutos	-45 800
Tarvearvion muutos (maahanmuuttokokonaisuus)	52 000
Toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosan korotus (10 %)	18 000
Yhteensä	21 300

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	733 600 000
2022 II lisätalousarvio	7 400 000
2022 talousarvio	712 300 000
2021 tilinpäätös	705 000 000

60. Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvarahastojen toimintakulut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 507 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:n mukaisten sosiaaliturvan yleisrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 2) sairausvakuutuslain (1224/2004) 18 luvun 10 §:n mukaisten sairausvakuutusrahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvien toimintakulujen valtion osuuden maksamiseen
- 3) kansaneläkelain (568/2007) 98 §:n, takuueläkkeestä annetun lain (703/2010) 36 §:n, vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n, eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n, rintamasotilaseläkelain (119/1977) 15 §:n ja ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) 9 §:n mukaisten kansaneläkerahastosta maksettavien etuuksien toimeenpanosta Kansaneläkelaitokselle aiheutuviin toimintakuluihin
- 4) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 27 §:n mukaisen yhteyspisteen toimintakuluihin.

Selvitysosa: Sosiaaliturvarahastojen osuudet Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista määräytyvät Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 f §:n mukaisesti etuuksien toimeenpanosta aiheutuvien toimintakulujen suhteessa. Sosiaaliturvan yleisrahaston osuus Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista on arviolta 52 %, sairausvakuutusrahaston osuus 38 % ja kansaneläkerahaston osuus 10 % vuonna 2023. Valtio rahoittaa 43,6 % sairausvakuutusrahaston toimintakuluista.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Sosiaaliturvan yleisrahaston toimintakulut	339 900 000
Sairausvakuutusrahaston toimintakulut	105 800 000
Kansaneläkerahaston toimintakulut	61 400 000
Yhteyspisteen toimintakulut	700 000
Yhteensä	507 800 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ansiotason muutos	8 300
Eläkekulujen kasvu	2 700
Etuus- ja asiointipalvelun kehittäminen (kyber)	10 300
Perhevapaaudistuksen toimeenpanokustannukset	-2 300
Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanokustannukset	500
Rahastojen jako-osuuksien muutos	3 600
Tason muutos	-5 308
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-123
Toimistotilasäästö	-403
Yhteensä	17 266

2023 talousarvio	507 800 000
2022 talousarvio	490 534 000
2021 tilinpäätös	485 657 000

20. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki. Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen, joka edellyttää 26 viikon työhistoriaa. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päättynyt.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin. Työttömyysturvaa on kehitetty siten, että se kannustaa aktiivisuuteen ja työllistymiseen. Työllistymisen edistämiseksi työttömyysturvassa on 300 euron suojaosa. Sen ylittävät työtulot sovitellaan työttömyysetuuden kanssa siten, että puolet tulosta vähennetään etuudesta. Etuus yhdessä työtulojen kanssa voi enimmillään olla etuuden perusteena olevien tulojen suuruinen. Lisäksi on helpotettu yritystoiminnan aloittamista työttömyyden aikana siten, että yrittäjyyden päätoimisuutta ei arvioida ensimmäisten neljän kuukauden aikana.

Työttömyysetuutta maksetaan paitsi työttömyyden myös työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Tällöin hakijalle maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon hänellä työttömänä ollessaan olisi oikeus. Työttömiä, irtisanottuja ja lomautettuja kannustetaan osallistumaan koulutukseen tai muihin työllistymistä tukeviin toimiin, jotta mahdollisuudet nopeaan uudelleen työllistymiseen paranevat. Ansio-osaa maksetaan korotettuna työllistymistä edistävien toimien ajalta. Työllistymistä edistävien toimien ajalta maksetaan lisäksi kulukorvausta. Lisäksi työttömiä kannustetaan ammatillisten valmiuksien parantamiseen tai yritystoiminnan aloittamista tukeviin opintoihin mahdollistamalla lyhytkestoinen päätoiminen opiskelu työttömyyden aikana.

Työelämän muutoksiin vastaamiseksi ammattitaitoa on pidettävä yllä ja tarvittaessa on varauduttava sen muokkaamiseksi uusiin tehtäviin sopivaksi. Työssä oleville maksettavan aikuiskoulutustuen tavoitteena on edistää työssä olevien työelämän tarpeista lähtevää osaamista ja elinikäistä oppimista, jolla samalla ennaltaehkäistään työttömyyttä. Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu peruspäivärahan suuruudesta perusosasta ja ansio-osasta. Työllisyysrahasto rahoittaa palkansaajan aikuiskoulutustuen kokonaisuudessaan. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena, jonka valtio rahoittaa. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on henkilön työkyvyn säilyttäminen tai palauttaminen. Kunta järjestää pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea ja toimeentulotukea saaville henkilöille kuntouttavaa työtoimintaa työllistymisen edistämiseksi.

Ikääntyvän työvoiman työssä pysymistä on edistetty nostamalla lisäpäiväoikeuden ikäraja 61 vuoteen vuonna 1957 tai sen jälkeen syntyneillä.

Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkassa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Toiminnan laajuus 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Työttömyysaste (%)	7,7	6,6	6,7
Kuntouttava työtoiminta			
Toimintaan osallistuvat henkilöt keskimäärin vuodessa	35 000	41 000	43 000
Toimintapäiviä keskimäärin vuodessa/osallistuja	70	70	70
Ansiopäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	152 408	134 000	127 000
— miehiä	74 165	65 000	62 000
— naisia	78 243	69 000	65 000
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	37,1	33,6	31,7
— työttömyysajalta	34,0	30,9	29,1
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta yht.	3,0	2,7	2,6
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	66,28	65,90	66,00
Peruspäiväraha			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	42 250	30 200	29 300
— miehiä	21 680	15 500	15 000
— naisia	20 570	14 700	14 300
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	11,6	8,0	8,0
— työttömyysajalta	10,3	7,0	7,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	1,3	1,0	1,0
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	32,48	33,70	35,60
— miehillä	33,61	34,80	36,80
— naisilla	31,29	32,40	34,30
Työmarkkinatuki			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	187 538	168 100	165 000
— miehiä	98 297	88 100	86 500
— naisia	89 241	80 000	78 500
Korvauspäiviä yht. milj. kpl	49,6	44,0	43,0
— työttömyysajalta	37,0	31,0	30,0
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	12,6	13,0	13,0
Keskimääräinen työmarkkinatuki (€/pv)	35,80	37,10	39,40
— miehillä	35,34	36,70	38,90
— naisilla	36,30	37,70	40,00

Toiminnan laajuus 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Vuorottelukorvaus			
Saajia keskimäärin kuukaudessa	1 655	1 600	1 700
— miehiä	475	400	450
— naisia	1 180	1 200	1 250
Korvauspäiviä ansioturvassa, milj. kpl	0,4	0,4	0,4
Korvauspäiviä perusturvassa, milj. kpl	0,0	0,0	0,0
Keskimääräinen korvaus ansioturvassa (€/pv)	57,24	58,2	58,3
Keskimääräinen korvaus perusturvassa (€/pv)	22,46	22,90	23,30
— miehillä	22,51	22,80	23,30
— naisilla	22,42	22,90	23,30

31. Valtion korvaus hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 484 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen hyvinvointialueille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Hyvinvointialueille maksettava korvaus on 10,09 euroa toimintapäivää ja toimintaan osallistujaa kohti. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan vuonna 2023 noin 43 160 henkilöä ja toimintapäiviä arvioidaan olevan keskimäärin 70 osallistujaa kohti. Valtion korvausta maksetaan jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään neljältä päivältä viikossa.

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	30 484 000
2022 talousarvio	30 484 000
2021 tilinpäätös	19 454 083

50. Valtionosuus työttömyysetuuksien ansioturvasta ja vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 855 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiopäivärahan rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalain (603/1984) on säädetty valtion osuudesta
- 2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyyskassojen hallintokuluosuuden maksamiseen työttömyyskassalain (603/1984) mukaisesti

- 4) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen
- 5) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta
- 6) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta
- 7) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan työttömyyspäivärahan valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ansiopäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Ansiopäivärahan rahoittavat Työllisyysrahasto, työttömyyskassat ja valtio. Palkansaajien päivärahoista työttömyyskassojen osuus on pääsääntöisesti 5,5 % kuitenkin siten, että ansioturvan korotusosat Työllisyysrahasto rahoittaa kokonaan. Valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja rahasto loppuosan. Valtio ei osallistu lomautusajalta eikä ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen. Yrittäjien päivärahoista valtio rahoittaa peruspäivärahaa vastaavan osuuden ja lapsikorotukset, yrittäjäkassat rahoittavat loppuosan. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset.

Vuorottelukorvaus rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyysetuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksetuista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta.

Työssäoloehto muuttuu tuloperusteiseksi vuonna 2023 ja työttömyysturvan lisäpäivät poistuvat asteittain 1.1.2023 jälkeen.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta 55 vuotta täyttäneiden työllisyysasteen nostamiseksi (lisäpäivien poisto).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysetuuksien rahoittamisesta annetun lain muuttamisesta, jolla vahvistetaan työttömyysvakuutusmaksut vuodelle 2023.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta palkansaajan työssäoloehdon uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain 4 luvun muuttamisesta sovitellun työttömyysetuuden kehittämiseksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömien opiskelua ja työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Valtionosuus maksetuista päivärahoista	
— työttömyysajalta	657 260 000
— työllistymistä edeltävien palvelujen ajalta	98 000 000
Palkkatuet ja starttirahat	53 000 000
Kulukorvaukset	15 000 000
Liikkuvuusavustus	5 000 000
Valtionosuus hallintokuluihin	15 000 000
Vuorottelukorvaus	12 000 000
Yhteensä	855 260 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentille 32.30.51)	-320
Lisäpäivien ikärajan noston rahoitusosuuksien muutos	11 500
Palkansaajan työssäoloehdon uudistaminen (siirto momentilta 33.20.52)	15 000
Perhevapaaudistus	400
Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli	3 300
Tarvearvion muutos	-247 214
Tekijänoikeuskorvausten sovittelusta luopuminen	500
Työttömyysturvalain 4 luku: Erityisen sovittelujakson poisto	500
Työttömyysturvalain 4 luku: Työtulon jakamista koskeva säännös	-500
Työttömyysturvalain opintoja koskevien säännösten muutos	760
Velvoitetöyllistettyjen palkkatuki (siirto momentille 32.30.55)	-13 700
Yhteensä	-229 774

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	855 260 000
2022 II lisätalousarvio	14 100 000
2022 I lisätalousarvio	5 000 000
2022 talousarvio	1 085 034 000
2021 tilinpäätös	965 045 577

52. Valtionosuus työttömyysetuuksien perusturvasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 431 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) työttömyysturvalain (1290/2002) sekä kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) perusteella maksettavien peruspäivärahan tai työmarkkinatuen ja niihin liittyvien lapsikorotusten ja työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavien korotusosien maksamiseen siten kuin työttömyysturvalaissa on säädetty valtion osuudesta
- 2) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain (916/2012) mukaisten lakisääteisten kulukorvausten rahoittamiseen työttömyysturvalain mukaisesti
- 3) työttömyysturvalain (1290/2002) 8 luvun perusteella maksettavaan liikkuvuusavustukseen

4) vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen vuorottelukorvauksen valtion osuuden maksamiseen siten, kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyysturvalaissa (1290/2002) säädetään valtionosuudesta

5) työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin osallistuvien kuntien tekemien palkkatuki- ja starttirahapäätösten maksamiseen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa on säädetty palkkatuen ja starttirahan rahoituksesta

6) julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain perusteella valtiolle työllistämisen, työnantajalle maksettavan palkkatuen ja yrittäjäksi ryhtyvälle maksettavan starttirahan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen valtionosuutta vastaavan osuuden maksamiseen.

Palkkatuki ja starttiraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Peruspäivärahaa maksetaan sekä työttömyyden että työllistymistä edistävien palvelujen ajalta. Peruspäiväraha ja siihen liittyvä lapsikorotus sekä korotusosa rahoitetaan valtion varoista ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. Valtio rahoittaa työllistymistä edistävien palvelujen ajalta maksettavat kulukorvaukset. Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä, tilitetään Kansaneläkelaitokselle.

Kunnat ja valtio rahoittavat puoliksi työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen. Kuntien rahoitusosuus on 70 prosenttia työmarkkinatukea yli 1 000 päivää saaneiden työttömyysaikaisen työmarkkinatuen osalta. Muun työmarkkinatuen valtio rahoittaa kokonaan. Lisäksi valtio huolehtii Kansaneläkelaitoksen maksuvalmiudesta työmarkkinatuen osalta (maksuvalmiussuoritus).

Vuorottelukorvaukset rahoitetaan kuten vastaavat työttömyysetuudet. Kasaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Viitaten momentin 33.20.50 selvitysosaan on palkansaajan työssäoloehdon uudistaminen huomioitu momentilla.

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Työmarkkinatuet	
— työttömyysajalta	1 087 550 000
— kuntien rahoitusosuus	-426 000 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	543 400 000
— kulukorvaukset	55 400 000
— liikkuvuusavustus	1 500 000
— korotusosa	16 900 000
Työmarkkinatuki yhteensä	1 278 750 000
Peruspäiväraha	
— työttömyysajalta	250 350 000
— työllistymistä edistävien palvelujen ajalta	29 600 000
— korotusosa	3 900 000
— kulukorvaus	5 200 000
Palkansaajan tt-maksun osuus	-278 000 000
Peruspäiväraha yhteensä	11 050 000

Määrärahan arvioitu käyttö ja siihen vaikuttavat tekijät (euroa)

Perusturvan palkkatuki	142 000 000
Vuorottelukorvaus	100 000
Yhteensä	1 431 900 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korkeakoulututkintoon johtava työvoimakoulutus (siirto momentille 32.30.51)	-760
Kuntoutusrahaetuksien ja osasairauspäivärahan kehittämishdotusten vaikutus	-200
Palkansaajan työssäoloehdon uudistaminen (siirto momentille 33.20.50)	-15 000
Perhevapaaudistus	800
Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli	5 000
Tarvearvion muutos	-36 519
Tekijänoikeuskorvausten sovittelusta luopuminen	500
Työttömyysturvalain opintoja koskevien säännösten muutos	4 400
Työttömyysturvan lapsikorotus, laskettu 20 % korotuksella	20 000
Velvoitetöydistettyjen palkkatuki (siirto momentille 32.30.55)	-12 000
Yhteensä	-33 779

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	1 431 900 000
2022 II lisätalousarvio	22 700 000
2022 I lisätalousarvio	25 000 000
2022 talousarvio	1 465 679 000
2021 tilinpäätös	1 557 078 502

55. Valtionosuudet Työllisyysrahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilta maksetaan yrittäjien aikuiskoulutustuki. Lisäksi valtio suorittaa valtion palveluksessa olevan henkilöstön osalta Työllisyysrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetut valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitutkintostipendeistä aiheutuneet kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-340
Yhteensä	-340

2023 talousarvio	3 500 000
2022 talousarvio	3 840 000
2021 tilinpäätös	2 400 000

30. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutus täydentää julkista terveydenhuoltoa korvaamalla väestölle osan avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä turvaamalla väestölle mahdollisuuden hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin. Lisäksi turvataan riittävä toimeentulo tasaamalla lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainvapaasta aiheutuvaa työtulojen menetyksiä.

Sairausvakuutuksen rahoitus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen.

Sairanhoitovakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenosta, matkakuluista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksista. Sairanhoitovakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin ja hammaslääkärin palkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista.

Työtulovakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa sekä työnantajille maksettavaa perhevapaakorvausta. Lisäksi työtulovakuutuksesta korvataan osa työnantajien ja yrittäjien järjestämän työterveyshuollon kustannuksista sekä vanhempainloma-ajalta kertyvistä vuosilomakustannuksista.

Toiminnan laajuus 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Päivärahat			
Sairauspäivärahan saajat	304 974	310 400	313 300
— miehiä	119 798	121 700	122 200
— naisia	185 176	188 700	191 100
Vanhempainpäivärahan saajat	143 396	145 200	144 800
— miehiä	60 710	61 500	61 800
— naisia	82 686	83 700	83 000
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	58,02	59,50	61,60
— miehillä	60,18	61,70	63,80
— naisilla	56,39	57,90	59,90
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	71,35	73,80	77,50
— miehillä	86,24	93,00	103,80
— naisilla	69,45	71,50	74,00
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	29,05	29,67	31,87
Lääkkeet			
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	30 500	30 900	31 300
Sairausvakuutuksen korvaama osuus lääkkeistä (%)	76,0	76,0	77,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	579,78	592,16	592,16
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	308 453	318 600	363 500
Sairanhoitokorvaukset			
Vuonna 2021 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 14,1 %, hammaslääkärinpalkkioista 13,2 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 19,8 % sekä matkojen osalta 87,0 %.			

50. Korvaukset rajat ylittävästä terveydenhuollosta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 9 §:n nojalla henkilölle maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain nojalla henkilölle voidaan maksaa korvausta, kun hän on saanut terveydenhuollon palveluita toisessa EU- tai Eta-valtiossa, Sveitsissä tai Iso-Britanniassa ja Pohjois-Irlannissa ja hän on maksanut kaikki palvelusta aiheutuneet kustannukset.

Korvaukset haetaan Kansaneläkelaitokselta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rajat ylittävää terveydenhuoltoa koskevan lain muuttamisesta.

2023 talousarvio

10 000 000

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 277 488 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sairausvakuutuslain (1224/2004) sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (566/2005) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen
- 2) maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 3) rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain (1201/2013) 14, 19, 20 ja 20 a §:n mukaisten korvausten maksamiseen.

Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiseen harkinnanvaraiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 57 200 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, sairauksien ehkäisemiseen sekä kuntoutusta, sairauksien ehkäisyä ja sairausvakuutusta koskeviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin enintään 6 900 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Sairausvakuutus on jaettu sairaanhoitovakuutukseen ja työtulovakuutukseen. Valtio rahoittaa sairaanhoitovakuutuksen menoista EU-maihin maksettavat sairaanhoitokorvaukset, ulkomailla asuvien sairaanhoidosta kunnille aiheutuvat kustannukset ja osan Kansaneläkelaitoksen toimintakuluista. Muutoin sairaanhoitovakuutuksen menoista valtio rahoittaa 67 % ja vakuutetut 33 %. Työtulovakuutus rahoitetaan työnantajien, palkansaajien, yrittäjien ja valtion osuuksilla. Valtio rahoittaa vähimmäismääräisistä päivärahoista ja kuntoutusrahoista osuuden, joka ylittää vakuutetun vuositulon perusteella lasketun etuuden määrän. Lisäksi valtio rahoittaa 5 % muista päivärahoista ja kuntoutusrahoista sekä osuuden yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollon menoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Vuonna 2023 sairaanhoitovakuutuksen rahoittamiseksi sairaanhoitomaksuna kaikilta vakuuteuilta peritään 0,54 % tuloista, paitsi eläke- ja etuustuloista 1,51 %. Työtulovakuutuksen rahoittamiseksi vähintään 15 663 euron vuositulon osalta peritään sairausvakuutuksen päivärahamaksua palkansaajilta 1,41 % ja yrittäjiltä 1,54 %. Alle 15 663 euroa alittavan vuositulon osalta palkansaajien päivärahamaksua ei peritä ja yrittäjiltä peritään päivärahamaksua 0,19 %. Työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,58 %.

Erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannusten lisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa. Lääkkeiden ehdollinen korvattavuus jatkuu vuoden 2025 loppuun.

Viitaten momentin 28.89.31 selvitysosaan on terveydenhuoltolain muuttaminen hoitotakuun osalta huomioitu momentilla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta sairaanhoitoetuksien korvausten säästöistä vanhuspalvelulain hoitajamitoituksen rahoittamiseksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lääkelain ja sairausvakuutuslain muuttamisesta lääkehoidon säästöistä vanhuspalvelulain hoitajamitoituksen rahoittamiseksi.

Viitaten momentin 33.30.50 selvitysosaan on rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain muuttaminen paperittomien henkilöiden kiireettömän terveydenhuollon palveluiden sekä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluiden osalta huomioitu momentilla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain sekä työeläkeläikien muuttamisesta osasairauspäivärahan ja kuntoutusetuuksien kehittämiseksi.

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2023 (milj. euroa)

Menot

<i>Työtulovakuutus</i>	
Sairauspäivärahat	1 151
Vanhempainpäivärahat	1 135
Perhevapaakorvaus	54
Mata-päivärahat	4
Kuntoutusrahat	292
Työterveyshuolto	398
Yrittäjien lisäpäivät	9
Rahaston 8 %:n osuus	-1
Yhteensä	3 042

Sairaanhoitovakuutus

Lääkekorvaukset	1 848
Matkat	335
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	52
Lääkäripalkkiot	27

Sairausvakuutuksen arvioidut menot ja valtionosuudet vuonna 2023 (milj. euroa)

Hammaslääkäripalkkiot	51
Muut sairaanhoitokorvaukset	10
Kuntoutuspalvelut	523
Rahaston 8 %:n osuus	1
Yhteensä	2 847
Menot yhteensä	5 889

Tulot*Työtulovakuutuksen tuotot*

Vakuutettujen maksut	1 356
Työnantajamaksut	1 597
Yrittäjien lisäpäivät	9
Valtion rahoitusosuus	373
Vuoden 2022 maksuyli-/alijäämä	130
Yhteensä	3 465

Sairaanhoitovakuutuksen tuotot

Palkansaajien ja yrittäjien maksut	446
Etuudensaajien maksut	490
Valtion rahoitusosuus	1 904
Ulkomailta maksetut EU-korvaukset	6
Vuoden 2022 yli-/alijäämä	16
Yhteensä	2 862
Tulot yhteensä	6 327

Valtion osuudetyhteensä

2 277

Työtulovakuutus

Osuus päivärahoista ja kuntoutusrahoista	107
Osuus tartuntatautipäivärahoista	7
Osuus vähimmäispäivärahoista	257
Osuus yrittäjien ja maatalousyrittäjien työterveyshuollosta	2
<i>Sairaanhoitovakuutus</i>	
Osuus sairaanhoidosta	1 858
Sairaanhoitokorvaukset EU-maihin	46

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuu, voimaantulo 1.9.2023	-100
Korvausten maksaminen julkisissa tiloissa annettuun hoitoon lakkaa 31.12.2022	-80
Kuntoutusrahaetuksien kehittäminen (odotus- ja väliajan kuntoutusraha, omavastuuajan selkeyttäminen)	2 700
Kuntoutustarpeen arvioinnin kehittäminen	250
Lääkehoidon säästöt hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	-46 000
Lääkekaton jäädytys	8 700
Määräaikaiset tarkistukset sairausvakuutuksesta maksettaviin matkakorvauksiin	
polttoaineen hinnan nousun johdosta	5 300
Paperittomille annetun välttämättömän hoidon korvaaminen	1 000
Perhevapaaudistus	5 400
Sairausvakuutuslain väliaikaisten muutosten jatko 1.7.—31.12.2022	5 300
Tarvearvion muutos	167 830

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yksityisen sairaanhoidon korvausten säästöt hoitajamitoituksen rahoittamiseksi	-42 650
YTHS terveydenhuollon palveluiden lukeminen koordinaatioasetuksen piiriin (siirto momentilta 33.60.35)	1 088
Yhteensä	108 738

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	2 277 488 000
2022 II lisätalousarvio	6 700 000
2022 I lisätalousarvio	1 000 000
2022 talousarvio	2 168 750 000
2021 tilinpäätös	2 127 844 343

40. Eläkkeet

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat valtion osuuksista eläkejärjestelmien sekä osuudesta maatalousyrittäjien ja apurahansaajien tapaturmavakuutuksen ja sairauspäivärahan omavastuun rahoittamiseen sekä vammaisetuksien rahoittamisesta.

Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen toimeentulo ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäistoimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden, työttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta. Eläkkeensaajia oli 31.12.2021 yhteensä 1 803 940, joista vanhuuseläkkeellä 1 375 873, perhe-eläkkeellä 232 847, työkyvyttömyyseläkkeellä 187 894, osa-aika-eläkkeellä 120 sekä muilla eläkkeillä 7 206. Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

Vuosina 2019—2021 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2019	2020	2021
Yksityinen sektori	18 246	18 751	19 142
Kunnalliset eläkkeet	5 484	5 710	5 908
Valtion eläkkeet	4 741	4 815	4 852
Muut julkiset yhteensä	387	397	407
<i>Työeläkkeet yhteensä</i>	<i>28 858</i>	<i>29 673</i>	<i>30 309</i>
Solita-eläkkeet	455	448	442
Kelan eläkkeet	2 324	2 515	2 461
<i>Lakisääteiset eläkkeet yhteensä</i>	<i>31 637</i>	<i>32 636</i>	<i>33 212</i>
Keskimääräinen kokonaiseläke (oma eläke) euroa/kk	1 680	1 716	1 762

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä, joiden rahoitus kuuluu valtiovarainministeriön pääluokkaan. Valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäeläkkeiden ja maatalousyrittäjäeläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, yleiset perhe-eläkkeet, takuueläkkeet ja lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvä eläke rahoitetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2021—2023

Eläkkeen saajia	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Merimieseläkkeen saajia	7 983	7 943	7 921
Maatalousyrittäjäeläkkeen saajia	121 627	116 043	110 545
Yrittäjäeläkkeen saajia	276 713	278 027	280 992
Tapaturmavakuutustapahtumia, maatalousyrittäjät	4 533	4 407	4 264
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuajan päivä- rahatapauksia, maatalousyrittäjät ja apurahansaajat	9 648	9 385	9 075
Lapseneläkkeen saajia	14 484	13 900	13 600
Leskeneläkkeen saajia	4 347	4 400	4 600
— miehiä	1 166	1 200	1 200
— naisia	3 181	3 200	3 400
Kansaneläkkeen saajia	569 128	562 400	559 100
— miehiä	206 519	205 100	204 400
— naisia	362 609	357 300	354 700
Takuueläkkeen saajia	116 701	116 800	117 800
— miehiä	51 826	51 900	52 400
— naisia	64 875	64 900	65 400
Vanhuuseläkkeen saajia	448 769	442 000	437 900
— miehiä	145 021	143 800	142 900
— naisia	303 748	298 200	295 000
Työkyvyttömyyseläkkeen saajia	120 359	120 400	121 200
— miehiä	61 498	61 300	61 500
— naisia	58 861	59 100	59 700

Toiminnan laajuus 2021—2023

Vakuutettujen lukumäärä	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
MEL-vakuutettuja	8 546	8 237	8 253
MYEL-vakuutettuja	51 770	50 054	48 307
YEL-vakuutettuja	246 013	248 805	252 452
MYEL-vakuutettuja apurahansaajia	3 709	3 709	3 709
Tapaturmavakuutettuja maatalousyrittäjiä	73 107	71 521	69 853

Toiminnan laajuus 2021—2023

Keskimääräisiä eläkkeitä	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Keskimääräinen merimieseläke (€/kk)	1 530	1 720	1 790
Keskimääräinen maatalousyrittäjäeläke (€/kk)	568	606	648
Keskimääräinen yrittäjäeläke (€/kk)	435	450	472
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk), maatalous- yrittäjät	706	733	751
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	162	170	176
— miehillä	158	167	172
— naisilla	163	172	177

Toiminnan laajuus 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Keskimääräisiä eläkkeitä			
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk)	310	325	335
— miehillä	335	353	365
— naisilla	295	309	317
Keskimääräinen takuueläke (€/kk)	186	196	204
— miehillä	185	195	203
— naisilla	187	197	205
Keskimääräinen vanhuuseläke (€/kk)	267	278	285
— miehillä	265	279	288
— naisilla	267	278	283
Keskimääräinen työkyvyttömyyseläke (€/kk)	470	497	514
— miehillä	498	526	545
— naisilla	441	466	483

Toiminnan laajuus 2021—2023, eläkkeen saajan asumistuki ja vammaisetuudet

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Eläkkeensaajan asumistuki, saajat	210 441	206 500	206 000
Eläkettä saavan hoitotuki, saajat	206 704	202 600	199 700
Vammaistuki, saajat	54 859	58 500	61 900

Yksityisen työnantajan työsuhteessa olevat merimiehet on vakuutettu merimiesten eläkelain (MEL) mukaisesti. Itsenäisten liikkeen- ja ammatinharjoittajien sekä osan yrityksen omistajista on vakuutettava ansiotoimintansa yrittäjän eläkelain (YEL) mukaisesti ja maanviljelijöiden, kalastajien, apurahansaajien ja poronhoitajien maatalousyrittäjän eläkelain (MYEL) mukaisesti.

Työtapaturmasta ja ammattitaudista suoritetaan korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaisesti työntekijöille ja maatalousyrittäjille. Korvauksia maksetaan mm. sairaanhoidosta ja ansionmenetyksestä. Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslaki koskee niitä henkilöitä, joille MYEL-vakuutus on pakollinen. Tapaturmavakuutus rahoitetaan työnantajien tapaturmavakuutusmaksuin, mutta valtio osallistuu maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen rahoitukseen.

Omaeläkkeen lisäksi eläkettä voidaan maksaa perhehuoltajan kuoltua. Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo perhehuoltajan kuoltua. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle. Leskeneläkettä sovitetaan yhteen laskennallisen omaeläkkeen kanssa.

Kansaneläkkeen tavoitteena on turvata vähimmäistoimeentulo niille eläkkeensaajille, jotka eivät saa muuta eläkettä tai joiden muu eläketurva on vähäinen. Kansaneläkkeen määrä pienenee työeläketulojen kasvaessa eikä kansaneläkettä jää maksettavaksi työeläkkeiden ylitettyä tietyn määrän. Eläkkeeseen voi kuulua myös eläkettä saavan hoitotuki, asumistuki ja lapsikorotus. Kansaneläkejärjestelmästä maksetaan myös työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea ja yksilöllistä varhaiseläkettä, jos henkilö ei saa muuta eläkettä tai eläke on pieni.

Valtio rahoittaa vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Vammaisetuuksien tarkoituksena on tukea vammaisten ja pitkäaikaisesti sairaiden henkilöiden itsenäistä selviytymistä ja elämänlaatua.

Vammaisetuuksia ovat eläkettä saavan hoitotuki, alle 16-vuotiaan vammaistuki ja 16 vuotta täytäneen vammaistuki.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 63 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (1290/2006) 152 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenosta on 29 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	2 445
Yhteensä	2 445

2023 talousarvio	63 000 000
2022 talousarvio	60 555 000
2021 tilinpäätös	57 200 000

51. Valtion osuus maatalousyrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 778 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) 135 §:n ja 135 a §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuus- ja hoitokulumenoista arvioidaan vuonna 2023 olevan 82,8 %.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	42 800
Yhteensä	42 800

2023 talousarvio	778 300 000
2022 talousarvio	735 500 000
2021 tilinpäätös	714 200 000

52. *Valtion osuus yrittäjän eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 503 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) 140 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentti on vuonna 2023 oletettu olevan 24,1 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 25,6 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 1 101 800 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 1 510 600 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitetut avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 87 500 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen yrittäjän eläkelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta yrittäjän työeläketurvan kehittämiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	88 800
Yrittäjän työeläketurvan kehittäminen	-16 300
Yhteensä	72 500
2023 talousarvio	503 500 000
2022 talousarvio	431 000 000
2021 tilinpäätös	380 400 000

53. *Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 18 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmivuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) 8 §:n mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmevuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	900
Yhteensä	900
2023 talousarvio	18 200 000
2022 talousarvio	17 300 000
2021 tilinpäätös	13 899 996

54. *Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 148 §:n ja 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 31,1 % ja maatalousyrittäjien osuus on 37,3 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus kokonaiskustannuksista on 24,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 6,8 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista. Momentilta maksetaan myös apurahansaajille maksettavat tapaturmavakuutuksen mukaiset korvaukset ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuuajan korvaamisesta aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-630
Yhteensä	-630

2023 talousarvio	13 000 000
2022 talousarvio	13 630 000
2021 tilinpäätös	11 200 000

60. *Valtion osuus kansaneläkelaista ja eräistä muista laeista johtuvista menoista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 3 880 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) kansaneläkelain (568/2007) 101—103 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 2) vammaisetuuksista annetun lain (570/2007) 53 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 3) eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) 57 §:n mukaisten etuuksien maksamiseen
- 4) maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) 150 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 5) takuueläkelain (703/2010) 36 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen
- 6) eläketukilain (1531/2016) mukaisten etuuksien maksamiseen
- 7) maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisten etuuksien maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa kansaneläkkeet, takuueläkkeet, perhe-eläkkeet, eläketuet, eläkkeensaajan asumistuet ja vammaisetuudet kokonaisuudessaan. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän sekä maksuvalmiuden.

Kansaneläkevakuutuksen arvioidut valtion osuudet, muut menot ja tulot vuonna 2023 (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 317
Takuueläke	283
Vammaisetuudet	609
Eläkkeensaajan asumistuki	668
Eläketuki	4
Yhteensä	3 881
Tulot	
Omaisuuksien tuotot	-
Valtion osuudet etuuksista	3 877
Rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän turvaaminen (valtio)	4
Yhteensä	3 881

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eläkkeensaajan asumistuen lämmitysnormin 57 % korotus	4 000
Perhe-eläkeuudistuksen vaikutus	300
Tarvearvion muutos	91 000
Yhteensä	95 300

2023 talousarvio	3 880 800 000
2022 II lisätalousarvio	38 100 000
2022 talousarvio	3 785 500 000
2021 tilinpäätös	3 693 874 633

50. Veteraanien tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille ja heidän puolisoilleen, sotilasinvalidi- ja rintamaveteraaneille maksettavista korvauksista, etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Veikkaus Oy:n tuottovaroja.

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidi- ja heidän puolisoitten mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Edunsaajien määrät vuosina 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Sotainvalidien määrä	615	443	310
Sotilasinvalidien määrä	1 505	1 445	1 387
Rintamaveteraanien määrä (pl. sotainvalidit)	3 592	2 586	1 810
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	2 471	2 100	1 764
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	1 501	1 201	913
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoiden ja leskien määrä	1 825	1 478	1 168

Sotilasvammalaki koskee sekä Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vammautuneita (sotainvalidit), että varusmiespalveluksessa ennen vuotta 1991 loukkaantuneita tai vammautuneita henkilöitä (sotilasinvalidit). Teksteissä käytetään usein ilmaisua ”sotainvalidi”. Ilmaisu pitää sisällään myös sotilasinvalidit, jotka ovat sotilasvammalain mukaan oikeutettuja samoihin etuuksiin ja palveluihin kuin sotainvalidit heille määritellyn työkyvyttömyysasteen (haitta-asteprosentin) mukaisesti.

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirtoväen huollon järjestämiseen siten kuin siitä on säädetty valtioneuvoston asetuksessa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta (675/2008).

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2023 olevan 7. Määräraha jakautuu sekä korvausennakoiden että loppuerien maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Sotasiirtolaisten määrän vähenemisen huomioiminen	-350
Yhteensä	-350
2023 talousarvio	700 000
2022 talousarvio	1 050 000
2021 tilinpäätös	347 633

50. Rintamalisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamasotilaseläkelain (119/1977) mukaisen rintamalisän maksamiseen
- 2) ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

*Selvitysosa:***Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)**

Tarvearvion muutos	-2 000
Yhteensä	-2 000
2023 talousarvio	5 700 000
2022 II lisätalousarvio	100 000
2022 talousarvio	7 700 000
2021 tilinpäätös	10 159 813

51. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien sekä arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen
- 2) sotainvalidien kuntoutukseen ja laitoshoitoon
- 3) kuntoutus- ja sairaanhoitokulujen asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kunnallisten avopalvelujen kustannusten korvaamiseen Ruotsissa asuville vähintään 10 prosentin sotainvalideille myös muiden kuin ateriapalvelujen osalta.

Selvitysosa: Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2023 lopussa olevan noin 4 000, joista elinkoron saajia on 1 900.

Valtiokonttorin kustantamia ateriapalveluja käytti 25 henkilöä Ruotsissa vuonna 2022.

Sotilasvammalain (404/1948) 6 d § mahdollistaa sen, että sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaavalle viranomaiselle korvattavia avohuoltokustannuksia voidaan rahoittaa Veikkaus Oy:n tuotosta. Veikkaus Oy tilittää tähän liittyen 12 000 000 euroa momentille 12.33.90. Määrärahassa on huomioitu sotilasvammalain nojalla korvattavia kunnallisia avopalveluja sotien johdosta vahingoittuneelle tai sairastuneelle sotainvalidille.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Odotettua nopeammin laskeneet avohuoltoennakot	-2 934
Sotainvalidien ja heidän omaistensa määrän väheneminen	-7 714
Yhteensä	-10 648

2023 talousarvio	33 000 000
2022 talousarvio	43 648 000
2021 tilinpäätös	45 663 053

52. *Valtion korvaus sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 17 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen

2) neuvontapalvelutoimintaan suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen sekä sotainvalidien neuvontapäivien ja muun neuvontapalvelutoiminnan kulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Sota- ja sotilasinvalidien kuntoutus- ja hoitolaitoksina toimii vuonna 2023 arviolta kaikkiaan 75 laitosta eri puolilla Suomea. Sotainvalidien ohella laitoksissa kuntoutetaan ja/ tai hoidetaan myös muita asiakasryhmiä. Kuntoutus- ja hoitolaitoksille maksetaan korvaus toteutuneiden hoitopäivien/käyntikertojen perusteella. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivä- ja käyntikertahintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutus- ja hoitopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Hankintasopimuksessa on sovittu kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähinnat. Korvausta käytetään myös sotainvalidien neuvontapalvelupäivien sekä muuhun neuvontapalvelutoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-3 000
Yhteensä	-3 000

2023 talousarvio	17 000 000
2022 talousarvio	20 000 000
2021 tilinpäätös	16 000 000

53. *Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)*

Momentille myönnetään 1 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Puolisokuntoutukseen oikeutettujen sotainvalidien puolisoiden ja leskien määrän arvioidaan vuonna 2023 olevan 1 200. Kuntoutusjakson pituus on kaksi viikkoa kuntoutettavaa kohti ja avokuntoutuksen hoitosarja 15 kertaa kuntoutujaa kohden.

Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-330
Yhteensä	-330

2023 talousarvio	1 360 000
2022 talousarvio	1 690 000
2021 tilinpäätös	2 080 000

54. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille

2) rintama-avustuksen myöntämiseen myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 toteutunut	2023 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	13	7	6
Avustus euroa/henkilö	2 000	2 000	2 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	-11
Yhteensä	-11

2023 talousarvio	13 000
2022 talousarvio	24 000
2021 tilinpäätös	16 000

55. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) kuntoutuskustannuksiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutuslaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuksen laatuun liittyvistä tavoitteista. Eräissä Suomen sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden henkilöiden lukumäärän arvioidaan vuoden 2023 alussa olevan noin 1 200.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	200
Yhteensä	200

2023 talousarvio	600 000
2022 talousarvio	400 000
2021 tilinpäätös	1 260 000

56. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 20 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä matkakulujen maksamiseen

3) kuntoutuskustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen

4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2023 alussa olevan noin 2 600 henkeä.

Veikkaus Oy:n tuottoihin perustuva määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momenteilta 33.50.57 ja 33.50.58.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Rintamaveteraanien määrän väheneminen ja siirtyminen edullisempaan avokuntoutukseen	-3 000
Yhteensä	-3 000

2023 talousarvio	20 000 000
2022 talousarvio	23 000 000
2021 tilinpäätös	30 400 000

57. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen
- 2) rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen
- 3) kuntoutushoitokustannusten asiantuntijapalkkioiden maksamiseen
- 4) kuntoutettavien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Kilpailutuksella sekä laitosauditoinneilla hillitään kuntoutuslaitosten hoitopäivähintojen nousua sekä huolehditaan kuntoutuspalvelujen laadusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

2023 talousarvio	8 000
2022 talousarvio	8 000
2021 tilinpäätös	8 000

58. Rintamaveteraanien kotiin vietävät palvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 80 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kotona asumista tukevien palvelujen maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien (pl. sotainvalidit) lukumäärän arvioidaan vuoden 2023 alussa olevan noin 2 600 henkeä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennakoitu palvelutarve sekä Veikkaus Oy:n tuotto momentille 33.50.56.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Määräraha-arvioiden tarkentuminen	-15 200
Yhteensä	-15 200

2023 talousarvio	80 000 000
2022 talousarvio	95 200 000
2021 tilinpäätös	132 020 000

60. Sosiaali- ja terveydenhuollon tukeminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat pääosin valtion rahoituksesta yliopistotasoiseen terveyden tutkimukseen, valtion korvauksesta terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain mukaisiin lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöstön yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin ja valtion rahoituksesta lääkäri- ja lääkintähelikopteritoiminnan menoihin. Lisäksi luvun menoissa on mukana sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan Suomen kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumistukivälineen pilarin 3 ja 4 toimenpiteiden rahoitukseen ohjatut rahat.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokkaan. Hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus on momentilla 28.89.31.

Järjestelmäkuvaukset

Terveydenhuollon toimintayksiköille maksetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) perusteella valtion korvausta kustannuksiin, jotka aiheutuvat yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksesta sekä lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta. Lisäksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) nojalla maksetaan valtion rahoitusta yliopistotasoisille sosiaalityön tutkimushankkeille sekä suoritetaan yliopistoille korvausta sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistollisesta erikoistumiskoulutuksesta (momentit 33.60.32 ja 33.60.33). Terveyden tutkimuksen rahoitus perustuu sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemien tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden toteutumiseen, tutkimuksen laatuun, määrään ja tuloksellisuuteen. Koulutustoiminnan korvaus perustuu yliopistosairaaloitten ja yliopistojen osalta tutkintojen ja aloittaneiden uusien opiskelijoiden lukumääriin ja tutkinnolle määrättyyn korvaukseen ja muiden terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta kuukausikorvaukseen. Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen suoritettavan korvauksen sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutukseen suoritettavan korvauksen suuruudesta säädetään vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Terveyden tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet vahvistetaan nelivuotiskausittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet.

Sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla olevan Suomen kestävän kasvun ohjelman elpymis- ja palautumistukivälineen pilarin 4 investointien tavoitteena on purkaa covid-19-pandemian aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelkaa, nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa ottamalla käyttöön uusia toimintatapoja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Tähän tarkoitukseen on vuonna 2023 varattu 110 milj. euroa. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti. Vuonna 2023 kehittämistyö jatkuu toisen valtionavustushaun rahoituspäätösten myötä ensimmäisen valtionavustushaun rahoituksella tehdyn suunnittelun pohjalta.

Sosiaali- ja terveystieteiden valmisteluvastuulla olevan pilarin 3 investointien tavoitteena on vauhdittaa työllisyysasteen nosta hallitusohjelman mukaisesti. Työkykyohjelman ja IPS-mallin (Individual Placement and Support/Sijoita ja valmenna) laajentamisella kehitetään monipuolista työkyvyn tuen palveluiden kokonaisuutta, joka koostuu sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä TE-palveluista ja työllisyyspalveluista. Tavoitteena on, että työkyvyn tuen palveluiden saatavuus ja laatu vastaavat työttömien palvelutarpeita sekä palveluiden vaikuttavuus paranee. Pilarin 3 investoinneilla vahvistetaan mielenterveyttä ja työkykyä levittämällä vaikuttavia keinoja ja menetelmiä työpaikkojen ja työterveyshuollon käyttöön. Toimilla parannetaan myös työyhteisöjen resilienssiä ja siten kykyä vastata työelämän murrokseen. Lisäksi suunnataan toimenpiteitä työkyvyn tukemiseksi koronakriisistä eniten kärsineille aloille. Toimenpiteisiin on varattu yhteensä 8,5 milj. euroa vuodelle 2023.

Kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille henkilöille annetusta kiireellisestä sosiaalihuollosta aiheutuvista kustannuksista suoritetaan hyvinvointialueille korvaus sosiaali- ja terveystieteiden asetuksen mukaisesti.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja; järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Sosiaalipalvelut			
Kotipalvelu, kotitalouksia vuoden aikana	245 000	250 000	255 000
Kotipalveluun sisältyvät tukipalvelut, saajia vuoden aikana	130 000	132 000	134 000
Vanhainkodit, asukkaiden määrä 31.12. ¹⁾	4 000	3 000	2 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	52 000	53 000	53 000
Vanhusten palveluasuminen, asukkaiden määrä 31.12.	53 000	55 000	54 000
Vammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin ²⁾	18 500	19 500	20 000
Kehitysvammaisten laitoshuolto, asukkaiden määrä 31.12.	450	400	350
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	89 500	89 000	89 000
Kansanterveystyö			
Hoitopäivät (milj.)	2,1	2,1	2,1
Avohoitokäynnit (milj.)			
— Lääkärin luona	8,6	9,0	11,0
— Muun ammattihenkilön luona	14,8	17,00	19,0
— Hammashuollon käynnit	4,7	5,0	5,0
— Kotisairaanhoidon käynnit	5,70	5,70	5,7
Somaattinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	2,3	2,5	2,5
Päättäneet hoitajaksot (milj.)	0,62	0,7	0,7
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	3,7	3,7	3,7
Avohoitokäynnit (milj.)	9,2	9,2	9,2

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja; järjestämisvastuu siirtyy hyvinvointialueille 1.1.2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Psykiatrinen erikoissairaanhoito			
Hoitopäiviä (milj.)	1,00	1,00	1,00
Päätyneet hoitajaksot (milj.)	0,04	0,04	0,04
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	25,00	25,00	25,00
Avohoitokäynnit (milj.)	2,40	2,40	2,40

¹⁾ Mukana myös alle 65-vuotiaat asiakkaat.

²⁾ Lukuun on laskettu mukaan kehitysvammaisten autetun ja ohjatun asumisen asiakkaat vuoden lopussa sekä vaikeavammaisten palveluasumisen asiakkaat vuoden aikana.

Lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus ja terveystieteellinen tutkimustoiminta

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat (3 v. keskiarvo)	1 364	1 389	1 416
Tutkintokorvaus, euroa	45 000	46 000	44 000
Koulutuksen kuukausikorvaus, euroa	830	860	830

Mielentilatutkimustoiminta

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Mielentilatutkimusten lukumäärät yhteensä	119	112	112
— valtion yksiköt	87	85	85
— kunnalliset sairaalat	20	17	17
— vankeinhoitolaitoksen sairaalat	12	10	10

Luvun nimike on muutettu.

01. Kansallinen lapsistrategia-toiminto (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsistrategian toimeenpanon koordinaatiosta, arvioinnista, seurannasta ja johtamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsistrategia-toiminnon tehtävät:

- Tiedonkeruu
- Lapsen oikeuksia koskeva koulutus
- Lapsivaikutusten arviointi ja budjetointi
- Lasten kuuleminen, osallisuus ja viestintä

— Lapsistrategian lapsioikeusverkoston työn koordinointi ja parlamentaarisen yhteyden varmistaminen

— Lapsistrategian arviointi, seuranta ja raportointi

— Eurooppalaisen lapsistrategian koordinointi.

2023 talousarvio

500 000

30. Valtion korvaus terveydenhuollon ja sosiaalihuollon valtakunnallisen valmiuden kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämän ja valtuuttaman valtakunnallisen toimijan valtakunnallisen valmiuden ylläpidosta ja koulutuksesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen

2) valtakunnalliselle toimijalle, järjestöille, säätiöille tai yhdistyksille vakavien häiriötilanteiden ja onnettomuustilanteiden hoitamisesta Suomessa tai ulkomailla aiheutuvien ylimääräisten kustannusten korvaamiseen

3) sosiaali- ja terveysministeriön nimeämälle ja valtuuttamalle valtakunnalliselle toimijalle vakavien myrkytystilanteiden hoitamisesta ja niihin varautumisesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Suuremmissa onnettomuus- ja erityistilanteissa yksittäisen kunnan tai alueen voimavarat sekä osaaminen eivät riitä tilanteen hallintaan eivätkä johtamiseen. Vakavia onnettomuus- ja häiriötilanteita varten Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (HUS) ja Vantaan kaupungin sosiaali- ja kriisipäivystys (Vantaa) on nimetty valtakunnallisiksi toimijoiksi ja ne ovat toimineet häiriötilanteissa ja varautuneet lääkinälliseen evakuointiin ja psykososiaaliseen tukeen. HUS ja Vantaa ovat osallistuneet merkittävillä resursseilla toimintaan, jotka ylittävät niiden omien toiminta-alueiden rajat. Määrärahasta on tarkoitus korvata erityisesti sellaisia kustannuksia, joita ei ole otettu toimijoiden perusrahoituksen mitoituksessa huomioon.

2023 talousarvio

350 000

2022 II lisätalousarvio

30 000 000

2022 talousarvio

350 000

2021 tilinpäätös

350 000

31. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) lastenasiainalojen perustamista tukevien valtionavustusten maksamiseen

2) enintään kahdeksaa ja puolta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimettyjen virkamiesten, palkkausmenoihin, lastenasiainalojen perustamiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja tukeen sekä palkkauksesta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: LASTA-hankkeessa kehitetty lastenasiointalomalli levitetään valtakunnallisesti. Lastenasiointalossa selvitetään moniammatillisesti seksuaalirikoksen uhriksi epäillyn lapsen ja nuoren asia lapsiystävällisessä ympäristössä ja huolehditaan yhteistyössä lapselle turvallinen kasvu ja kehitys. Kehittämisessä hyödynnetään Seri-tukikeskuksissa jo käytössä olevia toimintamalleja sekä yliopistosairaaloiden lasten oikeuspsykiatrisissa yksiköissä kehitettyä yhteistyömallia ja muita toimintakäytäntöjä.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi noin yksi neljäsosa ja siirtomenojen osuudeksi kolme neljäsosaa.

2023 talousarvio	2 800 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	2 800 000
2021 tilinpäätös	2 800 000

32. Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käyttämään yliopistotasoisesta terveyden tutkimuksen sekä sosiaalityön tutkimuksen rahoitukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee terveyden tutkimuksen osalta tutkimuksen painoalueet ja tavoitteet nelivuotiskausittain ja myöntää tutkimusrahoitusta erityisvastuualueiden tutkimustoimikunnille, jotka päättävät rahoituksen osoittamisesta tutkimushankkeille erityisvastuualueellaan hakemusten perusteella. Sosiaalityön tutkimuksen osalta sosiaali- ja terveysministeriö määrittelee vuosittain tutkimuksen painoalueet ja toimenpiteet ja myöntää tutkimusrahoitusta tutkimushankkeille, joiden arvioidaan sopivan yhteen sosiaalityön tutkimustoiminnan painoalueiden ja tavoitteiden kanssa. Painoalueet ja tavoitteet valmistellaan sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa arviointiryhmässä, joka myös seuraa hankkeiden toteutumista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

T&K-rahoituksen lisäys	5 000
Yhteensä	5 000

2023 talousarvio	30 000 000
2022 talousarvio	25 000 000
2021 tilinpäätös	25 000 000

33. Valtion korvaus sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 108 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) terveydenhuoltolain (1326/2010) 59, 59 a ja 60 §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen
- 2) terveydenhuoltolain 60 a §:n mukaisen rajatun lääkkeenmääräämisen erikoispätevyyteen johtavan koulutuksen korvaukseen
- 3) sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 a § ja 60 b § mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistolliseen erikoistumiskoulutukseen
- 4) korvauksen maksamiseen sosiaalihuoltolain ja terveydenhuoltolain nojalla sosiaali- ja terveystieteiden alan AMK-tutkintoihin kuuluvasta harjoittelusta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 61 600 000 euroa lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille, 29 900 000 euroa muille terveydenhuollon toimintayksiköille, 4 500 000 euroa erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutusta sekä sosiaalihuollon ammattihenkilöiden yliopistotasoisista erikoistumiskoulutusta antaville yliopistoille sekä 12 000 000 euroa korvauksen maksamiseen sosiaali- ja terveystieteiden alan AMK-tutkintoihin kuuluvasta harjoittelusta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta, että sosiaali- ja terveystieteiden alan ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä harjoittelusta hyvinvointialueille, Helsingin kaupungille, HUS-yhtymälle ja yksityisille palvelun tuottajille maksetaan korvausta valtion varoista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Korvaus sosiaali- ja terveystieteiden alan AMK-tutkintoihin kuuluvasta harjoittelusta	12 000
Yhteensä	12 000
2023 talousarvio	108 000 000
2022 talousarvio	96 000 000
2021 tilinpäätös	94 229 722

34. Valtion korvaus terveydenhuollon toimintayksiköille oikeuspsykiatrisista tutkimuksista, potilassiirroista ja lääketieteellisistä asiantuntijalausunnoista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 2) mielenterveyslain 22 t §:n mukaisten hoitoseuraamukseen tuomittujen henkilöiden tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannusten korvaamiseen

- 3) lapsen kohdistuneen seksuaalirikoksen ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä annetun lain (1009/2008) mukaisten valtion korvausten maksamiseen
- 4) pitkäaikaisvankien vapauttamismenettelystä annetun lain (781/2005) 1 §:n mukaisten elinkautisvangeille tehtävien riskiarvioiden kustannusten maksamiseen
- 5) kohdissa 1)–4) tarkoitettuihin korvauksiin sisältyvien kulutusmenojen maksamiseen
- 6) Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista hyvinvointialueille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 7) pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen 25 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana kertaluonteisena korvauksena hyvinvointialueille
- 8) terveydenhuoltolain 68 a §:ssä tarkoitettujen lääketieteellisten asiantuntijalausuntojen antamisesta tuomioistuimille niiden pyynnöstä ja asiaan liittyvästä todistelusta sekä lausuntopyyntöjen ja lausuntojen hallinnoinnista yliopistollista sairaalaa ylläpitäville hyvinvointialueille suoritettavien valtion korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina ja hoitoseuraamukseen tuomittujen tahdosta riippumattoman hoidon edellytysten selvittämisen kustannuksina otettu huomioon 5 560 000 euroa, lasten ja nuorten oikeuspsykiatrisista tutkimuksista maksettavina korvauksina 9 500 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 140 000 euroa, josta 25 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

2023 talousarvio	15 200 000
2022 talousarvio	15 200 000
2021 tilinpäätös	13 905 849

35. Valtion rahoitus Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön opiskeluterveydenhuoltoon (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 66 412 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 65 412 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain (695/2019) mukaisen valtion rahoituksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon tuottamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 000 000 euroa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen liittyvien valtionavustusten maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle.

Hyväksyttävä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa tarkoitettu opiskelijakohtainen kustannus on 320,16 euroa ja hyväksyttävät opiskeluterveydenhuollon kokonaiskustannukset arviolta 86 000 000 euroa.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä valtakunnallisesti. Kansaneläkelaitos huolehtii palvelujen riittävästä saataavuudesta ja saavutettavuudesta sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti. Säätiö tuottaa palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos lain mukaista

tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, säätiö voi hankkia täydentäviä palveluja muulta palveluntuottajalta.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2022 vp), minkä johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 700 000 euroa. Lain tavoitteena on hoitoon pääsyn nopeuttaminen ja ns. hoitotakuun tiukentaminen perusterveydenhuollon avosairaanhoidossa ja suun terveydenhuollossa.

Viitaten momentin 33.30.50 selvitysosaan on rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain muuttaminen korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palveluiden osalta huomioitu momentilla.

Määrärahan mitoitus perustuu arvioituun 273 000 opiskelijan määrään.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuu, voimaantulo 1.9.2023	700
Mielenterveyspalvelujen vahvistaminen vuosina 2023—2026 opiskelijoiden jaksamisen ja opiskelukyvyn parantamiseksi	1 000
YTHS terveydenhuollon palveluiden lukeminen koordinaatioasetuksen piiriin (siirto momentille 33.30.60)	-1 088
Yhteensä	612

2023 talousarvio	66 412 000
2022 talousarvio	65 800 000
2021 tilinpäätös	65 800 000

36. Valtionavustus sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 662 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) enintään 562 000 euroa valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen hyvinvointialueille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi ja kehittämiseksi
- 2) enintään 1 100 000 euroa valtionavustuksen maksamiseen Pohjanmaan hyvinvointialueen potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskuksen toimintaan.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuus sekä potilas- ja asiakasturvallisuuden parantaminen.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Pohjanmaan hyvinvointialueen potilas- ja asiakasturvallisuuden kehittämiskeskukselle kohdennettava valtionavustus	1 100
Yhteensä	1 100

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	1 662 000
2022 talousarvio	562 000
2021 tilinpäätös	562 000

37. Valtion korvaus hyvinvointialueille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 12 a §:n mukaisesti hyvinvointialueille maksettaviin korvauksiin kustannuksista, jotka aiheutuvat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden henkilöiden kiireellisen sosiaalihuollon kustannuksista.

Selvitysosa: Suomesta haki kansainvälistä suojelua vuonna 2015 noin 32 500 henkilöä ja vuonna 2016 hakemuksia rekisteröitiin noin 5 600. Vuonna 2020 suojelua haki 3 958 henkilöä ja vuonna 2021 3 349 henkilöä. Turvapaikkapäätöksiä tehtiin vuonna 2020 yhteensä 4 721 ja vuonna 2021 yhteensä 4 086. Kansainvälistä suojelua hakevista henkilöistä on vuodesta 2015 lukien saanut kielteisen päätöksen hakemukseen noin 40 %. Vuonna 2020 kielteisten päätösten osuus oli 25 % ja vuonna 2021 22 %. Osa kielteisen päätöksen saaneista ei poistu maasta vaan jää oleskelemaan Suomeen laittomasti. Näille henkilöille voidaan antaa kunnissa kiireellistä sosiaalipalvelua sosiaalihuoltolain nojalla. Hyvinvointialueet voivat hakea tilapäisestä majoituksesta, ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä aiheutuneista kustannuksista korvausta Kansaneläkelaitokselta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarvearvion muutos	500
Yhteensä	500

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	1 500 000
2021 tilinpäätös	1 755 783

(39.) Palvelurakenteen kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 II lisätalousarvio	-45 000 000
2022 I lisätalousarvio	-15 000 000
2022 talousarvio	132 420 000
2021 tilinpäätös	184 800 000

40. Valtion rahoitus lääkäri- ja lääkäintähelikopteritoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 36 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen lääkäri- ja lääkäintähelikopteritoiminnan hallinnointiyksikön FinnHEMS Oy:n hallinnointi- ja lentotoiminnan menoihin.

Määräraha maksetaan FinnHEMS Oy:lle valtionavustuksen ennakkoina menojen ajoittumisen perusteella.

Selvitysosa: Lääkäri- ja lääkäintähelikopteritoiminnan hallinnoinnista vastaa FinnHEMS Oy. FinnHEMS Oy on verotusasemaltaan yleishyödyllinen, voittoa tavoittelematon, valtion omistama osakeyhtiö, joka vastaa suomalaisen lääkäri- ja lääkäintähelikopteritoiminnan tuottamisesta. Yhteistyöalueiden ensihoitokeskukset terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaisesti vastaavat alueellaan tarvittavan lääkäri- tai lääkäintähelikopterin lääkinnällisestä toiminnasta.

Suurin menoerä toiminnassa on varsinainen lentotoiminta. Lisäksi ylläpidettävään palveluun kuuluvat lähialue tehtävissä käytettävät ja lentotoiminnan tilapäisesti sääolosuhteista tai teknisistä syistä korvaavat maayksiköt eli ambulanssit, helikoptereiden tarvitsemat tukikohdat ja niiden ylläpito sekä toiminnan hallinnointiin kuuluvat kulut.

Määrärahan tason muutos aiheutuu ilmailupalvelun omaan tuotantoon siirtymisestä ja uusien tukikohtien toteutuksesta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	3 635
Yhteensä	3 635
2023 talousarvio	36 635 000
2022 talousarvio	33 000 000
2021 tilinpäätös	27 835 000

52. Valtion rahoitus turvakotitoiminnan menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 24 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain (1354/2014) mukaisen korvauksen maksamiseen turvakotipalvelua tuottaville toimijoille

2) enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen vuodessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle turvakotitoiminnan koordinointi-, ohjaus-, ylläpitämis-, laadunvalvonta-, kehittämis-, koulutus-, arviointi- ja hallinnointitehtäviin sekä muihin kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle annetun lain tarkoituksena on turvata valtakunnallisesti laadukkaat ja kokonaisvaltaiset turvakotipalvelut henkilöille, joihin kohdistuu lähisuhteessa väkivaltaa tai jotka elävät tällaisen väkivallan uhan alla. Turvakotitoiminnan valtakunnallinen yhteensovittaminen kuuluu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka valitsee turvakotipalvelun tuottajat.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 98 prosenttia ja kulutusmenojen osuudeksi noin kaksi prosenttia.

2023 talousarvio	24 550 000
2022 talousarvio	24 550 000
2021 tilinpäätös	25 550 000

61. Elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoitus sosiaali- ja terveydenhuoltoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 118 500 000 euroa.

Määrärahasta on varattu osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa:

- 1) enintään 70 000 000 euroa hoitotakuun toteutumisen edistämiseen sekä koronavirustilanteen aiheuttaman sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluelan purkuun (RRF pilari4)
- 2) enintään 10 000 000 euroa hoitotakuun toteutumista edistävien ennalta ehkäisevien toimien ja ongelmien varhaisen tunnistamisen vahvistamiseen (RRF pilari4)
- 3) enintään 10 000 000 euroa sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavuutta tukevan tietopohjan sekä vaikuttavuusperusteisen ohjauksen vahvistamiseen (RRF pilari4)
- 4) enintään 20 000 000 euroa hoitotakuuta edistävien palvelumuotoiltujen digitaalisten innovaatioiden käyttöönottoon (RRF pilari4)
- 5) enintään 4 000 000 euroa Työkykyohjelman ja IPS Sijoita ja valmenna -mallin toimenpiteiden laajentamiseen (RRF pilari3)
- 6) enintään 4 500 000 euroa mielenterveyden ja työkyvyn vahvistamiseen työelämässä (RRF pilari3)
- 7) viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön, myös virkaan nimettyjen, palkkaamiseen sekä muiden välttämättömien kulutusmenojen maksamiseen ohjelman hallinnointia ja koordinoitua varten.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta 8 500 000 euroa kohdentuu työllisyysasteen ja osaamistason nostamisen kestävästi kasvun vauhdittamiseksi (pilari3) investointeihin. Työkykyohjelman ja IPS-mallin (Individual Placement and Support/Sijoita ja valmenna) laajentamisella kehitetään monipuolista työkyvyn tuen palveluiden kokonaisuutta, joka koostuu sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista sekä TE-palveluista ja työllisyyspalveluista. Tavoitteena on, että työkyvyn tuen palveluiden saatavuus ja laatu vastaavat työttömien palvelutarpeita sekä palveluiden vaikuttavuus paranee. Investoinneilla vahvistetaan lisäksi mielenterveyttä ja työkykyä levittämällä vaikuttavia keinoja ja menetelmiä työpaikkojen ja työterveyshuoltojen käyttöön. Lisäksi suunnataan toimenpiteitä työkyvyn tukemiseksi koronavirustilanteesta eniten kärsineille aloille.

Määrärahasta 110 000 000 euroa kohdentuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistamisen ja kustannusvaikuttavuuden (pilari4) investointeihin. Investointien tavoitteena on purkaa koronavirustilanteen aiheuttamaa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluelkaa sekä nopeuttaa hoitoon pääsyä pysyvästi koko maassa uudistamalla toimintamal-

leja ja ottamalla käyttöön uusia digitaalisia palveluja sekä edistää sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toteutumista. Tavoitteena on tuoda palvelut kaikkien saataville sekä uudistaa niitä kustannusvaikuttavasti ja ihmislähtöisesti.

Rahoitusta voidaan jakaa valtionavustuksina hyvinvointialueille, kunnille, kuntayhtymille, elinkeinoelämälle ja kolmannen sektorin toimijoille, lisäksi sitä voidaan osoittaa sopimuksella käytettäväksi julkisen sektorin laitoksille ohjelmaa tukeviin toimenpiteisiin ja sen kansalliseen koordinointiin sekä hallinnointiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan pääosa siirtomenoiksi ja kulutusmenojen osuus vähäiseksi.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hoitotakuun toteutumisen edistäminen sekä koronavirustilanteen aiheuttaman sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purku (RRF pilari4)	-10 000
Hoitotakuun toteutumista edistävien ennalta ehkäisevien toimien ja ongelmien varhaisen tunnistamisen vahvistaminen (RRF pilari4)	-5 000
Mielenterveyden ja työkyvyn vahvistaminen työelämässä (RRF pilari3)	2 000
Työkykyohjelman ja IPS Sijoita ja valmenna -mallin toimenpiteiden laajentaminen (RRF pilari3)	-1 000
Yhteensä	-14 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	118 500 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	132 500 000
2021 tilinpäätös	45 000 000

63. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille.

Selvitysosa: Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten alueiden tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä hyvinvointialueiden, kuntien sekä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan kanssa.

2023 talousarvio	3 000 000
2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	3 000 000

64. Valtion korvaus rikosasioiden sovittelun järjestämisen kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) mukaisen valtion korvauksen maksamiseen sovittelun järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi
- 2) enintään 70 000 euroa sovittelutoiminnan kehittämisestä ja järjestämisestä Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle aiheutuviin toimintamenoihin
- 3) rikos- ja riita-asioiden sovittelun tietojärjestelmän kehittämiseen ja ylläpitoon liittyvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle sovittelun tietojärjestelmän ylläpito- ja kehitystehtäviin.

Selvitysosa: Rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005, 7 §) mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa.

Valtion korvauksen arvioidaan kattavan sovittelutoimintaan osallistuvan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvat sekä muut toiminnan kannalta tarpeelliset menot. Korvauksen yhteismäärä maksetaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) käytettäväksi THL:n kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (267/2006) mukaisesti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos maksaa korvauksen enakkona palveluntuottajille ja huolehtii korvauksen käytön valvonnasta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 6 950 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 150 000 euroa.

2023 talousarvio	7 100 000
2022 talousarvio	7 100 000
2021 tilinpäätös	7 100 000

70. Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat terveysvalvonnan, tartuntatautien valvonnan, rokotteiden hankinnan ja pandemiavarautumisen erityismenoista, terveyden edistämisen menoista, työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksen menoista sekä UKK-instituutin valtionavustuksesta. Terveyden ja toimintakyvyn edistämistä ja terveysvalvontaa toteutetaan osin myös momenttien 33.02.03, 33.02.05, 33.03.04 ja 33.03.50 määrärahoilla. Kunnat ovat keskeisiä terveysvalvonnasta vastaavia toimijoita.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen toimenpiteet

Terveyttä edistetään ja kansantauteja vähennetään yhteiskuntapolitiikan eri keinoin. Ihmisten omatoimisuutta terveytensä ja hyvinvointinsa ylläpitäjinä ja edistäjinä tuetaan huolehtimalla, että ympäristö ja olosuhteet tukevat terveellisiä valintoja. Kansainvälinen toiminta vaikuttaa yhä enemmän ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin sekä elämäntapoihin ja terveystottumuksiin.

Terveysvalvonta (momentti 33.70.21) keskittyy erityisesti talousveden laadun valvonnan tehostamiseen, ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmien kehittämiseen sekä EU:n kemikaali-, kosmetiikka-, geenitekniikka- ja säteilylainsäädännön toimeenpanoon ja rakennusten kosteus- ja homevaurioiden selvittämisen kehittämiseen.

Tavoitteet:

- elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen
- turvata säädösten edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus, ajanmukaisuus, tuloksellisuus sekä valvonnan johdon tehokkuus
- vähentää talousvesistä aiheutuvia epidemioita
- ehkäistä geeni-, bio- ja nanoteknologiaan liittyviä terveyshaittoja.

Rokotteiden hankinnan ja tartuntatautiin valvonnan (momentit 33.70.20 ja 33.70.22) tavoitteena on ylläpitää tartuntatautiin torjuntaa palvelevia valtakunnallisia epidemiologisia seurantajärjestelmiä sekä ohjata ja tukea tartuntatautiin torjuntatyötä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä ja hyvinvointialueilla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) tutkii tartuntatauteja, seuraa ja selvittää tartuntatautiin ilmaantumista ja esiintymistä, kehittää niiden diagnostiikkaa, seuranta- ja torjunta- sekä tiedottaa niistä ja antaa väestölle ohjeita tartunnan välttämiseksi ja leviämisen ehkäisemiseksi. THL huolehtii osaltaan rokotahuollosta, rokotteiden vaikutusten seuraamisesta sekä yhteistyössä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen kanssa rokotteiden ja rokotusten haittavaikutusten selvittämisestä.

Tavoitteet:

- rokotuksiin ehkäistävien tautien matala esiintyvyys ja hyvä rokotuskattavuus (esimerkkeinä hinkuyskän ilmaantuvuus, yli 65-vuotiaiden influenssarokotuskattavuus)
- tartuntatautiin leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen (esimerkkinä kampylobakteerilöydösten ilmaantuvuus, epidemioiden epäilyilmoitusten lukumäärä)
- Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvän tartuntatautiin tilanteen säilyttäminen (esimerkkinä tuberkuloosin ja MRSA-löydösten ilmaantuvuus sekä hoitoon liittyvien infektioiden ilmaantuvuus)
- HIV- ja hepatiitti C-infektion ja muiden veri- tai sukupuoli- tai leviävien tartuntojen leviämisen ehkäisy (esimerkkinä HIV- ja hepatiitti C-tapausten ilmaantuvuus), klamydiatapausten ilmaantuvuus, kansallisten strategioiden päivitykset

— pandemiavalmiuden ja alueellisen epidemiologisen toiminnan kehittäminen (esimerkkinä kansallisen pandemian varautumissuunnitelmien päivitys)

— Suomen aktiivinen osallistuminen Euroopassa, lähialueilla ja globaalisti tartuntatautiuhkien torjuntaan, leviämisen ehkäisyyn, seurantajärjestelmien kehittämiseen sekä terveysturvallisuuden edistämiseen.

THL toimii myös Euroopan unionin tartuntatautiin epidemiologisesta seurannasta ja tartuntatautiin ilmoittamisesta vastaavana toimivaltaisena elimenä.

Terveyden edistämisen (momentti 33.70.50) käyttötarkoituksena on terveyden edistäminen sekä päihteiden käytön ja tupakoinnin ehkäisy ja vähentäminen. Määrärahalla tuetaan kunnissa toteutettavaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa ottaen huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen mukaan tuomat muutokset kuntien toimintaan ja muodostavat uudet yhdyspinnat.

Toiminnan tulee tukea hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 -valtionuuvoston periaatepäätöksen toimeenpanoa ja siinä tulee huomioida hyvät väestösuhteet ja väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen parantaminen.

Sisällölliset painopisteet vuodelle 2023 ovat seuraavat:

1. *Kuntien hyvinvointijohtamisen vahvistaminen* kehittämällä kuntien, alueellisten toimijoiden ja järjestöjen yhdyspinnalla olevien toimintamallien johtamis- ja yhteistyökäytäntöjä jollakin seuraavista teema-alueista: ylipainon ehkäisy, ehkäisevä päihdetyö ja turvallisuuden edistäminen.

2. *Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaation vahvistaminen* kehittämällä toimintamalleja kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattoreiden työn tueksi.

3. *Yksinäisyyden vähentäminen* kehittämällä yksinäiseksi itsensä kokevien, erityisesti nuorten aikuisten, yksinasuvien, ikääntyneiden, vammaisten ja/tai muiden haavoittuvien ryhmien, tunnistamista ja löytämistä, yhteistyön rakentamista kuntien ja järjestöjen kesken sekä kehittämällä kulttuurihyvinvoinnin ratkaisuja yhteiseen tekemiseen.

4. *Luontolähtöisten menetelmien käyttöönotto* osana kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintaa.

5. *Ehkäisevän päihdetyön sisältöjen ja menetelmien kehittäminen* varhaiskasvatuksessa, koulussa tai oppilaitoksissa ja/tai vanhemmuuden tuen menetelmillä, huomioiden kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnat.

Työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksen (momentti 33.70.51) määrärahaa käytetään työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen. Työterveyslaitos (TTL) käyttää varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaa korvausta työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille.

Tavoitteet:

— varmistaa, että työterveyshuollossa päätoimisesti työskentelevät lääkärit ovat työterveyshuollon erikoislääkäreitä kuten valtioneuvoston asetuksessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista, työterveyshuollon sisällöstä sekä ammattihenkilöiden ja asiantuntijoiden koulutuksesta (708/2013) säädetään

— turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva uusien työterveyslääkärien koulutuksen määrällinen tarve

— nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Terveyden ja toimintakyvyn edistämisen tunnusluvut 2021—2023

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Terveysvalvonta			
Vesivälitteiset epidemiat			
— epidemioiden lukumäärä	2	2	3
— sairastuneet henkilöt	54	7	100
Tartuntatautien torjunta ja rokotteiden hankinta			
Influenssarokotusten kattavuus yli 65-vuotiailla, %	49	63	63
Hinkuyskätapaukset, lkm	33	200	200
Kampylobakteerilöydökset, lkm	1 798	2 200	4 000
Epidemioiden epäilyilmoitukset	81	75	75
Tuberkuloositapaukset, lkm	166	200	200
MRSA/resistentit stafylokokkilöydökset, lkm	54	50	50
HIV ilmoitetut tapaukset, lkm	162	150	170
Hepatiitti C-virustartunnat, lkm	1 065	1 150	1 200
Hepatiitti B-virustartunnat, lkm	234	230	250
Tippuritartunnat, lkm	510	600	500
Kuppatartunnat, lkm	169	225	200
Klamydiatartunnat, lkm	16 791	16 000	17 000
Työterveyshuollon erikoislääkärikoulutus			
Työterveyshuollon erikoislääkäritutkintojen lukumäärä	44	45	45

20. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 71 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntalain (1227/2016) 44 §:n ja 45 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta ja käytön ohjeistamisesta molemmilla kotimaisilla kielillä, kansallisen rokoteohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämisestä sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämisestä, velvoitevarastoinnista, rokotejakelujärjestelmästä sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen

- 2) Suomen lääkevahinkokorvausosuuskunnan jäsenmaksuun
- 3) rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen
- 4) rokotteiden hankintapäätösprosessiin liittyviin kustannuksiin
- 5) enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen kansallisen rokotusohjelman rokotusten epidemiologisten ja immunologisten vaikutusten, kattavuuden ja turvallisuuden selvittämiseksi sekä niiden seurantajärjestelmien kehittämiseksi
- 6) enintään 600 000 euroa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuosittain määrittämien riskialueiden väestön TBE-rokotuksiin
- 7) covid-19-rokotteiden vastikkeettomaan luovutukseen, sekä rokotteiden luovuttamisesta, myynnistä ja hävittämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 71 940 000 euroa, josta 35 000 000 euroa olisi covid-19-rokotteiden osuus. Summa on arvioitu tulevien tilausten mukaan. Määrärahaan sisältyy pandemiarokotteen vuosivarausmaksu 5 000 000 euroa. Rokotteiden välitystoimintaan ja muuhun rokotteiden hankintaan, varastointiin ja jakeluun on arvioitu käytettävän 500 000 euroa.

TBE-rokotusohjelmassa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos määrittää vuosittain ne maantieteelliset alueet, joilla rokotuksia tulee toteuttaa osana kansallista rokotusohjelmaa.

Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on budjetoitu momentille 33.03.04. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.03.

Suomeen saapuu sitovien hankintasopimusten perusteella covid-19-rokotteita yli kansallisen tarpeen. Käyttämättä jäävät rokotteet pyritään ensisijaisesti ohjaamaan muille EU-maille, myymään tai lahjoittamaan kolmansiin maihin COVAX-rokoteyhteistyömekanismin kautta tai kahdenvälisesti.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Covid-19-rokotteen lisähankinta	35 000
Influenssarokotteiden hinnan nousun huomioiminen	6 000
Pneumokokkirokotteiden hankinta	-650
Yhteensä	40 350

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	71 940 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 I lisätalousarvio	70 500 000
2022 talousarvio	31 590 000
2021 tilinpäätös	311 840 000

21. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) terveydensuojelulain (763/1994), geeniteknikkalain (377/1995), kemikaalilain (599/2013), säteilylain (859/2018) ja kosmeettisista valmisteista annetun lain (492/2013) edellyttämästä terveysturvonnasta, terveysturvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

2) bio- ja nanoteknologian riskinhallintaan liittyvästä koulutuksesta ja tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen

3) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin puolet. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Matkustussäästö	-85
Yhteensä	-85
2023 talousarvio	460 000
2022 talousarvio	545 000
2021 tilinpäätös	545 000

22. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) tartuntatautilain (1227/2016) edellyttämän ehkäisyn ja valistustoiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen

2) edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen

3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin yksi viidesosa ja kulutusmenojen osuudeksi noin neljä viidesosaa. Vaihtelu osuuksissa aiheutuu käynnissä olevien hankkeiden sisällöstä ja toteutustavasta sekä niille asetetuista tavoitteista.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

HIV:iin liittyvien matalan kynnyksen palvelujen parantaminen	-50
Yhteensä	-50

2023 talousarvio	460 000
2022 I lisätalousarvio	24 000 000
2022 talousarvio	510 000
2021 tilinpäätös	460 000

50. Terveysten edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyden edistämisen määrärahasta annetun lain (333/2009) 1 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahasta voidaan myöntää valtionavustuksia järjestöille, säätiöille, hyvinvointialueille, kunnille ja muille toimijoille. Määrärahasta voidaan myös tehdä sopimuksia valtionhallinnon laitosten kanssa terveyden edistämisen hankkeista. Määrärahaa saa käyttää myös määrärahan hallinnointiin liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Terveyden edistämisen määrärahan jakautuminen painopistealueisiin, euroa/vuosi

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Kuntien ja hyvinvointialueiden hyvinvointijohtamisen ja koordinaation kehittäminen	710 000	790 000	500 000
Tupakan, alkoholin, huumeiden ja muiden päihteiden käytön ja niistä aiheutuvia haittojen ehkäisy ja väheneminen	366 000	400 000	500 000
Ikääntyneiden hyvän ja laadukkaan ravitsemuksen edistäminen	300 000	-	-
Väestön ylipainoa ehkäisevien ja vähentävien toimintamallien kehittäminen kuntien toiminnassa	-	490 000	-
Positiivisen mielenterveyden edistämisen menetelmien käytön vahvistaminen, itsemurhien ehkäisyn tuki sekä yksinäisyyden ehkäisy	-	-	480 000
Kulttuuritoiminnan saavutettavuuden ja saatavuuden edistäminen kunnan ja alueellisten toimijoiden monitoimijaisena työnä	607 000	300 000	-
Luontolähtöisten menetelmien käyttöönotto	-	-	300 000
Rahoitettujen hankkeiden hallinnointi	17 000	20 000	20 000
Yhteensä	2 000 000	2 000 000	1 800 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan siirtomenojen osuudeksi noin 1 780 000 euroa ja kulutusmenojen osuudeksi noin 20 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Matkustussäästö	-200
Yhteensä	-200
2023 talousarvio	1 800 000
2022 talousarvio	2 000 000
2021 tilinpäätös	2 000 000

51. *Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 2 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 a §:n mukaiseen työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle maksetaan valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkärin koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos voi maksaa korvausta yliopistoille, yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työterveyshuoltolain tarkoittamille palvelujen tuottajille (työnantajan ylläpitämät terveysasemat). Työterveyslaitos voi käyttää määrärahaa itse antamansa työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksen kustannuksiin.

Erikoislääkärikoulutuksen ja määrärahan tavoitteena on turvata työterveyslääkärin eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärin koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

Työterveyshuollon erikoislääkäreiden osaamiselle osuu jatkuvasti entistä suurempia työterveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisen vaatimuksia muuttuvassa työelämässä. Koulutettujen lääkäreiden tarve ei ole vähenemässä lähivuosina. Määräraha on mitoitettu niin, että yhden erikoislääkärin pätevyyteen johtavan koulutuksen korvauksen suuruus on 64 700 euroa. Pätevyyden saaneiden erikoislääkärin määrä oli 48 vuonna 2021.

2023 talousarvio	2 900 000
2022 talousarvio	2 900 000
2021 tilinpäätös	2 900 000

52. *Valtionavustus UKK-instituutin toimintaan (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 928 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen myöntämiseen Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiön ylläpitämälle UKK-instituutille (laki valtionavusta Urho Kekkosen kuntoinstituuttisäätiölle (1284/2010, 2 §).

Määräraha budjetoidaan myöntöpäätösperusteisena.

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu UKK-instituutin toimintaan, jonka tarkoituksena on yksilön ja väestön terveyden, toimintakyvyn ja omatoimisen terveydenhoidon sekä terveyttä edistävän liikunnan edistäminen, kehittäminen ja tutkimus.

2023 talousarvio	928 000
2022 talousarvio	928 000
2021 tilinpäätös	928 000

80. Maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomitustoiminta

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen tarkoituksena on tukea maatalousyrittäjien sosiaaliturvan toteutumista, työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Turkistuottajien lomituspalvelujen ja poronhoitajien sijaisavun tarkoituksena on tukea turkistuottajien ja poronhoitajien työssä jaksamista ja työurien pidentymistä. Maatalousyrittäjät ja turkistuottajat voivat valita joko kunnan paikallisyksikön järjestämät lomituspalvelut tai itse järjestetyt lomituspalvelut. Poronhoitajien sijaisapu on itse järjestetty lomituspalvelu.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista kustannusperusteisesti. Päätoimisilla maatalousyrittäjillä on oikeus 26 ilmaiseen vuosilomapäivään. Sijaisapua annetaan pääsääntöisesti muillekin kuin päätoimisille maatalousyrittäjille, jotka ovat sairauden tai muun laissa säädetyn tilapäisen syyn vuoksi estyneitä hoitamaan maatalousyrityksen päivittäin välttämättömiä kotieläinten hoitotöitä. Sijaisapua myönnetään vain tietyin edellytyksin ja siitä peritään palvelumaksu. Päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan lisäksi myöntää tuettua ja täysin maksullista lomittaja-apua. Muille kuin päätoimisille maatalousyrittäjille voidaan myöntää vain täysin maksullista lomittaja-apua.

Turkistuottajien lomituspalveluista (vuosiloma ja lisävapaa) aiheutuvat kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavien palvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

Poronhoitajilla on mahdollisuus hankkia itselleen työkyvyttömyyden perusteella sijaisapua, jonka kustannukset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetun määrärahan rajoissa. Korvattavan palvelun enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin. Paikallisyksikköjen yhdistämisestä johtuen yksikköjen määrä vähenee kahteentoista vuoteen 2023 mennessä. Yhdistäminen säästää kustannuksia pitkällä aikavälillä, parantaa toiminnan laatua ja vähentää henkilöriskejä.

Toiminnan laajuus

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Maatalousyrittäjät			
1. Vuosilomatoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	13 301	12 569	12 328
Lomituspäivien lukumäärä	332 414	314 131	308 100
Lomituspäiviä/käyttäjä	24,99	24,99	24,99
Lomitustuntien lukumäärä	2 161 608	2 042 720	2 003 471
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,50	6,50	6,50
2. Sijaisaputoiminta			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	4 044	3 821	3 746
Lomituspäivien lukumäärä	190 904	182 024	181 006
Lomituspäiviä/käyttäjä	47,21	47,64	48,32
Lomitustuntien lukumäärä	1 318 276	1 256 965	1 249 939
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,91	6,91	6,91
3. Tuettu maksullinen lomittaja-apu			
Palvelujen käyttäjät	6 551	6 191	5 986
Lomituspäivät	59 677	56 398	54 526
Lomituspäiviä/käyttäjä	9,11	9,11	9,11
Lomitustunnit	393 553	371 931	359 585
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,91	6,91	6,91
Turkistuottajat			
1. Vuosiloma			
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	352	340	329
Lomituspäivät	6 228	6 113	5 929
Lomituspäiviä/käyttäjä	18,00	18,00	18,00
Lomitustunnit	45 126	44 295	42 966
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	7,25	7,25	7,25
2. Lisävapaa			
Palvelujen käyttäjät	210	203	197
Lomitustunnit	23 808	23 245	22 581
Lomitustunteja/käyttäjä	113	115	115
Poronhoitajien sijaisapu			
Sijaisavun myöntämispäätöksiä	210	215	220
Lomitustunnit	20 000	21 600	23 300
Lomitustunteja/päätös	95	100	106
Käyttäjää	150	160	170
Lomitustunteja/käyttäjä	133	135	137

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 107 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitus perustuu vuoden 2021 kustannuksia kuvaaviin alustaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2022 ja 2023.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perhevapaaudistus	600
Tasomuutos	-7 400
Yhteensä	-6 800

2023 talousarvio	107 200 000
2022 talousarvio	114 000 000
2021 tilinpäätös	112 262 049

41. Valtion korvaus turkistuottajien lomituspalvelujen kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää turkistuottajien lomituspalvelulain (1264/2009) 25 §:n mukaiseen turkistuottajien lomituspalvelujen käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen lomituksen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Turkistuottajille järjestetään maksutonta vuosilomaa ja maksullista lisävapaata tarkoitukseen varatun määrärahan rajoissa. Lomituspalvelujen enimmäismäärät vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

2023 talousarvio	1 900 000
2022 talousarvio	1 900 000
2021 tilinpäätös	173 891

42. Valtion korvaus poronhoitajien sijaisavun kustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) 16 §:n mukaiseen sijaisavun kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Poronhoitajille järjestetään maksullista sijaisapua työkyvyttömyyden aikana enintään 200 tuntia ja 90 päivää kalenterivuoden aikana. Lomituspalvelujen enimmäismäärä vahvistetaan vuosittain sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tasomuutos	50
Yhteensä	50
2023 talousarvio	450 000
2022 talousarvio	400 000
2021 tilinpäätös	350 000

50. Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalvelujen hallintomenoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 17 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen
- 2) enintään 94 000 euroa lain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille
- 3) turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain (1264/2009) 24 §:n ja poronhoitajien sijaisavusta annetun lain (1238/2014) nojalla palvelujen hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin
- 4) lomituksen tietojärjestelmä uudistuksen kustannuksiin
- 5) 2 000 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toteuttamaan hankkeeseen, jolla tuetaan maatalousyrittäjien työssä jaksamista.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän kuntien lomituspalvelujen kustannuksiin 13 521 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien lomituspalveluista kunnille aiheutuvat kustannukset sekä eräille kunnille maksettava harkinnanvarainen lisäkorvaus. Maataloustuottajien eläkelaitokselle lomituspalvelujen hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin arvioidaan käytettävän 1 619 000 euroa, mihin sisältyvät turkistuottajien ja poronhoitajien lomituspalvelujen hallinnosta eläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset sekä lomituksen tietojärjestelmä uudistuksesta aiheutuvat kustannukset. Lisäksi Välitä viljelijästä -hankkeelle on varattu 2 000 000 euron määräraha.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Välitä viljelijästä -hanke (HO 2019)	-2 000
Yhteensä	-2 000
2023 talousarvio	17 140 000
2022 talousarvio	19 140 000
2021 tilinpäätös	19 140 000

90. Avustukset terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään Veikkaus Oy:n tuotoista harkinnanvaraisina avustuksina yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille hakemusten perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) käsittelee avustushakemukset, laatii avustusehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksamista, valvoo niiden käyttöä ja suorittaa avustetun toiminnan tuloksellisuusseurantaa. Avustuksista päättää sosiaali- ja terveysministeriö pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Veikkaus Oy:n tuotoista myönnettiin vuonna 2022 avustuksia yhteensä 362,4 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Tuottoa käytettiin myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintaan 2,9 milj. euroa. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 17,0 milj. euroa sotilasvammakorvauksiin, 20,0 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 23,0 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 0,4 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, tuoton käyttö oli yhteensä 425,7 milj. euroa.

Veikkaus Oy:n tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2023 STEA avustuksiin yhteensä 309,25 milj. euroa. Lisäksi voittovarojen alenemaa kompensoidaan budjettivaroin 64,35 milj. eurolla siten, että jaettavaa on momentilla 33.90.50 yhteensä 373,6 milj. euroa. Lisäksi tuotosta osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön yhteensä 49,6 milj. euroa, josta sotilasvammakorvauksiin 12,0 milj. euroa, korvauksia sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin 17,0 milj. euroa, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin 0,6 milj. euroa ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin 20,0 milj. euroa. Tämän lisäksi tuotosta osoitetaan 2,9 milj. euroa momentille 33.01.01 sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen toimintamenoihin.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 373 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 b §:n 1 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa:

Avustetun toiminnan strategiset tavoitteet

— vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta elämäntilanne ja tausta huomioiden

— vahvistaa yhteisöllisyyttä ja suvaitsevaisuutta sekä lisätä erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä

— vahvistaa ihmisten voimavaroja ja auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä.

Avustuskokonaisuudet

1) Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää järjestöjen ohjaavia ja vaikuttamiseen liittyviä toimintoja kuten viestintä ja vaikuttamistoiminta, edunvalvonta, kehittämistoiminta, arviointi ja tutkimus ja jäsenjärjestöjen tukeminen.

2) Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen

Avustuskokonaisuus sisältää terveyttä, työ- ja toimintakykyä ja ihmisten itsenäistä elämänhallintaa edistävää toimintaa. Toimintaa suunniteltaessa on tärkeä ottaa huomioon ihmiset, joiden on vaikea saada tukea toimintakykynsä vajeisiin tai jotka eivät osaa itse ohjautua avun piiriin.

Avustuskokonaisuuteen kuuluu Paikka auki II -osatyökykyisten ja nuorten työllistymisen avustushjelma, jonka tavoitteena on edistää työelämävalmiuksia ja työllistymistä.

3) Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen

Avustuskokonaisuus sisältää ihmisten kohtaamisen ja osallisuuden mahdollistamista sekä sosiaalisten taitojen vahvistamista.

Avustuskokonaisuus sisältää erityisryhmien asumismahdollisuuksien ja -valmiuksien parantamista sekä asunnottomuuden poistamista. Erityisryhmät määritellään Avustusoppaassa.

4) Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen

Avustuskokonaisuus sisältää toimintaa, jolla autetaan ihmisiä erilaisissa kriisitilanteissa ja ehkäistään arjen turvallisuutta uhkaavia ongelmia. Avustuskokonaisuuteen sisältyy myös vapaaehtoinen pelastuspalvelu ja siihen liittyvä vapaaehtoisten koulutus.

Avustustoiminnan avustuskokonaisuuksien toteutunut/arvio 2021—2023 (milj. euroa)

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen	99	99	99
Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen	105	105	106
Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen	115	115	118
Kriisiauttaminen ja arjen turvallisuuden edistäminen	43	43	51
Yhteensä	362	362	374

**Avustusrahan käyttö avustustilalaittain toteutunut/arvio vuosina 2021—2023
(milj. euroa)**

	2021 toteutunut	2022 arvio	2023 arvio
Yleisavustukset	65	63	67
Kohdennetut toiminta-avustukset	188	200	228
Investointiavustukset	5	14	5
Hankeavustukset	104	85	74
Yhteensä	362	362	374

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Budjettikompensaatio	64 350
Veikkauksen tuotolla rahoitettava osuus	259 250
Voittovaroista purettava osuus	50 000
Vuoden 2022 määrärahan nollaus	-362 440
Yhteensä	11 160

2023 talousarvio	373 600 000
2022 talousarvio	362 440 000
2021 tilinpäätös	362 440 000

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriö rakentaa kestäväää elinympäristöä ja vihreää kasvua. Toiminnan strategiset painopisteet ovat: 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen, 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta, 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa ja 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään. Hallinnonala tekee läheistä yhteistyötä muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa.

Ilmastonmuutoksen hillintä, sen vaikutukset ja luonnonvarojen rajallisuus muuttavat tuotanto- ja kulutusrakenteita. Lähtökohtana on luonnonvarojen säästäminen ja niiden hyödyntäminen materiaali- ja energiatehokkaasti. Pyrkimyksenä on materiaalien suljettu kierto, joka vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja jätettä eikä vaaranna luonnon ekosysteemipalveluja. Tarvitaan rakenteellisia muutoksia, ohjauskeinoja sekä kokeiluja, joilla edistetään vähähiilistä kierto- ja biotaloutta sekä puhtaita ratkaisuja. Kansallisen tason ratkaisut palvelevat myös viennin edistämistä.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosiin 2020—2050 ulottuvien ilmasto- ja energiatarvoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Suomi vaikuttaa siihen, että Pariisin sopimuksen toimeenpano ja muu ilmastoyhteistyö etenevät sovitulla tavalla sekä EU:ssa että YK:n ilmastopoliittisen puitteissa. Suomi osallistuu aktiivisesti EU:n vuoteen 2030 ulottuvan ilmasto- ja energiapaketin uudistamiseen ja toimeenpanoon, joilla varmistetaan 1,5 asteen tavoitteen mukaiset päästövähennykset. Ilmastolailla varmistetaan kansallisesti riittävän kunnianhimoiset tavoitteet ja ilmastopoliittisen ennakoitavuus. Vuoteen 2030 ulottuvalla keskipitkän aikavälin ilmastopoliittisen suunnitelmalla edistetään päästövähennystoimien toteuttamista kustannustehokkaasti. Kunnianhimoisilla ilmastotavoitteilla luodaan uudenlaista kasvua ja markkinoita vähähiilisten teknologioille ja ratkaisuille. Ilmastopaneeli tukee ilmastopoliittisen suunnittelua ja sitä koskevaa päätöksentekoa.

Kansallisella ilmasto- ja energiapolitiikalla on tavoitteena mm. eheyttää yhdyskuntarakennetta, vähentää rakennuksista ja asumisesta aiheutuvaa energian käyttöä ja päästöjä sekä lisätä uusiutuvan energian tuotantoa ja käyttöä. Energian omavaraisuudella ja huoltovarmuudella on aiempaa suurempi merkitys. Kaupunkiseutujen rakenteen eheytyminen edistetään yhteen sovitamalla maankäyttöä, asumista, palveluja ja liikennettä huomioiden samalla elinympäristön laatu, sosiaaliset vaikutukset ja kustannustehokkuus.

Toteutetaan toimenpidekokonaisuus, jolla tuetaan hiilijalanjäljen pienentämistä asumisessa ja parannetaan olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta. Jatketaan fossiilisesta öljyläm-

mityksestä luopumisen toimenpideohjelman ja Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020—2050 toteuttamista. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tiekartan toimeenpanoa ja kehitetään rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen perustuvaa säädösohjausta.

Päästöjä ympäristöön vähennetään nollapäästötavoitteen mukaisesti. Ilmastonmuutoksen hillintään liittyvät toimet vaikuttavat samaan suuntaan saasteiden vähentämisessä. Huolehditaan tehokkaasta ympäristönsuojelun ennako- ja jälkiarvonnasta, mikä edesauttaa myös vihreään siirtymään liittyvien investointihankkeiden sujuvaa käsittelyä lupamenettelyssä. Samalla turvataan ympäristönsuojelun korkea taso sekä kansalaisten osallistumismahdollisuudet ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Huolehditaan talousarvion yhteydessä annettavan ympäristövahinkorahastoa koskevan lainsäädännön toimeenpanosta. Toimeenpannaan valtakunnallista pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategiaa ja edistetään etenkin maamassojen kiertotaloutta ja kestäväää kunnostamista. Toteutetaan kansallista ilmansuojeluohjelmaa 2030.

Luonnon monimuotoisuuden, vesien- ja merensuojelun, luonnonvarojen kestävään käytön ja luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksien sekä maisemanhoidon huomioonottamista päätöksenteossa edistetään laaja-alaisella yhteistyöllä niin kansallisesti, EU:n tasolla kuin globaalistikin.

Pinta- ja pohjavesien sekä Itämeren hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpito edellyttävät erityisesti näihin ympäristöihin kohdistuvien paineiden vähentämistä, ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormituksen vähentämistä, näistä aiheutuvien riskien hallintaa sekä vesi- ja meriluonnon monimuotoisuuden suojelua. Vesiensuojelun tehostamisohjelmalla vahvistetaan vuosille 2022—2027 päivitettyjen vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimeenpanoa laajentamalla vaikuttavimpien toimien käyttöönottoa mm. maa- ja metsätaloudessa sekä rakennetussa ympäristössä. Ravinteiden kierrätyksen ratkaisuja kehitetään vesien rehevöitymisen vähentämiseksi ja ravinneomavaraisuuden lisäämiseksi. Pintavesien ja ympäristön kuormituksen ja vaarallisten aineiden kulkeutumisen vähentäminen edellyttävät valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä. Myös Itämeren suojelu edellyttää kansainvälistä yhteistyötä ja Itämeren suojelun toimintaohjelman (HELCOM BSAP) yhteistä toimeenpanoa.

Luonnon monimuotoisuuden kato pysäytetään ja suotuisa tila turvataan vuoteen 2030 mennessä toteuttamalla Helmi-elinympäristöohjelmaa, METSO-ohjelmaa sekä tehostamalla muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Toimien vaikuttavuuden lisäämiseksi toimeenpannaan uudistettua luonnonsuojelulainsäädäntöä. Valmistellaan ja toimeenpannaan ilmastoviisaita suojelun ja elinympäristöjen tilan parantamisen toimenpiteitä osana EU:n biodiversiteettistrategian kansallisten sitoumusten sekä uuden luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävään käytön strategian ja toimintaohjelman toimeenpanoa. Vähennetään luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia paineita ja edistetään luonnonvarojen kestäväää käyttöä sekä monimuotoisuuden huomioon ottavaa biotaloutta.

Alueiden käytössä toimintaympäristön muutoksia ovat mm. ilmasto- ja energiakysymykset, aluerakenteen erilaistuminen ja väestömuutokset, kaupunkiseutujen kasvu ja kaupungistuminen ja liikkumisen murros sekä digitalisaatio. Digitalisaation avulla parannetaan alueidenkäytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla.

Suurissa kasvukeskuksissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla, asuntojen riittämätön tarjonta on nostanut vuokra- ja hintatason korkeaksi. Kohtuullisilla asumiskustannuksilla on keskeinen merkitys elinkeinoelämän toimintaedellytysten sekä alueiden ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisessa. Jatketaan valtion ja suurten kaupunkiseutujen kumppanuutta kaupunkikehityksessä maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimuksin. MAL-sopimuksia toimeenpannaan seitsemän kaupunkiseudun (Helsinki, Turku, Tampere, Oulu, Jyväskylä, Kuopio ja Lahti) kanssa. Rakennetaan hiilineutraaleja kaupunkiseutuja, lisätään asuntotuotantoa ja kasvatetaan kestävien liikkumismuotojen kulkutapaosuutta.

Kiertotaloudesta rakennetaan Suomen talouden perustaa. Toteutetaan vuonna 2021 hyväksytyt kiertotalousohjelmaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisia ympäristöhallinnon alan toimia, päivitettyä valtakunnallista jätesuunnitelmaa ja kansallista muovitiekarttaa. Kiertotalouden edistymistä seurataan muutenkin aktiivisesti ja kehitetään edelleen jäte- ja tuotetietojärjestelmää. Materiaalitorin käyttöä laajennetaan. Valmistellaan ja pannaan toimeen kiertotaloutta tukevaa EU-tason ja kansallista jäte- ja tuotelainsäädäntöä koskien jo vireillä olevia lainsäädäntöhankkeita ja komission kiertotalouden toimintaohjelman aloitteita. Jatketaan työtä nykyistä kestävämpien julkisten hankintojen puolesta ja otetaan käyttöön uusia vapaaehtoisia green deal -sopimuksia.

Sukupuolten tasa-arvo

Asunnottomuustilastoinnin ja asunnottomuuteen liittyvien tietojärjestelmien kehittämisen avulla pystytään lisäämään sekä naisten että miesten erityistarpeiden huomioimista. Naisten asunnottomuuden vähentämistä ja asumispolkuja turvataan useiden toimijoiden yhteistyöllä. Vuonna 2021 asunnottomista 77 prosenttia oli miehiä. Asunnottomia miehiä oli 3 057, mikä oli 219 vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Ilmastosuunnitelman toimeenpanossa sukupuolivaikutusten osalta otetaan huomioon erityisesti kaupunkien liikennesuunnittelu ja kulutuksen ohjaukseen liittyvät asiat, lämmityksen tai muiden teknisten keinojen, joukkoliikenteen edistäminen, turvallisuus tai turvattomuus sekä naisten ja miesten ruokatottumusten erojen analysointi, joka vaikuttaa hiilijalanjälkeen.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla sukupuolten tasa-arvoa edistetään toimialalla säädös- ja informaatio-ohjauksen keinoin mm. rakennettua ympäristöä koskevassa ohjauksessa ja päätöksenteossa. Talousarvion määrärahoilla ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

Kestävä kehitys

Ympäristöministeriö edistää ilmastonmuutoksen hillintää, kiertotaloutta, luonnon monimuotoisuuden suojelua sekä kestävästä kaupunkikehitystä ja puurakentamista.

Vuoteen 2030 ulottuvan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman mukaisia toimia toimeenpannaan.

Ravinteiden kierrätysohjelmalla ja vesien suojeleminen tehostamisohjelmalla myös hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista, kestävästä kiertotaloutta ja kaupunkikehitystä.

Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jolla kiertotaloudesta luodaan talouden uusi perusta.

Ympäristöministeriö pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden katoa mm. luonnonsuojelulain uudistamisella, Helmi-elinympäristöohjelman toimenpiteillä, pölyttäjästrategialla, muilla uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutoimilla, METSO-ohjelmalla sekä kansallispuistoja laajentamalla ja uusia kansallispuistoja perustamalla.

Vähähiilisen rakentamisen tiekartan tavoitteena on kytkeä rakennusten hiilijalanjälki rakentamisen säästöohjaukseen vuoteen 2025 mennessä. Tuetaan rakennus- ja kiinteistöalan kehittymistä vähähiiliseksi tukiohjelmalla. Asuinrakennusten energiatehokkuuden parantamista tuetaan avustusjärjestelmällä sekä pientalojen ja kuntien omistamien rakennusten luopumista öljy- ja maakaasulämmityksestä. Ympäristöministeriö edistää myös kohtuuhintaista vuokra-asuntotuotantoa ja parantaa eri väestöryhmien asunto-oloja.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat neljä tavoitetta toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

- 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
- 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta
- 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa
- 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.

Ympäristöministeriön kansainvälisen yhteistyön linjaukset 2021—2023 otettiin käyttöön vuoden 2021 alussa. Ne toteuttavat ympäristöministeriön strategisia vaikuttavuustavoitteita kansainvälisessä yhteistyössä. Tavoitteena on, että ympäristöministeriö on aktiivinen ja vahva vaikuttaja priorisoiduissa ympäristön- ja luonnonsuojelun sekä rakennetun ympäristön kysymyksissä. Linjaukset tukevat pääministeri Marinin hallitusohjelman tavoitetta Suomesta, joka on kokoaan suurempi maailmalla kunnianhimoisten ympäristö- ja ilmastotoimien edistäjänä.

Pääluokan valtuudet momenteittain (milj. euroa)

		2022	2023
		varsinainen talousarvio	esitys
35.10.61	<i>Vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— sopimusvaltuus	1,5	-
35.10.63	<i>Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot</i> (siirtomääräraha 3 v)		
	— myöntämisvaltuus	10	10

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Ympäristöhallinnon toimintamenot	67 920	73 233	72 322	-911	-1
01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 202	33 857	31 856	-2 001	-6
04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 177	24 461	25 901	1 440	6
29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot (arviomääräraha)	7 711	12 435	12 435	—	0
65. Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon (siirtomääräraha 3 v)	2 830	2 480	2 130	-350	-14
10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu	217 628	183 653	186 020	2 367	1
20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)	1 900	2 440	5 620	3 180	130
21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)	37 642	25 720	15 740	-9 980	-39
22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)	26 185	28 005	10 020	-17 985	-64
23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	—	—	11 635	11 635	0
31. Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)	—	—	2 631	2 631	0
52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	70 942	56 754	43 140	-13 614	-24
60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	4 000	4 000	4 000	—	0
61. Vesien- ja ympäristöhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)	19 067	20 722	47 842	27 120	131
63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)	56 130	44 130	43 630	-500	-1
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)	1 762	1 882	1 762	-120	-6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021	v. 2022	v. 2023	Muutos 2022—2023	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen	78 553	71 692	78 257	6 565	9
01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomäärä- raha 2 v)	6 563	6 792	6 827	35	1
04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirto- määräraha 3 v)	9 300	3 000	2 300	-700	-23
06. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirto- määräraha 3 v)	1 000	3 000	2 000	-1 000	-33
(30.) Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen (siirtomäärä- raha 2 v)	750	—	—	—	0
31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomäärä- raha 3 v)	—	3 000	4 000	1 000	33
(32.) Avustukset asunottomuuden poistamiseksi ja asunottomuuden tilastoinnin kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	3 300	3 400	—	-3 400	-100
(34.) Avustukset kuntien, seura- kuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljy- lämmityksestä luopumiseen (siirtomääräraha 3 v)	—	4 900	—	-4 900	-100
35. Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon (siirto- määräraha 3 v)	—	—	2 880	2 880	0
37. Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)	250	750	2 500	1 750	233
52. Avustukset asuin- rakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	15 000	8 500	9 000	500	6

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
53. Avustukset työpaikka- kiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomäärä- raha 3 v)	—	1 500	1 000	-500	-33
55. Avustukset korjaus- toimintaan (siirtomääräraha 3 v)	6 250	6 250	450	-5 800	-93
56. Avustukset asuin- rakennusten öljy- ja kaasu- lämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)	34 440	28 900	45 600	16 700	58
60. Siirto Valtion asunto- rahastoon	0	0	—	—	0
64. Avustukset rakennus- perinnön hoitoon (siirto- määräraha 3 v)	1 700	1 700	1 700	—	0
Yhteensä	364 101	328 578	336 599	8 021	2
Henkilötyövuosien kokonaisuusmäärä	1 003	1 038	989		

01. Ympäristöhallinnon toimintamenot

Selvitysosa: Ympäristöhallinto rakentaa kestävää elinympäristöä ja tukee vihreää kasvua sekä puhtaita ratkaisuja. Tavoitteena on parempi ympäristö tuleville sukupolville. Ympäristöstä, ympäristön tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä tuotetaan tietoa, arvioidaan vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja kehitetään ratkaisuja kestäväen kehityksen ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Toimintaa ja voimavaroja suunnataan strategisten linjausten mukaisesti. Säädösten ja toimenpiteiden vaikutusten arviointia kehitetään sekä lupa- ja viranomaismenettelyjä tehostetaan.

Ympäristöhallinnon henkilöstövoimavaroja johdetaan ja osaamista kehitetään suunnitelmallisesti tavoitteena säilyttää ympäristöhallinnon palvelukyky ja turvata henkilöstön motivaatio.

Ympäristöministeriö osallistuu valtion aluehallinnon strategiseen ohjaukseen yhteistyössä sitä ohjaavien muiden ministeriöiden kanssa sekä huolehtii virastojen ympäristötehtävien toiminnallisesta ohjauksesta.

Aluehallintovirastojen ympäristölupatehtävien tulostavoitteet ja toimintamenot on budjetoitu valtiovarainministeriön pääluokkaan momentille 28.40.01. Ympäristöministeriö asettaa niihin alustavan tulostavoitteen: Vihreän siirtymän investointien lupamenettelyt vauhdittuvat.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten toimintamenot on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan momentille 32.01.02. Ympäristöministeriö asettaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet tukemaan pääluokkaperusteluissa esitettyjä toimialan vaikuttavuustavoitteita:

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

— Kasvihuonekaasujen päästöt vähentyneet suunnitelmien, ohjelmien, hankkeiden ja yhteistyön tuloksena

— Pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön tila on parantunut alueellisen yhteistyön sekä vaikuttavien toimenpiteiden tuloksena

— Luonnon monimuotoisuus on vahvistunut, luonnonsuojelualueverkoston kattavuus ja kytkeytyneisyys parantunut sekä viheraluejärjestelmän toimivuus kaupunkiseuduilla vahvistunut

— Valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden riskienhallintastrategian tavoitteiden toteutumisesta ja kunnostamisosaamista on edistetty

— Päästöjä ympäristöön on vähennetty nollapäästötavoitteen mukaisesti ja ympäristöllisiä lupamenettelyjä sekä riskinarviointiin perustuvaa valvontaa on tehostettu.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

— Muutoksessa olevan jätealan lainsäädännön toimeenpanoa on tehostettu ja edistetty luonnonvarojen kestäväää käyttöä toteuttaen kiertotalousohjelman, valtakunnallisen jätesuunnitelman ja muovitiekartan toimenpiteitä.

Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

— Yhdyskuntarakenteen eheys ja elinympäristön kestävyys sekä laatu ovat vahvistuneet

— Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ovat toteutuneet kaavoituksessa.

Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään

— Vihreän siirtymän investointien toteutus vauhdittuu.

Tunnuslukuja

Indikaattori	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 tavoite	2023 tavoite
METSO-alueiden suojelu, ha	5 521	5 095	4 000	4 000
Soiden suojelu, ha	-	-	5 000	5 000
Ympäristönsuojelun valvontatarkastukset, kpl	2 409	2 329	2 400	2 400
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden selvitykset, kpl	50	44	40	50
Valtion jätehuoltotyönä ja valtionavustusjärjestelmän kautta toteutetut pilaantuneiden alueiden puhdistukset, kpl	4	7	10	10
KAJAK-kohteiden selvitykset ja seuranta	-	4	3	3
Palvelujen ja joukkoliikenteen järjestämistä tukeva taajamarakenne kaupunkiseuduilla (vähintään 20 as/ha alueella asuvan väestön osuus koko kaupunkiseudun väestöstä), %	64,6	-	64,6	64,6

01. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 856 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös korvauksiin, joita suoritetaan Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle seuraavista EU-asetuksiin ja EU-direktiiveihin perustuvista markkinavalvontatehtävistä:

- 1) rakennustuotteet
- 2) rakennustuotteiden ekosuunnittelu ja energiamerkintä
- 3) rakennustuoteyhteispisteen ylläpito.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) korvauksiin Ympäristömerkintä Suomi Oy:lle Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän mukaisten tehtävien hoidosta, Tukesille korvauksiin CE-merkitsemättömien tuotteiden markkinavalvonnasta sekä valtionavustusten maksamiseen yliopistoille, korkeakouluille ja muille vastaaville tutkimustoimintaa harjoittaville yhteisöille tutkimustoimintaan
- 2) Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan liittyviin kuluihin
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen, hankekohtaisten Life-avustusten ja Life-hankkeiden valmisteluavustusten maksamiseen.

Seivitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset yhteishallintolaiksi ja laiksi ympäristövahinkorahastosta, esitykset ilmastolain, jätelain ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevan lain muuttamisesta sekä esitykset rakentamislainsäädännön ympäristön tietojärjestelmää koskevaksi laiksi.

Ympäristöministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet, jotka tukevat pääluokan perusteluissa asetettuja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteita.

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
1. Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen	Ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen kysymyksiä ratkaistaan yhdessä ja niiden keskinäiset kytkennät on tunnistettu Suomi on hiilineutraali viimeistään vuonna 2035 Ympäristöön, maaperään, ilmaan ja vesistöihin kulkeutuvat haitalliset päästöt vähenevät ja ympäristöriskit ovat hallinnassa Yhdyskuntien kehittäminen ehkäisee luontokatoa ja hillitsee ilmastonmuutosta Kestävä talouskasvu perustuu vihreän siirtymän ratkaisuihin Vihreä siirtymä vahvistaa luontopääomaa ja huoltovarmuutta Kiertotalous vahvistuu ja luonnonvarojen käyttö vähenee Rakennusten elinkaaren hiilipäästöt vähenevät ja materiaaleja käytetään tehokkaammin
2. Vihreä siirtymä on kasvun perusta	

Tulostavoitteet

Vaikuttavuustavoite	Toiminnallinen tulostavoite
3. Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa	Kunnat, kaupungit ja alueet luovat edellytykset kestäväälle elämäntavalle Asuntoja on riittävästi erilaisille väestöryhmille ja ne vastaavat asukkaiden tarpeita Rakennettu ympäristö tukee ihmisten hyvinvointia, luontosuhdetta ja sujuvaa arkea Kestävien valintojen tekeminen on helppoa, houkuttelevaa ja taloudellisesti kannustavaa
4. Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään	Lainsäädäntö ja hallinnon rakenteet tukevat kestävää muutosta Yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyö ohjaa pääomia ja vihreän siirtymän toimia Ympäristötietoa ja digitalisaatiota hyödynnetään päätöksenteossa tehokkaasti Suomi vaikuttaa ennakoivasti ja tuloksellisesti EU:ssa ja kansainvälisesti Oikeudenmukaista siirtymää valmistellaan vuorovaikutuksessa kansalaisyhteiskunnan sekä sidosryhmien kanssa

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	32 282	34 388	32 387
Bruttotulot	528	531	531
Nettomenot	31 754	33 857	31 856
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	19 852		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	21 300		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Erityisavustajan assistentin palkkaus (siirto momentilta 26.01.01)	21
Erityisavustajan kulut (siirto momentilta 26.01.01)	20
Ikääntyneiden asumisen toimintaohjelma (HO 2019) (siirto momentille 35.20.55)	-100
Ilmastolain toimeenpano	100
Jäte- ja tuotetietojärjestelmä	350
Jätelainsäädännön muutosten toimeenpano (siirto momentille 32.01.08)	-240
Jätelaki 2-vaihe	244
Jätelaki 3-vaihe	490
Jätelaki II (siirto momentille 32.01.02 KASELY)	-244
Jätelaki III (siirto momentille 32.01.02 PIRELY)	-390
Jätelaki III SUP-direktiivi (siirto momentille 32.01.08)	-20
Kuntien digitalisaatioavustuksen käsittelytehtävät	120
Kuntien ilmastosuunnitelmien käsittelytehtävät	150
KV-vesiasioiden koordinaattori (siirto momentille 24.01.01)	-36

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelu (HO 2019 kertaluonteinen)	-2 800
Materiaalitori ja teollisten symbioosien palvelu	110
Purkumateriaali- ja rakennusjäterekeerin perustaminen ja ylläpito	300
Romuajoneuvodirektiivin mukainen markkinavalvonta Tukesille	-302
Siirto momentilta 35.10.66	120
Sähköisen markkinapaikan ylläpito	-200
Yhteishallintolain uudistus (siirto momentille 35.20.01)	-35
Ympäristövahinkorahastolain toimeenpano	680
YVA/SOVA-tehtävät (siirto momentille 35.01.04)	-78
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-130
Matkustussäästö	-600
Palkkausten tarkistukset	409
Siirtyvien erien taso (HO 2019)	60
Yhteensä	-2 001

2023 talousarvio	31 856 000
2022 II lisätalousarvio	223 000
2022 talousarvio	33 857 000
2021 tilinpäätös	33 202 000

04. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 901 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös:

- 1) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 2) Suomen Akatemian rahoittamien yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuuksiin sisältyvien siirtomenojen maksamiseen
- 3) virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitettujen hankkeiden toteuttamiseksi siirtomenojen maksamiseen kehitysyhteistyön kohdemaille.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset ilmastonlain muuttamisesta ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskevan lain muuttamisesta sekä esityksen rakentamislainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) kehittää uutta tietoa ja uusia ratkaisumalleja kestävästä kehityksen edistämiseksi valtioneuvoston, muun julkisen hallinnon ja elinkeinoelämän käyttöön. Ratkaisujen pohjaksi SYKE tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia. SYKE huolehtii myös useista EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä raportoinneista sekä hoitaa eräitä ympäristövalvonnan ja muita viranomaistehtäviä.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. SYKE:n toimintamenoista näihin tehtäviin kohdennetaan n. 1 500 000 euroa. SYKE:n toimintamäärärahaa arvioidaan käytettävän näihin tehtäviin n. 20 henkilötyövuotta.

den ja erillisrahoitusta n. 16 henkilötyövuoden kustannusten kattamiseen. Muutokset tarkennetaan yhteisen suunnittelun kautta.

SYKE keskittyy kansallisesti Agenda 2030:n toimeenpanossa erityisesti Hiilineutraali ja resurs-siviisas Suomi -tavoitteen edistämiseen. SYKEN toiminta liittyy erityisesti seuraaviin hallitusoh-jelman (HO 2019) kohtiin: *hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi* , *ko-koaan suurempi Suomi* ja *elinvoimainen Suomi*.

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Vaikuttavuustavoitteet ovat:

- 1) Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen
- 2) Vihreä siirtymä on kasvun perusta
- 3) Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa
- 4) Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat tulostavoitteet:

Tuloksellisuusmittarit

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Vertaisarvioidut tieteelliset artikkelit/T&K-htv	0,85	1,00	1,10
Ammattiyhteisöille suunnatut artikkelit ja blogit/htv	0,35	0,44	0,48
Julkaisut/htv	1,05	1,15	1,17
Tieteellisten julkaisuiden laatu (tasolle JUFO2 ja JUFO3 luokiteltujen artikkeleiden osuus, %)	44	33	33
Julkaisuiden tieteellinen vaikuttavuus (TOP 10 -viittausindeksi)	1,34	-	1,40
Policy Brief -julkaisuiden määrä (kpl/a)	24	10	10
Verkkosivuvierailut ymparisto.fi-sivustolla (1 000 kpl/a)	3 400	3 400	3 500
Paikkatietoaineistojen rajapintojen käyttömäärä (milj. kpl/a)	185	175	175
Tyytyväisyys SYKEN palvelukykyyn kokonaisuutena (YM, MMM, ELYt)	3,3/5	-	3,3/5
Tyytyväisyys SYKEN asiantuntijatukeen (YM, MMM, ELYt)	3,4/5	-	3,5/5
Liiketaloudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	95	105	104
Julkisoikeudellisen toiminnan kustannusvastaavuus (%)	62	95	95

Voimavarojen hallinta

SYKE:n kokonaishenkilötyövuosien arvioidaan olevan 654 vuonna 2023. Toimintamenomomentin suoralla budjettirahoituksella palkatun henkilöstön määrä vastaa 275 henkilötyövuotta. Henkilöstön kokonaismäärä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden sekä käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuodet vuosina 2021—2023

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Henkilötyön määrä (htv)	648	674	654

SYKE:n tuloarvio vuodelle 2023 on 46,0 milj. euroa. Tuotoista 4,0 milj. euroa kertyy maksupereustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloista, joista vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan noin kolmannes.

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	63 815	68 461	71 901
Bruttotulot	36 332	44 000	46 000
Nettomenot	27 483	24 461	25 901
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	8 906		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 600		

Yhteistoiminnan kustannusten korvauksia kertynee 10,6 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuottoja 31,4 milj. euroa. EU:n osuus yhteistoiminnan kustannusten korvauksista on 3,5 milj. euroa ja yhteisrahoitteisen toiminnan tuotoista 3,9 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	18 926	14 500	22 500
— EU:lta saatava rahoitus	2 674	3 500	3 900
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	3 299	4 000	5 000
Tuotot yhteensä	24 899	22 000	31 400
Hankkeiden kokonaiskustannukset	35 401	31 429	44 857
Omarahoitusosuus (tuotot - kustannukset)	-10 502	-9 429	-13 457
Omarahoitusosuus, %	30	29	30

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ilmastolain toimeenpano	50
Markkinavalvonta: liikennepolttoaineet ja EU-ympäristömerkintä	90
Rakentamislain mukainen päästötietokanta	119
Tutkimusprofessori	169
Tutkimusresurssien vahvistaminen	1 000
YVA/SOVA-tehtävät (siirto momentilta 35.01.01)	78
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-117
Matkustussäästö	-130
Palkkausten tarkistukset	360
Toimistotilasäästö	-14
Tasomuutos	-165
Yhteensä	1 440

2023 talousarvio	25 901 000
2022 II lisätalousarvio	199 000
2022 talousarvio	24 461 000
2021 tilinpäätös	24 177 000

29. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 435 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	12 435 000
2022 talousarvio	12 435 000
2021 tilinpäätös	7 711 386

65. Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille
- 2) avustuksiin valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille
- 3) saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisiin avustuksiin saariston ympäristönhoitoa edistäviin hankkeisiin
- 4) saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoon edistävän toiminnan tukemiseen
- 5) avustuksiin ympäristövahinkojen torjuntaan liittyvään vapaaehtoistyöhön
- 6) kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään yleisavustuksiin valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille sekä valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille niiden perustointiin. Määrärahalla tuetaan myös saariston ympäristönhoitoa, saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa sekä ympäristövahinkojen torjuntaa. Lisäksi määrärahalla tuetaan kestävää kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistäviä valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittäviä hankkeita. Harkinnassa huomioidaan avustuksen tarpeellisuus toiminnan laatuun ja laajuuteen sekä yhteisön talouteen ja muihin tukiin nähden.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

BirdLife Suomi ry	-150
Suomen Metsästäjäliitto ry	-100
Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry	-100
Yhteensä	-350
2023 talousarvio	2 130 000
2022 talousarvio	2 480 000
2021 tilinpäätös	2 830 000

10. Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Lukuun on budjetoitu ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävään toimintaan hallinnonalalla ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitavissa virastoissa pääosin käytettävät määrärahat.

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Itämeren ja vesien suojelua ohjaavat kuuden vuoden välein tarkistettavat vesien- ja merenhoidon suunnitelmat, monikansalliset ympäristösopimukset ja näiden sekä muiden kansainvälisten tahojen sitoumukset. Tavoitteena on saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjavesien sekä meriympäristön hyvä tila. Suunnitelmien ja sitoumuksien toimeenpanoa vahvistetaan vesiensuojelun tehostamisohjelman (Veden vuoro -ohjelma) toteutuksella. Ohjelmalla vähennetään ravinteiden ja haitallisten aineiden kuormitusta ja niistä aiheutuvia riskejä vesistökuunnostuksin, maa- ja metsätalouden toimenpitein valuma-alueilla, kehittämällä kaupunkivesien hallintaa sekä kehittämällä valmiuksia ja toteuttamalla Itämeren korkean riskiluokan hyllyn saneeraus. Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman vihreän siirtymän tavoitteita toimeenpannaan peltojen kipsikäsittelyllä sekä ravinteiden kierrätyksellä. Jatketaan vedenalaisen meriluonnon inventointeja (VELMU) Itämeren suojelutoimien kohdentamiseksi ja luonnonvarojen kestäväen käytön ohjaamiseksi. Jatketaan yhteistyötä Itämeren suojelukomission (HELCOM) Itämeren suojelun toimintaohjelman ja EU:n Itämeren alueen strategian toimeenpanemiseksi. Lisäksi vesien- ja merenhoidon tiedonhallintaa uudistetaan.

Ympäristölupien ja ympäristöllisten arviointien käsittelyä tehostetaan. Tavoitteena on, että investointihankkeiden ympäristöä koskevat lupa- ja arviointimenettelyt etenevät sujuvasti ympäristönsuojelun korkeasta tasosta tinkimättä. Päästöjä ympäristöön vähennetään nollapäästötavoitteen mukaisesti.

Pilaantuneiden riskikohteiksi luokiteltavien maa- ja pohjavesialueiden selvityksiä ja puhdistuksia edistetään valtakunnallisen tutkimus- ja kunnostusohjelman mukaisesti. Kiireellisiä isännättömiä kohteita kunnostetaan pilaantuneiden alueiden puhdistamiseen osoitetuilla määrärahoilla ja öljy-suojarahaston JASKA-hankkeen kautta. Jatketaan käytävissä olevan määrärahan puiteissa käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) tarkempia kohdetutkimuksia, riskinarviointeja sekä vastuuselelytyksiä.

Varaudutaan merkittäviin ympäristö- ja kemikaaliturvallisuusriskeihin. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Ympäristövahinkorahastosta, jolla kehitetään toissijaisia ympäristövastuujärjestelmiä.

Ilman epäpuhtauksista aiheutuvia ympäristö- ja terveyshaittoja vähennetään. Jatketaan kansallisen ilmansuojeluohjelman 2030 toimeenpanoa.

Vaikutetaan EU:n kemikaalistrategian aloitteiden valmisteluun ja valmistaudutaan niiden kansalliseen täytäntöönpanoon. Toteutetaan uusittua kansallista kemikaaliohjelmaa.

Ilmastonmuutoksen hillintä ja muutokseen sopeutuminen vuosien 2030 ja 2050 ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi edellyttävät tehokkaita toimia. Vaikutetaan aktiivisesti Pariisin ilmastopoliittisen toimeenpanoon ja muuhun kansainväliseen ilmastoyhteistyöhön. Osallistutaan aktiivisesti EU:n 2030 ilmasto- ja energialainsäädännön uudistamiseen ja valmisteluun vastaamaan vähintään 55 prosentin 2030 päästövähennystavoitetta ja 2050 ilmastoneutraaliustavoitetta.

Päivitetyllä ilmastolailla on vahvempi ohjausvaikutus. Ilmastolain edellyttämän keskipitkän aikavälin ilmastopoliittikan suunnitelman (KAISU) toimeenpano etenee; KAISU:n kustannustehokkailta ja vaikuttavilla toimenpiteillä tavoitellaan osaltaan hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Suomen ilmastopoliittikan tavoitteiden toteutumisesta ja toimista raportoidaan eduskunnalle ilmastolain mukaisesti.

Ilmastotoimien kustannustehokkuus sekä EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen edellyttävät tuekseen tutkittua tietoa. Tuetaan ilmastopoliittikan suunnittelua ja päätöksentekoa kansallisen ilmastopaneelin avulla.

Kehitetään yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa tapoja edesauttaa vähähiilisiä ja energiatehokkaita ratkaisuja sekä innovaatioita julkisella sektorilla sekä kuluttajavalinnoissa. Vauhditetaan kuntien ja alueiden ilmastotyötä sekä tuetaan samalla niiden toimeliaisuutta ja uusien työpaikkojen luomista.

Jatketaan johdonmukaista kansallista ja EU-työtä kiertotalousmurroksen toteuttamiseksi. Kiertotalous tuo ratkaisuja niin ilmastonmuutoksen, luonnonvarojen tuhlauksen kuin luontokadon hillintään.

Jatketaan toimenpiteitä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi. Edistetään vuonna 2023 voimaan tulevan luonnonsuojelulain toimeenpanoa ja ohjeistusta sekä kehitetään luonnonsuojelun tietojärjestelmää. Edistetään ekologisen kompensaaion sääntelyä tukevan pilotihankkeen toteuttamista ja valmistellaan ekologisen kompensaaion rekisterin käyttöönotto.

Käynnistetään Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategia ja toimintaohjelma 2022—2030 YK:n luonnon monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja EU:n biodiversiteettistrategian pohjalta. Luonnonsuojelualueverkostoa täydennetään jatkamalla yksityisomistuksessa olevien alueiden hankintaa ja korvausmenettelyjä etenkin osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä EU:n metsiensuojelun velvoitteita.

Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelman 2021—2030 toimeenpanoa hallitusohjelman ja valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppisiä kuten perinnebiotooppeja, lintukosteikkoja, rantoja, pientä, lehtoja ja muita metsäisiä ympäristöjä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon keskeisten uhkien torjumiseksi ja viestitään tuloksista aktiivisesti. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua ja kansallisten kaupunkipuistojen verkoston kehittämistä jatketaan.

Lajien suojelua toteutetaan mm. turvaamalla ja hoitamalla uhanalaisten ja kiireellisesti suojeltavien lajien sekä luonnonsuojeludirektiivien lajien esiintymispaikkoja sekä täydentämällä tietopohjaa lajien esiintymisestä ja populaatioiden nykytilasta. Suomen arvokkaiden perinnebiotooppien inventointi valmistuu, kohteet luokitellaan kolmeen arvoluokkaan ja niiden hoitoa tehostetaan.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Jatketaan toimia kiertotalouteen siirtymiseksi mm. Kiertotalousohjelman, muovitiekartan ja valtakunnallisen jätesuunnitelman toimia toteuttamalla, lainsäädäntöä ja vapaaehtoisia sopimuksia kehittämällä, hyödyntämällä ja kehittämällä sähköisiä alustoja ja tietojärjestelmiä sekä toteuttamalla kokeiluja. Tavoitteena on vähentää uusiutumattomien luonnonvarojen kulutusta, kaksinkertaistaa resurssituottavuus sekä kaksinkertaistaa materiaalien kiertotalousaste vuoteen 2035 mennessä. Tavoitteilla ja toimilla vähennetään kasvihuonekaasupäästöjä, luonnonvarojen kulutusta ja jätteiden syntyä sekä hillitään luontokatoa.

Jatketaan ravinteiden kierrätysohjelman (RAKI) ja Suomen kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelman ravinnekierrätyksen investoinnin toimeenpanoa. Tuetaan erityisesti Suomen ravinne- ja energiaomavaraisuutta parantavia hankkeita, joissa kehitetään ja otetaan käyttöön yhdyskuntien jätevesien ja sivuvirtojen hyödyntämätön ravinnepotentiaali sekä parannetaan jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta. Ravinteiden kierrätyksellä edistetään vihreän siirtymän tavoitteita.

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnalliset tavoitteet on asetettu momentin 35.10.52 perusteluissa.

20. Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja torjunnan järjestämisestä, näihin toimiin välittömästi liittyvistä tutkimuksista ja selvityksistä sekä avustusten takaisinperinnästä johdettavista oikeudenkäynneistä ja konkurssimenettelyistä aiheutuviin menoihin

2) menoihin, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjen kansainvälisten jätesierrojen jätteet palautetaan tai käsitellään asianmukaisesti, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta

3) menoihin, jotka liittyvät ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen öljy- ja kemikaalionnettomuuksien yhteydessä

4) menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurannasta, saneerauksien valmistelusta ja saneerauksesta

5) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat valtiolle ympäristövahinkojen ehkäisemisestä, rajoittamisesta ja jälkitoimista ympäristön pilaantumisesta tai muusta haitallisesta muuttumisesta johtuvissa vaaratilanteissa. Viranomaisten tarve toimia koskee erityisesti maksukyvyttömyystilanteita ja tilanteita, joissa vastuutaho on tuntematon tai tavoittamattomissa. Viranomaiselle aiheutuvat kustannukset ovat tapauskohtaisia ja vaikeasti ennakoitavia. Kustannusten takaisinperintä laissa määritellyltä vastuutaholta voi asian luonteen vuoksi olla vaikea toteuttaa.

Määrärahaa käytetään menoihin, jotka aiheutuvat ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksien valmisteluun sekä ympäristövahingon seurauksena likaantuneiden eläinten hoitamiseen varautumiseen. Itämeressä makaavien ympäristövahingon vaaraa aiheuttavien hylkyjen seurantaan ja saneerauksen järjestämiseen sekä ympäristövahingon yhteydessä likaantuneiden eläinten hoitoon varautumisesta vastaa Suomen ympäristökeskus, jolle aiheutuvia kuluja korvataan määrärahasta.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesierrojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99. Korvauksia arvioidaan saatavan 150 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Hituran kaivoksen sulkeminen	-120
Hituran kaivoksen vesienkäsittely	2 000
Peruutetun hylkymäärärahan uudelleenbudjetointi	1 300
Yhteensä	3 180

2023 talousarvio	5 620 000
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	2 440 000
2021 tilinpäätös	1 900 000

21. Eräät luonnonsuojelun menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 740 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon sekä yksityisten luonnonsuojelualueiden ja muiden luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden alueiden sekä maisema-alueiden inventointiin, merkintään ja hoitoon ja hoidon tukemiseen
- 2) Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) toimeenpanon ja metsien suojelun edistämiseen
- 3) uhanalaisten eliölajien seurantaan, suojeluun ja hoitoon sekä niihin liittyvien työryhmien toimintaan, rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen sekä vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten ja EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen
- 4) luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvään suunnitteluun ja kunnostamiseen
- 5) kohtiin 1)–4) liittyen enintään 120 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuviin kuluihin
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää kohdissa 1)–3) myös avustusten ja muiden tukien maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tehostetaan METSO-ohjelman toteutusta ja soiden suojelua sekä inventoidaan, tehdään hoitosuunnitelmia ja seurataan uhanalaisia ja luonnonsuojelulain suojeltavia luontotyyppisiä, perinnebiotooppeja sekä Natura-alueiden harjumetsiä. Toteutetaan luonnonsuojelun kehittämiseksi tarvittavat selvitykset. Toimeenpannaan lajiensuojelun toimintaohjelmaa ja uutta pölyttäjästrategiaa.

Määrärahaa käytetään pääosin Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoon. Ohjelmalla suojellaan, kunnostetaan ja hoidetaan etenkin soiden, lintukosteikkojen, perinnebiotooppien, pienvesien, rantojen ja metsäisten elinympäristöjen heikentyneitä kohteita ja parannetaan uhanalaisten luontotyyppien ja lajien suojelutasoa. Ohjelman puitteissa parannetaan myös luonnonsuojelua edistävän luontotiedon laatua, kattavuutta ja saatavuutta.

Maatalouden ympäristökorvausten kohdentamisen ja Helmi-ohjelman tueksi viedään päätökseen valtakunnallinen perinnebiotooppien inventointi koko maassa vuoden 2023 aikana. Luonnonsuojelulain mukaisten maisemanhoitoalueiden valmistelua edistetään. Toteutetaan maa-ainesten kestävään käyttöön ja maa-ainesten ottoalueiden kunnostukseen liittyviä hankkeita.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 15 680 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 60 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Henkilöresurssit metsien suojelun lisärahoitukseen	200
Luonnonsuojelu (HO 2019 kertaluonteinen)	-10 000
Vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten hoitaminen	-180
Yhteensä	-9 980

2023 talousarvio	15 740 000
2022 talousarvio	25 720 000
2021 tilinpäätös	37 642 000

22. Eräät ympäristömenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maaperänsuojeluun ja ympäristön kunnostustoimintaan liittyvän tutkimus-, riskinarviointi- ja -hallintatoimintaan ja sen kehittämiseen sekä seurantaan
- 2) ympäristötehtäviin liittyviin yhteisiin kehittämishankkeisiin ja koulutuksen järjestämiseen
- 3) ilmastopolitiikan selvityksiin, kehittämiseen ja toimeenpanoon
- 4) kierto- ja biotaloutta edistäviin kehittämistehtäviin ja hankkeisiin
- 5) enintään 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen, josta enintään 22 henkilötyövuotta määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen kohdan 3) sekä 58 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen muiden kohtien tehtäviin
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 7) elpymisvälineestä rahoitettavien vihreän siirtymän investointien hanke- ja lupavalmisteluihin.

Valtionavustuslain (688/2001) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta saamelaisen ilmasto-neuvoston toimintaan enintään 150 000 euroa. Valtionavustuslain (688/2001) ja asetuksen (684/2020) nojalla voidaan myöntää valtionavustusta ilmastopaneelin toimintaan enintään 750 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Määrärahasta varataan 1 900 000 euroa lupavoimavarojen vahvistamiseen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ympäristön kunnostamisen ja maaperänsuojelun kehittäminen	2 350 000
Ympäristöhallinnon ohjaus ja kehittäminen	1 200 000
Kiertotalouden edistäminen	920 000

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmastopaneeli, Saamelainen ilmastoneuvosto ja ilmastohankkeet	1 310 000
ELY-keskusten lupavoimavarat (RRF pilari1)	1 900 000
Ympäristötutkimuksen ja ympäristöhallinnon resurssit	2 340 000
Yhteensä	10 020 000

Määrärahasta käytetään 2 350 000 euroa maaperänsuojeluun sekä pilaantuneisiin maa- ja pohjavesialueisiin liittyvään selvitys- ja puhdistustoimintaan sekä niiden kehittämiseen sekä valtion vastuulla olevien käytöstä poistettujen ja hylättyjen vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätteiden jätealueiden (KAJAK) seurantaan, selvityksiin ja riskienhallintatoimenpiteisiin.

Määrärahaa käytetään myös kansainvälisten ilmastoneuvottelujen ja päästövähennysten sekä ilmastopolitiikan kehittämisen edellyttämiin selvityksiin, uuden keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman valmisteluun ja toimeenpanoon ja kuntien ja alueiden ilmastotyön vauhdittamiseen sekä muun muassa Saamelaisen ilmastoneuvoston toimintaan. Ilmastopaneelin toimintaan käytetään vuositasolla 750 000 euron määräraha, jolla varmistetaan mm. tiedesihteeristön toiminta ja hankerahoitus.

Määrärahasta 3 540 000 on tarkoitus käyttää myös ympäristötehtävien ohjauksen ja hoidon vahvistamiseen sekä ympäristöhallinnon yhteisiin kehittämishankkeisiin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa, Aluehallintovirastoissa ja ympäristöministeriössä. Määräraha kohdennetaan osana tulossuunnitelmaa tukemaan ympäristöhallinnon tehokasta toimintaa.

Määrärahasta 1 900 000 eurolla toimeenpannaan elpymis- ja palautumissuunnitelman tavoitetta vihreästä siirtymästä, teollisuuden vähähiilisuudesta ja kiertotalouden vauhdittamisesta. Määrärahaa kohdennetaan elpymisvälineestä rahoitettavien vihreän siirtymän investointien käynnistämisen ja hanke- ja lupavalmisteluun sujuvuuden varmistamiseen. Vihreän siirtymän kokonaisuuteen liittyy merkittäviä teollisuuden ja toimialojen investointeja (mm. energiaratkaisut ja -verkot, energiatehokkuus, vähähiilisen vedyn ratkaisut, kiertotalous, rakentaminen, teollisuuden sähköistäminen). Investoinneilla saattaa olla merkittäviä päästövähennys- ja työllisyysvaikutuksia.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 9 120 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 900 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ELY-keskusten lupavoimavarat (RRF pilari1)	50
Ilmastolain toimeenpano	400
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirto momentille 35.10.23)	-4 310
Kiertotalousohjelman toteuttaminen	-3 500
Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostaminen	1 000
Ravinnekierrätys (RRF pilari1)	-2 000
Ravinnekierrätys (RRF pilari1) (siirto momentille 35.10.61)	-1 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelma (siirto momentille 35.10.23)	-3 200
Vesiensuojelun tehostamisohjelman avustukset (siirto momentille 35.10.61)	-1 300
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta (siirto momentille 35.10.23)	-4 125
Yhteensä	-17 985

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	10 020 000
2022 II lisätalousarvio	-2 815 000
2022 talousarvio	28 005 000
2021 tilinpäätös	26 185 000

23. Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) Itämeren, pinta- ja pohjavesien suojelun sekä ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseen
- 2) vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistämiseen
- 3) ravinteiden kierrätyksen edistämiseen, lukuunottamatta investointi ja TKI-hankkeita, vesien rehevöitymisen vähentämiseksi
- 4) ympäristötehtävien näytteenoton, laboratoriopalvelujen, tiedonhallinnan ja muiden palvelujen hankintaan
- 5) enintään 67 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen
- 6) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen
- 7) kohtiin 1) ja 3) liittyvien avustusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Vesiensuojelun tehostamisohjelma	3 200 000
Itämeren ja vesien suojelun edistäminen	4 310 000
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta	4 125 000
Yhteensä	11 635 000

Määrärahasta käytetään 3 200 000 euroa vesiensuojelun tehostamisohjelman hallinnointiin, asiantuntijaverkostojen vahvistamiseen, kehittämishankkeisiin, Saaristomeri-ohjelman toimeenpanoon sekä seurantaan ja vaikuttavuuden arviointiin.

Määrärahasta käytetään 4 310 000 euroa vesien- ja merenhoidon suunnitteluun, pinta-, pohja- ja pienvesien suojelun edistämiseen, pohjavesialueiden määrittämiseen ja luokitteluun vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden kannalta tärkeiden alueiden kartoitukseen, ympäristön tilan ja vaikuttavuuden arviointiin ja kehittämiseen sekä ravinteiden kierrätysohjelman toimeenpanoon.

Määrärahaa käytetään 4 125 000 euroa vesi- ja meriseurantojen maasto- ja laboratoriotehtäviin, seurannan kehittämiseen sekä vesien- ja merenhoidon tiedonhallinnan palveluiden hankintaan.

Määrärahaa voidaan vähäisessä määrin käyttää myös avustuksiin.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 11 235 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Itämeren ja vesien suojelun edistäminen (siirto momentilta 35.10.22)	4 310
Vesiensuojelun tehostamisohjelma (siirto momentilta 35.10.22)	3 200
Ympäristötehtävien palvelujen hankinta (siirto momentilta 35.10.22)	4 125
Yhteensä	11 635

2023 talousarvio 11 635 000

31. Avustukset kuntien ilmastosuunnitelmiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 631 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain nojalla kunnille myönnettävään avustukseen ilmasto- lain mukaisen ilmastosuunnitelman valmisteluun. Avustusta voidaan myöntää myös kuntien yhteistyönä tehtäville ilmastosuunnitelmille siihen osallistuvien kuntien määrän mukaan. Avustusta myönnetään kunnalle tai kuntien yhteistyöhön osallistuville kunnille, joilla ei lain vaatimukset täyttävää suunnitelmaa vielä ole.

Avustusta myönnetään toteutuneita kustannuksia vastaan, kuitenkin enintään 50 000 euroa kutakin hakemuksessa mukana olevaa kuntaa kohti. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään ilmastosuunnitelman valmistelusta aiheutuvat palkkakustannukset ja ulkopuoliset palvelut.

Valtionapuviranomaisena toimii ympäristöministeriö, joka tekee avustuspäätöksen toimitetun hakemuksen kustannusarvion ja hakuilmoituksen rajoitusten mukaisesti.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ilmasto- lain muuttamisesta. Esityksessä lisätään lainsäädäntöön velvoite laatia ilmastosuunnitelmat yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Määrärahaa käytetään kattamaan ilmastosuunnitelmien laadinnasta kunnille aiheutuvia kustannuksia.

2023 talousarvio 2 631 000

52. Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 43 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön ohjauksessa toteutettaviin Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin seuraavasti:

1) Metsähallituksen hallinnassa olevien kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja -kohteiden, erämaa-alueiden sekä julkisten hallintotehtävien hallinnassa olevien kulttuurikohteiden

den käytön, hoidon, ennallistamisen, seurannan ja opastustoiminnan menoihin sekä yksityisten suojelualueiden hoitomenoihin

2) luonnonsuojelualueilla ja -kohteilla sekä kulttuurihistoriallisilla kohteilla niiden suojelu- ja käyttötarkoitusta palvelevaan rakentamiseen sekä olemassa olevien rakennusten, rakennelmien, teiden ja tieosuuksien perusparantamis-, korjaus-, kunnossapito- ja purkumenojen maksamiseen samoin kuin luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen

3) sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden taloudellinen käyttöaika on yli kolme vuotta

4) luontopalveluiden tehtäviin liittyvien tietojärjestelmien, mukaan lukien luonnonsuojeluhallinnolle yhteisten ULJAS-paikkatietojärjestelmien, kehittämiseen ja ylläpitoon

5) edellä mainittuihin tehtäviin liittyen, EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Lisäksi Metsähallitus saa käyttää näihin julkisiin hallintotehtäviin Metsähallitukselle kertyvät sellaiset julkisten hallintotehtävien tulot, jotka kuuluvat ympäristöministeriön toimialaan.

Toiminnan vaikuttavuustavoitteet ympäristöministeriön toimialan osalta ovat:

— Lajien ja luontotyyppien suojelutaso paranee ajantasaisen tiedon mukaan priorisoiduilla toimenpiteillä

— Natura 2000- ja luonnonsuojelualueverkoston luontoarvojen tila paranee

— Kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden arvo säilyy

— Luonnossa virkistäytyminen lisää hyvinvointia ja luonnon arvostusta, jota tuetaan aktiivisella viestinnällä.

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallituksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Määrälliset tavoitteet

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 tavoite
Helmi-ohjelmaan sisältyvä soiden ennallistaminen ja perinnebiotooppien kunnostus, osuus hallituskauden tavoitteesta (yhteensä 14 000 ha) %	41	85	100
Luontotyyppi- ja lajitiedon laatu, osuus tiedosta ajantasaista %	63	80	82
Natura-alueiden (yhteensä 1 121 kpl) tila-arviointien (NATA) lukumäärä, kpl	56	25	30
Hyvässä kunnossa olevat kulttuurihistorialliset arvokohteet %	41	45	45
Kokonaiskäyntimäärät: kansallispuistot ja muut yleisökohteet (milj. kävijää)	9,46	9,5	9,5
Kävijöiden rahankäytön aikaansaama paikallistalousvaikutus, milj. euroa	460	465	475
Luontokeskusten ja maastopalveluiden asiakastytyväisyys (1—5 arvoasteikko)	4,4	4,4	4,4

Metsähallitus

— tehostaa toimia lajien ja luontotyyppien uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi ja toteuttaa erityisesti Helmi-elinympäristöohjelman luonnonhoito- ja ennallistamistoimia sekä luontoinventointeja merkittävässä määrin

— osallistuu merenhoitosuunnitelman seurantaohjelman ja toimenpideohjelman toimeenpanoon sekä parantaa sisävesien monimuotoisuuden suojelua

— edistää luonnonsuojelualueiden säädösvalmistelua, kiinteistönmuodostusta ja rajojen merkin-tää

— laatii NATA-arviointeja ja hoito- ja käyttösuunnitelmia (HKS) ja hoitaa muita suojelualueiden haltijaviranomaisen tehtäviä sekä varmistaa inventoinnin ja seurannoin näiden edellyttämän riit-tävän ja ajantasaisen tietopohjan

— vastaa luonnonsuojelualueiden, luontotyyppien ja lajiston tietojärjestelmien (ULJAS) ylläpi-dosta ja tietosisältöjen laadun parantamisesta, ja käynnistää luonnonsuojelun tietojärjestelmien uudistamisen

— ylläpitää kulttuurihistoriallisen kiinteistövarallisuuden suojelu- ja käyttöarvoja

— ylläpitää ja kehittää laadukkaita ja vastuullisesti tuotettuja luonnon virkistys- ja matkailukäy-tön palveluita huolehtimalla samalla luonnonsuojelualueiden perusteena olevien luontoarvojen säilymisestä

— viestii luonnon monimuotoisuuden suojelusta ja luonnon kestävästä käytöstä edistäen kansa-laisten ympäristötietoisuutta ja luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksia.

Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluvista julkisista hallintotehtävistä arvioi-daan Metsähallitukselle kertyvän tuloja arviolta 4 620 000 euroa, josta noin 300 000 euroa on tar-peettomien kiinteistöjen myyntituloja.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansallispuistot ja luontokohteet	-1 535
Luonnonsuojelualueiden ja kansallispuistojen kehittäminen ja kunnostaminen	2 000
Luonnonsuojelurahoituksen (HO 2019 kertaluonteinen) uudelleenkohdennus	-600
Luonnonsuojelurahoituksen kasvattaminen (HO 2019 kertaluonteinen)	-14 000
Palkkausten tarkistukset	521
Yhteensä	-13 614

2023 talousarvio	43 140 000
2022 II lisätalousarvio	1 314 000
2022 talousarvio	56 754 000
2021 tilinpäätös	70 942 000

60. Siirto Öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljysuojarahastosta annetun lain (1406/2004) 10 § ja 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin korvauksiin sekä pelastuslaitosten öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla Öljysuojarahasto korvaa öljyvahingosta ja torjunta- ja ennallistamiskustannuksista sekä pelastustoimelle torjuntavalmiuden ylläpidosta aiheutuneita kustannuksia.

2023 talousarvio	4 000 000
2022 talousarvio	4 000 000
2021 tilinpäätös	4 000 000

61. Vesien- ja ympäristönhoidon tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 47 842 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) vesien- ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) mukaisten vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamisen avustuksiin ja tukiin sekä näiden myöntämistä aiheutuviin menoihin

2) laissa pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta (246/2019) tarkoitettujen avustusten maksamiseen ja järjestämistehtävänä toteutettavaan maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisen terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan selvittämiseen ja pilaantuneen alueen puhdistamiseen sekä vireillä olevien nytemmin kumotun jätelain (1072/1993) 35 §:ssä tarkoitettujen valtion jätehuoltotöiden loppuun saattamiseen

3) hankkeista aiheutuvien enintään 34 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen ja muiden kulutusmenojen maksamiseen

4) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen

5) ravinteiden kierrätyksen ja talteenoton investointi- ja TKI-hankkeiden avustuksiin, hankintamenoihin ja muihin kulutusmenoihin.

Määrärahasta rahoitettu, valtion työnä toteutettu ja valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnalle tai muulle yhteistyökumppanille. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Määrärahasta varataan 5 000 000 euroa peltojen kipsikäsittelyyn ja 1 000 000 euroa ravinteiden kierrätykseen osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa (RRF pilari1).

*Selvitysosa:***Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)**

Ravinteiden kierrätys (ravinne- ja energiaomavaraisuuden parantaminen, siirretty momentilta 35.10.22)	30 000 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelma	8 800 000
Vesien- ja merenhoitosuunnitelmien toteuttaminen	1 521 000
Pilaantuneiden alueiden kunnostus	1 521 000
Peltojen kipsikäsittely (RRF pilari1)	5 000 000
Ravinteiden kierrätys (RRF pilari1)	1 000 000
Yhteensä	47 842 000

Määrärahasta käytetään 30 000 000 euroa ravinne- ja energiaomavaraisuuden parantamiseen ravinteita kierrättämällä. Määrärahalla tuetaan TKI- ja investointihankkeita, joissa kehitetään ja otetaan käyttöön yhdyskuntien jätevesien ja sivuvirtojen hyödyntämätön ravinnepotentiaali sekä parannetaan jätevesien käsittelyn energiatehokkuutta. Tutkimuksen, kehityksen ja innovaatiotuen osuus lisäyksestä on 12 000 000 euroa ja investointitukien osuus 18 000 000 euroa. Ravinteiden kierrätyksen TKI-hankkeita tuetaan myös elpymis- ja palautumissuunnitelman vihreän siirtymän investointiin (P1C5I5) sisältyvällä 1 000 000 eurolla. Ravinteiden kierrätyksellä edistetään siirtymää kiertotalouteen ja vähennetään Itämeren ja vesistöjen ravinnekuormitusta sekä kasvihuonekaasupäästöjä. Tutkimus- ja kehittämistyötä voidaan edistää myös hankkimalla asiantuntijapalveluita mm. jätevesien sisältämien haitta-aineita koskeviin selvityksiin.

Määrärahasta käytetään 10 321 000 euroa vesien- ja merenhoidon käytännön toimenpiteiden toteuttamiseen osana vesiensuojelun tehostamisohjelmaa pohja- ja pintavesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja turvaamiseksi. Erityisesti heikentyneiden rannikkovesien ja jokien tilaa parannetaan. Julkisen ja yksityisen sektorin sekä järjestökentän yhteistyötä, verkostoja ja kumppanuuksia vahvistetaan. Samalla edistetään Suomen vesialan liiketoimintaa, kilpailukykyä ja vientimahdollisuuksia tukemalla uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyvien käytäntöjen jakamista.

Määrärahasta käytetään 1 521 000 euroa isännättömien pilaantuneiden maa- ja pohjavesialueiden selvitys- ja puhdistushankkeiden koordinoinnista, järjestämisestä tai avustamisesta aiheutuviin menoihin ympäristö- tai terveystieteiden kannalta merkittävässä kohteissa, jotka on priorisoitu yhteistyössä alueellisten ELY-keskusten kanssa ja joiden toteuttamisesta Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa keskitetysti.

Määrärahasta 5 000 000 eurolla toimeenpannaan elpymis- ja palautumissuunnitelman (RRF pilari1) vihreää siirtymää jatkamalla kipsin peltolevitystä sille soveltuvilla rannikon valuma-alueilla. Toimilla vähennetään Itämeren ravinnekuormitusta, vahvistetaan vesien- ja merenhoidon toimeenpanoa ja edistetään siirtymää kiertotalouteen.

Määrärahalla edistettäviä hankkeita rahoitetaan vähäisessä määrin lisäksi työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan budjetoidusta momentin 32.01.02 määrärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkaus- ja muina kulutusmenoina.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 2 600 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 45 242 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Eduskunnan lisäys	-180
Peltojen kipsikäsitteily (RRF pilari1)	-5 000
Ravinne- ja energiavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä, investointituki	18 000
Ravinne- ja energiavaraisuuden parantaminen ravinteita kierrättämällä: T&K-osuus	12 000
Ravinnekierrätys (RRF pilari1) (siirto momentilta 35.10.22)	1 000
Vesiensuojelun tehostamisohjelman avustukset (siirto momentilta 35.10.22)	1 300
Yhteensä	27 120

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	47 842 000
2022 II lisätalousarvio	18 000 000
2022 talousarvio	20 722 000
2021 tilinpäätös	19 067 000

63. Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 43 630 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen
- 2) korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä
- 3) Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 21 §:n mukaan valtiolle määrättyihin korvauksiin
- 4) maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuviin korvauksiin
- 5) luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin
- 6) valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden tai yksityisiksi suojelualueiksi perustettavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä sekä yksityisten suojelualueiden merkintäpalvelujen hankkimisesta aiheutuviin menoihin ja lisäksi ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon menoihin ja mahdollisiin korvaustoimitusten kuluihin
- 7) enintään 100 000 euroa erikseen tehtävien yhteistoimintasopimusten perusteella maksettaviin palkkioihin, joilla edistetään maanomistajien tekemien Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) mukaisten tarjousten tai Helmi-ohjelman suoalueiden suojelua edistävien tarjousten käsittelyä
- 8) koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan ja korvausten maksuerille, jolloin koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen

9) rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta annetun lain mukaisiin avustuksiin ja korvauksiin

10) kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen valtionavustuslain nojalla. Hankintojen tulee edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua

11) metsätuhojen torjunnasta annetun lain perusteella luonnonsuojelualueelta tai luonnonsuojelutarkoitukseen hankitulta valtion alueelta levinneiden metsätuhojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta ja vahinkojen arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Valtuus

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien, Natura 2000 -verkoston, Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman (METSO) ja Helmi-ohjelman toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2023 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2023 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin sekä korvausmenetelyllä turvataan luonnon monimuotoisuudelle tärkeitä alueita. Erityisesti toteutetaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaa (METSO) ja soidensuojelua osana Helmi-ohjelmaa. Määrärahalla toimeenpannaan myös valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, Natura 2000 -verkostoa, erityisesti suojeltavien lajien suojelua ja kaavojen suojelualuevarauksia. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa suojelualuehankintoja tarvittaessa.

METSO-ohjelman mukaisten metsäalueiden hankintaan ja korvauksiin varataan alustavasti 23 000 000 euroa ja soidensuojeluun osana Helmi-ohjelmaa vähintään 7 500 000 euroa. Rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen varataan alustavasti 3 000 000 euroa sekä virkistysalueiden hankinnan tukemiseen 100 000 euroa. Määrärahasta 1 000 000 euroa voidaan tarvittaessa osoittaa Metsähallituksen käyttöön.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2023	2024	2025	Yhteensä vuodesta 2023 lähtien
Vuoden 2023 sitoumukset	5 000	3 000	2 000	10 000

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 330 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 43 300 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Luonnonsuojelu (HO 2019 kertaluonteinen)	-6 500
Metsien suojelun lisärahoitus	6 000
Yhteensä	-500

2023 talousarvio	43 630 000
2022 talousarvio	44 130 000
2021 tilinpäätös	56 130 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 762 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille
- 2) kehitysmaiden edustajien kansainvälisiin ympäristökokouksiin, sopimusneuvotteluihin ja asiantuntijajäseminaareihin osallistumisen tukemiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Ilmasto ja ilmakehä	350 000
Ekosysteemipalvelut ja luonnon monimuotoisuus	500 000
Itämeri, vesistöt ja vesivarat	660 000
Materiaalitehokkuus ja kemikaalit	200 000
Asuminen ja rakennettu ympäristö	2 000
Muut maksut ulkomaille	50 000
Yhteensä	1 762 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut (siirto momentille 35.01.01)	-120
Yhteensä	-120

2023 talousarvio	1 762 000
2022 talousarvio	1 882 000
2021 tilinpäätös	1 762 000

20. Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Selvitysosa:

Hiilinegatiivinen Suomi on pysäyttänyt luontokadon ja saastumisen

Merialuesuunnittelulla vaikutetaan kestäväen sinisen talouden lisäämiseen ja meriympäristön käytön kestävyteen ja suojelun parantamiseen. Ympäristöministeriö huolehtii merialuesuunnittelun kehittämisestä ja ohjauksesta sekä yhteistyöstä naapurimaiden kanssa. Maakuntien liitot huolehtivat merialuesuunnitelmien laatimisesta.

Edistetään kaupunkiseutujen eheää ja vähähiiliseen liikkumiseen kannustavaa yhdyskuntarakennetta sekä luodaan edellytyksiä elinympäristön laatua parantavalle ja luonnon monimuotoisuutta turvaavalle täydennysrakentamiselle. Täydennysrakentamisella hyödynnetään olemassa olevaa infrastruktuuria, vähennetään liikennetarvetta ja tuetaan joukkoliikenteen ja palvelujen järjestämistä. Kirkonkylien, kylien ja maaseudun maankäytön ohjausta kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet, luonnonvaratalouden uudet kehityssuunnat ja pyrkimys paikalliseen energiantuotantoon.

Maakuntakaavoituksessa painotetaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden edistämistä ja sitä tukevaa maakuntien liittojen ja eri viranomaistahojen vuorovaikutteista yhteistyötä kaavaprosesseissa. Valtioneuvoston vuonna 2017 päättämässä tavoitteissa painotetaan mm. ilmastomuutoksen hillintää ja ilmastomuutokseen sopeutumista sekä luonnon monimuotoisuuden edistämistä. Maakuntakaavoituksen kehittämistä jatketaan yhdessä maakuntien liittojen kanssa tavoitteena edelleen parantaa maakuntakaavojen ohjausvaikutuksen kohdentumista keskeisiin alueidenkäytön vähintään seudullisiin kysymyksiin.

Valmistellaan toimia uudis- ja korjausrakentamisen ja rakennuskannan resilienssin parantamiseksi ilmastomuutoksen vaikutuksia vastaan. Toteutetaan toimenpidekokonaisuus, jolla tuetaan hiilijalanjäljen pienentämistä asumisessa ja parannetaan olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta.

Vihreä siirtymä on kasvun perusta

Tuulivoimarakentamisen edellytyksiä parannetaan edistämällä laadukasta sekä riittäviin selvityksiin ja vaikutusten arviointeihin perustuvaa kaavoitusta ja lupamenettelyitä. Tuulivoimarakentamisen suunnittelun ja ohjauksen tehostamista ja yhtenäistämistä jatketaan.

Valmistellaan toimia ympäristökuormituksen vähentämiseksi sekä materiaali- ja resurssitehokkuuden parantamiseksi uudisrakentamisessa ja korjaamisessa. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tietokartan toimeenpanoa ja kehitetään rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen perustuvaa säädösohjausta yhteistyössä muiden pohjoismaiden ja Euroopan komission kanssa. Jatketaan rakennustuotteiden ja -prosessien päästötietokannan kehittämistä ja suunnitellaan rakennusten päästötietojen seurantajärjestelmää.

Toteutetaan rakennusten energiatehokkuusdirektiiviä (EPBD) ja osallistutaan sen uusimisen valmisteluun. Jatketaan energiatehokkuusdirektiivin (EED) ja uusiutuvan energian direktiivin (RED II) kansallista toimeenpanoa ja osallistutaan niiden uusimisen valmisteluun. Edistetään vähimmäisvaatimuksia energiatehokkaampaa uudis- ja korjausrakentamista. Energiatehokkuutta parantavissa korjausrakentamistoimissa huomioidaan rakennuksen ominaispiirteitä säilyttäviä ja turvaavia ratkaisuja, jotka samalla tukevat elinympäristön laadun parantamista sekä kulttuuriympäristön ja perinteisen rakennuskannan arvojen ja hyvinvointia luovien mahdollisuuksien huomioon ottamista. Osallistutaan ekosuunnittelu- ja energiamerkintäsäädösten tuoteryhmäkohtaiseen valmisteluun. Huolehditaan rakennustuotteita koskevien säädösten toimeenpanosta, ohjauksesta ja markkinavalvonnasta.

Vuonna 2023 myönnetään avustuksia tavoitteena vauhdittaa rakennusten energiatehokkuuden parantamista ja luopumista fossiilisen öljyn- ja maakaasun käytöstä lämmityksessä ja siirtymisestä muihin lämmitysmuotoihin. Rakennusten energiatehokkuutta parantavilla avustuksilla tuetaan asuntokannan lämmitysenergiankulutuksen sekä siitä aiheutuvien ilmastopäästöjen pienentämistä.

tä merkittävästi säädöksillä asetettua vaatimustasoa enemmän. Avustuksilla tuetaan pientalojen öljy- ja maakaasulämmityksestä luopumista. Ympäristöministeriö ja Business Finland jatkavat vuonna 2021 käynnistynyttä Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmaa tukemalla rakennetun ympäristön ilmastotyötä vähähiilisten ratkaisujen kehittämisessä. Määrärahoja kohdennetaan myös olemassa oleviin asuinrakennusten ja työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen latausinf-ratukin.

EU:n rakennustuoteasetuksen (EU) N:o 305/2011 ongelmien ratkaisemiseen vaikutetaan proaktiivisesti, jotta rakennustuotteiden sisämarkkinat toimisivat paremmin. Osallistutaan rakennustuoteasetuksen uudistustyöhön ja CPR Acquis -työhön. Rakennustuoteasetuksen osittainen toimimattomuus vaikeuttaa tällä hetkellä rakennusalan yritysten ja viranomaisten toimintaa. Ongelmia liittyy myös rakennustuotteiden uudelleenkäyttöön ja ympäristöominaisuuksien ilmoittamiseen. Suomi on väkilukuun suhteutettuna EU:n suurin rakennustuotteiden viejä, joten rakennustuoteasetuksella on suuri merkitys Suomen rakennustuoteollisuudelle. Lisäksi osallistutaan aktiivisesti EU juomavesidirektiivin täytäntöönpanoon liittyvään, veden kanssa kosketuksessa olevien rakennustuotteiden valmistuksessa käytettävien aineiden ja materiaalien terveydellisten kriteerien ja hyväksyntämenettelyjen valmisteluun.

Tietopohjaa rakentamisen muovien lajeista, laadusta, kulutusmääristä, niiden kierrätettävyydestä ja kierrätysmarkkinoista lisätään selvityksillä ja tutkimushankkeilla. Näiden perusteella rakennetaan tietopalvelua ja tiedonkeruujärjestelmää Rakentamisen muovit green deal -sopimuksen toimeenpanon tueksi sekä haetaan ratkaisuja muovien mekaanisen ja kemiallisen kierrätyksen kehittämiseksi. Rakentamisen muovit green deal -sopimuksen tukena toteutetaan laajaa tilaajille, rakennuttajille, rakennushankkeiden toteuttajille ja rakentamisen toimitusketjun toimijoille tarkoitettua koulutuskokonaisuutta.

Jatketaan toimia rakennus- ja purkujätteen hyödyntämistä nostamiseksi sekä hyödyntämisen laadun parantamiseksi. Valmistellaan rakennus- ja purkuluvan yhteydessä annettavaa rakennusjätteselvitystä koskevaa sääntelyä, valtakunnallisen rakennus- ja purkujättekisterin toteutusta sekä parannetaan Materiaalitorin edellytyksiä toimia rakennus- ja purkumateriaalien markkinoiden alustana. Tehostetaan verkkopohjaisen rakennusjäteilmoituksen käyttöä, rakennus- ja purkujätteiden hyödyntämistä materiaaleina sekä teollisten symbioosien hyödyntämistä ja parannetaan rakennus- ja purkujätetilastointia. Kehitetään rakentamisen kierrätystuotteiden sisämarkkinasäännösten mukaisia menettelyjä ja selvitetään kansallisen end-of-waste -kriteerien edellytyksiä. Jatketaan rakennetun ympäristön materiaaliavirtojen seurannan tietopalvelun kehitystä.

Yhteiskunnalla ja eri toimijoilla on käytössä laadukas rakennetun ympäristön keskitetty tietoaineisto, jonka avulla syntyy lisäarvoa sekä uusia yhteisiä alustoja, joita käytetään myös kaupalliseen tarkoitukseen. Tietoa hyödynnetään niin rakennetun ympäristön suunnittelussa kuin esimerkiksi rakennusten energiatehokkuudessa tai päästövähennysten arvioinnissa.

Elinympäristöt ja uudet ratkaisut tukevat sujuvaa arkea kaikissa elämäntilanteissa

Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen toimivuutta ja kestävyyttä parannetaan kehittämällä kaupunkiseutujen suunnittelua yhteistyössä kaupunkiseutujen kanssa. Kaupunkiseutujen suunnittelua kehittämällä parannetaan seudullisen yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän yhteensovittamista, kestävästä liikkumisesta ja arjen sujuvuutta, asuin- ja elinympäristön laatua, palvelujen ja virkistysalueiden saavutettavuutta sekä osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyjä.

Suurimpien kaupunkiseutujen maankäyttöä, asumista ja liikennettä koskevalla sopimusmenetellyllä (MAL) vahvistetaan sekä kuntien keskinäistä että kuntien ja valtion eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä seutujen toiminnallisen kokonaisuuden parantamiseksi ja tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuonna 2023 jatketaan seitsemälle kaupunkiseudulle (Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion) solmittujen 12-vuotisten MAL-sopimusten vuosille 2020—2023 osoitettujen toimenpiteiden toteuttamista ja toteuttamisen seuranta.

Metropolipolitiikkaa koordinoimalla kehitetään metropolialuetta kokonaisuutena painottamalla eri toimijoiden yhteistyömuotoja ja kansallisten politiikkatoimenpiteiden aluelähtöistä räätälöintiä. Tuetaan valittujen kumppanuuspohjaisten painopistetoimien toteuttamista ja jatketaan metropolipolitiikan kehittämistä ottaen huomioon hallitusohjelman kaupunkia ja erityisesti metropolialuetta koskevat linjaukset.

Hyvän elinympäristön turvaamiseksi kehitetään keinoja sekä kasvavien kaupunkiseutujen että väestöltään vähenevien alueiden suunnittelun parantamiseen. Edistetään maaseudun ja kaupungin kestävästä vuorovaikutusta vastaamaan alue- ja yhdyskuntarakenteen eriytymiskehityksen, alueellisen omavaraisuuden, huoltovarmuuden sekä teknologiakehityksen aiheuttamaan alueidenkäytön toimintaympäristön muutokseen. Monipaikkaisuus ja etätyö, uudet vähähiilisemmät liikkumismuodot, hajautetut energiaratkaisut, lähiruoka, virkistyskäyttö ja matkailu sekä kaupungistumiseen tarvittavien maa-ainesten ja vesivarojen kestävä hyödyntäminen edellyttävät nykyisten ja uusien ohjauskeinojen kehittämistä sekä sektorit ja alueet yhdistäviä kumppanuuksia maaseudun ja kaupungin välillä.

Alueiden käytön suunnittelu tukee vihreän infrastruktuurin ylläpitämistä ja vahvistamista. Viherrakennetta tarkastellaan kokonaisuutena. Luonnossa liikkumismahdollisuuksia ja lähivirkistysmahdollisuuksia parannetaan niin, että luonto on kaikkien saavutettavissa. Kulttuuriympäristöjen arvot ja myönteiset vaikutukset ihmisten hyvinvoinnissa sekä yhdyskuntien ja elinkeinoelämän kehittämisessä tunnustetaan ja niitä hyödynnetään hyvän elinympäristön luomisessa ja vahvistamisessa. Alueiden käytössä ja rakentamisessa otetaan huomioon tunnistetut kulttuuriympäristöt ja turvataan niiden arvojen säilyminen. Edistetään kulttuuriympäristöjen joustavaa käyttöä ja saavutettavuutta.

Asuntopoliittisten toimenpiteiden tavoitteena on huolehtia riittävästä asuntorakentamisesta, vahvistaa talouskasvua ja työllisyyttä, uudistaa asuntokantaa, edistää rakennusalan kilpailua, lisätä kotitalouksien valinnanvapautta sekä vastata ihmisten asumistarpeisiin.

Joustavasti toimivat asuntomarkkinat edistävät kasvavien kaupunkiseutujen hallittua yhdyskuntarakenteen kehittymistä ja luovat edellytyksiä seutujen yleiselle taloudelliselle toimintakyvyllä sekä erilaisten palvelujen tehokkaalle järjestämiselle. Kysyntään joustavasti reagoiva riittävä asuntotarjonta on avainasemassa kasvavien keskusten asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisessa ja seudun kilpailukyvyn parantumisessa. Kaupungistumisen lisäksi väestön ikääntyminen, kasvava tarve työvoimalle ja lisääntynyt maahanmuutto ylläpitävät asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa. Väestöltään vähenevillä alueilla kehitetään ratkaisuja tyhjenevien asuntojen ongelmaan erityisesti tuetun asuntokannan suhteen.

Asuntomarkkinoiden toimivuuden ja kohtuuhintaisen asumisen ensisijainen edellytys on riittävä, nopeasti käyttöön saatavissa oleva tonttivaranto. Kaavoitettua tonttivarantoa on tarve lisätä tu-

keutuen jo olemassa olevaan yhdyskuntarakenteeseen, jolloin joukkoliikenteen ja palveluiden tehokkaan järjestämisen edellytykset toteutuvat.

Ikääntyneen väestön asumisen edellytyksiä edistetään ja huolehditaan ikääntyneiden tarpeita vastaavien asumisratkaisujen tarjonnasta. Erityisryhmien avustukset kohdennetaan ensisijaisesti heikoimpien ryhmien asuinolojen parantamiseen. Asunnottomuustyötä jatketaan. Asumisneuvontaa laajennetaan ja vakiinnutetaan. Kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien asumistilannetta parannetaan.

Valtion tukeman kohtuuhintaisen asuntotuotannon perusteena ovat asuntojen pitkäaikainen käyttötarve sekä hankkeiden taloudellinen kestävyys. Tuettu asuntotuotanto kohdistetaan pääsääntöisesti suurille kaupunkiseuduille, joilla tarve kohtuuhintaiselle asumiselle on suurin. Suurimpien kasvukeskusten asuntotuotannossa valtion tukemaa normaalia vuokra-asuntotuotantoa tuetaan käynnistysavustuksin.

Edistetään rakentamisen laatua, rakennusten turvallisuutta, terveellisyttä ja hyvää sisäilmastoa. Toteutetaan valtioneuvoston kanslian vastuulla olevaa Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaa, joka linjaa toimintatapojen muutosprosessin erityyppisten sisäilmaongelmien ratkaisemiseksi. Tavoitteena on julkisten rakennusten tervehdyttäminen ja kaikkien sisäilmasta oireilevien hoidon ja kuntoutuksen tehostaminen. Kymmenvuotisen ohjelmakauden ajaksi on suunniteltu lukuisia toimia, joilla vakiinnutetaan normaaliin kiinteistönpitoon menettelytapa, jossa rakennusten kunto, tarkoituksensa sopivuus ja käyttäjien kokemukset tarkistetaan säännönmukaisesti ja tilannetta arvioidaan moniammatillisessa yhteistyössä. Edistetään suunnitelmallista kiinteistönpitoa ja korjausrakentamisen hyviä käytäntöjä tehostamalla kiinteistönpidon välineistön käyttöä, hyödyntämällä verkkoviestintää ja korjausneuvontaverkkoa.

Yhteiskunnallinen päätöksenteko ohjaa vihreään siirtymään

Valmistellaan ajantasainen alueidenkäytön kehityskuva vastaamaan kestäväen alue- ja yhdyskuntarakenteen toimintaympäristön muutoksiin. Päivitetään alue- ja yhdyskuntarakenteen tilannekuva, tavoitteet sekä kehittämistoimenpide-ehdotukset yhteistyössä asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Luodaan alueidenkäytön kehityskuvasta jatkuvasti ajantasainen prosessi ja yhteistyöfoorumi eri toimijoiden kanssa.

Digitalisaation avulla parannetaan alueiden käytön suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistetään osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Keskeisenä keinona on rakennetun ympäristön tietojen kokoaminen yhteen kansallisesti yhteentoimivien palvelualustojen ja tietorakenteiden avulla ja uuden rakennetun ympäristön tietojärjestelmän ensimmäisen vaiheen toteuttaminen. Uudistusta toteutetaan Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (Ryhti) -hankkeessa.

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2021	2022 arvio	2023 arvio
ARA-tuotanto (lainapäätökset)			
Kasvukeskukset	9 000	9 000	9 000
Muu maa	800	800	800
Erityisryhmille tarkoitetut asunnot ARA-tuotannossa	2 000	2 000	2 000

Asuntotuotannon alue- ja tyyppijakauma

	2021	2022 arvio	2023 arvio
Takauslainoitettujen vuokra-asunnot	300	400	400
Pienten asuntojen osuus ARA-tuotannossa (normaalit vuokra- ja asumisoikeustalot), %	65	65	65
Asuntojen hintojen muutos, %	1,5	2	2
Vapaaehtoisien vuokrien muutos, %	0,8	1	1
Aravavuokrien muutos, %	0,9	1	1

Helsingin seudun MAL-sopimuksen toteutuminen sopimuskunnissa

Tavoite	Pitkän aikavälin tavoite/v	2020 toteutuma	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
Uudet kaavat (asuntoa)	16 500	16 500	16 500	16 500	16 500
Koko asuntotuotanto (alkava)	16 500	18 000	19 000	17 000	17 000
Valtion tukema asuntotuotanto (alkava)	5 800	4 100	4 100	4 500	4 500

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2021 ja arvio vuosista 2022—2023

	2021 toteutuma asuntoa	2022 arvio asuntoa	2023 arvio ja valtuudet asuntoa
Aloitettujen uusien asuntojen yhteensä	48 000	40 000	35 000
— asuntolainojen korkotuki	8 900	10 500	10 300
— täytetakauksellinen välimalli	145	400	400
— vapaaehtoiset ym. asunnot	38 955	29 100	24 300
Korjaustoiminnan korkotukilainoitus	3 000	3 000	3 000
Perusparannuksen takauslainoitus	-	8 000	8 000
Asuntojen hankinta			
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	9 000	9 000	9 000
— korkotukilainoitus, sosiaaliset vuokra-asunnot	-	500	500
Kotitalouksien asuntolainojen valtioneuvoston tuki ¹⁾	16 000	16 000	16 000

¹⁾ Kohdistuu pääosin hankintoihin, mutta myös korjauksiin ja rakentamiseen.

Valtion asuntorahaston riskien hallinta

Valtion tukema asuntotuotanto lisää valtion takausvastuiden määrää. Uuden tuetun tuotannon kohdentaminen pääosin suurille kaupunkiseuduille pienentää kuitenkin merkittävästi uusiin lainoihin liittyviä takausriskejä. Aravalainakanta supistuu odotetusti samalla kun valtion asuntorahoituksen takauskanta sekä korkotukilainakannan määrä kasvavat. Aravalainojen ylimääräiset lyhennykset ovat laskeneet alhaisen korkotason seurauksena selvästi.

Vanhon maksuviiveisten aravalainojen osuus koko lainakannasta on säilynyt n. 0,8 %:n tasolla. Ongelmissa olevilla kohteilla ja yhtiöillä ongelmat ovat pitkäkestoisempia ja syvempiä, mikä saattaa johtaa aiempaa suurempiin luottotappioihin. Valtiokonttorin riskimallin mukaan aravalainapäääomistä n. 70 % kohdistuu pienen tai erittäin pienen riskin kuntiin. Valtioneuvostokausista

lainoista suurin osa kuuluu erittäin pienen riskin kuntariskiluokkaan. Maksuongelmat keskittyvät pääosin väestöltään väheneville alueille ja johtuvat lähinnä tyhjilleen jääneiden asuntojen aiheuttamista taloudellisista rasitteista yhteisöille.

Ongelmiin ajautuneiden yhteisöjen taloudellista tilannetta helpotetaan lainoihin liittyvien erilaisen tervehdyttämistoimenpiteiden ja rahoitusjärjestelyiden avulla sekä yksittäisten kohteiden vapauttamisella niihin kohdistuvista rajoituksista. Toimenpiteissä painotetaan kustannustehokkuutta. Asuinrakennusten perusparantamisen yhteydessä mahdollinen tuki kohdennetaan kohteisiin, joiden käyttö on jatkossakin pitkäaikaista.

Valtion takaamien omistusasuntolainojen maksuviiveet ovat suhteessa lainakantaan vähäisiä. Takauskorvausten määrä, joka on vaihdellut vuodesta 2009 lähtien n. 200 000 euron ja 900 000 euron välillä vuodessa, oli v. 2021 syyskuussa n. 800 000 euroa.

Aravalainakanta ja valtion takaukset

	2020	2021	2022 arvio	2023 arvio
Aravalainakanta (milj. euroa, tilanne 31.12.)	3 239	2 799	2 500	2 300
Vuokra- ja asumisoikeustalojen korkotukilainojen takaukset (milj. euroa, tilanne 31.12.)	14 406	15 636	16 500	17 000
Omistusasuntolainojen valtiontakausten vastuu (milj. euroa, tilanne 31.12.)	1 961	1 896	2 000	2 000
Maksuviiveellisten (270 päivää) aravalainojen osuus aravalainakannasta (tilanne 31.3.), %	0,2	0,1	0,2	0,2
Arava-rajoituksista vapauttamispäätökset (asuntoja)	4 100	4 500	4 500	5 000

Asumisen tuen kehitys vuosina 2021—2023 (milj. euroa)

	2021 toteutunut	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Talousarviosta maksettavat tuet			
— Avustukset korjaustoimintaan 35.20.55	6,25	6,25	0,45
— Vuokra-asukkaiden talousongelmien ehkäiseminen 35.20.30	0,75	-	-
— Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen 35.20.32	3,3	3,4	-
— Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen 35.20.31	-	3,0	4,0
— Avustus kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen 35.20.34	-	4,9	-
— Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi 35.20.56	34,44	28,9	45,6
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki (arvio)	25	10	-
Asumistuki 33.10.54	1 610	1 638	1 676
Eläkkeensaajan asumistuki 33.40.60	647	688	668
Opiskelijoiden asumislisä 29.70.55	12,5	19	16

Asumisen tuen kehitys vuosina 2021—2023 (milj. euroa)

	2021 toteutunut	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Valtion asuntorahastosta maksettavat tuet			
Korkotuet			
— asuntolainojen korkotuki	1	1	1
Avustusten myöntämisvaltuudet			
— korkotukilainoituksen käynnistysavustus	40,0	39,0	39,0
— avustukset erityisryhmille	90,0	90,0	120,0
— tervehdyttämisasiavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,6	2,6	2,6
— purkuavustukset	8,0	8,0	5,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	25,0	25,0	25,0
— aravatalojen purkuakordit	8,0	8,0	8,0
— aravatalojen rajoitusakordit	2,0	2,0	2,0
— asumisneuvontatoiminta	0,9	0,9	-
— korjausavustukset	27,6	30,25	21,0
— käyttötarkoituksen muutosavustus	1,0	1,0	-
— avustus asuntojen kunnostamiseksi ikääntyneille	10,0	10,0	5,0
— energia-avustus asuinrakennuksille	40,0	40,0	69,1
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen tutkimus- ja kehittämisrahoitus	0,7	0,7	0,7
Korkotukilainojen ja takausten hyväksymisvaltuudet			
Asuntotuotannon korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	1 800	1 950	1 950
Valtion takausvaltuus täytetakauksellisen välimallin vuokratulojen rakentamislainoille	285	285	285
Valtion takausvaltuus asunto-osakeyhtiöiden peruskorjauslainoille	100	100	100

01. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 827 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023—2027 ja esityksen laiksi yhteishallinnosta valtion tuke-
missa vuokratuloissa.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus edistää kestävä ja kohtuuhintaista asumista tukien toimeenpanolla, ohjauksella ja valvonnalla sekä niihin kytkeytyvällä kehittämistoiminnalla. Virasto hoitaa asuntorakentamisen korkotukilainoitukseen, valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä sekä rahoittaa asumisen tutkimus- ja kehittämishankkeita. Lisäksi se ohjaa ja valvoo yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa, valvoo ARA-vuokra-asuntojen vuokrien määrittystä, hoitaa lainoihin ja takauksiin liittyvää riskienhallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa sekä hoitaa asumista ja asuntomarkkinoita koskevia informaatiopalveluja. Virasto vastaa energiatodistusmenettelyn valvonnasta ja huolehtii energiatodistustietojärjestelmän ylläpidosta. Lisäksi virasto vastaa elpymis- ja palautumissuunnitelmasta (RRF pilari1) rahoitettavien kunnille, seurakunnille ja yhdistyksille suunnattavien avustusten käsittelystä, myöntämisestä ja maksatuksesta.

Ympäristöministeriö asettaa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2023:

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus

— painottaa toiminnassaan kohtuuhintaisen ARA-vuokra-asuntotuotannon edistämistä erityisesti Helsingin seudun ja muiden MAL-seutujen osalta ja kehittää tukien toimeenpanoa

— painottaa hankkeiden toteutumista kilpailumenettelyin siten, ettei hankkeiden kustannusten nousu ylitä kohtuullista tasoa. Hankkeita hyväksyttäessä tarkastellaan myös vuokratasoa ja elinkaarikustannuksia

— kohdentaa erityisryhmien investointiavustukset kaikkein heikoimmille ryhmille kohteiden pitkäaikaisen tarpeen perusteella. Tukee avustuksilla esteettömyyttä ja asuntojen korjaamista, asumisneuvontaa ja lähiöohjelman toteuttamista sekä osallistuu kehitysvammaisten asumista koskevien linjausten toteuttamiseen ja ikääntyneiden asumisen kehittämiseen

— edistää avustuksin eheää yhdyskuntarakennetta MAL-sopimusalueilla ja rakennusten energiatehokkuuden parantamista. Vakiinnuttaa kehittämistoiminnan tuloksia kohtuuhintaisen asumisen ja elinkaarihokkaan rakentamisen, rakennusten käytön ja hoidon sekä peruskorjaamisen edistämiseen

— vastaa ARA-asuntokannan ohjauksesta ja valvonnasta sekä varmistaa ohjaus- ja valvontatoiminnalla asuntotuotannon tukien kohdentumisen asukkaille. Vastaa asumisoikeusasuntoihin liittyvistä valvonta- ja ohjaustehtävistä sekä järjestysnumerorekisterin kehittämisestä ja ylläpidosta. Sekä vastaa uudistuvan yhteishallintolain mukaisista tehtävistä

— etsii keinoja asuntomarkkinoiden jakautumisen seurauksena syntyvien vuokrataloyhtiöiden taloudellisten ongelmien ratkaisemiseksi ja edistää asuntokannan sopeuttamista kysyntää vastaavaksi yhdessä kiinteistönomistajien ja kuntien kanssa kehittämällä kokonaisvaltaista ja ennakoivaa asuntokannan suunnittelua. Kehittää asuntolainoista aiheutuvien takausvastuiden riskien hallintaa yhteistyössä Valtiokonttorin kanssa

— kehittää palveluprosesseja ja huolehtii tukien tehokkaasta toimeenpanosta.

Keskeisten suoritteiden kehitys

	2021 toteutuma	2022 arvio	2023 arvio
ARAn tekemiä päätöksiä ja muita suoritteita (kpl)			
Korkotukilainaksi hyväksyminen	236	250	250
Myönnettyt korjaus- ja energia-avustukset	5 031	6 500	6 500
Avustusten maksatukset	3 768	6 000	6 500
Luovutuksensaajan nimeämiset	48	50	50
Rajoituksista vapauttamiset	123	130	130
Ohjaus- tai valvontakäynnit	39	40	40

Toiminnan menot ja tulot (1 000 euroa)

	2021 toteutuma	2022 varsinainen talousarvio	2023 esitys
Bruttomenot	6 824	7 282	7 187
Bruttotulot	500	490	360
Nettomenot	6 324	6 792	6 827
Siirtyvät erät			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 016		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 255		

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

ASO-tietojärjestelmähanke	-140
ASO-tietojärjestelmän ylläpitokustannukset	-70
Asumisneuvontaan liittyvät tehtävät	300
Energia-avustuksiin liittyvä resursointi	-140
Energia-avustusten käsittely	910
Kuntien, seurakuntien ja yhdistysten öljylämmityksestä luopumisen avustusten käsittely (RRF pilari I)	-100
Kuntien öljyavustusten käsittely	40
Lisääntyvät tehtävät (kertaluonteinen)	-805
Yhteishallintolain uudistus (siirto momentilta 35.01.01)	35
JTS-miljardin tuottavuussäästö	-23
Palkkausten tarkistukset	97
Toimistotilasäästö	-69
Yhteensä	35

2023 talousarvio	6 827 000
2022 II lisätalousarvio	194 000
2022 talousarvio	6 792 000
2021 tilinpäätös	6 563 000

04. Rakennetun ympäristön digitaalisen rekisterin ja alustan luominen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) digitaalisen rakennetun ympäristön hankkeesta aiheutuviin valtion menoihin ja kansainvälisen yhteistyön kuluihin ja maksuihin
- 2) avustusten maksamiseen valtionavustuslain nojalla
- 3) EU:n rahastojen tuella toteutettavien hankkeiden omarahoitusosuutta koskevien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla luodaan rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoaalusta, joihin maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat. Tavoitteena on parantaa tietojen saatavuutta ja suunnittelun ymmärrettävyyttä sekä edistää osallistumista ja tietoon perustuvaa päätöksentekoa. Määrärahalla tuotetaan rekisterin ja alustan pohjaksi yhteentoimivat tiedon rakenteet sekä tuetaan toimialan digikehitystä ja valmiutta tämän rekisterin käyttöönottoon. Hankkeessa tuetaan toimialan investointeja.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 1 500 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 800 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Perustietojen digitalisaatio ja järjestelmän jatkokehitys	2 300
Ryhti-hanke	-3 000
Yhteensä	-700
2023 talousarvio	2 300 000
2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	9 300 000

06. Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelmasta aiheutuviin valtion menoihin ja kansainvälisen yhteistyön kuluihin ja maksuihin
- 2) avustusten maksamiseen valtionavustuslain nojalla
- 3) hankkeeseen liittyvän määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen enintään 2 % kokonaissummasta.

Selvitysosa: Elpymis- ja palautumissuunnitelman toimenpiteiden (RRF pilari 1) tavoitteena on rakennuskannan ilmasto- ja ympäristövaikutusten pienentäminen ja rakennuskannan vihreän siirtymän tukeminen suuntaamalla rahoitus vähähiilisyttä ja ilmastonmuutokseen sopeutumista edistäviin hankkeisiin.

Rahoitus voi kohdistua toimenpiteisiin joilla tuetaan rakennetun ympäristön tutkimus- ja innovointiprosesseja, yritysten välistä teknologian siirtoa ja yhteistyötä, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen, tai toimenpiteisiin, jotka ovat tukea yrityksille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta, mukaan lukien tiedotustoimet. Lisäksi rahaa voi käyttää edellä mainittujen toimien edistämiseen.

Rahoitus tuottaa tietopohjaa ja työkaluja todentaa vähähiilisyyden, ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja selviytymisen ratkaisuja ja kyvykkyyden kasvua. Rahoitusta käytetään myös ohjelman toteutukseen, tulosten seurantaan, arviointiin ja raportointiin sekä tulosten ja parhaiden käytäntöjen viestintään sekä henkilöstön palkkaukseen enintään 2 % kokonaissummasta.

Rahoitustuen käytön ehdot periytyvät Kansallisesta kestävästä kasvun ohjelmasta, elpymis- ja palautumistukiväliseen asetuksesta (EU) 2021/241, ryhmäpoikkeusasetuksen (komission asetus 651/2014) ehdoista sekä EU-elvytysrahoituksen do-no-significant-harm (DNSH) -ehdoista (2021/C 58/01). Rahoitus ei saa tuottaa merkittävää haittaa vesivarojen ja merten luonnonvarojen kestäväälle käytölle ja suojelulle, kiertotaloudelle, ympäristön pilaantumisen ehkäisemiselle ja vähentämiselle, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien suojelulle ja ennallistamiselle.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 600 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 1 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Vähähiilisen rakennetun ympäristön ohjelma (RRF pilari 1)	-1 000
Yhteensä	-1 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	2 000 000
2022 talousarvio	3 000 000
2021 tilinpäätös	1 000 000

31. Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027 annetun lain mukaisiin avustuksiin.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023—2027. Lain tavoitteena on parantaa asumisneuvonnan saatavuutta. Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunon menettämiseen.

Avustuksen käsittelyyn liittyvät määrärahat on budjetoitu momentille 35.20.01.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Asumisneuvonnan kehittäminen ja laajentaminen	1 000
Yhteensä	1 000

2023 talousarvio	4 000 000
2022 talousarvio	3 000 000

(32.) *Avustukset asunnottomuuden poistamiseksi ja asunnottomuuden tilastoinnin kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 talousarvio	3 400 000
2021 tilinpäätös	3 300 000

(34.) *Avustukset kuntien, seurakuntien ja yhdistysten kiinteistöjen öljylämmityksestä luopumiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2022 II lisätalousarvio	9 860 000
2022 talousarvio	4 900 000
2021 tilinpäätös	—

35. *Avustukset alueiden käytön ja rakentamisen digitalisaatioon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) nojalla kunnille ja maakuntien liitoille lain rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä, rakentamislain ja maankäyttö- ja rakennuslain uusien digivelvoitteiden aiheuttamien muutosten kustannuksiin.

Tukea voidaan myöntää hakemuksesta seuraaviin toimenpiteisiin:

1) lainsäädännön muutoksista aiheutuvat järjestelmäpäivitykset ja -hankinnat sisältäen lainsäädännön edellyttämien tietojen tietomallimuutokset, järjestelmämuutokset ja nykyisten ja uusien tietojen toimitukset rakennetun ympäristön tietojärjestelmään

2) lainsäädännön muutoksista aiheutuvat henkilöstön koulutuskustannukset.

Avustuksen myöntöperusteena ovat hakijoiden laatimaan toteuttamissuunnitelmaan pohjautuvat toimenpiteet. Avustuksia järjestelmäpäivityksiin ja -hankintoihin myönnetään ainoastaan useamman kunnan tai maakunnan liiton yhteistoteutukseen. Toteuttamissuunnitelmasta on käytävä ilmi kustannustaso, joka on ollut ennen lakien antamista sekä kustannustaso, johon lain vaikutukset kohdistuvat. Kustannusarvio on eriteltävä yksilöidysti toimenpiteittäin. Avustusta ei myönnetä kunnan tai maakunnan liiton tavanomaisiin järjestelmän ylläpito- tai kehityskuluihin. Avustuksella korvataan toteutuneet hyväksyttävät kustannukset enintään 60 000 euroa hakemuksessa mukana olevaa kuntaa tai 10 000 euroa maakunnan liittoa kohden. Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samoihin kustannuksiin.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen rakentamislainsäädännön ja esityksen rakennetun ympäristön tietojärjestelmää koskevaksi laiksi. Avustuksella korvataan siirtymäajan kunnille ja maakuntien liitoille kyseisissä lainsäädännöissä edellytetyt tiedonhallinnan muutosvaikutukset. Tiedonhallinnan muutokset liittyvät vaatimuksiin yhteentoimivista tiedon rakenteista, tietojärjestelmämuutoksista, tiedon toimitusvelvoitteista, koulutustarpeista, ja toimintatapamuutoksista. Kuntien ja maakuntien liittojen on uudistettava tiedonhallintaansa ja toimintaansa lakien siirtymäsäännösten puitteissa vuosina 2023—2029. Toteuttamissuunnitelmia laaditaan kunta- ja maakuntaliittokohtaisesti Ryhti-hankkeen kuntatukimuutostyössä DigiFinland Oy:n kanssa vuosina 2022—2023.

Avustuksen myöntää ympäristöministeriö.

2023 talousarvio

2 880 000

37. *Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) elpymisvälineestä rahoitettavan määrärahan osalta elpymisvälineen tavoitteiden mukaisiin ensisijaisesti elpymisvälineestä rahoitettavien vihreän siirtymän investointihankkeiden viranomaiskäsitteilyihin kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyviin selvityksien osalta
- 2) vihreän siirtymän investointihankkeiden viranomaiskäsitteilyihin kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyvien selvityksien sekä alueellisten selvitysten osalta.

Kohdan 2) vihreän siirtymän investoinneilla tarkoitetaan investointeja, joilla edistetään suoraan tai välillisesti päästövähennyksiä, kiertotaloutta tai luonnonvarojen käytön vähentämistä ei merkittävää haittaa -periaatteen (DNSH) mukaisesti. Alueellisissa selvityksissä on tarkasteltava myös ei merkittävää haittaa -periaatteen mukaisia vaikutuksia.

Ympäristöministeriö myöntää avustukset valtionavustuslain (688/2001) nojalla. Avustusta voidaan myöntää maakunnan liitoille ja kunnille enintään 70 % kaavoituksen, luvituksen ja niihin liittyvien selvitysten laatimisesta aiheutuvista kuluista. Kuntien avustusten osalta ympäristöministeriö kuulee ELY-keskuksia.

Määrärahasta varataan 500 000 euroa elpymisvälineestä rahoitettavien hankkeiden rahoittamiseksi (RRF pilari1) osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa, määrärahasta voidaan käyttää 2 % määräaikaisten henkilöstön palkkaamiseen ympäristöministeriössä.

Mikäli kaavoituksessa ja luvituksessa käsitellään vihreän siirtymän ohella muita ohjaustarpeita, voidaan avustusta myöntää vain siihen osaan kuluja, jotka aiheutuvat vihreän siirtymän ohjauksesta.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoituksena lisätä resursseja vihreää siirtymää tukevien investointihankkeiden kaavoitukseen sekä luvitukseen ja siten nopeuttaa niiden toteuttamista. Avustuksilla edistetään maakuntien liittojen ja kuntien riittäviin selvityksiin ja vuorovaikutukseen perustuvaa kaavoitusta ja luvitusta.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 10 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 2 490 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Kuntien ja maakuntien liittojen viranomaisprosessit (RRF pilari1)	-250
Luvituskokonaisuus kunnat ja maakuntien liitot	2 000
Yhteensä	1 750

Määräraha on osittain kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	2 500 000
2022 II lisätalousarvio	1 250 000
2022 talousarvio	750 000
2021 tilinpäätös	250 000

52. *Avustukset asuinrakennusten sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain nojalla asuinrakennuksen omistaville yhteisöille sähköisen liikenteen latausinfra rakentamiseen. Sähköisen liikenteen latausinfra rakentamisella tarkoitetaan kiinteistön sähköjärjestelmiin kohdistuvia muutostöitä, joiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköauton toiminnallinen latausvalmius autopaikalla. Avustusta voidaan myöntää myös pysäköintiyhtiöille, jos ne toteuttavat asemakaavassa määriteltyä asukas-pysäköintiä omakustannusperiaatteella ja avustuksella toteutettava latausinfra on tarkoitettu asukas-pysäköinnin käyttöön. Avustusta myönnetään hankkeille, joissa toiminnallinen latausvalmius toteutetaan vähintään viidelle autopaikalle, tai alle viiden autopaikan kiinteistöillä hankkeille, joissa toiminnallinen latausvalmius toteutetaan kaikille autopaikoille. Avustusta ei myönnetä uudisrakennuskohteille.

2) kulutusmenojen maksamiseen liittyen avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen ja muuhun viestintään, hankkeen kannalta tarpeellisiin virkamatkoihin sekä avustuksen myöntö- ja maksatusprosessiin liittyviin tietojärjestelmäkuluihin

3) enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen

4) latauslaitteisiin liittyviin kustannuksiin, mikäli latauslaitteet ovat avustusta hakevan yhteisön suorassa omistuksessa tai kohdan 1) mukaisen pysäköintiyhtiön omistuksessa ja tulevat asukas-pysäköintikäyttöön. Lisäksi edellytyksenä on, että latauslaite on varustettu sähköauton jatkuvaan säännönmukaiseen lataamiseen tarkoitettulla tyyppin 2 liittimellä (pistorasia tai pistoke), ja että siinä on valmius 11 kW tehon käyttämiseen. Lisäksi suositellaan, että latauslaitteessa on kuormanhallintatoiminnallisuus tai siihen on sellainen kytkettävissä.

Avustusta myönnetään 35 % toteutuneesta arvonlisäverollisesta kokonaiskustannuksesta, kuitenkin enintään 90 000 euroa hakijaa kohti. Avustuksen perusteena oleviin kustannuksiin hyväksytään sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamisen edellyttämät kiinteistön sähköliittymään, sähkönousuihin, sähköpääkeskukseen sekä putkitukseen ja kaapelointeihin kohdistuvat muutostyöt ja näihin liittyvät tavanomaiset maanrakennustyöt. Tarvekartoituksen ja suunnittelun kohdalliset kustannukset ovat avustettavia, jos itse latausinfrastruktuurin parantamistoimenpide toteutetaan. Avustuskelpoiseksi kustannukseksi yhtä hankkeessa toteutettavaa latausvalmiutta kohti hyväksytään kuitenkin enintään 4 000 euroa. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus tekee avustuspäätökset suunnitelmaan perustuvan kustannusarvion mukaisesti. Maksatus tapahtuu toteutuneiden kustannusten mukaan enintään myönnettyyn summaan asti.

Kaikki avustuksella toteutettavat latauspisteet ja toiminnalliset latausvalmiudet tulee olla varustettu 11 kW sähkönsyötöllä. Latausjärjestelmän sähkönsyöttökapasiteetin mitoitus ja mahdollinen kuormanhallinta voidaan toteuttaa hankkeen toteutushetken kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.

Avustusta voi hakea useammassa erässä. Jokaisessa toteutuserässä täytyy valmistua vähintään viisi latausvalmiutta. Pysäköintiyhtiöiden tulee toteuttaa latausvalmiuksia asukas pysäköinnin tarpeen mukaisesti. Avustuksella toteutettua järjestelmää tai sen osia ei saa laajennuksen yhteydessä purkaa. Latauslaitteita voi hankkia avustettuna jo rakennettuun latausinfraan, vähintään viiden autopaikan tarpeisiin kerrallaan. Kaikissa tapauksissa hankittavien laitteiden tulee täyttää kohdassa 4) mainitut ehdot.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen. Avustukseen sovelletaan EU:n valtioneuvoston päätöksen de minimis -asetusta. Avustusta ei myönnetä rakennusten varustamisesta sähköautojen latauspisteillä ja latauspistevalmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetun lain (733/2020) 6.2 §:n ja 8.2 §:n mukaisten vaatimusten toteuttamiseen. Avustuksen hakijan on hakemuksessa ilmoitettava, jos hankkeessa on kyse em. säännöksissä tarkoitetusta laajamittaisesta peruskorjauksesta.

Selvitysosa: Tavoitteena on parantaa sähköautojen latausmahdollisuuksia asuinrakennusten yhteydessä ja poistaa siten esteitä sähköautojen käyttöön liittyen.

Avustusta myönnetään sähköautojen toiminnallisten latausvalmiuksien edellyttämiin kiinteistöjen sähköjärjestelmiin kohdistuviin muutoksiin asuinrakennuksen omistaville yhteisöille ja pysäköintiyhtiöille, jos ne toteuttavat asemakaavassa määriteltyä asukas pysäköintiä omakustannusperiaatteella ja avustuksella toteutettava latausinfra on tarkoitettu asukas pysäköinnin käyttöön. Toiminnallisella latausvalmiudella tarkoitetaan autopaikalle asti toteutettua sähkönsyöttöratkaisua, jolla lataamiseen soveltuva sähkönsyöttö on otettavissa käyttöön yksinkertaisin toimin.

Avustettaviin hankkeisiin kohdistuvilla teknisillä vaatimuksilla varmistetaan, että avustuksella toteutettavat järjestelmät eivät teknisesti vanhene liian nopeasti. Sähkönsyöttökapasiteetin ja kuormanhallinnan tarve, jotka liittyvät sähkökeskukseen, voidaan tehdä hankkeen toteutusajankohdan mukaisesti arvioidulla tarkoituksenmukaisella tavalla, kuitenkin siten, että myös täyssähköauton lataaminen on mahdollista osalla avustuksen kohteena olevista autopaidoista. Latauslaitteista avustettavaksi hyväksytään vain tyyppin 2 koskettimella varustettu latauslaite. On suositeltavaa, että latauslaitteessa on kuormanhallintaominaisuus, tai sellainen on siihen kytkettävissä. Kuormanhallinnalla tarkoitetaan järjestelmää, jolla hallitaan latausjärjestelmän ottamaa tehoa rajoittamalla autojen ottamaa latausvirtaa tai jaksottamalla latausta.

Avustusprosentin ja maksimiavustuksen lisäksi on määritelty yhtä toteutettavaa latausvalmiutta koskeva hyväksyttävä maksimikustannus. Tämän tarkoituksena on parantaa määrärahan riittävyyttä ja estää avustuksen käyttö ylimitoitettuihin ratkaisuihin.

Arvio muutostöiden keskimääräisistä kustannuksista on n. 2 300 euroa autopaiikkaa tai latauspistettä kohden. Määrärahalla voidaan avustaa sähköauton latausmahdollisuuden toteuttamista n. 13 000—15 000 autopaikalla vuosittain.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 210 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 8 790 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Yksityinen latausinfrastruktuuri (RRF pilari1)	-8 500
Yksityisen latausinfrastruktuuri tuki taloyhtiöille	9 000
Yhteensä	500

2023 talousarvio	9 000 000
2022 II lisätalousarvio	20 000 000
2022 talousarvio	8 500 000
2021 tilinpäätös	15 000 000

53. *Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) valtionavustuslain nojalla vakituksena työpaikkana toimivan, olemassa olevan kiinteistön omistajalle tai kiinteistön hallintaoikeuden haltijalle kiinteistöllä työskentelevien henkilöiden käyttöön tarkoitettujen pysäköintipaikkojen varustamiseen käyttövalmiilla sähköauton latauspisteillä
- 2) kulutusmenojen maksamiseen liittyen avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin painatukseen ja muuhun viestintään, hankkeen kannalta tarpeellisiin virkamatkoihin sekä avustuksen myöntö- ja maksatusprosessiin liittyviin tietojärjestelmäkuluihin
- 3) enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Avustusta myönnetään 750 euroa yhtä käyttökuntoon saatettua latauspistettä kohden. Asennettavan latauslaitteen tulee olla tyyppin 2 koskettimella varustettu, ja sen on tuettava kuormanohjausta. Lataustehon tulee latauspistettä käyttöön otettaessa olla vähintään 3,7 kW (1x16 A). Latauspisteet on lisäksi toteutettava siten, että niissä on mahdollista ottaa käyttöön vähintään 11 kW (3x16 A) latausteho ja kuormanohjaus.

Saman vuoden määrärahasta yksi hakija voi saada avustusta enintään 10 latauspisteelle. Saman vuoden määrärahasta voidaan myöntää avustusta yhden kiinteistön latauspisteisiin enintään 10 kappaleelle. Lisäksi saman vuoden määrärahasta voidaan avustusta myöntää eri hakijoiden muodostamalle konsernille enintään 50 latauspisteelle. Avustukseen sovelletaan EU:n valtiontukisääntelyn de minimis -asetusta.

Avustusta ei myönnetä rakennusten varustamisesta sähköajoneuvojen latauspisteillä ja latauspiste-valmiuksilla sekä automaatio- ja ohjausjärjestelmillä annetun lain (733/2020) 6.2 §:ssä ja 7 §:ssä asetetut minimivaatimukset täyttäviin hankkeisiin. Avustusta voidaan myöntää em. säännöksissä tarkoitettuihin hankkeisiin säännösten mukaiset minimivaatimukset ylittäviltä osiltaan.

Avustuksen kohteena olevien pysäköintipaikkojen on oltava tarkoitettu ensisijaisesti kiinteistöllä työskentelevien henkilöiden käyttöön. Avustusta ei myönnetä asukaspysäköintipaikoille eikä pysäköintipaikoille jotka on tarkoitettu pääasiallisesti asiakaspysäköintiin. Avustusta ei myönnetä työntekijän kodin tai vapaa-ajan asunnon yhteydessä sijaitsevaan latauspisteeseen. Avustusta ei

vät voi hakea yhteisöt, jotka ovat oikeutettuja momentin 35.20.52 mukaiseen asuinkiinteistöjen sähköisen liikenteen avustukseen.

Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Selvitysosa: Tavoitteena on parantaa sähköautojen latausmahdollisuuksia työpaikoilla ja poistaa siten esteitä sähköautojen käyttöön liittyen.

Määrärahan käytöstä arvioidaan kulutusmenojen osuudeksi 70 000 euroa ja siirtomenojen osuudeksi 930 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen	1 000
Avustukset työpaikkakiinteistöjen sähköisen liikenteen infrastruktuurin edistämiseen (RRF pilari1)	-1 500
Yhteensä	-500

2023 talousarvio	1 000 000
2022 talousarvio	1 500 000

55. Avustukset korjaustoimintaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisiin avustuksiin.

Selvitysosa: Avustuksia myönnetään iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen, hissien jälkiasentamiseen ja liikkumisesteiden poistamiseen asuinrakennuksissa sekä korjausavustuslain mukaisiin avustuksiin kuntotutkimusten ja korjaussuunnitelmien laatimiseen. Avustuksia myönnetään myös Valtion asuntorahastosta.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Ikääntyneiden asumisen toimintaohjelma (HO 2019) (siirto momentilta 35.01.01)	100
Uudelleenkohdennus	-5 900
Yhteensä	-5 800

2023 talousarvio	450 000
2022 talousarvio	6 250 000
2021 tilinpäätös	6 250 000

56. Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 45 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtionavustuslain (688/2001) nojalla pientalojen omistajille myönnettävään avustukseen öljylämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen öljylämmityksestä muihin lämmitysmuotoihin siten kuin asetuksella (803/2021) säädetään

2) valtionavustuslain (688/2001) nojalla pientalojen omistajille myönnettävään avustukseen pientalon maakaasua käyttävän pääasiallisen lämmitysjärjestelmän poistamiseen ja lämmitysmuodon muuttamiseen kaasulämmityksestä muihin lämmitysmuotoihin

3) avustuksesta viestimiseksi sekä avustuksen hakijoille suunnatun opas- ja ohjemateriaalin valmisteluun sekä hakijoiden informaatiotukeen liittyvien kulutusmenojen maksamiseen.

Maakaasusta lämmitysjärjestelmänä luovuttaessa avustusta voidaan myöntää kustannuksiin, jotka aiheutuvat ympärivuotisessa asuinkäytössä olevan pientalon fossiilista maakaasua käyttävän pääasiallisen lämmitysjärjestelmän poistamisesta ja lämmitysmuodon muuttamisesta muihin lämmitysjärjestelmiin, lukuun ottamatta fossiilisia polttoaineita käyttäviä rakennuskohtaisia lämmitysjärjestelmiä. Avustusta ei kuitenkaan myönnetä, jos kaasulämmitysjärjestelmä muutetaan biokaasulla toimivaksi. Avustusta myönnetään 4 000 euroa pientalon kaasulämmitysjärjestelmää kohti, kun pientalossa siirrytään kaasulämmityksestä kaukolämpöön, maalämpöpumppuun tai ilma-vesilämpöpumppuun, ja 2 500 euroa pientalon kaasulämmitysjärjestelmää kohti, kun pientalossa siirrytään kaasulämmityksestä muihin lämmitysjärjestelmiin. Avustus myönnetään suunnitelmaan perustuvan kustannusarvion mukaisesti. Avustusta voidaan myöntää kustannuksiin, jotka ovat syntyneet 7.4.2022 jälkeen. Maksatus tapahtuu toteutuneiden kustannusten mukaan. Avustusta ei myönnetä siltä osin kuin kustannukset kuuluvat asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) tai yhtiöjärjestyksen nojalla asunto-osakeyhtiön maksettavaksi.

Avustuksen myöntää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja maksatuksen hoitaa ELY-keskusten sekä TE-toimistojen kehittämis- ja hallintokeskus.

Avustusta ei voida myöntää, jos avustuksen hakijalle on myönnetty muuta avustusta samaan tarkoitukseen tai jos asuinrakennusta käytetään EU-oikeuden valtioneuvoston päätöksissä tarkoitettuun taloudelliseen toimintaan.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla tuetaan vihreää siirtymää ja pienennetään rakennuskannan ilmastovaikutuksia. Vihreän siirtymän tukemiseksi ympäristön kannalta parhaat lämmitysjärjestelmät saavat suurinta tukea.

Avustuksen käsittelytehtäviä varten määräraha on budjetoitu momentille 32.01.02.

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Avustukset asuinrakennusten öljy- ja kaasulämmityksestä luopumiseksi ja kaukolämpöön liittymiseksi	32 000
Öljylämmityksestä luopuminen (kompensatio)	13 600
Öljylämmityksestä luopuminen (RRF pilari1)	-28 900
Yhteensä	16 700

Momentin nimike on muutettu.

2023 talousarvio	45 600 000
2022 II lisätalousarvio	40 000 000
2022 talousarvio	28 900 000
2021 tilinpäätös	34 440 000

60. Siirto Valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista tuettaviksi korkotukilainoiksi hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) mukaisia lainoja yhteensä enintään 1 950 000 000 euroa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vuonna 2023 saa vuokra-asuntojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetun lain (856/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 285 000 000 euroa.

Vuonna 2023 saa asunto-osakeyhtiöalojen perusparannuslainojen valtiontakauksesta annetun lain (941/2014) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 100 000 000 euroa.

Vuonna 2023 saa valtiontakauksesta aravalainan takaisinmaksamiseksi annetun lain (868/2008) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 1 000 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 700 000 000 euroa vuoden 2023 lopussa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetun lain, vuokra-asuntojen rakentamisen lyhyestä korkotuesta annetun lain, omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiöalojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovauruskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen valtiontakauksesta annetussa laissa, korkotuesta vuokra-asuntojen rakentamislainoille vuosina 2009 ja 2010 rakennusalan työllisyyden edistämiseksi annetussa laissa, vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetussa laissa, valtiontakauksesta aravalainan takaisin maksamiseksi annetussa laissa, omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa lais-

sa sekä asunto-osakeyhtiöalojen peruseräparannuslainojen valtioneuvoston asetuksella annetussa laissa tarkoitettujen valtionvastuut.

Lykkäykset, velkajärjestelyt ja akordit

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2023 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 10 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä ja yrityksen saneerausasetuksen (47/1993) 97 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkasaneerauksen yhteydessä luopua osasta valtion varoista myönnetyn asuntorahaston takaisin maksettavan asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Valtiokonttorilla on oikeus pakkohuutokaupan sijaan aravavuokra-asunnon tai arava-vuokratalon vapaaehtoiseen myyntiin ja oikeus luopua osasta valtion asuntolainan pääomaa, jos valtiolle syntyvien luottotappioiden arvioidaan vapaaehtoisella kaupalla jäävän pienemmiksi kuin pakkohuutokaupalla.

Vuonna 2023 Valtiokonttori saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 300 000 euroa Valtion asuntorahaston saatavien turvaamiseen kuten saatavien perintään ja vakuusomaisuuden hoitoon, takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen, kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen, kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai ulosottohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on rahaston laina-, takaus- tai muiden sellaisten saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen sekä näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuviin kustannuksiin.

Purettaessa pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla tai, mikäli on välttämätöntä suurempien luottotappioiden estämiseksi asuntotarpeeltaan supistuvilla alueilla, saa vuonna 2023 valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) 17 a §:n ja 16 a §:n mukaisesti jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 10 000 000 euroa, kuitenkin siten, että aravarajoituslain 16 a §:n mukaisten rajoitusakordien määrä on yhteensä enintään 2 000 000 euroa.

Avustukset

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain (1281/2004) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 120 000 000 euroa.

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokra- ja asumisoikeustaloyhteisöjen talouden tervehdyttämisavustuksista annetun lain (1030/2008) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 200 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävistä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista valtioneuvoston asetuksella (688/2001) nojalla myöntää asuntojen purkuavustuksia yhteensä enintään 5 000 000 euroa siten kuin aravavuokratalojen purkamiskustannuksiin myönnettävästä avustuksesta annetulla valtioneuvoston asetuksella (79/2006) on tarkemmin säädetty.

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista valtioneuvoston asetuksella nojalla myöntää määräämisiä hankkeita avustuksia yhteensä enintään 25 000 000 euroa siten kuin asuntoalueiden

kunnallistekniikan rakentamiseen vuosina 2020—2023 myönnettävistä valtionavustuksista annetulla valtioneuvoston asetuksella (441/2020) tarkemmin säädetään.

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määrääkäsia käynnistysavustuksia yhteensä enintään 39 000 000 euroa valtion ja MAL-seutujen väliin maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimukseen sitoutuneissa kunnissa niille, jotka rakennuttavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) mukaisia vuokra-asuntoja muille kuin erityisryhmille. Käynnistysavustuksen suuruus on Helsingin seudulla 10 000 euroa ja Tampereen, Turun sekä Oulun seuduilla 3 000 euroa edellä tarkoitettua asuntoa kohden. Kaikilla MAL-sopimukseen sitoutuneilla seuduilla puurunkoisille asuin-kerrostaloille myönnetään lisäksi 5 000 euron erillinen asuntokohtainen käynnistysavustus edellä tarkoitettua asuntoa kohden. Avustuksen myöntää Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää yhteensä enintään 69 100 000 euroa asuinrakennuksille energiatehokkuusavustuksia siten kuin annetulla valtioneuvoston asetuksella (1341/2019) säädetään ja avustuksia kaukolämpölaitteistojen uusimiseen matalalämpötilaiseen kaukolämpöön soveltuviksi siten kuin annetulla valtioneuvoston asetuksella (773/2022) säädetään.

Vuonna 2023 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää asuinrakennusten ja asuntojen korjausavustuksista annetun lain (1087/2016) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 21 000 000 euroa.

Valtion asuntorahaston varoista saa valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää hankekohtaisia avustuksia yhteensä enintään 5 000 000 euroa arava- ja korkotukivuokra-asuntojen kunnostamiseen ikääntyneille sopivaksi väestöltään vähenevillä alueilla siten kuin valtioneuvoston asetuksessa avustuksista arava- ja korkotukivuokra-asuntojen korjaamiseen ikääntyneille soveltuviksi (1342/2019) säädetään.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta

Vuonna 2023 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus saa käyttää Valtion asuntorahaston varoista enintään 700 000 euroa asumisen kehittämistoiminnan rahoittamiseen ympäristöministeriön vahvistaman käyttösuunnitelman mukaisesti.

Selvitysosa: Valtion ja suurten kaupunkiseutujen maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimusten kaavoitustavoitteiden saavuttamista tuetaan kunnallistekniikka-avustuksilla. Avustukset sidotaan kohtuuhintaisen asuntotuotannon toteutumiseen, kuntien välisen yhteistyön edistämiseen ja yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen. Työvoiman saatavuuden ja elinkeinoelämän kilpailukyvyn turvaamiseksi korkotuetta normaalia vuokra-asuntotarjontaa edistetään korkotukilainotukseen liittyvällä vuokra-asuntojen käynnistysavustuksella, jotta asuntomarkkinat tarjoisivat tyydyttävissä määrin kohtuuhintaisia asuntoja pieni- ja keskituloisille kotitalouksille. Korkotukivaltuus mahdollistaa noin 10 000 valtion tukeman kohtuuhintaisen asunnon rakentamisen.

Valtion asuntorahasto on velaton eikä asuntorahastolla ole tarvetta uuteen varainhankintaan asuntorahastosta maksettavien velvoitteiden kattamiseksi.

2023 talousarvio	—
2022 II lisätalousarvio	—
2022 talousarvio	—
2021 tilinpäätös	—

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) avustuksiin yksityisille omistajille, kunnille, kuntayhtymille ja rakennusperinnön hoitoa edistävälle yhteisöille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen
- 2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 13 §:n nojalla suoritettaviin korvauksiin ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuviin menoihin
- 3) maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisiin avustuksiin kunnille
- 4) viranomaisen rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) 17 §:n nojalla teettämien välttämättömien kunnostus- ja ennalleen saattamistöiden kustannuksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 % toimenpiteiden kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien sekä rakennusperinnön hoitoa omistajan tai haltijana edistävien yhteisöjen avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla.

2023 talousarvio	1 700 000
2022 talousarvio	1 700 000
2021 tilinpäätös	1 700 000

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälle-rahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan pääasiassa pitkäaikaisia euromääräisiä kiinteäkorkoisia sarjaobligatioita hyväksi käyttäen. Tämä turvaa vallitsevissa rahoitusmarkkinaolosuhteissa rahoituksen saatavuuden ja valtion maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin.

Markkinoilla tyypillisesti vallitsevasta korkorakenteesta seuraa, että pitkäaikainen kiinteäkorkoinen varainhankinta on lyhytaikaisiin korkoihin sidottua velanottoa kalliimpaa. Korkoriskin hallinnan tarkoituksena on muuttaa velan korkokustannusten herkkyyttä yleisen korkotason muutoksille siten, että korkokustannukset olisivat pitkällä aikavälillä mahdollisimman matalat mutta kuitenkin niin, että korkotason mahdollinen odottamaton nousu ei lisää korkomenoja kestämatomalla tavalla. Euroalueen yleisen korkotason nousu yhdellä prosenttiyksiköllä lisäisi velan korkokustannuksia noin 601 milj. eurolla vuonna 2023.

Valtiovarainministeriö on määritellyt budjettivelan tavoitteellisen korkoriskiaseman ns. vertailusalkun avulla. Vertailusalkku määrittää tilastolliseen analyysiin perustuvan velan optimaalisen korkorakenteen, joka valitulla riskitasolla minimoi kustannukset pitkällä aikavälillä. Budjettivelan korkoriskiasemaa suhteessa valittuun vertailusalkkuun säädellään valtiovarainministeriön asettamien riskirajojen puitteissa pääsääntöisesti johdannaissopimuksilla.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan pääosin markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteutuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä.

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
01. Valtionvelan korko	775 824	507 000	1 513 000	1 006 000	198
90. Valtionvelan korko (arvio- määräraha)	775 824	507 000	1 513 000	1 006 000	198

Hallinnonalan määrärahat vuosina 2021—2023

	v. 2021 tilinpäätös 1000 €	v. 2022 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2023 esitys 1000 €	Muutos 2022—2023	
				1000 €	%
09. Muut menot valtionvelasta	11 692	21 010	17 760	-3 250	-15
20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomäärä- raha)	11 692	21 010	17 760	-3 250	-15
Yhteensä	787 516	528 010	1 530 760	1 002 750	190

01. Valtionvelan korko*90. Valtionvelan korko (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 513 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionvelan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiaseman säätelämiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli vuoden 2021 lopussa 127 280 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 0,41 %. Vuonna 2023 otettaville lainoille on käytetty 1,3 prosentin korkoarviota 3 kuukauden korkojaksolle ja 1,8 prosentin korkoarviota 10 vuoden korkojaksolle.

Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot ja saaduista käteisvakuuksista kertyvät tulot.

Määrärahan arvioitu käyttö (1 000 euroa)

Sarjaobligaatiolainat	1 293 000
Muut obligaatiolainat	65 000
Saatujen käteisvakuuksien nettokorkomenot	-3 000
Velkasitoumuslainat	158 000
Yhteensä	1 513 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	1 006 000
Yhteensä	1 006 000

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	1 513 000 000
2022 II lisätalousarvio	167 000 000
2022 talousarvio	507 000 000
2021 tilinpäätös	775 824 349

09. Muut menot valtionvelasta*20. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

1) valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen

2) selvitys- ja maksujärjestelmien käyttökustannuksiin sekä lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tuotto-obligaatioiden liikkeeseenlaskuista aiheutuviin mainonta- ja markkinointikuluihin

3) Suomen rahoitustukiohjelmiin liittyvien vakuusjärjestelyiden hallinnointipalkkioihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2022—2023 lainanotosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

Liikkeeseenlasku-, myynti- ja markkinointikustannukset	16 250 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	10 000
Muut menot	1 500 000
Yhteensä	17 760 000

Määrärahan mitoituksessa huomioon otetut muutokset (1 000 euroa)

Tarkentunut arvio	-3 250
Yhteensä	-3 250

Määräraha on kehyksen ulkopuolinen.

2023 talousarvio	17 760 000
2022 talousarvio	21 010 000
2021 tilinpäätös	11 691 915

Liite hallituksen esitykseen eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2023¹

Taloudellinen katsaus

¹ Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Valtiovarainministeriö

© CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-367-236-9

ISSN pdf: 1797-9714

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2022

Taloudellinen katsaus, syksy 2022

Valtiovarainministeriön julkaisuja 2022:58		Teema	Talousnäkömät
Julkaisija	Valtiovarainministeriö		
Yhteisötekijä	Kansantalouselosasto		
Kieli	Suomi	Sivumäärä	110

Tiivistelmä

BKT:n arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 % v. 2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Toisaalta myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkanut kesällä arvioitua nopeampana. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin vielä kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu v. 2022 ripeän talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Vuonna 2023 alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna, mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna.

Velanhoitokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoitokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita.

Asiasanat talousnäkömät, julkinen talous, taloudellinen kehitys, budjettiesitys

ISBN PDF 978-952-367-236-9 **ISSN PDF** 1797-9714

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-236-9>

Ekonomisk översikt, hösten 2022

Finansministeriets publikationer 2022:58	Tema	Ekonomiska utsikter
Utgivare Finansministeriet		
Utarbetad av Ekonomiska avdelningen		
Språk Finska	Sidantal	110

Referat

Bruttonationalprodukten (BNP) beräknas öka med 1,7 procent 2022 i Finland. Under början av året utvecklades produktionen gynnsamt, och sysselsättningen fortsatte att öka snabbt. Den ekonomiska tillväxten väntas avta mer i slutet av året än vad som förutsågs under sommaren. BNP-tillväxten avtar till 0,5 procent 2023. Ökningen av priset på nyttigheter och energi fortsatte också snabbare än vad som förutsågs under sommaren. BNP-tillväxten 2024–2026 förutses vara snabbare än den potentiella ekonomiska tillväxten, cirka 1,4 procent per år.

Den offentliga sektorns underskott minskar 2022 tack vare snabb ekonomisk tillväxt, positiv sysselsättningsutveckling och avslutade coronaåtgärder. Underskottet börjar åter öka 2023, och de offentliga finanserna uppvisar ett fortsatt stort underskott de kommande åren. Den offentliga skulden i förhållande till BNP minskar i år, men vänder uppåt igen nästa år.

Skuldhanteringskostnaderna väntas öka under prognosperioden. De ökande skuldhanterings-kostnaderna påverkar den övriga offentliga penninganvändningen och minskar de redan från tidigare knappa buffertarna inom den offentliga ekonomin.

Nyckelord ekonomiska utsikter, offentlig ekonomi, ekonomisk utveckling, budgetförslag

ISBN PDF 978-952-367-236-9 **ISSN PDF** 1797-9714

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-236-9>

Economic Survey, Autumn 2022

Publications of the Ministry of Finance 2022:58	Subject	Economic Prospects
Publisher Ministry of Finance		
Group Author Economics Department		
Language Finnish	Pages	110

Abstract

Gross domestic product (GDP) in Finland is projected to grow by 1.7% in 2022. Economic output developed favourably in the first half of the year, and employment has continued to grow rapidly. Economic growth is projected to slow more during the second half of the year than previously forecast in the summer. GDP growth will slow to 0.5% in 2023. The prices of goods and services, as well as energy, have also continued to rise faster than previously projected in the summer. GDP growth in 2024–2026 is projected to be faster than the potential economic growth rate at approximately 1.4% per year.

The general government deficit will contract in 2022 due to brisk economic growth and employment growth as well as the end of COVID-19 measures. The deficit will begin to increase again in 2023, and public finances will remain in a deep deficit in the coming years. The ratio of general government debt to GDP will decrease this year but turn to growth next year.

Debt servicing costs are projected to grow during the outlook period. Continuously rising debt servicing costs come out of the rest of public spending and reduce the already tight buffers of general government finances.

Keywords economic prospects, public finance, economic development, draft budget

ISBN PDF 978-952-367-236-9 **ISSN PDF** 1797-9714

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-236-9>

Toteutunutta kehitystä koskevien tietojen lähde: Tilastokeskus ellei muuta mainittu.

TAULUKOISSA KÄYTETYT SYMBOLIT JA LYHENTEET

-	Ei mitään ilmoitettavana
0	Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
..	Tietoa ei ole saatu
.	Loogisesti mahdoton esitettäväksi
**	Ennuste
CPB	CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis
HWWI	Hamburgisches WeltWirtschafts Institut
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
VM	Valtiovarainministeriö

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen.

TALOUELLINEN KATSAUS SYKSY 2022

Katsauksessa esitetään vuosien 2022–2024 taloudellista kehitystä koskeva ennuste. Lyhyen ajan talousennusteen ohella se sisältää myös vuoteen 2026 ulottuvan talouden keskipitkän ajan kehitysarvion.

Katsauksessa esitetyt ennuste ja kehitysarvio on laadittu kansantalouselosastolla riippumattomasti perustuen lakiin talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista (869/2012).

Katsauksen tarkastelujen pohjana ovat Tilastokeskuksen heinäkuussa 2022 julkaistavat, vuotta 2021 koskevat kansantalouden tilinpidon tiedot sekä muut julkiset tilastot, jotka on saatu käyttöön 22.8.2022 mennessä sekä hallituksen budjettineuvotteluissa 1.9.2022 tekemät päätökset.

Helsingissä syyskuussa 2022

Valtiovarainministeriön kansantalouselosasto

Mikko Spolander
Osastopäällikkö, ylijohaja

Jukka Railavo
Finanssineuvos
Reaalitalouden
yksikön päällikkö

Jenni Pääkkönen
Finanssineuvos
Julkisen talouden
yksikön päällikkö

Sisältö

Esipuhe	10
Yhteenveto	13
1 Talousnäkymät	25
1.1 Kansainvälinen talous.....	25
1.1.1 Maailmantalous	25
1.1.2 Maailmankauppa.....	28
1.1.3 Riskit	29
1.2 Ulkomaankauppa	30
1.2.1 Vienti ja tuonti.....	30
1.2.2 Hinnat ja vaihtotase.....	32
1.3 Kotimainen kysyntä.....	33
1.3.1 Yksityinen kulutus.....	33
1.3.2 Julkinen kulutus	38
1.3.3 Yksityiset investoinnit	38
1.3.4 Julkiset investoinnit.....	42
1.4 Kotimainen tuotanto.....	43
1.4.1 BKT	43
1.4.2 Jalostus	47
1.4.3 Palvelut.....	50
1.5 Työvoima.....	52
1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat.....	56
1.6.1 Palkat	56
1.6.2 Kuluttajahinnat.....	58
2 Julkinen talous	60
2.1 Julkisyhteisöt yhteensä	60
2.1.1 Julkisyhteisöjen velka.....	68
2.2 Valtionhallinto.....	73
2.3 Paikallishallinto.....	85
2.4 Hyvinvointialueet.....	88

2.5	Sosiaaliturvarahastot.....	90
2.5.1	Työeläkelaitokset.....	90
2.5.2	Muut sosiaaliturvarahastot	92
2.6	Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä	93
Liitetaulukot		98
Kehikot:		
	Finanssipolitiikan mitoitus.....	66
	Julkisen velan määrä kasvoi merkittävästi menetelmämuutoksen takia	70
	Vuoden 2023 budjetti ja valtiontalouden kehukset	76

Esipuhe

Valtiovarainministeriön ennuste maalaa yleisessä keskustelussa esiin nousseisiin odotuksiin nähden maltillisen kuvan talouden tulevaisuudesta seuraavien 6-18 kuukauden aikana.

Alkuvuosi 2022 on ollut taloudessa, tuotannossa ja työllisyydessä selvästi odotettua vahvempi. Kotitaloudet ovat kuluttaneet. Käyttäneet erityisesti palveluita, joita eivät voineet käyttää covid-19-epidemian vuoksi säädettyjen rajoitusten aikana.

Ennusteen mukaan talouden kasvu hidastuu merkittävästi ensi vuotta kohti kuljettaessa. Edessä on seisahtuvan kasvun vaihe, eikä talouden ajautumista taantumaan voi sulkea pois. Epävarmuus, pula energiasta, nopea inflaatio, rapautuva ostovoima ja nousevat korot leikkaavat kulutuksen ja investointien kasvua kaikkialla.

Vuoden 2023 aikana pitäisi kuitenkin alkaa helpottaa.

Ennusteessa ei ennakoida Venäjän hyökkäyssodan eskaloitumista. Ei covid-19-pandemian kärjistymistä eikä rajoituksia, jotka vaikuttaisivat oleellisesti tuotantoon, kysyntään, työllisyyteen. Ei valloilleen ryöpsähtävää hinta-palkka-kierrettä. Ei sähkö- tai muiden energiemarkkinoiden romahdusta. Ei muutosta EKP:n mandaattiin varmistaa rahoitusmarkkinoiden vakaus ja ankkuroida inflaatio-odotukset keskipitkällä aikavälillä. Ei muutosta luottamukseen, joka luotonantajilla on Suomen valtion kykyyn hoitaa velkansa ja muut vastuunsa.

Yllätyksiä todennäköisesti tulee. Edellä mainittuja tai muita. Yksittäin tai useita samaan aikaan. Niihin pitää varautua.

Verrattuna edelliseen kesäkuussa julkaistuun ennusteeseen riskit inflaation kerrannaisvaikutuksista ja nopean inflaation vaiheen pitkittymisestä, energiakriisistä ja talouden kasvun pysähtymisestä kokonaan pidemmäksi aikaa ovat kasvaneet. Lisäksi syksyllä alkava palkkakierros on yhä iso kysymysmerkki.

Kuluttajahintoja nostaa pula energian tarjonnasta. Lisäksi ylivirittyneillä markkinoilla pienetkin muutokset energian tarjonnassa tai kysynnässä näkyvät suurina muutoksina energian hinnassa. Kallistunut energia on jo nostanut esimerkiksi ruuan hintaa.

Kysyntäinflaatio ei ole vielä keskeinen nopeaa inflaatiota selittävä tekijä. Palkkainflaatiokaan ei ole vielä käynnistynyt.

Euroalueen rahaviranomaista epävarma ja epävakaa tilanne mietityttää. Euroalueen rahapolitiikka voi olla taiteilua inflaation leviämisen riskin ja taantumien riskin kanssa, mutta nollakorkojen aika on joka tapauksessa ohi.

Covid-19-pandemian hellitettyä usko tulevaisuuteen palasi nopeasti ja kotitaloudet ovat purkaneet kertyneitä säästöjä kulutukseen. Kotitaloudet ovat kuitenkin säikähtäneet uudelleen ja perusteellisesti. Eikä ihme. Euroopassa alkoi sota. Asuntolainojen korot nousevat. Uusien sähkösopimusten hinnat ovat moninkertaiset erääntyneisiin verrattuna. Vakaina pidetyt arjen puitteet muuttuvat nyt nopeasti.

Säikähdettyään kotitaloudet voivat alkaa säästää pahemman päivän varalle – ainakin ne kotitaloudet, joilla on siihen mahdollisuus ja viimeistään siinä vaiheessa, jos työmarkkinat sakkaavat pahemmin. Kasvava säästäminen leikkaisi kulutusta, talouden kokonaiskysyntää ja kasvua. Yritysten luottamuksessa tulevaisuuteen on vielä toistaiseksi ollut enemmän toivoa, vaikka näkemyksissä on paljon hajontaa.

Nopea työllisyyden ja kulutuksen kasvu ovat kasvattaneet verotuloja ja vahvistaneet julkista taloutta vuosina 2021-2022. Kun talouden kasvu hidastuu ja velanhoidon toimennot kasvavat, julkisen talouden alijäämät ja velka alkavat kasvaa uudelleen. Myös hyvinvointialueiden aloitukseen liittyvät kustannukset, päätökset tukea turvallisuutta, huoltovarmuutta, tutkimusta, tuotekehitystä ja talouden vihreää rakennemuutosta, toimet sähkön hinnan kohtuuttoman nousun kompensoimiseksi kotitalouksille sekä väestön ikääntymisestä aiheutuvat jatkuvasti kasvavat menot kasvattavat alijäämää.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan julkisen talouden rakenteellinen tulojen ja menojen välinen epätasapaino on n. 9 mrd. euroa. Julkisen talouden rahoitus ei ole kestäväällä pohjalla pitkällä aikavälillä.

Julkisen taloudenpidon lähtökohta on, että tulot ja menot sovitaan talouden suorituskyvyn asettamaan raamiin. Lisäksi julkisessa taloudessa pitää ylläpitää liikkumavaraa epäsuotuisamman kehityksen varalle. Taloudenpidon raami on ahdas ja jatkuva velkaantuminen ja muiden vastuiden kasvu syövät liikkumavaraa raamin sisällä.

Julkisen taloudenpidon kestävyysongelman juurisyy on, että taloutemme suorituskyky ei riitä julkisen sektorin tarpeisiin – lakisääteisiin ja muihin. Haluamme tarjota pohjoismaisten verrokkiemme tasoiset julkiset palvelut ja etuudet, vaikka taloutemme suorituskyky on verrokkejamme heikompi. Tätä juurisyytä ei pääse pakoon eikä se korjaannu itsestään.

Inflaatiosta ei ole korjaamaan tilannetta. Päinvastoin. Inflaatio estää talouden voimavaroja kohdentumasta tehokkaasti ja vaatii talttuakseen korkeampia korkoja ja heikompa työllisyyttä. Inflaatio heikentää edellytyksiä kasvattaa julkisen taloudenpidon raamia.

Julkisen sektorin tarpeiden ja talouden suorituskyvyn yhteen sovittamisessa on kaksi puolta.

Muuttamalla talouden toimintaympäristöä määrittäviä sääntöjä ja fiksulla julkisella rahankäytöllä voidaan tehostaa voimavarojen käyttöä taloudessa, tukea kasvua ja tulonmuodostusta ja luoda väljyyttä siihen raamiin, johon julkinen taloudenpito sovitaan. Ilmastonmuutos ja luontopääoman ylikulutus pakottavat joka tapauksessa löytämään nykyistä tehokkaampia ja kestävämpiä tapoja tuottaa, kuluttaa ja luoda kasvua taloudessa.

Samalla täytyy varautua tarkastelemaan julkisen sektorin tarpeita kokonaisuutena ja kriittisesti. Esimerkiksi menokartoitus on oiva väline ja hallituskauden vaihdos oiva tilaisuus tähän.

Yhteenveto

Talouden suhdannenäkymät vuosina 2022-2024

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 % v. 2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin vielä kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v. 2023. Myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkunut kesällä arvioitua nopeampana. Kuluttajahintojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua selvästi loppuvuodesta ja vuoden 2023 alkupuolella. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Ulkomaankaupan näkymiä varjostaa erityisesti Venäjän kanssa käytävän kaupan merkittävä supistuminen, vaikkakin vienti Venäjälle jatkuu osin edelleen. Euroopan talouskehityksen näkymät ovat synkentyneet kesästä, joten viennin kasvu jää lähivuosina vaisuksi.

Ennusteessa oletetaan, että elokuun alussa v. 2022 voimassa olevat Venäjään kohdistetut pakotteet jäävät voimaan koko ennustejaksolle. Rajoitteiden suoraa vaikutuksia suurempia ovat kuitenkin epäsuorat vaikutukset, kuten energiamarkkinoiden laaja häiriö ja hintojen nousu.

Koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset talouskasvuun ovat heikentäneet Suomen julkista taloutta. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu tänä vuonna ripeään talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Ensi vuonna alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna, mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna. Julkisyhteisöjen menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino on mittava ja kestävyysvajeen arvioidaan olevan nyt 3,0 % suhteessa BKT:hen eli noin 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.

Velanhoidokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoidokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita.

Energiakriisin uhka hidastaa Euroopan talouden kasvua

Maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet nopean inflaation, Euroopan energiakriisin sekä Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen takia. Geopoliittiset jännitteet suurvaltojen välillä ovat kasvaneet ja kehittyviä maita uhkaa edelleen ruokapula. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden nopean kasvun jälkeen 2,7 prosenttiin kuluvana vuonna ja edelleen 2,5 prosenttiin v. 2023.

Euroalueen näkymät ovat synkentyneet Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen ja energiapulan takia. Inflaatio on kiihtynyt edelleen, ja kuluttajien luottamus on alamaissa. Erityisesti Saksan talouden näkymät ovat heikot. Yhdysvaltojen talous supistui kuluvan vuoden ensimmäisellä ja toisella neljänneksellä. Yhdysvaltojen talouden ei kuitenkaan arvioida olevan taantumassa, sillä työllisyyden ja palkkojen kasvu on edelleen erittäin vahvaa. Kiinan talouskasvu on hidastunut huomattavasti kuluvan vuoden aikana ja yhä jatkuvat koronasulut ja kiinteistösektorin ongelmat heikentävät kasvunäkymiä.

Rahapolitiikkaa on kiristetty Yhdysvalloissa sekä euroalueella ja korkotasot ovat olleet nousussa. Vaikka Yhdysvaltojen inflaatiossa on näkyvillä jo hidastumisen merkkejä, inflaatio ei ole vielä pysyvästi hidastunut. Ennusteessa oletetaan, että pitkät ja lyhyet markkinakorot nousevat vuoden 2024 loppuun saakka.

Vaikea tilanne Euroopan energiamarkkinoilla jatkuu ja tulevana talvena joudutaan ehkä säännöstelemään energian kulutusta. Maakaasun hinta Euroopassa on erittäin korkea, mutta esimerkiksi raakaöljyn hinta on laskenut loppukevään 2022 huippulukemista. Myös teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet voimakkaasti kesän aikana, mikä heijastaa teollisuuden epävarmoja näkymiä. Raaka-aineiden hintojen oletetaan laskevan maltillisesti ennusteajaksolla.

Maailman tavarakauppa on ollut loppukeväästä lähtien vahvassa vedossa. Maailmankauppaa vaivanneen komponenttipulan hellittämisestä on joitakin merkkejä. Maailmankauppa kasvaa 4,2 % v. 2022, ja kasvu hidastuu maailmantalouden tilanetta heijastaen 4,0 prosenttiin v. 2023.

Hintojen nousu hydyttää talouden kasvun

Vuonna 2022 BKT kasvaa Suomessa 1,7 %, vaikka BKT:n kasvu hidastuu selvästi vuoden loppua kohden. Kuluttajahintainflaatio on kiihtynyt jo lähes 8 prosenttiin ja inflaatio nousee keskimäärin 6,5 prosenttiin tänä vuonna kansallisella

kuluttajahinnalla mitattuna. Vaikka kuluttajahintojen nousun nopeutuminen on edelleen suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta, kuluttajahintaindeksissä nousevien hintojen määrä ylittää kymmenkertaisesti laskevien hintojen määrän. Kuluttajahintainflaatio on hyvin laaja-alaista ja kaikkien hyödykeluokkien hinnat nousevat nopeasti.

Yksityinen kulutus ja varsinkin kestokulutushyödykkeiden kauppa kehittyivät heikosti tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Venäjän hyökkäyssodan ja sitä seuranneiden pakotteiden aiheuttama epävarmuus on heikentänyt kuluttajien luottamusta voimakkaasti, mikä näyttäisi siirtävän etenkin kestokulutushankintoja myöhempään ajankohtaan. Hintojen nousu syö kotitalouksien ostovoimaa ja pitää kulutuksen kasvun vaisuna loppuvuonna. Työllisyyden kasvusta huolimatta kotitalouksien reaalitytulot supistuvat ja kotitalouksien säästämisaste painuu nollan tuntumaan.

Suomen Venäjän viennin selvän supistumisen vuoksi tavaroiden ja palveluiden vienti kasvaa tänä vuonna selvästi vientimarkkinoiden kasvua hitaammin. Samalla varjostavaksi tekijäksi on noussut erityisesti euroalueen sekä Yhdysvaltojen heikentyneet talousnäköymät. Myös vienti- ja tuontihintojen voimakas kasvu hillitsee ulkomaankauppaa.

Vahvana jatkuva asuinrakentaminen kannattelee investointeja tänä vuonna. Muut yksityiset investoinnit supistuvat, kun luottamuksen heikkeneminen siirtää investointeja tulevaisuuteen.

Työllisyyden kasvu hidastuu alkuvuoden nopean kasvun jälkeen. Tästä huolimatta työllisyys kasvaa noin kaksi prosenttia tänä vuonna. Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen ja pula osaavasta työvoimasta heikentää edellytyksiä kasvattaa tuotantoa. Tänä vuonna solmittujen palkkasopimusten korotukset ovat yleisimmin olleet noin kaksi prosenttia, eli hieman suurempia kuin viime vuonna. Osaajien suuren kysynnän vuoksi palkkaliukumien arvioidaan kasvavan v. 2022.

BKT:n kasvu hidastuu Suomessa 0,5 prosenttiin v. 2023. Alkuvuonna kasvu on pysähdyksissä. Vuoden loppupuolella kotimainen kysyntä alkaa kuitenkin elpyä, kun hintojen nousu hidastuu selvästi ja reaalitypalkat kääntyvät hienoiseen nousuun.

Korkealle kohonnut hintataso hidastaa edelleen kotitalouksien ostovoiman kasvua v. 2023, minkä seurauksena yksityisen kulutuksen kasvunäkymät ovat vaisut.

Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 0,8 prosenttiin, kun työllisyyden kasvu pysähtyy ja kotitalouksien reaalityulojen kasvu on niukkaa.

Vuonna 2023 viennin kasvu lähestyy maailmanmarkkinoiden kasvua, vaikka yritykset eivät löydäkään täysimääräisesti korvaavia markkinoita Venäjän viennin tilalle. Erityisesti heikko kasvu euroalueella rajoittaa viennin kasvua.

Sodan vaikutukset heijastuvat tuontiin pakotteiden, kaupan häiriöiden sekä pienentyneen viennin kautta. Tuontituotteita pystytään kuitenkin korvaamaan nopeammin kuin uusia vientimarkkinoita pystytään löytämään, minkä lisäksi investoinnit tukevat tuontia ennustejakson alkupäässä.

Vuonna 2023 maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikkommat kuin tänä vuonna, mikä hillitsee kotimaisia investointeja. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät olivat koronapandemian jälkeen valoisat, mutta epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita tulevaisuudessa. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus taas vauhdittaa yksityisiä investointeja ennustejaksolla. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on koko ennustejaksolla 1,9 %, ja niiden suhde BKT:hen pysyy n. 19 prosentissa.

Julkisen kulutuksen määrä supistuu v. 2023, kun vaalikausi päättyy ja määräaikaiset menolisäykset lakkaavat. Kulutusmenot supistuvat edelleen hieman v. 2024, kun hyvinvointialueiden aloittamisesta ja järjestäytymisestä aiheutuvat muutuskustannukset pienenevät. Julkisen kulutuksen arvo kuitenkin nousee koko ennustejakson ajan, kun hinnat nousevat ripeästi.

Palkkasopimukset on tyypillisimmin sovittu kahdeksi vuodeksi, mutta ensi vuoden korotuksista on tarkoitus sopia tämän syksyn tai ensi vuoden alkupuolen aikana. Tässä ennusteessa oletetaan, että vuoden 2023 sopimuskorotukset ovat korkeampia kuin v. 2022. Oletuksen taustalla on työvoiman vahva kysyntä ja merkittävästi nopeutunut kuluttajahintojen nousuvauhti. Lisäksi palkkaliukumien oletetaan olevan keskimääräistä suurempia ensi vuonna ammattitaitoisen työvoiman suuren kysynnän vuoksi. Näin nimellisansiot nousisivat ensi vuonna 3½ %.

Niukka talouskasvu vähentää työvoiman kysyntää ja työllisten määrä supistuu hieman v. 2023. Työllisyyden kääntyminen laskuun lisää työttömyyttä etenkin jalostustoimialoilla, ja työttömyysasteen ennakoidaan kohoavan hieman tästä vuodesta.

Talouden kasvun elpyminen lisää työllisten määrää v. 2024, varsinkin palvelutoimi-aloilla. Työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin v. 2024, osin koska työikäinen väestö supistuu. Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammateittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi, kuten ennusteessa oletetaan, laskee työttömyysaste 6½ prosenttiin v. 2024.

Inflaatio on korkeimmillaan vuoden 2022 loppupuolella ja pysyttelee nopeana vuoden 2023 alkupuolella. Inflaatio hidastuu keskimäärin 3,2 prosenttiin v. 2023. Erityisesti sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan edelleen ja pysyvän korkealla vuoden 2023 alkupuolelle saakka. Energian hintoihin on odotettavissa jopa maltillista laskua vuoden 2023 loppupuolelta alkaen.

Elintarvikkeiden ja varsinkin tuoreruuan hintojen nousu kiihtyy tämän vuoden lopulla. Kohonneet kustannukset nostavat tuottajahintoja, mikä näkyy lopulta myös kuluttajahinnoissa. Korkea hintataso ja korkojen nousu vähentävät kokonaiskysyntää vähitellen ja hintapaineet helpottavat. Inflaatio painuu 1,8 prosenttiin v. 2024.

Vuoden 2024 talouskasvuksi ennustetaan 1,4 %. Viennin määrän palautuminen ajoittuu voimakkaimmin vuodelle 2024. Hintojen nousun hidastuessa kotitalouksien ostovoima kasvaa ja yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu.

Vuoden 2024 ansioiden nousuoletus kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Toisaalta talouskasvun ja sen myötä työllisyyden paranemisen sekä aloittaisen työvoimaniukkuuden oletetaan pitävän palkkaliukumat korkeina. Nimellisansioden ennustetaan nousevan noin 3 % v. 2024.

Julkinen talous ei ole kestäväällä pohjalla

Julkinen talous jatkaa vahvistumista tänä vuonna ripeän verotulojen kasvun sekä koronaepidemian vuoksi tehtyjen tukitoimien pienentymisen siivittämänä. Ensi vuonna alijäämä alkaa kasvaa uudelleen, kun talouden kasvu hidastuu ja työllisyys heikkenee. Julkinen talous pysyy rakenteellisesti alijäämäisenä tulevat vuodet ja julkisessa taloudessa on pidemmällä aikavälillä kestävyysvaje. Kestävyysvajeen arvioidaan olevan noin 3,0 % suhteessa BKT:hen eli noin 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.

Julkisyhteisöjen alasektoreista valtion alijäämä pienenee tänä vuonna, mutta alkaa sen jälkeen heikentyä talouden kasvun hidastuessa. Paikallishallinnon rakenne muuttuu ensi vuonna hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa. Kuntahallinto jää uudistuksen jälkeenkin alijäämäiseksi menoien kasvaessa mm. henkilöstökustannusten ja investointipaineiden vuoksi tuloja hieman nopeammin. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä laajojen investointien takia. Henkilöstökustannusten nopea kasvu kuitenkin heikentää alueiden alijäämää seuraavina vuosina. Sosiaaliturvarahastot säilyvät ylijäämäisinä omaisuustulojen kasvaessa, vaikka etuudet kasvavat suurten indeksitarkistusten vuoksi nopeasti ensi vuonna.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen supistuu hetkellisesti tänä vuonna. Velkasuhteen supistumiseen vaikuttavat alijäämien pieneneminen ja erityisen suotuisa nimellisen BKT:n kasvu. Ensi vuodesta lähtien nimellisen BKT:n kasvu hidastuu ja valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy mittavana, jolloin velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen.

Valtion viitelainojen korkojen nousun seurauksena velanhoitokustannusten arvioidaan kasvavan ennustejaksolla. Alati kasvavat velanhoitokulut ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä ja kaventavat julkisen talouden ennestäänkin niukkoja puskureita.

Energiapula Euroopassa ja hinta-palkkakierre ennusteen riskeinä

Inflaation hidastamiseksi tehtävät toimet ja mahdollinen energiapula saattavat heikentää talouskasvua jopa ennustettua enemmän Euroopassa sekä muualla kansainvälisessä taloudessa. Ennusteessa kotimaisen kulutuksen kasvun taittuminen hidastaa myös inflaatiota ensi vuoden loppua kohden. Jos inflaatio osoittautuu ennustettua nopeammaksi tai pitkäkestoisemmaksi, korkotaso tulee olemaan tässä ennusteessa oletettua korkeampi. Korkotason nousu ei riipu kotimaisten riskien toteutumisesta, koska euroalueen rahapolitiikalla vastataan euroalueen inflaatioon.

Hinta-palkkakierre euroalueella johtaisi kiristyvään rahapolitiikkaan ja korkeampiin korkoihin, mikä heikentäisi talouden kasvua sekä vientimarkkinoilla että Suomessa. Kilpailijamaita voimakkaampi kotimainen hinta-palkkakierre heikentäisi kustannuskilpailukykyä ja hidastaisi Suomen talouden kasvun elpymistä.

Investointiympäristön epävarmat näkymät voivat lykätä investointeja vielä enemmän eteenpäin tai estää niiden toteutumisen. Positiivisena riskinä yksityisille investoinneille ovat elpymis- ja palautumistukivälineen mahdollisesti katalysoimat yksityiset investoinnit suuremmissa määrin kuin ennusteessa on oletettu. Energiasektorin vihreisiin investointihankkeisiin liittyvä positiivinen riski, kun tavoitellaan riippumattomuutta venäläisistä fossiilisista polttoaineista nopeammalla aikataululla.

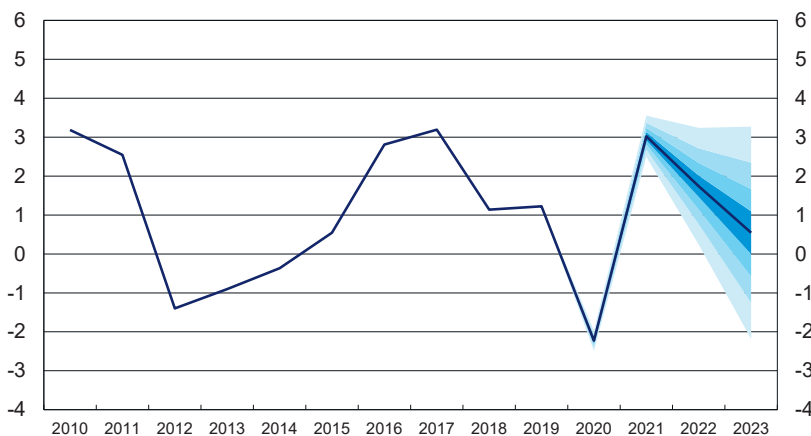
Julkisen talouden merkittävimmät riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaankin sekä siitä seuranneiden markkinahäiriöiden vaikutukset voivat heijastua julkiseen talouteen ennustettua enemmän niin yleisen talouskehityksen kuin myös tilanteen vaatiman varautumisen tai kansalaisille tehtävien kompensatioiden kautta. Myös covid-19-epidemian mahdolliset uudet aallot sekä niiden kerryttämä hoitovelka voivat lisätä julkiseen talouden menoja. Lisäksi hoitajaliittojen palkankorotuksiin liittyvä edelleen kustannusriski sopimusneuvottelujen ollessa kesken.

Oletettua nopeampi korkotason nousu kasvattaisi julkisen talouden velkaantumisen riskiä. Mitä korkeammalle tasolle velka nousee, sitä enemmän nousevat korot rasittavat julkista taloutta pidemmällä aikavälillä. Lisäksi julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Kuluva vaalikausi päättyy ensi vuoteen ja julkisen talouden ennuste on laadittu sen jälkeen nk. muuttumattoman politiikan urana. Uuden tulevan hallituksen päätökset voivat keinauttaa julkista taloutta molempiin suuntiin.

Talousskasvuennusteen epävarmuutta voidaan kuvata menneisiin ennustevirheisiin perustuvilla luottamusväleillä ennusteen ympärillä. Niiden mukaan BKT:n kasvu asettuu 80 prosentin todennäköisyydellä 0,2 % ja 3,2 % väliin v. 2022. Vastaavasti BKT:n kasvun arvioidaan olevan 80 prosentin todennäköisyydellä -2,2 % ja 3,3 % välillä v. 2023. Talousskasvu voi toki osua myös luottamusvälin ulkopuolelle etenkin, kun arvioihin kasvusta liittyy poikkeuksellisen suurta epävarmuutta.

Bruttokansantuotteen muutos

prosenttia

Lähde: Tilastokeskus, VM

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut

	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	251	1,2	-2,2	3,0	1,7	0,5	1,4
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	98	2,4	-5,8	5,6	1,8	2,6	3,2
Kokonaistarjonta	350	1,5	-3,3	3,7	1,8	1,2	2,0
Tavaroiden ja palvelujen vienti	99	6,7	-6,8	5,6	1,1	2,7	4,0
Kulutus	189	1,1	-2,6	3,3	1,4	0,5	1,0
yksityinen	128	0,7	-4,1	3,6	1,1	0,8	1,4
julkinen	61	2,0	0,5	2,7	1,8	-0,2	0,1
Investoinnit	59	-1,5	-0,5	1,1	3,6	1,2	1,7
yksityiset	49	-2,3	-3,1	4,6	2,8	0,1	2,9
julkiset	11	2,4	11,1	-12,8	7,3	5,9	-3,3
Kokonaiskysyntä	349	1,5	-3,4	3,5	1,8	1,2	2,0
kotimainen kysyntä	250	-0,4	-2,1	2,8	2,0	0,6	1,1

Taulukko 2. Muut keskeiset ennusteluvut

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	240	238	251	269	279	289
Palvelut, määrän muutos, %	1,7	-3,1	3,6	1,5	0,8	1,5
Koko teollisuus, määrän muutos, %	2,6	-1,3	0,7	2,7	1,3	1,7
Työn tuottavuus, muutos, %	0,2	0,2	0,1	0,3	0,7	1,3
Työlliset, muutos, %	1,0	-1,5	2,4	2,3	-0,2	0,3
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,3	73,9	73,8	74,1
Työttömyysaste, %	6,7	7,7	7,7	6,6	6,7	6,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,0	0,3	2,2	6,5	3,2	1,8
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,1	1,9	2,4	2,6	3,5	3,0
Vaihtotase, mrd. euroa	-0,7	1,5	2,3	-1,3	-1,8	-1,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,3	0,6	0,9	-0,5	-0,7	-0,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,1	1,3	1,5
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	0,1	-0,2	-0,1	1,4	1,8	2,0
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:hen, %	53,3	57,2	55,5	53,9	54,7	54,1
Veroaste, suhteessa BKT:hen, %	42,2	41,8	42,9	42,4	41,9	41,4
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-0,9	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2	-2,2
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-1,1	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0	-2,9
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	64,9	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	44,3	52,5	51,2	50,8	52,0	53,1

Keskipitkän aikavälin näkymät 2025-2026

Keskipitkällä aikavälillä on näköpiirissä vaimeata kasvua, kun talouskasvu on noin puolitoista prosenttia vuosina 2025-2026. Suomen talouden arvioidaan olevan yhä normaalikapasiteettinsa alapuolella v. 2024. Tuotanto lähestyy arvioitua potentiaalisen tuotannon tasoa¹ ja tuotantokuilu umpeutuu v. 2026².

Työpanoksen muutos kasvattaa potentiaalista tuotantoa vuoteen 2023 saakka, jonka jälkeen työpanoksen kasvu pysähtyy ja se alkaa pienentää potentiaalista tuotantoa, kun työikäisen väestön määrä jatkaa vähenemistä ja osallistumisasteen kasvu pysähtyy. Myös työttömyysasteen lasku lähelle rakenteellista työttömyysastetta alkaa rajoittaa työpanoksen kasvua.

Työpanoksen lisäksi talouden tuotantoedellytyksiin vaikuttaa pääomakanta. Pääomakannan kasvu lisää potentiaalisen tuotannon kasvua reilulla puolella prosentilla vuosittain vuosina 2021–2026.

Kolmas potentiaalisen tuotannon kasvun lähde on kokonaistuottavuus. Sen kasvu on vahvistunut viime vuosina verrattuna 2010-luvun alkuun. Tuottavuuden kasvu on kuitenkin heikkoa verrattuna 2000-luvun alkuun. Heikompaa kasvua selittää mm. talouden rakennemuutos. Korkean tuottavuuden toimialojen tuotanto on supistunut ja koko talouden rakenne on palveluvaltaistunut. Hidas tuottavuuden kasvu on ollut yleistä myös muualla kehittyneissä talouksissa. Kokonaistuottavuuden trendikasvun arvioidaan vuosina 2021–2026 olevan noin puoli prosenttia vuodessa, kun 2000-luvun alkupuolella kasvu ylsi keskimäärin yli kahteen prosenttiin vuodessa.

¹ Valtiovarainministeriö käyttää potentiaalisen tuotannon ja tuotantokuilun arvioinnissa EU:n komission ja jäsenmaiden yhdessä kehittämää tuotantofunktiomenetelmää, jossa potentiaalisen tuotannon kasvu jaetaan arvioihin potentiaalisen työpanoksen, pääoman ja kokonaistuottavuuden kehityksestä. Potentiaalinen tuotanto ja tuotantokuilu ovat havaitsemattomia muuttujia, joiden arviointiin liittyy epävarmuutta etenkin voimakkaan suhdannesyklin sekä tuotantorakenteen nopean muutoksen aikana.

² Valtiovarainministeriön keskipitkän aikavälin kehitysarvio perustuu arvioon potentiaalisen tuotannon kehityksestä, sillä sen ajatellaan määrittävän talouden kasvuedellytykset lyhyen aikavälin jälkeen. Lähtökohtana on, että talouskasvu vuosille t+3 ja t+4 arvioidaan siten, että tuotantokuilu sulkeutuu viimeistään vuonna t+4. Poikkeuksellisissa suhdannetilanteissa tästä perusoletuksesta voidaan kuitenkin poiketa, mikäli on selvää, että säännön noudattaminen tuottaisi epäuskottavia tuloksia. Tällöin tuotantokuilu voi tilanteesta riippuen olla positiivinen tai negatiivinen vuonna t+4.

Taulukko 3. Keskeisiä lukuja keskipitkällä aikavälillä

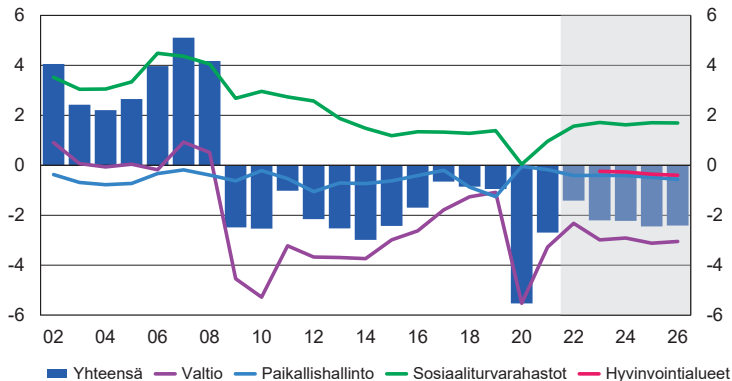
	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**
BKT markkinahintaan, määrän muutos, %	-2,2	3,0	1,7	0,5	1,4	1,5	1,4
Bruttokansantuote, mrd. euroa	238	251	269	279	289	299	310
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	0,3	2,2	6,5	3,2	1,8	1,9	2,0
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	6,6	6,7	6,5	6,4	6,3
Työllisyysaste, %	70,7	72,3	73,9	73,8	74,1	74,4	74,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:hen, %	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2	-2,2	-2,4	-2,4
Valtio	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0	-2,9	-3,1	-3,1
Paikallishallinto ¹	-0,0	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5	-0,6
Hyvinvointialueet				-0,2	-0,3	-0,4	-0,4
Sosiaaliturvarahastot	0,0	0,8	1,3	1,4	1,4	1,5	1,6
Rakenteellinen jäämä, suhteessa BKT:hen, %	-3,8	-2,0	-1,0	-1,5	-1,7	-2,2	-2,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:hen, %	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1	75,2	76,0
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	52,5	51,2	50,8	52,0	53,1	53,7	54,1
Tuotantokuilu, % potentiaalisesta tuotannosta ²	-3,0	-1,2	-0,7	-1,2	-0,9	-0,4	0,0

¹ Pl. hyvinvointialuehallinto vuodesta 2023 alkaen

² Arvioitu EU:n yhteisellä menetelmällä

Julkisyhteisöjen rahoitusasema

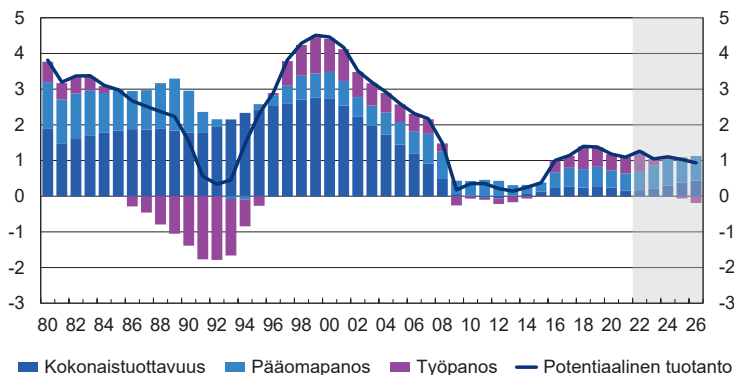
suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Potentiaalisen tuotannon kasvu ja sen osatekijät EU-menetelmän mukaan, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

1 Talousnäkymät

1.1 Kansainvälinen talous

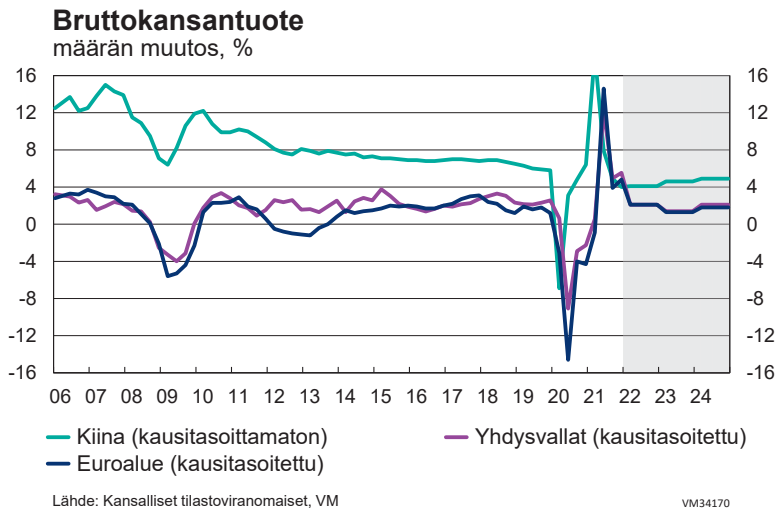
1.1.1 Maailmantalous

Maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet nopean inflaation, Euroopan energiakriisin sekä Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen takia. Geopoliittiset jännitteet suurvaltojen välillä ovat kasvaneet. Kehittyviä maita uhkaa edelleen ruokapula. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden nopean kasvun jälkeen 2,7 prosenttiin kuluvana vuonna ja edelleen 2,5 prosenttiin v. 2023.

Yhdysvaltojen talous supistui kuluvan vuoden ensimmäisellä ja toisella neljänneksellä. Työllisyys on kuitenkin erittäin vahvaa. Vallitsevan ajattelun mukaan talous ei ole taantumassa. Rahapolitiikkaa on kiristetty erittäin nopeasti, ja inflaatio näyttää jo hidastumisen merkkejä. Kokonaistuotanto kasvaa 2,1 % kuluvana vuonna ja 1,4 % v. 2023.

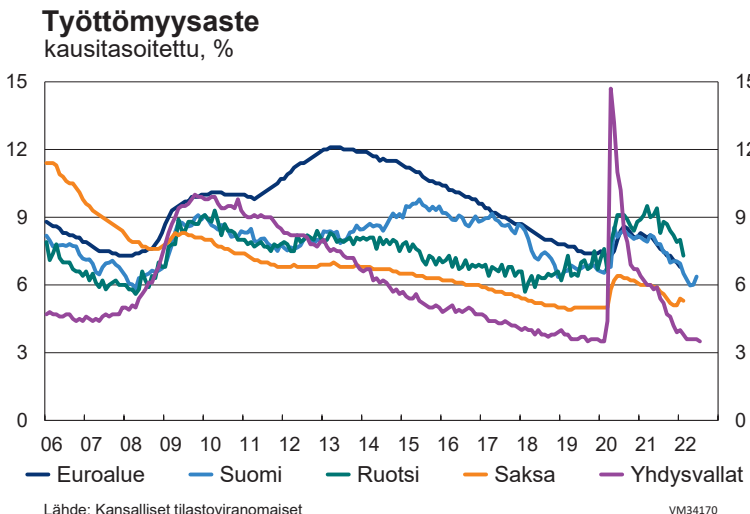
Kiinan talouskasvu on hidastunut huomattavasti kuluvan vuoden aikana. Brutto-kansantuote supistui voimakkaasti vuoden toisella neljänneksellä edellisneljänneeseen verrattuna. Jatkuvat koronasulut ja kiinteistösektorin ongelmat heikentävät näkymiä. Vähittäiskaupan ja teollisen tuotannon kasvu jäivät odotuksista heinäkuussa. Keskuspankki alensi yllättäen elokuussa keskeistä ohjauskorkoa. Talouskasvu hidastuu 4,1 prosenttiin kuluvana vuonna. Ensi vuonna talous elpyy 4,6 prosentin kasvuun.

Euroalueen näkymät ovat synkentyneet Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen ja energiakriisin takia. Inflaation kiihtyminen on jatkunut, ja kuluttajien luottamus on alamaissa. Erityisesti Saksan näkymät ovat haastavat. Eteläinen Eurooppa sen sijaan on hyötynyt koronasulkujen poistumisesta. Tulevasta talvesta odotetaan energian saatavuuden takia erittäin vaikeaa. Kokonaistuotannon kasvu hidastuu 2,1 prosenttiin v. 2022 ja edelleen 1,3 prosenttiin v. 2023.

Ison-Britannian talous supistui hieman vuoden 2022 toisella neljänneksellä suhteessa edellisneljännekseen. Erittäin nopea inflaatio rajoittaa kuluttajien realituloja ja yksityistä kulutusta. Brexitiin liittyvät ongelmat haittaavat erityisesti vientiyrityksiä. Kauppataseen alijäämä onkin supistunut ennennäkemättömän suureksi. Kokonaistuotanto kasvaa 2,7 % v. 2022 ja 1,8 % v. 2023.

Kokonaistuotanto elpyi Ruotsissa kuluvan vuoden toisella neljänneksellä heikon ensimmäisen neljänneksen jälkeen, mutta näkymät ovat yhä haastavat. Kuluttajien luottamus talouskehitykseen on heikompaa kuin kertaakaan 2000-luvulla. Inflaation kiihtymistä on lisännyt kruunun heikentyminen suhteessa euroon ja Yhdysvaltain dollariin. Kokonaistuotanto kasvaa 1,8 % v. 2022 ja 1,6 % v. 2023.

Venäjän talous supistuu v. 2022 hyökkäyssodan takia, mutta aiemmin arvioitua vähemmän. Kaivannaisteollisuuden tuotanto nousi kesäkuussa öljyn tuotannon elpymisen johdosta. Sen sijaan jalostusteollisuuden supistuminen jatkui samaan aikaan. Kotitaloudet ovat reagoineet taloustilanteeseen lisäämällä säästämistä. Kokonaistuotanto supistuu 7 % v. 2022, ja epävarman tilanteen jatkuessa vielä 2 % v. 2023.

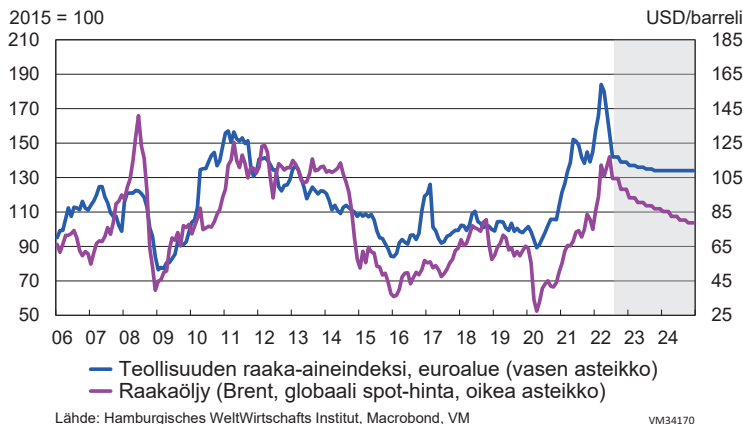
Japanin talous on hiljalleen elpymässä pitkään jatkuneiden koronarajoitusten poistuttua. Inflaatio on kiihtynyt varsin maltillisesti verrattuna muihin kehittyneisiin talouksiin. Keskuspankki ei ole kiristänyt rahapolitiikkaa, vaan harjoittaa sen sijaan edelleen ns. tuottokäyräkontrollipolitiikkaa. Kokonaistuotanto kasvaa 0,7 % v. 2022 ja kasvu hidastuu 0,3 prosenttiin v. 2023.

Epävakaa tilanne kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla jatkuu. Etenkin Euroopan osalta on ilmassa pessimismää, riskinottohalukkuus on vähentynyt ja pääoma on hakeutunut turvasatamiin. Osakemarkkinoilla on ollut myönteistä kehitystä kesän aikana, mutta euroalueella ja Yhdysvalloissa keskeiset indeksit ovat edelleen alle vuoden alun tason. Sekä lyhyet että pitkät korot ovat heilahdelleet voimakkaasti, heijastaen hermostuneisuutta markkinoilla. Euroalueella eteläisten jäsenvaltioiden lainojen korkoerot suhteessa Saksaan ovat kasvaneet ja EKP onkin ottanut käyttöön uuden rahapoliittisen välineen korkoerojen pitämiseksi hallinnassa. Yhdysvaltojen dollari on vahvistunut suhteessa muihin päävaluuttoihin, heijastaen rahapolitiikan nopeaa kiristymistä ja korkojen nousua.

Inflaatio on yhä nopeaa lähes maailmanlaajuisesti. Energiakriisi ylläpitää nopeaa inflaatiota etenkin Euroopassa. Inflaatio on lisäksi muodostunut yhä laaja-alaisemmaksi, mitä heijastaa monessa taloudessa kiihtynyt pohjainflaatio. Kuitenkin, joitain merkkejä inflaatio-odotusten vaimenemisesta on ilmennyt Yhdysvaltojen ohella myös Euroopassa. Inflaation odotetaan laajalti hidastuvan vuoden 2023 kuluessa.

Vaikea tilanne Euroopan energiamarkkinoilla jatkuu. Tulevana talvena joudutaan ehkä säännöstelemään energian kulutusta. Toisaalta raakaöljyn hinta on laskenut loppukevään 2022 huippulukemista. Venäjän hyökkäyssodan ja siitä johtuvan epävarman tilanteen takia maakaasun hinta Euroopassa on erittäin korkea. Sen sijaan teollisuuden raaka-aineiden hinnat ovat laskeneet voimakkaasti keväästä, heijastaen ehkä teollisuuden epävarmoja näkymiä. Raaka-aineiden hinnat laskevat maltillisesti ennustejaksolla.

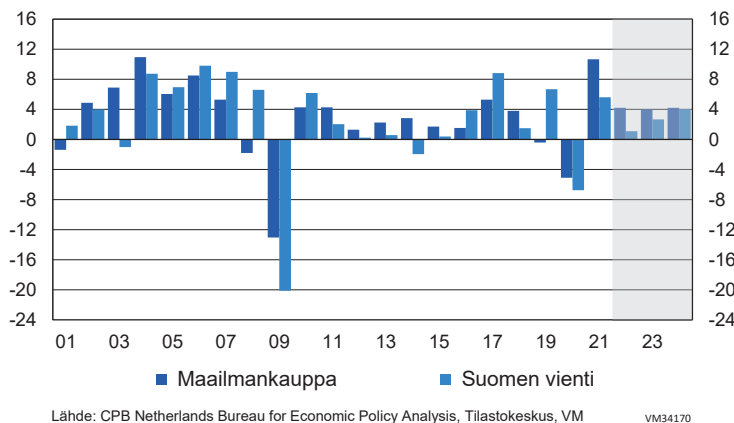
Raaka-aineiden hinnat

1.1.2 Maailmankauppa

Maailman tavarakauppa on ollut loppukeväästä lähtien vahvassa vedossa. Lisäksi vuoden 2021 lopun vahvan kasvuperinnön ansiosta kaupan kasvu jatkuu melko nopeana v. 2022. Joitakin merkkejä maailmankauppaa vaivanneen komponenttipulan hellittämisestä on ilmaantunut. Toisaalta jännityksen kiristyminen Itä-Aasiassa voi haitata Etelä-Kiinan meren alueen vilkasta merirahtiliikennettä. Maailmankauppa kasvaa 4,2 % v. 2022, ja kasvu hidastuu maailmantalouden tilannetta heijastaen 4,0 prosenttiin v. 2023.

Maailmankauppa määrän muutos, %

1.1.3 Riskit

Maailmantalouden näkymiin liittyvät riskit painottuvat vahvasti alasuuntaan. Keskeinen riski Euroopassa ja Yhdysvalloissa on talouden ajautuminen taantumaan loppuvuonna 2022 ja alkuvuonna 2023. Olennainen taantumaan johtava tekijä olisi nopean inflaation jatkuminen odotettua pidempään, jolloin kotitalouksien reaalitulot heikkenisivät edelleen. Venäjän hyökkäyssodan pitkittyminen heijastuisi epävarman taloustilanteen jatkumisena etenkin Euroopassa. Energiamarkkinoiden vaikea tilanne voi johtaa kriisiin Euroopassa tulevana lämmityskautena. Geopoliittisten jännitteiden kärjistyminen Kiinan ja Yhdysvaltojen välillä varjostaisi talousnäkymiä maailmanlaajuisesti.

Myönteisenä riskinä voidaan nähdä maailman tavarakauppaa haitanneiden logistiikkaongelmien hellittäminen odotettua laajemmin. Lisäksi maailmantalouden näkymien heikennyttyä inflaatio voi hidastua monessa taloudessa odotettua nopeammin.

Taulukko 4. Bruttokansantuote

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	määrän muutos, prosenttia					
Maailma (PPP)	3,0	-3,1	6,3	2,7	2,5	3,0
Euroalue	1,6	-6,5	5,6	2,1	1,3	1,8
EU	1,9	-5,9	5,3	2,1	1,3	1,8
Saksa	1,1	-4,9	2,9	1,6	0,9	1,8
Ranska	1,9	-7,9	6,8	2,0	1,2	1,7
Ruotsi	2,0	-2,3	4,9	1,8	1,6	2,1
Iso-Britannia	1,7	-9,3	7,4	2,7	1,8	1,4
Yhdysvallat	2,3	-3,4	5,8	2,1	1,4	2,1
Japani	-0,2	-4,6	1,8	0,7	0,3	0,6
Kiina	6,0	2,2	8,1	4,1	4,6	4,9
Intia ¹	3,7	-6,8	9,5	6,0	6,7	5,5
Venäjä	2,2	-2,7	4,7	-7,0	-2,0	0,0

¹ Tilivuosi

Lähde: Kansalliset tilastoviranomaiset, VM

Taulukko 5. Taustaoletukset

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Maailmankaupan kasvu, %	-0,4	-5,1	10,7	4,2	4,0	4,2
USD/EUR	1,12	1,14	1,18	1,06	1,00	0,98
Teollisuuden raaka-ainehinnat, EA, € (2015=100)	100,9	100,0	140,1	154,4	135,5	134,0
Raakaöljy (Brent), \$/barreli	64,1	43,4	70,7	102,9	89,8	81,7
3 kk euribor, %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,1	1,3	1,5
Valtion obligaatiot (10 v), %	0,1	-0,2	-0,1	1,4	1,8	2,0
Viennin markkinaosuus (2010 = 100) ¹	99,9	98,1	93,7	90,9	89,8	89,6
Tuontihinnat, %	0,4	-5,1	9,5	20,8	2,5	0,5

¹ Viennin kasvun suhde maailmankaupan kasvuun

Lähde: CPB, Macrobond, HWWI, Tilastokeskus, VM

1.2 Ulkomaankauppa

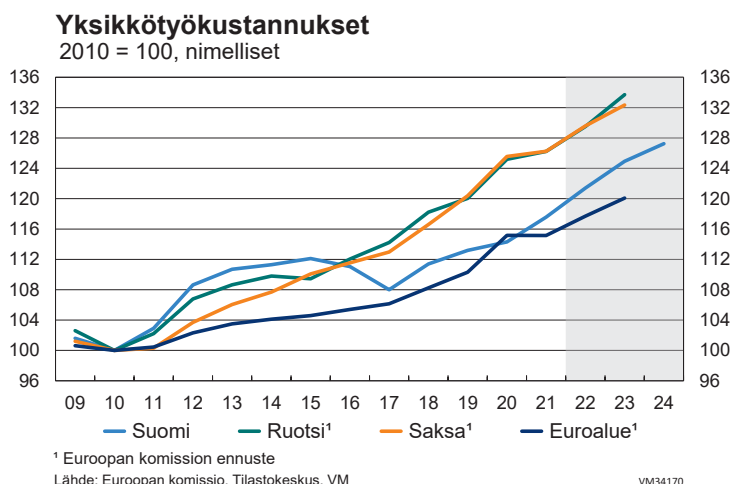
1.2.1 Vienti ja tuonti

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on heikentänyt Suomen ulkomaankaupan näkymiä merkittävästi. Venäjän osuus Suomen viennistä ja tuonnista on puolittunut hyökkäyksen alun jälkeen. Kauppa ei kuitenkaan ole vielä loppunut. Samalla varjostavaksi tekijäksi on noussut erityisesti euroalueen sekä Yhdysvaltojen talousnäkömät. Suomelle tärkeän kauppakumppanin Saksan talouden näkömät ovat heikentyneet keväästä. Samalla inflaatiovauhti heikentää kuluttajien ostovoimaa niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin. Myös vienti- ja tuontihintojen voimakas kasvu hillitsee viennin ja tuonnin määrän kehitystä etenkin ennustejakson alkuvuosina. Kiinan rajut koronasulut aiheuttavat myös epävarmuutta maailmankauppaan, mikä heijastuu riskinä Suomelle.

Vuonna 2022 viennin määrä kasvaa 1,1 %. Viennin kasvun hidastumisen ennustetaan tulevan etenkin tavaraviennistä, samalla kun palveluvienti pysyy vahvana mm. matkailun ja televiestinnän-, tietotekniikan- ja tietopalveluiden vetämänä. Vuonna 2023 viennin kasvu vahvistuu, kun yritykset pystyvät korvaamaan katoavaa Venäjän markkinaa. Samalla kuitenkin euroalueen heikentyneet talousnäkömät rajoittavat

kasvua toisesta suunnasta. Viennin määrän odotetaan kasvavan 2,7 % v. 2023. Viennin määrän palautuminen ajoittuu voimakkaammin vuodelle 2024 ja kasvun odotetaan olevan 4,0 %, kun etenkin tavarakauppa piristyy.

Vuonna 2022 tuonnin määrä kasvaa 1,8 %. Sodan vaikutukset näkyvät tuonnin määrässä pakotteiden, kaupan häiriöiden sekä laskeneen viennin kautta. Tuontituotteita pystytään kuitenkin korvaamaan nopeammin kuin uusia vientimarkkinoita pystytään löytämään, jonka lisäksi julkiset investoinnit tukevat tuontia ennustejakson alkupäässä. Tavaroiden ja palveluiden tuonnin odotetaan kasvavan v. 2023 2,6 % ja v. 2024 3,2 %.

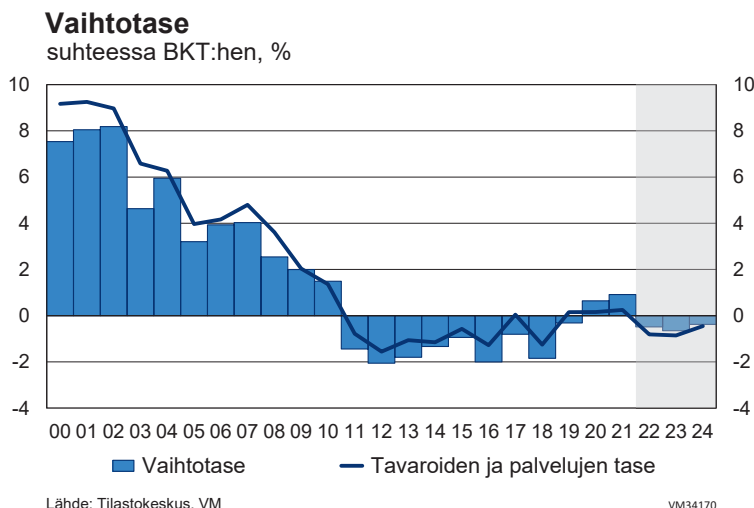
Taulukko 6. Ulkomaankauppa

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	määrän muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	6,7	-6,8	5,6	1,1	2,7	4,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	2,4	-5,8	5,6	1,8	2,6	3,2
	hinnan muutos, prosenttia					
Tavaroiden ja palvelujen vienti	-0,2	-4,1	9,7	18,7	2,4	0,6
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	0,4	-5,1	9,5	20,8	2,5	0,5

1.2.2 Hinnat ja vaihtotase

Hinnat ovat nousseet v. 2022 nopeasti. Viennin ja tuonnin rakenne-erojen takia tuontihinnat nousevat v. 2022 nopeammin kuin vientihinnat. Tämä heikentää Suomen vaihtosuhdetta väliaikaisesti. Hintojen nousupaine tulee etenkin tavaroista niin tuonti- kuin vientihinnoissa. Vuonna 2022 tuontihintojen odotetaan nousevan 20,8 %, kun vientihinnat nousevat 18,7 %. Vuonna 2023 hintojen nousun odotetaan tasaantuvan merkittävästi. Tuontihinnat kasvavat edelleen vientihintoja nopeammin, mutta ero ei enää ole selkeä. Vuonna 2023 tuontihintojen odotetaan nousevan 2,5 %, kun vientihinnat nousevat 2,4 %. Vuonna 2024 hintojen nousun hidastuminen jatkuu entisestään ja tuontihintojen odotetaan nousevan 0,5 %, kun vientihinnat nousevat 0,6 %. Ero tavaroiden ja palveluiden hinnan nousussa tasaantuu kohti ennustejakson loppua.

Tilastorevisioiden jälkeen, v. 2021 vaihtotase oli 2,3 mrd. euroa ylijäämäinen. Vuonna 2022 vaihtotaseen odotetaan kääntyvän 1,3 mrd. euroa alijäämäiseksi etenkin viennin kasvaessa tuontia vähemmän. Myös ensitulojen odotetaan heikentyvän v. 2022, mikä pienentää tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämää. Vienti ei elvy ennustejakson aikana ennen Venäjän hyökkäystä edeltäneelle tasolle ja siksi vaihtotase pysyy alijäämäisenä myös vuosina 2023 ja 2024. Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase jatkaa supistumistaan kohti ennustejakson loppua, mutta pysyy kuitenkin ylijäämäisenä. Vaihtotase suhteessa BKT:een oli v. 2021 0,9 % ja sen odotetaan v. 2022 olevan -0,5 %.

Taulukko 7. Vaihtotase

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Tavaroiden ja palvelujen tase	0,4	0,4	0,6	-2,2	-2,4	-1,3
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-1,1	1,2	1,7	0,9	0,6	0,2
Vaihtotase	-0,7	1,5	2,3	-1,3	-1,8	-1,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,3	0,6	0,9	-0,5	-0,7	-0,4

1.3 Kotimainen kysyntä

1.3.1 Yksityinen kulutus

Kotitalouksien kulutus laski vuoden 2022 ensimmäisellä neljänneksellä etenkin kestokulutustavaroiden kulutuksen laskiessa selvästi. Tilastokeskuksen pikaennakon mukaan BKT kasvoi 0,6 % toisella vuosineljänneksellä, mutta yksityisen kulutuksen kehityksestä toisella neljänneksellä ei ennusteen laadintahetkellä ollut tilastotietoa.

Hintojen nopea nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, mikä heikentää yksityisen kulutuksen kasvunäkymiä etenkin tänä ja ensi vuonna. Venäjän hyökkäyssodan ja sitä seuranneiden pakotteiden aiheuttama epävarmuus on myös laskenut kuluttajien luottamusta, mikä näyttäisi siirtävän etenkin kestokulutushankintoja myöhemmän ajankohtaan.

Yksityinen kulutus kokonaisuudessaan kasvaa 1,1 % v. 2022, sillä hintojen noususta huolimatta palveluiden kulutus lisääntyy covid-epidemian väistyessä.

Vuonna 2023 yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu 0,8 prosenttiin työllisyyden kasvun pysähtyessä ja kotitalouksien reaalityulojen kasvaessa vain niukasti. Hintojen nousun hidastuessa kotitalouksien ostovoima paranee jo reippaammin v. 2024 ja yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu 1,4 prosenttiin.

Teollisuuden ja kuluttajien luottamus saldo, kausitasoitettu

Kuluttajien luottamus omaan talouteen heikkeni edelleen heinäkuussa: kuluttajien arviot oman talouden nykytilanteesta sekä oman talouden tilanteesta 12 kk kuluttua kääntyivät molemmat saldoltaan negatiivisiksi, mikä on hyvin poikkeuksellista. On kuitenkin hyvä huomata, että edelleen vain 31 % kuluttajista arvioi taloutensa huononevan seuraavien 12 kk aikana.

Palkkasumman kasvu on jatkunut vahvana: maaliskokuussa koko talouden palkkasumma kasvoi yli 6 % vuodentakaisesta. Reaalisen palkkasumman kasvu kuitenkin pysähtyi keväällä inflaation kiihtyessä 7 prosentin tuntumaan.

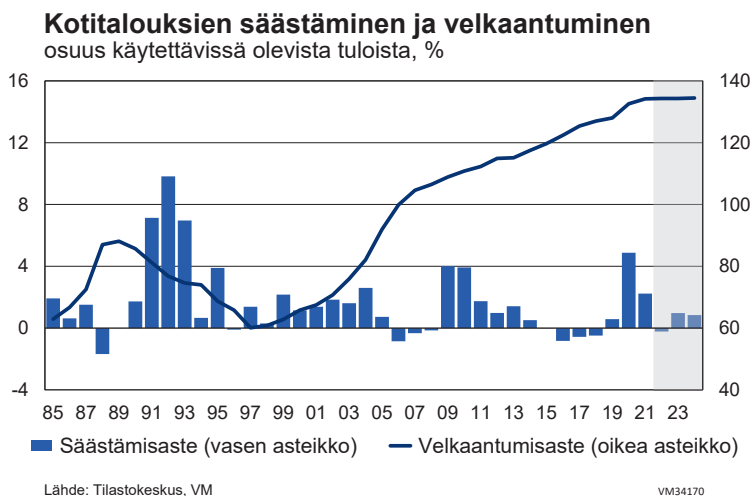
Vähittäiskaupan myynnin määrä jäi toisella vuosineljänneksellä lähes 4 % pienemmäksi kuin vuotta aiemmin. Myös pankkien maksukorttidata osoittaa tavaroiden kulutuksen laskeneen alkuvuoden aikana. Palveluiden kulutus on sen sijaan ollut kasvussa alkuvuonna sekä palveluiden liikevaihtokuvaajan että maksukorttidatan perusteella.

Kestokulutustavaroiden kulutus kääntyi vuoden 2021 lopulla laskuun covid-19-pandemian aikaan vallinneelta hyvin korkealta tasoltaan. Henkilöautojen ensirekisteröinnit ovat olleet alkuvuonna 2022 reilut 20 % edellisvuotta alempana, mutta tähän vaikuttaa myös komponenttipulan aiheuttama toimitusaikojen pidentyminen. Heikon alkuvuoden sekä poikkeuksellisen matalan kuluttajien luottamuksen seurauksena kestokulutuksen ennakoitaan vähenevän vajaat 9 % v. 2022. Ensi vuonna kestokulutus kasvaa maltilliset 1,5 %.

Puolikestävien tavaroiden kulutus on myös kääntynyt laskuun alkuvuonna ja koko vuonna 2022 niiden kulutuksen ennakoitaan nousevan vain alle prosentin. Kasvu jää hyvin hitaaksi myös ensi vuonna.

Energian, polttoaineiden ja ruoan hintojen nopea nousu kääntää lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen laskuun v. 2022, vaikkakin lyhytikäisten tavaroiden kulutuksen hintajousto on tyypillisesti melko vähäistä heikon korvattavuuden vuoksi. Korkean hintatason seurauksena lyhytikäisten tavaroiden kulutus ei kasva ensi vuonnakaan.

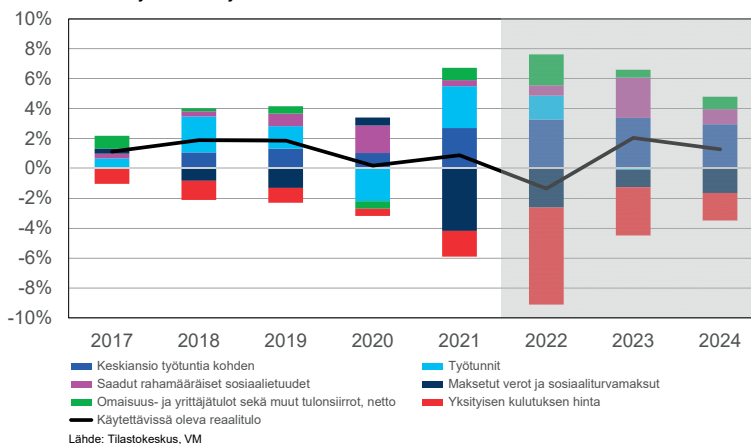
Palveluiden kulutus on jatkanut kasvuaan alkuvuonna. Kulutuksen ennustetaan kasvavan 4 % v. 2022, sillä palveluiden kulutus on edelleen covid-19-pandemiaa edeltäneen tason alapuolella. Venäjän hyökkäyssodan ennakoitaan kuitenkin hie-man hidastavan ulkomaanmatkailun palautumista mm. Aasian lentojen uudelleen-reitittämisen takia. Kotitalouksien ostovoiman heikentyessä palveluiden kulutuksen kasvu hidastuu yhteen prosenttiin v. 2023.

Säästämisasteen ennustetaan laskevan nollan tuntumaan tänä vuonna yksityisen kulutuksen hintojen noustessa tuloja nopeammin. Velkaantumisasteen kasvuvauhdin ennakoitaan hidastuvan kuluvan vuoden aikana korkojen nousun takia.

Kotitalouksien yhteenlaskettua ostovoimaa mittaava käytettävissä oleva reaalitytö kasvoi v. 2021 vajaan prosentin, johtuen etenkin palkansaajakorvausten kasvusta.

Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalityulo¹ muutos ja osatekijöiden kasvuvaikutukset, %

Kotitalouksien ostovoiman arvioidaan laskevan noin prosentin v. 2022 poikkeuksellisen nopean kuluttajahintojen nousun syödessä kokonaan käytettävissä olevien tulojen kasvun. Ostovoimaa heikentää hintojen nousun lisäksi myös saatujen sosiaalietuuksien hidas kasvu, sillä vuoden 2022 korkea inflaatio nostaa indekseihin sidottuja sosiaalietuuksia pääosin vasta v. 2023. Keskiansioiden nousua v. 2022 nopeuttaa työnantajan eläkemaksun määräaikainen korotus.

Kotitalouksien käytettävissä olevan reaalityulon arvioidaan kääntyvän jälleen kasvuun v. 2023 inflaation hidastuessa ja saatujen sosiaalietuuksien kasvaessa reilusti indeksikorotusten myötä. Yksityisen kulutuksen hintojen nousun arvioidaan hidastuvan noin 3 prosenttiin v. 2023 ja alle 2 prosenttiin v. 2024.

¹ Maksettujen verojen ja sosiaaliturvamaksujen kontribuutio sekä yksityisen kulutuksen hinta esitetään kuviossa vastakkaismerkkisinä, sillä niiden kasvu pienentää kotitalouksien käytettävissä olevaa reaalityuloa.

1.3.2 Julkinen kulutus

Julkiset kulutusmenot kasvoivat viime vuonna poikkeuksellisen ripeästi. Kulutusmenoja kasvattivat etenkin covid-19-epidemian hoidosta ja torjunnasta aiheutuneiden kustannusten merkittävä kasvu ja toisaalta julkisten palvelujen asteittainen normalisoituminen vuoden 2020 kevääseen verrattuna, jolloin monet toiminnot olivat covid-19-epidemian vuoksi vajaakäytöllä rajoitustoimien vuoksi.

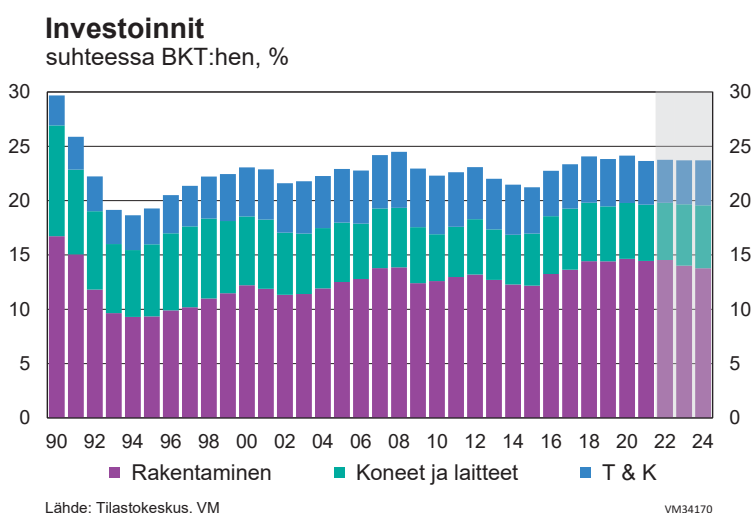
Julkisten kulutusmenojen määrän kasvun arvioidaan hidastuvan 1,8 prosenttiin v. 2022 mm. covid-19-epidemian aiheuttamien lisämenojen pienentyessä edellisvuodesta, vaikka osa vuodelle 2021 budjetoiduista määrärahoista siirtyikin kuluvalle vuodelle. Kulutusmenojen kasvua ylläpitävät mm. väestön ikääntymisestä aiheutuva palvelutarpeen kasvu, Venäjän hyökkäyssodan edellyttämä varautuminen ja siitä aiheutunut maahanmuuton kasvu sekä hallitusohjelman mukaiset tehtävien laajennukset, joiden kustannukset nousevat vuosittain.

Julkisen kulutuksen määrä supistuu v. 2023, kun vaalikausi päättyy ja määräaikaista menolisäyksiä lakkaa. Vuonna 2024 palvelutarpeen kasvu lisää sosiaali- ja terveydenhuoltomenojen kasvua, mutta osa elpymis- ja palautumisvälineellä rahoitettavista menoista poistuu ja hyvinvointialueiden aloittamisesta ja järjestäytymisestä aiheutuvat muutuskustannukset pienenevät, minkä seurauksena kulutusmenojen kasvu jää varsin maltilliseksi, vain 0,1 prosenttiin. Julkisen kulutuksen arvo kuitenkin nousee koko ennustejakson ajan hintojen noustessa viime vuosia ripeämmin. Koko paikallishallintosektorin (ml. hyvinvointialuehallinto) ansiokehityksen on oletettu mukailevan kesällä sovittuja kunta-alan palkankorotuksia ja viisivuotista palkkaohjelmaa, jolla palkat nousevat viiden vuoden aikana yhteensä noin 5,1 % sopimuskorotusten lisäksi. Ennuste sisältää riskin kulutuksen hintojen nopeammasta kasvusta hoitajaliittojen palkankorotuksiin liittyen.

1.3.3 Yksityiset investoinnit

Yksityisten investointien kasvu on ennustejaksolla hieman keskimääräistä hitaampaa epävarmuuden vallitessa. Vahvana jatkuva asuinrakentaminen kuitenkin kannattelee investointeja tänä vuonna, ja yksityiset investoinnit kasvavat 2,8 %. Asuinrakennusinvestoinnit kehittyvät suotuisasti, sillä asuntoja alettiin rakentaa paljon vuoden 2021 loppupuolella. Muu rakentaminen ei piristy merkittävästi epävarmuuden vallitessa. Vuonna 2023 maailmantalouden kasvunäkymät ovat heikommät kuin tänä vuonna, mikä heijastuu investointeihin. Suomalaisen teollisuuden investointinäkymät olivat

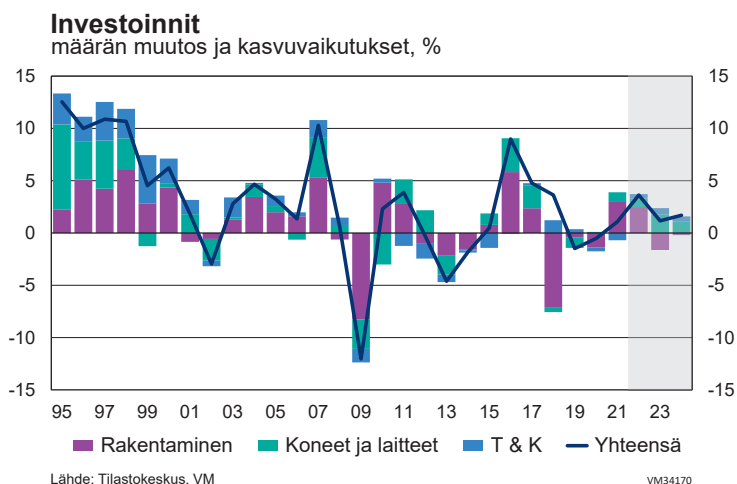
koronapandemian jälkeen valoisat ja vuodelle 2022 näkymät ovat edelleen positiiviset, mutta epävarmuus voi viivästyttää tai keskeyttää investointihankkeita tulevaisuudessa. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) saatava rahoitus taas vauhdittaa yksityisiä investointeja ennustejaksolla. Vuonna 2023 yksityiset investoinnit kasvavat 0,1 % ja v. 2024 kasvu on 2,9 %. Yksityisten investointien keskimääräinen kasvuvauhti on koko ennustejaksolla 1,9 %, ja niiden suhde BKT:hen pysyy n. 19 prosentissa.

Asuntorakentamisen kehitys jatkuu vahvana vielä v. 2022. Viime vuoden myönteisen asuntoaloituskehityksen seurauksena asuntoinvestoinnit kasvavat tänä vuonna 6,0 %. Asuntojen rakennusluvissa kehitys on ollut alkuvuonna epäsuotuisaa, joten asuntoaloitukset laskevat vuoden 2021 tasosta, mikä näkyy ensi vuonna supistuvina asuinrakennusinvestointeina. Ennustejakson loppupäässä asuntoaloitusten määrä laskee lähemmäksi pitkän aikavälin keskiarvoa. Korjausrakentaminen vaikuttaa asuinrakennusinvestointeihin suotuisasti ennustejaksolla. Asuinrakennusinvestointien muutos on -4,2 % v. 2023 ja -1,5 % v. 2024. Asuntolainojen kysynnässä näkyy merkkejä hidastumisesta. Epävarmuus heijastuu ennustejaksolla myös asuinrakentamiseen.

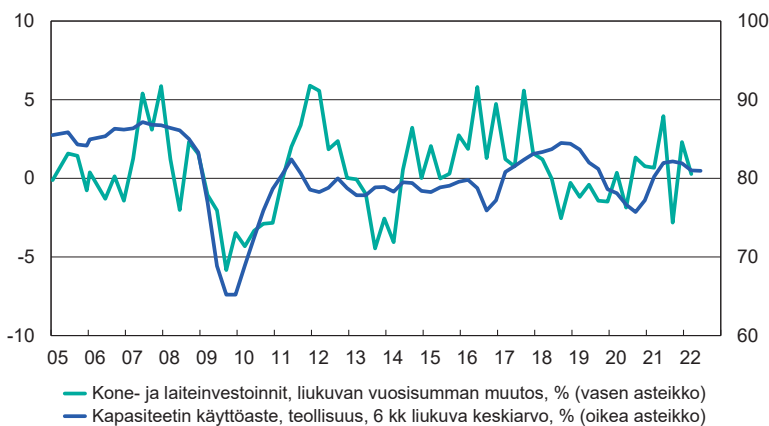
Muut talonrakennusinvestoinnit kasvavat v. 2022 1,5 %. Kasvu on maltillista, sillä toimitilarakentamisen investointihankkeisiin vaikuttaa taloudessa vallitseva epävarmuus, vaikka teollisuudessa näkymät vuodelle 2022 ovatkin suotuisat. Jo aloitetut hankkeet etenevät, mutta osa uusista investointisuunnitelmista lykkääntynee. Muun

talonrakentamisen kehitys on vain hiukan myönteisempää ennustejakson loppupuolella epävarmuuden vähentyessä. Investointien kasvu on -0,5 % v. 2023 ja 1,2 % v. 2024. Maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvavat maltillisesti v. 2022 johtuen muun muassa korkeasta öljyn hinnasta ja investoinnit vähenevät v. 2023 muun rakentamisen mukana. Ennustejakson lopulla epävarmuuden vähentyessä kasvu palaa taas lähemmäs keskimääristä.

Kone-, laite- ja kuljetusvälineinvestoinnit kasvavat teollisuuden vetämänä v. 2022. Esimerkiksi energiasektorin hankkeet vihreään siirtymään etenevät tänä ja ensi vuonna vauhdikkaasti. Kokonaisuudessaan ennustejaksolla koneisiin ja laitteisiin investoidaan kohtalaisen paljon. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat 4,0 % v. 2022, 8,8 % v. 2023 ja 5,0 % v. 2024. Muut investoinnit, ml. tutkimus- ja kehittämisinvestoinnit, kasvavat koko ennustejakson, mutta epävarmuus heikentää kasvua ennustejakson alkupuolella. TKI-investointeja tuetaan ennustejaksolla muun muassa elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) sekä muutoksilla verotukseen, mikä kiihdyttää investointeja ennustejakson edetessä.

Investoinnit ja kapasiteetin käyttöaste

Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto

VM34170

Taulukko 9. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Talorakennukset	53,1	-0,7	-2,3	5,0	4,1	-2,6	-0,3
asuinrakennukset	30,3	-4,2	-3,2	5,8	6,0	-4,2	-1,5
muut talorakennukset	22,9	4,3	-1,2	4,1	1,5	-0,5	1,2
Maa- ja vesirakennukset	8,0	-5,3	10,7	-17,3	2,0	-0,5	1,0
Koneet ja laitteet	21,9	-4,4	0,5	4,1	4,0	8,8	5,0
T&K-investoinnit ¹	17,0	2,1	-2,0	-4,1	2,5	4,0	3,5
Yhteensä	100,0	-1,5	-0,5	1,1	3,6	1,2	1,7
yksityiset	82,3	-2,3	-3,1	4,6	2,8	0,1	2,9
julkiset	17,7	2,4	11,1	-12,8	7,3	5,9	-3,3
		prosenttia					
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)							
Kiinteät investoinnit		23,8	24,1	23,6	23,8	23,7	23,7
yksityiset		19,4	19,2	19,5	19,4	19,2	19,4
julkiset		4,4	4,9	4,2	4,4	4,6	4,3

¹ Sisältää henkiset omaisuustuotteet ja kasvatettavat varat

1.3.4 Julkiset investoinnit

Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla, yli 4 % suhteessa BKT:hen. Suomen julkisten investointien BKT-suhde on huomattavasti suurempi kuin EU-maissa keskimäärin. Viime vuonna julkiset investoinnit pienenivät merkittävästi sekä valtion- että paikallishallinnossa, johtuen asejärjestelmäinvestointien ja rakentamiseen liittyvien menojen pienenemisestä. Vaikka investoinnit supistuivat peräti 12 % vuotta aiemmasta, niiden BKT-osuus oli edelleen pidemmän aikavälin keskiarvon yläpuolella. Myös julkisten investointien osuus kaikista investoinneista oli korkealla tasolla.

Vuonna 2022 julkisia investointeja kasvattavat turvallisuusympäristön muutoksien aiheuttamat panostukset Suomen turvallisuuden parantamiseen sekä huoltovarmuuden varmistamiseen. EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) kasvattaa rahoitusta vihreää siirtymää ja digitalisaatiota edistäviin investointeihin. Lisäksi hyvinvointialueiden perustamiseen liittyy investointikustannuksia.

Vuonna 2022 kokonaisinvestoinneista noin 19 % eli 10,2 mrd. euroa on julkisia investointeja. Niistä runsas puolet koostuu paikallishallinnon ja vajaa puolet valtionhallinnon investoinneista. Sosiaaliturvarahastojen osuus on hyvin pieni. Vuodesta 2023 lähtien hyvinvointialueille siirtyy osa kuntien investoinneista, arviolta n. 10 % kaikista julkisen talouden investoinneista. Julkisista investoinneista vajaa 30 % on maa- ja vesirakennusinvestointeja ja saman verran on muita rakennusinvestointeja. Tutkimus- ja kehittämisinvestointien osuus on runsas neljännes sekä koneiden ja laitteiden runsas 10 %.

Ensi vuonna julkisten investointien odotetaan kasvavan noin kuuden prosentin vauhdilla valtionhallinnon vetämänä, kun kyberturvallisuutta, maanpuolustusta ja rajavalvontaa vahvistetaan. Hallituksen päätösperäiset lisäykset väyläinvestointeihin poistuvat v. 2023. Kuntien investointeja siirtyy sote-uudistuksesta johtuen hyvinvointialueille, mutta lisäksi sairaalarakentamisen hidastuminen supistaa investointeja.

Ennustejakson lopussa v. 2024 investoinnit supistuvat edellisten vuosien kertaluonteisten investointilisäysten päättyessä. Valtionhallinto lisää investointeja t&k-toimintaan ja rajavartiolaitoksen alushankintoihin. Paikallishallinnossa investointipaineet jatkuvat väestön muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi. Viime vuosien aikana on rakennettu useita uusia ja peruskorjattu vanhoja sairaaloita.

Sairaalarakentamisen investointihuippu on jäänyt taakse, mutta uusia investointeja on vielä tulossa merkittävästi monilla alueilla. Yksittäisten hankkeiden aloitusajan-kohtiin liittyy epävarmuutta.

Ennusteessa on huomioitu pääministeri Marinin hallituksen tekemät päätökset julkisen talouden suunnitelmasta, valtiontalouden kehyspäätöksistä sekä valtion talous- ja lisätalousarviot. Tulevan vaalikauden ja uuden hallituksen päätösperäiset toimet voivat vaikuttaa merkittävästi ennustejakson viimeisten vuosien julkisiin investointeihin.

1.4 Kotimainen tuotanto

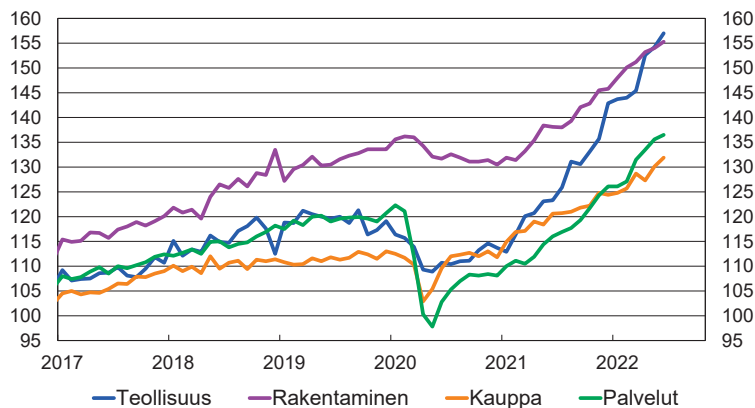
1.4.1 BKT

Kansantalouden arvonlisäys kasvoi ensimmäisellä neljänneksellä 3,9 % vuodentakaisesta. Tehdasteollisuus kasvoi erittäin voimakkaasti, yli 5 %. Eniten kasvua tuli metalliteollisuudesta. Sen sijaan kansantalouden suurin päätoimiala eli palvelut jäivät lähelle viime vuoden lopun tasoa. Vuodentakaisesta kasvua oli kuitenkin vielä 3,8 %. Kauppa supistui melkein neljä prosenttia, sillä hintojen jyrkkä nousu vähensi määrän muutosta, vaikka kaupan arvo lisääntyikin. Tähän vaikutti mm. yksityisen kulutuksen väheneminen.

Hintojen nousu on ollut voimakkainta sitten vuosien 1989-1990. Tähän ovat vaikuttaneet ensin koronakriisin jälkeinen voimakas kysynnän kasvu sekä keväällä 2022 Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainassa. Raaka-aineiden hintojen vaihtelut ovat suuria ja heijastavat merkittävää epävarmuutta tulevan kansainvälisen talouskehityksen suunnasta. Hintamuutoksilla arvioidaan olevan edelleen kysyntää ja sitä kautta myös tuotantoa hidastavaa vaikutusta, mutta toimintaylijäämän ja yritysten osavuositulosten perusteella yritykset ovat myös pystyneet siirtämään kohonneita kustannuksia tuotteidensa hintoihin.

Päätoimialojen liikevaihdon kehitys

2015 = 100, kausitasoitettu

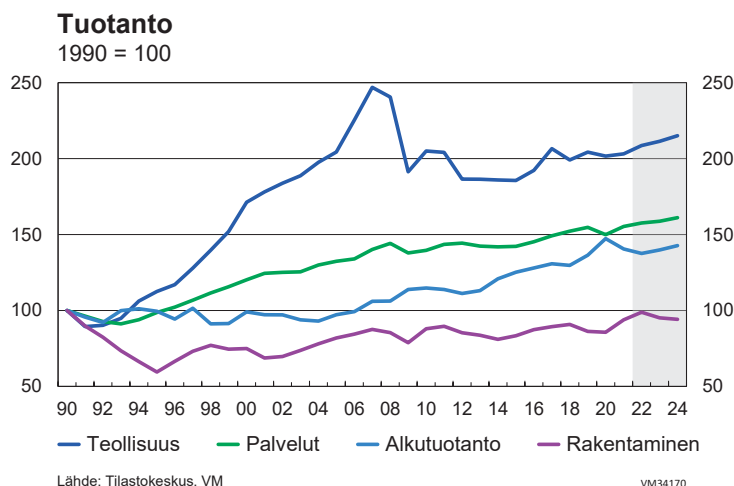

Lähde: Tilastokeskus

Alkuvuotta leimasivat isot muutokset toimintaympäristössä, mutta yritysten tilaukset olivat vielä hyvällä tasolla ja takasivat tuotannon lisäyksen. Venäjän hyökkäyssodan pitkittyminen pitää yllä epävarmuutta ja raaka-aineiden korkeita kustannuksia. Vaikutuksia on näkynyt myös erityisesti kuluttajien luottamuksen heikentymisessä sekä rakennusalan odotusten romahtamisessa. Sodan haitallisia vaikutuksia arvioidaan tulevan näkyviin vähitellen lisää niin teollisuudessa, palveluissa kauppaa laajemmin, sekä myös rakentamisessa ja alkutuotannossa.

Lisäksi korvaavien markkinoiden löytäminen kiristää kilpailua globaalisti samalla kun rahapolitiikka on käänntynyt kiristäväksi eikä koronavuosina erittäin elvyttäväksi viritetty finanssipolitiikka lisää kokonaiskysyntää samalla voimakkuudella kuin pandemiavuosina. Maailmantalouden kasvu hidastuu syksyllä ja edelleen ensi vuonna ja pienentää vientikysyntää Suomessa.

Vuonna 2022 kokonaistuotannon kasvun ennustetaan hidastuvan 1,9 prosenttiin. Teollisuus ja rakentaminen lisääntyvät 3½ %, kun taas palvelut alle puolet tästä, 1½ %. Alkutuotannossa viljasadon odotetaan normalisoituvan viime vuoden poikkeuksellisen heikolta tasolta. Sen sijaan metsätalous kärsi alkuvuoden paperiteollisuuden lakon takia. Viime vuoden ennätyskorkeat asuntoaloitukset pitävät rakentamisen tuotantoa yllä pitkälle kuluvana vuonna.

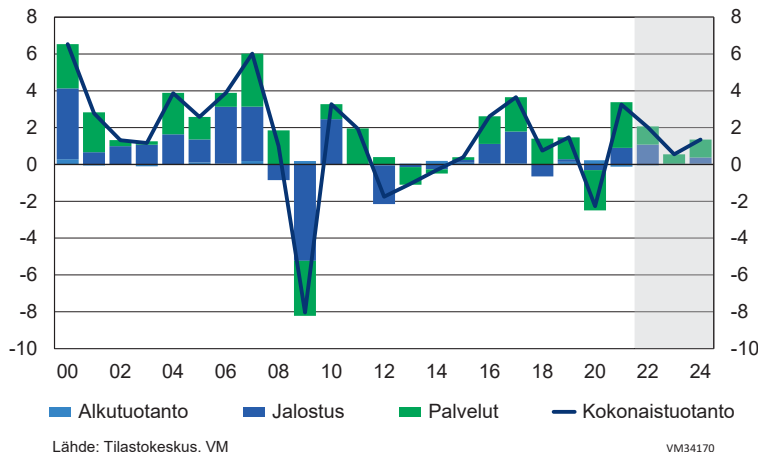

Voimakkaasta hintojen noususta johtuva ostovoiman supistuminen vähentää kotitalouksien kulutus- ja investointikysyntää koko ennusteperiodin ajan. Venäjän aloittamasta hyökkäyssodasta johtuen valtion kysyntä sotateollisuuden tuotteille on lisääntymässä niin Suomessa kuin muuallakin. Myös vihreään siirtymään liittyvät investoinnit lisäävät vähitellen kokonaiskysyntää. Tällaisia ovat elpymis- ja palautumissuunnitelmasta rahoitettavat mm. puhdasta energiantuotantoa ja uusien teknologioiden käyttöönottoa koskevat investoinnit.

Vuodelle 2023 ennustetaan vain reilun puolen prosentin tuotannon kasvua, koska maailmantalouden kehityksen ja kansainvälisen kaupan kysynnän arvioidaan jäävän vaisuksi. Suomen vientikysyntä kärsii erityisesti hidastuvasta EU-taloudesta. Rakentaminen vähenee voimakkaasti ensi vuonna, kun asuntoaloitusten arvioidaan laskevien rakennuslupien seurauksena jatkavan laskussa.

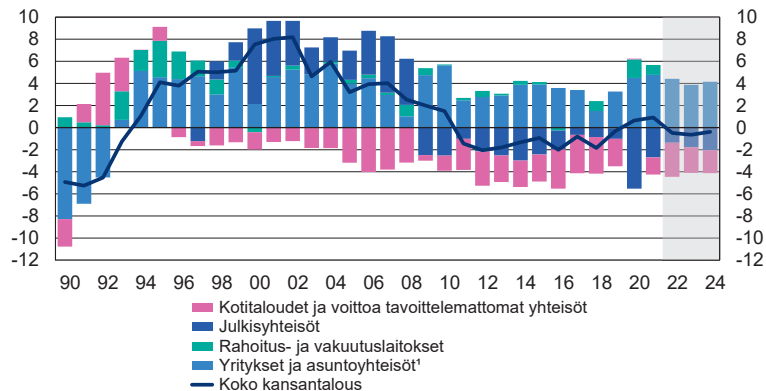
Vuonna 2024 talouskasvuksi ennustetaan 1,3 %. Talouden arvioidaan elpyvän vuoden mittaan inflaation hidastuessa ja rahapolitiikan kiristymisen hiipuessä. Toimialojen kasvuvauhdit ylittävät keskimääräiset tasonsa, paitsi rakentamisessa, jonka tuotanto sopeutuu edelleen koronavuosien jälkeisiltä huipputasoiltaan normaalimallalle tasolle. Tuotantokuilun arvioidaan olevan edelleen hieman avoinna ennustejakson lopussa.

Kokonaistuotanto toimialoittain määrän muutos ja kasvuvaikutukset, %

Kansantalouden tuottavuus työllistä kohden laskettuna alenee kuluvana vuonna noin ½ %, jonka jälkeen vuosikasvu nopeutuu vuosina 2023–2024 keskimäärin vajaan prosenttiin. Toimintaylijäämän ennustetaan kasvavan runsaat 9 % v. 2022 ja kasvun hidastuvan talouskasvun vaimenemisen myötä vähitellen siten, että v. 2024 toimintaylijäämän lisäys olisi noin 4 %. Nimellisten yksikkötyökustannusten ennustetaan nousevan Suomessa runsaat 3 % v. 2022 ja hidastuvan keskimäärin noin kahden prosentin vuosivauhtiin v. 2023 ja edelleen noin yhden prosentin vauhtiin v. 2024 tuottavuuden kohentuessa.

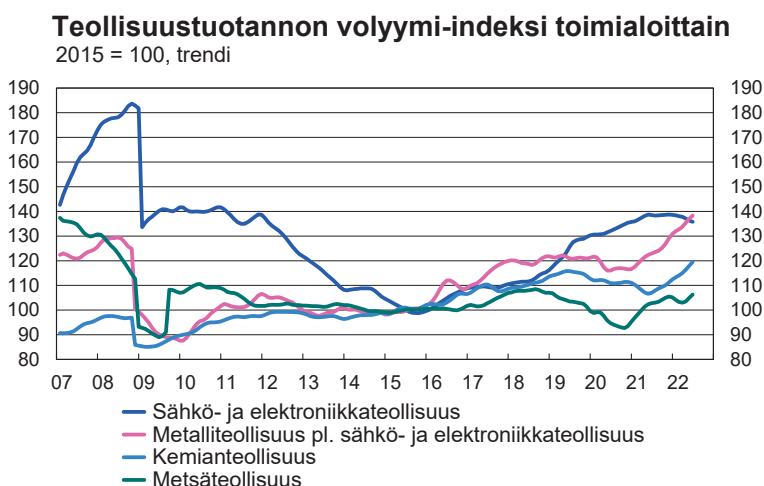
Nettoluotonanto sektoreittain suhteessa BKT:hen, %

1.4.2 Jalostus

Teollisuus

Teollisuuden suhdannetilanne on edelleen melko hyvä, kun teollisuuden tilauskanta on keskimääräistä suurempi. Uusien tilausten virta on kuitenkin jo hiipumassa ja tilausten arvoa on kasvattanut hintojen nousu, joten tilausten määrä ei ole lisääntynyt arvoa vastaavasti. Tuotannon kasvuvauhti on vielä ollut alkuvuonna viime vuotta nopeampaa, mutta alan suhdannenäkymät ovat suhdannebarometrin mukaan jo selvästi viime vuotta heikkomat. Toimialojen välillä ja myös niiden sisällä on suuria eroja kysynnässä.

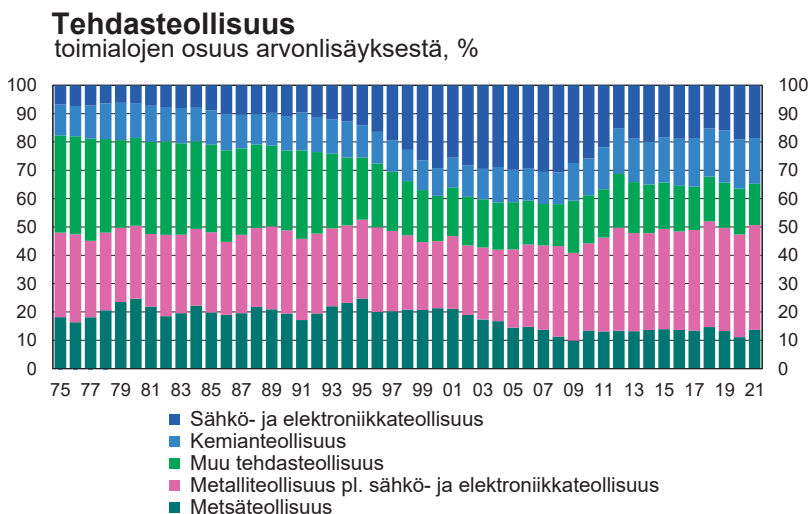

Metsäteollisuudessa uudet tilaukset ovat vähentyneet, tuotanto on kääntynyt laskuun ja koko vuoden kehityksen arvioidaan jäävän heikoksi. Erityisesti pitkä lakko paperiteollisuudessa vähentää alan arvonnäköistä tänä vuonna. Ensi vuonna metsäteollisuuteen ennustetaan selvää kasvua, varsinkin kun alan kapasiteetti lisääntyy merkittävästi.

Kemianteollisuudessa tilausten määrät vaihtelevat kuukausittain huomattavasti. Kesällä tilaukset kääntyivät jälleen kasvuun, joten suhdannetilanne on valoisa. Sen sijaan suhdannenäkymät jatkoivat heikentymistä, koska tilauskanta pieneni ja kysyntä hiipui. Kapasiteetin riittävyys ja materiaalipula rajoittavat lyhyellä aikavälillä tuotannon kasvua.

Metalliteollisuuden pl. sähkö- ja elektroniikkateollisuus alkuvuoden tuotannon kasvu oli erittäin vahvaa. Sähkö- ja elektroniikkateollisuus sai keväällä runsaasti uusia vientitilauksia ja loppuvuoden näkymät ovat positiiviset. Metalliteollisuus vastaa suurimmasta osasta teollisuuden arvonlisäyksestä. Kemianteollisuus on toiseksi suurin teollisuuden ala ja vastaa kooltaan noin puolta metalliteollisuudesta. Suurin osa teollisuuden tuotannosta menee vientiin.

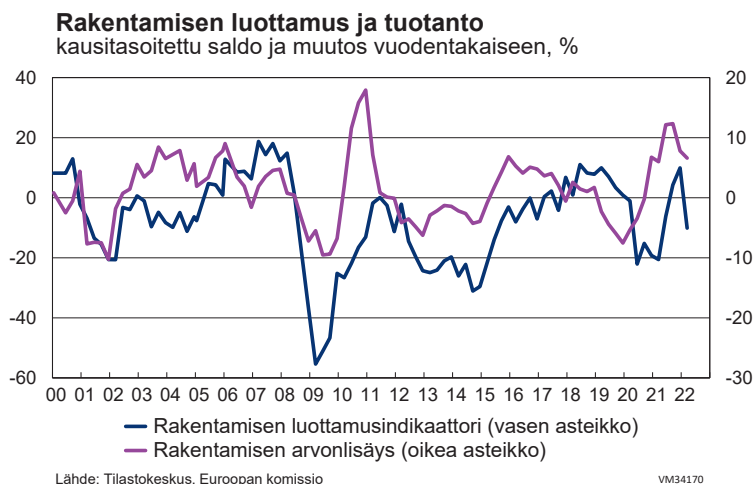
Teollisuuden arvonlisäyksen ennustetaan kasvavan tänä vuonna vajaat kolme prosenttia. Ensi vuonna kasvun odotetaan hidastuvan reiluun prosenttiin vientikysynnän vaimentuessa. Tuotannon kasvun ennakoidaan nopeutuvan vajaaseen kahteen prosenttiin v. 2024, kun vienti vilkastuu.

Rakentaminen

Rakentaminen kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Tähän oli syynä viime vuoden poikkeuksellisen korkea asuntojen aloitustahti. Kuluvan vuoden tammi-toukokuussa asuntoja aloitettiin kuitenkin rakentaa reilu 17 000 kappaletta, mikä on vähemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Myös muiden kuin asuinrakennusten aloitukset vähenivät viime vuodesta. Suurin muutos on tullut rakennuslupiin, joita myönnettiin alkuvuonna noin 25 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kerrostalojen kuutiomäärät vähenivät tammi-toukokuussa noin 16 % viime vuoden vastaavasta. Muiden talonrakennusten luvat laskivat alkuvuosipuoliskolla 27 % viime vuoteen verrattuna.

Epävarmuus, hintojen nousu sekä korkojen odotettu nousu vähentävät kiinnostusta lainanottoon ja alentavat siten asuntotuotannon määriä lähivuosina. Toisaalta suhteellisen hyvänä jatkuva työllisyyskehitys pitää asuntokysyntää yllä. Asuntoja ennustetaan aloitettavan rakentaa kuluvana vuonna noin 40 000. Ensi vuonna määrän arvioidaan supistuvan useammalla tuhannella. Myös muihin rakennushankkeisiin hintojen ja epävarmuuden nousulla on kielteisiä vaikutuksia ja on mahdollista, että hankkeita siirretään eteenpäin ja että osa peruuntuu kokonaan.

Rakennustuotannosta noin puolet tulee korjaamisesta ja puolet uudisrakentamisesta. Korjausrakentamisen arvioidaan kehittyvän myönteisesti sekä tänä että ensi vuonna, mutta remonttihintojen nousu voi kuitenkin tilapäisesti hidastaa kasvuvauhtia. Korjausrakentamisen ennustetaan kasvavan ennusteperiodilla keskimäärin noin 2 % vuosittain.

Kuluvana vuonna maa- ja vesirakentamisen määrän arvioidaan kasvavan jonkin verran. Ensi vuonna maa- ja vesirakentaminen vähenee hieman mm. kuntien heikosta taloustilanteesta sekä raidehankkeiden hidastumisesta johtuen.

Vuonna 2022 rakentamisen arvonlisäys kasvaa 5,3 % ja vähenee ensi vuonna lähes 4 %. Vuonna 2024 rakentamisen arvonlisäys vähenee edelleen 1 prosenttiin.

1.4.3 Palvelut

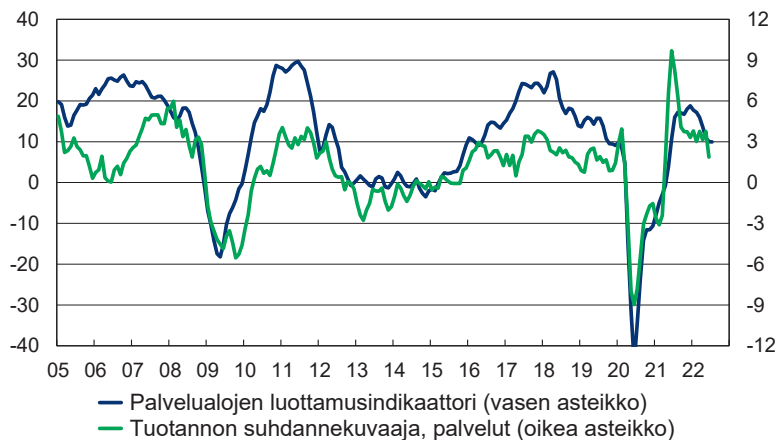
Palvelutuotanto lisääntyi laaja-alaisesti alkuvuonna. Useiden palvelutoimialojen myynnin määrä lisääntyi, vaikkakin hitaammin kuin liikevaihdon arvo. Erityisen vahvaa kasvu oli koronasta toipuvalla majoitus- ja ravintola-alalla, mutta kasvu oli kaksinumeroista myös liike-elämän palveluissa. Selkeimmin supistui kaupan myynnin määrä, jota painoi tukkukaupan heikko kehitys.

Suhdannebarometrin mukaan palvelualat arvioivat myynnin jatkavan edelleen kasvussa, mutta hidastuen aiemmasta. Palvelualojen kasvurajoitteet johtuvat erityisesti ammattityövoiman puutteesta. Majoitus- ja ravitsemistoiminnassa nähdään barometrin mukaan edelleen selvää kasvua ja yleisimmin kasvua odotetaan tieto- ja viestintäpalvelualalla. Liikenteen toimialalla kasvua rajoittaa kustannusten nousu.

Vuonna 2022 palveluiden myynti lisääntyy yhä noin 1½ % ja suurin osa kokonaisarvonlisäyksen muutoksesta tulee palveluista. Erityisesti liike-elämän sekä informaatio- ja viestintätoimialan palveluiden arvioidaan kehittyvän edelleen hyvin. Palvelujen kasvua rajoittavat tänä vuonna kotitalouksien ostovoiman supistuminen, kansainvälisen talouden heikentyminen sekä Venäjän kaupan lakkaaminen. Kotitalouksien ostovoiman heikentyminen hidastaa myös pandemiasta kärsineiden toimialojen, kuten muut palvelut sekä taiteet, viihde ja virkistys, palautumista tänä vuonna. Julkinen palvelutoiminta tukee palveluiden kasvua v. 2022.

Palvelutuotanto

muutos vuodentakaiseen, prosenttia ja saldoluku, 3 kk

Lähde: Tilastokeskus, Euroopan komissio

VM34170

Vuonna 2023 kaikkien palvelutoimialojen tuotannon ennustetaan yhä yleisesti kasvavan, lähinnä kiinteistöala kärsii rakentamisen laskusta ja myös julkinen palvelutuotanto vähenee ensi vuonna hieman. Julkiset palvelut, joihin kuuluvat julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut, muodostavat palveluiden suurimman yksittäisen toimialan. Voimakkain kasvu arvioidaan saatavan edelleen informaatio- ja viestintätoimialalta. Vuonna 2024 palveluiden kasvu on keskimääräistä 1½ prosentin vauhtia.

Taulukko 10. Tuotanto toimialoittain

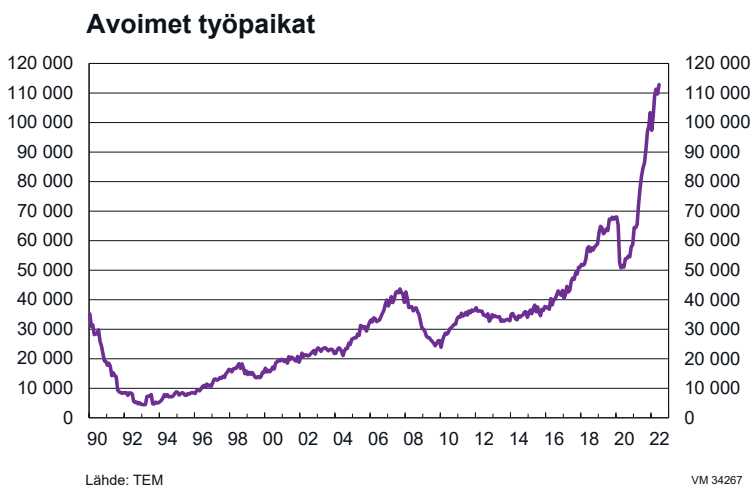
	2021	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	osuus, % ¹	määrän muutos, prosenttia					
Teollisuus	20,6	2,6	-1,3	0,7	2,7	1,3	1,7
Rakentaminen	7,7	-5,1	-0,7	9,6	5,3	-3,8	-1,0
Maa- ja metsätalous	2,6	5,2	8,0	-4,6	-2,1	1,6	2,1
Teollisuus ja rakentaminen	28,4	0,5	-1,1	3,2	3,5	0,0	1,1
Palvelut	69,0	1,7	-3,1	3,6	1,5	0,8	1,5
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	1,5	-2,3	3,2	1,9	0,6	1,3
Bruttokansantuote markkinahintaan		1,2	-2,2	3,0	1,7	0,5	1,4
Kansantalouden työn tuottavuus		0,2	0,2	0,1	0,3	0,7	1,3

¹ Osuus käypähintaisesta tuotannosta perushintaan

1.5 Työvoima

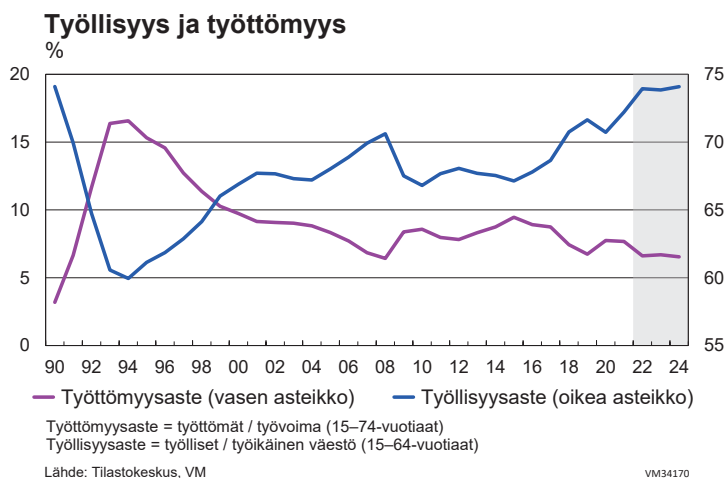
Työmarkkinoiden tilanne on kesällä ollut poikkeuksellinen. Yhtäältä työllisten määrä on yhä lisääntynyt ja avoimia työpaikkoja on ennätysellisen paljon - myös suhteessa työttömien työnhakijoiden määrään - mutta samalla työttömyyden lasku on pysähtynyt. Työmarkkinoilla on siten runsaasti työvoimaa, kun työmarkkinoiden imu vetää uusia henkilöitä työelämään.

Alkuvuonna työllisten määrä on lisääntynyt 3,2 %. Yrittäjien määrä on lievästi supistunut, mutta palkansaajien määrä lisääntynyt. Toimialoittain työllisiä on viime vuotta enemmän teollisuudessa sekä etenkin palvelualoilla. Erityisesti liike-elämän sekä majoitus- ja ravitsemuspalveluiden työntekijöiden määrä on kasvanut kaksinumeroisesti samoin kuin sosiaalihuollon. Metsä- ja kemianteollisuudessa työllisten määrä on lisääntynyt koko kansantaloutta runsaammin. Julkisen sektorin työllisten määrä on noussut yksityistä nopeammin, joten toimialoittain kehityksessä on merkittäviä eroja. Kokoaikaisia palkansaajia on tänä vuonna työllistyneistä huomattavasti suurempi osa kuin viime vuonna, vaikka yhä myös osa-aikaisten määrä on lisääntynyt. Tehdyn työn eli työtuntien määrä lisääntyikin vain noin puolet työllisten määrästä eli 1,8 %. Työllisyysasteen trendi saavutti kesäkuussa 74 %, nykyisen mitaushistorian korkeimman tason. Työntuntien määrä ei ole vielä saavuttanut koronaa edeltävää tasoaan.

Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen, ja osaamisen puutteet heikentävät talouden kasvuedellytyksiä. Avoimien työpaikkojen määrä on korkea samalla kun työttömien määrän lasku on pysähtynyt. Elinkeinoelämän kyselyjen mukaan yritysten on haastavaa löytää tarvitsemiaan työntekijöitä erityisesti kokemuksen puutteen, erityisosaamisen ja koulutuksen riittämättömyyden vuoksi. Yritysten henkilökuntaodotukset olivat elinkeinoelämän luottamuskyselyjen mukaan vielä alkuvuonna positiiviset lukuun ottamatta rakentamista ja vähittäiskauppaa.

Työllisyyden kasvu hidastuu loppuvuoden aikana. Talouden kasvun odotetaan vaienevan merkittävästi etenkin rakennustoiminnassa, kaupassa ja kemian teollisuudessa, mikä johtaa työvoiman kysynnän hiipumiseen. Vahvan alkuvuoden ansiosta työllisten määrä ylittää koko vuonna viimevuotisen keskiarvon runsaalla kahdella prosentilla. Työllisyysaste nousee puolitoista prosenttiyksikköä lähes 74 prosenttiin.

Talouskasvun ennakoidaan jäävän hyvin niukaksi ensi vuonna ja työvoiman kysynnän vähentyvän, jolloin työllisten määrä supistuu hieman. Talouden elpyminen lisää työllisten määrää v. 2024, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyysaste nousee päälle 74 prosenttiin v. 2024, osin työikäisen väestön supistuessa.

Työllisyyden vahva kasvu johti alkuvuonna 2022 työttömyyden selvään laskuun, mutta lasku pysähtyi kesällä. Lisäksi pitkäaikaistyöttömien määrä lisääntyi hiukan alkukesästä työmarkkinoiden kannalta tärkeässä 25–49 -vuotiaiden ikäryhmässä. Kevääseen saakka työttömyyden lasku oli laaja-alaista, sillä niin miesten kuin naisten työttömyys oli kokonaisuutena vuodentakaista vähäisempää ikäryhmässä 20–69 -vuotiaat. Ainostaan 55–64 -vuotiaiden ikäryhmässä miesten työttömyys ja 45–54 -vuotiaiden ikäryhmässä naisten työttömyys oli edellistä vuotta suurempaa.

Talouskasvun hidastumisen odotetaan lisäävän työttömyyttä loppuvuoden aikana. Alkuvuoden laskun seurauksena työttömyysaste jää kuitenkin prosenttiyksikön viime vuotta alemmaksi, 6,6 prosenttiin työvoimasta. Työllisyyden kääntyminen laskuun v. 2023 lisää työttömyyttä ensi vuonna etenkin jalostustoimialoilla, ja työttömyysasteen ennakoidaan kohoavan hieman tästä vuodesta.

Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammateittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi kuten ennusteissa oletetaan, työttömyysaste laskee 6½ prosenttiin v. 2024. Tämä on vielä noin puoli prosenttiyksikköä enemmän kuin komission yhteisellä menetelmällä arvioitu rakenteellisen työttömyyden taso Suomessa.

Taulukko 11. Työvoimatase

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	1000 henkeä keskimäärin vuodessa					
Työikäinen väestö, 15–74-vuotiaat	4128	4133	4123	4113	4101	4091
muutos	3	5	-10	-10	-12	-10
Työikäinen väestö, 15–64-vuotiaat	3428	3421	3417	3414	3411	3410
muutos	-11	-7	-3	-4	-3	-1
Työlliset (15–74-vuotiaat)	2533	2495	2555	2611	2606	2613
siitä 15–64-vuotiaat	2455	2420	2470	2524	2519	2526
Työttömät (15–74-vuotiaat)	183	209	212	185	187	183
	prosenttia					
Työllisyysaste (15–64-vuotiaat)	71,6	70,7	72,3	73,9	73,8	74,1
Työttömyysaste (15–74-vuotiaat)	6,8	7,7	7,7	6,6	6,7	6,5
	1000 henkeä vuoden aikana					
Maahanmuutto, netto	15	18	23	23	23	23

1.6 Tulot, kustannukset ja hinnat

1.6.1 Palkat

Nimellispalkkojen nousuvauhti hidastui alkuvuonna 2,1 prosenttiin viime vuoden keskimääräisestä 2,4 prosentista. Hidastuminen oli erityisesti seurausta palkkaliukuman pienentymisestä, mutta myös sopimuskorotusten suuruus oli hieman pienempi kuin vuosi sitten. Yksityisen sektorin ansioiden nousuvauhti hidastui pienempien sopimuskorotusten myötä, mutta julkisella sektorilla sopimuskorotukset olivat suurempia, jolloin myös ansioiden nousuvauhti nopeutui. Toimialoista jalostuksen ansioiden nousuvauhti hidastui vuodentakaisesta, mutta palveluiden nopeutui, erityisesti kiinteistöalalla. Reaalipalkat laskivat vajaat kolme prosenttia, sillä inflaatio ylitti selvästi nimellisansioiden nousuvauhdin. Reaalisten ansioiden ennustetaan laskevan tänä vuonna keskimäärin lähes neljä prosenttia.

Uusia työehtosopimuksia on monella yksityisellä ja julkisella sektorilla solmittu tämän vuoden aikana suuri määrä. Tänä vuonna solmittujen sopimusten korotukset ovat yleisimmin olleet noin kaksi prosenttia. Siis hieman suurempia kuin viime vuonna. Lisäksi kunta-ala sopi monivuotisesta palkkaohjelmasta, joka korottaa palkkoja noin prosentin vuodessa seuraavan viiden vuoden ajan. Liukumien odotetaan osajien suuren kysynnän vuoksi olevan yksityisellä sektorilla suurta v. 2022. Näin nimellisansiot nousevat tänä vuonna 2,6 %.

Solmittujen sopimusten kesto on tyypillisimmin ollut kaksi vuotta, mutta ensi vuoden korotuksista on tarkoitus sopia tämän syksyn tai ensi vuoden alkupuolen aikana. Kunta-alan sopimus takaa palkkaohjelman lisäksi vähintään 1,9 prosentin korotuksen. Tässä ennusteessa oletetaan, että vuoden 2023 sopimuskorotukset ovat koko taloudessa tätä vuotta korkeampia, joka poikkeaisi tämän vuosituhannen keskimääräisestä käytännöstä, jonka mukaan kaksivuotisissa sopimuksissa sopimuskorotukset ovat olleet pienemmät toisena sopimusvuotena. Oletuksen taustalla on työvoiman vahva kysyntä ja merkittävästi nopeutunut kuluttajahintojen nousuvauhti. Lisäksi palkkaliukumien oletetaan olevan keskimääräistä suurempaa ensi vuonna ammattitaitoisen työvoiman suuren kysynnän vuoksi. Näin nimellisansiot nousisivat ensi vuonna 3½ %.

Vuoden 2024 ansioiden nousu kytkeytyy ennustettuun, vaimeaan tuottavuuden kasvuun. Toisaalta talouskasvun ja sen myötä työllisyyden paranemisen sekä aloit-
taisen työvoimaniukkuuden oletetaan pitävän palkkaliikumia korkeina. Nimellisan-
sioiden ennustetaan lisääntyvän noin 3 % v. 2024.

Palkkasumma lisääntyi alkuvuonna 6½ %. Loppuvuonna kasvuvauhti hidastuu korkean vertailutason ja työllisyyden hiipumisen vuoksi, jolloin koko vuonna palk-
kasumma kasvaa keskimäärin lähes 5 %. Palkkasumman kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden kehitys. Työllisyyden supistuessa palkkasum-
man ennakoitaan ensi vuonna lisääntyvän runsaat 3 %, vaikka nimellisansioiden nousuvauhdin oletetaan nopeutuvan. Seuraavana vuonna ansioiden nousuvauhdin odotetaan hidastuvan, mutta työllisyyden kasvun puolestaan nopeutuvan, joten palkkasumma lisääntyy yhä runsaat 3 % v. 2024.

Taulukko 12. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työkustannukset tuoteyksikköä kohti

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	2,0	1,3	1,8	1,9	2,5	2,0
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	0,1	0,7	0,6	0,7	1,0	1,0
Ansiotasoindeksi	2,1	1,9	2,4	2,6	3,5	3,0
Reaalinen ansiotaso ¹	1,1	1,6	0,2	-3,9	0,3	1,2
Keskiansiot ²	2,0	1,9	2,2	3,1	3,4	3,3
Työkustannukset tuoteyksikköä kohti koko kansantaloudessa ³	1,6	1,0	2,8	3,3	2,9	1,9

¹ Ansiotasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

² Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³ Palkansaajakorvaukset jaettuna bruttoarvonlisäyksen volyymilla perushintaan.

1.6.2 Kuluttajahinnat

Inflaatio on jatkanut kiihtymistään ja noussut talouskasvua hidastavaksi tekijäksi. Kohonneet hinnat syövät kuluttajien ostovoimaa ja pakottavat kotitalouksia miettimään kulutuskäyttäytymistään.

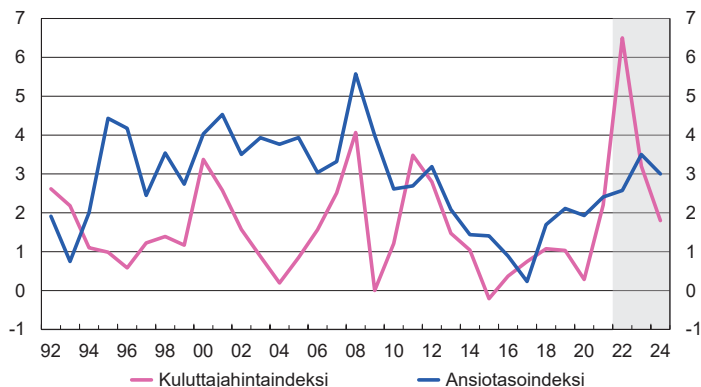
Heinäkuussa 2022 inflaatio saavutti lähes 8 prosentin vuosittaisen nousuvauhdin. Vaikka inflaation kiihtyminen on edelleen suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta, niin kuluttajahintaindeksissä nousevien hintojen määrä ylittää kymmenkertaisesti laskevien hintojen määrän. Inflaatio on hyvin laaja-alaista ja kaikkien hyödykeluokkien hinnat nousevat nopeasti.

Vuoden 2022 keskimääräiseksi inflaatioksi ennustetaan 6,5 %. Inflaatio on kuitenkin keskimääräistä nopeampaa vuoden 2022 loppupuolella. Erityisesti sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan edelleen ja pysyvän korkealla vuoden 2023 alkupuolelle saakka. Energian hinnat nousevat yli 31 % v. 2022 ja edelleen lähes 8 % v. 2023. Vuoden 2023 jälkipuolella energiankin hintojen odotetaan ohittaneen huippunsa. Energian hintoihin on odotettavissa jopa maltillista laskua vuoden 2023 loppupuolelta alkaen.

Elintarvikkeiden hinnoissa, varsinkin tuoreruuan osalta, ennustetaan myös inflaation kiihtymistä tämän vuoden lopulla. Kohonneet kustannukset nostavat tuottajahintoja, mikä näkyy lopulta myös kuluttajahinnoissa. Energian ja raaka-aineiden hintojen nousu on alkanut näkyä myös tavaroiden ja palveluiden hinnoissa. Palkkojen nousu näkyy enenevässä määrin palveluiden hinnoissa, mikä ylläpitää inflaatiota eniten tulevina vuosina. Ennustetun mukainen palkkojen kehitys kiihdyttää palveluinflaation noin 2,6 prosenttiin vuosina 2023 ja 2024.

Korkea hintataso ja korkojen nousu vähentävät kysyntää vähitellen ja hintapaineet helpottavat. Inflaatio hidastuu 3,2 prosenttiin v. 2023 ja painuu 1,8 prosenttiin vuoteen 2024 mennessä.

Kuluttajahinta- ja ansiotasoindeksi muutos vuodentakaiseen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34170

Taulukko 13. Hintaindeksijä

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat ¹	-0,2	-4,1	9,7	18,7	2,4	0,6
Tuontihinnat ¹	0,4	-5,1	9,5	20,8	2,5	0,5
Kuluttajahintaindeksi	1,0	0,3	2,2	6,5	3,2	1,8
Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	1,1	0,4	2,1	6,7	3,4	1,9
Verollinen kotimarkkinoiden perushintaindeksi	1,0	-3,3	9,0	20,5	4,5	2,3
Rakennuskustannusindeksi	1,0	-0,2	5,4	8,6	3,3	2,3

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

2 Julkinen talous

2.1 Julkisyhteisöt yhteensä

Vahva talous- ja työllisyyskehitys on pienentänyt koronaepidemian julkiseen talouteen synnyttämää mittavaa epätasapainoa. Talouskasvu hidastuu kuluvana vuonna, mutta työllisyyskasvu pysyy vahvana ja julkinen talous kohenee verotulojen voimakkaan kasvun siivittämänä. Alijäämän pienenemistä edesauttaa myös koronaepidemian vuoksi tehtävien tukitoimien väheneminen.

Talouskasvu hidastuu merkittävästi ensi vuonna, ja alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumiseen liittyvät toimet heikentävät julkista taloutta myös tulevana vuosina. Nähtävissä oleva vaimea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana lähitulevaisuudessa.

Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen kohosi korkealle tasolle koronaepidemian vuoksi eikä se ole palautunut kriisiä edeltäneelle tasolle. Velkasuhteen kasvu kuitenkin taittui viime vuonna hetkellisesti. Julkisen velkasuhteen väliaikaiseen tasaantumiseen vaikuttaa erityisen suotuisa nimellisen BKT:n kasvu. Valtionhallinnon, paikallishallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä pysyy suurena, joten velkasuhde alkaa kasvaa uudelleen heti ensi vuodesta lähtien. Pidemmällä aikavälillä julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisesti epätasapainossa mm. väestön ikääntymisen johdosta, eikä julkinen talous siksi ole kestävällä pohjalla.

Tänä vuonna valtionhallintoa vahvistavat covid-19-tukitoimien väheneminen ja ensi vuonna hallituskauden määräaikaisten toimien päättyminen. Varautumiseen liittyvät toimet näkyvät etenkin valtionhallinnon rahoitusasemassa. Finanssipoliitiikan mitoitusta on kuvattu tarkemmin sivun 65 kehikossa. Ensi vuodesta lähtien alijäämä alkaa kasvaa verotulojen kasvun hidastuessa ja myöhemmin myös hävittäjähankintojen¹ myötä. Ensi vuodelle kohdistuu myös väliaikaisia toimia, joilla tu-

¹ Ennusteessa oletetaan, että uusia koneita luovutetaan Suomelle vuodesta 2025 alkaen. Kansantalouden tilinpidossa hävittäjähanke kirjautuu suoritusperusteisesti rahoitusasemaan.

etaan kansalaisten ostovoimaa kuluttajahintojen poikkeuksellisen nopean nousun vuoksi sekä toimia, joilla pyritään lieventämään sähkön korkean hinnan vaikutuksia. Valtion velanhoitomenot alkavat myös kasvaa ennustejaksolla.

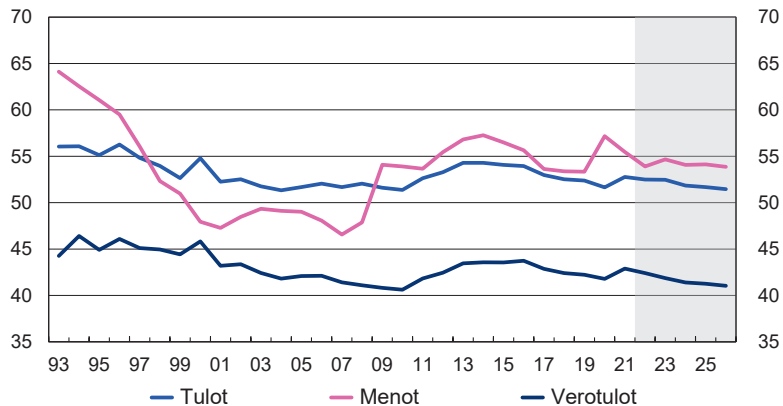
Ensi vuodesta lähtien Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisvastuu siirretään kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia menopaineita, mutta silti kuntatalous jää painelaskelmassa alijäämäiseksi. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä. Alijäämä johtuu mm. mittavista investoinneista.

Työeläkelaitosten ylijäämä asettuu lähivuosina hieman yli prosenttiin. Eläkemenojen kasvu jatkuu, mutta toisaalta maksutulot kasvavat voimakkaasti vielä kuluvana vuonna ja nouseva korkotaso lisää työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvua. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa vahvistaa ennustejaksolla työttömyystilanteen koheneminen, mutta toisaalta eläkkeet ja sosiaalietuudet kasvavat ensi vuonna erityisen nopeasti inflaation kasvattaessa etuuksien indeksikorotuksia. Sosiaaliturvarahastot ovat lievästi ylijäämäisinä ennustejaksolla.

Julkisen talouden merkittävimmät riskit liittyvät yleiseen talouskehitykseen. Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä siitä seuranneiden hintapaineiden vaikutukset voivat heijastua julkiseen talouteen niin yleisen talouskehityksen kuin myös tilanteen vaatiman varautumisen tai kansalaisille osoitettujen kompensatioiden kautta. Myös covid-19-epidemian mahdolliset uudet aallot sekä kertynyt hoitovelka voivat rasittaa julkista taloutta. Toisaalta koronaepidemian vuoksi budjetoitiin paljon määrärahoja eri kohteisiin. Kaikki määrärahat eivät välttämättä tule käytetyksi, ja siten se voi osaltaan kohentaa julkista taloutta etenkin tänä vuonna. Kuluva vaalikausi päättyy ensi vuoteen ja julkisen talouden ennuste on laadittu sen jälkeen nk. muuttumattoman politiikan urana. Siten uuden tulevan hallituksen päätökset voivat keinauttaa julkista taloutta molempiin suuntiin.

Julkisen talouden ehdolliset vastuut ja erityisesti takausten huomattava kasvu muodostavat riskin julkiseen talouteen. Takausvastuiden keskittyminen tietyille toimialoille ja yrityksille lisää takausvastuisiin liittyviä riskejä. Vastuiden mittava laukeaminen kasvattaisi julkisia menoja ja nopeuttaisi velkasuhteen kasvua. Lisäksi mitä korkeammalle tasolle velkasuhde on matalien korkojen aikana noussut, sitä enemmän nousevat korot alkavat rasittaa velanhoitokustannuksia pidemmällä aikavälillä.

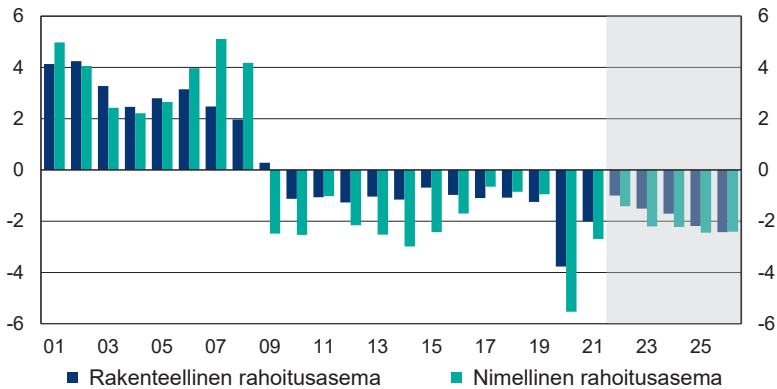
Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot
suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen nimellinen ja rakenteellinen rahoitusasema
suhteessa BKT:hen, %

Laskelmat perustuvat EU-komission tuotantofunktio-lähestymistapaan

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 14. Julkisyhteisöt¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	38,4	38,0	42,0	45,0	45,0	46,6
Tuotannon ja tuonnin verot	33,6	33,1	34,7	36,3	37,3	37,7
Sosiaalivakuutusmaksut	28,6	27,6	30,3	31,8	33,4	34,3
Verot ja sosiaalivakuutusmaksut yhteensä ²	101,3	99,4	107,9	114,0	116,6	119,5
Muut tulot ³	25,1	24,3	25,6	28,0	30,4	31,1
siitä korkotulot	1,7	1,4	1,4	1,8	2,1	2,3
Tulot yhteensä	125,7	122,9	132,7	141,2	146,1	149,6
Kulutusmenot	55,6	57,8	61,4	64,9	67,0	69,2
Tukipalkkiot	2,6	4,4	4,0	3,1	2,6	2,8
Sosiaalietuudet ja -avustukset	43,8	46,4	46,9	47,7	51,2	52,5
Muut tulonsiirrot	5,8	6,6	6,9	6,8	6,7	6,9
Tukipalkkiot ja tulonsiirrot yhteensä	52,1	57,4	57,7	57,6	60,5	62,2
Pääomamenot ⁴	10,9	12,1	11,7	13,2	14,0	13,5
Muut menot	9,3	8,8	8,6	9,3	10,8	11,2
siitä korkomenot	2,1	1,7	1,3	1,6	2,1	2,4
Menot yhteensä	127,9	136,1	139,5	145,0	152,3	156,0
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	-2,3	-13,2	-6,8	-3,8	-6,1	-6,4
Valtionhallinto	-2,6	-13,1	-8,2	-6,2	-8,3	-8,4
Paikallishallinto ⁵	-3,0	-0,1	-0,4	-1,1	-1,1	-1,2
Hyvinvointialueet					-0,7	-0,8
Työeläkelaitokset	2,7	0,3	2,1	3,7	3,6	3,7
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	-0,2	-0,2	-0,2	0,4	0,2
Perusjäämä ⁶	-0,2	-11,5	-5,4	-2,2	-4,1	-4,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Pl. hyvinvointialuehallinto v. 2023 alkaen⁶ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 15. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	42,2	41,8	42,9	42,4	41,9	41,4
Julkisyhteisöjen menot ¹	53,3	57,2	55,5	53,9	54,7	54,1
Nettoluotonanto	-0,9	-5,5	-2,7	-1,4	-2,2	-2,2
Valtionhallinto	-1,1	-5,5	-3,3	-2,3	-3,0	-2,9
Paikallishallinto ²	-1,3	-0,0	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
Hyvinvointialueet					-0,2	-0,3
Työeläkelaitokset	1,1	0,1	0,8	1,4	1,3	1,3
Muut sosiaaliturvarahastot	0,3	-0,1	-0,1	-0,1	0,1	0,1
Perusjäämä ³	-0,1	-4,8	-2,2	-0,8	-1,5	-1,4
Julkisyhteisöjen velka	64,9	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1
Valtionvelka	44,3	52,5	51,2	50,8	52,0	53,1
Julkisyhteisöjen työllisyys, 1000 henkeä	653	661	692	696	696	695
Valtionhallinto	138	143	146	150	150	150
Paikallishallinto ²	502	505	533	534	283	282
Hyvinvointialueet					250	250
Sosiaaliturvarahastot	13	13	13	13	13	13

¹ EU-harmonisoitu

² Pl. hyvinvointialuehallinto vuodesta 2023 alkaen

³ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Taulukko 16. Eräiden EU-maiden julkisen talouden rahoitusjäämät ja velkasuhteet

	2020	2021	2022**	2020	2021	2022**
	Rahoitusjäämä			Velka		
	suhteessa bruttokansantuotteeseen, prosenttia					
*Suomi	-5,5	-2,7	-1,4	74,8	72,3	71,2
Suomi	-5,5	-2,6	-2,2	69,0	65,8	65,9
Iso-Britannia	-12,8	-8,3	-3,9	102,5	102,8	100,2
Ruotsi	-2,7	-0,2	-0,5	39,6	36,7	33,8
Tanska	-0,2	2,3	0,9	42,1	36,7	34,9
Irlanti	-5,1	-1,9	-0,5	58,4	56,0	50,3
Espanja	-10,3	-6,9	-4,9	120,0	118,4	115,1
Alankomaat	-3,7	-2,5	-2,7	54,3	52,1	51,4
Luxemburg	-3,4	0,9	-0,1	24,8	24,4	24,7
Portugali	-5,8	-2,8	-1,9	135,2	127,4	119,9
Itävalta	-8,0	-5,9	-3,1	83,3	82,8	80,0
Saksa	-4,3	-3,7	-2,5	68,7	69,3	66,4
Ranska	-8,9	-6,5	-4,6	114,6	112,9	111,2
Belgia	-9,0	-5,5	-5,0	112,8	108,2	107,5
Italia	-9,6	-7,2	-5,5	155,3	150,8	147,9
Kreikka	-10,2	-7,4	-4,3	206,3	193,3	185,7

Lähde: EU-komission kevätennuste 2022, *Suomi: VM syyskuu 2022

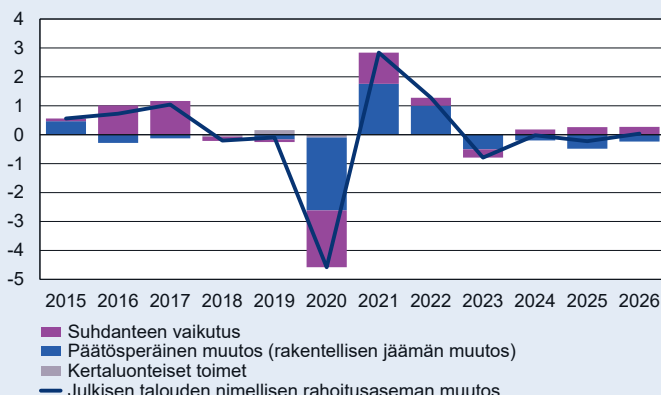
Finanssipolitiikan mitoitus

Finanssipolitiikan mitoitus on muuttumassa rakenteellisen eli suhdanteen vaikutuksesta puhdistetun rahoitusaseman muutoksella mitattuna kiristävästä elvyttäväksi ensi vuonna. Venäjän Ukrainaan kohdistamasta hyökkäyssodasta seuranneet varautumiseen liittyvät menot sekä kansalaisten ostovoimaa ja korkean sähkön hintaa kompensoivat toimet kasvattavat väliaikaisesti menoja. Toisaalta covid-19 -pandemian vuoksi päätettyjen määräaikaisten toimien sekä hallitusohjelman mukaisten, vuosille 2020-2022 ajoittuvien määräaikaisten toimien päättyminen kiristävät finanssipolitiikkaa automaattisesti.

Mikäli rakenteellisen jäämän muutosta vertaa kevään 2019 tilanteeseen, jolloin koronapandemiaa, hallitusohjelmaa eikä Venäjän hyökkäyssotaa ollut, viritys näyttää myös lievästi elvyttävältä.

Ensi vuoden jälkeen eli vuosina 2024-2026 rakenteellinen jäämä heikkenee mm. väestön ikääntymiseen liittyvien ikäsidonnaisten menojen kasvaessa. Suhdanteen vetoapu julkisen talouden rahoitusaseman kohenemiselle on vaimea. Ajanjakso osuu uuden tulevan hallituksen aikaan, eikä se sisällä uusia mahdollisia julkiseen talouteen vaikuttavia päätöksiä.

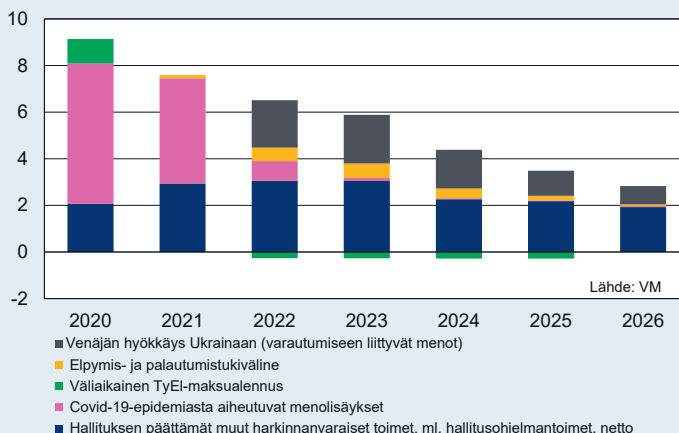
Julkisen talouden rahoitusaseman muutos
prosenttiyksikköä

Seuraavassa kuviossa on kuvattu tarkemmin hallituksen päättämien julkisiin tuloihin ja menoihin vaikuttavien toimenpiteiden mittaluokka kumulatiivisesti budjettivuosittain. Vertailukohtana on kevään 2019 tekninen julkisen talouden

suunnitelma. Kansantalouden tilinpidon¹ rahoitusasemaan vaikuttavia koronaan liittyviä toimenpiteitä päätettiin koko julkisen talouden tasolla n. 11½ mrd. euroa, joista valtaosa kohdistui vuosiin 2020 ja 2021.

Hallituksen harkinnanvaraiset toimenpiteet mrd. euroa

Vuodesta 2022 alkaen harkinnanvaraisten toimenpiteiden tasoa nostavat Venäjän hyökkäyssotaan liittyvät varautumiseen liittyvät toimet, jotka ovat yhteensä noin 7,6 mrd. euroa. Näistä menoista valtaosa kohdistuu vuoteen 2022 ja 2023.

Vuosina 2024-2026 kaikkien toimenpiteiden yhteisvaikutus julkisen talouden rahoitusasemaan on keskimäärin noin 3 mrd. euroa korkeammalla tasolla kuin ennen kuluva vaalikautta.

Suomi saa EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) avustuksina n. 1,8 mrd. euroa tämänhetkisten arvioiden mukaan. RRF:llä ei ole vaikutusta julkisen talouden rahoitusasemaan, sillä tulojen on olettu ennusteessa vastaavan menoja. Tämä oletus perustuu Eurostatin² ohjeeseen välineen käsittelystä julkisen talouden tilastoinnissa.

1 Kaikkien julkiseen talouteen vaikuttavien toimien ajoitusta ei voi suoraan päätellä kuvion mukaisista vuotuisista budjetoiduista tuloista ja menoista, sillä monivuotisia määrärahoja voidaan käyttää myös budjetointivuoden jälkeen. Tämä pätee etenkin vuosina 2021 ja 2022, sillä budjetin määrärahoja siirtyi vuosilta 2020 ja 2021 tuleville vuosille huomattavan suuri määrä. Siirtyvien määrärahojen käyttö ja sen arvioitu vaikutus kansantalouden tilinpidon mukaiseen rahoitusasemaan on otettu huomioon julkisen talouden ennusteessa.

2 Kohta 27) <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/1015035/12618762/GFS-guidance-note-statistical-recording-recovery-resilience-facility.pdf/ae773e09-1537-8c13-c71c-56d2e7d6958a?t=1633595971082>

2.1.1 Julkisyhteisöjen velka

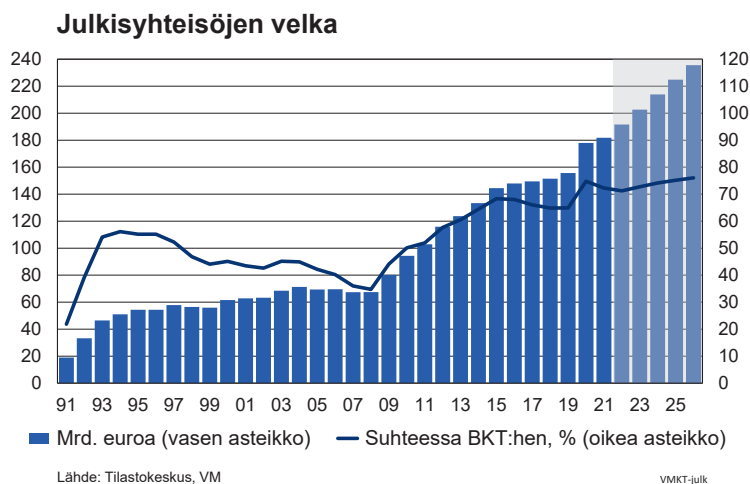
Julkisyhteisöjen velkasuhde supistui viime vuonna noin 2,5 prosenttiyksikköä 72,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Velan määrä oli 181,7 mrd. euroa vuoden 2021 lopussa. Vaikka velan määrä kasvaa, supistuu velkasuhde hieman tänä vuonna. Velkasuhde kääntyy kasvuun v. 2023 ja on 76 % v. 2026. Lähivuosiin liittyy riski, että julkinen velka on tätä korkeampi, jos kolmannessa lisätalousarviossa myönnettyä tukea sähkömarkkinoilla toimiville yrityksille annetaan suorana lainana valtiolta.

Julkisyhteisöjen velkatilastoihin tehtiin kesän 2022 aikana menetelmämuutos, joka kasvatti velan tilastoitua määrää vuodesta 2000 alkaen. Vaikutus vuoden 2021 tasolla oli noin 6 prosenttiyksikön tai 15 mrd. euron verran. Muutos liittyi sosiaalisen asuntotuotannon korkotukilainoihin. Menetelmämuutosta on kuvailtu tarkemmin seuraavassa kehikossa.

Velkasuhteen muutokseen vaikuttavia tekijöitä on eritelty taulukossa 17. Velkasuhdetta kasvattaa lähivuosina suureneva valtion- ja paikallishallinnon perusalijäämä sekä korkomenot. Nimellinen talouskasvu puolestaan pienentää velkasuhdetta. Erityisesti tänä vuonna nopea inflaatio kasvattaa myös nimellistä bruttokansantuotetta, mikä pienentää velkasuhdetta. Kasvun vaikutus vaimenee seuraavina vuosina samalla, kun perusalijäämä ja korkomenot kasvavat. Siten velkasuhde alkaa kasvaa nopeammin.

Taulukon 17 muut tekijät kuvaavat velan muutoksia, jotka eivät vaikuta kansantalouden tilinpidon mukaiseen alijäämään. Vuonna 2021 velkasuhde supistui enemmän kuin alijäämän vuoksi olisi pitänyt. Velanottoa vähensi mm. valtion kassan pieneneminen. Hävittäjähankkeen rahoitus alkaa lisätä velanottotarvetta tästä vuodesta alkaen. Hävittäjähankintojen alijäämävaikutus alkaa näkyä vasta vuodesta 2025 alkaen arvioitujen toimitusten mukaisesti. Korkotukilainojen määrän kasvu lisää velan määrää noin 1,4 mrd. eurolla v. 2023 ja noin miljardilla eurolla vuosina 2024-2026.

Julkiseen velkaan lasketaan myös muita eriä budjettitalouden velan lisäksi. Valtion kohdalla velkaan luetaan esimerkiksi useiden budjetin ulkopuolisten yksiköiden ja yhtiöiden velat, vuokra- ja asumisoikeusasuntoja varten myönnettyt korkotukilainat (ks. kehikko) sekä valtion velkasalkun hallinnassa käytettyihin johdannaissopimuksiin liittyvät vakuudet. Paikallishallinnon velkaan lasketaan myös useiden kuntien omistamien yhtiöiden velka sekä kuntataustaisten vuokrayhtiöihin liittyvien korkotukilainojen määrän verran velkaa. Sosiaaliturvarahastojen velka koostuu Työllisyysrahaston velasta ja työeläkelaitosten johdannaissiin liittyvistä käteisvakuuksista.

Taulukko 17. Julkisyhteisöjen velkasuhteen muutos ja siihen vaikuttavat tekijät

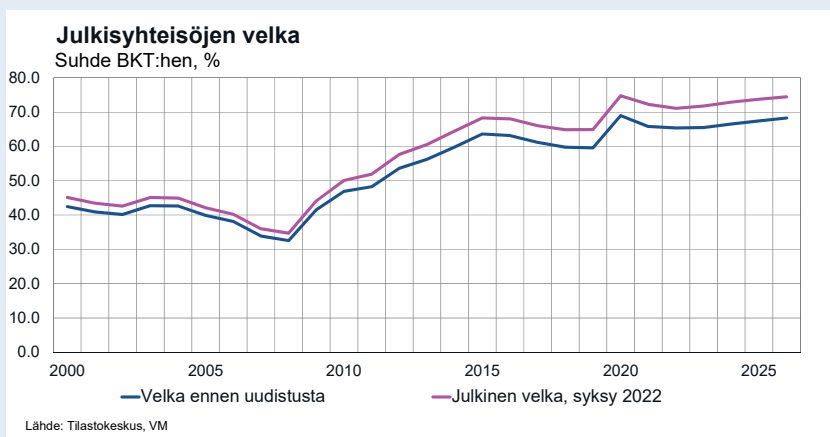
	2020	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**
Velkasuhde, suhteessa BKT:hen, %	74,8	72,3	71,2	72,7	74,1	75,2	76,0
Velkasuhteen muutos	9,9	-2,5	-1,1	1,5	1,4	1,0	0,9
Velkasuhteen muutokseen vaikuttavat tekijät							
Perusrahoitusasema (pois lukien työeläkesektori)	4,9	3,0	2,2	2,7	2,7	3,0	2,9
Korkomenot	0,7	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0
Muut tekijät ¹	3,7	-2,0	0,8	0,5	0,4	-0,2	-0,4
BKT:n arvon muutos	0,5	-4,0	-4,7	-2,5	-2,5	-2,6	-2,6
Työeläkesektorin ylijäämä (ei vaikuta velanottoon)	0,1	0,8	1,4	1,3	1,3	1,4	1,5

¹ Muut tekijät sisältävät mm. valtion yksityistämistulojen, lainanannon sekä tulojen ja menojen kirjaamiseen ja ajoittamiseen liittyvien tekijöiden vaikutuksen.

Plus-merkkinen vaikutus korottaa ja miinus-merkkinen vaikutus alentaa velkasuhdetta.

Julkisen velan määrä kasvoi merkittävästi menetelmämuutoksen takia

Kesällä 2022 julkisyhteisöjen velka-aste nousi noin 6 prosenttiyksikköä (noin 15 mrd. euroa), 66 prosentista noin 72 prosenttiin, vuoden 2021 tasolla Tilastokeskuksen sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettyjen ARA-korkotukilainojen tilastointiin liittyvän menetelmämuutoksen vuoksi. Muutos toteutettiin myös takautuvasti velan aikasarjoihin vuodesta 2000 alkaen.

Muutos liittyi vuokra- ja asumisoikeusasuntojen korkotukilainajärjestelmään. Järjestelmässä valtio myöntää vuokra-asuntojen rakennuttajalle korkotuen sekä takauksen ja rakennuttaja hakee lainalle rahoituksen rahoituslaitoksilta. Tilastokeskus tutki järjestelmän luokittelua alijäämä- ja velkatietojen EU-raportointiin liittyvän säännöllisen tarkastelun yhteydessä. Arvioinnin seurauksena Tilastokeskus päätti alkaa kirjata korkotukilainat julkisyhteisöjen tileille korkotukilainoitettujen asuntojen vuokraamiselle asetettujen rajoitteiden takia. Muutoksen seurauksena julkisyhteisöjen saatavat ja velat kasvoivat tilastoissa yhtä paljon. Samoin korkomenot ja korkotulot. Julkisyhteisöjen alasektoreista lainat kohdistuvat valtionhallinnolle ja paikallishallinnolle. Paikallishallintoon kohdistuvat kuntaomisteisten vuokra-asuntoyhtiöiden lainat ja valtiolle muiden yleishyödyllisten yhteisöjen lainat.

Menetelmämuutoksen vuoksi korkotukijärjestelmän lainakannan muutokset vaikuttavat jatkossa julkisyhteisöjen velkaan. Viime vuosina korkotukilainakanta on kasvanut noin miljardilla eurolla vuosittain. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteessa vuosille 2023-2026 korkotukilainakannan kasvun takia julkisen velan arvioidaan kasvavan v. 2023 noin 1,4 mrd. euroa ja muina vuosina noin miljardi euroa vuosittain. Arvio perustuu ennakoituihin myöntövaltuuksiin ja arvioon päättyvistä korkotukilainoista.

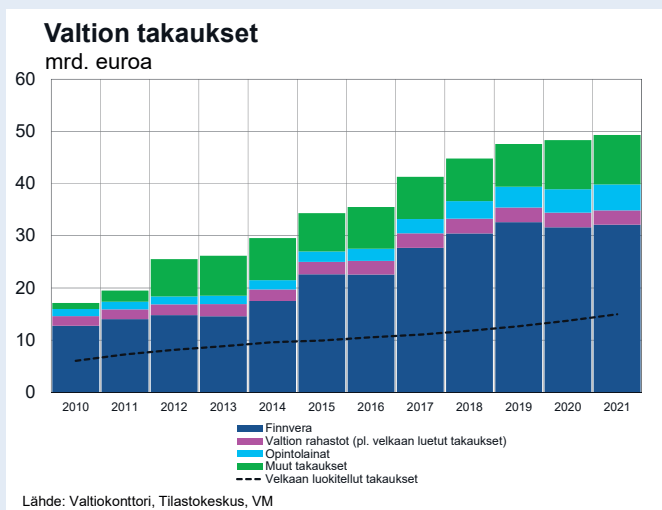
Menetelmämuutos korostaa ehdollisten vastuiden merkitystä julkiselle taloudelle. Korkotukilainajärjestelmä on ollut merkittävä asuntomarkkinoita säätelevä politiikkaohjelma, jolla valtio on tukenut sosiaalisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamista. Tuki ei kuitenkaan ole juuri vaikuttanut matalan korkotason aikana julkisen talouden menoihin tai velkaan. Yhteisöjen korkotukilainakanta on kuitenkin ollut huomattava (15 mrd. euroa v. 2021) ja muodostanut jo aiemminkin merkittävän riskin julkiselle taloudelle, joka voisi realisoitua, jos korkotaso alkaisi nousta. Järjestelmän vastuut on raportoitu aiemmin mm. valtioneuvoston yhteydessä. Tilaston menetelmämuutoksen ansiosta järjestelmän riskit ovat nyt paremmin näkyvillä.

Ehdolliset vastuut voivat myös toteutua

Korkotukilainoihin liittyvä velkasuhteen kasvu johtui tilastollisesta luokitusmuutoksesta, josta ei aiheutunut todellisia kuluja. Korkotason noustessa myös korkotukimenot voivat alkaa kasvaa, ja lisäksi riskinä ovat takaustappiot. Järjestelmä ei kuitenkaan ole ainoa julkista taloutta rasittava ehdollinen vastuu, joka ei ole näkynyt julkisen talouden alijäämässä tai velkatilastoissa. VM tarkastelee näitä vastuita vuosittain julkaistavassa katsauksessa valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin¹.

Valtiolla sekä kunnilla on merkittävä määrä takauksia, joista korkotukilainoihin liittyvät ovat vain osa. Erityisesti viennin rahoittamiseen liittyvät vastuut ovat kasvaneet paljon viime vuosina. Viennin rahoituksen takausten määrä on 32 mrd. euroa. Asuntotuotantoon liittyen valtiolla on myös korkotukilainoja esimerkiksi yksityishenkilöiden omistusasuntoihin liittyen n. 4,7 miljardia euroa ja takauksia 1,9 mrd. euroa. Valtion takauksien määrä vuoden 2021 lopulla oli 64 mrd. euroa (49,2 mrd. euroa vähennettynä velkaan luetuilla korkotukilainoilla) Lisäksi kunnilla oli takauksia 32 mrd. euroa (Eurostat).

¹ Katsaus valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin, syksy 2021

Parin viime vuoden aikana on tapahtunut jo kaksi suurta ja odottamatonta tapahtumaa, pandemia ja sota Euroopassa sekä kansainvälisten suhteiden nopea kiristyminen. Molemmat näistä ovat koetelleet myös valtion ehdollisia vastuita. Valtion omistamia yrityksiä on jouduttu tukemaan ja pääomittamaan (mm. Finnair ja Finavia). Valtion enemmistöomistuksessa olevan Fortumin ja sen tytäryhtiön Uniperin vaikeudet voivat aiheuttaa myös ongelmia, mm. supistamalla valtion osinkotuloja.

Finnvera on joutunut tekemään vientitakauksistaan merkittäviä tappiovarauksia, jo lähes 1,5 mrd. euron edestä (Finnveran puolivuotiskatsaus 2022). Toistaiseksi nämä varaukset eivät ole realisoituneet. Tappiovarausten vuoksi Finnveran puskurirahastot ovat kuitenkin tyhjentyneet ja valtio on siirtänyt Valtiontakuurahastoon varoja 400 milj. euroa. Finnveran takauksista suuri osa liittyy varustamoteollisuuteen, joka on kärsinyt erityisesti pandemiasta ja epävarmuus alalla jatkuu edelleen.

Koronapandemian aikana on myös sitouduttu uusiin vastuisiin yritystoiminnan tukemiseksi, esimerkiksi takauksin ja monin suurin tuin. Jotkin toteutuneet kustannukset ovat johtuneet ns. piilevistä vastuista, joissa valtiolla ei ole ollut oikeudellista velvoitetta tukea toimintaa, mutta käytännössä julkisen vallan on ollut välttämätöntä esimerkiksi tukea yrityksiä, jotta lento- tai laivaliikenne on voitu turvata. Valtio on myös tukenut kuntien toimintaa merkittävin tuin.

Takauksien ja korkotukien tai muiden ehdollisten vastuiden avulla tehtävät toimet ovat helpompia toteuttaa, sillä ne eivät aiheuta menoja myönnettäessä. Vastuisiin liittyy kuitenkin riski tappioista myöhemmin. Ne myös lisäävät julkisen talouden alttiutta kriiseille, sillä ehdolliset vastuut realisoituvat helposti taantumassa tai muussa kriisissä, jossa julkisen talouden tilanne heikkenee muutenkin rajusti. Vastuiden kehitystä on syytä arvioida jatkossakin säännöllisesti ja pyrkiä minimoimaan niistä aiheutuvia riskejä.

2.2 Valtionhallinto

Valtionhallinnon alijäämä supistuu tänä vuonna, kun covid-19-epidemiasta johtuvat tukimenot pienenevät ja tulot kasvavat voimakkaasti. Hyvä työllisyyskehitys näkyy erityisesti palkoista kerättävissä veroissa. Toisaalta investointimenot kasvavat kuluvana vuonna tuntuvasti.

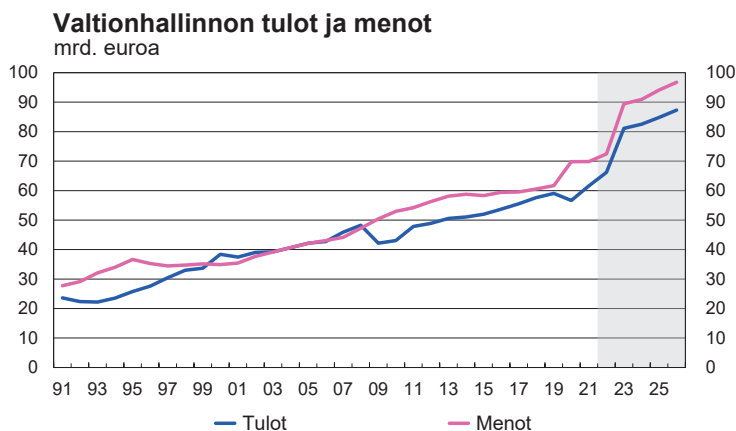
Venäjän hyökkäys Ukrainaan kasvattaa vuoden 2022 päätösperäisiä menoja. Pääministeri Marinin hallitus on antanut vuoden 2022 aikana kolme lisätalousarviota, joiden menolisäykset kohdistuvat mm. maanpuolustukseen, pakolaisten vastaanottamiseen, huoltovarmuuden turvaamiseen ja matkailu- ja ravintola-alan sekä tapahtuma-alan yritysten kustannustukeen. Lisäksi EU:n elpymis- ja palautumistukiväline (RRF) tuo menolisäyksiä etenkin vuosille 2022-2023, joiden rahoitus jatkuu vuoteen 2026 asti. RRF-rahoituksella tuetaan vihreää siirtymää, työllisyyttä ja osaamista, sosiaali- ja terveyspalveluita sekä digitalisaatiota. RRF:n menolisäykset kohdistuvat investointiavustuksiin, tukipalkkioihin, julkiseen kulutukseen sekä jonkin verran julkisiin investointeihin. Vuonna 2022 valtionhallinnon RRF-menot ovat lähes 500 milj. euroa, josta energiainfrastruktuurin ja uuden energiateknologian kehittämiseen ohjataan yli 110 milj. euroa uusia investointiavustuksia. RRF:n aiheuttamat menolisäykset katetaan ensivaiheessa EU:lta saaduilla tulonsiirroilla. Suomen maksuosuus elpymisvälineen rahoituksesta tulee maksettavaksi vuosina 2028–2058. Valtionhallinnon tuloja kasvattaa suotuisa työllisyyskehitys.

Suomen tavoitteena on nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Julkisen talouden suunnitelman mukaiset panostukset tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan edistämiseen kasvattavat valtionhallinnon menoja v. 2023. Lisäksi puolustusvoimien rahoitusta on kasvatettu etenkin vuodelle 2023 ja maahanmuuttomenojen oletetaan pysyvän aiempia vuosia korkeammalla tasolla. Menojen kasvua hidastavat covid-19-epidemian aiheuttamien kulujen poistuminen ja hallituksen alkutaipaleella sovittujen tulevaisuusinvestointien päättyminen. Talouskasvun hidastumisen myötä myös verotulojen kasvu hidastuu. Vuonna 2023 alijäämä kasvaa edellisvuodesta olleen n. 8,3 mrd. euroa, mikä on 3 % suhteessa BKT:hen.

Valtionhallinnon korkomenot kasvavat aiempia odotuksia korkeammalle tasolle. Vuonna 2023 tilinpidon mukaiset korkomenot ovat yli 1,7 mrd. euroa.

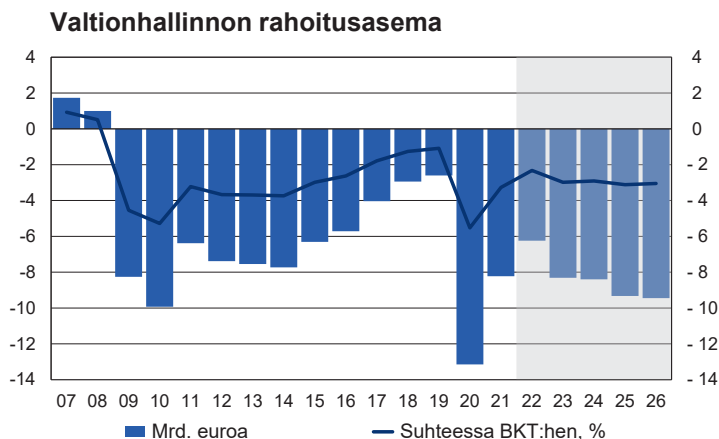
Korkomenojen odotetaan nousevan 2,3 mrd. euroon v. 2026. Kasvatvat korkomenot ovat pois muusta julkisesta rahankäytöstä.

Vuoden 2024 talouskasvu ei riitä tuottamaan tuloja tarpeeksi menojen kattamiseksi ja alijäämä on jäämässä suureksi. Vuodelle 2024 menoja kasvattaa rajavartiolaitoksen investoinnit ja lisäksi TKI-toiminnan rahoitus kasvaa. Keskipitkän aikavälin arviossa vuosina 2025-2026 alijäämän odotetaan heikkenevän edelleen nykyisestä. Vuodesta 2025 lähtien investointimenoja kasvattavat puolustusvoimien F35-hankkeen menot ja lisäksi vuosien 2025-2026 TKI-toiminnan lisärahoitus. Ennustejakson lopussa investointeja kasvattavat myös merivoimien alushankinnat. Investointien kasvu on v. 2025 peräti 29 % vuotta aiemmasta.

Lähde: Tilastokeskus, VM

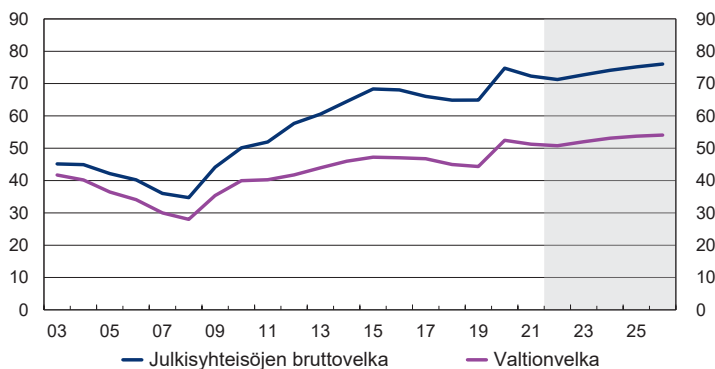
VM34098

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Julkisyhteisöjen velka suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

VM34098

Taulukko 18. Valtionhallinto¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Välittömät verot	15,2	13,4	16,2	18,5	32,3	33,3
Tuotannon ja tuonnin verot	33,6	33,1	34,7	36,3	37,3	37,7
Sosiaaliturvamaksut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Verot ja sosiaaliturvamaksut yhteensä ²	49,6	47,3	51,8	55,7	70,5	71,9
Muut tulot ³	9,6	9,5	9,9	10,1	10,0	9,9
siitä korkotulot	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3
Tulot yhteensä	59,2	56,8	61,6	65,9	80,5	81,8
Kulutusmenot	14,4	15,3	15,9	17,7	18,3	18,5
Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot	40,6	47,7	47,0	46,2	61,6	63,0
siitä muille julkisyhteisöille	28,7	33,2	32,6	32,9	48,6	49,7
Korkomenot	1,9	1,6	1,2	1,4	1,7	2,0
Pääomamenot ⁴	4,9	5,4	5,8	6,8	7,2	6,7
Menot yhteensä	61,8	69,9	69,9	72,1	88,8	90,2
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-2,6	-13,1	-8,2	-6,2	-8,3	-8,4
Perusjäämä ⁵	-0,7	-11,6	-7,0	-4,9	-6,6	-6,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Sisältää pääomaverot³ Ml. pääomansiirrot ja pääoman kuluminen⁴ Pääoman bruttomuodostus ja pääomansiirrot⁵ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Vuoden 2023 budjetti ja valtiontalouden kehyykset

Vuoden 2023 talousarvioesitys pohjautuu huhtikuussa 2022 julkaistuun julkisen talouden suunnitelmaan (JTS) sekä pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelmaan. Valtion budjettitalouden menot ovat v. 2023 yhteensä n. 80,5 mrd. euroa. Verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon menot kasvavat n. 15,6 mrd. eurolla.

Menotason kasvu johtuu ennen kaikkea sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksesta, joka muuttaa julkisten menojen rakennetta. Uudistuksen seurauksena budjettitalouden menojen taso nousee koko vuoden tasolla noin 14 mrd. eurolla.¹ Tässä luvussa ei kuitenkaan ole huomioitu sitä, että n. 1,9 mrd. euroa hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksesta maksetaan jo joulukuussa 2022. Lisäksi vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa ei ollut vielä mukana Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi päätettyjä toimia. Näiden toimien kokoluokka on n. 2 mrd. euroa sekä v. 2022 että v. 2023.

Edellä mainitut tekijät huomioiden menojen kasvu v. 2023 on n. 2,5 mrd. euroa vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vuoden 2023 menotasoa nostavat muun muassa laki- ja sopimusperusteiset indeksikorotukset. Lisäksi valtionvelan korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason kasvun myötä. Toisaalta budjettitalouden menot vähenevät v. 2023 mm., koska koronapandemiaan liittyvät menot pienenevät ja monet hallituksen päättämät määräaikaiset menolisäykset (mm. tulevaisuusinvestoinnit) päättyvät.

Hintatason muutos ja sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen aiheuttama rakenteellinen muutos huomioiden hallinnonalojen määrärahat (kaikki muut menot pl. korkomenot) kasvavat noin puoli prosenttia vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Vuodelle 2022 budjetoituun (ml. ensimmäinen ja toinen lisätalousarvio) menot laskevat tässä tarkastelussa kuitenkin yli 3,5 %, sillä vuoden 2022 toisessa lisätalousarviossa päätettiin n. 2 mrd. euron toimista Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi.

Vuoden 2023 menokehys on n. 69,3 mrd. euroa, josta n. 380 milj. euroa jää vuoden 2023 talousarvioesityksen jälkeen ns. jakamattomaksi varaukseksi. Lisäksi vuodelle 2023 on kehyyksessä varattu 100 milj. euroa lisätalousarvioita varten.

¹ Arvio on tehty vuoden 2022 kustannusten perusteella tehtävän siirtolaskelman perusteella. Lisäksi uudistuksen myötä valtion kustannukseksi tulee täysimääräisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen ja indeksikorotuksen vuoksi tehtävät korotukset. Täysi kompensatio lisää valtion menoja v. 2023 n. 750 milj. eurolla. Aiemmin palvelutarpeen kasvusta ja indeksikorotuksista on kunnille kompensoitu noin neljännes valtionosuusprosentin mukaisesti.

Venäjän Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan vuoksi talousarvioesitykseen sisältyy yhteensä n. 2,1 mrd. euron määräraha vuodelle 2023 vuoden 2022 tapaan. Hallitus linjasi näistä määrärahoista pääosin jo huhtikuussa 2022 kehysriihen yhteydessä ja teki niiden osalta kehyspoikkeuksen. Poikkeuslausekkeen mukaiset menot katetaan kehysten ulkopuolisina menoina. Tähän perustuen puolustusministeriön hallinnonalalle ja Rajavartiolaitokselle ehdotetaan yhteensä n. 1,0 mrd. euroa. Kyberturvallisuushkiin varautumisen parantamiseksi ehdotetaan yhteensä n. 59 milj. euroa. Huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja vihreää siirtymää koskevaan kokonaisuuteen ehdotetaan n. 241 milj. euroa. Lisäksi Ukrainasta sotaa pakenevien auttamiseen ja kotoutumisen edistämiseen varaudutaan n. 791 milj. eurolla ja Ukrainalle annattavaan tukeen 30 milj. eurolla.

Kehysten ulkopuoliset menot

Valtiontalouden kehysten ulkopuolella ovat ennen kaikkea suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot eli työttömyysturvan, asumistuen, perustoimeentulotuen sekä palkkaturvan menot. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehysten piiriin siltä osin, kun niiden perusteisiin tehdään muutoksia. Lisäksi kehysten ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuuden välittäjänä.

Kehysten ulkopuolisiksi menoiksi ehdotetaan n. 11,7 mrd. euroa, mikä on n. 0,4 mrd. euroa vähemmän kuin vuoden 2022 varsinaisessa talousarviossa. Kehysten ulkopuoliset menot alenevat merkittävästi kahden teknisluontoisen seikan vuoksi. Ensinnä rakenteellisen muutoksen vuoksi aiemmin rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitetut n. 700 milj. euron menot siirretään menokehysten piiriin. Toiseksi kehysten ulkopuoliset verokompensaatiot kunnille alenevat n. 450 milj. euroa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen liittyvistä rahoitussiirroista johtuen.

Kehysten ulkopuolisia menoja kasvattaa merkittävästi valtionvelan korkomenojen kasvu. Korkomenojen arvioidaan kasvavan vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon nähden n. 1 mrd. eurolla yleisen korkotason kasvun myötä. Muutoin kehysten ulkopuolisista menoista alenevat selvästi työttömyyteen ja koronaviruspandemiaan liittyvät menot sekä finanssisijoitukset.

EU:n elpymis- ja palautumisväline

EU:n elpymis- ja palautumisvälineen investointeihin ehdotetaan budjetoitavan 574 milj. euroa vuodelle 2023. Vastaavasti elpymis- ja palautumisvälineestä oletetaan kertyvän tuloja 391 milj. euroa v. 2023. Maksatukset perustuvat kansallisten suunnitelmien etenemiseen ja toteutuvat, kun ohjelmissa esitettyjen tavoitteiden on osoitettu toteutuneen suunnitelmien mukaisesti.

Valtion budjettitalouden tulot

Vuonna 2023 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) arvioidaan olevan n. 72,5 mrd. euroa ja verotulojen n. 64,5 mrd. euroa. Budjettitalouden verotulot kasvavat n. 33 % vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Voimakasta kasvua selittää erityisesti sote-uudistus, jonka myötä valtion ansio- ja pääomatuloverokertymä sekä yhteisöverokertymä kasvavat merkittävästi. Verotulot kasvavat arviolta n. 5 % edellisvuodesta, mikäli sote-uudistusta ei oteta huomioon.

Talousarvioesityksen verotusta keventävät perustemuutokset pienentävät kassakertymää n. 1,7 mrd. euroa v. 2023. Merkittävin yksittäinen kevennys on ansiotuloveroperusteisiin tehtävä ansiotasoindeksiin mukainen indeksitarkistus, mikä vähentää verotuottoja n. 0,6 mrd. euroa. Myös sote-uudistuksen yhteydessä tehtävä ansiotuloverotuksen kevennys pienentää verotuottoja n. 0,3 mrd. euroa. Toisaalta verotuloja kasvattavat mm. tupakkaveron korottaminen sekä parafiinisen dieselin verotuen poistuminen.

Lisäksi kevään julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna on päätetty joistain uusista veroperustemuutoksista. Kotitalouksien ostovoiman tukemiseksi ja sähkön hinnan nousun kompensoimiseksi toteutettavien toimien arvioidaan vähentävän valtion verotuloja yhteensä n. 0,5 mrd. euroa. Lisäksi varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensointi kunnille pienentää valtion verotuloja 90 milj. eurolla.

Päivitetyn kokonaistaloudellisen ennusteen ja kertymätietojen perusteella verotuloarviota korotettiin n. 1,3 mrd. eurolla verrattuna kevään julkisen talouden suunnitelmaan (arvio ilman uusien veroperustemuutosten vaikutusta). Muutosta selittivät erityisesti arvonlisäveron tuottoarvion nousu 0,6 mrd. eurolla sekä yhteisöveron tuottoarvion nousu 0,5 mrd. eurolla. Arvonlisäveron tuottoarvion nousua selitti ennen kaikkea ennakoitua parempi työllisyyskehitys sekä sitä kautta kasvava yksityinen kulutus. Vastaavasti yhteisöveron tuottoarvion kasvua selitti vuoden 2021 verotietojen tarkentuneen kuvan lisäksi toimintaylijäämän ennakoitua myönteisempi kehitys.

Budjettitalouden muut tulot laskevat v. 2023 n. 14 %, sillä valtion osakemyynti- ja osinkotuloarvio pienenee vuodelle 2022 budjetoidusta n. 2,4 mrd. eurosta n. 1 mrd. euroon. Tämä selittyy kokonaan osakemyyntitulojen arvion pienentymisellä, sillä vuodelle 2023 osakemyyntituloja ei ole budjetoitu lainkaan. Kevään julkisen talouden suunnitelmaan verrattuna valtion osakemyynti- ja osinkotuloarvio vuodelle 2023 pienenee 0,4 mrd. eurolla em. syystä.

Budjetin alijäämäarvio ja sen päivittyminen kevääseen verrattuna

Valtion talousarvioesitys on n. 8 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Valtion budjettitalouden tasapaino heikkenee n. 1 mrd. eurolla verrattuna vuoden 2022 varsinaiseen talousarvioon. Vuoden

2023 lopussa valtionvelan arvioidaan olevan n. 156 mrd. euroa. Vuoden 2022 kolmannen lisätalousarvioesityksen myötä velka-arvio on kohonnut 10 mrd. eurolla merkittäviin lainanmyöntötarpeisiin varautumisen vuoksi, mutta poikkeustilanteessa valtion sähköyhtiöille myöntämien ja takaisin maksettavien lainojen määrään liittyy huomattavaa epävarmuutta.

Budjettitalouden alijäämä v. 2023 on kasvanut n. 0,6 mrd. euroa verrattuna kevään 2022 julkisen talouden suunnitelmaan. Tuloennuste on n. 0,3 mrd. euroa keväällä ennakoitua suurempi edellä mainittujen tekijöiden vuoksi. Toisaalta budjettitalouden menot ovat n. 0,9 mrd. euroa korkeammalla tasolla.

Valtion budjettitalouden tasapainon muutokseen vaikuttaneita tekijöitä verrattuna kevään 2022 julkisen talouden suunnitelmaan, mrd. euroa

	2023
Tasapainoarvio, julkisen talouden suunnitelma 2023-2026	-7,5
Menoarvion tarkentuminen	-0,9
Uudet päätösperäiset menomuutokset (netto)	-0,5
Puolustusmateriaalin hankkiminen	-0,3
Arvonlisäveromenot	-0,1
Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille	-0,4
Hyvinvointialueiden rahoitus	0,7
Maksut Euroopan unionille	0,0
Valtionvelan korkomenoarvion muutos	-0,4
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja palkkaturva	0,0
Muu menojen muutos (netto)	0,2
Tuloarvion tarkentuminen	0,3
Uudet veroperustemuutokset (netto)	-0,6
Korko-, osinko- ja osakemyyntitulojen arvioiden muutos	-0,4
Sekalaisia tuloja koskevan arvion muutos	0,0
Muut tuloarvioon vaikuttaneet tekijät (ml. kertymätiedot ja uusi suhdanneennuste)	1,3
Muutos yhteensä	-0,6
Tasapainoarvio, talousarvioesitys 2023	-8,0

Taulukko 19. Eräiden veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavien tulo- ja kysyntäerien kehitysarviot

	2022	2023**	2024**	2025**	2026/2022**
	muutos, prosenttia vuodessa				keskim. vuosimuutos, %
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	2,7	3,5	3,3	3,2	3,2
Palkkatulot	4,8	3,3	3,3	3,4	3,6
Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,6	7,0	3,5	3,1	3,6
Pääomatulot	-7,2	-4,4	2,7	2,7	-0,7
Ansiotasoindeksi	2,6	3,5	3,0	3,0	3,0
Toimintaylijäämä	9,4	4,7	4,6	4,1	5,3
Kotitalouksien verollisten kulutusmenojen arvo	8,4	4,2	2,5	3,5	3,4
Arvonlisäveron pohja	9,0	4,6	2,5	4,0	3,6
Bensiinin kulutus	-3,2	-1,7	-3,7	-4,9	-3,9
Dieselöljyn kulutus	-0,6	-0,9	-2,1	-2,7	-1,9
Sähkön kulutus	-1,5	3,3	0,8	0,9	0,8
Verollisen alkoholin kulutus	-3,8	1,1	0,2	-0,7	-0,8
Verotettavat uudet henkilöautot	85000	110000	115000	116831	109105
Kuluttajahintaindeksi	6,5	3,2	1,8	1,9	3,1

Taulukko 20. Eräiden veropohjaerien muutoksen vaikutus verotuottoon

Verolaji	Veropohja	Muutos	Verotuoton muutos, milj. euroa
Ansiotuloverot	Palkkatulot	1%	497, josta valtio 305 ja kunnat 76
	Eläketulot	1%	153, josta valtio 103 ja kunnat 49
Pääomatulovero	Pääomatulot	1%	46
Yhteisövero	Toimintaylijäämä	1%	77, josta valtio 59, kunnat 17
ALV	Yksityisen kulutuksen arvo	1%	141
Autovero	Uusien henkilöautojen myynti, kpl	1000 kpl	3
Energiaverot	Sähkön kulutus ¹	1%	9
	Bensiinin kulutus	1%	13
	Dieselin kulutus	1%	15
Alkoholijuomaverot	Alkoholin kulutus	1%	15
Tupakkaverot	Savukkeiden kulutus	1%	10

¹ Muut kuin teollisuus, konesalit ja kasvihuoneet

Taulukko 21. Valtion budjettitalouden tulojen arviot

	2021	2022**	2023**	2024**	2025**	2026**	2026/2022**
	tilinpäätös	ml. II LTAE					keskim. vuosimuutos, %
	miljardia euroa						
Verotuloarviot yhteensä	46,8	49,7	64,5	67,3	69,4	71,7	9,4
Tulon ja varallisuuteen perustuvat verot	15,9	16,8	30,9	33,1	34,5	36,2	21,1
Liikevaihtoon perustuvat verot	21,2	22,6	23,5	24,2	25,2	26,0	4,2
Valmisteverot	6,8	7,5	7,4	7,2	7,0	6,8	0,2
Muut verotulot	2,9	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7	-1,4
Sekalaiset tulot	7,2	6,4	6,5	6,2	6,4	6,5	-1,9
Korkotulot ja voitontuloutukset	2,4	2,6	1,3	1,3	1,3	1,3	-8,0
Tuloarviot yhteensä	56,4	58,9	72,5	74,9	77,3	79,6	7,4

Taulukko 22. Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia julkisyhteisöjen verotuloihin

	2021	2022	2023**	2024**	2025**	2026**
	miljoonaa euroa					
Ansiotuloverot	-434	-612	-1347	-664	-584	-518
Keskimääräinen kunnallisveroprosentin nousu	60	0	0	0	0	0
Pääomatulovero	26	-18	-29	-7	5	0
Yhteisövero	-100	33	14	7	28	201
Muut välittömät verot	-108	-107	-9	0	0	25
Arvonlisävero	44	-21	-0	1	0	0
Energiavero	96	178	64	24	8	15
Muut välilliset verot	93	62	62	45	0	0
Sosiaaliturvamaksut	1375	-49	508	-172	11	-347

Budjettitalous ja kansantalouden tilinpito

Budjettitalouden ja kansantalouden tilinpidon valtio eroavat määritelmällisesti toisistaan, eikä budjettitalouden rahoitusasemasta voida suoraan päätellä kansantalouden tilinpidon mukaista valtionhallinnon rahoitusasemaa.

Valtion budjettitalous oli 9,6 mrd. euroa alijäämäinen v. 2021. Kansantalouden tilinpidon mukaan koko valtionhallinnon alijäämä oli 8,2 mrd. euroa, eli noin 1,4 mrd. euroa pienempi. Vuonna 2021 eroa tilinpidon ja budjetin välillä selittää erityisesti siirtomäärärahojen kasvu, sillä ne kirjataan budjettitalouden alijäämään budjetoituvuonna, mutta tilinpitoon vasta kun menot toteutuvat. Siirtomäärärahoja siirtyi seuraaville vuosille v. 2021 noin 2,7 mrd. euroa enemmän kuin vuotta aiemmin. Muut erot kirjaamiskäytännöissä puolestaan heikensivät tilinpitoa suhteessa budjettiin.

Tänä vuonna budjetin tasapaino on kansantalouden tilinpidon rahoitusasemaa heikompi. Eroa selittää, että vuodelle 2022 budjetoitu osuus hyvinvointialueiden tammikuun v. 2023 rahoituksesta kirjataan tilinpidossa vasta vuoden 2023 menoksi. Lisäksi budjetin ja tilinpidon eroa lisää sote-uudistuksen takia tavallista suurempi verojen ajoituskorjaus. Toisaalta budjetin tasapainoa parantaa suunnitellut osakemyynnit, jotka eivät näy tilinpidon tuloissa.

Vuonna 2023 asetelma muuttuu ja kansantalouden tilinpidon ja budjetin alijäämät ovat lähellä toisiaan. Taustalla on kuitenkin eroja. Budjettia rasittaa jälleen hävittäjähankkeen rahoitus, joka alkaa näkyä tilinpidon menoissa vuodesta 2025 alkaen. Toisaalta tilinpitoa heikentää nyt v. 2023 kirjattava hyvinvointialueiden alkuvuoden rahoitus, joka budjetissa kirjataan vuodelle 2022. Vuosina 2025-2026 tilinpidon alijäämä on budjetin alijäämää selvästi suurempi, kun hävittäjähankkeen rahoitus alkaa näkyä tilinpidon menoissa.

Budjetin tai kansantalouden tilinpidon alijäämästä ei myöskään voi aina päätellä valtion velanoton tarvetta. Vuonna 2021 velkaa otettiin lisää noin 3,7 mrd. euroa. Budjetin alijäämän perusteella velkaa olisi pitänyt ottaa 9,5 mrd. euroa, joten velanotto oli jopa 5,8 mrd. euroa pienempi kuin budjetin alijäämä olisi edellyttänyt ja 4,4 mrd. euroa pienempi kuin tilinpidon alijäämä olisi edellyttänyt. Yleisesti ottaen alijäämän ja velan muutoksen eroon on useita syitä. Velanottoa voitiin v. 2021 vähentää mm., koska valtio supisti kassavarojaan 2,5 mrd. eurolla. Lisäksi siirtyvät määrärahat vähensivät velanottotarvetta suhteessa budjetin alijäämään 2,7 mrd. eurolla. Julkisyhteisöjen velan tilastointimuutoksen vuoksi EDP-velkaan vaikuttavat jatkossa korkotukilainakannan muutokset.

Budjettitalouden rahoitusaseman ja kansantalouden tilinpidon mukaisen valtionhallinnon rahoitusaseman eroon on monia syitä. Näistä tärkein on se, että kansantalouden tilinpidon valtiosektori on laajempi kuin pelkkä budjettitalous, johon kuuluvat lähinnä vain valtion virastot. Tilinpidon valtiosektoriin kuuluvat budjettitalouden lisäksi mm. valtion rahastot (pl. Valtion Eläkerahasto), yliopistot ja niiden kiinteistöyhtiöt sekä Senaatti-kiinteistöt. Julkisten yksiköiden luokituspäätöksiä arvioidaan säännöllisesti uudelleen. Tilastokeskuksen internet-sivuilla on lueteltu kaikki valtionhallintoon ja laajemmin julkisyhteisöihin kuuluvat yksiköt.

Luokittelun lisäksi eroa aiheuttaa se, että kansantalouden tilinpidon ja budjettitalouden menojen kirjaamisperusteet poikkeavat toisistaan. Tilinpito on suoriteperusteinen, kun taas budjettitalous on osin kassaperusteinen. Kirjaamisperusteesta johtuen erityisesti talousarvion siirtomäärärahat aiheuttavat eroa budjetin ja tilinpidon menojen välille. Siirtomäärärahat ovat monivuotisia määrärahoja, jotka budjetoidaan yhden vuoden talousarvioon. Kansantalouden tilinpidossa siirtomäärärahat kirjataan suoriteperusteisesti niiden käyttövuoden mukaan kuten muutkin menot. Siirtyvien määrärahojen nettovaikutus voi vaihdella suuresti vuodesta toiseen. Lisäksi verot, tukipalkkiot ja EU-maksut muunnetaan tilinpidossa suoriteperusteisiksi

tekemällä niihin ajoituskorjaus. Ajoituskorjausten aiheuttamien erojen suuruus on nähtävissä vasta jälkikäteen.

Budjettitalouden rahoitusasemaan lasketaan tuloina ja menoina myös sellaisia finanssisijoituksia, kuten valtion myöntämät ja takaisinmaksamat lainat sekä osakemyynnit ja -hankinnat, jotka kansantalouden tilinpidossa käsitellään pääasiallisesti rahoitustaloustoimina. Rahoitustaloustoimet eivät vaikuta tilinpidon mukaiseen valtion rahoitusasemaan. Rahoitustaloustoimiksi luetaan myös johdannaiset, joiden avulla Valtiokonttori on onnistunut merkittävästi pienentämään budjetista maksettavia korkomenoja. Koska tilinpidossa johdannaissovimusten korkomenoja pienentävää vaikutusta ei huomioida, ovat tilinpidon korkomenot selvästi budjetin korkomenoja suuremmat.

Taulukko 23. Budjettitalouden rahoitusasema ja valtionhallinnon nettoluotonanto¹

	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa				
Budjettitalouden ylijäämä (+) / alijäämä (-) ²	-17,4	-9,6	-7,7	-8,4	-8,4
Yksityistämistulot (nettotulot osakemyynnistä)	0,4	-0,2	-0,8	0,2	0,2
Finanssisijoitukset, netto	-0,4	-0,2	-0,3	0,1	-0,0
Budjetin ulkopuolisten yksiköiden tuloylijäämä	-0,2	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Kassa-/suoriteperusteen korjaus	0,8	0,3	2,0	1,2	1,6
Muut erät ³	3,6	1,8	0,9	-1,0	-1,4
Valtionhallinnon nettoluotonanto (+) / -otto (-)	-13,1	-8,2	-6,2	-8,3	-8,4

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan

² Sisältää velanhallintamenot

³ Sisältää mm. velkojen peruutukset, suorien ulkomaisten sijoitusten uudelleensijoitetut voitot, budjetin siirtomäärärahojen ajoittumisen vaikutuksen sekä superosingot

2.3 Paikallishallinto

Vaikka paikallishallinnon kulutusmenojen kasvu hidastuu v. 2022 covid-19-menojen pienentyessä edellisvuodesta, sen rahoitusasema heikkenee yli miljardi euroa alijäämäiseksi (eli 0,4 % suhteessa BKT:hen), kun yhteisöveron korotetun jako-osuuden ja valtionosuuslisäysten kaltaiset tukitoimet päättyvät. Kulutusmenojen kasvua ylläpitävät v. 2022 palvelutarpeen kasvun lisäksi hoito- ja palveluvelan purkaminen sekä pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtävien laajennukset, joissa kustannukset nousevat vuosittain. Lisämenoja aiheutuu myös Venäjän hyökkäyssotaa pakenevien ukrainalaisten maahanmuutosta, josta syntyviä kuluja mm. opetuksessa ja kotouttamisessa hallitus on sitoutunut korvaamaan kunnille.

Kunta-alalle kesällä 2022 solmittua palkkatkaisua sovelletaan kaikkiin kunta-alan työntekijöihin. Niin sanottuun yleiseen linjaan sidottujen sopimuskorotusten lisäksi kunta-alan palkkausta uudistetaan erillisellä kehittämisohjelmalla vuosina 2023–2027. Ohjelman mukaan kunta-alan palkat nousevat viiden vuoden aikana yhteensä noin 5,1 % sopimuskorotusten lisäksi. Kunta-alan palkkatkaisuilla on suuri merkitys paikallishallinnon kustannuskehitykselle, sillä henkilöstökulut muodostavat sen suurimman kuluerän. Lisäksi ilmassa on riskejä uusista työtaisteluista, sillä hoitajaliitot ovat uhanneet uusilla työtaistelutoimilla.

Vuonna 2023 sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle¹. Kuntien tulot sekä menot lähes puolittuvat uudistuksen seurauksena. Sote-uudistuksen myötä nämä vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat sosiaali- ja terveydenhuollon menot siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Kuntahallintoon (paikallishallinto pl. hyvinvointialueet) luettavat tehtävät painottuvat uudistuksen jälkeen entistä vahvemmin varhaiskasvatukseen ja koulutukseen, joiden yhteenlaskettu palveluntarve on laskeva koko 2010-luvun jatkuneen syntyvyyden alenemisen vuoksi. Kehitysarviossa palvelutarpeen laskua on totuttuun tapaan hieman pehmennetty, sillä pienissä kunnissa mahdollisuudet kouluverkon sopeuttamiseen ovat rajalliset. Lisäksi lasten määrään varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myös osallistumisaste, joka on ollut viime vuosina nousussa.

¹ Ennusteessa Helsingin sote- ja pelastustoiminta on sisällytetty hyvinvointialueiden alasektoriin.

Vuoteen 2023 ajoittuu sote-uudistuksen lisäksi myös hallituskauden päätyminen. Monet hallituksen määräaikaiset toimet lakkaavat ja kuntataloudesta poistuu esimerkiksi covid-19-avustuksia ja varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen laatu- ja tasa-arvohankkeita.

Kuntataloudesta siirtyy hyvinvointialueiden mukana investointeja arviolta 1,2 mrd. euron edestä. Kuntatalouden investointipaineet pysyvät kuitenkin mittavina muun muassa rakennuskannan iän ja väestön muuttoliikkeen vuoksi. Myös ilmastonmuutoksen hillintä ja sen vaikutuksiin varautuminen edellyttävät kunnilta uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä investointeja muun muassa vihreään siirtymään. On kuitenkin mahdollista, että talouden epävarmat näkymät, resurssien pullonkaulat, sekä kasvavat kustannukset siirtävät investointeja tuleville vuosille.

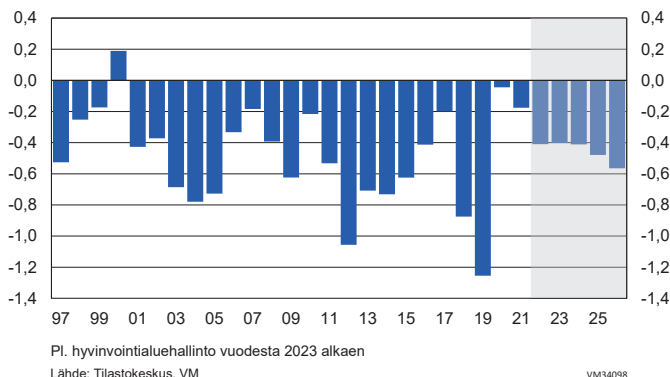
Kuntahallinnon alijäämän arvioidaan pysyvän n. 0,4 prosentissa suhteessa BKT:hen v. 2023. Kuntahallinnon menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino kasvattaa sen nimellivelkaa vuoteen 2023 saakka. Sote-uudistuksen seurauksena kuntataloudesta siirtyy n. 5,1 mrd. euroa velkaa hyvinvointialueille v. 2023. Kuntahallinto jää painelaskelmassa yli miljardin alijäämäiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen v. 2023. Vaikka väestön ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet helpottuvat sote-uudistuksen myötä, jää tulojen ja menojen välille edelleen hieman kasvavaa epätasapainoa. Kuntahallinnon alijäämä kasvaa 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen tarkastelujakson lopulla v. 2026. Alijäämän kasvun tasaantuminen näkyy kuitenkin velkasuhteen kasvun hidastumisena viime vuosikymmenen keskimääräiseen kasvuvauhtiin verrattuna.

Taulukko 24. Paikallishallinto pl. hyvinvointialuehallinto vuodesta 2023 alkaen¹

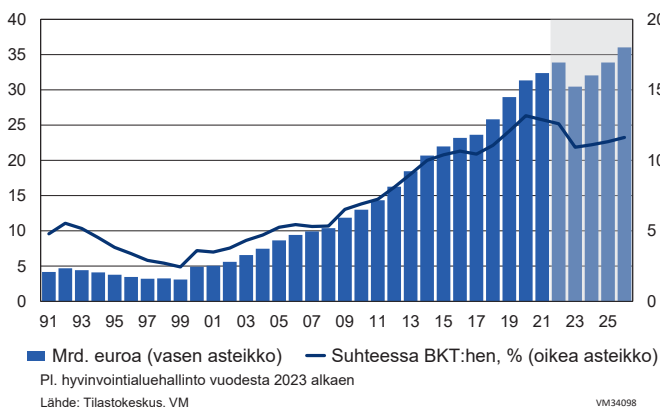
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Verot ja sosiaaliturvamaksut	23,2	24,6	25,8	26,5	12,7	13,2
siitä kunnallisvero	19,4	20,5	20,8	21,7	8,6	9,2
yhteisövero	1,9	2,2	3,0	2,7	2,0	1,9
kiinteistövero	1,9	2,0	2,0	2,1	2,1	2,1
Muut tulot²	20,1	23,7	23,9	24,7	14,5	14,9
siitä korkotulot	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
siitä tulonsiirrot valtiolta	14,4	17,7	17,6	18,1	8,1	8,3
Tulot yhteensä	43,2	48,3	49,7	51,2	27,2	28,1
Kulutukset						
Kulutusmenot	37,5	38,8	41,4	43,0	20,5	21,3
siitä palkansaajakorvaukset	22,1	22,4	23,4	23,9	12,6	13,0
Tulonsiirrot	2,6	2,7	2,7	2,8	2,1	2,2
siitä sosiaalietuudet ja -avustukset	0,8	0,7	0,7	0,7	0,0	0,0
tukupalkkiot ja muut tulonsiirrot	1,6	1,9	1,9	1,9	1,8	1,8
korkomenot	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3
Pääomamenot³	6,2	6,9	6,1	6,5	5,7	5,8
Menot yhteensä	46,3	48,4	50,2	52,3	28,3	29,3
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	-3,0	-0,1	-0,4	-1,1	-1,1	-1,2
Perusjäämä⁴	-2,8	0,0	-0,3	-0,9	-0,9	-0,9

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan² Ml. saadut pääomansiirrot ja kiinteän pääoman kuluminen³ Pääoman bruttomuodostus ja maksetut pääomansiirrot⁴ Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja

Paikallishallinnon rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Paikallishallinnon velka

2.4 Hyvinvointialueet

Hyvinvointialueet aloittavat varsinaisen toimintansa vuoden 2023 alussa, mistä alkaen ne on eriytetty omaksi alasektorikseen julkisen talouden ennusteessa. Hyvinvointialueisiin luetaan ennusteessa sote-uudistuksen yhteydessä perustettavien uusien hyvinvointialueiden toiminta, HUS-yhtymä sekä Helsingin kaupungin pelastustoimi ja sote-tehtävät.

Hyvinvointialueet ovat toimintansa aluksi hieman alijäämäisiä. Alijäämä on noin 0,2 % suhteessa BKT:hen ja johtuu pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon investointien korkeasta tasosta, joka laskee hieman seuraavina vuosina. Sektorin rahoitusasemaa

heikentää kustannusten, erityisesti henkilöstökustannusten ripeä nousu. Hyvinvointialueiden ennusteessa sektorin ansiokehityksen oletetaan mukailevan kesäkuun alussa sovittuja palkankorotuksia ja viisivuotista palkkaohjelmaa, vaikka sopimuksia hoitajia edustavien liittojen kanssa ei ole tehty.

Hyvinvointialueet saavat rahoituksensa pääosin valtiolta. Valtionrahoitus kasvaa arvioidulla palvelutarpeen kasvulla lisättynä 0,2 prosenttiyksiköllä, vuodesta 2025 alkaen palvelutarpeen kasvusta huomioidaan vain 80 %. Lisäksi rahoitus muuttuu hyvinvointialueiden hintaindeksin ja tehtävämuutosten mukaan. Hyvinvointialueet saavat myös jonkin verran maksutuottoja. Vuonna 2023 sektorin kokonaistulot ovat 27,4 mrd. euroa, josta 90 % tulee valtiolta.

Hyvinvointialueiden menokehitys perustuu palvelutarpeen kasvuun sekä menojen ennakoituun hintakehitykseen. Arvio investoinneista perustuu talousarviotietoihin sekä erilliskyselyihin investoinneista. Pääosa hyvinvointialueiden menoista koostuu sosiaali- ja terveystalouden tuotantokustannuksista. Vuonna 2023 menoista 26,1 mrd. euroa on henkilöstökuluja tai tavaroiden ja palveluiden ostomenoja.

Hyvinvointialueille aiheutuu aluksi myös muutuskustannuksia toiminnan aloittamisesta ja järjestäytymisestä. Ennusteessa on oletettu, että ICT-muutuskustannuksista, hallinnollisista menoista sekä palkkojen yhdenmukaistamisesta aiheutuvat muutuskustannukset toteutuvat sote-uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä arvioidun mukaisina. Muutuskustannusten mittaluokkaan liittyy epävarmuutta. Lisäksi hoitajaliittojen palkankorotuksiin liittyy edelleen kustannusriski sopimusneuvottelujen ollessa kesken.

Taulukko 25. Hyvinvointialueet

	2023**	2024**
	mrd. euroa	
Kokonaistulot	27,4	28,4
Kokonaismenot	28,1	29,1
Nettoluotonanto/-otto	-0,7	-0,8
Velka	5,8	6,6

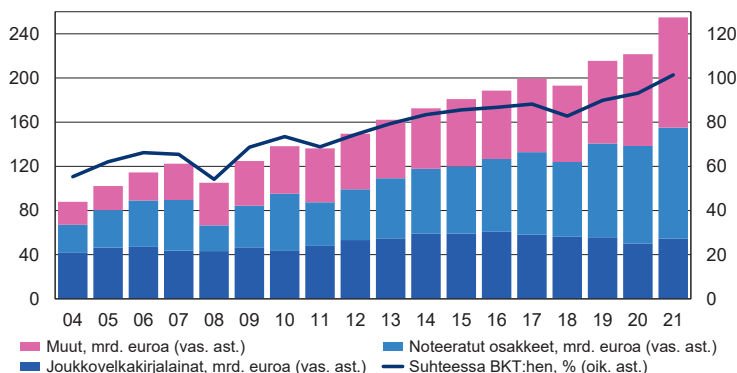
2.5 Sosiaaliturvarahastot

2.5.1 Työeläkelaitokset

Työeläkelaitosten ylijäämä palautui viime vuonna lähes pandemiaa edeltävälle tasolle 0,8 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Tänä vuonna työeläkelaitosten ylijäämä vahvistuu 1,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Ylijäämää parantaa yksityisen sektorin työntajien eläkemaksun määräaikaisen korotuksen alkaminen vuosiksi 2022-2025. Iso vaikutus on erityisesti työeläkelaitosten omaisuustulojen kasvulla. Työeläkevarat nousivat vuoden 2021 lopulla 256 mrd. euroon, mutta alkuvuonna niiden määrä on jonkin verran supistunut.

Vuonna 2023 työeläkemenot kasvavat nopeaa vauhtia hintojen nopean kasvun vaikuttaessa eläkkeiden indeksitarkistuksiin. Samalla sektorin rahoitusaseman paraneminen pysähtyy, vaikka nouseva korkotaso parantaa myös omaisuustuloja. Työeläkelaitosten saamat omaisuustulot eli korot ja osingot kasvoivat viime vuonna 14 %. Tänä vuonna omaisuustulojen odotetaan kasvavan edelleen nopeasti korkotason noustessa.

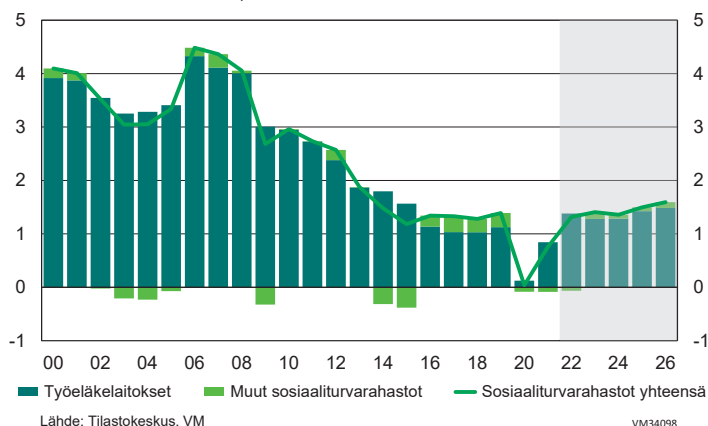
Työeläkeyhtiöiden sijoituskanta
kaikki jäsenyhteisöt

Lähde: Työeläkevakuuttajat TELA, Tilastokeskus, VM

VM34098

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema suhteessa BKT:hen, %

Taulukko 26. Sosiaaliturvarahastot¹

	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
	miljardia euroa					
Sijoitustulot	4,3	3,5	4,0	5,4	6,7	7,3
Sosiaaliturvamaksut	28,5	27,6	30,3	31,8	33,4	34,3
siitä työnantajien maksut	17,8	16,7	18,8	19,9	20,9	21,4
vakuutettujen maksut	10,8	10,8	11,5	11,9	12,5	12,8
Tulon- ja pääomansiirrot julkisyhteisöiltä	15,7	17,2	16,8	16,3	17,2	17,3
Muut tulot	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Tulot yhteensä	48,9	48,7	51,4	53,8	57,6	59,1
Kulutusmenot	3,8	3,8	4,1	4,2	4,2	4,3
Sosiaalietuudet ja -avustukset	38,5	41,2	41,7	42,4	45,6	46,9
Muut menot	3,2	3,6	3,7	3,6	3,8	3,9
Menot yhteensä	45,5	48,6	49,5	50,2	53,6	55,1
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3,3	0,1	1,9	3,5	4,0	3,9
Työeläkelaitokset	2,7	0,3	2,1	3,7	3,6	3,7
Muut sosiaaliturvarahastot	0,6	-0,2	-0,2	-0,2	0,4	0,2
Perusjäämä ²	3,4	0,1	1,9	3,6	4,0	4,0

¹ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

² Nettoluotonanto ilman bruttokorkomenoja.

Taulukko 27. Sosiaalivakuutusmaksut ja eläkeindeksit

	2019	2020	2021	2022	2023**	2024**
Sosiaalivakuutusmaksut ¹						
Työnantajat						
Sairausvakuutus	0,77	1,34	1,53	1,34	1,58	1,48
Työttömyysvakuutus	1,50	1,26	1,43	1,51	1,54	1,54
Työeläkevakuutus (TyEL)	17,35	15,22	16,95	17,40	17,40	17,40
Kunta-alan eläkevakuutus	21,17	20,78	20,60	20,34	20,34	20,34
Palkansaajat						
Sairausvakuutus	1,54	1,86	2,04	1,71	1,95	1,88
Työttömyysvakuutus	1,50	1,25	1,40	1,50	1,50	1,50
Työeläkevakuutus (TyEL)	7,05	7,45	7,45	7,45	7,45	7,45
Etuudensaajat						
Sairausvakuutus	1,61	1,65	1,65	1,50	1,51	1,53
Eläkeindeksit						
Työeläkeindeksi	2585	2617	2631	2691	2864	2935
Kansaneläkeindeksi	1617	1633	1639	1674	1798	1837

¹ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Luvut ovat painotettuja keskiarvoja.

2.5.2 Muut sosiaaliturvarahastot

Muut sosiaaliturvarahastot muodostuvat pääasiassa perussosiaaliturvaa hoitavasta Kansaneläkelaitoksesta sekä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta vastaavasta Työllisyysrahastosta. Muut sosiaaliturvarahastot ovat tänä vuonna hieman alijäämisiä, 0,1 % suhteessa BKT:hen. Muiden sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema kääntyy ensi vuonna ylijäämäiseksi ja on lähellä tasapainoa lopun ennustejakson ajan.

Työttömyysvakuutusmaksun korotus tänä vuonna kasvattaa sektorin tuloja. Lisäksi työttömyysmenot supistuvat vielä verrattuna edellisvuoteen, kunnes ne kääntyvät hitaaseen nousuun. Työllisyysrahaston suhdannepuskuri alkaa silti kasvaa ja ennustejakson loppupuolella alkaa tulla paineita maksun alennukselle suhdannepuskurin ylärajan lähestymisen takia. Tänä vuonna Kelan menoja kasvattaa mm.

tartuntatautipäivärahat, joiden määrän arvioidaan pysyvän korkealla tasolla myöhempinäkin vuosina. Lisäksi loppuvuonna maksetaan ylimääräinen lapsilisä. Etuuskasvua nopeuttaa myös korkean inflaation takia suuremmat indeksikorotukset. Ensi vuonna menoja kasvattaa myös sähkötuki, jonka määräksi on alustavasti arvioitu 300 milj. euroa. Myös moniin muihin etuuksiin on tehty hintojen nousun kompensoimiseksi parannuksia normaalien indeksikorotusten lisäksi.

2.6 Julkisen talouden kestävyys pitkällä aikavälillä

Väestön ikääntyminen on jo viimeisen kymmenen vuoden aikana lisännyt eläkemenoja ja luo merkittäviä paineita julkisen talouden kestävyteen pidemmällä aikavälillä. Erityisesti iäkkään vanhusväestön määrän kasvu lisää lähivuosikymmeninä hoiva- ja terveystoimen, joiden rahoittamiseksi nykyinen kokonaisveroaste ei tulevaisuudessa riitä. Samaan aikaan työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, supistuu.

Julkisen talouden tulojen ja menojen välillä vallitsee pitkällä aikavälillä epätasapaino eli kestävyysvaje. Tarkalleen kestävyysvajelaskelma kertoo, kuinka paljon julkista taloutta olisi vahvistettava lähitulevaisuudessa, jotta julkinen talous olisi pitkän aikavälin tasapainossa. Toisin sanottuna sopeutuksen jälkeen ei olisi enää tarvetta nostaa veroastetta, leikata menoja, tehdä julkista taloutta vahvistavia rakenteellisia uudistuksia tai kasvattaa velkaantumista. Kestävyysvajelaskelma ei kuitenkaan kerro sitä, mikä olisi järkevä tapa tai aikataulu julkisen talouden velkasuhteen vakauttamiseksi. Laskelma ei myöskään huomioi sopeutuksen haitallisia tai rakenteellisten uudistusten mahdollisia suotuisia vaikutuksia talouskasvuun¹.

Kestävyysvajelaskelmissa arvioidaan sitä, miten väestön ikääntyminen vaikuttaa julkisen talouden näkymiin tulevina vuosikymmeninä. Väestön ikääntymisen lisäksi julkiseen talouteen kohdistuu myös monia muita paineita, jotka johtuvat esimerkiksi varautumisesta uuteen heikentyneeseen turvallisuusympäristöön,

1 Koska kestävyysvaje eli ns. S2-indikaattori ei huomioi suorien sopeutustoimien mahdollisia haitallisia vaikutuksia talouskasvuun, ei sitä tulisi käyttää yksinään vaaditun sopeutuksen arvioimiseen. On olemassa muita tapoja, joiden avulla voidaan paremmin huomioida suorien sopeutustoimien epäsuotuisat kasvuvaiikutukset. S2-indikaattorin antama tulos vastaa teknisesti tilannetta, jossa nk. finanssipolitiikan kerroinvaikutus olisi nolla eli sopeutustoimet eivät hidasta talouskasvua. Todellisuudessa suorien sopeutustoimien ajatellaan yleisesti leikkaavan talouskasvua. Sen sijaan monilla rakenteellisilla uudistuksilla ei tällaista haittavaikutusta ole, vaan niillä voidaan myös vahvistaa talouskasvun mahdollisuuksia.

ilmastonmuutoksesta ja julkisen infrastruktuurin uusimis- ja korjaustarpeista, mutta jotka eivät sisälly kestävyysvajetarkasteluun.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan noin 3 % suhteessa BKT:hen eli n. 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla. Viime kevääseen nähden arvio kestävyysvajeen suuruudesta ei ole olennaisesti muuttunut. Saadun tuloksen tulkinta on se, että väestön ikääntyminen luo merkittävän haasteen julkisen talouden kestävyydelle. Lisäksi julkisen talouden velkasuhteen ennustettu kasvu lisää julkisen talouden riskejä.

Kestävyysvajelaskelmassa julkisen velan ei edellytetä tasaantuvan millekään tietylle tasolle. Siten laskelman tuottama velan tasapainotaso voi olla myös suhteellisen korkea tai matala riippuen siitä, millä tasolla velkasuhde on laskelman lähtöhetkellä ja miten väestön ikääntymisen arvioidaan vaikuttavan julkisten menojen kehitykseen tulevana vuosikymmeninä. Siksi julkisen talouden velkakestävyyttä on syytä tarkastella myös muilla tavoin. Tällaisia tapoja ovat esimerkiksi tarkastelut, joita on esitetty valtiovarainministeriön julkisen talouden kestävyyttä käsittelevässä raportissa².

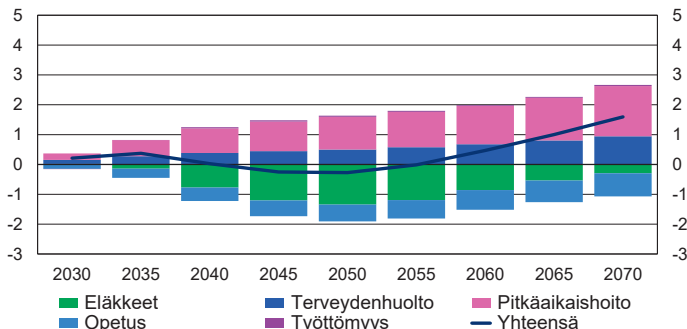
Valtiovarainministeriön arvio julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyydestä perustuu EU:n ikääntymistyöryhmässä (AWG) yhteisesti sovittuihin menetelmiin ja laskentaperiaatteisiin. Kestävyyslaskelma on luonteeltaan painelaskelma, ei ennuste todennäköisimmästä tulevasta. Laskelmassa sovelletaan muuttumattoman politiikan oletusta eli siinä projisoidaan nykyisen lainsäädännön ja käytäntöjen mukaista kehitystä tulevaisuuteen väestöennusteen, ikäryhmäkohtaisten meno-osuuksien ja talouskehityksen pitkän aikavälin arvioiden avulla. Kestävyysvajearviossa huomioidaan vain ne päätökset, joiden vaikutukset julkiseen talouteen voidaan riittäväällä varmuudella arvioida. Tarkemmin laskentamenettelyitä on kuvattu valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksessa³.

2 <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162357>

3 <https://vm.fi/menetelmakuvaukset>

Kestävyysvajearvio pyritään perustamaan mahdollisimman realistisille oletuksille. Kuten mikä tahansa mittari, arvio värähtelee jonkin verran ajassa, kun käytetyt aineistot ja ennusteet päivittyvät. Oheisessa taulukossa on esitetty kestävyysvajelaskelman keskeisiä laskentaoletuksia sekä tarkasteltu kestävyysvajelaskelman herkkyyttä niiden muutoksille. Näitä herkkyytarkasteluiden tuloksia on esitelty tarkemmin edellä mainitun kestävyysvajelaskelmien menetelmäkuvauksen viimeisessä luvussa. Joka tapauksessa kestävyysvajelaskelma ja sen herkkyytarkastelut tarjoavat hyödyllisen ja johdonmukaisen tavan analysoida sitä, minkä kokoluokan haasteesta väestön ikääntymisessä on kyse ja millaisilla keinoilla tähän haasteeseen voidaan vastata.

Ikäsidonnaisten menojen muutos vuodesta 2026, suhteessa BKT:hen, %

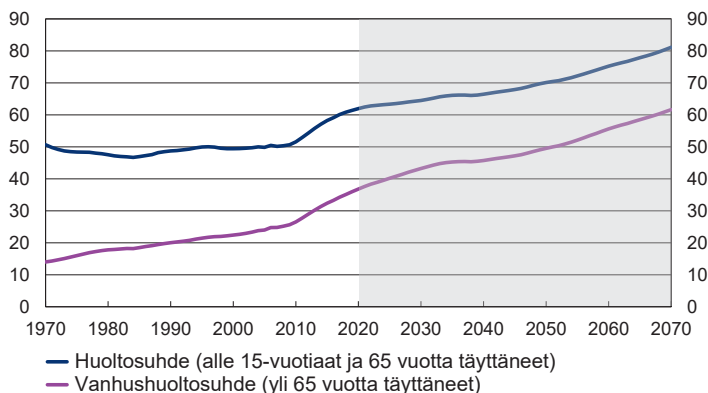

Kuvio on laadittu STM:n kehittämällä SOME-mallilla

Lähde: VM

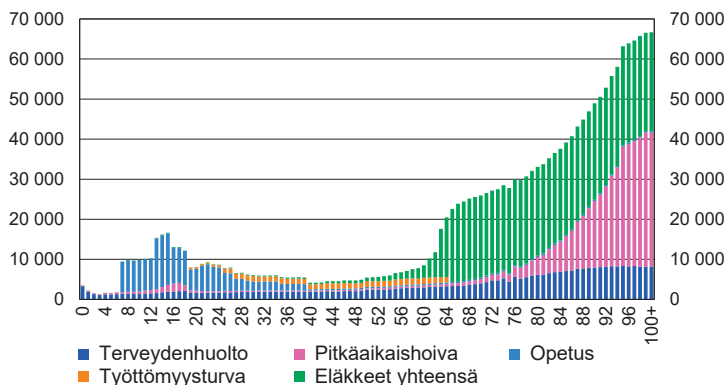
VM34098

Huoltosuhte henkeä sataa työkäistä kohden

Lähde: Tilastokeskus, VM

Ikäsidonnaiset menot ikäluokittain v. 2019 euroa henkeä kohden, keskiarvo

Lähde: STM:n kehittämä SOME-malli, VM

Taulukko 28. Kestävyyslaskelman oletukset

	Peruslaskelma (syksy 2022)	Muutos	Vaikutus kestävyys- vajeeseen, %-yks. ¹
Yleisen tuottavuuden (ja reaaliansioiden) kasvu vuosina 2026-2070	keskimäärin 1,5 % vuodessa	+0,5 %-yks.	-0,3
Työllisyysasteen kehitys 15–64-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2026-2070	74,5 % v. 2026, josta nousee 76,5 % v. 2070	+1,0 %-yks.	-0,2
Julkisten sote-palveluiden tuottavuuden kasvu vuosittain vuosina 2026-2070	0%	+0,5 %-yks.	-1,7
Julkisen talouden rakenteellinen perusjäämä ² / BKT v. 2026	-1,1%	+1,0 %-yks.	-1,0
Syntyvyys (kokonaishedelmällisyysluku)	1,45	+0,25 (= 1,7)	likimain 0,0
Nettomaahanmuutto vuosittain (vaikutus, jos työllisyysaste ei muutu)	15 000	+7 500 (= 22 500)	-0,3
50-vuotiaan elinajanodote (33,7 vuotta vuonna 2021)	Pitenee n. 7 vuodella vuoteen 2070 mennessä	-1,4 v. (= 5,4 v.)	-0,6
Sote-palveluiden palvelutarpeen siirtyminen myöhemmäksi eliniän pidetessä	Siirtyy puolella elinajanodotteen pitenemisestä (yli 50-vuotiaat)	Siirtyy samassa tahdissa kuin elinikä pitenee	-1,1
		Ei siirry lainkaan eliniän pidentyessä	1,1
Inflaatio (BKT-deflaattorin ja kuluttajahintojen muutos) vuosina 2026-2070	2%	-0,5 %-yks.	likimain 0,0
Valtion ja kuntien velan reaalikorko (+ vaikutus ko. sektoreiden diskonttokorkoon)	Valtion ja kuntien velan reaalikorko	-0,5 %-yks.	-0,2
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä vaikutus valtion, kuntien ja työeläkelaitosten korkosijoitusten reaalituottoon (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)	ja korkotuotot 2 %, valtion ja kuntien reaaliset osaketulot 4 % sekä työeläkelaitosten reaaliset sijoitustuotot 3,5 % (2040-luvulta eteenpäin)	-0,5 %-yks.	0,1
Valtion ja kuntien velan reaalikorko sekä julkisen talouden kaikkien sijoitusten reaalituotto (+ vaikutus kaikkien sektoreiden diskonttokorkoon)		-0,5 %-yks.	0,7

¹ Laskelmat on tehty valtiovarainministeriön kesän 2020 kestävyysvajelaskelmien perusteella (oletusmuutosten vaikutukset pysyvät laskentakerroksesta toiseen vakaina).

² Alijäämä ilman korkomenoja

Liitetaulukot

1. **Vuosien 2017–2021 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia**
2. **Kysynnän ja tarjonnan tase**
3. **Kansantalouden rahoitustasapaino**

Liitetaulukko 1. Vuosien 2017–2021 budjettiprosessissa käytettyjä ennusteita ja toteutumia

	Vuosien 2017-2021		Keskimääräiset ennustepoikkeamat	
	Ennusteiden keskiarvo, %	Toteutumien keskiarvo, %	Ennusteen ali- tai yliarviointi ¹ %-yks.	Ennustepoikkeaman suuruus ² %-yks.
BKT (määrä)	1,5	1,1	0,4	1,6
BKT (arvo)	3,2	2,8	0,4	1,9
Yksityinen kulutus (arvo)	3,0	1,7	1,3	2,1
Vaihtotase, suhteessa BKT:hen, %	-0,6	0,1	-0,6	1,3
Inflaatio	1,3	1,1	0,3	0,7
Palkkasumma	2,6	2,8	-0,2	2,0
Työttömyysaste	7,7	7,6	0,1	0,7
Valtionvelka, suhteessa BKT:hen, %	48,7	48,2	0,5	4,2
Valtion nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-2,0	-2,6	0,6	1,5
Julkisen talouden nettoluotonanto, suhteessa BKT:hen, %	-1,9	-2,1	0,2	2,0

Ennusteiden vertailu tehdään kansantalouden tilipidon ennakkotietoon kesäkuussa (tai maaliskuussa).

Viiden viimeisen vuoden keskiarvot on laskettu keväällä ja syksyllä tehdyistä budjettivuotta koskevista ennusteista.

¹ Ali- tai yliarvioinnin indikaattori on keskimääräinen ennustepoikkeama.

² Poikkeamien itseisarvojen keskiarvo kertoo ennustepoikkeamien keskimääräisestä suuruudesta, poikkeaman suunnasta riippumatta.

Liitetaulukko 2. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin					
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote markkinahintaan	240 097	237 987	251 431	268 902	278 564	288 587
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	95 283	85 131	98 432	121 054	127 356	132 114
Kokonaistarjonta	335 141	323 118	349 863	391 042	407 262	422 096
Tavaroiden ja palvelujen vienti	95 657	85 512	99 064	118 885	124 982	130 819
Kulutus	181 700	179 391	189 489	202 733	210 245	216 947
yksityinen	126 081	121 548	128 136	138 008	143 644	148 367
julkinen	55 619	57 843	61 353	64 726	66 602	68 580
Investoinnit	57 149	57 463	59 450	63 874	66 059	68 405
yksityiset	46 636	45 767	48 924	52 177	53 370	55 858
julkiset	10 513	11 696	10 526	11 697	12 689	12 547
Kysyntäerät yhteensä	335 146	323 150	348 789	389 968	406 188	421 022
	Viitevuoden 2015 hintoihin; ei summautuvia					
	2019	2020	2021	2022**	2023**	2024**
Bruttokansantuote markkinahintaan	229 599	224 486	231 272	236 619	238 140	241 502
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	90 769	85 476	90 262	91 876	94 305	97 344
Kokonaistarjonta	320 372	309 953	321 427	328 385	332 530	339 106
Tavaroiden ja palvelujen vienti	91 624	85 435	90 224	91 211	93 638	97 404
Kulutus	175 912	171 251	176 939	179 172	179 843	181 475
yksityinen	121 753	116 810	121 052	122 432	123 444	125 196
julkinen	54 167	54 462	55 917	56 765	56 431	56 320
Investoinnit	52 317	52 043	52 607	54 511	55 147	56 080
yksityiset	42 528	41 195	43 098	44 312	44 357	45 631
julkiset	9 794	10 878	9 491	10 189	10 792	10 438
Kysyntäerät yhteensä	320 373	309 447	320 401	327 358	331 502	338 075

Liitetaulukko 3. Kansantalouden rahoitustasapaino

	2017	2018	2019	2020	2021
	suhteessa BKT:hen, %				
Bruttoinvestoinnit	23,3	24,1	23,8	24,2	23,4
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	6,9	7,1	7,0	7,0	7,1
yritykset ja rahoituslaitokset	12,4	12,6	12,4	12,2	12,1
julkisyhteisöt	4,1	4,3	4,4	4,9	4,1
Bruttosäästäminen ¹	23,3	23,5	23,8	25,2	25,9
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	3,6	3,9	4,7	7,2	4,9
yritykset ja rahoituslaitokset	16,3	16,2	15,7	18,7	19,4
julkisyhteisöt	3,3	3,4	3,4	-0,7	1,6
Rahoitusylijäämä	-0,7	-1,8	-0,2	0,8	0,8
kotitaloudet ja voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	-3,5	-3,3	-2,5	0,0	-2,4
yritykset ja rahoituslaitokset	3,4	2,4	3,2	6,2	6,6
julkisyhteisöt	-0,7	-0,9	-0,9	-5,5	-2,6
Tilastollinen ero	0,0	-0,0	0,0	-0,1	0,8

¹ Ml. pääomansiirrot, netto

